3 1761 08116962 5

NAKLADATELSKÉ
DRUŽSTVO MÁJE
V PRAZE

VYDAVÁ

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE

ROČNÍK VI.

REDAKČNÍ VÝBOR:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor,
JAROSLAV VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické.
Dr. JAROMÍR BORECKÝ, Dr. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ, Dr. RUDOLF JAR. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.

1908.

AP
5
M3
vol. 6

LIBRARY
APR 4 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

OBSAH.

BÁSNĚ.

Původní i přeložené.

de Alvear C.: Čtyřverší. 587.
Arlet L.: Ballada. 381.
Böhnel M. B.: Göja. 260.
Borecký J.: V horku. 657. Na faře. 657. Nad vodopádem v Krimmlu. 6. Opuštěná villa. 657. Sníh. 193. Své dcerce 657. Za Svat. Čechem. 338. Za Marii Pacákovou. 555.
Brabec Ad.: Jarní píseň. 579.
Bunner A.: Bajka pro vladaře. 43. Čtveroverší. 677.
de Campo M.: Čtyřverší. 692.
Conkling G. H. Pihy. 647.
Corona J. l.: Čtyřverší. 419.
z Czechenherzů: Astra. 455. Labutě. 456. Sen 455.
Červinka Ad.: Jsem starý kouzelník . . . 487.
Fingal P.: Podzimní večer. 732. Touha. 732.
Garnett R.: Didaktická báseň. 267.
Goethe: Znalec a umělec. 179.
de Grandallana: Čtyřverší. 739.
Grünwald B.: Konec masopustu. 305. Podléšky. 305.
Guerrero T.: Čtyřverší. 27.
Hellman, George Sidney: Colerigde. 767.
Heyduk Ad.: Jedem! 52. Noční cesta horským lesem. 52. V lese z rána. 52. Výkřik smrti. 52.
Hölderlin F.: Lidský souhlas. 540.
Holmes O. W.: Kakoëthes scribendi. 372.
Hrubý V.: Ztišení. 579.
Cheney J. V.: Osud. 402.
Javornik M: Tichou alejí. 172.
Jahn M.: Rozsvětlení. 145.
Kette Dr.: Polibky. 311.
Kláštersky A.: Björnsonovi B. 86. Deset let. 470. Hvězdy. 469. Kohout v městě. 352. Na Zvěstování P. Marie. 352. Píseň. 352. 353. 470. Podzimní písně. 67. Smutek básníků. 353. Tři lodi. Za Sv. Čechem. 345. Tři motivy z ulice. 233. Vánoční nálada. 185. Večerní obraz. 469.
Krofta V.: Jarní sloky. 545. Podzimní melancholie. 156. Sloky v jeseni. 156. Srpnovou krajinou. 760. V plein-airu. 760. Ve starém parku 157.
K. V. P.: Nálady. 724.
Landor W. S.: Čtyřverší. 223. Dirké. 283.
Lathrop G.: Vzpomínka. 708.
Longfellow H. W.: Knihy. 511.
Neuman J. Vteřiny. 251.
Nieva A. P.: Čtyřverší. 462.
Novotný K.: Hudba podzimního večera. 36.
Palacio M.: Čtyřverší. 119. Verše. 663.
de Palau M.: Čtyřverší. 327. 387. Verše. 495. 572.
Pasovský J.: Bez nadpisu. 178. Na jezeře. 780. Přijde jeseň . . . 701.
Pauer G.: Již kvete hloh . . . 611. Píseň. 611.
Polenský Zd.: Bez nadpisu. 659. Na otcův hrob. 81. Portrait mé matky. 659.
Prokop K. V.: Bouře. 203. Léta spěchají. 623.
Puškin A. S.: Můj epitaf. 631.
Richepin J.: Prosinec. 163.
Rossetti Ch.: Vánoční večer. 204. Vzpomeň si. 447.
Sánchez A.: Čtyřverší. 753.
Sertucha E.: Čtyřverší. 602.
Sládek J. V.: Hornik. 437. Jdou ženci . . . 289.
Scollard C.: Verše. 479.
Šebestová L.: Zlatý pták mračny kroužící. 715.
Tabb J.: Milton. 11.
Tennyson L.: Tiché hlasy. 239.
Upson A.: Po vyslechnutí čes. nár. písní. 58.
Valenta V.: Podzim. 178.
Vrchlický J.: Ballada. 213. Lidstvo. 501. Moderní žalm. 213. Písně. 277. Pod Maxova »Ukřižovaného«. 502. Poslední procházka parkem v L . . . 501. S darovaným zrcadlem. 211. V milém kraji po letech. 277. Za Svatoplukem Čechem. 333. Zavátě stezky. 116.
Weinfurter K.: Dvě roucha Měsíce. 324. Ženě. 20.
de Wetter K.: Dante 411. Doktor Luther a čert. 681.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, ČRTY.

Baar J. Š.: Almužna. 37. V obecných službách 173.
Brodský B.: Nová píseň. 175.
Čečetka F. J.: Láryně. 757.
Dědina J.: Štědrovečerní trilogie. 185.
Freyn V.: Z povídek o matkách. 79.
Guth J.: Na zámku. 7.
—ites—: Bukač 198.
Klostermann K.: Vypovězen. 9.
Konrád J. D.: Dědeček Sejk. 393. Zlaté prasátko. 194.
Kronbauer R. Dr.: Pan president.
Leger K.: Terezín. 275.
Plešingrová A.: (Překlad z anglič.) Saty pro panenku. 197.
Set Akim: Bývalo . . . 413.
Turnerová F.: Stálice. 218.
Voitlová B.: Mysterium citů. 97.
Vrchlický J.: Loutky. 1.
Žák K.: Jen zastávka. 637.

VZPOMÍNKY, ČLÁNKY CESTOPISNÉ, ČLÁNKY POUČNÉ, STUDIE.

Balšánek A.: Za starou i novou Prahu. 4.
Bauše B.: Kůň v životě národů. 593. Smrt a spánek v přírodě. 99.

B. M.: Historie o démantovém náhrdelníku. 201.
Borecký J.: Co čekáme od Vinohradského divadla? 133.
Čečetka F.: Podhájí v Českém ráji. 565.
F. J. C.: Nové Hrady u Vys. Mýta. 571.
Geisslova J.: Mlázovice. 568.
Guth J. Dr., Konrád D., Mauder J.: Drobné vzpomínky na S. Čecha. 345.
Harlas Dr.: Musejní paběrky po r. 1848. 529.
Herites J.: Poslední setkání. 339.
Kádner K.: Lázně ve Mšeném. 568.
Klášterský A.: Jan Červenka. 273. Svatopluk Čech. 334.
Konrád D.: Dvacet let Máje. 153.
Kronbauer R. Dr.: Čechovy jubilejní rozpaky. 341. S Havlíčkem do Brixenu. 154. Z historie bálů v první pol. minulého století. 373.
K.: Sv. Jan pod Skalou. 566.
Panýrek D. Dr.: Divadelní flora. 82. Dobrý člověk. 342. Za sv. Kallixtem. 664.
Schiebl J.: Bratr Karola. 248.
Sládek J. V.: »Jde velký člověk«. 336.
Štech V.: Druhé české divadlo. 125.

FEUILLETONY.

—a—: Básníci a panovníci. 103.
B.: České sklo a český porculán. 179.
B. Š.: Výstavní branou. 555.
E.: Velikonoční. 447.
E.: Štechův »Deskový statek«. 239.
F. H.: Václav Vlček. 708.
Guth J. Dr.: Londýnská Olympiada. 677.
Hašek B.: Pověst o Švandovi Dudákovi a její původ. 647.
Hovorka J.: Výlety do mladosti. 90. 402. 602.
Hübner V.: První umělecký soubor divadla v Brně za vlastní režie družstva. 739.
—ites—: Benedek. 663. Hloupý Honza na zemi. 11. Pudy cestovní. 753. Rozsévač. 372. Všecko se sesedne. 223.
Janáček J. Fr.: Salaš na Radhošti. 692.
Klášterský A.: Poslední návštěva u Jana Červenky. 311.
Korn J. E.: »Pachsteffl«. 495. Vzpomínka na volbu před 20 lety. 58.
Kronbauer, R. J. Dr: Česká Rachel Ruyschová. 387. Na rozloučenou s historickým zákoutím pražským. 267. Zvíře plakalo a člověk se radoval. 43.
—l—: Výstavní trampoty. 724.
Panýrek D. Dr.: Vesuv. 283. Vánoční literatura. 204.
Pikhart A.: O cikánech. 327.
Polenský Zd.: Stará pohádka. 511.
Prusík B.: Jak vznikli Pickwickovci? 767.
Rožek K.: O větrech od pólů i od západu a východu. 479.
Sirius: Mikulášský feuilleton. 163. Ponděli svatodušní 1848. 540.
—sj—: Olympiada 1908. 119.
Šaloun B.: Z výstavy v budoucnost. 631.
Šárecká M.: Mistr Frant. Bílek. 419.
Štolba J. Dr.: Bohdaneč. 462.
Vyskočil Q. M.: Na Olympu. 572.

LITERATURA.

Almanach praktického člověka 1908. 227. — Arbes J.: Knihy novell a povídek. V. 256. — Baar J. Š.: Farářské historky. 32. — Banca rotta. 450. — Bauše B.: K neznámým břehům. 243. — Bethge H.: Lyrik des Auslandes in neuerer Zeit. 211. — Bezruč: Pí. Hanně Kvapilové. 62. — Carnegie: Panství obchodu. 576. — Čech, katolický denník. 680. — Čech Sv.: Písně otroka. 209. — Čečetka F. J.: Nad západem. 331. — Černý B.: Večerní stíny. 211. 255. — Divadelní list Máje. 46. 76. — Dona Quichota překlad v rukou španělské královny. 287. — Dopis Svat. Čecha do Ameriky 497. — Dostál A.: Minuty. 211. — Doyle C. A.: Strýc Bernak. 364. — Ebner-Eschenbach Marie: Tři novelly. 528. — Edwin A.: Světlo Asie. 211. — Erckmann-Chatrian: Polský žid. 712. — Fastrová O.: Fata morgana. 408. — Ferencz H.: Láska Zuzany Simonové. 452. — Flos Fr.: Na cestách životem. 560. — France Anat. Thaix. 436. — Gabriel J.: Rekové ducha a srdce. 636. — Hantich J.: Paříž a okolí. 514. Herben J.: Hostišov. 228. — Heritesa Fr.: Sebrané spisy. 558. 620. — Humoresky pana poštovního rady. 124. — Cherbuliez: Bestie. 316. — Ibáñez Blasco: Marná chlouba. 228. — Jahn M.: Duhová vidma. 243. — Jelínek J.: Květy lásky a upomínek. 255. — Jesenská R.: Legenda ze smutné země. 391. — Kalendář českožidovský. 48. — Kalivoda J.: Volní myslitelé v Čechách. 772. — Klášterský A.: Sonety prchavých okamžiků. 30. — Klostermannovy rukopisy. 149. — Komenského Labyrint světa a Ráj srdce. 364. — Konrád D.: Cikáně. 124. — Kvapil J.: Básně. 271. — Kvedrová-Jelovšeková Z.: Vesnické povídky. 272. — Lamartin, Meditace. 211. — Leger L., prof. o Ottově Encyklopaedii. 620. — Literární pohrobek. 62. — Literární pozůstalost Hanny Kvapilové. 210. — Literatura a divadlo. 679. — Mahen J.: Plamínky. 107. — Moje knihovna — mé království. 466. — Mrštík Vil.: Písemskij. 712. — Na nové dráhy. 452. — Nečásek Ant.: Vločky. 592. — Od kolébky Riegrovy. 560. — Ottův Slovník Naučný. 76. 514. — Padesát let od vydání Almanachu »Máje«. 619. — Panýrek D. Dr.: Malinci nepřátelé. 559. — Pazourek T. J.: Důležitost a dějiny umění řečnic. 668. — Polák M. Z.: Cesta do Italie. 576. — Písně české do angličiny. 680. — Pocta velkému dílu a jeho nakladateli. 635. — Premie Umělec. besedy na rok 1908. 364. — Překladová knihovna Máje. 619. — Překlady básnické. 592. 620. — Překlady z české belletrie. 424. — Pseudonymy Svat. Čecha. 360. — Rašín K. F.: Osud klepe na bránu. 212. — Revue illustrací. 45. — Rokyta J.: Království tichá a smíru. 211. 255. — Rozšíření autorského práva 483. — Sova Ant.: Lyrika lásky a života. 107. — Sládek J. V.: Spisy básnické. II. 184. — Svátek J. V.: Kočka a jiné povídky. 436. — Svátek J. J.: V zemi faraonů. 140. — Šárecká M.: O životě a díle sochaře Bílka. 605. — Šetlík B.: Papír, jeho výroba, vlastnosti a zkoušení. 515. — Scheinpflug Karel: Moře. 772. — Štechová M.: Kuchařka. 467. — Štechův návrh. 64. — Štech V.: Prožluklé historky. 332. — Štech V.: Předměstské humoresky. 363. — Štěpánek K.: Ruská slovesnost. 711. Tisovský T. E.: Král Myška a princ Junák. 47. — Tlamich Z.: Hrst veršů. 211. Mladé hlavy. 211. — Tobolka Dr.: Denník Dra E. Grégra. 332. — Tožička: Brousek jaz. česk. 620. — Trine R. W.: Vliv myšlenky na pěstování charakteru. 712. — Uher J.: Má cesta. 272. — Vlček V.: Druhové z mládí. 209. — Vrchlický J.: Barevné střepy. 363. Korálové ostrovy. 695. Západy. 48. — V Řecku o Sv. Čechovi. 423. — Vyskočil Q. M.: Tajemná světla živých hrobů. 515. Tatárek. 712. Zvonice. 591. — Vzpomínky na Sv. Čecha. 408. 423. — Záruba A.: Mnichov. 466. Viděň. 489. — »Zdraví lidu«. 271. — Ze slovanských hor. 468. — Zíbrt Č. Dr.: Nápisy ze staročes. štambuchů a památníků. 744. — Zlatá kniha české ženy. 208. — Z literární tvorby Em. Engla. 91. — Zouzal M.: Golgota. 107. — Želiva J.: Polární země. 211

DIVADLO.

Aischylova Oresteia. 167. — Barrie J. M.: Velebníček. 544. — Becque H.: Pařížanka. 544. — Bernard a Godfernaux: Triplepatte. 744. — Bernstein H.: Zloděj. 30. — Caillavet-Flers:

Laska bdi. 435. — Capus: Slečinka z pošty. 212. — Cestovní stipendia herců a dramat. autorům. 16. — Čajkovský: Louskáček. 743. — České umění ve Vídni. 782. — Činohra proti opeře. 707. — Divadelní večer na paměť Svat. Čecha. 389. — Dyk V.: Posel. 45. 46. Ranní ropucha. 424. — Do památní knihy čes. umění divadelního. 137. — Dramatická velká cena. 31. — Engela a Horst: Modrá myška. 711. — Esmann: Otec a syn. 362. Starý domov. 330. — Fulda: Janek. 574. — Horáková A.: Páni. 254. — Horký K.: Vodopád Giessbach. 270. — Instituce čestných členů Nár. divadla. 315. — Jirásek: Samota. 360. — Jak povstala Štolbova Mořská panna. 208. — Jak vznikla Nedbalova Polka petrovských. 404. — Jonáš: Skvrna. 376. — Julien: Moře. 225. — Kurt M.: Všichni tři. 482. — Kvapilová H. v roli smutné stařenky. 108. — Lavedan: Markýz Priola. 167. — Leger K.: V zaklet ém zámku. 244. — Lehár-Zeyer — Suk. 526. — Letošní divadelní saisona. 124. — Lev J. a role principála v Prodané nevěstě. 123. rouxova Královna Fiametta. 74. — Libeňské divadlo. — Le- 226. Mayer: Má jest pomsta. 406. — Molnár: Ďábel. 575. — Novák L.: Z pohádky do pohádky. 286. 424. — Pardubické divadlo. 74. 92. — Pětisté představení. 63. — Prodaná nevěsta v cizině. 390. — Prostějovské divadlo. 181. — Przybyszewský: Zlaté rouno. 270. Pro štěstí. 299. — Puccini: Madame Butterfly. 331. — Shaw J. B.: Motýl. 743. Živnost pani Warrenové. 106. — Schnitzler A.: Život volá. 390. — Stroupežnický L.: Zkažená krev. 182. — Šimáček: Poslední scena. 91. — Štech V.: Deskový statek. 287. 499. — Štech V. o Červenkových veselohrách. 298. — Stolba J. Dr.: Veselé námluvy. 255. — Štolby J. nová divadelní hra. — 405. Šubert Fr.: Drama čtyř chudých stěn. 756. — Šubertovy (Fr. Ad.) »Žně« a hr. Dr. Václav Kaunic. 525. — Tréval Em.: Válka bohů. 498. — Úspěch české hry. 408. — Veber P.: Ruka nevěry. 300. — Vinohradské divadlo: 16. 124. 756. Praktické novosti ve Vinohr. div. 152. První zkouška na jevišti. 138. Přípravy k velkému dni. 138. Původní činoherní novinky Vinohr. div. 31. Vinohr. div. pojede do Vídně. 679. 756. Vinohr. opera. 207. — Vrchlický J.: Godiva. 150. Smrt Odyssea. 755. Trilogie o Simsonovi. 15. — Vzpomínky na divadelní slavnost v Belvederu roku 1897. 423. 526. — Wagner: Bludný Holanďan. 225. — Weis K.: Polský žid. 151. Revisor. 744. — Wied: 2×2=5. 362. — Wilde O.: Vějíř lady Windermerové. 182. — Zamacois M.: Saškové. 483.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ, PAMÁTKY, TEXTY K VYOBRAZENÍM.

Akademie umění v Praze. 694. — Aleš Mik. v Topičově salonu. 694. — Alešovy kartony. 468. — Alešův husitský hejtman. 331. — Bílka Fr. výstava v kostele sv. Martina. 484. — Bém Rud. v Topičově salonu. 433. — Bohdaneč. 608. — Brauna M. dvě sochy faunů. (Zajímavý uměl. nález.) 108. — Břevnov a jeho chodba vzdechů. 650. — Ctitelům krás našeho venkova. 64 — Co vyžaduje v Praze naléhavé opravy. — 390. — České umění. (Výstava v Manesu.) 514. — Domek Sv. Čecha. 348. — Došlo v Praze už i na stromy! 375. — Dům u Vejvodů. 152. 271. — Dva vějíře. 241. — Francouzští humoristé v Topičově salonu. 559. — Freska v bývalém paláci hr. Straky. 106. — Freska v univers. knihovně. 227. — Galerie města Prahy. 465. — Hrob sv. Čecha na Vyšehradě. 375. — Hřbitovy. 667. — Chotkovy sady a Chotkova silnice. 696. — Isabeyův »Odliv«. 590. — Jansa u Topiče. (Apologie starých památek českých.) 168. — Javůrek: Po bitvě u Rheinfelden. 618. — Jossotovy kresby. 288. — Jubilejní výstava Krasoumné jednoty. 575. — Kalvody Al. výstava v Topičově saloně. 331. — Kde stála Bouda? 635. — Klášter sv. Markety v Břevnově. 667. — K našim vyobrazením. 138. 151. 168. 376. 423. 560. — Koncertní síň na výstavišti. 591. — Kostel sv. Václava. [illegible]. — Kostymy ke Godive. 138. — Kunětická hora. 27[illegible]. — Kupeckého rytiny a obrazy. 649. — Letohrádek Amerika. 769. — Loreta. 31. 92. — Mánesova illustrace k nár. písni. 46. — Mánes J.: Ztracený syn. 182. — Melantrichova ulice. 123. — Mezi kus Staré Prahy. 433. — Museum H. Kvapilové. 224. — Museum odlitků. 710. — Myslbek K. v Topičově salonu. 467. — Nádraží cís. Frant. Jos. v Praze. 680. 696. — Náhrobek českobratr. bisk. Jana Augusty. 14. — Naše Kalvarie. 602. Natěrač. 140. — Nové náměstí 769. — Odborné školství na výstavě. 728. — Odsouzené stromy. 559. — Ochrana našich památek. 499. — Opona (nová.) 468. — Osmi výstava v Topičově salonu. 608. — Osudy pražských kašen. 769. — Palác hr. Sylva Tarouccy. 123. — Panorama lipanské. 512. — Panorama Prahy. 636. — Papáček A.: Domy ve Vrajtě. 106 Zima v Krkonoších. 211. — Pavilon Prahy. Platnéřská ulice. 363. — Pohlednice k velikonočním svátkům. 364. 408. 456. — Pohřeb Sv. Čecha. 357. — Pomník čes. spisovatelce. 742. — Pomníky. 364. — Portal basiliky svatojiřské. 363. — Portrety. 407. — Pozor na padělky starých památek. 224. — Praha zaniklá. 634. — Průčeli sv. Jana Nepom. na Hradčanech. 451. — Průkop letenský. 574. — Radnice (stará) na Hradčanech. 292. — Reinera V. zničený obraz. 668. — Rembrandt. 528. — Rodiště J. V. Sládkovo. 253. — Rukopis (poslední) slečny J. Slavínské. 651. — Ruský chrám v Praze. 210. — Sázavské obrázky. 434. 484. — Sjezdy starožitníků na Jubilejní výstavě 1908. 122. — Slaviček A. Švabinský M. Plastika. 526. — Sochorova Baterie mrtvých. 108. — Spor o Rafaelovy skizzy. 498. — Svatovítská věž. 696. — Svatovítského dómu nejmalebnější kout. 288. — Šalounův Krakonoš na výstavě. 651. — Sedesát let uměleckého života v Čechách. 590. — Štvanice. 242. — Umělec. 242. — Úprkova Slovačka. 263. — Vinohradské divadlo. (Budova, vnitřek.) 46. 137. — Vodní stavby v Čechách. 316. — Vyhlídková cesta. 770. — Výkřik našich krajů a měst. 74. — Výstava českého porculánu a skla, 29. 106. — Výstava na Vinohradech. (Česká umění. 168. — Výzdoba domů u Minuty a Lva. 450. — Výzdoba Staré Prahy. 16. 31. — Výzdoba (umělec.) výstavy Jubilejní. 513. — Zákulisí Národ. divadla. 63. — Zámek Zbiroh. 299. — Závišův kámen. 92. — Zvláštnost Prahy 184. — Zvon Zikmund. 782.

ILLUSTRACE, PODOBIZNY, AUTOGRAFY.

Aleš M.: Husitský hejtman 324 — de Amicis Ed. 403. — Balšánek Ant.: Nové městské divadlo v Pardubicích. 73. — Ballustrada před Loretou. 29. — Balvany pro Šalounova Krakonoše. 651. — Beran Fr. 209. — Bohdanečská monstrance. 605. — Bohdaneč u Pardubic. 607. — Čech Svatopluk. 335. — Čech Sv. v Pantheoně. 349. — Čechova podobizna z let 60tých. 337. — Censký A.: Pohled do Vinohr. divadla. 47. — Děl. dům ve Favoritech 769., jeho sál a vstup do sálu 771. — Dělnický dům ve Vídni VI. 753. Jeho sál a vestibul. 755. — Divadelní výlet do Touseně. 423. — Divadlo v Černovicích. 391. — Dračí skály. 567. — Van Dyck: Sv. Petr. 450. — Elektrická centrála u průplavu v Hořině. 312. — Engel E. Dr. 87. — Figurka představující 16. stol. 407. — Freyn V. 60. — Halmann E.: Athlet. 499. — Heidelberg, sochař. 223. — Heršík F.: Hrob sv. Jana Nepom. 283. — Herold J. JUDr. 477. — Heš V. (Kecal.) 239. — Hlávka J. 365. — Hovorka J. M. 710. — Hřímalý. V. 591. — Chittussi A.: Ostrůvek na mlýnském spáleništi. 631. — Chrám sv. Petra a Anděl. hrad v Římě. 448. — Illustrace k článku K. Javůrka o bálech. 372. 373. 374. 376. — Illustrace Scheinera J. k románu Vrchlického »Loutky« 1. atd. — Illustrace (soudobé) k »Historii o démantovém náhrdelníku«. 200. 201. 202. 203. — Improvisovaná scéna ze šatny. 63. — Isabey E.: Odliv.

589. — Javůrek K.: Po bitvě u Rheinfelden. 617. — Javůrek K.: Studie k obrazu. 665. — Jindy a nyní. 75. — Jízdárna v paláci hr. Sylva Tarouccy. 123. — Jossot, Karrikatura. 285. 287. — Klášter na Sázavě. 433. — Klášter v Břevnově. 663. — Kníže Windischgrätz. 531. — Komorové plavidlo v Hořině u Mělníka. 313. — Koncertní síň na výstavišti. 559. — Kranjčevič S. Š. 667. — Kroje národních gard v Praze r. 1848. 539. — Kvapilové H. byt. 225. 227. — Kvapilová H. ve hře »V říši tulipánků«. 103. — Kvapilová H. v Srbsku. 423. — Kvapilové H. vějíř. 241. — Lacina J. 591. — Lázně svatováclavské. 268. — Ledeč nad Sázavou. 481. — Ledečský hrad. 483. — Letáky z r. 1848. 529. 533. 535. — Loreta na Hradčanech. 89. — Mánes Jos.: Illustrace k nár. písni. 45. Ztracený syn. 179. — Mošna J. a Innemann R. 122. — Mšené u Budyně. 569. — Mučednická smrt sv. Eulalie. 497. — Nádraží cís. Frant. Jos. v Praze: část průčelí. 679. — Nádvoří paláce hr. Sylva Tarouccy, 121. Ústřední budova. 677. — Náhrobek bisk. Jana Augusty. 15. — Na rampě musejní v den před pohřbem Čechovým. 355. — Nowopacký J. 619. — Palacký J. K. Ph. Dr. a JUDr. 363. — Panorama Prahy z Rajské zahrady. 633. — Papáček A.: Dřevěné domy ve Vrajtě. 105. Z horské zimy. 205. — Park (lázeňský) v Bohdanči. 467. Partie z bohdanečských sádek. 465. — Pavilon m. Prahy na Jubilejní výstavě. 709. 711. — První uměl. soubor Nár. divadla v Brně. 740. — Podpisiny družstva i členů Vinohradského divadla. 133. 134. 135. 136. 149. 151. 164. 165. — Pohled do zahrady svatováci. lázní. 267. — Pohled na Prahu ze Svatovítské věže. 695. — Pohled z Malé Kamenné na střed lázní Luhačovic. 572. — Pohřeb sv. Čecha. 359. 361. — Prachovské skály. 571. — Pramen svatováci. 269. — Pražská čtvrť v Luhačovicích. 573. — Pražský hrad z Chotkových sadů. 693. — Průčelí Ungeltu. 31. — Radnice v Bohdanči. 463. — Rembrandt: Kristus říší dceru Jairovu. 451. — Pokřtění komorníka. 525. — Románská okna v kostele sv. Václava. 107. — Rokokový vějíř pani B. Voitlové 243. — Rukopis knížete Metternicha. 537. — Rukopis (poslední) slečny Slavinské. 647. — Sázava na tvořidlech 479. — Schermaulová J.: Květiny. 389. — Sixtinská kaple. 449 — Sklárny Kavalirovy na Sázavě. 435. — Slavinská J. šl. z Rittersbergu. 635. — Slavnost Letnic. 495. — Správa Vinohr. divadla při uvítání členstva. 11. — Studánka sv. Prokopa. 435. — Svoboda K. (malíř) v Madridě. 183. — Šaloun L.: Labe. 515. Vltava. 513. Šalounův Krakonoš v dílně v Hořicích. 651. Šalounův Krakonoš na výstavě. 649. — Úprka J. a jeho model. 12. — Úprka J.: Skupina Slováků. 13. — Slovačka. 59. — Úprkův domek. 14. — Vchod do výstavy poštovnictví. 557. — Villy (soukromé) v Luhačovicích. 575. — Vjezd do zámku na Zbiroze. 299. — Vnitřek ruského kostela. 211. — Voitl K. 447. — Vstup k exposici města Prahy v Průmyslovém paláci. 555. — Výstava c. k. um. prům. šk. v Praze. 725. 727. — Výzdoba levého křídla Prům. paláce. 556. — Vzpomínka na divadelní slavnost v Belvederu r. 1897. 421. 527. — Wenigovy návrhy ke Godivě. 137. 139. — Wiehl A.: Zátiší. 181. — Zákulisí Nár. divadla. 61. — Zámecký granátník na Zbiroze. 255. — Zámek Zbiroh 253. — Zámku na Zbiroze hlavní vchod. 297. — Zatýkací list pro Bastillu. 202. — Závišův kámen. 91. — Z pohádky do pohádky: Krasavice z obr. Statečný krejčík. 405. Zvířátka a Petrovští. 406. 407. Na Petříně. 405.

OSOBNÍ, ÚMRTÍ, JUBILEA.

de Amicis Edmondo. 407. — »Ano... je to on, pan Jungmann!« 268. — Bartoněk V. †. 728. — Barvič J. 635. — Beran Fr. †. 208. — Beran Fr. Máji. 180. — Bretter E. 207. — Brodský B. 209. — Budil K. †. 81. — Čech Svat. †. 347. — Čecha Svat. pohřeb. 357. — Čechova památka. 348. — Čech Svat. Josefu Wünschovi. 420. — Čech Svat. o Calderonovi. 348. — Čech Svat. v Praze. 358. — Čech Svat. v Rovensku. 358. — Červenka J. †. 285. — Česká společnost. 663. — Dědiny J. úspěch v Paříži. 122. — Desprès S. 330. — Drobnosti ze života Wünschova. 183. — Dvorský Frant. †. 90. — Eiselt J. B. prof. Dr. †. 726. — Engel Em. †. 90. — Faster Otto. †. 30. — Freyn Václ. †. 62. — Gregrová Isa. 434. — Hálková Dor. †. 166. — Heidelberg, sochař. 226. — Herold J. JUDr. †. 481. — Heš Vil. †. 240. — Hlávka Jos. †. 375. — Houdek Vl. †. 743. 754. — Hovorka J. M. 709. — Hřímalý Jos. †. 588. — Hus Mistr Jan. 605. — Husův týden. 605. — Inneman Rud. †. 122. — Jansa V. 31. — Javůrek »der Grausame.« 542. — Javůrek K. (Kmet) 314. 665. — Jubilanti Nar. divadla. 500. — Kahlík Fr. Dr. 330. — Kalousek J. prof. Dr. 420. Kheil K. P. †. 375. — Klostermann K. prof. 338. — Knüpfer B. 667. — Kranjčević. Š. S. 666. — Krásnohorská El. 121. — Krössing Ad. 241. — Kubeš—Navrátil. 140. — Kuchař J. 121. — Kumánský hejtman. (Vzpomínka na Innemanna.) 139. — Kvapilová H. (Ze života.) 108. — Kvičala J. Dr. †. 574. — Lacina J. †. (Kolda Malínský.) 588. — Lejkin N. A. 46. — Lešetický V. †. 253. — Mánes Jos. 32. — Mánesa Jos. požadavky. 464. — Maixner prof. Dr. 60 let. 105. — von Marées H. 515. — Maříková Ida. 772. — Mošna — tatí. 64. — Myslbek J. V. 648. — Nehoda slavného malíře v Národop. výstavě (Menzel Ad.) 558. — Nevole M. Dr. †. 150. — Nowopacký J. †. 617. — Palacký J. Dr. †. 347. — Pardubičtí akademikové. 255. — Paubk Jos. †. 74. — Pechtl Jindř. 434. — Petrlík Kr. prof. †. 424. — Povstalec z r. 1863. 743. — Pro Jakuba Arbesa. 240. — Pro pana Čecha . . .! 358. — Pro paní J. Náprstkovou. 183. — První čes. knihkupec a nakladatel 404. — První pensista Máje. 287. — Pustowojtówna. 636. — Ruský host. 618. — Schmoranz Gustav. 781. — Slavinská J. †. 633. — Soustrastné projevy k úmrtí S. Čecha Máji zaslané. 391. — Spectabilis! (O. Zeithammer.) 106. — Svoboda K. malíř. 183. — Šlechta-Křivoklátský J. †. 755. — Štech Rud. †. 241. — Táborský Fr. básník. 209. — Tolstoj Lev N. 742. — Truhlář Antonín. 769. — Tyla J. K. memoriam. 298. — Úprka J. 16. — Upson A. 62. — Vizek J. A. †. 106. — Vlček Václ. †. 727. — Voitl K. †. 448. — Vzpomínka na J. Červenku. 300. — Vzpomínka na J. Slukova. 226. — Vymírají kavalírové . . . 666. — Wünsch J. prof. †. 149. — Zenger K. V. †. 286. —

SMĚS.

České umění — vídeňský obchod. 768. — Do školy. 771. — Důstojnictví akademie a důstojnictví veřej. vyučování. 122. — Holdegron. 210. — Jak označit Národní dům Prahy? 618. — Jubilejní výstava. 512. — Jubileum Spol. čes. spis. bel. Máj. 108. — Monument jub. výstavy. 769. — Na barikádách. 542. — Nakladatelské družstvo Máje. 316. 332. 360. — Naše hory. 770. — Nová organisace literární. 392. — Olympické hry 500. — Osiřelá stolice čes. jazyka. 270. — Papír a papír. 544. — Praha a cizinci. 770. — Pensijní fond Spolku čes. žurnalistů. 482. — Prý vymírají vrouci cítělé poesie. 253. — Před šedesáti lety. 710. — Před úsvitem. 541. — Radostné svátky. 212. — Rozruch na venkově. 543. — Sjezd českých přírodozp. a lékařů v Praze. 407. — Sjezd čes. knihkupců a nakladatelů. 694. — Sjezd slovanský. 648. — Slovanské dni v Praze. 652. — Spolek Máj pro čes. spisovatele. 620. — Spolku čes. žurnalistů — třicet let. 606. — Sukdol. 781. — Tajemství obchodního úspěchu. 210. — Turkův testament. 423. — Výstavní pohádka o matičních dětech. 605. — Zajímavá úřední, vyhláška. 331. — Ztracený kufr. K. Klostermanna. 184, 364. — Ztratilo se české slovo. 63. —

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

ylo to v době, kdy pánové Henri Signoret a Maurice Bouchor do mody uvedli v Paříži divadla loutková.

Malá naše týdenní společnost, které neušlo sebe menší hnutí v cizím světě literárním a uměleckém — oč dnes jsme blaseovanější a velkopansky lhostejnější! — podrobila v nejbližší své schůzi tuto novinku bedlivému přetřesu.

Vrátil se právě z Paříže kollega básník a byl pln obdivu nad představením Aristofanových »Oblak«, jež náhodou byl tam viděl.

Vznikl z toho spor dosti zajímavý. Většina stolovníků nemohla se nadchnouti pro dřevěné, byť i s největší minuciosností kostymu a detailů vypravené herce, a oblíbený náš esthetik tvrdil, že zrovna jako řezba ve dřevě nikdy nemůže dosíci životnosti a vláčnosti tahů, tak i hry loutkové že zůstavují vždy dojem strnulý, jaksi utkvěle nehybný, stejný asi jako ty nejpečlivěji vypracované hlavy v kabinetu voskových figur.

Literární historik mezi námi pospíšil si na to s podotknutím, že myšlenka pánů Signoreta a Bouchora není vlastně žádnou novinkou a že již Maurice Sand v Nohantu psal a prováděl na domácím divadle George Sanda podobná allotria.

Výsledek zněl asi v ten smyl, že je to vždy příznak jakéhosi úpadku, od lepšího a dokonalejšího utíkati se k přechodnímu neb docela k primitivnímu.

— Ale pak musíte zavrhnouti vůbec praerafaelismus i v jeho největších zástupcích, podotkl básník, obhajce her s loutkami.

— Vždy do jisté míry, odpověděl positivní náš doktor. Každý takový umělecký směr jest jen projev jisté fase ducha lidského v jistém období a pouze v tom má své oprávnění čili svou životnost. Přesazen z tohoto je manýrou, nic více. Je dobrý a může býti i velký, pokud je ho zjevná potřeba; pěstován diletanty a post festum je vždy dětinský zrovna jako hry Maeterlinckovy. Tak i loutky měly svou oprávněnost a značí jistou

etapu v rozvoji dramatického umění, o tom není pochyby, ale zdá se mi směšné, dávati jim přednost v době, kdy nám hraje Salvini a Rossi, Sara a Duse. Mluvte co chcete, ale je v tom dekadence.

— Pak je každé oživení zašlých a přežitých forem dekadencí, namítal básník. Gongorismus nápodobiti v jedné básni, věřte, je těžší, než napsati deset tuctových básní a kdyby ani jiného nebylo, i to je umění, vžíti se v ducha doby tak odlehlé, tak našemu myšlení a cítění antipodické a cizí.

— Zajisté, umění, velké, nepopírám, hájil se doktor, ale vždy umění retrospektivní, rekonstruující, nikdy ne umění t v ů r č í, umění b u d o u c n o s t i.

— Pak musíte, milý příteli, zavrhnouti jak to činí naše moderna, celou poesii mythickou a historickou, pak Vigny, Leconte de Lisle . . .

— Odpusťte — zde jest veliký rozdíl. Jen sujety jsou archaické, ale duch a myšlenky jsou tu moderní, ano nejmodernější, jak již laskavě připustíte.

To je docela něco jiného, zde je do starého měchu nalito nové víno, můj milý, a proto k vám mluví ten Orient a to celé barbarství. Ale chtíti vedle formy i s myšlenkami jíti zpět, couvati o celá století, věřte, to je bezcenné . . . pouhé pastiche, nic jiného.

— Jak to výborně dovedl Mérimeé ve svém divadle Clary Gazulové a v Guzlích, podotknul náš literární historik.

— Ale přece jen pastiche. Mluvte si, co chcete. Nezapírám, že můžete se domoci i jisté umělecké dokonalosti v tom, ale ničeho více. Bude to mrtvým i přes to. Možná, že po létech, až všecky typy a formy umění budou vyčerpané, se najde blázen, který sáhne až k Marinismu a jeho extravagancím, jako se sáhlo k Ronsardovi a k Plejadě. Ale vše to bude mrtvé, nenaleje-li se do starých měchů nového vína — myšlenek ryze moderních, našich. Řekněte upřímně, co by nám bylo dnes po velkolepém stesku Mojžíšově na hoře Nebo v básni Vignyho, kdyby za tím Mojžíšem nebyl sám básník se svým tragickým osudem, osamělostí a opuštěností? Dejte tutéž látku kterémukoliv ze starých klassikův, a udělá vám z toho věc dobře rozvrženou, rozčlánkovanou, perfektně zrýmovanou, ale studenou a mrtvou. Mojžíš jako Hecuba a quid mihi Hecuba? Je to již kletba nás moderních, že chcem za vším konečně viděti jen sebe a stále sebe. Potřebujeme patrně zrcadla víc než naši otcové a dědové. Stejný poměr jako u děvčete venkovského a velkoměstské dámy. Namítnete, že to může svésti ke koketerii a k banálnosti, a já vám musím jen přisvědčiti. Řeknu snad »bohužel!« — ale je to pravda. Krutě a brutalně vyslovena strhla i masku kostumu a doby a uvedla vám na jeviště celou tu nahou garderobu špinavého prádla, jemuž říkáme »drama moderní«. Ale prosím vás, vezměte takové hospodářství — krále Claudia s matkou Hamletovou, starého Polonia s Ofelií — oč toto »špinavé prádlo« bylo lepší než naše »moderní«? Ale snese se líp v té masce středověku skoro mythického, kdežto naše špinavé prádlo tak brutalně roztahované před námi a vždycky s jakousi gloriolou oslavy a mučenictví a lítosti románové vždy jen trapně působí. Znám naši společnost a proto většinu manželských nevěr spáchaných v posledním desítiletí, kladu klidně na účet moderního repertoiru, který položil falešnou theorii o velkomyslnosti a odpouštění, vavřín na skráň každé prodejnosti. Z »Hamleta« odejíti se zárodkem viny není možné, ale je to možné, ano lehké, z té celé tuctové dnešní literatury moderní.

— Pak jsou loutky vždy mravnější, podotknul básník a vypustil jako trumf kotouč modrého dýmu ze své cigarety.

— Ano, má pravdu, dodal posud tichý host, kollega Milkovič. Loutky jsou velmi mravné, mohl bych vám to doložiti skutečnou událostí . . .

— Vypravuj, zaznělo to kolem stolu, všichni měli již dost theoretických rozumů a toužili po oase života a skutečnosti.

Takové jest už naše století.

A Milkovič začal vypravovat:

* * *

Moje první štace suplentská byla v P *. Přijel jsem tam dostavníkem z D* jakožto holobradý mladíček s malým kufříkem, ale s hlavou plnou ideálů o svém příštím působení. Slezl jsem »U slunce«, objednal si pokoj a oběd a šel se představit řediteli. Po odbytých formalitách ptal jsem se, »je-li co na práci?« — bylo, nějaký reparát. Šel jsem jej odbýt. V prázdné třídě čekal v první lavici útlý, bledounký hošíček v elegantním obleku moderního střihu. Tvářička rozhodně milá a sympatická. Byl to ten reparát. Zkouška šla dost dobře, hoch odpovídal čiperně, prosekal se zcela slušně i řeckým nepravidelným slovesem, tak že jsem se ke konci naň přívětivě usmál a pokynuv hlavou vlídně jej propustil. Zářil blahem a odešel

Oznámiv šťastný výsledek reparátu v ředitelně a nenaleznuv ničeho více na práci, odebral jsem se k obědu do hotelu »u Slunce«. Byl téhož dne trh a bylo dosti plno, tak že jsem se chvíli rozhlížel mezi stoly, kam usednouti.

V tom přistoupil ke mně obstárlý, tlustý pán, uklonil se lehce a pravil:

Pan professor M*., mám tu čest — račte jen přisednouti k mému stolu . . . ., hoch poznal ihned vašnost . . . Tahal mne stále za rukáv. Jsem továrník Krágl a bude mi ctí . . .

Obrátil jsem se a vedle otce stál s blaženým úsměvem hoch, jenž tak šťastně odbyl před hodinou reparát.

— Ano, známe se již, podotkl jsem a přisedl k stolu továrníkovu.

— Račte býti zde nováčkem? — ptal se továrník.

Vyznal jsem, že přijel jsem ráno a že teprve po obědě chci se ohlédnouti po vhodném bytu.

— Sotva najdete co slušného, mínil pan Krágl, nejsou zde zařízení na to a do hostince byste musil beztoho každodenně.

— Na to jsem připraven, — odvětil jsem prostě

— A utratíte víc, než potřebí.

— Co platno, žíti musím; podotkl jsem ne bez příchuti ironie.

— Hleďte, Jiřík se do vás zamiloval, pokračoval továrník (hoch se zarděl jako pivoňka a maskoval své rozpaky úplným se pohroužením v analysu velkolepého jablkového závinu), směl bych vám udělati návrh? Moje továrna je za městem u lesa — 20 až 25 minut nanejvýš. Místa máme dost a Jiřík bez domácího učitele býti nemůže; není bez talentu, ale jest příliš těkavý a trochu nedokrevný — bojím se, aby se ta historie s reparáty neopakovala každoročně. Nabízím Vám byt — odpusťte, jsem praktický obchodník a jdu hned k jádru všeho, — byt a volnou štaci, jak říkáme, celé zaopatření, když dohlednete na Jiříka a jeho pokroky. Do školy a do města nebudete míti daleko a zaručuji Vám veškerou svobodu osobní. Nebudeme od vás ničeho vyžadovati, vy jen získáte a my budeme šťastni, bude-li hoch míti ve vás jistou oporu.

I Pan Krágl svlažil svůj sermon vydatným douškem plzeňského, já si rozpačitě pohrával figurkou z chleba na kvap uhnětenou, hoch, možno-li ještě červenější, halil se v taje jablkového závinu, ale přes okraj tabule vysílal ke mně dva tak vřelé a vroucí pohledy svých pomněnkových očí, tak prosící a milé, že se mi zdálo zbytečným barbarstvím zamítnouti tuto jistě lákavou nabídku. A jak by ne, přidati ke skrovnému platu suplentskému, celé zaopatření a byt v továrně, bylo přece jen příliš lákavé pro nezkušeného mladíka, jakým jsem tenkrát byl.

— Kdybych s určitostí věděl, že nebudu v domácnosti vaši překážeti, podotkl jsem rozpačitě . . .

(Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Noc na pomezí.

Jak hradby zubaté na nebi rýsují se
hor mezních vrcholy, tu lesnaté, tam lysé,
a pod nimi je klid, noc líbezná a tichá;
v plášť její zahalen spí vonný luh i lícha,
ves na úboči hor i město podle řeky;
a všude, všude mír, tak čarovný a měkký,
jak sladké pohádky když šumí stromů listí,
jak když tu není křivd a zloby, nenávisti
a boje, ve kterém kdo slabší, vždycky padá,
ni pout a otroků, ni bolest ani zrada,
leč láska bratrská jak vše když vespol pojí.
Hle, vskutku zemský ráj! prošlehlo duší mojí.
Leč vítr studený v tom ovál moje čelo,
a v stromech bolestně to jaksi zaúpělo,
jak země ve spaní, tak pokojná a ztichlá,
by byla vzpomínkou neb předtuchou zlou vzdychla,
neb jak by děsivý sen letěl její hlavou.
A nyní nad hradbou hor rozlehlou a tmavou
to svitlo, zablýsklo bez rachotu a hřmění
a shaslo, blýsklo zas mihavém ve plameni.
Ó, kdybych věřiti moh v bázni svoji teskné,
že meč to plamenný jen vyšlehl a leskne
se v ruce anděla, u ráje toho brány
jenž střeží nepohnut ty roviny a lány!

ANT. BALŠÁNEK:

Za starou i novou Prahu!

Nejsvětlejším zjevem v období posledních 15 let jest boj intelligence české o záchranu starého rázu Prahy. Boj marný a beznadějný!

Marný proto, že z nepřehledné řady vášnivých, mnohdy i nepromyšleně prudkých zápasů a půtek idea Staré Prahy nevyšla vítězně, neboť tam, kde jistých úspěchů dosáhla — na př. v zachování kláštera Pavlánů a znovuzřízení kostela sv. Martina ve zdi — nebylo nebezpečí tak imminentní a neodvratné. Tam, kde jedná se o zachování ojedinělé skutečné památky, lze v ně dnes bezpečně doufati, neboť dobu mnohdy zbytečného bourání památek můžeme považovati za odbytou pro vždy.

Beznadějný — až dosud a pro dobu nejbližší — jest zápas náš proto, poněvadž nebojujeme proti nepříteli zjevnému; i tam, kde zdánlivě vidíme tábor nepřátelský (z pravidla správu obce a její orgány, proti němuž se veškerá naše odhodlanost obrací), jsou útoky naše pouhým plýtváním sil, neboť skutečný, hrozný a mocný nepřítel stojí jinde, proti němuž síly naše bezvýsledně se tříští, jako příboj vln o mohutné skalisko.

Nepřítelem tím jest zákon, dosavadní stavební řád pro Prahu z r. 1886.

Díváme-li se klidně na uplynulé období zápasů o starý ráz Prahy, musíme si říci, že výsledky jich nemohly býti jiné.

A přece i v těch sporých úspěších shledáváme mnoho, co zůstane vždycky velkou zásluhou generace nynější!

Probuzená láska ke Staré Praze, k jejím památkám, k stínům vznešené, mnohdy krvavé minulosti — nabyté sebevědomí, že metropole naše nemá v městech středoevropských soupeře, který by se mu co do krásy a důstojnosti královské rovnati mohl — toť úspěch značný a neobyčejný, neboť dokazuje, že myšlenka Staré Prahy pronikla všecky vrstvy národa.

Úspěchem trvalé ceny jsou dále výstavy a publikace!

Výstava »Krásné Prahy«, díla Jansa-Herain: »Stará Praha«, Ruth: »Kronika Staré Prahy« — třeba by byly založeny jednostranně pro vrstvy nejširší, pravé ceny teprve nabudou, byť i mnohé, co v nich slovem i obrazem vylíčeno, zmizí po létech.

K dílům těm druží se i studie a přednášky našich spolků odborných, z nichž mnohé pro svou vnitřní hodnotu publikací vyrvány by býti měli zapomenutí; doufejme, že léta příští přinesou nám i hlouběji založená díla, podstatu starého rázu a jeho krásu dle skutečných poměrů vyličující!

Avšak tento mohutnící proud nesmí nadále tříštiti se marně v zápasech nemožných, v neplodné agitaci slovem i písmem, která nejvýš zasahuje do voleb, a to jedině obecních, zastavujíc se neprávem před volbami do zákonodárných sborů zemských a říšských.

Co platno nám, že idea staropražská vniká vždy hlouběji do všech vrstev občanstva, že instalační řeči posledních starostů pražských důraz kladou na zachování starého rázu, že i vláda, zastoupená v osobě místodržitele král. českého, cíti se povinna, myšlence té se pokloniti, že naše sbory samosprávné, ať sbor ob. starších, ať zemský výbor král. českého s nejvyšším maršálkem v čele opravdově oddáni jsou myšlence Staré Prahy, když nepřítelem krutým, nesmířitelným, neúprosným, nezničitelným a nepřemožitelným jest zákon sám — řád stavební z r. 1886.

Netušený, ba možno říci ohromný rozvoj naší Prahy, jemuž v dějinách ani doba Karla IV. vyrovnati se nemůže, zastal nás naprosto nepřipraveny. Kol Prahy vyrostl věnec předměstí, a mohutná vlna Velké Prahy šíří dnes již své kruhy v daleké periferii!

Přirozeno, že tento velkolepý rozvoj nemohl zůstati bez vlivu na jádro města, Starou Prahu. Životní síla starých čtvrtí vyvolala potřebu regulací. Nežehrejme na ně, neboť ony dokazují, že i starým čtvrtím kyne budoucnost, že Nová Praha nezardousí Starou!

Jen mrtvá města bez naděje do budoucna, zachovávají svůj starý ráz neposkvrněný a netknutý — ráz hřbitova! Ravenna, Ferrara, Siena, Benátky, Brüggy jsou náhrobní pomníky velkých kultur, navždy zapadlé slávy a moci, bez naděje na vzkříšení!

Královská Praha — byť od r. 1612 přestala býti residencí — bohudíky, spěje lepší budoucnosti vstříc! Rozvoj její, její obrození národní, setření nátěru cizího, rozmach, který po pádu hradeb učinila v řadě velkých měst, svědčí o její vnitřní síle, i o jejím poslání příštím. Dvěma směry vzkvétá: vybudováním předměstí i nových čtvrtí a obrozováním čtvrtí starých.

V prvním stadiu vývoje i nejlepší naše hlavy nevěděly, jak obé uvésti v žádoucí soulad. Příklad Vídně byl tak lákavý a svůdný, ač ráz obou měst je naprosto různý a tudíž také podmínky jich dalšího rozvoje jsou úplně protichůdné. S nastalým rozkvětem, který provázen byl povznesením blahobytu hospodářského — moment v národním ohledu důležitý a málo dosud oceněný — dostavily se i důsledky méně příznivé, rychlé stoupání ceny půdy v městě, stavební spekulace, a lichva pozemková.

Byl-li druhdy dům měšťanský základním prvkem nenáhlé výstavby města, byl ve stol. XIX., hlavně v druhé jeho polovině, zatlačen domem činžovním. Rychlá výstavba Král. Vinohradů, Žižkova, Smíchova, Holešovic a hořejšího Nového Města stala se ve znamení činžáku.

Stavební spekulace, využitkující plochu půdy do posledního čtverečního metru a dovolenou výšku do posledního centimetru, způsobila závratnou výši cen stavební půdy v městě i nejbližším vůkolí. Opírajíc se o stavební řád, dovolující ji krajní toto využití plochy i výšky, nezabraňující libovolné zastavování pozemkové dosud půdy, na daleké periferii způsobem právě takovým, jako ve středu města, vydupávala hustý řetěz svých bloků kolem města mateřského v končinách, kde nedávno zrálo obilí — jen za účelem rychlého zbohatnutí a zisku. Projděte nejbližší okolí Prahy, Košíře, Břevnov, Střešovice, Dejvice, Libeň (pokud nebyla spojena s Prahou), Strašnice, Vršovice, Pankrác, Podol a Bráník, a uznáte, jakým bezuzdným systémem byly zastavovány tyto nejbližší obce, součásti příští Velké Prahy! Pokud řady příšerných těchto činžáků nejsou sceleny, nezdá se nebezpečí tak velké (ač i tu varovných hlasů nescházelo), když však řady ty spojí se v ulice, ulice ve čtvrť, tu dílo zkázy jest dokonáno, nezměnitelno pro několik generací. Pomníky této stavební spekulace, opřené o nepromyšlené plány polohy, k jichž sankci nikdy dojíti nemělo, kryté ku všemu řádem stavebním, jsou Žižkov a Košíře.

Hledíme-li na dosavadní rozvoj Prahy se stránky umělecké výstavby města, jeví se nám bilance tato:

Ani v obci nejpokročilejší, jakou bez odporu jsou Král. Vinohrady, nenajdete ani jediné ulice, ani jediného náměstí, které by esteticky uspokojovalo, aneb které by znamenalo rozmnožení onoho kulturního majetku, který tvoří krása města. Pokusy posledních let, právě tak jako v Karlíně (zastavění louky invalidovny), nezmění ničeho více na této smutné bilanci. Pro krásu Velké Prahy období let 1875—1905 neznamená praničeho; v ohledu tom doba naše nesnese vůbec žádného porovnání s epochou renaissanční a barokovou, které vtiskly Praze dnešní její ráz.

Leč vývoj Prahy není dosud zakončen; naopak můžeme bezpečně souditi, že po sloučení předměstí, hlavně však obcí venkovských, nastane druhá, bohda lepší a významnější epocha jejího rozvoje. Nemá-li však příští Velká Praha býti pouhým agglomeratem

obcí bez ladu a skladu zastavovaných, musí dnes již založena býti na podkladu celkového, umělecky vyhovujícího plánu polohy Velké Prahy!

Je-li na jedné straně probuzený cit pro zachování rázu Staré Prahy zjevem nad jiné potěšitelným, musí zarážeti naprostá lhostejnost, ba netečnost, s jakou sledujeme vznik a vzrůst Prahy Nové.

A přece teprve obě dohromady budou tvořiti kdys celek, o kterém dnes sníme a který zván bude Velkou Prahou!

Padlo-li heslo: »za ráz Staré Prahy!« na půdu úrodnou, není na čase podnítiti heslo: »za krásu Nové Prahy?« (Pokrač.)

JAROMÍR BORECKÝ:

Nad vodopádem v Krimmlu.

Kde řeka řítí se s hor velikánů v dál,
nad vodopádu mhou zamyšlen poutník stál.
Zrak jeho, života jenž dychtivý byl ještě,
v přírody nádherné to divadlo se vpíjel,
jak pod ním hnal se, řval, se syčením se svíjel
proud zlobně vzkypělý, v mrak třištící se deště.
Své city s varem tím ni srovnat neměl čas,
zde burácelo vše, a každý nerv se třás.
Teď pustý rachot děl, teď příboj hřímání
se zdály do skal prát, jež div se nerozstoupí,
jak křemen krušený v drtivé tlamě stoupy.
Hněv vírů vzbouřených, pěn plané vzdýmání,
vše v stříbro taví se, v plam mokrý rozhání
a znovu sbírá se, vře, jiskří, srší, pryská,
tam mocným výmrskem do výše v chumli plíská,
by chvílí nejbližší zas pokořená, nízká
se čela rozbitých vln kála ve propasti.
Jak jícen Gehenny, před nímž i ďáblu třásti
se v hrůze odvěké, když zří, jak Věčný trestá,
ta zeje prohlubeň, kam vln se řítí cesta,
kam jedna po druhé se valí, žene, tryská
a třiská o kámen, se kalí, klene, stiská,
vše v jednom obratu: vzmach, náraz, výšin, pád,
že ani nezbývá jim času vzpomínat,
proč, odkud přichází, kam jich se řítí chvat.
A chodci zmlklému, co v myšlénky se noří,
nad slapů chaosem se žití obraz tvoří.
Jak žene řeku zde vpřed síla neznámá,
tak život z neznáma svůj vznik a zřídla má.
Co z jeho tajemství se může zodpovědět?
Proč, odkud jdeme, kam? Co s jistotou lze vědět?
Jen vpřed že dlužno jít, před neznámem se třást,
si hlavu rozbíjet, vždy problém týž si klást,
vždy v novém zápasu být odražen a zhněten,
v tisíce krůpějí se rozbít, stakrát smeten
jak bílá pěna ta, a přec se řítit dál!
Proč? . . . Kam? . . . Co bude pak? . . . Nad
slapy poutník stál
a viděl zmatky, bouř, vztek, var, mstu, vývrati
a viděl útoky a viděl závrati.
Ta vlna bouřící v sled aspoň splyne s mořem,
se stiší, zaniknouc v své vlastní podstati —
jen člověk věčně štván je pochybami, hořem;
kde moře jeho jest, kam šel by tiše spát?
Je hrob to, rodná prsť, přírody širý sad,
kde smísí jeho prach se s prachem veškerenstva?
Kam všechno vyústí? Je Věčnost to či Bůh?
Hle, nad kaskádou tam se pestrý polokruh
zved slunce polibkem v ty spousty rozpeřené.
Tam duha Naděje a Smíření se klene.
Pro koho? Pro ten proud? Či proudy člověčenstva?
Vždy nové řítí se a v stejný smyslů mam,
do stejných pochyb zas, zda s tím, jejž Hospodinem
v svých zveme modlitbách, část se svým cel-
kem splynem,
jak s mořem vlna ta. Plá duha naším tmám?
Nad vlnu bídnější se s rozumem svým šinem!
Vi člověk — vidmo jen, illuse, krásný klam — —

DR. JIŘÍ GUTH:

Na zámku.

Reminiscence a kus memoirů.

Před čtvrt stoletím . . . Panský kočár vjížděl ze silnice na měkkou, pískem sypanou cestu, s vysokou skálou po straně jedné hustými olšinami po straně druhé, za krásného zářijového rána, v plném podletí. Olšinami probleskoval bílý zámek, uložený v zeleni nevelikého parku, smavý, klidný. Teď ještě po mostě přes řeku Úpu, potom krátkou cestou přetínající dlouhé lučiny, kočár obejel zámek a stanul u vedlejšího, polo hospodářského, polo vrchnostenského stavení. Vezl mladého pána, skoro hocha, naraženého v novém svrchníku a nových rukavičkách a vůbec jakoby vymydleného, jenž mimo to ve svém jinak nevelikém zavazadle měl dva fraky, jeden přešitý od staršího bratra, s taillií poněkud delší, než bylo potřeba, pro případy všední, druhý nový, krásného střihu, na neděli a slavnosti, pak mimo jiné i kalhoty barvy světle šedé, sivé, jakých doposud jakživ neviděl, neřkuli nosil.

Před průjezdem toho »Logierhausu«, jak se říkalo a říká na zámku Ratibořickém doposud, stál sluha, mlčky se poklonil, uchopil se hned zavazadel a požádal mladíka, který nevěděl kudy kam.

»Ráčejí prosím nahoru,« pěkně po česku.

A zavedl příchozího do pokoje v prvém a jediném poschodí, prostého, s nábytkem jednoduchým, ale pohodlným.

»Poroučí pan doktor něco jíst?«

»Ne, děkuji.« Na jídlo neměl ten mládenec při této záměně své dosavadní studentské existence opravdu ani pomyšlení.

Venku, před ložírhausem, jejž od zámku vlastního oddělovalo husté křoví, bylo ticho a mrtvo a také od zámku neozýval se žádný ruch.

»Vrchnost je ve Skalici, v kostele na rekviem,« vysvětloval sluha, »Jasnost pan princ prosí, aby pan doktor přišel k němu až v jedenáct hodin; k paní princezně také«.

»Dobře,« odvětil mladík, skoupý na slovo, opatrný, aby nenarazil.

»Neporoučí nic pan doktor?«

»Děkuji, ne.«

Dveře se zavřely za duchem služebným a mladý muž osaměl. Rozhlížel se nejdřív po pokoji, velkém a prostranném, dýšícím ne tak přepychem, jako účelností, jejímž vyvrcholením byla široká, krásná postel, s prádlem sněhobílým, pak zahleděl se ven, na protější stráň, posetou ovocnými stromy, jabloněmi a hrušněmi, jichž dozrávající ovoce se rdělo. Za plotem, bíle natřeným, vroubícím tuto zadní část parku před ložírhausem, táhla se silnice.

Mladý muž sehnul se k zavazadlu, jehož řemeny rozepjal již sluha, a počínal zvolna vyndavati svoje zboží, kus po kuse, a rovnal je do almary a prádelníku. Všecko bylo nové neb aspoň zánovní, jak mu to maminka doma připravila. Ty fraky a sivé spodky šil ještě pražský krejčí a také cylindr, nový, krásně lesklý, byl ve zvláštní škatuli. »Hlavně abys měl prádlo v pořádku,« povídala doma matka a měl teď opravdu všecko jako nevěsta, košile, šátky atd., každý druh modrou mašlí svázaný a všecko vyžehlené . . . »aby ses nemusil stydět.« Všecky potřeby do nejmenších podrobností maminka sehnala . . . a mladý pan doktor, skoro ještě hoch rovnaje to všecko, slzy si utíral. Jal jej stesk, že teď už není studentem, že nebude jezdívat na prázdniny k mamince jako dosud, a že už docela vyletěl z hnízda, ve kterém bylo tak teplo a příjemně po těch jedenadvacet let dosavadních. Bude sám, samostatný, bude mít svoje služné, pěkné, ale u maminky už nebude . . .

Konečně byl s rovnáním hotov. Bednu s knihami pošle mu matka později a rozhlížel se, kam je všecky umístí.

Blížilo se pomalu k jedenácté a mladík strojil se do fraku. Z venčí ozval se ruch: přijížděly kočáry, bylo slyšet, jak zastavují před zámkem, odkud zaznívaly hlasy, potom krokem blížily se k ložírhausu, v jehož přízemku byly konírny a kolny. Odtamtud vyhrnuli se sluhové různých kategorií, odpřahovali koně a zatahovali kočáry do průjezdu, kde hned je čistili. Kočové odkládali cylindry a premovanou livrej a před domem bylo jako v úle.

Mladý doktor, znova zas vymydlený a jako do plesu, seděl na pohovce starodávného tvaru, co chvíli dívaje se na hodinky. Myšlenky se mu motaly, kombinoval svoji řeč a zase vzpomínal na rozmilé městečko nad řekou Orlicí, kde ještě včera večer seděl na náměstí, na kamenné lavičce před starým domem, v němž rostl on, jeho matka, jeho děd a jeho pradědové. V tom zaklepáno na dveře a vstoupil lokaj, také ve fraku, jenže premovaném širokými, stříbrnými portami, že Její Výsost paní princezna pana doktora očekává.

Mladý příští vychovatel oblékl rukavičky a kráčel za lokajem. Jakživ žádnou Výsost neviděl, neřku-li s ní mluvil, k tomu po německu. A parkety znal také jen z doslechu. Kráčel tedy do světů naprosto neznámých a srdce mu tlouklo, a bylo by tlouklo snad ještě víc, kdyby světy ty byl znal.

Skleněnými dveřmi vstoupil do velké předsíně, kde mimo velký stůl stálo ve tmavé zeleni zahradnických skupin šest antických soch, tři po každé stěně, sádrové to odlitky známých starých děl uměleckých, pak řada zahradních židlí. Skleněné dveře vedly přímo k salonu, odkudž jiné zase na terasu, v pravo a levo schody. Asi docela tak, jako za dob »Babičky«, na kterou teď vychovatel vzpomínal, kráčeje po měkkém koberci, po schodech v pravo k pokojům paní kněžny.

Lokaj otevřel dvéře a vychovatel ocítil se v budoáru, plném krásného nábytku, obrazů představujících pány ve skvělých uniformách a dámy v nádherných úborech, v rámcích, nad nimiž skvěly se koruny knížecí, královské i císařské. Ale nebylo času na prohlídku; zašustěl hedváb a ve dveřích vedlejšího pokoje objevila se dáma . . . Její Výsost paní princezna.

»Vítám vás, pane doktore,« povídala přívětivě, »a těší mne že Jste mohl hned přijeti, jak jsme Vás požádali. Prosím posaďte se,« nabízela stolici, když vychovatel políbil podávanou mu ruku, zdobenou několika drahocennými náramky a prsteny, jichž lesk šlehl mladíkovi do oka bez tak oslněného.

»Byli jsme ve Skalici na rekviích za mého nejstaršího syna Franze, který zemřel přede dvěma léty« vysvětlovala a oko se jí zamželo. Jala se pak laskavě a plna interessu vyptávati na matku a bratra vychovatelova, jehož znala jako lékaře v Náchodě.

»Princezny jste ještě neviděl?« tázala se pak. »Počkejte, představím vás.« A zazvoniviši dala příslušný rozkaz, načež za okamžik vhrnula se do budoáru tři děvčátka, asi ode tří do osmi let, v bílých šatečkách, roztomilá, hezounká, s úsměvem i zvědavýma očima a podávala ruce novému vychovateli svých bratří.

»Princezna Bathildis . . princezna Adi . . princezna Alix« . .

»Hoši jsou asi někde v zahradě nebo v kuchyni . . . Buďte na ně hodně přísný, jsou někdy rozpustilí. A prosím, dbejte zvláště rakouských dějin . . .«

Bezděčná úzkost, která z počátku svírala hrdlo vychovateli, tála na výsluní laskavých, dobrých očí paní kněžny, která dovedla shovívavě přehlédnouti neobratnosti a snad i etiketní chyby mladíka, do nedávna ještě studenta, který přišed z venkovského gymnasia, neznal v Praze než cestu do university a universitní knihovny . . .

* * *

Když princezna mne propouštěla, podávajic mi ruku k políbení, vstoupil do pokoje princ, v uniformě dragounského plukovníka. Princ Vilém ze Schaumburg-Lippe, pan na Náchodsku, bratr panujícího knížete, člen panské sněmovny rakouské i pruské atd. atd. atd., mne už znal.

Tenkrát, asi v srpnu, když sháněl se po novém vychovateli svých synů, princů Albrechta a Maxe, upozornil jej archivář jeho, baron W. -E., muž vysoce vzdělaný, historik důkladný, který dobře znal dějiny rakouské i české, o něž se zvláště zajímal, na mne, bratra náchodského lékaře, a poněvadž osobní seznání bylo nezbytné, byla věc vyřízena tak, že zajel jsem návštěvou k bratrovi do Náchoda a jakoby náhodou na zámku, jejž s baronem W. -E. jsme si prohlíželi, setkal jsem se s panem knížetem. Já o té »náhodě« nevěděl nic, až později. Pamatuji se, kterak princ na moje pozdravení odpověděl smeknutím mysliveckého klobouku daleko hlubším, než býval jsem zvyklý vídati u kterýchkoli svých představených. Těm k odpovědi stačilo dotknouti se ukazováčkem střechy své pokrývky, o nějakém potřesení hlavou ani nemluvě. Naši představení polykají bezpochyby místo rohlíků pravítka. Pan princ tenkrát — na zámeckém dvoře to bylo, před hlavním zámeckým vchodem — přiblížil se k naší skupině, dal si mne představiti a promluvil několik slov, aby se přesvědčil, jak je s mojí němčinou, pro kterou jsme pak vyměnili ještě asi dva dopisy. Princ několik dni po té se mne tázal, byl-li bych ochoten vstoupiti do jeho služeb a žádal o moje vysvědčení a curriculum vitae mnou po německu psané. Já odpověděl, maje od barona W. -E. návod, kterak titulovati, psáti adressu atd. a zkouška dopadla dobře, rozhodně lépe než poslední na universitě.

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

esnice poblatská mezi Hlubokou a Netolicemi, z jedné strany obklopená polními lány, lučinami, velkými rybníky a močály, z druhé pak lesy, z počátku jednotvárnými bory všeho stáří, čím dále však, tím nádhernějšími, ježto duby a smrky převládají.

A v té vesnici dvojí obyvatelstvo, starousedlé a cizí, z dáli i z blízka přilákané sousední velkou továrnou, založenou asi před patnácti roky. Že obyvatelstvo starousedlé je rázu více konservativního, poněkud i nehybného, přistěhovalé pak spíše těkavé, svou povahou velice různorodé, rozumí se samo sebou, právě tak, jako plyne z daných poměrů, že spory a řevnivosti mezi těmito jak v názorech tak i v zájmech svých značně se rozbíhajícími vrstvami a třídami těchto lidí jsou na denním pořádku.

Sedláci, představující jakous aristokracii v řadách domácího obyvatelstva, stěžují si hlavně na dvojí věc: přistěhovalí jim kazí a odvádějí chasu, jak mužskou tak i ženskou, která jim utíká z práce a do továrny se uchyluje; nový domovský zákon pak je nutí, přijímati do svazku obecního všecky osoby, jež nepřetržitě deset let meškaly v obci a ničím se neprovinily, ani veřejné dobročinnosti se nedomáhaly. A takových je už celá řada a celou řadu domků, na mnoze velmi úhledných, si vystavěli, a množství bytů povstalo, pronajatých zase továrním dělníkům, z nichž, než se kdo nadá, se vyklubají noví příslušníci a — jak sedláci říkali — noví přiživníci obce.

Jak že by ti »přivandrovalí« netoužili po příslušenství do obce, ježto obec je zámožná? Tři sta jiter lesa a rozsáhlé pastviny, což je to maličkost...?

Sedláci ovšem tvrdili, že tyto tak zvané pozemky obecní nejsou vlastně obecní; tohle že je tak říkajíc jenom slovo, k pojmu vlastnictví nepřiléhající, ježto právo, užívati těchto pozemků, prý přináleží jedině a výhradně starousedlým, totiž jim; ale čert ví, co by se z toho mohlo vyklubati, vzhledem k tomu, že třetí volební sbor co nevidět připadne novým příslušníkům a poplatníkům a že velkostatek a továrna už beztak mají po virilním hlase.

O tomhle pilně a neomylně uvažovali všichni sedláci, nejvíce pak Matouš Frček, největší a nejrozumnější z nich, a vedle toho člověk, jenž světlo rozumu svého nedržel pod pukličí, ba, jasně svíti mu dával. On zajisté nejednou se prohlásil, mluvě řečí takovou:

»Bude třeba přihlídnout! Náš starosta nemá s to rozum, ba, pohodlně si na něm dřepí a hoví! Bylo by záhodno zvolit jiného, který by se znal ohánět a brát věc do ruky jak náleží. Kam bychom se dostali takhle? — Mně je na mou duši milejší chlap z továrny, který něco ukradl, než ti, kteří jsou zachovalí. To je, víme, tak: zachovalí jsou proto, že se jim nemůže nic dokázat. Máme tu těch příslušníků na všechny čerty, co mají domek a nájemníky, ale krom domku na píď půdy nemají a přece si drží krávy, kozy, prasata, husy, slepice. Ptám se: čím to krmí, ne-li z obecního a z našeho? A topí snad uhlím z továrny? Továrna jim špetky uhlí nedá, ale obecní lesy jsou velké a knížecí ještě větší. Náš obecní hajný je ochlasta a knížecí nejsou všude přítomní. Dokažte jim potom, že berou!... Jedním slovem: musí se jednou všickni ti lidé, kteří tu jsou už několik let, jak se patří propodsít a při kterém se něco najde, jako že do něčeho páchl a prsty strčil, kam neměl, řekne se: pryč s ním!... a jinde ať si hledá příslušnost. A na tohle náš starosta není, a proto — nu, víme... já jsem tím nic zlého nechtěl říci...«

Nelze popříti, že v řadách továrního dělnictva byli jednotlivci, kteří v příčině platných dosud právních názorů majetkových se drželi zásad — řekněme trochu přes míru pokrokových — z čehož tu a tam některému vzešly opletačky se soudy. Týkala-li se věc majetku selského, brali z ní starousedlí velké mravní jitření a i dosavadní starosta neváhal předložiti shromážděné obci nález vypovídací; běželo-li o nějaký pych na knížecím, o zapytlačení si v panských lesích nebo rybnících, daleko tak přísně se nevystupovalo proti provinilci, ba tento, odpykav si trest, klidně a nikým nejsa znepokojován, vracel se do obce, a továrna, která neměla přebytek pracovních sil, jej mlčky zase přijala do díla a za krátko čin jeho zapadl v zapomenutí.

»Co pa' je nám do toho,« vyjadřoval se dosavadní starosta, »kníže pán má hajné, baštýře a pěšáky; ať si to ti s chlapem spraví.«

S takovouto shovívavostí se jednalo ku příkladu s Vášou Křenkem, nádeníkem to-

várním, který, asi pět roků tomu, upadl do rukou pěšáků, když kterési tmavé noci lovil čeřenem kapry v jednom z knížecích rybníků. Nebyl on v pravdě sám, byla těch rybářů celá parta, ale druzí byli z jiných obcí. Odstonal to několikaměsíčním žalářem. Když se vrátil do obce, bouřil se právní cit Matouše Frčka a několika jiných a mluvilo se o tom, že bude vypovězen. Jitření Frčkovo bylo odůvodněno hlavně tou okolností, že Křenek, jedva do obce byl zavítal, pojal za manželku Frčkovic děvečku a tím hospodáři a hospodyni připravil nemalé nesnáze, proto že bylo velmi zle o děvečky.

Než, onoho času Křenek vypovězen nebyl. Starosta se ho ujal, uváděje, že tento člověk je vlastně ubohý a politování hodný sirotek, jemuž se nedostalo náležitého vychování, a jinak že je dovedný, že umí pěkně psát, a nu — pro těch pár knížecích kaprů, nevídáno!...

»Nu, pravda, pravda,« rýpl do starosty Frček, »dovedný je a jeho žena tobě dělá děvečku a na našem kopá brambory. Ježto pak umí tak pěkně psát, udělej z něho obecního sekretáře, z kriminálníka!«

To bylo, jak praveno, před pěti lety a z těch dob trvala válka, kterou Matouš Frček vypověděl starostovi, válka skrytá, hluchá, bez velkých křiků a činů, ale proto přece úporná a nemilosrdná. Když, tři roky tomu, byly vypsány volby do zastupitelstva, Matouš Frček podnikl první útok, ale ten byl odražen; starosta zvítězil a byl na novo zvolen.

Několik dní po své porážce Matouš Frček potkal kdesi v polích za vsí Křenkovu ženu, která ho uctivě pozdravila. Nesla na zádech nůši s travou.

»Nu, Barčo,« oslovil ji, »tři roky tu ještě budete, neodvolá-li vás Pánbůh. Ale po třech letech bude po slávě zimního krále a vy oba i s tou vaší chamradí se odstěhujete.«

»Co že nás tak pronásledujete, pantáto?« odvětila žena; »my jsme vám v ničem neublížili a poctivě se živíme...«

»Nač ses vdávala, ty hloupá ženská! Nebylo ti líp u nás nežli v bídě, kterou třeš s tím chlapem zlodějským? Dva roky jste spolu a už máte dvě děti. Dobytek mře a na takovou pakáž Pánbůh mor neposílá.«

Žena se vzpřímila.

»Vám můj nic neukrad',« odpověděla, »a vy jste mu jakživ nic nedal. Vdala jsem se, proto že jsem chtěla, a mor Pánbůh pošle na koho se mu uráčí, vás poslouchat nebude; je hanba, co povídáte!«

»Ty! ty!...« zaskuhral dušeně Frček a spousta divých, šeredných nadávek vydrala se mu z hrdla; »ty mi budeš vyčítat hanbu!...«

A všecek se neznaje zlostí, chopil ji za rámě, nůši ji vyrval, k zemi ji strhl, bil do ni, kopal jak sběsilý, volaje neustále:

»Já ti dám, ty!... já ti dám!... tu trávu jsi beztoho taky ukradla...«

Žena, zakrývajíc si dlaněma obličej, aby jej jakž takž chránila proti dopadajícím ranám, po všecken čas, co ji tak surově týral, ani slůvkem ani výkřikem nehlesla; teprve když ustal a zlostně broukaje odcházel, zvedla se se země a shrnula mlčky do nůše rozházenou trávu; pak zaplakala, rukama zalomila.

»Bůh vám srdce zatvrdil,« zvolala za ním; »do prsou jste kopl matku, která kojí nemluvně!«

Trhl sebou, ohledl se, nikoli více zlostně, spíše plaše; podobalo se, že se chce vrátit, promluvit k ní. Snad litoval... ale ne, obrátil se obličejem v před a šel svou cestou.

Když přišla domů a muži řekla, stěžujíc si na velké bolesti v hrudi a v životě, tento svěsil hlavu a zadumal se; po chvíli děl klidně:

»Nu, dá Pánbůh, neumřeš z toho. Svědků nemáš, tak co? To viš, my proti němu nepořídíme. Či chceš, abych se mu pomstil?«

»Jakéž pomstění?... uděláš mu něco a zavřou tě a co si počnu s dětmi bez tebe! Však víš, jak bylo zle tenkrát...«

»Tak vidíš! Chudý člověk ať trpí a mlčí. To je osud a ten nezměníš.«

»Ba, pravdu máš, mlčet musí člověk. Zlodějek mi vynadal pro tu trošku trávy, co jsem jí nažala na starostovic mezi... však víš, že mi ji dali.«

»Měl v sobě tu zlost, Frček, že se nedostal ani za radního, tak si ji vylil, vidíš. Teď bude mít po ní; snad si věc rozmyslí. Neříkej nic u starostů, darmo by z toho byly znovu mrzutosti.«

»Pravdu máš, nic tam neřeknu.«

Šla, ubožka, jedva se vlekouc, nakrmila kozu, nakojila dítě a uchystala večeři. Nereptala, nesténala, jen chvílemi tiše plakala...

Nu, pravdu měl Váša Křenek, neumřela z těch ran a kojence taky odchovala a slušně se uživili, přes to, že jim během tří let Bůh dal ještě dvě děti. Váša se držel, knížecích ryb nechal a, že mu v továrně dali práci úmornější při peci, kde dělníci pracují polonazí při temperatuře 40—50 stupňů, vydělával týdně až i o zlatý více. (Pokračování.)

Feuilleton

J. B. TABB:

Milton.

V tvé visi taká krásy moc,
že obklopila tmou tě noc,
by, před tebou jak v plamech vzplál,
meč z ráje ven tě nevyhnal.

A. K.

HLOUPÝ HONZA NA ZEMI.

Omrzelo již Hloupého Honzu hráti jen pořád slavnou úlohu svou v národní pohádce . . .

Dost se věru nabrousil čertům zadnic! Dost se natrhal ze země staletých borovic se vším s kořeny! Dost už sutínal hlav draků a osvobodil krásných princezen, s kterými však prý nabyl, bohužel, mnoho smutných zkušeností a dokonce i nejednou přišel k poznání, že se vlastně stala mýlka v osobě zlého ještěra . . .

Jmenovitě v době poslední, co ubohý český Honza, přitažen byv násilím na divadlo, stal se hledaným hrdinou veselých i smutných kusů, činoher, operet, oper i baletů, velice jemu stiženo pohádkové jeho povolání, tak že není ani divu, když se mu jednoho dne nadobro zošklivilo, i rozhodl se opustiti bájnou říši svou a ve světě skutečnosti, na zemi ohlížeti se po nějakém přiměřeném zaměstnání.

Správa Městského divadla Král. Vinohradů dne 22 září 1907 při uvítání členstva ve foyeru divadla.

Když se vydal na cestu z pohádky do života, byl Honza v nejlepší náladě. Zdálo se mu, že před ním rozvírají se nejvábnější vyhlídky. Ano, byl přesvědčen o tom, že chtějíce ho každý pro sebe získati, všechny díly světa o něho se na krev seperou.

Bylo mu zkrátka asi jako studentovi po maturitě.

Hle! čtyři andělé přicházejí mu v ústrety a zvou jej, lákají úsměvně . . .

Díval se na ně Honza. Prohlížel si zkušebně barvy jejich rouch.

»Na kterou fakultu se račte dát zapsati?« ozvalo se mu naproti.

Honza vzpamatovav se rychle z klamu, který byl patrně následkem dlouhého pobytu v dusném ovzduší vysněných báchorek, poznal arci, že bytosti, které měl za anděly, jsou bytosti celkem smrtelné, ačkoli zastávají úřad jaksi nesmrtelný; byli to totiž pedelové universitní v pestrých kostymech, do nichž se divadelně až do našich časů oblékají na funusy vynikajících členů staroslavného vysokého učení, jakož při jiných representačních vystoupeních dobré Almy máteře.

Svědomité plnění povinností, sebezapírání a hluboký cit pro právo a spravedlnost jsou hlavní vlastnosti, jimiž dle Ottova Naučného slovníku rek náš dosahuje mravní převahy.

»Právům se budu tedy věnovati!« rychle rozhodnut, zvolal Honza. »Bohyni spravedlnosti zasvětím svůj život!« — prohlásil nadšeně, domnívaje se pošetile, že podařilo se mu nalézti šťastně sídlo ctností, jimiž on slyne v pohádkách a v nichž se takto i na zemi bude moci ku prospěchu lidstva zdatně uplatniti.

Ale tu začalo na pozemské Honzově pouti utrpení, jež žádná odměna na světě onom, které se mu za to jistě dostane, nemůže dostatečně vyvážiti . . .

»Člověče! Co vás napadá? Jak vám tohle může jen napadnout?« — zvolal na něho hlas z davu, který se nepozorovaně za ním shromáždil jak za cikánskou píšťalkou. »Vidím, že neznáte dnešní poměry! — — Věnovat se studiím právnickým! Práva studovat! . . . Nešťastníče . . . Co myslíte!? . . .«

Honza nemyslil nic i mlčel tedy, na rozdíl od přemnohých lidí, kteří nejvíce mluví, když nejméně vědí, a dovedou také třeba o ničem i velmi učeně přednášeti.

»Snad nechcete do státní služby?« hlas pokračoval. »Vari, mladíku! . . . Co činíte? Neslyšel jste? Nečtete žádných novin? — Napovím pouze: passivní resistence. — — Přece snad nechcete sešedivět a jít do pense jako bezplatný soudní praktikant? . . .«

Honza tomu všemu dosti nerozuměl, bylo mu to vše trochu jako španělskou vesnicí. »Vždyť nemusím zrovna k soudu,« řekl však přece s vážnou tváří: »Jsou zde jiné obory státní správy — politický úřad, finance, policie, poštovnictví, železnice — —«

»A všude pěkné vyhlídky!« výstražný hlas vedl svou. »Nikde se tak hned nedoděláte chleba.«

Od mámy pečený chléb, který si vzal na cestu, měl Honza málem již snědený, musí tedy na každý způsob pamatovat na chleba.

Zvyklý z pohádek na houževnatou vytrvalost, nechtěl však upustit hned tak snadno od pedela v červeném županu, když se ho jednou už držel. »Mohu obrátit se též na advokacii!« pronesl sebevědomě.

2291 Joža Úprka a jeho model.

Odpovědí zněl sborový smích ze všech stran. »Hahaha! Podívejte se na nás! Vždyť my jsme samí advokáti — — Žalovali bychom jeden druhého, kdyby na nás všech dohromady bylo exekučně co vzít . . . Pěknou kariéru byste udělal! Varuji vás, příteli, co nejdůtklivěji . .«

»Tedy pustím z mysli též advokacii,« ustanovil Honza, »děkuji za poradu — doufám, že mně ji nebudete příliš draho počítat. . . — Pro právníka jsou konečně otevřena jiná pole úspěšné činno-

sti,« rozpomenul se, že něco podobného kdesi četl.

»Také jsem tak říkal kdysi,« pán vzal jej pod paži. »Příteli milý! Podívejte se na mne, jak pozdě honím bycha,.. Mám všecky státní zkoušky, doktorát — —«

»A místo nemáte?« soucitně tázal se Honza, zapomenuv docela na sebe. »Zaměstnání přiměřené vašemu studiu, vašemu vzdělání. — — Proč se nehlásíte ku př. k magistrátu?« povzbuzoval — »máte přece dobrá vysvědčení, doufám — —«

»Výborná,« odpověděl. »Ale to ovšem je málo platno,« doložil s povzdechem — »když nemám k tomu, bohužel, žádného strýčka ani kmotra v městské radě ani v organisační komissi.«

»Tu přílohu bych já také neměl,« podotknul smutně Honza. »Máma mně umřela, a tátu jsem nikdy nepochybně ani neměl, aspoň jsem nikdy se o něm nic určitého nedočetl v žádné pohádce o hloupém Honzovi... a ženit se nemohu, když mám už princeznu, abych snad ženitbou nabyl vlivného příbuzenstva a tim — — jak že tomu říkáte?« —

»Protekce!« —

»A bez protekce,« zase Honza dále — »vy myslíte tedy, že bez protekce bych také já se k obci nedostal?« —

»Vůbec nikam — nikam se bez protekce nedostanete...«

»Vy tedy máte za to, že při právech jsou

Jožа Úprka: Skupina Slováků. 2423

dnešního dne špatné vyhlídky?« Honza se již poddával.

»Naprosto žádné! Všecko je všude jako zabedněno! Jako zazděno! Zavřeno na sedum zámků —«

»Nuže —: Apage Justitia!« — zažehnal rychle Honza své první vidiny a odvrátil se.

»Medicína!« — zabřeskło mu hlavou. »Na medicínu se tedy vrhnu« — — pustil se směle za pedelem lékařské fakulty.

»Ježíš Marja — zadržte!« zastavil Honzu ohromný dav, který se z druhé strany přivalil jako lavina. »Co chcete počít, šílenče?« —

»Pusťte mne!« řval Honza. »Nepřekážejte mně! Což nevidíte, že všecek hořím pro vaše ušlechtilé, lidumilné povolání?«

»Lidumilné povolání!« kdosi opáčil pošklebně. »Člověk může milovati lidi,« dodal »proč pak ne? — ale sebe také — na sebe nemůže a nesmí zapomínat. — Vzpamatujte se, člověče! Nelezte lehkomyslně do jisté záhuby!« — —

»Podívejte se, co je nás!« volali staří, mladí. »Každý rok vycházelo jen z české university několik set novopečených doktorů. — — Co s námi potom? Kam s námi? Doktorů všude jako much! Hnedle více než pacientů.« —

»Tedy též na medicíně, jak vyrozumívám, je okamžitá záplava,« Honza pokusil se ukázat, že ačkoli mu říkají hloupý, jedl vtipnou kaši.

»Co povídáte: záplava?« byl vyrušen. »Potopa je, pravá potopa. Jak věci se mají, je dnes lékařství samo pacient, kterému žádné očkování nepomůže, žádné serum, kterých přece tolik vynalezlo« — —

»Tak tedy ani s medicínou nebude pro mne nic?« Honza se tázal truchlivě.

»Bůh vás chraň na to jen pomyslit! Nejen pro sebe, ale i pro své syny, vnuky i pravnuk — Na sto let je celý stav zabitý!« — —

»Jest tu však ještě sestra medicíny,« vyslovil se Honza poeticky. — »Spanilá Farmacie. Té pospěji v náruč« — — zašeptal něžně.

Ale vytrhli krásku z jeho loktů. »Informujte se dříve v Klubu farmaceutů, nežli se s touhle zadáte pro celý život! — V Tůmově kavárně dostanete náležité poučení! Nerozmnožujte lehkomyslně mizerii kondicinujících!« — —

»Ta naše milá farmacie!« z jiných rtů znělo posměšně. »Vždyť je to stará ochechule! Ošumělým pozlátkem své někdejší slávy jen nuzně už ověšuje dnešní své hadry« — —

»Radíte zkrátka: couvnout, dokud čas?« v lásce své náhle schladlý tázal se Honza.

»Leda máte-li hodně peněz! Při tomto stavu nejvíce platí: jen kdo má peníze, má rozum...«

»Peníze!« Honza povzdychl. »Kde bych je vzal? Přece vám známo, že poklady, které jsem z podzemí přinesl, na slunci proměnily se v hromádku suchého listí.«

»Za to si apatyku ovšem nekoupíte. A kdo peněz nemá, — z této posvátné církve už je na vždy vyloučen. Zásluh životních ať má jinak co chce, při farmacii mu za ně nedají zlámanou grešli.« — —

Honza už neposlouchal dále; držel se kolem krku pedela fakulty filosofické.

Ale ten ho rázně odstrčil. »Neudusejí mě, prosím jich! K nám nechodějí, nemáme v posluchárnách ani místo . . . A co by z toho na konec pro ně koukalo?« — blahosklonně se snížil k hovoru. »K vůli nim nebudeme rozmnožovat ještě střední školy anebo trávit definitivní profesory, aby se mohli voni stát jednou suplentem někde v Markvarticích! — — Nebo snad myslejí, že se dočkají druhé české university? — Snad nechtějí být živ dvě stě let, člověče? — To jde v pohádkách, holenku — ale ne na našem světě! Zkrátka: hledají si štěstí jinde!« . . .

A Honza letěl na ňadra theologie.

Dáma neměla ovšem žádných světských ňader, pouze duchovních a zapnula se ke všemu až po krk.

Honza také zde dostal kvinde . . . (Dokonč.)

■ ■ ■

Úprkův domek. 2289

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Osudy náhrobku českobratrského biskupa Jana Augusty. Před pětadvaceti roky vyhledal bývalý purkmistr mladoboleslavský generální ředitel Zemské banky dr. Mattuš městského radního p. Štěpána Hillera a řekl mu: Nalezl jsem v museu pamětihodný dopis z r. 1819, jejž psal magistrátní úředník mladoboleslavský, Kohout. Byla to duše zanícená pro staré a vzácné naše památky. V dopise rozhorlil se pisatel nad vandalismem svých občanů, kteří použili náhrobního kamene českobratrského biskupa Jana Augusty jako materiálu pro dláždění děkanského chrámu mladoboleslavského. Kohout chtěl aspoň zprávu o tom zachovati potomstvu, připojil k dopisu kresbu fragmentu obruby náhrobku s por-

tretem biskupovým a výslovně připomíná, že na věčnou paměť kámen popíše. »Mám předtuchu,« pokračoval dr. Mattuš, »že náhrobek ten kdesi vězí, a bylo by záhodno po něm pátrati.«

Stalo se, bedlivě hledáno, ale ničeho nenalezeno. Došlo po dlouhých letech k obnově děkanského chrámu Nanebevzetí P. Marie. Přizván na poradu znalec, stavební rada Wiehl, co s barokovým průčelím gothického chrámu, které postaviti dal mladoboleslavský děkan Rossi. Wiehl doporučil, aby okna v barokovém průčelí, pod kterými tušil původní okna gothická, byla ohledána a obnažena, což se také stalo. Pod jedním z těchto původních oken nalezen relief husitského kalicha. To však nebylo největší překvapení mladoboleslavských restaurátorů. Došlo také na chatrnou, vyšlapanou dlažbu z r. 1860. Kameny vytrhány, a tu k nemalému překvapení pana Štěpána Hillera, jenž ku práci dozíral, objevena dlažba původní, a v ní — zbytky dávno hledaného náhrobku biskupa Augusty.

A tak po dlouhých letech objeven důležitý historický památník. Pod starou dlažbou je krypta, v níž nalezeny zachovalé dřevěné rakve, v nichž odpočívají zpráchnivělá těla mladoboleslavských purkmistrů. Na rakvích, jež vesměs jsou postaveny při zdi, je nápis: »Jacet et tacet.« (Leží a mlčí.) Skoro tedy po stu letech došlo ke skutku piety, na jejíž nedostatek tak bolestně si požaloval zapomenutý písař mladoboleslavského magistrátu. Dnešní generace ovšem s větší vážností uvítá nález náhrobku osoby, v historii naší tak vynikající. Reprodukujeme Kohoutovu plamennou epištolu ke mladoboleslavským, jejíž úvodní slova v překladu zní: »Z malé úcty k starým památkám byl tento náhrobní kámen ze svého místa vyzdvižen a použit ke dláždění děkanského kostela. Pod tímto měli čeští bratři . . . « Je prostým příkazem občanské cti, aby nejen tento, tak divnou hrou osudu objevený památník, byl důstojně umístěn, ale aby též veškeré zbytky a památky obce českobratrské byly náležitě šetřeny a přístím věkům zachovány.

Dr. R. J. K.

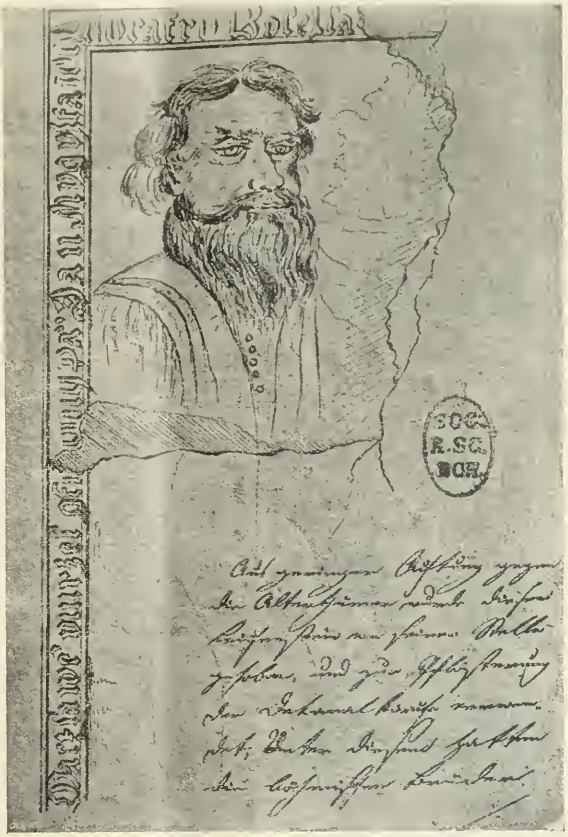

Náhrobek biskupa Jana Augusty. 2496

Trilogie o Simsonovi. Dramatická báseň o třech částech. Napsal Jaroslav Vrchlický. Hudbu složil J. B. Foerster. Ponejprv v Národním divadle 16. září.

Po sedmi letech dostalo se toto dílo na jeviště Národního divadla, když našlo svého partnera v hudbě. Svým vnějším koloritem neliší se od ostatní tvorby mistrovy. Tatáž záliba pro oslnivé obrazy Orientu, pro jeho nádheru, barvy, jeho žhavý a smyslný dech, který vane jeho epickými básněmi i lyrikou. A vším tím přepychem Východu, skvělými kostýmy, drahocennými koberci, vůněmi a zlatými sloupy obklopen rek trilogie — Simson. Ale v tomto povrchu naznačena již symbolicky vnitřní tragika dramatu. Rozpor mezi smyslným, vášněmi se chvějícím prostředím královské komnaty Abimelechovy — a mezi slabým, impotentním Simsonem. A nový ještě rozpor. Simson kolísá mezi svým posláním a láskou k Dalile. Starý zápas mezi duchem a hmotou, mezi mužem

a ženou, v němž žena vítězí. Zde se objevuje nový tón, neslyšený druhdy v poesii Vrchlického. Básník staví se tu do řad misogynů a líčí ženu jako ničitelku mužů silou a kouzly svého pohlaví.

Thematem trilogie není biblická historka z knihy Soudců, dle níž Dalila oklame Simsona a ostříhavši mu vlasy, v nichž tkvěla síla Simsonova, vydá ho zrádně nepřátelům.

Básník pojal Simsona moderně; biblická historka byla pouze dekorací. Simson Vrchlického je slaboch, který po prvém polibku usíná v náruči zklamané, rozhněvané Dalily. A na tomto pathologickém zjevu demonstruje básník všechnu hrůzu a utrpení muže, pozbývajícího síly a mužnosti.

Problém příliš delikátní a choulostivý, který pouze v ruce básníka mohl projíti úskalím a nebezpečím, jež mu hrozilo. A trilogie také nezapírá básníka: má silné, dramatické momenty, které mocně rozechvívají a silně působí, silné konflikty a kouzlo vášnivé bohaté dikce.

Bylo ovšem třeba, aby tak poetickému a delikátnímu dílu dostalo se také náležitého provedení. Mistr prohlásil naprostou spokojenost s provedením a vyslovil všem účinkujícím, zejména dramaturgovi rež. Kvapilovi plné uznání, a my registrujeme jeho projev jako směrodatný. Režie s vypravením Trilogie skutečně překvapila: oslňující přepych a nádhera Orientu zářila do hlediště.

Hudba p. Foerstra je poeticky vrouci a temperamentně zabarvena. *rk.*

-- **Po stopách umělecké výzdoby staré Prahy.** V Mikovcových »Starožitnostech a památkách« nalézáme vyobrazení pohledu Týnského kostela z Týnské uličky. Vedle chrámu zachycena ještě část průčelí Ungelta s hlavním portálem; charakteristická, zaokrouhlená část průčelí, směřující k podchodu Týnské uličky, na které ještě dnes spatřujeme střílny, vyobrazena ve »Starožitnostech« s figurální freskovou (nebo sgraffitovou) výzdobou, po které dnes nejsou na průčeli žádné stopy. Kam se malby ty poděly? Byly zničeny, nebo jsou zachovány pod omítkou? Stálo by zajisté za pokus, zjistiti, zdali malby existují. Stačí oškrábati na zkoušku čtvereční metr omítky, a záhada bude rozluštěna. —*r.*

-- **Cestovní stipendia hercům a dramatickým autorům.** Sbor pro zřízení Národního divadla při poslední valné hromadě usnesl se, aby zbylého jmění bylo dle znění stanov použito ku prospěchu českého dramatického umění tím způsobem, že úroky jeho budou každoročně uděleny střídavě českému herci a českému dramatikovi jako cestovní stipendium.

Poněvadž Tylovo sdružení po ukončení činnosti své odevzdá též přebytek svůj Sboru pro zřízení Národního divadla, bude možno věnovati na stipendia ta každého roku 500—600 K. Mimo to vypíše Sbor pro zříz. Národ. div. též některé ceny na práce dramatické. Ve výboru zasedají za předsednictví F. Heritesa A. Balšánek, F. Bílý, Dr. J. Borecký, V. Dyk, K. Glückselig, J. Kamper, Dr. V. Kopista, V. Schlaffer, Dr. H. Škorpil, V. Štech, H. Vopálka.

-- **Z vinohradského divadla.** V neděli 22. září 1907 sestoupil se poprve angažovaný personál (mimo orchestr, který nastoupí o týden později) v nádherném foyeru Městského divadla. Členstvo bylo uvítáno předsedou drem K. Markem a ředitelem F. A. Šubertem. Druhého dne započaly již zkoušky, které prvních deset dnů konají se ve velkých šatnách a v prostorách Národního domu. Zatím bude položena podlaha na jevišti, které jinak je úplně hotovo. Zkoušení propadel a tahů dekoračních používání jeviště vaditi již nebude.

-- **Joža Úprka.** Zajisté málo uměleckých jmen — alespoň u nás — srostlo tak pevně s pojmem rodného kraje, jako jméno Úprkovo, jehož zvuk vybavuje v nás představu moravské Slovače, kraje podivuhodných kontrastů barevných, stejně prudkých a rázovitých jako jsou affekty, plnící duši plnokrevného Slováka. S obrazů Úprkových zná už i cizina pružné šohaje s vlajícími kosárky i švižné šohajky ve skrčenkách a s nabíranými rukávky bělostných košulek, všechnu tu zevnější, samorostlou kulturu slováckých dědin, kterou v plném rozsahu procítiti lze jen na místě, uprostřed tohoto rázovitého lidu, jehož kroj oslňuje barevnou nádherou, jehož tance uchvacují ohněm, švihem i elegancí, a jehož píseň překonává citovou hloubkou. Slovač — toť pohádka plná kouzla a jasu, jejíhož konce snad už nejbližší generace nezastihnou. Zůstanou jim jen vzpomínky otců, národopisný materiál, uložený pečlivě museích a Úprkova plátna, která jim povědí nejvíce, neboť z nich mluviti bude sama skutečnost. Mistr Joža žije v úhledném domku mezi svými Slováky, sám rázovitý jako oni, soustřeďuje všechno své umění na své životní dílo, které nebude imponovat rozmanitostí látky ale jednotou a bohatstvím obsahu. S paletou v ruce prochází dědinou a maluje mladé i staré ve všední práci i ve svátečním klidu, ve chvili vroucí zbožnosti i v okamžicích překypující bujnosti. S pravou slovanskou pohostinností pak vítá hosta, jehož uctivá vínem z vlastního sklepa, vínem, plným zdravé síly a nefalšovaného ohně, jako jsou jeho lidé i jeho barvy.

Ročník VI. číslo 1. vydáno dne 27. září 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

omu jen? namítl vítězně továrník, já jsem celý den v závodě, má paní je celý den u klavíru, vy budete ve škole, a jen obědy a večeře — pokud vám bude libo — budeme míti společné. Snad se neznudíme na vzájem?

Při tom podával mně s úsměvem plným dobré vůle své bohatě vyšperkované etui cizozemských doutníkových specialit.

Nevím, jak mi bylo v té chvíli. Ale přes kraj talíře zvedly se ke mně na novo dvě velké pomněnkové oči Jiříkovy — a bylo rozhodnuto.

Přijal jsem.

— Nu, můžete to zkusit, dodával pan Krágl s úsměvem. Jste volný vždy, a my vám, pane, jen vděčni budeme. Viď, Jiříku?

Obličej hocha zářil vítězoslávou. Než jsem se nadál, stálo na stole šampaňské, ťukli jsme si v plné shodě, a bylo nám dobře v té chvíli, nejvíc Jiříkovi.

Nejsem sentimentální, ale jistě mně ten hoch udělal v té chvíli svýma pomněnkovýma očima. Byla v nich jakási dobrota, po které nebylo stopy v tváři jeho otce, banální celkem a nijak zvlášť sympatické.

— Mám v městě ještě všelijaké řízení, podotkl továrník při černé kávě. — Máte-li si ještě snad co obstarat, jste volný dle libosti, ale k šesté bychom mohli odjeti domů. Vytáhl hodinky: Ano, na šestou jsem objednal Tomše, viď, Jiříku?

Hoch přisvědčil. Já neměl ničeho na práci a když továrník odešel za svými pochůzkami, zůstal jsem s Jiříkem v sálu. Hoch se brzy rozhovořil a čím dále tím více se mně líbil. Jeho duše byla ryzí a netknutá, úsudek jeho bystrý a při veškeré naivnosti správný. Nevím ani, jak uprchly ty dvě tři hodiny, a již sklepník ohlašoval, že ekypáž pana továrníka je tu. O pár minut později se dostavil pan Krágl. Tomeš hodil můj lehký supplentský kufr na kozlík, sedli jsme a jeli k továrně.

Nebudu vás nuditi detaily krátké cesty. Bylo to i v ekypáži továrníkově přece více než čtvrt hodiny dvojí skoro každodenní projížďky — ale co je to pro mladého člověka, pomyslil jsem si. Střelou jsme projeli městem a předměstím, pak svahem plným mladých bříz, a za ním kynul nám již komín a brzy průčelí tovární budovy.

Stanuli jsme před vchodem do parku s kovanou mříží.

— Jsme doma, podotkl pan Krágl. Tomši, obstarejte zavazadla pana professora — prosím račte za mnou — Jiříku, běž a ohlas mamince, že jsme tu!

Slezl jsem a ubíral se za panem Kráglem. »Tam jsou sklárny,« pravil jaksi nedbale, »těmi vás dnes nuditi nebudu, je také již pozdě na to, zde naše obydlí« a kynul na pravo k nízkému, bílému stavení, skrývajícímu se v hustém věncoví révy. Veranda celá byla jako v zeleném rámci. Listím kmitala světla.

Za chvíli octli jsme se v útulné přizemní jídelně. Brzy se nosilo na stůl. Usedli jsme.

— A což mamá, nepřijde? ptal se továrník netrpělivě Jiříka, sestupujícího vnitřními točitými schody do jídelny.

— Ne, tatínku, prosí za odpuštění, má dnes migrénu.

— Ach, ty věčné migrény, zvolal pan Krágl. Šťastný člověče, jenž neznáte tyhle věci, dodal s úsměvem, usazuje mne po svém boku.

Jiřík sedl proti nám.

Večeře byla skvostná — aspoň se mně tak zdálo — ale tichá. Já viděl jen blaženost Jiříkovu a tou jsem byl očarován.

Po večeři seděli jsme ještě chvíli a kouřili. Jiřík se nemohl ode mne odtrhnouti, visel na mně každým pohledem a hnutím.

Továrník mluvil málo. Sem tam něco podotkl o dílnách a práci, o lidech a poměrech. Bylo k desáté, když vstal a pravil:

— Jiříčku, dej dobrou noc panu professorovi.

Pak obrátil se ke mně: — Váš pokoj je dnes provisorní, zítra se teprve upraví byt váš definitivně. Neměl jsem tuchy, jak milého a vzácného hosta si přivedu dnes.

Kočí Tomeš čekal u kredence s rozžatým světlem. Políbil jsem Jiříka na čelo, stiskl ruku panu Kráglovi a ubíral se do prvního poschodí za Tomšem, jenž mi svítil po schodech.

Spal jsem výborně v přesvědčení, že jsem udělal hned terno při prvním kroku své dráhy životní. —

Milkovič se napil a pokračoval:

Domácí paní neviděl jsem ani druhého ani třetího dne. Migréna nepovolila, a tak jsme snídali, obědvali, večeřeli v tiché idylle sami, jako v první večer po mém příjezdu. Já měl co dělat ve škole, továrník v pisárně a v dílnách, a mohu skoro říci, že nám bylo docela dobře v těchto prvních dnech. Já byl aspoň docela spokojen. Tím s větším napjetím jsem očekával asi pátý, nebo šestý večer, kdy jaksi slavnostně bylo ohlášeno, že k večeři přijde »mamá«. Je už docela zdráva a těší se prý velice, aby se seznámila se mnou.

Já byl zatím s lehkým svým supplentským kufříkem přestěhován do levého křídla tovární budovy. Pěkný pokoj s rozlehlou předsíní, s vyhlídkou do lesnaté krajiny a s celým komfortem, s plnou samostatností.

Bylo asi mezi sedmou a osmou hodinou, kdy zašustilo hedvábí a v jídelně se zjevila paní Kráglová.

Zjev vskutku neobyčejný a do jisté míry imposantní. Asi o 15 let mladší než její choť, velká, štíhlá, junonické postavy, ale s jistou umdlenostÍ v tváří a s allurami — jek se mi na první pohled zdálo — skoro příliš velkopanskými. Dráždila i mrazila v témž okamžiku. Byla si patrně vědoma své váhy a svého postavení v domě. Pan Krágl — mně se aspoň tak zdálo ten večer — vypadal vedle ní skromný, velmi skromný. Můj supplentský rozum si takto představoval královnu v exilu. Proč zrovna v exilu, nedovedl jsem si jasně vysvětliti, ale královnu jistě, to jsem cítil.

Byla ke mně nad míru laskavá a vlídná. Ale i v tom byl jakýsi osten, ukládající reservu. Vycítil jsem paní domu, vládnoucí zpod závoje svých migrén a rozladění zcela samostatně a suverénně.

Po večeři, při které se málo mluvilo, jen to nejnutnější, pohladila Jiřika, poslala jej spat, pak se obrátila k muži.

— Prosím tě o cigaretu.

On sáhl k svému etui, ale cigaret neměl, já si dovolil nabídnouti svoje, přijala s úsměvem a sklonila se v křesle s gracií antické bohyně.

— Jste hudebník, pane professore? — Byl jsem na váhách. To málo, co jsem uměl, nechtěl jsem exponovati — usmál jsem se rozpačitě.

— Ale šachista je, Lucy, podotkl pan Krágl.

— Tím lépe — smím vás prosit o partii?

— Prohraju jistě, milostpaní.

— Uvidíme, odpověděla klidně.

A hráli jsme. Krágl stál za námi a pozoroval každý tah bedlivě okem znalce.

— Nehrajete špatně, prohodila paní Lucy mezi hrou asi při desátém tahu. — Smím vás prosit ještě o cigaretu?

Táhl jsem a podával jí při tom své etui. Usmála se, ale jak, v tom bylo celé peklo rozkoše.

— Vidíte, rozumím šachům a rád si časem zahraju, pravil továrník kolébaje se na podpatku levé nohy, ale nesnesu v ničem pedanterii, a Lucy je tuze velkou pedantkou v šachu, a proto s ní hráti nemohu.

— To však je nezbytné, Karle, pravila ona jaksi znaveně, a pan professor jest rovněž pedant, a to mne těší.

Zasmála se jaksi tajemně a vítězně.

Nevím, proč jsem si v té chvíli vzpomněl na záhadný úsměv Mony Lisy.

— Ale já pedantství nesnesu, zvolal továrník, ani ve hře, má milá.

Byla na tahu, ale zvrátila se celou tíhou svého kvetoucího těla do křesla.

— A vidíš, pravila jaksi umdleně, já je vyžaduji i v lásce.

— Odfoukla dým cigarety a hrála klidně dál. S jistotou a mathematicky.

— Vyhrajete, pane professore, pravila při dvacátém tahu.

— Dejte pokoj, už to začíná býti nudné, pravil továrník a obrátil se ke klaviru.

— Tu ho máte celého, pravila paní Kráglová flegmaticky.

— Šach králi, hlásil jsem nesměle.

— Ale vždyť je to mat, vykřikla ona.

— Ještě ne, ale bude ve dvou tazích.

— Odpusťte, ale mýlíte se.

Sklonila se nad šachovnici, a v celé pose jejího těla i v tazích bledého obličeje bylo zjevné neobyčejné napětí celé její bytosti.

Pan Krágl probíral zatím klávesy, chytil melodii tu, pustil ji tam, fantasoval, jak se říká zcela volně a bezstarostně.

— Mat — vyhrál jste pane, pravila skoro ledovitě a převrhla figury.

Uklonil jsem se mlčky.

— A jak prospívá Jiřík? začala najednou tónem docela cizím, jaksi mrazivým a — chlebodárským.

— Děkuji, dobře — pokud vím.

Naklonila se k šachovnici a začala rovnati figury.

— Smím prosit o revanche? Nepůjdu přece poražena od prvního turnaje? Žebronila skoro dojemně dětsky.

Ale Lucy, je deset hodin, namítal od klavíru pan Krágl.

— Třeba půlnoc — nesmysl, ozvala se podrážděně, ale já přec nemohu jíti zabita spat.

— To je dětinská tvrdošíjnost, že ne? pane professore, namítal továrník.

— Jak jest libo milostivé paní, odpověděl jsem klidně, jsem vždycky k službám.

Ale já jdu spat, Lucy, hlásil pan Krágl.

— Dobrou noc, Karle, pravila, skoro ospale jej parodujíc. Ale vy mi dáte ještě cigaretu, pane professore?

Co mi zbývalo? Pan Krágl mi stiskl ruku, pokynul své paní a zmizel na točitých schodech, vedoucích z jídelny do vnitřních pokojů.

Zůstali jsme sami.

Přišel ještě Tomeš a nalil likéru do úzkých sklenek.

Hráli jsme mlčky, ani slova nepadlo celé půlhodiny. Hráli jsme houževnatě, neústupně a tvrdě, jako nepřátelé zarytí. Ona občas odfoukla dým cigarety, dotkla se číšky a sklonila zase hlavu nad figurami, které přede mnou jen tancovaly. Ale i já jsem napínal svou ostražitost, až jsem cítil únavu.

Náhle se zastavila a zvrátila do křesla.

— Vidíte, tohle je pravá hra a rozkoš! Bude to remisa dle všeho, ale i ta mne blaží. Nevyhrál nikdo, a jdem spokojeni spat, každý vědom své síly a své převahy. To je to nejhezčí — že ne?

A smála se, až jí perleťové zoubky hrály karmínem přivřených rtů.

— Dobrou noc, pane professore! Podala mi ruku, políbil jsem ji, ale cítil, jak se lehce zachvěla při dotknutí mých rtů.

* * *

Milkovič se na chvíli odmlčel. Pak se silně prohnul na rákosové židli, odfouknul popel s papirosy, zasmušil se najednou a pravil dosti drsně:

— Eh, do čeho jsem se to pustil, hoši! Tady vás nudím takovými lapaliemi. Patrně jsem ztratil rozum, promiňte vlídně, ale dále pokračovati nehodlám.

— Ovšem, že jsi ztratil rozum, nebo blázna si z nás přec dělati nebudeš, doufáme, pravil mrazivě doktor.

— Mně se to velice líbí, podotknul básník, začíná to pikantně —

— Ne, je to jen pravdivé, všecko životně pravdivé, bránil se Milkovič.

— Tedy pokračuj, vybízel literární historik za souhlasu všech.

— Nemohu, hoši, pravil drsně Milkovič. Vidím, že dostal jsem se do něčeho, čeho nezmohu a kam nestačím. Byl by to román a konečně nudný román pro neinteressenty. Román dvou osob, a to je fádní na konec. A zvlášť, když vám řeknu, že to nikdy k ničemu mezi hrdinou a hrdinkou nedošlo, pak by to byl román docela zbytečný.

— To snad se tobě může zdáti, namítl doktor. Což pro bůh i ty jsi toho zastaralého náhledu, že musí každý román skončiti sňatkem? (Pokrač.)

KAREL WEINFURTER:

Ženě.

(Zlomek hymny.)

Hlava tvá sladká a vznešená, oblitá světlem a vůní,
Soucitu Královno, vždycky v mých vidinách vnadou svou trůní!
Panna a Matka — dva problémy — v nebeském čele tvém svítí,
kde mír své lilie pěstuje, kde vášně blesky se nítí.

Sarkofág egyptský zdobí tvé profily vážné a smavé,
v andělských kůrech tě vidím zas, vítězné zpívati »Ave«.
V kamejích vždy jsi mne vábila subtilním uměním Řeků,
na starých loutnách se pyšníváš v perleti tlumeném věku.

V barevných gothických oknech, když opálu světlo v nich víří,
dlouhé když paprsky ve škálách malebných skrze ně hýří,
v požáru vznícených slunci zříš Madonny očima dolů:
tryská z nich majestát panenství, moře též mateřských bolů.

Z japonských brokátů vyzíráš, z fragmentů mosaik šerých,
z portrétů benátských paláců v posách se usmíváš sterých,
ve vlysu indickém střídá tě ztrnulá tvář boha Šivy,
na vásách etrurských děsí mne pohled tvůj Gorgóny divý!

Tisíců generac výkvěte, Titanko vnady a lásky,
posvátná ikóno lidstva, kdo znal by tvé formy a masky,
kdo by chtěl sečísti kněží tvých věrných a oddaných davy!
Krystale Vesmíru! Duhou buď míru a díku a slávy!

ANT. BALŠÁNEK:

Za starou i novou Prahu!

(Pokrač. a dokončení.)

V starých částech Prahy jest dosavadní bilance »úprav« stejně kormutlivou a smutnou. Staly se velké, snad i těžké hříchy proti rázu Staré Prahy — leč omluvitelné; staly se jinde též (Řím, Florenc, Norimberk, Brussel); jich výsledky, reakci vyvolávající, vedly pak k nápravě.

Doba nebyla umělecky vyspělá a zralá, neznajíc ceny krásy odkazu předků, nevědouc, kterak přizpůsobiti je potřebám doby nové.

Máme pevně za to, že dnes na př. obětování celé V. čtvrti úplně a bezvýhradně assanaci, nebylo by možno bez úsilovných pokusů, zachovati jistá rázovitá ústředí v okolí starých památek.

Ještě dnes snad jen několik hlav.jasně vidí, jaká ohromná přeměna očekává srdce Prahy, náměstí staroměstské, až dojde ku přestavbě staré a zbudování nové radnice, až padne celá ulice Platnéřská, jako padla ulice Kaprová!

Zde obě velké idey Stará i Nová Praha, nepřátelsky stojí proti sobě a není pochyby, že Praha Nová zvítězí právem živého a silného nad tím, co hyne a zmírá!

Pravda, pod vlivem idey zachování starého rázu obec pražská postarala se o opatření plánů polohy pro Malou Stranu a Hradčany, Staré Město, Vyšehrad s přilehlou částí Nového města, které, dojdou-li potvrzení — budou celkem výrazem toho, co dnešní generace vzhledem k obtížným poměrům vymoci si troufá. Slabá stránka plánů těch jest, že padnou nepochybně ještě do platnosti nynějš-

šího řádu stavebního, který — o tom není u nás nejmenšího sporu — jest hrobařem Staré Prahy.

Rozpor, který jeví se mezi tendencemi plánů regulačních a paragrafy starého řádu stavebního, jest dnes tak mocný, že jest hlavní překážkou jich schválení k vůli protestům interessentů, kteří se cítí poškozeni hlavně tím, že snahy staropražské překáží jim v rychlém a bezohledném využití domnělých práv, která jim jednotlivá ustanovení řádu stavebního sice poskytují, plány polohy však odepírají.

Proto označili jsme v předu, že zápas o Starou Prahu namnoze veden jest falešným směrem, neboť hlavní a snad jediný nepřítel její jest nynější řád stavební. Odejměte odpůrcům Staré Prahy tento štít — a zničíte jich sílu. V tomto směru též záchrana Staré Prahy jedině jest možna a dosažitelna.

Po léta projednávaly komise sněmu král. českého a zemský výbor osnovu nového řádu stavebního, jež ve správném poznání chyb, které se staly, dalekosáhlé ochrany jak jednotlivým starým památkám, tak i celkovému rázu obcí poskytuje.

Obsáhlý a hluboce propracovaný tento elaborát — osnova nového řádu stavebního — založený na bedlivých studiích současných řádů cizích, na němž po léta se pracovalo a který již po 2 léta má zásadní schválení vládou zajištěné, čeká pouze své projednání a schválení na sněmu král. českého. Již v zasedání loňském měl býti položen na pořad jednání sněmovního — z čehož však sešlo pro odpor odborných spolků technických, jež v části podrobné, týkající se technického provádění staveb, spatřovaly různé vážné nedostatky, nutné změny vyžadující. Uznává se však všestranně, že všeobecná část nové osnovy, týkající se plánů přehledných a upravovacích, zřizování a upravování veřejných prostranství, rázu a vzhledu obcí, starých památek, dále pak část o řízení ve věcech stavebních, jest vzorně sestavena a že odpovídá asi ideálu, který by stoupencům Staré i Nové Prahy tanul na mysli.

Nařízení o přehledných plánech Velké Prahy, dále o plánech upravovacích (podrobných) pro jednotlivé její části, nařízení o odstupňovaném zastavění podle pásem, o postupném, skutečnou potřebou diktovaném zastavování, inventarisování starých a uměleckých památek a jich ochraně, chránění rázu malebných a historických ústředí Staré Prahy, dále pak ustanovení o úřadech stavebních, jmenovitě pak zřízení uměleckých komissí při úřadech I. instance, stavebního sboru jako II. instance a stavebního senátu pro stavby Nejvyšším dvorem, státem a zemí prováděné — odpovídají v esměs dlouholetým našim tužbám a splnily by rázem to, oč po léta marně usilujeme.

Předloha byla vzata loni z denního pořádku a v zasedání letošním — které jest posledním v sněmovním období — více na pořad asi nepřijde.

Tím mnoholetá, úmorná, dalekosáhlá práce tato rozpadává se v niveč, neboť s nově voleným sněmem musí jednání o novou osnovu začíti znovu.

Počítejme, že by se podařilo nový eleborát projednati a schváliti ve 3 nejbližších létech; dále pak, že plány přehledné opatří se stavebním sborem ve 2 letech od doby schválení osnovy, plány upravovací pak v dalších 6 letech: co to znamená? Pro Starou i Novou Prahu ztrátu nejméně 11 roků! Do roku 1918 správný vývoj Prahy má být rdousen a ničen!

Za tuto řadu let zmizí mnoho, co dnes podmiňuje ráz Staré Prahy a co by za platnosti nového řádu snadno mohlo býti zachráněno; vznikne naopak mnoho, co bude trvalým zohyzděním a trvalou překážkou uměleckého vytváření Prahy Nové.

A to vše jen v pádu nejpříznivějším, že celé nové jednání hladce se provede!

Řekli jsme předem, že boj o záchranu starého rázu Prahy vede se dnes falešnými směry. Dlužno také říci proč.

Zdrojem všeho zla a stálého nebezpečí jak pro Starou, tak i pro Novou Prahu jest nynější řád stavební, vydávající nejdražší statky kulturní, veškerenstvu patřící, v šanc hrabivosti a ziskuchtivosti jednotlivců.

O tom jsme nezvratně přesvědčeni všichni; rovněž i to jest všeobecně známo, že po dohodě zemského výboru s vládou není více žádné překážky v cestě, aby se osnova nového řádu stavebního uzákonila — aspoň ve své části všeobecné, jak výše naznačeno.

Stačí vskutku prolomiti jen tu papírovou stěnu — a jsme u cíle svých snah.

Kde vězí ta síla ztajená, která dovede vyvolat vášnivý odpor, kdykoli — byť i domněle — hrozí nebezpečí sebe nepatrnější památce minulosti?

Kde jsou ruce, které třímají prapor proti »bestii triumfans«, aby pomohly ji zardousit nyní, kdy příležitost jest tak lákavá?

Ani publicistika naše, aniž korporace, obecní representace — o jejíž nejpřednější zájmy ideální i hmotné jde, nepozvedají hlasu svého, sněm král. českého není zahrnut peticemi, aby při-

kročil konečně k dílu, a vyřknul to spásné, dávno očekávané slovo, aby první postavil se v čelo šiku »Za Starou i Novou Prahu!«

Jest nebezpečí v prodlení! Propasená vhodná chvíle nevrátí se nikdy více!

Vyvolalo-li heslo »Za Starou Prahu!« nadšení mezi intelligencí českou, postavivší se jako jeden muž do bojů a zápasů, které směřují jen k obraně, sledujíce tudíž cíle negativné — vyvolá zajisté heslo »Za Starou i Novou Prahu!« nadšení aspoň stejné tam, kde jde o práci positivní. Cestu jsme naznačili výše.

I když uzákoní se část osnovy řádu stavebního ve smyslu uvedeném, zbývá zákonodárství našemu vykonati ještě mnoho. Připomeneme své doby obci, zemi i státu povinnosti jich vůči hlavě království, tak dlouho a hříšně zanedbávané.

Dnes, kdy brány sněmu král. Českého jsou otevřeny, voláme všem našim poslancům vstříc: »Zachraňte trosky Staré Prahy! Chraňte Prahu Novou! Uvolněte ty síly, které dnes vyčerpávají se stálým a marným bojem, zadržte vetem svým nekonečné zápasy, zdolávající všechnu positivní práci, uvolněte proud toho nadšení, který spojil veškeru českou intelligenci v šik jediný! Nuže, dnes, kdy otevírá se nám možnost, bez námahy dospěti k metě vytknuté, vyřkněte vetem svým to heslo, na něž veškeren lid český toužebně čeká:

»Za Starou i Novou Prahu!«

Mnoho již ztraceno, čeho oželeti musíme pro vždy; uvědomíme-li si však celý komplex otázek staropražských, čekajících svého řešení, připomeneme-li si pak dále všecky ty smělé, dalekosáhlé, nikoli však neuskutečnitelné cíle Nové, Velké Prahy, žasnouti musíme nad tím faktem, že nehledá se úsilovněji zákonitý podklad k jich řešení.

Velké otázky technické, kanalisace a vodovod řeší se kooperací sdružených měst Velké Prahy.

Není možno i zde, kde jde o otázky tak eminentně kulturního a národního významu, stejným způsobem je řešiti?

Byť i sen o Velké Praze pro okamžik byl neuskutečnitelným, zdá se nám zjednání společného zákonitého podkladu k příštímu zdárnému jejímu vývoji možným a snadným — vypracování společného přehledného plánu již ve smyslu ustanovení osnovy nového řádu stavebního.

Projeví li obce súčastněné pevnou vůli, dosavadní, chaotický mnohdy rozvoj zaměniti lepším, promyšlenějším, zájmům Velké Prahy plně vyhovujícím, stane se Velká Praha skutkem, byť i co pouhé sdružení samosprávných obcí.

I v tomto směru stane se nový stavební řád pojítkem města mateřského s městy a obcemi vůkolními; dnes, kdy každá obec hledí si zájmů svých bez ohledu na celek, vzniká nepřirozený a neudržitelný stav, zaviněný pouze tendencemi autonomistickými, chráněnými nynějším řádem stavebním.

Zájem národní toho nezbytně žádá, aby ony statky kulturní, representované zachováním rázu Staré a velkolepým, stejně cenným vybudováním Nové Prahy byly náležitě obhájeny.

Má li zmlknouti mnoholetý, vysilující boj o Starou Prahu a nemá-li se rozpoutati stejně úporný, stejně bezúspěšný, otravný zápas o Novou Prahu, jest třeba jednoho: zákonodárstvím zemským zjednati půdu pro společnou, plodnou práci, jedinou svého druhu v našich dějinách, pod praporem Staré i Nové Prahy!

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

Člověk by řekl, že byl šťasten, tenhle Váša, vzhledem ke knížecímu blahobytu, jenž mu plynul ze skvělého výdělku týdenních sedmi zlatých. Aspoň si nikdy nestěžoval, ač na pohled tělo jeho vysýchalo žalostně; také Barča, jeho žena, si libovala, jak dobře se jim vede, neboť i ona nepřetržitě přivydělávala, pomáhajíc v hospodářství starostově. Už i vepřika stačila si odchovávat a několik husí, jež se uživily, sama nevěděla jak, a z jichž nastřádaného peří si už pořídila peřinu a dvě podušky. Ba, nebylo lze popříti, že dokonce jakéhos mravního vítězství dobyla, neboť Matouš Frček tak sobě vedl naproti ní, jako by se byl styděl za přenáhlení, jehož se vůči ní byl dopustil: z počátku se jí vyhýbal, později už i děkoval, kdykoli, potkávajíc ho, jej pozdravovala. Zkrátka,

všecko se obracelo k lepšímu, když nové události a vysoká místní politika přivodily zase obrat k horšímu.

Ne dost toho, že husy domkářů skoro každým dnem se dopouštěly hanebného pychu v selských ovsích; nejen že více kluků domkářských bylo přistiženo, ani pásli krávy na obecních pastviskách, na něž přece jen sedláci měli právo; netoliko že domkáři spustili přeohromný rámus a, spojivše se s bezzemky, hlučnou demonstraci provedli a sedlákům práva na lesy a pastviska urputně popírali, když proti nepovolaným pasákům se zakročilo: událo se i několik smělých krádeží, ba, právě Matouši Frčkovi vloupali se zloději do statku a ukradli mu dva vepře, jež v samém chlévě krutě zabili, do lesa odnesli a tam vnitřnosti z nich vyvrhli. Přes svoji zlodějskou vyškolenost tito zločinci nedovedli ukrýti svoje stopy, četníci je vypátrali a, když vyšlo na jevo, že to byli lidé z továrny, názory Frčkovy v příčině neodkladné nutnosti, vyčistiti obec ode všech nebezpečných, škodlivých a podezřelých živlů, nabyly vrchu a zároveň s těmito přesvědčení, že dosavadní starosta není s to a schopen, aby tuto očistu provedl. Když pak za těchto pohnutých dob došlo k novým volbám obecního představenstva, opustili starostu mnozí jeho přívrženci a Matouš Frček se svými stoupenci zvítězil na celé čáře.

Jen se tento uvázal v úřad, do něhož mu pomohly jeho výmluvnost a černé činy několika továrních dělníků a nádeníků, již i nová éra započala. Jakýs druh Bartolomějské noci vykonán byl bez milosti nade všemi, kdož byli kdy trestáni.

»Šest jich dnes vypověděli, už jim poslali výměr, aby se do týdne klidili. Nás to taky nemine. Co si počnem?«

Tuto zprávu přinesl kteréhos šerednéhо listopadového večera Váša Křenek své ženě. Sklesl na židli, zakryl si obličej dlaněma. Žena neodpověděla; věděla beztak; u bývalého starosty jí to pověděli a panímáma plakala nad ní a nad jejími dětmi.

Ticho bylo v té malinké světničce; děti mlčely, jako by tušily, že se připravuje cosi hrozivého; jen vítr hučel v komíně a nejmenší děcko, kojenec ještě, slabounce zavrnělo ve své kolébce.

Venku se sypal studený, pronikavý déšť, tma jako v pytli a bláta, že nohy přes kotníky do něho zapadaly.

Žena přiložila několik oklestků do kamen, na nichž už polévka se vařila.

»Ještě, chvála Bohu, co jíst máme,« pravila; »co se budeš soužit? Bůh nás neopustí; však jsi zdráv, mně taky nic nechybí a dělat tady nebo jinde, je to jedno.«

Váša vstal, podíval se na ženu; pak oči jeho k dětem zabloudily, s jednoho na druhé se přenesly: dvě děvčátka, drobná, plavovlasá, bosá, v chatrných režných košiličkách, v chudičkých, umouněných barevných sukénkách, jedna pěti, druhá čtyř let, hošíček jedva dvouletý, polonahý, po podlaze se batolící. Na nich na všech spočinuly chvilku zraky otcovy, až posléze utkvěly na ubožáčku v kolébce, jehož líčka téměř rozeznat nebylo v pološeru světničky, velmi nedokonale osvětlené blikavou, začazenou petrolejovou lampou, na skobce ve zdi zavěšenou.

»Ono se řekne,« pravil, »odejít odsud, najít si práci jinde!... jenom kterak odejít v té psotě s těmi dětmi a kde ji najít! Vypovědí nás — do své domovské obce se musím vrátit... a co tam? Tam nic není, ničeho nic! Odtamtud všecko utíká, protože, dělej co dělej a jak dělej, nikdo se tam neuživí. A potom: nikdo mě tam nezná a nikoho tam nemám. Dvanáct let mi bylo, když jsem odešel pasáčkovat u slouhy někde za Pískem. Co ty o tom víš!... ani jsem ti to nepověděl, protože je hanba povídat. Ale dnes ti to povím, abys věděla, abys byla připravena. Do šestnácti let jsem pasáčkoval, potom se mi už nechtělo. Ale sedlák zas mě nechtěl za pacholka, že prý jsem mladý a slabý na to. Tak jsem tedy odešel hledat si službu jinde. Jako by se byli umluvili, všickni stejně říkali a nechytit se, ne a ne. Na zimu to bylo, psota jako dnes, krejcaru v kapse nebylo a jíst se chtělo. Nu, pravda: tu a tam dali, když jsem prosil, ale na konec mě sebral četník pro žebrotu a pracovní knížka prý taky nebyla v pořádku a domovského listu jsem neměl... E, darmo povídat! Do šatlavy mě strčili někde v Blatné a potom postrkem poslali domů do Velenova. U Plánice je to — bída a nouze je tam, až Bůh brání... Nu, došel jsem. »»Hleďte, šupáka vedou!«« křičely děti, co se nakupily před vraty u představeného. Počumovaly tam dvě hodiny, než představený se vrátil z lesa. »»Zas takovej mordiján,‘ zařval na mne, když mě spatřil; »»to už je třetí letos!...«« A když mě poznal, začal láteřit znovu. »»A setsakramentskej pobudo! Tos ty? Čert tě vem! Tátu žijeme a teď ještě tebe! Pojdi, neřáde, nechceš-li dělat!«« — Já na to, že rád budu dělat, jen najde-li se kde. — Tu zas on: »»Snad já ti mám najít službu, ty mizero! U koho chceš dělat? My sami práci nemáme!«« — A tu zlost potom, když musela obec platit útraty za postrk!... Nu, našel jsem tátu — máma už nežila, ta umřela, jedva že jsem před čtyřmi roky odešel z domova... v bídě a nouzi skonala. V rozbité chalupě táta měl byt, došky prohnily na střeše, okýnko papírem a hadry zalepené, dvéře do světničky se nezavíraly,

zima tam horší než v psinci. Žebrák táta, na holé slámě poléhával, starou houní se přikrýval, a sešlý a bídný byl, vychrtlý, jako pára nad hrncem. Nepoznal mě, když jsem vešel. Táto, povídám, vy mě neznáte?... Tu on se dal do pláče a, když jsem mu řekl, co se mi stalo, zaplakal ještě víc. »»A ty můj chlapče,«« povídá, ••a kerak já tě uživím jen jediný den, když sám nemám kouska chleba, leda něco šlupek z bramborů a hrstičku černé mouky!«« — Ptám se po příbuzných, po známých — pomřeli, odešli do světa; neměl, chudák táta, kdo by mu byl podal sklenici vody. Ani padesát let mu ještě nebylo, a vypadal jako by mu bylo osmdesát. Co byl živ, se dřel a lopotil, nikomu co by za nehet se vešlo nevzal, a teď tahle bída! Sotva na nohou stál, celé skroucené byly, a ruce se třásly, že polévky nabrat na lžíci nestačily. Ptám se po bratru, po sestrách. »»Pepík je někde v Mostě,«« povídá táta, »»uhlí tam dobývá... je-li vůbec živ. Už bych skoro řekl, že není — tři roky po něm ani slechu ani řádky. Fáňa je ve Vídni; ještě tu že mám, tu a tam posílá nějakou tu zlatku. Nebýt jí, hlady bych už byl zemřel. Nána a Mařena slouží u sedláků, jedna v Březanech, druhá v Malém Boru. Tak tu stojím opuštěnej jako kůl v plotě.««

Tak povídá táta a já poslouchám a pláču s ním. Tak co budem dělat? ptám se ho. »»Nic,«« povídá, »»oddáme se do vůle Boží a umřem.«« — Řekne se: umřem!... přece se mi umírat nechtělo a vzpíral jsem se. Vy si nemůžete pomoci, povídám tátovi, vy dělat nemůžete; ale já snad přeci něco najdu a ňák vás uživím... Hodil rukou. Je prý to marné; chraň Pánbůh krást, ale ani čeho ukradnout by nebylo, leda kus dobytka, a to že by mě chytli.«

Váša se odmlčel, znovu si zakryl dlaněma obličej. Žena, která ho byla poslouchala, oči majíc vytřeštěné a ruce sepiaté, teprve po chvíli jako by se byla vzpamatovala.

»A kterak že to bylo dál?« tázala se duseným hlasem, jako by nechtěla, aby děti slyšely.

»Nu, kterak dál? Sebral jsem se a došel k představenému a že pracovat chci a musím, mu povídám. On na mne jako sršán: »»Zmetku prachzatracenej, co na mne lezeš? Dyť už jsem ti řek', že u nás nic není! Jdi do světa a hledej si práci. Dám ti knížku a s tou si dojdeš do Klatov na hejtmanství, tam ti ji potvrdí a domovní list ti vydají taky. Ale za knížku musíš zaplatit a na kolek musíš dát, rozumíš?«« Řekl jsem mu, že na to nemám peněz. Na to on, to že mu do toho nic není, že mi tedy knížku nedá, abych prý pošel hlady, že mne škoda nebude. Prosil jsem ho, aby mě zatím založil, že, jak jen práci najdu, všecko mu poctivě zaplatím; že mi je taky o tátu, který umírá hladem, zimou a vysílením, aby přece měl smilování s ním, a sám že taky mám hlad, od včerejška že jsem sousta v ústech neměl. Na to zas on, já že jsem mladý a dva tři dni o hladu prý vydržím; abych prý si došel do Těchonic na pana faráře, ten že mi dá peníze na knížku a na kolek; od čeho prý je farářem, ne-li, aby chudým pomáhal; a táta ať prý pojde, čím dřív tím líp pro něho; co s ním, když dělat nemůže! Tu mi přišla zlost. To jste obec? povídám mu; svého člověka hlady a zimou necháte umřít? A Pánbůh že se na tohle bude dívat?... A do Klatov mě posíláte a vidíte, že nemám ani obuv... a bos v tom blátě tam mám dojít, pět hodin cesty?... A k farářovi mě posíláte do Těchonic? Což tam dojdu takhle?... A on pořád svou, aby čert mě vzal, až už mě zlost přemohla a já na něho spustil: Víte co? Když jste vy takový, tak se potom divit nebudete, až uvidíte, co provedu. Zatopím sobě a vám. Ať je z toho cokoli. Zavřou mě, a bude po zimě a po hladu, a vy půjdete žebrat...«

Žena, všecka zděšena, uslyševši tato slova, přerušila jeho řeč.

»Pro pět ran Krista Pána,« zvolala, »ty ses nebál takhle mluvit?«

»Nebál!« odpověděl, »a při sám Bůh, já bych to byl udělal. Už mi bylo všecko jedno, i šibenice bych se byl nelek'. — On se zarazil, když tohle slyšel, a že mě dá zavřít, zabručel. — Dejte, povídám, aspoň se najím a ohřeju; a, až mě pustí, přijdu zas a zas vás vypálím. Však uvidíte, že se vás nebojím. — Zarazil se ještě víc a obrátil; už mě neposilal k čertu a konec byl, že mi dal najíst, že mi opatřil obuv, ba i peníze dal na cestu do Klatov. Přespal jsem někde v maštali a nazejtří jsem si tam došel a všecko jsem si přivedl do pořádku; ještě téhož dne jsem se vrátil. Co jsem po té cestě zkusil, nikdo by neuvěřil, a přece jsem byl rád, že jsem tu knížku a ten list měl.

Taky jsem hned šel hledat si práci a našel jsem ji v Nalžovských lesích, kde káceli drva. Pomoz Pánbůh, byla to práce! Jakživ jsem sekeru neměl v rukou a teď se s ní ohánět od rána do pozdního večera a potom domů v plískanici a v mrazu, a ráno, než se rozednilo, zas do práce, půl druhé hodiny cesty, a za všecko — dvacet krejcarů denně, a z těch jsem ještě dával tátovi! A nevůle všude, jako prašivého se mne štítili, šupáka, jak mi přezdívali a soustička nepodali. U táty jsem přespávat nemohl, ta jeho přikrývka na oba nestačila, tak jsem tu onde v maštalích a ve chlévech líhal, a ráno mě vyháněli s kři-

kem a láním jako cizího psa. Když si tak vzpomenu, do pláče je mi! Ty moje ubohé ruce, popraskané od mokra a mrazu, plné krvavých mozolů . . . obuv špatná, oděv bídný . . . a dřel jsem se, můj Bože! co jsem se dřel! . . . a těch pár krejcarů jen a za ty mi často ani prodat nechtěli kouska chleba, pár bramborů, hrnku mléka . . . Jen zrovna zas nejchudší . . . ti aspoň prodali, když sami dát nemohli . . . V kostele kázal pan farář, aby majetní se smilovali nad chudými! Kde pak! . . . a táta, chudák, na svém stlaní, provlhlém, prohnilém . . . každým dnem víc a víc vysýchal a chřadnul . . . otepi drchanky mu nedali, když jsme za ni prosili . . . že pro telata, pro prasata potřebují, se vymlouvali, a to ještě, kteří lepší mezi nimi byli; kteří zatvrzelejší, ani výmluvy neměli, zaškaredili se, nečisté slovo dali. Nu, pravda, zle bylo všem, i sedlákům; vždyť je to kraj Bohem prokletý! . . . a vlci jako by tam přebývali a ne lidé . . .«

(Pokračování.)

DR. JIŘÍ GUTH:

Na zámku.

Reminiscence a kus memoirů.

(Pokračování.)

Pohda totiž každý český kandidát bez rozdílu, ať jakéhokoli odboru, musil vedle svého odboru konati zkoušku z češtiny, jakožto jazyka vyučovacího a nebesa vědí proč, také z němčiny. Nevím, je-li tomu tak dosud a k čemu tato německá zkouška. Ale zkrátka nebožtík profesor Gebauer nebyl s mojí němčinou spokojen a nebýti přímluvy vzácného přítele profesora Durdíka, byl bych z toho jazyka propadl jako žalud. Vzhledem k dobrému výsledku z předmětů ostatních, filosofie, mathematiky a fysiky, byl jsem propuštěn se známkou »sotva dostačující«. Nevím, všiml-li si princ této bídy, ale po svém dopise byl jsem definitivně přijat. Pro českou komisi dost dobře německy jsem neuměl, ale pak učil jsem německy dokonce i předmětům mně cizím. Šlo to, a dost dobře . . .

Princ vzal mne s sebou, do své pracovny, po vojensku jednoduché, nezdobené ničím než řadou podobizen a obrazů příbuzných a známých generálů a vojevůdců.

»Rád bych,« pravil, »aby princové učili se také česky. Vedle vyučování češtině budete tedy s nimi mluviti česky a přes to, že konversace naše je německá i francouzská, i pokud jste s nimi v saloně, nebude nijak na závadu, budete-li v českém hovoru pokračovati. Také princezna Charlotta, nejstarší moje dcera, mluví dobře česky. O vyučování, také u prince Bedřicha, budete se dělit s panem doktorem S., jak jsme zprvu ujednali, je li pravda, a teď, kde jsou hoši?«

Sešli jsme spolu dolů, do parku, kde byli princové. Přišli hned a podávali mi ruce.

Byli tři. Nejstarší Bedřich, šestnáctiletý, hezký, štíhlý hoch, povahy poněkud zdrželivé ale pevného, při tom však dobrého oka, mladší Albrecht, třináctiletý, klassicky ušlechtilé tváře, přímého, také dobromyslného pohledu, pěkně urostlý, posléze nejmladší Max, s brejlemi o silných čočkách na očích, vzezření trochu chorobného, ale chytrého.

»Max teprve nedávno se vystonal z těžkého rheumatismu,« vysvětloval kníže, »musí být trochu opatrný . . . Ale myslím, že soustavným cvikem předejdeme následkům. Skalický doktor K. dovede výborně radit, . . . jemu děkuje za svoji záchranu . . . Tak vás prozatím nechám s nimi. Obědváme ve dvě hodiny, na shledanou!«

Sluha přehodil mi svrchník a osaměl jsem s princem Bedřichem, čili Fredym, jak mu říkali. Albrecht a Max, myslíce asi, že nového učitele užijí ještě dost, ztratili se do kuchyně, umístěné v pobočném křídle zámku. Za chvíli zahlédl jsem je za křovím s krajíci chleba namazaného máslem a obloženého kusy masa, ve

společnosti tří nebo čtyř kluků, podobně proti hladu opatřených. Byla to část jejich »mužstva«, hoši z Ratibořic a okolních vesnic, s nimiž malí princové hrávali si na vojáky a sváděli hotové bitvy někdy i dosti tuhé. Vzadu v ložírhausu měli tito »vojáci« svůj arsenál, sklad dřevěných ručnic a šavlí a zámecká kuchyně bývala jejich menáží, dobrou a bohatou. Co kluků se tam najedlo za několik dní i na několik dní napřed! Po bitvě obě strany nepřátelské svorně tady dojídaly zbytky tabule, i se svými urozenými svůdci, pro něž tato společnost byla také výbornou školou češtiny a princové mluvili již tehda přízvukem naprosto správným. Sice zásoba slov byla v této škole obohacena mnohými výrazy málo salonními, ale řeči dodávalo to originalního nádechu . . .

»Není libo se projít?« vybídl mne princ Fredy, který teď provaděl mne po parku a milým, intelligentním způsobem odpovídal na otázky, jimiž chtěl jsem se informovati o dosavadních jeho studiích. Mluvili jsme dílem česky, dílem německy. Všichni tři princové měli obleky, z nichž na první ráz poznals venkovského krejčíře — a pokud zůstávali doma, býval jak jim tak panu knížeti dvorním dodavatelem pan V., krejčí a zároveň hostinský zámecké restaurace ratibořické. Ovšem také švec jejich byl zdejší mistr a bylo cosi tak zvláště líbezného v té prostotě, s jakou všichni zde, dámy arci vyjímaje, se šatili a vystupovali . . .

Ještě teď dopoledne vykonal jsem nezbytné návštěvy: u přištího kollegy dra S., Němce odkudsi z Göttink, bývalého řízného secondelieutenanta, kterému, jak se zdálo, byly příjemnější hodiny mimo úřad než v úřadě a učitele N. rovněž Němce, ale bodrého chováním i smýšlením, který kladl všem princům i princeznám první základy jejich vědomostí vůbec, od slabikáře počínaje, a už dlouhá léta byl zde v domě. Rád vzpomínám tohoto stárnoucího mládence, jemně vzdělaného, spravedlivého . .

Teprve před diner byl jsem představen ostatním obyvatelům zámku. Především byl tam domácí maršálek p. H., bývalý důstojník hannoverský, který představil mne dvorní dámě baronesse B., štíhlé dívce zralejšího věku a staré slečně von M., dvorní dámě princezny Idy, sestry knížete a dobré tety.

Krátce před druhou hodinou přišli princové, za nimi hned otec, ve fraku tak jako my ostatní pánové a s ním princezna Charlotta, krásná, osmnáctiletá, tahů ušlechtilých, vysoce intelligentní tváře, a princ mne představil. Počínala se mi hlava točit a hladu jsem nic necítil, třeba že od rána jsem nejedl. Ještě jak živ ve fraku jsem neoběd val, ba bylo to snad poprve, co jsem frak měl na sobě, — jak to dopadne?

Posléze lokaj u dveří stojící rozevřel dveře dokořán a vcházela princezna, usměvavá, zas v jiné toaletě než ráno, pozdravujíc na všecky strany. Především obrátila se ke mně, ještě cizinci, tázajíc se, jak se mi líbí zdejší kraj. Já na to, že znám jej aspoň z líčení.

»To z Babičky Boženy Němcové, viďte. Znám tu knihu a její obsah, třeba že, bohužel, česky neumím . . .«

Byly to hřejivé paprsky v nezvyklém tom ovzduší.

Pak podal princ Vilém rámě princezně, princ Fredy své tetě, kdežto my ostatní šli volněji do malé, přízemní jídelny. Já tenkrát poslední, ač princové se ke mně připojili.

Nebylo věcí snadnou, zachovati všecky předpisy etiketní jak při diner tak po něm, když jsem jich neznal a když ještě k tomu tísnilo mne vědomí, že jsem pozorován. Sám musil jsem konati pozorování, abych řídil se podle ostatních a nevzbudil zdání neohrabanosti, což zvláště pro přišti mé žáky bylo by bývalo učiněné gaudium. Jen některé matčiny pokyny byly mi tady vodítkem a to bezpečným, pak hbitost mládí, tak že konečně dostavil se i hlad.

Po diner, k jehož konci dala znamení paní princezna, odešli jsme na terasu za přízemním, t. zv. zahradním salonem, kde byl cercle a pila se černá káva. Přišly také tři nejmladší princezny, které obědvaly se svými gouvernantkami ve svých pokojích. Toho dne měl jsem sic ještě prázdno, ale rád poslechl jsem vybídnutí obou mladších princů, abych šel na procházku »Babiččiným údolím«. Po německu tam sic říkali jen Aupathal.

Večer, v letní té době souper bylo na terase, již beze zvláštní toalety, kterou vyžadovala toliko jídelna. Po souper zase posedělo se v saloně, princezna matka neopomenula promluviti s každým z nás a byli jsme pak propuštěni.

* * *

A tak začal můj život vychovatelský, v prostředí docela neobvyklém, cizím, v němž bylo mi domácněti. (Pokračování.)

TEODORO GUERRERO:

Trpím-li, mne v samotě nech,
trpiš-li, jen ke mně spěš,
bol můj mým je bolem pouze,
cizí bol však mým je též.

A. P.

HLOUPÝ HONZA NA ZEMI.

(Dokončení).

Obrátil se na techniku. Nepochodil ani tady. — I tady jej varovali, zrazovali, zapřisáhali, aby se střemhlav neřítil do záhuby. V žádném odboru technickém žádné vyhlídky! — Žádná naděje na zlepšení dnešní stagnace. Všecko všude přeplněno, přecpáno lidmi, nikde žádný pravý život, samé jen živoření.

Málem byl by Honza — ačkoli ryzí demokrat — oblekl vojenskou uniformu. — Na vojně by snad byl se jakž takž zachytil. Bohužel však nenaučil se, jak povědomo z pohádek, nikdy německy . . . a tak viděl, že je tu po karriéře; nemůže státi se ani kaprálem. Pustil tedy myšlenku nešťastnou hned v zárodku.

V těžkém postavení svém vzpomněl, že četl v M. Juniana Justina Výtahu z dějin filippských Pompeje Troga na str. 194. českého vydání překladu Fr. Št. Kotta, kterak Dionysius II., když vzdal se vlády a usadil se v Korinthu, žil život opovržení hodný a — konečně i učitelem byl . . .

»Nuže,« pravil k sobě Honza — »pěkný život jsem snad tuze neved'. Ale když samovládce v Syrakusách — proč ne já? — Když všecko praská, jaká pomoc! Stanu se tedy učitelem, mládeže pěstitelem!«—

Ale jakoby sám Komenský byl vystoupil z každých z milionů úst, která ho denně berou nadarmo, a zrazoval od stavu, k němuž sám jako arciučitel náleží — tolik toho slyšel Honza výmluvnými slovy pěkného o radostech učitelství jen v jediné Budči . . . do ostatních ani nešel.

Stydlivě už jen poptal se ještě, nebylo-li by pro něho na světě kousek chlebíčka, kdyby zapřel své pohlaví a oblékl se do ženských šatů . . .

To pochodil teprve! Ženských že je na všech školách a ústavech vzdělavacích všude bezmála ještě více než mužských . . . Největší myslitelé lámou si už dnes hlavy, co s nimi jednou, kam umístit všechny studované ženy v životní samostatnosti . . .

»Ne, nebudu rozmnožovat tak zvaný intelligentní proletariát!« usmyslil si Honza.

»Pravdu máte,« posilnil jej v tom pán, který se k němu přitočil. »U nás v Čechách vrhá se všecko jen na studie! Nikdo se neobrací k praktickému povolání — k obchodu jmenovitě. A přece v tom spočívá uzdravení národohospodářské naší podřízenosti a tím napravení neúspěchů našich politických.« — Šlechetný muž byl sám obchodníkem, ale syny své všecky dával studovat a bohaté dcery vdával za úředníky a důstojníky, aspoň úřední sluhy, aby měly zaručenou pensi; že byl však poslancem, musil mluviti také něco pro národ.

Honza neměl sice mnoho smyslu pro obchod, jak z pohádek o něm známo dostatečně. Ale řeči plnou nejen překrásných obratů, ale i rad a pokynů, udělovaných mimo to nezištně též na začátku školního roku všemi časopisy a žurnály nadějnému vlasteneckému dorostu, byl tak zaujat, že hořel po uplatnění se pod žezlem Merkurovým.

Na který odbor má se jen vrhnout? Které zboží vybrat sobě, aby na jeho prodeji zkusil svou osvědčenou solidnost? . . .

Obešel všechny obchody, velké i malé v celé Praze i v předměstích — všude ho přivítali vlídně a úsměvně, domnívajíce se, že je kupec, na kterého toužebně čekali; když se však dověděli, co Honzu přivádí, měli tisíce chutí vyrazit s ním dvéře . . .

Jak že se vede při obchodu? — Tady to vidí! Darmo povídat — velké daně — vysoké činže — žádný obrat — za hotové se nic neodbude — všecko aby se dávalo na dluh, který pak nikdo neplatí — režie ohromná — zvýšené požadavky personálu.

Na Honzu hloupého tak zrovna čekali!

»Vždyť je všade samá konkurrence — namnoze nezřízená — pro všechno krám vedle krámu!« —

»Ten holomek nám otevře ještě knihkupectví a bude prodávat pohádky o sobě!« ozvalo se i naše Nakladatelské družstvo Máje — »přece jsme je my také vydali!«

Honza na konec sám přišel k poznání, že při obchodu jemu nekvetou růže ani brambory.

»Dám se raději na řemeslo!« — rozhodl se. »Řemeslo má zlaté dno,« zadeklamoval sobě Honza vroucně.

»Ale vyražené dávno!« byl hned zakřiknut.

»A čím bys chtěl, prosím tě, chlapče, nejraději být?« přímo se ho tázali.

»Řezníkem!« zvolal rychle Honza. »Poctivý ten cech zachránil nám přece Prahu před Švédy! Čin ten mne naplňuje k němu důvěrou . . .«

»To je velice hezké od tebe,« přivítalo jej příslušné společenstvo živnostenské. »Sami jsme na

to pyšni. Chodíme v historickém kroji svém na všechny národní slavnosti. Ale, kamaráde — kdybysi mohl se stát řezníkem do minulosti — to ano — proč pak ne? Ale za poměrů dnešních — — Jaký nápad od tebe, brachu? Dnes — kdy je dobytek tak drahý a ceny masa přímo směšně nízke — — a na maso mají lidé pořád miň a miň peněz — — Mimo to — a to je vlastně hlavní věc: podivej se, co je také nás! Nejen Švédy bychom mohli porazit, ale spojená vojska všech velmocí . . . Chceš-li už na řemeslo, obrať se k jinému! — Víme z pohádek přece, že jsi poctivý chlap, a poctivě to také s tebou myslíme . . .«

»Budu tedy pekařem!« Honza ve zmatku chytal se nového břehu.

»Člověče, kam jsi dal rozum?« voláno hned na něho. »Obilí je sice laciné, mouka skorem zadarmo, ale pečivo za to malé, menší den ode dne. Každý pekař musí schudnout, na žebráckou mošnu přijít, hlady umřít, neboť svých housek se nenají. A lidé, jak se zdá, nebudou brzo mít už ani na ty . . . K tomu považ: co je nás! Co je nás — co je nás ubohých a hladovicích pekařů . . .«

»Co je nás! Co je nás!« — slyšel Honza se všech stran, nad sebou i pod sebou.

Ševci, krejčí, zednici, tesaři, rukavičkáři, kartáčníci atd. atd. začali se prát i o Honzu, ne že by každé z těch a jiných řemesel ho chtělo urvat pro sebe, ale že ho spojenými silami chtěli utlouci, aby se tím způsobem zbavili hrozící soutěže.

Honza se tak snadno nedal. Bránil se jako lev.

»Hostinskou živnost zvolím!« vzkřikl pojednou. »Když je všude už tak zle — tady snad přece ještě není! — Pije se v Čechách pořád dost, jak slyším . . .«

»Pije,« přisvědčeno ochotně — »více než dost! Spolky antialkoholické, abstinentní — čert ať je vezme! — jinak nám opravdu příliš mnoho neškodí. Obchod s pivem v labvích je to, co nás dusí nejvíce — ovšem byly naše deputace vyslané, k poslancům i ministrům, všade vlídně přijaty, a všude nám slíbena všemožná podpora — — Ale dobrého tě také u nás jistě nic nečeká! — Břicho ti nenaroste — leda jako nám z toho trápení a soužení. Nic není platno! Jako jiné živnosti, také i živnost hostinská očividně hyne, upadá — — Proto si dobře rozmysli všechno, nežli vyvedeš nějakou hloupost, Honzíčku! — A nezapomeň také, že v Praze i na Kr. Vinohradech na každém rohu je aspoň jedna hospoda —«

»A já se stanu raději sedlákem!« — vztyčil se pojednou Honza odhodlaně. »Sedlákem jsem beztoho od narození celou svou bytostí! Synem volné přírody! Dítětem země hroudy! — — Není nad selský stav,« — liboval si Honza, odcházeje do kraje. »V něm jedině lze dosíci pravého blaha, jak dobře praví Tolstoj —«

»Jak že?« — zaječela vlna první agrární schůze, do níž se Honza dostal. »Neúroda — sucho — daně — čeládka« — sypalo se Honzovi na hlavu jako krupobití na pole. »A vláda nečiní ničeho! Vláda zanedbává zúmyslně zemědělství, které je přece základem bytí státu! — — Nedbá ničeho!«

Honzovi šla hlava kolem. »Tak tedy ani sedlák není se svým stavem spokojen!« — dovolil si poznamenati. — »Dobře praví to už Faust u Kopeckého . . . Kdybych jen věděl, kam teď ještě jít, kam se obrátit?« — přemítal nahlas Honza.

»Co je nám potom! Marné řeči! Kliď se, odkud jsi přišel! Nebo ti zpřerážíme všechny hnáty — —«

Honzovi bylo jako člověku, který se octnul v koncích. Pracně sbíral v mozku poslední špetky své hlouposti, aby si něco ještě vymyslil.

Napadlo mu už jenom, že za mladosti jevil hudební nadání. Na pastvě doma v horách pískával na moldánky a často i hladem.

Šel se poptat na konservatoř, nemohl-li by se nějak uchytit při hudbě, muzikou se uživit, ale shledal, že také tu na něho nečekají.

»Tolik se neurodí v celém světě vavřínu, co by ho bylo potřebí na hlavy virtuosů, kteří se narodí jen v Čechách!« — volal Honza, ubíhaje od Rudolfina jako štvaný.

Ubohý nepochodil ani, když chtěl státi se metařem ulic, výběrčím potravní daně anebo na mostě, kočím u koňské tramwaye, ani na jiných podobných stanicích.

I zde všade stesk na poměry a lidí habaděj! —

Nevěděl kam se obrátit. Hloupost jeho i síla byly již vyčerpány.

Usedl zkormouceně na nábřeží.

»Marno všecko! Marno« — —

Nezbývá mu nic, než vrátiti se do pohádky anebo skočit do Vltavy — —

Kniha, jak známo z knihkupeckých a nakladatelských prospektů, jest nejlepší přítelkyní člověka a neměla by chybětí v žádné vlastenecké rodině, v žádné spořádané domácnosti.

Nemaje dosud na zemi žádného stálého bytu, Honza nosil svou knihovnu zatím v kapse u vesty.

Vytáhl v zoufalství svém svazek básní.

A hle! —

»Ó, básníci, jen tvořte dál a dále,
vy srdce vroucí a vy mysli vzňaté,
vždyť v srdcích nadšení, jak pramen v skále,
a naděj, radost uzavřenou máte!« — četl.

A dále:

»Nuž padejte v tmu jako hvězdné deště —
co písku v moři je vás málo ještě« — —

Vyjasnila se tvář Honzova.

»Tak tedy konečně přece!« zajásal. »Konečně jsem našel stav, který není ještě přeplněn . . .«

»Co písku v moři nás je málo ještě!« — pěje sám přední representant básnického umění

Jaroslav Vrchlický ve svém Epilogu knihy Pouti k Eldoradu — —

A v Čechách, pokud vím, ačkoli o básníky také zrovna žádná nouze — nu, co písku v moři jich přece snad ještě není . . .

»Zaplať Pán Bůh« radoval se, tančil a výskal Honza.

»Nemusím se už utopit, ani s hanbou vrátiti se zpět do pohádky — — Stanu se českým básníkem!« — — —*ites.*

borné kritice, ačkoliv celkový dojem byl velice příznivý.

Sbírání porculánu českého jest mladého data, neboť manie sběratelská přihlížela v dřívější době ke starším, na pohled vábivějším výrobkům cizích továren. Poznalo se na štěstí konečně, že máme v českém porculánu poklady svérázné, umělecky cenné tvorby keramické, a je již svrchovaně na čase, aby jednou provedena byla koncentrace tohoto zboží, než úplně zmizí (ex-

Sochařská výzdoba ballustrady před Loretou. 2282

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Výstava českého porculánu. Byly rozeslány pozvánky interessentům, aby se súčastnili výstavky českého porculánu, pořádané pod patronátem pražského Umělecko-průmyslového musea. Sympatickým posláním tohoto podniku má býti v první řadě exposice našeho porculánu, nacházejících se v rukou soukromníků, a jako doplněk bude přijímán též porculán cizí (vídeňský, míšeňský, frankenthálský, nymphenburský, dále francouzský a anglický). Zvláštní zájem na této výstavce máme z té příčiny, poněvadž se tu jedná o prvni objemnou ukázku českého porculánu, kterou pořádají činitelé v první řadě povolaní. Měli jsme ovšem již loni příležitost obdivovati milou výstavku, pořádanou souborem dam u sv. Vojtěcha, která, sledujíc cíle humanní, nepodléhala ovšem nejpřísnější, odportem, zničením a pod.) Každá manie vyvolá bohužel temné stíny — falsifikátory totiž, kteří v době všeobecného nadšení se zdarem loví. Podvodníci tito jsou velice nebezpeční, poněvadž jsou virtuosy nejen v padělání, nýbrž i v odbytu. Vymyšlejí přímo celé romány, aby zanícené amatéry napálili. Při manévru tomto hrají často významnou úlohu staré dámy, — figuriny, které v románu agenta pokračují a které dovedou kormutlivě zaplakati nad památkou po — pradědečkovi. Bystrý znalec však přece jen pozná, že starý český tento porculán byl před měsícem vyroben — ve známé saské továrně. Těšíme se, že kritické oko pořadatelů výstavy bude bditi nad čistotou své exposice, a že se s padělky na výstavě neshledáme. Kontrola tato bude zároveň dobrým lékem pro amatéry a zároveň — metlou pro podvodníky, tak že snad ozdraví i celý náš

soukromý trh s naším, nám tak drahým českým porculánem. —r.

— Zloděj. Hra o třech dějstvích. Francouzsky napsal Henry Bernstein. Přeložila Vilemína Nováková. Poprvé na Národním divadle 25. září t. r. Režisér Alois Sedláček. — Autor jest bystrý a obratný dramatik, který zná divadlo i obecenstvo a ví, že effektní scény zajišťují i slabším kusům dlouhý život. Novinka je také effektním kusem par excellence. A k vůli effektům nebral autor pravděpodobnost a logiku příliš na váhu, byl jist, že přes tyto momenty přenese se snadno, jen když užije překvapujících a účinných effektů. Hra také udržela zájem hlediště, ač v novince není ani nových motivů ani nových typů, a mimovolně se do paměti vracejí reminiscence na staré mistry divadelní techniky. Nikdo se však do parallely nepouští a dává se unést živou a vzrušující dramatičností scén, zvláště když dialog, který na mnohých místech je rozvleklý a mdlý, oživí a rozjiskří se. Přirozeno, že divák sleduje konflikty a děj s neutuchajícím zájmem: kriminalistické historky odjakživa poutaly. Zvláště, když obviněným je rozkošná, mladá žena, která sahá přítelkyni do zásuvky pro peníze, jen aby si mohla opatřiti drahé a nádherné roby a zalíbila se svému muži. A ve třech jednáních vystřídají se na jevišti všecky tóny: od sentimentálních do pathosu, od milostných scén až do vášnivých výbuchů hněvu a úzkosti. Paní Benoniová, která hrála koketní a vášnivou ženu, sehrála ji s ohněm svého temperamentu a s vroucností, která mile působila.

rk.

— Ant. Klášterský: Sonety prchavých okamžiků. (V Praze 1907. Vydalo Nakladatelské družstvo Máje. Tiskem Jiřího Jelena na Mělníce.)

Tato sbírka tvoří pendant k Sonetům tiché pohody, které vyšly před dvěma roky. Celkem jest jejich pokračováním, ba spíš vyvrcholením. Je těžko psáti o ní autorovi, jemuž jest připsána, již proto, aby se neřeklo, že nějaký ohled vede jeho pero, že snad jen z pouhé kamaraderie se něco vychvaluje atd., jak u nás bývá zvykem. Ale já píšu dle svého přesvědčení, a to musí býti mým štítem, psal bych zrovna tak, kdyby byla věnována komukoliv, a píši tak přes to, že na nejednom místě se kmitne má osoba i zmínka o mé práci mezi jejími řádky. Snad se to leckomu nebude líbit, ale naše poměry literární zde určují přede vším. Ale i kdyby těch nebylo, své mínění může přece říci každý — ať jest již interessován či není — tedy netřeba omluv.

Můj úsudek jest, že nové sonety Klášterského tvoří sbírku bohatou myšlenkami a bohatou citem, že jsou zralými plody na stromu poesie hlubokých kořenů, po kterých jako po všem možno hoditi kamenem zneuznání, což jim však neubere ceny v očích nepředpojatého a soudného čtenáře. Ten se nedá zviklati, báseň sama promluví a odzbrojí každou zlobu. Je zde mnoho jemnosti v rozlišování a v stupňování citů a dojmů, jest zde mnoho pravdy životní, jež diktovala zkušenost, rozhled po světě, jež vytříbilo studium a snaha umělecká. Bylo by pošetilé upírati, co po přečtení několika čísel do očí bije. Studium světové poesie a zvlášť anglické a americké zanechalo nejednu stopu v těchto mistrně ciselovaných slovech. Odtud koncisnost Klášterského semknouti v úzký rámec 14 veršů tolik idei a tolik vznětu, odtud jeho zcelená, pevná forma plna hudby a lahody vnitřní.

Je pravda, dosti hořkosti, ba pessimismu je v této malé knížce. Ale byl život ku Klášterskému milosrdnější? A naše pěkné poměry literární, kde se klidně hází blátem po nejlepším, přidaly též svou hřivnu a naučily básníka »sonetů tiché pohody« hráti na strunu přitlumenější a zádumnější.

Rozmanitost námětů v sonetech těchto jest veliká. Závažné odvěké záhady lidstva, zvlášť reflexy trudných poměrů českých, narážky z oblasti poesie a umění, silhouetty jednotlivých postav básnických, ryze domácí a intimní tóny odnášející se ke kruhu rodinnému, šíré pole úvah všelidských a steskú osobních pojímá okruh látek Klášterského. Tak těchto 106 sonetů je zrcadlem vnitřního života básníkova, věrným co do obsahu a křišťálově čistým co do formy umělecké.

Vybírati jednotlivé, hledati nejkrásnější, bylo by skoro zbytečné. O žádném sonetu této knihy nelze říci, že by vyzněl na plano, že by byl banálním neb formálně nevyspělým. Jen chtíti pochopit — jen chtíti uznávati. U nás většinou se nechce, hledá se duševní povaha v negaci všech lepších stránek básnického díla a buršikosně upře se autoru snaha, cit i vloha. Jedním perа trhnutím. Klášterský by mohl o tom vyprávěti kroniky. Mimo tichý stesk několika písní — pracuje dále. »Sonety prchavých okamžiků« jsou jeho 28. knihou básnickou. I to mluví dnes, kdy se najednou zamlklost a jednoslabičnost některých básníků prohlašuje a velebí za ctnost a zásluhu. Podle této logiky byl by největším básníkem, kdo mlčí vůbec. Paradox! Ale nezavírejte ústa básníkům, pokud mají co říci — umlčeti je, vynasnažuje se život mezi námi víc, než dost. *J. V.*

— Otto Faster †. V mladém věku 35 let zemřel ve čtvrtek dne 26. září dramatický spisovatel a redaktor Otto Faster. Zesnulý literát šel svou vlastní cestičkou — a nebylo by správno a spravedlivo, upírat zesnulému nadání a zásluhy. Faster vyrostl z uzounkých poměrů, a podle toho také rostla jeho křídla. Poznal, že v jistých divadelních periferiích touží obecenstvo po hrách tak zvaných lidových, sedl a napsal frašku, ku které si sám hudbu zkomponoval. (Krásná Lída.) Podceňovala se tato Fastrova činnost, vytýkáno mu, že hoví příliš necivilisovaným choutkám davu, ale zapomínalo se, že se těmuž publiku předkládaly — a bohužel, předkládají posavad — věci horší, a že

Faster učinil vlastně smělý, odvážný pokus — vytlačiti menším zlem zlo mnohem horší, a že výborně pochodil, což znamená pokrok, úspěch. Faster v tomto oboru dramatické tvorby vytvořil celou řadu kusů, z nichž některé vykazují ohromný počet repris — »Krásná Lída« až 150! Z her tohoto rázu jsou dále nejpopulárnější: »Pražské švadlenky«, »Zelené mládí« »Veselé pradlenky« a j. v. Faster jako dramatický spisovatel má vlastně dvojí tvář — jako autor frašek stal se populárním v arenách, jako autor dramat budil nejslibnější naděje. Jeho dramata »V pavučinách«, »Marie a Marta« a »Hříšníci« jsou ukázky svěžího dramatického talentu. Zkusil svoje štěstí i jako romanopisec, a pamatuji se, že se o jeho románu »Velikán Velikánovič« svého času mnoho a mnoho debatovalo. Faster byl i žurnalisticky činným, nějaký čas redigoval »Thalii«, kterou po Janu Ladeckém převzal, a Knappovy »Divadelní Listy«, jež řídil s vervou, tak že dovedl k nim upoutati značnou pozornost. Pištěkovo divadlo vypraví prý dramatického pohrobka Fastrova, hru »Živé pochodně Neronovy«. *K.*

Průčelí Ungeltu. 2276

⁂ **Loreta.** Zaznamenali jsme bolestný zjev — děti otloukaly vrhanými kameny krásné a zajímavé plastické skupinky puttů na postamentech ballustrady před Loretou. Politování hodný zjev došel náležitého povšimnutí u osob, jež vlivem svým se zasadily, aby tomuto řádění bylo zabráněno. Dovídáme se, že patron Lorety, kníže z Lobkowicz, pán na Bílině, slíbil důkladnou obnovu poškozených částí. Prozatím učiněno opatření, aby všechny důležité dekorační předměty byly fotografovány ve velkém měřítku, takže obnova na základě spolehlivých dokumentů — těšíme se, že v době nejkratší — bude provedena. *—r.*

⁂ **Po stopách umělecké výzdoby staré Prahy.** Zajímavou svou zprávu z minulého čísla Máje o freskové nebo sgraffitové výzdobě Ungeltu doplňujeme dnes reprodukcí výborného fotografického snímku této rázovité renesanční fasády.

⁂ **Malíř Václav Jansa** zahájí vyučování v kresbě a malbě dne 16. října ve svém atelieru, Praha III. Všehrdova ul. č. 5. Vyučuje se: v pondělí, ve středu a v pátek dopoledne.

⁂ **Velká cena dramatická** — 5000 K — byla neznámým přítelem umění, americkým Čechem, věnována na poctu nejlepšího díla z českého života, jež v době od července 1907 do konce roku 1908 bude provedeno na jevišti Národ. divadla v Praze neb v Brně, v Městském divadle Vinohradském neb Plzeňském. Cenu vypsal dvorní rada Dr. A. Bráf.

⁂ **Původní činoherní novinky vinohradského divadla.** S velkým úspěchem setkal se konkurs, vypsaný městskou radou Kr. Vinohradů (2000 K) na hru ze současného života českého. Cena nemohla sice býti udělena, poněvadž nejlepší drama »K níže« není ze současného života, ale porota (V. Dyk, J. Kamper, M. A. Šimáček) uznává velkou cenu tohoto dramatu z mythických našich dob i poměrnou hodnotu prací »Slaboch« a »Jedna

krev«. Mimo to upozorňuje na hry »Svatí«, »Hlas« a »Skřítek«. — Proslýchá se, že i v souběhu o cenu Burešovu nalézají se některé práce pozoruhodné. — Dovídáme se dále, že v Městském divadle provedeny budou v prvním období původní hry: čtyřaktové drama Jarosl. Vrchlického »Godiva«, K. Legerova aktovka »Ctirad a Šárka«, V. Štechova tříaktová veselohra »Deskový statek«, V. Dykova aktovka »Ranní ropucha.« — Souběh o cenu Záložny Vinohradské (1000 K) a o cenu pp. A. Dudy a K. Štěky (1000 K) dosud nevypršel.

— **Josef Mánes touží po atelieru.** Velký mistr neměl atelieru. Když hlavičku pro »Květy« tvořil, byl hostem v dílně svého bratra Quidona Mánesa ve Ferdinandově třídě, kde ji za dozoru jeho ryl Maixner. V té době už byly na geniálním umělci pozorovány nápadné duševní poruchy. Nikdo jim nepřikládal váhy, malíř Purkyně a sochař Levý, s nimiž Mánes z atelieru Quidona Mánesa do restaurace »u Ježíška« docházel, smávali se dokonce zapomnětlivosti Josefa Mánesa a křižovali se nad prapodivnou jeho úzkostlivostí. Ryjec Maixner se rozpomíná, že si Mánes požaloval, že nemá svého atelieru. Když Maixnera do bratrova atelieru uváděl, byl v rozpacích a omlouval se, že nemá své vlastní, důstojné malířské pracovny. Ve svém bytě ve Spálené ulici — na domě je pamětní deska — tvořil Mánes u okna. »Moje okno — můj atelier«, říkával. Svého času přinesli jsme reprodukci tohoto zákoutí dle olejového Mánesova obrazu. Zříme tu drobnohled, zamilovanou hračku mistrovu, na zlaceném rámečku pověšeno je zelené stínítko na oči, jehož Mánes užíval a jímž chránil zrak před sluncem.

Josef Mánes nedočkal se splnění velké touhy, míti svůj vlastní atelier. Když v letech sedmdesátých minulého století staroměstský orloj maloval, žádal několikráte svého příznivce, tehdejšího městského radního stavitele Fr. Wáclawíka, aby mu pro dílo opatřil nějaký atelier. O něco později obdržel pan Wáclawík od Josefa Mánesa zajímavý dopis, tklivý doklad velké, horoucí touhy mistrovy po atelieru. Poštovní známka na obalce jest bavorská a razítko poštovního úřadu »Furth« (Bavorský Brod) 9./9. bez letopočtu (1865 — pozn. pisatele), dopis psal Mánes ve Folmavě, a je patrno, že jej donesl do Bavorského Brodu na poštu. Dopis zní: »Při svém pobytu na venkově zaměstnával jsem se myšlenkou, zdali moji milí přátelé moji žádost, mé přání ještě v paměti mají. Bylo by mně líto, kdybych po vylíčení mé bolesti viděl se býti opuštěna! Spatřil jsem ve mnichovské výstavě skvostné obrazy a viděl v nich, že obrazy tyto nebyly malovány ve studentské komůrce, že byly ve vysoké světelné prostoře tvořeny, kde tvůrčí duch volně dýše! Cítím svoji sílu, a byl bych toho přátelského vyjednávání hoden. Nenechte tuto moji snažnou prosbu padnouti. Neheněvejte se, že Vás při Vaší namáhavé činnosti těmito řádky ruším. Oznamte Své milé choti moji oddanost. Bůh Vás zachovej. Vám děkující Josef Mánes«.

Dr. R. J. K.

— **Farářské historky.** Co nevidět začne Nakladatelské družstvo Máje uveřejňovati v Čítárně Máje výběr ze spisů Jindřicha Š. Baara, jeho »Farářské historky«, jež zahájeny budou poutavou prací: Stavěl, líčící poměr kněze k jeho patronu a nadřízeným. Jako Rus Potapenko píše svoje obrázky ze života pravoslavného duchovenstva, právě tak prostě a beze vší tendence píše Baar svoje povídky ze života českého duchovenstva — nic nezatajuje a ničemu se nevyhýbá. Náměty jeho prací tvoří: osudy farských hospodyň (Farská panička — Žebračka), otázka celibátní (Žolínka), styky mezi školou a farou na vsi (Kohouti), ideální kněz Bolzanista (Páter Kodýtek) i kněz našich dnů (Cestou křížovou — kniha tato vyšla již ve třetím vydání a je úplně rozebrána). S kritikou má Baar leckdy potíže — jedna část si přeje, aby líčil kněze jako padouchy, fary jejich a hospodyně ve světle nejhorším, jiná mu vytýká, že nelíčí život na českých farách jako milé idylky, kněze jako anděly a hospodyně jako světice. Kritika vážná (»Politik«, »Lumír«, »Národní Listy«, »Osvěta« a j. v.) hledí na literární dílo Baarovo beze skel strannictví a chápe, že nechce se autor svými farskými historkami zavděčiti nikomu a také nikoho pohoršit, že nepíše pro pochvalu ani jedněch ani druhých, ale že pero jeho slouží pravdě, a ta nehledí na levo ani na pravo. Zajímavo jest, že Baarova »Žebračka« vyšla v knižním vydání již před čtyřmi roky — německy, kdežto u nás samostatně dosud nevyšla. Některé z Baarových prací jsou přeloženy do rusinštiny a flámštiny, o překlad do maďarštiny se právě s autorem vyjednává. —*si*—

Ročník VI. číslo 2. vydáno dne 4. října 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. –

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

nebo ztroskotati se tragicky, smál se literární historik.

— To ne, bránil se Milkovič, to by bylo jako šablona . . .

— A před tou nás všecky chraň všemohoucí v životě jako v umění, vzdychl poeta.

— Ba, pokračoval Milkovič, je tu ještě třetí cesta . . . román nejslibněji začatý zaniká najednou, uvázne jako v písku, utluče se, jako pták pouze poraněný a nedobitý, ale ten process duší, to utloukání se, je právě to psychologicky nejzajímavější . . .

— Tedy vypravuj tento process, toto utloukání se dvojí psychy v jařmu života!

— Ne, přátelé, toho na mně nežádejte. Neměl jsem vůbec začínat, teď to vidím . . . . Byla by to trapná, velmi trapná historie — Sklepníku, platit! zvolal a prudce vstal.

Viděli jsme, že téhož dne s Milkovičem již ničeho nebude. Znali jsme jej, vědouce, že každé další naléhání, aby ve své začaté historii pokračoval, by bylo marné. Byl paličatý od jakživa. Patrně se nerozmyšleně pustil do vypravování něčeho, co jej již teď mrzelo. — Odcházel.

— Nu, a tak jsi se dále nesblížil s paní Kráglovou? ptal se s úsměvem odcházejícího doktor.

— Co vás to může zajímat, pravil nevlídně Milkovič. Dobrou noc!

— Vymysli si na zítřek další pokračování! volal literární historik. My počkáme.

— Ne, slova více ode mne neuslyšíte o té historii, pravil Milkovič na prahu a bouchnul dveřmi.

— Proč jsi to tedy začal? volal za ním básník.

Darmo, jeho rychlé kroky zanikaly v hustém koberci kavární předsíně a těsně přiléhajícího schodiště.

— Blázen, tenhle Milkovič, pravil doktor, který byl nejchladnější z nás. Spustí, začne a náhle konec. Ale snad má pravdu. Takových historií se odehraje tisíce, zvlášť v těch mladých letech, do nichž pěkná historie Milkovičova spadá. Více, méně, každý z nás prodělal něco podobného.

A trochu se zamyslil.

— Však on si dá říci a bude zase někdy pokračovat, nadhodil básník.

— Nebude, odmítl příkře literární historik, pak Milkoviče špatně znáš.

— Tak ať si to nechá. Svět se proto nezastaví ani nezmění v ničem, pravil cynicky doktor.

— Však jej časem dostaneme k tomu, aby pokračoval, stál na svém poeta.

— Uvidíme, kdo se mýlí a kdo uhodne, pravil lékař.

Zaplatili jsme každý svůj řád a odešli.

* * *

Minulo několik neděl. Musím se vyznati, že mně začátek historie Milkovičovy o paní Kráglové ležel od té doby jako tvrdý oblázek v žaludku.

Tak jasně, tak plasticky vystupovala přede mnou její královská postava z toho zákoutí

š . . . ského předhoří. Jistě si jen pohrávala v nudě venkovského života se supplentíčkem naivním, jakým as byl tenkrát přítel Milkovič, jen aby si chvíli ukrátila v své každodenní jednotvárnosti.

Milkovič měl snad pravdu. Nebylo z toho nic, uvázlo to v písku — utlouklo se to a sevšednělo i v prose života, který jest vlastně — upřímně řečeno — nepřítelem poesie, ale vlastně našim největším dobrodincem.

Kam by to došlo, kdyby všecky romány měly tak se zapřádati a vrcholiti, jak začínají! Dvě třetiny jich utkví hned po rozvoji prvního počátku. Tisíc soků číhá na ně, aby jim takřka v embryu odzvonily. Jeden jest naše utkvělost denního zvyku a zaměstnání. Kdo má tak hned čas pustit se za nějakým dobrodružstvím třeba sebe slibněji začatým?

Druhý jest osobní pohodlí a jakási ustavičná retardace lidské povahy. Co, proč — nač — stálo by to za to se exponovat? A co na konci z toho? Není lepší obvyklá odpolední kavárna a večerní restaurace, než ty všelijaké skoky do neznáma, do tmy?

Pak naše povolání životní samo (ó, co to utluče mladých výbojů a aspirací!) — Tak opravdu, jaký počet románů zaniká tu denně u nás, před očima nám! uznával jsem resignovaně a klidně.

— Ale, řekl jsem si brzy, začatý román Milkovičův — byl-li to dle něho román — měl přece jiné prostředí, mohl se odehráti v jiných poměrech, vésti jinam a skončiti jinak. Zde nemohlo tak mnoho z všedních poměrů našich překážeti. Naopak, všecko bylo jako připraveno k tomu. Odlehlost továrny od města, život skoro v rodině továrníkově, rychle se vzbuzující intimita jednotlivých členů rodiny, přítulnost hocha jedináčka k mladému učiteli, omrzelost — do jisté míry — vyžilého p. Krágla a ztlumené — v hloubi, jsem hádal, sopečně vroucí — nitro paní Lucy s těmi zvláštními půvaby horské samoty a odloučenosti! A často jsem v duchu záviděl Milkoviči ten román jeho, který nepopověděl a nechtěl za žádnou cenu dopověděti.

Dlouho mi vrtala hlavou tato nedokončená historie, která se stala pro přítele Milkoviče skoro šiboletem. Sotva se zjevil mezi námi, byl již dotazován a žebroněn o pokračování a po případě o konec nějaký té své avantury s paní Kráglovou. On se sice bránil, že až tam, kam byl dopověděl, se ničeho nestalo, že posud k žádné avantuře ani nedošlo, co vlastně pořád chceme . . .

Jindy se vyhnul dotěravému naléhání našemu brutálněji. Ale málo to pomohlo. Bylo zjevno, že každý spřádal ve vlastní hlavě jednou načatý román dále a dále.

Často z čista jasna v kavárně bylo slyšeti, jak padlo do hovoru: — A co by tomuhle řekl pan Krágl, jak by se chovala paní Kráglová?

Milkovič odbyl to někdy vtipem, někdy hrubší odvetou, až konversace se přehoupla přes místo nejchoulostivější a vběhla do obvyklého řečiště literárních, uměleckých nebo všeobecných klepů.

Konečně i to přestalo, a žili jsme docela klidně v naší kavárně i v hospůdce večerní.

Až jednou — bylo to v masopustě — byli jsme — snad zákonem kontrastu — nějak vážněji naladěni, a tu pravil někdo z nás, tuším, že chraplavý doktor v chvilce všeobecného zamlknutí se:

— Poslouchej, Milkoviči — co jsi nám jednou o svém vstupu do rodiny Králgů vypravoval, jak to souviselo tenkrát s původním tkanivem našeho rozhovoru? To přece bylo docela jiné, mluvili jsme něco o loutkách a o divadle loutkovém. Jakým pošinutím hovoru jsme se dostali k těm Králgovým? Čert ví, nemohu se víc upamatovati . . .

— Já, také ne, pravil literární historik, který zatím stal se již skriptorem veřejné bibliothéky a dávno se dobře oženil.

— A já teprve ne, dotvrzoval básník. Milkovič — zdálo se nám, že v poslední době není úplně v dobré kůži — odkašlal a pravil:

— Ano, mluvili jsme o loutkách a o divadle loutkovém. Paradoxy většinou . . co na tom . . . řeč v kavárně . . . tlachy. Jen se pamatuji, že někdo řekl, že vlastně loutky jsou velmi mravné. Inu, mohou být, jsouť jak známo ze dřeva a hadříčků. To jsem myslil, když jsem se tenkrát vmíchal do rozmluvy a začal na důkaz toho vyprávěti svůj vstup do rodiny Králgovy, s nímž jste mne pak se tolik natrápili . . . . Ale tempi passati! A pak, my jsme lidé z masa, kostí a nervů — ba nervů především, přátelé. Udělal jsem dobře, že jsem svou historii tenkrát nedopověděl. Nestála by ani za to.

— Ale přece, přece ji dopověz, třeba po letech! naléhali všichni.

— To nejde jen tak lehce, bránil se Milkovič — je to dlouhé a nikoho by to nezajímalo, jak jsem vám již tenkrát napověděl.

— Ale řekni aspoň hlavní myšlenku, morálku své historie, naléhal doktor.

— Circulus vitiosus, drazí — a pak . . je-li v tom morálky vůbec? smál se Milkovič.

Pak se to opět zamluvilo. Na zpáteční cestě zůstali jsme s Milkovičem my dva sami. Byl nevlídný večer listopadový.

Slabě mžilo.

Chvílemi zvedl se vítr, stočil se prázdnými ulicemi, zařinčel sklem v lampách a ztichl opět

kdesi v šerém zákampí. Chodníky se leskly v matné záři. Stáhli jsme se a upjali těsněji do svých zimníků.

— Jak ten život prchá, podotkl cestou přes Perštýn Milkovič.

— A my se té tvé Kráglovské historie nedočkáme, pravil jsem ironicky.

— Však dočkáte . . . a snad dříve, než se nadějete a si pomyslíte!

Cítil jsem, že najednou namahavěji dýchá a že se mně zastavil. Stáli jsme pod nárožní svítilnou právě.

Zdálo se mi, že tvář přítele v té chvíli zaplála jakousi divnou, hektickou červení.

— Což ten román není dohrán? ptal jsem se po chvíli další chůze.

— Ó dávno, odvětil Milkovič, nejen dohrán — vlastně nedohrán — nebo i tak přes vše v písku na konci uvázl — ale co více . . . jest i napsán.

— Jak napsán? A tebou?

— Ano, nač bych se tím tajil! Té noci, kdy jsem začal ve vašem středu vyprávěti začátek, jejž jsem násilně přerušil a mezi vámi nikdy nedokončil, té noci počal jsem psáti svůj román. Je to k smíchu — pokračoval po chvíli — vždyť jsem nikdy nebyl spisovatelem . . . Zarazil se na chvíli, jako na omluvu, pak pokračoval k mému úžasu:

Jest napsán . . . jakkoliv, ale jistě a především pravdivě. To vím a o jiné se nestarám.

Zašeptal dutě a s patrnou námahou.

— Poslouchej, pravil jsem po chvíli, dej pozor . . .

— Nač?

— Abys jej neztratil aneb . . .

— Aneb?

— V zlé chvíli — a každý z nás je má — snad nezničil sám.

Hlas chvěl se mi při tom.

— A myslíš, blázínku, že by to bylo zrovna nějaké neštěstí? Ne, nejsem nijak ješitný a vždy si myslím i při smrti velduchů s Goethem:

Nebo zas je zplodí země
jako posud v každý věk.

Takových historií se napíše a lepších, a ničeho by ztráta jich neznamenala. Ale abys ani o to se nebál, vezmi si hned můj románek domů, přečti si jej ve volných chvílích, nech jej u sebe až do mé smrti — nedá dlouho na sebe čekat — a pak dělej s ním, co chceš.

Chtěl jsem protestovati, ale energický posun jeho ruky mi zavřel ústa na dobro.

— Vím, milý, že to dlouho se mnou trvat nebude a nemůže. — Ale, co platno! Tak se mstí u nás život každého chudého studenta, jakým jsem byl já. Se začátku se to necítí — to ustavičné strádání a odříkání — ale pak, když jest člověk na prahu cíle, to začne — zakašlal opět násilně — ano, pak to začne. Jaká pomoc! . . . Přijdeme — my vyděděnci — vždy pozdě k hostině života. Vysílení, mdlí a vyčerpaní před časem. Prosím tě, tolik let jsem se dřel a teď, když jsem dvě léta definitivní — mám odejít . . Bylo by tragické, kdyby to nebylo směšné. (A zas ten suchý, namahavý kašel.)

Ale teď ten tvůj román. . . .

Mráz šel mi po zádech. Stanuli jsme před starým domem.

— Sečkej dvě minuty laskavě, pravil otvíraje.

Vrátil se brzy s malým svitkem zavázaným zelenou stužkou. Usmál se bolestně a pravil: — Morituri te salutat caesar!

Uklonil se při tom lehce, graciosně, skoro ironicky.

— A kdy ti mám vrátiti rukopis? ptal jsem se chvějícím se hlasem.

— Rukopis? Vrátit mně? Prosím tě, nežertuj. A díky za všecko.

Cítil jsem, jak mi ruku chvatně tiskne, viděl jsem, jak se vzdaluje, slyšel jsem, jak třískl dveřmi a zaskřípal klíčem v zámku . . .

Stál jsem sám v zamlžené listopadové noci na pustém chodníku . . . drahocenný rukopis v chvějící se pravici.

Zda drahocenný?

Vždycky. Nevěřím na lidské dokumenty — ale tohle byl jeden.

* * * (Pokračování.)

KAREL NOVOTNÝ:

Hudba podzimního večera.

Zas padal list a truchle zemi chřestil,
kraj zvadlý snil a zahalil se tmou,
svit, jenž se mlhami už neproklestil,
ve vzduchu třás' se barvou tesklivou.
Šlo šero z brázd a rojily se stíny,
když jeseň teskná tíhla do krajiny.

Sychravým vichrem země lkala chorá,
neb tušila, že slunce usíná,
a smutně modrala se v dálce hora,
bor zamlklý i prázdná planina.
V šer zmíravý, jenž údolím se smrákal,
trnitý šípek zrudlý plod svůj plakal.

Mdle západ plál a ubledle se lesknul,
brunatnou září v rudých travách mřel,
les vzdálený si tiše pozastesknul
v stín večerní a mrtvě sesířel.
Sbor topolů před' v zádumčivém šumu
svou nehostinnou, samotářskou dumu.

Šly mraky nebem ponurými splavy,
vyhaslo družné teplo ptačích hnízd,
dech kudy růži vlníval se žhavý,
hřměl ledový a suchý vichru svist,
svou drsnou dlaní štíhlé břízy lehtal
a úzkostem jich jízlivě se chechtal.

Zem truchlící se ve snu rozpomíná,
kdy ve slunci jak víla spanilá
jak v zlatých proudech ohnivého vína
svou hlavu, růží zkvetlou, klonila,
dlaň zefýru jak hedvábnými vlasy
kdy vlnila jí zrajícími klasy,

mák rudě hořel, vetknut rukou léta
v jich zářící a kolébavý smích
a chrpa paprsky jich porozsetá
pod žhavým tancem křídel motýlích
se modrala a s bledých šípků nachy
svůj rozvíjela šumný safír plachý.

Když červánkově háj se stmíval ranný
a tichý soumrak klad' se na líchy,
tu modrá zář jak roucho spící panny
v svůj závoj skryla květné kalichy,
krok noci vzdušný, modravý a zlatý
jak krásná hudba vanul nad poupaty.

V hasnoucí úsměv zory perletový
tvůj půvab, jitro letní a tvůj žár!
Svit slunce sladkými zem hýčká slovy,
jež změněna jsouc světla ve pohár
modrými květy snivě kývá z rosy . . .
Ó, krásné ráno, kam že uprchlo jsi?

Kde dozářila hudba tvého světla?
V níž blahem sladkým květ se třás' i list
a k růži, která ohněm jeho zkvetla
v ros jitřních opál, tyrkys, ametyst,
šli lehkým dechem zefírové květní . . .
Ó, kam jsi zašlo, krásné jitro letní?

Kde které poupě září svojí drahou
rozpuklo bíle modrý spící sad
a mraky písní žhnoucí nebes drahou
nestačil celý azur zobjímat . . .
Teď dokrvácel smutně západ rudý
a sirý vichr černé brázdí hrudy.

Sad zpustl již a táhlé hostil lkání,
strom v zlatém plášti stál i nachovém
a ocúny se tetelily plání
jak dušičkové svíce hřbitovem.
I zmlkl kraj, noc vznesla ku posledu
svou studenou a bledou tvář jak z ledu,

šat měla vzdušný, z modrých temnot tkaný,
hvězd stříbrnými vzplály růžemi
a otvírajíc zrak svůj zadumaný
v snách vznášela se tiše nad zemí.
Jak velechrám, v nějž nádherný se vtělil
sen umělcův, chvěl vesmír se a bělil,

strop modrý byl a tichou planul září
čarovně stkvoucí ve vzduch setmělý
a hvězdy jako svíce na oltáři
se rozžaly a tiše hořely.
Pruh mléčné dráhy vlnil se a stoupal,
jak archanděl by kaditelnou houpal,

hřměl řeky proud a hučely kdes lesy
a krásné písně dech plul nad hlavou,
jak uhodil by mistr ve klavesy
a rozpoutal v nich hudbu hřímavou,
jež jak by klenbami se chrámu třásla . . .
Šla modravá a tichá noc a žasla . . .

Když luna citrónový květ svůj vznese,
jenž vlídným svitem se tmou zápolí,
strom leskem stříbrným se zachví v lese
a bílá záře zkvete na poli.
Jak smyčec mistrně by přejel struny,
hrá lehký vánek noční na koruny,

jak mušlí ohromnou a plnou šumu,
jíž jako perleť plane modravá,
chví měsíc stříbrnou svou nebem dumu
a bílým rouchem zemi otkává
a tiše spící samoty a chaty
v svůj zahaluje závoj září vzňatý.

Ta světlá noc když rozestře svou zdobu
na města bílým jasem chvějíci,
květ pozdních jiřin smutně puče z hrobů
svých korun rubín vznítí v měsíci,
na polích vzejde bílé světel kviti,
tu duše nejvíc v samotě té cítí
z šumotu listí, které padá k zemi,
z mlh, které smutně táhnou nad vody,
z žloutnoucích růží, které vadnou němy,
stesk jeseně a smutek přírody.
V dál po planinách truchlivě jak kráčí
v té bílé luny zádumčivém pláči . . .

JINDŘICH Š. BAAR:

Almužna.

estaral nádeník Suchý. Údy mu dřevěněly, postava se nahrbila, sluch i zrak ho opouštěl, k žádné práci a potřebě více nebyl. Ale jíst se chce, i když pracovat nelze a tak se stal Suchý na stará kolena žebrákem — pátečníkem nebo okolníkem, jak u nás žebrákům říkají.

Jednou týdně vycházel si z pastušky pro boží almužničku. Do největšího statku bohaté vesnice své rodné vcházel pokaždé zvlášť pokorně a poníženě. Hned ve vratech hlasitým štěkotem vrhal se na něho pes, sápal se a dorážel na jeho tenké, chvějící se nohy, ale Suchý se bál okřiknout psa a ohnati se holí, jen aby nikoho proti sobě nepopudil. Třásl se sice strachem, ale v duchu si říkal: »Pes je stavěcí, vzácného rodu — ty jsi ubohý žebrák — je třeba nejen nohavici, ale i třeba lýtko obětovat, ale psu neublížit«.

Tak v průvodu psa došoural se zvolna a nejistě po zápraží až ke dveřím. Tam se opřel o paženi a třaslavým, stařeckým hlasem jako puklým, nakřaplým zvonem chraptivě se modlil »Otčenáš«.

Pes mezitím stále zuřivě štěkal, proti žebráku na prah se postavil a zdravé, bílé zuby na něho cenil.

»Hle, i on chválí Boha — jak moha,« myslí si žebráček a modlí se dál. Už třetí »Otčenáš« počíná a nikdo nevychází. Dál vejít se Suchý neodvažuje — psa se bojí, bláta by nanesl, čistě vydrhnutou síň by umazal, tělem by zasmrděl, hospodyňku pohněval.

Domodlil se, »ve jménu Otce i Syna« už řekl, křesťanské pozdravení dal a v trapných rozpacích teď stojí, pokašlává, s nohy na nohu přestupuje, mlčí, čeká a jen na psa se dívá.

»Ten mi pomůže, jistě někoho přivolá, tak štěkej jen, zvířátko boží, štěkej«, vděčně se psem v duchu rozmlouvá.

Konečně cvakla klika a dvéře přes síň proti němu se otevřely, oknem z pokoje bílé světlo se sem rozlilo a ve světle stojí jako září obetkána sama statkářka v jemných bílých šatech letních. Jak kráčí síní jako obláček po nebi, libou vůni kolem sebe šíří, pouze čelo vraští, obočí stahuje a tváře kaboní. »Hektore, mlčíš!« psa nejdříve okřikla a pak k žebráku jasné oči pozdvihla. »A co že se nemodlíte? Je to teď banda svět. Už ani žebrák se nechce modlit, jenom špinavou ruku po almužně natáhne« — nemilostivě, zlobně mluví panička, vylovila z kapsy krejcar a vhodila ho Suchému do čepice, kterou v ruce držel.

Smuten odchází žebrák . . . Křivda se mu děje, veliká křivda, modlil se tak, jak se na žebráka sluší a patří, ba víc se modlil, místo jednoho tři »otčenáše« přeříkal a přece se nezachoval. Lítost zalévá mu nitro, ruka v kapse mačká dvouhaléř, pálí ho v dlani a závist užírá mu srdce. Pátečnice nebo okolnice Hadová se mu chlubila, že zde v tom statku pokaždé dostane šesták a hle — on jen dvouhaléř, štěstí nemá, ve přízeň vlichotit se neumí . . .

A jak tak vychází ze statku, potkává děvečku-mladšinku, tu, která je statkářce v kuchyni »k ruce«. Jako ptáček rychle letí od kupce anebo řezníka a velikou tašku v ruce nese.

I dodal si staroušek odvahy, zastavil v cestě dívenku a optal se jí: »Poslouchej, mladšinko, nepohrdni člověkem starcem a žebrákem a pověz mi pro lásku boží, proč tvá paní na mne zanevřela, proč almužnu nestejně mezi žebráky dělí, proč pátečnici Hadové deset a mně pouze jeden krejcar dává?«

Soucitem zatřáslo se dětské ještě srdéčko pod pučícími ňadry děvčátka, zastavila se, pohlédla starci do zaslzených očí a nejdříve ho pokárala:

»Když vy to, dědoušku milý, pranic s naší paní neumíte«.

»Poraď, zlaté dítě,« spínal před ní žebráček kloubovité prsty, »co umět a jak si počínat mám.«

»Hned, jak ji spatříte, musíte zavolat: ‚S poníženosti ručičku líbám, milostpaničko‘, a když vám almužnu podá, je třeba ruku políbit, ne jednou, ale dvakrát i třikrát po sobě a při tom zavelebit, jaká je to ručička pěkná, baculatá, jako hedvábí měkká a jako muškátek vonná — tak to dělá bába Hadová«.

»I zaplať ti to pámbů, děvečko dobrá, nastotisíckráte, jen když to vím,« poděkoval stařec a vskutku od té chvíle dostával i on ve statku — dvacetihaléř.

DR. JIŘÍ GUTH:

Na zámku.

Reminiscence a kus memoirů.

(Pokračování.)

Učebna, opatřená prostým tmavě natřeným stolem, tu a tam pořezaným, a tabulí, sousedila přímo s mým pokojem, na druhé její straně byl pokoj nejstaršího prince Fredyho, kdežto naproti přes chodbu velký pokoj princů Albrechta a Maxe. Vedle prince Fredyho bydlil doktor S., který vlastně již tenkrát byl na odchodu. Povolání vychovatelské valně se mu nezamlouvalo.

Zprvu učil jsem předmětům realným, mathematice, fysice, přírodopisu a dějepisu, pak i češtině, kdežto dr. S. měl filologii. Pomůcek učebných nebylo tu žádných a proto bylo učení, zvláště fysice, hodně nesnadné. Po příkladě jistého vynikajícího paedagoga českého, jemuž pán Bůh dopřej věčnou slávu, musila nejednou stačiti k experimentům prostá hůl.

Plán, podle kterého se učilo, byl již přede mnou sestaven samým otcem; byl volný, blíže se plánu střední školy dílem rakouské, dílem německé, a teprve za mne byl trochu pozměněn a přizpůsoben našemu gymnasiu. Princové nebyli zapsáni na žádné škole veřejné a také pravidelných zkoušek nekonali, leč jednou, po dvou letech, jakousi zkoušku »na zkoušku« v Hostinném, pak princ Fredy zkoušku doma. Zvláštní učitelé učili kreslení (pan insp. Dobeš), hudbě a náboženství (ev. ref. farář z Nagy v Semonicích u Jaroměře). Hudba vůbec pěstována na zámku velmi intensivně: princ Vilém hrál na lesní roh, princezna Charlotta byla výtečnou pianistkou, princ Bedřich pěkně hrál housle, a hudba provozována na zámku téměř co večer.

O pokrocích žáků a postupu vyučování bývaly podávány pravidelné týdenní zprávy, ve zvláštní knize, princovi, který sám téměř nikdy vyučování přítomen nebyl. Nesnášelo se s jeho živou letorou, aby byl delší dobu klidně poseděl jako posluchač a mimo to vadila mu značná hluchota, následek pádu s koně. Za to paní kněžna občas přicházela dohlédnouti, zajímajíc se zvláště o dějiny, jež výborně znala, a také při mathematice ráda poslouchávala.

Vyučovalo se většinou dopoledne, kdežto odpoledne konávali jsme procházky pěší, později i koňmo a nezřídka i větší výlety s celou knížecí rodinou, pěšky nebo v kočárech.

Býval roztomilý rodinný život na zámku ratibořském, v zimě pak v Náchodě. Ráno snídali princové zpravidla v nejužším kruhu rodinném a byla to jediná chvíle, kdy pouze rodina byla pohromadě. Pak obědvávalo se společně, ve přítomnosti paní princezny — či paní kněžny, jak říkal český lid; také princ Vilém, otec, byl zván pan kníže, ač správný titul byl princ, po způsobu německém — vždycky v toaletách, páni ve fraku a jen princové ve svých oblecích procházkových, neboť tenkráte, pokud nebyli ještě konfirmováni, nenosili vůbec černých šatů, spokojujíce se se zmíněnými výrobky venkovského umělce. Večer zase frak, pokud nebylo horké léto a nejedlo se venku. Tak bylo třeba stále se převlékati, někdy třeba sedmkrát až osmkrát denně, když byli při tom vyjížďky koňmo a hon.

Po obědě přicházely mladší princezny, vždycky jako tři panenky, a později, když pan N. nechodil již k obědu společnému, dávaje si donášeti jídlo do svého pokoje, dr. S. odešel vůbec a já zbyl sám, malá děvčátka seznámila se, hrávala si se mnou a nejmenší nic se nerozpakovala vylézti mi na klín. Musil jsem ukazovati a vysvětlovati obrázky, předčítati veršíčky a hráti si — jako s dětmi.

Princ Vilém dopoledne objížděl svoje rozsáhlé panství, o něž staral se s pečlivostí i porozuměním. Jsou známy krásné silnice na celém Náchodsku, v panských lesích pak zvláště, a zejména hospodářství luční, pro které nejednou býval do Ratibořic povolán evropský odborník professor D. z Bonnu. Aby starému pánu práci zpříjemnil, brával jej princ s sebou na hony, při kteréž příležitosti krátkozraký učenec střelil kdysi už ani ne jenom kozla, nýbrž dokonce celého vola, k nesmírnému gaudiu mladých princů.

Hony vůbec zaujímaly veškeren podzim ratibořického pobytu a pro ně zůstávalo se na letním tomto sídle až do zimy, do počátku prosince, kdy veškeren dům se stěhovával do rušnějšího Náchoda.

Jinak bývalo po celý týden v Ratibořicích ticho a klidno v podzimních, často mlhavých, vlhkých dnech, když všecka krása kolem kol odumírala, louky před zámkem šedivěly a stráně podél Úpy naproti pestřily se různými barvami. Na vysočině nad zámkem sklízely se řepy a ve přiléhajícím velikém dvorci, za ložírhausem klátili princové s nádvorní mládeží kaštany. Ještě všecko mi bylo nové, jezdil jsem do Skalice, do Náchoda a okolních dvorců konat povinné návštěvy jak náčelníkům úřadů veřejných, tak vynikajícím úředníkům vrchnostenským, kteří bývali někdy na zámek zváni. Neboť vrchnost neuzavírala se úzkostlivě stykům se svým okolím, jak jinde v Čechách jsme zvyklí vídati. V neděli a při různých slavnostních příčinách zpravidla bývaly tu hostiny, odpoledne ve 3 hodiny nebo později, buď jen pro některé důstojníky z blízkého Josefova a Král. Hradce, nebo pro hosty civilní, purkmistry, starosty, faráře, úředníky státní z okolí. Proto český jazyk často se ozýval na ratibořickém zámku, a mladí princové obyčejně s Čechy nemluvívali jinak než po česku. Princezna Charlotta, cítíc asi rozdíl mezi češtinou svých podřízených, na jakou byla zvyklejší, a uhlazenou řečí pozvaných hostí, bývala v té příčině zdrželivější. Princ Vilém sám rád by se byl naučil česky, rozuměl také mnoho a i mluvil tu a tam, ale vada sluchu překážela mu v té příčině přes příliš. Paní kněžna chystala se, pokud vím, ke studiu češtiny ještě i za mých dob, byl jsem dokonce již vybídnut připraviti potřebné, — ale nedošlo k tomu: dílem necítila toho potřebu tak nutnou, majíc vždy po ruce nějakého ochotného prostředníka mezi sebou a chudým lidem, jemuž bývala vždycky dobroditelkou štědrou a laskavou, dílem nezbývalo na to času pro jiná zaměstnání.

Necítil jsem se tedy cizím v nezvyklém tom kruhu, a jen jednou došlo k nemilému výstupu, o němž vypravoval jsem před lety v »Černé hodince«. Plukovník B. po dobrém obědě rozhovořil se o Češích a vyvrcholil ve větě, že »Češi, to nejsou lidé . . .« Ale nedořekl, protože přese všechnu zdrželivost, diktovanou dvorským mravem, přece jsem se ozval, tak že plukovník příští neděle byl nucen dáti slušné zadostiučinění.

Tenkrát paní kněžna nebyla přítomna, ani pan kníže. Ale od těch časů, jakož nikdy před tím, ani v nejmenším nebývala urážena na dvoře prince Schaumburg-Lippe česká národnost. Princ, ač nesouhlasíval s politickým postupem naším, vždycky s úctou mluvil o kulturních našich snahách, pokud o nich mohl býti informován. Jednou, při velikém diner na počest vévody nassavského, pak vévody lucemburského, připil veřejně duševnímu pokroku národa českého.

Někdy se stávalo, že host příliš hovorný začal zase mluviti o Češích a už už spouštěl. Paní kněžna vlídně pohlédla na mne a obrátivši se k hosti podotekla hodně nápadně: »To je dnes venku krásně, viďte pane . . . .« nebo něco podobného. A host se zarděl až po uši — a přestal.

Později, po letech, když byl jsem pozván na zámek, abych představil tam mladou svoji choť, a když po diner seděli jsme na terasse, princ Vilém nenápadně se ztratil a po malé chvíli ozvaly se shůry, z jeho pokoje, měkké, čisté zvuky lesního rohu. Princ, jak zmíněno, výborný hráč na lesní roh, troubil »Kde domov můj«, svým českým hostům na počest.

V Máji (II. 189) jsem o tom již vyprávěl a tamže jsem také pověděl, jak princ soudil o Boženě Němcové.

Často však ku své lítosti musil jsem vyslechnouti, kterak Čechové nesprávně si počínali, domnívajíce se, že mají právo tam, kde slušnou byla toliko zdvořilá žádost.

»Tak při jubilejní výstavě,« vyprávěl mi sám pan kníže, »dostal jsem dopis od pana purkmistra v X., že prý je mou povinností súčastniti se . . . Byl bych snad vystavoval, ale za takových okolností — právě ne, aby se pan purkmistr nedomníval, že jsem ho poslechl.«

Nebo jindy: ». . . Chtěli místo na pomník a vybrali si k tomu bažantnici, že prý m u s í m k tomu svoliti. Všeckna čest vůči osobě, které pomník byl určen, třeba že její otec byl ve

službách vrchnosti, a to jen podřízených, ale pro mne přece neplatí žádné »musím« a místo, dám-li jaké, mohu vybrati na svých pozemcích jedině já, ne jiný.«

Zapomínali jsme, že máme tu velmože, od něhož můžeme a smíme žádati toliko blahovůli, nikoli porozumění pro svoji literaturu a že zdvořilou, byť i sebevědomou a nikoli podlízavou prosbou zmůžeme víc, než nevhodným, ať nedím směšným donucováním.

»Pan H. dal kopati na mých pozemcích,« vypravoval princ jindy, »a našel tam velmi zajímavé, pro mne však nevalně cenné starožitnosti. Nepotřeboval než říci mi několik slov a byl bych je rád dal některému veřejnému ústavu. Zatím pan H. nikoho se neptal a poslal věci nalezené do musea, — mně nezbývalo, abych uhájil svoje právo, nežli žádati je zpět.«

Podlízavost z naší strany byla panu knížeti protivnou, tak jako je každému ušlechtile cítícímu. Princ Vilém vrátil se kdysi (v pozdějších letech) z manévrů, jichž zvláště v Čechách pilně se súčastníval, a vypravoval mi toto:

»Přišli jsme do města X. a všude byly okázalé nápisy a bílé plakáty se slůvkem »Zde«. (Bylo to v době, kdy nebylo dovoleno hlásiti se brancům při kontrolním shromáždění po česku a slovíčko »Zde« působilo tehda mnoho rozruchu.) Zarazilo nás to, protože jsme se obávali smýšlení nikoli přátelského a velící generál požádal pana purkmistra o rozmluvu. Na otázku, jak vysvětliti si ty nápisy a plakáty, odpověděl starosta licoměrně a bojácně: ‚Prosím, to nic, . . to znamená, že »zde« budou bydliti vojáci.‘ ‚Ach tak! Hned se vším dolů!‘... Dřív jsme se zarazili my — teď se zarazil pan starosta. Kdyby byl jednal mužně a otevřeně, byli bychom i my jednali jinak!«

Neshody, které tu a tam vznikly mezi knížetem a českým obyvatelstvem, měly svoji příčinu dílem v nesprávných informacích, jež podávalo knížeti jeho okolí, nám cizí a nepříznivě nakloněné, nebo dokonce i čeští jeho zřízenci, nemající dosti odvahy k upřímnosti a domnívající se, že renegátstvím svému pánu se zavděčí. Známá okolnost, že na dvoře náchodském nebo na zámku ratibořickém vítáni bývali čeští umělci, jako Kubelík, Kocian, Heritesová, že vychovatelem princů byl Čech jako poleno a i ostatní učitele byli z většiny Češi, že na zámek zváni byli Češi okolní, je nejvýmluvnějším svědectvím, že vrchnost náchodská chtěla žíti v blahovůli s lidem českým. A tradice tyto zůstávají v platnosti dosud.

* * *

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

ení možná,« vece temným hlasem žena, jež všecka v ustrnutí naslouchala jeho vypravování.

»Jak, že není možná?« — on na to — »co ty víš o bídě a co bída z člověka udělá! . . .«

»Vždyť sám pravíš, že nejchudší byli lepší druhých . . .«

»Nu, ovšem: bídný s bídným, ale na výpověď, to si pamatuj! Oproti majetným jsou právě tak zatvrzelí jako tito proti nim. Plni závisti jsou a tajeného hněvu; kdyby se nebáli, zabili by je, zavraždili, otrávili. To mi věř! . . .«

Opět se odmlčel a žena mlčela též. Snad ani nechápala ve své prostotě. Co spolu žili, nepromluvil k ní o těchto věcech, leda že tu a tam prohodil, že mnoho strádání a bídy zakoušel ve svém mládí. Že chudý člověk mnoho zkouší, že je vydáván všeliké potupě, zdálo se jí samozřejmým; však také chudička byla a málo dobrého zažila, ale že by kde tak se nakládalo s chudými a ubohými, jak právě slyšela, toho přece se nenadála. U nich na Vodňansku, kde se z podružných rodičů narodila, přece chudým najíst se dostávalo, a sedlák za hanbu by si byl pokládal, odepříti žebrákovi skyvu chleba, hrneček mléka nebo podmáslí, dokonce pak přístřeší. A jak na Vodňansku, tak i na Blatech a na Netolicku. Zrovna mráz ji obcházel, ana slyšela z úst

svého muže tuto zvěst hněvu a závisti. A mzdy u nich a zde na Poblati byly také mnohem lepší, jak u sedláků, tak i na panském. Dvacet krejcarů denní mzdy za práci v lese! V hlavě se jí vířilo, jak jen pomyslila. Jak že člověk se uživí z takové žebrácké mzdy! Ona věru, když děvečkou bývala u sedláka, mívala padesát zlatých ročně a oděv k tomu a prádlo a do syta se najedla.

Dobrých deset minut setrvali v tomto svém mlčení, jež i dětem se sdělilo, načež, postavivši na stůl krajáč zelnou polévkou naplněný a položivši podle něho bochník chleba, nůž a lžíce, žena pravila:

»Na! nakrájej chleba a pojez . . . pokrmím děti.«

Když pojedli, když poklizen stůl a chléb uložen, žena přistoupila k muži, jeho ramena zlehka se dotkla.

»Pověz, jak bylo dál?« tázala se tiše.

»Nu, dál! . . . ovšem, povědět ti musím,« odpověděl, trhnuv sebou, jako by náhle byl býval ze sna probuzen. »Ti lidé, co jsem s nimi pracoval v lese, těch dvacet krejcarů mi nepřáli. Že prý to neumím, stokrát denně mi vyčítali, že na tu práci nejsem, že jim jen překážím. Dobytek abych pásl, to že je pro mne. Neříkal jsem nic, mluvit jsem je nechal a, co jsem mohl, jsem dělal. Víme, věc byla ta: kradli jak straky a báli se, abych na ně nepověděl. Co jen mohli, z lesa brali; ženy za nimi chodily s nůšemi na zádech, v těch odnášely stlaní, klestí, třísky, všecko, nač jen stačily. Jim to prošlo, ale já, kdybych byl kousek vzal tátovi zatopit, já bych to byl po čertech odnesl! Mne by byli naši nešetřili. Představený jen čekal, až něco vyvedu, aby mě udal četníkovi . . . To tam byl s námi jeden až od Zborova — půl druhé hodiny cesty měl do místa, kde jsme pracovali — ten pytlačil o všecko pryč, oka kladl na zajíce, lapačky na kvíčaly, ba i srnku jednou dostal. »Kluku,« povídal jednou ke mně, »táhni odsud, s námi bejt nemůžeš! Jednou se ti stane, že tě najdou s přeraženými hnáty a řeknou, že drvo tě zabilo.« — Věděl jsem, co tím myslí, a řek' jsem mu, aby mě nechal na pokoji, že si dělám své a jinak že nevidím nic a nic že neslyším. To že se neví, řekl, a že bych jednou moh' dostat oči a uši a proto abych radši šel, že bez toho tu dřinu nevydržím a že zmrznu na cestě domů. — Nu, zmrznu, povídám, nebo dřevo mě zabije; umřít hlady je hůř. Přejte mi těch dvacet krejcarů, vždyť vám nic nedělám. — Tu on hodil sekerou, přistoupil ke mně, očima zakoulel, za kabát mě chytil, zatřásl. »Kluku mordyjánská,« spustil, »co mi to tu meleš? Každému patří co zaslouží, ale ty že si svých dvacet krejcarů zasluhuješ? Komu to povídáš? My máme třicet krejcarů a desetkrát toho víc nadělámе než ty! Pár facek zasluhuješ a ne dvacet krejcarů!« — Přistoupili dva, tři jiní; že je to svatá pravda přísvědčovali, a že k ničemu nejsem. — Hajný, který stál opodál, viděl tenhle sběh a přihnal se taky a, co že se přihodilo, se ptal. Chtěli, aby mě propustil z práce a místo mne že přivedou jiného, slibovali, který tomu dílu líp rozumí. — Pantáto, povídám, nevyháněj' mě! neměl bych co jíst a tátu mám nemocného; umřel by hlady, kdybych s ním výdělek nerozdělil. — Podíval se mi do očí, snad poznal, že mluvím pravdu, snad i v duchu mě politoval; aspoň se mi zdálo, že tak přísně a tvrdě se nedíval jako jindy; že mě nevyžene, pravil, abych si jen svého hleděl a pracoval. Potom domluvil druhým, aby mě nechali na pokoji. Nu, nechali mě, ale několik dní na to onen pytlák, když jsme se po výplatě rozcházeli, řekl mi zase: »»Povídám ti: buď rád, že za minulý týden peníze máš, a v pondělí víc nepřicházej, sic zmrzneš nebo jinak vystydneš. Ještě by tak chybělo, abys hajného na nás nasazoval!«« — Nepřišel jsem onoho pondělku, ne že bych se těch slov byl ulekl, ale že táta umíral a k večeru taky umřel. Poplakal jsem nad ním, pomodlil se, několik stařen přišlo pomodlit se se mnou; starosta, jemuž jsem ohlásil tátovu smrt, řekl: »»Dej mu Pánbůh věčnou slávu! vzal si ho k sobě, blaze je mu. Tady mu bylo zle. Co s ním, když dělat nemoh'!«« — Potom vzkázal obvodnímu lékaři do Plánice, aby se přišel podívat na nebožtíka; taky dal vydrhnout podlahu v té ubohé světničce a trochu poklidit a starou slámu plesnivou a shnilou vyhodit, aby ten pan doktor se snad nezlobil; jen že jsem já těm ženským, které ho spravily, musil zaplatit po dvou šestácích. Potom jsem šel jednat rakev — šest černě natřených prken a prkýnek a na hořejším prkně přilepený kříž, vystřižený z pozlaceného papíru, a ještě ten truhlář žádal za ni tři zlatky. Pomoz Pánbůh, kde vzít? . . . A truhlář že mi rakev nevydá, nezplatím-li. Sestra z Vídně že pošle, povídám. Toho že by se zrovna dočkal, on na to. Přes to, jako že jiné pomoci jsem si nevěděl, sedl jsem a dopsal jsem sestře. U představených jsem ten list složil, ještě že mi inkoust, péro a papír na to půjčili; rozumí se, že za to účtovali obci dva krejcary, ale známku jsem musil koupit . . . A nepošle-li sestra, co si počnu? . . . beztoho peníze, i pošle-li jich, v čas už nepřijdou, ba, za týden teprve . . . Tak mi to vrtalo v hlavě, div jsem se nezbláznil. Pantáto, povídám starostovi, přece vidíte, že dělám, jak mohu. Poraďte. . . promluvte, pro Boha vás prosím, s tím truhlářem, ať mi počká! Dyť mu neuteču a nebožtíka přece tu nechat nemůžem. A on na

to: »»Co pa' by já si lámal tvou hlavu? lam si ji sám! . . . přece vidíš, že člověk je ti na pomoc. Mou vinou není, že jste žebráci.«« — A pohřeb třeba vystrojit, povídám, od hrobu zaplatit a panu farářovi. Dyť přece nebožtíka nezakopáme na pohodnici. — »»Nestarej se — však ho odnesou,«« povídá, »»na parádu koukat nemůžeš.«« — Potom pozatřás' hlavou, pokrčil ramenoma a šel po své práci. Stál jsem tu jako dřív, rady jsem si nevěděl. To bylo v úterý dopoledne, asi k jedenácté hodině. Od božího rána jsem běhal, sousta do úst nevzal, a zima bylo, třeskutý mráz a já oblečen v lehké hadry. Když starosta vyšel ze dveří, starostová si mne všimla a ptala se mne, není-li mi zima a nemám-li hlad. Snad sám Pánbůh jí vnukl tuhle otázku . . . Ani odpovědět jsem nemohl, jen slzy mi to vyrazilo z očí. Abych si prý sedl a se zahřál, prála, a že mi dá jíst. Podala mi na misce teplé krupicové polévky a kus chleba k tomu; mezi tím, co jsem jedl, vyšla ze dveří a za chvíli se vrátila se starým, olezlým, opelichaným ovčím kožichem; taky staré šerkové kalhoty přinesla a vlněné punčochy; abych prý šel do stáje a tam se převlekl, řekla mi, a všecko abych si to nechal, že mi to dává. V první chvíli jsem nemohl ani promluvit, jen jsem plakal . . . ani nevím, slyšela-li, když jsem ze sebe vyrazil: Zaplať vám to Pánbůh! . . . Ba, Pánbůh jí to zaplať! ještě dnes to opakuju a tisíckrát jsem si na ni vzpomněl s oné chvíle. Kdyby se tenkrát nebyla smilovala nade mnou, dojista bych byl zmrzl na cestě do Těchonic, kam jsem se vydal objednat pohřeb . . . Když jsem ty šaty měl na sobě, bylo mi jako v peřinách. Pravda, velký mi byl ten kožich, dvakrát bych se byl do něho vešel, a kalhoty byly široké a dlouhé, že jsem je musil provázky ovázat okolo nohou a kolem pasu, jako dráteníci dělají, a smíchu bylo všude, kde mě jen zhlídli, ale pohova v tom byla, můj Bože! . . . Když jsem se potom vydal do Těchonic, bylo mi ze začátku, jako bych šel na procházku, ale než jsem tam došel, i ten kožich vítr profoukal, vítr ostrý jako nůž, taková strašná zima, ani povědět nestačím, že uši mi ozábly a nos a prsty na nohou. Řeč mi vzala ta hrozná zima, jen jsem tak blábolil, když jsem s panem farářem mluvil . . . Padesát krejcarů mám na ten funus, zadrmolil jsem, víc ani trojníku . . . a pro boží milosrdenství mi to spravěj', velebný pane, aby táta odpočinul v posvěcené zemi . . . Pan farář se na mne podíval a neřekl nic než: »»Nu, když jsi chudý a nemáš, jakáž pomoc! . . . vykropím ti rakev, ale slávy nebude, to víš! A což od hrobu?«« — Nevěděl jsem, co bych mu řekl, stál jsem, do země jsem se zadíval. — To obec! vydralo se mi po chvíli z hrdla. Byla to lež, obec nic neslíbila. »»Sprav si to s hrobařem,«« řekl pan farář. — Já na to k hrobaři. Pane, ten si na mne vyjel! V té zimě že zadarmo se dřít nebude, a že by obec mu zaplatila, toho abych mu nemluvil. Aspoň zlatku že dát musím. — Nu tak ať rakev zůstane na hřbitově, povídám, dělejte si s ní co chcete. Přece není možná, abyste nebožtíka nepohřbili. Až budu mít, zaplatím. »»Pakáž! žebroto zatracená! co byste na člověku chtěli!«« bručel a nadával ten člověk. Já jsem neodpověděl, už mi to bylo všecko jedno. A přece mi toho člověka bylo líto: když jsem se ohledl v jeho světnici, viděl jsem houf dětí, které na mne čuměly. Zem tvrdá jako kámen, až kopáčem do ni udeří, bude zvonit jako ocel. — Zaplatím, povídám, jak je Pánbůh nade mnou, přinesu vám peníze, vždyť vidím, že jste taky chudý člověk a že vašim dětem se chce jíst. — Podivá se na mne, snad mu teď teprve uhodil do očí ten kožich a ty kalhoty svázané provázky a dal se do smíchu. »»Kluku, kde's to sebral?« povídá. Já mu to všecko pověděl a taky s tátou jak a co bylo. Jak slyšel, přestal se smát. »»Ozáblé uši máš,«« povídá, »»a nos taky. Jdi ven, vezmi hrst sněhu a hodně si to tři, sic ti všecko ještě shnije. Jsi taky ňáký chudák.«« — Když jsem se vrátil, řekl mi, abych se trošku ohřál a jeho žena mi dala kus chleba. »»Víš co?«« povídá mi potom, »»já ti ten hrob vykopám a ty mi při tom budeš pomáhat. Dáš mi za to padesát krejcarů a přineseš mi je, až budeš mít. Jen mi neříkej, že obec to zaplatí; do soudného dne bych se nedočkal . . .««

Tak jsme spolu potom ten hrob kopali, to jest on kopal a já jsem zem rýčem odhazoval. Jako by to včera bylo bývalo, se na to pamatuju. Strašná lopota s tou zemí v kámen zmrzlou — vítr, čím dále tím studenější, ostrý prach podnímal, sníh a písek . . . nemíti rukavic, jež hrobař mi půjčil, ruce by mi bývaly umrzly . . . hladové vrány nám kroužily nad hlavami a krákaly zlostně i žalostně, jako by nám vyčítaly, že jen tu mrtvou, žlutou hlínu házíme a nic, čím by se nasytily.

(Pokračování.)

HENRY C. BUNNER:

Bajka pro vladaře.

Král perský jeden vyjel jistý den
si s dvořeniny svými na lov ven.
Tu přepadla jej žízeň v pusté pláni,
kde o chladivém zdroji ani zdání.
Však posléz spatřil blízko krásný sad,
a mnoho hroznů, oranží v něm plát.
»Bůh dej, ať zdusím žízně úpal nový —
král zašeptal si — k vůli vlastníkovi.
Neb vezmu-li plod jeden rukou svou,
veziři moji sad ten oškubou!«

A. K.

■ ■ ■

ZVÍŘE PLAKALO, A ČLOVĚK SE RADOVAL . . .

Z kroniky malomocných trpitelů.

Na zastávce dráhy v polích, zatížených požehnáním božím, stál hlouček lidí. Vlak projížděl krásným krajem, na jehož nejzazší periferii Krkonoše se slabounce rýsovaly, v popředí sympatické mezníky Mužského, Viskře a Trosek se modraly. Turisté s nadšením zírali do dálek, v nichž nové a nové kouzlo lahodilo lačným zrakům. Co nevidět, na zatáčce, rozevře se úchvatné panorama . . . tam Bezděz sedí, a na něm v »bílé košilce« — znamení pěkné pohody — hradní zubatina z par se vynořuje, o něco dále bachraté Rálsko, a celý sever jakoby zalehl nesmírný hřbet Ještěda.

Byla svěží, modrá srpnová neděle. Skupina mužů tentokráte ani výletnímu vlaku, jenž jindy oasu dlouhé chvíle tvořivá, nevěnovala pozornosti. Kdosi ze sousedství přinesl novinu, která způsobila rozruch. »Na mokřadech nedaleko Kosmonos,« vypravoval neznámý člověk, »čápi se ob čas objevovali. Přiletěli spolu, patrně samec a samička, a spolu zase odletěli. Včera ke čtvrté hodině odpolední třeskly do tichého kraje dvě střelné rány — jeden čáp se svalil a už se nepohnul, druhý vzletěl a svou krví zabarvil peří mrtvého soudruha.«

Novina letěla krajem a všude rozechvěla. Aby to naposledy nebyli čápi z Bejciny? Jsou to poslední Mohykáni čapích družin, jež tu hnízdívaly, dokud páni nezrušili celý růženec velkých, poetických rybníků. Zůstala tu jenom jedna rodina, poslední památka dob, kdy kraj měl docela jinou tvářnost. Čápi usadili se na krajním stavení, na rohu doškové stodoly, a neznámá vesnička stala se jimi populární a hledanou dědinou severočeského kraje. Z dalekých končin přicházeli se lidé podívat na čapí rodinu, jež rok co rok odchovávala tři mláďata. O čápech psalo se v novinách, hnízdo bylo fotografováno a reprodukci hezkého obrázku ozdobeno několik časopisů. Dokonce prý v jednom anglickém illustrovaném týdenníku objevila se čapí rodina z Bejciny. Na zahradě před stodolou bývalo živo — učitelé a učitelky vodily sem děti v celých zástupech — z Turnovska, z Jičínska i z Boleslavska putovala sem drobotina, aby se poučila a potěšila zároveň. Tak daleko to došlo v kraji, kde bývali čápi domovem — na ptáka, jenž tu býval všedním zjevem, chodili se z daleka široka dívat, jako na velikou vzácnost.

Téhož dne odpůldne vydala se výprava do Bejciny, aby zjistila, nestihla-li pohroma milou čapí rodinu, kterou znalo a chránilo celé okolí. Jdeme krajem, kam vřava života ještě nepronikla. Vesničky dřímou v objetí zahrad, tam vykukuje ponurá valečovská věž, tu dvůr, ovčín, kolem něho pastviny a na obzorech několik stříbrných ok, hladin to rybníků jako dlaň. Hledáme, pátráme kolem do kola po čápech. Jindy je bývá v těchto končinách vidět . . jako pohádkový zjev kmitnou se ti v oblacích nad hlavou, a člověk se zastaví a naplněn divnou, tesknou touhou, dívá se za nimi tak dlouho, až zapadnou do rákosí. Poutníku se zdává, jakoby cosi exotického spatřil, když najednou čápi nad jeho hlavou zaklapou a nádherný jejich zjev oživí pusté prázdné prostory pod oblohou.

Pojala nás divná předtucha. Přidáváme do kroku, abychom věděli jistotu. Vstupujeme do dědiny . . nic neukazovalo, že by naše obavy byly odůvodněny. Lidé sedí na lavičkách před chaloupkami, nebo si hoví na trávníku v zahrádkách, kde až k střechám se dopínají růžové stožáry slezů. Ptáme se, živa a zdráva-li čapí rodina? .

»Pro Pánaboha,« žasne sedlák, kterého jsme oslovili . »teď zrovna o nich mluvíme. Od včerejška jsme starých ani okem nespatřili . . Právě

jsem povídal: »mámo . . viděla's dnes čápy, nebo neviděla?«

Než jsme se takřka ohlédli, byli jsme obklopeni skupinou venkovanů. Jdeme vesnicí, a zástup za námi roste jako lavina. Už nejdeme ostrým krokem, už utíkáme, abychom už už byli na zahradě sedláka Abrahama, jehož stodola je domovinou čapí družiny.

Před stavením sedí celá rodina — výměnkáři, jejich nástupci a hromádka dětí. Ve chvatu pozdravíme a letíme dvorem ke stodole. Vidíme hnízdo a v něm tři mláďata.

»Kde jsou staří?«, voláme od stodoly.

»Čekáme na ně,« odpovídá sedlák . . »Bůh ví, co se to s nimi stalo. Včera odletěli po třetí hodině a už se nevrátili. Nevíme, byli-li dopoledne u hnízda — měli jsme na pilno, byli jsme v polích a nevíme, co se dělo doma. Děti ubezpečují, že čápů ani okem nespatřili.

Strčíme hlavy dohromady a radíme se, máme-li říci, co jsme slyšeli. Bylo více než pravděpodobno, že na mokřadech nedaleko Kosmonos zhynul jeden, když ne oba čápi z Bejciny. Blížíme se ke stavení. Na zápraží stojí starý výměnkář s dýmkou v ústech, dávno vyhaslou, vedle něho sedí jeho žena, stařenka jako višek — oči má uplakané a ruce sepjaté, jakoby se modlila.

»Nepřišli a nepřijdou . .,« praví smutným hlasem . . »pořád jim to povídám, a oni ne a ne uvěřit. Zlý člověk jim ublížil, zlý člověk udělal z těch červených noháčků siroty. Bůh mu to neodpustí — Bůh ho za to zatraf! Celou noc jsem nespala, celou noc jsem na ně čekala . . a nepřišli a už nepřijdou. Do půlnoci jsem doufala, pak jsem ke hnízdu šla a sirotky těšila. Poznali mne a klapali vám radostí — jakoby ta němá tvář pochopila, proč jsem přišla, že jsem je přišla potěšit. Jen se na ně podívejte . . . stojí na kraji hnízda, jeden se dívá k Valečovu, druhý ke Studence a třetí ke Kněžmostu. Od časného rána se nepohnuli . . jenom když unavenou nohu střídají, a kousek dál se posunou, krky natahují . . dělají to zrovna tak, jako když dítě mámu čeká, hledá a dočkat se jí, vypátrat jí nemůže. Už mají asi chudáci hlad a žízeň . . a sami se ještě uživit nedovedou.«

Sedlí jsme si na zahradě a čekali, co se bude dít. Hodina mijela za hodinou, — čápi se nevraceli. Na zahradě bylo půl dědiny. Hoši vylézali na vysoké stromy, obzírali krajinu na všechny strany . . po čápech ani potuchy. V dědině zvonili večerní Ave, v okolních vesničkách zvony přizvukovaly, hvězdy zasvítily, Mars zahořel krvavým světlem nad Studenkou . . ale čápi nepřicházeli . .

»Nepřišli . . a už nepřijdou,« hořekovala do tesknéhо ticha svůj žalostný refrén výměnkářka.

Ještě jsme nepověděli, co víme. Sami jsme pořád ještě doufali a nemohli jsme se odhodlat k tomu, zasadit rozlítostněné stařeně nejbolestnější ránu. Pořád přece jenom doufala a svého vnoučka na strom posílala, aby se ještě jednou podíval.

Byl už soumrak. Divoké kachny táhly pod oblohou, a kdesi u Bud houkaly rány. Uprostřed polí a luk zasvítilo krvavé světýlko železničního signálu.

V tom prudké pohnutí vyhnalo zástup z klidných posic. Na obzoru objevil se čáp. Lidé utíkali mu naproti, děti zajásaly, a stařena propukla v radostný pláč.

Pták plul vzduchem těžkým, volným letem. Ve hnízdě dělo se cosi podobného, co dole. Čápata postavila se na kraj hnízda a radostně zaklapala. Stojíme na zahradě a chvějeme se úzkostí . . čáp jakoby klesal, padal, padal níž, jakoby ho síly opouštěly.

Raněný čáp vracel se z mokřad k domovu, ke svým dětem. Teď jsme teprve pověděli, co jsme slyšeli.

»Bůh ho zatraf«! — vzkřikla stařena hněvivým hlasem.

Čáp šťastně doletěl . . ale jenom na kraj stodoly. Vlekl se vzhůru, křídlo za sebou táhl, těžce se doplazil ke hnízdu — a v tu chvíli všem lidem vyhrkly pohnutím slzy z očí. U hnízda zvíře kleslo — a čápata vrhla se na svého živitele a jako děti se k němu přivinuly.

Nikdo slova nepromluvil . . .

Nahoře, ve hnízdě zvíře plakalo . . . a tam za Studenkou, co hvězda krvavě plála, člověk se radoval — ze svojí kořisti . . . .

Bůh mu to neodpustí . . .

Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

¨ Revue illustrée přináší v posledním svazku studii o Vrchlickém z pera Jul. Chopina s překl. »Cigánových houslí«.

⁂ Obnova letohrádku Ameriky. Již řadu let těšíme se na obnovu barokové stavbičky nad pathologickým ústavem, prvního díla Kiliána Ignáce Dienzenhoffera, kdysi letohrádku hraběte Michny, Bůh ví proč Amerikou zvaného. (Nedaleko bývala prý hospoda toho jména.) Pokud nám známo, již dávno je vypracován návrh na obnovu pražským městským úřadem stavebním. Závažnou byla ta okolnost, že podle restauračního plánu má býti ohradní zeď mezi pilíři — proti ústavu choromyslných — odstraněna a nahražena mříží. Tradice totiž vypravovala, že původní barokové mříže prodány byly před dávnými lety do Drážďan, a že bylo jich použito při stavbě kterési villy drážďanské. Šlo se po stopách, byla vyhledána i villa, avšak — barokových mříží pražských tu nalezeno nebylo.

Je radno, všimnouti si především současných dokumentů. Nalézáme je v původní nezměněné podobě a zachovalosti v bývalém Bretfeldovském domě v Nerudově ulici nad Janským vrškem (č. 240), kde velký sál v prvním patře vyzdoben jest pohledy na starší soudobé stavby, jako: palác Švarcenberský, Lobkovický, Bretfeldovský dům s loggií a villu Ameriku. Z obrazu však seznáváme, že v ohradní zdi mříží nebylo. Doporučovalo by se proto vyšetřiti, zdali přes to mříže — snad později — do ohradní zdi zasazeny nebyly. Máme za to, že by nové, v duchu doby komponované mříže měly býti postaveny pouze v tom případě, zjistí-li se, buď ze starých účtů nebo archiválních zpráv, že mříže takové za doby Dienzenhoferovy tu skutečně byly. —*r.*

⁂ Posel. Viktor Dyk překvapil volbou námětu nové své divadelní hry. Sáhl do nejbolestnější doby českých dějin — ale historických dokumentů užil při tom s neobyčejnou delikátností, aby duše jeho několika postav neztratily se v lomozu theatrální výbavy. Jakoby byl na tuhé desce nejkrvavějšího svazku naší historie odchlípil předsádku, a tu našel drobný zápis všedního života, tak nám připadá tento genrový obrázek načrtnutý na lemu velkého panoramatu bělohorské bitvy.

Pro diváka, který má trošek reminiscenci historických, okořeněna je hra duchaplným nápadem, že v tajemném poslu, který přišel na samotu rozvrátit klid života několika zbožných lidí, zříme mladého Valdštýna. Děj je prostičký, ale přibroušen je nanejvýš dramaticky. Krátce před osudnou srážkou na Bílé Hoře chvátá šlechtic s důležitým poselstvím k císařskému vojsku. Pronásledován nalezne útulku v rodině českého bratra, který ani po prozrazení tábora poslova nepřipustí, aby mu bylo ubliženo. V kritické chvíli, kdy se nad hlavou poslovou s jiné strany vznáší vražedná zbraň, přichází zachránit hostě hospodářova krásná dcerka, která sice posla spasí, ale svým panenstvím zaplatí náhlý plapol lásky.

Ostrý symbolismus ukazuje, že musilo ke skonu na Bílé Hoře dojít tam, kde lid tápající v náboženském mudrování stál passivně proti bezohlednému, ničeho se neštítícímu protivníku. Tak energicky na jevišti neblahou blouznivost českého národa dosud nikdo před Dykem neosvětlil.

Josef Mánes: Illustrace k národní písni.

Hra má listopadově zasmušilou náladu, ale je plna životnosti. Je to tónová kresba šedí do šeda s pevnými okrajovými tahy — v tom ohledu asi vyhovovali intenci autorově herci, z nichž kohokoli vynášeti před jiným bylo by nespravedlivo. Pí. Danzerová, Dostálová, pp. Steinsberg, Řada, Vojan, Vávra a Hašler stejnou měrou pečovali za případné režie p. Kvapilovy o úspěch novinky. Hráno bylo ve prospěch Pensijního fondu Máje. *ch.*

— **Divadelní List Máje** nastupuje právě vydaným prvním číslem čtvrtý ročník. Redaktorům jeho, dru Jaromíru Boreckému a Ladislavu Novákovi, podařilo se za tři leta učiniti z časopisu hledaného divadelního kronikáře, jemuž připadá rok od roku větší úkol. Rozmach českého divadelního umění roste, a list, jenž obral si za úkol, svědomitě registrovati všechny divadelní otázky, stává se ovšem nevyhnutelným a vítaným informátorem naší veřejnosti, jež vše, co s rozvojem divadel našich souvisí, sleduje se zájmem, jenž je potěšující známkou a zárukou toho, že ušlechtilý zápal pro divadlo neochabuje, nýbrž naopak že se stává intensivnějším a hlubším. V prvním čísle zahajuje dr. R. J. Kronbauer Vzpomínky na zesnulou Hannu Kvapilovou, obsahující vesměs nové a neznámé příhody, jež život i umění nezapomenutelné umělkyně osvětlují s nových hledisk; kapitoly tyto, poutavé intimním svým rázem, budou provázeny řadou zajímavých obrazů, jež dal redakci k disposici dramaturg Jaroslav Kvapil. Pozornosti se doporučuje článek dr. Otokara Fischera »O berlínském divadle Brahmově.«

Vedle článků, odborných i zábavných, vzpomínek na žijící i zesnulé herce, na divadelní pensisty, na které se bohužel tak rychle a nezaslouženě zapomíná, věnuje Divadelní List Máje pravidelnou pozornost rozvoji i životu divadel: Národního v Praze i na sesterské Moravě, divadel předměstských, krajinských i ochotnických, a pojme ovšem ve svou rubriku i nové Městské divadlo na Kr. Vinohradech, jehož poslání co nevidět se stane skutkem.

Pro příští čísla připraveny jsou práce (od Fr. Heritesa, Václava Štecha, dra. Jaromíra Boreckého, A. Pikharta, Lad. Nováka, dra Duchoslava Panýrka, dra Ot. Theera, Karla Kamínka, prof. Brábka a j. v.), jež svým obsahem i formou dozajista získají listu řadu nových přátel v divadelních kruzích. První číslo má bohatou, originální obrázkovu výzdobu, jež po celý ročník bude volena tak, aby vyrůstala z programu listu a jej zároveň doplňovala.

¨ **Mánesova illustrace k národní písni.** Půvabný náčrtek Mánesův, plný rctomilé gracie a té příslovečné slovanské měkkosti, jak si ji rádi představujeme, zpívající přímo svými křehkými liniemi lahodnou melodii národní písně, působí skoro jako zkazka starých, idyllických časů prosté bezprostřednosti. Oku, unavenému sledováním všelikých raffinovaností soudobého umění, vším tím křížením, splýváním a zase differencováním směrů, snah, programmů i technik, celým tím nervosním hledáním nového, jest odpočinkem pohleděti okamžik na tyto dvě rozkošně nahozené postavičky: hocha s uzlíčkem a holí v ruce a dívčice, štíhlé a úhledné jako kmen mladé břízy. A jako ta česká národní píseň, i žaluje-li, nerozruší, poněvadž v ní není divoké vášně a omamující bolesti, i toto loučení Mánesovo místo slzy vyluzuje spíše teplý úsměv, neboť smutek těchto dvou dětí jest jen přeletavé ptáče. — Originál jest majetkem p. dr. O. Herolda, jemuž děkujeme za právo reprodukční.

— **Pohled do Vinohradského divadla,** který dnes přinášíme, je přesným obrazem hlediště. Arch. dr. A. Čenský minuciosně načrtává perspektivným tímto obrazem vnitřek útulného divadla, jehož otevření očekává se již s nervosním napjetím.

¨ **N. A. Lejkin,** jehož rozmarný román »Mezi třemi ohni« právě začínáme uveřejňovati v Překladové knihovně Máje »Z cizích literatur«, redigované dr. Jaromírem Boreckým, zaujímá mezi ruskými humoristy čelné místo. Jeho úžasná plodnosť — jen redakce »Petěrburgské Gazety« zavázala ho k dennímu feuiletonu a Lejkin poplných třicet let denně rozveseloval ruské čtenářstvo svými klassickými obrázky! — není u Lejkina nikterak na závadu vysoké literární ceně. Jeho bystrý talent pozorovací a neobvykle šťastný způsob, reprodukovati svoje observace, jeho vrozený, nenucený humor ruského kupce, smích, jenž nezabíhá nikdy do škodolibé ironie — to všechno činí díla Lejkinova zvlášť milými. V románě »Mezi třemi ohni« zasáhl svou zkušenou rukou do světa divadelního. Předvádí nám ruské mimy v jejich bezstarostné, smutné životní situaci, divadelního hrdinu na jevišti, jenž v světě občanském stává se ubohým, tragikomickým rekem pantoflíčkovým, a nad nímž se vznášejí hned tři pantoflíčky. Tři ženy — rovněž divadelní dámy — reklamují svá zákonitá i nezákonitá práva na nešťastného tragéda, jenž po dlouhých strastech a útrapách hledá záchranu v — útěku, než i ten se ostatně nezdaří!

Způsob, jakým nás Lejkin provádí životem divadelní družiny, utrpením muže, jenž trpce pyká za to, že příliš miloval, je tak roztomilý a tak poutavý, že úspěch, jemuž se román tento těší na Rusi i v cizině, zdá se nám po přečtení neodolatelně humoristické knihy Lejkinovy jen oprávněným. Doufejme, že i naše obecenstvo oblíbí si nové dílo ruského Dickense. *—ský.*

— **»Posel«,** nové drama Viktora Dyka, vydán bude v nejbližších dnech v Divadelní knihovně Máje, redigované Dr. J. Štolbou.

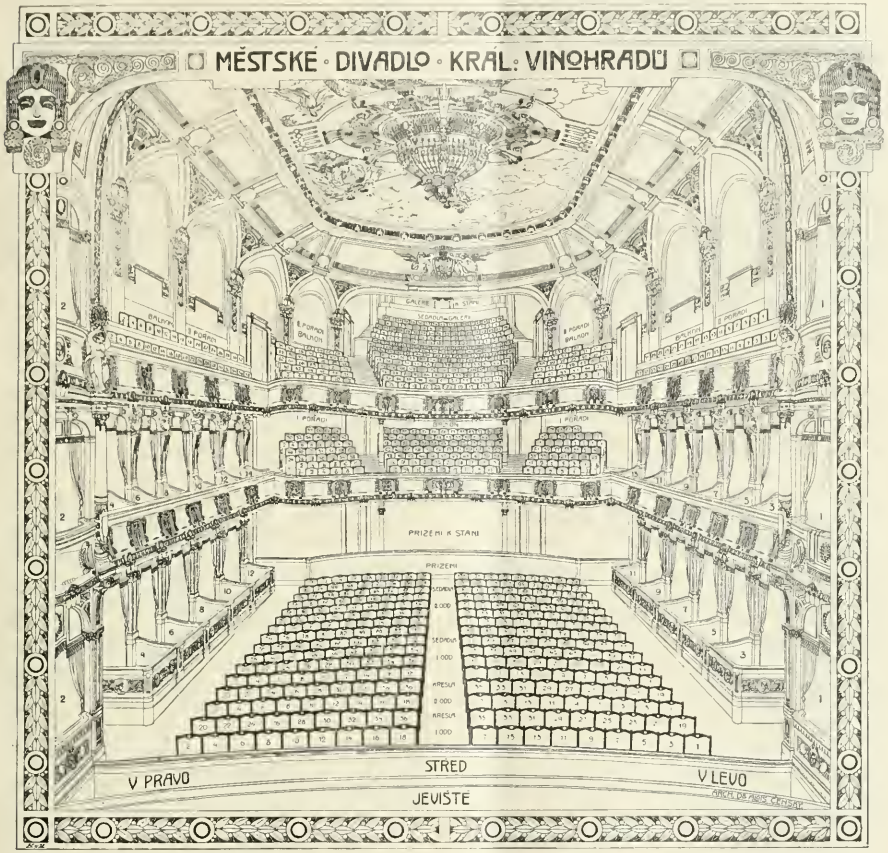

Dr. A. Černý: Pohled do Vinohradského divadla.

— **Král Myška a Princ Junák.** Příhody statečných trpaslíků. Napsal T. E. Tisovský; illustroval A. Scheiner. Vydal F. Šimáček. Napsati pohádku s kouzlem postav a děje a podložiti ji při tom ušlechtilou tendencí — jest umění. A toto umění ovládá plnou měrou známý autor dětských povídek T. E. Tisovský. Zapsal se již dobře do srdce i do paměti malých čtenářů, takže s radostí a touhou sahají po každé jeho nové knize. V pohádce Král Myška a Princ Junák vystupují poetické, jemné postavy trpaslíků, které duši malého čtenáře opředou kouzlem svých historií a zaujmou jeho mysl pro půvabné a poutavé osudy tohoto malého národa, bílých labutí a statečného prince Junáka. A autor lahodným, čistým slohem, krásnými, barevnými obrazy a scénami líčí boj trpasličího národa s drakem a velikým fopanem.

A mezi půvabnými poetickými historkami prokmitá se i veselá nit zdravého humoru. Tisovský zná dobře dětskou duši i srdce a ví, jak na ně působiti. Mezi skotačivými trpaslíky jsou komické figurky, veselí šprýmaři, kteří dovedou rozesmáti malého čtenáře a komikou svých osudů rozjiskřiti radostí jejich zrak. Tisovský ve všech svých pracích v povídkovém rouše učí lásce k přírodě, a pro tuto ušlechtilou tendenci zasluhuje každá jeho kniha, aby co nejvíce rozšířena byla v kruhu malých čtenářů. —

A. Scheiner doprovází jednotlivé kapitoly příléhavými, nádhernými illustracemi, jež fantasii dětskou doplňují a kouzlo pohádky zvyšují. *rk.*

— Jaroslav Vrchlický: Západy. Cykly a rhapsodie 1907. Cykly: Večerní stesk, Večerní krajiny, V dešti a Elegie podzimní udávají základní tón nové sbírky básní mistrových. Je knihou tiché zádumy básníkovy za blednoucích červánků večerních a za těch teskných chvil, kdy listí padá a kapky deště monotonně dopadají na skla oken. Stesk se tu vkrádá do duše, ale sladké sny a vzpomínky ji opřádají, až znovu vrátí se do ní mír, neb až duch básníkův střese všecka ta pouta jeseně v nové touze po lásce, životě a radosti, jak nejkrásněji vyznělo v Elegii podzimní, té zrovna klassické básni, plné širokého rozhledu, velkého dechu a Götheovské moudrosti. K melancholii večera a podzimu přilehají též výborně lyrický Román klášterní, dojemná báseň Holub, do níž vložil básník mnoho vroucnosti a stesku po zemřelých svých druzích Bohdanu Jelínkovi, Em. K. Liškovi a Zdenku Fibichovi a po mizicím vlastním mládí, a konečně Lyrické zlomky nedokončeného románu, v nichž tlumená láska, odříkání, nejvyšší něha, jaké básník je schopen, a radost ze splynutí duší slily se v nezapomenutelný celek okouzlujícího naladění a půvabu, onoho harmonického tónu, který nás unáší v slokách Lamartinových, ale beze všeho pathosu a proto tím tklivějšího. Ne před nimi, ale přímo za nimi chtěli bychom čísti krásnou hymnu Lásce, čisté a nesobecké. Z ostatních cyklů knihy upoutává Stará allegorie duchaplným a bystrým vystižením staré malby na zámku v Bystrém a a Nové hebrejské melodie celou řadou čísel, odnášejících se k odvěkému utrpení židovstva. Osud nešťastného básníka židovského žargonu Morise Rosenfelda, na jehož bídu upozornil mistr nedávno ve svém feuilletonu v Národních listech, oslaven zde dvěma básněmi, k nimž použito šťastně refrénu z Hoodovy Košile, a které bolestně zařezavají se do srdce. V Rhapsodiích historických nalézáme několik básní velké síly a mohutného rozmachu křídel. Je to především hymna architektuře »Saxa loquuntur«, historická duma v obnoveném kostele U sv. Martina ve zdi a Dějinná chvile před vídeňským parlamentem o půlnoci dne 21. prosince 1906, jejímž byl mistr přímým účastníkem jako člen panské sněmovny. Kolik z těch lordů, kteří hlasovali tu pro všeobecné rovné právo, cítili tak hluboko a povznešeně, že chvile ta znamená vítězství lidskosti, že »vzkříšený, prostý člověk z prachu témě pozvedá, ku výsluní kráčeti hotov«, že »vrácen sobě zdeptaný, ve jho schýlen, může věřit v ideu dobra, práva, sám vznést může ku dílu společnému mozolnou ruku!«? A Excelsior! zní to k nám z epilogu knihy, Excelsior!, po boku dva archanděly, z nichž »jeden Práce jest a druhý Nadšení«.

Z těch Síla vyrůstá a z této síly Sláva
a nových vznětů žár a nové vzkypění.

Řeknete snad, jak tyto mohutné básně srovnati s rámcem knihy? A přece i ony sem zapadají. Jsou jako ony podzimní vichřice, které srážejí suché listí a prohnilé kmeny a připravují místo pro nové, krásnější jaro. *Ž.*

— Kalendář českožidovský, kterého vyšel právě ročník už 27. (na žid. r. 5668) má v kruzích literárních svůj určitý zvuk. Přinášel vždy cenné příspěvky literární z dobrých per, jež vesměs měly vztah k této nadané a zajímavé rase východní. To platí i o letošním ročníku, jehož předností i tentokráte jest upřímný výraz vlastenectví židovského, židovství jako národnosti, neprávem u nás i úřady chápaného jako náboženství. Pomíjejíce lhostejnou pro nás část kalendářní a rituální (které nerozumíme, ježto psána po většině hebrejštinou — práce Bedř. Knoepfelmachera, rabína a učitele žid. nábož. na č. střed. šk. pražských), zabíráme se do četby a úvahy části literární, kterou sestavil po smrti zasloužilého dosavadního redaktora Fišera JUDr. Viktor Teytz. Příspěvky jsou jednak od souvěrců, jednak od literátů jiných vyznání. Z těchto virtuosní formou a dojímavá tónem je Vrchlického báseň »Moris Rosenfeld«, jemuž posvětil náš básník znamenitou svou studii, vydanou péčí Nakl. Dr. Máje nedávno v Rozpravách literárních (Poučné knihovny Máje). Jemu po bok se staví medaillon Emmy Lazarus s ukázkami její básnické tvorby mistrně přeložené od Ant. Klášterského. Známý dramatik Leda podal ukázku drobné své tvorby dramatické, starý spolupracovník kalendářů V. Rakous příběh Začátky. Zajímavá je studie Dr. L. Jeřábka »Stará Pinkasova škola«, která v osvětlení autorově teprve jeví se nám v pravém světle. Za čtení stojí i ostatní příspěvky z pera israelitů i katolíků. Dvě podobizny vynikajících pražských Židů českého smýšlení, kteří minulého roku zemřeli (Bondy, Prof. Zucker) a jichž životopisy jsou z pera prof. Storcha a dr. Teytze, vkusně doplňují nevelký, ale literárně zajímavý tento kalendář. Za zmínku stojí, že české židovstvo má dosud čtyři spolky. —*s*—*a*—

Ročník VI. číslo 3. vydáno dne 11. října 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za přídatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovolano jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

si za čtrnáct dnů po této noční rozmluvě na ulici byl jsem a zajisté stejně všichni naši spolustolovníci z kavárny překvapeni zprávou o náhlém úmrtí professora Milkoviče.

Přišlo to tak neočekávaně, tak náhle, že zprvu, jak se říká, skoro nikdo tomu věřiti nechtěl.

Třetího dne jsme jej doprovodili na Volšany. Nepamatuji tak hned pohřbu smutnějšího. Milkovič byl v světě sám, neměl příbuzných, a snad náš kavárenský stůl představoval celý kruh jeho známostí. Na ústavu byl teprve ani neplný rok.

A tak jsme jej provodili v upřímném, hlubokém smutku do věčného města. Trochu zevnější parády obstaralo jeho gymnasium — několik kollegů, kteří želeli upřímně ztráty tichého, dobrého člověka, který byl jen tak tím nutným kolečkem v hodinovém ústrojí velkoměstského ústavu. Že by byl tento tichý mladý muž kdy něco psal neb psáti mohl, o tom se zajisté nezdálo nikomu.

Kráčel jsem za prostou, až příliš jednoduchou rakví v středu přátel svých z kavárny. Ale neviděl jsem ničeho před sebou, jen tu tenkrát řídkým deštěm pokropenou ulici, kdy mne zatáhl k průjezdu starého činžáku na Perštýně, kde bydlil, aby mi odevzdal svůj rukopis. Viděl jsem jeho již souchotinami schvácenou bytost, třesoucí se v dešti, viděl jsem ten horečný chvat, s kterým mi svěřoval svůj drahocenný rukopis; viděl jsem ten jeho elegantní úklon, jak mi jej podával a s gracií mi ruku stisk s tím ironickým: »Morituri te salutat« .... Nic jiného jsem neviděl. A chvěl jsem se v duši, ba co horší, já se styděl .... hluboce styděl.

Nebo — věřili byste tomu? Ano, takový je člověk! Styděl jsem se hluboce, nebo nenalezl jsem za těch 14 dní od odevzdání rukopisu Milkovičova do dnešního dne, jeho pohřbu — opakuji — nenalezl jsem volné chvilky rozevříti aneb docela p ř e č í s t i rukopis Milkovičův.

Kráčeje za rakví jeho neznámými mně ulicemi Vinohradskými, soudil jsem sám sebe nad touto liknavostí přísně a docela vážně. A sám jsem se ptáti musil: Co je to vlastně to tak zvané p ř á t e l s t v í, to kavárenské, to professionelní přátelství? Skoro umírající anebo jistě aspoň o svém umírání vědoucí přítel odevzdá ti rukopis, snad to jediné, co měl milého a cenného, a ty hodíš jej do zásuvky psacího stolku a — za 14 dnů při zprávě o smrti ubohého a snad nejlepšího přítele — se lekneš, zachvěješ, nemůžeš uvěřiti. Ale, co všechno? Přítel jest mrtev, dnes jdeš za jeho rakví — ale rukopis jeho, zpověď jeho života, román jeho lásky leží a tlí v tvém stolku — nečten!

Může býti většího paskvilu na m o d e r n í p ř á t e l s t v í? Ovšem, konečně a naposled umýti lze každého mouřenína. Nebylo času, je ta první velká houba, kterou se snažíme smýti svou vinu.

Jiný byl by ještě přijda domů v nedočkavém chvatu, sotva kabát shodiv, dal se byť i do po-

vrchního čtení neb prohlížení rukopisu, jen aby ukojil prvotní zvědavost. Ale pamatuji se, že jsem byl tenkrát příliš unaven, ba spíš dojat než unaven, že jsem nechtěl ani rukopis nechat povalovat mezi běžnými papíry na stole a tak raději jsem jej pečlivě dal pod klíč do zásuvky. Žel, že novější dojmy druhého dne zaplašily dojem včerejší, a já se k rukopisu již nedostal. A tak to šlo pak denně dále. —

Denní povolání, úřad, povinnost, dnes indisposice tělesná, zítra duševní, pak smluvené dostaveníčko — byl jsem tenkrát ještě svoboden — hned na to zase nutnost býti v divadle, kde vystupuje kollega neb kollegyně z mládí, a opět schůze nějakého spolku — prosím vás, kolik večerů může nazývati svými svobodný člověk v Praze?

Všecko marné. Výmluv a omluv bylo sta a na tisíce. Pro včerejšek, dnešek a bude jich i pro zítřek a pro přespozejtřek. — Ale rukopis přes všecky zůstal nečten v stole.

Kráčel jsem za rakví Milkovičovou jako skutečný vinník.

Ale když jsem šel domů, umínil jsem si, byť i pozdě, přece sednouti k rukopisu a to hned, ještě večer.

A usmyšlené bylo vykonáno. Jak jsem se octl doma, rozsvítil jsem, spustil záclony, přines láhev starého dalmatského, otevřel zásuvku, vytáh rukopis Milkovičův ze zásuvky psacího stolu, zapálil nezbytnou papirosu — a jal se čísti.

Brzy jsem poznal, že to není román soustavný, umělecky vypracovaný . . . nýbrž jen zlomky deníku, čili jakýsi zápisník Milkovičův . . . . jak to šlo den ke dni . . .

Ale nechci předbíhati . . . . četl jsem, a co v těchto stránkách čtenář najde — jakoby mi četl přes rameno . . . . . .

PAPÍRY MILKOVIČOVY.

Vejvanov, 16. října 187*.

»Abych mluvil pravdu:

Co mne přivedlo k tomu, že jsem započal psáti tyto poznámky o svém životě? —

Malá šedá můrka tloukla se o tabuli okenní v naší jídelně. Já stál u okna a přemýšlel, sám v pokoji, o efemerách života. Byl jsem víc, než ta můrka? Sotva. Ale já dýchal z plných prsou svěžest života a radost bytí . . . můrka se utloukala . . . brzy musí zahynouti . . .

Vysvobodím ji? Zachráním ji?

A delikátně vzal jsem ji za průsvitná křídelka, prudce vyrazil okno a pustil vesele se třepetajícího motýlka v holubí šeď podzimkového poledne.

A musil jsem se hluboce zamysliti.

Nad můrkou i nad člověkem. Což jsem já sám víc a co jsem lepšího nad tento ubohý, šedivý hmyz?

Jaká je má touha celý život!

A teď se stane, že mezi takovou prostou, zdánlivě bezvýznamnou událost přijde a postaví se — z a p o m e n u t í, n e p a m ě t, v l n a č a s u . . . jmenujte to, jak chcete. Co je p a k ze všeho?

Sny, zdání . . . stíny na zdi . . . cosi . . . nic. A tu jsem si vzpomenul a připomenul, oč vlastně my sami se v životě olupujeme. Čím a proč?

Hned odpovím: Jakousi svrchovanou lhostejností, s kterou necháme sjížděti v propast nepaměti události každodenního života, den po dni, apaticky, tupě, jakoby se nás ani netýkalo.

Proč dnes teprve shledávám, že všecko jest důležité, co nás potká? Kdybych byl téhož náhledu býval před dvěma roky, jaký pěkný materiál vzpomínkový jsem si mohl přinésti z jihu, kde jsem byl dvě leta vychovatelem u šlechtické, vysoce zajímavé rodiny! Dnes již špendlíčkem bych vyhrabával každý nejmenší rys upomínky . . . ale marno, tenká vrstva prachu leží již nade vším. Po letech bude ještě hůře, postavy blednou, ztrácejí určitých, svérázných tahů, události se zakaluji, vztahy mezi jednotlivostmi mizí a konec konců zbude jen to, čemu říkáme »temná upomínka«, která je vlastně předchůdce úplného zapomenutí. Za pár let bude již zde to zapomenutí.

Chci býti moudřejším tenkrát. Ocitl jsem se náhle na jakémsi rozhraní života. Těch pár dnů může býti lehko revokováno ještě z upomínky — jen začít a vytrvat.

Ale sebekritika se již ozývá. Ješitnost! Což má vůbec něco v tvém žití té váhy, aby to stálo za zápisky? A neudělal bys lépe, co času tím ztrávíš, přečísti si něco moudrého a užitečného?

A starý ďábel skepse již kapal do duše dále své jedy.

Jindy bych byl podlehl, dnes byl jsem nějak otrlejší vůči jeho nájezdům. Dělám to pro sebe — snad se to někdy k něčemu hodí — snad mne to pobaví ve chvílích samoty a prázdně . . . kdo ví?

Však bude-li ďábel skepse či lenosti silnější, ustanu eo ipso pod tlakem silnější vůle.

17. října 187*.

Mohu dnes klidně začíti se svými zápisky.

Vždyť teprve dnes byl jsem řádně a definitivně do zahradního pavillonku přestěhován. Mělo se tak státi hned druhého dne po mém příjezdu, ale tu teprve když se pavillon, který

byl celá leta nepoužíván, opět otevřel, shledány nutné nějaké opravy a úpravy. V jednom rohu prostorného a světlého pokoje odchlípla se tapeta a zbortila se. Jinde nepřiléhala dobře okna, a konečně se uznala docela i nutnost nové malby. To vyžadovalo — ovšem také přece jen poměrná vzdálenost od města měla v tom svůj podíl — zase pár dnů, a tak teprve dnes jsem mohl zaujmouti byt definitivní.

Když jsem se navrátil odpoledne ze školy, odevzdal mi vrátný továrny mé klíče. Dychtivě vstoupil jsem do svého hnízda.

Byl jsem překvapen jeho útulností, úpravností a čistotou.

Na stolku, stojícím v prostřed dosti prostranného pokoje a pokrytým prolamovanou pokrývkou, stála pěkná vása s čerstvou kyticí podzimních květin.

Vycítil jsem pozornost domácí paní a nemýlil jsem se, jak později jsem se přesvědčil.

Zbývalo než přenésti něco málo mých věcí. Šlo hlavně o umístění knihovničky. Když jsem asi k páté byl hotov, zaklepáno tiše na dvéře a brzy vešel Jiřík. Obličej jeho smál se na celé kolo. V malé vzdálenosti za ním šli manželé Králgovi.

— Jdeme Vás, pane professore, uvítat do nové residence, hlásila paní továrníková již v zahradě!

A jako pták přelétla asi 12 schodů vedoucích k dveřím pavillonu.

— Jsem celý překvapen a dojat vaší péčí a starostlivostí, milostpaní, odpovídám.

— Nu, trochu se to zdrželo . . . omlouval pan Krágl — ale nesmíte nikdy zapomenouti, že jsme na venkově, kde i pořízení té nejmenší drobotiny jest stokrát obtížnější . . . Ale vida, pravil oddechuje si a rozhlížeje se pokojem . . . je to roztomilé, viď, Lucy?

— Ještě si to sám pochval, pravila paní Králgová s přízvukem ironickým. Chváliti je věcí pana professora a ne naší.

Zdálo se mi, že to »naší« bylo ironií ještě o několikrát víc podtrženo, než to ostatní.

— Jsem slabý v hyperbolách, milostpaní, replikoval jsem, ale byt je velmi útulný. Zvlášť vzorek tapety je přímo okouzlující.

— Skutečně, vpadla pí. Králgová, vypadá v celku lépe, než na malém vzorku. Tam se mi zdál trochu titěrný.

Tapeta měla jeden tón základní tmavomodrý, na němž se hemžily celé chumáče malých pestrobarevných motýlků, jakoby se právě vyrojili otevřeným oknem a rozlétli po zdích.

— Hlavní jest, že je vzorek hodně veselý. Dovolili jsme si voliti za vás, já aspoň nemám ráda v domě tóny ponuré, pokračovala pí. Králgová.

— Souhlasím s vámi úplně, milostpaní. Ti pestří, lehkokřídlí, nepravidelně na tmavší půdě rozházení motýlci dodávají pokojíku neobyčejné živosti, ba jasu, děl jsem.

— A takový aby zde byl váš celý život, jest naše upřímné přání, které všickni vám teď přinášíme. A abychom city své také positivněji zdůraznili, dovolili jsme se dnes sami k vám pozvati na svačinu, pravila pí. Králgová.

— Skoč, Jiříčku, a podivej se, co s tím Tomeš vyvádí nebo kde s tím bloudí, dokládal pan domácí.

V tom padl hranatý stín polootevřenými dveřmi v naši skupinu, byl to Tomeš, prohýbající se pod tíhou tří košů a velkého čínského podnosu. V jednom koši bylo příslušné náčiní s bílou kávou, v druhém úpravně nařezané a obložené chlebíčky, v třetím desertní mističky a spousta zákusků a několik láhví známky ušlechtilé vdovičky Cliquotovy a potřebné sklenice.

Obratem ruky bylo vše rozloženo a upraveno. Teprve teď jsem si všimnul, že můj pokoj byl též opatřen celou novou garniturou nábytku. Malá tabule byla v mžiku improvisována.

— A nyní, Tomši, jděte do továrny a řekněte panu řediteli Seidlovi, že prosím na malý zákusek. Až jej sem pošlete, jděte a řekněte portýrovi, aby každý, kdo by mne nebo paní hledal, odebral se k nám sem. Jeť dnes čtvrtek, obrátil se ke mně pan Krágl, přijímací náš den.

— Víte, jsme praktičtí, smála se paní Králgová, dnes spojujeme sladké s užitečným, utile cum dulci, viď, Jiříku?

— Což milostivá zná latinsky, ptal jsem se udiven.

— Trochu, a snad víc, než myslíte. Začla jsem k vůli Jiříkovi, aby se mu to se začátku lépe učilo — a pak mne to tak chytlo, že jsem Jiříka dávno předhonila, tak že v prázdných chvílích si mlsnu i z Livia a Catulla — zvlášť z Catulla . . kterého přímo zbožňuji.

(Pokračování.)

ADOLF HEYDUK:

Výkřik smrti.

Jdu v stopách podzimem zavražděného léta,
krev jeho lupeny mi smutně k nohám sletá,
a les mi hovoří: Co chceš v mých stínů tůni,
jen chlad zde snoubí se a hořkost prchlých vůní.

Noc, kněžna západu, jež v démantech se sloní,
k mé hlavě dumavé se s políbením kloní
a v zmlklém jezeře hvězd zlatý roj se zračí,
tu z ňader hvozdu, slyš, trysk' úzkostný sten ptačí.

To smrti výkřik jest; na hnízdě v lesa křoví
pták zpěvák dokonal, hruď stisk mu pařát soví;
té smrti nečekal, spíš píseň snil v svém stánku,
již slunci v nadšení chtěl zpívat za červánku.

Žel, náhle zvadlo vše, co v srdci jeho zkvetlo,
leč slunce růžové, když nad ty hvozdy slétlo,
sen zpěvný proniklo a v žalu, co se stalo,
ten zvučný krve dar rtem žhavým vylíbalo. —

V lese z rána.

Zvon ranní modlitbu svou pěl,
když lesem zadumán jsem šel,
a čím víc hlasem mřel a hynul,
tím víc v mé srdce žal se linul.

A jak jsem kráčel, šuměl les:
»Ty's též v má ňadra smutek snes',
vždyť kudy tvoje noha kráčí,
tam rázem mlkne píseň ptačí.«

A když jsem vyšel z lesa v luh,
hned usmál se: »Co chce ten druh?
snad jarními by země ruchy
zkvet' též keř ňader jeho suchý?«

A za ním smál se potok hned
a všechen kraj a všechen svět:
»Kdo s námi kvésti chce a žíti,
ten v čas se musí obroditi.

Ty ale žiješ jednou jen,
sen dlouhý, smutnější vždy sen,
své kořeny máš v nebes výši,
a pravý květ až v země skrýši.

Leč u nás vše je naopak,
hloub kořeny, květ u výš však;
prst černá na vždy tebe schová,
my každým jarem kvetem znova.

A kolikrát se zdobí luh,
i tolikrát v nás nový duch,
my žijeme let do tisíce! . . .
Rci, jsi než my as v tvorstvu více?«

Noční cesta horským lesem.

Temno vůkol, samé stíny,
ze všad tlupy mátoh hledí,
od hodiny do hodiny
vždy jich více v cestě sedí.

Stále mrak se k mraku nese,
pěšina se v houští ztrácí,
duše chví se, noha třese,
že se náhle v propast skácí.

V předu v zadu temnost sama,
nelze okem proniknouti,
každou stopou pod nohama
do propasti drť se hrouti.

Mám-li zhynout bez pomoci?
Váhám, jdu; smrt napřed kluše . . .
Vyjasni se černá noci,
vyjasni se temná duše!

Jedem!

Jedem mimo vsi i města,
mimo sad a mimo les,
letí vůz a letí cesta,
jakoby je vichr nes.

Letí vše, kdy dojde cíle?
letí stále, Bůh ví kam,
letí jako štěstí chvíle,
letí jako život sám.

Dojeli jsme; jaké klamy,
stálo vše, lít jenom čas; —
cos se hloubí pod nohami
viz, ó viz! Leč zrak tvůj zhas.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

Jará noc už byla, když jsme s tou prací byli hotovi, s poslední to, kterou jsem za tátu vykonal. Odhodil jsem rýč, řekl: Zaplať Pánbůh! — hrobařovi a dal jsem se do skoku domů k Velenovu. Domů? — můj ty Bože!.. co pak jsem měl ňaký domov? . . . což pak jsem věděl, pod čí střechou přespím? . . . v čí stáji?

Každý večer se opakoval boj o přístřeší . . . někdy mě trpěli, jindy mě vyhnali, jako by se byli báli, že jim ten dobytek uříkne nebo že jim zavleku nákazu . . . Měsíček mi svítil na cestu, třeba ho časem mraky zastřely, a vítr mi pral do zad, zběsilý vítr, který vyl jako stádo vlků . . . Nu, dostal jsem se do Velenova, nezmrzl jsem na té hrůzné cestě. Zaměřil jsem nejprve do chalupy, kde na prkně ležel nebožtík táta; bylo mi, jako bych mu musil vyřídit, že jsem mu připravil poslední odpočinek . . . Světlo v té jizbičce, v níž, chudinka, skonal, blikavé, slabounké světlo, které malinko proskakovalo okenečkem, z jehožto čtyř tabulek tři byly rozbité, papírem slepené, hadry ucpané. — Vejdu do světničky, teplo, teploučko tam — v koutě, kde táta na své slámě líhal a umřel, stála postel, ale táty už tam nebylo . . . a na posteli seděla bába Chrástecká, stará, celá scvrklá, — Co tu děláte? ptám se. A ona na to: »»Nu, holečku — přestěhovala jsem se sem, když se tu po tvém tátovi uprázdnilo.«« — A kde je táta? se ptám. — »»Nu, kdež je tvůj táta! . . . na prkně leží, do kůlničky jsme ho přestěhovali. Dej mu Pánbůh království nebeské — jemu je to jedno, jemu tam zima nebude.«« — Vyrazil jsem ze světnice. Za chalupou stála ta kůlnička, otevřená na dvou stranách, stříška na ní rozbitá, od let už na spadnutí. Tu tedy ležel tatíček. Když jsem vešel, na tu chvíli jsem ho ani neviděl . . . šourám se, šourám a rukama hmatám: přece ho vyvýšili, myslím si, dřevěné kozy postavili, přes ně prkno položili s mrtvolou . . . v tom děrou ve střeše měsíček prokmitnul a jeho světlo padlo na tátův obličej zrovna u mých nohou, jako by stříbrem ho polil . . . Tak tedy na zemi leželo prkno a na prkně tatíček — ještě krok a byl bych do něho zakopl, třeba padl přes něj. Tak mi ho bylo znovu tak líto, ani povědět nemohu. Zaplakal jsem nad ním, rukama zalomil. Hladoví psi, pomyslil jsem si, běhají po vesnici, všude slídí, třeba vběhne některý, dá se do něho, sežere ho. Co dělat, aby se taková hrůza nestala? . . . nebylo nač položit to prkno, nebylo čím uzavřít oba ty vchody . . . Pobýt tu u něho? střežit ho do rána? . . . jak že vydržím v té strašné zimě, v tom ledovém průvanč, v němž tuk v kostech tuhl? . . . Do rána zmrznu! . . . nu, ať už, jakáž pomoc! . . . hrob je vykopán, složí nás do něho oba . . . bude konec tomu trápení . . . Nač jsem tu na světě? . . . nikoho nemám už, všem překážím, sousta chleba není . . . a ten strašný hlad! . . . a tak bude neustále, není pomoci! . . . nač přichází na svět chudý člověk!? . . . Tak přemítám, na zem usedám . . . Táto, tatíčku ty můj, proč jsi mě postavil do světa, povídám mu; přece jsi mohl vědět, že mě čeká jenom bída. Vezmi mě s sebou aspoň teď, aby tomu byl konec! . . . A hu! hu! — ten vítr, ten strašný, nemilosrdný vítr . . . i skrze kožich pronikal, tělem lomcoval, a v nohou bolest nesnesitelná z tohoto chladna . . . snad bych byl usnul, dojista na věky, kdyby té bolesti nebylo bývalo . . . A tu jsem si vzpomněl, jak teplo bylo ve světnici u té báby Chrástecké . . . Jen jednou ještě ve svém životě kdybych ho užil, toho tepla, jen co by zažehnalo tu strašnou bolest v nohou . . . Zvedl jsem se, na nohy jsem se postavil, jedva mě nohy držely . . . A hlas na ucho: Jdi, utíkej odsud! . . . Žádný pes nevejde . . . a vejde-li přece, tátu neužere . . , snad bába poradí, čím bych ho přikryl . . . Tak jsem tomu hlasu neodolal a dovlekl jsem se nazpět k bábě do světnice. Och, teplo, teploučko . . . jako v ráji. U kamen stála lavice, posadil jsem se na ni. Bábo, povídám, co dělat? Do kůlny třeba psi se dostanou, sežerou tátu. — Bába na to: »»Nu, nedej Pánbůh, možná by to bylo. Tři roky tomu, u Sejkorů měli Práže (dítě z pražské porodnice), a to Práže nim umřelo. Tak ho taky tak vynesli do kůlny a do rána našli jen už hlavičku a roztroušené ohryzané hnátičky. Tak proto ještě měli ti Sejkorovic velké potahování.«« — Tak což jste ho vynášeli, povídám, když tohle víte. Ještě byste snad vydržela, kde jste dosud byla, než bychom ho byli pohřbili. — A zas bába na to: »Máš pravdu, holečku, máš pravdu, ale když já už jsem stará a na všecko nevzpomenu . . . a pět nás bylo pohromadě v pastušce a místa nebylo . . a druhé, co tam

byly, všecko mi braly. Roští jsem si nanosila z lesa, braly., a když jsem si své hájila, u představeného že si budou stěžovat, hrozily, že jsem taková hašteřivá... Chleba jsem si vyžebrala, taky mi ho braly a ozvat jsem se nesměla.. a z postele, co mám, co mi ze všeho zbyla, peří vybíraly... tak už dávno čekám, že se tohle uprázdní a zrovna dnes Honza Vítkovic, sestry syn, měl pokdy a přinesl mi sem tu postel a těch sedm otepí roští, co mi ho zbylo — měla jsem jich patnáct, kde že bych jich osm byla zpotřebovala?... Ale, pravda, pravda, přeci jsem ještě počkat měla... nu, odpusť, odpusť, chlapče, a nehněvej se na starou bábu přihlouplou a zapomenutou.«« — Tak mi ji bylo líto a řek' jsem jí, že se nehněvám, ale jen aby poradila. A zase ona: »»Nu, vidíš, vidíš — starost máš o tátu a hněv nenosíš v srdci. Pánbůh ti požehná.. Víš, co? — nandej na něho to roští, těch sedm otýpek, do lochu jsem si je snesla, aby mi je nerozkradli.«« — Tak jsem to udělal, jak bába řekla a na nebožtíka tátu jsem naložil sedm otepí roští; když jsem dílo dokonal, vrátil jsem se do světnice a usedl zase na lavici. Volno se mi udělalo v tom teple, ale ozáblé uši pálily jako oheň a v rukou a v nohou jako by mravenci lezli; taky hlad se dostavil. Povídám: Bábo, prosím vás, nemáte co jíst? — třeba kus starého tvrdého chleba; zuby mám dobré a žaludek křičí. — Nu, měla bába kus chleba, ani moc tvrdý nebyl; dala mi ho půlku, a z druhé polovice a z trochy jišky, co měla v rendlíku, že uvaří polévku k snídani, řekla. Můj ty Bože! — žaludek se mi rozehřál, jen jsem slyšel o polévce, několik neděl tomu už, co jsem žádné nepojedl!... A potom, chci-li tu přespat, abych si stáhl kožich, pod hlavu ho složil, a na lavici ulehl... Tak vida, žebračka byla, bába Chrástecká, přístřeší poskytla, poslední kousek chleba se mnou rozdělila! — Zatím vám to zaplať Pánbůh, povídám; až zase budu dělat, rozdělím se s vámi taky! Pravdu povědět, byly u nás báby ještě chudší a bídnější než tahle. Tahle aspoň mohla chodit, dříví sbírat po lesích, tu a tam na statku vypomáhat, když bylo pilno, a kromě toho pensi měla, dva zlaté měsíčně, z panského důchodu, proto že nebožtík její muž čtyřicet let pracoval v panském dvoře a posledních patnáct roků svého života polním hlídačem býval, a taky syna měla někde ve světě, který jí tu a tam nějaký ten groš posílal... tak jí nebylo tak tuze zle jako jiným, které ničeho nic neměly a pro stáří a sešlost ani po žebrotě chodit nemohly. Nu, nechť! — třeba nebyla ze všech nejbídnější, hodná byla přece, a já, dokud živ budu, jak že bych na ni zapomněl!... Přespal jsem tedy na lavici u kamen, a, než ještě Pánbůh den dal, probral jsem se a první moje kroky zaměřily do kůlničky podívat se na tátu. Všecko bylo v pořádku; sundal jsem zase to roští s táty, snesl jsem je do lochu a potom jsem se nasnídal teplé polévky, co bába ji uvařila. Jak po snídaní sedím na lavici a přemýšlím, co budu dělat, ta starost znovu na mne lehla. Jak jsem znal truhláře, věděl jsem, že mi rakev nevydá, nezaplatím-li mu předem za ni; nad to bude třeba zjednat fůru, aby dopravila nebožtíka na hřbitov do Těchonic, a té za darmo nedostanu. A kde vezmu peníze?... A žít bude třeba do konce týdne a já smrtí otcovou a jeho pohřbem ztratím čtyři dni. Tři — možná čtyři zlatky při nejmenším abych měl... a vydělával jsem týdně zlatý dvacet krejcarů!.. Umučený Kriste, co si počnu?.. Sedím a sedím a přemýšlím, až mi hlava třeštila, jak jsem si ji lámal. Na konec mi napadlo, že, nedávno tomu, jeden z mužských, kteří pracovali se mnou v lese, když potřeboval peněz, se obrátil na hajného s prosbou, aby si směl požádat v kanceláři v Nalžanech o zálohu. Hajný mu dal cedulku a oni mu tam vyplatili dva zlaté, s tím, že mu budou strhávat na mzdě po čtyřiceti krejcařích týdně, až by se to vyrovnalo. Kdyby mi tohle taky poskytli a čtyři zlaté dali, vyrovnal bych to za deset neděl. Vydělával bych pak ovšem jen osmdesát krejcarů; bylo by to málo, ale snad by to přece nějak šlo, vzhledem k tomu, že od nynějška budu sám a dotud jsem dělil výdělek s tátou. Jen udělají-li mi to a neřekne-li hajný, že čtyři zlaté je přes moc!... Řekl jsem bábě Chrástecké, co zamýšlím a ptal jsem se jí, co ona o tom soudí. Bába nevěděla, ale přeci mi radila, abych došel k hajnému a o tu věc se pokusil. — Tak jsem se tedy k němu vydal...

Přijdu na místo, vlídně mě neuvítali ti tam. »»Tys tu!«« vycenil se na mne ten, co mi hrozival zabitím; »»v ňáké parádě jsi, mordyje! Kožich máš, jako pan hrabě! Kde pa' 's ho ukrad', co? Ale platným ti nebude — strkej se zas, odkud's přišel; už je tu za tebe jiný!«« — Druzí se chechtali, zubilo se na mne také jakés chlapisko, jež jsem viděl po prvé. Byl to patrně ten, který zaujal moje místo. Mně se zavířilo v hlavě, mžitky se mi dělaly v očích. Stojím jako pařez, koukám na ně. — Jak že? vyhrkla se mi řeč, vždyť mě nikdo z práce nevyhnal. — »»Nu, nevyhnal,«« povídá jeden, »»ale sám jsi odešel!«« — Táta mi umřel, povídám, a slze mi vyletěly z očí, a přeci jsem se musil postarat o pohřeb. — »»Měl ses dát pohřbít s ním, šnophoune! Táhni odsud a jdi třeba do pekel!«« — Hajný tam nebyl, marně jsem se po něm rozhlížel; obrátil jsem se tedy a poodešel od nich; však přijde dojista za nedlouho...

Stojím stojím v houštině, vítr burácel jako v předvečer, třeskutá zima. Rány třískaly do drv, pila ječela, chvilemi vítr zanášel ke mně lání, křik a smích. Padlo drvo, jako hrom zarachotilo; veverka na smrku, zrovna podle mne, schoulená do té chvíle ve svém hnízdě, ulekla se té rány a toho praskotu a vyrazila ven, všecka poděšena; snad mě spatřila, roh vzala, skokem přeletěla na vedlejší strom, jen se mihnul na sněhu a v černé chvoji její rezavý kožíšek. Mne se lekla, mne! — jako bych já nebyl býval stokrát nicotnější než ona. Sbírá si prý zásoby na zimu a v lese vždycky něco zbývá pro ni, aby nemusila hlady pojít . . a teplý kožich má i hnízdo . . Pánbůh sám se o ni postaral . . a o mne? . . jako táta zimou a nedostatkem umřel, tak i mně se stane, nebudu-li přijat zase do práce . . .

(Pokračování.)

DR. JIŘÍ GUTH:

Na zámku.

Reminiscence a kus memoirů.

(Pokračování.)

Náchodě býval život po stránce jedné hlučnější, po druhé, poněvadž v zimě bylo a dlouhé večery, také intimnější.

V den narozenin otce, prince Viléma, 10. prosince, a princezny matky Bathildis Amalgundy, 29. pros., jakož i jednou v masopustě pořádán velký ples. O slavnostním tom dni dopoledne přijímány gratulace nejprve rodiny a úřednictva, pak notáblů náchodských i skalických, kněžstva z patronátu — které mimochodem řečeno, často bývalo zváno i k hostinám, ač vrchnost byla vyznání evangelického — deputací spolků a jednot, zvláště veteránských, z nichž mnohé, přese svůj německý nátěr nedovedly se často ani po německu dorozuměti, načež následovala odpoledne ve 3 —4 hodiny velkolepá hostina, často v sále Piccolominiho, v němž pak večer konán ples. K tanci směl každý princeznu Charlottu požádati sám, paní kněžna však sama svým podřízeným a nešlechticům vzkázala, když směli s ní zatančiti a také sama dala znamení k ukončení túry, třeba že blahovolně vyhověla i tomu, kdo neznaje tohoto způsobu požádal o tanec sám, přímo. Hosty při tom bývali vedle četných důstojníků z Josefova a Jaroměře, kteří tvořili hlavní kadr tanečníků, předně vyšší úředníci vrchnostenští se svými damami, pak honorace náchodská i skalická, a všichni bavívali se výborně do pozdních hodin nočních. Český jazyk z těchto společností nikdy nebyl vyloučen.

Princové směli ovšem vytrvati dle libosti, nezřídka jejich vychovatel dříve se ztratil, než oni sami šli na lože. Tam, v Náchodě, měl jsem byt hned vedle jejich pokojů, s krásnou vyhlídkou na rozmanitý, náchodský kraj, směrem do Čech.

Denní pořádek byl obdobný pořádku ratibořickému. Dopoledne učení, přerušované někdy hodinami jízdy na koni, jichž také jsem se súčastnil, tak že později často konal jsem vyjížďky koňmo. Jednou dokonce vymohli sobě oba mladší princové dovolení jeti se mnou a ve průvodu štolby z Náchoda koňmo do Kostelce nad Orlicí, návštěvou k mé matce, kde zdrželi jsme se pak dva dny vrátivše se opět koňmo. Nezřídka princové bráváni i na hony a bylo-li umrzlo, holdovalo se rozsáhlou měrou sportu bruslařskému, zvláště na širých rybnících nedaleko Náchoda. Princezna Charlotta jezdila výtečně na bruslích a celá rodina, i kněžna a kníže, prohánělí se vesele mezi mládeží a obecenstvem náchodským.

Kopec, na němž vypíná se náchodský zámek, poskytoval vzácnou příležitost ke sjíždění po sáňkách ač pro sráznost úbočí byl sport ten nebezpečný.

Všechen zámek konával tu někdy, ať tak dím, valnou hromadu a princezna Ady dokonce potloukla se tu jednou tak, že byly obavy, aby konec té zábavy nebyl tragický.

Přes to není asi divu, že z těch dob zůstala mi nejen záliba pro sport ale že začínal jsem jej i oceňovati, vida kterak vykonávání sportu utužuje a sílí. Sám dřív leda jako student že sem tam, když professoři to neviděli, hrával jsem v Rychnově bambulku nebo pa-

stora a rostl jsem jako květina v zavřeném pokoji. Teď každého rána studené lázně, vyjížďky, bruslení, pěší chůze, lawn tennis atd. neudělaly ze mne sic už obra žádného, ale vzbudily náhled, kterak zvrácený je život, dbající tolik vývoje ducha . . .

Diner bývalo v Náchodě večer v 6. hodin, v jídelně, kterou krášlí drahocenné staré gobeliny. Po té odešla společnost do velkého sálu s obrazy starých Piccolominiů, princezna Charlotta a princ Fredy bavili se s baronessou B. hudbou; princ Vilém a teta princezna Ida, velmi častý host na zámku, některý z princů a já hráli jsme šachy ve čtyřech, někdy i po dvou. Princ Max byl výtečný šachista a snad jen asi jednou nebo dvakrát za všechen ten čas podařilo se mi nad ním zvítěziti. Ač ještě mladý byl, vynikal také neobyčejnou silou tělesnou. Po diner přišly zase mladší princezny, seskupily se kolem matky, která čítala svůj Fremdenblatt, nebo kolem dvorních dam, hrály si — a celek poskytoval roztomilý obrázek rodinný.

Když koncem ledna skončila se i saisona honební, na zámku nastal trochu klid. Paní kněžna odjížděla na cesty do Německa, do Italie; pak obyčejně návštěvou do svého rodiště Dessavi, kam brávala s sebou i princezny. Princ Vilém zřídka kdy vzdaloval se na delší dobu a jezdíval na kratší pobyt nejčastěji do Vídně, zhusta i ke dvoru, kde býval pro svoje oddané rakouské smýšlení persona gratissima.

V těch dobách žilo se na zámku docela volně a prostě, k diner nechodilo se ve fraku, ba zhusta, když pobyt knížete v cizině trochu se prodloužil, stravovali jsme se v zámeckém hostinci.

Jen že tam nechodili jsme do místnosti hostinské, nýbrž jen do zahrady a ještě musil tam pro nás býti reservován zvláštní stůl. Doposud mám v paměti výtečnou kuchyň hostinské paní V., pro jejíž umění nic jsme nemusili litovati prázdnin kuchyně zámecké a tehdejšího jejího německého chefa.

S městem byly tehda styky velmi srdečné. Nehledě k těm slavnostem svrchu zmíněným, při nichž vynikající obecenstvo náchodské bývalo hostem, paní kněžna často chodívala na procházku městem, tu i tam zastavujíc se se známými damami, jež potkávala, nebo je i navštěvovala. Návštěvy úředních rodin na zámku samém bývaly na denním pořádku. Princ Vilém byl jak se svými úředníky tak s obyvatelstvem v Náchodě ve styku ještě užším. V masopustě navštívil nejeden náchodský ples a tančíval velmi horlivě. Hezkých děvčat bylo už tenkráte v Náchodě na výběr. Poněvadž pak sám pilně dohlížel na svoje panství, objíždíval téměř denně koňmo buď svoje dvory nebo fořtovny, hovoříval i s nejnižším ze svých podřízených a zajímal se o vše. Také v kancelářích úřadů samosprávných býval častým hostem a bez jeho vědomí nebyl expedován žádný právnický kus. Také české záležitosti školní jej zajímaly, někdy až příliš, v následcích informací jeho okolí.

Mladí princové nevynechali jediného jarmarku, ať v Náchodě, ať ve Skalici, venkovský cirkus teprve byl požitkem a chodívali jsme i do divadla, ovšem českého.

V dubnu nebo květnu vracívala se paní kněžna, neboť milovala bez, který tak krásně kvetl a kvete za jarní té doby na zámeckém kopci dodnes. Byly jasné a průzračné výhledy z té zámecké výše na okolní vrchy a kopce, zvláště na Dobrošov, a vyjížďky buď kočárem nebo koňmo do okolí návštěvou ke známým bývaly na pořádku skoro denním. Pak v červnu nebo počátkem července celý dvůr stěhoval se zase na letní byt do Ratibořic.

* * *

Po roce princ Fredy byl poslán do ústavu dra Hacciusa, soukromého učiliště v Lancy u Genevy. Před tím sjel se do Ratibořic profesorský sbor z německého gymnasia v Hostinném, konala se s princem jakási zkouška před celým dvorem, načež následovalo veliké diner, páni professoři chválili dospělost princovu, a pak jsem osaměl s princi Albrechtem a Maxem, přejímaje velikou část vyučování, když i filolog dr. S. byl odešel.

Na životě na zámku nic se neměnilo. Sem tam přijížděly návštěvy, princezna Ida, sestra prince Viléma s dvorní dámou Fräulein von M., princezna Friedrich, matka paní kněžny a její sestra princezna Hilda, vévoda Nassavský, později vévoda Lucemburský, jeho syn, dědičný princ, kníže Reusský Jindřich XXII. starší linie, dědičný velkovévoda badenský, který v Ratibořicích poznal svoji nynější choť velkovévodkyni Hildu, princeznu nassavskou, arcivévoda Eugen, a mnoho jiných knížat panujících i nepanujících a princů nebo princezen, nečítaje návštěvy vysokých důstojníků, šlechty okolní a různých osob vynikajících. Při návštěvách osob korunovaných nebo nejbližších vysokých příbuzných shromáždil se v Ratibořicích všechen dvůr, v Náchodě i úřednictvo v parádě — páni ve fracích, úředníci ve fracích tmavomodrých se zlatými knoflíky, dvorská to uniforma, která však pro mne nebyla obligátní, jelikož nebyl jsem ve statu úřednickém, — při zámeckém vchodu a hned po příjezdu hosta všickni byli představeni, — podobně asi jako děje se při příchodu nějakého mocnáře. Potom dvůr vzal na sebe vůbec slavnostní a obřadnější tvář, k obsluze u stolu byli komandováni i tělesní myslivci ve zlatozelených uniformách a malá

jídelna ratibořická sotva stačívala. V Náchodě pak bývaly hostiny ve velkém sále Piccolominiově. Dvorním ceremonářem byl pak baron U. ve fraku tmavozeleném.

Na vánoce, velikonoce a také o prázdninách na čtrnáct dní odjížděl jsem zase k matce do Kostelce nad Orlicí a měli jsme krátký oddech, nikdy však tak dlouhý jako na školách středních.

Štědrý večer neslavil jsem v Náchodě a jenom post festum obdivoval jsem se ohromnému vánočnímu stromu stojícímu ještě do Nového Roku v sále Piccolominském . . .

Dvorská etiketa nečinila už nesnází, snadno dala se odkoukati. Přes všecku úctu, jakou byli povinni chovanci i mladému svému vychovateli, bylo přece předpisem, aby aspoň při slavnostních příležitostech starší z princů v kočáře seděl po pravici, ba i při stole měli princové přednost. Přiznám, že by mne, zvyklého a vedeného k tomu, jinak na věci pohlížeti, tento dvorní obyčej byl hnětl, kdyby sami mladí princové nebyli bývali v těchto případech plni taktu, užívajíce tohoto svého práva v případech naprosto jen sporadických, kde by občanskému vychovateli bývalo jen nevolno, kdyby byl měl zaujímati místo přednější než jeho chovanci. Jakož vůbec vzpomínám s vděčností, s jakou jemností a svrchovaným taktem dovedli se vždycky chovati nejen vůči mně, ale vůči všem občanům, s nimiž se stýkali ti, kteří ve své přízni měli řadu králů, vévodů, knížat, ba i císaře. Čím větší pán, tím vlídnější a největším grobiánem bývá jenom ten, který o malý stupínek je vyšší. Zkušenost tuto z dávných těch dob potvrzuje, bohužel, náš život každodenní, a český nejvíce. Snad jsou toho příčinou úzké naše poměry a tudíž nedostatek lepších vzorů. A zejména učitelé — jinde nutné zlo, — těšili se na zámku náchodském a ratibořickém vzácným ohledům se strany vrchnosti, tak že na čtyři léta ztrávená tam v tom prostředí sice cizím a nezvyklém, vzpomínám jako na svoje nejkrásnější, kde představení snažili se práci moji ne ztrpčovati, ale zpříjemňovati co možná a usnadňovati. Jak volně pracuje se za okolností takových, kde neskrbli se uznáním ve případech zasloužených a kde vlídnost jen pobádá k úsilí ještě většímu! Povinnost sebe nepříjemnější koná člověk rád a mnohem přesněji, vidí-li, že nevznáší se mu nad hlavou nevlídný bič úzkoprsé, neplodné byrokracie . . .

A mladí princové, po příkladě svého vysoce intelligentního otce, byli žáky jakých nenajdeš tak snadno. Nikdy nepůsobili nesnázi svou neposlušností, ctili svoje učitele ve všem všudy a nedopouštěli se zejména ničeho, čím by urazili jemnocit svého vychovatele. Ba naopak, i tenkrát, když onen plukovník tak nesnadno ovládl svůj jazyk, stáli po mém boku.

* * *

Po celá dvě léta nehnuli jsme se takořka z domu, větších cest nepodnikajíce. Až po té program docela byl změněn. Princ Fredy vrátil se ze Švýcarska a princové Albrecht a Max měli jíti na jeho místo do Lancy a Genevy. Poněvadž oba byli poměrně ještě mladí, bylo stanoveno, že půjdu tam s nimi proto, aby nezapomněli česky a že princ Max potřeboval pro svoji churavost bdělejšího oka.

Princ Fredy odebral se na vojenskou akademii do Víd. Nového Města, ale poněvadž neměl předepsaných tam škol rakouských, byl přijat na zvláštní rozkaz císařův.

Jeli jsme přes Prahu, koncem září, za krásného, letního ještě času. Byl bych rád princům ukázal Prahu českou a zašli jsme do restaurantu, který tenkrát byl prvním českým, v té době asi nově zřízen a psalo se o něm mnoho v novinách. Zasedli jsme tam ke stolu — přišel sklepník ve promaštěném, špinavém fraku, stůl byl prostřen ubrusem nikoli sněhobílým, příbor měl povážlivé nedostatky a na objednané jídlo musili jsme čekati přes půl hodiny. Bylo to ovšem před více než dvaciti lety a teď by se to snad už nestalo. Za to v Národním divadle zahlédl nás tehdejší intendant p. dr. Jeřábek a ochotně nás provedl všemi místnostmi a ukázal zejména lóži královskou. Bylo se čím chlubiti a byla náhrada za nepodařený oběd.

Pak s různými zastávkami v Mnichově, Lindavě, Zurychu, Bernu dál do krásné Genevy a blízkého Lancy, kde byl velký internát dra Hacciusa, tehda stojící na vrcholu slávy. Neboť krátce po nás přijel tam dědičný princ egyptský Abbas, nynější místokrál, se svým bratrem Mehmedem Alim, oba roztomilí hošíci asi třináctí a jedenácti let, s celým komonstvem arabských učitelů více méně černých a několika vrstevníky, egyptskými princi a syny různých exotických Excellencí; pak byli tam synové amerických i evropských milliardářů neb aspoň millionářů, z končin přerůzných, tak že tu byl hotový Babylon: mluvilo se tu anglicky, španělsky, italsky, německy, hollandsky, řecky, rusky, česky a francouzsky.

(Dokončení.)

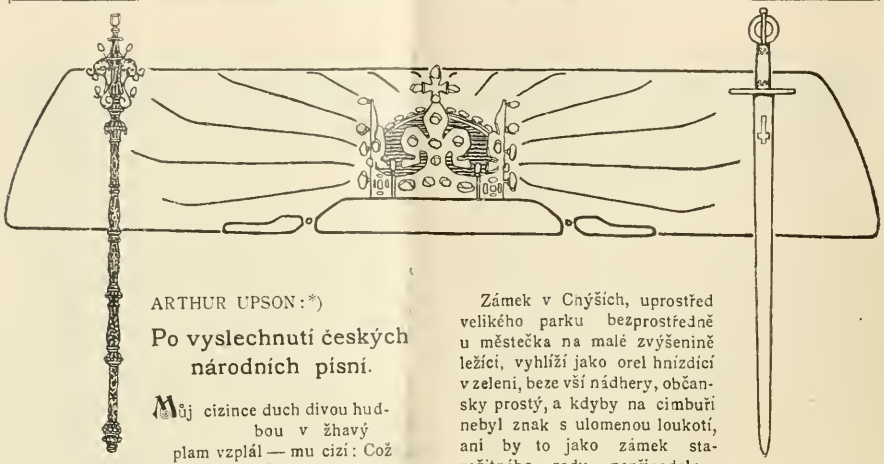

ARTHUR UPSON:*)

Po vyslechnutí českých národních písní.

Můj cizince duch divou hudbou v žhavý
plam vzplál — mu cizí: Což můj předek hnal
se pro kýs velký osud nocí v cval,
přes křemen, třpyt zkad vzletěl třepetavý,
a rozséval v lid horké bitvy zprávy,
vpád odrážel od měst svých prahů dál,
v ráz lámal meče, řady roztrhal,
co trub hlas pěl zpěv vítězství a slávy?
Ó Čechy! Čechy! Národní zpěv váš
ty staré reky budí! Kdo můž' říci,
že vítězství vám vyšší nepřisluší?
Ty smutná vždy a krásná země, máš
vlast v matných říších všedna za hranicí
a králit krásou v mnohé vzácné duši!

A. K.

*) Viz zprávu v rubr. Z českého života.

■ ■ ■

VZPOMÍNKA NA VOLBU PŘED DVACÍTI LETY.

Poněvadž jsem se těšil záštitě pana intendanta, dostal jsem jako graduovaný inženýr postavení při potravní dani a poctivě jsem vybíral troniky za dovežené máslo a kuřata na čáře v Bredovské ulici. Než na dlouho mne zaměstnání ono netěšilo, a počal jsem se rozhlížeti po něčem, co by předběžnému odbornému vzdělání více odpovídalo. Náhoda tomu přála, že jda do služby, potkal jsem známého mi hrabětě Leopolda Lažanského, u něhož jsem kdysi jako student na cestách byl v zámku na Chýších pohoštěn, a jenž po drahném čase mne potkav, ihned mne poznal a oslovil. Netrvalo ani minutu a bylo ujednáno, že se s ním odeberu na Chýše jako osobní sekretář. Bylo to v den 14. listopadu 1886, v den jeho jmenin, které jsme ještě týž den na Chýších oslavovali.

Zámek v Chýších, uprostřed velikého parku bezprostředně u městečka na malé zvýšenině ležíci, vyhlíží jako orel hnízdící v zeleni, beze vší nádhery, občansky prostý, a kdyby na cimbuří nebyl znak s ulomenou loukotí, ani by to jako zámek starožitného rodu nepřipadalo.

Hned za parkem jest pivovar, kostel a klášter, kde pro mne telegraficky byly upraveny tři klenuté pokoje, tvrdým dubovým dřevem vytopené. Byla to dříve hraběcí písárna, později kancelář pachtýřova a posledně útulna pro haraburdi kancelářské, a tak jsem je také našel s tím rozdílem, že postavena byla ještě postel do třetího pokoje, umývadlo a láhev vody.

Plat: třiatřicet zlatých třiatřicet krejcarů r. m. měsíčně, tři hektolitry piva a deset sáhů tvrdého dříví ročně, s tím rozdílem pouze, každý třetí měsíc o krejcar více. Ale za to jsem byl v panské službě, titul, distinkce, jezdecký kůň, a při vyjíždce seděl jsem vedle urozeného pána, kdežto kočí a myslivec na zadním sedadle.

Starý hrabě Prokop zemřel roku 1867 a před tím ještě mladší bratr jeho Leopold bývalý místodržitel Moravský, a poněvadž hrabě Prokop nezanechal po meči potomkův a o přeslici slečny Anety Cerato a o vdovu Josefinu roz. Zieborských bylo náležitě postaráno, připadlo veškeré panství synu Leopoldovu jakožto synovci a nejbližšímu příbuznému, druhému bratru jeho však byl vyměřen náležitý důchod vedle požitku značného jmění po otci, respektive po matce Rozině, provdané za knížete Wrede.

Našel jsem panství ve zvláštním stavu. Nájemce před krátkou dobou zemřel, pachtu nezaplativ, a pozůstalost neměla ani chuti, ani prostředkův dlužnou částku zapravit, a ti ubozí správcové dvorů, již na rychlo byli ustanoveni, byli ponejvíce nedělní hospodáři, kteří po většině nechali vše ležet ladem, leda, že kolem cest a silnic něco oseli, aby se kolem jdoucím nezdálo.

Ponenáhlu viděl jsem, jak se hospodaří, než nevěda, komu které pole patří, jal jsem se studovati mapu majetkovou a tu jsem shledal ještě zcela jiné věci: Víc než polovice leckterého dvora byla

v užívání různých lidí, kteří nikdy pole nenajali aniž nájem platili, — stav věcí vyvinul se takto v době interregna, po smrti Prokopově v době, kdy majetník hrál po krajích »Faráře z Podlesí« a kdy skoro denně telegrafoval: »Pošlete sto telegraficky, čtyři sta poštou.« Byl‘ toho času prvním milovníkem při kočujicí společnosti, na kterouž pracovalo v potu tváří okolí Chýšské za dvacet krejcarů denně.

Vstoupení moje do služeb Jeho hraběcí Milosti, kterýžto titul v každé větě dvakráte se opakoval, byl podmínečný, že totiž Jeho Vysokorodí již hráti nebude, které mu závazku také čestně dostál.

Naši lidé, kteří o šlechtě píší, mají obyčejně velmi těžké postavení, poněvadž šlechtu znají pouze z vypravování šafaře nebo poklasného, a protož odsuzují šlechtice šmahem, jakožto lidi, kteří sotva se podepsati dovedou a kteří holdují různým bezhlavým sportům. Ve skutečnosti bývá tomu však často úplně jinak, a lze nalézti mezi vysokou šlechtou členy, kteří co do rozumu a zkušenosti daleko přesahují všelijaké veličiny z kruhů občanských. Tak lze mi lehce říci, poněvadž jsem měl příležitost vše poznati, že nebožtík hrabě Leopold Lažanský byl jedním z nejduchaplnějších lidí, které jsem kdy seznal, který však byl schopen obratem vteřiny upadnouti v nejzbědovanější zubožení.

Když se nabažil německé hry, stal se z něho fanatický český vlastenec. Hleděl mne o svém davném vlastenectví tím přesvědčiti, že již jako 17letý mladík illuminoval zámek Chýšský, když byl J. St. Skrejšovský před protou osvobozen, začež tehdejší politická vláda naň vyslala četníky, a jen spěšný útěk a útulek u Dr. Františka Skrejšovského zachránily jej před vězením.

V té době vlasteneckého probuzení neexistovalo nic tak důležitého pro Lažanského, než aby uplatnil svůj český jazyk, ačkoliv užívání jeho i v míře velice primitivní mu činilo veliké obtíže. Ale důvtip jeho naznačil cestu i jinému vlasteneckému kavalíru, jenž proslul větou: »to je mi moc angenehm«.

Tu z čista jasna, jakoby uhodilo, jméno hraběte Leopolda Lažanského bylo Kuffnerovým feuilletonem v Národních Listech po události teplické na rtech osmi millionů Čechů. Chtěl v Teplicích jízdní lístek po česku, a ačkoliv kasír tamní dráhy, Josef Čája, odrodilec, znal jakožto syn portýra od Schönbornů líp česky, než celý rod Lažanských po dvě století — nerozuměl cizí řeči cestujícího. Následek byl výstup na nádraží, který se skončil zatknutím pana hraběte, — a to byl začátek další karriéry.

Krátce potom byla volba na Manětínsku do zemského sněmu, kdež kandidoval starý Dr. Waldert a jakožto samostatný český kandidát vystoupil Leopold Lažanský.

Zajeli jsme si do Manětína »na táčky«, pozvali tamního Jana Lažanského na návštěvu sousedskou do hospody, — Manětín byl unesen a při volbě držel se statečně. Ale Žlutice rozhodly, a Dr. Waldert byl zvolen.

To vše bylo znamenitou přípravou pro další pokrok.

Zatím volaly galantní nesnáze urozeného pána do Vídně, a tamní krajan náš advokát Dr. Viktor Moser, uspořádal je ku spokojenosti všech súčastněných.

V du dobu chodíval jsem ve Vídni na snídaní do »Caffée Central« v Panské ulici, kde se scházela česká společnost, a tu mne náhoda po dlouhé době opět svedla s nebožtíkem Gust. Eimem. Bylo to 21. září 1887. »Popozítří volba na Písecku; škoda, ani tam

Joža Úprka, Slovačka.

V. Freyn.

nemáme kandidáta. Zajisté bude zvolen jediný kandidát staročeský Dr. Moser,« pravil Eim.

Bylo to v době režimu staročeského, krátce po ordonancích Gautschových.

Když jsme se rozešli, vrtalo mi jaksi hlavou, což kdyby si tam Lažanský zakandidoval, a pomyšlení hnalo mne k němu, abych mu učinil návrh.

Spal ještě, dal jsem jej vzbudit myslivcem a pronesl návrh. Návrh se mu líbil, a výsledek byl, že jsme telegrafovali jako malé děti do Malče Dru Riegrovi, aby podporoval kandidaturu. Odpoledne došla Riegrova odpověď, že mu nelze tak učinit, poněvadž tam navržen klubem Dr. Moser.

»Ten starý vlk!« — (vyslovoval »vilk«) — a tato věta byla poslední, již pronesl staročech Lažanský.

Dávné známosti mé s Dr. Juliem Grégrem byly dostatečným průvodem, abych mu telegrafoval, aby prohlásil zítra v ranních Nár. Listech Lažanského za protikandidáta mladočeského, aby dal natisknout a zaslat důvěrníkům plakáty toho znění do sedmi staroslavných měst, Písku, Horažďovic, Strakonic, Sušice, Volyně, Domažlic a Klatov, i že tentýž večer o jedenácté hodině dojedeme do Prahy, kde v redakci se další podrobnosti ujednají, jak by se vtáhlo do boje.

Vše šlo jako na drátkách. Začali jsme kortešovat v Domažlicích, kamž jsme dorazili před polednem a navštívili Dra Steidla, tehdejšího poslance, jenž stále opakoval, »To nepůjde, to nepůjde«, — a když jsme přišli do hotelu na oběd, kde scházela se společnost důstojnická Windischgraetzkých dragounů, stále bylo slyšet »Der Pfarrer von Kirchfeld«, ale poněvadž jsme seděli mezi českou společností, valně nám to nevadilo, a odpůldne jsme odjeli přes Plzeň do Písku, kamž jsme dorazili dne 23. září.

Při této příležitosti dovoluji sobě poznamenati, že v této době inseroval krejčí Klement Adamec, na Malé Straně, hned v levo za mostem, čamary srbského střihu, a tam jsme sobě s Lažanským objednali své čamary. Já ji splácel po částkách, což trvalo několik let.

Ubytovali jsme se v Písku »u Kola«, a poněvadž jsem měl dva známé a přátele v Písku, totiž Adolfa Heyduka a Lad. Arietta, jenž tam jakožto Dr. Šebek byl koncipientem, navštívili jsme oba pány, a tito nám přislíbili svou pomoc.

Pamatuji, jak tenkráte Heyduk, jenž znal otce kandidáta Lažanského, vypravoval o velkolepém západu slunce v Benátkách, kde se byl s tehdejším místodržitelem Leop. Lažanským sešel. Tato benátská událost, měla do sebe tak velikou politickou váhu, že při volbě dne 24. většina hlasů připadla Lažanskému...

Cesta rychlá vedla nás pak do Horažďovic. Bylo tenkráte velké parno, a čilá politická agitace, kterou hrabě vyvinoval, spotila jej tak, že si po cestě sušil čamaru a vyměnil se mnou červeno-bílo-modrou kravatu. Čamaru si arcit vyměnit nemohl, poněvadž by to bylo, jakoby Aug. Eug. Mužík paradoval v dlouhém svrchníku, který by se při bližší prohlídce objevil jako vesta Václava Řezníčka.

V Horažďovicích jsem byl obeznámen. Jednou na studentské cestě dali mi v klášteře tak velký koláč, že jsem se jím živil po dva dny.

Také tam dopadlo vše výborně, a spěchali jsme fiakrem do Strakonic.

O, což Strakonice! Tam byla půda připravena, Julius Grégr dal nám adressy mladočeských důvěrníků, v jich čele byl tuším majetník hostince, a tam se pan hrabě kandidátně vyspal po takové namáhavé cestě.

Plakáty naše byly zatím přelepeny, a bylo mi tedy usilovně se starati, abychom naše mladočeské plakáty přilípli opět navrch staročeských, což se za assistence několika mladočeských vlastenců podařilo beze vší pohromy; než ráno v den volby se tam ta staročeská návěsti opět objevila navrchu.

Čekal jsem po odbyté schůzi na povoz, abych jel do Sušice. Pan kandidát ještě spal, a mně se chtělo také nesmírně do spaní. Ulehl jsem na lavici, ale ne nadlouho, neboť jakýsi podivný dialog mi spaní s víček zaplašil. Povozník totiž, než pacholek zapřáhl, přišel do hostince a poručil si na účet pana kandidáta šampaňské. Sklepník se otazoval, zdaliž »Mum«, čili »Veuve Cliquot« nebo »Pommery«, a já jako ze sna prohodil: »Dejte mu sklenici piva« — a vymrštil se jako uštknut hadem ze svého spánku. Při této příležitosti chci pod přísahou dosvědčiti, že to byla ta jediná sklenice, kterou měla volba potomního poslance hr. Leop. Lažanského na svědomí.

Konečně přistál povoz před hospodou, a já drkotal jsem se do Volyně, kamž jsem dorazil asi po desáté hodině v noci.

Pamatuji sobě z dávné, dávné doby, jak jsme dostali zprávu, že má maminka na poště v Rakovníce rekommandované psaní. Bylo to v zimě, sněhu po pás, a poněvadž někdo vezl v tu dobu fůru uhlí z Hostokrej do Rakovníka, pomyslil jsem sobě jako dobrý syn a podnikavý hoch, že mamince pro to psaní do Rakovníka dojdu. Příležitost byla dobrá, mohl jsem běžet podle vozu, i bez dlouhého rozpakování vydal jsem se do Rakovníka. Stanul jsem tam na náměstí, bez recepisu a beze všeho, a tak jsem se jen obrátil a pádil do Hostokrej, kamž jsem došel v sokolských šatičkách na polo zmrzlý.

Ta příhoda tanula mi na mysli, když jsem stanul na své politické cestě před půlnocí na náměstí volyňském.

Než jako český člověk a stoupenec strany mladočeské brzo pojal jsem vnuknutí, kam se obrátit, kde se dělá politika: a to rovnou do hospody.

Bylo tam ještě několik občanů, mezi nimi pan děkan a jeho družina.

Spustil jsem: »Jakožto politický přítel kandidáta hraběte Leopolda Lažanského,« — dál jsem nedomluvil, neboť pan děkan přerušil nejen bulkáře, ale i mne politickým proslovem asi tohoto znění: »Tady kandiduje rodák volyňský, náš Dr. Viktor Moser, my jiného kandidáta neznáme. Tady byla schůze voličská včera, bylo nás tam sto a čtyři voliči, a rukou dáním jsme se zavázali, že budeme volit svého rodáka.«

Tak pádný argument mne omráčil, než jen na okamžik, a za chvíli přes protest pana děkana rozvinul jsem politický program pana kandidáta, aniž bych po ukončení řeči byl čekal na gratulaci, která mne mohla stát třeba i náležité zubů bolení.

Po půl noci dorazil jsem do Strakonic a očekával pana kandidáta, jenž se měl dle programmu představiti v Sušici, mezi tím co já jsem pronášel chvalozpěvy o něm ve Volyni. Ale pan kandidát tiše spal po celou tu dobu v Strakonicích, a nezbývalo mi, než jej časně probudit, abychom se vydali z rána do Klatov v den volby, abychom vítězství vlastnoručně dorazili.

V Klatovech byla zahájena velkolepá akce po našem příchodu.

S dvěma čelnějšími občany, mými bývalými kollegy, stoupenci strany, obešli jsme dům od domu. A kde kdo šel volit, vše pro našeho kandidáta. Volba byla dosti tuhá, ale uvědomělí vlastenečtí voličové nemohli jinak, než voliti toho, jehož předkové krví kropili tu milovanou českou půdu rodnou, — a aby měli ti dobří lidé větší důvěru ještě v demokratický charakter pana kandidáta, ani nepodepsal se na provolání a plakátech hraběcím titulem, nýbrž dle mé rady užil titulu staršího, čistě českého pána: Leopold z Lažanských.

V Klatovech zdrželi jsme se do poledního vlaku a odjeli do Plzně, jež leží na cestě do Chýš.

V Plzni na nádraží čekaly nás telegramy o výsledku volby v různých městech, zaslané stoupenci naší strany. Leopold z Lažanských měl většinu hlasů 484.

Z podrobných číslic pamatuji sobě, že ve Volyni bylo odevzdáno 104 hlasy, sto pro Lažanského, 4 pro Mosera.

Radování na Chýši bylo veliké, a když jsem druhý den, totiž 25. září kladl účet z výdajů volebních, zažil jsem bezpříkladného překvapení. Měl jsem na hotovosti 143 zl., když jsme vyjeli z Vídně. Platil jsem po celou cestu jízdní lístky a útraty v hostincích. Dva lístky na celé cestě první třídou pro pana hraběte a sebe a jeden lístek třetí třídou pro pobočního myslivce. Mimo to

Ze zákulisí Národního divadla v Praze: Jindřich Mošna (hrobník) a Pravoslav Řada (Amerikán).

fiakry . . . summa summarum jedno sto a dvanáct zlatých, — a odevzdával jsem zbytek v obnosu třiceti a jednoho zlatého r. m. Než urozený pan hrabě ve své nadšenosti nad slavným výsledkem voleb nepřijal zmíněný obnos a zůstavil ho k mému volnému použití, což vzbudilo žárlivost na veškerém panství.

Za několik dní odstěhovali jsme se do Vídně, volba byla ratifikována, a mladočeská delegace vtáhla do parlamentu v podobě »sedmi švábů«, neboť k Ed. Grégrovi, Em. Englovi, Gabr. Blažkovi, Janu Vašatému, Josefu Heroldovi a Václ. hr. Kounicovi přidružil se Mladočech — Leopold hr. Lažanský.

Konče tuto vzpomínku na dávno uplynulé doby, nelze mi opomenouti jednoho fakta.

»Ten starý vilk«, Dr. Rieger, nikdy ani veřejně ani soukromě nekořistil z fakta, že odpůrce jeho strany dříve ucházel se o jeho přízeň neb doporučení politické . . .

J. E. Korn.

Bay City, Mich. ve 20tém výročí parlamentních voleb.

⁂ Václav Freyn. Jest tomu právě teď asi rok, zastavila mne vynikající spisovatelka. »Kdo jest ten Freyn?« tázala se. — »Co mám od něho povídku?« — »Ano, Bílá Teréza se jmenuje. Znáte autora?« — »Ne mnoho. Měl hned v prvním ročníku Máje malou náladovou prósu. »Setmělo se« byl nadpis. Tenkrát asi došel rukopis poštou, nepamatuji se aspoň, že bych spisovatele byl viděl. Až nedávno objevil se v redakci neznámý mladý muž. Přišel nesměle a zdrženlivě. Přinesl rukopis. Ze odjíždí do Červeného Kostelce i vyžádal si tam zprávu, bude-li povídka jeho otištěna. Nabídl jsem hostu místo a hovořil s ním hodnou chvíli. Vrátil se právě z jihu, kde byl na zotavené; vypadal opravdu přepadle, chorobně. Nahlédl jsem zběžně do rukopisu. Tam se odehrává též děj, podotkl jsem, a mluvili jsme pak o nádherné přírodě na gardském jezeře. To jest vše, co vím o p. Freynovi. Líbí se vám jeho povídka?« — »O té bílé dívce, která měla bílou i duši? Líbí, zajisté; jest to nějak jemně zvlášť tkáno, jako z příze snů a pravdy, delikátně kresleno vše a citově hluboké — jedna z těch věcí, které se dovedou napsat, jen když se prožijí; dávno jsem nevitala nové jméno v literatuře tak sympaticky, jako toho vašeho Freyna . . .« »Na každý způsob je to nadaný člověk«, doplnil jsem střízlivou redaktorskou prósou. »Talent opravdový jest, o tom není pochyby.« — Byl, musím dnes už bohužel napsat. Václav Freyn, suppl. professor a spisovatel, zemřel v Praze dne 11. října 1907 v krásném věku 30 let a pohřben byl na Olšanech. Nezbývá než lítostnou soustrast vysloviti nad čerstvým hrobem mladého soudruha . . . Mimo jmenované dvě práce přinesl Máj v loňském ročníku ještě dvě z Freynových Povídek o matkách, jichž patrně chystal celou knihu; jedna zůstala nám v rukopisu do ročníku letošního — uveřejníme ji v některém z příštích čísel Máje.

—*es.*

⁂ Literární pohrobek. V pátek objeví se na knižním trhu kniha, vydaná péčí Nakladatelského družstva Máje, které se spisovatel nedočkal. Jmenuje se »Za soumraků i nocí« (Nálady a scény), autorem jejím je právě zesnulý V. Freyn, jenž každou svou praci budil zaslouženou pozornost literárního světa. Měl předtuchu svého skonu — naléhal na vydání a žádal důtklivě, aby mu byl do Červeného Kostelce, kde hledal zotavení, zaslán aspoň jeden výtisk. Učiněno ihned opatření, aby přání umírajícího bylo splněno. Knihtiskárna páně Jelenova na Mělnice, jež knihu tiskne, nám právě oznamuje, že poslala autorovi první výtisk jeho knihy. Freyn dočkal se splnění své žhavé tužby — viděl svou knihu, knihu krásnou, umělecky posvěcenou! —

⁂ Petr Bezruč — Hanč Kvapilové. Roku 1899 hrála zesnulá umělkyně pohostinsky v Brně. Po představení pozvána byla Hana Kvapilová k čestnému večeru, jejž pořádala »Vesna« v besedě. Když umělkyně vstoupila, uvítána byla způsobem, jenž překonal všechno její očekávání. Byla v pravém toho slova smyslu zasypána květinami. Tu přistoupil k ní nedávno zesnulý redaktor »Moravské Orlice«, spisovatel Jan Merhaut, jenž řekl: »Něco vám povím, milostivá paní . . . rád by vás byl spatřil básník Petr Bezruč.« »Kde je?« — zvolala živě umělkyně. »Není tu,« odpověděl Merhaut . . »sem nahoru by ho nikdo za živý svět nedostal. Ale viděl vás . . . před chvílí jsem s ním mluvil. Řekl, že si na vas počká venku před besedou, až přijedete z divadla.« Paní Kvapilová stiskla Merhautovi ruku a řekla: »Způsobil jste mi velkou radost . . . za tuto kytičku vám vroucně děkuji.«

Petr Bezruč ozval se jestě jednou.

Téhož roku pořádal »Klub mladých« recitační večer v Konviktě. Paní Kvapilová přednášela také básně Bezručovy. Brzo na to dostala umělkyně korrespondenční lístek, na němž bylo psáno:

Jiný se na to načeká!
A já byl pyšný do krve
být recitován poprvé
a tož jsem přijel z daleka.
A verše z Beskyd gorala
ta bílá dáma zpívala:
a mojí duší jde a lká
zas před bodákem Maryčka.
Jde renegátů z Frýdku sbor
a prapor nese Bernard Žor.
Tu bilou dámu, s jejíchž rtů
šly drsné verše z Beskydů,
jak vůni horských od lesů
si do života ponesu.

27. 4. 1899. *Petr Bezruč.*

Básník byl tedy v Praze . . . a nikdo neměl o tom potuchy. —*K*—.

⁂ Arthur Upson, mladý americký básník z Minneapolis (stát Minnesota), autor několika básnických knih, které dosáhly nemalého úspěchu, jeví veliký interes pro věci české. Podnícen ke studiu české historie a literatury spisy hr. Lützowa, napsal krásný Sonet po přečtení českých dějin, který uveřejnili jsme již v II. ročníku Máje v překladě Ant. Klášterského, s nímž Arthur Upson již po několik let čile si dopisoval. Nyní dlí americký básník ten na studijní cestě v Evropě a zaslal z Výmaru Klášterskému sonet, k němuž jej inspirovaly české národní písně. Slyšel je zpí-

vati v červnu letošního roku u hraběte Lützowa v Londýně, kde při je pán a slečna Umirovi. Arthur Upson strojil se již letošního podzimku navštíviti Prahu a pak o dojmech svých napsati delší článek do některého amerického sborníku. Leč oční choroba nutí jej návštěvu na neurčito, snad až na jaro odložiti. Zatím posílá Čechám a Praze, tomu »krásnému a historickému městu«, svůj pozdrav sonetem, jejž v překladě Klášterského přinášíme v čele feuilletonu.

⁂ **Ze zákulisí Národního divadla.** Když se hrála v Národním divadle na počest pětasedmdesátých narozenin paní Marie Ryšavé Tylova »Paličova dcera«, řekli si herci, že by rádi měli na představení toto vzpomínku. Pánové mají po ruce čiperného fotografa, pana Bachmana — říkají mu »dvorní fotograf Národního divadla« — pan Steinsberg na rychlo upravil šatnu, zaranžovány skupiny, a v minutě byly udělány podařené snímky. Nejzdařilejší je obrázek, na němž zachycen pan Mošna (hrobník) s panem Řadou (Amerikán Prokop). Je to známá scéna z Paličovy dcery: Prokop vrací se ze zámoří a setkává se se svým otcem, jenž ho nepoznává. »Říkával jste,« pomáhá starouškově paměti Amerikán, »že je váš syn podoben matce — nuže, podívejte se mně do očí!« »Jakže, co? — vy? — ty? . . . Ježíši . . . « volá radostně překvapený otec a klesá v náruč synovu. Na druhém obrázku je scéna pouze improvisovaná — vidíme tu v živém rozhovoru pana Steinsberga (hraje v kuse roli soudce) s panem Řadou. »Skvostný je obrázek první, protože znamenitě charakterisuje Mošnu,« řekl pan Řada, když nám podával k scénám vysvětlení, »mluví víc, než dlouhé referáty. To je Mošna, to je to jeho zanícení, s kterým hraje — od aranžovací zkoušky až do hry na jevišti s rolí žije, nikdy nenaznačuje — zkrátka, dává do ní celou svou duši.« —

Improvisovaná scéna ze šatny:
Pan Steinsberg (soudce) s panem Řadou.

⁂ **Ztratilo se české slovo.** Vypadlo z majetku české řeči, poněvadž se mu dává nyní již pravidelně význam nesprávný. Je to slůvko s p o r ý. Znamená tolik jako v y d a t n ý. Ale noviny chvatnými překlady z němčiny dávají mu nyní význam týž, který má slovo »s p ä r l i c h«. Jaké ohlížení se, co to znamená, když stejně znějící výraz je tak blízko. »Malý, ale sporý« říkávali staří, naznačujíce tím, že je zavalitý nebo silný, hmotně vydatný. Nyní čteme nesprávně o tom, kdo má vlasů málo, že má vlasy sporé, málo domů jsou sporé domy, řídce sázené stromy jsou též sporé a tak dále. Z žurnálu se tato nesprávnost dostala již i do literatury. Pomoc byla by na snadě, kdyby o vrácení slova s p o r ý k pravému významu postaraly se zase noviny. Místo sporé obecenstvo kdyby psaly správně: málo obecenstva, a překládaly dobře: řídké vlasy, nemnoho domů, málo stromů, ojedinělá stavení, slabý potlesk a pod.

⁂ **Úprkova Slovačka.** Energicky, širokým štětcem nahodil Úprka tuto svoji krasavici, planoucí v slunečních paprscích jako květ planého máku. Osmahlá sluncem, s upracovanýma rukama a v těžkých shrnovačkách a přec plná života a krve, která jí proudí ještě prudčeji, jakmile chlapci vztyčí před hospodou štíhlou, pentlemi ověšenou máji. Lze si představiti, jaký je to barevný dojem, když o hodech zavřísknou plechy a chasa rozvíří se kolem máje v pestrý kruh, v němž se mísí a míhá červená s bílou, modrou, zelenou i černou v uchvacující barevné hře.

⁂ **Pětistého představení** na českých jevištích ochotnických dočkala se letos Š t e c h o v a veselohra »T ř e t í z v o n ě n í«. V statistice Májem hájených dramat je to číslo nejvyšší. Jubilejní představení to náhodou pořádal ochotnický spolek v N e u s t u p o v ě.

⁂ **České společnosti** několik kapitol nedávno věnovala pražská »Politik« (dnes »Union«). Byla to trpká, ale zcela oprávněná kázáníčka, na jaké nepřístojnosti ve společenských stycích naráží u nás cizinec dobře vychovaný. Tak bylo poukázáno, jak

se lidé u nás chovají při jídle. Proti všemu vkusu váží si ubrousky u brady jakoby seděli v holírně, hřmotí příbory, a nejedí-li zrovna pomocí prstů, jistě značný počet jich jí — nožem. Tato nesloušnost se u nás tak rozmohla, že patří v restaurantu skoro již k menšině, kdo nožem do úst nepodává, nožem omáčky nenabírá, nože neolizuje. Bohužel postřehujeme tento kanibalský zvyk i při representačních příležitostech, ba osudný ten nástroj, vynálezcem ku krájení předurčený, tak často projíždí při slavnostních banketech i rtíky elegantních dam . .

Jak se mluví u nás nedbale a nevkusně ve společnosti, zasluhuje také zmínky. Elegáni — t. j. na elegány zahrávající si pánové mluví jako voraři, vtipy z výčepů putují do boudoirů, titulujeme se »oni«, němčinou pokažené slovo platí za bon mot.

Ale ani slavnostní chvíle nevyžehlí u nás mluvu. Je hořko poslouchati kandidáty poslanectví, obecní starší při veřejných zasedáních, spolkové řečníky. Chtějíce býti srozumitelni, pokoušejíce se o získání davu, mluví jako hokyně, spoléhajíce se na vnuknutí nepřipravují se a pro potlesk množství krášlí své periody odpadky slovních hříček, šantánových pořekadel, ba i někdy brutálních obratů.

Že by někdo z nich také někdy četl něco literárního, toho ohlas ozve se tak zřídka — tak zřídka — —

⁂ **Ctitelům krás našeho venkova!** V Brandýse nad Orlicí mají překrásný, poetický koutek — kolem farního kostela, jenž celému městu vévodí, vine se mohutné stromořadí, jež vyrostlo z půdy starého hřbitova. Zelenému diadému brandýskému hrozí prý pohroma — dne 22. října t. r. koná se tu dražba, a stromořadí má býti vyvráceno a prodáno. Na ochranu ohroženého koutku se ozval hlas, jenž tlumočí jistě bolestný dojem celého kraje nad činem tímto. Ve veřejném apellu na osobu nejpovolanější dovolává se smilování nad starým hřbitovem — hudební skladatel Karel Weis. Kdyby se tak dělo všude, kde prósa poesii ubíjí, mnoho a mnoho milých, srdci lidu drahých památek a krás našeho venkova bylo by zachráněno!

⁂ V. Štechův návrh na povinné zřizování obecních knihoven dostal se letos přičiněním posl. K. Pippicha před forum českého sněmu. Byl odkázán kommissi.

⁂ **Tati Mošna.** Před Národním divadlem stojí hlouček herců. Až na pana Sedláčka vesměs mladí pánové. Od Žofína kráčí k divadlu pan Mošna. Labužnicky si pokuřuje svou specialitu, spokojeně se pousmívá a děkuje na všechny strany. »Tati Mošno,« povídá k mistrovi mladý pán, když senior naší činohry přistoupil ke skupině . . . »je to pravda, že pojedete na pohostinské hry do Ameriky?« Mošna pohodí doutníkem z jednoho koutku do druhého a zamumlá: »Nesmysl . . . nesmysl . . .« »Nabízejí vám prý, tati Mošno, krásné peníze . . , tisíc korun za představení . . .« »Ano, ale . . . nepojedu nikam,« vede svou mistr. »Tisíc korun . . . nedejte se vysmát,« ozve se vzadu rebelant. »Kdyby to byl tenorista . . . ale pouhý činoherník, a třeba to Mošna byl . . . K smíchu je to, co povídáte.« Mošna vyndal cigaro z úst. »Proč by to bylo k smíchu . . . co? Kdo o tom pochybuje . . . he? Tady to mám černé na bílém, ano prosím, ředitelka Ludvíková zve mne do Ameriky a prosí, abych hrál v Jedenáctém přikázání Pecku. Za první představení nabízí mně tisíc korun. (Mošna vyňal zatím dokument z kapsy.) Je to tady černé na bílém, nebo není? K čemu takové pochybnosti . . . jakoby jenom tenoristi byli na světě a nikdo jiný. Ale jiný háček to má . . . já do té Ameriky nepojedu, a kdyby mně slibovali hory doly«.

»Tati Mošno, považte, tisíc korun je tisíc korun!« . . . »Nevadí,« trvá na svém mistr, »řek' jsem, že nepojedu, a tím je všechno odbyto. To tak, řadu dní a nocí prožít na lodi, trámů tam není, v tom moři všelijaké potvůrky . . . dejte pokoj . . . jsem starý člověk . . . nu, chvála Bohu, zdráv jsem, docela zdráv . . . ale k čemu, nač pokoušet Pánaboha, he? I nic . . . raději zůstanu doma, tady je to přece jenom jistější. A jářku, kdo by tu za mne vlastně hrál? Tady mám zase tři nové role . . . sednu na moře, a vickrát mne nikdo živého a zdravého neuvidí. Jenom pět, šest dní — říkají, že to teď trvá, ale nešť, za pět dní se může člověku přihodit million malheurů. Jak povídám, k čemu a nač jezdit na konec světa, když mne je zapotřebí tady, a ostatně . . . už jsem se po světě dost a dost najezdil, jel jsem vždycky rád a ihned, kam si kdo přál . . . teď už nepojedu nikam . . . doma zůstanu — a kdo mne chce vidět, ať se na mne přijde podívat . . . Třeba až z té Ameriky. Mám pravdu nebo nemám . . .?«

Tati Mošno . . . máte! *r.*

Ročník VI. číslo 4. vydáno dne 18. října 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Ilustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

Uklonil jsem se mlčky.

— Ale abych doplnila svůj výklad. Ano, spojujeme užitečné se sladkým. Zahajujeme zimní sezonu svých čtvrtků po prázdninách a tu jsme si dovolili toto zahájení spojiti soslavou ujmutí se vašeho nového bytu a úřadu u nás. Doufáme, že vám tím snad nepřijdeme nevhod? Jste tak milý a vlídný . . . není-li pravda?

Řekla to neobyčejně mile, ba svůdně.

— Naopak, milostivá, a chopil jsem se bílé její ruky, abych ji políbil, jsem stejně překvapen vaší pozorností, jako dojat vaší laskavostí.

— A nyní dovolte, pravila paní Kráglová, bych se ujala svého úřadu hostitelky a paní domácí. Prosím, posaďte se!

Sotva jsme usedli, vstoupil Tomeš, přinášeje doutníky a kuřácké náčiní a potřeby, které umístil na menším mahagonovém stolku vedle hlavní tabule, a za ním vešel tovární ředitel Seidl.

Byl to hřmotný pán, asi padesátník, prošedivělých, krátce střižených vousů a věčně rozcuchaných popelavých vlasů.

— Odpusťte, hlásil se trochu prudce — mluvil tak i když nic zlého nemyslil — že jdu v nesalonním obleku, ale víte, jsem tu jako na skoku, pane Krágle . . . zvláště dnes.

— Nevadí, pane řediteli, vlídně pravila paní Lucy, nalévajíc kávy.

— Má pravá ruka, pan ředitel Seidl, představoval jej domácí pán, — náš přítel a Jiříkův informátor, pan professor Milkovič.

— Těší mne velice, pravil Seidl, podávaje mi bodře svou velkou, silně chlupatou ruku. Vytáhl ji z kapsy své veliké, volné bundy, kde vždycky — neměl-li náhodou rukavičky, což se velmi zřídka přiházelo — obě ruce pečlivě ukrýval.

— Viděl jsem již pana professora několikrát jíti dvorem. Ale naše tajemné dílny ještě návštěvou svou nepoctil?

— Nechtěl jsem jej obtěžovati, omlouval mne p. Krágl. Taková prosa jako naše! Ano, kdybychom dělali sklo přepychové, jako na př. hrabě Harrach — ale my pohoršíme ubožáci — my děláme jen ten nejsprostší genre.

— Ale děláme jej dobře, viďte, a konečně v průmyslu je to jedno, pravil Seidl přímě a bodře.

— Nu, víte, monotonní je to dost, namítl továrník.

— No, sem tam se také něco originálního vyskytne, odporoval ředitel. Na příklad dnes. Došla objednávka na 500 pivních sklenic do Roztěže, je to poutnické místo u Kutné Hory někde. A zakázka tato je vysoce originální. Tamnější hostinský je asi podšitá kopa. Každoročně přišel o nějakou stovku sklenic, které zmizely v rancích a ranečkách i šosatých kabátech zbožných poutníčků, až jej to jednou pořádně dopálilo, a jako že rozhorlení u básníků verše plodí, jemu pomohlo k dobrému nápadu. Dal si udělati nejprve na zkoušku 100 sklenic obvyklé půllitrové formy, ale v předu s vypouklým nápisem do polokruhu: »Ukradeno Josefu Novotnému v Roztěži.« Žádných jiných neužíval již od té doby. Byl úplně bezpečen, roznášel v nich poutníčkům pivo i do lesa, nebo neztratila se již ani jedna. Dnes objednal jich 500.

Všeobecný smích byl odměnou vyprávění ředitelova.

Mezitím, co domácí paní nalévala kávu, všiml jsem si blíže jejího zjevu a její dnešní toiletty. Byla jako vždy velice jednoduchá a prostá, ale velice delikátní a originální. Jakési, mohlo-li by se říci v toiletní mluvě, »dorozumění« vzájemné mezi salonem a domácností. Jedno nepřekáželo druhému a dělalo spolu plný souzvuk. Šaty byly holubí šedi, bluza k nim přiléhala s bordurou krajkovou dost hluboce k ňadrům sestupující. Štíhlé, dlouhé, krásné ruce její byly až k loktům nahé. Měl jsem poprvé příležitost pozorovati trochu déle a víc z blízka její pleť. Byla to jediná slitina alabastru a parského mramoru. Jednoho kazu, jedné pihy, jednoho chloupku, jedné rýhy neb vrásky nebylo na těchto místech. Bylo to démonicky svůdné v svém nedotknutelném jasu a vítězné v svém sněhovém záření.

Mně vzpomněl jsem si na jednu antiku, která mi před lety, v době mých studijních cest v pravém slova smyslu udělala. Jest v Louvru a nazývá se »Venuše z Udine«. Je to pouhé torso — ale tolik podobné měkké a snivé hudby neviděl jsem linouti se z látky smrtelné, jako z šije a rukou paní Lucy Kráglové.

Příchod nového hosta vyrušil mne z mého pozorování. Byl to P. . ký děkan, pater Svoboda. Sotva bylo představení odbyto a on zasedl mezi nás, již tu byl místní a obvodní lékař Dr. Semerád. Přijel (tenkrát úplná rarita a novinka) na kole, jen tak náhodou prý se stavěl, jeda ze své týdenní obchůzky po svém distriktu.

— Ale nemluvte, prohodila paní Kráglová trochu familiérněji než jindy — co pak jste nedostal naše pozvání?

— Jako vždycky, odpovídal doktor — byl trochu příliš nesalonně oděn, nosil vždy jen Jägrovo prádlo, zevnějšek celý dělal dojem trochu geniálně nedbalý, kravata jeho byla na hrubý uzel velmi divoce a ledabyle zavázána, vous jeho nepěstěný, vlasů vůbec neměl, — ano, jako vždycky. Ať mne bůh či ďábel, přijel jsem čirou náhodou, milostpaní.

— Doktor a Lucy, vysvětloval továrník, jsou vždy na štíru. Ona vždy tvrdí, že byl pozván, a on jí to vždy rozhodně popírá. Z toho míváme vždy švandu.

— Ba nedostal opravdu, milostpaní, bránil se doktor Semerád. Možná, že snad jindy to byla mýlka, nebo že jsem je založil, nebo ztratil . . .

— Ale tenkrát jistě ne, pravila pí. Lucy sarkasticky. Inu, vy již se nepolepšíte, pane doktore!

Podávala mu svou krásnou, ideálně krásnou rukou šálek čaje. Nikdo si toho nevšiml, že tento půl faun a půl Sokrates jí v letu políbil slabě zarůžovělý loket. Ona dělala, jakoby si toho nebyla povšimla. Mně se zdálo, jakoby přes ten úběl přelezl slintavý hlemýžď, a otřásl jsem se za ni.

Zábava se rozpoutala. Došlo na sandwiche a zákusky čajové. Otevřeny láhve. Šampaňské se perlilo. Hovor a smích rostly. Připito mé maličkosti, připito zahájení sezony, připíjeno všem přítomným skoro dle řady, jak seděli, od domácí paní až k Jiříčkovi, který seděl na posledním místě. Podávány doutníky.

Paní Kráglová se šampaňského neštítila. Bylo dnes něco neobyčejně čilého, zdravého a veselého v ní, co jsem nepozoroval ani v prvních a po prvních dnech příjezdu svého, aniž posavad. Jiskřila zrovna jako to šampaňské. Pálila cigaretu jednu za druhou.

Zábava přeskakovala s látky na látku. Události domácí, klepy z města a okolí, jednotlivé staré, dávno zapomenuté případy a příběhy vyhrabány a trochu osvěženy a načechrány, tu a tam zableskla se i stará decentní anekdota v nové úpravě, neb novém pointování. Ředitel Seidl byl mistrem v tomto oboru a zvlášť specialistou v anekdotách maďarských a židovských. Kde on kraloval, tam teprve bouřily kaskády smíchu a veselí. Jiný kruh pěstoval hovor vážnější. Pan děkan s panem Kráglem zajeli do politiky a socialismu. Pan Krágl se chlubil, že, co má továrnu zdejší, mu dělníci ani jednou nestávkovali, a pan děkan mu svědčil, podtrhávaje jeho humánní

smýšlení a zacházení s dělnictvem. Na to prohlásil pan Krágl všecky socialisty za pouhé připálené mozky a utopisty, kteří prý těží jen z jednotlivých případů a využitkovávají je jako křivdy na nich spáchané.

V oné části stolu, kde seděla moje maličkost, dr. Semerád a ředitel Seidl, měnil hovor barvu jako chameleon na sluníčku, tryskal jako to šampaňské, perlil se a výskal s vervou neobyčejnou. Sám sobě jsem se divil, že jsem objevil v sobě docela i jakous žilku humoristickou a společenskou. Nezůstával jsem za domácí paní v tomto ohledu, tak že jednou mezi řečí ředitel Seidl docela bonhomně prohodil:

— Ale bravo, milostivá, musíme vám přece gratulovati k takové akvisici, jako jest pan professor!

— Prosím, prosím, bránil jsem se.

— To si také ze srdce ráda dám gratulovati, pánové. Nevíte sama, jak jsem ráda, že náš vlídný pan professor jest takový, jakým právě jest, víte, — obrátila se zvlášť k doktorovi — škarohlídy nejvíce nenávidím na celém světě. Mohla bych o této kapitole nejedno vyprávěti, viď, Karle? strhla náhle továrníka do našeho hovoru. Tam právě zavládla krátká pauza v debatě, mezi kterou znovu zapalovány doutníky a doléváno šampaňské.

Pan Krágl ani nereagoval na tuto řečnickou otázku své paní, tak že paní továrníková pravila ke mně s položertovnou resignací:

— To jest jeho methoda vždy, dělá, jakoby se ho to netýkalo. Takovou pštrosí politiku provádí Krágl, co ho znám. Ale kdyby byl při tom jen trochu veselý! Ale snad by bylo mnoho žádati i veselost — kdyby byl jen trochu snesitelný.

— Pan Krágl, vpadl ředitel Seidl, si připouští ovšem tovární starosti, které by docela dobře mohl přenechati mně.

— Však při nejlepší vůli, milostpaní, namítl doktor, je někdy opravdu těžko člověku udržeti se v rovnováze duševní. Každá maličkost vás dráždí, vyrušuje z klidu, stále někdo vám překáží, někdo vás dopaluje.

— Což jste nervosní, doktore? zasmála se ryčně pí. Kráglová. Lékař a nervosní . . to je osudné!

— Každý musí býti nervosní, bránil se doktor, v naší době . . . (Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Podzimní písně.

I.

Tichá, bledá Jeseni,
po uvadlém lupení
pojď a duši ukolébej
potichu mi do snění!

Jaro dává lásky cit,
léto vášeň, zima klid,
ale ty jen můžeš duši
v sladké snění zahalit.

Přitiskni mě ve svůj klín,
rozstři kol svůj jemný stín,
opřeď mě jak plný hrozen
měkkou přízí pavučin.

A nech mlhy podletí
táhnout kol, se stáčeti,
jako když mi na sta kyne
bílých paží k objetí.

Jak když oku k opoji,
v měkkých vlnách, v postoji,
kol mne krouží tanečnice
s vlajícími závoji.

Co já v stínu platanů
v sladkém růží závanu
oči mhouřím, unavený
sultán v bílém turbanu.

Těžký problém prostřed vnad
luštím, v mysli lid a stát,
na kterém z těch bílých ňader
nechám dnes svou hlavu spát.

II.

Již myslíš, že jsi vychlad zcela,
že zhasl žár a vášeň s ním,
že jarní bouře dovyzněla
a v duši tvé jak na podzim

je v krajině, kde všecko vadne,
zpěv nezaznívá v aleji,
jen hrobů plíseň kde čpí za dne
a v noci vichry kvílejí.

A náhle cos ti živne v hrudi,
vře v krvi, tepe do skrání,
jak z jara bystřeň když se zbudí
a hřmíc s hor tryskem uhání.

A je ti tak, jak stromu v nivě,
jenž stál tu smuten, v nitru žal,
pro čistou zeleň zádumčivě
a pro květ jara vonný lkal.

A pojednou, jak Jeseň všude
nach, zlato hází v údolu,
zas cítí příval krve rudé
a v jednom stojí plápolu . . .

III.

Podzim je a slední snop
odvezen již dávno s polí,
luh je požat, bez ozdob
šípků keř se chvěje holý!

Suchý list pad na hlaď vod,
v aleji, jež v klín jde lesa,
sadař jablek rudý plod
na žebříku v košík česá.

A já básník — teplý den
slední vidím v dálku mizet,
já jen zpíval, zpíval jen,
co mám chudý nyní sklízet?

Pojď a dřív, než lehne sníh
mého žití na úvale,
trhat mě nech aspoň s tvých
rudých rtů ty třešně zralé!

Broskve svojich tváří nech
ať se níž k mým ústům chýlí,
ať mi kyne, místo všech,
ňader tvojich hrozen bílý!

(Dokončení.)

DR. JIŘÍ GUTH:

Na zámku.

Reminiscence a kus memoirů.

(Dokončení.)

Dr. Haccius, starý zkušený paedagog, byl sice Němec, jeho choť pak rodilá Saska z Drážďan, ale vyučovací jazyk byl francouzský, jakož princové zejména pro francinu byli jsem poslání.

Ústav skládal se z veliké, zámku podobné budovy — odtud říkal si Château de Lancy — stojící na návrší uprostřed velikého parku, a z budovy menší, zvané L'Horloge (kdysi byly tam věžní hodiny), na druhé straně genevské silnice, která vedla kolem vysoké zdi parku. Z terassy budovy hlavní byl nádherný rozhled na valný kus genevského kantonu, na město Genevu a zejména na oba vrchy Grand et Petit Salève po pravici, kdežto pozadí v mlžinách tvořily savojské a Švýcarské Alpy. Z Lancy do Savojska byla malá procházka, sotva hodinu pěší cesty.

Spojení s Genevou obstarával starý omnibus a jeho starý kočí Jean-Marie, třeba že město nebylo vzdáleno víc než půl hodiny příjemné procházky po silnici mezi zelinářskými zahradami a villami, tu a tam roztroušenými, s horami Jurskými v dáli po straně jedné, s oběma těmi Salèvy, docela blízkými po straně druhé. Teď vede tam tudy už tramway, jejímž omrzelým konduktérem stal se Jean Marie . . . Na doby jeho omnibusu vzpomíná se jako na zlaté časy dostavníků a krinolin.

Princové byli ubytováni v prostranném pokoji Horloge, v sousedství pokojů princů egyptských a paní Hacciusové, která měla dozor nad Horlogí, v jejímž hořejším patře byly pak pokojíky ostatních chovanců, kteří se nevešli do »zámku«, pak byty dvou professorů. Já měl byt soukromý, v malém domku na začátku

vesnice, v rodině schudlého bankéře pana Emila Humberta, jemuž z bývalých millionů zůstalo jen několik málo set tisíc a který proto s mladou svojí chotí a třemi dětmi, Gastonem, Fredem a maličkou Edith uchýlil se ze středu millionářů genevských sem do Lancy, odkudž chodíval do své banky. Do ústavu měl jsem jen pár kroků.

Byl to život idyllický v tom domku, vzadu s výhledem do údolíčka potoku Airy, obrostlého olšinami, v nichž z jara tloukly houfy slavíků, a na jehož protějším svahu rozkládaly se vinice, a uprostřed distinguované rodiny bývalého boháče, který na svatební cestu do Italie vzal si svého času i vlastní ekypáž. Princové sami nalézali tu prostředí, jež více se jim zamlouvalo nežli hlučný ústav a žili jsme tu přátelským životem lidí, spjatých čím dále tím užším přátelstvím. Poměr tento trval nezkalen i když po roce, kdy vlastní byt Humbertovým již nestačil, musil jsem se přestěhovati do domku sousedního k Madame Rey . . .

Učebný plán ústavu Hacciusova byl celkem velmi pružný, aby se přiuzpůsobil přerůzným základům, jež přinášeli s sebou různí ti chovanci, jakož i cílům, ke kterým spěli. Celkem byla to jakási střední škola, připravující na všecko možné vůbec, na karrieru obchodnickou snad zvláště. Moderní jazyky byly tu předměty hlavními a v zámku samém bydleli učitelé francouzštiny, angličiny, němčiny, pak dějepisu a tělocviku; ostatní docházeli ze Genevy.

Princové učili se tedy především řečem, se mnou pokračovali toliko v mathematice, fysice a češtině, jakož vůbec náš konversační jazyk byl tam český.

Připomínalo nám to všem třem vzdálený milovaný domov. A že děti knížecí rodiny lnou ke své domovině v Čechách, toho nejlepším důkazem, že pořád vrací se tam, kde stála jejich kolébka, s pravidelností neochvějnou. Tak princezna Charlotta, nyní královna württemberská rok co rok, aspoň na podzim, ne-li častěji, navštěvuje Čechy, Ratibořice a Náchod a uvolňuje v tom důvěrném i věrném prostředí poněkud pouta dvorní etikety, žijíc tu pokud možno životem dřívějším. Stejně princezny ostatní i princové, a vánoční svátky zejména vídaly po léta celou knížecí rodinu, i s celým houfem malých vnuků a vnuček, pohromadě.

Sport byl v Château de Lancy z hlavních rekreací: v tělocvičně, stojící v parku zámeckém, provozován předně tělocvik na nářadí, pak šerm, na »prairii« hrála se kopaná a jednou nebo dvakrát v témdni vyjížděl se koňmo, kavalkáda často až dvacíti jezdců, do okolí, na koních zjednaných v genevské manéži. My však, princové a já, častěji vyjížděli jsme sami, klusajíce po krásných silnicích a stínných cestách genevských a zvláště savojských. Jindy zjednali jsme si malý kočárek a vzavše s sebou malého Gastona, čiperného pětiletého hošíka, konávali jsme výlety do okolních vesnic a městeček. Nebo ve dvou kočárech s celou rodinou Humbertovic . . .

Ústav sám jakožto švýcarský byl demokraticky zařízen, žádný chovanec neměšil se tam nějaké zvláštní přednosti: jedlo se ve společné jídelně, společně chodili jsme do Genevy do divadla a do koncertů, a když jsme zašli do kavárny v Genevě, ani princové Albrecht a Max nebo příští egyptský místokrál neostýchali se zasednouti tam vedle dělníka v modré blúze. Mladý princ Abbas byl zanícen pro školství a někdy, když nás pozval do svého pokoje na čokoládu nebo pamlsky, jichž z Egypta docházely bedny, hovořival o reformách a plánech, zejména školských, jež provede až dosedne na trůn.

»A nebudou-li mne poslouchati,« rozohňoval se, »dám jim všem uříznout hlavy.«

Podle všeho na trůně trochu ochladl, neboť o podobných ukrutnostech z Egypta není slyšet nic.

O vánocích poslala paní kněžna vánočky, a měl jsem jinde příležitost (Vánoční Album Zlaté Prahy) vylíčiti, jak ty svátky byly slaveny v Château de Lancy. Ten první rok konána nejdříve hlučná vánoční slavnost, po německém způsobu, s velikým vánočním stromkem v tělocvičně, po té zábava ve velké jídelně, s hostmi ze Genevy, potom byli jsme pozváni do úzkého kruhu rodiny Humbertových, kde bylo tak teplo a příjemně . . . Druhého roku, když jsem bydlil v podnájmu u Madame Rey, staré, bezdětné a bručivé vdovy, a sám, mimo veškeren kruh rodinný, abych necítil studenost toho mládeneckého bytu a měl vzpomínky na daleký domov, moji žáci způsobili mi překvapení. Na štědrý den odpoledne vylákali mne pod jakousi záminkou z domu, potom když se setmělo, zavolali mne zpět, do mého pokoje, kde na mne čekal malý rozsvícený vánoční stromek, ověnčený, s dárky kolem . . . Všecko sami připravili a měli jsme radost všickni tři.

Jako v Náchodě, i v Château de Lancy býval o masopustě ples, ku kterému zval se spřátelený dívčí pensionást slečny L. v Genevě, nyní divnou shodou okolností paní H.-L. v Praze. Děvčátka tak od čtrnácti do osmnácti let přijížděla v bílých, růžových gázových šatečkách do toho pohádkového ovzduší princů a divných Excellencí, tančila a mhouřila oči ve slastném opojení, a přes všechen přísný dozor zapřádaly se tu románky a romány mladých srdcí . . . ale nesmím býti příliš intimním a nediskretním . . .

Pak velké výlety do hor k zamrzlým alpským jezerům na bruslení, na třech nebo čtyřech velkých breakách, v létě vyjížďky ve velikém kočáře čtyřspřežním, jejž se zálibou řídíval princ Albrecht, který dokonce jednou obratnou svojí ač mladou rukou, když nedovedný kočí byl by nás všecky vyklopil do příkopu, pomohl rychle z nesnází, — v létě několikadenní exkurse do hor Jurských . . . tak že opravdu se zdálo, že učení je v řadě teprve druhé. U princů nebylo, neboť týdně musily býti posílány zprávy o postupu vyučování a prospěchu princů zprávy, jež byly posílány mnou a spolu podepisovány ředitelem dr. Hacciusem. A princové měli práce dvojnásob než chovanci ostatní. V učení zvlášť vynikal hloubavý a bystrozraký Max, v cizích řečech větší zběžnosti však nabýval Albrecht, který, protože na nějaké chybě valně mu nesešlo, mluvil bez rozpaků a tím rychle se vycvičil.

Maxův rheumatismus jednou připomněl svoje hrůzné memento a princ mi tam onemocněl. Na štěstí ne na dlouho, — ale v následcích toho vzdal se karriery vojenské, aspoň pro nejbližší budoucnost . . . Ze Genevy jeli jsme pak na svatbu princezny Charlotty s následníkem trůnu württemberského Vilémem do Bückeburgu, odkudž pak se vracejíce zastavili jsme se na dvoře štuttgartském.

V Bückeburgu měl princ Vilém svůj palác, jak říkali nevelikému jednopatrovému domu, v němž bydlívala naše vrchnost, když někdy, ač dosti zřídka, do toho hlavního města Schaumburg-Lippského knížectví zajížděla. Bydlili jsme tam mimo zámek, což mělo své příjemnosti potud, že knížecí etiketa v zámku byla snad přísnější než v Madridě. O nebožtíku knížeti, bratru prince Viléma, vypravovaly se celé historky, z nichž ku příkladu ta, že nechával všechen dvůr, shromážděný k diner, čekati v saloně od šesti hodin třeba do desíti večer, je charakteristickou. Také za svého života nedovolil v Bückeburgu stavěti žádnou továrnu a město zůstávalo pořád tichou, klidnou residencí o pěti tisících obyvatelích. Kdykoli kníže vyjížděl, jel před jeho kočárem premovaný jezdec, jen aby už z dálky všecky stráže a kde kdo věděl, že Jasnost se blíží a zámek střežilo několik gardistů v uniformách skoro středověkých, formalní to zbytek domácího vojska; posádka, sic neveliká, byla arci z vojska německo-říšského.

Za to württemberský princ-následník Vilém, tehda ženich, vedl si mnohem volněji. I v Bückeburgu přišel několikrát, provázen toliko svým pobočníkem nebo dvorním kavalírem, do restaurace ve městě, poseděl tam chvíli, pohovořil se sousedy, vypil svoji sklenici piva a odešel. Tam, v Německu, i synové císařští studují na ústavech veřejných, mají svoje komilitony, a přese svoji gloriolu vysokého a nejvyššího rodu přicházejí ve styk s lidem přímo.

Ve Stuttgartě bydlili jsme v »Kronprinzenpalais«, proti novému královskému zámku a účastnili jsme se všech slavností tenkráte na počest novomanželů pořádaných. Zavítal tam tehda i princ Vilém pruský, nynější císař německý a na jeho počest byla vystrojena velkolepá hostina. Při jednom z rodinných obědů, při kterých bývalo zvykem, že princ Vilém württemberský sám rozděloval polévku, pojednou pozvaná kněžna X., když princezna Charlotta povídala cosi po česku svým bratřím, vpadla do řeči několika českými slovy. »Mám na Moravě statky,« vysvětlovala, »a tam jsem něco českého pochytila.«

* * *

Měl jsem i při všem tom času dost navštěvovati jako mimořádný posluchač přednášky o filosofii na universitě genevské, tamnější knihovnu a velikou Société de Lecture, jejímž byl jsem členem. Tam začal jsem pracovati literárně a odtamtud poslal jsem mistru Svatopluku Čechovi první svoji cestopisnou causerii o Ženevě a jezeře lemanském. S literaturou francouzskou seznamovala mne duchaplná a vysoce intelligentní paní Humbertova, která vybídla mne ku překladu Lotiho »Rybáře islandského«. Pan Humbert sám byl spisovatelem a některé jeho drobnější práce, tištěné v revuích genevských, přinesly tehdá v mém překladu i Národní Listy.

O českých věcech psával jsem pak francouzsky do Journalu de Genève.

Na procházkách do Savojska začínal jsem poznávati a pak i milovati Francii, tu krásnou zemi liberalního a ušlechtilého smýšlení a grandiosní osvěty. Odtamtud, ze Genevy, cestoval jsem dílem se svými chovanci po Alpách švýcarských a francouzských, dílem sám, podnikaje cesty do Afriky, do Španělska a do Francie. Moji chovanci tenkrát neradi mne vyprovázívali na nádraží ženevské, ale s radostí nepokrytou zas vítali. Však jsem se k nim vracíval zas nesmírně rád. Za ta čtyři léta svojí dobrotou, příchylností, chováním a ušlechtilou myslí připoutali mne k sobě, pro všechen život.

* * *

Připomínám, že ústav Château de Lancy existuje dosud. Čas přinesl i tam různé změny: co do zevnějšku značně se zdokonalil všelikými přístavbami, dík obezřetnému vedení zetě páně Hacciusova, pana Brunela, dovedného chemika. Jakési spojení s mo-

derními požadavky, jež zastupuje pan Brunel a jež také realisoval ku př. zřízením fotografické pracovny pro amatéry, a starými tradicemi tvoří dosud Madame Haccius mère, vdova po bývalém majiteli a řediteli, dáma již hodně stará, když tě již před více než dvaceti léty byla babičkou, ale pořád čilá. Neuváděl bych to, kdyby ústav nebyl choval mezi svými žáky také mnohé Čechy, z Prahy i z venkova.

* * *

A v srpnu r. 1887, setkavše se v Lucernu s knížecí rodinou, vraceli jsme se do Čech na dobro, já pak za několik neděl po té, 3. září, právě po čtyřletém pobytu ve službách knížecích, odcházel jsem z Ratibořic, provázen blahovolnou náklonností své vrchnosti.

Princ Albrecht stal se jako princ Bedřich, který zatím byl již husarským poručíkem, chovancem vojenské akademie ve Víd. Novém Městě, byv přijat rovněž na zvláštní rozkaz císařův, princ Max vstoupil po prázdninách do vídeňské akademie terezianské, zároveň s princem Abbasem a jeho bratrem. Princ Abbas odtamtud za nedlouho, po smrti svého otce, odjížděl jako místokrál do Egypta.

Ob čas přijížděl jsem na zámek náchodský a ratibořický, nalézaje tu vezdy ještě vděčné vzpomínky, a s radostí stopoval jsem rozvoj a vzrůst knížecí rodiny. Princ Bedřich roku 1896 pojal za choť princeznu Luisu, královskou Výsost, dceru nynějšího dánského krále, rok po té princ Albrecht, důstojník u dragounů rakouských, zasnoubil se s Elsou, vévodkyní württemberskou, rovněž král. Vysostí, a zase rok po něm princ Max, který studoval pak na universitě v Tubinkách a byl důstojníkem a la suite svého švakra, württemberského krále, se sestrou své švakrové, Olgou vévodkyní württemberskou. Princezna Bathildis stala se zatím kněžnou Waldek-Pyrmontskou a princezna Adelheid princeznou Sasko-Altenburskou. S potěšením a chloubou ukazovala nám, mé choti a mně, při poslední naší návštěvě v Ratibořicích paní kněžna podobizny všech svých vnuků a vnuček, jichž začínala býti už malá řada.

»Ještě tak rád jídáte koláče,« ptala se mne paní kněžna při svačině vzpomínajíc, kterak princ Albrecht při snídaní vybíral největší kusy jižkového koláče, jež mi pak pravidelně přinášel, ač by býval stačil jednoduchý pokyn kuchařovi.

. . . . Pak po létech, začínaly se stahovati mraky nad krásným rodinným životem náchodského panstva, a začínal jsem jezditi na pohřby. Roku 1902 v únoru náhle zemřela paní kněžna, dva roky po té princ Max, po dlouhém utrpení: srdeční vada následkem rheumatismu jej sklátila ve hrob příliš předčasný. A přede dvěma lety princezna Luisa, náchodská paní, která jevila tolik příchylnosti k českému kraji, příštímu svému domovu, při vanoční návštěvě v Náchodě roznemohla se ztrnutím šije a po tříměsíčním trápení zemřela, několik hodin po té, kdy starého pana knížete ranila mrtvice . . . .

Také hrob dra Hacciusa před léty v Lancy jsem navštívil a už několikrát zelený rov malého Gastona Humberta na hřbitově Batignollském v Paříži. Ještě několikrát mi psával malé lístky nejdřív odtamtud, z toho údolíčka potoku Airy, potom z Paříže, kam rodiče jeho po roce našeho odjezdu se odstěhovali, — pak najednou, před vánoci roku 1889, místo lístku přišlo psaní s černou obrubou . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

růza mne obešla, zalomcovala celým tělem ještě více než studený vítr, který do mne prał . . . Ruce jsem sepial, Pána Boha prosil, aby se smiloval nade mnou a hajnému obměkčil srdce; kdyby mě z práce propustili, jak že vystrojim tátovi pohřeb? . . Pravda, odvezou ho na hřbitov i beze mne, ale jako sciplé zvíře jej hodí do jámy . . a mne za ním, až hlad mě zmůže . . . Nebo psi ho najdou dnes v noci a rozsápají jeho tělo, proto že nebude člověka, který by jej před nimi uchránit chtěl . . .

Hodinu jsem takhle stál, půl druhé hodiny, všecek jsem křehl, cítil, jak ta strašná zima k srdci sahala; nohy se pode mnou třásly, mdloba se pokoušela, ale usednout jsem se bál; proto že jsem věděl, že bych více nepovstal. Konečně hajný přišel; neviděl jsem

ho ze svého úkrytu, ale zaslechl jsem jeho hlas. Zlobil se, křičel. »»Sakramenti! Darmožrouti líní!«« — slyšel jsem ho nadávat. Nejraději bych byl utekl, jak hněv jeho mě polekal; nic naplat: bylo nezbytno přemoci ten strach a, tak nebo onak vypadniž, promluvit s ním. Sebral jsem se tedy a šourám se blíž . . . dušinka malá ve mně, malinká . . .

Spatřil mě, rozzlobené jeho oči se do mne zabodly.

»»Tys tu?«« zařval na mne; »»tohle je pořádek? dva dni se tady neukázat! Táhni k sakrům, zpratku zatracený!«« . . . — Pantáto, prosím ponížene, povídám na to, já jsem nemoh' . . .

Podívá se zase na mne a na jednou ta zlost jako by mu byla přešla, ba, do smíchu se dal, že všickni přestali dělat a jen na něho hleděli.

»»Kluku,«« povídal, »»jak pa' to vypadáš? Kde pa' jsi sebral ten kožich? Ukaž se od zadu? máš na něm tulipán? . . . Na mou duši, že ho má, jen že dali se do něho červi! Kdo pa' tě takhle vyštafíroval? A ty kalhoty! . . Chodíš strašit? . . Nu, masopust je tu! . . Tos dělal maškaru, viď? . . Ať se propadnu, viděl-li jsem takovou obludu! Půl hastroše, půl dráteníka! ha, ha, ha! . . .««

Prosím, pantáto, ráčej' odpustit, povídám na to, umřel mi táta a . . .

Nedal domluvit, zase se dal do smíchu.

»»A tohles po něm zdědil, co?«« povídá; »»či takhle po něm nosíš smutek? — Na mou duši, panu nadlesnímu tě musím ukázat, až sem dnes přijde, aby měl čemu se zasmát!««

Smáli se všichni. Jeden povídal, že mi chybí jen ještě kravský ocas vzadu, a druhý, že bych si měl nasadit cylindr. Chvíli jsem to poslouchal a ničeho neříkal, jen slze mi vyrazily z očí. Na konec jsem se k nim obrátil. Myslil bych, řek' jsem, že není čemu se smát, když někomu zemře táta, třeba žebrákem byl. »»Nu, pravda, pravda,«« povídá hajný, »»špás tohle není. Nepřišel's, proto žes byl na pohřbu, viď? — Vezmi tedy sekyru a dělej . . .«« —

Teprve teď jsem se dostal k slovu a vypravoval jsem mu, co a jak s tátou bylo, a pohřeb že ještě nebyl a na konec jsem ho prosil o zálohu čtyř zlatých. Jak hajný slyšel, už ani dost málo se nezasmál a, hodný že jsem za to, že se takhle starám o tátu a že si to bude pamatovat. S tou zálohou ovšem že neví, půjde-li to; abych prý tu počkal, že snad ještě do poledne přijde pan nadlesní, ten že tohle má v moci, a on — hajný jako — že se za mne přimluví. — Já sotva promluvit jsem mohl, abych se mu poděkoval, tak mi bylo zima . . . jen jsem se repetal. Zpozoroval to, podíval se na mne útrpně — co jsem byl živ, nikdo, kromě snad táty a dávno zemřelé matky, takového pohledu pro mne neměl, vyndal z brašny, co měl přes plec zavěšenou, bachratou láhev kořalkou naplněnou. »»Na, napij se,«« řekl, »»zahřeje tě to.«« — Napil jsem se, malý doušek jsem vzal . . . jaktěživ jsem té pálené v ústech neměl . . . jako čertovina to pálilo v hubě a ve chřtánu . . . zakuckal jsem se, div mě to nezalklo . . Dal se do smíchu. »»Nu, nu — neboj se toho,«« povídal, »»nic ti to neudělá. Jen se napij ještě jednou, uvidíš, že ti po tom bude dobře.«« — Kdyby byl řekl, abych se napil roztaveného olova, na mou duši, nic bych se nebyl rozmýšlel a beze všeho bych to byl udělal, jen abych se mu ukázal poslušným, jak jsem ho měl rád za dobré slovo, které mi dal a za ten jeho pohled, ten dobrý pohled . . . do smrti na něho nezapomenu! . . . Tož jsem se tedy napil, otřáslo mě to, cely, jsem se prohnul, zrovna oheň mi hořel v útrobách . . . ale po chvíli teplo se mi rozběhlo po těle, jako by celá krev se byla ohřála . . . Potom vyndal z torby velkou buchtu, rozlomil ji a polovici mi jí podal, abych prý zajedl. Mně se podobalo, že jsem jaktěživ ničeho tak dobrého nepožil . . . mastná byla, makem naplněná . . Pomyslil jsem na tátu . . kdybych mu tak byl mohl dát kousek té buchty . . kdo ví, nebyl-li by se uzdravil . . . do pláče mi bylo při pomyšlení . . . Zaplať Pánbůh, pantáto, povídám, naděl jim Pánbůh za to na stokrát . . »»Nu, dobře, dobře,«« povídá on, »»dejž to Pánbůh! Ale teď se chop topůrka a dej se do díla, aby teplo se ti udrželo v těle . . .««

Tu se ukázalo, že člověk, kterého jsem tu viděl po prvé, si osvojil mou sekyru. Hajný, který teprve teď si ho povšiml, se náramně rozzlobil, skočil po něm, za límec ho popadl, sekyru mu vyrval z ruky. »»Chlape,«« zařval, »»co jsi zač? To by mi tak chybělo, aby mi sem chodil na práci, kdo by chtěl! Najal jsem tě snad? Hned mi odsud táhni!«« — Chlap se vymlouval, že ježto včera jsem nepřišel, Honza Kamenej ho přivedl. Honza Kamenej, to byl ten, který mě tak pronásledoval. —, »»Ten kluk není na tu práci,«« zabručel Honza, »»jen nám tu překáží, tak jsem myslil . . .«« — »»Kdo nač a k čemu je,«« rozkřikl se hajný, »»tomu rozumím *já* a já lidi do práce beru! To by tak bylo, aby mi sem každý vodil kamarády! Tohle ať se mi po druhé nestane!«« —

(Pokračování.)

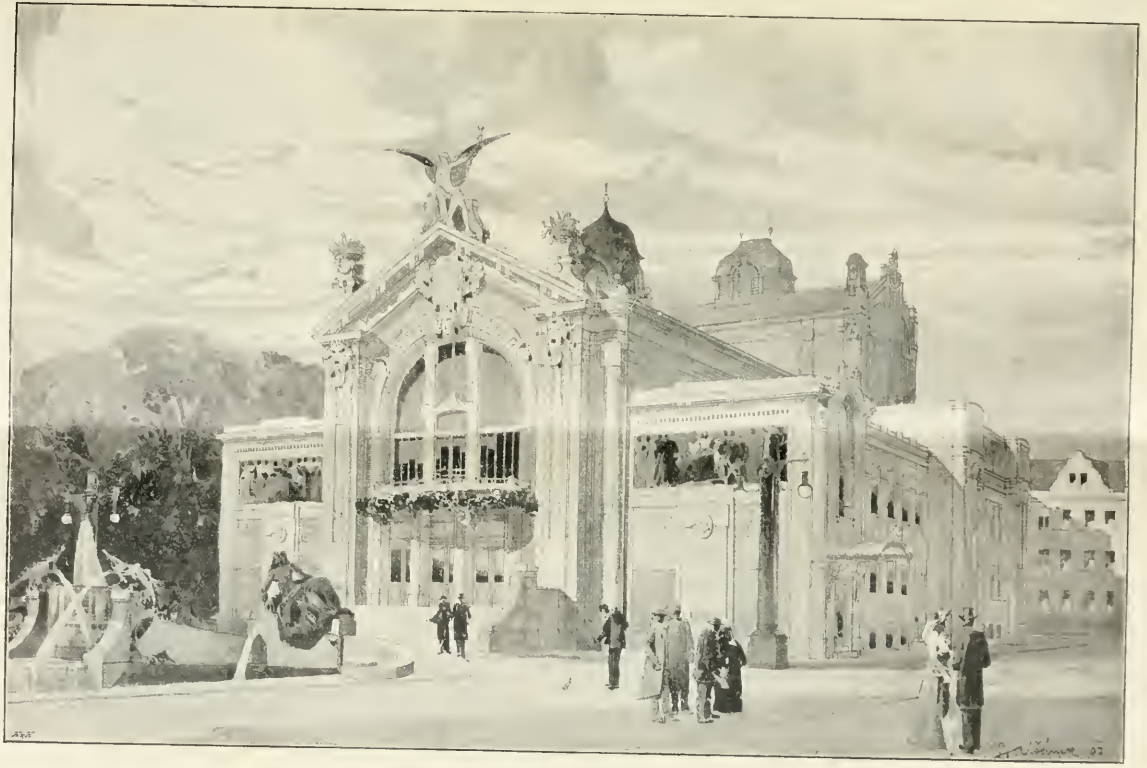

ARCHITEKT ANTONÍN BALŠÁNEK:
NOVÉ MĚSTSKÉ DIVADLO V PARDUBICÍCH.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Lerouxova »Královna Fiammetta«.** Librettistcu poslední této naší operní novinky je básník zvučného jména: Catulle Mendès. Libretto lesku jména autorova asi nezvýší. Nebo básník nalezl sic šťastnou rukou v listech vlaské kroniky zprávu o bolognské královně Orlandě, o dítěti na trůně, které smrtí zaplatilo svoje rozmary a smíchy; nalezl sympatickou a zajímavou postavu, žijící ve prostředí, které myslí si obraznost naše vždy přesycené krásou a poesií, ve prostředí vlaské plně rozvilé renaissance; dovedl vykreslit dobře postavu tu i prostředí ono, dovedl leckde poesií obou vás zaujati. Ale francouzskému duchu vlastní sklon ke tradici nedal mu zapomenout při zpracovávání hi torického námětu historické, velké opery francouzské. Ocitl se, vědomě či mimoděk, na půdě, která jakoby nesla kletbu neblahé působnosti Mayerbeerovy. Pracuje s apparátem, který nám Meyerbeerem byl do duše znechucen, Tone v šablonách, jak snaha po lichém divadelním effektu a ohledy na skladatele jim dala vzbujet. Kardinál Cesare Sforza stojí s předivem svých intrik nad dějem, vládne mu, řídí jej. Klášterní vychovanec Danielo, loutka passivní a záhadná ve své nesamostatné vrátkosti, žijící nejprve jedinou touhou pomstít smrt bratra svého, pak tonoucí v lásce ke královně Orlandě, a pak zas chvíli přísný, neúprosný její zpovědník a okamžik potom milenec, jdoucí s ní na popraviště — postava další. Celek nepříjemná vzpomínka na odbytou éru hudebně dramatického umění, se stopami zlatých, poetických odlesků v tom světě šablony, pósy a frase.

Je těžko říci: vedl librettista skladatele na tu osudnou dráhu, či psal onen libretto své po vůli skladatelově?

Jisto je, že týž rozpor, který se jeví v librettě, dualismus poesie a šablony, že přenáší se v hudbu. Xavier Leroux nejeví se tu nic silnějším, než Catulle Mendès ve svém díle. Je jistě duch značné básnické síly. Vytvořil scény, jako scénu Orlandinu v klášteře či onu, kdy královna »Fiammetta« loučí se s korunou svojí, kdy láme ji a hází potulným cikánům, které jímají velkým kouzlem. Ale je ještě méně samostatným, než librettista jeho. Jako tomuto, tak i jemu vždy předchůdci leží v sluchu. A to ku podivu: méně předchůdci francouzští, než Vlaši. Vlaská romantická opera, především velmistr její Verdi, mnohým přispěla k partituře Lerouxově. A mnohým též veristům je povinen. Pak ovšem též hlásí se tradice vlasti jeho, kde přiklání se rozhodně myšlenkou směru staršímu, velmi konservativnímu. Je to hudba, každým svým taktem ryze románská, stavějící se proti veškerému vlivu německému, wagnerovskému, hudba, která ve své nejednotnosti a nepůvodnosti slučuje všechny přednosti a všechny vady tvoření románského. Vady, jak jsem je byl vytkl, váží v našem soudu těžce. Nesmíme vážit však proto příliš lehce přednosti díla. Leroux dobře dovede hudebně charakterisovat, zejména lehčí a jemnější tóny se mu daří. Dovede se vyjadřovat volně a jistě ve mnohých odstínech, jemných až skvělých, pracuje plasticky a vládne účinně i velikým liniím, rozumí až příliš dobře pramenům hudebního účinku a až příliš z nich těží. Je mistrem machy. A především je mistrem orchestrace. Zde jeví se plnokrevným Francouzem. Jeho partitura nemá ni stopy přetíženosti, přeplněnosti, a co tu barev, jak tu všechno svítí, plá, jiskří se, a ohňostrojem tónů tryská!

Chápu, že gourmand orchestrace, jakým je Karel Kovařovic, nalezl v partituře Lerouxově vzácnou pochoutku, a že vynaložil celé své umění a celou svoji energii, aby přesvědčil posluchače o výbornosti provedeného díla. V té příčině je »Královna Fiammetta« skutečně dílem prvého řádu a dílem ryze moderním. Škoda, že jinak tolika pohledy, ne pohledy, ale celou skoro tváří obrací se k nadobro zašlé minulosti!

Značnou část úspěchu děkuje novinka výbornému obsazení: zejména sl. Slavíková a p. Kliment vytvořili tu rázovité, života plné postavy. Pan Mařák a p. Burian družili se k nim krásnými výkony pěveckými. *K. Hoffmeister.*

⁂ **Pardubické divadlo** bude na jaře příštího roku odevzdáno svému účelu. Krásný projekt arch. A. Balšánka vtělí se ve skutečnost k trvalé ozdobě města Perštýnova. Dnešní naše vyobrazení ukazuje, že se mohou Pardubičtí plným právem těšit.

⁂ **Josef Paulík.** Ve středu dne 16. října t. r. zemřel Josef Paulík, úředník na císařských statcích, nadšený pěstitel slovanských styků, dopisovatel do několika slovanských časopisů a pilný překladatel z polštiny, charvatštiny a ruštiny. Zesnulý mnoho cestoval po slovanských zemích a bohaté své zkušenosti sděloval s veřejností v zajímavých článcích, jež uveřejňoval v několika našich časopisech. Z pera Paulíkova je několik konversačních učebnic, (Rozmluvy Čecha s Charvátem a Srbem, Krátké rozmluvy Čecha s Polákem, a j. v.) jež jsou hledány a plní záslužné poslání. V literární obci nebyl skoro znám, ale za to byl pro svou poctivou a vydatnou činnost vážen zejména ve kruzích, pěstujících styky se slovanskými národy. J. Paulík narodil se r. 1860 ve Svojšicích u Kolína.

⁂ **Výkřik našich krajů a měst.** Pod tímto záhlavím zahajuje měsíčník »Krása našeho domova« (vydává Svaz českých spolků okrašlovacích za součinnosti Klubu za Starou Prahu) serii článků, jimiž chce plniti svoje záslužné poslání. »Chceme míti,« praví se v nadšené úvodní stati, »svou zemi nejen politicky a hospodářsky a osvětově silnou a co možná samostatnou, ale chceme ji míti také krásnou«. Je svrchovaně na čase, aby se věno-

vala pozornost nekontrolovanému řádění bestiae triumfantis na našem venkově. List upozorňuje především na bezdůvodné kácení starých stromů a uvádí křiklavý doklad. V malém parku na náměstí byla řada vysokých smrků — musily pryč, stínily prý a poškozovaly živnost. Na ně už se dávno zapomnělo, ale druhý případ ještě je v paměti. U kostela stály tři košaté lípy; musily pryč, ale ne celé, všechny větve uřezány, a jen peň jako pahýl zůstal. Je toho bohužel ještě víc. U rybníka přeřezány krásné štíhlé topoly — snad aby zkošatily! Obrázky poví víc, než slova — jsou bolestným dokumentem toho, co se na venku děje bez kontroly, bez zakřiknutí. V předešlém čísle upozornili jsme na výkřik hudebního skladatele Karla Weise, jenž ujímá se krásného stromořadí na starém hřbitově v Brandýse nad Orlicí. Je to potěšitelné znamení — na venku začíná svítat a bestia triumfans dostává se i tu na pranýř. »Krása našeho domova« přikrývá barbarský čin pláštikem

JINDY . . .

. . . A NYNÍ

anonymity a nejmenuje města, v němž spáchán čin tak odsouzení hodný. Město prý každý pozná. — Budiž . . . Oč vlastně se jedná? Předvésti in effigie výstražný případ, varovati a nabádati k nápravě a probuditi ostražitost těch, kdož mají pro krásy našeho venkova cit, aby se proti bestiae triumfanti zavčas ozvali a důrazně protestovali.

— **Ottův Slovník Naučný.** Tušíme v lednu příštího roku bude tomu dvacet let, co vyšel první sešit velkého Ottova Slovníku Naučného a pamatujeme se dobře na tuto událost, v kulturním našem životě prvního řádu. Obrovské dílo, které jak svým obsahem tak rozsahem v literatuře české jest ojedinělé, vynikající vysoko nade všemi obdobnými podniky a mající jen málo sobě podobných v literaturách jiných, blíží se teď rychlými kroky ke svému zakončení a zdá se, že právě po letech dvaciti, asi v lednu neb únoru roku příštího, vyjde sešit poslední. Tedy práce dlouhého času a přečetných spolupracovníků, jichž možno snad čítati do set, mužů vesměs vynikajících na českém poli vědy, literatury, umění, obchodu, průmyslu — a všech jiných odborů moderní kultury. Pomník postavením posledního kamene bude dokonán a bude hlásati jak podnikavost, vytrvalost, obětavost i odvahu českého nakladatele, který po leta rukou mistrnou i šťastnou zasahuje v osudy české literatury, tak úmornou píli spolupracovníků a výši českého písemnictví v nejširším toho slova smyslu, s nímž pojí se i umění grafické. Nechceme tuto než poukázati na velice významnou událost, jakou jest nastávající ukončení Ottova Naučného Slovníku, jehož důležitost plně ocení teprve čas budoucí. Přes to, že dílo literární, které nezbytně vyžadovalo tolik času, nemůže přirozeně vyhovovati požadavkům let nejposlednějších, když tolik změnilo se v rychlém tempu pokrokovém za těch dvacet let od prvního svazku, zůstává a zůstane přece na dlouho přebohatým pramenem našeho vědění. Ať důmyslný nakladatel se svojí redakcí dohodne se na vydávání doplňků, které vzhledem k objemnosti díla budou moci býti jen velmi stručny, ať se rozhodne k vydání druhému, ne tak objemnému a rychleji skoncovanému — jehož dnes vyspělá česká veřejnost nemusí se již lekati — v každém případě imposantní řada dvaciti sedmi svazků slovníku nynějšího bude širokým, důkladným a pevným základem veškeré práce další, a ti, kteří budou pokračovat na podstati této, budou jen blahořečiti svým předchůdcům za to, že námahu jejich tolik jim usnadnili. Než dojde k tomu, zůstane Ottův Slovník Naučný nevyčerpatelnou studnicí všech možných vědomostí, pokud jde o věci slovanské vůbec a české zvláště, asi nejrozsáhlejší a nejhlubší.

— **Divadelní list Máje** (redaktoři dr. Jaromír Borecký a Ladislav Novák). V čísle druhém pokračuje ve vzpomínkách na Hannu Kvapilovou dr. R. J. Kronbauer, jenž připíná k aforismu umělkyně: »Škoda, že nelze chvíli, kdy člověk je šťasten, vytesat do mramoru . . .« několik momentek z jejího života, jež poetický povzdech Hanny Kubešové jako umělkyně promítají tesknou perspektivou. Ke vzpomínkám víže se hezounký obrázek, fotografie Haničky Kubešové, jež v útlém věku sedmi let improvisovala na nádvorním poklopu hry pro děti. Všeobecný zájem vzbudí článek ředitele pařížského Odeonu Andréa Antoina »Rozprava o režii« (přel. E. Vávra). André Antoine pokládá se dnes ve Francii za nejvyškolenějšího ředitele divadla, a proto také jednomyslně bylo schváleno, když letošního roku ministr kultu svěřil mu vedení činoherní scény, která po Theatre Francais je nejpřednějším ústavem. Antoine býval malým úředníčkem pařížské plynárny a jedině energii své má co děkovati, že, jak se vyjádřil jeden z francouzských autorů, »naučil vlastně všechny pány ředitele ředitelovat«. Jeho kredo regisseurské obsahuje interessantní článek, který v českém divadelním světě vykoná jistě své poslání. Z ovzduší Městského divadla na Kr. Vinohradech je článek »Čtení úloh«. Když byla první čtená zkouška na »Godivu« Jaroslava Vrchlického, proslovil ředitel F. A. Šubert ke členstvu řeč, ve které naskizzoval obsah nového díla mistrova, vytkl celkový ráz dikce básníkovy a dal hercům řadu pokynů, jež jsou hlavním obsahem zajímavého článku. List přináší dále dva originální obrázky (shromáždění členstva Městsk. div. na Kr. Vinohradech 22. září t. r. — pohled do provaziště a na požární sprchy téhož divadla), a obsahuje veliké množství divadelních zpráv, referátů atd. Upozorňujeme ještě, že Divadelní list uveřejňuje pravidelně repertoir ochotnických divadel.

Ročník VI. číslo 5. vydáno dne 25. října 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplací se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ

Loutky.

Román
Ilustruje Artuš Scheiner.
(Pokračování.)

Kdybyste takové fraze všední neopakoval. V naší době, proč zrovna v naší? Lidé byli a jsou nervosní a budou nervosní podle toho, jak jim každému životní poměry ustelou. Nevěřím v žádnou nervosu století, zrovna jako nevěřím a z duše se mi protiví všecka kázání a Šalomouniady mravokárců, že prý je celý svět horší, že se řítí v nějakou propast, jejíhož dna nikdo nedohlédá, že vládne velká zkáza a spousta mravů a bůh ví co. Vím, že pan děkan tamhle přes stůl tázavě mne měří. Viďte důstojnosti, že to není ještě tak zlé na světě, ani s tou nervosou, ani s tou zkázou mravů a všeobecným spuštěním?

Děkan zamžoural přes okraj zlatých brejlí k paní domácí, stáhl tvář k vážné náladě a pravil: — Nervosa je pole pana doktora, milostivá, to lépe on nám poví, ale v ohledu mravů jste opravdu a bohužel na omylu. Svět je fakticky horší, a mravy se postupem kazí více a více.

— To říkáte již deset roků, zasmála se paní Kráglová.

— Právě, že to pozoruji tak dlouho, odvětil děkan.

— Ale to je pouhé všeobecné tvrzení, kde máte důkazů? Sotva máte jakých, doléhala pí. Kráglová.

— Ó, ty nejlepší důkazy, milostpaní!

— Nevěděla bych — Chtěla bych věru znáti ty vaše důkazy.

— Velmi snadno, lze do nich kdykoliv nahlédnout a mžikem se přesvědčiti.

— Pořád o nich mluvíte — ale jak neurčitě . . Kde jsou? Kde je máte? — Stávala se již skoro sama nervosní.

— Jsou to mé matriky, milostpaní! odvětil děkan vážně.

— A co vám povídají ty vaše matriky?

— Povídají, pravil kněz ještě vážněji a pomaleji, povídají, co právě tvrdím, a povídají to v obou obo-rech — úmrtnosti i porodů.

— Prosím vás, ještě s tímhle kalibrem na

nás! smála se pí. Králová, zapalujíc si na doktorově doutníku novou cigaretu.

— Každý, milostivá paní, pokračoval děkan, každý operuje s tím kalibrem, který mu nejlépe svědčí! Mně jsou to ty fádní matriky. Rok od roku čtu v nich a mohu pozorovati, co by zajímalo pana doktora jako vás.

— Mne? ptal se udiveně doktor.

— Vás, jako milostivou. Vás úmrtnost —

— Nedělejte, prosím vás, špatné vtipy na doktory! smál se ze srdce dr. Semerád.

— Docela bez vtipu, pane doktore, vedl děkan dále slovo. Řekněme tedy s příslušnou eufemií, ubývání zdraví v člověčenstvu, hojnější případy úmrtí, což jsou přece příznaky úpadku celkového, který jest přece patrný.

— Ne, ne a stokrát ne. Nevěřím, že by se ze sil, kterými jest nadána příroda, tedy i člověk, mohl ztratiti neb ubýti atom. Tvrdím na vzdor všem lékařům i mravokárcům, že síly celku po jednotlivcích rozdělené se během času vyrovnávají, že jen v jednotlivostech lze pozorovat snad stagnaci . . . ale nikdy nepřipustím úbytek v silách kosmu, přírody a lidstva.

— Ale já ho v i d í m! tvrdil určitě kněz, já ho p o č í t á m, cifry ještě nikoho neoklamaly, milostpaní.

— Eh, v tom ať se brání doktor, pravila paní Králová, to jest jeho doména, mne více baví vaše druhé, pošetilejší tvrzení. Ale můj bože — ulekla se padnouc zrakem na protější hodiny, ne, co to děláme? Jak ten čas ubíhá! Víte, že jest již devět? A co ty, Jiříku? Ty nic, jakoby se ani nechumelilo, zde sedí, sedí, ani nemžiká, hltá všecko jako starý a nepřihlásí se, že udeřila dávno jeho hodina obvyklá, kdy má spát. Hajdy, hošku, zmiz okamžitě!

Jiřík beze slůvka vstal, šel k otci, který usedl vedle ředitele Seidla a s ním o něčem obchodním pojednával, přál mu dobrou noc a políbil mu ruku. Pan Krágl jako ve snu, nedaje se z výkladu svého rušiti, dotkl se hošíkova čela letmo, více ze zvyku, než z pravé potřeby vnitřní. Hoch opakoval totéž u matky.

— A což na zítřek všecko v pořádku? — Úlohy napsány, slovíčka memorována, cvičení od včíra opraveno?

— Všecko, matinko, pravil hoch jasným hlasem.

— Byli jsme, milostivá paní, vmísil jsem se do hovoru, jakobychom tušili, co nás odpoledne a večer bude očekávati, pilni již v přestávce polední od 11. až do oběda. Můžete být jista, Jiřík je dobře obrněn proti všemu a všem. Dobrou noc, Jiříku, pravil jsem, líbaje Jiříka na též místo na čele, kde před chvílí na mžik spočinuly rty paní Králové.

Nevím, co to bylo, jakobych cítil zvláštní sladkost i aroma tohoto jejího políbku.

— To je krásné, pravil po krátké pauze, když Jiřík odešel, ředitel Seidl, že Jiřík tak přilnul k panu professorovi, to ovšem půjde mu teď učení jinak, než dříve . . .

— Jiřík, vmísil se do toho pan Krágl, je dobrý kluk. Jemu dosud chybělo jen jediné, a proto měl také loni ten malheur s tím reparátem: Cit pro povinnost. To je první, co mají děti mít, a pak je úspěch každé výchovy zaručen. Jen vzájemným vykonáváním povinností stojí svět, a všecky zmatky naší doby lze redukovati na odboj proti povinnosti nebo nepochopení citu povinnosti.

— Prosím tě, Karle, ušetř nás kázáním. To již raději poslouchám tadyhle pana děkana . . . vždyť beztoho je nám dlužen ještě výklad druhé polovice své these . . . o zkáze mravů a všeobecné spoustě na světě. Není-li pravda?

— Proto také milostivá, podotkl dr. Semerád, vyexpedovala, ale velmi obratně, to je pravda, Jiřička, než začal výklad o porodech; smál se jako Mefisto.

— Nemusí o všem ještě vědět, pravila pí. Králová, ale žert stranou, měl již čas. Prosím, pane děkane, vy tedy myslíte či chcete dokázati, že mravy se kazí rok od roka, že lidstvo a tudíž svět spěje rovnou cestou k zatracení, nejmírněji řečeno.

A vaše důkazy, smím-li prosit?

— Mé důkazy, počet čili číslo nemanželských dětí v matrice stále rostoucí proti letům minulým.

— Hinc illae lacrimae! rozesmála se pí. Králová. Ale račte dovolit. Tohle nemohu připustiti, tahle logika má chloupek.

— Ta jedině jest správná — cifry nestrpí odporu.

— O ty se nikdo nehádá, důstojnosti. Což já tvrdím něco jiného? Já tvrdila, že sil v přírodě a kosmu, v lidstvu, chcete-li, neubývá, a vy mi na to pravíte, že jest stále víc a více nemanželských dětí na světě. Jsou-li manželské či nemanželské, to v mém případě nerozhoduje. Jsou, a to stačí mým theoriím.

— Možná, že vašim, ale morálce ne, bránil se děkan přicházeje trochu do ohně. Já jen vám chci dokázat, že nemravnosti přibývá . . . můj bože, my to víme po každém posvícení za devět měsíců nejlépe, a matriky mají dobrou paměť, milostpaní.

— Ale tím nejste o píď ve svém důkazu dál, pane děkane, začínala se již také trochu zlobiti paní továrníková. Jen potvrzujete mé tvrzení. Jak se děti dostaly na svět, jestli manželsky, jak vy říkáte, či nemanželsky, jest jedno a lhostejné v mé thesi, opakuji vám to po česku.

— A já rovněž po česku pravím, že je to důkaz mého tvrzení, že svět je stále horší a spoušť mezi lidem větší. Dovolte malou epi-

sodku. Když jsem byl malý hoch, byl jsem miláčkem nebožtíka starého kantora Doubravy, dej mu pán bůh nebe! Zůstával jsem i po škole u něho, pomáhal mu při jeho práci — on, jak známo v celém okolí, vyřezával lupenkou, a jeho specialitou a spolu idealem bylo, budovati takto modely všech světových kathedrál a velechrámů po celém křesťanství. Pracoval právě na dómu milánském tenkrát, který pak odkázal sbírkám naší průmyslové školy měšťanské, já se po skončené hodině školní batolil vedle něho, tu pilku podávaje, tam odpadlé třísky sbíraje neb piliny odfukuje. Jednou pan učitel odešel na chvilku. Já šukal po jeho stole a náhle zavadil můj zrak o tlustou, silnou knihu, na jejíchž deskách stálo velkým černým písmem napsáno »Katalog«. To se ví, že má zvědavost byla na koni. Teď konečně jsem stál u pramene svých dávných tužeb! Plaše otevru, pár listů obrátím. V knize byly samé rubriky, jedna vedle druhé, četl jsem: Číslo pořadné, Jméno dítka, Stav rodičů, Náboženství, Prospěch, Mravnost atd., jak to bývá ve všech katalozích na celém světě. Tu náhle čtu: Čís. 56. Marta Prchalová, nábož. katolické, stav rodičů, matka: Padlá osoba — vše ostatní bylo mi již lhostejno. Ubohá maminka dobré Martičky — byla mou spolužačkou a měla — první dojmy z dětství jsou nejsilnější, říkají paedagogové — tak hezounké pomněnkové oči — co se to jen stalo té dobré paní? Upadla asi jednou tak nebezpečně, že ji to zůstalo pro vždy památkou? To si asi moc ublížila, a neměl jsem chvilku klidu a pokoje od té doby. A když druhého dne jsem Martičku ve třídě viděl, díval jsem se se strany na ni, pozoroval ji s takým účastenstvím a soucitem, že to ani říci nedovedu. Měl jsem tisíc chutí se jí zeptati, kdy a jak ta její maminka upadla . . . ale neměl jsem dost odvahy k tomu.

(Pokračování.)

V. FREYN:

Z povídek o matkách

áhoda zavedla mě do velikého města severního Německa.

Začínal podzim, a celé dny pršelo. Smutek padal na vše, a se stromů sypalo se listí. Bylo chladno, a studený vítr nalézal i nejmenší skuliny.

Chtěje zabíti nudu prázdného odpoledne, zajel jsem do zoologické zahrady, proslulé svou úpravností. — I tam bylo smutno.

Opuštěnost liduprázdných prostor, rozmočený písek promenad, a nevlídné vlhko síní rozlaďovaly. — Veliké ticho vládlo ve všech koutech. Zvířata krčila se v klecích a jen časem zařvala kterás bestie nudou nebo hladem. V síni koček několik lvů a tygrů leželo v řadě velkých klecí; podřimovali.

Chvílemi některý zívl. Zápach, charakteristický zvěřincům, dráždil čich. Studeno a vlhko prosytilo vše i zde.

Na konci řady zastavil mne roztomilý obrázek. Uprostřed prostranné klece hráli si tři malí lvíčkové, váleli se po sobě, zatínali svoje, teprve narůstající zuby druh druhu do šíje a natahovali si vzájemně svou elastickou kůži. Chvilkami kvikl některý bolestí — ale hned na to připlácl packou bratříkovu hlavu, až zaduněla na podlaze. A nové klubko stočených těl, chumáč měkkých tlapek, a nový křik.

V koutě klece ležela veliká lvice, matka. Zachmuřeně a apathicky hleděla před sebe dlouhým, smutným pohledem a nevšímala si ničeho. Zdála se dumat o čemsi truchlivém — snad bylo jí zima a snad v matných pásmech jejích myšlenek probleskla vzpomínka na kraj z kterého ji sem přivezli. Vycítíc pohled člověka, přimhouřila oči — až zavřela je úplně. A odvrátila hlavu. — V tom pohybu bylo pohrdání.

Náhle vstala, V celé své velikosti protáhla se dlouze — a tiše přibližila se až těsně ke mříži klece. Rozhlédla se po celé délce síně — a náhle, prudce zamouc drapy mezi dráty mříže, zařvala ohromným, hrůzným tónem, několik vteřin znějícím. A pustíc dráty, začala dlouhými, rychlými kroky pobíhat podél mříže. — V jejích rozšířených očích rozněcovaly se blesky, a v pohybech celého těla patrno bylo rozčilení, co chvíli stupňované.

Její zařvání jako by bylo znamením ostatním — celá řada klecí oživla — za chvíli pobíhaly šelmy všechny.

Lvice mezi tím v pausách téměř pravidelných vyrážela ze svého chřtánu mocné, dlouhé zavytí. — Pobíhala vždy rychleji.

V tom šel kolem hlídač. Spatříc jej, zastavila se lvice rázem, a skrčila se jako ke

skoku, upřouc naň svůj strašný pohled. — Štouchl ji tyčí a usmál se:

»Ta má hlad! To cítí, že se blíží doba krmení a proto tak vyvádí; teď, co má mladé, nelze s ní obstáti — sežrala by tři porce. —«

Vidouc, že se hlídač vzdaluje, zalomcovala lvice mříží s výbuchem vzteku a táhle zavyla. Znovu rozběhla se podél tyčí v nervósním, nedočkavém chvatu.

Pojednou mláďata, lvíčkové roztomilí, patrně v domnění, že si matka s nimi bude hrát, začali vyskakovat po její hlavě, a ten nejmenší pověsil se jí na ocas. — Pádnou ranou pracky mrštila lvice smělcem do kouta a jako by neviděla lichocení ostatních, dále hnala se kol mříže; mezi nohami pletly se jí její děti. V této chvíli si jich nevšímala; měla hlad, ohromný hlad zvířete nikdy dosti nenasyceného — a ten bral jí zájem o vše ostatní, přemáhaje a zatlačuje svou akutní silou smysl pro cokoli jiné. Blesk jejího oka stával se zuřivým, a řvaní znělo vždy vztekleji.

Dlouhou chvíli trvalo toto divadlo. — Náhle se otevřely postranní dvéře, a do síně vjel vozík s masem. Ohromné rozčílení zachvátilo obyvatele klecí.

Přistoupil hlídač — a nejprvé tyčí zahnal lvici do kouta, pak zvedl velikou, dřevěnou stěnu a vsunuv ji svisle do klece mezi dvě mříže, rychle tak přepažil prostornou klec ve dvě oddělení; v jednom zůstala mláďata, ve vedlejším zbyla matka sama. — Lvice k tomuto opatření mlčela — a jen hrozným pohledem sledovala každý pohyb hlídačův. A ten — konečně tedy — na krátké vidle nabodl silný kus masa a podal k malým, pootevřeným dvířkám mříže. Mocnou ranou ohromné tlapy přirazila lvice kořist k podlaze a rychle přitáhla ji k sobě. Klesla k zemi a strašným chrupem začala se do masa. Urvala kus a hltavě polykala. A dlouhým, labužnickým tahem vyssála krev. Několik okamžiků zůstala v pose klidu nad touto svou večeří, jako by odpočívala po únavě dlouhého čekání a hotovila se k pohodlnému nasycení se.

Náhle ale prudce zvedla hlavu a napjala sluch.

Do sousedního oddělení klece podal hlídač lvíčkům tři žebra, aby si ohrýzali co na nich zbylo. A tito, jako všechny malé děti v podobných případech, začali se o podanou večeři tahat, křičet a kvičet — na konec byla z toho malá rvačka.

Vedle zavřená matka slyšela povyk, slyšela rány, bolestné hlasy a vysoké výkřiky — a její šíje se zježila. Prudkým pohybem popadla celý kus masa do tlamy a vstala. Její oči, ohromně rozjevené, podivně zasvítily. Bylo v nich zděšení, snad starost a ještě spíše bázeň — a v celé pose zvířete patrno bylo náhlé rozechvění. Hodila hlavou do výše a obrátila se ke stěně přepažení. Bylo zřejmo, že chce na druhou stranu. A nyní začala drobnými, kvapnými kroky pobíhat kolem této dřevěné přepážky a z jejího hrdla vyrazilo žalostné zavytí. Vytřeštěné oči hleděly prosebně, ohlížejíce se na všechny strany, jako by hledaly pomoc. Veliký kus masa visel z její tlamy, a poletoval dle pohybů hlavy. Na žrani již lvice nepomyslila — patrně na hlad rázem zapomněla; a bylo pouze patrno, jakou starost jí působí to, co děje se za přepážkou. Dušené zvuky z jejího hrdla zněly jako kvílení prosby a žalu, a prudké pohyby hlavy i tlap byly plny velikého, bezmocného rozčílení.

Lvíčkové vedle rvali se dále — a jejich matka za přepážkou už nevěděla co počít. Stávala se zuřivou.

A trvalo zase chvíli, než objevil se hlídač. Konečně přistoupil — a rychle odstranil prkno.

Jediným krokem stála lvice uprostřed klece — nad chumáčem svých dětí.

V mohutné tlamě držíc svůj kus masa, který nepustila ani v největší úzkosti, s vysoka pohleděla na spleť malých, měkkých těl svých synků. Její rozčílení zmizelo rázem. — Co dělo se v této chvíli v mozku tohoto zvířete, jehož majestátní posa byla klid samý? Cítila radostné utišení a snad uvolnění, když viděla, že její strach byl zbytečný, že děti její nikdo netrýzní a nic že jim nehrozí? Těžko se dohádat —. Leč, stalo se toto:

Lvice pojednou pustila pomalu svůj kus masa, na který prve tak dlouho čekala, k zemi. Lvíčkové, ucítíce krev, pustili své kosti, a jako na povel začali svoje zuby do masa, každý s jedné strany — a skrčivši se všichni tři, táhli, každý k sobě. V této posici zůstali ležet, čekajíce patrně, kdo dřív povolí. A jejich matka, roztáhnouc nad nimi svoje přední tlapy, dlouhými, něžnými tahy svého velikého jazyka olizala všechny tři své děti od kulatých hlav po celé délce jich měkkých tělíček — tak, až hebká jejich srst celá se leskla. — To byly matčiny polibky radosti.

Stálo nás několik u tohoto obrázku — a snad náhodou v jednom okamžiku všichni jsme se na sebe vzájemně podívali. A v očích všech zřel jsem onen vlahý, nesmělý úsměv, kterým se kryje i prozrazuje pohnutí.

A lvice, když zlíbala a polaskala mláďata, sebrala kosti, které zůstaly stranou odhozeny, a — snad proto, že znovu hlad se přihlásil, sedla s nimi do zadu klece a začala je drtit svými ohromnými tesáky.

ZDENĚK POLENSKÝ:

Na otcův hrob.

(Karlu Knittlovi.)

I.

Za trochu hudby, za ten akkord sladký,
jenž z nitra tvého do mé duše pad,
za vše, co dal mi život tvůj tak krátký,
za to, že měl's mne z celé duše rád,
za pravdu, poctivost, za něhu matky,
za lásku k vlasti až ve hrobu chlad,
za vše, co mohu vzpomenouti zpátky,
já děkuji ti, otče, nastokrát!
Můj přijmi dík. Vše, co jen mohu dáti,
to přináším na předčasný tvůj hrob:
Pár písní jen. Žel, tebe nenavrátí
vzpomínky z dávno uplynulých dob,
jež kladu na tvůj rov jak svěží kvítí. — —
Však duše tvá, o, jistě že to cítí!

II. (Interieur.)

Klid hluboký jak věčnost kolem dřímá,
a vše se halí v tajný smutku šer.
Smrt rukama se dotkla ledovýma
zde všeho kol, jak šla tu v podvečer.
Stich' klavír. Pust je stůl. Jen chladná zima
kol vane dechem nadpozemských sfer,
kam hlédneš, všechno tajné šero jímá — —
Den pozvolna se chýlí na večer.
Krvavé slunce z dáli od západu
svou rudou září vrhá do oken
na černou rakev, matných světel řadu,
kde nerušený, klidný, věčný sen
obsypán květy, s rtoma ledovýma
s poklidem v tváři mrtvý mistr dřímá. — —

III.

Spustili rakev. V hrobu tiš
poslední hozen květ —
poslední pozdrav k tobě níž
tam od nás, otče, slét'!
Poslední zpěvy zmlkly již —
Nuž, s bohem naposled!
Ty duše drahá klidně spíš —
O, jak je prázdný svět!
Nuž s bohem! Dřímej tichý sen,
spi sladce! Nechať zdá se ti,
že po práci spíš unaven
u ženy doma, u dětí —
S velebným klidem v líci
spi, jak spí pracovníci!

IV.

Již slunce zhaslo v rudém zákmitu,
a letní večer zvolna k zemi pad.
U hrobu tvého v tichém soucitu
jsem pochmurného muže viděl stát.
Tvůj nepřítel to byl, jenž bez citu
v tvou dráhu jenom překážky ti klad;
teď stál zde smuten, v bolném pocitu.
Jak, v čem ti křivdil, odčinil by rád!
A bez pohnutí dlel tak ještě chvíli.
Pak zamyšlen když zvolna odcházel,
já zřel, jak zraky se mu zarosily,
a slza, kterou žal mu v oku vznítil,
na hrob tvůj padla, jenž se v šeru tměl. —
O, co's v té chvíli, otče v hrobě cítil!!

V.

Jde na večer. Kraj pozvolna se stmívá,
ve sladké vůni růží, jasmínů,
a letní noc, tak vábná, opojivá,
jej lehce, tiše jímá do klínu.
I pásmo hor tam v dáli v jedno splývá,
i Říp se zvolna halí do stínu. — —
S temného nebe hvězda níž se dívá
podivným svitem v světa hlubinu.

Tak jasně shlíží s temných výšin ke mně,
kam ohlédnu se, všude zřím ji plát
tak hluboce, tak mile, přetajemně,
tak laskavě — ten pohled měl bych znát!
O, vím již, otče, tvá to duše snivá
se okem hvězdy na své drahé dívá!

DR. D. PANÝREK.

Divadelní flora.

Studie divadelního lékaře.

řihlížeje několikátým reprisám, všímne si divák lecčehos, co ujde při premieře, kdy nejvíce upoutává děj, hra jednotlivých osob a souhra a snad i prob ém literární, lecčehos zdánlivě podřízeného, co ve skutečnosti není podřízeno, naopak, jako složka divadelního umění důležitá pospolu s ostatními složkami žádoucího effektu dociluje. Kdo bude dnes tvrditi, že v dramatickém umění je scenerie věci podřízená? A flora divadelní je takřka essenciální součást scenerie. Ty idyllické doby dramatu, jakým bylo za dob Shakespearových, kdy do divadla chodilo obecenstvo s tak silnou illusí, že mu stačilo, když na kulisy byl připevněn nápis: Totoť je les, totoť je město, totoť je pokoj — ty doby jsou už pryč. A spokojí-li se prostý divák venkovský přihlížející ku představení nějaké drobné kočující společnosti, jež rozbila svůj stánek v některé hospodě nebo dokonce ve stodole, spokojí li se nejprimitivnější výpravou, je to záviděníhodný stav duše, schopný fantasie, schopný líbezného sebeklamu, jemuž dostačí málo, velmi málo — na velkoměstské scéně žádá se co možno dokonalá výprava, která za pomoci množství prostředků technických, optických a jiných, dociluje illuse největší, nejednou úplné.

* * *

Jedna ze složek scenerie je tedy divadelní flora.

Co rozumíme divadelní florou?

Všechny součásti jeviště, výzdoba osob, nábytku a místností, kulisy a prospekty, které rostlinu nebo, lépe řečeno, rostlinstvo representují, tedy právě tak zasněžený les, jako bouquet na prsou zpěvačky ve Viole, právě tak trávník jako skupina živých květin v popředí jeviště znázorňujícího park ve »Fialce«. To vše má svoji barvu, svůj vnitřní intimní život, svůj mechanismus a organisaci obecenstvu utajenou, svoje poslání, jež by nikdo netušil, když viděl několik utahaných vavřínových stromků stati za kulisami.

Celkem lze říci, že flora divadelní má své důležité poslání, tím složitější, čím dokonalejší je výprava, že je flora z velecenných pomůcek režie; někdy rozumí se sama sebou, když na př. jde o to, vyparádit okénko venkovského pokojíku maloměstské panny, jindy jen důmysl bystrého arranžéra jeviště manipuluje těmi pomůckami a dociluje jimi netušeného efektu.

* * *

Flora divadelní je trojí.

Především jsou to květiny a rostliny živé. Po druhé pracuje s umělými rostlinami — s těmi hraje se nejčastěji. A naposled vystupuje se na jeviště s rostlinstvem — malovaným. Každá krajina je takový ensemble rostlinný, lučiny, polnosti, lesy, křoviska, stromořadí, sítí u řeky, parky a zahrady. — Tato planimetrická flora je nezbytná pomůcka, bez které neobejde se ani nejposlednější venkovská »šmíra«. Ovšem v hodnotě takých maleb na plátně upevněném k dřevěným rámcům a kostrám, jsou veliké rozdíly a smáváme se shovívavě, když zabloudivše do maloměstské arény, nalézáme v libosadech kře růží s květy jako hlávkové zelí, nebo když slyšíme papírové šustění květů, které trhá Siebl v Gounodově »Faustu« do kytice, chystané pro Markétku. A na druhé straně obdivujeme se znamenitým scenerím velkoměstských divadel prvního řádu, pořizovaným malíři odborníky se zvláštním talentem pro obrazy toho druhu, nad to praxí ještě vyškolenými malíři divadelními, umělci prvního řádu, pracujícími ve zvláštních atelierech a vládnoucími řadou pomocných sil, také akademických umělců.

Tu vítězí znalost efektu rozmanitých barev za umělého světla, jak je ten který kus v těch kterých výjevech žádá, tu přitemnělé interieury vykouzlujíc, tu zaplavujíc své floristiky celými povodněmi červnového slunce (Holčička Vikové-Kunětické). To jsou díla umělců zvučného jména, malířů specialistů, jimž ovšem perspektiva musí býti běžná, jako písaři pero nebo chirurgovi nůž.

Že lze podobnou florou, jež nepotřebuje zalévání ani kypření půdy ani mrvení, pracovati bezstarostně, ježto nic z ní nevadne, jabloně mají stálé ovoce, třešňové sady ze »Sirotka« stále jsou v plném květu, je na bíledni. Také se sic opotřebuje taková kulisa, třeba se s ní zacházelo velmi opatrně a sešlé kulisy starých kočujících společností, jichž zeleň je celá kropenatá ostrůvky odloupnutého barviva, které na venkovských fasuňcích a vlivem povětrnosti se odřelo a vydrolilo, vzbuzují srdečné hnutí soustrasti a politování nad tím těžkým životem, který svorně s hercem nese v pře-

vratech fortuny prostá jeho kulisa. Jakým aristokratem je proti takové kulise stromek umělých květin, který má přece tři dimense, živé barvy, pohyb a výmluvnost gesta, na př. takový věnec z rudých růží na hlavě tetrarchy ve Wildeově Salomé nebo v kučerách mladého imperatora při hodokvasu v jednom výjevu »Tragedie člověka«.

Nad to vše zajímavější je však flora živá.*) Platí zásada, že flora nejblíže očím diváctva stojící má býti, aby byla illuse dokonalou, dle možnosti živá.

Proto chovají velká divadla dosti slušnou zásobu flory v hrncích i dřevěných truhlících pro tuto výzdobu popředí jeviště. Zcela účelně nevolívají se tu lilie a pomněnky, aniž jiné snadno vadnoucí a svěží vzduch i hojně vláhy potřebující rostliny, nýbrž flora otužilá, keříky a strůmky s listím tuhým, kožovitým, vzdorným, odolávajícím prachu, špatnému nakládání, které obstojí bez vláhy v neklidu rušného života jevišť, brzo v temnu, brzo v oslňujícím světle tisícerých žárovek.

Bývám jako divadelní lékař volán často na jeviště k náhle onemocnělým hercům a herečkám a bývá mi často třeba setrvati přes celý akt za kulisami, aby bylo lze hned přispěti vhodnou pomocí, kdyby umělec neočekávaně ji potřeboval, když přes to, že je mu nevolno, vystoupí, aby nezmařil představení. Tu stávám mezi kulisami a v pause rád přihlížím ruchu měnící se scenerie. Za takových intervalů zahlédl jsem leccos, co s našeho stanoviska botanického je zajímavo. Jde na př. o to vystaviti scénu, ve které převládá rostlinstvo — jeviště má třebas představovati park nebo zahradu, nebo některou lesní scenerii. Se suffit spouštějí se stromy, na podlahu prostírá se veliké na rubu bledě zeleně natřené plátno, jež má z dálky a s výše jeviti se trávníkem; aby illuse byla ještě dokonalejší, kladou se u paty silnějších kmenů zvláštní umělé trávníky. Jsou to proužky z nějakého hrubého líčí zeleně napačochovaného a setkávaného v kusy as 5—6 decimetrů dlouhé a 2—3 decimetry široké. Tato pásma, říkejme jim »divadelní drn«, jsou zbarvena světle zeleně oním odstínem barvy té, které jsme jako děti na výstrahy rodičů musili se varovati jako jedovaté. Říkalo se tomu tónu sviňobrodská (švajnfurtská) zeleň, a později jsme se na školách dověděli, že je to arsenan měďnatý, sloučenina oběma svými složkami, zvláště arsenem, značně jedovatá. Hrubé to tkanivo je zbarveno ovšem jen na povrchu — nános barviva na krajích a koncích vláken, jež mají representovati stonky trávníku, brzy se otře při tom spěšném střídání scenerie, když se po trávnících takových šlape, občas brkne o ně, kopne do nich, když dělník, aby byl rychle s uklízením jeviště hotov, hází kus po kuse mezi kulisy. S výšky lóží, balkonů a gallerií však zeleň těchto umělych trávníků převládá a optický i scenický úkol svůj dobře zastávají, skrývajíce také ufaté konce kmenů před zrakem divákovým, ježto by jinak kořenů prosté pně zarážely. Sem tam je do těch divadelních drnů hrubě vetkána nějaká růžice, jež má representovati nízkou listnatou lodyhu nějakého zakrnělého plevele, nějakou lebedu nebo pampelišku po odkvětu nebo plazivé stonky mochny. Úkolu svému zcela vyhoví tato flora, vypočítaná na efekt do vzdálenosti, nikoli pro čenichavý nos zakulisního botanika s klíčem.

Aby pak dojem byl ucelený, postaví některý dělník do popředí jeviště po stranách k prvním kulisám skupiny rostlin živých, jak je právě děj vyžaduje. Menší stromky oleandrové pro svou houževnatost a přístupnost u nás všude i po venkově pěstované exotické rostliny keříky jižního rozrazilu (Veronika), vavřínové stromky s kulatými korunami, jež nyní přišly do módy na výzdobu titulních obrázků empirového slohu, dále i nějaká Dracaena k výzdobě salonního interieuru do povědomého stojanu k divanům, také nějaká velikolistá, temnozelená Aspidistra, která by snesla ještě horší nakládání, nežli jest ono, jehož se jí dostává na jevišti při proměně, bíle stříkané listy obecně známého keříku Aucuby, laločnaté listy Sieboldie, rozmanité odrůdy skleníkových druhů palem — rostliny tedy většinou nekvetoucí. A znamená to zvláštní péči o realističnost jeviště, když vypůjčí se na výzdobu nějaké scény od květináře ensemble kvetoucích rostlin, azálky, rhododendra a jiné květiny se záplavou květů intimních barev.

Spěch, jenž je přirozenou vlastností všech, kdož mají na starosti úpravu jeviště, nepřipouští, aby se někdo mohl s květinami láskati, jako zamilované děvče se svou myrtou nebo stará panna se svojí fuchsií nebo pelargonií, urovnávat lístečky, sbírat sežloutlé a zvadlé lupínky, pečlivě zalévati floru. To jde ráz na ráz za kulisou. Nikdo netiskne květináče k prsoum — za kmen rafne dělník jeden strůmek pravou rukou, druhý levou a šups s nimi za kulisy. Bál jsem se vždy, že se rostlina drsným tím hmatem vytrhne z kořene nebo kmen její přelomí. Ale nestane se to — kořeny tkví pevně v půdě, půda přiléhá ke stěně nádoby — flora se už tak volí, aby

*) Ač není nezajímavo pozorovati za kulisami na jevišti velkého divadla před vytaženim opony, jak na př. věkovitý dub zvedá se do sufit hravě, vznášeje se nad pozemskou hroudu — ani kořínek nezapraská; a jindy celý prales tropický s mohutnou vegetaci sestupuje s výšky, že sotva stačíte odskočiti na upozornění dělnika, aby vás do hlavy neklepla silná lať zatěžující dolní okraj.

něco snesla. Nejsou to právě křehounké balsaminy, jsou to ocelové stonky nezničitelných, osvědčených již »divadelních rostlin«, ježto divadlo nemůže si vydržovati zvláštního zahradníka pro svou živou floru. Citlivé dámy často pozastavují se na ulici nad tím, jak zřízenci květinářských a zahradnických závodů zacházejí se stromky exotickými, jež se půjčuji ke květinové výzdobě koncertních síní, slavnostních sálů atd. Vozík drkotá po dláždění, kbelíky se stromky poskakuji, stromečky se klátí se strany na stranu narážejíce do sebe korunami, jako koštěte chopí se zřízenec takového vavřínu, jen aby byl s prací hotov. Zde před očima veřejnosti nakládá se s těmi rostlinami ještě dosti lidsky — není tu přece jen ten spěch přesně ustanoveného 3hodinnového období, vyměřeného na představení, jež je třeba samo sebou dosti dlouhé — na jevišti nutno zacházeti s rostlinou vskutku »brevi manu«. Tu není místa k sentimentalitě a vzdychání, že prý rostlina také cítí. Pohled jest — pravda — na takové zacházení s rostlinou dosti trapný, zvláště na poprvé, ale němí a nehybní ti herci, kteří nepotřebuji ani gáže ani netrpí divadelními nemocemi, jsou už tak voleni, »angažováni«, aby něco vydrželi a vydrží hodně. Mají přece jen při všem tom nedostatku klidu a stejného ústředí, jež je životní podmínkou rostliny skoro každé, delší život, nežli nějaká růže ve vlasech herečky nebo zpěvačky, nebo kytice na jejich ňadrech či chrisanthéma v knoflíkové dirce některého divadelního lva salonu. Tyto živé květiny na jevišti po spuštění opony dohrály svůj úkol a mohou klidně večer neb nazítří ve vázičce hereččina budoárku jednodenní, jepičí život svůj dodýchati. Proti nim jsou ti malovaní representanti flory pravými methusalemy. Však slouží některé bez reptání snad již na čtyřiadvacátý rok, od 18. listopadu r. 1883, kdy Národní Divadlo po požáru znova zbudované definitivně otevřeno.

Když člověk intimněji zasvěcený do dějů za oponou poodhalí roušku ze svých třebas drobných a roztýlených zkušeností, ukáže se lecos zajímavého. Bohužel připraví se tím nadšený divák, jenž chce věřit, že perly jsou pravé perly a že tropická příroda je pravá tropická příroda, vždy o kus sladké illuse. — Kdybych nepsal pro čtenáře divadelníky, článek, jako tento, zůstal by v peře. Neboť je z veškerých snah snad nejodiosnější snahou vskutku neblahou, připraviti člověka o illusi. Smět zase hleděti do světa očima čtrnáctiletého chlapce, jenž pohnutím ani nedýchal při prostředních produkcích kočující společnosti — byl bych nejšťastnějším z lidí. Kultura, to jablko poznání nás novodobých Adamů, ničeho nedává v umění, jen béře. A proto divadlo stále rozmnožuje prostředky k sesílení illuse, k roznícení obrazotvornosti.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

ekej oklesky a snášej chvoj na hromadu. Na to snad stačíš,«« — obrátil se potom ke mně. — Tak ten člověk potom prosil hajného, aby ho tam nechal, že nemá co jíst a pět dětí doma. Bylo mi ho líto. Pane, věděl jsem, co to je hlad! — Pantáto, povídám, líběj' ho tu ponechat. Já bez toho dnes odpoledne a zítra ráno přijít nemohu, proto že ten pohřeb musím obstarat a tátu doprovodit k hrobu. — Na tuhle mou řeč hajný ho nechal, jen pro sekyru si musil dojít do Nalžov. —

Ještě než se vrátil, pan nadlesní přišel, před samým polednem. Jak ho hajný spatřil, přistoupil k němu, na mne ukázal. — »»Na toho kluka se podívaj',«« povídá mu, »»to je parádník, takového ještě neviděli.«« — Pan nadlesní se podíval a, jak mě uhlídal, smíchem div se nestrhal. — »»Prosím tě,«« povídá, »»kde pak's tohle sebral?«« — Já bych byl rád smekl, když jsem toho pána viděl, ale nemohl jsem, proto že jsem měl čepici přes uši staženou a pod bradou přivázanou; tak jsem jen stál a koukal a pan nadlesní se smál a hajný taky. — Když se hodně nasmáli, hajný pojednou řekl: »»K smíchu je ten kluk, ale jen co je pravda, hodný je, viděj'!«« — a dal se do povídání, co a jak se mnou bylo a

s tátou; ani jsem to všechno neslyšel, proto že se ode mne odvrátili. Za chvilku na to pan nadlesní mě zavolal. »»Chlapče,«« povídá mi, »»přijď odpoledne ke mně na úřad, já ti peníze dám, abys mohl tátu pochovat; snad se tam najde, ještě něco pro tebe.«« —

Já na to jen jsem něco zablábolil; mluvit jsem nemohl, jak mi bylo u srdce. Bylo mi, jako by ke mně byl promluvil sám Pánbůh, který, ať si kdo povídá cokoli, člověka neopouští. Chtěl jsem tomu pánovi políbit ruku, když jsen se trošku vzpamatoval, ale on si ji políbit nenechal a, tohle že se nedělá, řekl, a jen abych byl jak se patří. —

Po těchto slovech Váša se odmlčel a zadíval se do prázdna.

»Žes mi tohle nikdy neřekl!« vece žena, usednuvši na postel a přiloživši kojence k prsu.

»Nu, neřekl! — nepřišlo mi to na jazyk, vidíš! . . . a to pro to, že jsem ti o té své bídě mluvit nechtěl. Taky jsem se zapomněl jednou, však víš, s těmi rybami. Holomek jsem byl a zloděj. Sám nevím, jak jsem se dal svést k tomu. Však mi to potom rozešlo v hlavě, v kriminále, mezi tou sebrankou tam! Na toho pána jsem měl pamatovat a na neboţtíka tátu tam na hřbitově v Těchonicích. Táta chudák hlady umíral a, co by za nehet se vešlo, nevzal, a já, pardyje! měl jsem z čeho se nasytit a krad' jsem! . . . Kořalka, sakra! — napít se mi jí dali, opil jsem se a bylo to! . . . Však víš, že s těch časů jsem se jí vystříhal . . .«

»Že to tak povídáš před dětmi,« pravila s výčitkou žena; »není ti to hanba?«

»Co? hanba? Ať zvědí, proč na ně čeká bída, do níž teď upadnou,« odpověděl trpce; »aspoň jim to bude výstrahou a neodpadnou od poctivosti. Jim k vůli snad Pánbůh se smiluje a dá se mi zase uchytit, než hlady a zimou pomrou. Jinam kdybychom se stěhovali, nic bych se nebál, ale tam! . . . A vyčkat jinde? . . . najímat byt? . . . však víš, že peněz není, z ruky do úst jsme byli živi . . .«

Žena uložila kojence do kolébky, přistoupila k muži a položila ruku na jeho rámě.

»Hleď, Vášo,« pravila s úsměvem na rtech, »já se nebojím tak tuze. Tys neměl matku — ale tyhle děti ji mají! . . . Bezpeč se, že je hladem a zimou umřít nenechám, Myslím, že, kdo pracovat chce, taky práci najde. Někam už se uchýlím s dětmi a ty dlouho hledat nebudeš. Prodáme kozu, prodáme běhouna — bude na cestu . . nábytek a peřiny máme . . tož nás někam do bytu vezmou. To není jako ty tenkrát, když jsi přišel šupem a neměl's ničeho nic.«

Už pozatřásl hlavou.

»Co ty víš!« pravil; »v městě by se práce třeba našla, ale byt třeba zaplatit předem a k tomu nyní, koncem listopadu, po čtvrtletí, kde nájemníci činži právě zaplatili, kde že se najde něco prázdného? . . . leda náhodou. Už jsem pomýšlel jít do Budějovic, do Strakonic, do Plzně třeba, kde jsou továrny . . . ale já jsem v městě nikdy nedělal, nikoho neznám, na koho bych se obrátil. Věř mi: člověku jako by stálo napsáno na čele, že je bez zaměstknání a že peněz nemá. Seberou ho a dají na šup. Jak jen pomyslím, hrůza mě obchází. Co by ty děti zkusily cestou! . . . a jak by nás uvítali ve Velenově! . . Kam by nás tam strčili? . . Ta hanba ke všemu . . Z jara a v létě věc je jiná . . . jsou stavby, teď jich není! . . . A kde že teď se uchytit u sedláka? . . . teď, po sv. Ondřeji, kde každý hospodář má čeleď najatou? . . A kdo vezme čeledína s čtyřmi malými dětmi? . . U kníže cích mají své lidi a jinde na panském? . . Kdyby krásně, pomyslím-li na ratejny jako v Nalžovech, kde tři a čtyři rodiny napěchujou do jedine špinavé díry, krev mi v žilách stydne . . . A ještě k tomu, jaká by to byla náhoda, aby se člověk do takové služby dostal . . . a, dostane se, mzda je tak malá, že nezbývá než krást, nechceš-li hlady umřít . . Povídal mi jeden dělník tam u nás v továrně, že při vápenných pecích někde u Sušice bych snad práci obdržel. Snad! . . jak na tohle se tam vydáme všichni? . . . V tom by nebyl přeci rozum! — Jiného nevíš? — ptal jsem se ho. Pokrčil ramenem, nevěděl . . .«

Umlkl, oběma lokty se podepřel o stůl, čelo dlaněma zakryl.

»Pojďte spat, děti!« vece žena, »devátá už minula.« Svlékajíc je, modlila se s nimi . . . »Chraň tatíčka, Panebože, Ježíšku ty na nebi, a ty taky chraň a ostříhej, Panenko přesvatá, a oroduj za nás, aby všecko zlé se od nás odvrátilo. Ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého!«

Uloživši je, přistoupila znovu k muži.

(Pokračování.)

Björnstj. Björnsonovi.

Mhy severu že kalí zraky Noru,
že chladne duch, kde v skery vichr bije?
Přes mhu a dál Ty zřel's, jak sklání šíje
lid slávský v jařmu v bezmocném svém vzdoru.

Co ten, jenž v prach jej šlape, drtí v svoru,
tvář maskou míru, rytířství si kryje.
A tu jsi vzkřik, zdvih nad svět jeho kyje,
ztrh larvu mu a rozmetal lži horu.

Za pravdou vždy jak zrak se tvůj nes orlí,
za volnost, lidskost jak vždy duch tvůj horlí,
svět přinutil's zřít bolest našich bratrů.

A velký básník, ale člověk větší,
jsi v millionech srdcí, jež Ti vděčí,
si zažeh rázem velkou lásky vatru.

Ant. Klášterský.

VÝLETY DO MLADOSTI.

Máti oklamala rebellanty.

Pořekadlo české praví o lidech, kteří stali se prací jiných a animální chytrostí vlastní váženými »Naboby«, že se »uměli narodit«, aneb že se »uměli narodit v č a s.«

Ale jaký osud čekal toho, kdo se musil narodit o 2 měsíce dříve, aby zachránil matku při životu a otce snad zbavil těžké blesury? A to vše dříve ještě, než byl skutečně občanem slzavého našeho údolí . . .

Tedy narozený — nenarozený.

*

Annály statenského mlýna byly silné dubové trámy, které dělily sednice dolejší od hořejších místností, kde položena byla na ně prkna, jež tvořila nejprimitivnější strop. Zde konaly se posvícenské hody, byly tam »lepší věci« a u dveří, žasněte lidé, jak svého času trnul pan vrchní — mosazné kliky. Dole ve dveřích všude staročeská »zastrkovadla«, dubová a zubatá, která, když zapadla, tvořila ze mlýna malou pevnost.

Trámy dole v sednici byly snad nějak moderně dle tehdejší chuti »matovány«, mlýn byl totiž přes 300 let v držení rodiny, později přiženěním se na dobrou cestu a víru obrácené, takže měly, jak daleko jen má paměť sahá, vždycky nátěr do »višňova«, jako dobře zakouřené pěnovky. Možná také, že kotouče z dýmek mlečů a členů rodiny během tří století strop »nakouřily«, ale jisto jest, že sloužily svého času trámy za důkladný podklad k zápisům, jako hliněné desky starým Babyloňanům. Nejstrašlivější trest byl by stihl toho, kdo by si byl dal práci, vylezl na stůl a pokusil se něco umazat anebo jen utříti. A tak prosté křídové záznamy, kdy která jalovička nebo svině dočkala se svého času, byly nahražovány jen novými záznamy budoucích. Některé poznámky, pro obyčejného smrtelníka hotové delfické orakuly, byly zaznamenány na trvalou paměť. Jeden z nich měl datum: »15. června 1848« — a u toho švabachem »máma stonala k Pepikovi«.

Za našich časů nesměli jsme se mnoho rodičů ptát. Z roditelů našich šla vždycky jakási posvátná hrůza, a nám nikdo nenosil jako moderním dětem — všechno, nač si kdo pomyslí, jen aby byly veselé a tíhu poměrů necítily. Ta je teď dobrá a zdravá jen pro rodiče.

Od nejútlejšího mládí z domova byl bych se rád aspoň o svátcích neb prázdninách dověděl, co písma na trámech znamenala. Jak by ke mně máti stonala, když jsem nebyl ještě podle matriky na světě? Ptal jsem se staršího bratra Václava, ten nevěděl, ještě starší František řekl, že bych byl brzy starý, kdybych všecko věděl, a nejstarší Antonín pod štěpem na zahradě mně sdělil, že mně do toho nic není . . .

Hieroglyfy na trámech zůstaly pro mne nevysvětlitelny.

V roce 1858 počala se nad Statenicemi objevovati »kometa«, veliká jasná vlasatice s obrovským chvostem, a tu staří lidé neprorokovali z toho nic dobrého. Měli pravdu. Když událost tato na trám byla zaznamenána a kometa po několika měsících přestala svitit, nastala r. 1859 válka v Lombardii, a studenti se počali bouřit. V Budapešti zpívali »Szozat«, a nestalo se jim nic, v Praze poprvé

16. května u monumentu císaře Františka po rachejtlích: »Kde domov můj?«, a panu Päumanovi, policejnímu řediteli v Praze, nestačily separace.

»Už to zas začíná jako tenkráte, když se měl váš Pepík narodit, pane otče,« začal jeden z mlečů o posvícení, když starší hoši šli k muzice a já s otcem a cizími lidmi hlídal mlýn. Přes to, že bylo posvícení náš největší zasvěcený svátek v roce, nesměly vody jíti na prázdno, a když »kopanský« nahoře spustil, mleli jsme také, třeba celou noc, pokud vody šly.

Také »pajmáma« se dostavila a s ní několik sousedů. Dobrý mok pana Hlavsy ze Statenského pivovaru jim brzo rozvázal ústa. Kluka, rozumí se samo sebou vyhnali, ale ten se posadil na patník pod okno a poslouchal ani nedutaje.

»Řekl jsem, že to začíná tak, jako když jsme táhli na Prahu, paní kmotra,« pravil jeden z nich. »A mně se musil Pepík zrovna narodit,« dodala oslovená, »do nejdelší smrti bych to nechtěla znova zkusit, co jsem tenkráte vytrpěla.«

† DR. EMANUEL ENGEL.

»Však to máte dobře na trámě zapsáno. . .«

Ve mně se zatajil dech. Tajemství trámové dostávalo světlo a stíny, a skoro hodinu to trvalo, než celá událost historická, kterou souvěký dějepisec žádným jiným způsobem nepoznamenal, zase tradicí obživla . . . Zde malá ukázka z této posvícenské křápotinky:

— — — — — — — — — — — — —

Bylo 11 hodin v noci se středy na čtvrtek 14. června 1848, dva dni po pražské »rebulací«, když kdosi zabušil na dvéře zubatou závorou opatřené. Na jednom složení se šrotovalo a mládek na pytli ležící se ani nehnul, kouřil dál. Když se bouchání opakovalo a bylo slyšet hlasy hrozivé, vzal brokovnici a podíval se vyhlídkou, která vedla na vodní kola, co se děje. Tam viděl chumáč lidí, kteří měli něco v rukou, jeden dokonce i flintu . . .

»Pán Bůh s námi,« volal dolů do mlýnice, kde otec na žejbrování něco spravoval, »pane otče, jsou tu raubíři, jako tenkráte na tom Zákolanském potoce . . . «

Otec nemohl leknutím promluvit. Mezi tím rány na dvéře »na podlaze« se opakovaly.

»Schovej tu dvojku,« řekl, »s takovým rámusem zloději nechodí, ale jsou-li to oni, pak netřeba je dráždit zbraní, strč ji pod jahelku a zůstaň zde, sám se na ně musím podívat.« Než vyběhl z mlýnice na zanášku nahoru, praskaly dubové dvéře.

»Kdo to je,« zvolal otec hlasem hromovým, »dobrý či zlý člověk?«

»Sousedé, pane otče, sousedé,« znělo z venkova. »Praha hoří se čtyř stran — jdeme ji na pomoc . . . «

Otci se ulehčilo. Nastalým hlukem zbudily se i děti v stáří 12, 10 a 7 let a počaly usedavě naříkat.

Matka seděla na posteli, ruce hrůzou skříženy, děvečky utekly na půdu a zahrabaly se do sena, mládek vlezl i s flintou pod jahelku přesně dle rozkazu.

Otec odrazil závoru a stál samojediný na starém mlýnském žernovu, který dávno již byl ve výslužbě. Měsíc svítil na statenskou bažantnici jako »rybí oko«, a žlutá jeho zář zlatila plnou nádržku.

Proti němu asi 30 lidí. V rukou měli podávky, vidle, sekery, kosy, někteří jen klacky, v první řadě stojící bambitky a pušky.

»Mlynáři, vy zde na té samotě nic nevíte. Jdeme pro vás, musíme Prahy ráno dobýt, ne-li, splní se proroctví slepého mládence, který řekl, . . . že zapráská forman bičem na pražském mostě a zvolá: Tady stála někdy Praha«.

»Co pak jste se, sousedé, zbláznili,« zvolal neopatrně otec. »V Praze je plno vojska, husaři od pondělka*) létají v polích, říkal nám to včera krajánek.«

*) Od pondělka svatodušního.

»Ty pobijeme, studenty a Prahu osvobodíme,« vykřikl jeden muž z houfu, a otec mimo nadání přitisknut ke stěně, a vidle a podávky proti němu. Děti v košilích vybčhly ven a křičely z plných hrdel, že tatínka zabíjejí.

»Jmenem našeho cvrkyňského hejtmana se vás ještě jednou ptáme, půjdete — po dobrém nebo ne. Žádný zdravý muž nesmí zůstat doma. Bude nás 30 tisíc. Takovou silou je umačkáme, a Fastr bude nový český král!«

»I půjde, to víte, že půjde,« zvolal z okna ženský hlas. »Táto, táto . . . «

Hlas ten pan otec dobře znal. Byl to hlas pajmámy a byl přervaný pláčem.

»A tak ho nechme s dětmi a se ženou se rozloučit,« řekl jeden poměrně mladý bojovník, kterému říkali »centurio«, starý Šrajl výjimečně čenturio, poněvadž sloužil v Italii a věděl, »jak se to vyslovuje.«

Vidle klesly, tlupa obstoupila mlýn dokola.

Nahoře, u manželského lože odehrála se bolestná scéna.

»Pantáto, jak můžete těm lidem říkati, že nepůjdete. Probodli by vás na místě, a co bych já ubohá si počala. Ale hleďte je zdržet, měsíček svítí, ať jim holky vynesou včera upečený chléb, dejte jim hrudku másla a tvaroh, dejte jim také slivovici a žitnou — pro Boha prosím, dejte jim to, oni se utiší, a mládek, jak bude ticho, ať běží do Kamýku pro bábu a hned, štandopede!«

»Ale pajmámo, kdy pak to až bude — co by tu bába dělala — sama jste říkala . . . «

»Nic, bába musí s ním ještě v noci, aby tu ráno byla. Pytlík vejražky ať jí kluk vezme do Kamýka.«

»Ale oni ho chytí, je jich jako much, všude po stráních.«

»Ať běží pěšinkami. Zavolejte Barču!«

Stalo se. Za chvíli byla útloboká Barča mezi povstalci. Známým ze vsi důvěrně sdělovala, což ostatně všichni věděli, že je pajmáma široká, a že z toho leknutí přišly na ni bolesti.«

»Pak ať si pošle pro pomoc, my jí nebráníme. Snad tu máte nějakého práška nebo mládka . . . «

»I máme,« řekla Barča, »ale on se bojí, aby ho také nechytli, aby nemusil dobývat Prahu.«

»Dostane průvodní list,« řekl centurio a napsal při měsíčku na bubnu »Pasierschein.« Prášek dostal mouku do pytlíku a zmizel za Brtníkovými na »Radčanech«.

Zatím dostavil se otec, a za ním Manča nesla tři pecny chleba, otec jalovcovou, mládek samožitnou, k tomu skleničky malé, velké, jaké tam našli. Usedli pod pět švestkových stromů před mlýnem. Dvě lampy svítily pak ještě na přinesenou pomazanku.

»Sousedé, dejte se do toho,« pobízel otec.

»I proč pak ne,« řekl centurio, a již vytáhly se kudly, které se bořily do měkkého samožitného chleba; ponocný Ptáček troubil dvanáctou, děti se upokojily a šly spat. Jen chytré oči pajmámy svítily po temné komoře a občasně nahlédly dolů. . .

»Sousedé, abych se zatím šel přistrojit — ale na cestu si zavdejte,« pravil, a již perlila se v odlivkách samožitná a jalovcová. Centurio a Šrajl dostali višňovku. Ze sezení došlo na leženi. Noc byla krásná a teplá. Alkohol jevil účinky.

Když se otec ve vysokých botách, v beranici a s dvojkou na rameně objevil, nechtěl se nikdo z místa hnouti.

»Kamarádi, odpočiňme si chvíli,« řekl centurio, »jak dám znameni na buben, všichni na pochod. Mlynáři, ráno přijede za námi furberk, ten sbírá pokrmy pro leženi, ať ještě pajmáma nějakou kachnu uškrti, nebo slepici . . . kuře . . . Také krupice, mouka, zelenina je dobrá! To byla mordijánská višňovka, nemáte tam ještě náprstek — na noc, zahřát žaludek . . . Tu Prahu si necháme až na ráno, až bude den! Zatím tu budou z Buštěhradu, ze Stelčovsi — z Makotřas a ze Cvrkyně. . . s těmi přijde hejtman . . . moudrý muž, sloužil u kavallerie a infanterie . . . ten jim poví, zač je toho loket . . . Ten jim poví, ten jim dá . . .

Ale centuriona již nikdo neposlouchal. Na jeho přání nastal najednou odpočinek všeobecný. Sem tam se blýskla zápalka nad nacpanou dýmkou, následovalo několikeré zabafnutí, pak zvolna vypadla jedna za druhou z úst . . .

Morfeus rozestřel nade všemi křídla svá.

Otec s puškou v ruce stál na stráži. Pak následovalo tiché zavolání, a otec zmizel ve mlýně. Za chvíli přestala se vodní kola otáčeti, nad žlabem zapadlo stavidlo. Noc a ticho kolem. Jen nahoře seděl u malé lampy pan otec, a pajmáma měla hlavu v jeho klíně . . .

Sluníčko vyskočilo již dávno nad Kozími hřbety a líbalo spící kraj za nádherného červnového jitra. Tmavé tuchoměřické lesy vybledly, panská louka od Kopanských až dolů ke Koláčným prosycovala vůní svojí ranní čerstvý vzduch, a v panské zahradě rděly se uzrávající třešně jako panenky v prvém bujném rozkvětu. Jindy — byly již 4 hodiny — vyháněl dávno pastucha chrochtavý svůj sbor, kachny uplatňovaly se svým »káč — káč«, jak mohly, ale tentokráte vrata zůstávala »na řetězích«. Mrtvo, ticho, jako před bouří.

Tu od pivovaru brala se tlupa ozbrojenců. Byli to naši dobře známí, kteří ve vantrokách se umyli a pytli utřeli. Pajmáma vařila už za šera kávu, na tehdejší dobu pocta »pro selské synky« a v takovém množství neobyčejná, neboť káva byla jen — pro pány.

Pak odebrala se celá společnost na náves k sv. Janu. Napřed centurio, hned za ním Šrajl, pak ostatní mužstvo, poslední pan otec, na jedné ruce visel mu Vena, na druhé Frantík a za ním kráčel Toník, již 12letý, strašlivě hořekuje.

Před tehdejším Chybovým statečkem sešli se bojovníci z Lichocevsi a Tuchoměřic, další četa od Černého Vola a z Přílep, jiná z Únětic. Hejtman byl

rodák ze Cvrkynč. Byl to vysloužilý strážmistr, který dělal z těch, kteří měli vidle a podávky, »klumpen« a nařídil, jak proti jízdě se má utvořit »ježek«. Střelce seřadil do zvláštního oddělení, a ti, kteří přišli jen s obušky, měli slíbeny zbraně u sv. Matěje, kostelíčka nad Šárkou.

Jcště, než odtáhli, přišel mládek, že bába měla těžký případ, že musil na ni čekat, že však určitě a jistě je již ve mlýně. Pan otec se vytrhl plačícím dětem, odevzdal je mládkovi a sám táhl se svojí brokovnicí, jakoby šel na honbu, s ostatními.

Společnost vzrostla dobře na 300 hlav. Od Horoměřické silnice až k »pískám« nad Šárkou stále se dostavovaly posily. Na Pučálce shromáždili se Kopaniští a Nebušičtí.

U kostelíčka sv. Matěje na druhé straně Šárky byl »rast«. Vozy, které vzadu za malou armádou vezly potraviny, se zastavily, pulčík od pana starého ze Statenic se narazil. Do předu vyslána z nejkurážnějších patrola, aby vyšetřila, kde jsou husaři; ručnice byly nabity.

Hejtman dal na všechny strany rozkazy, a již mělo celé oddělení posilněno vytrhnouti směrem k Zavadilce, když tu pojednou hlásí jezdec, že dojel až ke Kotlářce a nikde husary nevidět.

Nové prodlení, nová změna plánů.

V tom ženský pláč a křik, zaznívající z hlubin, z údolí pod sv. Matějem. Než se kdo nadál, objevila se nahoře osoba, kterou mnozí dobře znali.

»To je zkoumaná z Přílep, co tu chce?«

Ženština však úprkem letěla k hejtmanovi a padla před ním na kolena.

»Pajmáma Hovorkovic mne posílá, představte si, do rána tu byl — chlapeček.«

»Nemám čas s takovými hloupostmi se zdržovat, zde běží o život tisíce lidí a ne jednoho chlapečka. Však já vím, co chcete. Vy chcete — mlynáře, aby šel domů. Ani pomyšlení, to by byla pěkná vojna!«

»I kde pak, já to běžím jen pantátovi oznámit, aby měl chudák radost, vždyť kdo ví, zdali ho chudinku uhlídá, když padne. Pajmáma jen myslila, kdyby se mohl pantáta jen na chvilku domů podívat, Bože, za dobrou hodinu to dokáže. A přijde hned zas.«

»A kdy? Po smrti ten den? Co myslíte, sousedé, mám toho mlynáře dovolit?«

Nikdo se neozval.

»Pajmáma jest dobrá hospodyně,« pokračovala zkoumaná z Přílep, »ona ví, že na vojně je třeba peněz. Proto posílá tuhle ten tvrdý tolar, je s ouškem, panu hejtmanovi a 5 stříbrných dvacetníků — tu máte, sousedé, rozdělte se.«

Chtivě sahaly ruce po dvacetnících, pěkných bílých, jak z »bankálu« vytažených.

»Peníze můžeme potřebovat vždycky, ale teď nás nezdržujte, my musíme na Prahu. Kluka mlynář uhlídá, až se vrátí.«

»Jo, až se vrátí, já to ani nechtěla povědět. Jen jestli bude chlapeček živ. Vždyť je chudinka celý modrý, a já ho musila sama okřtít — bez pana pátera!«

Lorela na Hradčanech.

»Vy že jste ho křtila? Jak pak se jmenuje?«

»Nu — jak by se jmenoval? Josífek!«

»To je moje jméno,« řekl temně hejtman, »vy lžete.«

»Ať se zdráva z toho místa nehnu Na trám to mládek hned napsal,« přísahala zkoumaná.

»A tak, ať jde mlynář domů na tu chvíli,« ozvaly se hlasy. »Husaři tu beztoho nejsou. Utekli a schovali se před námi a Praha také už nehoří.«

Za malou chvíli putoval pan otec s bábou babivou a flintou nevystřelenou dolů do Šárek . . .

Vojsko sešikovalo se a táhlo dále, ale již ne tak vesele.

»Jářku, hejtmane, máme ty dvacetníky, mohli bychom si tady na Zavadilce koupit kuráž.«

Hejtman svolil.

Zatím věděli dávno páni vojáci u bruské brány, co se na ně chystá. Přivalili tam dva těžké kusy, jichž jícny měřily zrovna na Zavadilku. Když se čety objevily dole na tehdejší pěšině u Božích muk, objevil se na bruské bráně bílý chumáček, a hned na to padla těžká rána z děla.

»Sousedé, do žita,« velel hejtman, ať neděláme jim zbytečné terče. Lezte všichni žitem po čtyřech . . . «

»To bude má poslední hodina,« naříkal Šrajl. Ještě nebyli všichni v úkrytu, když nový obláček, nový třesk, a strašná rána otřásla vzduchem.

Prostranství bylo v okamžiku prázdné. Kde se vzali, tu se vzali husaři — s vytaženými palaši . . .

A teď nastala honba!

Kam kdo sekl, tam sekl.«

»Pantáto, dost, vždyť jsme na posvícení . . .« prosila sousedka. »Já se celá třesu . . .«

»Ale co dostala bába z Přílep, že to tak dobře provedla, to bych chtěla, paní kmotra,« začala druhá.

»Vždyť nechtěla živou mocí ze staveni,« vysvětlovala matka v posvícenské náladě. »Ale kurážná naše Barča slíbila, že ji doprovodí až do Houslí.

»Ale jestli ani teď nepůjdete a pantátu tam zabijou,« řekla, »pak máte konec. Pajmáma vás pak už nikdy nebude moci potřebovat.«

A to pomohlo. Šla a lhala, až se jí od huby prášilo.

»Ale kdyby byli rebellanti vyhráli,« mínil jeden soused.

»Inu, Bohu poručeno,« řekla matka. »Mužové se bránili tak, my zase jinak . . . Ale to nejhlavnější z toho bylo, že nám vrána za 2 měsíce přinesla přece kluka.«

»A když už tu byl, netrápili jsme se dlouho s tím, jaké mu dáme jméno. Zůstalo při tom, jak bába řekla, neboť to byl její výmysl!«

»Ale kde pak je ten chlapec,« řekl jeden mleč. »Aby byl slyšel kousek životopisu svého před narozením. Josífku!«

Hoch tu byl jako šipka. Matka mě pohladila, dala mně napít piva z červené posvícenské sklenice.

»My jsme tu teď povídali o té rebulaci v r. 1848. Ty to nechceš vědět, viď?«

»Ba ne, já jsem na to ještě mladý, až budu veliký jako Vena, pak mně to povíte.«

»I to je zlaté dítě, paní kmotra,« řekla jedna, a já vandroval od klina jedné tety k druhé . . .

Víckráte jsem se neptal bratrů, co to znamená, že »máma stonala k Pepíkovi«, jak na trámu pro věčnou pamět v oné osudné noci bylo napsáno.

Jos. M. Hovorka.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

K dnešnímu číslu přiložili jsme složní listy poštovní spořitelny, jimiž páni odběratelé, pokud tak ještě neučinili, předplatné poukázati račtež.

— **MUDr. Emanuel Engel.** Proslavil se jako politik, zemřel jako praktický lékař na exponované výspě, v Karlových Varech, kde po něm zůstává sirotek, česká menšina, jež utrpěla odchodem Englovým ztrátu nenahraditelnou. Je něco zvláštního v životní dráze tohoto, kdysi politicky tak významného a mocného muže. Býval předsedou klubu českých poslanců neodvislých na radě říšské, byl prvním předsedou Národní rady české . . . velkou, slavnou roli hrál na horké půdě vídeňské, a najednou pevně a nezvratně opouští zkušený politik svoje místo a věnuje se úplně lékařské činnosti a českému živlu karlovarskému. Dr. Emanuel Enge byl člověk osvícený, šlechetný, jako politik, lékař i vlastenec muž vzácně poctivý, ryzí, svědomitý. Proto také těšil se po celém národě veliké úctě a všeobecné oblibě. Osud postavil ho několikráte na vynikající místa, a doktor Engel vždy a všude doma i za hranicemi věci české ke cti a prospěchu nejsvětějších našich zájmů vedl rozvážnou a pevnou rukou.

— **Dvorský František.** Z vynikajících rodáků soboteckých odešel na věčnost v pondělí dne 28. října t. r. Fr. Ivan Dvorský, zemský archivář v. v., historik a publicista. Zesnulý patřil také do cechu literátů-belletristů, a starší čtenáři jistě si vzpomenou na milé a rázovité jeho práce, jež těšívaly se zasloužené oblibě a bývaly ozdobou předních našich časopisů. Dvorského »Naše staré

obrázky« mají v literatuře čestný koutek. Literární historie zaznamenává o něm, že pokusil se také společně s El. Krásnohorskou o úspěch na poli tvorby dramatické (Harantova žena). Jako historik zanechává po sobě Dvorský činnost mnohem bohatší. Svého času byl Dvorský neúnavně pilný, a jeho studie byly vítány právě v těch publikacích, jež byly odborné znalosti zesnulého nejbližší, jako: Musejník, Český archiv, Historický sborník a j. v. Kdysi oblíbený, populární a temperamentní řečník — zejména v Umělecké Besedě působil s nadšenou horlivostí — žil v posledních letech v ústraní a zemřel takřka zapomenut. V intelligentní, výrazné jeho tváři jevilo se cosi zadumaného a v sehnuté postavě jakoby zračila se resignace, přijímající obraty osudu s klidem věru imponujícím. »Dívám se na ciferník svého života,« řekl jednou Dvorský, když jsme se po dlouhé době sešli v odlehlé ulici — »nevím ovšem, kdy, ale tuším, tady že někde uhodí poslední moje chvíle. Péro už se nenatahuje — hodiny dojdou a konec«. A šel dál s tou svou sehnutou hlavou a zadumanou tváří kolem vřavy života, které se úzkostlivě vyhýbal . . .

— **Kamil Budil.** Úmrtní kronika minulých dnů zaznamenává třetí bolestnou ztrátu — v pondělí zesnul řádný professor české vysoké školy technické Kamil Budil. Zesnulý býval dlouhá leta vrchním inženýrem firmy Märky, Bromovský a Schulz v Hradci Králové a byl pro svou vynikající odbornou znalost povolán na techniku, kdež přednášel o stavbě strojů. Zesnulý byl bratrem ředitele Městského divadla v Plzni, p. Vendelína Budila.

— **Z literární tvorby Emanuela Engla.** Zesnulý politik byl v mladších letech literárně činným. Stará jeho láska ozvala se při různých příležitostech — na příklad ve chvíli, kdy letos blahopřál svému soudruhu dr. Ed. Grégrovi k osmdesátým narozeninám.

Zajímavé tyto verše zní:

Osmdesát odzvoněno. —
Zle to řídne v okolí!
Ty's však posud zachoval si
jarou sílu sokolí.

Ještě smeteš, bratře drahý —
to nás těší nejvíce —
plný houf těch »moderníků«
jednou ranou s lavice!

Proto vždy tě nenáviděl
dekadentů celý dav,
mudrlantů, mladostarců
prázdných srdcí — prázdných hlav.

Závišův kámen.

Ale nedbej, směj se tomu,
nedráždi si hněvem žluč,
nýbrž hezky po kozácku
na padrť je všechny stluč.

Do pytle to potom seber,
napiš obsah s adresou:
»Kašparové. — Ať je čerti
do všech pekel roznesou.«

— **Poslední scéna.** Nová hra Šimáčkova měla nepopíratelný úspěch Je to drama rodinných intimit, tak jemného cévstva misty, že až je obava, aby zájem divákův se netrhl. Ale v pravou chvíli tkanivo se rychle dramaticky zapřede, vzniká situace až vzrušující, posluchač je podmaněn.

Děj je prostý. Herec Toman, rozloučivší se s jevištěm na příkaz lékařův, rád by, aby žena jeho — herečka — na téže scéně, jež byla svědkem tolika jeho triumfů, dospěla k výšinám umění.

Ale herci zdá se, že přílišná láska ženina k němu podlomí v ní hereckou mohoucnost. Proto se pokusí na radu přítele lékaře vzbudit v ní miliskováním se s podnikavou paničkou žárlivost. Ale pokus byla by milující chot zaplatila málem

životem. Zachráněna smiřuje se s chotěm — divadlo musí ustoupiti rodinnému blahu.

Postava nesympatického lékaře zůstala nedokreslena. Pan Vávra činil, co mohl, ale nedokrevnost tohoto moderního intrikána nezmizela.

Za to všechny ostatní postavy svědčí o pevné ruce Šimáčkově, připomínajíce, že tento z předních našich průkopníků realismu dovede bráti postavy ze života. Každá byla dobře vykrojena. Často svedl je autor i na výsluní humoru, a tu hlediště mocným hlaholem potvrzovalo, jak je vděčno za tuto milou příležitost.

Pan Vojan má o pěknou postavu více ve své galerii. Jeho Toman byl proveden do poslední tečky. Slč. Grégrova dostala Karlu po pí. Kvapilové, jež se svitkem této role odešla z divadla letos v dubnu naposledy. Celé pasáže ukazují, že byla úloha psána přímo pro slavnou umělkyni. Slč. Grégrova vyzvedla hlavní linie hry, ale zůstala jednu část dlužna. Na její Karle nikdo nepostřehl, že je to herečka. Milující hospodyňka — znamenitě líčená — utopila úplně příslušnici velké scény. Pražskou dámu mělkého srdce výborně uvedla na jeviště paní Laudová. Kouzlu tohoto svodu věřilo celé jeviště. Podařený byl párek rodičů. Pan Sedláček a pí. Pštrossová měli v něm zasloužený úspěch. Pan Hurt hrál dobře, ale trochu suchý byl jeho předměstský mim. Slč. Suchánkova měla některé šťastné okamžiky, ale poněkud ostře vybíhala její Blažena z rámce. Ještě neovládá nadaná tato novicka měřítko naší scény.

Souhra byla pěkná, návštěva znamenitá.

Zr.

⁂ **Závišův kámen.** Několik minut od Hluboké, na louce zvané »pokutní« stojí při Vltavě kámen-pomník. Ve stínu několika lípek připomíná potupnou smrt pana Záviše z Falkenštejna. Nahoře v levém rohu jest rožmberský znak a uprostřed nápis: Záviš z Falkenštejna † 24. srpna 1290.

⁂ **Městské divadlo v Pardubicích.** V minulém čísle přinesli jsme vyobrazení tohoto divadla podle akvarelu navrhovatele architekta p. Ant. Balšánka. Čtenáře naše bude dojista zajímati několik dat o stavbě této. Budova stojí na novém náměstí, jež vznikne na prostoře, získané zasypáním ramene Chrudimky, před nejtypičtější pardubickou památkou — Zelenou branou. Stavbou touto učiněn pokus, malými prostředky vytvořiti typ menšího divadla pro 600—700 osob, jakých větší venkovská města naše potřebují. Zastavená plocha obnáší 1208 m², stavební náklad rozpočten na 300.000 K. Architektura jest jednoduchá, omítkového rázu; hlavní dojem soustřeďuje se na předním průčelí, jemuž velkým oknem foyeru a tympanonem dán ráz jednoduché monumentálnosti. Hlediště obsahuje osmnáct lóží (osm v přízemí, deset v prvním pořadí), parket a parterre k stání v přízemí, balkon a galerii k stání v prvním pořadí. V obou pořadích po stranách jsou prostranné šatny. Z budovy vede deset přímých východů. Orchestr, do něhož vejde se třicet hudebníků, má samostatný východ. Jednoduše, ale účelně zařízeno jeviště; má rovněž přímý východ na rampu, jíž použito bude pro transport prospektů, kulis a velikých předmětů. Podium má tři ulice; v první nalézají se dvě malá propadla pro osoby, ve druhé je veliké propadlo, ve třetí pak velká klapka v celé šířce jeviště pro dopravu svinutých prospektů do skladiště, pod poslední uličkou umístěného. Horní jeviště zařízeno jest celkem na jedenatřicet tahů. Budova opatřena jest ústředním topením a větráním, a rozumí se, že i elektrickým osvětlením. Stavba tou dobou jest dohotovena v hrubém zdivu, dokončena pak bude roku příštího. V měsíci říjnu hodlají Pardubičtí divadlo slavnostně otevříti. *J. H.*

⁂ **Loreta.** Zmínili jsme se o zuboženém stavu figurální výzdoby na ballustradě před Loretou. S potěšením zaznamenáváme, že přikročeno již k dílu záchrany. Pracuje se již na zabezpečení terasní zdi ke svahu přiléhající. Těžkým oříškem bude obnova roztomilých andílků (zvaných putti), jež jsou na třech podstavcích. Sošky tyto jsou z měkkého pískovce (nehvizdského?), jenž buď z velké části zvětral, nebo byl poškozen zlomyslnou rukou. Andílkové tito drží v rukou kartuše s biblickými výjevy z Marianské legendy, v rázovitém provedení reliefovém. Kolem některých těchto kartuší jsou zbytky původních nápisů, v nichž může býti ztajen historický dokument. Dojde-li k úplné obnově, přimlouváme se za to, aby práce ta svěřena byla umělci slohově citícímu, jenž bude s to, aby nesnadný tento úkol důstojně provedl. Stálo by za to, aby nejkrásnější sošky byly odlity v sádře a uschovány v museu. *v.*

Ročník VI. číslo 6. vydáno dne 31. října 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

míchů všech přerušil vypravování páně děkanovo.

— To není k smíchu, prosím, pravil on neobyčejně vážně. Hledal jsem pak v katalogu dál, stránku prohlížel za stránkou, ale pravím, tahle Marta Prchalová, jejíž matka byla padlou osobou, byla v celé tlusté knize j e d i n á — prosím, dejte si ukázati dnešní katalogy, a hemží se to jimi jako »Podhájí« muchomůrkami po sv. Bartoloměji. A to je ta tragika, a to je ten důkaz mého tvrzení, že se mravy kazí, že lidstvo a svět jsou horší a horší. Dixi et salvavi, milostpaní.

Spláchl svou žluč notným douškem šampaňského.

— Pobavil jste nás výborně svou upomínkou z mládí, důstojnosti, pravila uklidněná paní Kráglová s opravdu milým a svůdným úsměvem — ten byl její tajemství — je to vše pravda, snad smutná pravda, chcete-li, tomu neodpírám; hájím jenom svoji thesi, že není o nic méně životní síly a energie v přírodě, kosmu a lidstvu dnes, než bylo vždy a kdykoliv jindy, a to jste ani s pomocí Martičky Prchalové nedokázal. Rozdíl jest, že se ty síly jinak, snad méně zákonně vybíjejí, ale jsou tu stále stejné, nebo jsou věčné.

— Materialismus, čirý materialismus, milostivá, odporoval děkan.

— Ale proto nepřáteli nebudeme, důstojnosti? ptala se úlisným, kočkovitým způsobem.

— Ne, ale řeknu vašemu choti, aby lépe střežil výbor vaší lektury, milostivá paní, pravil pan děkan.

— Nu, dovolte, to by ještě scházelo; tohle! horlila paní Kráglová. Je vidět, že jste kněz, pane děkane. Prosím vás, co zbylo té ubohé ženě naší doby z té celé volnosti, po které

se hnala a pnula od prvních počátků našeho století? A vy jí chcete ještě bráti a omezovati volnost lektury? Tohle je opravdu neslýchané! I vrahovi dají v žaláři číst, co chce, — a vy byste chtěl omezovat ženu? Nu víte, to bychom se brzy rozešli. Na konec nám ještě budete povídat staré ohřívané citáty a dikta o nebezpečí knihy, o dvojím ostří její aesthetické a morální ceny — ne, pane řediteli, obrátila se, dětinsky škemroníc, k Seidlovi — to raděj' vypravujte vy nějakou hodně starou anekdotu, prosím vás — než abych měla znovu poslouchati tyto dávno již překonané věci. Vidíte, pane děkane, pravila náhle zvážněvši, říkají o vás, že jste kněz svobodomyslný a pravý přítel lidu; věřím tomu ráda, vím, že jste člověk z míry dobrý a ušlechtilý, ale, odpusťte, v jistých věcech a otázkách jste jako ti druzí vaši páni spolubratři. V tom jim nezadáte — fanatik jste jako oni — a to se mi na vás nelíbí.

— Musím jím býti, milostpaní, již pour l'honneur du drapeau, jak říkáme, usmíval se dobrácky děkan.

— A vidíte, bez žertu, to není upřímné . . . Chtěla bych vás ráda míti dobrým přítelem, tak jako tuhle doktora Semeráda, ředitele Seidla, pana professora — ale k přátelství jest právě aspoň jistá shoda názorů nutna — není-li pravda, pánové? brala všecky za svědky, a pan děkan má názory od našich tak docela odlišné . . . docela.

Zasmutnila se, obličej její měl v tom okamžiku výraz velké duševní hloubky a těžkého zadumání.

— Když to nejde jinak, milostivá paní, když to nejde jinak, potřásaje hlavou odmítal děkan Svoboda. I on byl dojat. — Co jsi, buď cele, jen nic polovičatého, milostivá paní, jen nic polovičatého! Když něco jsem, raděj' fanatik do krajnosti — ale nikdy ne obojaká nestvůra. Je mi líto, ale věřte, přemýšlejte o tom, nejde to jinak.

Stopy patrného rozladění byly na všech patrny. Pokročilo k desáté, malé stopy umdlenosti byly také již tu a tam na očích stolovníků viděti.

— Odpusťte, milostpaní, pravil děkan, první vstávaje. — Uctivé a srdečné díky za tak vzácné a milé pohostinství.

— Které asi s vaší strany více participováno nebude, namítla lehce paní Kráglová.

— Toho bych se neodvážil nikdy vysloviti, milostivá, řekl docela vážně děkan. Odchylky v náhledech jsou ta nejvšednější věc pod sluncem. O ty se my, děti devatenáctého století . . .

— Dvacátého, namítl ironicky ředitel.

— Jeden a dvacátého již raději, smál se dr. Semerád.

— Tedy dokažte to. Facta loquuntur — poslední číš šampaňského se mnou, pane děkane — ale ex, že nejste pohoršen nebo uražen, a že zůstaneme vždy dobrými přáteli! Karle, ať Tomeš otevře novou láhev.

— Milerád, milostivá paní. Nebude škoditi na cestu — ještě doušek buď podán a vypit na znamení ‚dobré vůle', pravil vesele děkan.

Tomeš zatím otevřel láhev. Všichni vstali. Paní Kráglová si trochu zakoketovala, jakoby se bála výbuchu zátky, zacpala si obě růžová ouška, pak vyskočila na židli jako nervosní polekané dítě, graciosně se smějíc, až při bouřném výbuchu zátky rázem skočila na zem, až se půda otřásla, a dopila číši ex s panem děkanem Svobodou.

— Tedy na věčné přátelství, důstojnosti!

— Věčné, smál se děkan — Věčný jest pouze Bůh a jeho pravda. Ruku líbám. Dobrou noc všem!

— Ano, snad máte pravdu, ale proč je ta jeho pravda tak málo veselá, tak málo radostná? skoro zaúpěla a klesla v křeslo, obě oči si zastírajíc.

Ale děkan Svoboda neslyšel již poslední slova. Oblékal si svrchník v předsíni a zapaloval nové cigaro na cestu.

Po něm vstali i ostatní. Seidl, Semerád i já.

— Ale slzu Benediktinky, pánové, na dobrou noc mi neodepřete, žebronil pan Krágl.

Všeobecné odmlouvání a omlouvání. Ale nic platno. Benediktinka zářila již v malých kališkách, svůdně lákajíc.

— Vždy dobré na noc — viď Lucy?

— Ale já bych raději partii šachu. Ať si piji Benediktinku, ať cognac anebo whisky, pan professor je dnes naším hostitelem. Prosím vás o partii — a sepjala obě ručky ke mně jako umíněné dítě.

Chtěl jsem se brániti, ale který Adam nepodlehl? V mžiku byla šachovnice postavena.

— Jen bleskovku, milostpaní, pravil jsem, nabízeje jí počátek hry.

— Co je to? ptala se, zapalujíc si novou cigaretu,

— To je partie, která musí býti rychle sehrána bez velkého právě uvažování. Něco jako »tour de force« . . .

— To jste již tak ospalý? smála se, cenic řadu krásných zubů.

— Nikoliv, milostivá, ale myslím, že pánové . . .

— Eh, co pánové, sedí u »mléka starců«.

— To již opustili, milostpaní, »mléko starců« je přece víno, nemýlím-li se.

— Sedí při likérech tedy a tu jsou ztraceni; pojďte, my si zahrajeme.

Vskutku si pánové zapálili nové doutníky, nalili nových likérů a bafajíce po-

hrouželi se v hovor o válce roku sedmdesátého. A to bylo thema nekonečné.

My hráli se začátku mlčky, pomalu a rozvážně, jakoby celá noc až do rána byla naše. Slova nepadlo. Lucy se mi zdála více zamyšlenou a zasněnou než před tím. Po dlouhé chvíli opřela hlavu graciosně o bílou, z rukávu až přes loket se vynořivší ruku a pravila roztržitě:

— Prosím vás, co říkáte děkanovi?

— Co bych říkal — zdá se, že jest dobrý člověk a společník, ale fanatik jest, jako všichni.

— To máte pravdu, pravila, odfukujíc dým a odklepávajíc popel s cigarety. Myslím, že na tomhle fanatismu se utluče každá snaha k dobru a dohodnutí. A to jest smutné.

— Ale sotva kdy to bude jiné, milostpaní.

— Myslíte? pravila neobyčejně roztruchlena. Vy nevíte, co a jak trpím těmito neshodami . . . .

— Což se vás tak hluboce dotýkají, milostpaní? prohodil jsem nedbale. Co vám po nich?

— Pak bych musila přestat býti cítící a myslící bytostí, pane professore! Toho byste přece vy na mne nepožadoval.

— Člověk jest vždy jen sám sobě nejbližší. Ale nechme toho, hrajeme zas špatně, jak hovoříme.

— Ale co pak hra je to hlavní? Pedante! Škubla kolenem, a celá hra se zkácela a figury se rozkutálely po zemi.

Ale Lucy, co to děláš, zahučel pan Krágl od skupiny pánů.

— To viš — věčná nemotora je Lucy. Dobrou noc, pane professore, spěte dobře, pravila dost ceremonielně a ani ruky mi nepodala. Odpusťte, že jsme vás tak nenadále přepadli ve vašem zátiší. Snad to přece býti nemělo. — Ale již stalo se. Karle, dobrou noc! Má úcta, pánové!

A jako sesazená s trůnu královna odcházela.

— Pojďte, přisedněte teď teprve k nám, professore, pravil dr. Semerád, teď si teprve popovídáme.

Dost nerad, musil jsem. A povídali jsme si do dvou do rána, a když Tomeš svítil pánům na cestu přes dvůr továrny, tu opravdu jsem si oddechl pocitem vnitřního uspokojení.

Ale odstín dissonance jakés zůstal mi v nitru a nezmizel až do usnutí.

* * *

18. října 187*.

Neusnul jsem dlouho oné noci. Pil jsem přec trochu více než obyčejně, předržel jsem o hodně svůj obyčejný čas ke spaní, a co hlavní, půvabný zjev mé domácí paní tanul mi stále v tisícerých pósách a tvarech před unaveným, ale silně zjitřeným zrakem. Zhasl jsem a opět rozsvítil, nebylo možno ani usnout, ale nebylo také možno čísti. Asi pětkrát nalil jsem si chladně křišťálové vody z velké karafy, na nočním stolku stojící — vše bylo marné, vnitřní žár můj nebyl k uhašení. Obraznost má byla roztancována přes příliš.

Otevřel jsem do tmavé říjnové noci okno a vychýlil se. Vzduch byl vlahý a vonný. Hluboké ticho, ob čas jen rušené vzdáleným zaštěkáním psů v městě, kterým tovární psi Brok a Digo jako z povlovna a ztlumeně odpovídali, bylo jímavě měkké a tulivé. Předměty vystupovaly z tmy jen v hrubých massách. Dvůr tovární byl jako moře černého inkoustu, v dálce jen u hlavních vrat svítila lucerna u lóže portýrovy, jinak nebylo živějšího světla na celé prostoře. Okny obývané části prodíralo se tu a tam těžce slabé světlo noční lampičky, jedna část skláren jen byla slabě ozářena, jen ta, kde udržovány výhně v činnosti až do rána.

Znal jsem již trochu disposice celého domu a dobře jsem věděl, kde jsou okna ložnice manželů továrníkových. Okna, kde spal pan Krágl, byla úplně slepá, — ale okna paní Lucy leskla se reflexem ztlumeného světla malé lampičky, zadržovaného násilně hustými, pletenými žaluziemi.

Což svítí paní Lucy celou noc? Či snad ještě čte? Byl jsem nepokojný, dívat se tam mne rozčilovalo. — A co je mi ostatně do toho, svítí-li celou noc, spí-li nebo ne? Rozum se bránil, ale obraznost šla, ba letěla dále, až za paní Kráglovou do její ložnice. Co tam chtěla viděti ta dobrodružka?

Pobouřen odstoupil jsem od okna, zavřel jsem je, spustil nové jutové záclony až dolů, rozsvítil a chtěje přehlušiti neklid nitra svého, otevřel jsem zásuvku ve stole psacím a vytáh náčrtek k své dissertační práci.

(Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Podzimní písně.

(Dokončení.)

IV.

Ty slunečné dni podjesenní
tak čisté jsou a průhledné,
až dalekých hor ku temeni
zrak pouhý jimi dohlédne.

Co jarní mlhy halívaly,
co letní páry clonily,
teď jasně oku svítí v dáli,
byť na den jen či na chvíli.

Ó, s bohem tedy, klamy mládí,
v něž věřili jsme nadšeně,
v mou duši, kde vše v mír se ladí,
již stoupá moudrost jeseně.

Pták písní mizí, úzkost v hlase,
květ nadějí všech umírá,
leč před duší, hle, rozvírá se
ta celá dálka vesmíra.

Vše ve věčný jí soulad splývá,
co nechápala, rozumí,
přes močály se bídy dívá
i lidské zloby přes chlumy.

Par padla clona zrůžovělá,
a mládí vzlet již nehostí,
leč vše, co trpí, vytrpěla,
již měří úhlem Věčnosti.

V.

Je mi dnes tak jak bylo Hamletovi,
když lebku zved od rýče hrobníků
a vzkřikl: »Leb ta tlící mezi rovy
že patřila kdys tobě, Yoricku?

V čas mladosti v mé neměls lásce soků,
vždy úsměv, moudrost, žerty na rtech svých,
kde je ta zář, jež planula ti v oku,
kde je tvůj vtip, tvůj bystrý duch, tvůj smích?« . . .

Po věrné duši jedné se mi stýská,
po jedné duši z mladých zašlých let,
on statný strom byl, já jen ratolistka,
jež znala snů se blahem pouze chvět.

Leč naše duše přivily se k sobě,
a bůh jen ví, jak míval jsem ho rád,
když vyprávěl, mé spoutal oči obě
k svým rtům, jež slyším, slyším posavad.

Ten melodický, měkký hlas, ta něha,
ten hled, jejž vrh do stínů lidských dram,
ten žert a vtip, jenž srší kol a šlehá,
ten ducha blesk — a vše to tam, to tam!

A leb ta stlívá jak ta Yorickova,
leč kde ty sladké oči bývaly,
bych přitisknout chtěl rty své v důlky znova,
z nich pomněnky kvést musí, fialy.

VI.

O, taký podzim žití mít,
jak září venku dnes,
s tím úsměvem tak tichým mřít,
jak na vše kolem kles.

Tak ticho v duši, klid a mír,
co dnes ho v lese jest,
a tolik světla na večír,
co dneska bude hvězd.

Již nechat jako suchý list
dlaň volně padnout v klín,
ne z knih, leč z nebes básně číst,
a nemít v duši stín.

A neznat, zda zrak rosou zvlh,
či zda slz proud tam stříkl,
jen vidět bílý přízrak z mlh,
a šeptnout k nebi: Dík!

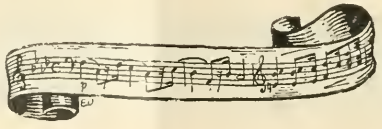

BOŽENA VOITLOVÁ:

Mysterium citů.

(Fragment románu.)

elá rovina požehnané Normandie tonula v prvních polibcích opozděného jara. Všude hlásila se úroda bohatých vinic, stromoví bylo obaleno zarůžovělým a bílým květem, veliké lány řepky žlutými pásy objímaly kraj. Na kyprých lukách popásala se stáda zdatného skotu, krásných koní i dlouhosrstých ovcí, a ve vlažném ponebí parami prosycené atmosféry rozkvétala pod širým nebem myrta a kamelie. Po blahodárném krátkém dešti zapadající slunko dralo se kyprou, svěží zelení mladého jarního listí, jež lehýnce obalovalo čerstvou mízou nalité větve stromoví.

Zem voněla blahem jara.

Široce po krajině rozprašovalo slunko svými klonícími se paprsky zlatý pel jasu a bylo klidno, klidno v přírodě, jak v božím domě.

Téže doby bylo však veselo na pobřeží Havru, v rodišti Bernardina de Saint-Pierre a Casimira Delavigne. Zde, za podvečera v rozlehlých cípech pobřežního města, opírajícího se o Canal la Manche a Seinu, bylo plno ruchu. Rozčleněný přístav rýsoval se lesem štíhlých stěžňů nákladních lodí, černal se vysoko nad molla vyčnívajícími transatlantickými parníky, transportními remorkéry i několika pro Cherbourg určenými torpédovými čluny, od jichž vážného vzhledu usměvavě odrážely se elegantní bílé jachty moderních Kroesů, Rotschilda a Meuniera, čokoládníka.

Na nábřeží procházelo se množství lodníků a námořníků a skupiny jich odpočívaly po celodenní práci buď před kabarety, neb poružnu na kamenech. Rázovité jejich tváře vyhlédaly z pod pletených modrých špičatých čepic a nohy jejich ponejvíce opatřeny byly massivními dřeváky, které těžce dopadaly na dlažbu nábřežní. Lodníci mezi sebou živě rokovali, kouřili z krátkých dýmek anebo popíjeli.

Na řádních cihlových zdech pobřežních domů visely četné klece se zelenými papoušky, kteří líně již podřimovali. V malém krámku jednoho z těchto domů, na rohu ulice, nalévala krásná Izota mimojdoucím námořníkům a rybářům cidr se sladkými úsměvy. Byla dítětem slunné Italie, osud zanesl ji na tento rušný břeh francouzský.

Dále od pohyblivého života přístavního, ve stráních nad mořem, tulily se v kyprou zeleň stromů elegantní villy. Kdo chtěl za večera užíti plnými doušky rozkošného pohledu na Havre, vystoupil po těchto stráních na výšinu Sainte-Adresse, odkudž se na sever zrakům jeho zjevoval pitoreskní Cap de la Hève, kdežto na jih, v dolině, prostíralo se rušné město a mohutný přístav se svými četnými bassiny, na západ pak moře, velebné, nezměrné moře, zbrázděné bílými loděmi a bárkami, jež mizely v modré dálavě jako mušky ve vzduchu.

Dole v odlehlé části města, na samém břehu mořském, leží osamocen elegantní hôtel Frascati.

V jídelně jeho, prostírající se na zasklenné terasse, zavládal tichý šum. Blížila se hodina oběda.

Na terassu, odkud se rozevíral pohled na moře, přicházeli tiše domácí hosté. Kroky jejich tlumily vysoké koberce. Na stolcích lesklo se stříbrné stolní náčiní. Vyholení sklepníci, v černých fracích a bílých kravatách, s vychytralými tvářemi, sledovali příchod distingovaných návštěvníků. Tito se scházeli jen v malém počtu a každý z nich musil chtěj nechtěj projíti ohněm kritiky blaseovaných služebných duchů.

»Kde pak asi zůstali dnes ti dva?« ptal se Jean svého vrchního soudruha. »Ah, konečně jdou!«

Jean uklonil se mlčky dámě, která vcházela v průvodu pána.

Toileta její byla plna gracie a něžné koketerie. V pravdě pařížská. Dojista výkřik poslední módy. Tmavozelený muselín, ohnivý samet, bohatá gypira, kožešina . . . všecky ty paradoxní drobnůstky moderní fantasie, jež tvoří neodolatelný ensemble a jimž diskretní froufrou hedvábí a jemná vůně sachetu dodává kouzla dokonale distingovaného úboru.

Stolek záhadného párku byl reservován v ústranní.

Zasedli k němu.

S úsměvem stáhla dáma s krku dlouhé a hebké chinchilové boa, které tak dobře slušelo černým jejím vlasům a přehodila je přes opěradlo vedlejší židle.

Táhlým pohybem svých štíhlých prstů, pokrytých prsteny, vyňala ze záňadří kytičku fialek, kterou vnořila do skleněného poháru, stojícího na stole, naplniviši jej vodou.

Smála se, neboť věděla, že ten, jenž proti ní sedí a zdá se studovati na lístku dnešní menu, zbožňuje svou uměleckou dekadentní duší celou tu skálu drobných finess ženské koketerie.

»Smím vám přečísti?« ptal se významně její průvodce hlasem, jenž podobal se zvuku tlumenému sordinou. Kývla hlavou. »Consommé printanier. — Merlans au vin blanc. — Louve de veau Bergère. — Poulet du Mans rôti. — Salade Choux fleurs au beurre. — Glace panachée. — Pâtisserie. — Dessert.«

»Výborně,« dodala.

»A víno?« ptal se on.

»Chablis,« odpověděla vesele. »A nyní dost té prosy! Hleďte, jak nádherně zapadá slunce,« dodala vážně, leč s ukrytým nádechem komičnosti. »Zbožňuji západ slunce, víte proč, Alexeji? — Poněvadž vím, že ráno se zase objeví . . .« A smála se. »Tak se to má i s našimi nadějemi. Zapadají proto, aby zase novým dopřály místa. Proto je milujeme . . .«

»Můj bože, jaká jste vy optimistka!«

»Nu, a což mám truchlit? — Ovšem, jsem vesela, až příliš snad vesela. — Sedíme tu spolu před rozloučením . . . A přece . . . Ne, budeme mluviti raději o návratu . . . Ten nám usnadní rozluku. — Chcete, připijeme si na shledání? — Tak!« Svlažila své krásné rty a on hleděl na ni, jako na malý zázrak . . . — —

Setkal se s ní v Paříži, v úzkém kruhu svých přátel. Byla jeho krajankou, mohl s ní v cizině mluviti česky. Hlavní však věc: byla duchaplna a zajímava. Náležela jinému, o němž nikdo nemluvil. Tajemství spočívalo na životě jejím a jejího muže. Jmenoval se Roger a býval kolonistou v Africe. Kde nyní byl, nikdo nevěděl. Žila svobodně . . . Připravovala se k umělecké dráze. Nyní pak odjížděla do Ameriky. — Kam? . . . nepověděla — A Alexej ji doprovázel do Havru, odkud měla vyplouti . . . Kdy? . . . Nevěděl.

Také nevěděl jistě, zda-li ji upřímně miluje, aneb zdali je toliko okouzlen krásnou svou představou o ní! — Vše jedno. Opíjel se rád neurčitostmi. Hledal ženu, která by rázem dala nový směr ubohému jeho životu, kterýž na dno vyčerpal, promrhal, utratil . . .

Všecky ty ženy, které dříve kupoval buď penězi neb marnivostmi, zatracoval, neboť cítil, že pohltily všecku jeho energii, jeho osobitost, jeho vůli. A ve svých pětatřiceti letech stál před svým životem, jako před nedokončeným, smutným románem, k němuž marně hledal rozuzlení. — Chtěl uniknouti svému ubohému já, obroditi svou umdlenou duši, píti z Léthe zapomenutí a státi se bytostí čistě duchovou. Své nemožné touhy chtěl utápěti v nových formách, jež hledal a posud nenacházel.

V tom byl zcela moderním. Nechtěl uskutečnění svých ideálů, neboť se bál, že uskutečněním přestaly by býti ideály. Byl impressionistou. Spěl za neurčitým cílem. Liboval si v mlhavých konturách a v barevných skvrnách. Prošel všemi duševními nuancemi. Ssál do sebe všecky vůně neznámých krás, které se posud pro něho nezrodily. Miloval hudbu, poněvadž hudba přináší ze všech uměn nejvíce opojení. Miloval ji však hlavně proto, poněvadž se nedá ničím definovati, a svou neurčitostí hlásá svou vniternost, vznikajíc z inspirace a inspirujíc jiné. Toužil po lásce, avšak jen po té, která by byla fluidem jeho vlastní duše; toužil po kráse ženy, avšak jen po té, která by měla krásnou duši, jejíž krása by se zvěstovala v krásných formách zevnějšku — jako symbol vniterného půvabu. Opovrhoval nyní smyslnou láskou, která představuje ten nejvšednější, nejnižší zjev miliard lidí od počátku světa až do skonání.

Chtěl něco nového, nezvyklého, nebývalého. — Chtěl svému srdci dáti nový rythmus, novou melodii z nápěvů zaniklých hudebních elementů, které zahynuly, sotva se byly zrodily.

Snil o poměru k ženě, která by chránila čistotu jeho srdce a zjevovala se pouze v duševní své kráse, opovrhovala veškerou všedností, byla novým typem přírodním, netoužila než po duševním spojení, po tom, co nazval v záchvatu svého šílenství mystickým spojením. Práhl po duševním tomto sňatku svém s neznámou její duší, v níž by neplatil žádný zákon a láska by neznala mezí.

Chtěl k ní mluviti novými slovy, jež by zcela vyjadřovala nové pochody jeho myšlenek, nové cíle a nové tužby, jimiž by se povznesl k výsosti nadčlověka. Chtěl přerůsti sama sebe, přivinouti se k ňadrům něčeho velikého, neznámého a umříti v záhadném pohledu veliké sfingy.

Cítil, že každým poznáním, každým realisováním tužby odnímán jest životu půvab a duši vzlet. (Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Smrt a spánek v přírodě.

O trampotách dne, po rušném shonu čilého života vznese se slavnostní klid noci na víčka umdleného člověka, aby omlazujícím spánkem posilnila jej k nové práci. Nastává přestávka v uvědomělém životě duševním. Jsou-li smysly brány, jimiž dojmy vnějšího světa do vědomí našeho vcházejí, zavírá se při usínání jedna tato brána za druhou a nevíme, co se za spuštěnou oponou v mozku našem odehrává. Ač každý člověk prospal skoro třetinu svého života a od doby Aristotelovy velcí i malí duchové, fysiologové a psychologové snažili se vniknouti do podstaty spánku, nahlédnouti za oponu ducha odpočívajícího, zůstal problem spánku právě tak nerozluštěný jako — problem smrti.

O spánku a smrti, obou zjevech v lidském životě stejně záhadných, přemítá lidstvo od svého dětství; hledí objasniti je ze stanoviska metafysického, náboženského i přírodovědeckého. Avšak z »věčného spánku« nikdo se nevrátil, aby mohl zprávu podati o stavu zesnulých, a kdo vrací se z luhů spánku, přináší jen bludné sny, s nimiž věda nemůže mnoho pořídit. Přírodní věda může zabývati se ovšem jen hmotnou stránkou zjevů, pozorováním, pokusem a porovnáváním, neboť v celé ústrojné říši jsou zjevy obdobné, mluvíme o spánku rostlin jako zimním a letním spánku v přírodě a pod.

Nic netrvá na světě věčně. Toť denní naše zkušenost. Co jest stvořeno, t. j. cokoli se vyvíjí, musí opět zahynouti. Ani země, ani sluneční soustava, ani tvorstvo zemi obývající nejsou pro věčnost stvořeny. Stuhlost, nehybnost, všeobecná rovnováha znamenala by smrt, jen ve vývoji a pohybu jest život. Má-li však život počátek, má též konec. Ze všech zjevů přírodních jest smrt zjevem nejvšeobecnějším. Těmto věčným zákonům přírody nepodléhají jen živé bytosti pozemské, ale »zub času« hlodá stejně na skále i pomníku »pro věčnost« člověkem určeném.

Člověk ovšem rád se pokládá za střed všehomíra, a vyžaduje pro sebe zvláštní nějaké postavení v ostatním tvorstvu. Zatím jest jen částí nepatrnou i na této zemi, která jest jen práškem v nekonečném prostoru světovém, jehož nekonečnost obmezeným svým rozumem chápati nemůžeme. Pokud ale běh věcí — v mezích nám dostižitelných — nás poučuje, jest smrt fysiologickou nutností; jest největším dobrodincem pro všechen vývoj a pokrok v tvorstvu. Názor tento by měl zobecněti. Jen špatně pochopené náboženství vylíčilo přirozenou smrt jednotlivce jako trest za prvotní hřích a obklíčilo přirozené zakončení života hrůzami a strašáky pekelnými. Těšme se ze života, pokud tepna žití k činnosti jiným prospěšné nás povzbuzuje a klidně ustupme následujícím generacím, když cítíme nezbytnost a únavu pozemského působiště.

»Nesmrtelnými« do jisté míry mohou býti jen jednobuněčné prvoci, kteří neumírají, nýbrž prostě se rozdělují ve dvě a tyto obě dcery dále žijí. Původní prvok, který se rozdělil, zmizel pouze jakožto jedinec. Po jedinci, jenž odumřel, nezbude žádné mrtvoly. Teprv u vyšších, složitějších bytostí jest tělo z různých ústrojů složené smrtelné; za část dále žijící, tedy obdobně s prvoky nesmrtelnou, možno pokládati pouze ono plasma zárodkové, v potomstvu dále žijící, které udržuje kontinuity střídajících se pokolení. —

Nesmrtelnost přisuzoval také člověk vždy jen svým bohům, uznávaje pro sebe nutnost smrti. V lidové pověsti o věčném židu Ahasverovi jeví se i myšlenka, že tento úděl bohů pozemčanu stal by se útrapou, že smrt jest potěšitelem, jedinou nadějí, jímž v dozírnu ukončen má býti život se všemi svými svízely.

Jsou mudrci, kteří prohlašují život za trest, nikdy trestem nemůže býti smrt, osvobozující závěrek pouti pozemské.

V tomto duchu bralo se též symbolisující umění starověku:

V duchu Homerových ideí (Il. v. 681, 82) představovali umělci smrt a spánek jakožto dva mladistvé bližence, sobě podobné. Na desce cédrové ve chrámu Junony v Elisu odpočívají oba chlapci v náruči noci. Jeden jest bílý, druhý černý; jeden spí, druhý zdá se spáti; oba leží s nohami skříženými.

Podobu spánku se smrtí ve sbratření obou vidíme u řeckých umělců provedeno na sochách Lakedemonských; jinde představena smrt v podobě krásného mladíka, spícího neb nesoucího obrácenou pochodeň.*)

Nikde zde není příšerných koster, jež, pokud se u starých vyskytují, znamenají larvy (larvae), zlé, nekliďně těkající duše zločinců, na rozdíl od Larů, klidných, blažených božstev domácích. —

*) Srov. Lessing: Wie die Alten den Tod gebildet.

Také písmo mluví o »anděli« smrti; teprve později, když smrt líčena za výchovnými účeli hrůzami a strašáky jako trest za hřích prvotní, užíváno symbolu kostlivce. Ve středověku malují ještě zaschlé mumie, teprv pozdější poznána stavba uměle vázané kostry, která ve skutečnosti ovšem k pohybu jest neschopna.

Již Lessing přimlouval se za to, aby umělci vrátili se k líbeznému obrazu starých, zavrhuje nepřirozené zosobnění smrti podobou kostlivce.

Podoba spánku se smrtí jest běžným obrazem; jenže smrt jest věčným spánkem, z něhož není probuzení, spánek však jen částečné zatemnění života duševního. Stav střední, »smrt zdánlivá«, jest u mnohých živočichů opatření velmi prospěšné, ochranné pro dobu životním podmínkám nevyhovující.

Spánek, t. j. onen fysiologický stav, kde hlavně buňky mozkové k práci stávají se neschopnými a činnost smyslů se zastaví, jest jakási otrava únavy, při níž i jiné ústroje práci svou zvolní, na míru nejmenší uvedou, nebo i úplně zastaví.

Jestliže bdíme, jsou buňky mozkové stále udržovány v činnosti; ústroje smyslové jsou na stráži a zásobují mozek dojmy světa vnějšího. Mozek reaguje na tyto dojmy pohyby a výkony všeho druhu. Touto prací nastává únava jako u každého ústroje. V krvi hromadí se onen zvláštní jed únavy až do té míry, že buňky mozkové konečně službu vypovědí. Ospalost dostavuje se pozvolna, chceme-li ji přemoci, jest třeba vždy silnějších dráždidel. Při monotonní přednášce o předmětu nezajímavém klesají víčka mimovolně a jen s namáháním ubráníme se dřímotě. Jinak při předmětu dráždivém, zajímavém. Ale konečně nepostačují ani dráždidla nejmocnější. Voják ve válce pochody zemdlený usíná chodě nebo při hřmění děl. Mozek jest ochromen, zásoba jeho látek výživných a kyslíku jest vyčerpána. Verworn pod drobnohledem dokázal, že při vysílení buňky gangliové skutečně strávily se všechny látky zásobní.

Ku práci potřebuje tělo jistou sumu příznivých okolností životních, světlo, vláhu, teplo a pod. Spánkem nahražujeme si denní spotřebu. Když nastanou déle trvající nepříznivé okolnosti, dovede si člověk kulturními prostředky opatřiti náhražky za přirozené světlo a teplo, vymaniti se z uspávajícího účinku noci a zimy.

Ne tak živočichové: Temno noci nutí většinu, nejsou-li přizpůsobeny na noční život — k zastavení činnosti, a podobně, když dlouhá zima hrozí jim záhubou. Mrazy nutí pak žáby, ryby, hmyz i rostlinstvo obmeziti život na minimum. Do zimního spánku upadají netopýři, svišťové, syslové choulíce se do polohy, jakou zaujímali v lůně mateřském.

Jistě že by veškeré tvorstvo, potřebující odpočinku, přizpůsobilo se rytmickému střídání dne a noci, kdyby životní podmínky jeho nebyly tak různé.

Bezbraní kopytníci a hlodavci vydávají se pod ochranou nocí na pastvu a hledání potravy, noční šelmy plíží se za temnoty noční, aby kořist svou překvapily. (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování).

»Nesužuj se tak, Vášo,« promluvila; »hleď, ty odejdeš, práci najdeš a byt taky a my tu zatím zůstaneme. Až všecko opatříš, psaní nám napíšeš, přijedeme za tebou. Však nás zatím nevyženou. Ani jsi mi nedopověděl, jak potom bylo dále s tebou, když tě ten pán k sobě pozval. Už bych řekla, že všecko se obrátilo k lepšímu . . .«

»Ba, pravdu máš,« odpověděl, »k lepšímu se všecko obrátilo, ale jistě jen proto, že jsem se dostal pryč z Velenova. Bylo to takhle. Přišel jsem já na úřad k tomu pánovi. Dal mi peníze a povídá mi: ››Takhle, jak jsi, bys chtěl jít tátovi na pohřeb? Což si nemyslíš, že by se ti vysmáli? Abys vypadal přece kloudně, shledal jsem ti ňáký šat. Syn student z těch věcí vyrostl, ale tobě snad padnou a zima ti v nich taky nebude.‹‹« — Kouknu, na dvou židlích toho byla celá hromada, šatstva a taky prádla. Zrovna jsem se toho ulekl. — Milostpane, povídám, Pánbůh jim zaplať na

stokrát, ale tohle šatstvo je pro pány . . . kterak já to na sebe vezmu? . . . neumím v tom chodit. — Tu ten pán se dal do smíchu, už do konce, když viděl, že jsem se začal třást na celém těle. »»Jen si to sbal a odnes si to domů,«« povídá, »»však se naučíš v tom chodit. Smáli se tobě, vysměješ se jim a fijana budeš dělat.«« — Tak to sbírám, kus po kuse, zrovna dotknout se toho bojím. Co pak tohle je pro mne? — pořád si myslím. Pěkný plášť s dragounem vzadu, jak ho nosí vojáci nebo strážníci, tlustý zimní kabát, lehčí kabátec, myslivecký, se zeleným vyložením, dvě vesty, troje kalhoty, holínkové boty. »»Ty jsou po kočím,«« povídá pan fořt, »»budou ti velké, ale ty si je vycpeš, až budeš dělat venku, aby tě nezáblo v nohy.«« — Potom tam byly tři košile, vlněná kazajka, však ji znáš, do nedávna jsem ji ještě nosil, vlněný šátek na krk, bíle a černě kostkovaný, ty ho znáš; potom dva páry punčoch a na konec ještě dvě čepice, jedna z vlny pletená, druhá pěkná soukenná, kožešinou vyšitá. Tak to všecko ještě vidím před sebou rozložené, jako by to dnes bylo bývalo . . . A jak to tak skládám, projelo mi hlavou, co bude až to přinesu do Velenova. Kde si to uložím? Co řeknou ti tam, až to uvidí? . . . Dojista, že jsem to někde ukradl . . . Slze mi vyrazily z očí. — Milostpane, vydrala se mi řeč, líběj' odpustit . . . smilujou se . . . to být nemůže, aby tohle bylo pro mne. Neměl bych to kam dát . . . a co bych zkusil, kdyby to ve Velenově na mně viděli . . . pobrali by mi to, s těla strhali . . . Dyť nemám byt, jen se potloukám ze stavení do stavení . . . A všecko jsem mu pověděl, jak a co se mnou bylo. Tak, když on to všecko zvěděl a po všem se vyptal: »». . . Máš pravdu, chlapče,«« povídá, »»nech to tu zatím a vezmi na sebe jenom prádlo, teplý šat a plášť. V maštali se převlec a své hadry si tam ulož; až tátu pohřbíš, vrátíš se sem, třeba pozejtří ráno a odneseš si to potom. Do lesa pracovat už nechoď. Slyšel jsem, že v sýrárně hledají spolehlivého chlapce na výpomoc. Promluvím s panem ředitelem a řeknu mu, aby tě tam vzal. Co ti dají, nevím, ale míň toho nebude než v lese, a byt se ti opatří. Doufám, že se přičiníš a že mi neuděláš hanbu. Taky dojdi k hajnému a ohlas mu, že vystupuješ z práce.«« —

Jak mi po těchhle jeho slovech bylo a jak mi bylo, když jsem se oblékl do těch šatů, povědít ti, má zlatá Baruško, ani neumím. Zrovna mozek mi to zalilo na chvilku, jako velký pán jsem si připadal a divoká radost mě pojala při pomyšlení, jak se uženou závistí tam u nás, až mě spatří! A tomu hladovému truhláři až hodím peníze za rakev! . . . Ale ten dým se brzy vykouřil z hlavy a rozplízl se, že nic po něm nezbylo. Jak by chudák táta se byl potěšil, kdyby mě byl mohl spatřit v téhle výše! . . . Jen mi to napadlo a už jsem ho zrovna viděl, jak tam ležel na mlatě v kůlničce, kost a kůže, v hadrech, bos, s žlutou lysou hlavou a s popelavým obličejem a s modrýma rukama křížem složenýma, psům vydán, bez voskovice v hlavách, bez růžence, bez kříže na prsou. Kde že já bych si to byl všecko opatřil a člověk se nenašel, který by mu byl vzdal tuhle poslední poctu a službu! Jako pošlé zvíře ho vynesli, jedva oči zavřel, proto že už jiní do jeho ubohého příbytku se drali . . .

Tak jsem o tom přemítal, jak jsem se bral lesem. Šuměly mi nad hlavou vysoké borovice, do nichž vítr pral, a nízko nad nimi táhly letem rozcárané šedivé mraky. Krupky se z nich sypaly a sníh poletoval jako drobný prach; až se ten vítr trochu utiší, bude sněžit, pomyslil jsem si, a zítra, až nebožtíka povezeme do Těchonic, kdo ví, jaká chumelice nastane . . . Jdu a jdu napořád, zrovna jsem utíkal, abych se vrátil do Velenova ještě než noc nadejde; však už se smrákalo a tři hodiny ještě nebyly. Takový divný šum a praskot byl v tom lese, že jsem se až bál. Zdálo se mi, že cosi mluví, řve, pláče a naříká ve větvích nade mnou, něco strašného, nadpozemského . . . Potom zas mi bylo, jako by nějaký hlas mi hučel do uší, hlas, který mě káral a trestal, že nejsem jak se patří, že vlastně jen pro tátovu smrt jsem nabyl těch krásných teplých šatů, v nichž je mi volno, a pro které, když se mi jich dostalo, jsem na nebožtíka tátu zapomněl, radoval se a v duchu se pyšnil. Ba, pravda! — Kdyby táta nebyl umřel, ani starostová, která mi dala kožich, ani hrobař v Těchonicích, ani hajný, ani pan nadlesní, nikdo, nikdo na světě by se byl nade mnou neustrnul . . . a já, když mi pan nadlesní ty věci dal a tu práci přislíbil v nalžovské sýrárně, tolik jsem se zaradoval! Zaradoval vlastně ze smrti otcovy, kterého dosud asi zem ještě nekryla! Zastyděl jsem se a velká lítost mi padla na srdce. — Tatíčku milý, zlatý i tatíčku nebožtíčku, prosím tě, odpusť mi . . . a ty, Pane na nebesích, netrestej! zavzdechl jsem, a modlil se, pořád jsem se modlil tou cestou černým lesem . . .

Přišel jsem na místo, kde jsme pracovali v lese, abych hajnému ohlásil, že více nepřijdu do práce, jak pan nadlesní přikázal. Hajného jsem neviděl; bylo zřejmo, že poodešel, už z toho, že celá parta si hověla. Jako obyčejně k večeru, dřepělo opodál několik ženských s velkými nůškami. S podivením bylo, jak pozdě přinášely mužům oběd a, když tito pojedli, jak dlouho tam u nich civěly, jako by doma co dělat nebylo. Nu, věděly, proč a nač:

jak se setmělo, odnášely, co jen se nechalo, třísky, stlaní, klacky, chvoj a ještě co pod tím schovávaly, však jsem viděl a taky se už zmínil. — Když jsem se přiblížil, muži mě patrně nepoznali, neříkali ničeho, jen tak úkosem se na mne dívali; teprve když jsem promluvil, po hajném se ptal, jako by bělmo s očí jim bylo spadlo. Huby otevřeli, očím nevěřili. »»Tos ty? tos ty?«« — »»Hleďme ho! Kdes to sebral?«« — »»A mordyje! Kde pa's nechal kožich?«« — Přihnali se, obstoupili mě, sahali po mně, hmatali po šatech; nic zlého z počátku, jen samé divení se. Povídám jim, že pan nadlesní mi to dal, a požádal jsem je, aby hajnému vyřídili, že už nepřijdu do práce, že pan nadlesní mi opatří práci ve dvoře. — Tu najednou ten ze Zborova, co beztoho měl na mne s vrchu, se na mne obořil: »»Kluku, mordyje, za darmo že bys tohle byl dostal? To si povídej jiným, ale mne tímhle nebalamuť! Vyžvanil's na nás! ..«« — Nechte mě, povídám, nejmenšího jsem neřekl! . . . Ale oni jako lítí čerti do mne, i ty ženské se přihnaly, jedna z nich rukou do obličeje mi vjela, poškrabala tvář, že jsem ucítil krev, jak mi z rány vyskočila . . . »»Zabte ho, prevíta neřádného!«« zaječela a znovu se po mně rozehnala a, jak jsem se ráně uhnul, jeden za rameno, ten ze Zborova za prsa mě popad. »»To se ti nevyplatí!«« zařval . . . Ani pomyšlení, že bych byl stačil se jim vymknout, několik ran jsem taky dostal, do hlavy, do zad. Dojista by mě byli utloukli, kdyby jeden z nich se mne nebyl zastal a mne ještě s jedním, který se potom k němu přidal, jim nebyl vyrval. Já potom, jak se mi trochu uvolnilo, vzal nohy na ramena a upaloval jsem s místa, co jen jsem stačil běžet. Slyšel jsem za sebou křik těch ženských — jako zlí psi štěkali . . . také dva se za mnou pustili, jeden z nich dokonce sekerou po mně mrštil, a to zrovna ten, který přišel zaujmout moje místo a za kterého jsem prosil hajného, aby ho ponechal v práci. Sekera mě přeletěla a přede mnou se zatala ostřím do borovice . . .

Už daleko jsem byl a ještě jsem je slyšel křičet a láteřit; dost možná, že se potom ještě mezi sebou porvali . . .

Bez dechu a všecek jako polámán jsem se dostal do Velenova, už silně se tmělo. Vítr ustal, sníh se sypal. Zaměřil jsem rovnou nohou k truhláři, zaplatil jsem mu za rakev a on mi pomohl ji donést do kůlničky, kde ležel nebožtík táta. Uložili jsme do ní nebožtíka a hned jsme ji taky zatloukli. Já jsem při té práci plakal, div se mi srdce neutrhlo. — Tatíčku, povídal jsem, dej vám Pánbůh lehce dřímat na tomhle vašem posledním lůžku a zaplať vám za všechno, co jste mi dobrého učinil ještě i tou svou smrtí. Co by teď bylo ze mne bez vás? . . . nezapomeňte taky přimluvit se u Pánaboha a u všech svatých na nebi za toho pána, který měl milosrdenství se mnou a s vámi, aby se mu dobře povedlo na zemi a po smrti aby s vámi sdílel Boží slávu! — Tuhle řeč mi to vynutilo a truhlář zase jinou vedl. »»Co pláčeš pro něho?«« zabroukal; »»což mu není dobře? . . . a, co ti dobrého udělal, zaplatil's mu. Rakev's mu koupil a křesťanský pohřeb mu obstaráváš! tak co? . . . A, mordyje! — ta paráda, co ji máš na sobě navěšenou! — pověz, kdes ji sebral! . . . Jako žebrák's odešel, na mou duši, jako ňáký princ se vracíš. — Člověk by řek', žes to ukrad' jemu na slávu! Sakra! . . . «« »»Člověče, neklejte tak nad rakví,«« povídá v tom bába Chrástecká, která se přišourala, ani jsem ji neviděl; »»že se nebojíte hříchu!«« — A truhlář na to: »»Vlezte mi na záda, babo čarodějná! Kdo pa' vás sem volal? Přece vy jste se vedrala do toho kvartýru a skrze vás je to, že nebožtík leží v kůlně. Teď škemráte, pámbičkujete a mne z klení trestáte a sama jste byla po čertech málo křesťanská! Hleďte si svého a mne nechte!«« Bába zase se bránila, ona že nic za to nemůže a já abych řekl, nezachovala-li se jak se patří ke mně a neposkytla-li mi noclehu a snídaní. — Mne ty řeči mrzely, ale co jsem měl dělat? — Pomyslil jsem si, že zítra beztoho táta bude odpočívat v posvěcené zemi, a mlčel jsem, aby toho zbytečného mluvení byl dříve konec. —

Truhlář pak odešel; jen byl venku z kůlničky, slyšel jsem ho, an si hvízdal veselou písničku; patrně měl radost z výdělku, však taky se rval s nouzí a každý den se mu nedostalo urobit rakev. Bába Chrástecká ho slyšela taky a brala pohoršení. »»Slyšíš ho?«« povídala, »»pohan je to takový! Taky se's moh' mne zastat, když jsi slyšel, jak mně nařkl.«« — Bábo, jsem jí odpověděl, nesmíte se hněvat, ale mně není do mluvení. Kdybyste věděla, co jsem zkusil! . . .

(Pokračování.)

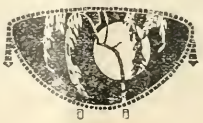

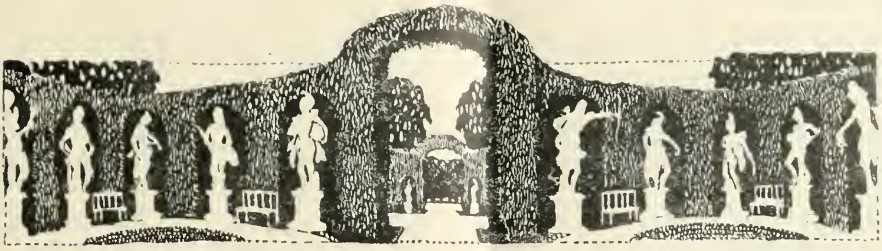

BÁSNÍCI A PANOVNÍCI.

Zajímavou knihu vydal právě Ed. von Mayer v známé sbírce »Die Kultur«. Nese název »Fürsten und Künstler« a pojednává v několika kapitolách duchaplně a s ovládáním velkého materiálu literárního a kulturního o mecenášství a vzájemném poměru panovníkův a umělcův od nejstarších dob až na naše časy.

Nás zajímá na tomto místě hlavně stať o mecenáších na trůně a básnících, z níž vyloupnouti chceme podstatné jádro.

Nejprvé tedy k starověku. Na trůně sedí králové hrdinové, jejichž celý život je řetězem rekovných skutků, vítězných bitev a vpádů. Jejich hrdinství zapadlo by v nepaměť, kdyby básník nezachytil je svým uměním.

Odtud ona vysoká přízeň a pocta, jimiž básník je králi zahrnován. Jeho postavení je hned za králem a kněžstvem, jeho poesie není prosta významu náboženského. Isaiáš, Hezekiel, Jeremiáš, žalmisté jsou poety; Homer, Hesiod, Pindar a Sofokles dovršili v dílech svých náboženství olympské. Alexander Velký lká nad hrobem Achilleovým, že nenašel svého Homera, Augustus daří přízní svou Vergila a s počátku i Ovidia.

Sevšednením života nastává i tu změna. Ztrácí se náboženský význam poetův; není ho již potřebí jako opěvatele velkosti bohův i rekův. Ale přítomnost básníkův a umělců dodává královským a knížecím dvorům zevního lesku. Každý dvůr má svého »dvorního poetu«, ale otevírá se též jiným básníkům a umělcům. U Hieróna I. krále syrakuského, setkávají se Epicharmos, Simonidés, Bakchylidés, Aischylos a Pindar; bagdádský dvůr Harúna ar-Rašida pln je básníkův i učenců; ve Španělích okázale vítají je maurské dvory v Cordově, později v Seville, Granadě a Toledu; v Italii slyne pohostinstvím pro básníky hlavně dvůr Ferrarský. Každý troubadour ví, že vlídně přijat bude u hraběte z Provence, z Toulousu a z Montferratu, u knížete Aragonského, Kastillského a Portugalského, co německým minnesängrům kyne stůl a číše v Kleve, v Eisenachu, v Míšni i ve Vídni.

A tak tomu i v dobách pozdějších. Skvělý kruh básníků a umělců tvoří kolem sebe Kristina Švédská ve Stockholmě, Bedřich Velký v Sanssouci, Kateřina II. v Petrohradě, Ludvík I. a Maxmilian II. v Mnichově, a dvůr Výmarský přímo proslavil se tím, že jeho hosty byli Wieland, Goethe, Schiller a Herder.

A abychom ani příkladů slovanských, jichž kniha neuvádí, nezapomněli, vzpomeňme, že dle Byronova Mazeppy Jan Kazimír básníky zván byl Polský Šalamoun, a že »to dvůr byl herců, borců svět, kde každý dvořan rýmy plet,« že potulní pěvci rádi vídáni byli též u dvora našeho Václava II., a že staročeskému veršovníku Šimonu Lomnickému, jenž byl jinak dle vlastních slov »veliký hříšník a libé Venuše milovník«, dostávalo se hojných podpor a přízně od pánů z Rožmberka, z Hradce i od dvora královského.

Panovníci obklopují se básníky a daří je úřady i dary, tu z rozmaru velkých a mocných, tu z pravé lásky k umění, někdy ze samolibosti, očekávajíce oslavu v dílech básnických, a někdy jen ze strachu před jich satirou a vtipem.

HANNA KVAPILOVA
ve hře »V říši tulipánků«.

Slunce příznĕ jejich také nejen vychází, ale též zapadá. To pocítil již Vergil, i Ovid, když skládal své verše ve vyhnanství, to zkusili na sobě i Tasso, Camoëns, Corneille, Racine a mnozí jiní. Během času zvrhl se celý původně pěkně myšlený poměr, tu vinou básníků — jinde vinou mecenášův, a tak z dob nejnovějších zaznamenává kniha jen dva příklady mecenášské přízně: něm. básník Detlev von Liliencron požívá pense císaře Viléma II., básníku Gustavu Falkeovi dostalo se podobného zajištění od města Hamburku.

Spisovatel vyslovuje v závěrku stati naději, že snad po staletích básníci a panovníci znovu se shledají v novém poměru a svazku mecenášském. Potud pan von Mayer. Ale mně se zdá, že není proč litovati dob, kdy básník chován byl při dvoře jako alchymista, astrolog nebo dvorní šašek.

Jinde tkví kořeny básníka, on není povolán baviti vznešené panstvo, ani lichotiti jich slabostem. Poslání jeho určuje mu jiné místo. Jako strážce nejdražších statků lidstva, krásy, lásky a svobody, musí přímo zvednouti hlas svůj až ke trůnu, obklopený Potemkiny a lichotníky, jde-li o potlačenou lidskost. Jako oni starozákonní proroci při dvorech králů má se zjeviti před trůnem, varující, kárající i prosící. A velký básník může se toho odvážiti. Síla umění jest dosud tak fascinující, a zvedne-li ono hlas, slyšet je po celém světě.

»Veliký« Viktor Hugo nemilosrdnými satirami tepe »malého« Napoleona III., Lev Nikolajevič Tolstoj předkládá carovi své návrhy na umírnění sociální bídy lidu ruského, Sienkiewicz obsáhlým listem svým k císaři Vilému II. protestuje proti potlačování lidu polského na Poznaňsku. V době krutého pronásledování židů v Rumunsku mladá americká poetka Emma Lazarus ve svém veršovaném listě volá ke královně rumunské Carmen Sylvě: » Ó matko, poetko, královno v jedné osobě! smiluj se a zachraň jej, (Israele), také on je tvým synem. Pro Davida, básníka, který jest králem všech, kdo zpívají; pro spásu svého vlastního lidu, který sdílí s ním zákon, hymny i modlitby, pro toho, který byl obětovaným — jeho bratrem — pro Krista!«

A ještě jeden krásný příklad. V pozůstalosti velké básnířky anglické Elisabeth Barett Browningové nalezl se koncept dopisu jejího z r. 1857, adressovaný Napoleonu III.: »Sire, jsem pouze žena a nemám žádného jiného práva na pozornost Vašeho Veličenstva, než právo nejslabšího vůči nejsilnějšímu. Vám je asi neznámo mé jméno jako ženy anglického básníka a malé básnířky anglické. Svému vlastnímu panovníku nepodala jsem nikdy žádnou žádost a nevyznám se ve způsobu mluviti s králi. Ač ztrávila jsem život celý ve studiích a myšlenkách mezi velkými lidmi (aspoň mrtvými), nemohu necítiti rozpaků, mluvíc s císařem Napoleonem. Mějte trpělivost se mnou prosebnicí. Neprosím za sebe.

Četla jsem s vlhkýma očima a přetékajícím srdcem . . . knihu nazvanou »Contemplations«, sepsanou mužem, jenž provinil se proti Vám velice v některých svých politických spisech a jenž nyní odpykává své prudké výrazy a neomluvitelné výroky v exilu na Jersey. Neznám muže toho, nikdy jsem neviděla jeho tvář a nejdu jej obhajovat. Ale poněvadž nelze jej omluvit, myslím, že mu lze odpustit. Neboť tento muž je velikým básníkem Francie, a císař, jenž je strážcem její slávy, měl by vzpomenouti na něho a nenechati jej za hranicemi. Ah, Sire, co bylo napsáno o »Napoleonovi malém« netýká se Vašeho Veličenstva, Vás týká se však, aby žádný dějepisec pozdější nenapsal: »Co Napoleon III. vládl, Viktor Hugo žil v exilu«. Vás týká se, aby až lid váš počítati bude vděčně muže obchodu, zbraně i věd, zajištěné Vámi Francii, žádný hlas nereptal: A kde jest náš poeta? Vás týká se, že nechť si jeho vyhnanství ospravedlňují státníci a politikové, zbaviti nemůže to vzdechu lidi citu a krve a hlavně ženy, jako já jsem. Vás týká se, aby až Váš mladý milovaný princ bude čísti tyto básně (a když přejete si, aby měl povahu pravého prince, přejete si, Sire, aby takové věci jej pohnuly), radostně připomněl si, že jeho císařský otec byl dosti veliký překonati tohoto velkého básníka velkodušností. — — — Odpusťte tomu nepříteli, žalobci, utrhači. Překonejte jej svou šlechetností. Nenechte, aby jedna slza těch, kdož se mu obdivují, padla na Váš purpur. Učiňte výjimku s ním, jako Bůh s ním učinil výjimku, když učinil jej geniem, a povolejte jej bez podmínky zpět do jeho vlasti a k hrobu jeho dcery.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Věřila jsem, že vykonáte velké činy. Chci věřiti také, že šlechetně odpustíte. Budete také v tom Napoleonem.«

V takovémto poměru, jako neohrožené zastánce pravdy, apoštoly lidskosti a žalobce křivd chtěli bychom viděti básníky na stupních trůnů, ne jako placené lokaje a dvořeníny velmožův a panovníků. Ti, kdož užívají jejich mozku a krve, jsou povinni platiti slušně jejich práci, instituce veřejné starati se mají o jejich zaopatření pro případ stáří a invalidity, dejte jim ceny a stipendia, ale neberte jim neodvislost umělce, hrdost pracovníka, důstojnost člověka. Přečtěte si článek Zolův »Peníze v literatuře« a nebudete toužiti, aby vrátily se ty staré doby mecenášství, kdy básníci žebrali u dvora za pense, a kdy jeden z francouzských spisovatelů podepsal se v listě ku kardinálu Mazarinovi: »Vaší Eminence nejponíženější a nejoddanější sluha a pensionista . . .« —*a*—

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

Prof. Dr. E. Maixner 60 let. Jsou jména skromných pracovníků, která se zalesknou zaslouženým uznáním teprve v budoucnosti. Kdo o díle prof. Maixnera spravedlivě přemýšlí, musí však uznati už dnes, že tento vynikající lékař, učitel, badatel a spisovatel náleží k nejlepším silám soudobé české mediciny; jméno jeho v dějinách lékařství českého nikdy zapomenuto nebude a zapomenuto býti nemůže. Svou vydatnou prací v boji proti tuberkulose zapsal se do srdce všech trpících i lidumilů. Vědecká literatura česká, ať otevřeme kterýkoli ročník lékařských časopisů, přináší co rok nové práce z jeho pera, jak pozorování a výzkumy vlastní, tak správná poučení o současných vědeckých názorech té které otázky, proniknutých jeho vzácnou intelligencí. Dobrý vůdce mladých, jež vede k práci, spravedlivý examinator pravé míry, před něhož vždy bez obav předstupoval snaživý student a — last not least — pravý přítel nemocných, kteří mu za jeho rady odměňují se láskou a oddaností řídkou v našich dobách — toť prof. Maixner, od svých počátků vědeckých na německé ještě universitě až podnes týž. Nezměnil se, co ho známe, ani leta mnoho nezměnila jeho fysiognomie tělesné a duševní. Ve vnitřním životě lékařském jako praktik a spolehlivý, taktní konsiliář, ve veřejnosti české jako vysokoškolský vědec a vychovatel odborného dorostu, jako odborník pilný, známý doma i za hranicemi nechť ještě leta plodné práce zdarem korunované přinese svému národu, který miluje skutky pravé humanity, šťasten svou prací a spokojen poctivě vykonaným životním úkolem. —s—a—

A. Papáček: Dřevěné domy ve Vrajtě.

-- Spectabilis! (K pětasedmdesátým narozeninám politického buditele.) V pražských ulicích v hořejší části Nového Města potkávají lidé starého svěžího pána. Málokdo ho zná, takřka nikdo z mladších nepozdravuje — jenom starší lidé vzdávají mu úctu a při oslovení užívají slova: spectabilis. Den co den kráčí neznámý stařec k Měšťanské besedě, do čítárny Českého klubu, kde scházíval se ještě před nemnoha lety s Riegrem, Tomkem ... Ach Bože, kdybychom měli jmenovat ... co drahých hlav už do Českého klubu nedochází! Starý pán jakoby se už do tohoto světa nehodil ... chodí ulicemi zamyšlen, zadumán, kolem domu, na němž poprsí Palackého a v němž umřel slavný jeho zeť Frant. Lad. Rieger, jakoby krok uvolňoval a na dávné, slavné doby vzpomínal. Jak by nevzpomínal starý, pětasedmdesátiletý pán, kdysi pravou rukou Riegrovou zvaný? Bylo to právě před domem Riegrovým. Soudruh soudruhu starého pána ukazoval a řekl: »Podivej se na tohoto muže ... kdysi osudy národa řídíval, ministrem mohl býti, starostou královského hlavního města Prahy několikrát byl zvolen, ale vládou nikdy nepotvrzen, předním politickým buditelem národa byl — chud zůstal, ale za to je do opravdy spectabilis!«

A. O. Zeithammer! *K.*

-- **Jan A. Vízek.** Dochází nás z Rožďalovic zpráva, že tam po dlouhém a trapném utrpení dokonal v neděli dne 3. listopadu t. r. spisovatel a učitel na Král. Vinohradech pan Jan A. Vízek v nejkrásnějším věku 38 roků. Zesnulý patřil mezi literáty, o nichž možno říci, že svoje táčky s Musou považují za chvíle svého života nejvzácnější a že k pracovnímu stolu, u něhož literárně tvoří, přistupují s posvátnou náladou. J. A. Vízek přišel několikráte do naší redakce, které nabídl veliký román ze současného života. Dílo nebylo ještě zralé, cosi mu chybělo, aby mohlo býti zařaděno do belletristického týdenníku spisovatelské družiny — ale bylo v něm přece jenom mnoho známek, slibujících utěšený rozvoj. A kdyby jiného nebylo, toto neznámé dílo zesnulého autora opravňuje k povzdechu nad předčasnou smrtí Vízkovou i z kruhů literárních.

-- **Dřevěné domy ve Vrajtě.** Z umělecké mapy A. Papáčkovy přinášíme nový příspěvek. Studie tato je ukázkou lidových staveb z poněmčeného městečka Vrajtu na úpatí Krkonoš.

-- **Výstava českého skla.** Co nevidět zahájena bude výstava českého porculánu, na kterou jsme již upozornili. Pořadatelům poštěstilo se získati předměty, vynikající kvalitou i počtem kusů. Není pochybnosti, že sympatický podnik skvěle se vydaří. A právě tato výstava probouzí v nás přání, aby měla co nejdříve následkyni, která by na poli našeho domáciho výtvarnictví organicky doplnila — výstavu krásného a světoznámého našeho skla křišťálového. Poněvadž se proslýchá, že pořadatelé nynější výstavky se touto myšlenkou skutečně obírají, těšíme se, že co nejdříve shledáme se v sálech nynější výstavy s výběrem uměleckých výtvorů českého skla. Kdyby se vystavilo jenom to, co je ve známějších soukromých sbírkách nahromaděno — jsou to přebohaté exposice velikého významu uměleckého a kulturního — byl by získán materiál, jenž by imponoval celému světu. Není ovšem pochyby, že majitelé soukromých těchto sbírek — jedna z nich, vzácná kolekce dvojitého skla, má v zasvěcených kruzích proslulou pověst — pro výstavu s největší ochotou zapůjčí svoje poklady, širší veřejnosti posud neznámé. —*r.*

-- **Zajímavý umělecký nález.** Dovídáme se, že neúnavný náš badatel, archivář Jan Herain nalezl cenné a krásné památky sochařské, pocházející z villy Ameriky na Novém Městě. Vypátral dvě sochy faunů, dílo to mistra Matyáše Brauna, jež nalézaly se druhdy na pilířích hlavního portálu ohradní zdi villy Ameriky a fontánu, jež stávala v zahradě téže villy. Je skutečně s podivením, co v Praze ukryto uměleckých pokladů! —*r*—

-- **Živnost paní Warrenové.** Zajímavá tato hra, která na tolika evropských scénách měla úspěch, neměla na jevišti Národního divadla očekávaného štěstí. A přece se hrálo velmi dobře, výprava byla velmi pěkná a z duchaplnosti Shawových neztratilo se překladem p. Muškovým nic.

Úspěch umenšila vleklost posledního aktu. Českého diváka činí nejkrásnější hovory po 10. hodině noční netrpělivým. Nevyvrcholí-li se akt ke všemu dramaticky účinným koncem, spěchá z divadla neuspokojen. Nespokojený divák je nebezpečným referentem.

Virtuosně hrála paní Hübnerová ředitelku podezřelých hotelů. Že nám ji učinila srozumitelnější nanesením lokálních barev, prospěla jen roli. Scény její ve II. a posledním aktu byly požitkem pro divadelní mlsouny. Sl. Dostálová představuje si Vivii jako ledově střízlivého filosofa. Důsledně provedla tak svou roli, ale jedinou sympatickou postavu hry nepřiblížila tím srdci divákovu. Hrála v rámci tohoto pojetí znamenitě. Pan Deyl měl mírniti nehoráznosti textu hrou. Pan Seifert k plné charakteristice Croftse dospěl teprve ve III. aktu, ale tu si podle chuti zahrál. Pan Sedláček trapnou ubohost rektorovu maskoval groteskní komikou — bylo to útlocitné, ale autor mluví mnohem jízlivěji touto figurou.

Pro reprisy stálo by za pokus zrevidovati text posledního aktu. Několik škrtů a zhuštění scén by snad prospělo tak cenné práci. *A.*

-- **Freska v bývalém paláci hraběte Straky** (»U sedmi čertů« na Maltézském náměstí), nedávno odkrytá, jsou tak veliké hodnoty umělecké, že roz-

hodnou o osudu celé budovy — že bude totiž zachována. Malby tyto, které bohužel zůstanou proto torsem, poněvadž hlavní pole plafondu chybí, připomínají rázem i technikou komposice Annibale Carracciho a Le Brunovy. Praha získala odkrytím jich umělecký skvost prvního řádu. Není pochyby, že o zbourání domu nelze už mluviti. Má-li se zachovati, jest zajisté nejsprávnější myšlenka primátora dra. K. Groše, jenž při návštěvě paláce pronesl mínění, že by akademie hraběte Straky z pocty ke svému zakladateli měla dům zakoupiti a obnoviti. Připomínáme, že freska tato byla pojata do sbírky Soupisné komise. — *si* —

∴ Antonín Sova: Lyrika lásky a života. Jiří Mahen: Plamínky. — Michael Zouzal: Golgota. —

Novou svou knihou básní sotva uspokojí Ant. Sova ty, kdož milovali jeho čisté a krásné nálady a krajiny ze starších jeho básnických sbírek. Po knize revolt Vybouřené smutky zdálo se, že nastalo v duši básníkově utišení; v knize Ještě jednou se vrátíme v nejednom čísle dýchalo to onou jemnou a delikátní poesií, známou z jeho prvních knih, tak že nescházelo ani těch, kdož soudili, že kniha ohlašuje návrat básníkův k původnímu jeho tónu. Ale nová kniha Lyrika lásky a života sotva naději tu posiluje. V onom subtilním postihování všech nálad a stavů duše, v onom nervosním chvění jeho strun znovu jej poznáváme, ale jak vzdálena je kniha jeho od Intimních nálad neb od sbírky Součit a vzdor! Tam jas, pohoda, tiché, jemné snění, zde duše neuspokojená, zahořklá, skoro byste řekl otrávená bolestí, pochybami, nedůvěrou v sebe i v jiné, rozporem skutečnosti a ideálů, stále se mučící i mučená. »Co nezkojeno, velká křídla hledá a plamen věčný, by v něm umíralo« a »Věčný nepokoj« znamená ta kolise mezi touhou po výši a srdcem ženy, které dole pláče. V knize Sovově jsou básně sugestivní síly, velké umělecké potence, ale v jeho starších sbírkách bylo více poesie. — Náladou knize Sovově dosti blízké jsou Plamínky Jiřího Mahena, zpověď mladé duše, hledající cestu k světlu, ale tápající ve tmách nejistot, trpící a zoufající. Ale to vše jen matně tušíme, obraz kupící se na obraz, symbol na symbol učinily knihu málo jasnou a srozumitelnou. — Evangelia o utrpení a smrti Kristově zveršoval Michael Zouzal ve své legendě Golgota, již věnoval polskému mistru Janu Stykovi. Přidav jen málo z vlastního — motivace zrady Jidášovy — přidržel se ve všem textu Písma, jejž s básnickými příkrasami a větší epickou šíří vypravuje obratně, ale bez hlubšího prolnutí látky a vyššího vzletu. —*a*—

∴ **Činohra proti opeře.** Stály proti sobě, protože jedna překážela druhé. Od jakživa byla v Národním divadle starost, jak rozluštiti těžký oříšek. To bylo prostě nemožno, a proto už ode dávna dělo se vše možné, aby povážlivému tomuto nedostatku bylo odpomoženo. Během doby vyvinul se mezi stejně oprávněnými uměleckými tělesy antagonismus, jenž se pořád přiostřoval a ústav poškozoval. Víme, že podniknuty různé kroky, a že hledána odpomoc. Selhal pokus s adaptováním místností u Štajgrů, a řešení otázky se na nějaký čas posunulo, aby při první vhodné příležitosti dostalo se znovu na denní pořádek. To se stalo, když obec pražská koupila palác hraběte Sylva-Tarouccy. »Jízdárna Sokola . . . hoj, to by byl pro naši činohru zkušebný sál jako stvořený, snad dokonce pro intimní jeviště, po němž již dlouho se volá«, řeklo se, ale nápad, jak všeobecně známo, narazil na tuhý odpor. V Národním divadle tísnili se dál, opera žalovala na činohru, činohra zase na operu, nějaký čas to zase šlo . . . ale věčnost to trvat nemohlo. Konečně našla komise pro činohru znamenitý zkušebný sál — na jižním cípu ostrova Žofína. V místnostech, kde se kdysi nalézaly motory pro pohon dynamických strojů, osvětlujících žofínské sály, budou co nevidět naši páni regisseurové konat zkoušky s činoherním personálem. Prospěch z tohoto šťastného rozřešení palčivé otázky budou míti ovšem umělecké sbory oba, činohra i opera, jejichž dávný antagonismus tím konečně nadobro odstraněn.

∴ **Kostel sv. Václava** v podskalské čtvrti v desolatní odranosti své čeká na konečnou restauraci. Radí se o něm komise, znalci, neznalci, píše

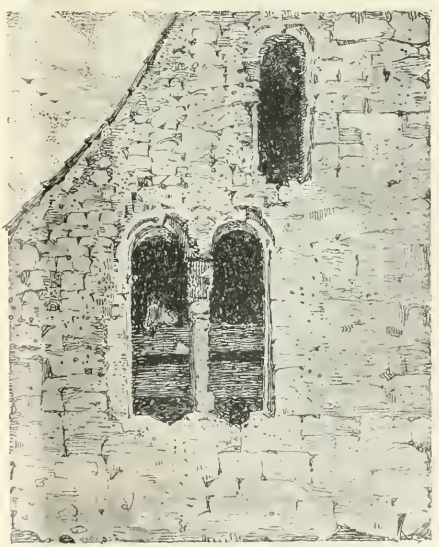

Románská okna v kostele sv. Václava.

se o něm — pak zase mlčí. Jako vykřičník po straně neukončeného dramatu klademe dnes do listu obrázek románských okének této stavby památné, sedm věků již pamatující.

⁂ **Jubileum Spolku českých spisovatelů belletristů Máje** připadá na den 27. listopadu letošního roku. Tohoto dne před dvaceti lety shromáždilo se o půl 11. hodině dopol. 26 spisovatelů ve zvláštní místnosti Choděrova restaurantu, aby uskutečnili dávnou myšlenku spisovatelské organisace. Schůzi předsedal Aug. Eug. Mužík. Když bylo shromáždění jednomyslně schválilo zřízení spolku, jemuž dáno jméno Máj, zvoleni do výboru: A. E. Mužík, předseda, J. Červenka, O. S. Kostelecký (Seykora), Fr. Kvapil, A. Klose, M. A. Šimáček; náhradníky A. Klášterský a A. Sova; revisory J. Antoš a F. X. Svoboda.

⁂ **Hanna Kvapilová v roli smutné stařenky.** V Národním divadle přijali veselohru paní Růženy Svobodové »V říši tulipánků«, kterou scénoval dramaturg Jaroslav Kvapil. Ve hře objevují se tři stařenky: veselá, zvědavá a smutná. Dvě měl regisseur dobře obsazeny, ale s třetí měl potíž. Zkusil to s jednou, zkusil to s druhou episodistkou, ale ani jedna mu nevyhovovala. Komu jen dát stařenku smutnou, roličku zcela nepatrnou, nicotnou? Babička promluví na jevišti pouze tyto věty: »A když ona ta smrtička tak dlouho nejde. (Rozpláče se.) Voničku mám v šátečku pro mdlobu. Pro mdlobu!« Regisseur přijde domů a vypravuje svojí ženě, paní Hanně Kvapilové, jaké má trampoty s tou smutnou stařenou. Umělkyně se podívá na roli, chvilku přemýšlí a konečně praví: »Já ji zahraji sama.« — Byla generální zkouška. Za kulisami šourá se vetchá babička, nuzně oblečená, unavená, očí vyhaslých, tváří svráskovatělých. Běží kolem divadelní sluha, podívá se na bábu, přistoupí k ní, popadne ji za rameno a zvolá: »Kam pak? Tady nemáte co dělat . . . koukejte, ať už jste venku.« — Stařena se šourá ke kulisám a postaví se skromně do koutka. Zkouší se druhé jednání. Vystupují na scénu tři stařenky. Paní Kvapilová učinila svou umělecky promyšlenou maskou a procítěným přednesem několika slov hluboký dojem — ale nejvíc dojala autorku, paní Růženu Svobodovou. Když spatřila smutnou žebračku a slyšela její bolestný pláč — nahlas se rozplakala nad tím malomocným, ubohým stářím! *K.*

⁂ **Baterie mrtvých.** Nové obrovské plátno vystavuje pod tímto titulem Václav Sochor v domě vídeňské zahradnické společnosti. Je to opět episoda z nešťastné bitvy u Králové Hradce jako proslavená jeho »Srážka jízdy u Střezetic«. »Baterií mrtvých« bylo nazváno a pomníkem vyznačeno jedno ze stanovišť dělostřeleckých u Chlumu, která měla ohnivou palbou alespoň zdržet útok pruské gardy. Ale jehlovky německé byly příliš mocny — vše ustoupilo, jedině baterie vedená setníkem z Groebenu necouvla. Tím zachránila mužstvo sousedních a překazila odříznutí této části armády. Setník z Groebenu padl tu téměř se všemi dělostřelci. Jenom třináct těžce raněných odneseno bylo do lazaretu. Mezi nimi poručík Mecke, který je nyní podmaršálkem. Obraz Sochorův, zvěčňující opět jednu chvíli vojenského hrdinství, k čemuž tak málo příležitosti poskytla neblahá válka »Němců s Němci«, bude též vystaven v Praze. Ve Vídni je diváky přímo obléhán. *R.*

⁂ **Ze života Hanny Kvapilové** zajímavou episodu uveřejňuje poslední číslo Divadelního Listu Máje. Ve vzpomínkách na umělkyni, jichž bude celá serie, vypravuje se o tom, jak došlo k významnému rozhodnutí umělkyně, že si jiného nevezme, než Jaroslava Kvapila. Časopis přináší dále pokračování André Antoinovy studie »Rozprava o režii« a vylíčení herecké pouti manželů Ryšavých. Při poslední návštěvě v redakci Máje řekla paní Marie Ryšavá: »Byla jsem přijata do svazku Národního divadla — a byla jsem šťastna hlavně proto, že jsem mohla ukázati, jak poctivě a svědomitě jsem pojímala herecké poslání. Po celý svůj život budu vděčně vzpomínati těch, kteří trochu slunce přinesli v zimy mého života«. Redakce listu připojuje ke článku poznámku, že hlavní zásluhu, že hereckému umění paní Ryšavé dostalo se konečně uznání a výborná umělkyně postavena, kam již dávno náležela, má neúnavný náš humorista, Ignát Herrmann.

Ročník VI. číslo 7. vydáno dne 8. listopadu 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním prémene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

htěl jsem příštího jara podstoupiti filosofická rigorosa, udělati doktorát a tím jsem po státních zkouškách, loni dobře odbytých, chtěl zakončiti prozatím svou karriéru filosofickou.

Otevřel jsem sežloutlé trochu listy prvních zápisků — ale nemohl jsem čísti. Písmena mi tančila a skákala před očima. Má vyvolená these »O počátcích světobolu v evropských literaturách« mi připadala nějak divně zastaralá, nějak olejem či lampou páchnoucí, nějak příliš akademická, recte: konstruovaná.

— Což opravdu bylo to tak zlé, ptal jsem se sama sebe. Nebylo dobra, nebylo sympatie, přátelství, lásky? Bylo vše tak černé a vskutku otrávené, jak to líčil Obermann a cítil Chateaubriand a Goethe v utrpení mladého Werthera a Jacopo Ortis ve svých dopisech? Sotva pár neděl jsem unik doktrině školské a již vidím, že život není tak prostě a lehce konstruovaný, jak se zdá ne jednomu professorovi na kathedře a posluchači v lavici. Zažil jsem to, viděl, zkusil sám. A právě dnes. Jaká to směs dojmů, citů života vřelého a plného, bijícího a tázavého jen v těchto několika figurkách dnešní večerní společnosti! Ztrnulost esthétické a literárně historické formulky zmizela — těch pár lidí mého nového světa žilo svůj osobitý, appartní život, a co jsem viděl a postřehl, tu nebylo v něm ani za mák toho světobolu XVIII. století, v nějž jsem posud tak zatvrzele věřil. Najednou se mi zdálo, že rekové mých thesí, Werther jako Obermann, René jako Consalvo Leopardiův byli snad přece víc postavy vysněné, že skutečný život jest přece jiný. Či vskutku z m ě n i l o s e s t o l e t í?

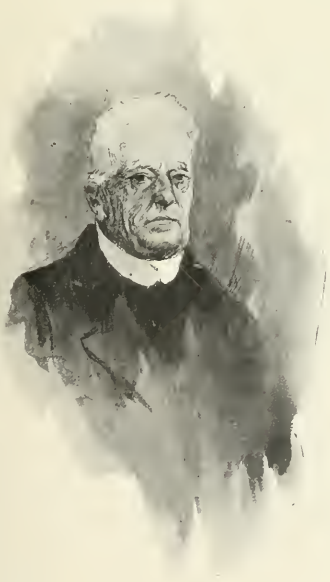

A rozladěn, že jsem si odpovědíti nedovedl, složil jsem archy, zavřel je zpět do stolku a

mrzut, neuspokojen díval jsem se do kalného svitu své lampy. Jen k většímu omámení sebe zapálil jsem si ještě cigaretu a dívaje se za modrými kotoučky dýmu, snil jsem o dnešku a o všem, co mi přinesl. Ale hned jsem cítil, že tato retrospektiva byla řízena víc rozumem, rozvahou, než citem a nadáním. Skepse se mne zmocnila, a osvědčený jed její působil. Co čerta, ptal jsem se, mne sem neslo? Bylo to posud ovšem všecko velmi pěkné, skoro idyllické, ba docela ideální, ale kdo mi ručiti může, že tak bude vždycky? Napořád, dnes jako zítra?

A před mým zrakem táhly všecky postavy dnešního večera. Osobně moh', ba musil jsem, chtěje býti jen poněkud spravedlivým, i docela býti spokojen. Vždyť mi to byl posud cizí, docela neznámý svět, kde jsem se octnul! A jak jsem byl uvítán a přijat! Co výhod čistě materielních mi skýtal tento pobyt zdejší! Musil jsem sáhnouti po tom oběma rukama, i kdybych byl nechtěl.

Ale není i to vazba i pouto, odříkání a vzdání se svého já ve prospěch cizího egoismu? Jsem patrně ode dneška vězněm těchto dobrých, ba v mnohém vzhledu výtečných lidí. Při nejmenším jest každý čtvrtek od 5. hod. odp. ztracen . . . z těch večírků se nevymluvím, ty musím již s resignací přijmouti . . .

A paní Kráglová?

Bůh ví! Kdyby mi někdo dal nůž na hrdlo, nedostal by ze mne, v jakém nyní poměru byla moje Psycha k ní.

Odkud přišla tato žena do mého života, ptal jsem se sama sebe. Co tu chce?

Má odpověď byla: Musilo to přijít. Žena, sfinx, meteor. Mihne se meteor a zmizí, přijde sfinx a vnukne tisíc otázek, vrhne se do propasti, prohraje-li, ale — žena — ta zůstane vždycky.

Žena a já! Jaký to nový problém! Miloval jsem posud někoho v životě? Byl jsem někým v životě tak milován, jak se o tom sní? Nezapírám, nejedna žena se mi zalíbila již, ale k vytrysknutí plamene v celé intensitě cítění dosud nepřišlo. Čas, život, jak se říkává, šel přes to, zapadly všecky jako efemery, byly a nejsou.

Ale paní Kráglová? Půvabná, ba krásná jest, o tom sporu nebylo a býti nemůže. A zvláštní jest, půl přitahuje, půl odpuzuje. Anděl i démon, kdyby to nebylo otřelé a všední, řekl bych. Temperamentní, ano, vehementní, ano, ale též lehce prosáklá dandysmem, koketerií, emancipací a vším, co se mi u žen nikdy zvlášť nelíbilo. A dohromady, co by to mělo se mnou mít společného a jaké důsledky z toho?

Eh, lépe jíti spat. Zhasl jsem a ulehl. Ponocný na továrním dvoře odpískával půl pátou.

21. října 187***.

Pár kroků za sklárnou začínal se táhnouti mírný, dlouhý, místy užší, místy širší travnatý svah zprvu jednotlivými kmeny bříz, později hustším a hustším jich lesíkem osázený, a táhl se v mírném oblouku podél silnice, jen malým příkopem od ní oddělen, k městu P., kde jsem učil. Byl jsem hned poprvé, když jsme tudy jeli, upozorněn na tyto břízy, když pak mne kolem nich později každodenní, často i dvojí cesta dopolední i odpolední vodila, stal jsem se březového háje opravdovým přítelem. Chodíval jsem raději po křivolakých jeho pěšinkách než po přímočárné prašné, řádní silnici, kterou s druhé strany chudě lemovala alejka řeřábů, teď již nachovými hrozny vesele do kraje svítících. Kraj byl ku straně jižní otevřen, dlouhé orné lány, většinou strniště, přes která říjnové větry fičely, hnuly k obzoru, jenž uzavřen byl daleko, kde se zrak ztrácel, nízkými silhouettami modravých kopců.

Vraceje se dnes z odpolední školy, opustil jsem prvním záhybem silnici, přeskočil příkop a zabočil po bílé stezce do bříz. Žluté jich penízky ležely rozsypány v mechu a trávě, vzduch byl jasný, ale trochu vlhký, země voněla. Ale melancholie blížící se jeseně táhla vzduchem.

Udělal jsem sotva pár kroků a shlédl jsem zákmit modrých ženských šatů mezi bílými kmeny bříz. Poznal jsem paní Kráglovou. Jak slyšela za sebou kroky, ohlédla se a vidouc mne, zastavila se a opřevši se lehýnce o bílou břízku u pěšiny, spíše ji hladíc než se opírajíc, vyčkala mne.

— Jaké mám štěstí — milostivá, oslovil jsem konvenčně na pohled, ale hlas můj se divně chvěl. Ihned jsem postřehl, s jakým vkusem má dnes aranžován svůj jednoduchý vycházkový šat. Byl bledě modrý a tak dobře jí padl, že plastika jejího těla pod ním ještě více vynikala než jindy. Na hlavě měla klobouk à la Rembrandt s velkým volavčím chocholem, v ruce bez rukavičky držela mezi prsty knihu.

— Řekneme si jedno, pane professore, pravila podávajíc mi přátelsky ruku, již jsem políbil, nejen řekneme si, ale slíbíme si, že my dva spolu nikdy nebudeme mluviti ve frasích a zvlášť ne ve frasích společenských. Věřte, ty jsou zabijákem každé vnitřní pravdy, nemiluji jich, a proto, vyhněme se jim i při nebezpečí zdání, že jsme morousi a škarohlídové, nebo apatičtí tupci.

— Souhlasím docela, milostivá paní, ač sám si nejsem vědom, že bych vůči vám se nějak v tomto směru byl provinil.

— Jak pak ne, usmála se, což neřekl jste před chvilí: »Jaké mám štěstí?« Nu, jestli

tohle není frase a k tomu jedna z těch nejbanálnějších, pak už věru nevím . . .

— Ale odpusťte, já tentokrát musím co nejloyálněji vám odporovat. Já to myslil docela pravdivě a upřímně, když jsem to řekl. Ba naopak mohl bych z tohoto případu odvozovati něco docela jiného. Jak se někdy křivdí takové prosté, docela upřímně myšlené a citěné větě!

— Právě tím, že sevšedněla, milý příteli! Stala se otřelým penízem v dlani všech, pánů i žebráků.

— A vy byste ani mně věřiti nemohla, že je poctivě pro vás ta moje mince ražena? ptal jsem se trochu uražen.

— Nemluvím specielně o vás, ale takhle mne může osloviti každý, kdo mne zde náhodou potká. Ředitel Seidl jako dr. Semerád, děkan Svoboda jako konečně i můj choť, kdyby byl již dávno neztratil poslední špetku galantnosti ke mně. Je to hezky řečeno, nikoho to neurazí, ba naopak, zní to tak pěkně, zamlouvavě, lichotně pro osloveného. »Jaké to štěstí!« parodovala . . . Nu, smála se, teď přece asi jste vycítil, jaká je to otřelá, nejšerednější, nejprotivnější frase!

— Vidím, milostpaní, že mám u vás jen neštěstí, pravil jsem hodně dotčen, nejlepší mé úmysly zůstávají nechápány.

— Nevím o ničem takovém, pane professore, pravila zaraženě paní Králová.

— Jak pak ne? odvětil jsem, dovolte, abych vám připomenul, co se stalo mezi námi před několika dny . . .

— Mezi námi? ptala se docela udiveně, vyvalivši na mne své velké, šedomodré oči.

Teprve teď jsem dobře pozoroval její oči, byly opravdu zvláštní. V pokoji víc šedé, venku víc modré, s širokými zornicemi.

— Jsem snad trochu mimosa, milostivá paní, ale odpustíte, když uvážíte, že každý jsme jiný. Vzpomeňte, prosím, na tu s vaší strany násilně přerušenou hru v šachy v noci po vašem zahájení letošních čtvrtků?

— Bože, vy jste dětina! zvolala po chvilce.

— Odpusťte, ne tak docela . . . Tak jste divoce převrhla šachovnici, že se figury po podlaze rozkutálely, že i váš pan manžel byl upozorněn a k nám se obrátil . . . a hned jste vstala, hned jste bryskně odešla, a to chladné »dobrou noc«, které jste mi hodila více almužnou, a ten celý odchod, toť přece byly výbuchy dosti jasné a zřejmé vaší svrchované nemilosti.

— Co vy všecko vidíte! Jak si asi představujete ženu! Inu, vidím, že nesmí míti ani nejmenšího rozmaru u vás, a já jsem, bohužel, ze samých rozmarů složená, zeptejte se jen Krágla.

— Pak teprve vycítíte, že to bylo přece trochu silné, že, když jste skácela figurky, převrhla šachovnici, i pan Krágl byl ze své flegmy vyburcován.

— Krágl není flegma, milý příteli; to byste ho neznal, Krágl je cholerik, nejčernější a nejprotivnější cholerik . . . Ale vy tedy myslíte a chcete mi říci, že jsem se chovala ve čtvrtek nezpůsobně při nejmenším. Nu dobře, zapíšu si to ne za ucho, jak se říká, to by bylo málo pro vás, ale do srdce.

Její hlas se chvěl.

Bylo mi jí líto. Ale nedovedl jsem rychle obrátiti. Zároveň jsem cítil nebezpečí upadnouti v sentimentálnost . . . Trochu nejapně jsem zavadil okem o knihu, již mezi prsty polootevřenou v ruce držela, a ptal jsem se:

— Co pak to hezkého čtete?

— Zase fráse! Což to musí býti hezké, co já čtu? smála se jizlivě. Nestačila by prostá otázka: Co to čtete?

— Jak myslíte . . . ostatně dáma tak chytrá, jako vy, milostpaní, přece uhodne, že jsem hledal jen východ z trapné pro nás oba situace, chtěje hovor obrátiti jinam . . .

— Ovšem, ale udělal jste to trochu nemotorně, zrovna jako náš ředitel před lety.

— Prosím vás, pravil jsem ne bez ironie, co vyved' váš pan ředitel, ať se poučím, člověk se může a má všady poučovati.

Přeslechla ironii mých slov a klidně vypravovala: Byli jsme jednou, známí našich čtvrtků, na výletě. Kdosi ze společnosti se zapletl do vypravování anekdot, zapomněl na přítomnost dam, a když jsme se ocitli v lese, jemuž se říká mezi lidem »Vražda«, dal se do anekdoty s tak silným koncem, že se i mužských členů společnosti chytalo rozčilení. A tu, když byl v nejhorším a již sám cítě valem blížící se nebezpečí, začal koktati a váznouti, vpadl náš bodrý Seidl do toho frází, které zajisté nikdo neočekával: »Prosím vás, kde tady ve ‚Vraždě' fialky rostou?« — Zazněl jednohlasný výbuch smíchu.

Ve »Vraždě« fialky? ptali se všichni.

Ovšem — rostou, celé lesy . . .

Ale na jaře, někdy v dubnu, prohodil někdo ale dnes marné přání, milý řediteli!

(Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Smrt a spánek v přírodě.

(Dokončení.)

byčeje tyto druhdy člověk pozměnil. Naše zvířata domácí, nejsouce znepokojována, pasou se za dne, noční šelmy naučí se v zajeti za dne bdíti a v noci spáti. Čilí ptáci mají spánek velmi krátký, slavíka slyšeti jest celou noc, za dne jen krátce pospává, kachny a husy jsou celou noc čilé — vždyť zachránily tím Kapitol; spánek jejich jest jen krátký a často přerývaný.

Za to v dlouhotrvající spánek upadají spáči zimní, druhdy na 5—7 měsíců, což fysiologicky těžce lze vysvětliti.

Při spánku vypovědí buňky mozkové službu a následek toho jest bezvědomí.

Po dobu spánku sbírají buňky tyto zotavení. Činnými zůstávají i za spánku dychadla a srdce. Stupňuje se spánek až k zastavení i těchto výkonů, aniž by život úplně z těla prchal?

Pohlédněme se, jak se zachovávají rostliny a zvířata, když zima, horko, sucho na ně přikvapí. Celé vegetace a světy zvířat by nutně vyhynuly, kdyby nebyly s to nepříznivé periody přečkati ve zdánlivě mrtvém stavu, kdy všechny výkony životní odpočívají. Či prchly docela? Jest druhdy těžko rozhodnouti. Jistý přírodozpytec (Charles Lamb r. 1846) sbíral na poušti ulity plžů. Dvě z nich (druhu Helix maculosa) mezi jinými poslal, maje je za prázdné, do britického musea, kdež po čtyři léta, připevněné na desce, nalezaly se ve sbírce. Tu pozoroval R. Taylor, že jedna z ulit přilepena jest hlenem; dal tedy ulity do vlažné vody, a ejhle, po desíti minutách jeden hlemýžď obživl, žral na nabídnutém mu salátu a lezl dále; v ulitě druhé zvíře bylo mrtvo.

Na odpočívajících semenech nelze mnohdy ani drobnohledem poznati, jsou-li ještě klíčivá či nic. Tolik jen jisto, že po jistém čase život prchá nadobro a mluví-li se na příklad o t. zv. pšenici mumiové, že označení toto spočívá na vědomém nebo bezděčném klamu. Vezměme dvě semena na pohled stejná. Nelze předem říci, jsou-li dosud života schopná. Teprve zavlažení a zasazení jich do země dokáže nám klíčivost či odumřelost.

U zimních spáčů obmezuje se dýchání a oběh krevní na nejmenší míru a tím nastává úplná bezcitnost; svišťovi v zimním spánku ponořenému uřízli hlavu, a srdce tlouklo ještě tři hodiny nevyrušeně dále.

Bezživotnými zdají se nám prvoci ve svém pouzdru, mlži ve své skořápce, pupy, i korále z vody vytažené. Mrtvými zdají se býti mnohá zvířata strachem jako omráčená (v kataplexii), či stavějící se mrtvými (v mimicry), ryby v ledu zamrzlé. Všechna tato zařízení, stadia absolutně bezživotná, zdánlivého umrtvení, slouží k ochraně života, bez nich propadla by zvířata záhubě v době nepříznivé.

Člověk nemá potřebí podobných ochranných prostředků, jako jest zimní spánek zvířat; dovedeť si příznivé podmínky životní opatřiti uměle.*)

Jsou ovšem případy zdánlivé smrti při utopení, zadušení a pod., kde jiskřička života úsilovnou pomocí dá se opět rozdmýchati k novému životu. Nikoli na dlouho; trvát ona schopnost návratu v život jen kratičký čas. Přehnané jsou zprávy o pohřbívání domněle mrtvých. Smrt jest zhasnutí veškerých výkonů ústrojů tělesných, takže není návratu k individuelnímu oživení. Lékař má vždy prostředků dost, úplné odumření těla zjistiti. —

A tento věčný spánek má býti — jak moderní biologové nás učí — největším dobrodiním, fysiologickou nutností, jediným pramenem všeho pokroku ve vývoji v celé ústrojné přírodě? —

V pošmourné dušičkové náladě, když vzpomínáme, jak skoro vše, co nám bylo drahé, odešlo již na vždy, k neznámým břehům, odkud není návratu, jak pomíjejičnost jest údělem každého jednotlivce, není snadno vpraviti se do názoru biologů.

Proč nese vše zrozené hned zárodek smrti v sobě? Proč nemůžeme prosti pout pozemských, plni síly a ušlechtilé snahy věčně žíti, nepoutáni na místo a okovy tělesnosti pozemské?

Vývojezpyt podává nám aspoň poněkud uspokojivý výklad o nutnosti dosavadního řádu světa a přes meze poznaného otvírá průhled do záhad světa a života. Dokazuje, že na zemi naší vládne snaha vždy po dokonalejším utváření a vždy jasnějším vědění. Ukazuje, jak z chaosu vznikal krystal, z krystalů rostlina, z rostliny zvíře, ze zvířete člověk. Člověk není vrcholem dokonalosti. Daleko má ještě k bytosti harmonicky vyvinuté,

*) Vyskytly se zprávy, že v některých částech Sibiře sedlácí odbývají »zimní spánek«, obmezujíce pohyb svůj po delší čas jen na minimum.

prosté sporů vnitřních a neodvislé na tisíceerých rušivých okolnostech vnějších.

Zatím chápeme, že k dalšímu vývoji a vždy mnohostrannějšímu vývoji jest třeba obmezení jedince, aby celek mohl prospívati.

Dříve se učilo, že přirozená smrt následuje následkem vnějších poruch, jindy přirovnávala se k zastavení starých hodin, jichž kolečka jsou opotřebena a zoubky nezasahují více řádně do sebe.

Vidíme však, jak i bez škodných vlivů i bez opotřebení tvorové hynou jakýmsi předurčením.

Efemery při normálním vývoji propadají smrti, sotva se k dokonalému tvaru vylíhly. Jednoleté rostliny hynou po odkvětu i bez vnějšího poškození a opotřebení.

Některé části v rostlině výborně chráněné uvnitř dřevnatých rostlin odumírají normálně v úplně zdravém organismu, aby »mrtvolami« svými převzaly určité výkony pro proudění šťáv a rozvádění vzduchu.

Při normální metamorfose žab odumírají na př. pravidelně přečetné živé buňky v ocase pulců a podobně děje se s celými pletivy buněk při proměně jiných zvířat. Děje se tak nejen u hmyzu v jeho proměně, ale i u vyšších zvířat a v člověku samém. Nejen v životě embryonálním, ale při postupném vývoji těla našeho odumírají stále jisté části živé hmoty dříve, nežli jedinec dostoupí vrchole svého vývoje. Ovšem, že toto stálé odumírání v živém organismu se nahražuje novým tvořením pomocí stálé výměny látek. Kdyby toto obnovování a omlazování látek výměšných trvalo věčně, kdyby výdaj a příjem se vyrovnávaly, nebylo by příčiny přirozené smrti.

Avšak vzrůstem mění se jedinec; změny tyto jsou buď vzjevné, rychlé, jako vidíme u klíčící a rozvinující se rostliny, anebo pozvolné, jako u zvířat dlouhého věku. Celek skládá se z buněk a každá z buněk má opět svůj vlastní vývoj. A tak nově utvořená látka v živém ústroji vždy poněkud se liší, stává se dokonalejší, ochabuje však, až výdaj nekryje se více s příjmem. Smrt živé hmoty je přirozené zakončení jejího vývoje.

Zvířátka jednobunečná mohou býti nesmrtelná, nikoli ústroj složitý. Za cenu vývoje přijmouti musí živý organismus i konečný cíl jeho — smrt.

Na životu a zdaru jednotlivých buněk zakládá se i život vícebunečných organismů, tedy i člověka. Počnou-li buňky důležitějších ústrojů stárnouti, takže účel svůj řádně nekonají, bývá celý stát buněk ohrožen.

Nejmenší nálevníčkové, tak jako celé sluneční soustavy mají svůj kruh vývoje, který nutně musí je ukončiti; rozpadají se v prach, z něhož nový život pučí. Ni atom se neztratí, neboť každý atom nalezne svůj celek, jenž jako součástku ho strhne do nového víru života.

Jsme také jen články celého řetězu bytostí, který z nepatrných, hrubých počátků rozvinul se v bytosti, které vede snaha k vyššímu vývoji, a jediní z tvorstva pozemského, kteří cítí radost a žal v ě d ě n í. Myšlenky jednotlivých velduchů svítí ještě po staletích do temnoty bádavého ducha lidského. Jen v tom leží jejich nesmrtelnost.

Jinak spánek a smrt jsou bližénci, usmíváví a oblažující: jeden přináší denní úlevu pozemčanu prací znavenému, druhý věčný klid na prospěch pokolením následujícím.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování).

u zas ona: »»Nu, nu, chudý člověk zkusí, to už jinak není. Prosím tě, pověz mi, kdo tě takhle oblekl!«« — Tak jsem jí to v krátkosti vypověděl.

»»Chlapče,«« ona na to, »»to máš štěstí! Povídají, že je takový zlý a přísný, ten pán! Kus chvoje člověku nepřeje a na tebe byl tak hodný! Vida, vida . . ! Nu, já ti to přeju, ale lidé ti to budou záviděť, uvidíš!«« — Však že tady nepobudu víc, odpovídám já na to, že se odstěhuju a do své smrti že víckrát sem nohou nepáchnu. — Na to ona, kam že se myslím odstěhovat. — Tak jsem jí řekl, že do Nalžova, a že budu dělat v sýrárně, ale aby prozatím nikomu o tom nemluvila, jsem ji prosil. Ona ovšem, že ne, že Pánbůh chraň! a jen abych sám o tom pomlčel, že by mi to lidé mohli ještě zkazit

z pouhé závisti. Nu, ženská a něco smlčet! Jen jsem vyšel, abych zjednal povoz pro zejtřejší pohřeb, už ani chumelenice nedbala a vedle k staré ševcové doběhla a tam všecko vypověděla, s čím jsem se jí svěřil, ba, ještě více toho. A štěstí že mám od Pánaboha, velké štěstí, div neřekla, že mě udělali správcem té sýrárny. Za půl hodiny se ta novina rozběhla po celé vsi . . .

Šel jsem zprva k Novákovi. To byl chalupník, který měl kobylu a tu a tam, bylo-li čím, povozničil. Tam ovšem ještě nevěděli, ale řečí bylo habaděj, co jich nadělali pro ten svrchník, co jsem ho měl na sobě. Rozumí se, že nevěřili, když jsem jim řekl, kde jsem ho dostal. Ukrad' jsem ho! — to byla jejich přesvědčenost, ani dost málo ji neobalili. Povoz mi Novák odepřel, krásně jsem mu nabízel zlatku za něj. Kdybych prý tři zlatky dal, že by nejel v tom sněhu, který do zítřka napadá. — U druhého, sedláka, který měl koně a pár volů, taky nic; že nedá — víc neřekl, jen od hlavy do paty si mě změřil a, vida svrchník, hlavou potřásl; za to selka, když jsem odcházel, spustila: »»Podívejme se ho! — pan nadlesní ho vyparádil! v panských službách je, šupák! — Co se nás prosíš, když jsi takový kavalír? . . . Jdi do Nalžov, pan hrabě ti dá kočár, abys na něm tátu odvezl!«« — U třetího, také sedláka, hospodář na mne takhle: »»Dej mi plášť, co ho máš na sobě, a odvezu ti tátu. Pro tebe je dobrý kožich, který's měl na sobě dnes ráno; plášť není pro takovou žebrotu. Sluší ti, jako praseti sedlo, ani chodit v něm neumíš.«« — Nejhůře jsem pochodil u starosty. Seděli právě u večeře, když jsem tam vešel. — Pantáto, povídám, smilujte se a pro boží milosrdenství mi dejte zítra povoz, abych odvezl nebožtíka tátu do Těchonic . . . všecko už mám připraveno, v rakvi leží, pohřeb je objednán, hrob vykopán . . .« — Podívá se na mne, odloží lžíci. — »»A parádu na to ti dal pan nadlesní a do sýrárny tě přijmou, viď?«« — Slíbil mi to aspoň, pantáto, zakoktal jsem. — »»Nu jo, slíbil. A což? — řekl's mu taky, že tě sem přivedli šupem?«« — Mžitky se mi udělaly před očima. Tohle jsem mu neřekl! — A starosta to mluvil pořád: »»Tak vidíš! ty mlčíš. Neřekl's mu to! A ty hloupý kluku myslíš, že tě tam přijmou, až se o tom dovědí? Ti si tam, holečku, vybírají! — Vysvědčení zachovalosti budou žádat, a ty si snad myslíš, že to tam nenapíšu, že budu lhát k vůli tobě, co?«« — Chvála Bohu, povídám, nic jsem neukrad', tak se mi může vydat vysvědčení zachovalosti. — »»Tak? kdo se toulá světem bez práce, kdo dělá syčáka a žebrá, ten, myslíš, je zachovalý? To se, holečku, moc mýlíš! . . . A potom — nehrozil jsi, že nás tu vypálíš? — Vidíš, kdybych o tomhle promluvil jediné slovíčko s četníkem, ručím ti za to, že povandruješ — do Plánice a z Plánice do Plzně, třeba's měl na sobě tenhle plášť! — Ty mi budeš žvanit o zachovalosti, ty kluku mizerná! Zachovalý je, komu *já* dám tohle vysvědčení, rozumíš! . . . a komu ho nedám, ten taky zachovalý není! Pamatuj si to!«« — Jak to řekl, vzal do ruky zase lžíci a dal se do jídla, jako by nic. A všichni jedli, plechové lžíce cvakaly a řinčely. Jen hospodyně nejedla, ta stála u kamen a něco tam kutila. — Já jsem stál, jakoby přede mnou bylo uhodilo, na celém těle jsem se třásl, mdloby se o mne pokoušely, slova jsem vypravit ze sebe nemohl; po chvíli teprve se mi jazyk rozvázal. — Pantáto, povídám a při tom jsem se pořád zajikal, vezmou do práce v sýrárně nevezmou, nevím . . . O vysvědčení zachovalosti jsem nepřišel vás prosit, jenom o propůjčení povozu, abych mohl odvézt nebožtíka tátu . . . vždyť přece tu nemůže zůstat, vždyť se pohřbít musí. — Starosta neodpověděl, jedl pořád a všichni jedli, žádný se na mne nepodíval, jen děti tu a tam očima úkosem o mne zavadily. Tu přistoupila ke mně starostová. — »»Kde pa' máš kožich a kalhoty, co jsem ti včera dala?«« se mne ptala, zrovna syčel ten její hlas, a, než jsem mohl odpovědět, k druhým se obrátila, jako fena zalá a: »»Podívejte se na něho, na kluka zatraceného! Přišel sem včera, celý skřehlý byl, zuby mu drkaly, hlad mu koukal z očí. Já z outrpnosti běžím, co jsem měla, snáším, aby se najedl, kožich mu dám, pěkný, teplý kožich — starému Jehličkovi, když mi před rokem o něj říkal, jsem ho odepřela, kalho ty vlněné punčochy, holenkové boty, kde co, jsem sebrala, aby nezmrz, když povídal, že musí jít do Těchonic v tom větru včera, a on to, kluk neřádná, všecko to někde zahodil nebo propil a teď přichází se nám ukázat, jaký je pán, jako by nám chtěl dát na srozuměnou: já vám stojím o vaše hadry, vy! já s jinšími pány se držím než s vámi! . . . To potom čiň dobře! měj útrpnost s chudými! . . .«« — Na to představený, žvejkaje a žmole v ústech velké sousto, tak, že mu bylo jen z těžka rozumět: »»Dobře tak na tebe, dobře! . . . Udělej se z medu a mouchy tě seženou! — nepovídal jsem ti to stokrát?...«« — A starostová zase ke mně: »»Povídám ti: jsou-li ti špatné ty věci, že jimi pohazuješ, vrať mi je! . . jsou na světě lidé, kteří si jich budou vážit a řeknou: zaplať Pánbůh stokrát za ně!«« — Na tohle se mi vrátila řeč. — Panímámo, řekl jsem, já jsem vám za ně taky řek' zaplať Pánbůh a do smrti vám budu děkovat, proto že je svatá pravda, že bych byl bez nich zmrzl. Taky jsem je nezahodil ani

nepropil, ale, že pan nadlesní mi daroval tyhle, u něho jsem je zatím nechal. Zítra, až se z pohřbu vrátím, si tam pro ně dojdu a přinesu vám je, abyste měla pokoj! — Ani nevím, co na to řekla, proto že, jak jsem domluvil, už jsem byl venku ze světnice a co nohy stačily, jsem uháněl po zápraží a ze vrat ven na návsí.

Sníh se sypal, jako v mlze jsem tu stál. Co teď? — Nohy se pode mnou třásly, strach mě zrovna dusil, víc ještě než ten hustý, kroužící sníh, který padal, jako by mě chtěl zasypat, a kterým jsem se brodil už přes kotníky. Jedinou útěchou mi bylo, že četník v téhle nepohodě asi sotva se vydá na obchůzku; přijde-li přece dnes večer nebo nazejtří ráno, představený ho na mne poštve a on mě odvede. Jen kdyby aspoň táta už byl v zemi! . . . Pravda je, že jsem tenkrát takového něco žvanil o vypálení, ani popřít bych toho nemohl; ale, i kdybych nic takového byl nemluvil, dozajista četník a páni by věřili představenému a ne mně . . . A seberou-li mě, kdo se postará tátovi o pohřeb? . . . Dříve představený ani slova nehlesl o těchto mých hloupých věcech; teď najednou si na ně vzpomněl, když se dověděl, že se mi má dostat panské práce . . . Patrně bába Chrástecká vyžvanila, čím jsem se jí svěřil. Hořkost a vztek se mě zmocnily; zrovna krk bych jí byl zakroutil, té povídavé čertové bábě, kdybych té chvíle ji byl měl v dosahu; než, zlost neměla trvání, strach a hanba ji hnedle zahnaly. Hanba! — do země bych se byl nejradš propadl! Vysvědčení zachovalosti! Pan nadlesní nebo pan správce sýrárny se budou po něm shánět a dovědí se, že jsem byl šupem dopraven do své domovské obce! . . . to jest, nesebere-li mě před tím četník pro tohle hloupé vyhrožování! Co mě to jen napadlo tenkrát, brát do huby takové řeči! . . . Čarám se, brodím se sněhem a tmou, nevěděl jsem, nekoukal jsem, kam mě nohy nesou . . . najednou jsem byl za vsí, někde na silnici k Plánici. Kříž tady stál uprostřed několika stromů, všecko jako by se míhalo, poskakovalo v tom padajícím sněhu, v té bělavé tmě zimní noci. Tak jsem se přišoural k tomu kříži, ruce jsem sepial, modlit se začal. — Ty ukřižovaný Ježíši, povídám, slituj se nade mnou aspoň ty, když u lidí není smilování! Přece víš, že nemám na mysli než pohřbít tátu a uctít ho, jako že jsi přikázal, že máme milovat a ctít rodičů svých, a nikomu nic zlého jsem neučinil, nikomu nic nevzal, jen poctivou prací se chci živit. Tak mě tedy vezmi pod svou ochranu a nedej, aby se ze mne stal darebák a zloděj! Není přeci moc, zač tě prosím. tak mě přeci vyslyš . . anebo, nechceš-li vyslyšet, konec udělej, dokud nepropadnu věčnému zatracení . . . Taky téhle nepohodě bys mohl udělat konec; přeci víš, že nikdo mi neodveze tátu na hřbitov, nepřestane-li padat sníh; však jsi viděl, jak mě odbývali; vždyť taky víš, že rád dám poslední krejcar, vzbudíš-li mi dobrého člověka, který by mi byl na pomoc!« — Tak asi jsem mluvil s Kristem Pánem v té samotě za vsí, v sněhu a ve větru, a čím více jsem se díval na Ukřižovaného, tím více mi připadalo, že jeho oči oživly a že dobrotivě na mne shlížely. Tak jsem se po nějakém čase sebral a vrátil jsem se do vsi a bylo mi snáze u srdce. —

Devátá jistě už minula, skoro ve všech statcích, chalupách a domcích lidé už ulehli, z málo kterého okénečka vycházela zář světla, už jsem ani nepomýšlel vejít někam do stavení a požádat o povoz pro zítřek; ještě tu a tam sice některý byl, který by mi byl mohl posloužit, ale k těm dojdu ráno; snad do té doby přestane sněžit a v tom případě přece někdo se najde. Měl jsem ještě dva zlaté a několik krejcarů na penězích; bude-li nejhůře, dám to všechno. Dva zlaté se ve Velenovech tak snadno nevydělají, a tak snad některý z menších chalupníků přistoupí na mou prosbu, ovšem, nenapadá-li příliš mnoho sněhu a nebudou-li velké závěje; vždyť do Těchonic není daleko, a rakev s tátou i kravky utáhnou . . .

Co takhle o tom rozmýšlím, ubírám se mimo chalupu Bošických. Napadlo mi, že tenhle Bošický má vůz; koní ani volů arci neměl, ale dvě krávy, poslední, které mu zbyly z více dobytka, co míval. Byl to chudák, který, asi dvacet let tomu, se sem přiženil; měl hromadu dětí a samé neštěstí ho stíhalo, tak že jeho chalupa se měla dostat na buben. Ve vsi ho neměli rádi, pro to že byl cizí. Už jsou takoví, tam u nás: mezi sebou se pořáde hašteří, ale proti cizímu se puntujou a jak sršani jsou na něho. Že u Bošických bylo ještě světlo, vešel jsem tam . . . (Pokračování).

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Zaváté stezky.

Prolog.

Vyšel jsem záhy ku milému chlumu
v jeseni listí šperkem bohaté,
chtěl přírodou jsem provésti svou dumu,
leč div! vše stezky byly zaváté!

Tož spoustou listů hnědých, žlutých, zlatých,
v odstínech sterých vichr je sem svál,
směs listů žíhaných i kropenatých
že dnes již uzřím, já se nenadál.

Po noční bouři vzduch byl sladký, čistý,
a bezdné nebe modré jako dřív,
kol v sadech jako včera mezi listy
ležely jablek spousty, koše slív.

A stříbrné babího leta nitky
se chytly do mých šedých kadeří,
ze záhonů zdravily aster kytky,
že jeseň, těžko srdce uvěří!

Tak v celku vše by bylo stejné kolem,
jak bylo posud v luzném podletí,
jen toho listí nebýt, strání, polem,
a každé chvilky nový přiletí.

Měď, amethyst, do krve rubín splývá
přes ocúnků již plné pažity,
jeseně kouzlo ve všem zpívá, zpívá,
jím všecky stezky jsou tu přikryty!

Ó měkké kouzlo podzimu, ty tichou
vše opředl hudbou v třísni mlhavé!
To mroucí listí jest mou slední pýchou,
byť místy bylo trochu krvavé!

Mně na něm leží paprsk usmíření
a vzpomínka mých žní tak bohatých,
buď sladkou básní mi i rozloučení
na stezkách svadlým listím zavátých!

Impromptu na dráze.

Zde něco, city vše co sráží:
Na prstu kroužek zlacený,
a ret se více neodváží
chtít plaché budit ozvěny.

Jinému patříš, krásko bledá
s tím štíhlým pasem — spěchej v dál!
Můj zrak se více nepozvedá,
tvůj bořit nechci ideál.

Až jednou v hvězdách sejdeme se,
nás astrální obemkne svit,
snad i tvůj kroužek sesmekne se . . .
Však můžem ještě šťastni být?

Podzimní den.

Do mírných tonů barev sladěných
rudého vína, do brčálu chmele
zří klidně trosky bohů kamenných,
jimž babí leto stříbrnou tkáň stele
do šatů řas i v nahé vděky směle . . .
Již pozdní podzim do krajiny dých'.

Spí v klidu všecko — listí zcuchané
i barokové na terasse vázy,
i lomenice zámku zdeptané
pod vichru cvalem, na jichž okraj hází
žeň svadlých listů se stromů i mlází
jak v zlato ty, v měď ony tepané.

Mdlé, liné slunce jde jak po špičkách
plá tříští pavučin, cos píše v písek,
tu dřínu lístky podmaluje v nach,
v žluť bledou padající lupen lísek.
Hlas ave posledního z dálných vísek
se tlumí v bílých, vše hltících mhách.

Zde dlouho zasnít se — jest rozkoší.
Ó, zašlých lásek milé vzpomínání!
a severák park jestli zpustoší,
cos utkví z vznětů všech i horování
na prsech Pomony, na Fauna skráni,
jichž na zbořené zdi sní sousoší . . .

V Troji, 7. IX. 907.

BOŽENA VOITLOVÁ:

Mysterium citů.

(Fragment románu.)
(Dokončení.)

mění pro něho končilo vždy tam, kde vnikl v půvab jeho taje, a život končil tam, kde viděl jasně. Toužil vždy jen za »neznámým«, jež by myšlenky jeho vábilo v nekonečný rej a krev přivádělo do proudu. Stagnaci měl za stav odumírání.

Zatím odumíral životu sám, prosnil, prohrál svoji metu. Byly okamžiky, kde cítil, že za ním leží neplodný život, a před ním pustý, stíny naplněný kraj.

S umdlenou svou duší přijel do Paříže, chtěje se opíti jejím ruchem. Byl dosti ještě bohat, neodvislý — neskládal z činů svých nikomu účtů. Zde chtěl volně pracovati o svých literárních námětech. Psal dojmy z ulic, z galerií, z kostelů, studoval život, čerpal látky pro své novelly. Umínil si, že napíše velké moderní drama, jež by otřásalo duší. Večery trávil v divadlech neb ve společnosti. Tam seznal paní Rogerovou. Byla krásná, byla duchaplná. Rozpředl se mezi nimi přátelský poměr.

Alexej Lorencký byl pohodlný přítel, jakého ona právě potřebovala. Bavil se jejím duchem, těšil se z její krásy a nežádal dále ničeho. A Alexej po všech svých zkušenostech s ženami bál se nyní probírati city jejich do hloubky. Byl by rád znal dokonale citové ústředí paní Rogerové, upustil však od výzkumů. Nejistota lákala ho více, neboť si připomněl výrok Flaubertův: »Srdce žen podobá se oné drobné skřínce, jež slouží k uschování tajnůstek a která je plna zásuvek, zaklíněných do sebe. Člověk se namáhá, aby je otevřel, láme si však při tom nehty, a když byl konečně skřínku otevřel, nalézá na jejím dně trochu zvadlých květů, trochu prachu — a nic víc.«

Upustil od otvírání tajných zásuvek, chtěje si ponechati ještě illusi.

Co ho blažilo, bylo poznání, že v její mysli nalézá vděčnou půdu pro pojímání svých názorů, svých uměleckých poznatků a svých intellektuelních dojmů.

Bylo to v oněch rozkošných dnech toulek po Paříži, kdy cítil, že si ji podmaňuje po stránce myšlenkové docela.

Jako dvě šťastné děti bloudívali velikým tím městem. Ó Paříž! . . . Chodili po březích věčně pohyblivé Seiny, jejíž vody různobarevnými tóny promísené, brázdí nesčíslné množství lodí, a po jejíž obou březích prostírají se monumentální budovy. Zavěšeni do sebe, chodívali v myšlenkách zabráni, po pravém břehu, na němž se rýsovaly elegantní linie Louvru, toho pohádkovitého, uměleckého labyrintu; ubírali se stinnými zahradami Tuilerií, plnými květinových parterů, půvabných bosketů a krásných soch, až došli k velikolepému náměstí de la Concorde, k nejkrásnějšímu a nejmohutnějšímu náměstí Paříže, jehož jasnou, usměvavou tvářnost nekalí nic, než stín truchlivé vzpomínky, že byl v roce 1793. na něm stat ubohý a slabý král Ludvík XVI. Došli obelisku Luksorského. Obcházeli mramorové bassiny, v nichž delfíni, tritoni, nereidky vodu do vzduchu metají. Pak přešli promenádu Polí Elysejských až k Vítězné bráně de l'Etoile, tvořící střed velkolepého ruchu, kudy proudí celý pařížský elegantní svět.

Zdálo se jim, že jsou unášeni životem, jenž podobá se mořskému příboji a byli šťastni, že tvoří částku velikého rušného celku.

Jindy opět, u vážné náladě, zašli si na levý břeh do okolí Sorbonny, vstoupili do Pantheonu, a nořili se do jemně stlumených maleb Puvise de Chavannes, jenž tuto delikátním štětcem zvěčnil výjevy ze života sv. Jenovéfy. V musée Cluny hledali zbytky zašlých dob, opředené půvabem poesie. Stáli sami v ranních hodinách na nádvoří jeho.

V jednom koutě dvora stojí stará kamenná studna, nad níž rozprostírá své husté větvoví starý strom. Bylo klidno tak. Chtěl říci jí, že ji miluje. V tom spadl tiše na okraj ovětralé studny list, jenž zaujal cele její pozornost — pokládal to za znamení, by neřekl ničeho. A mlčel.

Navštívili staré památky církevního slohu: Saint-Germain-des-Prés a St.-Germain-l' Auxerrois. Jako ve snu ploužili se kolem těch zkamenělých výkřiků uměleckých duší dávných věků.

V jakési posvátné náladě stáli před dómem Notre-Damským, jehož façada svou celistvostí, svou vznositostí a vznešeností činila na ně imposantní dojem.

»Jak jest krásná,« pravil, »ta katedrála ve svém posvátném klidu! Co ozdob zde účelně sladěno, co krásných, kouzelných linií zde spojeno, a co vše do kouzelné té pohádky zapředeno!« A po chvíli pokračoval: »Blouznivý duch středověké víry ve vroucí touze a ve vřelém nadšení zbájil nejodvážnější báseň symbolických představ. Hleďte drahá, jaká tu volnost, lehkost, odvážnost, štíhlost a jasnost!

Reliefy, fialy, sloupky, konsolky, oblouky, kružby, kraby, lomeniny — to vše splývá v jediný harmonický celek. Slyšíte onu zkamenělou hudbu, jež se z toho všeho line?

A hleďte tamo: celý národ světců a světic, proroků a králů, pohádkových zjevů, v němém klidu po staletí zdobí ty tiché a vážné, do věčného klidu ponořené stěny nezapomenutelného velikána. Miluji středověk, jeho mysticism, jeho rytířství . . . jeho blouznění — — a kdybych . . . .

Pokynula mu, by vstoupili do vnitř.

Za tajuplného polosvitu, jímž celý kostel byl naplněn, markantně vystupovaly mohutné sloupy, jich lapidární hlavice, vznositost a rozčleněnost holých stěn, vysoká klenba, tři veliké růžice, jež zachovaly svá barevná skla z XIII. století.

Byla dojata tím imposantním klidem. Obrátila k Alexeji své tázavé oči . . . . . Pochopil.

Ano, ano, zde v tom posvátném klidu, v té velkolepé vznešenosti, zvedá se duše člověka ze všedního prachu, ze své vlastní bezvýznamné nicoty, a povznášejíc se vzhůru do výšin k lepšímu, neznámému, velikému — obdivuje a kolí se . . . . .

Když vyšli na ulici, zdálo se jim, jakoby se byli stali za několik okamžiků vroucího nadšení, tam uvnitř zažitých, lepšími. Něco naplnilo jim duši čímsi neznámým, hřejícím.

Nemohli odolati. Vystoupili ještě vzhůru na vzdušnou galerii věže Notredamské.

Zde, v té závratné výši, v jaké podivné společnosti se pojednou ocitli? Na okraji římsy sedí, s úšklebkem v tvářích, podivný svět draků, pekelných duchů, pidimužíků, strašidel, ptáků s ostrými drápy, a z pitvorného výrazu všech hledí záhadné výsměšně oči ztrnule dolů na Paříž, oživenou omamujícím ruchem a věčným pohybem!

Zde nahoře objímal je sen mystického kouzla, a dole valila se bouřlivá skutečnost.

Zachvěl se. Vzpomněl si, že vše, co se mu zdálo v tomto okamžiku tak krásné, co nevidět prchne — a že mu zmizí za krátko i ona. Pohlédl na ni. Opírala se oběma rukama o galerii . . . hleděla do dálky . . . usmívala se, a jakoby opojena neodolatelným kouzlem Paříže, přitlumeným, ale roztouženým hlasem zapěla známou Lecocquovu píseň:

»O, Paris, gai séjour,
de plaisir et d'ivresse,
ô, ville enchanteresse,
à toi mon seul amour! . . .«*)

Je pravda, drahá přítelkyně, pravil jaksi uražen její nahle rozpoutanou veselostí, že lpíte vždy na zevnějších věcech. Vám život Paříže je vším.« —

»Ho, ho! . . Poslyšte Alexeji, nebeřte na sebe tento mentorský tón. Vy a já — toť ovšem rozdíl! Já toužím po životě, miluji jej v celém jeho velikém obrysu — kdežto vy, jako pravý snílek, poeta, vybíráte z něj jen pamlsky pro labužníky. Dnes blouzníte zde. Zítra, jako bych vás viděla, budete stát celé hodiny v Louvru, před Lionarda da Vinci krásnou Monnou Lisou, budete zpytovat její záhadný úsměv, jenž pokřtěn byl zázrakem umění — a co více — jste schopen, zamilovati se do ní, jako do živé bytosti. Znám vás dobře.«

»Proč by ne?« pravil. »Když tak často skutečnost klame, proč by člověk nemohl milovati to, co nikdy zklamati nemůže? — A Monna Lisa posud nikoho nezklamala. Gautier nazývá ji sfingou krásy. Leonardo da Vinci, tento duch encyklopedický, byl umělcem delikatním, mysteriosním a raffinovaným. V jeho obrazech zračí se korektnost a sensibilita moderní horečné duše. Vyjadřuje jemnosti, subtilnosti a eleganci . . .«

»Prosím vás, Alexeji, kdo byla vlastně ona Monna Lisa?«

Monna Lisa byla ženou jistého Francesca da Gioconda. Obraz představuje ji v nejkrásnějších létech, totiž v třiceti! Onen krásný, záhadný úsměv, o nějž si lámalo tolik kritiků marně svá péra, nemohl ovšem patřiti jiné, než ženě třicetileté . . .«

»A proč působí právě ten úsměv tak kouzelně?« ptala se.

»Řekl bych, proto, že je pravdivým a prostým. Nikdy nic vyumělkovaného nemohlo by takto působiti . . .«

»Poslyšte, Alexeji, víte, že bych měla chuť, jíti s vámi do Louvru? Souhlasím s tím, co praví Vera: »Pojímáme krásu uměleckého díla s hlubším, jasnějším porozuměním, prožíváme-li ji s někým, koho milujeme. — A já vás mám upřímně ráda.«

Trpce se usmál.

»Nevěříte? Vy, který jste mým přítelem a učitelem, rádcem a bratrem, jak jsem se vás naučila za krátkou tu dobu našeho přátelství ctít . . . avšak ne . . . Podejte mi ruku a usmějte se . . . Tak! a nyní rychle dolů, ať jsme o páté hodině u Colombina v ulici Cambon dřív než bude zatarasena k němu cesta ekypážemi. Tamť je rendezvous pařížských krásek. Budeme píti spolu čokoládu — a zítra o deváté hodině ráno na shledanou v Louvru?. . .«

Byl usmířen její proposicí a se šťastným úsměvem spěchal za ní dolů.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

*) O, Paříž veselá! Opojných radostí, sídlo ty blahosti, tobě jen láska má!

MANUEL del PALACIO:

Že prý z kostela se nehneš,
řekla tvá mát tvému hochu.
Na hřišnici je to brzy,
na kajícnou pozdě trochu.

A. P.

OLYMPIADA 1908.

Přes to, že velikolepé úspěchy nádherné té manifestace tělesné výchovy, jakou byl pátý slet sokolský ve dnech červnových a červencových tohoto roku, dosud vyznívají v mysli všech, kdož v tělocviku vidí integrující část výchovy, a v srdcích všech Čechů vůbec, přece snad je také ještě v paměti úspěch po mnohých stránkách snad skromnější, ale nikoli bezvýznamný, jaký měla v dubnu roku minulého nevelká výprava českých borců a závodníků sportovních do Athén, ku hrám olympickým.

Od roku 1896, kdy hry olympické byly organisovány poprvé, rovněž v Athénách, opakoval se veliký tento sportovní i tělocvičný meeting mezinárodní dvakráte, r. 1900 v Paříži a roku 1904 v St. Louisu v Americe, a již tenkrát do Paříže učinili Čechové malý náběh k účasti na tomto světovém poli mezinárodním. Počátky skromné, které nabyly již rozměrů větších při hrách loňských, pořádaných nikoli Výborem mezinárodním, který aranžuje reorganisované hry ve městech světových, nýbrž řeckou vládou, jíž myšlénka reorganisace staré té slavnosti panhellénské tak se zalíbila, že sama oživila věci dávno zašlé po způsobu uvedeném, ač v rámci starého, sic také obnoveného stadia athénského. Teď hry athénské, ať tak dime, běží vedle mezinárodních, s nimi se střídajíce, tak že připadají vezdy do období mezinárodních. Byly-li tedy hry v Athénách (také mezinárodní) loni, 1906, budou Mezinárodní hry olympické na přes rok, 1908, a to v Londýně, pak zase 1910 v Athénách, načež Mezinárodní 1912, neznámo dosud kde, a tak dále.

Jednu věc dlužno akcentovati jako úspěch, dosud ne dosti oceněný, českého výboru olympického, který učinil sobě úkolem prostředkovati účast českou při hrách olympických vůbec. Vláda řecká, přikročivši k pořádání svých her, pozvala k účasti všecky státy, arci cestou diplomatickou, z čehož bez dlouhých výkladů hned patrno, že národ český byl z účasti ne li vyloučen, tož aspoň při pozvání opominut. Ale při každém pozvání reklamace je přípustna. Český výbor, který funguje již od konce roku 1896, jako sdružení několika osob pro věc zaujatých a obětujících jí mnoho námahy, času, ba i peněz, přihlásil se k účasti za Čechy jakožto národ také cestou trochu diplomatickou.

Z Rakouska pracoval již olympický komitét ve Vídni a druhý maďarský v Pešti, a z Athén byla poslána oběma zvláštní subvence, ze které Vídeň Čechům nechtěla dát nic, ač-li se k ní nepřipojí. Co teď s Čechy, když oba tyto komitéty representovaly tak pěkně rakousko-uherský dualismus? V Athénách měli radost z nové přihlášky — odmítnuti nebylo dobře možné — a přijati třetího z onoho duálu . . . ? Psalo se o tom mnoho v novinách řeckých . . . až konečně, po zajímavých transakcích došel z Athén list, že český výbor uznává se stejně právným jako kterýkoli jiný komitét zemský a svěřuje se mu, smíme-li tak říci, »zastupitelství pro Čechy«. Toto uznání pak dokumentováno subvencí, šekem na tisíc franků, jejž Živnostenská banka okamžitě akceptovala a vyplatila. — Český komitét a jeho výprava vystupova[1] od té doby jakožto třetí z Rakousko-Uherska, byl uznáván pak i v Athénách ode všech instancí, i rakouských, naprosto rovnoprávně s ostatními . . . a šlo to docela dobře.

Mínili mnozí, že věc je ovšem jiná a snadná tam v tom království dalekém, skoro už v Orientě. Běželo teď o Londýn, kde asi budou obtíže nepřekonatelné. Obtíže byly, ale byly překonány: mezinárodní výbor na své schůzi v květnu t. r. v Haagu odhlasoval samostatnost všech komitétů těch zemí, které mají vlastní vládu, a těch národů, »jež mají v mezinárodním výboru své zastoupení« — a to jsou jedině Čechy!

S upřímnou chutí zahájil český výbor připravné svoje práce pro olympiadu londýnskou r. 1908, a jako pro olympiadu pařížskou a athénskou byl mu čestným předsedou primátor pan dr. Srb, tak pro Londýn požádal pro čestnou tuto funkci starostu p. dra Groše a pak muže, který pro úřad ochrance české výpravy do Londýna nad jiné jest povolán, dra Františka hraběte Lützowa, jenž tak, jako všecko dobré české dovede v Anglii ředrovati, přišel i výboru olympickému vstříc se vzácným porozuměním.

Český olympický výbor je stálý, užší, který vede stále agendu olympickou, korresponduje s výborem mezinárodním a tím kterým místním, stará se o finance a jejich potřeby, kde nutno, i jezdí a vyjednává, a který pak před každou olympiadou rozmnoží se ve výbor širší, přibíraje vyžádané zástupce všech druhů sportu i tělocviku, jež vysílají tam jednotlivé svazy, jednoty a velké celky tělocvičné, jako také Česká Obec Sokolská. Sdružení je volné, nevázané stanovami, ale má jen jedinou velikou vadu: že není sborem finančníků a bankéřů, a že nedisponuje tisíci, tak jako výbory jiné, jimž dostává se k jich vlastním prostředkům ještě hojných podpor vládních. Takhle nezbývá než dovolávati se podpory české veřejnosti, a město Praha nejdříve, pak některá města česká, jako Kr. Vinohrady, Karlín, Čáslav a Roudnice, vyšla výboru vlídně a štědře vstříc, a mohlo býti uskutečněno to, co dosud se stalo.

Význam olympických her jest zřejmý těm, kdož mají porozumění pro tělesnou výchovu. Časové, kdy vrcholem vší moudrosti paedagogické bylo upoutati žáka k pracovnímu stolu od rána do večera, jsou ti tam, a harmonie výchovy jak duševní, tak tělesné jest dnes požadavkem svrchovaným. Hry olympické mají uhájiti asi tu nejvyšší metu, kam účelná a rozumná výchova může dospěti, jsou čtyřroční revisí světových snah na poli výchovy tělesné a jakousi vzájemnou výměnou ukázek tělesné zdatnosti, podobně asi jako kongressy vědecké zase umožňují osobní výměnu názorů o té které otázce, — byť i porovnání toto poněkud pokulhávalo. Spíše snad konkursy a výstavy mohli bychom si tu pro komparaci vypůjčiti.

Snad arangement dosavadní má lecjaké vady a nedostatky, — byl by div, aby jich neměl, a není to ani možno při instituci tak světové, obsáhlé a rozmanité. Neboť výbor mezinárodní, složený ze zástupců dvaadvacíti států (Francie, Anglie, Německa, Spojených Obcí severoamer. Ruska, Švédska, Italie, Rakouska, Uherska, Řecka, Belgie, Hollandska, Španělska, Dánska, Švýcarska, Norska, Portugalska, Mexika, Australie, Argentiny, Peru a Bulharska) a jednoho národa (českého), nemůže než stanoviti hry v nejhrubších rysech a pak místo jejich konání, — o všecko ostatní starají se pak výbory místní, jimž přenechána vlastní práce a tudíž také ponechána jistá samostatnost. Proto musí býti poněkud jiné hry v Athénách, než v Paříži nebo St. Louisu neb jinde, tím spíše dokud celá věc je v začátcích a nemá svých tradic. Neboť pouhé stanovení, že hry budou »obnovením starých her olympických a přizpůsobeny požadavkům moderním s přibráním všech nových cvičení tělesných«, je trochu příliš všeobecné.

Hry londýnské přinášejí v následcích pařížského kongressu olympického z r. 1905 (k němuž byli pozváni i vynikající umělci čeští) pro příští rok zajímavé novum: chtí spojiti tělesný cvik a sport s uměním. Nejnovější číslo Revue olympique, orgánu Mezinárodního výboru, redigovaného předsedou výboru baronem Pierre de Coubertinem, vlastním reorganisatorem her, přináší »Olympic competitions in Paiting, Sculpture and Architecture for 1908« vypisujíc konkurs na obrazy: Triumfální průvod a Válka Řeků s Amazonkami, pak Footballový match, Diskobolos a Herkules a Antalus; na reliefy podobných sujetů; v architektuře na lázně, tělocvičnu a úplný dům sportovní — vítězům této soutěže dostane se pak zlaté olympické medaille a olymp. diplomu. Tedy rozšíření programu dojista důležité, jež dodává a časem ještě dodá olympickým hrám zvláštního rázu po stránce umělecké.

Že k této soutěži připuštěni jsou umělci národů všech, rozumí se samo sebou, a bylo by žádoucno, aby ani v těchto konkursech nescházelo jméno české.

Tuším, že tentokráte je naděje i na účast sokolskou, byť i jen representační, tím spíše, jelikož při posledním sletu všesokolském právě gymnasti čeští v závodech mezinárodních ukázali svoji praeponderaci způsobem tak skvělým. Český football, přes všelijaké vtipy, podařené i nepodařené, hraje také již svou roli v soutěži světové a stejně lawn tennis, ba i athletika, jak dokazuje nejnovější výzva světového amerického Spaldingova Almanachu athletického, aby mu byly dodány i rekordy české...

Přáli bychom tedy, aby snahy českého výboru olympického byly korunovány novým úspěchem...

—*sj.*—

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Eliška Krásnohorská** slaviti bude dne 18. t. m. šedesáté narozeniny. Jest povinností každého upřímného Čecha, aby u té příležitosti se rozpomenul na vynikající činnost úctyhodné bytosti, kterou směle stavíme na prvé místo mezi našimi ženami. Nelze v těchto skrovných řádcích vyjmenovati všechnu práci, všechy úspěchy a zásluhy vzácné spisovatelky, ale aspoň to budiž s důrazem vytčeno, že málokterý literární zjev vyrovná se Elišce Krásnohorské co do vytrvalosti, vlasteneckého zanícení i nadšení pro pravdu a krásu, a že jest jenom málo případů, kde by žena tak statečně, neohroženě a čestně dovedla zápasiti za své přesvědčení.

Již samo jméno Elišky Krásnohorské dobylo si prodlením let onoho krásného významu, že vysloveno vždy značí osvědčenou ušlechtilost, pracovitost, sílu ducha, zároveň i něhu a nikdy neutuchající lásku k vlasti. Zejména ženský svět jest povinen Elišce Krásnohorské za všechna úsilí a snažení, aby jej pozvedla a povznesla na vyšší kulturní stupeň.

Co jen vykonala jako redaktorka »Ženských Listů«, časopisu to nejvážnějších tendencí, dále jako starostka ženského výrobního spolku, organisatorka a předsedkyně dívčí střední školy Minervy, jest dílo tak obrovské, že bezděčně se pokloní za ně veliké české ženě každý soudný člověk. Nemenší však jest podiv, který v něm vzbuzuje činnost Elišky Krásnohorské jako znamenité básnířky, dosáhnuvší v knize »Ze Šumavy« vrcholu literárního umění, dále jako spisovatelky povídek, dramat, četných opernich librett, neúnavné překladatelky světových básníků, skladatelky nesčíslných spisů pro mládež a vždy ve všem nejbedlivější strážkyně ryzosti a neposkvrněnosti české řeči.

Přejeme Elišce Krásnohorské z upřímného srdce, aby další léta její vyplněna byla radostnou ozvěnou jejích skvostných veršův a ozářena klidným, čistým odleskem onoho umění, kterému nejušlechlejší naše česká žena posvětila všechny své síly.

J. D. K.

— **Šedesátého roku** dožil se včera dne 14. t. m. také básník Josef Kuchař. Starý kozák, který psal již v oné krásné době, kdy každá zvučná sloka, každý zdařilý verš dychtivě byl hltán českou obcí čtenářskou jako literární událost, a kdy básní jeho se chápala vnímavá studující mládež a hudební skladatelé, dospěl tedy k mezím kmetství, ale při tom stále největší útěchou a radostí v krušných časech životních jest mu literatura a zejména básnické umění. Jako téměř před čtyřiceti lety, kdy vydal své prvé Básně, tak i nyní Josef Kuchař jest nadšeným poetou, horujícím pro literarní činy bez rozdílu směrův a proudů, jen když v nich jest opravdová poesie a umění. Slábnoucí zrak a tiha mnohých velikých starostí vyrážejí mu sice péro z ruky, než i přece při své šedesátce Josef Kuchař se vzchopuje, pořádá a doplňuje svoje znělky kromě jiných básní, kterými po zmíněných Básních, po knihách Za soumraku, Chýžka, Ze zašlých a nových dob, Cestou životem a povídkách Národní píseň a Pašerova Anežka dozpívati chce písně svého svérázného nadání, jímajícího neličenou hloubkou citovou a mile dotýkajícího se čistotou a nestrojeností umělecKou. Někdejší sladká melancholie básníkova změnila se již v úplnou resignaci, vůně rodných niv a modro pomněnkových očí zaváto jest již verši, ze kterých se bělá sníh a čiší chlad, ale i tu Josef Kuchař zůstává svým a zůstává básníkem.

Kdybychom byli tak mocni, abychom tvořili zázraky, učinili bychom, aby v nadcházející soumrak Kuchařův se vrátilo aspoň několik let onoho krásného jara, po kterém vždy toužil a zpíval, a

NÁDVOŘÍ PALÁCE HR. SYLVA-TAROUCCY.

které kdysi nemilosrdně minulo, nevidouc nebo nedbajíc vztažených rukou toužícího básníka. — *Ds.*

— **Důstojnictví akademie a důstojnictví veřejného vyučování**, čili krátce palmy akademické, oba tituly a stupně dekorace, jež udílí franc. vláda, resp. ministr vyučování a krásných umění, teprve za sto let, co se udílejí, nabyly významu dnešního. S počátku, odr. 1808, byly jen pro vyšší a vynikající funkcionáře veřejného vyučování, jež »řadily«, odkudž měly i jméno řádu, pak znenáhla rozšířily se i pro zásluhy jen zdaleka veřejného vyučování se týkající. Odznakem byly dvojité palmy, vyšité na levé straně kabátu buď zlatem, neb stříbrem nebo hedvábím, dle dřívějších tří stupňů členů řádných, důstojníků university a důstojníků akademie. Stanovy řádu tohoto byly pozměněny r. 1844 a 1845, kdy přestal býti titul spojován s funkcí, ač zůstával titulem universitním, t. j. veřejného vyučování. R. 1850 za republiky stanoveny nynější dva stupně, jakožto titul a dekorace, a rozšířeny i na osoby vyučování soukromého, a posléze za císařství r. 1866 zavedeny místo dosavadních odznaků vyšívaných nynější odznaky řádové, palmy stříbrné pro důstojníky akademie a palmy zlaté pro důstojníky veř. vyučování na fialové stužce, jež nosí se tak jako jiné řády na levé straně prsou. Od té doby pak udílejí se hodnosti tyto nejen jako titule, ale i jako řády, a nyní má obé důstojenství povahu skoro výlučně řádovou, co do stupně nižší, než-li řád čestné legie, za kterou teprve se umisťuje a nosí. S francouzskou akademií, známou institucí, založenou kardinálem Richelieuem, nemají palmy akademické nic společného. R. 1885 udílení tohoto řádu bylo ministrem Gobletem značně omezeno, ale za to definitivně přestalo býti vázáno na zásluhy o vyučování, ač udílí se ponejvíce paedagogům, umělcům, spisovatelům a vědcům domácím i cizím. Roku 1898 bylo udílení co do počtu omezeno znova, a stanoven roční maximální počet promocí. U nás v Čechách, pokud víme, jsou důstojníky veřejného vyučování (officiers d'Instruction publique) prof. dr. Jar. Vrchlický, JUDr. Vladimír Srb, bývalý pražský primátor, a vl. rada Dr. Hotowetz, důstojníky akademie (officiers d'Académie) prof. Dr. J. U. Jarník, malíř Rudolf Vácha, spisovatel Dr. Em. rytíř z Čenkova, prof. J. Hantich, JUDr. J. Podlipný, JUDr. Josef Scheiner, velkoobchodník Karel Voitl, Dr. Truneček, arch. A. Šimáček, pí. Laudova-Hořicová a nejnověji spisovatel prof. Dr. Jiří Guth.

— **Rudolf Innemann** Právě když toto číslo bylo vloženo do stroje, přichází zvěst, že tento sympatický herec dotrpěl. Připojujeme podobiznu jeho v roli z »Revisora«, v níž byl výborným společníkem Mošnovým. Vrátíme se k Innemannovi v čísle příštím.

— **Sjezdy starožitníků na Jubilejní výstavě roku 1908.** Starožitníci, majíce na paměti, že Jubilejní výstava přivábí tisíce navštěvovatelů ze všech kruhů, hodlají uspořádati několik sjezdů odborných, na kterých by se projednaly aktuální otázky, týkající se záchrany starožitných našich památek. Jde především o vydání zákona proti zavlékání našich nenahraditelných, kulturně i umělecky cenných památek do ciziny, pak o materiální zachování nejen uměleckých výrobků, nýbrž i krásných a památných přírodních partií. V té příčině předešli nás zase Němci, neboť dle zpráv novinářských vydaly německé říšské úřady prováděcí nařízení k zákonu proti znetvořování míst a vynikajících krajin. Před vandalismem tohoto druhu mají býti chráněny nejen ulice a náměstí, nýbrž také celkový, vnější ráz měst a osad. Doufáme, že podaří se úsilovné práci projektovaných sjezdů, jejichž uskutečnění možno pokládati za dalekosáhlý čin, dosíci positivních výsledků ku prospěchu našich starožitností, jež den ke dni nebezpečněji jsou ohroženy, jednak neznalostí lidí, hlavně však — ziskuchtivostí.

J. MOŠNA A R. INNEMANN.

— **Úspěch Jana Dědiny v Paříži.** Pan Karel Voitl, jenž má živé styky s pařížskými umělci, nám oznamuje: Dostávám právě z Paříže zprávu o pozoruhodném vítězství českého umění. Krajan náš Jan Dědina uspořádal výstavu s některými svými soudruhy v Carte Montrouge, která byla otevřena francouzským ministrem krásných umění. Hned po zahájení zakoupena byla ministrem pro státní sbírky větší kresba Dědinova uhlem a hrudkou. Pro Dědinu jest to významný krok ku předu, neboť tím zajištěno jeho dílu zastoupení v museu

Luxemburském, kde jsou vystavováni malíři žijící. Stal se tedy Dědina v Paříži »nesmrtelným«, neboť po jeho smrti dostane se obrazu čestného místa ve státním museu — v Louvru!« — —r.

⁂ **Z ulice Melantrichovy.** Je ve svěží paměti neštěstí, jež událo se v době císařova pobytu v Praze. Se střechy domu (č. 42) v ulici Melantrichově spadlo piniové zakončení renaissančního štítu. Nehoda stála život malého hocha. Štít musil býti obnoven. Avšak místo obnovy provedeno bylo — zkomolení. Místo ušlechtilých křivek vidíme tu dnes beztvárný pahýl. I případ tento vybízí k opatrnosti se strany dozorčích orgánů.

⁂ **Pohledy do paláce hraběte Sylva-Tarouccy,** získaného právě král. hlav. městem Prahou, ukazují, s jakou nádherou zřízeno bylo toto sídlo, jež patřívalo do nedávna rodině hrabat Nosticů. Ve 14. věku míval tu dům pražský měšťan Jan Haléř. V první polovici 18. věku dal zbudovati kníže Piccolomini dnešní nádhernou stavbu proslulým mistrem Kil. Ign. Dienzenhoferem. Po smrti jeho dobudoval palác vlašský stavitel Anselmo Luragho. Roku 1757 koupil palác polní maršálek Bedřich hrabě Nostic; právě po 150 letech stala se jeho majetníkem obec pražská.

JÍZDÁRNA V PALÁCI HRABĚTE SYLVA-TAROUCCY.

⁂ **Josef Lev a role principála v Prodané nevěstě.** Nikdo si toho valně nepovšiml, když se na divadelní ceduli místo pana Jindřicha Mošny, nevyrovnatelného principála, objevil substitut, kterýmžto věru nesnadným úkolem pověřen pan Váňa. Záměna stala se o slavnostech sokolských, Praha zajímala se jen o manifestační produkce na Letenské stráni, a na milého Mošnu se zapomnělo. Umělec si tehdy pisateli této vzpomínky pozasteskl, že ho role tuze namáhá, a že mu sedmdesátka kategoricky poroučí, aby se šetřil. Mošna svou hrou v Prodané nevěstě pomáhal skladateli i dílu k úspěchu tak vydatnou měrou, že nelze činnost tuto ani dost oceniti. Smetana sám často a často Mošnovi děkoval, za kulisami na rameno poklepával a spokojeně se usmívaje říkával: »Mošničko, vy jste a zůstanete všech principálů arciprincipál.«

Principáloval Mošna po stakráte a hrál ho vždy tak, jak si ho pro první svoje představení nastudoval. Jenom jednu změnu učinil. Přicházel na jeviště v komediantském úboru, což nepůsobilo dojmem právě příznivým. Na radu hudebního skladatele V. J. Novotného oblékl krátký kabátec — komedianti, jak známo, činí tak při reklamním bubnování proto, aby neseslabili dojem při představení — a teprve v průběhu hry jej odhazoval.

Pěknou vzpomínku za hovoru o tomto předmětu vypravoval Novotný: Mošnovi hrozilo před mnoha a mnoha lety vážné nebezpečí, že přijde o roli principála. Konkurrent objevil se v osobě slavného našeho barytonisty Josefa Lva. Jednoho dne řekl pěvec k skladateli opery: »Smetánko, víte-li pak, co mne napadlo? Zahraji si komedianta, pořád mne to láká, abych ukázal, jak si já roli představuji«. »Nesmysl, nesmysl, Lvíčku, nesmysl mluvíte — namítal Smetana — vy a principál . . . to přec nemyslíte do opravdy?«. Ale Lev nežertoval. Dru-

ného dne šel do kanceláře a zcela do opravdy ucházel se o to, aby mu role komedianta byla svěřena. Nedošlo k tomu, poněvadž Mošna s rolí už tak srostl, že nebylo radno s obsazením hýbati. Pravda, Mošna prokázal Smetanově opeře služby neocenitelné, ale je přece jenom škoda, že nebylo mistru Lvovi popřáno, aby ukázal, jak si komedianta představoval.
—r.

⁂ **Cikáně**, jednu ze čtyř novelek Jos. D. Konráda, které pod názvem Pavučiny v těchto dnech v druhém vydání vytisklo Nakladatelské družstvo Máje, uveřejňuje právě s titulem »Ciganče« ve svém feuilletonu charvatský časopis Glas županije požeške. Německý překlad povídky té pod názvem »Zigeunerkind« již dříve přinesl ve své zábavné příloze světový list Kölnische Zeitung, který však při tom neuvedl ani původu českého ani jména spisovatelova.

⁂ **»Humoresky pana poštovního rady.«** (Vzpomínka na Fr. Hajniše.) Ze slavného kdysi trojlístku českých humoristů — Hajniš, Rubeš a Filípek — do dvacátého století se solidní literární kocábkou přeplul jenom Rubeš, o jeho společníky po leta nikdo nezavadí, a také málo kdo co o nich ví. Čirou náhodou slyšel jsem o Hajnišovi vypravovat vzpomínku, kterou jsem dotazováním u starších pamětníků doplnil aspoň tak dalece, že možno ji reprodukovati jako drobninkou literární episodku. První popud dal mně k ní poštovní komisař spisovatel Václav Vaněk-Panýrek. Fr. Hajniš (* 31./5. 1815—† 27./12. 1885) byl poštovním radou; napsal »Trnky«, snůšku podivných nápisů a názvů domovních s tendencí silně vlasteneckou, a »Kopřivy«, obsahující epigrammy, pak »kořínky moudrosti, vykopané v zahradě zkušenosti«. Lexikon o něm dále zaznamenává, že Hajniš již po roce 1859 téměř umlkl. Jako vyšší, approbující úředník konceptní měl Hajniš mnoho práce. Stával u vysokého pultu a pracoval, až se mu od ruky prášilo. V nejpilnější práci ustal, odložil úřední akt, popadl drobný lístek a rychle něco načrtal. Útržek papíru položil pod těžítko, vzal do ruky úřední spis a approboval, jakoby se nechumelilo. Takových lístků popsal denně několik, že jich bývala pod těžítkem pěkná hromádka.

Za hodinu nebo za dvě chodívali úředníci pro kusy, které pan poštovní rada opravil a schválil. A tu dostávali pánové zvláštní odměnu — jednou rukou podal jim pan rada svazek spisů, druhou sáhl pod těžítko, vzal několik lístků, podal je úřednikovi a s úsměvem dodal: »Tu máte něco pro zasmání.« Pan rada byl veselá kopa — na lístcích zaznamenával si šelmovské nápady, jež mu za suché úřední práce kmitly hlavou. Aby nezapomněl, za tepla je napsal, a poněvadž už jich neposílal do časopisů, uplatňoval je aspoň tímto způsobem. Epigrammy, vtipy a nápady nastoupily okružní cestu po poštovním úřadě a putovaly často hodně daleko. V kancelářích se ráno předčítaly, a poněvadž Hajniš byl humoristou rozeným, bývalo v úřadovnách při čtení »humoresek pana poštovního rady« hodně veselo.

Jeden takový lístek dostal se mně do rukou. Je skoro nečitelný, ale přece jenom se mi podařilo aspoň částečně smazané písmo dechiffrovati. Hajniš píše na lístku o člověku, jenž chud a neznám přišel do dědiny. Z počátku byl skromný, úslužný, uctivý a pokorný. Uplynula řada let, člověk ten zbohatl a stal se z něho furiant, jenž v kočáře jezdil, zlaté brejle nosil, na prokázaná dobrodiní zapomněl, kde koho dřel a šidil. Když umřel, se slávou byl pochován a na náhrobním kameni se zlatými brejlemi vyportretován. »Ale jářku, končí Hajniš svou kancelářskou humoresku, na něco zapomněli ... zaznamenat měli na tom kameni i to, že ty brejle měl, když do vesnice přišel ... jenže ne na nose, nýbrž na kalhotách«.

Když pro nic jiného, pro ty »brejle na kalhotách«, jimiž zapomenutý humorista, když ne stvořil, aspoň oživil po naší vědomosti málo známý pendant k »loketským pánům«, je tato »humoreska pana poštovního rady« hodna zaznamenání. *Dr. R. J. K.*

⁂ **Letošní divadelní saisona** bude patřiti k nejzajímavějším. Vrchlický, Dyk a Šimáček zahájili rej. Práce Svobodova, Jonášova, Trévalova, Jiráskova, Štechova, Legerova, Suchého, J. Mariova a Horákové se studují. Štolba, Šubert, Kunětická, Hilbert, Kvapil dokončují nová dramata. Poprvé na velkých scénách objeví se z autorů v jiných oborech belletrie osvědčených M. Jahn, Jesenská, Šlejhar, Kolman. Ze spisovatelů širšímu obecenstvu dosud méně známých ukáží se na prknech Dr. Dvořák, Dejmek, Horký, Kučera a j. Takové úrody na dramatickém poli dosud u nás nebylo.

⁂ **Vinohradské divadlo** otevřeno bude zcela určitě v neděli 24. listopadu o 11. hod. dopolední slavnostním matinée, při němž mimo novou ouverturu Förstrovu a Smetanovu »Vltavu« provedeny budou dvě scény: V. Dykova »Před otevřením« a L. Suchého »Na jevišti«, v nichž originelním způsobem autoři líčí význam nového divadla. Slavnostní řeč při této příležitosti pronese O. Hostinský. Večer bude poprve hrána Vrchlického »Godiva«.

Ročník VI. číslo 8. vydáno dne 15. listopadu 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy e články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VÁCLAV ŠTECH:

Druhé české divadlo.

Před desíti lety bylo hledání cest ku zřízení druhé velké scény v Praze již provázeno horečným rozčilováním. Družstvo Národního divadla zabývalo se otázkou tou již celé desítiletí a nedospívalo k cíli. Sbor pro zřízení Národního divadla chtěl velikou věcnou loterií opatřiti kapitál, ale nevěděl, jak začít. Spolek Máj již roku 1892 vyjednával na vinohradské radnici o zbudování divadla, ale pak se ze všeho vyklubal pouhý divadelní sál v Národním domě. Roku 1894 počalo nabývati vrchu mínění, že nový divadelní dům musí býti samostatným podnikem a nikoli součástkou Národ. divadla. O tuto zásadu nastaly záhy spory, tvořily se strany, psalo se dosti ostře v novinách, ale ke skutečnému reelnímu řešení nedocházelo.

Nastalo jednání v anketách, ve spolcích, volily se komise, výbory a odbory, dokonce i místo se již hledalo, ale kdo by měl stavět, kdo podnik financovat, o tom znepokojená veřejnost se nedovídala.

Roku 1897 bylo již tolik projevů o druhém českém divadle, že počínala se objevovati pochopitelná únava. Že má být zřízeno nové divadlo, že jeho nejvýše třeba, bylo nezvratně dokazováno, ale kde najít krystalisační bod pro věcné řešení, nevěděl nikdo. Vtipkaři a skeptikové, kteří tvrdili, že k uskutečnění ba ani k rozumnému pokusu nedojde, měli nyní vrch.

*

Tu se zrodil v létě roku 1897 v Máji návrh, aby se učinil pokus s cyklem her v malém divadélku smíchovském. Tolik se namluvíme, napíšeme a najednáme o divadle — zkusme jednou také síly v něčem praktickém.

Byl to vlastně nápad spisovatele Karla Švandy ze Semčic, který chtěl obrátiti pozornost k ústavu, o jehož umělecký výšin počal se pojednou starati.

Dali jsme se chutě do díla. Vybrali jsme působivé, v Praze neznámé hry, i původní věci jsme shledali, a pozvali k tomu obecenstvo.

Byla to v tehdejších poměrech skutečná sensace. Procesí diváků, uvyklých komfortu Národního divadla, putovalo tehdy za Májem přes neblahý řetězový most, kudy ani koňská dráha si netroufala, do těsných prostor smíchovského divadla, sevřeného na dvorečku těžce přístupném.

Úspěch cyklu Máje byl událostí podzimu řečeného roku. Všude se o něm hovořilo a psalo. O hercích, o dovedných hercích dovídala se tu široká veřejnost — o repertoiru plném zajímavosti sehraném jinde než v zlaté kapličce — vida: je možno také ještě jinde, než v Národním očekávati zvědavě vznos opony!

V Máji jsme se z úspěchu těšili ovšem nesmírně. Tušili jsme, že se něčemu proklestila cesta. Jistě je to průkop k něčemu novému. Tento pokus nezůstane bez následku. Bude míti někde ohlas. Kde — jak ozvěna se ohlásí, nevěděli jsme — ale čekali jsme, že něco přijde . . . . .

*

Přišla.

Nikoli za hromobití a blesků — naopak: zcela tiše — takřka šeptem přihlásila se ještě dříve než se nad poslední hrou cyklu snesla

opona. S dotazem, nebylo-li by lze těžiti z nálady veřejnosti přišel Josef Kuffner.

Byl již tolik inkoustu prolil v Národních Listech pro druhé české divadlo — teď pojednou popadl věc za jiný konec. Dramaturgickému rádci Máje, Karlu Šípkovi (Josefu Peškovi) dopsal, že připadl na cestu, kterou by se druhému divadlu mohlo snad pomoci na svět. Ví o způsobu, kterým by před veřejností mohl býti proveden nový důkaz, že je možno pro druhé divadlo opatřiti repertoir, způsobilé herce a náležitý počet obecenstva. Představuje si věc tak, aby se všechno připravilo v úplné tajnosti, a teprve, když by o zásadách nebylo sporu, hlavní věci byly promyšleny a zajištěn působivý nějaký původní kus, zcela nový, že by se do věci měli zasvětiti ještě jiní přátelé divadla. Šípek odpověděl Kuffnerovi, že se mu plán jeho zamlouvá, avšak že doporučuje, aby k úradě pozval též mne.

Ke schůzce došlo v místnostech spolku Máje, nedávno ve třetím patře Zemské banky v Nekázance najaté.

Kuffner pojednal s námi velmi opatrně. Neprozradil nic více, než že si troufá opatřiti zřízení lehkého divadélka, podaří-li se napsati pro ně výpravnou hru z pražského života, trochu veselou, trochu sentimentální, se zpěvy a malebnou výpravou. Tato hra při dokonalém nastudování musila by se státi velikou přitažlivostí pro celou Prahu. Vedle toho nějaká veselá novinka domácí a jedna svižná veselohra cizí — to vše by při dokonalém nastudování mohlo podati důkaz, je-li myšlenka druhého divadla zdravá či nikoli. Šípek i já odpověděli jsme k přímému vyzvání Kuffnerově, že se o hru takovou pokusíme, ale redaktor Kuffner není z lidí, kteří kupují zajíce v pytli. Roztomile nám řekl, že si představuje věc tak, abychom mu nejdříve předložili plán hry, naznačili postavy děj nesoucí a vylíčili ráz každého aktu. Přál si zejména hodně typických pražských figur.

Na to jsme prohlásili, že by neocenitelným spolupracovníkem za těchto okolností mohl býti Ignát Herrmann. Kuffner radostně návrh uvítal, a bylo ustanoveno, že ho do věci zasvětíme. O základní myšlence kusu mluvilo se hned, a dáno za pravdu Kuffnerovi, jenž řekl, že nejlepším thematem lidové hry je líčení, jak chudým lidem spadne do klína štěstí, poplete jim trochu hlavu, zavede i na scestí, ale konec pak vše napraví.

Šípek prohlásil, že pro chudého člověka jsou nejmakavějším štěstím peníze. Snad by bylo nejlépe požádati Stolbu, aby svou hru »Peníze« přepracoval pro náš účel do veselé toniny.

Ku poradě o tom pozvali jsme do příští schůzky Herrmanna. Ten byl myšlenkou divadla ihned zaujat, ale vyslovil se pro kus zcela nový; kacířsky však hned prohlásil, že od společné práce dvou — tří autorů ničeho si neslibuje. Hru musí napsat jeden člověk, aby měla páteř. Projevil jsem náhled, že takového autora mimo Šamberka v Praze dnes není. Ale vymoci od Šamberka slíbenou věc v určitý čas, pokládal jsem za nemožno; vždyť máme vlastně pokusiti se o nový genre. Chceme stvořiti pražskou lidovou hru. V companii můžeme si zkušenostmi navzájem vypomáhati. Jakmile budeme míti kostru děje, dáme napsati každému jiný akt, až bude úkol hlavních postav v jednotlivých dějstvích určen. Kdo popadne figury nejurčitěji do rukou, ten celý kus sladí, vyretušuje. Ostatní se mu při tom budou jaksi dívat přes rameno.

Ani tentokráte nám Kuffner neprozradil, jak má býti podnik financován, řekl jen, že nás do všeho zasvětí, až bude jisto, že se kýžený lidový kus narodí. Chce ukázati, jak má lidové divadlo vyhlížet, jaký má míti repertoir a chce přesvědčiti, že je možno dvěma — třemi působivými věcmi lákat obecenstvo celé Prahy. Povede-li se důkaz, pak uskutečnění druhého českého divadla bude míti volnou dráhu.

V nové schůzi byl přijat můj návrh děje, který mi náhodou zatím byl napadl. Do rodiny přijde štěstí dědictvím. Nikoli však všedním způsobem pouhého odkazu. Dědictví nemohlo nabýti platnosti, poněvadž se nedostávalo důležitého právního instrumentu, jehož získání záviselo na proceduře jednání s americkými úřady. Teď konečně důležitá listina je tu. Do chudé rodiny přichází jmění dědictvím domu v asanační čtvrti.

H'ava rodiny pro samé spolkaření a potloukání se v hospodských kroužcích zanedbává domácnost, o existenci pečuje pouze resolutní matka hokyně, jíž poněkud napomáhá dcera zaměstnaná v telefonické centrále. Dcera má chuť k divadlu. Této chuti snaží se využitkovati prohnaný švingulant. Nějaký potřeštěný spolkař a dvě, tři jiné postavy v tomto shluku šťastných náhod nasadí křídla rodině, štěstím zmámené. Z úzkých prostor jednoduché domácnosti letí vše do veřejnosti. Aby celá Praha o nich mluvila a jejich štěstí viděla, poletí rodina v balonu z výstaviště. Druhý akt je na nejpopulárnější pražské prostoře výstavní, třetí akt v nějakém útulku elegantní restaurace, čtvrtý v působišti matky hokynářky: v tržnici, která se tehdy právě dostavovala; v ní se děj rozluští. Zjistí se, že dědictví je daleko menší než bylo, odhalená nepoctivost švingulantova vrátí rozum dceři, kterou pustí

z klepet divadelní horečka; solidní ženich odvede ji k oltáři a vůbec ovládne situaci nejrozumnější osoba kusu: matka hokyně.

Celý děj stavěl jsem na figury lidu se zamlouvající: bodrého tatíka nasáklého pivním humorem, ženu jeho — kápo obchodnic v pražské tržnici, dceru s troškem inteligence a se zdravým srdcem, švirgulanta ze soudních referátů vystřiženého, mluvku spolkaře a komika společnosti — nesmělého ženicha a bodrého hocha, odsluhujícího si několik neděl na vojně.

Hokynářku a manžela jejího měl dle mého plánu vykreslit do detailů Herrmann. Dceru telefonistku, nesmělého ženicha a vojáka Šípek. Po revisi celku měl první akt napsat Herrmann, druhý já, třetí Šípek a čtvrtý ten, kdo pro něj v předchozích dějstvích nejvíce látku zaklíčkuje.

Herrmann stále ještě díval se na hru pessimisticky, ačkoliv nám chvílemi šil divadelní ďábel. Ale měl tolik jiných prací na krku a pak měl s autory spolupracovníky již tolik nepříjemných zkušeností. Nesedl na vějičku — ba dokonce prohlásil, že tento kus vůbec se nedočká dopsání, poněvadž taková dělba práce ve skutečnosti se neosvědčí. Byl pro to, aby každý z nás dvou napsal jeden kus, když jsme tak při chuti.

Kuffner a Šípek ukazovali na francouzské výrobny působivých divadelních her, ale Herrmann řekl, že je do Paříže dále než se zdá, a setrval na svém. Nabídl se tedy Šípek, že napíše podle zvoleného plánu první akt sám, aby se již brzy vidělo, co se z této látky dá udělat. Děj se mu zamlouval, jen si přál, aby hra končila pátým aktem v domácnosti hokynářčině. Chtěl míti poetický závěr mezi čtyřmi zdmi. Já odporoval, naznačuje, kterak hra výhodně skončí vlasteneckým nějakým sborem, slavnostně, u přítomnosti pražského primátora, ale Kuffner řekl, že se ukáže nejlépe provedením a postupem hry, co bude účinnější.

Název kusu navrhl jsem »Dům v asanaci«. Šípek dodal slůvko: Náš. Vykonán tehdy ihned křest a hra nazvána »Náš dům v asanaci«.

Asi za týden pozval nás Šípek k poslechnutí prvního aktu. Musím říci, že nás překvapil. Popadl věc tak šťastně, uvedl na scénu figury tak roztomilé, že nás uchvátil. Střízlivý, na slovo skoupý Kuffner řekl, že se věc Šípkovi výborně povedla. Jediná závada se ukázala, že byl akt poněkud dlouhý. Pro výpravnou hru bylo nutno činit škrty. Šípek uznal, že je toto rozhodnutí správné a odevzdal mi akt, abych bez milosti zajel do něho tužkou. Učinil jsem tak opravdu s velikým sebezapřením, neboť práce Šípkova v každé větě svědčila o jeho výborném humoru a o kouzlu jeho dikce. Když jsem napsal druhý akt, předložil jsem obé opět v nové úradě a doznal jsem nepokrytého souhlasu od Pešky pro učiněné škrty v jeho díle a po několika změnách i schválení svého druhého aktu. Na to jsme jali se psáti současně zbývající dva akty, Šípek třetí, já čtvrtý. Když jsme si byli látku dle výstupů rozdělili, upustil Šípek od projektovaného původně jednání pátého.

Kuffner byl nyní přesvědčen, že naše hra bude opravdu vhodnou lidovou hrou pro žádoucí pokus a prozradil nám nyní, že experiment uskuteční se ve zvláštní divadelní budově ve výstavě architektů a inženýrů na výstavě pro rok 1898 připravované. Bylo nám dovoleno, abychom činili již přímé přípravy jiným směrem. Pokusili se o získání veselé původní hry a svižné cizí novinky.

Šípek prohlásil, že zasvětí do věci profesora Gustava Schmoranze, který sleduje stále repertoir francouzských jevišť.

Mně přála náhoda, že jsem se brzy na to setkal s drem Štolbou. Byl nějak rozmrzelý, že byl naznačil dramaturgu Národního divadla plán nově chystané veselohry, a ten se mu o věci vyslovil nějak studeně. Štolba řekl, že tedy nebude psát nic. Vzal jsem Štolbu pod paží a nepustil, dokud mi obsah nové práce neřekl. Bylo to v Jindřišské ulici, blízko Nekázanky, kdež jsem se sebevědomě před milého autora postavil a řekl, že hru jeho přímo objednávám, a to pro pražské divadlo.

Štolba upřel na mne veselé své oči a vrtěl hlavou, neblázním-li snad; ale když jsem mu pověděl, co chystáme, div mi nedal hubičku. S jásotem uvítal tajemně připravovaný náš projekt, veselohru slíbil, brzy napsal a v čas také potom dodal.

Byla to výborná jeho práce »Na letním bytě«.

Od Schmoranze za několik týdnů přišel Šípek, že je získána pro náš podnik působivá Bissonova fraška »Kontrolor spacích vagonů«, kterou dokonce dostaneme přes hlavy německých agentur.

Kuffner řekl, že jsme nyní tak daleko, že můžeme ohlížeti se po personálu. Věc tato však předpokládala, že budeme míti již bezpečný styk s pořadatelstvem výstavy; proto rychle postaral se Kuffner o zřízení divadelního odboru jakožto orgánu výstavního pořadatelstva, kteréž nám postavilo v čelo horlivého divadelníka architekta Roštlapila. Poněvadž v naší výpravné hře mělo býti hojně zpěvů a nějaké kuplety, přizvali jsme s Šípkem třetího spolupracovníka pro tuto veršovnickou práci: Bohdana Kaminského.

Verše, takřka ještě mokré, putovaly k populárnímu skladateli pražskému Karlu Pospíšilovi. Ten složil působivou hudbu, která by zasluhovala opětného vzkříšení.

Nejpopulárnějším popěvkem však stala se píseň, kterouž ode dávna v úzkém kroužku bavíval nás Herrmann, zpívaje ke kytaře. Kaminský napsal k ní dojemná slova — ještě dnes ozývá se po Praze. Byly doby, že ji hrály skoro všecky flašinety. Její refrain »Až vezmeš si bohatši nežli já jsem«, znalo každé čipernější pražské dítě.

Jmenovaní tvořili divadelní odbor výstavy, který se scházel v místnostech »Máje«. Šípkovi a mně bylo svěřeno realisování podniku po stránce umělecké. Měli jsme sestaviti výběr herců, jednat s hotoviteli dekorací, obleků, nářadí. Ale ukázalo se, že naše učitelské povolání nesmírně nám vadí při skutečném opatřování již prvních potřeb. Bylo k tomu třeba mnoho volného času, a toho jsme neměli. Pro porady o dekoracích přiveden byl do našich schůzí Šípkem profesor Schmoranz, za nímž po nějakém čase dostavil se profesor Mádl, ale věci ostatní Šípkovi a mně vázly v rukou, zejména když jsme ještě musili stále pracovati na »Našem domě v asanaci«.

V téže době přišla zpráva, že nám místodržitelství divadelní podnik jinak nepovolí, než když jmenujeme odpovědného plnomocníka. Toho jsme začali hledati a také brzy našli mezi herci. Pln kuráže přihlásil se, že by řízení nového divadla se ujal — Eduard Vojan. Dostavil se do naší schůze a řekl, že se s chutí dá do práce. Ředitelství Vojanovo však nestalo se skutkem. Když se o jeho odhodlání rozvinula debata, bylo mu naznačeno, že by ústup jeho se scény Národ. divadla byl pro něho i pro Národní divadlo velikým risikem. Činíme vlastně jenom pokus, ale po výstavě přijde zima, v níž se třeba nebude vědět, co počít s novým podnikem. Mluvili jsme do milého Vojana tak dlouho, až naše důvody uznal a slíbil, že nám opatří jiného plnomocníka.

Poslal nám jej skutečně; přítele svého Jana Vávru, jemuž prostředky dovolovaly, aby se divadelnímu umění věnoval jen ze záliby, neviže si nijak ruce pevným angažmá. Záhy jsme se shodli; Jan Vávra byl jmenován jaksi ředitelem tohoto výstavního podniku.

Jednoho večera překvapil nás však nový ředitel zprávou, že se asi nepodaří získati žádaný počet herců pro výstavní divadlo. Dopsal členům různých společností, avšak dostal vesměs odpověď zamítavou. Všichni bojí se opustiti pevné angažmá pro nejistý nový podnik.

Tato zpráva Vávrova velice nás překvapila. Stalo se, čeho jsme se nikdo nenadál. Nesestavíme-li herecký kádr, veta po nejnadějnějším důkazu, že je možno v Praze velké nové divadlo.

Tenkráte jsem však vyslovil mínění, že soukromými dopisy přece jen není možno poučiti herectvo, jakou významnou a pro dramatické umění důležitou věc vlastně podnikáme. Řekl jsem, že se mělo všem hercům, s nimiž jsme počítali, poslati stručné vyzvání s vysvětlením, oč jde. Byl jsem tak přesvědčen o možnosti zdaru, že jsem žádal, aby se takové vyzvání opět sestavilo a vybraným hercům bez odkladu poslalo.

Byl svrchovaný čas. Březen chýlil se ku konci, divadlo se již stavělo, měli jsme repertoir, finančně nas podpírala výstava — a my neměli herců.

Kuffner prohlásil, že je téhož mínění jako já. Na to bylo ihned usneseno, abych ještě v noci skoncipoval vyzvání hercům, ráno je poslal k revisi Kuffnerovi, jenž v určitou hodinu měl se sejíti s arch. Rošlapilem a Vávrou. Věc jsme tak urychlili, že druhého dne odpoledne rozlétly se z Prahy otisky tohoto provolání:

Divadelní odbor letošní výstavy architektury a inženýrství, která opět oživí osvědčené prostory Královské Obory v Praze, usnesl se na tom, využitkovati divadelní budovu, která na výstavišti nákladem 60.000 zl. bude zřízena, k pokusu velice významnému.

Má býti tu učiněna praktická zkouška, zda nalézá se mezi českým herectvem tolik sil umělecky způsobilých, aby pražskému obecenstvu, jehož řady přílivem z venkova utěšeně vzrostou, mohl býti dokonale předveden vybraný repertoir.

Za vydatné pomoci z kruhů literárních a při vzácné ochotě výkonného výboru výstavního pokročily přípravné práce tak daleko, že disponuje odbor působivými pracemi původní i jinojazyčné literatury, v Praze celkem neznámými, rázu hlavně veselého.

(Dokončení.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Ilustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

Všichni cítili, že to bylo hozeno jen k zachránění ohrožené situace, ale bon mot se ujalo a tak říkáme, mezi námi, když někdo někam zarejduje a nešikovně si z bláta pomáhá, »prosím vás, kde na ‚Vraždě' fialky rostou?«.

Neshledával jsem zrovna tak neobyčejně vtipný tento případ, ale vida Lucy se smáti, usmál jsem se také.

— Nu, mnoho vás to neokouzlilo, pravila — budiž, jsme právě, jak jste před chvílí dobře prohodil, každý jiný, ale vy ptal jste se, co čtu. Obrátila hřbet knihy. — Novalise, jak vidíte! Ale nečtu soustavně, jen už paběrkuji.

— Nejlepší způsob lektury pro tohoto fragmentaristu, pravil jsem ledabyle.

— Dobře jste ho označil, pravila trochu zamyšleně. Mám jej již před lety přečteného, to jen tak časem paběrkuji . . . ale fragmentarista, je dobré . . . A jako v snění zadeklamovala pro sebe:

»aus Blumen, Kräutern, Stein und Licht
strahlt mir sein göttlich Angesicht«,

Vskutku, byl fragmentarista a všecko se mu jevilo ve fragmentech, i to největší, to nejvelkolepější, příroda — Bůh, jak říká Goethe. Ale vidíte, jsem již taková, že miluji víc takové roztříštěné duchy než ty, kteří myslí, že v celé synthese objímají a vyjadřují světy. Mohu je stále číst a jimi se probírati, jsem přesvědčena, že v nich najdu vždy něco nového, nač jsem nepřišla neb nepadla dříve. Klassikové nepodávají takových překvapení. Jsou uliti z jednoho bronzu, musíte je brát v celku . . .

Zamyslila se. Měla teď ve tváři něco dumavého a naprosto cizího každodennímu výrazu.

V tom se silnice bylo slyšet rychlý dupot; shlédli jsme dolů mezi stromy a viděli pár hochů se školními vaky na zádech neb s knihami jen ledabyle řemenem staženými pod paží zatáčeti se tryskem k továrně pod námi. Jiřík byl mezi nimi.

— Jiříku, křikla paní Kráglová, nač ten cval? Máš jen jedny plíce, viď? Kdyby tohle viděl tatínek! Hned mi půjdeš sem k nám nahoru!

V mžiku byl udýchaný hoch na stráni.

— Hádali jsme se, maminko, omlouval se celý uřícený, jak daleko je z města do továrny. Lacinův Pepík tvrdil, že 200 kroků, Kušta říkal 180 a já říkal 240 . . . Tak jsme to chtěli rozhodnout a sami se přesvědčit.

— Ale to mohlo býti také bez takového šíleného cvalu, pravila káravě paní Kráglová, utírajíc mu hedvábným, hustými krajkami lemovaným šátečkem hlavu a čelo. Vidíš, jsi jako divoch potom . . .

— Nu a rozhodli jste, ptal jsem se já?

— Ničeho, pane professore, protože výkřik mamінčin nás roztrh a rozprášil, pravil Jiřík. Však já si to zítra sám klidně přepočtu . . . a uvidí, kdo měl pravdu.

— A to jdeš teprve teď ze školy? v paní Kráglové se vzbudila paedagogická struna najednou. Již jsi moh býti dávno nasvačen, než bychom se byli my domů navrátili.

— Ale teď již za hochy nepůjdu, půjdu raději s váma. Viďte?

A srdečně, jak bylo v jeho povaze, přitulil se ke mně zvedaje k matce i ke mně své pomněnkové oči.

— Pojď tedy, ale podruhé tak divoce neběhej, pravila paní Kráglová měkce.

A tak šli jsme úzkou stezkou v trávě mezi břízami spouštějícími drobné dukáty svých lístků do mechu na splihlé již listí konvalinek, jichž tu asi na jaře spousta, na listí fijalek a petrklíčů, také již dávno odkvetlých, a něco mírného a sladkého zároveň sklánělo se nám do duší. Bylo to kouzlo jeseně, pocit něčeho, co mizí a odchází tiché a žehnající všemu, pocit nějakého vyplnění něčeho. My to cítili, ale definovati nedovedli. Šli jsme tři vedle sebe, jako bychom ode dávna k sobě patřili a tudy chodívali od jakživa. I Jiřík cítil ten dojem chvíle a jedním slovem, jedinou otázkou nepřerušil naše slavnostní mlčení. — Společenské fráse, všední konvers, hovory literární, vše zapadlo někam daleko a hluboko a zbyli jsme jen my a ta tichá, hudbyplná, vítězící něha umírající jeseně kolem nás.

22. října 187**.

Když jsem dnes dopoledne ze školy se vrátil, nalezl jsem na svém psacím stole malý, pečlivě uzavřený a zalepený lístek. Písmo na adresse bylo velmi úhledné, trochu nervosní, ženské na první pohled. Srdce se mi zachvělo.

Bylo lehko hádati na paní Kráglovou, jelikož nikdo nemohl do mého pokoje mimo služku, která hned po mém odchodu do školy přišla ustlat postel, poklidit a vysmejčit mé doupě. Chvatně roztrhl jsem slabě narůžovělou, fialkami vonící obálku a četl na úzké, malé navštívence, jménem »Mme. Lucy Kráglová« opatřené, tyto řádky:

»Děkuji Vám z celého srdce za druhou polovičku včerejší odpolední procházky naší. Byla to jedna z chvil, které se v životě nezapomínají, jichž paměť nevybledá. Díky! Díky!

23. října 187*.

Četl jsem úzký lístek znova a znova. Cítil jsem v duchu, že bylo něco neobyčejně, abych řekl slavnostního, krásného, povznášejícího ve včerejším podzimkovém večeru — ale myslil jsem, že to byla jen má suggesce, můj stav duševní; že by to mohlo tak účinkovati na druhou osobu vůbec a na paní Kráglovou zvlášť — o tom se mi ani zdáti nemohlo. Avšak zde živý důkaz, bylo to, bylo to tak živelné a silné, že podlehla tomu a ozvala se mi těmito řádky.

Bylo to vskutku jen kouzlo poetického večera, které nás podmanilo?

Byla to tajná nějaká, posud nevysvětlená sympatie duší?

Byla to prostě táž nálada myslí a nic více?

Či byly v tom hlubší vztahy nějaké? Byl to první tepot křídel Psychy v své spontannosti tak prostý a přirozený, tím však o tolik jímavější?

Vždyť jsme dosud vlastně mimo ty docela společenské konversace a dvornosti hlouběji spolu nepromluvili, ba spíš, když jsem pozoroval naše styky a hovory posavadní, nebylo žádných tak zvláštních sympatií mezi námi. Vždyť jsme vlastně doposud více spolu hravě a lehce polemisovali, než co jiného!

Mně se zdála — řeknu to otevřeně — pí. Kráglová výstřednější nežli všecky dámy, s kterými jsem se posud v životě kdy setkal. Řeknu upřímně, bylo v jejích allurách pro mne něco příliš buršikosního, co mě zprvu spíše dráždilo, než uspokojovalo, aspoň na první styk; bylo u ní stále otevřené místo nějaké, kde proto právě, že bylo poranitelné, vždy soustřeďovala všecky střely svého vtipu a rozmaru. I to její hojné kouření mi připadalo dost neženské a zvlášť její utajená i zjevná a věčná polemika s panem Kráglem se mi zdála při nejmenším podivnou. Mohu si říci, že nejsem nikterak příliš shovívavý v svém soudu nad svou domácí paní. Snad vypadám při tom jako malý šosáček, možná — ani bránit se nechci. Konečně co není dovoleno duchu a graciženy? A to obojí měla paní Lucy v míře svrchované.

A nyní k duchu a gracii paní Kráglové — o tělesných jejích vnadách ani se nezmiňuji, nebo plnou harmonií jejího zjevu jsem byl zdrcen hned na poprvé — přistupuje ještě to nejvyšší, co dává v mých očích ženě diadem půvabu a ženskosti, cit.

Ba víc, ta zvláštní vnímavost citová, kterou pochopila to nejasné, neznámé, nevysvětlitelné kouzlo pozdní již zmírající jeseně, stupňované tou společnou procházkou ve třech, která právě, že jsme mlčeli všickni, byla tak zvláštní a poetická. Toto pochopení a vycítění nálady skoro jen ve vzduchu se vznášející, ukazovalo duši neobyčejně jemnou, citlivou, subtilní, hlubokou a něžnou při tom. Nebo řekněme si upřímně, kolik je takových chvil v životě, kdy se nás dotkne nějaký taj přírody svým svrchovaným půvabem? Kolik z nás lidí malých a všedních žijeme takových prozářeným životem, abychom stále vystihovali, čím kolem nás příroda hýří ustavičně? Co velkých, slavných chvil přejde a mine pro vždy bez ocenění, bez vědomí jich půvabů v nás, jakoby se musily odehrát, přijít a odejít jen dle toho věčného postupu neumdlévajících hodin? Co jich padlo v nepaměť, v nic, neužitých, neoceněných, nepochopených lidmi daleko hlubšími a duševně většími, než se zdála a mohla býti moje jinak líbezná a milá hostitelka?

Ale projev tohoto hlubokého souhlasu byl zde, měl jsem ho v ruce a vyznávám směle, on mne také úplně podmanil. Sám jsem si skoro nebyl vědom, že bych byl tak procítil kouzlo onoho večera. Cítil jsem je ovšem též, jak jsem v těchto listech poznamenal, — ale děkovati za ně někomu, mi nepřipadlo. Myslil jsem, to cítím pouze já a promítám to všecko, co je kolem mne, zase jen v sebe zpět — a hle, za pár hodin se dovídám, že jiná duše cítila rovněž toto kouzlo, že je cítila hloub a intensivněji, a že zásluhu jeho přičítá mně, že mi docela děkuje za chvíle, které jsem prožil já, ale které jsem nestvořil zrovna jako ona jich nestvořila a nepřivolala. A musil jsem se ptáti — co se tu dělo na té tiché, mlčenlivé procházce mezi našimi dušemi? Bez slov jakýchkoliv byly si bližší než jsem věděl, dýchaly na sebe jakousi vůní cizí a nevysvětlitelnou, dotýkaly se jako ve snu dvě libelly nad hladinou jezerní, kam náhle zapadly nějakým nevyzpytatelným a nevysvětlitelným úkladem přírody . . ! ale rozuměly si a v tom bylo — jest všecko.

Nevím, kolikrát jsem četl lístek paní Kráglové. Bylo mi to první zjevení ženské Psychy v celé kráse a hloubce vzájemného pochopení. Zlíbal jsem ty řádky a uložil je k svým nejdražším památkám.

Ale skeptický a kritický můj duch mimo nadání se vzpjal ve mně a ptal se. Dobře — ale co bude dále?

Což já to vím? Což já něco zde začal nebo začínám? Já jen držím v ruce ten úzký, drobný lístek s těmi nezapomenutelnými řádky . . . Mé rty se chvěly: Buď žehnána a šťastna, ty dušo nejsladší!

* * *

24. října 187*.

V skutku v rozpacích jsem vstoupil do společné jídelny téhož dne. Nevím, co jsem čekal, ale nestalo se ničeho. Cítil jsem se zahanben skoro. Paní Králová vstoupila, zase jinak oblečena, v novém šatu, ale s vkusem již osvědčeným. Vlídně se usmála, podávajíc mi ruku. Umínil jsem si, že jí musím dáti na jevo svůj dík za ranní lístek jakýmkoliv způsobem. Ale vida ji tak prostou, tak skoro božsky lhostejnou ke všemu, neodvážil jsem se k ničemu. Nebylo také možno mluviti něco intimnějšího při stole. Myslím, že ani pohledu jsme si nevyměnili. Pan Králl neotevřel úst za celý oběd. Byl bych potřeboval se vysloviti, ale nebylo příležitosti k tomu ani po obědě, kdy každý se rozprchl za svým dle denního pořádku.

* * *

25.—28. října 187*.

Dny šeré, rozdeštěné, pravé podzimní dny Š**ského předhoří. Prší od rána přes celý den a prší v noci zase. Mlhy se válí po stráních a svazích horských lemujících obzor, šedivé a líné. Tak i plynou dnové. Třikrát se paní Lucy k obědu a ani k večeři nedostavila, trápila ji opět migrena a asi tak dlouho, jako když jsem poprvé sem přijel.

Divná věc! — Pozoroval jsem, že v tyto dny jest pan Králl vždy zvlášť při dobrém humoru. Včera večer docela poslal sluhu Tomše pro ředitele Seidla, že si chce zahrát s ním a se mnou v karty. Nemohl jsem odříci, a tak jsme hráli jedenadvacet skoro do tří hodin do rána. (Pokračování.)

* * *

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

Byl to jediný člověk, který se mne neptal, dal-li mi kdo plášť anebo ukradl-li jsem ho. Taky připověděl, že hned z rána zapřáhne krávy a odveze nebožtíka do Těchonic, ale dvě zlatky že mu musím dát. Kámen se mi svalil se srdce, obě ruce bych mu byl s radostí políbil za tuhle ochotu. — Mám dvě zlatky, povídám, ale padesát krejcarů jsem dlužen hrobaři a, dám-li vám, co mi zbude, nebudu mít sousta do úst. — Podívá se na mne, potom na ženu, která při tom stála, a povídá: »»Nu tak, pro boží milosrdenství, mi dáš půl druhé zlatky.«« — Zaplať vám to Pánbůh, povídám, a hned jsem ty peníze vyplatil. — Kde že spím dnes, se mne potom ptal. — Věru, ani jsem do té chvíle nepomyslil, kde přespím a zrovna jsem se zarazil, když se mne ptal. Nevím, povídám, kde mě nechají, a zakoktal jsem něco, že snad u báby Chrástecké, pustí-li mě do světnice, v níž táta umřel. Na to on: »»Víš, co? přespi tady u nás; žena ti nastele slámy a plášť máš, aby ses přikryl.«« — Jen to řekl, hospodyně už běžela pro otep slámy a i podušku mi dala pod hlavu. — Svlékám se z pláště, děkuju jim, co jsem jen slov měl . . . v tom mi přišel hlad, takový strašný hlad, že žaludek se bolestí stahoval, však od rána jsem nepojedl kromě kousku buchty, kterou mi dal hajný v lese, a naběhal jsem se po celý den v zimě a ve sněhu;

přece jsem se ostýchal, požádat je o kousek chleba, když už byli tak dobří ke mně. Ale oni patrně postřehli moje myšlenky, skoro jedním hlasem se mne ptali, nechce-li se mi jíst? — Můj Bože, já na to jen tak že jsem stačil zakoktat, dáte-li . . . Pánbůh vám zaplať! — »»Však jsem si to myslila,«« pravila Bošická, »»hlad ti kouká z očí, chlapče!«« — a bochník čerstvého chleba a zelnou třepanku položila na stůl. — »»Na! najez se a džbán s vodou máš za dveřmi, chce-li se ti pít.«« — Ten chléb mi voněl do nosu, jako bych byl vkročil do apatyky . . takových hodů jsem dávno nezažil . . . a když jsem se najedl a napil, ulehl jsem na slámu . . . polštář pod hlavou! . . . teplo, teploučko . . . tolik neděl už, co jsem nepocítil takového pohodlí, takové slasti . . . nasycen, po celodenní lopotě položit se hlavou na polštář . . . jako pařez jsem usnul a ráno mě musili budit! . .

Tož tedy — ve čtvrtek ráno to bylo, za jitřního soumraku ještě — vůz, do něhož byly zapřaženy dvě hubené kravky, vyjel od Bošických, projel skoro celou vesnicí, proto že chalupa, kde táta zemřel, stála na opačném konci jejím. Bošický sám vedl spřežení, já a Bošických větší děti jsme šli vzadu. Nesněžilo více, také vitr utichl, ale sněhu leželo mnoho, sypkého sněhu, do něhož nohy hluboko zapadaly, a mhla najednou stála hustá, šerá, že na dvacet kroků vidět nebylo; že však Bošický své kravky pobízel velikým křikem, ze statků, chalup a domků vybíhali lidé, nejvíce děti, také několik ženských a dva nebo tři mužští, a záhy asi třicet osob se ubíralo za vozem. »»Aj! starého Křenka odvážejí!«« ozvaly se hlasy. »»Dej mu Pánbůh věčnou slávu!«« řekla jedna ženská a jala se modlit otčenáš. To to, že by někdo byl jevil účastenství; šli jen za vozem, počumovali a povídali si. Já jsem si nikoho nevšiml, jako že i ke mně nikdo nepromluvil. Pojednou se objevil Novák chalupník, ten, k němuž jsem předvečer nejdříve byl zašel požádat o povoz. Na mne se nepodíval, k Bošickému přistoupil. »»Ty jedeš?«« ptal se ho; »»za zlatku's to na sebe vzal?«« — Bošický vyndal z úst fajfku, odplivl a povídal: »»Ani za zlatku ani za dvě, pro milosrdenství boží jsem to udělal. Hý! hý!«« — Novák se zaškaredil. »»Utrmácíš dobytek!«« povídal. »»Hý! hýska, ou!«« křičel Bošický, vzal fajfku zase do úst, pokrčel ramenem a jel. »»Vole jeden!«« zabručel Novák a odešel . . .

Přijel vůz poblíž chalupy, kde nebožtík ležel v rakvi; k samé chalupě dojet nemohl, proto že tato stála stranou cesty asi padesát kroků a jen pěšinka k ní vedla; těchto padesát kroků bylo třeba rakev nésti. Chalupy vidět nebylo, mhla na ní ležela jako pytel. Jak tedy Bošický zastavil svoje krávy, podíval se na mne a já na něho. — Sám ho neunesu, povídám. — A Bošický: »»Jen pojď, já ti pomohu a snad ještě kdo. Pojďte, lidičky, pomozte nám, je sem z domku do vrchu a kluzko!«« — Stáli, čuměli, nikdo se nehýbal; jedna bába se zase začala modlit. »»Nu, pojďte přeci!«« zval po druhé Bošický, »»a někdo se postavte před krávy. »»Nu, s Pánembohem!«« povídá jakýs starý člověk, »»ale na nohy jsem špatný.«« — Čuměl tu taky nějaký výrostek v mém stáří, nehýbal se. Bošický ho popadl za rameno. »»Mord hadry, pojď, klacku zatracený!«« zakřikl na něho, »»že se nestydíš! pobízet se necháš!«« — »»Dyť už jdu!«« povídá kluk.

V tom jakás postava se vynořila ze mhly, čumícím zástupem, který se rychle rozstoupil, prošla. Chochol zaval, bodák se zaleskl. Četnický strážmistr z Nalžova. Zrovna ke mně zaměřil. Pro mne přichází! — projelo mi mozkem. Zapotácel jsem se, jako by mě kdo obuškem do hlavy uhodil. »»Co pak se tu děje?«« ptal se mne. — Nemohl jsem vypravit slova ze sebe, osykou jsem se třásl. — »»Co se třeses, kluku?«« ptá se znovu; »»mluv přece, když se tě ptám! Či's něco ukradl? či's zapálil?«« Já nic; jen slyším, že odpovídá někdo za mne, že je funus, že mého tátu odvážejí na hřbitov do Těchonic. — »»Tak co nemluvíš, kluku hloupý,«« on zase na mne, »»vždyť se tě jen ptám! což myslíš, že tě snim!«« — Tu Bočický k němu: »»Nemaj' mu za zlé, pane strážmistře, on je takový, víme!«« — A strážmistr, usmívaje se: »»Když jsi nic zlého neudělal, proč se mne bojíš? Provázej tě Pánbůh!«« Obrátil se a, co by tři napočítal, mhla se za ním zastřela. Stál jsem chvíli ještě všecek ohromen a díval jsem se za ním jako u vyjevení; bylo mi, že není možná, aby byl odešel beze mne; tak jsem byl omámen, že jsem neviděl a neslyšel, co se okolo mne dělo; na všecko jsem zapomněl, na tátu, na pohřeb . . . na ruce jsem se podíval, připadalo mi, že je mám spoutané. Probral jsem se z této ztrnulosti teprve, když Bošický mě vzal za rameno a do uší mi křikl, abych se přece hnul . . .

(Pokračování).

CO ČEKÁME OD VINOHRADSKÉHO DIVADLA?

V neděli dne 24. t. m. má se uskutečniti dávná touha veřejnosti české: otevře se Městské divadlo na Král. Vinohradech, po Národním divadle druhá velká scéna česká. Dlouho bylo po ní voláno, mnoho pokusů bylo o ni činěno. Našemu světu divadelnímu a literárnímu — v posledním okamžiku přidružil se k nim i hudební — bylo potřebou dříve, než ještě poměry uzrály na splnění. Čím výše Národní divadlo stoupalo, tím hlubší rozvírala se propast mezi předměstskými a venkovskými divadly a mezi ním, jež bylo nejen první, ale též jedinou uměleckou svatyní naší. Na trvalo nemohlo zůstati při tomto poměru. V té osamělosti, jedinečnosti Národního divadla byla by nutně svým časem i jeho škoda — aspoň umělecká. Každý organismus jednotlivý potřebuje k svému vývoji spojitosti s ústrojenstvím celkovým, potřebuje půdy, odkud by čerpal příliv sil. Úkoly, snněž by fysicky nebylo, časem by rostly, nedostávalo by se v množství náležitém nové mízy, výkonného dorostu míním, o stagnaci, jež by nastala z nedostatku soutěže, ani nemluvě — vždyť byli jsme v určitých dobách již jejími svědky.

ALOIS BUREŠ,
I. náměstek starosty
Král. Vinohradů.

JOSEF VÍŠEK,
starosta města Kr. Vinohradů.

JUDr. KAREL MAREK,
předseda Spojeného družstva
Nár. divadla.

Že Národní divadlo nestačí na vše samo, pociťovalo se záhy. O nespokojenost nebylo nikdy nouze. Nemusím vzpomínati ani bojovných kdysi brožur dr. V. V. Zeleného, jemuž vítězství vídeňské dalo v podstatě za pravdu, že totiž jen v pěstování domácího umění leží pravá síla, ani protestních schůzí à la Konvikt, jež korunovány byly praktickým — aspoň pro jednotlivce — zdarem. Nescházelo též pokusů, jež bez útočnosti, positivní práci snažily se vyrovnati mezery. Když Máj jde s prvním svým cyklem na Smíchov, aby pozvedl úroveň předměstského jeviště a ukázal, že je tu i nová literatura i noví umělci, kteří se hlásí o slovo; když kroužek divadelních nadšenců buduje výstavní divadélko, jež objeví, že jsou tu skutečně nové prvky, života schopné; když z výstavní scény vyvine se později za jiných okolností Uranie, lidové divadlo, jež vyšvihne se značně nad průměr dosavadních prken předměstských: — to jsou etapy oné touhy po obohacení dramatického našeho umění, faze jeho rozrostu.

V posledních letech mnoho se změnilo. Čára vývojová pronikla v před. Povstalo stálé městské divadlo v Plzni, útulný stánek Mus, rozhodný pokrok umělecký, jenž potřeboval by jen také rozhodnější podpory obecenstva. Vzniklo spojené divadlo východočeských měst.

ANTONIN TUREK,
architekt Měst. divadla
Král. Vinohradů.

Dr. ALOIS ČENSKÝ,
projektant Městského divadla
Král. Vinohradů.

Po jeho vzoru opatřují si divadla moravská města. Stavba brněnského Národního je na obzoru. Mezery se tedy vyplňují, propast překlíná . . . .

Pražským poměrům stala se však nejvydatnějším kvasivem okolnost, že od šestiletí, co správa Národního divadla svěřena novým lidem, z většiny oněm, kteří dřív stáli v čele hnutí, hlásajícího — věru odůvodněně — potřebu druhé samostatné scény, že od šesti let zbavena tu působiště celá mocná falanx divadelníků zkušených, obětavých a nadšených, k nimž dalším vývojem poměrů, do jichž kritiky nechceme se pouštěti (znamenalo by skoro psáti dějiny posledního údobí, kde zajisté mnoho nalezli bychom výborného, ale též mnoho jitřících ještě ran), v neposlední též míře následkem exklusivnosti vládnoucích stále více přistupovalo nových pracovníků. Vyrovnání těchto protiv, upoutání nadbytečných energií, zaměstnání lenících nevolky sil bude kýženým ozdravením poměrů. Arci vzájemný poměr obou divadel představujeme si co nejpřátelštější. To právě má býti ovocem nově stvořené situace. Ale málo bylo by, kdyby tato stránka věci, přece jen dočasná a namnoze osobní, měla hlavní míti váhu. Důležitější vlivy na rozvoj českého divadelnictví čekáme od vinohradské scény. Předně vliv na rozvoj českého herectví. Dokud jsme měli ústav jediný, nebylo možno, aby se žádný talent neztratil v tom krutém živoření kočujících společností, k němuž byl odsouzen, koho nepotkalo štěstí, dostati se do Národního divadla, neb kdo se neodhodlal hráti v cizím jazyku. Kdo se s Národním divadlem rozešel, kynuly mu rovněž jen ty dva osudy: buď smrt umělecká vůbec, buď smrt aspoň jako umělce českého. A přišli jsme oběma cestama nejen o mnohý talent, který zakrněl, ale — specielně druhou, jmen netřeba uváděti — též o velké umělce. Druhým divadlem v duševním ústředí velkoměstském bude umožněn pohyb a výměna sil, možností její stoupne i cena vynikajícího jednotlivce, jehož dnes jinak bude si třeba vážiti, vi-li se, že za jediným prahem nepřestává jeho umělecký život. Dána též nová půda přicházejícím, v níž by klíčil a sílil dorost. To přijde i Národnímu divadlu k dobru. Neboť jeho význam jako prvé zemské subvencované scény, jako divadla pro náš národ

FR. AD. ŠUBERT,
ředitel Městského divadla Král. Vinohradů.

JAROSLAV KAMPER,
dramaturg a režisér.

VÁCLAV ŠTECH,
tajemník a zástupce ředitelův.

LUDVÍK ČELANSKÝ,
dirigent opery.

RICHARD BRANALD.

JOS. WENIG,
chef výpravy.

ADOLF DOBROVOLNÝ.

stejné důležitosti s velkými ústavy dvorními a státními v sídelních městech národů šťastnějších, nesnáší dobře, aby na něm začátečníci teprve se učili. Do toho rámce má každý aspoň v rudimentárních rysech přijíti hotov. Ale odkud čerpati v budoucnu nové šťávy, zvláště až poslední zbytky slavné generace prozatímního divadla odstoupí, generace, která svým nadšením a uměním položila

divadlu v kulturním centru pražském, divadlu co nejmoderněji zařízenému a mužem, jenž vybudoval umělecký význam Národního divadla, taktní rukou vedenému, místo prvé, úloha vůdčí.

Rozšíření půdy, toť také pro tvorbu dramatickou cenný výtěžek již z pouhé existence vinohradského divadla. Jest přirozeno, že Národní divadlo — odpočítáván ode všeho osobního, od se-

ALOIS CHARVÁT.

BĚLA HORSKÁ.

FRANTIŠEK HLAVATÝ.

základy českému divadlu, kdyby ostatní náš svět divadelní zůstal v bídných poměrech potulné káry Thespidovy?

Dnešní ruch, který přeje vzniku divadel, změněné poměry, jež nastávají po Čechách i Moravě zakládáním nových jevišť, ať samostatných, ať v sdružení hledajících silu, jeví utěšený obrat k rozkvětu. A Městskému divadlu na Král. Vinohradech připadá mezi novými těmi jevišti jako

skupení stran a táborů — již z pouhé fysické nemožnosti, dělíc svou činnost nad to i s operou, která stále více vymahá času, místa i nákladu, není právo všem požadavkům, jež na repertoár kladou tu autoři, stěžující si, že jejich práce nedostí se hrají, jiní, že jsou odmítáni, tu kritika a obecenstvo, volající prvá po soustavnosti, druhé po rozmanitosti a lahodící změně, ona po hloubce a problémech, toto po smíchu a zábavě, konečně

VILÉM TÁBORSKÝ

ANTONÍN JIRIKOVSKÝ.

MARIE TÁBORSKÁ.

labužníci, kteří by si přáli sousta toliko nejvybranější, krmě nejraffinovanější, ať již v jemnosti, ať v pernosti.

Více místa, více možnosti. A s větší možností, vidět své kusy provozovány, roste i chuť k práci, přibývá dělníků. Ovšem čekáme, — a jméno i dosavadní činnost dramaturga vinohradské scény je nám zárukou, — že repertoár bude přinášeti

Tvorbě dramatické je přece možno utkati sem na prkna předměstská, venkovská, nalézti porozumění u ochotníků. Skladatel zanedbávaný neb odmítnutý neměl, kam se uchýliti. Opera plzeňská a brněnská zlepšily sice v poslední době situaci, ale přece ne tak vydatně, jak možno bude druhému ústavu opernímu, vzniklému v samém centru. Konečně, co praveno o repertoáru, činoherním, platí

OTILIE BENÍŠKOVÁ.

PAVLA VEVERKOVÁ.

MINA HASSMANOVÁ.

jen věci umělecké hodnoty, že bude nás čile seznamovati s tvorbou moderní, z literatury ustálené že vybere zjevy nejdůležitější a nejzajímavější, tvorbě pak domácí že bude pěstounem nejpečlivějším.

Není pochyby, že by těmto úkolům vinohradské divadlo bylo se mohlo věnovati úsilovněji, intensivněji, kdyby se bylo omezilo na pouhé drama, jak bylo v původním plánu. Ale divadelní poměry české jsou tak výjimečné. Jestliže již dramatikové naši měli příčiny k steskům, byla posice hudebníků ještě zoufalejší.

o zpěvoherním v míře ještě jen zvýšené, poněvadž obzvláště poslední dobou, což souvisí mimo jiné se zvýšenými požadavky na stránku reprodukční, jeho rozmanitosti ubývá. Netajíme si obtíží, s nimiž bude bojovati opeře menšího, nikým nesubvencovaného ústavu. Ale při opatrném vedení lze i tu proplouti čestně úskalím. Zvláště bude nutna dělba práce vzhledem k hlavní scéně. Soustředí-li se opera vinohradská na oboru silám svým přiměřeném, vytvoří-li si v něm svůj genre, svou specialitu, bude reussovati také. Jeto především ko-

BISKUP BENO.
Z Wenigových návrhů ke Godivě.

mická opera (ve smyslu francouzském, tedy ne snad jen veselá), opera konversační, prostonárodní, buffa a hry zpěvní, konečně volky nevolky i operetta, dobrá ovšem a dobře provozovaná (o čemž na předměstských divadlech, aniž bychom pochybovali o jich subretkách a komicích, již prostě proto, že nemají řádných orchestrů, nelze mluviti). Jak viděti, pole dosti veliké, na němž se vinohradští mohou specialisovati.

Dosti jest tedy úkolů, a nejsou to úkoly malé, jichž plnění od vinohradského divadla čekáme. Má ozdravit poměry, rozšířit sféru českého divadelnictví, nové vzpruhy dáti tvorbě, posilit umění výkonné, zejména český stav herecký. Má však také být důkazem, že přibývá nám nejen producentů — vloh uměleckých, výkonných i tvůrčích ve všech oborech divadelních, ale též konsumentů, divadelního obecenstva s láskou, pochopením a nadšením pro umění v srdci. Aby všechna tato očekávání a naděje se splnily, přejeme městskému divadlu na Král. Vinohradech v předvečer jeho slavného otevření. Budiž mu

VZNIK A ZDAR!

Dr. *Jaromír Borecký.*

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Do pamětní knihy českého umění divadelního.** Zbudování Vinohradského divadla je dílem celého města, neboť pokročilé a nadšené občanstvo vinohradské podalo si — jak je líčeno v úvodním článku Václava Štecha: Druhé české divadlo — ruce v záložně a na radnici, aby zřízen byl tento důležitý ústav umělecký. V čele města stojí starosta Josef Víšek a jeho náměstek stavitel Alois Bureš, mužové tak vzácné energie, že mohou sloužiti všem činitelům české samosprávy za vzor. Těmto dvěma postavilo se jednomyslně po bok vinohradské zastupitelstvo jako jeden muž, a této svornosti jest děkovati, že dnes divadlo vinohradské se otevírá. Správa divadla svěřena Spojenému Družstvu Národního divadla v Praze, jehož předsedou je JUDr. Karel Marek, jehož osobním vlastnostem patří velká zásluha, že se v tomto družstvu soustřeďuje veliká síla morální i hmotná. Ředitelem divadla jmenován na slovo braný odborník, osvědčený organisátor a o Národní divadlo jako bývalý ředitel zasloužilý F. A. Šubert. Tajemníkem a zástupcem ředitele jmenován Václav Štech, dramaturgem a regisseurem spisovatel Jaroslav Kamper, jehož divadelní studie a články patří k nejlepším tohoto oboru naší literatury, dirigentem opery L. V. Čelanský, jenž podal o své způsobilosti a mimořádné dovednosti dirigentské důkazy nejenom u nás, ale i za hranicemi. Nadaný malíř J. Wenig jmenován byl chefem výpravy a M. Zuna druhým kapelníkem, korrepetitorem R. Piskáček.

⁂ **Budova Městského divadla na Král. Vinohradech** pořízena byla dle plánů dr. Al. Čenského, jehož projekt byl r. 1902 poctěn první cenou. Účelnost budovy svědčí o péči, kterou projektant dílu svému věnoval. Řízení stavby nalézalo se v rukou vrchního architekta A. Turka, jehož neúmorné práci a mravenčí píli děkovati jest, že divadlo v čas mohlo býti otevřeno. Náklad na budovu, postavenou podnikateli Majerem a Veselým, překročil pozoruhodný peníz 1,600.000 K.

RYTÍŘ.
Z Wenigových návrhů ke Godivě.

⁂ **K našim divadelním podobiznám.** Měli jsme nejlepší vůli: byli bychom nejraději předvedli v podobiznách členstvo i operu vinohradskou, ale to bychom musili vydati almanach a ne pamětní číslo. Rozhodli jsme se uveřejniti podobizny prozatím členů činohry, avšak ani tu nemohli jsme plně vyhověti, poněvadž brání tomu obmezený prostor listu. Přinášíme zatím první serii, podobizny těch členů, kteří se dostavili k fotografovi dříve, než na nás spadly listopadové mlhy. Nebylo času ani na tuto cestu před fotografickou kameru . . . zkoušelo se ve dne v noci a všem hercům nebylo možno vyhověti vlídnému přání aranžerů fotografického alba. Jména hereček a herců nalezne čtenář pod podobiznami. Divadelníkům českým všichni jsou asi známi. Kdo by neznal sympatické dvojice herců manželů Táborských, oblíbených a nadaných hereček Benišková, Hassmannové a Veverkové, pana Dobrovolného, jenž teprve nedávno s úspěchem pohostinsku vystupoval na Národním divadle, pana Charváta, jenž byl pro Smíchov tím, čím je Mošna Národnímu divadlu, pana Jiříkovského, jenž v moderních cyklech smíchovských tak příjemně nás překvapoval, p. Hlavatého, jenž těší se v pražských kruzích značné popularitě, komika Branalda — všichni měli už bezpočtukráte příležitost zapsati se v přízeň obecenstva — jenom paní Horská je našemu publiku z nynější své faze neznámá. Přichází z Petrohradu, kde řadu let s úspěchem působila po studiu, které konala na náklad ruského ministerstva osvěty. Zdařilé naše podobizny jsou z fotografického atelieru p. L. Jelinka na Kr. Vinohradech.

⁂ **První zkouška na jevišti.** Po šestnácti zkouškách dostala se Vrchlického »Godiva« poprvé na jeviště v divadelním úboru. Hlediště bylo slavnostně osvětleno, v ložích, na sedadlech několik intimních hostí, ředitel Šubert dal znamení, a Vrchlického hra šla do prvního ohně, v kostymech a v kulisovém hávu. Autor sedí v pozadí a s napjetím kontroluje, co se děje na jevišti. Všechno klape, všechno jde jako na drátku. Zájem upoután především k představitelce Godivy, k sympatické umělkyni, milé naší známé se smíchovské scény, k paní Táborské. »Má cit, dovede každé slovo prohřát« . . . pochvaluje autor. Bezohledného manžela, jenž stanovil krutou podmínku, že musí Godiva projeti městem tak, jak ji Pánbůh stvořil, hraje pan Jiříkovský. Ale co to? Místo něho vstupuje na scénu . . . pan Táborský. Pan Jiříkovský musil ulehnout, hlavní herec odpadl. Co teď? Ale už byla náhrada. Pan Táborský studoval roli se svou chotí, úlohu svého kollegy uměl skoro napaměť, zaskočil za něho . . . a všechna čest, šlo mu to výborně. První a druhé jednání prošlo hravě scénou, třetí bylo dvakrát opakováno. Je to zlatý hřeb »Godivy«. Všechno obyvatelstvo je krajně rozrušeno . . . až zvony v poledne zahlaholí, Godiva nahá na koni projede městem! Přijde hlasatel, oznamuje šlechetné odhodlání krásné paní a dovolává se citu občanstva pro cudnost bělostného těla. Halapartníci procházejí náměstím, jež se ve vteřině vyprázdní.

Slunce jásavě svítí, zvony hlaholí . . . Godiva, nádherným vlasem polozakrytá, nastupuje svou obětavou jízdu. V tom vyrazí z krčmy šašek, jenž krásnou, nešťastnou svou paní miloval jako Madonnu. Odehraje se velký, pohnutý výjev. Lid má šaška v podezření, že se ukryl do krčmy, aby se pásl na obnažených půvabech zprofanované světice, a nadšený ctitel její z lidu srdce jeho probodne . . . srdce cháma, srdce padoucha, jenž citu pro cudnost neměl. Nikdo se ho neujal, nikdo šaškovi neuvěřil, že oči jeho nezřely tajemství Godiviny krásy . . . Po desáté hodině opouštěli jsme divadlo. Hlouček přátel obklopil autora a divadelní funkcionáře a blahopřál jim k úspěchu první velké, opravdové zkoušky.

Nuže . . . mnoho štěstí, řadu úspěchů Vrchlického »Godivě«, až místo hloučku intimních diváků a posluchačů zasedne v divadle stohlavý zástup . . .

—*or*—

⁂ **Přípravy k velkému dni.** V Městském divadle na Král. Vinohradech pracuje se s horečným chvatem. Cosi podobného tu vídíme, co se dělo na našich výstavách, Jubilejní a Národopisné. Večer před otevřením se ještě o překot aranžovalo a vystavovalo . . . a ráno stála tu výstava jako panenka, skvostně vybavená. Dějí se tu pravé divy . . . na chodbách, v hledišti, za jevištěm pracují řemeslníci, a kde jaké místo volné, tam se zkouší. Divadlo okkupovalo pro sebe celý Národní dům. V divadelním sále byla na př. zkouška na Godivu, ve velkém sále zkouška na Mozartovu operu »Così fan tutte«, a současně cvičily v sále Hlaholu operní sbory — v divadle zkoušelo se na jevišti a v garderobě sboru byla čtená zkouška na Schnitzlerův kus: »Život volá«. Ale to všechno ještě ne dost případně charakterisuje úžasnou hospodárnost divadelních pracovníků. Byli jsme svědky výkonů, jež vzbuzují úctu. Na jevišti byla zkouška v kostymech, o které se zmiňujeme na jiném místě. Současně byla za jevištěm zkouška jiná . . . divadelní mistr učil totiž dělnictvo stavět domy pro třetí jednání. »Čas jsou peníze,« řekl si pan kapelník Čelanský, obsadil orchestr a v pausách mezi jednáními »Godivy« — zkoušel se svým štábem — Weisova »Polského žida«. Už jsme slyšeli v hledišti také první potlesk . . . platil Godivě a bezvadné produkci orchestru.

—*si*—

⁂ **Kostymy.** Vrchlického »Godiva« překvapí originálními kostymy. Jsou zhotoveny dle figurin páně Wenigových, jenž dal garderobiérům přesné instrukce. Některé kostymy jsou unika v tomto směru. Chef scénické výpravy Městského divadla na Král. Vinohradech putoval za Godivou až do jedenáctého století, hezkou řadu hodin proseděl nad

anglickými miniaturami a objemnými díly, soubory to anglických kostymů, radil se se znalci a odbor-

LADY GODIVA.
Z Wenigových návrhů ke Godivě.

níky, vyhledal ředitele a kustody bibliotek, musei a umělecko-průmyslového musea a přinesl bohatou žeň. Celá armáda krejčů a krejčových pracuje podle figurin, a většina kostymů je již hotova a visí na divadelních věšácích. Nové divadlo chystá se k životu . . . což divu, že zajímá každá podrobnost ze zákulisí. Rozumí se samo sebou, že jeví se živý zájem — především o toiletu Godivy. Čítáváme v referátech o representativních plesích, jakou ta která dáma měla robu . . . Což, není konečně i to hodno zaznamenání, že vinohradskou Godivu — vybaví známá mistryně paní Hofhanslová?

LORDMAYOR Z COVENTRY.
Z Wenigových návrhů ke Godivě

—o—u—

— **Kumánský hejtman.** (Vzpominka na Rudolfa Innemana.) Od jara bylo bolestno potkat a mluvit s Innemanem. Vrátil se z několikanedělního pobytu na Sázavě, liboval si, jak ho pobyt na venkově, jak ho zázračná voda tamní posilila, těšil se, že co nevidět vystoupí na Národním divadle, že si zahraje Kumánského hejtmana v Jiráskově Janu Žižkovi — a když jsme se ho ptali, kde byl, kde se zotavoval, nemohl si živou mocí vzpomenouti, jak se řeka, v níž se denně koupal, jak se místo, v němž měsíc pobyl, jmenuje . . .

Oči mu svitily, když o svém Kumánském hejtmanu mluvil. Byl v divadle, mluvil s regisseurem, mluvil s dramaturgem, mluvil s ředitelem . . . . všichni mu řekli, že Jan Žižka přijde brzo na řadu, a že se všichni těší na Kumánského hejtmana. »Však já lidem ukáži,« těšil se Inneman . . . . »však já je přesvědčím, že jsem zdráv, že umím, co jsem uměl, že jsem nic nezapomněl.« — —

Celý den trávil nešťastný herec na žofínské plovárně. Bylo s ním den ke dni hůř, bylo s ním bolestno hovořit, bylo trapno se dívat na jeho zmatené chování. Po plovárně běhal se svitkem papíru a pořád se učil, od rána do večera studoval Kumánského hejtmana.

Jednou, — bylo to o slavnostech všesokolských, — přišel někdo z divadla a žádal pány, kteří se s Innemanem scházejí, aby mu neříkali, že se bude hrát Jan Žižka. Byla obava, aby nevnikl do divadla a nedošlo k nějakým trapným scénám. Tak zle už bylo s Innemanem . . . Divadelních cedulí si nevšímal, novin nečetl, mlha byla před ním, mlha byla za ním. Neblahá náhoda zhatila předivo, jež prozíravost upředla. Inneman posadil se ke skupině lidí, k nimž si nikdy nesedal. Začali mlu-

MEYNHARDT Z LONGIVALU.
Z Wenigových návrhů ke Godivě.

viti o divadle a hovořili — tušení ovšem neměli, že Inneman sedí stranou — o tom, jak se svým hejtmanem Kumánským pochodí Innemanův nástupce.

Bylo zle, strašlivě zle. Inneman zalomil rukama, do šatny běžel, naházel na sebe prádlo a šaty a utíkal do divadla. Bylo po třetí hodině a »Jan Žižka« byl v plném proudu. Proboha, co teď, radili se Innemanovi přátelé? Jeden z nich přišel na výborný nápad.

»Co je, co se děje? zastavuje Innemana, jenž letěl z plovárny jako vystřelená koule.

Herec s pláčem vypravuje, co se stalo. »Vždyť to není pravda,« klidně praví přítel, . . . »Žižka se nehraje . . . v poslední chvíli musila se provésti změna.« Inneman vztáhl ruce, přítele objal, vrátil se do kabiny, svlékl se . . . lehl na prkna a labužnicky vyhříval se až do večera na sluníčku. Několik dní na to přihodila se trapná scéna. Inneman se nabídl, že zadeklamuje svým přátelům Kumána. Začal s vervou, šlo to . . ne skvěle, pravda, ale aspoň obstojně. Najednou uvázl, běžel pro roli do kabiny, ve vteřině se vrátil a naříkal, že zapomněl Kumána doma. »Nevadí, nevadí,« utěšuje se, »umím roli jako otčenáš.« Začne znovu, a znovu uvázne, úsilovně přemýšlí, pot mu vyvstává na čele . . ale živou mocí nemůže si vzpomenout, co Kumán hovoří. »Ježíši Kriste,« polohlasem mluví Inneman, »co se to se mnou jenom děje . . . ? Kumána neumím . . . Kumána . . . ! Rodičko Boží . . . to je špatné, to je hrozné znamení.« V tom si povšiml, že je předmětem všeobecné pozornosti. Zarazil se . . . nám se tenkrát zdálo, jakoby se styděl za to, co se právě stalo . . . a tiše, nenápadně utekl do své kabiny. Za nějakou chvíli bylo odtamtud slyšeti vzdechy a pláč. Nakoukli jsme do vnitř a viděli jsme Innemana na zemi. »Ježíši Kriste . . ne a ne si vzpomenout na toho Kumána . . . ,« úpěl a hlavou o podlahu tloukl . . .

Stalo se poprvé, že bylo třeba rázně zakročiti. Innemana přepadl první záchvat zuřivosti. Dovedli ho domů. Jako dítě na hračku vrhl se na svého Kumána a hodinu, několik hodin slovo za slovem opakoval a když druhého dne přišel, Kumána nám zadeklamoval. Uměl ho do opravdy jako otčenáš . . .

Už dva odešli takovým divným způsobem ze žofínské plovárny, kde hledali, co se najíti nedá . . . Adolf Pštross a za ním milý, dobrý, zlatý přítel, Rudolf Inneman . . . . . *Dr. R. J. Kronbauer.*

— **Kubeš-Navrátil.** Ve vzpomínkách na Hannu Kvapilovou, jež uveřejňuje Divadelní List Máje, dočítáme se zajímavé zprávičky, kterou reprodukujeme proto, abychom ctitele malíře Navrátila uchránili před nemilým zklamáním. »Otec Hanny Kubešové-Kvapilové byl,« vypravuje dr. R. J. Kronbauer ve »Vzpomínkách«, »malířem. Z jeho ruky vyšlo veliké množství obrázků. Jak spravedlnost někdy rehabilituje! Dověděl jsem se, že se s Kubešovými obrázky provozuje podvod . . . čiperní agenti a vetešníci vydávají je totiž za originály Navrátilovy a dobře je prodávají . . . «

— **V zemi faraonů.** Napsal Josef Jan Svátek. Tiskem místodržitelské knihtiskárny. Cestovní program autorův není sice nový, ale autor jest roztomilý společník, causeur, který i na známější cestě dovede zachytit nové, zajímavé dojmy a umí je také jiskřivým způsobem čtenáři podat. Líčí své avantury s lehkým nádechem humoru, ale nezapomíná doplnit serii svých drobných obrázků, kreslených živě a barvitě, vážným odskokem do historie a minulosti. Ale v mnohých partiích náhle vyklube se z lehkého feuilletonisty nadšený poeta a rozevře před vámi zářivé pohledy na bizzarní kouty, úchvatné scenerie a nádheru Orientu. Kniha, kterou svým čtenářům doporučujeme. *rk*

— **Natěrač!** Staré naše památky ohroženy jsou tou dobou — natěrači. Ctihodná průčelí oblékají se mnohdy v roucho, které jim naprosto nesluší. Poslední léto přineslo nám řadu nezdařených pokusů, starým průčelím dodati nového vzezření — čerstvým nátěrem. Řadu zahájil Kaunický palác v Mostecké ulici na Malé Straně, jehož hlinkový nátěr vzbudil úžas. Nevkusně obnovilo se také průčelí domu u Zlaté studně ve Velké Karlově ulici, jehož zajímavé reliefní skulptury se dokonce obronzovaly. Neobyčejné oblibě těší se nátěr šedě popelavý. Více vkusu je tu zapotřebí. Nemohli by v této otázce dávati pokyn městští inženýři, kteří mají při úpravě domů rozhodující slovo? —*r*—

Podobizny v tomto čísle pořízeny dle fotografií v atelieru p. L. Jelínka na Král. Vinohradech.

Ročník VI. číslo 9. vydáno dne 22. listopadu 1907

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERTUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal.

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nadovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

1. listopadu 187*.

A opět takový nekonečně dlouhý, opravdu dušičkově rozplakaný den.

Skoro na kůži promoklý vrátil jsem se dopoledne z kostela, ale tím jsem si též odbyl všecko — a jen chytil pořádnou rýmu.

Ani dnes paní Králová se neukázala. Já odešel hned po obědě do svého pokoje a četl jsem až do večera Carlylovy dějiny francouzské revoluce.

* * *

2. listopadu 187*.

Dnes poprvé, — v den ještě zachmuřenější a temnější, než byl den včerejší, jsem pocítil nostalgii po velkém městě. Od oběda jsem opravoval školní úlohy svých žáků, a když bylo šero a já rozsvítil, klesla mi najednou hlava nad prací a já se zamyslil tak živě, že to mělo sílu vše s celou životností pravdy.

Viděl jsem velké jakés město — vlastně neviděl jsem je, ale stav mé duše byl, že je vidím. Mohla to býti Praha a nebyla to Praha, ale já se díval do ulic, prožíval jich život a vření, chodil po jich chodnících, zastavoval se před jich výlohami krámů, slyšel ty různé a složité hlasy vyvolávačů, ruch jízdy i pěších, vřavu chodců na úzkých, deštěm se lesknoucích trottoirech, viděl jsem osvětlená okna bazarů, kaváren, restaurací, chodil jsem před operou, abych si opatřil vstupenku, nebo již se skoro začínalo, stál jsem před jakýmsi krámem, kde si lidé dlužili masky a odkud vycházeli divně kostumováni a zakukleni. A slyšel jsem i řeči, hovory, smích děvčat, hádky drožkářů a fiakristů, navzájem se předstihujících před jakýmsi velkým, bohatě osví-

ceným portálem antického stylu, viděl jsem ruch, shon a šum ve vestibulu a představil jsem si ruch a šum uvnitř.

A náhle vidění velkého města někam zmizelo. Jakoby zapadlo někam. Já se viděl ve své jizbě, já se cítil tím, čím vskutku jsem, opravoval jsem úlohy žákům nižšího gymnasia v P... Jaký to kontrast! Fi, otřásl jsem se, až mne po zádech zamrazilo ... Zhasl jsem a skočil do postele. Za chvíli se mi zdálo, že slyším kroky, a že někdo béře za kliku dveří u pavillonu, a že se pak hned na to vyměnil tento dialog pod mými okny:

— Pan professor asi již spí, Jiříčku — při tomhle počasí ... není věru divu.

— Ale že nejde k večeři, replikoval druhý hlas.

Byl jsem chvíli na rozpacích, co mám dělati? Ale po chvíli jsem se obrátil, stáhl peřinu přes uši a ignoroval již všecko.

A vskutku spal jsem brzy opravdu tak tvrdě a hluboce, že by mne ani vrazi Valdštýnovi nebyli probudili.

* * *

9. listopadu 187*.

Tiše a jako po špičkách přikradla se letos zima.

Ani jsme na ni pořádně nemyslili, byla již tu. Jednou přes noc do rána, jako v pohádce, přijela na bílém koni, lehla na střechy sklárny, pocukrovala stříbrným jíním březový svah mých procházek, stlumila paprsky slunce a stahovala denně vždy dříve a dříve neprůhledné záclonky svých mlh přes okna mého pavillonu.

Bylo sice i tam vlídno a útulno, když se zavlažilo, ale přece člověk jest již takový společenský tvor, že tíhne raději tam, kde mu kyne větší rozptýlení a s ním větší zábava, než jakou by den ke dni mohla podati pouze jediná kniha.

Nevím, jak to postupovalo, čím více s blížící se zimou jsem býval častějším hostem u Králů, tak že jsem v pavillonu zpravidla jen přespal. Sedalo se to tak družně a nenuceně v jich rozmilé jídelně, po obědě zvlášť, když jsem nebyl odpolední povinností volán často do velké plískanice, které se brzy na těchto výběžcích šumavských hor přihlásily. Jiřík odešel do odpolední školy, pan Krágl nejdřív si na čtvrt až půl hodinky dřímal a zpravidla sešel pak, o jídelnu ani nezavadiv, do své pisárny v zadním křídle sklárny, a my hrávali svou partii šachu nerušeně a klidně skoro již s přesnou pravidelností. Bylo-li počasí jen trochu snesitelné, vyšli jsme Jiříčkovi naproti do bříz, kudy se vraceti musil z odpolední školy.

Někdy šel p. Krágl s námi, jindy jsme my jej potkali vracejícího se z města, kam jej ob čas vylákala nějaká obchodní záležitost více méně očekávaná neb nutná.

Večery mimo čtvrtka končívaly u Králových po 9. hodině, kdy Jiřík odcházel spat — někdy mne zdržel pan Krágl ještě na »slzu Benediktinky«, jak říkal, tu se hrávalo o partii více, ale přes půl 10. se to také sotva kdy prodloužilo. Čtvrtky odbývaly se s úspěchem nestejným. Byla-li společnost četnější, sedávalo se přes půlnoc zpravidla, menší se rozcházela o 12. K jmenovaným živlům přistoupil ještě Dr. Stěhule z města, právník a dobrý debateur, starší vdovec s velkou pleší, a někdy přivedl děkan Svoboda svého mladého kaplana, katechetu Jeništu, který prý býval celý nešťastný sám doma, »když milostpán na tak dlouho odešel«. Byl to mírný mladý muž, s příliš ostře vyholenou tonsurou a dlouhýma rukama, s nimaž nevěděl co počít, trochu tichošlápek a přepjatý formalista.

Vypozoroval jsem, že paní Králová se dámské společnosti asi zásadně vyhýbala. Nechtěl jsem jí ubližovati, ale samo se vyvinulo u mne mínění, jistě bludné, jakoby se obávala nebýti v něčem předstižena, buď již v úpravě neb výběru toilett, buď na duchaplnosti a póse či gracii. Snad jsem se mýlil — ale konstatuji prostě své pozorování.

Celek poskytoval pěkný, harmonicky zladěný obraz klidného venkovského života domácího. Dny plynuly tak v šedivé, uspávající, ale sladké jednotvárnosti jeden jako druhý ...

Mé vztahy k paní Králové se na oko, povrchnímu pozorovateli, za mák nezměnily. Pro sebe jsem ovšem si dávno potvrdil své pozorování z nejprvnějších styků, že se vede mezi oběma manžely jakýs tichý, ale houževnatě úporný boj, který byl potlačován jen ohledy na venek, hosty a jistě i mou osobu. Jiřík mu asi zvyk a také jej ani pochopiti nemohl. Ale zápas byl tu a propukoval při nejmenší příležitosti, stupňuje podrážděnost nervosní domácí paní až k nejzazším hranicím a mezím ženské trpělivosti.

Ovšem na kořeny toho boje jsem neviděl, z venčí byly jen samé, hluboké, tiché vody ... zdánlivý klid, dost často silně pozlacený reflexy pohostinství a shody vzájemné — ale v jádru přece jen falešný, strojený, ne právě sympatický.

A tak míjel den po dni.

11. listopadu 187*.

Jest 10 hodin večer. Sedím ve svém pokoji zahradního pavillonu. V kamnách to praská, venku mrzne, stříbrné květy již se

rýsují na tabulích oken. Přišel jsem právě od domácích. Cítil jsem ve vzduchu nějaké napjetí a silnější než jindy. Když továrník po večeři brzy odešel a nenutil ani k obligátní »sízce«, zvedla se také paní Králová a předstírajíc migrenu odešla točitými schody vnitřními do své ložnice, sebral jsem se též a skoro jsem se těšil sobecky na chvilku útulné samoty ve svém pokojíku.

Ale — podivno — sotva jsem seděl za svým stolkem, bylo po mém zdánlivém vnitřním klidu. Bývá to tak někdy, že když člověk nejvíce chce a slibuje si, že čas využitkuje, neví pak sám, co by dřív do ruky vzíti měl. Otevřel jsem tu knihu, tam onu, vytáh ten, pak onen rukopis — vše marné . . . nezachytil jsem se s celou silou vůle ničeho. Můj čibuk podporoval dnes neobyčejně mou dnešní lenost.

Já snil.

Nebylo to poprvé, co mé sny a myšlenky stanuly u paní Králové. Cítil jsem hluboce její fysickou i duševní převahu nad celým jejím okolím. Tušil jsem, že jest v jejím životě jakési nedohrané drama, které jsem uhodnouti nedovedl. Ale co konečně, řekl jsem si v duchu, je mi po dramatě jakémkoliv, mne daleko více jest bližší a důležitější otázka — co jest se mnou, co jest mezi námi? Cítil jsem, že se něco chystá, že se stala praeludia jistých vztahů, které uvázly nebo váznou v ledu konvence a každodennosti. Stala se v skutku? A váznou-li, není to vlastně dobře?

Tak mluvil rozum. Ale cit se ptal: Proč ti prokazuje denně tolik němých pozorností? Proč ti poslala onen list děkovací za ten nezapomenutelný večer po procházce 9. října, při kterém jsi neměl pražádné zásluhy o ní? A proč jsi se jí do dneška ani nezmínil o tom lístku? Byla k tomu nejednou vhodná příležitost, snad ona čekala na tvůj začátek, proč mlčel jsi tak dlouho? Snad je uražena, třeba to nedává ničím na jevo, tvým chladem, tvou nemístnou zdrželivostí? Snad i tím trpí a své rozmary pak přenáší do domácích styků, je tak nervosní, omrzelá a málomluvná.

A rozum pravil: Buď rád, že to jde, jak to jde. Děkuj své i její malé vznětlivosti, že si můžete říci ještě dnes: Jaké divy, vždyť se nestalo ničeho, ba nejmenšího mezi váma, pár společných frasí jste vyměnili, pár úsluh si navzájem učinili, jako zdvořilí a vzdělaní lidé; ty bys mohl odtud odjeti s plným duševním klidem, a ona by jistě vzdechu nevyslala za tebou. Pobavila se nejednou, a to je vše. A rovněž tak se baví i se svými čtvrtečními hosty,

A cit pravil na to: Přece to v pravdě vypadá jinak. Jsou a táhnou se jemné, subtilní, tenounká vlákna mezi váma, od duše k duši, od bytosti k bytosti, ba táhnou se od těla k tělu již delší dobu, oba je cítíte, ale oba nemáte odvahy je akcentovati, přiznati se k nim. Děly a dějí se pohledy při setkáních tolikrát nahodilých zdánlivě, ale vždy pečlivě, ba raffinovaně vytoužených a připravených, děly a dějí se od prvního styku, třeba v maskách chodily, při vašich šachových partiích. Jsou a oživují ve vašich třeba na oko lhostejných, zlomkovitých rozhovorech o literatuře, kráse a umění, ba paradují i často v banálních rozmluvách o počasí, o prospěchu Jiříkově ve škole, o drobných klepech a událostech celého okolí, krátce při všem a o všem.

Proč jste tak rádi, když pan Král odejde, čím dřív, tím líp? Proč vyhledáváte ty odpolední, často teď i při dešti, nepohodě podzimní, v pološeru podnikané procházky naproti Jiříkovi, ač nejednou jste jej minuli a pak sami šli mlčky vedle sebe ponurou krajinou a pod vlhkým nebem domů? Je pravda, slova nepadlo nebezpečného a vyzývavého se žádné strany, mohli andělé nebeští jíti za váma a neposkvrnili by rouch svých v stopách kročejů vašich . . . . . ale již nebyl ve vašich duších onen mír té první procházky říjnové. Již jste trpěli oba, třeba si toho nevyzradili. Věděli jste, že se za pár sekund zase uvidíte v společné jídelně, proč jste si na konci bříz, před vraty sklárny podávali ruce a tiskli je tak pevně a silně, jakoby to bylo naposled? Poněvadž jste viděli, to bude již jiný život tam v jase lustru večerního, před obličejem všech — a trpěli jste oba . . .

A ještě něco. Teď počínáte být oba na čtvrteční společnosti mrzuti a netrpělivi, jste radši, čím méně hostů se dostaví, jste blaženi když nepřijde nikdo a když nad šachy můžete sníti každý pro sebe nepozorovaně . . . a dlouho.

Vida, řekl jsem si, jak jest člověk otrokem svých myšlenek. Teď budu dokonce sám mysliti, že jsem něco navázal si s pí Královou,

kdežto přece určitě vím, že se nestalo nejmenšího, co by mohlo vyvolati stín výčitky, nádech nekorrektnosti, sklon k tomu, co vysloviti se obávám.

Nevěděl jsem, že mi dávno vyhas čibuk a a lampa vyhořelá temně čadíc, zhasínala.

* * *

14. listopadu 187*.

Po deštivých, mlhavých, jednotvárných dnech, kdy zem i nebe v jedné rozbředlé šedi tonuly, uhodilo několik ostrých mrazíků, a rázem se fysiognomie celé krajiny změnila.

Poprvé v životní svém jsem cítil, jak takový ostrý přechod v přírodě může účinkovat na člověka!

S divným pocitem, neznámým mi posud, otevřel jsem prudce časně ráno dnes okno a vyložil se sotva dokončiv toilettu, do továrního dvora, dýchaje čerstvý vzduch a nechávaje si ošlehávati ostrým vanem tváře.

Zároveň jsem cítil, jak se něco nového probouzí v mé duši. Celou bytostí táhlo něco svěžího, a ostrého, jako ten vzduch venku. Náhle mi napadla slova Shelleyova, kde praví, tuším v své ode na »Západní vítr«:

Pověz větře zdali
když zima jde, může' jaro býti v dáli?

Tento pocit byl jako doušek silného opojivého vína. Život cítil jsem v každém nervu .... Život, ano život, mladost a sílu!

Lehké mrazíky, které tak dobře účinkovat se zdály nejen na mne osobně, nýbrž i na celý dům náš — vše bylo svěžejší a veselejší — stupňovaly se v silné mrazy, ba v prudké, provázené sněhovými vánicemi.

U stolu se mluvilo již o nastávajících blízkých sanicích, na které se všichni těšili. Vesele jsem konal své úřední povinnosti, rád se se vracel ke Kráglovým, omezoval co možná a s pevnou vůlí své večerní meditace a dumy. K čemu byly?

Zde je život, řekl jsem si, ten se musí prožíti, neutlučeš ho otázkami, neprojdeš ho s věčnou posou ustavičného tazatele. Zachytnout se v něj musíš. Bodře, činně, vítězně .... Má mne paní Kráglová ráda? ptal jsem se jedině. Jednou se to musí přece ukázati v plné přesvědčující síle, v plné jistotě denní, z kukle snů a představ, je-li tomu tak, musí se to vypraviti a vybaviti jako zářící velký motýl pln perletě a duhových barev. A dále nekladl jsem si již tu pošetilou a ještě zbytečnější otázku: Co tomu řekneš, jak se k tomu zachováš, až se to stane, co bude dále?

O tom jsem víc nepřemýšlel. Uvidí se, řekl jsem si. Chci nechat se kolébati větry pohody, dám se nésti a unášeti peřejemi neznáma vstříc třeba i fatalní a závratné budoucnosti!

* * *

16. listopadu 187*.

Sníh ležel vysoko a tichounce nad spící zemí.

I zvlněné vrstvy terrainu, jichž zdvih a sklon označovala jen výška rozsázených po pláni stromků, splynuly v jednu sněhovou nekonečnou, až k černým lesům se táhnoucí plochu, po které lisíce kavek, vran a havranů se prohánělv. Silnice byla pěkně ujeta a oživena cinkajícími sáněmi, ze všech směrů se na obzoru vynořujícími a opět ztrácejícími s tou veselou zvatlající hudbou rolniček výše či hloub zladěných, ale vždy doby mládí intensivně připomínajících .....

Bylo asi k páté, když jsme sedali do saní. Chtěl jsem usednout s Jiříkem proti koním na menší sedátko, ale pan Krágl nedal, nepřipustil. Vzniklo i krátké intermezzo vyplněné přátelskou hádkou, kdo kam sedne.

Ale musil jsem povoliti, nebylo zbytí. Pan Krágl prosadil svou a posadil mne vedle své paní do zadu saní, sám s Jiříkem usedl si proti nám. Také do kožichu a do šub jsme musili vlézti, což též zavdalo příležitost k všelijakým rozmarným poznámkám.

A již to zacinkalo, a již jsme jeli bleskurychle, jeli snad až příliš na počátek rychle. Obzor splýval v jednu vlnitou čáru, koně vesele a bujně odfrkávali, vyplašení ptáci vyletovali na obou stranách přikopů silničních.

Příjemné sladké teplo rozlilo se celým tělem. Jen ty nosy a tváře cítily chlad, ale tak zdravý, tak osvěžný! Chvílemi od hor na obratu cesty bylo, jakoby tisíce a tisíce malých, ostrých a neviditelných jehliček bodalo v tváře — ale i to bylo příjemné.

Nemluvili jsme. Jako na tempo nechali jsme na sebe účinkovati sílu tohoto prvního nového dojmu.

Teprve na venkově cítí člověk plněji, jak žije s přírodou, jak nechá na sebe působiti její vliv. Místo a život v něm otupují člověka a činí jej otrlým ku zvláštnostem poměrů i okolí. Zvyk sesiluje to, a tak si vysvětlíte ty otravy skladišť, krámů, jizeb, kde se věčně svítí, archivů a úřadoven, kde se stále bez ohledu na vnější život pracuje s houževnatostí úpornou, jakoby ani jiného neexistovalo; tak se vyvinou ve velkých městech povahy, které tak otupí, že nevědí, je-li jaro či jeseň, které neopustí úzké stěny svého po-

volání, ba které, kdybyste je náhle postavily v rašící neb odumírající život přírody, nevěděly by si rady, co tu počít, co tu dělati, co tu mysliti a cítiti mají.

Jeli jsme asi hodinu, stále ku předu k lesům! Vstříc Šumavě! Tu a tam jsme potkávali sáně jedoucí proti nám, bohatší úpravy jako naše, prostší, ba docela i chudé, přechudičké . . . místy jeli jsme dlouhým zasněženým prostorem sami, docela sami.

Konečně stihli jsme les a chvíli zastavili. To hluboké ticho v zasněženém lese mělo cos zvlášť jímavého. Zajeli jsme hloub, kde v letě bývala dost oživená zastávka výletníků, kde však v zimě se nečepovalo. Pouze stoly a lavičky v zemi upevněné zůstaly, ostatní bylo pečlivě a dost uměle složeno v lůnu velké dřevěné verandy.

Nám stačilo, jak to bylo. Měli jsme své zásoby s sebou. Z hlubin saní se vynořily báječné věci, jimiž nás starostlivost domácí paní teď tak mile překvapila. Studená pečeně již v úhledné řízky nakrájená, chlebíčky a dvě láhve rýnského. I miniaturní číšky skládací se objevily . . Dostal i kočí svůj podíl . . .

Ani ne za čtvrt hodiny byli jsme se svačinou hotovi, a opět šlo se do saní. Ještě v nich jsme zbytek dopili a těsně se zahalivše do kožichů, hnuli se dále, abychom se velkým obloukem dostali s druhé strany zpět k továrně.

Jasné nebe se poněkud zachmuřilo, sněhu padalo víc a více. Jeli jsme ještě volněji. Vzhled krajiny se brzy změnil.

— Nechtěl bych v tomhle jíti pěšky sám — prohodil Jiřík, ještě více se zachumlávaje do kožešin.

— Ani já ne, Jiříku, a pánům by, myslím asi také brzy přešla odvaha, pravila paní Králová.

Zapálili jsme si doutníky. Jelo se výborně.

Mně se zdálo, že se vznáším na měkkém sedadle vedle paní Králové, že jsem k ní tak nějak stulen, ač byl její i můj kožich mezi námi. Měkké obejmutí kožešin tvořilo tuto illusi, to jsem dobře cítil; její sladké, něhou dýchající vonné tělo bylo bezpečně chráněno, a jistě necítila více, než já — totiž nic v skutečnosti, ale jiná otázka, jestli i u ní byla illuse přivinutí se a přitisknutí se tak silná, jako u mne.

Ale že i jí dobře bylo, věděl neb aspoň tušil jsem bezpečně. (Pokračování).

METHODĚJ JAHN:

Rozsvětlení.

Já procitl . . . Ten marný den
je v šer a stíny zahalen,
že krok se jíti zdráhá.
Je v soumraku má dráha,
a jako smutný sen
stesk v srdce moje sáhá.

Kam jíti dál, kam jíti v před —
jen v mlh a stínů temný střed?
Ne, spočinu zde chvíli,
den dokud nerozptýlí
tu mhu, již chlad byl zved'
a jež mne mate v cíli.

Ach vím, že vše to hra a klam.
Jsem opuštěn a stojím sám,
svou hlavu tiskna v snění,
jež čarodějně mění
čas, který prchl nám
kdys v luzném opojení.

Neb život plný závratí
vždy kalnou vlnou uchváti
své vlastní klamné dary,
jak podvodný hráč starý
ti dnes dá vyhráti
a zítra chystá máry.

Od země, kde jen hroby jsou,
chci výše zvednout peruť svou,
kde slunce krásy svití
na břehy nových žití
a vůní mladistvou
plá Adonisa kvití.

Ten kraj chci hledat životem,
ať zraku znikne šerá zem
a její smutné břehy.
Vně prště chladné sněhy,
já tuším srdce snem
ten ostrov plný něhy,

kam azurný se chýlí štít,
zkad nepřestává slunce dštít
svůj luzný úsměv ranní.
Jdu, v tváři pousmání,
bych zář tu v duši chyt'
a šel jí do skonání . . .

VÁCLAV ŠTECH:

Druhé české divadlo.

(Dokončení.)

Poněvadž pak hmotných překážek není, zbývá jediná otázka, je-li možno sestaviti umělecky způsobilou společnost herců, kteří by dovedli pochopiti význam tohoto pokusu, který i pro otázku druhého českého divadla v Praze může býti neocenitelným kamenem zkušebním.

Slibovati nemůžeme nic jiného, než že bude se na výstavišti hráti po čas trvání výstavy, která je projektována na dobu od 15. června do 15. září t. r.

Podaří-li se sestaviti společnost samostatnou z herců, kteří na českém venkově dobyli si uměleckých ostruh, není obavy o úspěch morální ani o hmotný.

Stojíce pak před samým rozhodnutím, má-li se divadelní budova výstavní státi originelním zápasištěm, jež pro naši literaturu, pro české herectvo i pro společenský život pražský mohlo by v případě zdaru nabýti historického významu, dovolujeme si vám předložiti tyto otázky:

1. Jste ochoten vstoupiti do divadelního sdružení, které po dobu výstavy (projektované od 15. května do 15. září 1898) hrálo by ve výstavním divadle v Praze?

2. Jest Vám možno nastoupiti engagement dne 1. června 1898?

3. Jaké činíte požadavky v příčině honoraře?

Připomínajíce, že nižádného závazku na sebe nebereme pro dobu po uzavření divadla výstavního, a podotýkajíce, že nemáme v úmyslu žádati od Vás nějakých obětí, prosíme, abyste nám v každém případě odpověděl, a to nejpozději do dne 5. dubna t. r.

Nedojde-li do této doby odpověď vůbec, nebjen vyhýbavá a neurčitá, pokládáme to za zamítnutí naší nabídky.

Doufajíce, že chápete význam tohoto pokusu, který s ohledem na místo a s ohledem na stávající poměry bude se odehrávati vlastně před očima celé české veřejnosti, jejíž zájem vhodným způsobem podnítiti dovedeme, trváme v úctě oddaní — —«

Naše výzva setkala se se zdarem. V prvních dnech dubna měli jsme tolik přihlášek, že bychom byli mohli sestaviti dva herecké soubory. Rychle jsme činili výběr, angažovali jsme a obsazovali již jednotlivé role. Především ve hře »Náš dům v asanaci«. Dekorace dle údajů autorů objednány byly u maliře Pipergra, jenž nás brzy překvapil roztomilými modelky scén. Kostýmy pro sbory na rychlo se opatřovaly, hudební material se chystal a kapelník Prax začínal studovati jednotlivá čísla se sbory na rychlo angažovanými. Kapelníka tohoto získali jsme z pražského Variété, jež v letní saisoně bylo vždy zavřeno.

Vážnější obtíže nastaly však s divadelní budovou. Výstavní výbor pořizoval ji vlastně pro přednáškový podnik. Měla v něm býti velkými skioptikony předváděna řada obrazových cyklů ze všech oborů lidského vědění. Obrazy měly býti provázeny výklady odborníků. K tomu účelu bylo hlediště zřízeno vějířovitě. Tento plán stavby se nám pro účely divadla nezamlouval, avšak ve výstavním výboru slíbovali si od přednáškového podniku, jemuž dali jméno »Uranie«, nesmírně mnoho.

Mnohem více než od divadla. Proto nezměnili na půdorysu nic, a proto i dnešní divadlo Uranie, jež bylo z výstaviště přeneseno na Maniny, má nevýhodný půdorys vějířovitý. Připomínám, že pokusy s přednáškami selhaly po několika pokusech. Naprosto marna byla

naše snaha, aby divadlo zřízeno bylo v hořejší části výstaviště. Chtěli jsme z něho stvořiti letní divadlo, jež by v této části Král. Obory musilo znamenitě prospívati. Přese všechny naše rozklady zůstalo při tom, že milá Uranie bude státi ve vzdálené části dolejší, dokonce inundací ohrožené. Také nesplněny zůstaly naše tužby, aby navštěvovatelé divadla měli levnější vstup na výstavu. Výbor nepovolil výhod ani těm, kdož v poslední chvíli před zahájením představení na výstavu přišli. Musili platit dvojí vstupné: na výstavu i do divadla.

Vrcholem všech nesnází pak bylo, že v poslední chvíli před otevřením výstavy vypukla stávka dělnictva. Vůbec opožděné práce na výstavě doznaly tím nového průtahu, takže byla obava, že výstava nebude moci býti 21. června, jak bylo ustanoveno, otevřena. Nejhůře pak bylo s divadlem. Poslední týden zkoušelo se na jevišti, kterému scházela střecha, mluvilo se a zpívalo, zatím co montovalo se osvětlení, přibíjely lavice, zasazovala okna, bušili zámečníci, lomozili natěrači, tesaři, truhláři a pokrývači. Celé noci, které tehdy byly neobyčejně chladné, bylo na jevišti studováno, zkoušeny světelné efekty, upravovány dekorace a posuzován dojem skupin a průvodů.

Byla to náramná obtíž, poněvadž spojení s výstavou tehdy opatřeno bylo velice nedostatečně koňskou drahou, která záhy po 10. hodině přestávala blahodárně působit. Ale přese všechny nesnáze bylo divadlo otevřeno dne 21. června 1898. Poprvé hráli jsme toho dne »Náš dům v assanaci; 30. června zahráli jsme poprvé Štolbovu veselohru »Na letním bytě« 9. července, Bissonovu frašku »Kontrolor spacích vagonů.« Při těchto hrách však nezůstalo. Jaroslav Kvapil, který jaro byl ztrávil na jihu — postonával tenkráte — vrátiv se a zvěděv o tom, co jsme zatím byli tajně upekli, ochotně nám přišel pomáhat, ale pokoušel se naši »Uranii« činiti též zkoušebním polem »moderny.« Tu však byl Kuffner na stráži. Nechtěl pokus lidového divadla příliš komplikovati. Ale tím činnost Kvapilova nebyla nijak omezena. Zkusil se v režii, opatřoval novinářskou pomoc i v gitaci pro návštěvu byl neunavně činným. Herrmannovo přispění v Národ. Listech mělo tenkráte pro nás též cenu nemalou. Obecenstva záhy jsme měli pěkný kmen. Ani kusy lidu méně vítané nenarazili na neúčast, ale finančně držely divadlo přece jen ony tři hry, jež jsme původně byli určili. Dne 18. července hráli jsme poprvé »Niobu«, 2. srpna »Zajíce«, 10. srpna poprvé »Mládí«, 17. srpna »Ženy otrokyně«, 25. srpna »Z plesu« a »Žádný muž a tolik děvčat«, 27. srpna »Každý něco pro vlast«, 29. srpna, »Hořící listy«, 3. září »Klobouk z italské slámy«, 12. září »Zápas motýlů«, 24. září »Studenti« a »Zlaté péro«, 25. září »Jitro«, 30. září »Choulostivý věk«, 11. října »Otec«, posledního večera, kdy výstava byla uzavřena, hráli jsme za neobyčejného návalu obecenstva Štolbovu veselohru »Ne letním bytě«. Tento večer byl bouřlivou demonstrací pro druhé české divadlo. Diváci naplňující hlediště do posledního místečka setrvali po ukončení představení v hledišti a jásavě volali: »Chceme druhé české divadlo«. Byla to demonstrace tak hlučná a tak významná, že jsme všichni tehdy byli přesvědčeni, že volání po druhém českém divadle stalo se již všeobecně populárním. A popularita myšlénky znamená vždy velkou naději na úspěch. Příčiny, které způsobily tento nadšený souhlas pražské veřejnosti s pokusem o řešení otázky druhého českého divadla, spočívaly v tom, že výstavním divadlem poprvé bylo Praze dokázáno, že je možno sestaviti a umělecky zdisciplinovati vedle Národního divadla ještě jeden herecký sbor. Také finanční úspěchy dokázaly možnost prosperity lidového divadla.

Při 20 představeních hry »Náš dům v asanaci« vybráno 8557 kor. 26 hal. (průměrně 427·86 K), při 18 hrách »Kontrolora« vybráno 8622·04 K (průměrně 479 Kor., při 16 hrách »Na letním bytě« 5258·34 korun (průměrně 328·64 K), při 11 hrách »Nioby« vybráno 2661·36 K (průměrně 241·94 K), při 10 večerech aktovek vybráno 1732·14 K (průměrně 173·21), při 6 večerech »Zápasů motýlů« 1131·02 K (průměrně 188·50 K), při 6 hrách „Mládí« 1070·24 K (průměrně 178·73 K), při 6 hrách »Zajíce« 1020·81 K (průměrně 170·13 K), při 5 hrách »Ženy otrokyně« vybráno 1554·82 K (průměrně 310·96 K), při 4 hrách »Choulostivého věku« vybráno 1137·96 K (průměrně 284 K 49 h.), při čtyřech hrách »Klobouk z italské slámy« vybráno 842·66 K (průměrně 210·66 K).

Zvláštní význam pokusu ukázal se tím směrem, že krátká saisona výstavního divadla znamenitě prospěla všem divadelním podnikům v Praze, které původně měly z této nové scény nemalé obavy. Obecenstvo obrátilo obrátilo nyní zvýšenou pozornost k divadlu Švandovu na Smíchově, kterému se dosud nepříliš dařilo. Když pak byla neúhledná místnost lépe upravena, stala se z ní v době zimní hledaná scéna.

Pištěkovo divadlo z letního ústavu stává se současně divadlem celoročním, »Uranie« v zákoutí výstaviště ujímá se podnikavý Suk, který ji konečně stěhuje na výhodnější stano-

viště dnešní. V Libni vzniká divadlo — a všechna počínají si tvořiti kmenové obecenstvo. Aréna Smichovská, která přese všechny pokusy dosud živořila, stává se záhy opět pak navštěvovaným domem, jako bývala před třiceti lety v Praze tehdy mnohem bližší její předchůdkyně za Újezdskou branou.

Škoda, věčná škoda, že se nepodařilo zachovati sbor výstavního divadla. Propásla se nějaká doba, kdy byla naděje na přenesení výstavního divadla na Král. Vinohrady, většina osob stojících kolem výstavního divadla utvořila společnost, která počala se uchazeti o divadlo národní — a tak volání po druhém českém divadle na čas zaniklo.

Veřejná schůze na jaře roku 1899 v Konviktě pořádaná, ve které se tajemná privilej zemských divadel měla poraziti právnickými důvody, byla velice účinným apelem na veřejnost, ale brzy nalezli svolavatelé schůze té v Národním divadle pole pro divadelní působnost, neboť z nich vznikla nová správa, jíž zemský výbor roku 1900 odevzdal řízení tohoto zemského ústavu.

V létě tohoto roku měl jsem příležitost shlédnouti divadla pařížská, většinou tak jednoduchá, až nepohodlná a přece tak navštěvovaná. Byl jsem v Paříži s přítelem Šípkem, a tu jsme si zasteskli, že jsme po takovém morálním i finančním úspěchu výstavního divadla 1898 nechali vše rozplynouti se v dým. Neměli jsme spoléhati se na jiné, a měli jsme, co jsme začali, přivésti k trvalejšímu životu. Byl jsem těmito úvahami tak podpálen, že jsem brzy po návratu z Paříže napsal do Národních Listů výzvu, aby se stal pokus o skutečné zbudování druhé velké české scény v Praze. Přihlásilo se v několika dnech několik set přátel této myšlénky, a s nimi zarazili jsme »Tylovo sdružení« pro zřízení druhého českého divadla. Jednáním o spojenství se Sborem pro zřízení Národ. divadla, který si sliboval mnoho od projektované lolerie, byla veřejnost opět upozorněna na palčivost této otázky. Žurnalistika podporovala tyto snahy velice živě tak, že jsme počínali ze vzbouzeného ruchu čerpati naději, že se tentokráte plán zrealisuje. Všude se o druhém velkém divadle hovořilo a psalo, všude se po něm volalo — snad tedy družstevní svépomoci dosáhneme cíle, když je tu tolik zápalu a širokých vrstvách.

Avšak zpása přišla mimo nadání se strany, kterou jsme byli po několik let pustili se zřetele.

Roku 1901 podařilo se totiž Záložně Vinohradské získati obrovskou Eichmannovou zahradu na Purkyňově náměstí. Půda byla veřejnými diskusemi tak zkypřena, že se mohl na Kr. Vinohradech zroditi plán, aby zde, v srdci města na nejvýše pokročilého, pamatováno bylo na zbudování toužebně žádaného nového divadla.

Vinohradští, kteří již počátkem devadesátých let pamatovali na potřeby divadelní ve svém Nár. domě, ba kteří byli již jednou připravili plány na zvětšení Národního domu o samostatné divadlo, překvapili nyní českou veřejnost kavalírským rozhodnutím.

V Záložně odhlasovali, že nejvýhodnější část Eichmannovy zahrady darují na postavení nového divadla, a na radnici za potlesku celého shromáždění přijali návrh, že nákladem obecním toto divadlo zřídí! Celé Praze spadlo tu do klína zlaté jablíčko, o kterém tak dlouho snilo české umění.

*

Družstvo Národního Divadla, jež roku 1900 přestalo říditi tento zemský ústav, za vůdcovství dra Fr. L. Riegra spojilo se s Tylovým sdružením a Sborem pro zřízení Národního divadla a snažilo se zatím vymoci na radě král. hlav. města Prahy místo pro zbudování druhého čes. divadelního domu. Dlouho bylo o různých místech jednáno, ale výsledek byl nijaký, když úmrtím Riegrovým myšlénka ztratila nejmocnějšího zastance.

Všeobecně veřejností podporovaný projekt, aby na prostoře u Prašné brány zbudováno bylo lidové divadlo, zůstal po rozčilených debatách na staroměstské radnici v menšině — u věže Rejskovy buduje se místo divadla jakýsi »národní dům«, ještě dnes dosti nejasného určení.

Ale spojitost řečených divadelních korporací přece jen přinesla zisk. Když Městské divadlo Král. Vinohradů na podzim 1906 dostalo střechu, odevzdáno bylo řečeným korporacím, sloučeným ve Spojené Družstvo Národního divadla.

To po přípravách téměř rok trvajících otevírá právě brány nového uměleckého působiště. Myšlénka tak dlouho propagovaná stává se skutkem, nemožno jinak, než přáti, aby vykonalo, co jest jeho úkolem.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

— **Klostermannovy rukopisy.** Čtenáři Máje nenaleznou v tomto čísle pokračování Klostermannovy krásné prosy, jeho úryvku z historie ubohého člověka, nazvaného: Vypovězen. Milého našeho druha, Karla Klostermanna, stihla na cestách nepříjemná nehoda . . . byl mu totiž v nádražní šatně v Pešti ukraden koš, v němž kromě jiných věcí nalézaly se také Klostermannovy rukopisy. Škoda krádeží způsobená není nikterak nepatrná — v dopise, zaslaném Františku Heritesovi z Dubrovnika, odhaduje Klostermann ztrátu všech věcí na několik tisíc korun. »Ježto v tomto nešťastném košíku«, píše okradený autor, »bylo i pokračování práce »Vypovězen,« která právě v Máji vychází, nezbývá mi nic jiného, než psáti to znovu, pročež tě prosím, abys mi sem okamžitě poslal poslední list rukopisu a všechna čísla letošního Máje, abych mohl navázati. Nebude snad zle, vypadne-li pokračování z jednoho nebo dvou čísel. Uznáte-li za dobré, omluvte mne, prosím, čtenářům Máje — nemohu za to, rukopis jsem měl, ale chyba, že jsem jej vzal na cestu. Chtěl jsem si práci ještě důkladně pročísti . . . a tím se stalo, že jsem přišel o svého Vypovězeného. Byl bych Ti již dříve psal, ale doufal jsem pořád, že koš se najde — nyní se již vzdávám naděje. Buď ubezpečen, že, pošleš-li mi, co žádám, pokračování se Ti už neopozdí.« Připomínáme, že pokračování odpadlo jen v tomto čísle — oznamuje nám totiž Klostermann, že rukopis posílá.

KAREL ŠVARC.

JAROSLAV AUERSWALD.

FRANTIŠEK POKORNÝ.

— **Professor Josef Wünsch,** známý cestovatel a spisovatel, zemřel dne 20. listopadu t. r. v Plzni.

FRANTIŠEK JELÍNEK.

RICHARD MENŠÍK.

RUDOLF FEIFAR.

Mladší generace nechápe již úplně onoho významu, který Josef Wünsch měl v cestopisné literatuře ještě asi před 20 lety. Tehdy jsme práce jeho, vycházející většinou v Čechových Květech, takořka hltali. Pamatujeme se, jaké vzrušení Wünsch vzbudil tehdy v přátelích cestování, když podal veřejnosti zprávu o svém nálezu klínového nápisu, který až kdesi na hranicích vzdálené Persie ukryt byl do té doby očím znalců. Jakou řadu staletí tam čekal zanedbán a nepovšimnut na příchod skromného českého učence?

Kromě toho nejvíce nás poutal cestopis po Bosně a Hercegovině, nedlouho po okkupaci ve Květech s obrázky vycházející. Byly to za onoho času ještě tuze neznámé a divně posuzované země, do kterých vedle Holečka Wünsch vrhl hojně skutečného světla.

Ještě nyní práce ty velmi příjemně se čtou, jako vůbec vše, co vycházelo ze svědomitého péra Wünschova, neboť to vždycky mělo lahodné zabarvení a půvab, který mu získával a nakloňoval čtenáře.

Josef Wünsch procestoval ještě mnoho jiných zemí, mimo Evropu byl zejména v Tunisu, Egyptě, Malé Asii a Syrii, a vydal několik cestopisných knih. My upřímní čtenářové vděčně ho budeme vzpomínati. *J. D. K.*

— **Dr. Milan Nevole.** Naše národohospodářská organisace ztratila v Dru Milanu Nevolovi vzácného, vědecky vzdělaného a bohatou praxí vyškoleného spolupracovníka. Působil v letech sedmdesátých jako docent organické chemie, načež založil soukromou analytickou laboratoř, která měla vynikající pověst i za hranicemi. Zesnulý byl vědecky literárně činným a jako chemik byl autoritou na slovo branou. Dr. Nevole byl ušlechtilý, pro vědu právě tak, jako pro umění zanícený muž, povahy ryzí, srdce zlatého. Žil v srdečných přátelských stycích s mnohými našimi předními literáty a umělci: Jaroslavem Vrchlickým, prof. Dr. Thomayerem, prof. Maudrem a Ženíškem. —

— Jaroslav Vrchlický: »Godiva«. Dramatická legenda o čtyřech jednáních. — Premiéra při slavnostním otevření Městského divadla Královských Vinohrad v neděli, dne 24. listopadu. Režisér F. A. Šubert. —

Až daleko, daleko v jedenáctém století ocitli jsme se při krásném a velkém večeru sesterského města: ve slavnou a historicky památnou dobu Eduarda zvaného Vyznavače, posledního anglosaského krále Anglie, zanesla nás perutná fantasie mistrova, neúnavná a stále hledající, nespoutaná a plná odvahy. Bílá holubička báje ji zlákala a připoutala plně. Godiva! Ta sladká, city i vášeň rozpalující postava půl historická a polo legendární, čistá a svrchovaně obětavá choť zvířecky brutálního Leofrica, earla z Mercie, o níž staletá báje vrcholí v úchvatné scéně, kdy nahá, pouze dobrodějným závojem zlatých svých vlasů zahalená na koni projíždí město, stala se tu hrdinkou široce založené dramatické básně. Existuje celá řada variantů, jež buď podtrhují, buď v samém základě podstatně mění historický podklad známého děje: že lady Godiva jata utrpením svých poddaných, na které ukrutný a hrubou vášní pijana zachvácený manžel uvalil už Bůh ví kolikátou daň, podniká krutou zkoušku svých cudně rozkvetlých ctností a ponižující jízdou zachraňuje občany města Coventry. Jsou varianty hlavně ve věci principielní: ve většině jich je to sám manžel Leofric, který hrubým nápadem jízdy vydražďuje choť svoji k šílenému rozhodnutí, a jsou i takové, kde hlavním inspiratorem je právě anglický král Eduard Vyznavač. V jedněch motivuje earlův čin náhlý záchvat opilé zuřivosti — takový »hrubý žert« vytrysklý v šílené chvilce, kdy se chce ponižovati a urážet — a v jiných hraje důležitou roli vlastní hraběcí smyslnost a žádostivá choutka zvířecky rozbouřených vášní. A jsou docela i varianty v motivech hraběnčiných, v náladách lidu, v podružných scénách episodních. Ke chvále Vrchlického dlužno poznamenati, že pohrdnuv vší možnou vyšperkovaností a méně organickými detaily, z nichž mnohé mohly sváděti i se stanoviska účinné dramaturgie, založil děj svůj zcela přímočarně, prostě, lidsky a přirozeně: earl opit vínem, vydrážděn odporem lidu a do jisté míry i naléhavými prosbami své choti, uráží ji před celým davem slovem skoro do větru hozeným, kterého později — třebas by litoval — z vrozené pýchy a hrdosti všemohoucího tyrana neodvolává. Leofric chce schválně ponižovati Godivu, ale čistá a veliká její duše je zde téměř immunní: velký čin osvobození jde jí nade vše. Duše »Madonnina« je sice raněna vší tou krutostí podmínky a tvrdou bezohledností manželovou — ale pocity tyto jsou spíše ze spánku vyburcovány nahodilým okolím, tož hlavně protesty a vášnivým zapřísáháním mladého rytíře Stena, který Godivu miluje vším žárem svého jižního srdce, a hraběcího šaška Peeping Toma, jedné z nejsměleji vržených a podivuhodně účinných postav celé dramatické tvorby mistrovy. Tento Peeping Tom podléhá na konec krutou shodou okolností, jsa zabit rozzuřeným davem, který se domnívá, že v kritické chvíli hleděl skulinou na projíždějící hraběnku (motiv vzat z historicky doloženého provinění jistého pekaře z Coventry) — kdežto Steno sám, tajemný »černý rytíř«, stává se mstitelem Godiviným, přinášeje v rozhodném okamžiku manželova soudu nad ní výrok samotného krále, jímž Leofric upadá do zajetí a bílá světice lady Godiva stává se panovnicí.

Je neskonale mnoho vzácné a snivé, severanské zachmuřené poesie v nové dramatické legendě Vrchlického; obávám se docela, že je jí tolik, na kolik si naše vyhýčkané obecenstvo, milující »dramatičnost«, dosud ještě nezvyklo. Jsou místa v pohnutých scénách nebohého Peeping Toma, která svírají srdce družnou soustrastí (přímo zdrcující je romance: »Jsou popraskány všecky struny«, jejíž pouhý a odvážně založený přednes zajišťuje panu Boleškovi mnoho zájmu pro celý jeho další

a slibný rozvoj); jsou passáže ve výlevech hrdinčiných, které svírají srdce jemněji založená. Její retrospektivní vzpomínka (ve čtvrtém aktě) na krutou jízdu ulicemi v plném slunku poledním je po této stránce, myslím, hřebem hry a velikou její ozdobou nejenom poetickou, ale i psychologicky malující. Obě z dramatických umělkyň, paní Táborská v generální zkoušce i paní Benišková při večeru samém, vyvážily také z těchto míst tvrdosti a odbojných vášní. Výrazně a sytě byl založen lordmayor pana Hlavatého. Režie sama — krutý oříšek zejména v zápase s novým a nezpracovaným materiálem komparsů — zaslouží pochvaly. Dekorace páně Wenigovy, prospekt starobylého Coventry (3. akt) a románský, poněkud byzantským uměním zladěný rytířský sál (1., 2. a 4. akt) byly suggestivně účinné zejména svojí dobovou věrností. *fs.*

MARUŠE SKÁLOVÁ.

BERTA ŠÍBLOVÁ.

VILMA JIŘIKOVSKÁ.

mnoho účinné krásy, každá svým způsobem a odlišným založením; bylo to zejména jemně nuancující a něhou čistoty prochvívající umění paní Táborské, které zde plně uchvátilo. Leofrica založil pan Jiříkovský hodně zvířecky a drsně: jednota základní linie nebyla porušena ani ve scénách méně krutého běsnění, kdy lovu a vínu oddaný earl jakoby pociťovati začal výčitku svědomí: byla to stále ona stěží zakrývaná a primitivná lačnost

— **Weisova opera »Polský žid«**, druhá premiéra Městského divadla Kr. Vinohrad, zaujala především lidovým rázem. Hudba opery, jejíž děj odehrává se v elsaské vsi, má slovansky měkký ráz, jenž polahodil i kritice německé. Hudební lyrik komponoval všude s čipernou svěžestí, a je tím potěšitelnější, že podařilo se mu vyšvihnouti se k silným dramatickým effektům, jež vrcholu dospívají ve velké, pohnuté scéně soudní. Opera provedena

JAN ZELENKA.

JAN HURT.

ALOIS URBAN.

byla mladými a svěžími, tu a tam ne dost upevněnými hlasy s vervou, která slavnostní náladu znamenitě posilovala. Orchestr, řízený junáckou taktovkou kapelníka p. Čelanského, uvedl se premiérovou produkcí velice slibně.*) *Og.*

— **K našim divadelním podobiznám.** Přinášíme v dnešním čísle druhou serii podobizen divadelního personálu Městského divadla na Kr. Vinohradech. Jsou to z činohry dámy: Vilma Jiřikovská, Berta Šiblova, a pánové: Jaroslav Auerswald, Jan Hurt, Karel Švarc, Alois Urban a Jan Zelenka. Další sólisté vinohradské opery jsou: sl. Maruše Skálova, Rudolf Fejfar, František Jelínek, Richard Menšík a František Pokorný. Všechny tyto podobizny jsou z atelieru p. L. Jelínka ra Kr. Vinohradech.

— **Praktické novosti v Městském divadle na Kr. Vinohradech.** Před generální zkouškou na Weisova »Polského žida« prohlédli jsme si divadlo, jehož labyrintem prováděl nás ochotný a důkladný znalec celého zařízení. Pamatovalo se především na bezpečnost . . . proto jsou všude široké schody, volné, prostranné chodby, pátnáct vchodů do hlediště a prostorné šatny. V divadle, kde je ředitelem bývalý chefredaktor, jeho zástupce a dramaturg novináři, bylo ovšem pamatováno i na to, aby zpravodajská služba byla co nejpohodlnější a nejpříjemnější. Naše sedmá velmoc se do nedávna leckdes nedůstojně krčila a z pravidla byla Popelkou tam, kdo jí nejvíce potřebovali. Jen si vzpomeňme, jak bídně na tom byli ještě do nedávna naši novináři ve staré porotní síni, na policejním ředitelství a jinde, kde konali svoje zodpovědné recherche — po chodbách a předsíních. Dnes je tomu ovšem jináč . . . sedmá velmoc, jak říkával senior českých novinářů, nesedí ještě v kočáře, sedá na kozlíku, ale nesedá už — za kočárem. Ve vinohradském divadle mají páni žurnalisté svůj salonek, psací stoly, svou pracovnu, kde mohou zejména v dobách, kdy divadlo má zvlášť významné večery, pohodlně, s klidem pracovati.

V divadle je řada jiných praktických novostí. Postaráno především o to, aby obecenstvo mohlo se v pausách občerstviti a projíti. Největší potíže bývají s večeří . . . na tu zpravidla nezbude času. Proto bude mnohým a mnohým vítáno, že v divadle je restaurace, a všem bez rozdílu zamlouvati se bude, že je přístup na balkony a že je možno za letních večerů — promenovati na prostranných verandách. Páni technikové nás upozornili, že železná opona vinohradského divadla neuzavírá jeviště, jako je tomu jinde, dvěma díly, s hůry a ze zdola — opona spouští se jen s hora, poněvadž se již nejednou přihodilo, že závada při dolní části znemožnila pohyb opony. Opona tato má ovšem v divadle velký, zodpovědný úkol. Ve vinohradském divadle postaráno o její mobilisaci hravě a jednoduše. Železnou oponu má na starosti člověk, jenž sedí v železné, ohnivzdorné síňce, ze které je zvláštní východ na ulici. Co je povinností tohoto muže, kdyby v divadle vznikl oheň? Musí především spustiti železnou oponu, uvolniti sprchy a otevříti požární klapku, kterou dusivé plyny vyvětrají — vše provede dotekem tří pák, načež klidně vyjde na ulici. Dobrým, praktickým zařízením je ulička uprostřed hlediště. Není to opatření laciné . . . komunikace tato protíná prostory, v nichž byla by nejlepší sedadla. Proto se pomýšlí na náhradu, která opatří se tím způsobem, že se při činohrách zvětší hlediště o místo, získané příslušnou úpravou orchestru.

— **U Vejvodů** zove se památný dům v ulici Vejvodské na Starém Městě. Je to jeden z nejmalebnějších renaissančních domů, jichž zůstalo v Praze velice málo. V pohledech z ulice Jilské poutá pozornost svými jednoduchými, ale za to malebnými štíty a nepravidelnou konfigurací. — Uvnitř vidíme zajímavé nádvoří, skytající malíři hojnost vděčných motivů. Nad starým patricijským domem vznáší se Damoklův meč. Dle doslechu propadl spekulaci — má býti zbourán a na jeho místě zbudován moderní čtyřpatrový činžák. Případ tento ukazuje, že dosavádní prostředky na záchranu starých památných budov nedostačují. I když obec pražská přinese obět, že v plánu regulačním na objekt takový béře zřetel ponecháním starých regulačních čar a rozšířením ulice na úkor budov protějších, není tím bohužel nikterak záchrany dosaženo. Přijde podnikatel, prostuduje výhodné místo a starý dům koupí na spekulaci. Soudíme, že bez ochrany zákonité obec vůči takovýmto spekulačním přehmatům je bezbranná. Je proto nejvýš na čase, aby konečně jednou sestaven byl řádný soupis starých památek v celé Praze, a aby se vším usilím vymáháno bylo jeho uzákonění ve smyslu osnovy nového řádu stavebního.

*) Libretto vyšlo ve sbírce »Operní texty Máje«, vydávané Nakladatelským družstvem Máje a redigované dr. Jar. Borecký m.

Ročník VI. číslo 10. vydáno dne 29. listopadu 1907.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HAUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

Dvacet let Máje.

Máj, spolek českých spisovatelů belletristů, právě v minulých dnech překročil dvacet let svého významného trvání. Jméno této spisovatelské korporace proniklo již tak hluboce do všech vrstev naší národní společnosti, že není potřebí osvětlovati jeho význam. Znamená vždy činnost, snahu, úsilí po něčem ušlechtilém a obecně dobrém, a dvacítiletá minulost jeho znamená také slib a záruku, že ani v budoucích dobách nepřestane kráčeti za cílem, jenž má netoliko pro literáty, nýbrž zejména pro literaturu českou a pro všecek národ náš velikou důležitost.

Tří pozoruhodných věcí Máj za těch dvacet let po mnohé ovšem práci již dosáhl a vykonal v době té zajisté více, než doufali nebo jen tušili jeho mladí zakladatelé. Družina asi osmnácti nadšenců, která tehdy v listopadové nedělní dopoledne r. 1887 se sešla v ustavující valné schůzi a majíc v čele Aug. Eug. Mužíka založila spolek Máj, omezovala se pouze na mladší spisovatelskou generaci — stanovy její nedovolovaly přijmouti do spolku literáta staršího 35 let — a při všech svých přirozeně růžových snech přece ani si nepřipouštěla zdání o nadcházejícím uskutečnění fondu pensijního, tím méně pak o hájení práv provozovacích nebo dokonce o rozsáhlém odvětví nakladatelském.

Ale sémě, vložené v úrodnou půdu, brzo vzklíčilo, a mladý stromek dychtil po mohutnějším rozpětí. Strana, která již počínala tušiti budoucí rozvoj Máje, vynutila si mimořádnou valnou schůzi v únoru 1888, do které jí na pomoc přichvátal Ignát Herrmann. Hranice zmíněné podmínky věku do 35 let padly a Herrmann stal se předsedou nového výboru, který neprodleně se dal do nových stanov, po jichž schválení na sklonku téhož roku nastal do Máje památný příliv starších literátů (Svatopluk Čech, František Herites, Jos. M. Hovorka, Alois Jirásek, Jos. Kuchař, Karel Pippich, Jaroslav Vrchlický a jiní).

Nicméně naděje tehdejšího Máje byly ještě skromné a plány jeho více theoretické než praktické, neboť když v řečené únorové schůzi roku 1888 Jos. D. Konrád určitěji se dotknul zřízení fondu pens., slova jeho nalezla jenom nepatrný ohlas a číslice jeho o možných pensích pokládány za nedosažitelné. Přece však, vystřídav na některou dobu v předsednictví Ignáta Herrmanna Svatoplukem Čechem, Máj dospěl vedle svých mravních úspěchů k tak znamenitým výsledkům hmotným, že za opětného předsednictví Herrmannova opravdově již uvažuje o fondu pensijním, který před ukončením prvého desítiletí Máje stal se skutkem. Máj mohl dítku svému již tenkráte dáti do vínku základ, přesahující 40.000 K, do nynějška pak vklady členské s příspěvky Máje vzrostly na netušenou číslici větší než 100.000 K, zabezpečující čtyřiceti českým literátům roční doživotní důchod až 1000 K a vedle toho po smrti většiny z členů těch rodinám jejich přiměřený kapitál.

V zápětí za pensijním fondem dostavil se druhý čin Máje, mající za účel hmotné posílení českého spisovatele, totiž ochrana provozovacích práv dramatických autorů. Také tato instituce získala spisovatelům již bezmála 100.000 K, z nichž větší část jinak byla by pro ně bývala ztracena. Posléze před pěti lety vstoupilo v život Nakladatelské družstvo Máje, soustřeďující v sobě horlivou družinu pracovníků, kteří neochable usilují o vyplnění svých příliš vážných úkolů, aby důležitost jejich mohla býti podceňována.

V ruchu a shonu nekonečné práce, která jest dvojnásobným údělem českého literáta, jenž chvíle, dopřávané jiným k oddechu, musí věnovati svému péru, v tom ruchu a shonu dne 27. listopadu t. r. činní členové Máje sešli se v restaurantu »Mer-

kuru« k přátelské besedě, na níž vzpomínali dvacítiletého trvání spolku a posílili se v nadějích v jeho další účinné působení a rozkvět. Co tam bylo promluveno af ústy slavného předsedy v řadě posledních let Jaroslava Vrchlického nebo ctihodného Adolfa Heyduka, čemu připil Em. ryt. z Čenkova, Jos. M. Hovorka nebo Václav Štech, to vše členy Máje ještě více sbližovalo a utužovalo v nich lásku k další práci i důvěru v budoucnost.

Řada prvých zakladatelů Máje značně již prořídla, není v ní usměvavého Josefa Brauna, ani dobrého Jana Antoše, není v ní zapomínaného Josefa Voráčka, není v ní už někdejších horlivých členů výboru Antonína Klose, Aloisa Škampy a Jana Ladeckého, z pozdějších pak členů Máje přešel ve smuteční náš rámeček obr Jan Neruda s Josefem Jiřím Kollárem, Edvardem Jelínkem, Karolinou Světlou a ještě dalšími asi desíti literáty — té dvojnásobné těžké práci českého spisovatele v patách přichází totiž smrt — těch dvacet let vyžádalo si již také dvacet těžkých, bolestných obětí. Řada členů Máje z prvých jeho let valinou tedy řídne, proto na rozhraní mezi dvacátým a dvacátým prvým rokem Máje přípitky starších členů vyzněly ve výzvu k mladým, kteří teprve před nedávnem se dostavili nebo kteří teprve přicházejí, aby upřímně podporovali jejich umdlévající paže a všemožně se přičiňovali o dosažení dalších cílů Máje, z nichž pensijní opora vdov a sirotků po členech Máje náleží k povinnostem nejpřednějším. Kéž ty další snahy Máje provází svou přízní nebo aspoň šetrností všechna česká veřejnost! *Jos. D. Konrád.*

DR. R. J. KRONBAUER:

S Havlíčkem do Brixenu.

Dle vzpomínky Mikuláše Alše, doplněné z pramenů.

Dvě hodiny po půlnoci
když na třetí šlo,
tu mi dával žandarm u postele
šťastné dobrýtro.
Tyrolské elegie.

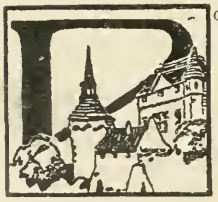

»Poslyš, na co jsem si vzpomněl,« řekl Aleš, když jsme se posadili . . »V Tyrolských elegiích« jsem se nedávno probíral. Je v nich také obrázek, jak Dedera s Havlíčkem hoduje. A právě to je na věci zajímavé. Policejní komisař Dedera, který vyjel z Prahy za Havlíčkem jako za devítihlavou saní, chová se k delikventu s neuvěřitelnou pozorností.« Co bylo as toho příčinou? Když jsme o tom jednou hovořili, řeklo se, že v Dederovi bylo také kus spisovatele a že se prý dokonce v areně na hradbách dával jeho kus.*)

Dedukce tato není nezajímavá a pro Dederu nikterak nelichotivá. Bylo v tomto obratu Dederově docela něco jiného . . . Kouzlo osobnosti Havlíčkovy jej přivodilo a nic jiného. Mám pro tuto svou domněnku zajímavý pendant.

Bylo roku 1885, vypravuje Aleš. Bydlil jsem na Pohořelci a chodíval někdy do prosté, lidové hospody na podloubí.

Hospoda měla málo poetické nazvisko »u vola«. Ale pěkně, milounce se tam besedovávalo . . přišli na táč kamarádi z jiných čtvrtí, a čas u toho »vola« ubíhal jako vítr Strahovskou branou. Ach, kde jsou ty časy . . . byli jsme o mnoho mladší a proto se nám to všude líbilo . . . i u takového »vola«.

Do hospody docházel starý člověk. Sedával v koutě, vypil svoji míru, dal dobrou noc a vyšoural se z hospody. Byl to zajímavý stařec, dobrý polský typ; měl orlící nos, pod ním mohutný, pěkně urostlý šedivý knír. Zajímal mne i svým slušným, zdrženlivým chováním, řekl bych, jakousi stařeckou noblesou. Mluvil divnou němčinou, takovou nějakou »erární řečí«, ve které byly znatelny stopy jiné národnosti. Ptal jsem se hospodského, co je neznámý zač, a dověděl jsem se, že je rodem Polák a že se jmenuje Galašovič. Byl prý vojákem a potom civilním strážníkem. Teď je na pensi, má nějaký groš a dobře se má, poněvadž nic nedělá a nic ho netrápí.

Jednoho dne . . . bylo to na podzim . . seděl jsem s nebožtíkem »Kellermeistrem« ze Strahova, páterem Chrysosthomem; vypravoval mně toho večera zajímavé věci z historie kláštera i řádu. Klášterník brzo však odešel — a já v hospodě, ve které bylo k zoufání smutno, osiřel. Ve svém zamilovaném koutku seděl starý Galašovič, hladil si kníry a spo-

*) Domněnka tato vypravovala se také v kruzích literátův, ale všechno pátrání, zjistiti něco určitějšího, zůstalo bez výsledku. (Pozn. pisatele.)

kojeně bumbal svoje pivečko. Venku byl hrozný nečas . pršelo, za chvilku sněžilo . . psa by do toho nevyhnal, jak se říká.

Sedím, sedím, dumám, rukama hlavu podpírám a na kamna se dívám, v nichž polínka mile praskala. Najednou cosi vedle mne šustne. Ohlédnu se a vidím, že vedle mne sedí starý vysloužilec.

»Povídali jste si před chvilkou,« spustil starý Švejda bez úvodu . . . »o Havlíčkovi. Že ano? . . . Docela dobře jsem slyšel to jméno. A tu mně napadlo s něčím se vám svěřit. Pana Havlíčka jsem výborně znal.«

Čile se k starci obrátím a řeknu:

»Sláva . . . vy jste dozajista jeho krajan . .«

»To prosím nejsem . . . já jsem s panem komisařem Dederou eskortoval pana Havlíčka do Brixenu.«

V prvém okamžení bylo mně skoro trochu nevolno.

Ale starý pán svým sympatickým hovorem i chováním nepříjemný dojem brzo zaplašil. Taková řada let uplynula od těch dob, co jsem dobré dvě hodiny poslouchal svrchovaně zajímavý jeho výklad, a přece jenom pořád slyším jeho: »Pan Tetra« (Dedera).

»Bachův husar« líčil dopodrobna to, co Karel Havlíček-Borovský s tak tklivým humorem vylíčil ve svých proslavených Tyrolských elegiích. Napadlo mně tenkrát, Bůh sám milý ví, proč — snad z vrozené škodolibosti každé poctivé duše české — stal-li se do opravdy průvodcům Havlíčkovým malheur, jak jej Havlíček líčí:

Ach, ty světe, obrácený světe,
vzhůru nohama ve škarpě leží stráž,
ale s panem delikventem samým
kluše ekvipáž. — —

Bez kočího, bez oprati, po tmě —
u silnice propast místo škarpy:
tak jsem cválal sám a sám v kočáře
jako vítr s Alpy.

Tak jsem s chladnou resignací v hlavě,
v hubě ale vřelou cigaru,
čerstvěj' než car ruský přijel k poště
v dobrém rozmaru.

»Co se to vlastně tenkrát přihodilo?«, ptá se Aleš Dederova pomocníka.

»Čerti vědí,« odpovídá stařec, při tom hlavou krouti a rukama rozkládá . . . »jedeme s kopce, jedeme opatrně . . najednou to drclo . . já vypadl na levo, pan »Tetra« na pravo . . . a kočár uháněl dál jako vystřelená koule.«

»Nu . . . a udělali 'ste si něco?« ptá se Aleš soucitně.

»Pro Kristovy drahé rány!« pokřižovala se stará vojna . . »jak pak ne? . . Na rozum mně po dnešní den nejde, že jsme se nadosmrti nezabili. Hezkou chvilku jsme se nemohli pohnouti, a když jsme se vzpamatovali z mrákot, měli jsme na sobě ran, až hrůza povídat. Mazat nám to musili . . .«

Havlíček situaci jejich vystihl brillantně jedinou slokou:

Já spal dobře, ale policajti
měli noc ve Weidringu zlou:
mazali si špiritusem záda,
nosy arnikou . . . . . .

Dle výkladu Galašovičova záhodno osvěžiti vylíčení episody jindřichohradecké.

Dedera se cestou několikráte zmínil o tom, že by se rád podíval do svého rodiště, do Jindřichova Hradce a že by tuze rád navštívil svoje staré rodiče . . ale že se bojí, aby kvůli tomu neměl nějakou nepříjemnost.

Ale bylo souzeno, aby se v Hradci zastavili.

Nalomila se náprava, prasklo péro . . . na delší cestu nebylo ani pomyšlení. Dedera prosil Havlíčka, aby se nikomu neprohlašoval a Havlíček mu to slíbil. Ubytovali se v hostinci »u zlaté husy« na náměstí. Pro starého Dederu poslali, a když poctivý jindřichohradecký občan přišel a Havlíčka spatřil, ruce spráskl a zvolal, ukazuje na Dederova zajatce:

»I pro pána Boha . . to je pan Havlíček.«

Dedera zapřel Havlíčka i před svým otcem.

»Co vás to, tatínku, napadá,« lhal pan »Tetra«, »kde by se tu vzal Havlíček?«

Ale starý Dedera se nedal.

»To že není Havlíček? Pane . . . vy jste pan Havlíček. Nad postelí mám váš portrét a když jdu spat, zúcty obraz líbám . . . .«

Starý Dedera přišel časně z rána. Oba, Havlíček i Dedera, byli ještě v županech . . . Galašovič stál u dveří a cídil boty.

»Na tu chvíli,« řekl starý pensista s pohnutím, jež ho učinilo ještě sympatičtějším . . »nezapomenu do nejdelší smrti. Dedera . . .syn . . stojí jako opařený . . . Havlíček běží ke starému, stiskne ho ve svou náruč a zvolá:

»Jsem Havlíček . . . ale váš syn za to nemůže. Vezou mne do Tyrol, a on koná, co mu páni poručili.«

Otec vším možným synovi se zapřísáhal, že se o tom ani slovem nezmíní, co viděl a slyšel . . ale kdež . . nedalo mu to, starému, poctivému vlastenci, sotva paty z hotelu vy-

táhl, lidi zastavoval a každému radostně povídal:

»Víte-li pak, co nového .? Havlíček je tady .! Teď jsem s ním mluvil. Nikomu to, prosím vás, neříkejte . . pro Boha vás prosím . . můj syn mně přísně nakazoval, abych se nikomu o tom ani slovem nezmínil, že pana Havlíčka veze do Tyrol.«

Za několik hodin vědělo o Havlíčkově přítomnosti celé město, a druhého dne ráno bylo na náměstí lidstva jako o jarmarce.

Spravili kočár a strážcové musili se zajatcem dál. Četníci v předu, četníci vzadu, četníci po obou stranách, v kočáře Karel Havlíček-Borovský, strážník Galašovič naproti, po boku Havlíčkově komisař Dedera.

A v zástupu mezi lidem, jenž Havlíčkovi slávu provolával . . . byli dozajista Dederovi rodiče!!

»Chtěl jsem se vám, pane Alši,« končil Galašovič svoje vzpomínky, »něčím pochlubiti. Panu Havlíčkovi jsem rád posloužil a mohu se pochlubiti, že mně pan Havlíček přál. Hořko mu bylo chvílemi, v nevlídné náladě býval . . . můj ty Bože, kdo pak by se divil? Když jsem se s panem Havlíčkem loučil . . . věřte, těžko mně bylo u srdce . . . byl to hodný, zlatý pán . . . dal mně na památku křížový tolar. Tady je, pane Alši . . . přinesl jsem jej, abych vám jej ukázal.«

Starý pensista vyňal z vesty pouzdro, v němž byl tolar pečlivě zabalen.

»Den co den,« hovoří stařec . . »se na tolar dívám a den co den na pana Havlíčka vzpomínám . .«

»Sedím, sedím, dumám, rukama hlavu podpírám a na kamna se dívám,« končí mistr Mikuláš svou vzpomínku . . . . »v kamnech polínka praskají, starý Švejda tolar zabaluje, a já si myslím:

»Havlíčku . . Havlíčku . . jak tě nemá národ ctít a milovat, když nejen lásku, ale i úctu v člověku jsi vzbudil, jenž měl býti Tvým — katanem?!«

VÁCLAV KROFTA:

Sloky v jeseni.

Zase pod mou bludnou nohou
tiše chřestí listí rudé,
zase z vonné léta krásy
holých větví změť jen zbude.

Brzy potom na ten smutek
bílý příkrov zima vhodí;
ale po ní zázrak jara
zase vstane, růže zrodí,

a máť země v srdce svoje
omládlou krev jara vpije.
Z ticha křovin rozezní se
znovu ptačí melodie,

z mízy cév a klíčků zrna
květy vzpučí, vůně, barvy . . .
Nový život hrouda zrodí,
k slunci vzletí motýl z larvy,

až zas jara zázrak vstane,
všecko vzníti, všecko zbudí . . .
Jen mé mládí zmírající
nikdy už se neprobudí!

Podzimní melancholie.

Zřídlá alej krok můj vede
v teskné ticho Lochotína,
z blízkých polí nad lukami
rozoraná voní hlína.

V zvlhlou půdu, v schnoucí stvoly
při chůzi se noha boří,
kdesi za mnou Plzeň černá
utápí se v dýmu moři.

Tiše listí zrezivělé
namodralým vzduchem plove,
z trávy žluté ocún zvedá
křehké květy fialové.

Zřídlých snětí mezerami
zírá smutek šedých mraků,
v dálky jihu za snem léta
hejno letí bílých ptáků.

Duši moji touha jímá
letět s těmi ptáky k moři,
v kraj, kde dosud v srdce květů
žhavý pohled slunce noří . . .

Letět s těmi ptáky na jih
přes řeky a sklony strání,
ujít smutku podjeseně,
ujít tomu umírání.

Ve starém parku.

Zde zněla ještě před nedávnem
jásavá hudba, žert a smích
a stromů hovor v rytmu slavném
se nesl s výšek zelených.

Zde před nedávnem planul ještě
žár mládí v jasu zmámeném
a za polibků horkých deště
cnost zahořela plamenem.

Vždyť svůdné zraky krásné ženy
tě spíjely tu ve stínu
jak vlny sladké kantileny,
jak těžké vůně jasmínu.

Spleť magnolií k léta slávě
se vila guirland do věnců,
jichž stíny večer shovívavě
zakrýval hříchy milenců.

Žár tváří zmizel i blesk očí . . .
Šeď nebe zří sem zděšeně.
A v zrudlý list-li noha vkročí,
mníš slyšet výsměch jeseně.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování).

cesty vedla pěšina příkře dolů, do malé rokle, na jejímžto opačném svahu chalupa stála. Sběhli jsme napřed my tři a druzí všickni, co jich tu bylo, za nimi se hrnuli, jako by šlo o nějakou podivanou, které si nemohli nechat ujít. — Jak jsme přišli k domku, bába Chrástecká vyšla, dvě tři jiné báby s ní. A kde že jsem byl? . . . a že strach měla, že se mi něco přihodilo, a pánbičkování a ježíškování, a že mi uvařila polívku . . . moc, moc řečí. — »»Mlčte bábo!«« okřikl ji Bošický, »»a nezdržujte nás!«« — »»A to jste hodný, Bošický,«« bába vedla svou, »»že jste tomu chlapci přispěl na pomoc! Pánbůh vám to vynahradí. . . A ty, moje ubohé dítě, ty můj sirotečku nešťastný, tatíčka si odnášíš, do černé zemi ho uložíš, víckrát se s ním neshledáš! . . . Dej mu Pánbůh království nebeské a věčné světlo ať mu svítí! . . . Moc na světě zkusil, Pánbůh mu za to hříchy odpustí, třeba umřel bez posledního pomazání!«« . . . — Co to mluvíte? — povídám — vždyť byl zaopatřen, měsíc tomu! což jste zapomněla? — »»Arci, arci . . nu odpusť! — zapomněla jsem. Mám špatnou hlavu. Tím líp, tím líp! dyť s těch časů více hřešit nemohl, když byl nemocen.«« — Tohle řekla, když jsme už vynášeli rakev z kůlny, a mne to zamrzelo, proto že dojista by se lidé toho chytili, aby mne pomluvili, že jsem ho nechal umřít v jeho hříších . . . Nesli jsme tedy tu rakev, Bošický v předu, my dva mladí v zadu. Těžká nebyla, na mou pravdu! — vždyť ten chudák nebožtíček byl lehounký jako papír, vychrtlý hladem a bídou; ale, že mar nebylo, že jen tak jsme ji v rukou drželi a sníh sypký byl a nohy se v něm bořily a pod námi ujížděly, přece práce nebyla snadná, zvlášť na posledním kousku té pěšiny, kde tato strmě k silnici stoupala. Dvakrát nám rakev se vymkla z rukou, do sněhu nám upadla a na konec jsme ji už ani nenesli, ba, na sněhu před sebou šoupali . . . Nu, všeho do konce, i téhle lopoty! — Naložili jsme rakev na vůz, provazy jsme ji přivázali, aby nám cestou nesjela, a vezli ji nazpět ke vsi, proto že cesta

k Těchovicům vedla opáčným od nás směrem; všickni ti lidé zase s námi, hluk, šum a povídání, jako na cestě k jarmarku. — Než jsme dojeli do návsi, ještě více se těch lidí nakupilo, a když Bošický zastavil povoz nedaleko své chalupy, protože si chtěl dojít pro dvě lopaty na odhazování sněhu, pro případ, že by závěje cestou se naskytly, přiběhla spousta žen; nebýt toho, že čas byl do školy, snad všecka mládež Velenovská by se byla sběhla; takhle děti, které nás do té chvíle provázely, musily odejít: přece ještě jich zbylo několik, které raději školu zameškaly, jen aby se mohly dívat na černou rakev a — na mne. »»Táta mu umřel,«« ozval se kterýs kluk, na mne ukazoval. »»a on ani nepláče!«« — »»Co pak takový!«« ozvala se jedna selka, »»tomu je to jedno. To není jako člověk.«« — »»Hleďte, jaký má plášť! pána dělá,«« pravila jiná. »»Otče náš, jenž jsi«« . , . začala se modlit která bába . . . Starostová přiběhla, sotva dechu popadala. »»Ještě v pondělí jsem mu dala kožich,«« dala se do vykládání, »»ten mu byl špatný . . . šerkové kalhoty taky, můj je nosil . . . jen ty boty, co jsem mu taky dala, ty se mu šikly, ty má na nohou«« . . . — . . .»na nebesích, posvěť se jméno tvé, přijď k nám« . . . navázala zase bába, která, jak uslyšela křesťanské řeči ženských, v modlení ustala. — Zatím Bošický se vrátil s lopatami, vyhaslou fajfku zapálil. »»Hý, hýska, lejsko!«« zvolal a chopil náruční krávu za roh. — Tak nás ti lidé měli obstoupeny, že Bořický jen stěží jimi projel. »»Pusťte přece, zatracený čumidla!«« zakřikl na ně. — »»Lehké odpočinutí dej mu, Pane!«« — zaslechl jsem mužský hlas. »»A světlo věčné ať mu svítí!«« odpověděla bába, která se byla modlila Otčenáš, ale nedomodlila se ho . . .

Lidé se rozešli, jen dva staří mužští a jedna bába — byla to sestřenice nebožtíkova — nás doprovodili mlčky za ves; potom se také vrátili, na mne žádný z nich slovíčka nepromluvil. Takhle se rozloučil táta se vsí, kde se narodil, kde celý svůj věk prožil, kde pracoval a se lopotil, ne na svém, proto že, co by za nehet vešlo, neměl, dokud chudinka mohl, a kde skonal, opuštěn ode všech, v hladu a v bídě. — Mně se ulehčilo, když jsme byli venku, v husté, šeré mlze, která tiše zaléhala bílým sněhem pokryté polní lány a mrtvé suchopáry. Smutná, zdlouhavá jízda v tomto sněhu, který se lepil na kola, v němž kravičky se brodily místy přes kolena, tak že jsme musili zastavit a odhazovat ho, aby procházet mohli a vůz neuvázl. Z Velenova do Těchonic není daleko, za tři čtvrtě hodiny člověk tam doběhne, ale v tomhle sněhu a s kravami nekovanými, které tu se bočily, jinde zas, kde bylo náledí, paznehty jedva se zachycovaly, loudali jsme se strašně a strach byl, aby některá neupadla, nohu si nezlomila. Potily se, až se z nich kouřilo, z chudinek, a dlouhé rampouchy se jim dělaly u huby. Dvě hodiny skoro se už trmácely a ještě jsme nebyli ani v polovici cesty. Mlha se pomaloučku rozstupovala a řídla, chvilkami modré nebe se nám ukázalo, ale silnice se neoživila, ani když sluníčko zasvítilo a ohnivým žárem polilo bílou pláň, že mžitky se mi dělaly v očích. Živé duše jsme nepotkali, nikdo nás nepředhonil, ticho bylo, jako by celý velký boží svět byl umřel, v tom měkkém sněhu kroky se tlumily a kolo nezavrzalo; nic nad námi ani okolo nás než hejno černých havranů: zašuměli peřutmi nám nad hlavou, zakrákorali . . . zaletěli, zapadli někam v dáli, v dálných černých lesích . . .

Bylo bez mála poledne, když jsme přijeli do Těchonic. Snad někdo nás ohlásil, proto že, když jsme se blížili ke hřbitovu, hlahol zvonu nás uvítal. Celou cestu jsem nezaplakal, nebylo kdy, ale teď, jak jsem ten hlas slyšel, slze mi z očí vytryskly. — Pan farář přišel. »»Jak že tak pozdě?«« ptal se mne prudce, bylo znát, že se zlobil. »»Od osmi čekám.«« Bošický mu věc vysvětlil. — Přihnal se kostelník, padesát krejcarů že třeba zaplatit za zvonění, žádal. Nemám, povídám, dělejte se mnou co chcete!

— »»Tak dej třicet! . . . .«« — Hrobař, já na to — se plahočil celé odpoledne a žádal také jen padesát a i s těmi mi počkal . . . . a najíst mně dal a vy za tu chvilku zvonění tolik žádáte. »»Já se taky modlím . .«« odpověděl hrdě kostelník, »»to je v tom. Je tu taky chlapec se svěcenou vodou, tomu dáš šesták.««

Stál tu chlapec, s nohy na nohu přešlapoval, bledý byl, zimou se třásl, hlad mu koukal z obličeje, ničeho nemluvil, jen oči na mne upíral, jako by chtěl říci: pro Boha tě prosím, dej mi ten šesták, abych měl čeho pojíst dnes — však víš sám, jak hlad bolí. Tak jsem sáhl do kapsy a šesták jsem mu dal. Usmál se, hlavou kývl. »»Zaplať Pánbůh!«« zašeptal. — Mezi tím se sešlo několik lidí. »»Křenek z Velenova,«« povídá jeden člověk, »»nu odbyl si to; dej mu Pánbůh věčnou slávu, moc dobrého na světě neměl.«« — Jiný, už starší muž, ptal se Bošického, na mne ukázal: »»Tenhle je jeho syn? — Co se mu stalo, že to tak na něho přišlo? dyť věku ještě nebylo mnoho . . .«« — Bošický pak: »»Nu, stalo! bída! . . . .«« Potom něco šeptal, rozuměl jsem jen: »»ten chlapec je hodný; sám nemá co jíst a tátovi pohřeb vystrojil . . .«« — Já zatím jsem řekl kostelníkovi, že mu těch třícet krejcarů dám hned, počká-li mi hrobař, a — nepočká-li, že mu je za ňáký týden přinesu. »»Poslouchej,«« po-

vídá kostelník, »kuře za darmo nehrabe a mně se taky chce jíst. Neměl-lis peněz, mohl's mi říci, že o zvonění nestojíš, když jsi tu byl zjednat pohřeb. Že bys mi ty peníze přinesl za týden, tomu nevěřím. Takových řečí jsem už moc slyšel. S hrobařem jsi vyjednával, se mnou ne. Proto zaplať, chceš-li, abych se u hrobu pomodlil a abychom se v dobré vůli rozešli. Jsi-li pořádný syn, tátovi té hanby neuděláš, abys mně nezaplatil.« — Tak jsem mu těch třicet krejcarů dal. —

Odbylo se to krátce. Máry už tu stály, dva mužští přišli na pomoc mně a Bošickému, pan farář nad rakví zazpíval, při čemž mu kostelník odpovídal, vykropil ji, pomodlili jsme se, já jsem nad nebožtíkem poplakal a potom jsme ho do země spustili . . . ani deset minut to netrvalo. — Hrobař mi potom podal lopatu, Bošický taky vzal jednu ze svých, co jsme jimi cestou sníh odhazovali, a za málo byl hrob zasypán. Když bylo po všem, prosil jsem hrobaře, aby se nehněval, že mu ještě zaplatit nemohu; že jsem sice peníze pro něj měl připravené, ale že mně přišlo vydat je kostelníkovi a ministrantovi; šesták, chce-li, že mu zatím dám a zbytek že mu přinesu, jak budu mít. »Nu, já ti věřím« — řekl na to; »nech si ten šesták taky, však budeš mít hlad; ale ňak pansky vypadáš, proto asi kostelník na tebe uhodil.« — Tak jsem mu krátce řekl, jak jsem těch svých šatů nabyl a jak pan nadlesní mně slíbil práci v syrárně. Tak jak mu to tak povídám, projelo mi hlavou, že z té práce nebude nic, až zvědí v Nalžovech, že jsem byl na šupu. Styděl jsem se mu to říci, ale jen Bůh sám ví, jak mi bylo u srdce při pomyšlení, že mu nebudu moci stát v slově a že mu zůstanu v paměti jako lhář.

Když jsme opustili hřbitov, krávy Bošického, které stály dosud zapřažené nedaleko vchodu, uvítaly nás po svém: bučely hlady.

»Bylo by třeba je nakrmit,« povídá Bošický, zapaluje si fajfku, bez níž nebyl leda v kostele a na hřbitově; »utrmácely se a cesta zpátky se nevykoná větrem. Člověk si zažene hlad kouřením, dobytek ne.« — Já věru na jídlo nepomýšlel, ba, na tátu, a jak dobře mu bude tam na Boží pravdě, a spokojen a rád bych byl býval, že se mi přes všechno podařilo uložit ho k věčnému spánku, kdyby mě nebyl trápil strach, že náš představený mi všechno zkazí u těch pánů tam v Nalžovech . . . Už dnes ráno ten četník . . . . mráz mě přejel, když jsem si na to vzpomněl . . .

Jak tak o tom přemýšlím, přistoupi k nám jeden z mužských, kteří na tom funuse byli, a povídá: »Pojď poobědvat s námi, chlapče, a vy taky, člověče; než se dostanete domů, bude dlouho. Taky o kousek sena pro vaše krávy mi není.« — Nu, šli jsme a cestou mi řekl, že nebožtíka tátu znal a, když byli mladí, že spolu kamarádili. Hodný člověk to byl, do syta nám dal najíst, a žena taky byla hodná; když jsme odcházeli, co na míse zbylo vdolků, všecky mi je do kapes nacpala. (Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

lha rostla. Před městem jsme trochu ustali v trysku, jeli jsme volněji, jen rudé body našich doutníků svítily do dálky, jen ob čas bílé sloupky dechu z úst vystupující nás prozrazovaly. Jinak bylo v sáních šero.

Svůdné, lákavé šero . . . výbojné šero . . . . Jakobychom cítili, že se nebezpečí blíží k sáním jako od severu víc a více bližící se smečka vlčí, začli jsme jaksi instinktivně oba najednou mluviti.

— Vidíte, milostpaní . . . začal jsem zmateně.

— Chtěla jsem právě podotknouti — hned na to ona . . . ale chtěl bych se vsaditi, že nevěděla, co chtěla podotknouti, a zarazila se právě jako já.

— Chtěl jsem říci, že takto bych jeti chtěl věčně . . . — ‚Vedle vás', to jsem utajil.

— A já chtěla totéž podotknouti, vysvobodili jsme dušičku, jak se říká, pane professore!

— No, takhle poetický nejsem, vpadl nám pan Krágl do řeči. Mohu říci, že se těším na sklenici horkého čaje, a že mně již také tou prudkou jízdou pořádně vytrávilo.

— Já mám hlad, ozval se docela mrzutým hlasem Jiřík.

— Vždyť obého se vám dostane, těšila paní Kráglová.

V letu projeli jsme městem. Svítily již lucerny na lesknoucích se osněžených ulicích, krámy byly osvětlené, vysoké domy na náměstí s gotickými štíty dělaly dojem biskupů v mitrách sedících kol velkého kulatého stolu. Málo chodců mihalo se ulicemi, ještě méně vozů projíždělo.

Pan Krágl vytáhl hodinky a při svitu nejbližší lampy se podíval na ciferník.

— Hleďme, půl deváté! Kdo by to byl řekl! Mám toho právě tak dost — a vy, myslím, při všem básnickém zanícení též.

— Víš, Krágle, nechápu, proč se děláš vždy o tolik prosaičtějším, nežli jsi vskutku. Nevěřte mu na slovo, pane professore. Není tak tupý, jak se dělá.

— O tom ani za mák nepochybuji, milostivá paní, pravil jsem klidně.

— Dovedl by se i vylíčiti za nejhoršího zločince.

— Vždy lépe, než kdyby přetékal sebechválou a ješitnou chvástavostí. Pamatuj si to, Jiříku, jen ženkylové a lidé bez povahy jsou chlubní a mnohomluvní, muž, který něco platí, mlčí; který to ví, že něco platí, dělá se vždy spíš horším, než lepším.

— Ale pak, tatínku, není také upřímným; přetvařuje se také, je pokrytec, jako ten první.

— Výborně, zatleskala paní Kráglová!

— Abys vždy nebyla při klukovi, podotkl trochu podrážděn pan Krágl.

— Ale řekl to zcela dobře a pravdivě, bránila se paní Kráglová.

— Ale paedagogické to není, rozumíš!

— Řídíš se patrně i zde Andersenovy pohádky: »Co otec dělá, je to nejlepší« — jen že ty jen mluvíš, viďte, pane professore?

Nebylo mi dobře při této, třeba na povrch lehce a škádlivě spíš, než seriosně vedené hádce, i dovolil jsem si troufaje si tónu důvěrnějšího prohoditi:

— Však vy si, milostivá, v jádru jistě s panem továrníkem dobře rozumíte — není-li pravda?

— Ó v mnohém ne, milý příteli, ba někdy se v mnohém daleko rozcházíme, tvrdila paní Kráglová upřímně a otevřeně. Ale to víte, na konci žena, třeba se nepoddala, přece umlká, nebo jí to ničeho platno není, a brutální muž si myslí, že vyhrál vždycky, jak se samo sebou rozumí.

Náhle vjeli jsme do tmy, město bylo za námi. Jako sen, jako přelud. Ztichli zase všichni. Za osm minut padl nám záže továrních oken přes cestu, a než jsme se nadáli, stál muž s vysoko povztýčenou lucernou před vraty do sklárny vedoucími. Byl to portýr Vrzal. Vedle něho stál ředitel Seidl, mávaje čapkou.

— Pěkně jste se projeli, žeť?

— Výborně, pane řediteli, odpovídala paní Kráglová.

— Budou teď svačina i večeře dobře chutnati, podotkl pan Krágl, co pan Seidl pomáhal vylézati Jiříkovi, zaklubanému až po bradu, z kožešin.

— Ale pojďte na sklenici čaje nahoru s námi, pane řediteli, vybízela paní továrníková.

Nevím proč, ale bodlo mne to pozvání. Nebyl přece dnes čtvrtek? Ale, co je mi do toho, zasyčela hned má stará skepse.

— Ano, pojďte jen, pane řediteli, nejsme přece vlastními otroky svých návyků? smál se pan Krágl.

— Ano, vždyť není čtvrtek, opakoval jako echo z mé duše pan Seidl, ale když si přejete, odskočím si na chvíli, »aby stará nevěděla«, dodal žertem.

Vyskočil jsem s druhé strany, abych pomohl z kožichu paní Kráglové. Cítil jsem, jak její ruka, s které již měla staženou rukavičku, tiskne mou, když jsem jí ze saní pomáhal, jakoby mne odprošovala, že pozvala Seidla.

Tak byla ona okouzlující a já tak ješitný, že skepse, která dřív tak vhodně se ozvala, utichla rázem, a že docela tímto tichým stiskem ruky blažen stoupal jsem za společností nahoru.

Rozumí se, že pan Seidl po čaji neodešel. Odskočil na vyzvání chefovo pro svou paní, a za chvíli se přibatolila — ač to bylo jen přes úzký dvůr — paní Seidlová v nádherné bobří kožešině. Obhroublá, milá panička, velmi nizoučkého obzoru duševního, jenž se nad běžné aféry se služkami a nad svět malých domácích starostí nepozvedal. Paní Kráglová ji měla dost ráda. Svěřila mi později, že jí říká »strážný duch domácí« a že užívá jejího přátelství, aby se mohla k někomu vysloviti o těch tisícerých maličkostech všední prosy životní. Krágl nemá pro to smyslu, mne by teprve s tou chamradinou obtěžovati nechtěla, a ti druzí nejsou po ruce, kdy by je právě potřebovala, a satirický dr. Semerád by se jí vysmál na konec, jak »schází«, »jak jde dolů« . . . Vyčítával totéž děkanu páteru Svobodovi, že sesedlačil, se-

sprostačil za těch pár roků. Něčeho takového se bála paní Kráglová, a proto nechtíc se s malou prosou životní mužům svěřovati, trpěla občas vedle sebe tuto hodnou, ale prosaickou duši, která [až na některé malé přepjaté citlivůstky, zvlášť co se toilety týče, kde dovedla být i protivnou (napodobovala ve všem, ale vždy nejapně domácí paní)], byla věru skromná a dobrá přítelkyně.

— Víte, pravila mi mezi zákuskami stlumeným hlasem paní Kráglová. Já na přátelství mezi ženami mnoho nedám. Jsou v tom vždy dvě třetiny falše. To jsou muži daleko přímější a poctivější.

Nevím, co je v tom pravdy. Já zase mezi muži jsem mnoho té pravdy a pravdivosti neshledal a proto také jsem byl ve volbě přátel dost exklusivní. Netajil jsem se tím své sousedce.

— Máte pravdu, odpověděla, v jádru jsou sobečtí muži stejně jako ženy. V neštěstí vás upřímně na oko politují, ale v taji docela dle La Rochefaucaulda vám to přejí, v radostech a štěstí začnou závidět, a pak je to ještě horší.

Přes to — totiž čistě prosaické episody paní Seidlové, — byl večírek velmi animovaný a roztomilý.

* * *

3. prosince 187*.

Seděli jsme včerejšího středečního odpoledne po obědě u šachů docela sami. Pan Krágl odjel do města. Jiřík měl nějaké odpolední vedlejší hodiny. V pokoji bylo útulno, čím více venku velké pápěrky sněhu poletovaly, tlukouce do tabulí okenních jako bělokřídlí motýli. Nemohouce dosíci vstupu, lepily se na římsy a rámy i příčky jejich. V kamnech bylo silně zatopeno a dlouhý rudý pruh světla táhl se až do prostřed pokoje na arabský koberec pestrého vzorku. Seděli jsme na obvyklých místech, zachovávajíce mlčení, na které jsme si mezi hrou zvykli. Pouze jednotvárný, ale zkonejšující tikot velkých nástěnných hodin nesl se mírně zavlaženou jídelnou.

Najednou klesla paní Kráglové ruka se šachovnice; neobyčejná mdloba rýsovala se v jejích tvářích, únava roztáhla se po jejích rysech, zmocnila se celého jejího těla, které jako vysílené kleslo do lenošky zpět. Za chvíli se bolestně usmála a pravila hodně mdle.

— Upřímné slovo, milý příteli, neshledáváte náš život zde nesnesitelně jednotvárným, ba hloupým? bezúčelným naprosto?

Byl jsem udiven i překvapen najednou. Asi jsem hloupě vypadal, s vypoulenýma očima sedě proti pani Kráglové. Nevěděl jsem hned, co odpověditi . . . Odkašlával jsem v rozpacích . . .

— Ne . . . neřekl bych . . . nevěděl bych, milostivá . . .

— Zaplať pán bůh, že vy jste aspoň spokojen a shledáváte jej aspoň snesitelným. Je viděti, jak malých požadavků činíte na život, milý pane professore.

— Kdo, milostpaní, odpovídám, sebrav se již trochu ze svého údivu, unikl bouři, která zmítala . . .

— jeho ubohou lodicí, ano, usmála se ironicky, jak říká stále nesmrtelný Čičikov, ten je rád, když se octl v klidném přístavu, viďte, viďte, třeba za cenu, že stáhnouti si musí až přes uši bavlněnou čepici denního zvyku a nudné jednotvárnosti. Vy jste tedy spokojen, docela spokojen, můj výbuch vás překvapil, jak jsem viděla sama! Inu, tím lépe jen pro vás, milý příteli!

— A pomohly by mi nějaké revolty, milostpaní, i kdyby k nim bylo důvodů? Ale prostě není jich. A já vida celý život kolem nás se rozvíjející, také nevidím důvodů pro vás k výbuchům takovým, jako byl právě ten dnešní.

— Pak jsem mohla také mlčeti ještě, řekla dost ostře paní Kráglová, ale zapomínám, proč tu vlastně jsem, abych hrála. Jsme tedy oba, ba co pravím oba, jsme všickni neobyčejně šťastní, dopřejeme si v klidu tuto partii a nemařme si zbytečným filosofováním část středečního odpoledne. A sáhla již po koni, aby ve hře pokračovala.

— Ne tak, milostpaní, pravil jsem co možná klidně a jemně. Buďte jen, prosím vás, spravedlivá . . .

— Pan mravokárce má slovo — usmála se bolestně paní Kráglová.

— Prosil bych o ně, odpověděl jsem, možno-li ještě měkčeji. Chcete se vysloviti, jak vidím, nuže řekněte upřímně sama, vím, že se někdy něco namane, přelétne, co vám nemůže býti

lhostejné, co jest vám cizí, co vás raní, ale byl by to život vůbec, kdyby byl jiný?

— Eh, rušnější, horečnější by již mohl býti! Takhle mi připadá jako sladká kaše, kterou se dítě denně uspává, aby dalo pokoj a nemukalo.

— Minulý měsíc nebyl, zvlášť v druhé své polovici tak harmonicky sladký, milostpaní, odvážil jsem si namítnouti, a bylo vám lépe v něm?

— Ano, máte pravdu . . . bývá to již tak . . . jsou občas takové episodky. — Ovšem že nebyl . . . v některém měsíci a týdnech nashromáždí se více elektřiny v nás . . . chce být vybita . . . tak si to celé vykládám . . . . pak se nás dotkne každá maličkost . . . pak vyhledáváme třeba i sami příležitosti k mrzutostem . . . Tak to bylo také koncem listopadu, vím, že jste to jistě pozoroval . . . ale samo se to utišilo, samo přešlo . . .

— A teď vás zas unavuje sladká kaše »té sladké zvyklosti žití,« jak říkával Goethe . . .

— Jsem tedy podle vás špatný, nevděčný tvor . . ., pravila zlomeně a temně, spustivši obě ruce apaticky do klína . . . Nevím sama, co chci . . . Vy řeknete, že jsem prostě rozmarná ženská, jakých jsou tisíce . . . Odsoudíte mne paušálně, jak vy mužové jste zvyklí . . . a ublížíte mi . . . jako jiní a skoro každý . . . A budete se těžce mýlit, milý příteli, i já měla své bouře a divoké bouře . . . měla bych ostatně děkovat bohu, že jsem vyvázla z nich, že mi zbyla ze všeho aspoň síla pohrdání a tupost resignace . . . ale řekněte mi, milý příteli, proč se mi stále ozývá v nitru, že nemůže býti ještě docela po všem, že není tu ještě doba mého svatvečeru, toho, — řekněte mu sváteční, ale já říkám vždy tupý, že není konec písně, že chci žíti a že musím žíti, mám-li dýchati dále. A tento cit mne někdy přemáhá, vzplane ve mně démonickou silou a já klnu těmto bídným kompromissům životním, z nichž vychází konečně duše živa — ale ožebračená, vydrancovaná, zubožená hůř, než by opravdu mrtva byla . . . Je to pravda, — dodala po chvilce — jiné ženy by děkovaly bohu, kdyby zachránily tolik ze ztroskotu životního, jako já . . .

— Nevím, co vámi zmítalo, milostpaní, neznám ty bouře, jimiž vám bylo projíti . . . koktal jsem dojat a udiven.

— Ovšem, nemluvila jsem nikdy o tom. Ale visí přec v každém pokoji její obrázek . . . což jste si ho nikde posud nevšimnul?

Mlčel jsem v rozpacích.

— Je vidět, že jste svobodný, bezstarostný mladý pán, a že já bych měla vlastně již žíti jen minulostí a jejím vzpomínkám, pravila paní Kráglová s temným povzdechem. Ale člověk by neměl a nemohl žíti, kdyby občas neměl ten velký dar zapomenutí. Hleďte, visí na každé zdi, v každém pokoji, stojí na psacím stole mém i Kráglově a přece jen zapomínáme nejednou. Obklopili jsme se jí všady a přece můžeme být veselí a smát se i před ní.

Pravila to dojata a smutná!

— Slečna Milka, viďte . . . zmínil se Jiřík o ní několikráte.

— Ano, máte pravdu, mé první dítě, naše Milka.

Zamlčela se na chvíli, pak pokračovala živěji:

— Všech bolest byla tak velká — ale moje, myslím, byla ještě daleko větší. Ó, kdybyste mne byl znal před záškrtem Milčiným — nikdo se mnou nemohl vydržet, jaký jsem byla čert! To byl život, věru, to byl opravdu život — teď jest jen živoření a dlouhé odumírání.

— Ale to se vám jistě jen tak zdá, milostpaní — pravil jsem povrchně.

— Ó nikoli, nezdá . . . Ale co tam — to tam. Bude tomu hnedle . . . osm let, co zvykám té příšerné pravdě, že Milky tu není a nebude nikdy již . . . mohu zapomenouti na vteřinu, na chvilku, na hodinu — ale ne, není to víc můj první mladý, bezstarostný život. A přece ještě v člověku ty jiné aspirace a snahy! Jsou dobré? jsou zdravé? jsou, řekněte mi, zcela přirozené?

— Jsou to, milostivá paní, poslední ruce, vztahující se za tonoucím člunem, nemáme ani práva jich odstrkovati . . . snad chtějí náš lepší život nám vrátit . . . snad praví, co je mrtvé, jest mrtvé, ale nám nutno žít . . . my chceme ještě objímat a býti objímány . . . my, my jsme tu ještě — pravil jsem temně. A člun tonoucí, slyše ta slova, nabývá síly k nové plavbě . . .

— Ó mluvte tak dále, poslouchala bych vás ustavičně! zvolala prudce a vášnivě, podávajíc mi obě ruce přes šachovnici.

Nevím, co se to dělo se mnou, zapomněl jsem chvilku vše, chopil její bílé, liliové ruce a zlíbal je prudce. V čas mi je vytrhla sama a obracejíc náhle zraky ku protější zdi, kde visela velká podobizna Milky, pravila, patrně se omlouvajíc: . . . Ale jděte, to nesmí být, Milka se dívá . . . byla vždy na každý projev mé lásky tak žárlivá . . . ale tohle byly jen díky . . . nic než díky, viďte, pane professore?

(Pokračování).

JEAN RICHEPIN:

Prosinec.

O, veselá vy světla prosincová!
Vy v démantech jste jiní květů stkané,
krb, na němž zlato, spěž i ambra plane,
jste dlouhé noci pro milenců slova.

Ó, černé chmůry, šera prosincová!
Vy hladovících umrálčky věčné,
chlad nábřeží za teplo od domova,
jste noci příliš dlouhé, nekonečné.

J. B.

MIKULÁŠSKÝ FEUILLETON.

Tak se mi zdá, že sv. Mikuláš ztrácí u nás reputaci. Nevím, je-li to od rusko-japonské vojny. Ale dnes by asi sotva prorazil návrh, pro který ještě r. 1881 Neruda plaidoyoval pod čárou, když se byl dříve objevil v jeho listu nad čárou, že totiž »by se měl sv. Mikuláš udělat slovanským svatým«. V Černové vraždí Slováky, a polské listy si pochvalují, že Maďaři nijak neutiskují Slovensko, a že Slováci nepotřebují se čechisovat (výkřik rozhořčení a soustrasti, když teče bratrská krev, je tedy již čechisováním) . . . V Berlíně zadrhují vyvlastňovacím zákonem smrtící smyčku poznaňským Polákům, a v světě slovanském ticho, jakoby se nic nedělo. Diplomacie rakouská, jejíž vládu haličtí Poláci podporují, dává souhlas. O ruský souhlas nebylo snad ani třeba se ptáti . . . Ba, že měl Neruda pravdu a podržel ji dosud, když byl pro sv. Mikuláše mimo jiné důvody proto, že za 2. chrání plavce, kterým se ztroskotal koráb, a za 5. požehnává punčochám.

Chraň pánbu, abych ve feuilletonu chtěl dělat vysokou politiku. Nebo čtenáři stesky kazil dobrou náladu. To mi jen tak z péra mezi řádky uklouzlo. Pozoruju i bez všeslovanské politiky, která vlastně neexistuje, leda v oparu několika idealistických hlav, sice by již leccos jinak vypadalo, kdyby ji v praktickém řešení vzájemných poměrů mezi námi Slovany bylo, pozoruju i ze zjevů všedního života, z ulice a z domácnosti, jak ubývá úcty k svatému, jejž jsem si dnes podle kalendaře vybral za předmět svého povídání, a kterému dle Ottova Slovníku naučného věnováno je ze starších, uctivějších dob po Čechách 114 kostelů. V samé Praze počítám tři (na Starém Městě, na Malé Straně a v Podskalí); dvě ulice nesou jeho jméno, a do nedávna, než se radničnímu lineálu podařilo srovnati — totiž se zemí — Dienzenhofferovu prelaturu, měl tu dokonce své Mikulášské divadlo, kde vládl pan Švestka a tak mnohý z našich nejlepších hereckých talentů poprvé na prkna vystoupil. Komu dnes napadne něco podobného po vzoru nevinnosti a ochránci mládeže pokřtíti?

Ale to je ta zatrolená kritika, která do všeho leze. Kdyby jen trhala básníky, romanopisce, dramatiky — to lidé rádi čtou, z toho mají aspoň plaisir, když už nekupují jejich díla a nechodí na jejich kusy. Ona však nám uráží skromné tenoristy, kteří jsou pak nuceni rušiti kontrakt a podpisovat jiný výhodnější, když si byli dali napřed opatrně zaplatit dovolenou. Ona šťourá nám i do svatých. Najde, že v životopisech světce smíšeny jsou zprávy o dvou svatých téhož jména, našeho biskupa myrského, jenž narodil se v Patareˇ v druhé polovině století II. a zemřel 6. prosince roku asi 327, a biskupa pinarského (rovněž v Lykii) z věku VI. Hned stáhne si moderní bezbožník čepici až k obočí: »Koho mám tedy ctít, nevím-li s určitostí, které zázraky patří tomu a které onomu?« Učený ruský archaeolog, archimandrit Antonin, dal si velkou práci, aby ze známých i nových rukopisů, jež sám v Palestině a na Sinai nalezl, vyloužil všechny rysy pravé od nepravých. Zrekonstruoval nám postavu světce, který vynikal takovými ctnostmi a sebezapřením, že již jako kojeňátko nepřijímal ve středu a v pátek mléka mateřského, aby se postil. Ale co chcete, aby někdo studoval »Trudy« kijevské duchovní akademie? Kritisovat je snazší. Negace pohodlnější. Jsme už takoví všichni.

Ovšem ještě ze zvyku a ještě více ze zisku, tak týden před sv. Mikulášem vystrčíme do výkladů se všemožným zbožím, od hračkářských až do modních a galanterních, známou typickou figurku s dlouhým bílým vousem, vysokou mitrou, červeným pláštěm, kterého si všiml i náš národní popěvek, přidávající Mikuláši družku, a se zlatou berlí. Staroměstské náměstí rozhemží se v celé své prostornosti zase boudami — ale není to již ten útulný Kozí plácek, kde ve tmě mrkajících světélek mluvilo vše nějak vroucněji k obraznosti. Mezi pamlsky cukráren rozrojí se čerti, až dětem naskakuje husí kůže. Chlupatí černí, sametoví červení,

jiní vylézají po pás z bonboniér, plazí jazyky, koulí očima, máchají vidlemi. Hračkáři podobnou scenerii andělského i pekelného průvodu světcova lákají ku svým skříním, kde loutek a vábivých předmětů, domků, zvířátek, lodí, železnic, zbraní, náčiní, nářadí, nádobí, divadel, krabic s nejrozmanitějšími hrami, že zrak přechází. Nádhera, lesk, o nichž jste ve svém mládí ani nesnili.

vicí metlu, měl-li beranici po uši staženou a límec také tak vyhrnutý, jak si ho představují ve Východním Frizsku, ale na tom bílém koni přijížděl k nám, jako tam. Sněhu bývalo již po stráních, že se vše třpytilo, když svítily hvězdy.

My děti čekaly se zatajeným dechem příchodu Mikulášova. Slyšely jsme již z ulice zvonit a chřestit jeho průvod, slyšely jsme jej z ve-

RŮŽENA JURÁNKOVÁ.

VLASTA BOUBELOVÁ.

BOŽENA ŠTĚPÁNKOVÁ.

PAVLA ZELENKOVÁ.

BOŽENA DURASOVÁ.

Jen jedno schází. Poesie těch dní. Poesie, která dýchala u krbu z úst vypravující matky, vanula z dárků, třeba prostých, které kde se vzaly, tu se vzaly a usmívaly se za okny do vašich rozespalých ještě očí. Poesie, která, zdá se vám, procházela v ten večer tichými uličkami vašeho rodného města . . . Myslí zalétám v dálku. U nás, v zamlklém jihočeském městečku mezi kopci a lesy, přijížděl Mikuláš obyčejně již na bílém koni. Nevím, držel-li v levé, uzdu třímající ruce koš s oříšky a jablky, v pradlejšího domu, slyšely již v našem průjezdě. Ale našich dveří míjel. Jednou již čert lomcoval před nimi řetězi, ale zachránil nás hlas matčin, »že by se děti bály«.

O nějakých přípravách neměly jsme tušení. Jen několik bab rozprostřelo na hlavním náměstí své stolky, na nich papírové Mikuláše rozestavily, čerty ze sušených švestek, pár hliněných hraček, slepičky a kohoutky, nějakou nosatou panenku s planoucími ruměnci jako mák, nebo vycpaného paňáka.

Trochu jablek, ořechů a kaštanů doplňovalo s primitivními cukrovinkami mikulášský trh. Tím větší bylo překvapení ráno, když našly jsme nadílku za oknem a shledaly se s hračkami, jakých jsme nikdy po městě neviděly a v jichž nebeský původ tím spíše jsme mohly věřiti.

Ovšem dlouho ta naivní víra nepotrvala. Byl jsem to já, v němž se vzbudil kritický duch, a svěřil jsem se jednou sestře s plánem, že tentokrát oka nezamhouřím, dokud nevypátrám, naděluje-li všechny ty krásné věci sám Mikuláš. Nebyla to ani touha jej viděti, jako spíše duch pochyby, jenž nutil mne vzpírati se spánku. Konečně doslídil jsem se jistoty. Matka, než sama se odebrala na lože, přišla se ještě podívat, zdali spíme. Já stavěl se spícím jako poleno. A tu jsem pleteným mřížovím viděl, kdo je ten dobrý anděl, jenž naplnil připravené punčochy, nasypal vrchem talíře datlemi, fíky a mandlemi, ladně rozestavil figurky světce, čertův i andělův a do dvou skupin rozdělil hračky, jichž nedovedl jsem v přísvitu svíčky jasně rozeznati, a ovšem též nevyhnutelné metly, kterých však tenkrát ještě ani nezlatili ani papírovými květy neozdobovali — patrně, aby byly k praktickému použití, jehož bylo zajisté často zapotřebí. Ani jsem již nemohl usnouti. Až pocit hanby a lítosti nad vlastní zvědavostí — byl jsem dítě vždy velmi skrupulosního svědomí — zalil mi oči slzami. A když se dítě vypláče, usne na tvrdo.

Ani po tomto rozčarování, jež ovšem hned ráno neopomenul jsem vítězně sděliti důvěřivé sestře, třeba nepodařilo se mi hned na poprvé ji zviklati, přece předvečer mikulášský neztratil pro mne půvabu. Když už jsem všetečně vnikl za oponu tajemství, začal jsem v příštích letech nadělovati sám. Kamaráda Gustava, který byl o rok starší a o hlavu

ANNA ZELENKOVÁ.

HELENA ŠTĚPNIČKOVÁ.

HERMA KRATINOVÁ.

MARIE RICHTROVÁ.

ANTONIE SVOBODOVÁ.

vyšší, ustrojil jsem za Mikuláše, sestru za anděla, sám spokojil jsem se úlohou čerta, a bylo mi v ní nejlépe. Nedělala mi ani tak dobročinnost dobře, — ten záchvat šlechetnosti odbyl jsem si o přípravách nadílky, částečně nákupu, částečně výběru z vlastních hraček, — jako spíše vyplazovat červený jazyk z černé rohaté masky, tropit hluk řetězem a řevem, strašit mladší a nejmladší děti pohvizdováním metly ve vzduchu. To bylo pro kluka, trochu ironického, jakým jsem při veškeré ostatní tichosti povahy byl vždy, pravé gaudium.

Později pojily se jiné zábavy a podívané s oslavou světce — přítele mládeže. P. T. čtí studující pořádali velké průvody mikulášské, stavíce se u známých rodin, rozdávajíce žertovné dárky a přijímajíce odvděk pro podpůrný fond studentský. Kde byli zvláště vlídně přijati a vyčastováni, zůstali až do jitřní. To bývalo hlučno a veselo. Již ty přípravy v tělocvičně městské reálky, kde se strojili a líčili. Pak ta veselá pouť zasněženými ulicemi, v širokých pláštích, za blikání ručních luceren. A ta překvapení v domácnostech, zvláště kde měli hezké dcery! Kde se mělo uvíznout, bylo předem zaručeno pozváním. Tak přišla také řada na dům pana kommissaře krajského úřadu, dům známý po celém městě svým pěstováním hudby. Vřítil se tam průvod jako bakchanál. Čertů hromada. Jako stupínků, od malého štětináče, rozpustilého kozlíka, až k tradicionálnímu Krampusovi s hrachovinou. Byl tu také vytáhlý Mefisto v červeném kabátci a úzkých spodkách se šviháckým rapírem po boku. Namoučněný, bohatě opláštěný Mikuláš ovládal veškerou nevázanou holotu svým posvátným klidem i arcibiskupsky mohutnou postavou. Ostatně zdál se více míti na mušce ohnivou dceru hostitelovu, než celý svůj pekelný štáb. Však byla to také blondýna vypjatého poprsí, šelmovských očí, jejímuž temperamentu svědčilo jméno Irma, které si přivezla z Uher. Anděl, snivý mladíček v bílé říze, šilhal zase po mladší její sestře, buclaté, domácky tiché Terezce.

Jaký div, že čerti měli volné pole! Šidili kde koho oříšky, které byly prázdné, jen s mravoučnou průpovídkou na úzkém svitku místo jádra. Štípali děvčata do tváří, tančili a rejdili jako vzteklí, zvláště když jim starý Šíma z vedlejšího pokoje tak jadrně na svou basu ke kvikotu klarinetů a skřípotu housli přizvukoval. Najednou skupina rohatých ulebedila se do prostřed pokoje a pranic nedbajíc, že okolo nich vše se točí a víří, začla metati kostky. Hráli tak dlouho, až se kolem nich zamotal jeden párek, upadl, a chumáč byl hotov, padali jeden za druhým, neboť pokoj byl na tolik lidí přece jen malý. Jiná skupina rarachů chytla nás děti, roztočila nás, že jsme pištěly. Ale tu přichvátal, aby nás utišil, anděl, a jal se vysvětlovat, jaké zázraky konal sv. Mikuláš, jak byl zpovědníkem Diokletiana i Maximiana, jak vešel v chrám Jerusalema, a jak zachránil od hladu v Patáře šlechtice a jeho tři dcery, hodiv jim po třikrát v noci do oken váček plný zlata. A to že je ta památka, proč se naděluje. To nám arci tehdy neřekl, že onen šlechtic chtěl z bídy zaprodat nevinnost svých dcer. Nebyli bychom tomu také rozuměly. Co nám to vyprávěl, podařilo se Mefistovi úplně pro sebe získati jiskrookou Irmu. Teď se již jen on okolo ní točil, a odstavený Mikuláš jenom v koutku bručel a berlou nezvedené lucifery porovnával. Ale když už bylo hezky pozdě, najednou objevil se, nikdo nevěděl, odkud přišel, v rozdováděném kole mnich, dle řebříčkového hábitu a bílých šňůr opasku patrně Františkán. Chlapík měl dobrý tenor a zjednal si brzo ticho ku svému kázaní. Zazpíval rozveselené chase něco na oko smutného: »My ubozí klášterníci musíme, ach, sami být!« Ale bylo v tom také čertovo kopýtko. Veselost rozpoutala se ještě divočeji.

A když dnes toho všeho vzpomínám, vidím: Svatého napálí čert, ale mnich vychytrá na oba. Byl totiž onen kapucín na konec tím šťastlivcem, který si kyprou Irmu vedl k oltáři . . . A tomu zamilovanému houslistovi tenkrát při valčíku také nepraskla struna nadarmo, když právě chtěl vydechnouti všechny své city k luzně vířící pokojem zlatovlásce tenkým, vzdychavým nejvyšším flagioletem E . . .

Byly to hezké okamžiky, na něž ještě upomínka hřeje. Neposuzujme však jen dle sebe! Nemáme-li již illusi dnes my, mají přece zase ti nejmladší. Zase oni těší se s utajeným dechem na jitro svátku mikulášského, třeba shon velkého města a pokrok doby i na venkově mnoho setřel s naivního kouzla i maličkým . . . Také oni těšiti se budou z dárků, mezi nimiž zajisté nebudou scházeti české pohádky, které již vycházejí v zdobnějším rouchu, než popelky — české knížky za našeho mládí.

Přeju jim všem — — —

Ale až dostane se toto svatomikulášské povídání z lisu tiskařského na světlo boží, budou již ve svých ručkách míti zajisté vše, po čem toužili a co sami si přáli! *Sirius.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Dorotka Hálková.** V Žilině na Slovensku skonala u svého syna Ivana, jenž je tam praktickým lékařem, paní Dorotka Hálková, vdova po básníku Vítězslavu Hálkovi. Zemřela vzácná paní česká . . shasla hvězda Hálkova, shasla jeho láska, která nadchla poetu ke tvorbě jeho »Večerních písní«. Ve známém Bazaru pražském populární kavárna bývala, kam Vítězslav Hálek za svou láskou, za svou zbožňovanou Dorotkou chodíval. Dorotka básníka milovala, ale otec mu mnoho ne-

přál. Básník? Co je to básník? . . . říkával Dorotčin tatínek, a Hálka zvlášť příjemnými pohledy neuctival. Ale za to dařilo se mu den ke dni líp s Dorotkou . . vždyť denně jednu báseň jí nosil a nosil tak dlouho, až »Večerní písně« vyzpíval.

A kdyby vše potěšení
v tom světě bylo vzato
a jenom láska zůstala —
ten život stál by za to.

A kdyby pravda bylo vše
a láska jenom snění —
já bych se k spánku položil
a nechtěl probuzení.

A jestli že jsem posud snil —
tak jsem snil sladce, mile,
a věčně nezapomenu,
kdo usnil mne v ty chvíle . . .

Dorotka se nad písní rozplakala, a Hálek měl vyhráno — Dorotka se stala jeho ženou . . .

— **Aischylova Oresteia.** Je možno přijíti k tomuto dramatu bez literárně-historického zájmu, bez historických a archaeologických vědomostí, jeho velikost pocítíte instinktem.

Spor povinností přestal býti tragickým konfliktem pro moderního diváka, obsah dramatu nemá pro něho denního interessu, jaký měl pro Řeka pátého století — žije-li drama ještě dnes, děkuje za to velikosti koncepce, mohutnosti svých linií, živelné síle vášní, jež jsou v něm kondensovány.

Jest marný to běs,
jejž jmenuješ, běs, jenž stíhá náš rod.
Neb v lůně svém on ten pěstuje chtíč,
jenž po krvi lační a novou chce dřív,
než stará se zhojila rána.

To je motem celé tragédie — osudy Pelopových potomků temně se odrážející od rudé záplavy hořící Troje, promítnuté do budoucnosti a spjaté s osudy jedinečného města: Athén. Tragický akcent, pathos vášnivosti, horký tep krve vře z širokého toku veršů, epicky rozvláčných; několik nádherných postav (tak jak je mohla vytvořiti jenom antika z celé své náplně životní energie) jednajících, šilících v železném tlaku životního fata.

Jsou rythmičtí i v paroxysmu vášně — tito hrdinové mluví jako postavy Shakespearovy, v momentech největšího vzpjetí energie řečí pestřenou epithety. Zastavují se tu v přirovnáních, určených pro diváka vychovaného Homerem, majícího kulturu slova (jakou má dnes snad jen japonské divadlo), znajícího ceniti krásu formy.

Dnešní divák chce děj, shledal by nudným nekonečné chóry, vlastní podstatu antického divadla, kde okruh látek je úzký a předem známý, proto bylo nutno upraviti Aischylovo drama, to jest seškrtati a tímto zkrácením vyzdvihnouti jeho dějovou kostru. Zmizel téměř úplně chór, zbyli z něho statisté, doprovázející hru jenom mimicky, zmizely monology, omezeny široké dialogy — ze tří dramat stala se tři jednání, přiblížením hry divákovi ztratilo se mnoho z ducha antiky, kterým mluví tak

DOROTKA HÁLKOVÁ.

plně v četbě. I přílišný historism dekorací, snaha po archaeologicky správném vystižení mykénské kultury byla spíše proti antickému duchu hry, jakýmsi anachronismem. Neboť Aischylos ztělesňuje nám dnes výkvět hellénské kultury, u něho nemyslíme na její primitivní počátky pod východními vlivy a chtěli bychom míti na jevišti stylisovánu dobu (a zde byla stylisace především na místě; dekorace rušily přílišným realismem), v které Oresteiu psal, nikoliv dobu, v níž hraje, kterou znal jistě méně, než dnešní historik. Za to hra sama vynikala úsilím o dosažení jakéhosi rythmu a rovnováhy jednotlivých hereckých výkonů, z nichž žádný nerušil. Tři ženské role hry, Klytaimnestra paní Danzerové, Kassandra sl. Grégrovy, Elektra pí. Dostálové (výborná maskou), přesvědčovaly pathosem vášně, dojímaly krásně mluveným veršem, se kterým zacházeli s jemným citem pro slovo i mužští a ženští (sl. Noskova, pí. Červená) mluvčí chóru. Ženský chór utvořil nad to řadu skvělých pós. Málo přesvědčovala božskost Apollona p. Deylova, za to Athénou pí. Laudové vyvrcholilo drama v mohutnou apotheosu Athén. Režie provedla několik skvělých kousků — tak uvítání Agamemnona jásajícím lidem, chóry i znamenité masky Litic, v nichž vynikali pánové Hašler a Hurt. —*cd*—

— **Markýz Priola.** Městské divadlo vinohradské vypravilo tuto Lavedanovu hru v přílehavém překladu J. Kamprově. Překladatel sám měl režii a úkolu svému, nikoli snadnému, dostál v plné míře. Dal ději francouzského dramatu vkusný rámec výborně komponovaných interieurů, použito tu vydatně uměleckého přispění J. Weniga, jehož do-

vednost byla všestranně oceňována při posuzování dekorativní části »Godivy« a »Polského žida«.

Avšak dramaturg nestaral se jenom o vnější výbavu této novinky. Svědomitá péče jeho byla osvědčena též tím, že sboru hereckému, z různých stran na Vinohrady sezvanému, dovedl dáti v nesnadné hře ráz jednolitosti, postarav se o milý souzvuk všech účinkujících. Vykonal tím mistrovskou zkoušku jako dramaturg i jako režisér — zkoušku, po níž netřeba míti obavy o činohru nového divadla. Hra Lavedanova poněkud se vleče v 1. aktu. Ale druhým již se zájem divákův soustřeďuje. Vrcholná scéna III. jednání mistrně připravuje katastrofu posledních scén. Děj je prostinký, ale v jednoduché linii jeho je síla. Konec moderního dona Juana — toť fabule hry, která pro literární cenu i pro francouzsky duchaplnou stavbu zasluhovala býti uvedena na české jeviště. Úspěch největší po právu sklidil pan Jiříkovský, jenž titulní roli výborně si založil a důsledně provedl. Pan Zakopal v úloze prostoduchého mladíka měl zasloužené štěstí. Kolik strun jest na jeho loutně, zvědavě budeme sledovati. Paní Táborská se praesentovala se zdarem, o který nebylo ovšem třeba míti obav. Nováček pražské scény, slč. Veverkova, byla výborná jako paní Savieresová. Úloha její má vlastně jen jedinou okázalou scénu, ale ta potvrdila, že návratem této dámy z Německa do Čech naše jeviště získalo. Z ostatních nikdo nic nepokazil. *Jná.*

— **První umělecká výstava na Král. Vinohradech.** Měšťanská beseda vinohradská otevřela obecenstvu na několik týdnů salony Gröbovy villy v Havlíčkových sadech, uspořádavši v nich výstavu umělců, kteří na Vinohradech mají své ateliery nebo byty. Omezení na místní umělce je hodně nahodilé, umělecké i společenské styky umělců vinohradských vybíhají vesměs ze zdi tohoto sympathického města, které výstavou poprvé projevuje bezprostřední zájem o výtvarné umění. Mladé město bez umělecké minulosti, jehož veškerá potence kulturní ještě více než hospodářská svými kořeny tkví hluboko v sousední, mateřské Praze, nemůže výstavou předvésti nic rázovitě vlastního a tak, aniž bychom hleděli na žárlivé odlišování jednotlivých částí velké Prahy jako na malichernost, jest omezení toto bezúčelno. Škodí spíše, než prospívá, stlačujíc násilně význam podniku na událost pouze místní zajímavosti. Pokrokumilovné občanstvo vinohradské jednalo by jen ve vlastním prospěchu, kdyby předcházelo i v této věci dobrým příkladem a odložilo alespoň při takovýchto příležitostech své lokální vlastenectví. — Ve výstavě shledáváme se s milými jmény známých umělců, jichž obrazy, pro interieury malované, ocitly se v ovzduší nejvlastnějším — ve skutečných interieurech. Po této stránce jest výstava vskutku originální. Výběr děl a úprava svědčí o značně přísném měřítku poroty i o vkusu pořadatelstva. Výstavka počtem i uměleckou hodnotou děl vystavovaných zasluhuje respektu, ač někteří z pozvaných umělců vynikajících jmén odepřeli účastenství své z nedůvěry k podniku rázu pouze místního.

— **Apologií starých památek českých** byla výstava Václava Jansy v salonu Topičově. Záslužná činnost Jansova není dosud náležitě oceněna. Malíř, jenž nám objevil krásu staré, mizící Prahy, rozšiřuje činnost svou na památky celých Čech. Vedle umělecké hodnoty vystavených prací jest to hlavně horoucí láska ke starým památkám, která suggestivně z děl Jansových přechází na diváka. Viděli jsme na výstavě staré známé motivy pražské v různých náladách a v různých obdobích ročních provedené, z nichž záiilo utajené kouzlo staré Prahy tak těžko štětcem, neřku-li slovy vystižitelné. Vedle toho byly tu motivy z několika starých míst českých s památkami rovněž moderní dobou ohroženými. Zde ničí cynická ruka, tam zub času. Jaké melancholické pocity vyvolával na př. obraz Martánského Týnce, díla Dienzenhofferova, dnes naprosto již zkáze propadlého, z něhož po několika letech zbudou jenom zříceniny! Budoucnost jistě vřeleji ocení činnost Jansovu, než současníci, jimž dopřáno památky ty ještě obdivovati. Za řadu let zůstane tu jenom — Jansova malířská vzpomínka. Co je dnes uměleckým dílem, za málo let bude — historickým dokumentem . . .

— **K naším divadelním podobiznám.** Přinášíme třetí serii podobizen členů Městského divadla na Kr. Vinohradech. Jsou to dámy: slč. Vlasta Boubelová, soubretta plzeňského divadla, slč. Božena Durasová, soubretta, pražskému obecenstvu z Uranie dobře známá, slč. Božena Juránková, která na sebe mile upozornila v cyklu Máje na Smíchově, slč. Zelenková, slibný operní zjev, slč. Kratinová, temperamentní herečka, slč. Richtrová, u níž se chválí divadelní chic, slč. Svobodová, jejíž oborem jsou starší role, paní Božena Štěpánková, operní pěvkyně, slč. Štěpničková, jež přešla rovněž z Uranie, a paní Anna Zelenková, jež přijata pro obor charakterní; připomíná výbornou herečku paní Hynkovou.

Ročník VI. číslo 11. vydáno dne 6. prosince 1907.

»MÁJ vydava se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávaj. se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články (jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

no, vracel jsem vám naše díky za vaše díky . . . pravil jsem obojetně.

— Jak za mé díky?

— Ano, za vaše, za ty psané tenkrát po naší první říjnové procházce . . .

Zarděla se temně.

— Vidím, pravila po chvíli, neměla jsem vám tenkráte vůbec psáti. Člověk má vždy potlačiti své první hnutí, hnutí bez toho nerozumné a nebezpečné . . . To vy jste moudřejší. A jak moudřejší . . . Je vidět, že jste muž . . . Vzal jste tehdejší mou bláhovost velkopansky na vědomí, nenašel jste ani příležitosti vhodné, pošeptati mi dvě slova . . . kde pak napsati, toho jsem ani neočekávala . . . vy se přece nemůžete a nebudete kompromittovati . . . vy rozumný, vy paedagog! a parodujíc dodala: víte, »littera scripta manet« — není-li pravda, a znáte dobře výrok Talleyrandův, že, má-li jen dva řádky něčí v ruce, že pověsí každého člověka. Měl byste se vlastně jmenovat pan professor Opatrný, vyhrkla a smála se skoro rozpustile až divoce . . . Ano, Opatrný! . . .

— Budiž, odpověděl jsem s nuceným klidem a úsměvem. Přijímám výtku, milostivá paní. Máte pravdu, nereagoval jsem nijak na váš lístek, byla to, chcete-li, nezdvořilost — ale nedivte se . . . chtěl jsem se vyhnouti každé banálnosti, která by při takové příležitosti byla dvakrát urážlivější, než bylo mé úctyplné mlčení . . .

— Vidím, že děláte pokroky, milý příteli, smála se dále, již vidím, že začínáte pěkně obracet. Do konce roku — jestli se vám neznudíme — budete docela vyškolený muž dobré společnosti. Tužte se, člověk neví, kdy co může potřebovat.

Smích ji přešel, rty její se stáhly, rysy se smutněly. Venku vrzly dveře . . . v předsíni bylo slyšeti hřmotný krok pana Krágla, i jak si otírá boty a střásá sníh s kožichu, než vejde do pokoje.

— Nu vidíte, pravila paní Králová unaveně, již je tu Krágl. Nu, pověděli jsme si přece něco . . . ale nehněváte se na mne?

— Budu jen tím opatrnější, milostivá, pravil jsem na všecko.

— Ale vše v pravý čas, smála se a uvrhla na mne pohled pln vroucného žáru.

Vstoupil pan Krágl.

— Ještě nejste hotovi? smál se. Či snad je to kolikátá partie, pane professore?

— Ne, neměl jsem odvahy lháti, je to pořád ta první a nedohrána, pane továrníku, zamluvili jsme se trochu nad šachovnicí života . . .

— Škoda, že jsem nebyl při tom, pravil pan Krágl diplomaticky — zde lze se vždy něčemu přiučiti.

— Ale marným to již zůstává, příteli, pravila paní Králová. Pozdní lítost . . . ne, radši žádná!

Zbytek partie dohráli jsme brzy a beze slova.

* * *

4 prosince 187*.

Včerejší rozhovor s paní Kráglovou zmátl mne docela. —

Ta žena byla hotová sfinga. —

Aspoň pro mne. —

Či lépe řečeno, ne tak pro mne, jako vůči mně.

Dvojí se vznášelo z celého dojmu jasně:

Za prvé: Nebyla spokojena s životem svým, přála si jej rušnější, snad bouřlivější, snad zcela od základu jiný. Cítila snad celou faleš jeho, ba spíš nepravdivost jeho a neměla síly a nedovedla neb nemohla jej změniti, přetvářiti, udělati jiným.

Za druhé: Paní Kráglová trpěla v žití minulém.

Trpěla tím největším, co lze stihnouti srdce ženy.

Trpěla ztrátou vlastního milovaného dítěte.

Závažný to zajisté příspěvek k její fysiognomii ženy a matky.

Jací jsme my mužové povrchní tvorové, teprve teď jsem poznal! Kolikrát jsem se díval do tahů toho bledého dítka, kterého obraz mi vskutku kynul na všech zdích a stolech v domácnosti Kráglových, nejen kynul, ba vtíral se skoro všade!

Byla to roztomilá holčička podlouhlého, až příliš bledého obličeje, snivá a jako setkaná z jemnějších vláken, než obyčejné děti. A v tazích tohoto dítěte, které tak brzy a předčasně odešlo, bylo kus života této nervosní, ve všem moderní ženy. To jsem dnes tak plně cítil!

Srovnal jsem si vedle sebe oba rozbory toho za prvé i toho za druhé a ptal jsem se sebe sama: Můžeš cítiti s paní Kráglovou, to je správné, ba ušlechtilé — ale co dále? Vyžaduje snad toto soucítění ona — od tebe?

Jakou směšnou figurku bys hrál pak v té její apatii k životu nynějšímu i v té druhé kapitole jejího utrpení ze ztráty jejího dítěte?

Jsi něčím sám mezi těmito otázkami?

Věru, těžko, až příliš těžko odpověditi.

Jisto jest: Trpěla tím obojím, ale nejisto jest, byl-li jsem já ten vyvolený člověk, ulehčiti jí v něčem?

Nejsem nic víc v jejím životě, než ten »mimojdoucí«. Jaká bych měl práva k tomu, nahlédnouti hloub do toho srdce? Dala mi sama nějakých?

Zde kámen urážky! Jděme ještě dál a hlouběji!

Paní Kráglová ztratila zbožňované a milované dítě. Paní Kráglová není spokojena s nynějším způsobem svého života. To vím, to jest úplně jasné; to jsou ty dvě polární hvězdy, jichž se nesmím vzdáti ve svém myšlenkovém pochodu dalším.

A nyní dále: Čím byl jsem já v tom všem? Mohu, či mám nějaké právo zasahovati do těchto otázek? Vyzval mne někdo k tomu?

Co chce paní Kráglová vůbec? Chce ještě jednou milovati, jak se říká? Nemá dosti pokud vím, na hodném panu Kráglovi? Nemá dost na Jiříkovi? Toho právě také zbožňuje, byť i jako slabou náhradu předčasně zhaslé Milky. Co chce tedy? Zbývá jediné: Necítí se ještě tak starou, aby ustoupila se scény života, ještě chce žíti, plně a intensivně, nebo cítí, že má ještě právo k tomu — i poměrné mládí i zdraví.

A má v tom docela pravdu, jest ještě mladá, krásná, žádoucí, stálo by to za to, nechat ještě jednou zasvítiti blesky vášně nad touto hrdou a junonickou hlavou!

Ona chce žíti! Ona, když chce, musí žíti! Ale proč to mám být já zrovna, kterým to chce?

Podivný osud! Proč to chce ode mne? Proč vybral a předurčil mne k tomu a ne jiného? Což jsem ze všech letos v létě absolvovaných zrovna já musil přijíti do P.? Proč já musil padnouti první na toho bledého hošíka .. uveden býti do rodiny ... atd. atd.?

Staré fatum! Viděl, cítil jsem je. Jdeš tak, protože musíš, a kdybys šel snad jinak, půjdeš proto, že také musíš, a vždy by byla chyba, kdybys nešel tak, jak právě jdeš.

Ale i to není to pravé. Co osud? Rozum tvůj je tvůj osud, on soudí, — on se konečně rozhoduje — a nikdo jiný. Že jen tohoto jediného boha v nás vždy neposloucháme!

— Co je a kde je pravda konečně? Jsme víc, než ty loutky v prstech kejklíře? Víme my, co je to pravé zde, sklon k pravé či sklon k levé straně? Jen když ta hra nestojí a jde to dále. Není-li pravda, pane principále?

Co říká slavné publikum? A kde je to publikum? A chechtá li se, má docela pravdu.

Ale ještě něco jiného. Paní Kráglová strhla mne svým dnešním vypravováním — ba celým svým chováním dosavádním do řečiště svých osudů. To se stalo; proč to dělala? Aby vzbudila můj soucit? Ona mi suggerovala, poněvadž je to ona, která trpí pro ztrátu Milky, vlastní svou bolest — já cítil s ní, já chvěl se s ní, krátce, tím vším cítím se jí bližší dnes, než dřív, jsem zasvěcen do jejích osudů, a to je již něco. Je to konečně i důvěra od ní.

A mám já práva odmítnouti tu důvěru, jako host a jako spolubydlitel — jako přítel jejího muže? — Jsem jím, či nejsem?

Mohu najednou vstáti, setřásti vše a říci: Ne, ne, nechci a nechci o Vás vědět. To jsou vaše kruhy, já se jich nedotýkám, nechte i vy mne! — Ale pro bůh, je to možno po tolika si navzájem prokázaných ochotách a vlídnostech?

Do čeho jsem se jen to dostal, můj Bože! A co horší při všem: Paní Kráglová mi není nikterak lhostejna, já mohu mluvit o ní chladně, chcete-li, lhostejně — či sám si to jen dokazuji a chci se o tom přesvědčit? — já ji mohu souditi, každý její výrok, každý její čin. A já to přec dělal, od té doby, co jsem pod její střechou. Já přece nebyl nikdy slepý její obdivovatel, já viděl vše a napsal jsem si do těchto listů, co se mi kdy nelíbilo, co mne kdy zaráželo od ní . . .

Ale výslednice všeho pozorování byla vždy v její prospěch. Váha mého soudu vždy se klonila k její straně. Její zjev mne okouzloval. Byla mi zdrojem snad jediných esthetických požitků v mém okolí, a to je také něco pro muže mého stáří a mých vjemů. A přes všecku ironii byla v jádru dobrá, ba jemná a něžná.

A konec konců: Je užitečná taková generální zpověď sama sebe, aspoň škoditi nemůže — ale co se o ní stará skutečný, teplý, sálající život?

* * *

Téhož dne po půlnoci.

Ne a ne spát, nelze, nemohu . . . A nevím, co to jest, že se dnes přes neobyčejné zatopení v kamínkách zahřáti nedovedu. Docela jsem shledal, že jest má peřina chladem vlhká. Vyskočil jsem z postele, oblékl se do županu, nohy dal na trnož u kamen stojícího psacího stolku a zkoušel jsem čísti. Ale myšlenky mé těkaly bůh ví kde; jako zaplašený roj včel se snesly tu a tam níž, já cítil potřebu něco říci, nějak se vysloviti . . . Vše mne pálilo a skoro fysicky svědilo . . . Jednu chvíli mne docela napadlo, že budu brutálním, že odejdu ráno do města, tam si zatím v hotelu najdu a pronajmu pokoj, odkud dobrému panu Kráglovi napíšu lakonicky toto: Ctěný pane, Vy jste to myslil zajisté dobře, já se začátku též. Ale dnes již radím, nejde to, pusťme se v dobrém, než to bude hůř! — Ano?

Okamžitě bylo vykonáno.

Po chvilce jsem přečetl opět toto lakonické psaní a řekl jsem si sám: Proč bys urážel ty dobré lidi? A již jsem viděl pomněnkové oči Jiříkovy, upírající se ke mně tak prosebně . . . tak dětsky vlídně a sladce, že okamžitě jsem roztrhl koncept svého listu.

Co tedy mám dělati? Co mi zbývá?

Nevím, nevím — ale cítím, že jest něco shnilého v státu dánském, ale že já nejsem ten Hamlet, který by to hojil neb napravoval.

* * *

8. prosince 187*.

A opět jsme seděli s paní Kráglovou jako minule nad nedohranou partií, a opět ona hovořila jako tenkrát, když mi vypravovala o náhlém úmrtí své Milky. A venku se opět chumelilo, Jiřík byl ve škole, pan Krágl ve městě, a my seděli nad svými šachy jako dva trestanci — chcete li . . . Nevím. Seděli jsme, a paní Kráglová vypravovala celé to dlouhé umučení Milčino — ten bolestný odchod, tu nenahraditelnou ztrátu — to vše, co potom přichází . . . tak po půl roce . . . když již to drahé tílko tlí a se rozpadá, na půl hodiny od vás, dole pod zemí, a vy nemůžete k němu a nemůžete zadržeti ten zoufalý process zhouby a zničení . . . Je tam, je pryč . . . . Co lze tu dělati dále a více? A bylo naše, vším — a není . . .

Vím jen, že když jsme se rozcházeli, plakali jsme oba.

* * *

10. prosince 187*.

Musil jsem to říci. Dnes, jak říkáme, to prasklo.

V zahradním pavillonu nebylo možná přečkati zimu. Pozval jsem si své hostitele. Viděli vše, uznali vše, a já se v duchu radoval, že osud sám urychlí situaci, aniž bych já musil dávat výpověď nebo Kráglovi sami.

Mnoho jsem se neptal, ani hlavy nelámal, co vlastně má být! Musilo se Kráglovům dokázat, že nelze v zimě existovati v pavlánu zahradním. — Pochopili to ovšem hned, ale také hned řekli: — »Což nemáme dosti místa u nás v továrně pro vás, pane professore? Což byste mohl nás tak uraziti okamžitým se odstěhováním? — Jděte, ani Vás nepoznáváme!

* * *

14. prosince 187*.

Nevím, co to bylo, a darmo sebe pitvám, co se bránilo ve mně proti tomu odhodlati se ke Kráglovým — recte přestěhovati se do továrny.

Tak něco na mne padlo v posledních dnech, že se mi zdálo největším ziskem a dobrodi-

ním, míti za sebou tento tak pohostinný práh.

Byl to nějaký vnitřní hlas, radící k násilné třeba změně v mých poměrech dosavadních?

A přece nemohl jsem si docela stěžovati na tyto poměry, ba naopak, jak tomu dlouho, co byly mi naopak docela milé, přišly mi vhod a já žil v nich klidně, bezstarostně, ba šťastně?

Myslil jsem zprvu, že je to tužba po větší volnosti v městě, co mne žene z tohoto odlehlého místa zde, ale včera jsem se vyléčil důkladně i z této domněnky.

Stalo se to takto. Předevčírem pravil mi pan Krágl: »Budete musit býti tak laskav, pane professore, a přespíte jednu noc »u slunce« v městě, než bude váš nový byt v továrně zařízen.«

Milerád jsem svolil a maje bez toho potřebu menších nějakých nákupů v městě a ještě odpoledne pololetní konferenci, omlouval jsem se u domácí paní, že téhož dne ani vůbec k obědu nepřijdu, že přes noc budu »u slunce«, a teprve dne následujícího že mi Jiřík ve škole oznámí, mohu-li již do nového bytu svého v továrně narukovati.

Usmála se paní Králová lehýnce a pravila trochu s výčitkou: »Vyleíte si tedy, již pro změnu, pane professore, může to býti zajímavé.«

Druhého dne oznamoval Jiřík hned před první hodinou, sotva jsem do třídy vstoupil, že vše jest hotovo, a že mohu po odpoledním vyučování opět přijíti. To jsem byl už zase rád, nebo večer včerejší, jenž se »u slunce« protáhl daleko přes půl noc, nijak mne neuspokojil.

* * *

16. prosince 187*.

Můj nový byt jest v zadním křídle továrny, a dvě okna mého dosti prostranného pokoje čelí posledním výběžkům mé březové stráně, kde jsem tak rád bloudíval v jeseni na svých toulkách ze školy domů. Pokoj má malou předsíňku, je vysoký, vzdušný, trochu ve všem staromodně zařízený, ale při tom vkusný a úpravný. Zdálo se mi při prvním vkročení, že byl asi málo větrán, nebo cosi jako poslední zbytky zápachu, jenž bývá doma v místnostech uzavřených, vznášelo se vzduchem. Jako dech buď plísně, buď starých šatů, násilně překonávaný buď hojným skrápěním lesního výdechu nějakého anebo potpourim na hořících kamnech. Mezi dvěma okny stál můj psací stůl, naproti na délce celé stěny má knihovna, proti ní etažér, a od něho až ke dvéřím jest široká, záslonou utažená alkovna, kde stojí mé lůžko.

(Pokračcvání.)

MILOSLAV JAVORNÍK:

Tichou alejí.

Kde topolů paže kol hřbitova spjaty,
tou alejí tichou já bloudívám denně,
skráň umdlenou ovívá křížů mír svatý,
a hlava má klesá na hruď zamyšleně,
je vůně těch pohrobních květů tak tklivá
a s náladou duše mé truchlivě splývá.

Pláč dojemných žalmů jak ozvěnou slyším
a krůpěje modlitby svlažují rety,
jde za rakví bol krokem tichým a tiším,
až nad hrobem umlkne vonnými květy,
a jako ty květy se nad hrobem sklání,
tak srdce dál miluje ve vzpomínání.

Já s důvěrou k nebi své upírám zraky,
kam topole stárnoucí s naději kynou,
vždyť ze hlíny hřbitovní povstanu taky,
jak přesadí kvítek se v zahradu jinou;
v ráj nebeských květů se vznesu jak ptáče,
kde nebolí srdce víc, kde není pláče. —

JINDŘICH Š. BAAR:

I.

V obecných službách.

tarý Materna sloužil naší obci věrně už od malička. Jeho otec býval totiž pastýřem a on mu od útlého dětství spolu se psem Chlapíkem pomáhal. Když mu potom umřel otec, rozumělo se samo sebou, že Materna ujme se samostatně vlády nad rohatými poddanými. Všecko to přejal po otci i hůl i bič i troubu a nikdo ve vsi — ani hospodáři, ani jejich dobyteh — nepocítil změnu.

Kolik let spokojeně pásl Materna, oženil se a už i děti se mu rodily, když obecní výbor v jedné schůzi odhlasoval, že se společná pastva ruší a zakazuje.

To se totiž počalo u nás probouzeti tak zvané »intensivní hospodářství«, které dlouho spočívalo jen v pěstování cukrové řepy a přiorávání obecní půdy. Zmizely široké průhony, obecní cesty se scvrkly na uzoučké pěšiny, zelené meze a stráně začernaly se tučnou ornicí. Úhořit se přestalo, strniska hned za kosou se podorávala — pásti na čem nebylo.

»Co ze mne bude? Co ze mne bude?« naříkal Materna u pana starosty, když se dověděl, že je bez chleba.

»Nic nenaříkejte, Materno,« bodře mu řekl starosta a ruku mu otcovsky položil na rameno »obec je s vámi spokojena a proto vás ve svých službách podrží«.

»A čím to medle budu?« spínal ruce pastýř »vždyť nic neumím, k ničemu nejsem, pouze dobytku rozumím«.

»Je čím dál tím hůř, kradou nám na polích, poměry se změnily a je třeba jít s duchem času, přizpůsobit se pokroku —«, učeně, vážně a důrazně mluvil starosta, »nepotřebuje dobytek strážce, ale potřebují ho lidé. A tak se obec usnesla, udělati z vás obecního strážníka, polního hlídače, zvoníka, ponocného a poštovního posla. Práce vám ovšem přibude, ale zvětší se i příjem. Za každé psaní, které do vsi přinesete, smíte si pětník požádat«. —

Tak povýšil Materna. Bděl nyní nad lidmi, ale s láskou vzpomínal si na dobytek a stýskalo se mu po něm přenáramně. Ta němá tvář dala mu o mnoho méně práce, nepůsobila mu ani stý díl nynější zlosti, neotravovala mu život a nepila krev. Jako na ztracený ráj vzpomínal si na spokojené dny, jež mílely mu ve společnosti zvířat.

»Dobytek si navzájem nenadává« — vykládával v pastoušce při zavřených oknech i dveřích Materna své ženě i dětem — »jeden druhému nekrade, nežalují se pro urážku na cti, nesoudí se, nemusil jsem ‚obsýlky' roznášet a chodit svědčit. Když dva kusy ve stádě se svářily, křikl jsem na ně a poslechli. Kdež pak lidé! Ti nejsou přístupni ani dobrému slovu — na tož přísnému! Neposlechlo-li mě stádo, poštval jsem na ně psa — teď ten úkol psa musím sám zastávat, alespoň starosta tak se na mne dívá«.

Zlá a rouhavá řeč to byla a Materna také zaklínal ženu i děti, aby ani slůvkem nikde se nezmínily o tom, co jim povídal, s chleba by ho za to shodili, z pastoušky vyhnali a on, kde se narodil, chce i umřít . . . Hořko je mu v duši, postěžovat si musí, odlehčí se mu a snáze se pak slouží . . .

Ale všemu člověk zvyká, léta plynou, Materna stárne, děti dorůstají, do světa se rozcházejí a žádné se nechce po otci ujati dědictví . . .

»Devatero řemesel, desátá žebrota« potupně vyslovuje se o otcově živobytí i nejmladší syn, »platu málo — nadávek mnoho, kdo by po tom toužil!« — a odešel do hor stát se havířem.

Tak osiřel Materna a dál obci sloužil. Ale čím byl starší, tím více vzpomínal na svoje pastýřství. Jako o zlatých časech mluvil o něm a nejkrásnější upomínky na ně jako poklad ve svém srdci choval.

Za to nyní zdálo se mu, čím je starší, tím hůř že se mu vede, očistec na zemi že si odpykává.

Kdesi spásly husy kousek ječmene, nebo nebo kvočna s kuřaty dostala se do pšenice.

»Zajmout a potlouct to máte«, hrozili mu za to a mu nadávali . . .

Šel upomínat o zaplacení daní a přirážek — a vyhodit ho za to chtěli a opět mu nadávali . . .

V noci ztratilo se ze zahrady několik jablek anebo hrušek a hned mu vyčítali, celou noc že chrní, z domu paty nevytáhne a nos nevystrčí, celou obec by odnésti mohli a on o ničem by nevěděl a nadávali mu.

»Inu, jsem obecní člověk, mlčet musím,« těšil sama sebe Materna, ale slzy třásly se mu v očích.

Ba i záviděli mu, říkajíce: »ten těch pětníčků za psaní posbírá i políčko obecní užívá, i služby dvě desítky béře, odsyp mu sedláci sypají, v pastoušce zdarma zůstává, nic při tom nedělá a dobře se má«.

Na své vlastní uši slýchal to Materna, schválně tak hlasitě mluvili, aby to slyšel ...

Ach, jak tu Materna vřele zas vzpomínal na svoje bývalé stádo ... »Ano, dobytek nezávidí namazaný chleba z vejraže, koláč z bílé mouky mohl jsem u nich jíst, na mezi|ve stínu si hovět, ohníčky si pálit — nic mi nezáviděli, surově mě neuráželi ...

Tak sestaral se Materna a sestaral a sešel i plášť, který mu obec před lety koupila. Zima se blížila a v noci už citelné mrazíky uhodily, sníh poletoval, děravým pláštěm jako skulinami ledový vítr na tělo se dobýval a starý ponocný chvěl se na obchůzce v noci zimou jako svadlý list.

Po svatém Martině napadalo po pás sněhu a utvořila se převýborná sanice. Pan starosta — nový a mladý — chystá se na cestu do okresního města. Těší se na vyjížďku. Mráz je až kosti proniká, ale den bude krásný, mdlé slunéčko zimní vyjde — bílý sníh zajikří se v něm, jakoby ze stříbra byl — »jaká krása — jaká krása« libuje si a zapaluje si u saní vonné cigaro. Koně nedočkavě hrabou nohama, zvonky na postrojích vesele znějí, kočí s nouzí drží na otěžích bujné, odpočaté spřežení.

Strážník Materna má v roztažených rukách kožich — těžký vlčí kožich s bobrovým límcem a čeká až si starosta zapálí a kožich si navlíkne. Srdce tluče Maternovi a on dodává si kuráže a už i ústa otevírá a prosbu přednáší:

»Poníženě bych prosil o nový plášť« vyhrkl najednou rychle a sám se až ulekl, čeho se tak náhle odvážil. I starosta byl překvapen, otočil se a prohlížel si starce v jeho ošumělém, děravém kabátu.

»Je mi zima, zvláště v noci,« osmělil se Materna, pokorně a uctivě sesílit, jaksi zdůvodnit svoji velikou prosbu.

»I jděte — jděte — snad byste se nestyděl — zima — k smíchu — vždyť je jako na jaře — a vy sám jste červeňoučký jako mládenec, jen dotrhejte ten starý« za řeči zapínal se pan starosta do kožíšku — nohy houní si omotával a z doutníku mohutné dýmy vypouštěl — »ostatně přednesu to výboru — co řekne,« dodal ještě a odejel.

Jako lípa otrhán chodil dál stařeček. Hlídal za mrazů i větrů, až asi po měsíci ulehl a zápal plic spálil mu kořen života.

Pochovali jsme ho a nikdo z nás nebyl trestán pro vraždu, která na něm spáchána byla.

II.

Vzdělání.

arjánko!« — — »Marjánko!«

Už chvíli hlaholil tak statkem sonorní hlas. Vycházel zvučný jako z polnice z ochmýřených rtů paní Zajíčkové, jež sem rok jako rok přijížděla na letní byt. Stála teď na prahu a ostřížím zrakem slídila po rozsáhlém dvořišti, kde se asi mihne kanafasová spodnička a kartounový šáteček domácí dcerky Marjánky. Nespatřila ji mezi hejnem slípek, perliček, kachen a husí. Pichlavé oči její nenašly dívenku ani ve výběhu mezi jalovinou a kravami, neviděly ji ani u studánky drhnout dřevěné nádobí.

»Kde pak už zas vězí ta proklatá žába« durdila se stará paní, když odnikud se jasný hlásek neozýval — »kdykoli ji člověk potřebuje, jakoby se v té chvíli do vody propadla.« —

Paní Zajíčková bývala kdysi v Praze hokynářkou, ale shodou okolností a pak vlastní energií vyšvihla se tak, že nyní měla v Praze dvě hezké věci: dům a pak syna advokáta. K vůli své záduše dopřávala si každoročně ve zdejším statku měsíční prázdniny, pila teplé kravské mléko, chodila do lesa na houby a brouzdala se v rose na kvetoucích lukách — všecko za dvě desítky ...

Pobyt její chýlil se letos ke konci. Držela právě v ruce psaní, ve kterém oznamovala milému synu svému, že už má po krk toho hloupého venkova, kterému by za nic na světě přivyknouti nemohla, že se těší na Prahu a na shledanou v neděli ...

Ten dopis tedy v ruce držela a sháněla poslíčka, aby s ním na poštu doběhl, než bude pozdě.

»Marjánko!« — — — »Marjánko!« — — —

Ale hluchým byl dům, dvůr i sad. I sestoupila proto paní Zajíčková s prahu na zápraží, se zápraží na dvoriště a počala divku hledat.

Našla ji konečně ve vepřínci, kde čistila koštětem a vymývala koryta i chlívky.

»Marjánko!« zahoukla na ni, ucpávajíc si nos navoněným šátečkem.

Jako švihnuta přestala hned dívenka drhnout kamenné žlaby, vzpřímila se a když viděla pražskou paní, ochotně k ní přiskočila. Jenom šátek si ještě upravila, který se jí při práci s bujných kaderí na ramena svezl, jenom svrchní zahrnutou sukni ve spěchu spustila přes kanafasovou spodničku, jenom mokré ruce ještě zástěrkou si utírala a už upírala radostné a důvěrné zraky na stařenu a plna ochoty se ptala: »Co pak mi chcete?«

Zlověstně zakabonila se tvář paní Zajíčkové — »i ty huso jedna hloupá« — hned v zápětí z temného mraku zahřmělo.

Ulekla se dívenka a ustrašeně myslí, co zlého asi provedla a čím asi stařenku pohněvala.

»Jak pak to se mnou mluvíš? Co? Nemáš říci: ruku líbám, co pak poroučejí milostpaní?«

— — — — — — — — — — — — — —

Uzardělá, zahanbená utíká Marjánka na poštu a v duchu se plísní »Bože, Bože, jak jsem hloupá« —

Pomalu šourá se do světnice paní Zajíčková a hubuje cestou — »hloupý, nevzdělaný, zanedbaný venkov, to bych ráda věděla, čemu se ty děti ve škole vlastně učí«— — —

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

I.

Nebyl si jist, vydrží-li po celé čtyři neděle v Kraňově. Ačkoliv už předem věděl, že Kraňovské lázně jsou málo navštěvovány a že hlavně měšťanské vrstvy doplňují řady lázeňských hostí, nepředstavoval si přece lázně tak nudné a šosácké. Přesazen z hluku a zábav garnisonního města náhle do venkovského ticha, cítil se velmi sklíčen. Ani okolí nečinilo naň takového trapného dojmu, jako městečko samo. Přijel na večer za tichého deštíku, při němž bylo vše zataženo mlhou a starosvětský ráz městečka ztrácel se v šeru. Až když druhého dne vyšel ven, byl překvapen a zklamán. V mírně propadlém údolí roztroušeny byly domky podél říčky a lázeňský dům podivného slohu, těžkopádný a zasmušilý krčil se k lesní stráni. Záhony polí vroubily městečko a několik zahrad chránilo městečko se strany východní. Středem městečka podél říčky běžela silnice, po dešti hodně blátivá a domky bez ladu a skladu dívaly se svými okénky na řeku, u které bylo stále plno skotačících dětí a pradlen. Po domácku si tu lidé počínali, jakoby ani hostí neviděli, či jakoby hosty za své dobré známé považovali, před nimiž netřeba nějak zvlášť se upejpati.

V té době, na počátku června, bylo v Kraňově asi dvě stě nemocných. Bydlili většinou v bytech u měšťanů a málo bylo těch, kteří se usadili v hostinci. Obyčejně celá rodina sem přijížděla a najímala si soukromý byt, v němž se po domácku zařídila a také si vařila. Byty byly dost laciné, krajina lesnatá, životní potřeby přiměřeně drahé a proto byli hosté spokojeni a záhy se spřátelili se svým pobytem. Lázně měly dobrý zvuk, sírnaté prameny a rašelinné lázně výborně účinkovaly na různé rheumatické nemoci a kdo netoužil po pohodlí a nádheře světových lázní, nacházel zde úlevy právě takové, jako kde jinde. Arci, zábav tu nebylo. Jednou v týdnu a to v neděli hrávala lázeňská, osm hudebníků čítající kapela v lese u lázeňského domu ráno i odpoledne. O všedních dnech pouze dvakrát v témdni roznášely se lesem zvuky hudby a přivábily mimo lázeňských hostí také hojně domácích diváků, hlavně dětí.

Bohdan z Redrů vzbudil svým důstojnickým stejnokrojem oprávněnou pozornost. Byl jediným hostem v uniformě a proto domácí i hosté sledovali ho zvědavými pohledy, které

mu byly dost nepříjemné. Zašel proto dál do lesa a pochodiv krátkou chvíli po prostě upravených cestách, vracel se do městečka, aby vyhledal lékaře. Byli tu dva, starý lázeňský lékař bez doktorského diplomu a mladý svobodný lékař, který se v Kraňově před půl rokem usadil. Neměl ještě mnoho praxe, poněvadž starý jeho kollega hluboko zapustil kořeny a požíval důvěry domácích obyvatel, kteří neopomenuli hostům jeho zkušenost a dovednost náležitě vychváliti. Nebyl opravdu neobratný a znaje účinky lázní zvlášť při chorobách následkem poranění, dovedl získat si obliby. Při tom však žil se svým mladým kollegou v přátelské shodě a přál mu část pacientů.

Redr vyhledal mladého lékaře, doktora Skřivana. Ptal se v lázeňském domě, kolik je lékařů a ačkoliv mu lázeňský správce velmi horlivě odporoučel ranhojiče, šel ke Skřivanovi. V prostě a skoro chudě zařízené ordinační síni setkal se s lékařem, pomalým, statným brunetem, jehož pohled a chování prozrazovaly stísněnost a plachost. Představiv se, žádal naznačení, jak si má počínat při koupelích. Při tom sdělil příčinu, proč lázně vyhledal. V zimě cvičil se v kryté vojenské jízdárně jízdě na koni, poněvadž byl majorem vyhlédnut za adjutanta. Při několikáté jízdě byl mu dán kůň, výborně sice vycvičený, ale mající chybu, o které mu sluha zapomněl dát zprávu. Kůň nestrpěl, přiblížil-li se někdo k němu od zadu. Jakmile zpozoroval, že kdosi ze zadu k němu se blíží, zvášnivěl a bil zadními kopyty. Bohdan nemaje o tom potuchy, prohlížel z povzdálí pěkného koně a bezděky šel k němu, aby ho po hřbetě poplácal. Než ho mohl sluha zpět strhnout, udeřil kůň nohou a přerazil Bohdanovi holenní kost. Byl odnesen do vojenské nemocnice, kde sice noha zhojena, ale dosud bolestně se ozývala. Lékaři mu radili, aby vyhledal některé sirnaté lázně a jeden ze známých naznačil mu Kraňov. Chce tu tedy strávit několik týdnů a prosil lékaře, aby mu otevřeně řekl, věří-li v léčivou moc zdejších lázní.

»Zajisté, jsem přesvědčen. že zdejší prameny vyrovnají se pramenům velkých lázeňských míst. Schází jim pouze reklama, blízkost železniční sítě a pohodlí. Neštěstím pro lázně je majitel, kavalír sice, jenž však buď nemůže nebo nechce obětovat větší náklad na povznesení a úpravu lázní. Jsem jist, že Vám lázně přinesou úlevy. Arci, zábav tu není,« dodal s nejistým úsměvem.

»Nebude se mi po nich stýskat, dosáhnu-li zdraví,« řekl Bohdan přímo.

»Tím lépe. Samota jest někdy také dobrý společník, zvlášť pro toho, kdo stále žije v hluku velkých měst a společností. Dovolte, pane poručíku, kde bydlíte?«

»V hostinci u Vaculíků. Byl mi cestou odporučen pro svou čistotu. Opravdu se mi tam líbí úzkostlivá čistota místností.«

»Ano, tam se dobře bydlí,« přisvědčoval lékař živě. »Stravuji se u Vaculíků sám. Jsou tu sice ještě jiné hostince, ale v těch se už jedná s hostmi jinak, víc po hospodsku. U Vaculíků panuje srdečný, starosvětský život. Hostinský sám je rozšafný muž, dosti vzdělaný, a je kapelníkem zdejší lázeňské hudby.«

»Všiml jsem si, že je k hostům vlídný a pozorný. Nevypadá ani na hostinského.«

»Nebyl také k hostinství určen. Jeho otec býval za starších dob učitelem zde v Kraňově a svého syna dal studovat. Uprostřed studií však otec zemřel a poněvadž za těch dob neměly vdovy i sirotci pense, musil syn domů. Matka nevěděla si s dětmi rady a tu syn, aby jí pomohl živiti se, začal učit hudbě, pomáhal někdy vyučovat ve škole, písařil, zkrátka, protloukal se, jak se na venkově dá. Při tom seznámil se s nynější svou paní. Její rodiče měli pronajatý panský hostinec. Peněz neměli, ale nebylo u nich také nouze. Když v té době hostinský onemocněl, oženil se Vaculík s jeho dcerou a stal se hostinským. Při tom si všímal dál hudby a po smrti tchánově pomýšlel na pevnější budoucnost. Koupil si z úspor pole a tam si vystavěl hospůdku. Po deseti letech pomohl si tak, že si mohl vystavět hostinec, jejž nyní má. Je neobyčejně přičinlivý, jeho paní je výborná hospodyně a kuchařka a nadělali by peníze, kdyby dovedli hostí využitkovat a kdyby neměli četné rodiny.«

»Máte pravdu. Dětí jsem viděl dost, asi čtyři,« usmál se Bohdan.

»Šest jich mají. A všecky čilé, veselé, nadané. Jiní by naříkali, starali se, ale Vaculík má radost, že je má. Nikdy jsem ho neslyšel ani si pozastesknout, nebo na děti nějak drsně se obořit.«

»Tím lépe, nemusím se aspoň obávat, že mě bude dětský křik vyrušovat. Račte mi laskavě naznačit, jak si mám nyní počínat.«

»Odpusťte, málem bych byl na nejdůležitější zapomněl,« omlouval se lékař plaše. »Napíšu postup, jakým budete koupelí užívat. Prosím o čtěné jméno.«

»Bohdan šlechtic Redr, poručík pěšího pluku X,« řekl Bohdan lhostejně.

»Račte dovolit, pane z Redrů, abych se přesvědčil o stavu vašeho srdce. Při teplých koupelích je to naprosto nutno, aby se předešlo neštěstí.

Ohledal srdce poručíkovo, vyptal se ho na různé jiné věci a potom mu odevzdával před-

pis, dle něhož se měl řídit, aby teplota lázní postupně se zvyšovala.

»Když jsem studoval v Praze, bydlil jsem na Malé Straně v jednom domě, jehož první patro obýval jeden pan dvorní rada, který měl právě takové jméno, jaké ráčíte vy míti,« povídal s rozpačitým úsměvem, když se chtěl Bohdan poroučeti.

»To je můj otec,« řekl Bohdan s jakýmsi uspokojením. »Jiný dvorní rada toho jména v Praze není.«

»Vida, jaká náhoda! Pana poručíka jsem tehdy nikdy neviděl.«

»To je zcela možné. Studoval jsem v Praze čtyři roky práva a potom jsem přešel na universitu ve Vídni. Tam při třetí státní zkoušce utkal jsem se s jedním ze zkoušejících professorů, který si velmi bezohledně počínal. Byl jsem ohnivý, ohradil jsem se proti tónu, jakým obvykle s právníky hovořil a on mě nechal padnout. To mě tolik roztrpčilo, že jsem se rozhodl opustit studium. Už před tím jsem jako jednoroční dobrovolník složil důstojnickou zkoušku a dal jsem se tedy aktivovat. Otec mi sice bránil, ale na konec uznal, že u vojska mohu nalézt právě tak slušnou existenci, jako v úřadě. Sloužím na třetí rok a nemohu si stýskat. Nebýt této neblahé příhody, mohl jsem na podzim očekávat povýšení. Teď arci musím čekat.«

»Panu z Redrů je to asi lhostejno, hůř je mně. Nemaje prostředků dostudoval jsem s napjetím všech sil a moje praxe není ještě taková, aby mě zbavovala starostí.«

»Nemylte se, moje šlechtické jméno není ještě důkazem bohatství,« usmál se Bohdan. Neotvíral sice rád před každým své srdce a své důvěrné poměry, ale domníval se, že je povinen lékaři říci pravdu, když tak upřímně se mu ze své tísně přiznal. Mimo to byl mu lékař sympathický, a tušil, že se s ním bude častěji stýkat. »Můj otec,« povídal dále otevřeně, nezdědil žádného majetku a jeho služné právě vystačí k úhradě domácích výloh. Nu, nebudu vás déle zdržovat. Půjdu do svého bytu uspořádat poněkud své věci, abych trochu zdomácněl. Za nějaký den přijdu opět.«

Podal lékaři ruku a odcházel. Cestou ho zamrzelo, že se ze všech svých domácích poměrů zpovídal, ale připomenuv si dobráckou tvář lékařovu, upokojil se. Skřivan jistě nepoběhne po městečku roznášet, co mu v přátelském hovoru sdělil, a není tedy třeba se nad tím pozastavovat. Byl rád, že se dověděl něco o svých hostitelích. Hned večer, když ve velmi mrzuté náladě k hostinci přijel, učinil naň hostinský dobrý dojem. Neměl onen typický výraz hostinských, kteří velkou zdvořilostí zakrývají své vydřidušské plány. Vesele ho uvítal, ochotně slíbil vyplnit, co si bude přát a ponechal mu na vůli jíst buď v hostinci, nebo v pokoji, či stravovat se jinde v městečku. Asi osmnáctileté děvčátko ve světlých pracích šatech, vonících téměř čistotou, vedlo ho do pokoje a vklouznuvši napřed do pokojíčku, rychle upravovalo vše, aby mohl záhy ulehnouti. Nevšímal si ji příliš a také dobře ji neviděl. Byla to světlovláska, pružná a hbitá. Než odešla, tázala se, přeje-li si večeřet, a když odepřel, zmizela s tichým pozdravem. Ráno žádal o snídaní do svého pokoje a snídaní mu přineslo jiné děvče, neurčitého věku, čtrnáct či patnáct roků staré a také tak čistounce oděné. Mělo tytéž světle plavé vlasy, které v dlouhý cop spletené splývaly přes záda. Hezky vesele se mu uklonila a položivši na stůl snídaní, obrátila k němu velké, šedé oči. Líbila se mu ta dětsky veselá tvář s jemným nádechem broskví, a její jasné, milé oči. Pousmála se a vyběhla ven. Sám se pousmál a s chutí posnídal. Byt nebyl sice tak zařízen, jaký doma měl, ale jemu se líbil. Oknem se díval ven do zahrady, ve které na dlouhých záhonech bylo nasázeno různých druhů zeleniny. Podél plotu táhl se dlouhý úzký záhon plný květin. Za zahradou zelinářskou viděl sad ovocných stromů a na konci sadu besídku.

Zatoužil po ní. Až bude teplo, nebo až někdy bude vlažný večer, usadí se tam a bude naslouchat hudbě korun stromových a ševelu větru. Jen kdyby bláta nebylo! V tom ohledu zkoušejí Kránovští trpělivost hostí opravdu barbarsky. Nestálo by přece tolik, kdyby udělali podél silnice pěšinu, po které by hosté mohli uniknout kalužím a bezednému blátu. Jak se později dověděl, byl v tom kus domácí vojny. Obyvatelé žádali, aby pěšinu dal udělat majitel lázní, který béře zisk za něco, co ho nic nestojí a velkostatek zase ponechával starost o chodník městu, které má z hostí užitek. Kdy bude boj dobojován Bohdan nevěděl a smířil se také brzy s blátivou silnicí, jako se smířil se svým osamělým životem. —

Přišed do hostince, podíval se na hodinky a viděl, že bude záhy poledne. Zastavil se nerozhodně na chodbě, nevěda, má-li si dát jídlo donésti do pokoje, nebo snad obědvati v hostinské místnosti. Obával se dotěravých pohledů cizích hostí a nepřál si, aby snad proti své vůli musil se s někým seznamovat, jehož společnost byla by mu později obtížná.

Dříve než se rozhodl, objevilo se v chodbě děvče, které ho večer do pokoje vedlo. Byl překvapen jejím vzhledem. Neobyčejně libezná její tvář jemné pleti, bohaté světlé vlasy a veliké šedé oči připomínaly mladší sestru, kterou znal od rána. Jenže tato prozrazovala pů-

vaby ženy, rozkvétající v jaru života. Usmála se na něho, nejevila rozpaků a důvěrně se k němu přiblížila.

»Přejete si něčeho, pane poručíku?«, ptala se.

»Ano, slečno, rád bych obědval,« přiznával se. »V pokoji se mi nechce jíst a chci vám také ušetřit práce. Mezi hosty se obávám jíst, abych nebyl obtěžován. Poraďte mi.«

»Miléráda. My jsme již s tatínkem o tom hovořili a nebude-li panu poručíkovi na obtíž společnost pana doktora Skřivana, může jíst v pokojíku s ním.«

»Naopak, budu povděčen, že pan doktor bude v mé společnosti. Byl jsem právě u něho.«

»Prosím tedy, račte se mnou.«

Obrátila se a šla před ním, vedouc ho soukromým bytem hostinského. Dvě nebo tři menší děti seděly svorně v kubíčku na podlaze a hrály si. Spatřivše děvče a důstojníka, zvedly udiveně hlavy a nejmenší z nich začalo volat: »Jeničko, Jeničko, oni mě šidí.«

»Počkej, přijdu ti na pomoc,« povídala vesele a shýbnuvši se, políbila malého občana v sukničce, jenž se zdál být políbením úplně upokojen. Druzí by asi byli také něco chtěli, ale lákal je pohled na uniformu. Bohdana se obrázek, který spatřil, velmi mile dotekl. Měl vždy veliký strach před rodinami, v nichž bylo mnoho dětí, poněvadž obyčejně v nich panovala anarchie, spojená s hlukem a křikem vadících se a peroucích se dětí. Ale tady jakoby kouzlo shody pojilo od nejmenších do největších. Ladná postava děvčete mihala se mu před očima a cosi radostného vanulo z jejího zjevu.

»Bude-li libo, zde může pan poručík jídati,« povídala, když za ní vešel. Útulný pokojík byl zpola zařízen za obývací pokoj a jak se Bohdan dověděl, byl to pokojík, ve kterém spával hostinský Vaculík. U okna byly dva stoly pro hosty upravené. Z pokojíku mohlo se vejít do restaurace, kam hosté docházeli. Pro domáci obyvatele Kraňovské byla hostinská místnost na druhé straně chodby, aby hosté nebyli obtěžováni.

»Zde to je velmi pěkné,« liboval si Bohdan. »Kde sedává pan doktor?«

»U zdi. Ale on ustoupí, kdyby si snad pan poručík přál.«

»Ne, ne, není mým úmyslem vypuzovat z míst, kde kdo uvykl sedati. Posadím se do čela stolu. Slečně říkají Jenička?«

»Ano, zvykli si na to, jak mi říkávali, dokud jsem byla menší. Jana se jmenuji.«

(Pokračování.)

VÍTĚZSLAV VALENTA:

Podzim.

Pode mraky smutek visí.
Vítr trhá křovin list.
Cítíš duše? — — Ruka čísi
hází smrť, do drahých míst. — —
Na záhonech vadne kvítí. —
To jsou sny, jež odnes čas!
My prý můžem znovu sníti
o máji, jenž přijde zas.

Ptáci letí do daleka. — —
Za nimi se dívá zrak.
A v údolí šumí řeka,
nezvykle a smutně tak. —
Šumí — — šumí — — A na lávce,
tam, kde máj kdys seděl jen,
hlídá podzim žití plavce
i kraj, jenž je zpustošen. — —

JAR. PASOVSKÝ:

Bez nadpisu.

Má matka ráno chodívá
mne budit polibkem —
ó, co jen lásky ukrývá
i něžnosti se v něm!

Leč, co by pohled očí řek',
a úsměv, ret i líc,
kdyby ten vroucí polibek
mě neprobudil víc . . .

GOETHE:

Znalec a umělec.

Znalec: Tak! bravo, pane! Jen
ta levá strana
nestejna s pravou;
zde dlouhé mi to moc,
zde široké;
zde krčí se to,
a rty nejsou
jen příroda,
tak mrtvo všechno!

Umělec: Ó, raďte! pomoc,
bych se zdokonalil!
kde prazdroje jsou přírody,
bych čerpaje z nich
nebe cítil, žití
v špičky prstů stoupati výš?
bych božským se smyslem
a lidskou moh
svou vytvořit rukou,
co u své ženy
hned animálně mohu, musím.

Znalec: Jen přihlédněte!

Umělec: Ták! *J. B.*

■ ■ ■

ČESKÉ SKLO A ČESKÝ PORCULÁN.

V Umělecko-průmyslovém museu je zajímavá, originální výstava. Péčí ředitele dra K. Chytila sneseno a ve dvou sálech vystaveno veliké množství českého skla a českého porculánu jakož i předmětů z kameniny, terralithu, siderolithů atd. z periody 1780 až 1840. Hned na první pohled překvapuje přehledné a ladné umístění materiálu, jenž zdobíval kdysi bohatší domácnosti našich předků a jenž vrátí se do soukromých přibytků i do museí po většině jako objekt ceněný a hledaný.

Žasneme nad tím, jak podařilo se pořadatelům tolik cenných předmětů získati. Vidíme, že pocházejí ze sbírek čelných aristokratických rodin, z museí i ze sbírek soukromých milovníků tohoto zboží. Výstava je takřka úplná.. je tu porculán z nejstarších našich továren v Slavkově, Staré Roli, Chodově, Týnici, Děčíně, Klášterci, Lokti, Pirkenhammru, Salvici, Praze atd., české sklo z hutí na severu a západu Čech.

Až dosud neviděli jsme tolik porculánu pohromadě; poskytuje se nám vítaná příležitost srovnávati nejen jednotlivé kusy, nýbrž i celé skupiny co do původu i co do časového vzniku. Jsou tu kousky, z nichž hlásí se značná cena umělecká a znamenitá technická vyspělost. Zvláštní cenou uměleckou honosí se zejména stolní nářadí, vásy, hodiny a podobné přepychové i užitkové předměty, kdežto p l a s t i c k á d í l a, jako sošky a skupiny, m a j í u m ě l e c k o u c e n u m e n š í. Tato menší umělecká hodnota našich plastik vysvětluje se tím, že továrny neměly samostatných tvůrců-umělců pro tuto skupinu výroby, vyšší pak hodnoty u druhé skupiny docileno tím, že výroba našla hojnost cizích vzorů, které snadno mohly býti napodobeny jak ve tvaru, tak i v malbě. To bylo ovšem na újmu originality české výroby, ale naproti tomu

JOSEF MÁNES: ZTRACENÝ SYN.

nelze přehlédnouti, že provedení je tak dokonalé, že můžeme své výrobky bez obavy postaviti vedle nejlepšího zboží vídeňského a mišeňského. Pokud se týče plastiky, nesmíme zapomínati, že v letech dvacátých až čtyřicátých minulého století její hodnota umělecká i v cizině valně poklesla. Toho následek byl, že shasl zájem o tuto výrobu vůbec, a není divu, že ani v českých továrnách nebylo místo a peněz pro — umělce modeléry.

Nesmírně důležitou je přítomná výstavka pro určení původu našeho skla. Milovníkům a znalcům českého skla je známo, jaké obtíže jsou spojeny s rozluštěním otázky, kde povstaly nejlepší druhy našeho světoznámého českého skla křišťálového, broušeného a dvojitého. Přes všechno úsilí nepodařilo se badatelům rozřešení této průmyslové záhady, z čehož se vydatně kořisti. Němci totiž valnou část nejstaršího a nejlepšího skla našeho si přivlastňují. Tak na př. považují němečtí znalci české dvojité sklo za výrobek pruský. Ve výstavě naší arcif zastoupeno je sklo mladší, jehož původ však dosud nebyl také přesně vyjasněn. A tu vidíme ve výstavě několik skupin skla českého, jehož původ — místo výroby i čas — jsou nade vši pochybnost ověřeny. Hrabě Harrach vystavuje výrobky vlastní, o jejichž místě výroby a doby nemožno přece pochybovati; důkaz sesiluji také výrobky skláren v Boru (u Mimoně) a j. v.

Výstava je naprostou novinkou v tom směru, že jsou v ní soustředěny poprvé výrobky všech hlavních továren, a to v takovém množství a v takové hodnotě umělecké, že i laika upoutá tato pestrá směs starého porculánu a skla. Po dlouhá leta v našich patricijských rodinách jako oko v hlavě ochraňováno a v zasklených skříních jsouc narovnáno, hlásalo — sklo i porculán — nejen bohatství, ale i smysl pro umění našich předků. Po nás, po naší době nezbude — bohužel — jistě tolik krásných, tolik drahocenných, tolik milých památek uměleckých.

Doporučujeme zejména sběratelům, aby výstavu důkladně prostudovali, majitelům pak starších věcí, aby se tu poučili, co mají a čeho si asi neváží tak, jak památka zasluhuje. Leccos se doma povaluje, s lecčíms se pohrdlivě nakládá, do kouta staví, co by i na výstavě došlo náležitého ocenění a co dnes representuje značnou hodnotu majetkovou. Do domácností vnikají agenti, kteří pasou po starších předmětech, a kterým hravě se podaří majitele takového »haraburdí« přemluviti, aby je buď za babku prodal nebo vyměnil za bezcenný obraz nebo dokonce — za kus banálního nábytku.

Kdyby výstava nic jiného nedocílila, než že nás naučí dívati se na tyto odkazy našich předků s větším porozuměním a pietou a dochovati je potomkům, nebo výstavám a muzeím .. vykoná tím dílo velké, dílo záslužné.

Řekli jsme, že výstava je vzorná, má veliký vědecký význam, má význam národopisný, má význam pro českou domácnost a pro sběratelství. Zdá se nám však, že přece jenom bylo leccos opomenuto. Postrádali jsme především přesnější data ohledně doby, do které výroba spadá, pak bychom byli leckde rádi viděli také tovární značku, nesmírně důležitou pro sběratele; abychom měli příležitost srovnávati výrobky české s výrobky cizími, zejména tam, kde naše produkce nápadně cizí vzory připomíná, bylo by velice vítáno, kdyby vedle charakteristického předmětu výroby domácí postaven byl pendant z ciziny. Nejsou-li protějšky v majetku soukromém, mohly býti přeneseny z vlastních sbírek Umělecko-průmyslového musea, kde jsme viděli takových předmětů celou řadu.

Dovídáme se, že sbírka bude přerovnána, a tu by snad mohlo býti projeveným přáním vyhověno. Páni pořadatelé zavděčili by se obecenstvu, kdyby vydali — výstavní katalog. Byla by to jedna z nejcennějších knih v oboru uměleckého průmyslu, hledané — repertorium! *B.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— František Beran Máji! Spisovatelé stýskávali si, že se v posledních vůlích na ně, že se na jejich naléhavé potřeby zapomíná. Stesky ty byly nejpalčivější v dobách, kdy české spisovatelstvo s největším úsilím pracovalo na vybudování a na zabezpečení svého Pensijního fondu. Bůh ví, kde vězela příčina — na všechny kulturní korporace bylo pamatováno — jenom na Máj se skoro šmahem zapomínalo. Když kterýsi plzeňský boháč celé své jmění, páčící se na čtvrt milionu, odkázal sboru ostrostřelců, řeklo se tenkrát, že mohla býti těmito penězi rozřešena celá spisovatelská otázka, že mohlo býti splněno dávné přání literátů, připojiti k Pensijnímu fondu dosavadnímu pensijní fond pro vdovy a sirotky po spisovatelích.

Stesky zůstaly dlouho nepovšimnuty. Ale jeden muž věnoval jim slechu, pochopil, co znamenají. V neděli dne 8. prosince 1907 skonal čestný občan obcí Karlína a Sobotky pan František Beran, jenž pamatoval ve svém testamentu na Spolek českých spisovatelů belletristů Máj odkazem 4000 K. Je to dosud největší dar,

Je to největší odkaz, jehož se tu Máji dostává. Vzácného, řídkého věku dožil se starý pán, jenž poctivě zasloužil sl úspěchy, jimiž přičinění jeho bylo korunováno. Jako sladovnický přišel před dávnými a dávnými lety do Prahy, zachytil se a přivedl to svědomitostí a počestností, bystrostí a vytrvalostí tak daleko, že jedno z nejpokročilejších měst našeho království vzdalo mu největší poctu, jmenovalo ho svým čestným občanem. Vykonavatelem závěti karlínského dobrodince, jenž mimo jiné zejména na Matici velikým legátem pamatoval, je zemský advokát p. JUDr. Josef Němec, náš literární a žurnalistický soudruh z mladších let.

Ve výročních zprávách Máje, před hřbitovem našich milých druhů, rok co rok uvádíme jména těch, kdož Máji dali něco do vínku. Stojí tam psáno:

V poslední vůli vzpomenuli Máje: MUDr. Josef Raab, v Nových Benátkách, roku 1892 odkazem 600 K, Alfred Werner, měšťan pražský, roku 1893 odkazem 200 K, Eliška Pešková, spisovatelka v Praze, roku 1895 odkazem 100 K, Fr. Alt, kavárník v Praze, roku 1895 odkazem 300 K, Jan Hrdý, učitel v Praze, r. 1896 odkazem 300 K, Julius Macků, studující v Hartmanicích, roku 1898 odkazem 2000 K, R. Keller, lesní adjunkt v Jetřichovicích u Čes. Kamenice, r. 1899 odkazem 40 K, Jan Vávra, spisovatel v Hradci Králové, r. 1900 odkazem 600 K, MUDr. Josef Funda v Praze, roku 1900 odkazem Pensijního fondu Máje 2000 K, MUDr. Bohumír Souček, lékař v Praze 500 K, Aug. Špulákova, vdova po c. k. vrchním berním inspektoru v Plzni, odkazem 800 K. Přibude tam největší náš příznivec, František Beran, čestný měšťan obcí Karlína a Sobotky, jenž vzpomenul Máje odkazem 4000 K.

— **Prostějovské městské divadlo**, nádherný palác postavený ve východní části městského parku podle plánů architekta Jana Kotěry, odevzdáno bylo v sobotu 30. listopadu a v neděli 1. prosince svému uměleckému poslání. Byly to dny opravdu slavnostní a krásné, družné nálady, k niž přispěl jednak vznešený účel sám, jednak návštěva milých hostů ze všech měst Moravy, Slezska a Čech, celá řada zvučných a milovaných jmen, mezi nimiž jména našich přátel z Máje jistě nebyla poslední.

ZÁTIŠÍ OD ANTONÍNA WIEHLA.

V sobotu večer byl jakýsi druh slavnostní akademie, kde po krásné a obsažné řeči prof. M. Ursinyho, místopředsedy Družstva pro vystavění brněnského divadla, který promluvil o cílech a významu dramatické výchovy lidu, sehrána byla aktová hra Vrchlického »K životu«; v neděli odpoledne byl velký hudební festival, na němž se k velkolepé

produkci sdružilo pět mohutných výkonných těles hudebni Moravy: prostějovská »Vlastimila« a »Orlice«, »Brněnská Beseda«, olomoucký »Žerotín« a »Moravan« z Kroměříže. Večer byl sehrán Šimáčkův »Jiný vzduch« se Želenským v úloze Elisa. Jak divadelní sál, který je jádrem bohatě rozčleněného spolkového Domu Národního, tak zejména ráz i provedeni prvních v něm absolvovaných produkcí uměleckých mile překvapily přečetně shromážděné hosty. Bylo hned nade vši pochybu jasno, že Prostějov odevzdává krásný svůj stánek Thaliin rukám velké umělecké discipliny a vyškolených allur. Mistři Kotěra, Sucharda, Preissler, Anýž, Köhler a j. nadali bílý ten stánek Uměn vším, co nejkrásnějšího se jim zrodilo v uměleckých dušich; moderní věda a průmysl vyzbrojily jej nejnovějšími vymoženostmi dnešní techniky divadelní — — nuže, nechť i po stránce dramatického umění trvale stoupá jeho ušlechtilý význam, ke cti šlechetných zakladatelů Vojáčkových a k dnešnímu rozvoji celé sesterské Moravy. —*a*

⁂ **Zkažená krev.** Na redakční stolek přilétlo pozvání k divadelnímu představení, k němuž nebývá zvykem vysílati referenta. V divadelním sále Řemeslnicko-živnostenské besedy v Praze (Bellevue) pořádal soukromý kroužek představení ve prospěch Mikulášské nadílky chovancům Vlašského sirotčince v Praze-III. Zavadím o program a vidím, že ochotníci hrají psychologický obrázek o 1 dějství od Ladislava Stroupežnického »Zkažená krev«. A tu vynořila se ze zapomenutí dávno a dávno zapadlá episodka. Jednoho dne přišel do redakce »Hlasu Národa« sympatický hospitant listu, také už zesnulý, Karel Fischer, usadil se jako obyčejně ke stolu, napsal lokálku, podal ji redaktorovi a řekl: »Záleží mně velice na této zprávičce.« Někde na periferii města dávali »Zkaženou krev«, Fischer šel se na ni podívat a napsal o aktovce referátek. V tom otevrou se dvéře a vejde dramaturg Národního divadla Ladislav Stroupežnický. Bylo to nějaký měsíc před jeho smrtí. Hovoří se, hovoří, až přijdeme na »Zkaženou krev«. Stroupežnický se rozohnil a pozasteskl si, že macešsky se chová veřejnost k jeho aktovce »Zkažená krev«. Bystrý a důmyslný dramatik zakládal si velice na tomto dramatickém obrázku — autor scénicky přesvědčuje, že děvče ze zlodějské rodiny musí býti také zlodějkou — a považoval jej za jednu z nejlepších svých dramatických prací.

Napadlo mně: Jdi se na tu Mikulášskou nadílku podívat. Vstup mne naladil velice příjemně — divadelní sál byl nabit vybraným obecenstvem. Ochotníci se znamenitě tužili a aktovku sehráli s pozoruhodnou routinou. Z ochotnického souboru vynikla v roli zlodějky-nevěsty slč. Vl. Hradčanská, žačka paní M. Hübnerové, která roli provedla s temperamentem a s náležitým porozuměním. Ale hra sama působila trapně, zarážela svou strojeností a nepřirozeností. Stroupežnický se své doby velice rozčiloval nad jedovatou, zlomyslnou narážkou, kterou se ho kdosi nešetrně dotkl. Aktovka u srovnání s čistou, svěží dramatickou jeho činností nazvána — zkaženou krví! Když jsem po představení vyšel na nábřeží, pršelo a vítr řádil v akátových korunách. Vzpomínal jsem na nebožtíky, na Stroupežnického i na oddaného jeho přítele Karla Fischera, a to snad je příčinou, že jsem reminiscenci uložil ad acta s povzdechem: »Ve všem na světě, v každém člověku, v každém jeho díle je kapka — zkažené krve.« *Dr. R. J. K.*

⁂ **Vějíř lady Windermerové.** Oskar Wilde je básník, u něhož si nikdy nepřestaneme ceniti božsky úchvatného daru duchaplnosti. Je oslnivý, jiskřící, vynalézavý a — vroucí. Při všem dandismu a pohrdavé morálce společenské, kterou obrací na rub, aby se vymstil právě její špatně chápané převrácenosti, má akcenty svrchovaně lidského cítění, které nikdy neselhou. Wilde strhne svým výsměchem, fascinuje svojí ironickou a nevtíravou kritikou. Potřebuje proto herců vysoce intelligentních, kteří proniknou jeho ideu a kteří mají plně v moci distinguovanou umírněnost jeho přiostřených prostředků, finessu jeho grimas a gest. Souhra na scéně vinohradské byla ku podivu blízka ideální představě takové wildeovské komedie. Obě partnerky kusu, pí Táborská (lady Windermerová) a Benišková (Erlynová), první svými akcenty raněné lásky, druhá svými hrdinsky utlumovanými výbuchy přirozené vášně mateřské, zaslouží srdečného ocenění. Slečna Kratinova jako klepavá vévodkyně byla přirozená a založila svoji postavu pravdivě, beze svádějící affektace. Výrazný byl kvartet salonních světáků (lord Darlington p. Boleškův, p. Dumby p. Táborského, Lorton p. Charvátův a Cecil Graham p. Hlavatého), kvartet, jehož každý člen měl svoji karakteristickou masku, svůj rázovitý odstín a případnou, povahově založenou deklamaci. Lord Windermer měl snad býti v zevnějšku pojat salonněji — hrou stál však na své výši. Okamžik ve výborném třetím aktu, kdy zmaten a v náhlé bezmoci uklání se k paní Erlynové při scéně s vějířem a kdy pouhou gestikulací ruky vyjadřuje všecko svoje distinguovaně tlumené opovržení, je prostě úchvatný. V témže třetím aktu prchá lady Windermerová po zlodějsku z pozadí portiery, kde byla ukryta: ten odchod by bylo založiti diskretněji, maskovaněji. Wenigova výprava salonů překvapila vkusem a eleganci. Kamprova režie postarala se hlavně o živý spád a hyb rušně za sebou jdoucích scén. Vše nasvědčuje tomu, že Wildeovo drama stane se přítažlivým kusem repertoiru. *E.*

⁂ **Josef Mánes: Ztracený syn.** Objeven zase nový Mánes. Je z první doby jeho tvoření — vznikl ještě před »Petrarkou«, »Lukášem Leydenským« a »Hrobnikem« (maj. posledního obrazu je JUDr. Otokar Herold). Všechny tyto tři obrazy maloval Mánes pod dojmem smrti otcovy, — Ztraceného syna asi ještě za živobytí svého otce. Obraz sálá barvami a má takřka Rem-

brandtovské osvětlení. Lví dráp hlásí se ze starého, milého obrázku na několika místech. Nejmarkantněji z figury, jež v pozadí dychtivě ku předu se naklání. To je pravá Mánesovská figurka . . . kdyby nic jiného, tento detail legitimuje celý obraz. Přísti mistr je znát také na stromu, ba i na figuře ztraceného syna, v jehož tváři zračí se Mánesova záliba pro něžné tvary. Obraz podařilo se získati konservátoru c. k. fin. radovi panu Karlu Buchtelovi, jemuž ze zvláštní ochoty jej přepustil dvct. p. V. Szalatnay. Pan farář píše toto: »Obrázek patříval svého času zvěčnělému tchánu mému, Josefu Szalatnayovi, obchodníku a členu správní rady banky v Praze. Dostal jej, jak mi často říkával, od Josefa Mánesa, jehož dílo začátečnické onen obrázek byl. Tchán můj, oba Mánesové a Karel Purkyně, malíř, byli přátelé!« Pro vývoj Mánesova umění je obrázek velice charakteristický. *K.*

⁂ **Drobnosti ze života Wünschova.** Zesnulý cestovatel a spisovatel Josef Wünsch býval v letech sedmdesátých supplujícím professorem piaristického gymnasia ve Slaném. Václav Štech, jenž v té době ve Slaném žil, vypravoval v Májovém kroužku několik drobností ze života Wünschova, jež mohou býti zaznamenány. Wünsch napsal ve Slaném kus »Hledáme vychovatele«, jejž sehrála divadelní společnost, tuším Kramuleova, která tenkráte ve Slaném působila. Studenti byli hrdi na to, že jejich professor je dramatickým spisovatelem, a nadšení jejich způsobilo, že premiera měla mimořádný, slavnostní ráz. Wünsch rád a často na večer tento vzpomínal a říkával: »To bylo pěkné, velmi pěkné.«

Ale byl den v životě Wünschově, na který nerad vzpomínal. V jednom českém městě uspořádáno slavnostní představení k poctě vynikajícího vlastence našeho. Professor Wünsch, jehož živý temperament v těch dobách při takových příležitostech mnohou dobrou službu prokázal, slíbil, že napíše a také sám přednese proslov. Napsal ho, vystoupil na podium, ale nepřednášel. Bůh ví, co se to tenkráte s Wünschem stalo . . . ne a ne slova ze sebe vypravit. Znovu a znovu to zkoušel, napovídalo se mu, pomáhalo se mu všemožným způsobem, aby se ze své ztrnulosti dostal . . . všechno nadarmo, Wünsch musil s podia za nejtrapnější nálady četného obecenstva. Wünsche záhadná nehoda tak bolestně dojala a vzrušila, že bez svrchního obleku a bez klobouku utekl do kraje a několik hodin pobíhal ve volné přírodě. Div že to Wünsch tenkráte životem nezaplatil, zápal plic dostal a dlouho zápasil mezi životem a smrtí. Uzdravil se — ale uminil si, že už nikdy veřejně nevystoupí a také nevystoupil.

Ještě jedna reminiscence prosí o místečko — pro svou čipernou pointu. Když byl Václav Štech v sekundě, učil Wünsch v primě. Primán Libovický kamarádil se Štechem, a tu se stávalo, že sekundán primánovi často pomohl, když s úlohami zápolil. Jednou vypracoval Štech Libovickému latinskou úlohu. Wünsch, jenž byl učitelem přísným, ale vzorným a svědomitým, poznal, že úlohu, ač nebyla prý bezvadná, nepsal Libovický, a hádal, že ji nepsal nikdo jiný, než jeho důvěrný kamarád. »Poslechněte, Štechu«, řekl Wünsch, »za to, že jste tu úlohu — připomínám, že ne právě nejskvěleji . . Libovickému udělal, zasluhujete hubičku od — Libovického — jestli to však uděláte ještě jednou, dostanete pár pohlavků — ode mně . . .« —*or.*

MALÍŘ K. SVOBODA V MADRIDĚ.

⁂ **Pro paní Josefu Náprstkovou** byl přichystán obraz, jehož reprodukci ozdobujeme svůj list. Dílko toto je ještě v jiném směru zajímavé — tvůrcem jeho je totiž stavební rada p. Antonín Wiehl, jenž pustil se s velikou vervou, a jak ukázka svědčí, s nevšedním zdarem do malování. Zesnulá paní přišla jednou k Wiehlovům právě ve chvíli, kdy pan konservátor sestavoval si pro plátno originální zátiší, o dílo se velmi zajímala a byla velice potěšena, když jí pan Wiehl originál nabídl. Obrazu se bohužel nedočkala — zemřela dřív, než malíř byl s obrazem hotov. —*r.*

⁂ **Malíř K. Svoboda.** C. k. konservátor, stavební rada p. Wiehl, jenž nedávno se svou chotí po severní Africe a ve Španělsku cestoval, setkal se v Madridu s milým krajanem naším, malířem K. Svobodou, jenž se ve Španělsku zcela aklimatisoval. Čtenářům připomínáme, že Svoboda žije už přes deset let v Madridě; vyniká jako znamenitý znalec starých mistrů, jejichž obrazy jsou vystaveny ve světoznámém Museu del Prado. Na zdařilém obrázku vidíme svého krajana ve chvíli, kdy ubírá se po monumentálním schodišti do Musea de Arte moderna poblíž rozsáhlého stinného sadu Buen Retiro. Svoboda má svou malířskou klientelu v nejvyšších kruzích španělských, kde je vítaným jako umělec i jako výborný, humorem oplý-

vající společník. Daří se mu výborně, ale najednou ho popadne stesk a Svoboda rozjede se do Čech ke své drahé mamince na Turnovsku. Když kdysi, vypravoval nám p. st. rad. Wiehl, jenž dal nám svou fotografii k disposici, ve sdílné náladě na přání královny matky »Kde domov můj«, zazpíval, oko její při vzpomince na krásné chvile, jež prožila jako abatyše Terezianského ústavu šlechtičen na Král. Hradčanech, se zarosilo. Byly prý to nejšťastnější chvile jejího života . . . . .

·· Jos. V. Sládek: Spisy básnické. Díl II. Kdybychom na jednu misku váhy nakupili vše, co nahromadila již modernistická naše poesie, všecky ty knihy nervosy, mdloby, dekadence, hniloby a rozkladu, a na druhou misku hodili jen ty dva svazky poesie Sládkovy, jak hluboko klesla by miska ta a jak by ta prvá vysoko vyletěla! Jako blahá lázeň působí lektura ve svazcích těch, je to tak jako v té rozkošné siciliáně Detleva von Liliencron, kde básník líčí, jak po večírku, kde zpívá se píseň »von Felix Mendelmaier«, doma se vykoupá v Bachovi a Händlovi. Vše je tu tak ryzí a čisté, každý verš je tu jako zlatá mince, nesoucí obraz básníka pravého, člověka celého, jenž vždy tak vážně a opravdově díval se do života a zpíval jen, měl-li co vážného říci. Ale pak řekl to s celou vroucností své duše, prostě, ale hluboce, nic nedbaje přelétavé mody, nehoně se za planými effekty, bez posy, titěrek a hříček, jen jak myslil a cítil. A ty dva svazky jeho poesií jsou nyní krásným obrazem poctivé práce a bohatého básnického života. Objímají mimo velké, v samostatných knihách vydané básnické překlady celou Sládkovu básnickou činnost, jeho vroucnou a hlubokou lyriku, intimní jeho originální ballady a obrázky, kde citem a poesií vyzlatiti dovedl i drsný život; jeho mistrné sonety a vzletné básně vlasteneckého zanícení, jeho rozkošné písně pro děti a humorem perlící písničky v lidovém tónu a konečně třísť drobných, ale překrásných převodů z cizích poesií: americké, anglické, ruské i norské, jichž sebrání tuto v jeden celek nejvíce dovede oceniti ten, kdo na cestě Sládkem ražené pokračuje. Vedle knih již dříve vydaných obsahuje druhý díl souborného vydání jeho básnických spisů celou novou sbírku básní »Za soumraku«. Jest pokračováním knihy »V zimním slunci«, jest krásným a harmonickým závěrem, po němž, nevím, lze-li ještě říci jiné slovo poslední. Po »Zimním slunci«, kde básník smiřuje se se vším, kde úsměv míru a pokoje všecko mu ozlacuje, i bolest i utrpení, nemohla přijíti již jiná kniha, než jaká přišla, kniha tichého se odevzdání a přípravy k odchodu. Básník s ním nekoketuje a nezahrává; jako život i smrt mu je vážnou věcí (místy cítíte, že by řekl rád ještě více, kdyby jen »ty věrné oči nezarmoutil«), věcí, jíž třeba hleděti vážně do tváře. A v tom tichém pohledu zpátky do života, v té vděčnosti za lásku a věrnost drahých duší, které s ním šly životem, v tom stesku loučení, jež jednou nastane, v té víře, že nežil nadarmo, a v touze po klidu a míru našel tolik krásných a harmonických tónů, že teplem toho hlubokého cítění odpařuje se všechen smutek, všecka bolest. Vane tu ta krásná nálada, která ovívá vás na př. z poslední knihy Longfellowovy »Ultima Thule« nebo z oné nevystihle krásné básně Tennysonovy Grossing the bar, kde básník chystá se vyplouti na moře věčnosti.

Krásné dílo básníkovo je ukončeno. Bolestí počalo, ale harmonicky vyznělo jako tichý večer. Nikdo je už neodmluví a nezakřikne, impotence a zloba jiných jím nepohne. Stojí tu na vždycky. —*a*—

·· **Zvláštnost Prahy.** V Thunovské ulici na Malé straně je palác (č. 18), v němž nalézají se nyní místodržitelské úřadovny. Dům tento je zvláštní tím, že se do jeho zahrady vstupuje — z třetího patra. Zahrada tato je rozdělena terassami na tři oddělení; nejdolejší část její vyniká dvojramenným, monumentálně řešeným schodištěm, ve druhém je barokový, kulatý pavillon, jehož první patro zabírá salónek, zdobený pískovými malbami. Zvláštní kvality umělecké nemají. Rozhled odtud je úchvatný — hluboko pod námi leží zahrada Thunovská, nad hlavami našimi je zahrada zámecká. Ve třetím oddělení je zahrádka zelinářská, těsně související se starou hradební zdí hradčanskou. Odtud rozevírá se jeden z nejkrásnějších pohledů na Prahu — zelená báň dómu svatomikulášského vypadá, — následkem optického klamu — jakoby spočívala na sousedním domě. Nad hlavou máme střechu svatovítské věže, pod sebou směs střech a věží. S tímto domem souvisí jednopatrový dům, jenž kdysi panu arch. Maternovi náležel. Dům tento slyne velkopanskou disposicí místností, které jsou seskupeny kolem architektonicky řešeného arkádového dvora v pěkném barokovém slohu. Dům přešel v majetek řádu Polských jeptišek, které přední pokoje adaptují na kapli. Kdo se chce do domu podívat, musí si přispíšiti — co nevidět bude nový klášter uzavřen, a nikomu, nebude vstup dovolen. —*r.*

Ztracený kufr spisovatele K. Klostermanna byl šťastně kdesi v Uhrách nalezen a vrácen autoru. Další rukopis povídky »Vypovězen« nedošel však v čas do Prahy. Redakce prosí čtenáře za omluvu, že v tomto čísle nenalezne ještě pokračování.

Ročník VI. číslo 12. vydáno dne 13. prosince 1907.

MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Vánoční nálada.

Obloha je stkána bledá
z andělských jak bílých per,
tmavé les k ní témě zvedá,
táhne tichý svatvečer.

Jaké ticho v širém lese,
kde vše bílý skrývá snih!
Dříve než kdo naděje se,
má je také v prsou svých.

Ztracený jak v dávném čase
ráj by se to otevřel,
duše na mžik odívá se
v čistých citů sněžnou běl.

Havran smutku v dálku letí,
střásá starost těžká skráň,
v sněžná pole nepaměti
vzpomínání kráčí laň.

J. DĚDINA:

Štědrovečerní trilogie.

Seděli jsme po důkladné Ježíškově večeři v rozsáhlém saloně přítele Petra Maëla, známého francouzského romanopisce. Pohovky-křesla ve slohu Ludvíka XIV. byla široká a pohodlná — mohutná dubová polena v krbu mírně žhála.

Na takové štědrovečerní diner byli zváni jen nejintimnější přátelé: admirál Pauch se ženou, kmotři nejstaršího syna Frede, mladý professor přírodních věd na Sorboně pan Robert, kmotr tříletého Petra, konečně mistr Rodin, sochař, kmotr malé Anny.

Professor konservatoře, virtuos na housle pan de Broux a já, jsme byli starými kamarády pána domu.

Z dam nejroztomilejší byla sestřenice domácí paní, mistryně harfy slečna Rosa, jež přijela na návštěvu do Paříže z Alžíru. Štíhlá, svižná, kreolka skorem, s modrolesklým vlnivým vlasem, svěžím, kyprým poprsím, s velikýma, vroucnýma modrýma očima, s nahým předloktím, oblým jako stvol leknínu. Ručka její byla sama melodie pohybů, spoutaných v kouzlo tvarů, křehkých jako zároveň mocných, něžností více než energií převládajících.

Paní domu byla prostá dáma, vyhovující všem požadavkům vlídné pařížské hostitelky; sekundovaná nezbytnou přitěží velkých francouzských solidních domů — starou kojnou, námi prostě Nunu zvanou, kteráž vzdor zákazu dovedla vždy nalézti záminku, aby vešla do salonu a pozdravila kmotra a kmotru svého syna odkojence, udělala pukrdle tomu i onomu.

Čekal-li jsem tedy chvilenku sám v malém salonku, hned přicházela prohrábnout oheň v krbu, či ptát se, není li příliš horko. A tu s otázkou po zdraví mé rodiny počínala vždy

litanie jejího života. Znal jsem veškerou její rodinu od a až do z.

Ztrávil jsem s drahým příte'em Maëlem intimně mnohou chvíli v jeho domě, kde Nunu měla svá práva. Náš pán a její Frede byla dvě válečná hesla, kterými prorážela i nejpřísnější zákazy domácí paní.

»Jděte, jděte, Nunu, dohlídněte v kuchyni a lokaj ať přinese kávu a čaj« . . .

Po kávě a čaji, po chvilence hovoru vytratila se slečna Rosa, pak pan de Broux, pan Robert a za nimi domácí paní.

U menšího salonu, kam stoupalo se po pěti širokých, mramorových schodech, odhrnula se hedvábná bledomodrá záclona, a paní domácí oznamovala s vážným úsměvem, že p. de Broux, sl. Rosa, pan Robert a ona přednesou hudební symfonii od pana de Broux.

»Ach, hudba,« pomyslili jsme as všichni překvapeni, neboť jsme při vstupu nástroje nebyli ani znamenali. Však nebylo času na přemýšlení; již tichou melodií proudila hudba jako křišťálový potůček lučinami . . . Jemně plynuly snivé tóny houslí, k nimž tu a tam přidalo se v dvojzpěvu tiché čelo — znějící mohutněji a šířeji, vítr se rozpoutával a z temné oblohy v perlách bohatých harfových tónů padal na luhy, ve potok jarní, blahodárný déšť. — Piano zarachotilo vzdáleným hromem . . . jemné, sluncem ozářené perly deště řídčeji kanuly z harfy, očarované milostnou slečnou Rosou, až konečně nad požehnanou nivou sklenula se duha, rozplynuvši se ve vonný vzduch, naplněný svěží vůní květů a jásotem nebeského ptactva.

S milým úsměvem v rozrůžovělé tváři, vroubené bílým vousem, gratuloval mistr Rodin skladateli, slečně Rose, domácí paní, s lítostí podotýkaje, že jest mu od nás již odejíti. Bydlel daleko, až za Paříží a musil, aby se dostal domů. Po půl hodince i ostatní hosté se poroučeli.

»Merci, merci, de Broux, překvapení jest nezapomenutelné,« volal za skladatelem hostitel Petr, i já, povstana, chystal jsem se poroučeti.

»No, můj starý, žádné hlouposti! Máte odsud několik minut, tedy ještě zůstanete. Na spaní máme ještě času dosti.«

Usedli jsme kol vyhřátého krbu a hovořili. Paní domácí o úlohách Frede a zdraví dětí — slečna Rosa o své vlasti Alžíru a jeho krásách — Petr o moři a své cestě do Indie, kterou jako lodní chlapec vykonal, o způsobech Indů a podobně. Spát nikomu se nechtělo. Paní domácí nalévala znova čaje a podávala cukrovinky.

Slečna Rosa občas na mne upřela krásný svůj zrak, který pravil jasně: »A co vy nic nebudete vypravovat?«

Věděl ať od dětí, že jsem starý přítel domu a hlavně z povídání staré Nunu, která zajisté ve svých kázáních o mně ji opakovala na tisíckrát: »Ach Ježíšku, slečinko, pan Dědina, no, ten toho prodělal — ten zná Paříž; nemyslej', že chodil pořád takhle ve fraku s bělostnou náprsenkou, Kristáčka drahýho — né, né, ani nemůžou pomyslet. Když to před lety náš pán paní povídal — celej ofice (sloužící), služka, Johan, panská, já, všichni jsme bučeli jako telata — až pán zvonil, co je to v kuchyni za rámus.«

Znal jsem výmluvnost Nunu i bohatost jejích citů a proto otazníkům slečny Rosy jsem se nedivil.

»No tak, Dedina,« uhodil na mne z nenadání Petr, pozoruje manévr slečnin, »teď je na vás Vypravujte nám něco z dob, kdy jste jídal ‚vzteklou krávu' (la vache enragé, jest populární jmenování bídy umělců). Každý, drahá Roso, nemá tatínka milionáře a nebyl vychován v bavlnce jako vy — uslyšíte — — Prosím vás, nedejte se nutit! Všichni se na vaše povídání vždycky těšíme — tak tedy spusťte!«

S úsměvem, mlčky pokynuv hlavou, zahleděl jsem se do krbu na zbytky dubových polen a již tanula mi na mysli jedna z karakterních událostí.

I počal jsem, prose za shovívavost, následovně:

»Právě dnes před desíti lety, na štědrý den kol čtvrté hodiny odpolední, tlačil jsem vzadu dvoukolový vozík, na němž byl naložen veškeren můj majetek. Stěhoval jsem se! Proč právě tento den, náleží minulosti. Faktum jest, že se tak stalo.

Pracně od čtvrti latinské stoupali jsme k Montrougi.

V předu vozík tažen byl talijánem — snědým, štíhlým hochem, krásným jako antiky velkých mistrů, veselým a bezstarostným jako na sta jeho sourodáků, potulujících se pohostinnou, milou Paříží.

Oblečen v obligátní, sametový černý šat se spodky à la husar, na havraních, kudrnatých vlasech široký, koketně hozený klobouk, Angelo, můj model, táhl urputně do vrchu náš vozík.

»Odraz a nečum,« volal na kolemjdoucí posměváčky, kteří si tropili z naší archy šašky. — Nebo zase zval roztomile se chechtající slečinky zvučným, jako hudba znícím barytonem: »Je-li libo vsednout, za jedinou pusu až na konec světa!«

Hlas jeho byl milý, nikdy se nerozčilující, srdce, pravá perla slunného, zářícího jihu.

Že se lidé smáli a pozastavovali nad vozíkem, nebylo divu. — Předně nebyl čas k stěhování — za druhé náklad jeho, několik ob-

starožných křesel, taburetů, stůl s ulomenou nohou, barokní chaise longue (pohovka) s vylezlými péry a roztrhaným damaškovým povlakem, medvědí kůže, malířské stojany a plátna — přes to vše malebně přehozený ohromný, perský koberec, v jehož veliké, zubem času vyhlodané díry zatkl Angelo dvě otevřená, čínská paraplata, v předu jako kočího posadiv malířskou pupu životní velikosti, oděnou v kus hedvábí, s tureckým řezem na hlavě. To vše, zaranžováno Angelem, budilo smích i sensaci, kterou nikdo kolemjdoucím nemohl míti za zlé.

Ostatně, tak asi se stěhují všichni studenti, architekti, malíři a sochaři latinské čtvrti — s tím toliko rozdílem, že mají-li peníze, najmou dva, tři až čtyři vozíky — z nichž některé obsazeny kamarády v bluzách, provozujícími cestou na bigotfony, puklice a staré plecháče pekelnou hudbu.

Jelikož finanční situace nám tento luxus nedovolovala, spokojil se Angelo tímto — a úspěch byl neobyčejný.

Nemálo ovšem přispěl k tomu štědrovečerní den, v který by se ani žádná služka nebyla stěhovala.

Já nebyl zlého rozmaru, Angelo byl šťasten.

Tak určení dorazili jsme za živých sympatií koketní Paříže až do ulice la Gaité. Kdo neznal by krátkou, ale nesmírně živou ulici de la Gaité, kde bazar na bazaru, koncert na koncertu, kabaret na kabaretu, směs dělného lidu, šiček, hereček a herců, zpěváků a zpěvaček, pobudů s jejich pouličními děvčaty, osmahlé rodiny Taliánů se ženami v krojích, s chumáči otrhaných dětí, modelů, zpěváčků a pouličních malých tanečnic? Zde jest živel a centrum apačů (lotrů, pobudů nebezpečných) z Montparna, z kad jako noční sinavé hvězdy zla tryskají po celém okolí na postrach zpozdělým přespůlnočním chodcům. Zde, za nádražím Montparnase, v špinavých starých uličkách bydlí četné rodiny chudobných Taliánů.

Tu odehrálo se také mládí i jinošství Angelovo...

Nebylo kabaretu, kde by neměl známé, nebylo děvčete, které by za ním nezavolalo —

Přejížděli jsme uličku Montparnas na pravo, když náhle dvoukolák zvolna zastavil.

»Minutku odpočinku, patron (hospodáři),« zavolal Angelo, svlékaje řemeny s ramen, co já spouštěl podpěry a kola zakládal.

»Mohli bysme vypít čtvrtinku — jen se ze mne kouří — a hrdlo je sprahlé.«

Popotáhli jsme vozík trochu stranou do uličky a vstoupili do vinárny. Sotva jsme vešli, živě pokynul rukou Angelo, zamířiv v kout, kde v temnu za železným sloupem u osamoceného stolu seděla rodina Taliánů.

Selivý stařík, v kříži jako zlomený, slepý, s obstarožní malou harfou — o něco mladší stařenka s taliánským šátkem kol vychrtlých ramen — a tři děti: desetiletý chlapec s dlouhými vlasy a tahací harmonikou, šestiletá žabka se sukénkou tanečnice, s planetami na krku zavěšenými, a tříleté asi děcko s prstíkem ve vláčných ústkách.

»Dobrý den, starochu, dobrý den, maminko,« oslovil je Angelo, a již zdvíhal se země nejmladší, aby mu vtiskl na tvářinku vřelý polibek, — »děti mé ubohé, zesnulé sestry — sirotci, můj otec, má matka,« představil všechny krátce — »můj patron, u kterého stojím model —«

Usedli jsme k nim, poručili litr vína, fukli si na zdraví a pili. Víno bylo dobré, jako všude, kde schází se chátra, kteráž za špatné by šenkýři rozbila hlavu.

S dovolením odskočil jsem vedle k cukráři a koupil dětem libru moučných cukrovinek. Podal jsem matce a rozděliv mezi děti, zbytek jsem ji odevzdal.

Rozloučili jsme se srdečně a odcházeli.

»Vellce sympatičtí, vaši rodičové,« podotkl jsem Angelovi, »a co prachy? Vydělali?«

»Dnes právě ničeho,« odpovídal Angelo, hledě stranou k zemi a navlékaje popruhy na ramena.

»Minutku, Angelo — zapomněl jsem balík ve vinárně —« to řka, rychle jsem vkročil do místnosti, a došed staré matky, vtiskl jí stříbrný pětifrank do svraštělé ruky, že Angelo jim to posílá, že zapomněl a že spěchá.

»Ach, mé dobré dítě, můj Angelo,« děkovala babička třaslavým, pohnutým hlasem. »Bez něho jsme byli dnes bez krejcaru! Vyřiďte mu díky — díky, au revoir, pane, na shledanou!«

Angelo žil na svou pěst a rodiče vídal zřídka. Nic mu o události nesděliv, zatlačil jsem a archa za smíchu a veselých poznámek po čtvrt hodince dojela bez ourazu až k novému bytu.

Byl to přízemní domek s třemi ateliery, z nichž nejzazší byl velmi prostranný, s kuchyňkou, jídelnou a spacím pokojem. Složili jsme na rychlo vše do atelieru a hotovili se jíti k řádné večeři do některého z nejbližších hostinců — když s hrůzou, prohrabávaje kapsy, jsem poznal pojednou, že nemám již ani vindry. Nikdo mne ve čtvrti neznal, na dluh nebylo možná tedy někam jíti...

»Angelo, příteli —« oznamoval jsem překvapen svému modelu — »v mé tobolce není ani zrnka — co budeme dělat? — Máte-li vy, půjčte mi a já vám zaplatím.« Tento špatný vtip jsem udělal, abych zakryl skutečné roz-

paky. Pozvalť jsem Angela ráno, aby se mnou sdílel znamenitou večeři štědrovečerní a věděl jsem dobře, že peněz nemá — —

Angelo, nerozčiliv se, složil ruce na prsa jako Napoleon po prohrané bitvě, odplivl krátce na zem, pak rozhlédnuv se volně podal mi ruku, přál dobrého chutnání a mizel do širé noci.

»Angelo,« zavolal jsem za ním — »eh goi (co pak)?« Došel jsem k němu a dal mu balíček cigaret, z nichž jednu jsme každý zapálili. »Dostanu-li zítra,« řekl jsem k němu, »telegraficky vám pošlu. Na shledanou! Dobrou noc! Díky!«

Vykouřiv cigaretu, napil jsem se vody, zabalil se v těžky perský koberec, oblečen, obut, ulehl jsem do kouta a dlouho do noci snil. — Viděl jsem rodný statek v milé vlasti — jasnou štědrovečerní noc — naši ohromnou jizbu s dvěma velkými dubovými stoly — vánoční stromeček plný svíček — ohromný pekáč smažených ryb, kapra na černo plovoucího v studené omáčce mezi mandlemi a velikými hrozinkami, pekáče se smaženými slejškami, politými hustou horkou smetanou, máslem, tlučeným cukrem a perníkem tlustě posypanými, ohromné vánočky se zažloutle svítivým těstem, plným hrozinek sultánek — a u kamen na pekelci svítící veliký samovar, plný horkého čaje.

Slyšel jsem ve snu maminku, tatínka, nás šest dětí, chasu, děvečky a sluhy pěti roztomilé vánoční koledy, slouhu, troubícího k deváté na dvoře snivou melodii...

Viděl jsem u kamen naši nejmladší služku Marjánku, souchotinářku, s překrásnou tváří madonny — její krásné, nevinné oči s tmavými, dlouhými řasami, ovál obličeje tak čistý, klasický, ústka hebká, jako malinová — — —

Viděl jsem sám sebe vycházeti na náš prostranný, neposkvrněným, právě napadlým sněhem pokrytý dvůr — pohladit Krokusa, psa milého, podívati se tiše, tichounce do oken babiččina výměnku a pak do výšin jasného nebe, kde v tůni hlubokého modra zářily tajemné hvězdy, plul snivý měsíc.

A znovu v tom snění psal jsem — šestnáctiletý mladík — starou, na ten boží hod skomponovanou poesii, takto se končící:

...a vše spí tiše — svět je krásny...
měsíček piše obrys jasný
na pole dvoru —
vše něhou dýše.
Svět je přec krásný!
Ó, Bože jasný — jak je krásný —

Snil jsem... Peruť Morfea oděla chudobu mou bohatstvím snů — snil jsem šťasten až do bílého rána.

Po několika dnech poslal jsem Angelovi dluh za stěhování a již jsem ho nespatřil.

Až kdysi na plese milionáře amerického Rusela jsem ho opět potkal jako milostníka jakési bohaté anglické vdovy.

Byl elegantní, krásný, a poznával mne s radostí.

»Jsem vaším dlužníkem,« pravil mi, když jsme osaměli v malém salonku.

Marně jsem se rozpomínal.

»Víte, tenkrát, když jste dal mým rodičům poslední groš — později jsem se od nich vše dověděl —«

»Chyba lávky, milý Angelo! Předně jsem jim poslední groš nedal, neboť jsem se domníval, že mám ještě peníze, a za druhé jsem vám to byl dlužen. Peníze tedy po právu náležely vám.«

»No, vždyť je dobře, však já se vám pomstím — nebude-li možno jinak, přivedu vám jednoho dne moji Angličanku a vymalujete ji, ovšem, že za řádný plat.«

»Tím líp, tím líp,« smál jsem se.

Po té zase zmizel. Kde je? Co dělá? Kdož ví... Zásady poctivosti u něho plynuly spíše z pudu, nežli z přesvědčení, a Paříž jest tak veliká a bohatství tak svůdné — —«

Ale ať je jakkoliv, i kdyby se z něho stal třeba lotr — v srdci, na dně samém zůstane mu vždy ona zlatá, neposkvrněná perla instinktu dobra, pro kterou jsem ho miloval.

Tím byla historka u konce — jaksi kuse, ale jaká pomoc! skutečnost je skutečnost.

Vzdor tomu slečně Rose se líbila. »To byste měl dát vytisknout!« řekla.

»Leda někam do sněhu,« zažertoval jsem, oblékaje kabát a poroučeje se.

»Čertův Dědina,« poznamenával Petr, tiskna mi srdečně ruku na dobrou noc.

»V něm je celá bibliothéka románů, jen ji otevřít a číst.«

»Jen když ne rozřezat,« podotkl jsem s úsměvem a již jsem byl na ulici.

»Dobrou noc!«

»Dobrou noc!«

Noc byla vlažná, právě napadal první sníh a kroky tlumené neslyšně tiskly šlápoty na bělostnou půdu vánočního koberce.

Byl jsem všecek rozradostněn. Vždyť sníh tak zřídka vidíme v Paříži; jednou, dvakrát za zimu — a to ještě nám ho metaři hned zametou.

Kráčel jsem klidně postranními ulicemi, abych si nadešel. »A vida, tu jsou již hradby — a nikde ani človíčka. Co se lidé naklábosí, jak to tu je po půlnoci nebezpečné —.«

S nebe padaly jemné vločky sněhu.

Mimoděk přivřel jsem oči, sklonil poněkud hlavu — a ulétal duchem nad lůžka drahých našich andílků, jimž zítra vystrojíme stromeček, když tatínek dnes nemohl pozvání odepřít. To bude jásotu — tleskání ručin-

kama — to bude hubiček mamince a tatínkovi — kéž by je dědeček a babička jen na chvilinku mohli tak uvidět — z dálky přes hory doly se přenést — —

Jak asi oni dnešek oslavili —?

Ovšem že ve vzpomínkách na nás .....

A teď již také chystají se as k odpočinku. Šourají sedničkou, odstrojí se, pokleknou na zemi u prostřeného stolu, pak lampa zhasne — a jdou spat —.

Pozvednuv hlavu, ohlédl jsem se kolem. V srdci mně mocně zabušilo.

Na vzdálenost as deseti kroků před sebou vidím silhouety dvou mužů, rozeznávám placaté čepice, obrysy celých postav všude obávaných apašů. Mimoděk shlédnu na pravo, na levo, s každé strany na čtyři kroky jdou dva jiní. Chci se ohlédnouti, sáhnouti do kapsy po zbrani, ale již se kácím na zad, jinými dvěma, maje hrdlo zadrhnuté silným šátkem a la coup du Pere François.

S každé strany uchopen čtyřmi ocelovými pažemi — ležím pověšený za hrdlo, z něhož nelze slůvka vyraziti, na zádech lotra, který konce šátku přes rameno železnými pazoury svírá. Cítím čtyři hbité ruce, prohledávající kapsy.

Vše odbývá se bleskurychle bez jediného slova.

K mé hrůze rozpomněl jsem se, že nevzal jsem peněz vůbec s sebou. Loučil jsem se v duchu s životem, věda, že po marném hledání několika ranami nožů budu na vždy umlčen.

Tučná tobolka, dobrý humor apašů mohl mě zachránit. Takto jsem hotov. Jako šelmy udáví mne bez příčiny. Na odpor nebylo pomyšlení, byl jsem sevřen jako v kleštích, ztráceje dechu, pozbývaje zpola vědomí.

»Osud«, pomyslil jsem a zavřev oči, vznesl jsem duši k Bohu v posledním zanícení za ochranu mých drahých, tak záhy opuštěných sirotečků. — —

Chtěl jsem v zoufalství napnouti poslední síly a učinit pokus vyrvati se, ale hlavou prolétla mi myšlenka: Být tiše, neboť při prvním odporu několik nožů vnoří se ti v tělo — při tichosti — kdož ví — — —

Vzduchem rozlehlo se táhlé, podivné hvízdnutí, na něž jeden z osmi hned podobně odpověděl.

»Náčelník,« šeptl a již slyšel jsem lehké kroky, cítil přibylého státi přede mnou.

»Očesali?« ptal se krátce.

»Mimo hodinky ani zrna.«

»Snad zimník by nám mohl půjčit,« pravil jiný.

»Kladl odpor?«

»Nikoliv, žádný!«

»Pískneš-li, jsi synem smrti.« — —

Zavrtěl jsem lehce hlavou.

»Dobrá, pusťte ho.«

Stěží jsem se vzpřímil, svlékl zimník a podal jej mlčky nejbliže stojícímu.

Teprve nyní jsem viděl, že náčelník mluvící ke mně jest elegantně oděný muž, s cilindrem na hlavě a černým plnovousem.

»Děkuj všem čertům, že odcházíš se zdravou kůží,« poznamenal ke mně náčelník, »a po druhé nezapomeň s sebou vziti peníze, jinak by se ti mohlo vésti zle.«

U ďasa, kde jsem hlas tento slyšel? blesklo mi myslí, připadalo mi, jako by ke mně mluvil známý.

Vida se zachráněna, nabyl jsem chladné mysli a spíše ze zvědavosti než z vděčnosti pravil jsem náčelníkovi:

»Pane, bez vás v této chvíli moje žena by byla vdovou s třemi malými, ubohými sirotky. Děkuji vám, nechť vám to nebesa odplatí!«

Náčelník se při mých slovech viditelně zarazil. Položil mi ruku na rameno a ptal se, jak se jmenuji.

»Dědina.«

Muž opětně se zastaviv, pojednou mne uchopil za ruku, pravě vlídně, ale rozhodně: »Jste mým hostem — prosím, následujte mne!«

Nechápal jsem proč a jak, ale šel jsem. Věděl jsem, že s těmi pány není žádných odkladů.

Za čtvrt hodinky došli jsme kol hradeb jednopatrového opuštěného domu v zahradě. Z temné předsíně uvedl mne můj hostitel do neosvětlené jídelny. Vyšel ven, zacinkaly zlaťáky a s tichým »na zejtra« zmizela celá banda v bílé noci.

Vrátiv se, rozsvítil zmáčknutím knoflíku elektrický lustr, několik žárovek, jakož i jiným knoflíkem rozžal samozápalný plynový krb.

V minutě přinesl poněkud rozespalý sluha výborné souper: ustřice, studeného bažanta, studené galantiny, sýr, zákusky, dvě láhve starého Bordeaux, láhev šampaňského a krabičku s doutníky.

»Jezte, prosím, vysvětlení až po jídle,« pravil hostitel, vybíraje mi nejlepší kousky, takže v krátce jsem byl nasycen a řádně zotaven.

Při šampaňském a čaji usedl jsem do lenošky, zapálil cigaretu a pokuřuje upřel jsem tázavě zraky na divného hostitele.

»Odpusťte, že jsem Vás přinutil mne následovat. K veliké mé radosti, však jsem vaším dlužníkem — a dnes jsem vám dluh svůj alespoň částečně splatil, neboť bez mého zakročení, jako starý Pařížan víte — votre affaire etat fait. (Váš život byl u konce.)

Pokynul jsem hlavou, že chápu.

V tom lehkým pohybem náčelník apašů sňal falešný, výtečně imitovaný a přizpůsobený plnovous a přede mnou k velikému úžasu objevil se známý obličej mého bývalého modelu Angela

Radostně a zároveň vyčítavě pohlížel jsem udiven na Angela.

Angelo pokyna rukou na znamení abych mlčel pokračoval:

»Můj drahý, moji lidé nejsou obyčejní apašové. Jsou to většinou synové velice distinguovaných rodin, jež spekulace nebo hra přivedla na mizinu.

Převlečení v apaše jest jen momentánní k vůli policii. Jindy jsou to hráči a gentlemani nejvybranějšího světa, kteří jen v největší nouzi se odhodlávají k nočním pouličním přepadnutím, v kterých jsou ovšem mistři, jak jste sám se přesvědčil. V žádném případě nezabíjí, nanejvýš omračují. Co se týče síly, jsme vesměs atleti, kterým těžko vzdorovat

Při těch slovech vzal stříbrný podnos s výzvou, abych jej ohnul, třeba i pomocí nohou. Podnos byl massivní, nebylo ani pomyšlení.

Angelo však vzav jej, sevřel v železné prsty a v minutě stočil ve dva protilehlé kornouty.

»Vzdor úspěchům však způsob této výživy neodpovídá mé povaze a má býti jen prostředkem k dosažení žádoucího cíle — to jest, státi se bankéřem.«

»Ach, tím lépe,« vpadl jsem radostně.

»Byl jsem vždy čestný člověk,« pravil jako na omluvu dále — »a chci skončiti čestně. Uvidíte!«

S tím jsme se rozloučili.

Před měsícem pak, jako náhodou četl jsem v denních listech následující zprávu:

Při vyjížďce do Bouloňského lesa srazil se automobil mladého italského bankéře J. Angela tak nešťastně s parní tramvají blíže Port Mayot, že bankéři prudkým nárazem zlomena páteř. Smrt následovala okamžitě. Topič vyvázl lehkým poraněním.«

Vypátrav snadně bankéřův byt, přišel jsem na pohřeb.

Za rakví kráčeli dědici zesnulého, tři sirotci, jež Angelo podporoval a řádně vychoval. Nejstarší mladík byl operním pěvcem, z děvčat prvá se šťastně provdala, mladší pak měla se státi učitelkou.

Odcházeje tiskl jsem všem ruce, přeje v duchu Angelovi lehké odpočinutí. Neboť dle svého slibu přece jen — čestně skončil.

Paříž 3. prosince 1907.

R. J. KRONBAUER:

Pan president . . .

Martička byla z těch dětí, jimž se na vánoce dárky pouze ukazují. Zatleskala ručkama a očka jí zasvítila radostí . . tatínek půjde s ní do města a povede k nejkrásnějším výkladním skříním. To je krásy na světě! To všechno je připraveno pro Ježíška . . . zacinkají rolničky, přijedou sáně, v nich zapřaženi bílí jeleni, andělé, pomocníci Ježíškovi, naloží plný vůz a od stavení k stavení pojedou.

Loni Ježíšek Martičku sklamal a zarmoutil. Rolničky nezacinkaly, bílí jeleni u jejich stavení nezastavili . . . Proč? Povězte takovému tvrdošíjnému tazateli, proč? Domek stojí o samotě, v polích za Strahovskou branou, lucerna na něm nesvítí, hospoda tam není, andělíčkové koukali do seznamu, číslo domu, celý domek přehlédli, sáně se jen jen kmitly . . a Martička měla prázdný stromeček, nedostala panenku, nedostala počítadlo, a chudinka ošizená, zapomenutá div že se neuplakala.

S takovým capartem bývá někdy strašlivá potíž. Jak to přijde, rozumuje tvoreček, že se sáně zastavily u všech bohatých dětí? Ani jednomu z nich se nestalo, aby je andělíčkové v tom seznamu přehlédli. Ve škole si vypravovaly co všechno dostaly. Chudé děti poslouchaly jejich chlouby jako pohádky. Takové věci dostaly některé děti k Ježíšku, že Martička o nich jakživa ani vypravovat neslyšela, neřkuli, aby je viděla. Tatík lhal, všechno možné si vymýšlel, ale Martičku neupokojil, záhadu jí neobjasnil.

Vrátila se z procházky městem celičká vyjevená. Nešlo jí na rozum, pro koho všechny ty věci jsou. Jistě je dostanou lidé k Ježíšku, andě-

líčkové na sáně je naloží, a jeleni s nimi se rozjedou po světě, od stavení ke stavení.

»Co pak — abych poslala Ježíškovi psaní . .?,« napadlo Martičce.

»Napiš, Martičko, napiš . . .,« souhlasila babička, ke které mělo děvčátko v těchto věcech největší důvěru.

»Číslo domů mu povím, aby zas, jako loni, nejeli kolem nás . . .«

»Tak, tak, Martičko . . .«

Plnou dušičku mělo děťátko těchto starostí. Požalovalo si babičce, že je tím tatíček také trochu vinen, že bílí jeleni se u nich nezastavili. Kdyby se byl před dům postavil, na Ježíška zakýval, na andělíčky zavolal, co krásných, nádherných věcí mohla míti pod vánočním stromečkem.

»Jiní tatínkové si jistě Ježíška vyčíhali, aby ho nepropásli . . .,« nabírala do pláče Martička.

»Mlč, mlč, dítě drahé,« konejšila stařenka . . »už se to nestane . . promluvím s tatínkem . . a uvidíš, že to letos docela jinak dopadne. Jen prosím tě neplač . . . tatínek je mrzut . . bolí ho hlava . . .«

Bylo nějak dusno ve světnici . . . maminka chodila smutně po světnici a vzdychala, tatínek koukal smutnýma, zaraženýma očima do kouta.

»Ježiši Kriste,« pokřižovala se žena . . »abys tak naposledy nebyl jmenován. Co myslíš . . mluv . . slyšel's něco . .?«

Babička začala honem honem vypravovat vnoučátku nejkrásnější pohádku. Divala se na Ukřižovaného, o zlaté princezně vypravovala, ale při tom se vroucně modlila.

Jako socha seděl tu živitel rodiny, malý úředníček, červíček erárního tělesa, jenž Bůh ví, jak dlouho čekal na svou hvězdu, na vykoupení z bídy, která stávala se nesnesitelnou.

»Pro Boha živého, mluv přece . .« zatřásla jím žena . . »ty přede mnou něco tajíš . . .«

Seděl tu jako pařez, nemluvil a díval se před sebe jako sebevrah.

»Bože . . Bože . .,« naříkala žena . . »maminko, že jste mne tenkráte nenechali, když jsem se chtěla utopit. Statkáře jsem nechtěla . . a teď v takové bídě tonu.«

Babička tak nahlas vypravovala pohádku, že až křiku se to podobalo.

Martička poslouchala nesmírně roztržitě. Tušila, že se něco děje, že se odehrává u stolu cosi velkého, památného. Tatínek něco vypravoval, nad čím maminka rukama zalomila. Bůh ví, co to dnes spolu maminka s tatínkem měli. O něco ho prosila, domlouvala mu, aby se podložil, a tatínek na to řekl;

»To si raději dám oprátku na krk . . .«

Babička už nevěděla, co povídat, aby toho caparta upoutala. Rozpomínala se na nové události, o kterých nikdy ještě nemluvila a jimiž chtěla Martičku odvrátiti od věcí, jež dály se u stolu. Martička se toho večera dověděla, že by se byla babička, když jí bylo asi dvanáct roků, utopila, že ji jednou popadl rak, a že se leknutím div nezalkla, že šla jednou lesem, a že na silnici potkala splašeného koně — a několik kroků dále na zemi ve mdlobách se válela slečna ze zámku . . .

»Udělala si něco . .?,« ptala se Martička, ale ne s tím pravým zájmem, jímž jindy sledovávala podobné příběhy.

»To budou zase vánoce . .!« stýskala si hořce maminka . . »co pak my? . . . Ale jak k tomu přijde to ubohé dítě . . .«

Žena erárního červíčka se rozplakala usedavě, lítostivě.

Martička měla oči jako na šťopkách.

Potom tatínek něco řekl a maminku trochu upokojil. Martička zaslechla několikrát slovo, o němž nevěděla, co znamená.

»Babičko . . co je to ten pan president?«

»Pan president?,« sbírala svoje vědomosti stařenka . . »to je velký, mocný, tuze mocný pán . .«

»Viděla jste ho už někdy, babičko?«

»Viděla, Martičko . jednou nám ho tatínek ukazoval . .«

»Jak vypadá, babičko?. . .«

»Nu . . jak vypadá? Jak může vypadat pan president, Martičko. Je vysoký, štíhlý, má na sobě uniformu se zlatem . .«

»Je hezký, babičko? .«

»To víš, děťátko . . mně se náramně líbil. Je to hezký, krásný pán, je vidět, že má duši a srdce . .«

»Jak se to pozná, babičko . .?«

»Nu . . těžko říci, Martičko . . kytka se pozná podle vůně, člověk zase po krásných vlastnostech.«

Martička se odmlčela.

»Babičko . . maminka prve povídala, že to záleží všechno na panu presidentovi . . nebude-li chtít . . budeme prý míti vánoce smutnější, než loni . . .«

»To víš, Martičko . . to víš . . pan president . .«

»Nu . . a jak to přijde . . a proč nechce Ježíšek? . .«

»Proč . .?,« usmála se babička . . »milá Martičko, pan president je větší pán než Ježíšek . .«

Martička nad touto bohaprázdnou řečí celá užasla.

»To víš, Martičko, o všecko na světě se Ježíšek starat nemůže,« vykládala stařenka, která byla ráda, že vnučka konečně pozorně, napjatě poslouchá . . . »tatínka někdo pro-

následuje, a nespasí-li ho pan president, bude s ním zle . . .«

»Ježíšek přece všechno vidí a slyší.«

»Bodejť by neviděl a neslyšel . . . ale pomoz si, když jsou na světě lidé zlí, jeden druhému nepřeje a kde může, mu ublíží. Máme právě obavu, aby se něco zlého nepřihodilo tatínkovi . . .«

Martička přitulila se k babičce, jakoby jí v tu chvíli zima byla. Položila si hlavičku na klín a usnula . . .

Babička přisedla si ke stolu a starostlivě se optala:

»Tak, jak to stojí . . .? Budete jmenován nebo nebudete . . .?«

Dcera mávla rukou, povstala a resignovaně řekla:

»On nic neví . . . to víte, že to špatně dopadne . . . . . .«

Druhého dne psala Martička psaníčko Ježíškovi. Babička u ní seděla, pletla punčochu a myslila na to, co se asi stane, bude-li konečně líp v té domácnosti dceřině. Taková holka . . . dcera řídícího učitele . . . celý kraj mluvil o její kráse . . . a ona vezme si takového budižkničemu . . . Kdo jí měl bránit, když utopením vyhrožovala . . . .«

»Babičko, co mám napsat Ježíškovi . . .?,« ptala se Martička.

»I napiš mu, třebas, ať se postará o to, aby tatínek do vánoc byl povýšen . . . že je s námi zle, a že by to byla křivda, kdyby tatínka odstrčili.«

Martička psala, až se jí čelíčko zaperlilo krůpějemi potu. Škrabanina to byla hrozná . . . ale nešt . . . Ježíšek všechno na světě dovede a přečte i takovou mazaninu. Pak si vyšla babička s vnučkou na procházku. Babička všechno možné ukazovala. Přišli k veliké budově, před níž stál vrátný v bohaté livreji. Stařenka ukazuje na řadu osvětlených oken a povídá:

»Martičko . . . tady bydlí tatínkův Ježíšek . . .«

»Babičko . . . já mu pošlu to psaní.«

»I pošli . . .« usmála se babička . . .

Martička přistoupila k vousáči a dala mu psaní.

»Ať má drobeček radost,« pomyslila si babička . . . »on to beztoho zahodí.«

Ale vousáč psaní nezahodil. Šel nahoru a psaní odevzdal.

Druhého dne tu a tam ptali se v kancelářích, má-li někdo z pánů dcerušku jménem Martička. Zeptali se zde, zeptali se tam . . . ale tatíka takového v úřednickém labyrintu nenašli. Nikomu ani ve snu nenapadlo, podívati se do katakomb, kde živořili erární červíčkové. Ti mají jen bídu . . . kde pak by vzali — děti?

* * *

Opakuji, co jsem slyšel od starého pensisty, jenž se dušoval, že je svatá pravda, co povídá. Bylo velké jmenování . . . třicet — čtyřicet lidí postoupilo . . . Bylo toho celý houf. Šlo to všechno hravě, proti nikomu nebyly námitky . . . .

Jenom jeden nešťastník měl býti vyloučen, jenom na jednoho měla dopadnouti guillotina . . . .

Pánové sedí u zeleného stolu . . . ten v čele nějaké psaníčko má před sebou a čte prosbu Ježíškovi do nebe adresovanou. Škrabanina ukrutná . . . ale přečíst se dala . . .

»Nerad bych, aby někdo byl zarmoucen,« zahovoří pán, jenž v čele seděl. . .

A všichni byli jmenováni . . . šlo to hravě, šli za sebou jako stádo oveček . . .

Večer babička s vnučkou si povídají, maminka s tatínkem sedí vedle sebe, za ruce se drží, a vzpomínají dob, kdy jim hůře bylo, než dnes.

»Tak povídejte, babičko, jak to bylo?,« doléhá Martička.

»Jak to bylo?,« protahuje babička, aby si mohla něco vymysliti . . . »vousáč psaní vzal . . .«

»A co s ním udělal?«

»Hodil je do poštovní schránky.«

»A co dál?«

»Co dál? . . . V noci . . . od dvanácti do jedné vybírají psaníčka andělé — přišli Ježíškovi listonoši, psaní vybrali, donesli do nebe, a odevzdali Božímu Synovi.«

»A co se stalo? . . .«

»Co se stalo? . . . Ježíšek si zavolal pana presidenta . . .«

Martička zatleskala ručičkama:

»A řekl mu: »Pane presidente, já si přeju, abyste tatínka jmenoval . . . a už to bylo . . .«

»Nu . . . vidíš . . . nic lehčího nad to,« povídala babička.

Za chvíli si přisedla k dceři a k zeťovi . . . Martička milounce, krásně spala.

Vždyť se jí zdálo, že bílí jeleni zastavili před domem a všechno, co bylo na sáních, narovnali do pokoje . . . . . .

JAROMÍR BORECKÝ:

Sníh.

I.

To bylo bledé děvče, pomněnek trpící zrak,
a popelavou skrání dum divných plynul mu mrak,
jak kdyby duchem stále do dálek mizelo jen
a k ztracenému čemus tam někam snulo svůj sen,
jak kdyby útlým tělem, jež nese choroby tíž
v své nerozvité hrudi, na zemi nebylo již.
Květ vytržený z půdy tak hyne pozvolna, schne,
k těm, kdo by ujal se ho, stvol mroucí nadarmo pne,
až poslední naň chvilka zákeřně vyřítí se —
v kalichu ještě slza naposled zatřpytí se.

II.

Či byl to v jejím zraku již taký nebeský lesk?
To po matičce drahé ji schvátil bolestný stesk.
Rok bude tomu právě, co pod drn odešla spat.
Matičko utrápená, neslyšíš dítě své lkát?
neslyšíš jeho vzdechy? pláč, který srdce můž' rvát? . . .
Ach, dosti měla žalu, by aspoň hrobu jí chlad
dal klid a zapomnění. Smrt byla nejvyšší smír,
jenž v nesouzvuky žití jí zazněl z andělských lyr.
Let sotva tomu deset, v rodnou se vrátila ves,
děťátko zachuchlané loket zlou cestou mdlý nes.
Mráz tuhý tenkrát fičel. Rodiče zavřeli práh,
pěst marně buší do vrat, ret děcka vysch už a zpráh.
Půl zkřehlé našla tetka, z půlnoční v zpomínkách jde,
poznává svoji Dorču, do teplé jizby ji zve,
slibuje smířit staré. Však hrdost nedala již!
Dál podlomeným žitím statně svůj ponese kříž!
Tak mozolnou ctně dlaní o život sváděla boj,
pro dítě žádný nebyl dost velký starostí roj,
pro její zlatovlásku, jež jemná byla jak květ,
pod nepříznivé nebe jejž svál sem slunnější svět,
tak dragantová, křehká, tak měkkých očí jak on,
tak štíhle rostlých prstů, jež trudů neznají shon
a pro rozkoš se zdají stvořeny býti a jas — —
Ó, jak on jimi uměl hladit jí spuštěný vlas! —
A něžné dítě rostlo, matčin je ovíval dech,
by neměl k slabounkému přístupu nepohod žeh.
A matka pracovala, dřela se ve tváře pot,
jen aby děcku svému poskytnout mohla, co vhod.
Ji sílila ta naděj: jich přijde vyhledat přec,
dél nenechá jich strádat, přivine v oteckou plec,
jen až to velké dílo, o kterém vždycky snil,
se podaří mu vyvést. Neb nechtíc bráti mu sil,
svůj rozdíl cítíc, nuznost, sama se rozhodla jít,
než aby krněl, trpěl, radš zlomí štěstí i cit — —
Však on, on přijde, přijde, zná velkost oběti, zná,
ač prostá jest jen dívka, jak ráda, ráda ho má.
Ba přijde, přijde, přijde! — A v těch svých bláhových snech
se jímá líčit děcku, jaká to radost a spěch
a sláva bude, konec všech ponížení a běd,
až přijde otec pro ně, tak dobrý, krásný . . .

III.

Jak květ,
jenž příliš dlouho čekal na slunce úsměv a zář,
se nerozvine, vadne, již vraštila se jí tvář,
dlaň hrubla, naklonila se šíj a uvádal bok
pod tíží lopot, s nimiž jí každý zápasit krok,
ač netušila změny, neb v zápas nových vždy míz
jí lily láska k děcku a víra v něho . . . Až kdys
bouř přihnala se. Hrozná. Blesk sjel a schnoucí sťal peň.
Ji oklamalo všechno. I velká víra ta veň . . .

IV.

Co přilítla ta zpráva (blízkého statkáře dceř
že k oltáři má vésti »náš slavný umělec Ř.«),
již nevzpamatovala se Dorča z nejkrutší z ran.
O štědrý den ji právě nesli do hřbitovních bran.
U cizích zbylo dítě. Jak cizí, vlastní i jsou.
Umřelo s matkou mu všecko. Co v světě se sirotou?
Jak odervaná snítka je slabo s bídou se bít,
a dobré slovo pro ně tu nemá nikdo ni cit.
Je tílko jeho stonek, jenž chřadne, jak dých naň mráz.
Jen do svých dum a žalů se tulí hlouběj a záz.
Nač ústrky jen snášet a ztráty, bolesti znát? . . .
Než rok se s rokem sešel, musili v špitál ji dát.

V.

V horečce divné sny má, jen stále matku svou zří
a mazlí se a laská, hovoří, žertuje s ní
a pláče, zmozolenou jí líbá dlaň a zas líc,
jež kryje smrtná bledost, jako když umírajíc
naposled žehnala jí — ó, stále slyší ten hlas:
»Až bude tobě nejhůř, já pro tě přijdu v ten čas!«
A opět zří se s matkou, po známé pěšině jdou,
za výdělkem jdou v město, za šera ještě a tmou,
touž cestkou, v nemocnici po níž ji přivedli dnem,
hle, z okna je ji vidět, zrovna se zatáčí sem,
je posněžená celá, až v černý ztrácí se les.
Ó, k němu jako hnízdo vlašťovek tulí se ves,
a na té stráni nad ní divného pole je lán,
tam dali matičku jí, řkouce: »Mír budiž jí přán!«

Ó, co v to pole vseto vzácného semení jest,
z něhož jen roste hoře, strom, jenž se dotýká hvězd.
V jizbě se šeří, venku jen bílá leskne se pláň,
procitá děcko ze snů, oko mne vyhublá dlaň,
samo se vidí v jizbě, vše bylo horečky klam,
není zde matky její, konec je laskání, hrám.
Opatrovnice vyšla na chvíli ve druhou síň,
kde stromeček se chystá. »Jen vesele, stromečku, kyň
těm druhým dětem chorým, já krasší stromeček mám,
mou zalévaný slzou, na hrobě matičky tam;
v svatvečer nesmím scházet, zas Kristus přijde dnes k nám,
co řek by duši hříšné, že hrůbek nechávám sám?«
A děvče šátek chytne, z nízkého okna jen skok,
a po pěšině známé již drobný cupotá krok.
Je dobře umrznuto, sníh skřípe, běží se líp,
jen nožky mihají se, tam zahne u zjíněných lip,
a nikdo již ji z města nemůže dojít ni zřít.
Na keřích podle cesty jak lpěl by démantný třpyt —
však co že cítí v tváři? Začíná sněžiti znov.
Jak drobných důtek šlehal by kůži uzlik i kov.
Pápěrka sněžná snáší se krovem na ztichlou zem,
Ježíšek na bílém koni to letos přijede sem,
jen aby dřív, než přijde, byla již u hrobečku,
co sobě pomyslil by o tobě, sirotečku?
Pytel se roztrh s pýřím, za vločkou hrne se vlok,
a rozpálené děvče statečně přidává v krok.
Sype se, sype s nebe, již ani nevidí stez,
a pořád dále, dále se zdá být černavý les.
Sníh houstne, lepí oči, že na krok nevidět proň,
ubohý sirotečku, líp si své pomněnky cloň,
ať nepohasne tady jich tichý, trpící svit —
oj, přec tam v dálce záblesk jakýchsi světel se kmit!...
Snad na růvcích to svíčky kynou přes hřbitovní zeď?
A choré děvče síly naposled napíná teď.
Vždy hlouběj slabé nohy se boří ve kyprý sníh,
již cítí jen, že klesá... Nikoho, kdo by ji zdvih...
Než najednou — co děje se na silnici? ó, zdar!
to od černého lesa běloušů řítí se pár,
vše na nich září zlatem, a hudba rolniček zní,
jak kdyby otvíralo se nebe nejkrásnější.
Jsou nádherné to saně, a kdo to, nebesa! v nich?
To spanilá je paní, zakrytá ve závojích
a v kožešinách drahých, z mušlínu jenom dvé hvězd,
dvé dobrých září očí — »Bože, to matička jest!
Leč koho s sebou veze? Je mladý, krásný tak muž,
o jakém vyprávěla mi v slzách — ó, vše vím už,
to tatíček je drahý, přec nezapomenul nás;
mám po něm štíhlé ruce a zlatem svítící vlas.
Než jaké zní to zpěvy? Andělů zve mne snad hlas?
Ne, matička mne volá: »Přišla jsem pro tebe v čas!«

VI.

Pár mladý ku rodičům na první vánoce jel,
kraj věru divný pozdrav na uvítanou jich měl:
nalezli zmrzlé dítě. Zavezli do prvé z chat,
daleko statek ještě, a nelze se zdržovat.
Však pomoci tu není, vždyť zhasla oči již zář.
A pro nevěstu štěstí, že nebylo vidět mu v tvář.

JOS. D. KONRÁD:

Zlaté prasátko.

Jic naplat, nynější mládež jest velmi pokročilá, budiž jí proto všechna čest. Nemíníme ovšem dětí tak od šestnácti do třicíti let, nýbrž onu drobnou omladinu, které nejvíce náleží budoucnost a jejíž pýchou někdy za sté se stane Kalinův Vojtíšek -

Teď jsou Vojtíškovi ovšem teprve čtyři léta, přece však již ví, že místo svatého Mikuláše obchází hodné i nehodné dítky přestrojená děvečka Julča, čertů vůbec neuznává, a kdybyste mu chtěli namluviti, že čápi a vrány jsou na světě k tomu, aby do rodin přinášeli miminka, podíval by se na vás tuze útrpně.

Všechno, več věřili Vojtíškovi předkové, scvrklo se u jejich nadějného potomka na zlatá prasátka. Inu, proč pak ne, jsou-li skutečně zlaté rybičky, proč pak by nemohla býti také zlatá prasátka! Ale i tu Vojtíšek zdědil nedůvěřivost Tomášovu a pochyboval, dokud by se o jsoucnosti zlatých prasátek na vlastní oči nepřesvědčil.

Nám starým literátům nálada svatvečerní dává krásnou příležitost psáti dojemné vánoční povídky, kdežto Vojtíšek očekával štědrého večera jako badatel, chvějící se před usku-

tečněním světodějného výzkumu, jako astronom, počítající vteřiny do příchodu nové kvězdy, vůbec jako celý, dokonalý muž, kterému jest pravda nade všecko.

Umínil si proto, že se bude postiti po celý štědrý den, aby záhadných zlatých prasátek nepropásl. Zrazovala ho sice v předsevzetí tom maminka a babička, ano, zejména babička tvrdila, že možná uvidí zlatá prasátka i bez postu, ale děvečka Julča ho v tom utvrzovala. Kdo prý na štědrý den od rána až do večeře jen něčeho lízne, zlatých prasátek dozajista neuvidí.

Julča poodhalila Vojtíškovi závoj už s rozmanitých mysterií, proto hoch slovům jejím také více důvěřoval, než babičce a matce. Nikoli, nejedl po celý štědrý den, postil se jako pohádkový hrdina, kterého svádělo tisíc lakadel a kouzel. Všecek dům voněl vánočními přípravami, kterým skutečně bylo možno odolati jenom s nesmírným sebezapřením.

Zlaté, podařené vánočky sváděly, aby si z nich vyloupl aspoň několik opražených mandlí, jinde opět chutný kapr smál se na Vojtíška z lahody tuhnoucí huspeniny, v pozdním odpoledni pak svedl s jeho hladem krutý zápas líbezný jablkový závin, Vojtíškova krmě nejoblíbenější, jejíž křehké okrajky bývaly jeho výhradní kořistí dříve, než přišla na stůl.

Teď nic, Vojtíšek odhodlaně stiskl zuby, přivřel rozšafná očka a smáčkl nozdry, aby snad vůni nepodlehl. Z hladu točila se mu sice již hlava, přece však ji mužně vypial a pravicí si přitlačil kalhotky na onom místě, kde prázdný žaludek volal a upomínal velmi povážlivě.

Dobře, že babička i maminka měly plné ruce práce a postu jeho si již nevšímaly, kdož ví, byl-li by na konec vytrval, byť už na onom krajíčku, kde by mu bylo cizí ponuknutí přišlo velmi vhod, aby se předsevzetí svému zpronevěřil. Ale babička právě se piplala nadíváním hlemýždův a maminka, tváře majíc jako nejrozkvetlejší růže, obalovala kusy ryby, určené ke smažení.

Divaje se na její horlivé kuchtění, Vojtíšek si pomyslil, jak hezkou má maminku. Taková veliká byla, taková růžová a jiskrných očí a taková silná, že ho stále ještě zdvihala jako pírko, když ho ukládala do postýlky. Pyšnil se její společností, šel-li s ní po ulici. Mladí i staří páni se ohlíželi po ní, ale on se mračil na ně a žárlil, jakoby se obával, že mu s ní odkoukají trochu toho půvabu, který přisvojoval jenom sobě.

Tatínka již Vojtíšek neměl. Zemřel mu přede dvěma lety, a maminka tenkráte tuze a dlouho truchlila. Nosila jenom černé šaty, chodila na hřbitov a kdykoliv Vojtíška tiskla k vychládajícím prsům, vždycky se dívala do jeho zraků bolestně a slzela.

Ale konečně i bolest její snad přebolela, možná, že sladká minulost s mužem zatlačena byla slibnou budoucností se synem. Maminka přestávala slzeti, růže na jejích tvářích opět mladě rozkvétaly, a když přivinula Vojtíška k ňadrům, hochovi se zdálo, že je tam již mnohem bouřlivěji a tepleji, a viděl, že rty, které ho náruživě líbaly, se usmívají a že se jí oči lesknou něčím krásným, v čem nebyl žádný smutek.

Takové úvahy byly by snad dosti zajímavy, jenom kdyby nebylo toho dlouhého postu a velikého hladu. Není divu, že se tak ve Vojtíškovi probouzela netrpělivost. Čím dále častěji a naléhavěji hartusil na maminku, kdy již se ukáží ta očekávaná zlatá prasátka a kdy pak bude večeře.

»Už to bude brzo, Vojtíšku,« konejšila ho maminka.

»A za jak dlouho?« chtěl věděti neodbytný syn.

»Jen co kočka vejce snese.«

Vojtíšek se zadumal, ale ne na dlouho. Vzchopil se a šel se podívat do výklenku pod kamny, kde se vyhříval macek. Nadzvedal ho pátraje, je-li tam už to vajíčko.

»Jen se hezky podívej!« vybízela ho maminka.

»Není tam ještě nic,« oddychl si Vojtíšek a vstával mrzutě.

Za to Julča rychle přešlapovala s nohy na nohu, držela si život a smála se jako řehtačka.

»On je hloupý, Vojtíšku,« kuckala se, »vejce snášejí jenom kočky a my máme kocoura.«

Vojtíšek se podíval se služky na maminku, potom na babičku a když viděl u všech veselý smích, málem byl by se dal do pláče. Ale přemohl se, nepropadl té slabosti, za to spravedlivý hněv v něm zabouřil.

Vrátil se skokem k výklenku, popadl macka za ocas a nedbaje jeho sykotu a řvaní, nemilosrdně ho vyhodil do studené chodby. Byl by to v té potupné chvíli udělal i kočce, neboť smích babiččin, matčin i Julčin ho poučil, že jest opět chudší o jednu krásnou illusi.

Ne snad, že by toho litoval, Bůh uchovej, vážil si světla, které se mu právě rozbřesklo, ale to jej hnětlo, že se mu tak vysmívaly. A aby ukázal, že nestojí o jejich žerty, odešel za kocourem. Napadl ho ještě skrčeného za dveřmi i rozehnal se po něm a hnal ho se schodů, div macik nevlítl do obličeje přicházejícímu panu architektu Kletusovi.

Pan Kletus byl soused, zůstával naproti nim, zrovna přes chodbu. Vojtíšek ho s po-

čátku nenáviděl, později ho prostě ignoroval, neboť byl z těch pevných povah, které snadno nezapomínají. Ta chladnost k panu sousedovi vznikla již v létě, když pan Kletus sem, do domu babiččina se přistěhoval. Již asi druhý den vpletl se mu Vojtíšek v průjezdě mezi nohy a panu architektovi bylo příliš odvážně balancovati na levém chodidle, aby kloučka nepřišlápl nebo aby sám neupadl.

»Čí je to spratek?« zeptal se domovnice, která se právě k tomu nachomýtla.

»To je vnouček naší paní domácí —«

»Aaa — to je hezký klouček — a mně se zdá, ta ješná mladá dáma že je jeho maminka?«

Důvěrně kývajíc, domovnice přisvědčovala a pan architekt byl hned k Vojtíškovi jako milius.

»Pojď sem, Sokole — jak pak ti říkají?« pokoušel se s ním navázati přátelství.

Avšak Vojtíšek ho změřil opovržlivým pohledem a neodpověděl. Co si v té chvíli myslil, vyřkl zamračenýma očima a pak zvolna a hrdě odcházel domů, aby pověděl mamince, jaký ten nový nájemník naproti nim je nezdvořák a že ho nazval spratkem.

Od té doby žádná krásná slova páně architektova odporu jeho nevyvrátila. Ať pan Kletus na udobření Vojtíškovo podnikal co podnikal, hoch zůstával mu nepřístupný a hrdý a třebas již na něho nehleděl tak příliš nevlídně, ba nepřátelsky, jako v prvých dnech, přece si ho nenaklonil.

Krátce, Vojtíšek pana architekta Kletusa ignoroval. Nevšiml si ho ani tehdy, šel-li pan architekt se svým nádherným Bernardinem, s nímž hoch za nepřítomnosti pánovy nesmírně rád si pohrál, neboť takový krásný veliký pes byl odjakživa nejčastějším snem Vojtíškovým. Míti Bernardina znamenalo u něho býti již jako dospělým a nebáti se na světě nikoho, ani nejvýbojnějšího kluka. Podíval by se, aby pak, kdyby měl Bernardina, někdo ho mohl nazvati pratkem!

Vyplašený kocour byl by tedy málem skočil do očí panu Kletusovi, ale ten se proto nepohoršil. Naopak, pan architekt byl toho dne v míře předobré, kocoura nazval macíkem a Vojtíška chopil do náručí a pošimral ho po obličeji svojí rusou bradou. Nedbaje hošíkova odporu, zatočil se s ním třikráte po chodbě a zeptal se ho, čeho by si tak přál, aby mu přinesl Ježíšek.

Ve Vojtíškovi se probouzela někdejší nelibost. Co on se ho má co ptát ten neohrabaný architekt? Byl by si ovšem horoucně přál Bernardina, ale té tužby žádostivé za nic nevysloví.

»Já se Ježíška o nic neprosím,« odsekl, »já budu vidět zlatá prasátka.«

»Aaa —« podivil se pan soused, »a jest-li pak jsi se, Vojtíšku, postil?«

»Postil.«

»Celý den?«

»To víte, že celý.«

»A nemáš hlad?«

»Nemám!« vykřikl hošík a honem se panu Kletusovi vyškubl a utíkal domů, aby utrpení svého neprozradil.

Již se smrákalo, v kuchyni měla maminka s babičkou nejvíce práce, neboť slavná hodina večeře nadcházela. Ve veliké jídelně byl již stůl čistě prostřený a stranou stál ustrojený stromek, plný pestrých svíčiček, plný pozlátka a sladkých pamlsků. Ale to všechno, kromě prostřeného stolu, Vojtíška tak neznepokojovalo jako myšlenka, kdy již přec uvidí ta zlatá prasátka.

S tou otázkou vběhl také mamince do cesty, právě když se zabývala u plotny rozpáleným omastkem. Až vykřikla uleknutím, myslíc, že mu trochu vřelého másla střiklo do očí.

Ale Vojtíšek nedal pokoje, trpělivosti jeho docházela krůpěj poslední. Aby ho ještě na chvilku ukonejšila, maminka ho zavedla do jídelny, uložila mu, aby tam tiše vyčkával příchodu zlatých prasátek, která se dostaví již co nevidět a do té chvíle aby se kochal pohledem na krásy stromečku.

Mnoho arci na stromečku již neviděl, poněvadž valinou se smrákalo. Ostatně věděl dopodrobna, co na něm je, Vojtíšek nebyl z těch, kteří se dávají uchlácholiti sliby až do oné poslední hodiny, kdy se zapalují svíčičky, naopak, byl součinným s úpravou jeho právě tak, jako babička a maminka.

V jídelně bylo ticho a temno, jenom skulinou dvířek u kamen padalo do šera několik úzkých zlatých paprsků. Jehličí na stromečku a zavěšené cukrovinky svěže voněly, z kamen linulo příjemné teplo, chvíle k zjevením nemohla býti příhodnější, ať již ta zjevení by byli duchové nebo prasátka.

Vojtíšek v očekávání blízkých věcí ztišil se jako pěna a usedl do koutka pokoje na nízkou stoličku. Před ním na majolikovém stojanu stála rozložitá palma, dar to paní radové mamince, když se před pěti lety vdávala. Nepozorován Vojtíšek dobře mohl odtamtud větvemi tropické rostliny obhlédati pokoj a viděti zlatá prasátka, která na sebe dávala hodně dlouho čekati.

Konečně. Bylo již značně tma, když dvéře z chodby do jídelny vedoucí tichounce se otvíraly. Něco vsunulo se do pokoje, obraznost Vojtíškova, vznícená nedočkavostí a dlouhým postem, zimničně již pracovala.

Není pochyby, že jsou to zlatá prasátka, pomyslil si Vojtíšek. Tiše to cupalo po koberci, přiblížilo se to k stromečku, a teď v paprsku ohně, vycházejícím z kamen, hošík uzřel pod stromečkem něco jako čtyři růžově zlaté nožičky. Střízlivý smrtelník v jiném okamžiku a za jiných okolností byl by v tom snad viděl pouze čtyři prsty mužské ruky, ozdobené zlatým prstenem, ale nedivme se Vojtíškovi v té minutě hladu a očekávání.

Zdálo se, že ty čtyři nožičky podstrčily pod stromeček dva nebo tři balíčky a pak se odkradly někam ke kamnům, kde bylo tepleji. Vojtíšek napínal v tu stranu vyjevené oči a skutečně viděl míhati a třpytiti se tam dvě, tři, někdy dokonce i čtyři zlatá prasátka. Marně by ho byl někdo v té vážné chvíli přesvědčoval, že se to tam v šeru páté štědrovečerní hodiny míhá něčí zlatý řetízek, něčí zlatý prsten a něčí zlatý skřipec na teničkém zlatém řetízku.

Chodbou ozval se dupot a prozpěvujíc si, maminka vstoupila do jídelny. A nyní Vojtíšek byl svědkem hrozné, neslýchané věci. Vidina u kamen živě sebou hnula a pak jedním skokem vrhla se k mamince.

Paní Kalinová jen zasykla a z úst jejích vydral se úzkostlivý vzdech:

»Vždyť mne uškrtíte — dost, už dost, je tu Vojtíšek!«

Vojtíška zachvátilo zděšení.

»Necháte jí!« vykřikl pronikavě, jako střela proběhl pokojem a rovnou do kuchyně. »Babičko, babičko,« volal tam zoufale, »pojďte honem, poběžte, prasátko škrtí maminku!«

Babička se ulekla, až jí vypadlo struhadlo z rukou. Děs hošíkův poděsil také jejích šedesát let, že jí až obcházely mrákoty.

Teprve zuřivý smích Julčin ji trochu vzpamatoval. Snad přece nebude tak zle, sic by se ta holka tolik nesmála. Honem popadla lampu a spěchala do pokoje, kde byl páchán ten zločin, a Vojtíšek srdnatě se vydal za ní.

Zlatá prasátka byla již pryč a pan architekt Kletus tam utěšoval pobouřenou maminku. Vojtíšek ještě mžikem zahlédl, jak ji něžně hladí po tváři a jak jí došeptává sladké slovíčko.

To ho s panem sousedem zase sblížilo. Byli sice minutu v rozpacích, jak pan architekt, tak i babička a maminka, ale skončilo se to nejveselejší náladou a pozváním, aby pan soused již neodcházel, večeře prý jest hotova.

Potom, když hlad Vojtíškův byl ukojen, pan architekt Kletus uzavřel s hochem rukou dáním smlouvu. Vojtíšek slíbil, že pan architekt si smí vzít maminku a za tu ochotu pan soused mu nabídl svého Bernardina. V ten slavný štědrý den nebylo nad architekta a nad Vojtíška šťastnějších lidí pod jiskřivými hvězdami.

»A o těch zlatých prasátkách už mlč,« Vojtíšku,« napomínala maminka, když hošík ustavičně o nich začínal. Bylať při tom pokaždé před babičkou v nesnázích nejen ona, nýbrž i to zlaté prasátko, které se po celý večer blaženě usmívalo.

Šaty pro panenku.

Povídka ze života dvou malých dětí.

Berta sama u sebe uvažovala, že panna patří jí. Rosa rovněž ve své malé hlavičce byla přesvědčena, že loutka je její, úplně její.

Panna byla těmto malým ubohým dětem vším. Co jim záleželo na tom, že jejich oblek byl roztrhán a jejich maličké střevíčky že jsou bez podešvů, dokud jejich panna byla dobře oblečena?

Ač maličké, přece věděly, že jejich matka stará se o ně, jak může. Než, ubohá matička nemůže opravdu počítati pannu do rodiny.

Mohla tedy panna spoléhati jen na ně dvě. A panna potřebovala dostati nový oblek k Vánocům. Ale kde pro ni onen oblek vezmou, neměla ani Berta ani Rosa nejmenší potuchy.

»Panna nastydne,« pravila Berta smutně.

»Chudák panenka,« zašeptala malá sestra. »Je tak studená.«

»Ona musí dostat k Vánocům teplý oblek,« poznamenala Berta, když šly spolu podél domů v Šedesáté čtvrté ulici New-Yorské.

V tom děvčátka cosi zahlédla a jako bez dechu stanula.

»Podívej se,« volala Berta. »Oh, podívej se! Šatečky pro panenku.«

»Ale ony nejsou naše, nesmíme se jich ani dotknouti,« pravila Rosa, hledíc toužebně na šňůru, na které, vlajíce ve větru, obleky a čepečky pro loutky visely.

»Vždyť to není pro nás, hloupá,« pravila Berta hlasem plným naprostého přesvědčení, »je to pro pannu a není to tedy krádež.«

Ukonejšivši tak své svědomí, Berta přelezla přes zábradlí a vrátila se vítězně s malými šaty, po nichž tolik toužily.

Na to obě malá děvčátka utíkala tak rychle, jak to jich malé nožky a těžká loutka dovolovaly.

Než kdosi je viděl — a ten kdosi byl strážník. —

Jistého dne dvě malinká děvčátka stála před soudním dvorem pro děti v Novém Yorku. Ukradené šatečky pro loutku se šňůry před obchodem byly proti nim těžkou obžalobou.

»Co jest toto, děvčátka?« vyslýchal je magistrátní úředník, ukazuje ukradené šatečky.

»Pane soudce,« pravila Berta, »znáte Ježíška?«

»Ano, dojista,« odpověděl soudce s úsměvem, »co má býti s Ježíškem?«

Rosa zatěkala pohledem ke stropu a ozvala se: »My máme velkou pannu, pane soudce, opravdovou, hezkou pannu a ona tuze potřebovala šaty k Vánocům.«

»Pane soudce,« rozplakala se v tom Berta usedavě, »nemohly jsme nechat panenku mrznouti. Ano, vzaly jsme šatečky se šňůry před obchodem a chtěly jsme jí je dáti a říci, že je přinesl Ježíšek pro ni. Nevidíte, pane soudce, že jsme neučinily nic zlého?«

Dobrá, proti takové výmluvné obraně žádný soudce na světě nic nesvede. Tak se také dálo magistrátnímu radovi a když mu přislíbily, že nikdy více krásti nebudou, propustil je.

Než přes to loutka neztratila šatečky, nemusila mrznouti. Dva dny na to přišel poštou velký balík označený adresou: »pro Bertu a Rosu od Ježíška«. Když byl balík otevřen, nalezly rozradostnělé malé děti hezounké šatečky pro loutku a každé jeden oblek a jedny botky pro sebe.

A tato malá děvčátka jsou ve svých srdcích pevně přesvědčena, že Ježíšek byl přestrojen za magistrátního radu, před kterým stály v Children's Courtu v Novém Yorku.

Z angl. A. Plešingrová.

Bukač.

dnešní mládeži slovo nadepsané vyvolati může jedině představu nohatého ptáka z čeledi volavek — bohužel, zřídka asi v podobě, an z rákosí vystrkuje svou hlavu, na níž chocholka hebkého peří sedí jako rytířský byretek, dá se do majestátně vznešené procházky po louce a, tučně maje posnídáno půl kopy kapřího plůdku z obecního rybníku, jako k desertu klapajícím zobanem lapá z trávy ulekaně vyskakující drobné koníčky — — — Kdež by děti z měst přišly k takovému milému obrázku z přírody! — — Naše děti znají bukáče nepochybně pouze vycpaného a silně již vypelichaného ze školního kabinetu.

Ale o bukáče ptáka se zde nejedná; jedná se o bukače, jinak též bukála, slavný kdysi hudební nástroj, téměř zapomenutý.

U nás doma o vánocích nebylo nouze o návštěvy pro koledu. Měli jsme velkou zahradu a maminka z ovoce, jehož bylo hojnost uloženo na zimu ve sklepě na slámě, přinášela na vánoční svátky několik ošatek též k rozdání.

Vybírala ze zásob jablek a hrušek ty menší, špatnější, zakrnělé a znetvořené trochu, nehodící se na stůl, ale na to ti, pro něž určeno, příliš nedbali — »však oni to kluci vykoušou«, říkala maminka.

Také se nemýlila. Kluci si z takové maličkosti pranic nedělali a jen když bylo nějaké to jablíčko. Potrhat se mohli o ně a nelze popřiti, že naše hodná, jemnocitná maminka svým nápadem na racionelní zužitkování ovocné úrody velice podporovala místní žebrotu. O vánocích aspoň, kde jaké dítě v městě chodilo na lékárnu zazpívati koledu.

Přicházely nejenom děti, jež nechávaly dřevěnky dole pod schody a v punčochách záplatovaných vystupovaly uctivě nahoru, ale i děti řádně obuté a pěkně ošacené nestyděly se postaviti se za dvéře a spustit tu, jakoby odříkávaly žalmy Páně:

»Koleda, koleda míšku,
dejte nám po jablíčku — —«

Maminka v tmavěmodrém krátkém kožíšku, jehož teplo si, vždy tolik zimomřivá, tak velice líbovala, vyšla ze dveří a jako sv. Alžběta nadělovala své křesťanské dary do nastavených dlaní.

»Ty už jsi tu, se mně zdá, jednou byl,« pronesla v mírné domluvě svým měkkým hlasem — »jednou jsi už dostal, chlapečku! . . .«

Chlapeček ovšem zalhal, tvářil se udiveným a skoro uraženým, že se něco takového může o něm myslet, ač měl při tom strach, jest-li ho milostpaní snad opravdu nepoznala a neřekne zítra jeho mamince až půjde okolo nich do zahrady, že její syn byl na žebru.

Inu, to by byl výprask! — Když ale jsou jablíčka přece jen tuze dobrá a lákavá k nepravosti . . .

Chodilo se po druhé a po třetí s koledou na lékárnu, dětské processí sem putovalo od rána do večera, jako řetěz, který se netrhl.

Zvláštního uvítání však dostávalo se Matyáši Kostohryzovi.

Přišel už na týden před vánocemi.

Dostavil se v pravé poledne, když jsme obědvali, jako u večeře Páně nás sedávalo za dubovým, po obou stranách vytaženým stolem.

„Nesem vám noviny —
poslouchejte«

ozval se z venku do pokoje mumlavý hlas lidský, provázený bručivými, táhlými jakýmisi zvuky

»Z betlemské krajiny —
pozor dejte« — —

Praštilo se hned lžícemi.

»Je tu Matýsek s bukačem!« — —

Vyběhli jsme, vyřítili se všichni na chodbu, bratři, sestry.

Matýsek stál rozkročmo, ohromný hrnec mezi nohama, potážený měchýřem, z jehož prostředku táhlo se předánko dlouhých koňských žíní, po nichž od jednoho konce k druhému umělec oběma rukama sjížděl, vyluzuje tím čarovné hudební tóny. Aby třením za sucha ruce nepálily měl vedle na zemi stát hrneček s vodou, do níž je čas od času namáčel.

»Slyšte je pilně
a neomylně« — —

Maminka neopomenula nikdy vyjít z pokoje, aby poslechla si též s námi dětmi bukače a obveselila svou duši vždy spíše k smutku náchylnou, a také i otce přilákal skvostný koncert, jemuž se srdečně dovedl rozesmáti.

»Koleda, koleda, Štěpáne« — odvděčoval se potěšený hudebník za účast, jíž se mu dostalo — a potom přišlo, do třetice jako třetí číslo koncertu následovalo:

»Andělé nebeští sestoupili,
Andělé, boží tvorové,
Andělů, svatí kůrové« — —

Další text mně už, k zármutku mému, z paměti vypadl a také hudební jeho skladba, v níž jsme, děti, viděly jakousi paganinskou čertovinu hry na bukač, v níž, jak se nám zdálo, náš virtuos rozestřel plné plachty své zázračné techniky.

Královský honorář dostal vždy Matýsek, nejméně tři krejcary a plné kapsy jablek, těch vybranějších.

Nejen však tento úspěch hmotný, ale jistě daleko více skvělý úspěch morální, jakého u nás vždy hrou svou docílil, přiměl asi našeho virtuosa, že přicházel pak každý den, vždy o polednách, až do nového roku.

Na ten den a o Vánocích na Boží Hod a Prostřední svátek zaokrouhlil se obvyklý honorář na celý šestáček a k jablkům přidány ořechy a hodně zakrojený kus vánočky. —

Pak dětství naše zapadlo a s obzoru zmizelo nám hojně i jiných věcí, nežli jen Matýsek s bukačem . . .

Ale jednou jsem Matýska ještě viděl. Po letech náhodou jsem se s ním setkal.

Jel jsem ve Vídni v tramwayi kamsi do předměstí.

Vůz se znenáhla prázdnil, až se docela vyprázdnil a zůstal jsem jediný pasažér. Vyšel jsem mezi jízdou k poslední stanici tramwayové na zadní plošinu, kde stál konduktér.

Oslovil mne mým jménem po česku a — »jmenuji se Kostohryz,« doložil.

»Matýsek?« — byl jsem hned doma.

»Ano, Matyáš Kostohryz.« . .

»Jak se ti daří, brachu?« vsunul jsem dotaz přirozený po dlouhém nevidění někoho.

»Ach, nevalně,« postěžoval si — »mám šest dětí, zle se mi vedlo, bídy jsem zakusil, marno povídat; teď jsem poněkud se uchytil při tomhletom,« obhlédl s jakousi vděčností vůz elektrické tramwaye.

»A což?« — položil jsem nyní otázku, zapadnuv do vzpomínek z mladých let — »Na bukače už nehraješ?« . .

Dal se do smíchu, ale vzdychl při tom, jako by byl upomenut na starou lásku.

»Umění pověsil jsem na hřebík,« řekl s humorem.

Jako by uťal, přestal se mnou mluviti. Do vozu začali vstupovati lidé a pochopil jsem hned, že se boji, aby ho někdo neslyšel česky hovořit a nepřipravil ho o chleba.

Odcházeje tedy, pokynul jsem mu jen němě rukou.

Ale dlouho díval jsem se za tramwayovým vozem, v němž odjížděl zpět k Vídni. —*ites*

Historie o démantovém náhrdelníku.

S illustracemi dle soudobých originálů.

Jedna z nejnapínavějších příhod historie. Úvod k velké revoluci francouzské. Alespoň mnoho čelných dějepisců shoduje se, že tato dobrodružná příhoda ubližila nesmírně vážnosti dvora francouzského a zejména nešťastné královny Marie Antoinnety.

V srpnu 1785 byl k všeobecnému úžasu Paříže kardinál Rohan vsazen náhle do děsného vězení pověstné bastilly. Zatýkací list, pověstný »lettre de cachet«, jichž po dobytí bastilly celý stoh byl odvezen do radnice, byl tedy doručen i jemu.

Záhy se šeptalo, proč.

Dvorní klenotník Böhmer a jeho obchodní společník Bassange byli totiž oznámili králi Ludvíku XVI., že byli hraběnkou de la Motte a kardinálem Rohanem dožádáni, aby koupili pro královnu drahocenný náhrdelník, a že nyní po nekonečných průtazích, při nichž se placení stále jen slibovalo, vychází na jevo, že náhrdelník vůbec do rukou pyšné panovnice se nedostal.

KRÁL, KRÁLOVNA A DAUPHIN.

KARDINÁL ROHAN.

Kardinál Rohan byl ctitelem hraběnky de la Motte, ctitelem od manžela jejího blahosklonně trpěným. Tato dobrodružná dáma namluvila elegantnímu kardinálu, že se těší vzácné přízni královny, u níž byl Rohan v úplné nemilosti.

Od hraběnky dověděl se kardinal, že královně nesmírně se zalíbil drahocenný náhrdelník, který jí jmenovaní klenotníci byli nabídli, ale že ke koupi nedošlo pro nesnáze královských pokladen.

Hraběnka vylíčila Rohanovi, že by získal zvláštní přízně královniny, kdyby jí dopomohl k náhrdelníku, předstírajíc, že ku koupi jeho jen pro odpor králův nedošlo. Ráda prý choť Ludvíka XVI. klenot zaplatí — ovšem ve lhůtách — bude-li jí dodán jen bez vědomí krále.

Rohan promluvil s klenotníky, náhrdelník přijal a sám královně — tak se alespoň domníval — odevzdal. Ale od té chvíle nastala mu pravá muka.

Když vytáčky hraběnčiny a prosby kardinálovy pozbyly u klenotníků vší váhy, a tito oznámili pak vše králi, vyšlo na jevo, že královna o klenotu ničeho neví. Za to zjistila policie, že z drahého šperku byly démanty dávno již vyloupeny a manželem hraběnčiným v Londýně — prodány.

Král, rozezlený nejvyšší měrou, zakročil velice energicky. Zjistiv výslechem Rohana v přítomnosti královny, že tato o všem tom, co se událo, nejmenšího vědomí neměla, dal kardinála vrhnouti do bastilly. V tomto strašlivém žaláři nalezla též útulku brzy na to i podnikavá hraběnka.

Klenotník Böhmer byl dlouho střádal nejskvostnější démanty, aby z nich sestrojil nádherný vínek. Cena jeho páčila se na 1,600.000 franků. Tato obrovská suma zarazila však u dvora, kam byl skvost klenotníkem nabídnut. V tehdejší době všeobecné tísně prohlásila královna, že má šperků dost, a ty že nosívá sotva čtyřikráte do roka. Řekla, že by se styděla ozdobiti se skvostem tak drahým.

Když byl Böhmer na to marně démanty nabídl jiným dvorům, přišel opět do Versaillu se žádostí, aby král jeho poklad přece jenom koupil. Ludvík již již souhlasil, ale Marie Antoinetta rozhodně tentokráte náhrdelník odmítla.

HRABĚNKA DE LA MOTTE.

PANÍ Z CAMPANU.

Na to vyžádal si Böhmer soukromé slyšení u královny; padl před ní na kolena a prosil, aby náhrdelník koupila, jinak že musí skončiti sebevraždou.

Královna poručila mu, aby povstal a přísně mu řekla, že by jej musila pokládati za šílence, kdyby svou hrozbu splnil. Radila mu, aby klenot rozdělil na menších několik skvostů, které jistě pak snáze spenéží; na to jej propustila.

Královna po nějakém čase uložila své komorné, paní z Campanu, aby poptávkou zjistila, podařilo-li se Böhmrovi náhrdelníku s prospěchem se zbýti. Ta přišla se zprávou, že Böhmer prodal klenot první choti tureckého sultána.

Když po nějakém čase královna dostala od Böhmra dopis, že jej těší, že milostivá choť jeho krále má na hrdle nejkrásnější démanty tohoto světa — s přídatkem, aby na něho vznešená paní nezapomínala — pokládala to

za nějaké poblouzení a dopis u přítomnosti zaní z Campanu spálila. Této řekla, aby pöhmerovi nějak domluvila, aby už těch ne-Bahých démantů jí nepřipomínal.

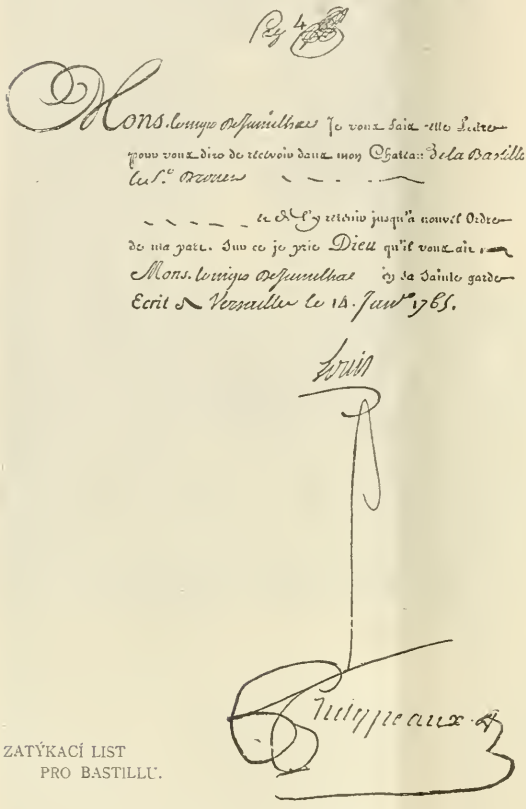

ZATÝKACÍ LIST PRO BASTILLU.

Paní z Campanu však byla brzy na to překvapena návštěvou Böhmerovou, který prohlásil, že na doplatek 1,500.000 franků nemůže čekat. Vždyť prý sama královna od kardinála Rohana klenot přijala a z porculánového stolku vyňala 30.000 franků, jež mu jako první splátku doručila. Dalších 70.000 franků přinesl kardinál Rohan. Böhmer dokonce ukázal paní z Campanu dopisy, dle jeho domnění královnou podepsané, jimiž o prodloužení lhůt žádá!

Paní z Campanu sdělila nyní vše své velitelce. V několika hodinách na to byl již Rohan volán ku králi, jemuž v přítomnosti královny sdělil, že dopisy, o něž Böhmer svou naději opíral, dostal od hraběnky de la Motte.

Když opustil Rohan královský palác, byl zatčen a do bastilly odvezen. Odtud podařilo se mu propašovati lístek abbému Georgelovi, aby v jeho bytě všechnu korespondenci s hraběnkou de la Motte spálil, což tento také učinil, čímž celá příhoda ještě více byla zatemněna.

*

Kardinálovo zatčení způsobilo ohromné vzrušení. Papež sám rychle zakročil u dvora, domáhaje se jeho propuštění na svobodu.

Ze zachovaných pamětí paní z Campanu a Georgela, jakož i z různých soudních zápisů vysvítá, že hraběnka de la Motte, milostnice Rohanova, za pomoci pověstného dobrodruha Cagliostra padělanými dopisy královninými a různým předstíráním kardinála byla přiměla ku koupi drahocenného šperku. Dokonce ho uvedla do královského parku ve Versaillu, odkudž ho přivedla k dámě, kterou mu v šeru vydávala za královnu. Brzy na to vzala de la Motte kardinála opět do zámku, aby osobně odvedl klenot královně. Zde jej však musil vložiti do rukou dámy, která se vykázala listem Marie Antoinetty.

Několika podobnými šalbami docílila šejdířka odklady slíbených lhůt, na jichž splacení klenotníci již příliš naléhali.

*

Vyšetřování všech podrobností trvalo několik měsíců. Teprve 31. května 1786 byl parlamentem vynesen rozsudek, kterýmž byl dobrodruh de la Motte, jenž vlastně ani hrabětem nebyl, odsouzen — avšak jen v nepřítomnosti, protože v čas prchl — k doživotním galejím, jeho choť k vypálení cejchu na obou ramenech, k veřejnému bičování a k doživotnímu žaláři. Rohan a Cagliostro byli propuštěni.

Avšak tento rozsudek způsobil v Paříži veliké pohnutí. Nevěřilo se, že královna byla nevinna. V propuštění Rohanově viděla veřejnost důvod, že byl jakýsi vztah milostný mezi ním a — královnou! La Motte byla prohlášena za mučednici — a když se jí podařilo uprchnouti do Anglie, jala se odtud posílati potupné letáky s nejhoršími obžalobami nešťastné královny — — — — —

Francie — k smrti utýraná kořistěním ni-

čemných předchůdců Ludvíka XVI. — věřila těmto pomluvám. Rostly jako lavina — jméno nešťastné dcery Marie Theresie vláčeno blátem pomluv a podezívání. — Výbuch revoluce pak ukázal, jak byla ve Francii nenáviděna tato nejnešťastnější z královen, manželek a matek . . . . . .

*

Kardinálu Rohanovi bylo po skončení processu naznačeno, že není možno, aby prodléval nyni v Paříži. Uchýlil se tedy na své opatství La Chaise-Dieu.

Historikové zmiňují se, že později odstěhoval se do Strassburku, kdež prý »hleděl životem ctným uvésti dřívější prostopášnosti své v zapomenutí«.

Když vypukla revoluce, súčastnil se akce pro její potlačení. Dokonce v národním shromáždění protestoval proti zrušení privilegií šlechtických. Roku 1790. prchl do Německa, kdež s emigranty pokoušel se pomoci Bourbonům opět k vládě. Nedočkal se splnění tužeb svých. Zemřel v cizině roku 1803.

*

Cagliostro, pověstný šejdíř, po vyprostění z bastilly prchl do Anglie, nevěře shovivavosti francouzskýgh soudů. Zde počal vyráběti zlato, kouzelné prostředky k nabytí mládí a krásy, čaroval, duchy citoval. Ale jednoho dne musil v největší rychlosti opustiti novou domovinu. Uprchl do Říma, kdež pro nové šalby byl zatčen a dokonce k trestu smrti odsouzen. Dosáhl však milosti, že změněn rozsudek v odsouzení k doživotnímu žaláři. V tom zemřel roku 1795.

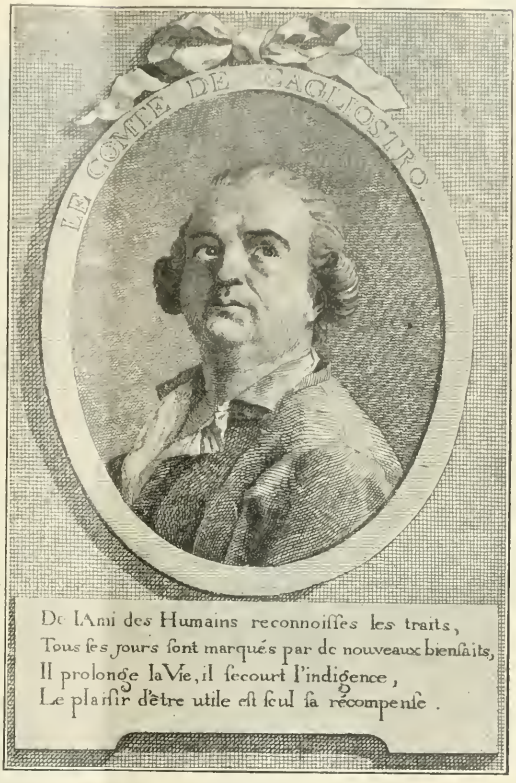

CAGLIOSTRO.

*

Paní z Campanu prchla po výbuchu revoluce z Paříže, ale za vlády Napoleonovy vrátila se a zřídila si velký vychovávací dívčí ústav. Zanechala cenné paměti, jež nejlépe vyličují život na dvoře Ludvíka XVI. Zemřela roku 1822. *B. M.*

KAR. V. PROKOP:

Bouře.

Rozpáleny skály, země, vody, vzduch,
myšlenek kraj nemá, zalehlo je dusno,
někde ve hloubkách se stlačen svíjí vzduch.
Cítím stokrát tíže, v životě co hnusno.

Touhou bytosti své vítám bouře zrod,
hnutí živlů vůči otravnému tlaku,
duši zhořčené je vzplání její vhod,
toužně čekám šleh, by projel černem mraku.

Svatá radosti, kdy rozlehne se hlas
těch, kdož umlčeni náhle volně křiknou! —
požehnán buď mstících blesků čistý jas,
jichžto šípy v mrzkou sféru křivdy vniknou!

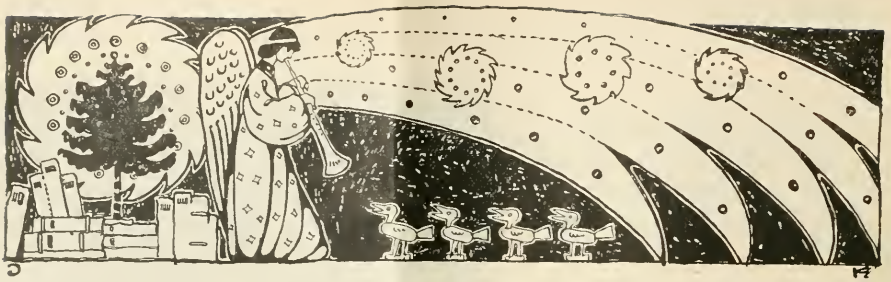

CHRISTINA ROSSETTI.

Vánoční večer.

Vánoční je temno
jasnější než půldne jas,
vánoční je chladno
teplejší než června čas,
vánoční je krása
všechen světa nad zázrak:
neb vánoce k nám Krista
nesou, k nízkým tak.

Země, hudbu zniti,
zvon nech zvučet, ptáky pět,
nebe odpoví ti:
andělů zpěv zazní hned.
Země, nejčistší ber
k svatbě šat, sníh od oblak:
neb vánoce k nám Krista
nesou, k nízkým tak.

A. K.

VÁNOČNÍ LITERATURA.

Dojmy bibliofila. Napsal Dr. D. Panýrek.

Má i své písemnictví ta sváteční, každému milá doba — nejen svoje vánočky, rybu, stromek a štědrovečerní nadílku pod ním, svoje prázdniny, slavnostní náladu a vše, co s tím souvisí. Má nejen své choroby a úrazy, o nichž nám ve vánočních vzpomínkách vypravují lékaři-literáti, ale i svéráznou belletrii, která je vyvozována okolnostmi těchto nejoblíbenějších svátků, sociálními a individuálními. Však znáte ty příběhy tu humoristicky zabarvené, tu sentimentální, někde držené trochu strašidelně nebo groteskně (v Anglii), ty krátké většinou povídky vánočních čísel novin a časopisů, jež jednou otřásají bránicí, jindy — srdcem, ať už je to příkladný příběh pro mládež, jak bohaté děti obdarovaly ze svých nadílek chudé, s morálkou povzbuzující k lidumilství, nebo dojímavá vypravování o zamilovaných, kterým konečně o vánocích zatvrzelé dosud srdce rodičů, pohnuto velebou božího narození, dopřálo dostati se po tolika protivenstvích za sebe, nebo konečně vzpomínky stařenek, které léta již tráví osaměle a o štědrém dnu vzpomínají živěji než jindy na šťastné, nejšťastnější chvíle svého manželství, mezi tím co synové neb dcery a vnoučata se zrosoným zrakem poslouchají . . .

Ale máme tu na mysli jinou literaturu, ne tyto drobné výtvory, jež redaktoři u spisovatelů v tom oboru dobře osvědčených bděle objednávají několik neděl před štědrým dnem, aby byl čas na přečtení, výběr došlých prací, jich sazbu, korrekturu atd. do vánočního čísla. Sám jsem v tom oboru leccos za leta natropil, když redaktoři ještě myslivali, že se vánoční číslo nemůže obejíti bez lékařské neb zdravotnické črty, o diaetetice štědrého dne, o neduzích z přebytku, o rybích kůstkách, o štědrém dnu v nemocnici, o lékařských účtech a jiných podobných časových věcech příjemných neb nepříjemných, že by z toho byla už malá knížka. A vzpomínám, jak mne redaktoři důtklivě nabádali, aby to nebylo moc dlouhé, »tak na tři stránky našeho formátu«, »nejvýš na tři-čtyři sloupce«, »do jednoho čísla«. A zažil jsem také nemilé důsledky své horlivosti popularisační, když jednoho svátku vánočního dostalo se mi od kteréhos čtenáře velmi drsného vyplísnění, abych čtenářům nekazil chuť k jídlu na Štědrý den, že prý on, čtenář, když přečetl moji stať o rybách jedovatých, nemohl se na zamilovanou černou rybu už ani podívat — tak důkladně zkazil mu prý můj článek apetýt. A v stati té bylo přece zcela přesně vyličeno, že se vyskytují v dalekých krajích některé ryby, jichž maso je jedovaté. Na štěstí nejsou všichni čtenáři tak citliví, a hygiena poučující o svých výzkumech, aby zamezila zlo, nemůže se ohlížeti na to, má-li někdo čivy příliš choulostivé.

Ale nemyslím tuto vánoční literaturu, pro kterou časopisy vydávají zvláštní vánoční čísla, u nichž už leta, sleduje dotyčnou literaturu, jenom se divím, kde naberou spisovatelé námětu k dotyčným výtvorům belletristickým. Turista a vědecký spisovatel není na tom ještě tak zle — mát vskutku, ježto věda pokračuje a svět jest dnes ve všech směrech otevřen, příležitost ke stále novému poznání. Ale belletrista? Zvláště u nás, kde mají z vánočního období vlastně jen tři čtyři dny význačnější fysiognomie, Štědrý den, Nový rok a Tři Králové a vedle nich nejvýš ještě Sylvestr? A do cizích literatur pro výpůjčku thematu nelze tak snadno zabíhati, neboť německý »Knecht Ruprecht«, francouzské botičky neb dřevěnky v krbu,

A. PAPÁČEK: Z HORSKÉ ZIMY.

upomínající na naši svatomikulášskou punčochu atd., hned by prozradily literární pych autorův...

Ale vánoční literatura, sleduje-li ji pozorovatel s hlediska bibliofila, má jiné ještě a velmi charakteristické rysy, které i v pozorovateli, jenž není kritikem z povolání, jsou způsobily vzbuditi poznámky dosti nemilostivé a kousavé. Třeba přejíti deset obchodův, už ten zběžný pohled za tabule knihkupeckých skříní ukáže zřetelně na dva rysy vánoční literatury, jež přímo se vrývají do paměti, s k v o s t n é v a z b y k n i h a p ř e v a h u l i t e r a t u r y p r o m l á d e ž.

Už ty skvostné vazby mluví samy mnoho. Jsa od dětství horlivým čtenářem, neohlížel jsem se nikdy na zevnějšek knih. Rád jsem míval knihy čisté, vázané a zvláště rád knihy s obrázky, ale rozdrbaný Robinson Crusoe byl mi milejší, nežli nudný pisatel s dotěrnou morálkou v nejnádhernější vazbě. Jistě každému mladému čtenáři je kniha milá podle o b s a h u. Třebas tu kriterium čili chuť a vkus mladého čtenáře nekryje se s míněním kritika literárního, opírajícího se o dogmata aesthetická, paedagogická a jiné ohledy, jedno je jisto: mladému čtenáři je hlavní věc obsah četby. Co však praví průměrné výklady? Vystihujíce přání obecenstva kupujícího, nabízejí ku prodeji knihu, u níž však hlavní věc je z e v n ě j š e k, forma, t. j. vazba. Knihy mají tu působiti především na oko, zlatem ořízek a tisků, barvami obrázků na deskách a lipských neb anglických plátěn, v nichž jsou vázány, obsah je věcí druhé řady. Knihy takové kupují nápadníci pro své zbožňované (— tu ještě nějaké básně se uchytí —), ženiši pro nevěsty (— pole také ještě pro poesii dosti úrodné —), novomanželé pro mladé ještě choti (zde už poesie ustupuje zábavné prose), mužové pro manželky (v těch kruzích probouzí se již smysl pro praktický život, a proto »Kuchařky«, »Hospodyně«, »Domácí lékařové« atd. mají naději na odbyt), otcové pro děti — a tu jsme se octli u písemnictví pro mládež. Nežli však na to pole zabrousíme, chceme ještě několik poznatků ze své mysli vyloviti o literatuře krásných vazeb. Bývají to někdy také básně, ale sbírky starých autorů, Hálek především. Pak mladší slavní: Čech, Hejduk, Vrchlický, Zeyer. Bývají to romány původní a přeložené, bývají to nádherná illustrovaná vydání znamenitých autorů světové literatury. Ale musím vyznati, co jsem z hovorů na plesích, ve společnosti, v rodinách a domácnostech shledal, ženě je zpravidla autor věcí vedlejší. Mnohé dámy ani neznají autora práce, kterou přečetly, která se jim zalíbila, za to spíše ovšem spisovatele knih, které je neuspokojily. Je to podivná věc, řekl bych skoro rys inferiorní kultury, kdyby skutečně tolik — objektivně — na tom záleželo, kdo dobré literární nebo vůbec umělecké dílo podal. Neznáme původce nejnezbytnějších kulturních předmětů, hodin, sirek, per atd., je tedy autor uměleckého díla ve výhodě, vede-li se s jeho výtvorem v evidenci i jeho jméno. Však ne vždy — kolik znamenitých děl vídali jsme v slavných galeriích světa románského, slovanského a germánského, jejichž autor není znám a zůstane nepoznán. Nebylo by tedy takovou hanbou pro ženy, že si nevšímají dosti často jmen spisovatelů, jako to, že je jim, dárcům i obdarovaným, hlavní věcí vazba. Mnohý dárce nesáhne na knihu než o vánocích a tu také již jen v zoufalství, když už hodinky, náušnice, náramky, binokl a všecky podobné dárky vystřídal a nic mu nenapadá, co by své milé ženské osobě k Ježíšku koupil. A ženy opláceji stejnou měnou. Knih darovaných hrubě — nečtou. Kolik osvěty musí ještě proniknouti do společnosti — není jen naše taková! kolik ještě vody uplyne, nežli bude předmět toho kulturního dosahu, jaký má kniha, p r v n í m a hlavním dárkem pod vánočním stromkem pro dívku a ženu. Ruku na srdce, mé dámy — kolik nalezlo by se dívek, jež by dalo přednost knihovně dobrých belletristických spisovatelů před nádhernou robou plesovou, a kolik nalezlo by se paní, kterým by způsobila literatura předních děl vzdělavacích větší radost, nežli démantová riviera nebo nový elegantní úbor, ač za tyto předměty přepychu a mody vydá se beztoho do roka spousta peněz, kdežto za literaturu (vyjma denní list) nic nebo skoro nic, a třebas knihovna, jež by za několik let nebyla přečtena, stojí při dnešní láci českých spisů sotva desetinu výloh, kterých nelekají se zámožnější manželé pro milované ženušky při nákupu šperků a věcí toalety vůbec.

Než jděme dále.

Ve vánočních výkladech figurují vedle skvostných vazeb knihy pro děti. Zpravidla také vázané. Beze slov — pouhé obrázky domácích zvířat, běžných výjevů, živými barvami provedené a na lepence připevněné, aby je malí analysatoři hned nerozdrbali — pro nejmenší, negramotnou mládež, s veršíčky nebo krátkými příběhy pro větší děti, jež už navštěvují první třídy škol — tu již odlišuje se zřetelně literatura ženská a mužská, kteréžto rozdíl jest patrnější v literatuře pro mládež dospívající, kde chlapci dobrodružné a odvážné příběhy, děvčata dostávají fabule o příkladných, pilných dcerkách, později pro výstrahu o svéhlavých, fintivých, lehkomyslných (ač tu sepsané s jistou dávkou opatrnosti). Krváctví indiánských povídek, které nyní vystřídává detektivní literatura pro hochy, a nesmyslnost limonádové, neb t. zv. modropunčochové literatury pro dívky s dostatek byly kritikou vytčeny. Několik znamenitých spisů literatury světové (Defoe, Andersen, Swift) i české (Babička) povždy bude dominovati v této produkci.

Co se zpotřeby týče, ozývá se stesk, že vánoční trh býval v dřívějších dobách mnohem čilejší. To může míti dvojí důvod — buďto se méně čte, nebo jsou potřeby hrazeny dosavadní výrobou, t. j. co se koupilo, stačí čtenářskému hladu na léta. Snad také přibývání knihoven, půjčoven knih, ve-

řejných čítáren, antikvariátů a podobných zařízení, které nasycují čtenáře zdarma neb za levný peníz způsobily menší zpotřebu literatury. Znalci spatřují vinu hlavně v úbytku čtenářstva z řad studentských, jenž má své známé příčiny (zastavení kolportáže středoškolských učitelů, dále žalostné zbytnění sportu na újmu sebevzdělání a snad také poklesnutí obecného blahobytu těžším zápasem životním, vzrůstem t. zv. vzdělaného proletariátu.) Jak vidíme, kořeny zjevu tkví hluboko v půdě společenských a výchovných anomalií dnešních. A s nimi z části i rysy dnešní vánoční literatury.

Každým způsobem byl by hojný odbyt dobrých knih nejen o vánocích, nýbrž v každé době roční dobrou známkou, ze které bylo by lze souditi na rozkvět vzdělanosti, na vyšší úroveň osvěty, neboť na parádu a hospody je, jak vidíme, pořád ještě času a peněz (hlavně peněz) všude dosti. Jediný pro písemnictví potěšitelný nový zjev je přibývání kaváren, zvláště kavárenských čtenářů ve velkých městech českých, na kteréžto úkaz poslední dobou několik českých spisovatelů upozornilo, a který neušel ani těm, kdož o tom dosud nepsali.

Je ještě čas — kdo neví, co by koupil svým milým k Ježíšku (a nemá li jich, tedy sám sobě), nechť si vzpomene na českou knihu. Je skromná — nevnucuje se. Nemusí míti nádherné vazby. Nevázaných nebo prostě vázaných je také dosti a bude jich za určitý obnos více. Staré knihy jsou povážlivé, prošly mnohými rukami, a nevíme, co na nich uvázlo. Kupujme nové . . .

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

Emil Bretter Novinami proběhla drobná zprávička, že hlavní redaktor časopisu »Union« (dříve »Politik«) dožil se padesátého roku. Čeští literáti považují za vhodné v tuto chvíli připomenouti, jak velkou a záslužnou práci Emil Bretter vykonal. Je to především důležitá stavovská korporace, Spolek českých žurnalistů, jehož je Bretter již patnáctý rok předsedou a jemuž prokázal služby neocenitelné. Stojí v čele spolku a stojí v čele jeho významných institucí — je na jedenáctý rok předsedou »Pensijního fondu vdovského«, čtyři léta předsedou »Nemocenské pokladny« a dvě léta starostou »Pensijního fondu mužského«. Nezasvěcenci ani tušení nemají, kolik zodpovědných úkolů vzal tu na bedra jeden muž, ale to je známo, že Emil Bretter všechny tyto namáhavé funkce zastává s přislovečnou svědomitostí a bdělou prozíravostí. Jsou to úřady stejně zodpovědné jako čestné, a až jednou čeští novináři budou psáti kroniku o tom, jak pilně pracovali k rozkvětu všech svých velikých stavovských institucí, na každé stránce, při každém památnějším počinu z posledního patnáctiletí vděčně vzpomenou obětavého, nezištného, taktního a zdarem korunovaného díla Brettrova.

Když se stal starostou »Spolku českých žurnalistů«, nebylo »Pensijního fondu pro vdovy a sirotky«, nebylo »Nemocenské pokladny«, nebylo »Fondu ku podpoře v nezaměstnanosti« — nebylo těchto předůležitých článků, bez nichž není novinářská obec naše takřka myslitelna. »Do doby předsednictva Emila Brettra spadá největší rozkvět Spolku českých žurnalistů« — tím je řečeno vše, tím nejlíp charakterisuje se jeho činnost, jeho zásluhy. Připomínáme ještě, že Emil Bretter s Jos. Kuffnerem, Fr. L. Hovorkou, Jos. Holečkem a neúnavně činným Rajmundem Cejnkem vykonal přípravné práce pro první sjezd slovanských novinářů v Praze a že s touž horlivostí pomáhal zakládati »Slovanský klub« . . . Čeští literáti přejí zasloužilému a milému starostovi bratrského »Spolku českých žurnalistů« dlouhý život, aby mohl naplniti veliké, ideální svoje poslání — dovésti spolek k metám, k nimž dojiti musí korporace stavu, o kulturu národa tak zasloužilého.

Dr. R. J. K.

— **Vinohradská opera.** My Pražané jsme Mozartiany od kosti. Je to naší chloubou, že uznali jsme »Figarovu svatbu«, kdy ve Vídni nechtěli jí ještě rozumět, že Mozart napsal pro nás svého »Dona Giovanniho« a ke korunovaci českého krále svou »La clemenza di Tito«. A nemáme míti radost, když Městské divadlo na Král. Vinohradech uvede k nám operu Mozartovu, která se do těch čas po česku ještě nezpívala? »Così fan tutte« — Takové jsou všecky — není sice z vrcholných děl mistrových. I génius má své chvíle odpočinku. Ale je to dílo přece jen zcela jeho pečeti.

Tak graciosní, s tolikem božské hudby, vyvěrající z nejbohatších zdrojů invence, a tak veselé, jak jen Mozart dovedl býti veselý a lehkomyslný (viz Mořikova »Mozarta na cestě do Prahy!«) — a při všem, i s tím pro moralisty urážlivým librettem, přece jen pokrok umění, neboť takových ensemblů, tak psychologicky propracovaných, a takový konversační pružný ráz operní nedovedl před ním nikdo! Vinohradským rozkošné dílo výborně hodí se do programu. Je veselé a umělecké hodnoty prvé jakosti. Soubor vinohradský předstihoval se v pilí studia a v přesnosti podání, jmenovitě v ensemblech, orchestr jemně byl p. Čelanským vybroušen. Sl. Boubelova (Despina) a p. Lanhaus (Don

Alfonso) pochopili, jak se má takový komický genre zpívat a hráti: vždy s celým temperamentem divadelním. Ale i sličná sl. Drozenova (Fiordiligi) a rutinovaná sl. Eisenhutova (Dorabella), jakož i mladistvý nadějný tenor p. Jelínek (Ferrando) a osvědčený již baryton p. Beniško (Guglielmo) podávají své nejlepší. Jemně stylisovaná výprava dovršuje půvabný večer, z něhož vane kouzlo bezstarostného rokoka.

—*c*—

⁂ **Jak povstala Štolbova »Mořská panna«.** Poslední reprisa rozmarné veselohry Štolbovy, která v novém obsazení činila dojem novinky, vyvolala v literárních kruzích zajímavou vzpomínku na svůj vznik. Dr. Štolba vyjel si s dvěma přátely do mořských lázní, kde se výborně bavili. Po nějakém čase sešla se v útulném domě Štolbově v Pardubicích hrstka dobrých přátel, jimž hostitel při sklenici rýnského vína vypravoval různé příhody, které zažil ve společnosti svých dvou výborných druhů. Kroužek se znamenitě bavil a do sytosti zasmál — Štolba dovede pobavit jako autor a jako vypravovatel — a poněvadž historky byly nadýchnuty humorem a pikantně zabarveny, musil Štolba kapitolku ke kapitolce navazovat, aby svoje milé hosty i po této stránce plně uspokojil. Když byl se svými dojmy u konce, mínila jedna z dam, že by měl p. dr. Štolba příhody, které tak pěkně vypravoval, napsat, načež paní Štolbová dodala, že by měl pan manžel napsati nejen to, co zažil, ale hlavně to — co nechává pro sebe! Nová salva smíchu, dr. Štolba povstává, zvedá pohár rüdesheimského a praví: »Dobrá — napíšu kus o tom, co se může lidem na rýnském parníku a v mořských lázních přihodit . . . ať už se to stalo nebo nestalo.« Štolba dostál slovu, sedl, a za několik neděl putoval do Národního divadla rukopis veselohry Mořská panna.

—*og*—

⁂ **Zlatá kniha české ženy.** Uspořádal Frant. Herites a F. Neumannová. Česká literatura nebyla sic před touto edicí zcela chuda po této stránce, ročenky některé pro svět ženský vycházejí už řadu let. Ale — máme tu na zřeteli dvě publikace nejrozšířenější — přinášely, hovíce tak přání a vkusu svého čtenářstva, skoro výhradně belletrii. Objevil-li se v nich tu a tam nějaký poučný článek, byl drobný, ojedinělý a ztrácel se v převaze zábavné četby. Třebas v posledních letech i kalendáře pro ženy více pozornosti věnují poučení, nežli dříve, je přece belletrie dosud jich hlavním obsahem, a lze proto po pravdě prohlásiti, že »Zlatá kniha české ženy«, kterou letos Nakladatelské družstvo poprvé do českého světa našim dámám k vánocům jako příručku v potřebách života nejběžnějších poslalo, je publikace svého druhu v české literatuře jediná a první. Úspěch »Almanachu praktického člověka«, t. j. uznání, jehož se prvnímu ročníku této publikace kritikou jednomyslně dostalo, vedla as vydavatele k pokusu sestavit podobnou knihu pro ženy. Nelze popříti, že pokus ten byl diktován snahou vážnou, poprvé předložiti ženskému čtenářstvu knihu veskrze poučující, bez jediné povídky o zamilovaných, bez jediné erotické písně — jen a jen poučnou prosu poskytovati, ale takovou, která by ženě řekla, čeho potřebuje v dnešních těžkých dobách, kdy na samostatné ženy, jichž je stále více, strohý život klade stejně studeně svoje železné požadavky, jako na muže. Nepustila sic úplně se zřetele předměty, jež patří k zábavě i k poučení, na př. divadlo, školu života (a zlaté jsou tu rady pí. Sklenářové Malé: Děvče k divadlu), nepustila se zřetele slabosti ženského pohlaví, ale chápe je vážně jakožto výslednici přirozeného života (Rozumná kosmetika), počítá sic také s konvenčními obyčeji (Navštívenky, Přijímání návštěv), ale ani tu nezabíhá do malichernosti, zachovávajíc důstojnou míru, vychovávajíc, poučujíc, ale nekazíc, nesvádějíc k povrchní uhlazenosti na ujmu ducha. Kapitoly z výchovy a první pomoci v domácnosti, právní pokyny, jak se berou cizí děti za svoje od s. rady Nečasa, právní postavení ženy od dra. Langera, hygienické (Kritické doby v žití ženy, Choroby ženské a jich lékaři atd.) střídají se vhodně s úvahami o zdrojích samostatné činnosti — pokyny všeobecně užitečné (o pojišťování, o ukládání peněz atd.) střídají se poutavě s hospodářskými radami — celou knihu vede jednotný duch za zdravou snahou jdoucí, aby se žena hlouběji vzdělávala, obohacovala vědomostmi hlavně praktickými, kterých pak bude moci jak v životě rodinném tak eventuelně i samostatném využitkovati k prospěchu svému i osob její péči svěřených. »Zlatá kniha české ženy« je vskutku první a dosud jediná svého druhu publikace, která chce ženu moderní, ne přeučenou, ale vzdělanou v otázkách životní důležitosti, ne modropunčoškovou, ale životu dávající, což jeho jest, ne ještěnou a povrchně žijící, ale rozumně své půvaby těla i duše pěstující — zkrátka ženu, jak ji příroda do světa postavila, davši jí mnohé do vínku, ale neuchránivši ji běd a bouří života. Četné obrázky přilehavě doplňují text, cena 2 K za pěkně vázanou objemnou knihu je velmi mírná.

—*s*—*a*—

⁂ **František Beran.** Laskavostí vykonavatele poslední vůle lidumila Fr. Berana paua JUDra Josefa Němce, zapůjčena nám k reprodukci podobizna starého pána, jenž pamatoval ve své závěti velikými obnosy na národní instituce. Ústřední Matici školské dostalo se odkazu 16.000 K, Spolku českých spisovatelů belletristů Máji 4000 K, Severočeské jednotě 2000 K, Pošumavské jednotě 1200 K, Českému zemskému pomocnému spolku pro nemocné plicními chorobami 4000 K, České dětské nemocnici v Praze 3000 K, Spolku sv. Ludmily v Karlíně 400 K a Zpěváckému spolku Slavoj v Karlíně 400 K. Mimo to založil pan Beran nadaci pro karlínské chudé penízem 10.000 K a pro mateřskou školu karlínskou 1000 K. Obrázek náš

je reprodukován z podobizny, zhotovené v lázních luhačovických, kam zesnulý lidumil rok co rok rád zajížděl.

— **Bohumil Brodský** má za sebou již slušnou řadu knih, a stále ještě tiskařský lis vrhá mezi čtoucí obecenstvo jeho další novinky. Tak kromě sešitů jeho Sebraných spisův a po znamenité práci »V hodinu dvanáctou«, do Ottovy Salonní bibliotéky zařaděné, nakladatelství F. Šimáčka v Praze vydalo v poslední době opět jeho román Libuše Trnavská a novellu Dolomeno.

Libuše Trnavská jest románem ve skutečném smyslu toho slova, a to románem ušlechtilého ženského srdce, hynoucího v okovech nemilovaného, nemilujícího a k tomu nedužívého chotě. To srdce touží po světlých paprscích porozumění a lásky, a jakkoliv nedovede v sobě potlačiti něžné city pro muže, jenž milostnou bouři v ní vyvolal, přece zůstává věrnou a oddanou až po hrob onomu, kterému podala před oltářem ruku. Teprve smrt manželova vysvobozuje ji z oněch tvrdých okovů, slunce opravdového štěstí počíná již ozlacovati její cestu životem, ale v tom ohlíží se a vidí své dítě, o kterém jest přesvědčena, že jen tehdy bude živo, bude-li míti obětavou matku. Neobává se, že druhý muž její byl by dítěti špatným otcem, ale toho se hrozí, že jsouc hodnou ženou, byla by špatnou matkou nebo naopak. A tak navždy se rozcházejíc s mužem svých snův, odhodlaně obětuje také další život tomu sirotkovi, který jediný jí zbyl na světě.

V novelle Dolomeno vylíčen jest život hezké, ale důvěřivé venkovské dívčice, která byla oklamána panským úředníkem. Stará historie, opakující se denně tam, kde poručejí mužové a kde poslušností dobývají si chleba mladé ženy a děvčata, ale Bohumil Brodský dovedl k obrázku svému najíti nové barvy a učinil jej skutečně velmi zajímavým. Také tato práce vyvrcholuje v lásce mateřské a probouzí v čtenářích soucit s ubohými a trpícími, nejvíce ovšem s dolomeným srdcem mladé, svobodné ženy, která i ve stínu, jejž na ni vrhl zločin a žalář, jest nejsympatičtějším zjevem povídky.

Způsob psaní Bohumila Brodského jest znám. Spisovatel mluví k čtenářům svým prostě, srozumitelně, literární práce jeho mají vesměs ušlechtilé tendence, povzbuzují činiti dobře a vždycky mají v sobě ono vlídné, důvěrné teplo, které nepotlačuje, nýbrž probouzí radost ze života. Již to je nejširším vrstvám čtenářstva poctivě doporučuje. *Ds.*

— **Písně otroka.** Jubilea vzácného i v literaturách národů velikých dočkaly se Písně otroka od Svatopluka Čecha, jehož zpěvy, vytrysklé z duše, kypící bolestí, hanbou i hněvem, před lety v prostém šatě populárního vydání rozletěly se po českých zemích, budíce mohutný ohlas a ohnivé nadšení. Dnes vydává je nakladatel ve třicátém vydání s pietou a nádherou u nás nevídanou. Své poslání plnily ovšem ty laciné svazečky na prostém papíře, kdežto dnešní luxusní vydání zdobiti bude stoly salónů a sbírky bibliofilů.

Jako svého času památná závěť Riegrova vydán i tento plamenný protest národního básníka českého ve věrných snímcích autorova rukopisu. Charakteristické tahy drobného písma básnikova činí tuto publikaci srdci českého člověka milou a drahou. Úprava knihy jest dílem Preissigovým.

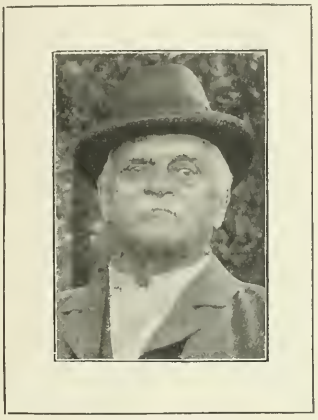

FRANTIŠEK BERAN.

— **Druhové z mládí.** Román od Václava Vlčka. Oblíbený náš romanopisec po své mnohaleté, hojné literární žni sbírá a v ladné svazky váže svoje v paměti roztroušené vzpomínky. Téměř všechny slovesné práce zasloužilého redaktora Osvěty, zejména pak »V rodném hnízdě« a »V Budečské škole«, v posledních letech jsou čerpány z bohaté studnice autorových životních zkušeností, a přirozeně nejzvučnější strunou volá z nich ozvěna mladosti.

Také Druhové z mládí, ač jsou vtěsnáni v románový rámec, jsou vlastně belletristickým, či lépe řečeno novellistickým tmelem spojené řady vzpomínek, jejichž podkladem byla skutečnost. Právě ty rozmanité episody, kterými román jest protkán a nabývá upřímného, zamlouvajícího se zabarvení, mají pro čtenáře největší, jaksi intimní zajímavost a přesvědčují ho, jak hojně spisovatel čerpal ze života.

Ale ani kdybychom neměli na mysli té memoirové vlastnosti knihy Vlčkovy, Druhové z mládí jsou velmi poutavým románem, ve kterém spisovatel postavil proti sobě dva vděčné kontrasty, svobodného advokáta, kterého Štěstěna obdařila vším, čeho mladý muž si může přáti a který v soumraku života lituje, že se nespojil s ženou srdce svého svazkem manželským, a někdejšího katolického kněze, jenž poslouchaje volání srdce svého odchází do Ameriky, loučí se s rouchem kněžským i s celibátem a podává k manželství ruku té, která si ho rovněž zamilovala.

Tyto protivy hlavních osob, rozmanitost románového dějiště i doba jeho podávají spisovateli hojně příležitosti, aby dal výraz svým názorům, jež jsou vždy vážné, ušlechtilé a ovanuté dechem onoho idealismu, který Václav Vlček dovede uvésti v soulad s požadavky nynější skutečnosti.

Kniha vyšla v Ottově Laciné knihovně národní a znamenitě se hodí pro její čtenářstvo. *Ds.*

∴ **Holdegron.** Slovo, jehož se velmi často užívá a jež dostalo se také do literatury. Chce-li někdo o někom říci, že je drsnější povahou a že je veliké, neomalené postavy, pochutná si na srovnání: »To je holdegron!« Pantatínek z jihočeského města užil slova toho v hovoru s Frant. Heritesem. »Co je to holdegron?« táže se Herites. »Holdegron? — vy nevíte, kdo to byl Holdegron?« diví se pantáta. »Býval to slavný raubíř, o němž mnoho pěkného mně vypravovával můj tatík. Řádíval mezi Vodňany a Českými Budějovicemi v lese »Černohájˇ«, a po dnešní den jsou lidé, kteří se bojí za soumraku do lesa vstoupiti.« Výklad jistě zajímavý a pravděpodobný. —og—

∴ **Literární pozůstalost Hany Kvapilové.** Před více než dvaceti lety považovali literáti slečnu Hanu Kubešovou za svou kolegyni. Psala tenkráte pohádky, které se nesmírně líbily, předčítala je kroužku umělců a spisovatelů — besídky konávaly se v zlatnickém krámě u Rudolfa Innemanna — a u leckterého z posluchačů probudila spisovatelka začátečnice — žárlivost. Najednou ustala.. Slavík umlkl . . říkával Fr. X. Svoboda. Hana Kubešova stala se herečkou, a na slibné, na krásné její literární debuty se zapomnělo nadobro. Ještě jednou to na ni propuklo, že se obírá svou starou láskou. Vypravuje Jaroslav Kvapil: »Roku 1895 otiskla první svou práci »Na prahu« v brněnské Nivě a skoro současně překvapila mne rukopisem povídky »Jakoby kámen do vody zahodil«, která téhož roku vyšla ve Světozoru. Obé v přísném inkognitu pseudonymu Mája Z. Z těch dob, z let 1895 a 1896 pocházejí také mnohé rukopisy, bohužel skoro vesměs nedokončené nebo kusé. Proslechlo se, jak to bývá, kdo je vlastně Mája Z. a toto prozrazení mou ženu tak zaleklo, že ustala. Nechtěla býti, jak říkala, spisující herečkou — psavost herců nebyla jí nikdy po chuti. A v neklidu hereckého života často si slibovala, že počne psáti, až divadlo opustí. Myslím, že by k tomu bylo došlo — zvláště po mnohých smutných událostech posledních let — mnohem dřív, než by se kdo byl nadál«.

Najednou vyjde u Šimáčků kniha, velká, krásná, bohatá kniha. V každé práci je pablesk velkého umění zesnulé, která prkna divadelní v luka krásou posetá a vůní prosycená měnila. Docela dobře praví pořadatel knihy Jaroslav Kvapil, že zápisky, dílo zavírající, jsou nejintimnější a nejzajímavější části této literární pozůstalosti. Zápisky nebyly psány systematicky, a jejich autorka jistě se nenadála, že o nich zví veřejnost. Ale právě tato důvěrnost jejich vzniku dodává jim zvláštního půvabu.

Kniha je zajímavá, kniha literárně cenná — »Vydávám nejdražší knihu svého života«, psáno iniciálou v předmluvě Kvapilově. Velikou ztrátu utrpělo umění dramatické . . . ale škoda stihla zároveň literaturu. Mnoho hvězd v duši autorčině čekalo na zasvitnutí. Pravdu řekl už před více než dvaceti lety Fr. X. Svoboda: Slavík umlkl. . . . —og—

∴ **Tajemství obchodního úspěchu.** Chodím denně Vodičkovou ulicí kolem populárního, v tomto oboru největšího českého obchodního domu, jehož zakladatelem byl vynikající český obchodník, bohužel předčasně zesnulý p. J. Novák. Pamatuji, když pan J. Novák začal . . . neměl velkého závodu, ale neochabující píli a obchodním důmyslem z krámku přešel do obchodního paláce. Jdeme jednou ze schůze a kdosi navrhne: »Pojďme se podívat do hračkářské výstavy v Novákově obchodním domě«. Šli jsme, procházíme ohromnými místnostmi, prohlížíme zboží a žasneme nad mraveništěm lidstva, jež tu má odliv a příliv. Hovoříme o tom, jaké byly začátky tohoto imposantního závodu, a tu nám vypravoval přítel literát zajímavou věc.

Cestoval jsem Českomoravskou vysočinou. V malé, zastrčené vesničce setkám se s pražským obchodníkem p. J. Novákem. »Co tu děláte?,« ptám se ho. »Putuji od dědiny k dědině,» odpovídá obchodník, »jdu od stavení k stavení a prohlížím výrobky lidového průmyslu. Příteli . . . svět tušení nemá, co se tu děje se zbožím i s lidmi. Ubožáci se drou, od rána do večera se lopotí, a nic z toho nemají . . . jsou mistry ve svém oboru, ale jsou zaprodáni, jsou v rukou agentů zahraničních firem, kteří učinili z nich svoje otroky. Došlo to tak daleko, že báli se mně svoje výrobky ukázati, aby za to od agenta nedostali. Nekonal jsem ve svém životě tak zajímavé a tak vděčné cesty. Z počátku jsem leckdes narazil, ale konečně se mně přece podařilo získati důvěru, a přes hlavy chytrých agentů a vlivných agentur navázal jsem a navazuji obchodní styky a získal jsem pro svůj závod výborné, znamenité předměty, které se až dosud do Prahy dovážely a drahe kupovaly jako výrobky pařížské, berlínské, vídeňské a pod.«

Krátce řečeno: J. Novák dovedl to, co je kardinální podmínkou zdaru — rozumně a výhodně nakupovat, a to bylo tajemstvím jeho obchodního úspěchu, jeho odborného vzletu, jímž svoje jméno v obchodním světě proslavil. —*er*—

∴ **Ruský chrám v Praze.** Odhodlají-li se Rusové změniti svůj kalendář, budeme veliké svátky slaviti s nimi. Pak i jejich církev pražská více bude vyhledávána naším lidem, který v ní cítí se

bližším velikému národu slovanskému. Na rozdíl od vnějšku, vnitřek chrámu jest klidný, v dnešní své úpravě posvátně prostý. Dienzenhoferův barok působí tu dojmem podivuhodně šťastné soustředěnosti. Bílá barva stěn, pilířů i galerií skvěle kontrastuje s temnou barvoskalou nemnohých ikon, ale charakteristicky ruského nalézáme tu vlastně málo. A to je škoda. Velký, bohatý a mocný národ ruský mohl a měl by se v Praze representovati církví ryze ruskou — kromě representace také jiné, po které marně nesměle toužíme. Než v krásných, vysokých prostorách kostela svatomikulášského libozvučný jazyk staroslovanský zní velmi slavnostně. — Nic platno, jsou to zvuky n a š í mluvy a vemlouvají se do srdce. Rusové jsou ve svém chrámě d o m a a modlí se k svému Bohu svým jazykem. Nedivme se jejich zbožnosti.

VNITŘEK RUSKÉHO KOSTELA.

— **Zimu v Krkonoších,** několik malebných pohledů z horských krajů, sněhem zavátých, zachycuje výstižnou kresbou A. P a p á č e k. Ach, což u nás, v rovinách a nížinách není vlastně zimy! Několik mrazíků, trochu sněhu a hodně deště i bláta — to je tak naše zima. Ale na horách, v zapadlých údolích, po srázných úbočích, na táhlých hřebenech a nejvyšších vrcholcích, kde vítr nikdy neustává, pod těžkými sněhovými mraky, v nich i nad nimi, tam je zima ve své říši, bílé a rozlehlé. Mráz a sníh, věrní její sluhové, mění všechny předměty, zanechávajíce na nich stopy neomezené její vlády. S úžasem patří chodec, který se do těchto sněhových krajů odvážil, na horské chaty, do sněhu zapadlé, na podivně vystrojené hotely — boudy — se střechami pod tíží sněhu se prohýbajícími, s mohutnými rampouchy, s okny sněhem zalepenými a zdmi, jakoby oblečenými do sněhových kožichů, překvapen stane před vodopádem, jehož bílé pěny, řítící se se skalní stěny závratně vysoké, nyní jsou tichy, ponévadž ztuhly v led a v bledém zimním slunci hrají duhovými barvami, kráčí k lesu, jehož stromy nabyly forem obrovských, duchovitě bílých, fantastických zjevů, a zase k závějím, vyrovnávajícím záludně celé propasti, a výše až k pásmu bezlesému, na jehož krajích řídké a nevysoké stromy jako bílé obludy napřaženými rameny ukazují svorně jedním směrem. Nejvýše vidět už jen sněhové pláně, vrcholy a propasti. Nade vším pak hluboké, nesmírné ticho, jehož tíha svistem větru vzrůstá v samu hrůzu. Chcete-li poznati velikost zimy, drsné, nemilosrdně kruté, ale velebně krásné, protože neomezené, absolutní, zajeďte si v zimě do hor.

— **Nové knihy** veršů vydali a zaslali nám: Ad. Boh. D o s t a l vlastním nákladem vydanou sbírku sonetů M i n u t y; Jar. Ž e l i v a vydal nákladem Hanáckého knihkupectví ve Výškově verše P o l á r n í z e m ě; Jan R o k y t a (Adolf Černý v Praze-I., ul. Kar. Světlé č. 9) vydal vlastním nákladem sbírku básní K r á l o v s t v í t i c h a a m í r u. Jeho bratr B o l e s l a v L. Č e r n ý vystupuje první knížkou veršů V e č e r n í s t i n y (nákladem J. Pospíšila). Nákladem překladatelovým vyšel druhý díl světoznámé básně Edwina Arnolda S v ě t l o A s i e v převodu Fr. P r a c h a ř e. V á c l a v D u r y c h přeložil a u Ed. Leschingra vydal L a m a r t i n o v y M e d i t a c e; Z d e n ě k T l a m i c h zaslal nám pěkně vypravenou knihu: M l a d é h l a v y a H r s t veršů. K některým z knih těch vrátíme se ještě v delším referátu. —*a*—

— **Lyrik des Auslandes in neuerer Zeit** (Lyrika ciziny v novější době) jmenuje se anthologie, kterou v Lipsku vydal právě H a n s B e t h g e. Vedle ukázek z poesie americké, čínské, žaponské, dánské, anglické, belgické, francouzské, hollandské, italské, švédské, norské, polské, ruské, španělské, portugalské i maďarské přináší i malý v ý b o r z l y r i k y č e s k é, obsahující ukázky básní Petra Bezruče, Otakara Březiny, Romana Háška, Ant. Klá-

šterského, J. S. Machara, Jana Nerudy, Fr. X. Šaldy, Ant. Sovy a Jar. Vrchlického. Překlady z češtiny opatřili S. Wülfing, Otto Hauser a Friedrich Adler a jsou pěkné a zdařilé. —*a*—

— K. F. Rašín: **Osud klepe na bránu.** Název, neobvykle vyjádřený »v notách« známou větou Beethovenovou, k tomu motto francouzské, anglické, vsuvky německé, latinské a opět anglické i české paběrky z nezbytné Kiplingovy »Knihy džungli«, pak trochu českých nesmyslův, promísených výrazy hihi, haha, chacha, huhu, hnhn, hmhm, a máte před sebou literární prvotinu p. Rašínovu. Nebýti příliš vážných námětů ke dvěma črtám (Když myšlenky se zatoulají a V očekávání mesiáše), nazvali bychom skromně obsah knížky neškodným cancáníčkem, neškodným potud, pokud by nikomu neubližovala jeho hrozná čeština. Ale pan K. F. Rašín nepochybně má v úmyslu dáti národu českému novou mluvnici, nevíme jen, hodlá-li býti mistrem přetvořování masculin ve feminina neb chce-li dávati literární koncerty na genitivy. Čtěte tyto skvostné věty: Bylo příliš veselo, než (sic!) aby chtěl míti názoru — je to genitiv slova názor anebo accusativ nového slova názora? A dále: Není snadné nalézti ženu, která má peněz. A kde je té rovnosti. Bylo vůbec čehos? Nebo dokonce tato perla mluvnická: »Jiného tmele kameny nespojuje, než **krev.**«

Na konci knížky jest jako doslov báseň, v níž ropucha praví: Také za mnou voda rozčeří se. (Zbluňk — a ropucha zmizí.) Pozoruhodno zvláště pro přírodozpytce, kterým záhadu tu ochotně přenecháváme. *Ds.*

— »Slečinka z pošty«. Napsal Duprès o Alfredu Capusovi, že jeho dramatická tvorba veselohern až příliš mnoho si osobuje práv dominujících — frašce. Nikde snad není Duprès pravdě tak blízek, jako u této Capusovy »Slečinky s pošty«, nejnovější činoherní atrakce vinohradského divadla, v níž vytvořil autor několik živých, dramaticky vysoce účinných figur, jejichž povahové složky balancují až na samé hranici mezi veselohernim a fraškovitým. Což na příklad už ona titulní hrdinka, rozkošná Zuzana Borelova, jíž naše slečna Šíblova propůjčila všecek svůj roztomilý půvab něžného exterieuru. Půl naivní, půl raffinovaná, hrdá a umravňující, ale přece jen šťastná, že zatrousila jiskru v klidný život mužského obyvatelstva dvoutisícového městečka . . . jak ona se umí vysmáti mužům bez maturity! A div nezšílí vztekem a bolesti, když se jí ožení jeden z nich, a právě ten nejhloupější! Jak ona se s rozhořčením dívá na takovou slečinku Riri, která má svého hocha »hodně« ráda — ale obratem ruky odjíždí do Paříže, aby přijala byt najatý panem Lebardinem! A pan Lebardin sám, »in flagranti« zastižený šosáček maloměstský, rovněž obratem ruky se loučí se svojí Zuzanou, jsa bohatší o novou zkušenost, že už mu ani flirt nesvědčí a šťasten, že zařízení bytu mu pro tutéž Zuzanu odkoupí — kamarád! To už nejsou pouhé fraškovité náběhy, to už jsou hotová sklouznutí. Ale obratná, vtipně konstruovaná, podaná se švihem vyškoleného rutineura scény a duchaplného slovního žongleura. Pěknou figurku postavil ve hře p. Charvát svým obstarožním záletníkem Lebardinem: měl smíšky na své straně, a byl by je měl i tehdy, kdyby nebyl ani tolik přeháněl (třeba svoje drobné scény u dveří) a kdyby si i nebyl dovoloval svých malých extempore, elitní scéně nikdy nesvědčících. P. Jiříkovský v roli rheumatického světáka Pagenela byl rovněž dobrý. Slečna Baldova v podružné úloze Hermance osvědčila eleganci a hladkou jistotu. Hra, švižně přeložená p. Dykem vypravena byla za J. Kamprovy režie hladce a s bravurním spádem. *E.*

RADOSTNÉ SVÁTKY A ŠŤASTNÝ NOVÝ ROK!

Říkává se, že stará srdečnost a upřímnost mizí se světa, ustupujíc vše zachvacující vlně rozpoutaného sobectví. Snad. Ale pod silnou vrstvou egoistního popele i v srdcích velmi tvrdých tají se jiskérka potlačovaného altruismu a čeká na vhodnou chvíli, aby vyšlehla v plamének upřímného soucítění. Kdyby pro nic jiného, už pro svoji kouzelnou moc, rozdmychati na několik dní uhasínající onu jiskru, mají svátky vánoční pro lidstvo význam a cenu velikou . . Narodil se spasitel — utýrané lidstvo oddechne si alespoň na chvíli, těšíc se z přání, pronášených ústy nejdražších. I my klademe pod stromky milých čtenářů Máje kytičku svých upřímných přání všeho dobra a zdaru a vážeme k ní prosbu, aby i v šťastném bohdá novém roce vzpomínalo našich podniků.

Vážené čtenáře upozorňujeme, že počíná tímto číslem druhé čtvrtletí Máje a prosíme, aby laskavě obnovili předplatné. — Překladová příloha Máje »Z cizích literatur« tentokráte pro technické překážky nevyšla. Vydáme příště v náhradu sešit dvojitý.

Ročník VI. číslo 13-14. vydáno dne 20. prosince 1907.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (postou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články, jakož překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR JAROMÍR BORECKÝ DR JIŘÍ GUTH ANT. KLÁSTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNŮ

JAR. VRCHLICKÝ:

Moderní žalm.

(Parafrase básně Longfellowa »Co pravi mladé srdce žalmistovi«).

Neříkej, že všecko prchá
na světě zde marným snem,
čas že všecko zdeptá, zdrchá,
krásu, lásku s požitkem.

Když tu byly, měl's je chvíli,
proč's jich plně neužil?
Z věku svého jaré síly
z těch se zřídel nenapil?

Pro věčnost jich nezadržíš!
Brzy splynou v zmar a šer;
v dlani pro den vždy hrst držíš
krásných, hnusných efemér.

Vybrati z nich jen ty krásné,
to jest umění, věř, žít;
a v tom, den již co ti hasne,
slední krůpějí se zpít.

Všady krása k tobě volá,
lásku jen v svém srdci měj!
V ošudu pak virná kola
směle sáhni — čaroděj!

Máchni proutkem vůle směle,
skutek se již dostaví,
a v tom podoben buď včele,
jež se nikdy nezmaví.

Ocenit pak, co jsi zažil,
jiných soud tě naučí,
po čem jsi se snažil, bažil,
když ti klesne v náruči.

Věř, svět krásný jest a bude
s trochou lásky u lidí,
opuštěné jen a chudé
srdce vše to nevidí.

Sebe neopusť v tom ruchu,
nikdy chudým nebudeš,
nebo jak duch mluví k duchu,
bratry všady nalezneš.

A byť vše to klamat mělo,
smrt než tebe vyléčí,
volné srdce, hrdé čelo
ideál jest největší!

Ballada.

Hrabě:

Kde máte, paní, dnes vše prsteny?

Hraběnka:

Ve stolku zásuvce jsou zamčeny.

Hrabě:

Rád zlato jich na vašich prstech zřím,
jak válčí s leskem vaší pletě mdlým.

Hraběnka:

Jsou od vás; nechci jednat nevděčně,
v hrách lásky však mi vadí zbytečně;
a nedávno sen těžký na mne spad',
že roztáhly se, z každého byl had,
ten oči vypích mně, ten k srdci pad'.

Hrabě:

A kde jste, paní, nechala svůj pás,
tak luzně sbíral šat váš plný řas?

Hraběnka:

Kdes na mém nočním stolku leží as,
mně příliš těžký byl, hruď svíral mou.

Hrabě:

Však čárně svítil a plál šerem, tmou.
(Ó divné myšlenky mi hlavou jdou!)
Vám všecko vadí. Pás i prsteny?

Hraběnka:

Ba, v hlavě, v srdci cítím plameny,
mně obtížný i šat být začíná,
má hoří ruka, jak jej rozpíná . . .
mně závažím i vlastní tělo jest . . .
ó neptejte se — ušetřte mou čest!

Hrabě:

Pás, prsten, šat i vlastní tělo též,
vše zbytečné jest vám a na přítěž?
Nuž řeknu vám: Ční v parku stará věž,
jsou chladné, vlhké dlaždic kameny,
však ochladí vše vaše plameny.
A když jste zhrdla mými prsteny,
na ruce okovy vám přikout dám,
pás kajicnic, pln hřebů, stačí vám
za zlatý pás, jenž drahokamy plál,
a obtížný když hedváb se vám zdál,
šat pytlový vás k zemi strhne zas.

Hraběnka:

Na vše ty sliby nestačí vám čas . . .

(Klesá.)

Já, choti, soud váš předešla i vás,
V prstenu, jenž měl být můj amulet,
jsem našla v tajné schránce prášek — jed,
jste volný. — Tma kol, krve záplava . . .

Hrabě:

Dík, že jste byla aspoň — chápavá!

S darovaným zrcadlem.

Zde malé ruční zrcadlo! Jak do ručky je zvedneš,
kéž vedle smavé tváře své, mou zamyšlenou zhlédneš!
Ne, aby prchl humor tvůj a úsměv na tvém líčku,
sám nechtěl bych tvých rozmarů hrát pouhou větrničku

Jen pouze proto, moje tvář by vedle tvojí dlela,
byť na chvilku jen jedinou tu zadržeti měla
ta křišťálová, zářící a skvělá jeho plocha,
čím na mžik z krásy, z věků tvých v něm zrcadlí se trocha!

Svěř ráda tomu křišťálu svá ňadra, bok i záda,
i vlas, jenž černou kaskádou přes úběly ty padá!
Že neutkví tam pro věky! Jakou by cenu mělo
to zrcadlo, jež tělo tvé by celé chytit smělo?

Prs milenky své tyran kýs na číš si odlít nechal;
ó chápu, s plným pohárem jak ruče k ústům spěchal!
Ó nebi dík, že zrcadlo nic nepodrží sobě!
já musil pro tvé půvaby bych ztratit oči obě!

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

udu si to dobře pamatovat. A sestřička, která mi ráno snídani přinesla?«

»To byla Liduška. Do jara chodila ještě do školy.«

»Má vlasy a oči jako vy,« povídal, dívaje se na ni pozorně a obdivuje se stále její pleti a čemusi zvláštnímu v jejím výrazu, co nedovedl pojmenovati, ale co tvořilo kouzlo jeji bytosti. Neklopila oči, nerděla se, nebyla hloupě rozpačita. Sama také se naň upřeně dívala s prostou pozorností, jako na dávného známého.

»Každý to povídá,« přisvědčila s úsměvem. »Všichni máme světlé vlasy a šedé oči. A ani tatínek, ani matinka takových vlasů a očí nemají. Je to zvláštní, viďte?«

»Ano zvláštní,« řekl, usmáv se její naivní otázce. »Ale jsou snad hezčí než vašeho pana otce a matinky.«

»Kdož ví, každému se líbí něco jiného. Já jsem spokojena, ať mám jakékoliv oči.«

»Tomu nevěřím. Dámy bývají starostlivi, co jiní soudí o jejich kráse.«

»Tak? To musí být veselé, když si někdo přeje míti něco, co nemá,« povídala rozveseleně. »Mně je to lhostejno.«

»Snad nyní, ale později ne.«

»Kdy to? Až budu starší?«

»Nu ano, až se budete chtít někomu líbiti.«

»Nechci se nikomu líbiti. Proč bych po takových věcech toužila?«

»Jednou se přece budete chtít vdáti,« řekl přímo, nechápaje, že může být tak nevinná, aby nevytušila, nač naráží. »A potom vám nebude lhostejno, co řekne ten, kterého si vyvolíte.«

»Nebudu se vdávat a nechci se vdávat,« řekla bez hněvu sice, ale pevně. A už se obrátila a vyběhla ven. Slyšel, jak v druhém pokoji se děti kolem ní shrnuly a jak se s nimi směje a je líbá. Dětské hlasy se na chvilku rozhlaholily, ale ne v protivné vřavě, ale v jakémsi srdečném jásotu. Jasné hlásky dětí pojily se s hlasem Jany ve společný smích a trvalo to okamžik, než ustály. Potom pozoroval, že Jana odešla a děti za ní vyběhly. Teplé kouzlo rodinné ho ovanulo při představě houfce dětí a bylo mu radostno, že právě sem zapadl. Aspoň se mu nebude stýskat, když bude venku ošklivě. Vzpomínal si na svůj vlastní domov, na své mládí a hry. Měl sestru, se kterou nikdy nežil v míru. Dokud byl malý, odrostlejší sestra osobovala si nad ním jakési právo a stále naň žalovala. Ke svým hrám ho nepouštěla a kde mohla mu ubližovala. Byla to sestra Terezie, provdaná za bývalého velkoobchodníka, jenž si koupil velkostatek. Bývala naň zlá a přával jí vždy nejhorší, aby se pomstil za její nelásku.

Neužil opravdu onoho nezbedného, jásotného mládí jako děti chudších rodin. Záviděl dětem chudých, když je viděl svobodně skotačit s tvářemi únavou planoucími a s očima rozkoší zapálenýma. On syn úředníka, který tolik svého šlechtického titulu dbal, neměl dovoleno míchati se do společnosti svých malých spolužáků. Sice otec by býval přál víc svobody svému jedinému synu, ale přísná matka ostražitě dbala, aby syn přílišnou důvěrností neztratil nic ze svého jemného vychování. Od mládí se v něm hlásil protest proti stálému stěsnání do určitých forem, ale neměl tolik síly, aby byl se otci neb matce na odpor postavil. Ale stesk se mu vryl do srdce a rostl s jeho léty. Přál si být dál od domova a ačkoliv by byl otec svým vlivem a známostmi prosadil, že by býval přidělen posádce v Praze, nechtěl a spokojil se venkovskou garnisonou.

Z bezděčných vzpomínek vyburcoval ho příchod doktora Skřivana. Vešel ostýchavě a zarděl se, když spatřil poručíka u svého stolu. Tento vstal a podával mu ruku.

»Dovolíte-li, budu vaším společníkem«, povídal přátelsky.

»Nebudu-li překážet, budu velmi rád. Jana mi povídala, že pan poručík zde je. Sám jsem tu dosud sedával a někdy mi bylo dost teskno.«

»Nechodíte mezi hosty? Nebo do zdejší společnosti?«

»Nechodím. Netěší mě to. Můj kollega přichází do všech hostinců a je znám se všemi hosty. Mohl by se domnívat, že mu chci pacienty odloudit.«

»Takhle nezvítězíte. Než nabudete známostí, musí vás lidé poznat. Na vašem místě bych si počínal jako starý pán.«

»Také to tak panu doktorovi říkám, ale všechno marno,« ozvalo se ode dveří. Jana přinášela polévku a vyslala na doktora káravý pohled.

»Vidíte, pane doktore, už k vůli slečně byste to měl udělat. Nabízím se vám za společníka, půjdeme někdy pohromadě do některého hostince, nebo můžeme jídat v restauraci.«

»Děkuji mnohokrát, není toho třeba,« omlouval se zaleknutě.

»Tu to máme!« hněvala se Jana. »Takhle nebudete mít nikdy tolik pacientů jako starý pan doktor. Nejlíp je nechati toho.«

Podívala se naň s upřímným hněvem a odcházela. Skřivan pouze hlavu mezi ramena přikrčil a nabíral si polévku. Podivín, pomyslil si Bohdan. Leká se všeho. Jest asi ulekán z dob svých studií, kde přílišný nedostatek rozvrátil jeho energii a zanechal stopy úzkosti a plachosti na dlouhá léta vryty v duši mladého lékaře. Bohdan znal z dob studií mnoho známých, kteří opravdu velmi často v měsíci neměli ráno, budou-li do večera co jísti. Mladé tělo a svěží síla mnoho snese a nemohl mnohokrát ubránit se úžasu, jak mohou někteří s prázdným žaludkem studovat a odbývat zkoušky. Arci velké procento těchto chudých studentů tvrdou cestou padlo. Buď zákeřná choroba následkem nedostatečné výživy shasla mladé životy, buď vyčerpali své síly a v lačné touze pouze po nasycení zapadli na písařská místa, v doupata vášní a žebroty. Ale k svému podivení musil doznat, že přece víc chudých studentů dostudovalo než těch, kteří neměli starosti o své životní potřeby. Jaksi houževnatěji se bili životem, vytrvaleji zápasili a svědomitěji studovali. Sice strádání zanechalo stopy v jejich duších. Velmi málo bylo těch, kteří po skončených studiích a po skončené bídě vesele a

křepce vstupovali na prkna lidského zápasiště a v samostatném životě nejevili únavu a vyčerpání z dob minulých. U přemnohých léta bídy a nedostatku spočívala dlouho na nitrech uštvaných strádáním a energie na okraj dohnána, neměla už svěžesti, aby znovu statně a sebevědomě rozepjala své perutě.

Mezi ty patřil asi Skřivan. Bohdanovi bylo ho uprímně líto. Maje přirozený dar soucitu, cítil se ke Skřivanovi připoután a toužil, aby ho probudil a osvěžil. Prohlédal jeho hmotnou tíseň, rozuměl jeho úzkostlivosti, aby zakryl pravý stav svých poměrů a nevyvolal proti sobě nepřátel. Lekal se asi, že by v boji neobstál, že by nenašel odvahy čelit nějakému bouřlivějšímu zápasu, ve kterém by byl zcela osamělým. Ano, pomoci mu, uvést ho do jasnějšího prostředí, podepřít ho, aby se stal samostatnější, nezávislejší a známější, to by bylo nejlepším darem pro něho. Jana také asi žehrá, že jejich strávník, který podle všeho u nich zdomácněl, nepotkává se s takovým výsledkem, jaký zaslouží a bude mu pomáhati.

Myšlenka mu šlehla hlavou, když si Janu připomněl. Kterak je možno, aby Jana nevzbudila v něm sympatii? Není mezi nimi žádné důvěrnosti? Nepostřehla Jana, že Skřivan potřebuje mravní podpory, povznesení a útěchy? A postřehla-li, proč už nezačala Skřivana povzbuzovat a pobádat? Možná, že se mýlí, že hledá v Janě víc, než v ní je. Takové mladinké venkovské děvče nemá ostrovtipu jako její městské družky a dívá se prostýma očima, v nichž se jí jeví pouze zevnějšek, duše však a niterný život daleko unika. Snad to také Skřivan poznal a proto je asi mezi nimi takový bezvýznamný poměr a všední styky. Několikrát podíval se při jídle na Skřivana, jenž skloněn nad talířem, chvatně jedl. Jakýsi starostlivý smutek vryt byl do jeho tváře a jakoby stále cosi tísnivého a úzkostlivého leželo na jeho duši.

»Máte odpoledne také nějakou práci?« tázal se ho v přestávce.

»Nyní ne, až po čtvrté hodině bývám doma. To přijíždí někdy noví hosté ze dráhy a musím čekat, nepřijde-li někdo ke mně.«

»Chtěl jsem vás žádat, abyste mi nějakou hodinu věnoval. Byla by mi dlouhá chvíle a rád bych viděl zdejší znamenitosti. Neurazíte-li se, pojďte se mnou.«

»Velmi rád. Předem však vás upozorňuji, že v Kraňově žádných znamenitostí není.«

»To nic nedělá, přece snad najdeme něco, co by nás upoutalo. Slečno Jano, kam máme odpoledne jít? Vy asi znáte Kraňov lépe než pan doktor.«

Jana uhřátá a veselá postavila mísu na stůl a podívala se bystře na poručíka.

»Pan doktor půjde s vámi? ptala se zkoumavě.

»Arci. Žádal jsem ho o jeho společnost. Kdybyste ještě vy mohla s námi jíti, byl bych velmi šťasten.«

»Dnes nemohu, matinka má mnoho práce, přidala, jakoby nepostřehla veselý tón Bohdanův. »Snad jindy, budete-li ještě o mou společnost stát. Na dlouhou procházku není dnes počasí, jděte tedy do restaurace u vinného hroznu. Po obědě bývá tam většina lázeňských hostí na černé kávě. Seznáte aspoň celou zdejší společnost. Pan doktor tam ještě nebyl, ačkoli ví, že hostinský je zdejší živé veřejné mínění. Seznáte ho sám a přesvědčíte se, že získat hostinského od hroznu znamená tolik, jako získat všeobecnou pozornost. Připomínám, že pana doktora Skřivana rád nemá, Je trochu lakomý a nemůže panu doktorovi odpustit, že mu nedal ještě ani jednou utržit ani za jediný koflík kávy.«

Skřivan se zapálil a podíval se vyčítavě na Janu. Ale ta snesla klidně jeho pohled a šibalský úsměv svědčil, že rozumí jeho hněvu.

»Nepiji černé kávy,« omlouval se, obraceje se k Bohdanovi. »Co bych tam dělal?«

»Pro jednou by nebylo zle,« dotírala Jana neodbytně. »Nechutná-li Vám káva, nepijte ji. Mají také pivo, limonádu.« A jakoby měla radost, že ho může do úzkých vehnat, nic nedbala jeho nepokoje. Bohdan podíval se na její tvář. Byla oživena a její šedé oči moudře upínaly se na Skřivana. Když Bohdan mimoděk déle na ni pohledem spočíval, zabloudila svýma očima k němu a postřehla jeho zvýšenou pozornost. Maličko čelo svraštila a rychle otočila hlavu.

»Slečna je jaksi na vás přísná,« povídal Bohdan chvatně, aby zakryl náhlé rozpaky. »Zdá se mi však, že její rada zaslouží vaší pozornosti.«

»Ženská umíněnost,« řekl Skřivan jako rozmrzele. »Slyšel jsem to již několikrát. Slečna se domnívá, že mě hostinský od hroznu povznese. Protiví se mi takovými cestami domahat se uznání. Dokud lidé sami nebudou chápat, že také něčemu rozumím, nebudou mě vyhledávat. Co už se mě Jana natrápila.« A zahrozil proti ní prstem.

»Ano, trápila jsem vás a vy mě také,« řekla vesele. »Máte mě stále za nerozumné děvčátko, ale já už nejsem tak mladá. Vypadám snad nerozumně?«

»Bůh chraň! Radost je se na vás dívat. Byla by z vás roztomilá panička.«

»Vy, vy jste, zdá se mi, hodně horší než pan doktor,« řekla pohněvaně a podívala se naň káravě. »Už jsem vám řekla, že na nic takového nemyslím. Nic mi neschází a netoužím po takových hloupostech.« A už se

hbitě otočila a její půvabná postava rychle zmizela ve dveřích.

»Se ženskými neradno zápasit,« usmál se Skřivan. »Jsou příliš vznětlivé a dívají se na vše jinýma očima. Horují, neznají však života.«

»Nesouhlasím. Pravda, že fantasie u nich hraje velkou úlohu, ale mají to, co schází mužům, bystré oči a jemný cit. Jsou rozenými intrikánkami, které vášnivě bojují za svou utkvělou myšlenkou a vášnivě nenávidí, co v nich odpor vzbudilo. Slečna má o vás opravdovou starost, měl byste ji poslechnout. Obdivuji se jí, jak je milá a moudrá.«

»Jsem jiného náhledu. Žena je vždycky mužova přítěž a běda, když podlehne jejímu vlivu. Veškerá jeho činnost je ochromena.«

»Divím se vaším názorům. Jsem opáčného mínění. Jen všední a duchaprázdná žena může býti přítěží. Žena s jemným bystrozrakem a upřímně nakloněná je hotovým strážným andělem muže. Odpusťte, řeknu vám přímo, pro vás je pravým neštěstím, že nejste ženat. Nejen že jako mladý svobodný lékař vzbuzujete ostýchavost nemocných dam, nemáte mimo to nikoho u sebe, kdo by vás těšil a kdo by vás na různé věci upozorňoval. Žilo by se vám velmi pěkně, kdybyste byl ženat. Na příklad slečna Jana byla by roztomilá paní doktorová.«

»Chraň Bůh, ani jsem na to nemyslil,« volal uleknutě a obě ruce jako k obraně zvedal, »Jsem rád, že jsem sám živ, jak bych uživil ještě ženu? Mimo to nejsem přítelem žen. Nechce se mi dělit život na dvé, nemám k ženám té důvěry jako vy a třeba to vypadá směšné, mám důvody, tvrdím-li, že nikdy svůj život se životem ženy nespoutám.«

»Byl jste asi zklamán a odtud vaše nepřátelství k nim,« prohodil Bohdan, jehož začínal Skřivan zajímat.

»Nežádejte ode mne žádného vysvětlování,« prosil jaksi stísněně a chvatně dojídal. Bohdan se v duchu pousmál úzkosti, která dívala se z jeho oči a mlčel. V duchu jeho rostlo přesvědčení, že něco víc než hmotný zápas podvázalo křídla duši Skřivanově. Nebyl dychtiv cizích tajemství a netoužil také odhalit skryté záhyby nitra doktorova, jenž mu dosud málo přirostl k srdci. Nežádá přece na něm nic, než aby mu obětoval několik hodin, kterými by ubíjel zoufalou nudu zastrčeného městečka a jako sám nemíní odhalit před ním záchvěvy své duše, nebude pátrat po bolavých strunách Skřivanovy mysli.

Když po chvíli vešla Jana s posledním jídlem, poručíka si ani nevšimla. Zběžně podívala se na Skřivana a vidouc jeho úzkostlivý výraz, potrhla rameny a odcházela. Po obědě zapálil si Bohdan doutník a nabídl také lékaři. Ale ten děkoval. Nekouří. Podíval se na hodinky a ohlédl se po pokojiku, jakoby přišla hodina, ve které byl zvyklý domů odcházet. Připomněl si však svůj slib a neklidně sebou zavrtěl na židli.

»Půjdeme, pane doktore?«

»Je li libo, můžeme jít, nebojíte-li se cesty. Snad by bylo lépe počkat na jiný den, až nebude tolik bláta.«

»To mi nevadí, ráno jsem už všechno prošel a můžeme se blátu vyhnout. Platit snad hned nemusíme.«

»To ne, já také platím týdně. Pojďme tedy, Nevím opravdu, co budu v restauraci pít.«

»Zkuste, co bude chutnat,« chlácholil jho Bohdan. Pozoroval, že Skřivan hledá příležitost, jak by se cestě do restaurace vyhnul a že mu nic moudrého nenapadá. Až se v duchu zamrzel, že se tolik dal uchvátit a věnuje pozornost muži, na kterém mu vlastně nezáleží. Ale hned sám sebe chlácholil, aby byl trpělivý, když přece vidí, jak bezradostně Skřivan žije a jak mnoho nezaviněně trpí.

Když procházeli pokojem hostinských a vyšli na chodbu, potkali Janu. Podívala se na oba a vesele se zasmála. A aby ji snad nezastavili, rozběhla se kolem nich a jako včelka zmizela v kuchyni. Vůně ovanula tvář obou mladých mužů a Bohdan se za ní ohlédl. Skřivan maličko svraštil čelo a chvatněji popošel. Když vyšli před hostinec, slunce zasvítilo. Obloha se zvýšila a bílá oblaka se trhala. Cesta rychle osýchala a celý ráz krajiny se rozsvětlil. Vše připadalo Bohdanovi veselejší a útulnější, i ty domky a řeka, ve které se děti brouzdaly.

»Bude velmi příjemný den,« poznamenal Bohdan. »Byl bych velmi rád, kdybych měl pěkné počasí. Těšil jsem se na procházky lesem a poli a byl bych nešťasten, kdyby mě zamračená obloha odtud zaháněla. Čím si zaháníte dlouhou chvíli deštivých dnů?«

»Sedím doma a čtu.«

»Ale čtení také unaví. Nejsou v okolí žádní úředníci velkostatku, kteří docházejí do zdejší společnosti?« (Pokračování.)

TEREZA TURNEROVÁ:

Stálice.

naprostém, ztrnulém tichu a klidu vyrůstala Marta z dětských střevíčků, jako vyrůstá horský květ mezi tvrdými balvany, kam nechodí cizinci, aby ho spatřili. Z milosrdenství nad sestrou, příliš obdařenou štěstím mateřským, vzaly si ji jako drobné děcko dvě zámožné svobodné tety, které o sobě říkaly s chloubou, že se opatrně vyhnuly trampotám života. Také Martu chystaly na dráhu klidnou, bez nebezpečných zátoček a závratných klikatin.

Marta byla tichým a málo hloubajícím děckem, jež netušilo, že někde mimo tento zapadlý kout v horách závodí veliký svět o vysoké ceny. I v letech svého dospívání měla ještě život za řetěz korálů, z nichž jeden po druhém lze navlékat na dlouhou šňůrku, kdesi uzlíčkem ještě s jinou spojenou . . .

Dni střídaly se hladce, bez nadšení i bez pláče, skorem tupě, jeden věrně a přesně podobal se druhému. I léta minula tak. Rok po roce, daleko v horách.

Zima byla dlouhá a krutá v tom horském zátiší a jaro těžce se propracovávalo tvrdou, neúrodnou prstí, léto jen zapráhlo několikrát jako na ukázku, rozžehlo na stráních oheň plamenčic a jahod, a sotva že zaplály všecky barvy sluncem ozářené stráně, hlásil se opět podzim svými krátkými dny, ostrými větry a temnými kaluženi v nedlážděných cestách.

Ticho a neživo bylo v malých domcích porůznu rozestavených. Jejich chudí obyvatelé sekali až do úmoru dlouhé černé a pestré korále, neměli tužeb ani nároků, mluvili málo, nikdy skorem se nesmáli a scházeli se jen v určitých dnech k naivním a žalostně primitivním spiritistickým seancím v některém stavení. Šli životem jakoby procházeli předsíní k ráji. — Žili nadějí a útěchou.

Po škole mezi první patřil dům slečen Kolářových, jako vyrostlý ze zeleně na úpatí ne příliš vysokého vrchu, bílý, čistý a úhledný, jako vypraným plátnem povlečený mezi zašpiněnými, dobou a různými pohromami znamenanými domky.

I uvnitř bylo zařízeno všechno čistě a úhledně. Na všem bylo patrno, že vládnou v domě přísné a pilné ruce ženské, a že není nikoho, kdo by do krajnosti přesný pořádek pocuchal, kdo na příklad by shrnul bílé plachty, položené na zemi místo koberců, nebo kdo by v rozkypěné bujnosti rozvázal tkanice jako sníh bílých povlaků na křeslech, nebo kdo by odhodil nedbale papírek, nit, stopku od ovoce nebo dokonce pecku. Nebylo zde drobných, nepravidelných krůčků malých dětí, ani malých ruček všecko přehazujících a naivních očeb po všem dychtivě slídících. Ne. Nebylo zde pláče dětí, ani výskání, ani žvatlání. Vždyť nebylo v celém domě ani bytosti mužské, nebylo kroku mužského, ani hlasu. Od doby, co zemřel starý otec slečen Agáty a Sofie, nepřekročil vůbec muž práh jejich domu. Nebylo proč. Jaký by příchod muže k slečnám Kolářovým měl účel?

Slečny navykly si takové samostatnosti, že nepotřebovaly nikdy v ničem rady mužské ani pomoci; spravovaly si samy svoje hospodářství, najímaly si samy lidi ku práci v poli, v sadě, na lukách i v lese. V domácnosti také všecko dovedly vykonávat bez mužských rukou, i starobylé, dávno, dávno z rodiny do rodiny děděné hodiny v pravém úhlu pokoje natahovala slečna Agata sama a nikdy ještě jejich konstrukci nepokazila. S pýchou na ně vždycky pohlížela, když odbíjely s nepřekonatelnou přesností lhostejně a ponuře hodinu za hodinou, jakoby je ukládaly vědomě na dno mořské!

V oknech s bílými okenicemi, opatřenými malými kukátky, kvetly begonie, muškáty a zelenavé hortensie, všecky tak usmířeně klidně, nevšímajíce si těch, co kvetly a bujely venku v zahrádce, nespoutané hůlkami a provázky.

Tak všecko v domě bylo v souzvuku s povahou obou slečen, nebylo nikde stínu odporu, který by rušil tichý soulad.

Slečny nevyřkly sice nikdy, že vyhýbají se důsledně styku s muži, avšak z celého způsobu jejich života bylo příliš patrno, než aby se nebylo mohlo tak souditi. Vždyť vystihly i jejich vdané sestry a jiné s nimi příbuzné ženy, že nepřejí si nikdy společnosti mužské a navštěvovaly je proto bez svých mužů a synů, aby nevzbouřily jejich tichou, absolutně ženskou samotu.

Slečna Agata nemluvila o mužích vůbec, jakoby jich ani nebylo ve světě, a slečna Sofie, celou svou bytostí o něco měkčí než její starší sestra, jen z taktu a povrchně tázávala se po jejich zdraví. Odpověď nikdy ji už valně nezajímala.

Obě sestry pohlížely na muže jako na zlo v životě ženy, jako na škůdce jejího životního klidu. Když jejich vdané sestry se pokoušely vyvrátiti jim takový názor na muže, slečna Sofie jen se usmívala a slečna Agata říkala bez obalu: »Tak, tak, muž s dobrým hmotným postavením, jehož titule a různé čestné

funkce jsou krásnou dekorací společného jména, ale nic víc. Jen v něm nic nehledejte, nic od něho nečekejte a nevěřte mu. Jsou všichni stejní. Žádného neomlouvejte, žádného nevyjímejte, zdá-li se vám některý býti jiným, tak je to jen jeho dočasná role, to vybočil sám ze sebe —«

To znělo krutě a nezvratně. Vdané sestry raději hovor takový nezaváděly.

Slečny vyhýbaly se muži v životě jako něčemu, co z daleka nás odpuzuje svým sirnatým dechem a otravuje vzduch kolem nás.

Nebylo vůbec muže v jejich životě mimo otce, jehož existenci v rodině samy neurčily a za ni nezodpovídaly.

Jako žíly slečny odloučeny od všeho světa nepěstujíce styků, žila také Marta, vzdálena všeho, nevědomky se podřizujíc jejich určení.

Jméno mužské nikdy před ní se nevyřklo, nikdy jí nebyla připomenuta existence muže. Netušila, že někde, třebas daleko odtud, žije současně s ní muž, jenž přijde, vzbouří klid jejího srdce, klid tichého domu jako kámen vržený do stojaté vody a že probudí v ní teprve touhu dívčích mladých let.

Co — muž? Bůh? Smrt? Všecko znělo jí stejně a o všem měla stejný pojem.

Vždyť žilo se beze všeho hloubání tak klidně, skorem lenivě a jako ze všech stran ohraničeně pod tou strání horskou, kde smírně vedle jehličnatých lesů šuměly měkce javorové háječky a jen zřídka, velmi zřídka bylo spatřiti cizí tvář. Proč také? Nebylo příčiny, proč sem zavítat. V místě, kde stál dům slečen Kolářových, nejezdila ještě ani dráha, nebylo tedy ani projíždějících cizinců, nebylo lomozu vlaků, kouře a pískání lokomotiv a vůbec známek kulturního světa mimo malou školu s primitivním vedením a spiatou skorem bezprostředně se sousedícím kostelem a hřbitovem. Byla to jako základní trojice lopotného bytí těch chudých horalů. Na rozhraní dvou vesnic stála ještě pošta, jejíž jediný poslíček jednou denně roznášel došlý materiál.

Naprosté mrtvo horského kouta porušil neočekávaně moudrý, zámožný Němec postavením továrny, tkalcovny. Přišel, prohlédl okolí, zaplatil dobře a za nedlouho pohlížel pyšně na hotové dílo.

Pak nabral do práce za malý plat veliký počet lidí různého pohlaví a věku, kteří za polní těžkou práci anebo za úmorné sekání korálů byly ještě méně placeni.

Továrna byla rozsáhlá, s velikými nádvořími a chudí obyvatelé okolních vesnic o ní říkali, že má oken jako zámek. Kolem ní dal podnikavý majitel založiti park, jehož různá místa dal označiti německými nápisy: Hedwigspark, Hugonplatz, Zwergallee.

Dovedl mistrně sestavit tovární personál. Úřednictvo bylo až na málo výjimek německé, mistři byli skorem vesměs Němci a pro české dělníky byl zřízen jedním horlivým německým úřednikem bezplatný běh k naučení se německému jazyku.

Dále zařídil továrník kantynu, jejíž vedení svěřil Němci.

Kupoval od různých osadníků kusy lesů, spojil je a označil jménem: Jungfernwald.

Přes krásnou šumivou řeku dal položiti několik můstků, jež pojmenoval: Feensteg, Elsabrückl a pod. . . .

To vše činil klidně a nerušeně, neboť nebylo v místě nikoho, kdo by z národnostního sebevědomí přerušil jeho dílo. Lid hleděl s údivem a s respektem na každé nové německé jméno jako na cizí květ, jenž někým byl přinesen a náhle vypučel . . .

Ach, klid v těch horských vesnicích byl příliš ztrnulý, nehybný, ležel na všem jako nepromokavá látka, jejímiž sporými póry nic neprosákne. Jako ty stráně byly tvrdé a tiché, takoví byli i lidé: zamlklí, nesdílní a nepřístupní. Tupě smířeni se vším, co jim život dává a co jim odpírá. Bez nároků. Bez reptání. Bez uvažování o ceně života. Zabývali se příliš posmrtím, než aby mysleli na skutečný život. Tak netečně i tu změnu ve svých osadách přijímali.

I Marta, vyrostlá v tom tichém koutku světa, kde nebujely nároky a tužby, ztěžka jen vnímala vzmáhající se ruch, nastalý továrnou. Její život byl stále stejný, nevykazoval změn, její zaměstnání, stále totéž, nemělo ani odstavců, ani cíle. Hospodařila, šila, dohlížela na poli, milovala své tiché pohodlí a jen z daleka, z daleka se dotýkal její duše růžový sen jejího mládí, jež si ani nedovedla uvědomit . . .

V růžovém snu, lehounkém jako jarní obláček, rýsovaly se kontury mužské postavy, mladého továrního úředníka.

Ale byl to jen sen, sen, jenž se při otevření očí rozplyne, obraz jako fata morgana, jejž nelze rukama podržet.

Cosi ze školy obou slečen přešlo na Martu, zdálo se, že není schopna plamenné radosti, ani bolu. Její oči jakoby se nedovedly rozjásat ani zaplakat, ústa ne rozesmát; bylo to mládí násilně přizpůsobené životní ztrnulosti obou slečen.

— — — — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

SLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

vlášť tato alkovna, v které při stažených záclonách jest postel docela neviditelna, se mi zalíbila. Alkovna má jediné menší okno, vedoucí na tovární dvůr. Celé to bylo velmi slušné, dělalo dojem trochu staromodní, seriosní, ale nepostrádalo tónu intimity a náladovosti. Skoro jsem se v duchu divil, že mi nevykázali tento byt hned původně po mém příjezdu. Snad nevzpomněli naň.

Po obědě při černé kávě dověděl jsem se, že byt byl do nedávna obýván dědečkem, otcem paní Králové, který u Králů žil jaksi v ústraní poslední léta svá. Byl majorem v pensi a zemřel přede dvěma roky. Od té doby byl byt opuštěn a zamčen. Vyslovil jsem svůj dík za rychlou úpravu jeho i svou radost z jeho vzezření a řekl, že myšlenka, že byl obýván a kým byl obýván mi jej činí nějak lidsky bližším.

Pan Krágl odmítal nějakou velkou práci, kterou by byla snad úprava bytu vymáhala.

— Ostatně nového je tam málo, až na některé maličkosti.

— Musili jsme odstěhovati hlavně sbírky dědečkovy, pravila paní Králová.

— Což pan otec sbíral?

— Ano, to byl jeho sport poslední.

Nevím, ale zdálo se mi, že na to slovo »poslední« pan Krágl kladl nějak důraz. Zasyčel je mezi zuby skoro s ironickým přídechem. Ale neříkal jsem ničeho.

— Ó ano, pravila paní Králová. Sbíral celý život. Sport je málo k označení a k plnému vystižení. Marotta, chcete-li, manie to byla, ba vášeň.

— A proč jste nenechali sbírky v pokojích, mohli jste mít méně práce a mně by nebyly překážely, podotkl jsem.

— Pak byste nebyl měl trochu volného místa, ba byl byste se nemohl v pokoji ani otočit, ani nikoho kam posaditi. Jen stojany na dýmky a hole zabraly celou stěnu našeho pokoje, kde je teď knihovna, vysvětloval pan Krágl.

— Stojany na dýmky a hole? podotkl jsem udiven.

— Ano, zprvu šla marotta tchánova směrem a cílem tím, aby na každý den v roce, pravím na každý, měl jinou dýmku a jinou hůl. Dole byly hole, od polovice visely dýmky. Až jednou v letě jděte se s Jiříkem podívat na půdu, kam jsme to zatím uložili.

— Na to, co se přece při veškeré opatrnosti během času nespálilo a neztratilo, doplňovala paní Králová. Ale některé kusy tam byly a ne špatné. Mnoho kuriosit, mnoho památek osobních, to je pravda, ale hole i dýmky vzbuzovaly do jisté míry zájem aspoň ethnologický. A dědeček nadělal s těmi věcmi tajností! Jeho slabou stránkou bylo, že chtěl, aby se každý hodně divil, když se ráno k desáté objevil k přesnídávce s jinou holí v ruce a s jinou dýmkou v ústech. »Jak to, tatínku, zas něco nového?« musil se někdo zeptati kolem stolu. »Ovšem,« pravil na to hrdě a nikdy se v svém kalendáři nezmýlil: »Dnes 22. srpna na sv. Timotea, klokočovka,« podal ji vedle stojícímu, aby dal ji dále kolovati, vyndal dýmku z úst a pokračoval, »a tato štyrácká krátká dýmčička, od kollegy majora Emericha, když jsme byli v posádce Štýrsko-Hradecké.« A čím více docházela dýmka i hůl podivu a obdivu, tím lépe chutnala mu snídaně, tím byl spokojenější a měl nezkaženou, dobrou náladu po celý den.

— Ale to byl jistě roztomilý starý pán, pravil jsem dojat, škoda, že jste to odklidili! Byla by mne občas taková prohlídka jistě zajímala a pobavila.

— Když ale již to vše rostlo nám přes hlavu, podotkla bolestně paní Králová.

— Což sbíral pan major též jiné věci, než hole a dýmky? ptal jsem se.

— Bohužel, pokračovala paní Králová. Hole a dýmky byly jen počátkem jeho opravdu neúmorné činnosti. To byl asi čtyřicátník, když tohle začal. Ale pak po desíti letech přišla k holím a dýmkám těžítka, a zase pravidelně, kolik dní v roce, tolik těžítek, po pěti dalších letech přišla pečetítka a razítka, a pak již, zvlášť od doby, kdy se dostal do pense, obliby jeho pro nejrozmanitější věci u něho rostly skoro každým rokem. Kraslice, bože, jaká to jen byla sbírka! hodiny kapesní i stojací, visací, bicí atd., nože a perořízky, a nejhůř bylo, když došlo na motýle, brouky, herbáře a konečně kamení. Ale to byl již stařičký, neměl ani trochy nutného k tomu vzdělání, tu již jen hromadil a hromadil bez rozlišování a bez výboru. A pak byl dědeček také veliký dobrák. Lidé se o této jeho marottě dověděli a zahrnovali jej, jak si snadno představit mů-

žete, všemi možnými nesmysly a podivnůstkami! A on buď neměl síly a odvahy říci jim: »Přítelíčku, to jest úplně bez ceny, to patří do střepů a na smetiště,« vděčně všecko přijímal a platil, až se hory zelenaly! Byla to již choroba v posledních letech a skoro — ač to zní z úst dámy drsně a snad hříšné se vám to bude zdát, bylo to již vykoupení pro nás, když zhasnul.

— Šestadevadesátiletý, podotkl pan Krágl s upřímným povzdechem.

— A prosím vás, není to indiskrece a nešetrnost, vpadl jsem, ptáti se, co bylo posledním předmětem jeho sběratelské neúnavnosti?

— Neuhod byste do smrti, co sbíral naposled, pravila paní Králová s mdlým, útrpným úsměvem na krásných rtech . . . Ptačí vejce, recte vyfukoval vejce různých ptáků, preparoval to a vysoušel . . . Zvláštní, že měl k tomu podivuhodnou zručnost a v tom vytrvalost. Poslední sbírka tato nedostoupla však vysokého čísla. Skořápky, prosím vás, jak lehko se to potluče, jak brzy se to zapráší, rozdrtí, rozpadne . . . A pak starému pánu mnoho na tom nezáleželo, čím a jak sebrané věci označuje. Šlo mu jedině o sbírání, určování pak jej vždy přemáhalo, co šuplat jsme našli nenapjatých exemplárů motýlích a jiného hmyzu!

— Nějaká vědecká snaha tomu naprosto chyběla, a proto to také nemělo a nemá pražádné ceny, pravil pan Krágl. Něco leda ryze osobní, na památku, po dědečkovi. Věřte, kolikrát jsem to chtěl již důkladně projít a provětrat. Snad by ze všeho se dal sestaviti kabinet kuriosit, docela appartní, je pravda, ale víc než dvě třetiny patří na smetiště. Ale jednak jsem nikdy neměl dosti času k tomu, a kdybych ho byl i měl, nechtěla zas Lucy, aby se tím hýbalo . . .

— Zdálo se mi vždy, že bylo by v tom málo piety, bránila se paní Králová.

— A tak jsme časem zapomněli na zavřené a zaprášené museum dědečkovo v zadní části továrny, doložil pan Krágl. Ale neřekl byste, pane professore, jak, abych řekl se starou frází, zub času dále vede svou a řádí v takových věcech. Až jsem se podivil, když jsme po těch dvou letech, ani ne celých, našli takovou spoustu rozbitých nebo rozpadlých věcí v bytě dědečkově! Byl pevně uzavřen, a nikdo tam nevkročil. Ani okna se neotvírala za tu celou dobu!

— I věci mají dobu svého rozkladu a neodvratného konce, pravila paní Lucy smutně. Je to odvěký řád všeho. Ba je docela jako s lidmi, snad by ani nebylo místa pro to vše na světě, a tak musí jedno druhému místo udělati. Také kus logiky světové, viďte, pane professore?

— Zajisté, milostpaní, odpověděl jsem. Měl jsem cikádu, pravou Marseillskou cikádu. Dostal jsem ji od přítele, který ji chytil na Mallorce a sám, jak říká, ji montoval, napjal ji do plyšem vykládané skříňky, sklem neprostupně uzavřel a v pěkné úpravě jako vypouklý obrázek z cesty své mi ji přinesl a věnoval. Visela mezi mými památkami nad knihovnou několik let. Ani vánek, ani prášek nemohl k ní — ale již za tři léta, zdálo se mi jednou, když jsem prohlížeje své věci na ni přišel a před ní se zastavil, že se obrovská ta moucha nějak nápadně scvrkla. Tělíčko zdálo se mi tak vyschlé a schlíplé, že mne to jalo úžasem, křídla tak jemně síťkovaná a průsvitná, tak jemnými žilkami celá protkaná, zdála se mi býti pokryta tenkou vrstvou jemného prachu a také poněkud kratší, sotva že stačila na tělo, která jindy, jak vím a se pamatuji, značně přesahovala, celé zvířátko připadalo mi nějak ošumělejší, daleko ne již tak imposantní, aby si zasluhovalo Anakreontův verš

Velebíme tě, cikádo . . .

Dával jsem si teď na tento kus svých památek pozor. Za nějaký čas viděl jsem, jak jedno celé křídlo odpadlo a leží v dolejším pravém rohu rámečku, zakrývajíc zrovna pod dedikací podpis přítelův jako smuteční rouškou. Přece je nikdo nesrazil, nevytrh, skříňka byla zasklena skoro hermeticky. Napadlo mi, to jsou ty tajné mystické pochody věcí, o kterých

nevíme a v které nevěříme, protože nemáme pro ně orgánů, abychom je vycítovali. Pak upadaly časem nožičky, a cikáda byla jen trup scvrklý a seschlý . . . Začátek konce. A to nemohl zde přistoupiti žádný popud vnější.

— Nu, víme, podotkl pan Krágl, v museu dědečkově, neručím za to, že se nepřehnaly kočky aspoň jednou do roka!

— Ale, prosím tě, vpadla rozhorleně skoro do řeči paní Kráglová, leda nějaké kočky ze čtvrté dimense, které se provlekou klíčovou dírkou?

Smích všech byl na to odpovědí.

— I čerta víš, replikoval p. Krágl. A jsou tu kuny a tchoři v starých domech, a když nic, myši, nechci říci zrovna německé, ale ty malé, způsobné, hezké šedé myšky domácí jsou tu a cupají a ohlodávají v každém koutě.

— Ty již zas přeháníš, Karle, durdila se paní Kráglová. Což bydlíme v nějaké staré, bohem a lidmi opuštěné barabině? Kde pak kuny a tchoři a myši . . . To bychom vás, pane professore, obrátila se ke mně, věru byli dali do pěkné společnosti. Ale věru nevím, Krágle, jak můžeš takto panu professorovi jeho nový byt hanit a docela ve falešném světle předvádět a líčit?

— Mlč, pan professor také žertu snad rozumí? bránil se p. Krágl, ale jakoby chtěl obrátiti v hovoru list, dodal:

— Ale neřekl jste nám ještě, jak jste se »u slunce« bavil předevčírem; čtveráku!

— Nevím, proč bych byl čtverák proto, pane továrníku, že jsem jednu noc přespal v hotelu, když to musilo být? replikoval jsem.

— Inu jděte, jděte . . . nic zlého jsem nemyslil svou poznámkou, nu, pobavil jste se mezi kollegy, poznal zdejší společnost . . .

— A při tom pochopil . . .

Nevím, proč jsem se zarazil. Cítil jsem, že na mně spočinulo velké, krásné oko paní Kráglové, jako oko vyplašené, zvědavé laně.

— Ano, pochopil, snažil jsem se rychle maskovati své rozpory, dvojí věc, v které ještě sám docela jasně nerozeznávám. Byla to vskutku jen síla zvyku, toho všemohoucího zvyku, z něhož prudké vytrhnutí a jehož náhlé přerušení mi vzbuzovalo tu odpornou atmosféru mého prostředí, či bylo niveau té hospodské společnosti tak opravdu ve skutečnosti nízké, že se mi tak naprosto zhnusila? A pro vždy zhnusila; mohu to říci zcela klidně. Co myslíte, milostpaní?

— Především děkuji za vaši upřímnost. Dříve byste byl řekl banální frási. »Toužil jsem jen po vašem domu« — dnes již přiznáváte, co je síla zvyku, a že to mohla vskutku býti jen moc zvyku, která vám pobyt v neobvyklé společnosti hospodské tak znechucovala. Děláte v mravní výchově své veliké pokroky, pane professore, to je pravda. Co se druhé otázky vaší týče, nemohu ničeho říci, jelikož tu společnost »u slunce« neznám a nedovedu si ani představit, čím se baví a jak se vůbec chová. O tomhle vy byste nám nejlíp mohl referovati.

— To je referát velmi krátký, milostpaní. Ale lépe, stojíte-li oň, abyste sama takhle jednou tam ve společnosti pana Krágla a třeba také mé se podívala, odpovídám.

— Do smrti ne, milý příteli! Nechodíme nikam od smrti tatínkovy, viď, Karle? obrátila se k panu Kráglovi s nějakým snad významným, ale mně záhadným pohledem.

— Prosím tě, jen se schovávej za tatínka, pravil p. Krágl cize. — Nechodíme, počkej... od nemoci Milky jsme vůbec vypadli docela z rámce P . . . ské společnosti.

— Nu tak vidíte, navazovala paní Kráglová. Je to tedy ještě déle. Mohli by na mně oči nechat, ti okouni . . . Ne, ne, tam by mne nikdo nedostal, ani vy! dokončila ostře.

— Chápu a docela vám dávám za pravdu, pravil jsem vážně.

— Ale proč nechcete nám ničeho povědít z toho večírku? dráždil p. Krágl, to je právě trochu záhadné.

— Víte, pravil jsem s úsměvem . . . Nezazlete mi, ale já nerad někoho pomlouvám...

— Ba, zde byste neušel pomlouvání, vpadla paní Kráglová, a nic by vám nepomohlo, pane Opatrný, pravila ironicky se smějíc.

— Jen ty mi zlob pana professora, pravil pan Krágl, žertovně své paní prstem pohrožuje . . . udělá nám to a odstěhuje se jednou od nás pořádně a do opravdy.

— To nikdy ne, pane továrníku, zvolal jsem rozhorleně.

— Neříkejte dvakrát, pokračoval pan Krágl ve svém škádlení, je »u slunce« »magnet«!

— Tak? vpadla paní Kráglová táhlým hlasem.

— Nevím, jaký, odsekl jsem krátce.

— Mlčte, mlčte, nedělejte svatouška, milý příteli!

— Nezlob, pravila paní Kráglová. Odpusťte mu, on jinak nedovede býti v dobré míře, leda když může škádliti. (Pokračování.)

W. S. LANDOR:

Já s nikým nebil se — kdo byl by za to stál?
Přírodu miloval jsem a hned Umění.
Na ohni života jsem obě ruce hřál
a teď jsem hotov jít — je konec plamení.
A. K.

■ ■ ■

VŠECKO SE SESEDNE!

Na procházkách svých po okolí vodňanském nedrželi jsme se zrovna vždycky vyjetých silnic, a často náš domáci poklad Běta, když ráno na chodbě čistila šatstvo, bručela si zcela hlasitě: »Kam to ti páni chodí, ráda bych věděla! Kudy je čerti nosí!« —

Za modrými kosatci jsme lezli a plašili čejky a káňata hnízdící v močálových okrajích rybníků mezi rákosím a sítinami. Zmocněni se bílé vodní růže nebo žlutého stulíku začasté stálo důkladné namočení nohou až po kolena.

Jednou jsme přišli také zas pořádně umazáni, zabláceni. Ale místo domů, tak jak jsme byli, zašli jsme do vinárny na náměstí, k »Dominům«, jak se tam říkalo, protože majitel se jmenoval Dominik.

Pan Dominik Bělohlávek byl tenkrát purkmistrem král. města Vodňan, a jako člen zastupitelstva mohl jsem si proti hlavě obce už něco dovolit. Také jsem spustil náležitě, když neopatrně zavadiv o vzezření našich bot, vyslovil nevíru svou, kde jsme k tomu mohli přijít v panujícím pěkném počasí podzimním.

»Kdo může za to, že máte takové cesty!« začal jsem útočit na správu městského hospodářství. »Šli jsme přece jen po hrázi podvinič-ného rybníka a potom přes píseckou silnici pod Kulatý vrch kolem Okrouhlice. Vy tam, jak se zdá, dláždíte obecní cesty blátem« — posměšně jsem poznamenal.

Lekl se už náležitě, že poznámkou svou, jinak zcela nevinnou a s úsměvem pronesenou, vyvolal duchy opposice, jichž měl dost na radnici a o které pochopitelně pranic nestál ve své hospodě. Rybníky že jsou právě spuštěny k lovu — hájil se a omlouval — a protože se ukázaly příliš mělkými, musely být prohloubeny, bahno v nich nanesené trochu odstraněno.

Do mne již vjela místní politika, ďáblem mne posedla, i dělal jsem ukrutný rámus, proč že se to bahno vyházelo zrovna na hráz, kudy vede přece cesta, která tím zkažena nadobro, nikdo nemůže po ní jít, nikdo nebude moci po ní chodit. —

Napadaný zle purkmistr krotil útočníka, jak jen mohl. Nenechal se strhnout do ráže. »Co se tak zlobějí, pane lékárníku,« vsunul na konec do mého rozkaceného láteření s jakousi téměř andělskou mírností. »Co se tolik rozčilujou? Vždyť se to všecko sesedne.« —

Slova působila výborně. Vyvolala smích a tím náladu smírnou. Seděli jsme pak při dobrém víně hezky dlouho do noci, milý Dominik jen se špulil, že všecko tak dobře dopadlo, ač jsme ironisovali pořád a škádlili ho s tím jeho sesednutím rozšlapaného bahna. A cestou až k domu ještě jsme smáli se jeho neuvěřitelné theorii.

A z jara, když jsme jednou zase náhodou zacházeli na hráz Okrouhlice — byl to Julius Zeyer, který se zastavil a vzpomenuv na vypravovanou příhodu, založil ruce na prsou a s vážnou tváří pravil: »Podívejte se! Opravdu se to nějak sesedá.« —

Na podzim pak příštího roku cesta byla suchá a tvrdá jako mlat. Měl pravdu pan Dominik Bělo-

SOCHAŘ HEIDELBERG.
(Dle fotografie p. Jana Dušánka.)

hlávek. Ku podivu! Ale skutečně všecko se to tu sesedlo . . .

Od té doby jsme moudrého rčení často užívali. Jaká v něm filosofie hluboká! Nejen bláto na hrázi rybničné u Vodňan — také všechen rmut a kal života, všechna bolest, zármutek, hoře každé — všecko se časem sesedne . . .

* * *

Mám jednu ještě podobnou perlu brahmínskou. Tu jsem obdržel darem od přítele Václava Hübnera, a jejím básníkem je starý herec a ředitel divadelní Braun.

»To je jedno« — říkal ve své neochvějné povznesenosti nad lidské svízele a trampoty, jichž měl, chudák, tak hojně. — »Ať se hraje dobře nebo špatně — vždycky bude půl desáté.« — —

Ano: člověče! pomni a ničím netrap se, ničím nesužuj, nad ničím nelkej a nezoufej — ničím se nenechávej vyvrátit z klidu, zhroutit ve své duši, ať se děje, co děje — — a život tvůj celý nechť si je takový nebo makový — — půl desáté, konec bude vždycky! — — *ites.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Pozor na padělky starých památek!** Doba vánoční přinesla nové zboží — vlastně správně řečeno, zboží sice staré, ale za to tím cennější. Čiperní obchodnici vypozorovali totiž, že je množství konsumentů, kteří pasou po starožitnostech. Hledí si ovšem takové věci opatřiti. Udělali jsme malou obchůzku po takových obchodech a viděli jsme zajímavé, opravdu cenné a vzácné předměty. Nalezli jsme tu spoustu staročeských hodin — artikl velice běžný a hledaný — množství zlatých a stříbrných šperků, zejména prstýnků, emailovaných hodinek a jehlic, staré české porculánové náčiní, soubory ze starého českého skla s roztomilými ornamenty z doby rokokové, empirové a biedermajerovské, nábytek vykládaný a leštěný z domácností našich pradědů, vzácné starožitné krajky z truhel našich panímaminek a prababiček, slovácké talíře, mísy a džbánky, z nichž zejména cechovní vynikají formou i dekorem, a na sta jiných a jiných maličkostí, po kterých je nyní pravá honba.

Pokud jsou věci tyto skutečně pravé, původní, potěší ovšem čilá po nich poptávka znalce i milovníky naší minulosti. Vypravují obchodníci, že lidé žádají jenom a jenom starožitnosti a to v takovém množství, že nelze poptávce při nejlepší vůli vyhověti. Na snadě ovšem je pokušení — není-li pravých starožitností, zkusí se to, nabídnouti publiku věci mladší, ba i padělky. Právě taková doba je zkušebným kamenem pro solidnost našich antikvářů. Jsou, bohužel, obchodníci, kteří hledí kořistiti z nálady obecenstva, jež za každou cenu starožitnost žádá a míti musí, a aby si zákazníka neodradili — volenti non fit injuria — ošidí ho. Je tu ovšem několik starých, solidních firem, jimž na tom záleží, by pověst jejich závodu i v těchto kritických dobách se osvědčila.

V čem se nejvíce podvádí? Odpověď na otázku tuto je na bíledni — podvod provádí se ponejvíce v tom zboží, jež jest právě nejhledanější. *Je to porculán.* Vidíme, že některé obchody jsou přeplněny falešnými porculány, a to nejen českým zbožím, nýbrž i míšenským a vídeňským. Jsou to zejména tyto dva druhy porculánu, které jsou kupujícím nejnebezpečnější, neboť při výrobě tohoto zboží jest tolik finess, že někdy i zkušenému amatéru, ba i znalci je těžko, rozpoznati padělek od originálu. Figurky a celé skupiny odlévají se podle originálů, továrny používají i starých, původních forem, barvy a emaily napodobí se podle receptů starých továren, malování předmětů provádějí dovední mistři, ne-li dokonce umělci — přidáme-li pak k těmto výrobkům trochu špíny a prachu, aby věc dostala i patinu, nedivme se, že se tu a tam i zodpovědný znalec zmýlí, a že najdeme dost a dost padělků v i v museích. Falsifikátoři mají však ještě jiné pomůcky, aby zboží své udali a dobře zpeněžili. Vybájí totiž tklivé historie o původu, o dřívějších majitelích, zavedou kupce i do cizího bytu, předvedou svědky a pamětníky, přinesou i falšované dokumenty — zboží dostane punc antiquity, a dobrý, tučný obchod je zabezpečen. Nechceme zrazovat od koupě antiquit — chceme pouze, aby při tom byla jistá ostražitost. Kdo hledáš takové zboží, obrať se na solidního, na našeho obchodníka a ušetříš nejen peněz, ale i trpkého sklamání, často i výsměchu. *K. B.*

— **Museum Hanny Kvapilové.** Zesnulá umělkyně již v těch dobách, než k divadlu přišla, měla živý zájem pro umělecké předměty, především pro díla starší doby. Procházela ráda Prahou, věděla o každém vzácném obrazu v chrámech a klášteřích, o cenných mřížích i roztomilých dekorativních drobnůstkách, jimž v té době, kdy ona se o ně zajímala, jenom zasvěcenci věnovali pozornost. Často a často bývala viděna v zastrčených krámech vetešníků, kde nejednou za několik grošů koupila cennou věc. Její byt byl také obrazem ušlechtilých těchto zálib. Paní Kvapilová ráda cestovala a všude, kam přišla, pídila se po nějaké umělecké vzpomínce. Za dvacet let nashromáždila umělkyně veliké množství překrásných předmětů, o nichž ti, jimž dopřáno

bylo prohlédnouti si je, vypravovali s nadšením. Její byt byla její chlouba, a kdo vstoupil do její studovny, do její svatyně, nevěděl, na co se dříve podívat a čemu se obdivovat — překrásnému uměleckému nábytku, vzácným obrazům, sbírce porculánu, vyšivek, originálním kostymům a jiným věcem, pro které by se byl mohl pořiditi katalog. V originální pozůstalosti umělkyně je veliká sbírka rukopisů a zajímavých dopisů, z nichž vidno, jaké styky měla a s jak vzácnými lidmi si dopisovala. Manžel zesnulé umělkyně Jaroslav Kvapil celou uměleckou pozůstalost věnuje museu, v němž »Pokojík Hanny Kvapilové« tvořiti bude zvláštní oddělení. Umělkyně se se svým zamilovaným okolím nerozloučí — v krásném, vykládaném sekretáři bude uschována urna s jejím popelem . . . —*r*.

Z BYTU HANNY KVAPILOVÉ.

-- **Bludný Holland'an** dostal se k nám Pražanům již r. 1856, tedy za třináct let od své drážďanské premiéry. Tehdy ovšem jenom na německé divadlo stavovské, které jsme však plnili hlavně my a k rozkvětu mu pomáhali. Byla to třetí opera Wagnerova v Praze hraná a to s nepopíratelným úspěchem. Před ní přišel »Tannhäuser« roku 1854, »Lohengrin« téhož s ní roku, po ní »Rienzi« 1859. Celých 64 let, přes půl století bylo potřebí, než dostalo se nám ho po česku. Přirozeno, že za tak dlouhou dobu vyprchalo z něho, co bylo novotou a revolucí. Celý hudební vývoj dneška, světový i náš, počítá se znalostí *celého* Wagnera jako s danou veličinou. V době, kdy k nám »Bludný Holland'an« po česku přichází, musíme již chápati věci daleko složitější, kotvící na wagnerovských základech a do jisté míry vyvrcholující, neli znemožňující další stavbu. Ale krásy díla nevyprchaly dosud. Není-li rozšířením ideové oblasti již více, za to radovati se můžeme z dokonalosti jeho provedení u nás. Umělci — zvláště p. Benoni, představitel titulní úlohy — učinili vše pro zdárné uvedení díla, p. Kovařovic nastudoval je vzorně s celým souborem, také výprava a režie, kterou měl v rukou p. Polák, podnikla pro dílo, co bylo v jejích silách. Tak tvoří »Bludný Holland'an« pýchu letošní sezony. —*k*—

-- **Z divadelního ovzduší.** Novinami proběhly v posledních dnech různé zprávy o divadlech na periferii města. Kolují však v zákulisí jiné pověsti, jež pro svou zajímavost stojí za zaznamenání. S regulací Prahy souvisí, jak známo, úprava ostrova Velkých Benátek. Je to jedno z nejkrásnějších míst pražských, pro divadlo jako stvořené. Zdá se, že co nevidět budou Pražané chodit do nového divadla — na ostrově je prý totiž projektována *stavba velkého divadla*. Do nového stánku přestěhuje prý se sympatické divadélko *Uranie* z Prahy-VII. Ačkoliv se vše, jak pochopitelno, velice tají, došukal se věci artistický správce smíchovských divadel pan Jan *Kubík* st., jenž postaral se o to, aby použito bylo kapitálu, jejž opatřila na aktivování divadla v Nuslích paní Marie Zieglerová, na zakoupení a zvětšení divadla v Libni. Na divadelní šachovnici nastane tím ovšem značná změna. Paní Zieglerová vzdala se následkem toho myšlenky zříditi divadlo v Nuslích, poněvadž scéna libeňská po odstupu Uranie na Velké Benátky ovládne jednou sedmou a osmou část Prahy. Libeňské divadlo se o překot přestavuje a i jinak připravuje se na velkou saisonu. Pro výstavní období příštího roku zakoupila jeho správa za 25.000 K nových operet.

-- **Jullienovo »Moře«.** Na Městském divadle vinohradském zažili jsme onehdy jeden z večerů, který nás na poli dramatu zavedl hodně blízko v ovzduší románu zolovského: v ovzduší životního *naturalismu*, který pro svůj plný a neselhávající účin má zapotřebí nevybíravě drastických a nestylisovaně řaděných scén, jak je život nese ve svojí grandiosní a nikým nezbádané filosofii. Má také Jullien uměleckou zásadu hodně blízkou zásadě Zolově: »Drama — toť *výkrojek života* uměle na scénu uvedený« — výkrojek života bez příkras a stylisací. Ať už pak příroda či jiné vlivy vnější spolupůsobí či nikoli, vše jedno. Působí-li ke zdrastičtění, dobrá, nepůsobí-li, také dobrá. Proto také ta mocná a rozrušující hra oblak a mlh moře šlehajících a ta krutě bičující nálada mořského vzdouvání ve 3. aktě je více méně už jen prostředkem divadelním, aby zpřišernila fakt: jeden z rybářských švakrů, kteří pro různé důvody nemohli vedle sebe žíti, je mrtev. Druhý ho ubil na moři. Hříchem spáchaný na rodině svedením milenky kamarádovy je vyvršen a zdůrazněn zabitím

téhož kamaráda, který se mezi tím stal docela už i švakrem. Co je už jednou bestiální duši vrozeno, žije dál, projevuje se znovu, bez ohledu na stylisovaný názor antický o věčné odplatě i na romantické názory o úměrném, malebném rozdělování světel a stínů, hříchů a z nich původ beroucích kleteb. Stalo se tak a ne jinak. Jullien, temperamentní předbojník naturalistického dramatu, položil v tomto právě bodě silný důraz na přirozenost a pravdu.

Nebyl zrovna geniální ani hluboce psychologický tento předbojník. Proto také jeho postavy nežijí na scéně v té směle myšlené a odvážné linii, kterou z jejich náčrtu spíše jen vycitujeme. Bylo obtížnou úlohou našich herců doplniti tuto linii a ujednotiti ji. Pan Auerswald v drsném opilci Kadikovi byl nejbližší naší představě, p. Táborskému v úloze jeho švakra-dobráka vadil poněkud vrozeně uhlazený způsob chůze, gest, řeči — či byl to snad odlesk jen z jeho posledních salonních rolí? Paní Loužecká zajímala svým nápadným sklonem ke zjevu i uměleckému založení pani Hübnerové od Národního. K výpravě pouze slovíčko: Nebyl by se dal prospekt moře přirozeněji suggerovati ellipsoidickým zaformováním plátěného pozadí, než řešením do válcovitě zakrouženého hranolu, který tísnil a zkracoval výhledy? *E.*

— **Nejmladší divadlo královského hlavního města Prahy**, divadlo libeňské, blíží se rychle ke svému otevření. Ve středu 15. t. m. zahájeny v něm budou hry slavnostní ouverturou Moorovou a dramatickou novinkou Jarosl. M. Mayera (»Dvě« s pohostinskou hrou dramatické umělkyně pí Boženy Stáré, známé z řady her v Národním divadle), a hned druhého dne bude premiéra populární Leharovy »Veselé vdovy«, kterou zakoupilo ředitelství s četnými jinými novinkami tohoto genru. Těmito dvěma večery dán je už jaksi ráz nového divadla, jehož majitelkou jest pí Mařenka Ziegler ová a ředitelem Jan Kubík, bývalý artistický správce divadel smíchovských. Náš literární svět zajímati bude ovšem vždy více stránka prvá, činoherní. A tu se dovídáme o zajímavém projektu tak zvaných »literárních pátků« (po dvou v měsíci), k jejichž pořádání byl získán zvláštní dramaturg (jednatel Máje Fr. Sekanina), na nichž předvedena má býti řada čtyřiadvacíti rázovitých prací dramatických, našich i cizích, pokud možno moderního repertoiru a doposud šíře neznámých. Vystřídána tu budou nejvýznačnější jména světové literatury, jako Björnsonovo, Przybyszewského, Wyspiańského, Rakowského, Čirikova, Arpádovo, Augierovo, Rachildové, Hervieuovo, Clary Viebigové, Hauptmannovo, Cossy a m. j., jejichžto práce srovnány budou programově a v rázovitém seskupení. Tato stránka programově řízené výchovy se nám zamlouvá velice a může býti ke cti divadlu, jemuž tak zajistí časem snad mimořádně význačné stanovisko. Prostředí libeňské samo sebou nutí správu spíše k lehčí hře lidové, ale alespoň tyto literární pátky dodají podniku vyšších cílů a stanou se jistě dostaveníčkem naší inteligence. Mimo četné význačné hosty, kteří přislíbili účinkovati na »literárních pátcích« libeňských, stojí dramaturgovi k disposici pečlivě vybraný ensemble činoherní, z něhož prozrazujeme prozatím dámy: Brázdovou st. i ml., Hallovou, Karbusovou, Kneislovou, Kosteleckou, Kubíkovou, Lierovou, Procházkovou, Zdrůbeckou a m. j., z pánů: Brázdu, Fořta, Hallu, Karena, Kneisla, Kosteleckého, Kubíka, Liera ml., Moravského, Nováka, Pražského, Sedláčka, Svobodu a jiné. Ve dnech nejbližších uspořádá prý nová divadelní správa dva večery mimořádné: večer »Klubu za Starou Prahu« a večer ve prospěch sbírek na pomník Hanny Kvapilové, na němž jako host vystoupí pí M. Hübnerová z Národního divadla.

— **Sochař Heidelberg** je zajímavý a známý umělecký zjev pražský. — Skoro bychom mohli říci: oblíbená, populární pražská figurka. Naše momentka je ze Zbirožska, kde sympatický kumštýř dlívá v letních měsících. »Na Bouchalce« říká se dvoru a hostinci proto, že tam před dávnými lety loupežníci řádívali — »a lidem často nabouchali.« Sochař Heidelberg mnoho pamatuje a zajímavé věci dovede vypravovat. Jednou povíme z jeho memoirů víc . . . dnes pouze zaznamenáme, že chotí Heidelbergovou byla známá virtuoska Vojtěška Míla Zadrobilková († r. 1872), a že biskup Strossmayer byl Heidelbergovi velice nakloněn a že se obíral plánem, opatřiti mu professuru na jihoslovanské akademii. Heidelberg byl rok na jihu, otevřel tam svou vlastní elementárku, která měla býti jeho přípravou pro příští akademii — ale všechny tyto naděje rozplynuly se v niveč, paní Heidelbergová se rozstonala, manželé vrátili se do Čech, a Heidelberg už se dolů nedostal a svých učitelských snů nadobro se vzdal. Velkou roli v životě jeho hrál sochař Levý, u kterého se učil a pro kterého pracoval. Prokázal mu také poslední službu a svého mistra dovezl do nemocnice. Svého času býval v Praze populární kroužek: Heidelberg, malíř Rypota a portretista Hrdinka, známá, pražská figurka. Hrdinka špatně skončil. Jednoho dne přišel k Heidelbergovi v bídném, zoufalém stavu. Rozloučil se se starým kamarádem, a když se ho Heidelberg ptal, kam vlastně jde, obrátil se na prahu a smutně řekl: »Kam jinam bych šel, kamaráde? Do nemocnice si jdu odpočinout . . .« Třetího dne dostal Heidelberg zprávu, že Hrdinka v nemocnici umřel . . .

—r.

— **Vzpomínka na Jakuba Slukova.** O hereckém jubileu Slukovově vypravoval přítel umělcův pěknou vzpomínku na přechod jeho k divadlu. Bylo by jí škoda, kdyby nadobro zapadla. »Byl to po-

plach v obci Zlukově u Jindřichova Hradce, když tam došla zvěst, že Vojtů student Kubíček sběhl s učení a dal se ke komediantům, kde se zhubí na duši i na těle. Vojtovic byli váženi a řádní občané, v dědině i v okolí mnoho se na ně dalo, a proto jich každý upřímně litoval. To byla rána, to bylo neštěstí . . . takový nadějný hoch, urostlý jako sosna, k obrazu božímu stvořený — a on se dá ke komediantům.« Ale brzo docházely zvěsti utěšenější — povídalo se, že Kubíček Vojtů »to umí«, a když konečně se začalo šuškat o tom, že se má dostat k velikému divadlu do Prahy, pohlíželo se na to »neštěstí« docela jinak. Vědomí o úkolech divadla proniklo i do skromné vísky, a když mladý Jakub Vojta, pro divadlo přezvaný Slukov, do rodné dědiny zavítal jako jinoch statný, zdravím kypící, srdečný a veselý, když k staré matce se choval a lnul vděkem a láskou, jen dětem nejzdárnějším vlastní — milí sousedé, kteří do nedávna ještě se křižovali hrůzou nad tím Vojtou, pohlíželi zcela jinak na zlukovského zbloudilce. Za výstražný příklad ho dávali rodiče dětem, učitel školákům a kněz osadníkům. Tak tomu bývalo u nás ještě před nemnoha lety.

Ale brzo nastal obrat, do vsi přišly noviny, jak obliben jest mladý Jakoubek u Pražanů. Matka a známí si oddychli, pan učitel ve škole, pan farář dokonce na kazatelně rozmlouval o Jakoubkovi Vojtovic. Na počest zvěčnělého otce svého Tomáše Vojty a k radosti zbožné matky svojí — oznamoval slavnostně pan farář — dal Jakub Vojta, zvaný Slukov, vynikající umělec pražský, vymalovati velký obraz Spasitele s otcovým patronem sv. Tomášem. Stařičká matinka Vojtova seděla v lavici mezi sousedkami a radostí v slzách se rozplývala, že má tak znamenitého, tak hodného syna.«

— **Freska v císařské knihovně.** Před lety provedl zesnulý restaurátor fresk na klenbách Heřman opravu maleb v nádherném sále pražské císařské universitní knihovny. Je to krásná, barokní malba jesuitská, bohatě allegorická. V klenbě objevily se nové trhliny, a proto vysloveno mínění, že by se mělo znovu restaurovati. Komise, jež v minulých dnech freska prohlížela, navrhuje, aby nebylo dříve restaurováno, dokud nebude zamezeno další rozstupování klenby. Sál tento je nejbohatším a nejkrásnějším barokovým sálem pražským, a freska od proslulého malíře Hiebla jsou malířským unikem pražským. Návrh komise má tu velikou výhodu, že krásným malbám zajištěna bude stabilita, jež je uchrání před novým poškozením. *K.*

— **Almanach praktického člověka**, ročník II. na r. 1908. Cosi jako Kolumbovo vejce byla tato publikace, která v Čechách neměla předchůdce, ovšem však za hranicemi vzory (Whitacker, Hachette, Almanacco Italiano, Русскій календарь a j.). Ale jak

Z BYTU HANNY KVAPILOVÉ.

těžko je v našich českých poměrech plných stran a klik, plných malicherné nevraživosti k práci druhého a závisti k nejdrobnějšímu jeho úspěchu vytvořiti spisek toho druhu, třebas nebyl už u nás nedostatek lidí, kteří by dovedli a chtěli o praktických věcech lidu psáti. Proto je vskutku záslužno, že neodstrašení poměry, spoléhajíce jen na svoje síly a přispění své družiny literarní i přátel její, vydavatelé (letos už druhou knihou) ukázali, jak si představovali almanach praktického člověka v řadě spisů s obsahem pestrým, ne však ledajakým, stále novým, vždy však důležitým a hovícím mimo to nejželeznějšímu z požadavků na publicistiku kladených, časovosti. Letos došly bližšího povšimnutí: dějiny politické poslední doby (článkem dr. Serváce Hellera o vzniku a vývoji důležitého českého deníku), hospodářství (statí kanovníka Kebrla o včelařství a znamenitého znalce hub uč. Bezděka o houbách jedlých a jedovatých), otázky z oboru věd technických (o dráze jednokolejné, stěhování domů atd.), z oboru práv (osvědčeného péra dr. Bohuslava), lékařských věd, novinky z poštovnictví a finančnictví, čelnější továrnické produkce (automobily); také paedagogika letos několika články upozorňuje čtenáře na samospasitelnost svých pouček. Časový materiál vyvolal studii o velké české výstavě obchodní komory, o níž z péra sekretáře výstavního přináší nové a podrobné údaje. Ježto i vzdělanci časem prohřešují se na společenských předpisech, což cizina nám vždy ve zlé vykládala, zařaděn letos i z toho oboru materiál (o navští-

venkách a o návštěvách vůbec) z péra pisatele dle všeho ve velkém světě velmi obeznalého. Kniha přináší i příspěvky v konkursu almanachem cenou poctěných (dr. Bohuslava, dr. Zuny a dr. Kropsbauera). Mimo uvedené stati je tu ještě dlouhá řada jiných vesměs užitečných. Dlouhá řada obrázků provází text, jehož cena při 30 arších textu pěkně vázané knihy je věru velmi mírná.

u—a.

— Hostišov. Napsal Jan Herben. Spisovatel po deset let trávil prázdniny na Táborsku v chudé horské vsi, která tak mu přirostla k srdci, že ji nazval svým domovem a bez rozpaků se odřekl Moravy. Hostišov vzbudil v něm také rozmanité dojmy historické, přivedl mu na oči nynější své lidi, a když k tomu ještě přidal rodinné chvíle a přírodní zábavy v onom koutě českého venkova, spisovatel se domníval, že má dosti vděčné látky, aby napsal objemnou knihu.

My přikládáme literární cenu prvým dvěma oddílům knihy, totiž Historii z našeho okna a cyklu Dnešní Táboři, kdežto jednotlivé články ostatních dvou oddílů, Pod naší střechou a V našem újezdě, jsou většinou stylistické hračky, pro které spisovatel již v předmluvě z opatrnosti nazval knihu »trochu podivnou, snad komickou«. K vážným dějinným vzpomínkám, z nichž vynikají zejména smutné články o soudě a popravě pobělohorské, a ke kapitolkám téměř vesměs zajímavým o kraji, lidech, povaze, zvycích, mravech a poměrech obyvatelstva nynějšího kraje táborského, rozvláčné vzpomínky na autorova kocoura (Náš baghýra), na dva malé zajíčky (Míca a Čica) nebo na psa (Náš rek) rozhodně se nehodí. Kiplingova kniha o džunglich svedla již mnoho napodobitelů, kterým vlastní duchovní fond k původnímu tvoření nestačil, a není dobrým znamením pro Herbena, že se dává svésti jejich příkladem a pokouší se psáti způsobem anglického mistra, a netřeba podotýkati, s jakým zdarem. Proto většina článků z třetího a čtvrtého cyklu knihy byla by se lépe hodila do zvláštní knihy, nejspíše do knížky pro mládež, která by snad ve vypravováních o zvířatech Herbenových našla leccos zajímavého. K tomu Herben, třebas jeho sloh nebyl výkonem uměleckým, píše celkem správně a úplně srozumitelně, vyjadřuje se vždy českým slovem, proto články ony by se dětem velmi dobře hodily.

Hostišov vyšel nákladem Grosmana a Svobody v Praze. Kniha opatřena jest pěti obrázky od Jaroslava Panušky, z nichž pouze »Náš šafář« má pro obsah knihy trochu významu, kdežto kresby »Náš baghýra« a obrázek lovce zcela slušně mohly odpadnouti, ač nechtěl-li jimi spisovatel sesíliti svůj výrok, že věnuje přátelům knihu snad komickou.

Ds.

— Blasco Ibáñez: Marná chlouba. Přeložil A. Pikhart. Vydalo Nakladatelské družstvo Máje.

Snad chtěl Ibáñez ve svém románu ukázati svému národu na doni Manuele a několika význačnějších povahách ostatních v zrcadle věrně okazujícím zhoubné vady dnešního španělského světa, který musí skončiti zkázou, jako hyne finančně i mravně jedna z nejpřednějších postav nové knihy Ibáñezovy. Chtěl-li to učiniti svým příběhem, podařilo se mu to dokonale. Čtenář dočítaje knihu povzdechne si: Jen aby to nedopadlo podobně s celým tím bujarým kdysi národem, jenž dal světu tolik umění a myšlenek! Jenom že problemy života národů jsou jiné, než život jeho jednotek. Nejspíše dává autor ve své družině, jen po okázalosti a požitcích se honící, mravní kázáníčko jistým třídám dnešní španělské společnosti. Ale obraz ten může se takřka beze změny přenésti do našich poměrů — i u nás jsou rodiny, jež žijí nad své poměry — nedávno Scheinpflug ve svém románu (Symbiosa) podobné thema zařadil do proudu vypravování. Proto náleží Marná chlouba ke pracím, jež mají důležité poslání výchovné, ježto mohou čtenáře přímo a nepřímo i národ uchrániti před národohospodářskými pohromami, zabraňujíce poúkazem na nebezpečí úpadku celých tříd. Líčení Ibáñezovo je klidné, osoby a děje podávají psychologii věcnou a správnou — nejvýš folklor časem intermezzo v ději utvoří. Celek je však logicky vyvrcholený závěr z daných praemiss, podávaje mimo to věrně všechnu barvitost svého ústředí. Dusno od počátku, dusno z povah buďto nízkých nebo hloupých vane z něho. »Jinak není a nebude!« jakoby káravě vztýčený prst Ibáñezův volal na výstrahu domovu i do dálky. Překlad jeví všecky přednosti osvědčeného péra Pikhartova, který již tolik znamenitých děl moderní i starší literární tvorby španělské k nám přivedl. Pikhart zná výborně jazyk, z něhož překládá, zná však také korrektně mateřštinu, čehož, jak známo, vždy a všude nebývá.

s-a.

Ročník VI. číslo 15. vydáno dne 3. ledna 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

evím opravdu, — bránil jsem se vážně.

— Je tam magnet. Však ona jej zná zdejší garnisona — to se rozumí, jen špičky garnisony, opravoval pan Krágl, zná ho i velebné duchovenstvo i špičky úřadů — zná ho nebo aspoň viděl ho také náš milý přítel, professor Milkovič.

— Tak asi, jako ho zná p. továrník Krágl? řekl jsem mně, ale již jsem viděl, že jsem řal do živého.

— Vidíte, dobře jste to trefil. Pan továrník Krágl zná ho zrovna tak, jako pan professor Milkovič, jako ho znají špičky P...ské garnisony, jako velebného duchovenstva a slavných úřadů, krátce, jako ho zná každý, kdo vůbec kdy »u slunce« snídal, obědval, večeřel nebo přenocoval.

— To je tím magnetem pak »Wenzl od slunce« — starý podomek, smála se paní Kráglová.

— »Wenzl« přece nemá trojí pásmo kaštanových pletenců kol útlé hlavičky, jakoby seděla přilba Minervina na bílém čele slečny Marty, jak deklamuje professor klassické filologie Isidor Laštovička, smál se pan Krágl vesele.

— A ta? podotkla paní Kráglová dost pohrdavě.

— Nu, přece víš, že je slečna Marta tím pravým sluncem »u slunce«, žertoval pan Krágl.

— A ta vás měla okouzliti? pravila paní Kráglová — nu, to bych vám věru musila gratulovati.

— Mně? — No věru, pravil jsem. To je opravdu malé město!

— Neberte to vážně, přiteli, začal p. Krágl vážně. Slečna Marta je attrakce »u slunce«. Je to přirozené. Pan Lux, majitel hotelu, je starý hoch. Před lety jindy nevydržela u něho žádná pokojská déle než 14 dnů neb měsíc. Hned ji vyexpedoval. Ale před třemi roky přišla slečna Marta, jako obrázek byla, a slečna Marta posud jako obrázek jest, to neupře největší škarohlíd, sedí ne jako pokojská — ale jako »directrice« hotelu v teplém hnízdečku. To víte, že lidé ke všemu hned hledají výkladu. Ale vím, co je čest, a nechtěl bych slečně Martě ublížiti, co by za nehet padlo. Nikdo, myslím, o ní toho nejmenšího říci nemůže, ale již ta okolnost, že u Luxe vydržela tři roky, že je ředitelkou hotelu dnes, nedá lidem klidu . . . A prosím vás, mluvte s kýmkoliv. Sám pan děkan vám luskne prsty a řekne: »Ta to umí!«; on neřekne, co umí, ale dodává: »Ta ženská má jiskru,

to je oheň do obchodu, kde by byl Lux s celým »sluncem«, nebýti slečny Marty.« A ještě děkan Svoboda, vždyť jej znáte, — podotkl familiárně. Ale předčíáte lidi?

— To mi nemluvte, aby jediná ženská takhle udržela a pozvedla obchod, proto že má tři pletence kaštanových vlasů a že se cení na každého — neuvěřím, pravila paní Kraglová.

— A cos to neviděla na mladém Jungovi z Panského domu? odporoval p. Krágl. Toho dal nebožtík starý Jung na hoteliérství vychovat. Byl v Paříži, Rouenu, Gastýně, v Baden-Baden, v Monaku — a když přišel a po starém to převzal, co bylo reform a řečí. — Přestavil celý hotel, zařídil římské a irské lázně, zavedl lift, uvedl do města filiálku Bodegy, v zahradě zřídil ruskou houpačku podle vídeňského Práteru a skluzavku podle Vídeňského či Kodaňského Tivoli, a co mu to vše bylo platné? Houby, protože neměl obratnou ženskou k ruce, která by jeho ideály byla vtělovala a oživila . . . horlil Krágl.

— A vy neznáte ten magnet? pravil jsem žertovně k paní Kráglové.

— Já, odpusťte, pravila paní Kráglová, přece se nestarám o slečny pokojské »u slunce«! To snad zajímá Krágla, pravila jízlivě, ale mne to zajímati nemůže. — Řekla to hrdě a sebevědomě.

— Nu, prosím tě, jen ty zas nepřestřeluj, pravil pan Krágl, patrně dotčen. Já mluvím jen se stránky čistě obchodní, a tu slečně Martě všecka čest. Proč jsou lidé po ní jako blázni, jest její věc a nanejvýš pana Luxe, ale pochybuji, že by i jej do té míry tak zajímala. Drží ji, že se osvědčila, a pamatuj si, jen to jest v obchodním světě jedině rozhodující.

— Inu pro mne . . . pravila paní Kráglová znuděně.

— Ale nechci, aby můj žert se slečnou Martou — kdož ví, jestli jí pan professor se všiml za celý večer —

— Máte pravdu, milý příteli, že jsem toho večera neb oné noci, chcete-li, opravdu jen letem zahlíd slečnu. Seděla v kredenci a nevyšla z ní ani, nevím, že by se byla mihla kol ‚stolu patriarchů', kde jsme seděli.

— Tam je nějaký stůl patriarchů? ptala se paní Kráglová. Vidíte, jak jsem nevzdělaná, jak jsem pozadu!

— Nu, abych vám pravdu řekl, také to slyším poprvé, tvrdil pan Krágl.

— Neuvěřitelné, namítl jsem.

— Docela snadné, odmítal továrník. Prosím vás, kdy já přijdu k »Slunci«? Za prvé jen vždy ve dne a za druhé v záležitostech jedině obchodních, když tam mám nějaké dostaveníčko s cestujícími neb lidmi svého oboru.

— Ti mohou vždy za tebou do továrny, není sem přece tak daleko, pravila paní Kráglová.

— Což ty tomu rozumíš! »Čas jsou peníze« pro takové cestující a kolportéry. Kolikrát v obchodu na vteřině záleží, řekl určitě a drsně pan Krágl.

— To by bylo nejlíp, abys si u »Slunce« zařídil filiálku, smála se dosti obojatě paní Kráglová.

— U »Slunce« zrovna ne — ale je to má dávná myšlenka obchodní stránku závodu, zakázky, expedici atd., přeložiti do města. Někam do města vůbec. Obchod vyžaduje stálá centra, jak se říká — výroba může býti v zátiší, trochu stranou . . . a co mně by se uspořilo cest, kdybych měl kontoár na náměstí, řekněme. Ale to je otázka budoucnosti, vraťme se tedy k patriarchálnímu stolu. Není-li pravda? Který, prosím vás, je to?

— Právě ten průčelní pod obrazem Jeho Veličenstva.

— Tak tomu říkají patriarchální? vyzvídal pan Krágl.

— Vždyť jsme u něho obědvali v den mého prvního pobytu v P*. Tam jsme se seznámili, pane továrníku, pravil jsem.

— Máte výbornou pamět. Vidíte, takové věci mi ujdou z pravidla, pravil pan Krágl. A kdo tam chodí večer, smím-li se ptát, a kdo stůl tak pokřtil?

— Náš pan gymnasiální ředitel, pravil jsem. Scházejí se tam všichni notáblové z P* od pana okresního hejtmana až k poslednímu supplentu nového gymnasia; pan děkan Svoboda, není-li ve čtvrtek zde a v pátek — jediný den v týdnu, kdy je doma — kaplani, katechetové, pan rada soudu, pan vrchní berní, pan poštmistr, pan kontrollor. A na ‚patriarchu' přišli takhle. Pan ředitel byl kdysi v Praze a povídal, že byl u Pecolda v Celetné ulici, že jej tam zavedl sám pan školní zemský inspektor, a že tam mají »stůl Artušův«. Městský radní Setele . . .

— Ach, Setele, dal se do smíchu pan Krágl, puškař, že? Tomu jednou z pomsty dokazovali, že ať co chce dělá, vždy zůstane zvířetem.

— Jak to? ptala se v smíchu paní Kráglová.

— Jednoduše. Jednou mu ve firmě vyškrabali prvé dvě slabiky a zbylo »tele«, podruhé mu vyškrabali dvě prostřední, a zbylo »sele«, vykládal pan Krágl.

— Tomu, bych se ani nezasmála, pravila paní Kráglová s pohrdáním.

— A Setele se ptal: »Co je to Artuš?«

— Někdo ze společnosti mu to chtěl vysvětliti, že je to nějaký mythický král, a že ten potentát zařídil si takovou pijáckou spo-

lečnost a že byl jejím předsedou, a že podle něho či k jeho poctě tak stůl pojmenovali. A dodal: Vidějí, pane Setele, on byl jako voni, měl takové dlouhé sněžné vousy ten král Artuš, krátce, byl to pravý patriarcha, jako voni.

Nu tak vidějí, usmál se pan Setele, tak říkaji tomuhle stolu po mně, a mají to jedno. Nejsem sice Artuš, ale patriarchu bych dobře dělal na každých jeslích.

A sklenice všech se zvedly, a stůl patriarchů byl téhož večera slavnostně pokřtěn. — Slečna Marta byla mu kmotrou, a pan děkan měl velmi vtipnou řeč. Všichni se panu děkanovi divili, jak uměl obeplouti choulostivé úskalí »křtu« — a »restauračního stolu«. Vyvlékl se z toho prý velmi duchaplně, žert nezkazil a v ničem sobě ani úřadu a stavu, jejž představuje, nejmenšího nezadal.

— Což páter Svoboda, pravil pan Krágl, ten je v dvojí výhni pálený! Pravý sluha boží a pravý syn tohoto světa. Vite, takových kněží si vážím.

— Chacun à son goût, pravila pohrdlivě paní Kráglová.

— »Čím jsem, tím jsem« bylo by moje heslo. Podle tebe by jednal páter Svoboda jako ta babka, co zapálila k poctě svatého Prokopa jednu svíčičku, ale k poctě čerta, s nímž oral, a jenž před ním se svíjel, druhou. Farář náhodou v kostele přítomný to viděl a pravil: Ale, matko, co pak děláte, čertu svíčku, co tomu řekne svatý Prokop?

— A co by řek, odpověděla babka rázně, což víme, kdy kdo nám může býti dobrý, koho kdy budeme potřebovat?

— Takový páter Svoboda není, Krágle, to jej musím obhájit.

— Stranila's mu vždy — prohodil pan Krágl.

— Nedám ubližovati nikomu ze svých přátel, řekla ostře pani Kráglová.

— Měla's říci ze svých »bývalých« přátel, řekl jízlivě pan Krágl.

— Vidíš, Karle, vybuchla paní Kráglová, tohle mne vždy mrzí na tebe nejvíc, že jsi tak jednostranným v posuzování druhých. K vůli panu professoru zde nemohu přes tvou poznámku tak hravě přejíti. Já znám jen buď své přátele, nebo docela mi cizí a lhostejné lidi. Buď je někdo mým přítelem, a tím jest páter Svoboda, a nebo jím není, ale nějakých »bývalých« přátel neznám. Že vztahy někdy mezi lidmi ochabnou, že se během doby změní a jiné tvářnosti nabudou, uzná každý a pochopí každý rozumný člověk. A kdyby i Svoboda docela trh s námi, mým přítelem zůstane, již za to, čím byl mi v době choroby Milčiny a při a po její smrti. Víš, nedám mnoho na útěchu církve a náboženství, ale děkan Svoboda se mi objevil v té chvíli dokonalým nejen knězem, ale i člověkem, zrovna jako dr. Semerád, kterého si jinak přes všecky jiné neshody a obraty mezi náma vážím. Kdo ví, jestli bych tu seděla mezi váma, kdyby nebylo pátera Svobody tenkrát po smrti Milčině. Ukázal mi tak jasně prázdnotu a lichost sebevražd, tak přesvědčivě, že jsem zde zůstala a že mu zůstanu vždy vděčna za to. Svoboda jest nejen dokonalý sluha boží, on je též dokonalý a celý člověk, a proto jej ctím a zůstanu mu vděčnado smrti.

— Nu tak, je zas dobře, řekla jsi své a dost. Ale kde jsme zase od vašeho ‚patriarchalního stolu!'

— Ano, hořím sama dychtivostí, pravila paní Kráglová.

— Tak vidíte, milostivá paní, pravil jsem, chtěj neb nechtěj musím pomlouvati, bránil jsem se proto opět nenadále zahrozivšímu útoku. Ale, jelikož vím, ba jsem svatosvatě přesvědčen, že to zůstane mezi námi, bude ma pomluva krátká. Společnost patriarchalního stolu, třeba tam předsedal sám představený můj, je ta nejhroznější a nejstrašnější ne zrovna ‚u slunce', ale jistě pod sluncem. Třeba si to jen dokonale představit. (Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Tři motivy z ulice.

HOLUB.

Tam starý chrám kde v tiši
věž zvedá do oblak,
ve závratné té výši
za drápek uváz pták.

Tam holub do zdi holé
bil marně křídlem svým,
až někdo z chodců dole
jej zaslech' a si všim'.

A roste dav, se množí,
ze všech se sbíhá tříd:
»To také tvor je boží,
jej třeba zachránit!«

Ten to, ten ono radí,
a krásné paničky
v zrak tisknou, zříce kradí,
kapesník teníčký.

Všech oči pnou se zdola
až k věži s úzkostí.
»Sto korun — někdo volá —
kdo z muk jej vyprostí.«

»Hle, někdo na věž šplhá!«
teď padlo do ticha.
J cko mužů zvlhá,
dav ani nedýchá.

Mžik — věčnost, ticho — steny,
a potlesk teď a šum:
ulétal uvolněný
pták vesel k nebesům!

A dav se valil v třídu,
hled zvedal k blankytu —
ó, srdce, srdce lidu
je plno soucitu!

Na rohu stála žena
tak bledá, smutnou hc,
ji děcko v loktech sténá —
dlaň k davu vztáhla vstříc.

A dav šel dál a řídne,
zrak toče po báni —
ó, holoubátko bídné
ó, kdo tě zachrání!

NEZNÁMÝ.

»Ano, pane, neřek byste,
tam ten muž — teď před námi?
o recích když chcete zpívat,
zde je rek, ač neznámý.

Nevyhrál sic žádné bitvy,
nedostal též žádný řád,
měl jen dítě, jedno dítě,
ale to měl k smrti rád.

A teď slyšte: od plamene
jak se stanou neštěstí,
leží dítě popálené
ve stonu a bolesti.

»Novou kůži třeba přišít« —
praví lékař — »má-li žit!«
Lidskou kůži kde však vzíti,
můj ty Bože, kde ji vzít?

A on slyšel děcka stony
a on viděl matky žal,
ano, pane, neřek byste,
on tu kůži z těla dal.«

Šel jsem za ním, v tvář mu pohléd,
byl tak smutný a tak bled,
jak by se to v lice slilo
celé moře lidských běd.

Ale jak se vzdaloval mi
přes pustý a prázdný most,
zdálo se mi, že až k hvězdám
postavou se zdvih a rost.

ZA OKNEM PLETÁRNY.

Že vyhlížela švarně,
zrak měla zářící,
ji dali ve pletárně
za okno k ulici.

»Má každý přece radši
ten pohled na mládí,
a potom — chef řek — mladší
se zas tam posadí.«

Tam tedy pletla, pletla,
ó než je poledne!
a v třídu plnou světla
zrak ani nezvedne.

Leč přec — a vidí v reji
shon chodců, chvat a let,
paničky procházeji
se v lesku toilett.

A krásné mladé slečny
jdou v září hedbávi
a dávají hled vděčný
za dvorné pozdravy.

Zrak raději k stroji upne
a je tak trpce jí,
že tam v to panstvo zpupné
ve slunné aleji.

By ještě vzkřiknout měla:
»Ó, krásné paničky,
jen houpejte svá těla
den kolem celičký!

Jen toulejte ó, štěstí
se krásné lenošky,
at máme tu co plésti
vám bílé na nožky!«

TEREZA TURNEROVÁ:

Stálice.

(Dokončení.)

Jednou k večeru vracela se Marta z procházky, kterou konala denně sama podél řeky krásně zpěněné, tekoucí mezi nízkými břehy a vracející nebi jeho jasný obraz.

Vysoké olše šuměly a ševelily jako věčná pohádka, shodily chvílemi do vody stříbřitý lístek, jejž veselé vlnky odnášely na svých kadeřích jako darovaný smaragd se stříbrným rubem.

Kroky Martiny odrážely se dutě od tvrdé země a tvořily ojedinělé slyšitelné zvuky jako známky života, neboť nikde v lukách ani na stráních, pod nimiž stály drobné chudičké chaloupky jako laciné klece pro nevzácné ptáky, nebylo člověka. Ti, již po práci odpočívali, zvolili si místa taková, kde nemohli býti viděni a odkud ani oni nemuseli na jiné pohlížeti.

Směrem od továrny zazněl náhle hovor a smích. Marta bezděčně stanula a naslouchala.

Mladá choť továrníka zpívala krásným, školeným hlasem, cituplně, vroucně, jakoby chtěla vyzpívat celé bohatství své krásy a svého štěstí. Když ustala, slyšela Marta mužské hlasy prosící, aby ještě zpívala.

Spěchala jako očarovaná k továrně. Zahrada byla ohraničena železným plotem, jehož silné tyče zakrývaly hustě se pnoucí modré a žluté japonské květy s temnou zelení listů. Odhrnula je opatrně rukou, aby mohla nahlédnouti dovnitř. Paní právě opět dozpívala krátkou jakousi sloku. Nějaký pán, patrně host, řekl jí lichotivá slova a ona se zasmála lahodným, perlivým smíchem. Přišel její muž, a zlehka, drobně, drobounce ji několikrát políbil na ústa v póse, jakoby seděl na jejím klíně; držel se však pevně rukou lenochu lavičky, na níž jeho žena seděla.

Paní naposled zpívala píseň s vášnivým refrainem, jehož slovům Marta nerozuměla.

Srdce Martino pocítilo dosud neznámý úder. Dal se s ním sloučit onen neurčitý a nevědomý růžový sen, v němž rýsovaly se kontury . . .

Jakoby elektrická jiskra projela zahradou a dotkla se oživující silou všeho ztrnulého. Tak náhle vše se proměnilo jako šlehnutím kouzelného proutku: zašuměly v zahradě všecky stromy, zavonělý konvalinky, zazpívali cvrčkové v trávě, zahučela řeka, poskočily vlny, zatikali dávno stichlí a usínající ptáci, kraj zastkvěl se jasným měsíčným světlem. Všemu jakoby se byl sdělil život, ona pohyblivá mocná síla, kterou má i zvířectvo i rostlinstvo.

Pohnutí.

Výkřik života ze spánku.

Výkřik silný a radostný.

A náhle zase ticho.

Šlehne ještě jednou kouzelný proutek?

Projede ještě jednou elektrická jiskra zahradou? Noc políbila náhle probuzený večer svým měkkým rtem a vtiskla mu do čela sigmu mlčení.

A mlčelo všecko, co prve se probouzelo k životu.

Marta ucítila bolest ruky, jež byla zvednutá, aby rozhrnovala exotické květy; teprve se vzpamatovala.

Zahrada už byla osamělá.

Co to bylo?

Co se jí dotklo, až jí srdce zabolelo, jako stříbrným kladivem udeřené?

Kde se nachází? U tovární zahrady, kolem níž tak často šla, aniž se u ní zastavila?

A to měsíc slunce vystřídal, jako každého večera?

A to on stříbrnou pěnou zelené stráně pokryl a rudá světla jahod a plamenčic jako krvavé lampičky pohasil?

A to cvrčkové prve v trávě zpívali? Ti, co denně do omrzení zpívají?

A ptáci, jako za dne, prve zatikali?

A řeka nese stříbro na hřbetě? Spoustu stříbra?

Ach, co dnes bylo krásy v té stichlé přírodě, které Marta dosud nevnímala!

Jak líbal prve továrník svoji ženu? Tak, tak; drobně, něžně, jako když motýl křídlomá zatřepá.

Vracela se domů volným krokem neobyčejně pozdě. Sotva ji nohy nesly, jak jí srdce bušilo. Srdce poplašené!

Nejraději by se ani půdy nedotýkala, chtěla by letět, letět krásným máváním křídel, jako racek nad vodou; mohla by však spadnout někde, kde není ani zpěvu, ani vůně a smíchu a polibků něžných a lehoučkých . . .

Doma! Doma je takové zakřiknuté ticho, jímž hlas nemá odvahy se prodrat. Doma nelze promluvit o něčem, o čem nemluví také slečny . . .

Ulehla s hroznou tíží v srdci a mysli, viděla růžový obláček na vysokém obzoru a zněla jí v duši melodie písně, kterou paní zpívala a jejímž slovům nerozuměla.

Však ani těm polibkům nerozuměla, jen vycítila, že ona píseň vyvolala tu drobnou pršku polibků a onen kouzelný záchvěv v přírodě. A přece už tak často slyšela zpívat, ale to býval zpěv zcela jiný, jednotvárný, buď při práci na lukách anebo v kostele nábožné písně, vlekoucí se ospale a omrzele krátkou lodí chrámovou. I slečnu Sofii slyšela někdy zpívat, která měla svoje sentimentální chvíle a v takových se odhodlala ke zpěvu, přesvědčivši se dříve, že není nikým pozorována.

A líbat přece také už viděla. Někdy hoch jak líbá svou milou, někdy zase dívka hocha a také učitel Hlava líbá svou ženu při odchodu, ale to vypadá, jako kdyby vykonával něco, co má napsáno na rozvrhu hodin.

Nikdy ještě zpěv nebo polibek nevzbouřil tak její duši jako dnes.

Těžce se jí usínalo. Nejrůznější vidiny zaplavovaly jí mysl jako příliv velikých vod, z jejichž okruhu nelze vybřednout. Bylo jí jako před branou neznámého světa, od kterého neměla chuti se odvrátit a neměla odvahy vejít.

Neznámé břitké světlo oslnilo jí zrak a zároveň ji lákalo a vábilo jako vysoko vyšlehlý plamen, z něhož má vyrůsti a zjevit se hluboké a svůdné tajemství, jehož poznání se třebas i úrazem zaplatí . . .

II.

Skorem čtvrtstoletí přešinulo se přes hlavu Martinu, jež začala mírně, ale tím jistěji šedivět. Svěží růžice s jejích tváří zmizely, pleť zažloutla, kolem očí uložily se dva vějířky drobných vrásek a od nosu k ústům sbíhaly dvě ostré rýhy.

To byl výsledek ani ne padesátiletého života. K tomu všecko směřovalo. Nyní už nepřijde nic. Nic už nerozvíří úmorný klid toho násilně umrtveného domu. Ještě čeká jen závěrečný akt života. Je to už jen cesta s vrchu, s něhož nelze si odnést leda hrstku vzpomínek.

Růžový obláček rozplynul se ve stínech večera. Růžový obláček, kontury . . .

Tehda poznala Marta mladého továrního úředníka, jenž byl Čech a jehož přijal továrník, aby jeho poněmčující snaha byla méně nápadnou.

Několikrát se viděli, usmáli na sebe a náhoda je sblížila.

Bez vědomí slečen prožila s ním několik sladkých chvil, které jí zůstaly nejcennější vzpomínkou z mladých let.

Poslouchala tolik ráda jeho hovor, sama skorem ani nemluvíc, neboť on mnohem více věděl než ona, poznal svět, prodlel v cizích velikých městech, mnoho asi četl a žil zcela jiný duševní život, než jaký znala ve své prostotě ona.

A jak to bylo tenkrát, kdy se naposled viděli? Kdy se jí dostalo prvních a posledních polibků jeho a kdy srdce obou bila takovým poplašeným úderem?

Zašla do lesa tehda, aby si vyvrátila s kořenem nejkrásnější kapradí, jehož se jí zachtělo míti doma mezi květinami.

Šla do lesa sama, jak byla uvyklá, nemajíc nikdy přítelkyň ani takových známých, s nimiž by více než nějaký okamžik pohovořila. Byl neobyčejně parný den, jakoby k bouři se chýlilo. I sám les byl na pokraji přesycen horkem a teprve v hloubi jeho zadýchal chlad jako na pozdrav znavenému tělu.

Marta ulehla na měkké polštářky mechové, jež jako pérové se prohnuly pod tíhou jejího těla. Zadívala se, ležíc na znaku, na temně-

modrou oblohu, na níž se kupily drobné bílé ořechy jako děti ke hře. Stále jich přibývalo a stále odcházely, sloučily se ve veliký bílý chuchvalec, jenž se nesl bez odporu v dál. Slunce lilo svoje zlaté proudy mezi koruny stromů, zachytávalo se v útržcích na jejich větvích a některý paprsek sjel vesele a dovádivě až k zemi. Silná vůně jehličnatých stromů závodila s vlhkou vůní hub a černých jahod, jejichž bohaté keříčky zůstávaly netknuty rukou lidskou.

Nikde v okolí nebylo lidské bytosti, jen ptactvo hovořilo mezi sebou, udiveno, že někdo přišel vzrušiti jeho krásnou říši.

Sny a představy vynořily se v duši Martině, ozářeny růžovým obláčkem, plouživ se před jejím zrakem, zastavovaly se na kluzké půdě v houšti stromů, zahoupaly se na širokých zelených větvích a zapadaly tiše a měkce do vonných křovisk ostružin a planých růží.

Byla jako ukolébána tichem a krásou toho starého hlubokého lesa, když uslyšela blížící se šelest lidských kroků.

»Nějaký drvoštěp nebo snad hajný,« pomyslila si a nedala se vyrušiti ze své pohodlné pósy.

»Martičko, vy zde? To samo slunce mně za vámi cestu ukázalo,« zaznělo jí náhle k sluchu známým, drahým hlasem. Vyskočila jako laňka, narovnala si vlasy, šaty, upiala zrak na šťastnou tvář příchozího a podala mu ruku. Řekla mu, proč přišla do lesa a jali se společně hledat bohatý keřík kapradí.

Procházeli zvolna hloubí lesa, rozhrnovali skloněné větve smrků a jedlí, hladili svislé snítky modřínů, zastavili se u trsů kapradin a on vyřízl nejkrásnější s kořenem.

Položil jej na zem, usedl na kámen a stáhl Martu k sobě oběma rukama. Políbil ji na tvář, zlehka a krátce, jakoby pták přeletěl, a řekl jí krásná, sladká slova. Nazval ji jasným bodem v temném šeru lesa, zlatou lilií na pažitu svého života, zářivou hvězdou svých tužeb; ach, tolik krásného jí řekl a tak něžně ji hladil svou bílou rukou po vlasech a opět ji zlehka a krátce políbil, přivinul ji k sobě a zlíbal ji horoucně jako prvním a posledním vzplanutím své lásky k ní.

Ona náhle, jako polekána, vstala a vybízela ho k odchodu. Bylo jí tak sladce a bolno v srdci, byla by chtěla zaplakat, ale neměla slz, byla by se chtěla usmát na něho, ale úsměv zapadl jí kamsi na dno duše.

Bylo jí úzko pojednou v té tiché lesní tůni, hledala ustrašeně modrou oblohu nad korunami stromů a přivinula se v chůzi blíže k němu.

Jeho ruka byla chladná, rozechvěná, jeho zornice rozšířené. Martě se zdálo, že slyší údery jeho srdce. Sundal klobouk, utřel si šátkem čelo a zahryzl zuby do rtů . . . .

Pak prořídlo šero, obloha modra proskočila korunami, mechem přeběhla žabka veselými skoky, zašelestila veverka na dubě, zavolala pěnkava někde v houšti schovaná. Přešel člověk s kosou na zádech . . . Pozdravil . . . Jeho pozdrav byl jim vykoupením ze zakletí, v němž se octli bez provinění . . . Zastavili se . . . A pohledli na sebe vzájemně . . . Chtěli se usmát, ale jen si z hluboka oddechli . . .

Vyšli z lesa. Před nimi ležela louka bez odstínů zelená, jen jako postříkaná žlutými, bílými a modrými květy. Pak vlnilo se zlehounka stříbřitě malé jeteliště, jehož zarůžovělé hlavičky vydechovaly nasládlou vůni jako morfium.

Zde vzpomněli si, že nechali ležet kapradí tam, kde ho ze země vyvrátili. — — — — — Zasmáli se oba lehkým smíchem, s vlhkou září v očích, zpět však žádný cestu nenavrhl. Ta spleť větví byla příliš husta a temna, jako jícen, jenž pohlcuje vše, co v něj zapadne.

A bylo pozdě už. Den zhasínal pod západem slavnostně rozhořelou oblohou, od půdy lesa zvedala se řídká, bílá, skorem průhledná mlha . . .

Dali se polními pěšinkami, aby nepotkávali lidí, prošli javorovým háječkem, důvěrně ševelícím a sestupovali se stráně, na níž voněly trávnice. Šli těsně vedle sebe, tak těsně, že kdyby byla nejmenší hvězda s nebe spadla, nebyla by mohla dopadnout k zemi, byla by se musela zachytit na jejich ramenech.

Cesta byla kamenitá, šero večera mísilo se s bledou září měsíce a porůznu rostoucí jednotlivé stromy, břízky a javory, kladly ošemetné stíny.

Pojal Martu v náruč a nesl ji jako děcko, aby si cestou neublížila. Viděla nad sebou jen obzor, jako šedý brokát zlatem vyšitý a tušila dvě oči, nad ní se sklánějící, neboť hleděla daleko, vysoko přes ně, aby nerozdmychávala jejich tichý plamen . . .

Rozloučili se polibky drobnými a nesčetnými, jako jsou krůpěje vodotrysku, a dlouhými a horoucími, jako odcházejícími na práh věčnosti . . .

A bylo po všem. To byla ta kytička krásných jarních květů, jež si natrhala na vršku života a jež musela vystačit svou vůní pro všecka zbývající léta, jimiž už jen vzpomínky procházejí jako vůně dávno vpuštěných parfumů v dávno odložených kusech oděvu.

To byl ten obláček růžový, jehož krásná záře jí svítila do tichých, pozdních let.

Ach, že tehdá hvězdy nepadaly, když šli tak těsně vedle sebe! Opravdu nepadaly? Snad by některá laskava a dobrá je byla spojila svými zlatými, jemnými paprsky, byla by

se zatkla v jejich duše, aby už se rozejíti nemohli! Ale hvězdy nepadají, jen šupinky se sebe shazují jako nadbytečné pozlátko, které tlumí lesk pravého zlata.

A tak se rozešli; jeho vítr odvál daleko do světa hned po tom, když jednou slečna Agata mu vyšla vstříc do polí sama místo Marty, aby mu řekla, že svůj dům neznesvětí příchodem mužské bytosti, že je daleka toho, aby přihlížela, jak čisté ovzduší jejího domu spaluje otravný dech mužův... Slečna Agata byla příliš důsledna ve všem, než aby byla odvolala, co řekla. Slečna Sofie zaplakala potají trochu slz a podrobila se, jako obyčejně, vůli své sestry. Marta věděla, že byl by každý protest marný, že její prosby i její pláč by zapadaly hluše jako kapky deště do bazinu, jemuž zavřeli do výše se pnoucí vodotrysk, aby nemohl zpívat o kráse a radosti života. — — To bylo před pětadvaceti lety. Dávno je tomu, ale vzpomínky jsou svěží a vonné, jako rozkvetlé růže na keřích . . .

Neměli snad zapomenout v lese to kapradí; možná, že to bylo špatné znamení . . . Nebo měli se vrátit pro ně? Možná, že by vzpomínky dnes nebyly tak čisté a bělounké, jako jsou vzdušné závoje nevěstiny . . .

Nyní opět rovná se jeden den přesně druhému, jako korále, jež se navlékají na šňůrku, uzlíčkem kdesi s jinou spojenou . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Marta sedává denně buď u potoka pod olší anebo v pokoji s bílými povlaky na křeslech, u okna, na němž kvetou hortensie, muškáty a bazalky a přebírá drobnýma rukama natrhané léčivé bylinky na zimu, aby v případě nemoci nebylo třeba volati lékaře, neboť ani ten nesmí svým příchodem zprofanovat nedotknutou, daleko široko ojedinělou ženskou samotu slečen Kolářových, jež je životní chloubou přes všecko pokušení důsledné slečny Agaty . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

o jsou, ale já se s nimi nestýkám. Jsou to velcí páni, přehlížejí ostatní společnost a jejich zábavou jsou karty. Nehledávám nic radostného v dlouhém sezení v hostincích.«

»Ovšem, to není zábavou. Ale aspoň jiné tváře vidíte a jiný hovor slyšíte. Škoda, že nejste přítelem krásného pohlaví. Mohl byste v dámské společnosti se pobavit.«

»Nezkoušel jsem to a nezkusím. Neznáte venkovských názorů. Jedna na druhou je žárlivá a kdybych s některou slečnou déle se bavil než s druhou, byl bych vyhlášen za vážného nápadníka. Ostatně mně je doma blaze. Čas mi uteče a nemám proč se hněvat na neshody ve společnosti. Tamto je lázeňská restaurace. Je už zpola naplněna. Nu, hostinský se bude divit, až mě mezi svými hosty spatří. Připravte se, že vás podrobí výslechu. Nezná vás a neměl by klidu, kdyby se nedověděl, kdo jste.«

»Mohu ho nechat hádat,« usmál se Bohdan.

»Tím byste se mu špatně zavděčil a vinu toho bych odnesl já. Věru, bylo by líp, kdybyste pro tentokrát mě omluvil a šel sám. On je tam také kolega.«

»Dovolte, budu se hněvat, utečete-li mně,« durdil se Bohdan. »Před kým utíkat? Budou-li ti pánové toužit po mém průvodním listu, vyhovím jim ochotně a pak nám snad dají pokoj. Ostatně už nás pozorují a podobalo by se to útěku, kdybychom odešli.«

Došli k hostinci, stojícím u mostu přes řeku. Čelem obrácen byl hostinec k silnici, která se tu zatočila k mostu. Na zad hostince u řeky byla prostranná terassa, kde v létě lázeňští hosté měli své středisko. Hostinský, vysoký muž, poněkud přiohnutý, s masitými víčky, holou hlavou a dlouhými svislými kníry chodil mezi stoly a brzy zde, brzy onde usazoval se k hostům, aby se vyptával a aby vypravoval. Jeho hlava byla živý adresář všech lázeňských hostí, kteří kdy Kraňov navštívili. Znal jejich poměry, zámožnost a rodiny. Nedostávalo-li se mu u některých dost bezpečných zpráv, přibájil si potřebné okolnosti sám, aby nikdo nemohl říci, že o tom či onom nemůže podati potřebných výkladů.

Na kraji verandy u několika dam, které svými toiletami prozrazovaly, že patří mezi nejlepší hosty, seděl starý kolega Skřivanův, ranhojič Šnábl. Pomalý, hubený mužík, krá-

sných šedivých vlasů a vousů, s vyholenou bradou a zlatými brejlemi, byl ku obdivu čilý a společenský. Jeho postava známá každému dítěti mnohokrát za den ukázala se mezi domky městečka, jakoby stále měl na chvat. Vysoký, lesklý polocylindr a stříbrem kovaná hůl patřily k bezpečným známkám, podle nichž i za tmy ho rozeznávali. Každého dne vešel do všech hostinců; dal si nalít malou skleničku piva, které nikdy nedopil. Nikdy neseděl dlouho u jednoho stolu. Sotva se rozhlédl, už zamířil k některému stolu a za okamžik zaléhal odtamtud jeho vysoký, stářím ochraptělý hlas. Znal všecky anekdoty, různé kratochvílné příhody, pamatoval se na milostná dobrodružství a podle společnosti vypravoval s přibarvením malé skandálky. Viděli ho rádi a prokazovali mu pozornost, jakoby on byl lázeňským ředitelem.

Když se Bohdan se Skřivanem blížili k terasse, ohlédl se, upozorněn asi dámami. Také starý hostinský došel až ke schůdkům a přeloživ utěrák přes ruku, rovnal si kníry. Hosté jako na povel zadívali se k oběma mladým mužům, z nichž zvláště Bohdan poutal pozornost. Důstojník byl bílou vránou v Kraňově a poněvadž elegantní zjev Bohdanův zvýšen byl uniformou, nebylo divu, že v té chvíli všichni toužili se dovědět, kdo je a jak dlouho se v lázních zdrží.

»Uctivý služebník, pánové,« vítal hostinský. »Velká čest pro mne. Pan doktor Skřivan u mne ještě ani nebyl. Co pánové poručí?«

»Já černou kávu. A vy, pane doktore?« ohlížeje se, kde by se co nejrychleji usadili.

»Tamhle, pánové, smím-li prosit, je odtamtud nejkrásnější vyhlídka a nebudete vyrušováni. Hned prostřeme.«

Začal křičet na sklepníky, aby připravili stůl a přinesli kávy. Sám horlivě utíral sesle i stůl, pokukuje při tom na Bohdana. V téže době přicupkal doktor Šnábl. Nazvednuv brejle, podíval se zvědavě na poručíka a podával ruku Skřivanovi.

»Konečně, pane kolego!« povídal rozjařeně. »Jsem všecek šťasten, že vás také jednou vidím ve společnosti. Které šťastné náhodě lze za to děkovati?«

Potřásaje mu okázale rukou, obracel se důsledně k Bohdanovi, jakoby Skřivana vybízel, aby mu cizince představil.

»Nepovažuji za přílišné štěstí chodit do hostince. Pan poručík mě vybídl. Páni se neznají? Ovšem, zapomněl jsem. Pan kolega Šnábl, pan šlechtic Redr, poručík.«

»Už jsem slyšel o cti, které se naším lázním dostalo,« klonil se Šnábl. »Pan poručík jistě není nemocen a přichází pouze užít čerstvého vzduchu v naších lesích.«

»Mýlíte se. Jsem nemocen. Měl jsem zlomenou nohu, vlastně přeraženou koněm a poněvadž mne dosud bolí, hledám zde úlevy.«

»Tedy velmi vážný případ, který zaslouží všemožné opatrnosti. Nu, pan kolega si dá záležet. Já jsem takových případů měl mnoho, prodělal jsem italské tažení a mohl bych vypravovati tisíceré podrobnosti. Ale to až jindy. Zítra začne pan poručík s koupelemi? Nu, ano, čím více koupelí, tím lépe. Naše lázně činí divy. Tisíce nemocných poslal jsem odtud vyléčené a na sta dopisů plných dojemných díků dostávám rok jak rok:«

»Pan lajtnant je u kavalerie?« ptal se hostinský, který stoje za Bohdanem, dychtivě poslouchal. Bohdan se poobrátil a spatřiv hostinského, mimoděk se usmál. Vzpomněl si na výstrahu Skřivanovu a nyní, podívav se naň, viděl, že se on také usmívá.

»Nikoliv, pane hostinský, u pěchoty. Měl jsem být pobočníkem a proto bylo nutno, abych na koni jezdil.«

»Rozumím, rozumím, já také byl vojákem. Na důstojníka jsem to nepřivedl, nebyla žádná vojna. Kdo je pobočníkem, ten má na jenerála jako s hráze do rybníka. Velká čest.«

Bohdan se vesele zasmál a Šnábl pokyvuje hlavou, smál se zdvořile s ním. Sklepník právě přinášel kávu a poněvadž mezi stoly nebylo mnoho místa, poroučel se Šnábl.

»Dámy na mne čekají, odpusťte. Dovolíte-li, přijdu později.«

Velmi uctivě smekl a cupkal nazpět. Sestrčené hlavy dam dosvědčovaly, že přijímají od Šnábla podrobnou zprávu o jeho pátrání. Restauratér pomohl sklepníkovi přistrčit pánům kávu a potom bez okolků posadil se na prázdnou sesli.

»Kde bydlí pan lajtnant,« začal výslech.

»U Vaculíků. Jsem velmi spokojen.«

U Vaculíků se dobře bydlí, sám tam hosty posílám, když už nemám místa. Mám také velmi pěkné byty, páni jsou u mne jak náleží spokojeni a hlavně stravu si chválí. Na to si já potrpím. Dobře a lacino, to je moje heslo. Však se pan lajtnant o tom přesvědčí, přijde asi často k nám. Kdo o mém hostinci panu lajtnantovi pověděl?«

»Pan doktor Skřivan. Tuze vás chválil,« povídal vlídně, usrkuje kávy a po očku pozoruje Skřivana. Veselá nálada se ho zmocnila. Zvědavý domácí pán působil mu potěšení a nesnáze Skřivanovy dráždily ho, aby jeho vrtochy jednou hodně ztrestal.

»Není možná!« podivil se restauratér a zadíval se nedůvěřivě na Skřivana. »Ale já věřím,« dodal chvatně, »pan Skřivan je tuze hodný pán, všecka čest mu. A má tuto. Inu ano, teď jsou ti mladí páni doktoři jinak cvičení, než byli za stara. Já to taky hostům

říkám, že pan doktor Skřivan je moudrý, on starý Šnábl už je trochu nedostatečný, nemá už ani dobrou paměť a mohl by toho všeho nechat. Nouze by neměl, dovedl šetřit a chtěl bych mít jeho penízky. No, uvidíme. Mám velké známosti, hosté se často se mnou radí a mohu hodně pomoci. Bývalo mi líto, že se pan doktor mému hostinci vyhýbá, jako by mu byl špatný.«

»Nepovažuji nikoho za špatného,« ohražoval se Skřivan. »Nemiluji společnosti a proto nikam nechodím.«

»Ale, ale, pan doktor mi nechce rozumět,« mrzel se hostinský. »Nutím snad pana doktora, aby chodil do společnosti? S nikým by nemusil ani slůvka promluvit. Mohl by přijít jednou za den, sednout si někam do koutka, vypít šáleček kávy, přečíst noviny a jít. A já bych mohl říci hostům: Koukejte, tohle je náš pan doktor, je z nové školy, moudrý a hodný pán, rozumí víc než Šnábl. A to by dostačilo. Starý Kulhavý není tak hloupý, aby nedovedl dobře poradit. Mám pravdu, pane lajtnant, nebo ne?«

»Úplnou pravdu, docela s vámi souhlasím. Co nebylo dřív, může být teď. Pan doktor bude chodívat se mnou a vy se aspoň přesvědčíte, že neměl proti vám žádného zlého úmyslu.«

»Prosím, to já už vím. Budeme dobří přátelé a za měsíc si povíme trochu víc. Když to řeknu, je to pravda. Pan lajtnant je dosud svobodný?«, začal vyslýchat Bohdana. Skřivan si oddechl. Bylo mu trapno, že pověstný tlachal Kulhavý hraje si na jeho protektora, ačkoliv nemohl upříti, že on to byl, který mu nejvíce škodil a Šnáblovi nadhánělo.

»Ano, svobodný,« přiznával se Bohdan s úsměvem. Činilo mu potěšení, že může z blízka prohlédnouti si a pozorovat výraznou lázeňskou figurku.

»To je dobře, když si člověk svá mladá léta chrání,« chválil Kulhavý a prstem zahrozil. »Je-li někdo blázen a brzy se ožení, brzy ho svět omrzí. Pan lajtnant užil svobody a teď je čas myslit na ženění. Takový pán se ožení jako med, slečny se budou blaznit, jen aby ho některá ulovila. Jen při tom opatrnost, aby se pan lajtnant nenapálil. Některá vypadá jako anděl, ale nemá nic, než tělo a duši. Pro vojáka neplatí láska, ale peníze, hodně peněz, čím víc, tím líp. Věděl bych o něčem takovém. Je tu jedna paní radová s dcerou, hádám, že mohou mít sto tisíc. Samé hedvábí a zlato. Povídám, peněz jako třísek!«

Podíval se velmi vážně na Bohdana a jeho oči byly plné nadšení. Bohdan se nemohl zdržet smíchu.

»Škoda, že jsem nejel do Kraňova dřív. Teď je už pozdě. Ztratil jsem své srdce jinde,« povídal se smíchem.

»Je-li možná?«, podivil se zklamaně. »Ale arci, to mi mohlo hned napadnout. Takový pán nečeká, až mu někdo někde něco dohodí. Pan lajtnant si asi vybral sobě rovnou, nějakou šlechtičnu.«

»To právě ne,« usmíval se Bohdan šibalsky.

»Nu ano, ono je mezi obyčejnými slečnami také dost pěkných tváří. Ale peníze jistě má?«

»Po tom jsem se dosud neptal.«

»To je chyba. Není nad pořádek. A v domácnosti jsou penízky dobrá věc, tuze dobrá. Co tomu říkají páni rodiče?«

»Dosud nic, neřekl jsem jim ještě o ničem,« dráždil Bohdan jeho zvědavost.

»Tak? Bal bych se něco takového tajit. Mohli by se sami po nevěstě ohlížet a pak by bylo zle. Páni rodiče jsou dosud na živu?«

»Bohudíky, ano, oba.«

»Kde prosím zůstávají?«

»V Praze.«

»Myslil jsem, že snad jsou někde na venku, na panství.«

»Můj otec nemá panství, je úředníkem, dvorním radou.«

»Ach tak, dvorní rada, nu, to je už něco. A třeba neměl panství, má jistě dost peněz, že by si je koupit mohl. Ja, ja. Vaculíkovům přeji, že mají takového hosta. U mně by se býval měl pan lajtnant líp, ale těm to také přeji. Mají hodné děti a Vaculík dbá o čest lázní. Pan lajtnant mezi svými známými poví, že v Kraňově se dbá na čest a budeme se těšit, že sem přijede víc takových pánů. Na mne pan lajtnant potom taky nezapomene, postarám se o každé pohodlí.«

»Nevím, kdy se mi nahodí příležitost někoho doporučit, ale až mi bude možno, učiním tak rád, buďte bez starosti,« s předstíranou vážností ujišťoval Bohdan.

»Děkuji mnohokrát, budu velmi šťasten. Kde ti sklepníci všichni jsou? Hosté se po nich ohlížejí a sem také ještě nedali ani novin. Je to kříž s cizími lidmi.« (Pokrač.)

FEUILLETON

LORD TENNYSON:

Tiché hlasy.

Když mi tmavé Chvíle němě
nesou sny a ležím tich,
zpět tak často nezvete mě,
tiché hlasy umrlých,
v to, co za mnou, všední žití,
ke slunci, jež zhaslo již!
Zvete radš mě, tiché hlasy,
do hvězdných cest nad pláň země,
přede mnou jež vyše svíti,
výš a stále výš! *A. K.*

■ ■ ■

ŠTECHŮV „DESKOVÝ STATEK".

Znáte roztomilou Vojnovićovu novellku o »zakupovaných vlasech«? Žid Asch měl v širém okolí známou agenturu ke zprostředkování nejrozmanitějších koupí a prodejů, všeho druhu obchodů a výměn, od prosté veteše a zrezivělého haraburdí až k velkostatkům a celým vesnicím. Ale žid Asch se tiše a v nejintimnějším soukromí zabýval ještě jinými »věcmi«, o nichž se arci také v širém okolí dobře vědělo, ale které ani žid Asch ani na něm závislí sedláci jaksi neradi nazývali pravými jmény. Když došel agent, aby s nahrblým židáčkem v tomhle sortimentu vyjednával, mohl říci jen heslo, že jde »nabízet vlasy«, a už mu bylo porozuměno; kdo chtěl býti obsloužen, žádal koupiti také jen vlasy a mohl si vybrat. Heslo bylo nezávadné, a tak ani na obchodech vykonávaných pod jeho záštitou nemusilo ulpěti ani kousíčku bláta. A také že neulpělo!

Nuže, takové šikovné heslo vymyslil si též mazaný čtverák, Fistr, majitel Ústředního jednatelství v »kterémsi« pražském předměstí. Výborný tento muž, pevná a nezdolná osa nejnovější Štechovy veselohry, kterou si vinohradské divadlo jistě naplní nemalou řadu večerů, prodával domky, domy, statky i panství, ale potřeboval-li někdo náhodou nevěstu — ovšem že »pouze nevěstu bohatou a krásnou« — podotkl v kanceláři jen něco o »deskovém statku«, a už jej komptoiristky poslaly přímo k panu chefovi. Nikdy asi nelitoval — neboť, jak už svrchu podotknuto, byl pan Fistr mazaný čtverák a vyznal se ve všem všudy. On dovedl vedle svojí dokonale prosperující kanceláře vésti i veřejné záležitosti své obce, a přibližila-li se doba předvolební — Štechova veselohra vás náhodou právě do ní uvádí — uměl rozvinouti činnost přímo ďábelsky vychytralou. Kombinoval a třídil, sliboval a vyvracel, arranžoval a kopulovał — ba dovedl i své vlastní srdce — »pro blaho obce« ovšem! — obětovati hezké vdovičce, paní Hauensteinové, jen aby oslabil opposici, kterou mohla ona za jiných okolností nebezpečně posílit. Okolnost, že i jeho roztomilá dceruška Julie se zasnoubila ješnému šlechtici Revíru z Chotyše, nebyla

VILÍK HEŠ (»KECAL«).

sice jeho bezprostředním dílem a vyplynula spíše z náhodné situace, ale prozíravější divák ani minutou nepochybuje, že mladý, do večerejška ještě neznámý zetíček stane se velmi brzy po volbách vlivným faktorem celé té roztomilé společnosti. Vždyť, jak už bylo dvakráte vzpomenuto, pan Fistr je čtverák velmi mazaný . . .

Největší a nepopiratelnou přednosti nové Štechovy veselohry jsou její břitce satirisující šlehy a její bohatě tryskající ohňostroj vtipů a vtipných bonmotů. Společenské prostředí takového maloměstského velkoměsta za periferií sebrano je tu jak náleží řízně ve všech těch svých zákulisních snahách a drobných výpomocných akcích, jimž záleží pouze na cíli bez ohledu na jakost prostředků. Celá galerie rázovitých figurek se objevila na scéně: deklamující prospěchář, vychytralý praktik, nerozhodný a vždycky v poslední chvíli chybující snaživec . . ., jací to výteční »karakterové« vedle několika jiných pouze náhodně do děje zasahujících: vedle takového koktajícího buržousta, který své ženě k svátku mžiknutím oka může koupiti deskový statek, takového povolného venkovského statkáře, který neprohlédá taškařských spádů Fistrových, takové výborné staré hospodyně, která už i s tím nábytkem srostla . . . Ano, v těchto figurách a jejich charakterisaci tkví hlavní význam »Deskového statku«, tkví v situacích a dobře odpozorovaných fintách celého toho zajímavého prostředí; výrazná, trochu karrikující kresba zatlačuje i děj sám do pozadí.

Hráno bylo dobře a s chutí. Hlavní postavu ředitelovu s rázovitou gestikulací a s šelmovsky ironisujícími záblesky očí podal p. Jiříkovský. Ta postava žila, pravdiva a nenadsazena při vší svůdné příležitosti k přestřelkům i karrikatuře. Pestrá změť figur kolem ní žila a dýchala — zde právem mohlo se říci, že úspěch jednoho — a úspěch u obecenstva byl mimořádný! — podpíral úspěchy ostatních. Autor sám řídil si veselohru s očividnou a podrobnou znalostí jeviště i jeho potřeb: určitá místa byla výrazně podtržena, situace dobře scénicky založeny, dialog řádně rozveden a členitě urovnán. Poslední jednání hraje pod širým nebem na terase villy a na zahradních cestičkách pod terasou: toto plasticky rozčleněné jeviště s malebným a effektním pozadím Hradčan diváky přímo okouzlovalo. *E.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Pro Jakuba Arbesa**, jak se už delší dobu v zasvěcených kruzích hlasitě »šeptá«, chystá milé a krásné překvapení jistá samosprávná korporace, překvapení, které celá naše veřejnost jistě přijme s nejživějším zájmem a s nejvděčnějším porozuměním. Nechceme, ba ani snad nemůžeme prozrazovati »tajemství«, ale srdečná radost nad celou akcí, která dává krásnou iniciativu ostatním našim korporacím, ba celé veřejnosti naší a která bude zároveň vřelým uznáním nesmrtelných zásluh mistrových a tím už i holdem celé české literatuře, nutí nás alespoň k tomuto předběžnému projevu. Budeme míti velmi brzo příležitost rozepsati se o věci šíře a nadšeněji — se vším uznáním intelligentní a krásné iniciativy dobrých a šlechetných mužů, kteří mají poslední nitky celé akce ve vlivných svých rukou. Bude to čin krásný a velký, čin u nás nový, a už proto se bude o něm hodně a uznale psáti. Nuže, mnoho štěstí! *E.*

— **Vilík Heš.** Smetanovy opery ztratily v Hešovi svého světového průkopníka, kterým zůstal ještě potom, když naplnilo se, co v předtuše taktně naznačil jeden z důvěrných přátel pěvcových, když Heš s Prahou se loučil. »Vilíku,« varovně řekl kamarád, »ať tam v té Vídni neuděláš kolem sebe kruh křídou, z něhož tě nikdo nedostane.« Umělec po svém zvyku ruce do kapes vsunul, klobouk do čela nasadil, zazpíval a po řadě jednoho po druhém ve svou náruč sevřel. Pak zmizel, dostal se do začarovaného kruhu, svým uměním srostl s jinou sférou, ale srdcem zůstal náš . . . to si často vzpomnělo, to si často pozastesklo. A my všichni, kteří jsme ho měli rádi, ne pouze skupina přátel a obdivovatelů, celý národ, jako ta měkká, dobrá matička, jež synáčkovi svoje srdce dala, vzpomíná ho s vděčným, bolestí zamženým steskem.

Umění Hešovo, duší a srdcem prohřáté, zapsalo se do kulturního rozvoje našeho stopami, jež nezarůstají. Umřel herec, umřel zpěvák, jenž si stavěl svými rolemi monumenty Kecal z Prodané nevěsty, otec Paloucký v Hubičce, Bonifác z Tajemství, Rarach v Čertově stěně — typ českého Mefista — polesný Mumlal ve Dvou vdovách, Chrudoš v Libuši . . . to je souhvězdí pěvecké činnosti Hešovy.

Smrt Hešova velice dojala . . . vždyť zůstaly po něm krásné, nevadnoucí vzpomínky. I jemu se stýskalo . . . nejen po té hroudě, nejen po lidech, po všem, s čím v Čechách srostl. Prohodil jednou žertem, že vše, co mu bylo milé a drahé, do Vídně si odvezl — ale něco že v Praze nechal, svoje — holuby. Heš měl s mistrem Dvořákem společnou zálibu — vášnivě rád holubařil. Když naposledy na dvůr přišel, zapískal, a holubi — jako v pohádce — slétali se k němu se všech stran, a Heš je po řadě líbal na hlavičkách, jako večer před tím svoje — kamarády. Pak do kočáru sedl, a holubi kroužili nad ním, jakoby mu s Bohem dávali. V té

Vidni do začarovaného kruhu vstoupil — pravda — ale sám ho nenakreslil. Měl Vilík lleš něco holubičího v povaze — jenom uměnim umřel pro nás už před lety — ani srdce už pro nás nebilo jako dřív, ale přece jenom tikalo, tiše, tesknė . . .

—r—

— **Adolf Krössing.** Neuvěřitelná věc prozradila se na milého a nenahraditelného našeho Vaška — kdo by se tomu nepodivil, slyší-li, že Adolf Krössing, že humorem, tenorem, duši i tělem nevadnoucí a nestárnoucí Krössing je šedesátníkem? (Nar. v lednu r. 1848 v Praze.) Šuška se mezi přáteli umělcovými, že prohodil Krössing hořký vtip o novinářích — pěknou věc že mu prý provedli tím, že dali na buben, jak je stár. Došel ke ctihodné hranici stáří svěžím krokem a s natrpklým úsměvem přečte si spoustu gratulací, jež tyto dny na něho se sesypou. »Viděl jsem jednou,« řekl pan jubilant, když ho kdosi při oslavě tichého jubilea v připitku seniorem tenoristů nazval, »kaštan v květu — ráno poupě rozpuklo, a v poledne padal sníh«.

Na Adolfa Krössinga je toto hezounké srovnání jako ulité — poprašek sněhu na něho už také napadal, ale doposud na něm i v něm všechno kvete. V toastu zalichotilo se tenkráte Krössingovi pozoruhodnými slovy — připomnělo se po zásluze, že je nejvěrnějším naším tenoristou! Co to znamená, není třeba rozvádět. Veliký kus divadelní naší minulosti poji se ke jménu a činnosti Krössingově. Zpíval už v areně na hradbách. U Národního divadla jsou už jenom tři Mohykáni z těch krásných, nezapomenutelných dob: Jindřich Mošna — Adolf Krössing — Jakub Seifert! Jsou ještě v Praze pamětníci, kteří viděli Krössinga v roli Gennara (Lucrezia Borgia), ve které s úspěchem debutoval. Dlouho to trvalo, než lyrický tenorek Krössingův, než jeho milý, srdečný, delikátní humor prorazil.

Jméno Krössingovo těsně souvisí s úspěchy Smetanovy »Prodané nevěsty«. Píšeme do jubilejního památníku umělcova nejkrásnější a nejsympatičtější vzpomínku. Mošna jako principál, Krössing jako Vašek proslavili operu i sebe. Velké, slavné dílo Smetanovo dlouho kolísalo, než se pevně zakotvilo. Krössing měl v roli Vaška, kterou po dnešní den vítězně ovládá, dva předchůdce — herce Kyselu, jenž na smíchovské scéně svou hereckou pout uzavřel a tenoristu Vegera, jehož jméno i význam dávno a dávno upadl v zapomenutí. Jeníka zpíval mistr Lukes, po něm Soukup, jenž se Smetanovi, jenž ho viděl v partii této v Plzni, velice zamlouval. Od pražského divadla prchl tehdá zpěvák Barcal — jak vidno, měli už tentokráte tenoristé tuto osudnou slabost — a na jeho místo povolán byl Soukup, jenž zpíval Jeníka poprvé s recitativy. Mistr Smetana roli s ním sám studoval a Soukupovi po představení děkoval za procítěný, umělecký výkon. Zajímavo jest, že podružnou roličku Indiána zpíval — Jakub Seifert, jenž tenkráte na žádost Smetanovu v nouzi vypomohl a svou ochotou umožnil představení. Svou Mařenkou okouzlovala hlediště sl. Kupkova (Pštrossová), Kecala zpíval Dobeš. Brzo na to pověřen rolí Vaška Adolf Krössing. Zesnulý kapelník Národního divadla Mořic Anger vypravovával, že Krössing Smetanu často až k slzám svým Vaškem rozesmál.

Tisíce tisíců děkuje mu za takovou chvíli, a to je jistě velké, významné uznání. Je tedy milý »senior tenoristů« šedesátníkem — poprašek sněhu už také na něho napadal — ale jen když doposud na něm i v něm všechno kvete!

—or—

— **Rudolf Štech.** Z Plzně došla zpráva, že skončil tam svůj život architekt Rudolf Štech. Výborný muž byl vynikajícím odborníkem. Domy, jež v Plzni stavěl, a jest jich celá řada, jsou na první pohled k poznání — ozdobeny jsou freskami a sgraffity Mikuláše Alše. Zemřelý byl velký ctitel a přítel našeho geniálního mistra a kde jenom mohl, přiváděl, i s obětmi značnými, jeho rázovité umění k platnosti. V kostele Vodňanském, jehož restauraci provedl se skvělým úspěchem R. Štech, dála se celá výzdoba ornamentální i figurální na jeho podnět dle kartonů Alšových. Už proto zvsluhuje Rudolf Štech upřímnou vzpomínku. *es.*

— **Dva vějíře.** Dvě roztomilé fotografie pietních a zároveň cenných památek zavála zvláštní shoda okol-

VĚJÍŘ PANI HANNY KVAPILOVÉ.

ností na redakční náš stolek. Jsou to drobnůstky z pozůstalostí dvou dam, jež zdobívaly saloňky jejich — vějíře zesnulé umělkyně pí. Hanny Kvapilové a paní Boženy Voitlové. Teprve nedávno jsme zaznamenali zprávu, že manžel zesnulé umělkyně, dramaturg Jaroslav Kvapil, věnuje všechny cenné památky, jimiž paní Kvapilová svou hereckou i literární studovnu se vzácným vkusem vyzdobila, museu, a že budou tvořiti samostatný celek, oddělení, zvané »Pokojík Hanny Kvapilové«. Vějíř, jehož reprodukci dnes přinášíme, dostala umělkyně v dobách, kdy statečně se probíjela k prvním významným úspěchům. Hrála se Labicheova »Vojanská krev«. Va hře této měl podati kapitán Tic (Vojta Slukov) své sestřence Lucii (sl. Hanna Kubešova) čínský vějíř — ale poněvadž ničeho takového tehdejší správce Národního divadla p. Bohumil Forman neměl, odevzdával pan kapitán hraběnce starou, ošumělou requisitu. Při představení této veselohry dne 13. února r. 1890 podal Slukov slečně Kubešové pravý, drahocenný vějíř čínský. Vějíř má svou zajímavou historii. Byl darem soukromé společnosti umělců a amatérů umění, »Dlouhý stůl u Choděry« zvané, a poněvadž to bylo první větší, významnější uznání, jehož se umělkyni dostalo, vážila si ho zesnulá paní nesmírně. Na vějíři jsou verše, jichž autorem je básník Jan Červenka; na papír v slohu žaponských nápisů nakreslil je nynější ředitel Národního divadla Gustav Schmoranz. Verše zní:

Ten dárek malý, který bratránek
své Lucince až z dálné přivez Číny
za její skromnost, umění a vděk,
nechť smutek odvivá a plaší stíny.

Druhý vějíř je vzácný, drahocenný starobylý kousek z r. 1789. Na hedvábném podkladě vymalovány jsou tři scény z románu »Meinau«; vějíř velmi krásně se vyjímá v barokovém rámci, jenž památku obestírá zvláštním intimním kouzlem. Je z majetku zesnulé paní Boženy Voitlové, jež překvapila svou bohatou literární pozůstalostí. V Máji, v Osvětě a v Nedělních Listech Hlasu Národa byly uveřejněny její práce, z nichž mluví duše světlá, zanícená, intelligentní a vzácným nadáním obdařená. Vějíř paní Boženy Voitlové je také ukázkou z celé sbírky krásných, uměleckých předmětů, jimiž obklopovala se duše jemně cítící, bytost, jejíž oči rády se osvěžovaly pohledem na díla mistrů i na výrobky starého, lidového umění. Zvláštní shoda okolností zavála dvě tyto památky na redakční stolek. Přílétne ještě jedna vzpomínka na paní Boženu Voitlovou, tklivý, něžný monument její literární tvorby. Připravuje se její kniha, kterou tvořila tak, jako vůně v květu povstává — kniha veršů, belletrie a cestopisů jejich, dílo, jež dřímalo, když autorka zavřela oči na vždy.

Zbav ptáka křídel, písně vzletu,
zbav květy vůně, srdce vznětu —
čím asi bude život ten?

napsala paní Božena Voitlová v jedné svojí básni — je to její poetické kredo, jímž provanuta celá její kniha.

Přílétne vzpomínka, přijde kniha, vzácná obsahem i edicí — jemná duše ji psala, milující srdce ji vydá . . . —r.

— Stará radnice na Král. Hradčanech u starých schodů v Loretánské ulici č. 173. dostala nové, křiklavě rušící roucho, jež jí naprosto nesluší. Teprve nedávno ozvali jsme se proti nevkusu natěračů, kteří nám znešvařují ulice způsobem, velkého města nedůstojným. Starý dům změněn obrátkou v monstrum. Vypadá, píše nám ctitelka starých památek, jako ctihodná matrona, oděná v křiklavě barevný šat. Nejsou to malichernosti — víme ze zkušenosti, že podobný příklad působí velice nakažlivě, a proto nutno zavčas kazisvěty klepnouti přes prsty.

Ději se však v Praze jiné přehmaty, na které nutno poukázati. V Nerudově ulici proti Kajetánům stojí dům č. 249. st. Z konce XVI. století vidíme v pěti štítech zbytky renaissance — portál je z konce XVII. století, ostatní fasáda novodobá pozbyla starého rázu v tomto století. R. 1669. koupil dům za 10.000 rýnských hrabě Oldřich Kinský na Chlumci a dal nad vraty vytesati znak, jenž dle podání představuje tři kančí zuby na basreliefu. I vnitřek opravil dle svého vkusu. V domě je obchod s látkami, jehož majitel, hledaje vhodné místo pro reklamu svého závodu, našel je právě tam, kde je znak umístěn, a zakryl jej — vývěsní tabulí. Mohlo by se namítnouti, že znak Kinských nestojí za to, aby se zaň lámalo kopí. Na pohled nepatrná věc, pravda, ale je velice charakteristická. Nebudeme-li na stráži, přestaneme-li kontrolovat natěrače fasád a bourače znaků a portálů — porostou monstra v našem městě jako houby po dešti, a poslední zbytky památek s domů a z ulic zmizí . . . —r.

— Štvanice. Ve starém jednom průvodci ze XVII. století pozastavuje se turista nad množstvím zevlounů a lidí zahálejících, jež v Praze všude viděl. Nikde na světě něco podobného starý cestopisec neshledal. Vzpomenu si velmi často na tuto poznámku, jdu-li kolem ostrova Štvanice. Práce, související s úpravou Štvanice, se splavněním Vltavy, jsou v plném proudu, mraveniště poskytuje vděčnou, zajímavou podívanou — a jaký div, že není tu nikdy o diváky nouze. Stává jich tu podél nábřeží jako v divadle za ohradou galerie. Krásný ostrov, proslulý starými stromy, spěje vstříc velikým změnám. Ztratí mnoho ze své romantiky, která z Prahy mizí, až zmizí nadobro. Ztratila se v moři domů Kanálka, zahradnickou komorou královské Prahy stala se Rajská zahrada, a tak to jde a půjde, bohužel, za sebou tak dlouho, až kusa těhle staropražské romantiky v Praze nezůstane.

Školní rada Bohumil Bauše se nedávno rozteskníl nad zánikem těchto svěžích, zvláštním kouzlem

obestřených míst. Vzpomněl na svoje mladá leta a vypravoval, s jakým ohněm, s jakým zápalem pospíchávali jako studenti na Štvanici, kde si volně vydychli, kde spadla s nich všechna pouta. Cosi z pralesa jim připomínala končina ostrova, kde voda topole podvrátila a přes sebe nakladla. Na ostrově pokaždé něco nalezli, co vznitilo fantasii k bizarním domněnkám. Nacházeli tu zbytky panské slávy, otlučené sochy, v trávě pohozenou hlavu Venuše, jejíž tělo velká voda Bůh ví kam zanesla, malebná zákoutí, jako stvořená pro romantické podřímnutí . . . Oh, nikde jinde se to tak krásně nesnilo, jako zde, na ostrově, pod starými korunami, v nichž tisíce vran sídlívalo. Mračna jich vznášela se nad ostrovem, mračna jich kroužívala nad Prahou . . . Jsou pryč, dávno, před lety už je vystřílelí . . .

Později s professorem Fričem řečiště prohlíželi a hodiny bloudívali s místa na místo, hledajíce mineralie pro svoje sbírky. Převzácné nálezy bývaly tu na denním pořádku. Často a často lidé, se břehů počínání studentů sledující, divívali se, co jenom ti hoši na takovém divném místě hledají, co asi ztratili? Frič svým žákům dobře poradil — velká voda nanesla sem formáty hornin, valouny z pořiční Vltavy a Berounky, a studenti vracívali se ze Štvanice vždy s velice bohatou kořistí. Frič často a často vodíval sem svoje posluchače, poněvadž zde mohl demonstrovati útvary z celých jižních Čech.

Praha dočká se snad záhy splnění své dávné touhy — v části ostrova, jenž bude nasypán nad nejvyšší vodu, má býti založena zoologická zahrada. Konečně jednou dočká se velkoměstská naše mládež jednoho z nejdůležitějších kulturních ústavů, který docela případně Bohumil Bauše nazval moderní archou Noemovou. *R. J. K.*

— **Umělec.** Krásná vzpomínka víže se ke vzniku malířské výzdoby staroměstského orloje pražského. Už způsob, jakým k obnově vzácné památky došlo, je hoden zmínky, láká, aby osvěženo bylo v paměti, jaké zanícení bývalo pro pravé krásy v dobách minulých. Našel jsem si vyhlášku purkmistra dr. Bělského ze 17. září roku 1864, kde se praví: »Mezi nemnohými krásnými památkami našeho staroslavného kr. hl. města nalézá se jedna, která již blízka byla toho, že by v nezasloužené zapomenutí aneb dokonce v úplnou záhubu byla klesla. Tuto památku vlastenského umění, která netoliko pro svou starožitnost má do sebe místní zajímavost, alebrž i od znalců za pravé a ve svém způsobu velevzácné dílo umělecké se uznává, jest orloj čili astronomické hodiny v radnici staroměstské, jež dosáhše stáří téměř čtyř století, jsou zvláštním odznakem města našeho. Teprve době nejnovější, v níž vedle pokroku věd a umění vždy mocněji se jeví péče o starožitné památky a snaha o jich zachování, bylo zůstaveno, aby astronomické hodiny v radnici, tento starobylý a slavný památník někdejšího umění, tuto obzvláštní známku našeho města, ano celé země, nyní dokonale a času přiměřeně znovu zřídila a plně budoucím věkům zachovala. — S plnou důvěrou lze však očekávati, že nebude obtížíí se stránky finanční. Kde se jedná o to, zachovati z nejdražších památek vlastenského umění, podá zajisté umění milovná Praha skvělý důkaz vlastenské obětavosti svých obyvatelů«. »Uchylujeme se,« praví se na konci vyhlášky, »k vlastenskému citu obyvatel hlavního města, zveme ctěné spoluměšťany, aby ráčili své příspěvky v praesidiální kanceláři do přichystaných listův podpisních zapsati.« Tak se mluvilo, tak se cítilo a jednalo v Praze — v letech sedmdesátých! Náklad na obnovu rozpočten byl na 4000 zl., práci malířskou a řezbářskou v to nepočítaje. Šťastným řízením osudu se stalo, že malířská výzdoba zadána byla Josefu Mánesovi. Reminiscenci korunuje vzpomínka, kterou vypravoval Františku Heritesovi místostarosta Umělecké Besedy architekt Josef Martin. Josef Mánes měl různé potíže se svým dílem — místečka nebylo v Praze, kde by mohl klidně, umělecky pracovati. Uchýlil se proto na Žofín, kde položil první základy ke svému památnému dílu. Byl žhavý den letní, a schylovalo se k veliké bouřce. Josef Manes učinil si pohodlí, vysvlékl se a pracoval se zápalem, jenž práci jeho posvěcoval. Tvořil několik hodin, povstal . . .

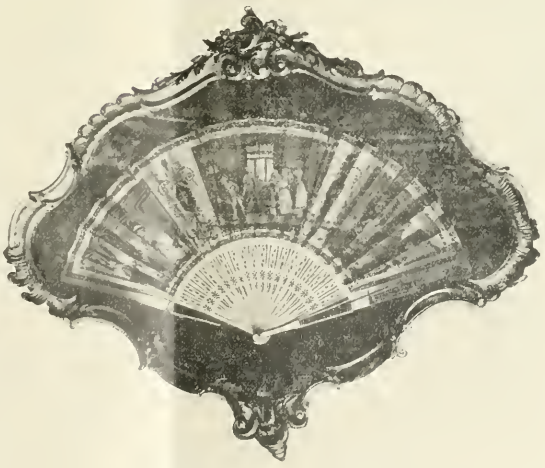

ROKOKOVÝ VĚJÍŘ PANÍ BOŽENY VOITLOVÉ.

a udiveně zíral na to, co se zatím sběhlo. Umělec tušení o tom neměl, že do sálu nahrnulo se za bouře a lijavce veliké množství diváků, kteří ovšem s nejživějším zájmem sledovali mistrovu ruku, tvořící jedno z nejkrásnějších děl.*) *Dr. R. J. K.*

— B. Bauše: **K neznámým břehům.** Památné cesty výzkumné.

Napsati o přírodních vědách, národopisu a dějinách kulturních knihu, která by z péra jednoho spisovatele všecky ty dnes již obrovské vědy obsáhla a napsati takovou knihu pro mládež tónem jak vědecky správným tak stylisticky poutavým, nebýti při tom únavným a dovést upoutati čtenáře nedospělého s jeho těkavou fantasií až do konce, toť jest umění, které by v literatuře, jak se stává, nemělo býti podceňováno. Osvědčený popularisátor věd přírodních, vyzbrojiv se důkladnou znalostí příslušné literatury geografické a historické sáhl po této látce jistě pro spisovatele českého těžké ale pro čtenáře vábné, nalezne-li se jen pravý tón mládeži přístupný a milý. Jeho péro tolika pěknými vskutku belletristickými přednostmi nadané zmohlo látku vskutku šťastně, podporováno mladým ilustrátorem Frant. Horkým a jinými kreslíři, a dovedlo celý ten obrovitý myšlenkový fond zpracovati tak, že mladistvé touze po napínavých dějích se vyhovělo, aniž kniha pozbyla něčeho na své literární ceně a na svém ušlechtilém poslání: poučit a pobavit. Od anthropologické studie, kterou kniha zahájena (Lidstvo v pravěku), rozvíjí autor před zrakem čtenáře (i dospělý dá se jistě strhnouti k četbě, kterou neodloží nedočtenu) dobrodružné snad a odvážné děje myšlenky, ale přece přirozené a hluboko v povaze ducha lidského založené — pátrat dále a dále kolem sebe do neznáma, jež z prvu odstrašuje, potom láká. Slyšme, jak národové participovali na těchto výzkumech, hlavně ovšem ti, kterým moře poskytovalo neobmezené kommunikační pásmo. Vasco de Gama, Krištof Columbus, Amerigo Vespucci z prvních, Frobisher, Champlain, Hudson a Raleigh z pozdějších opakují skoro před okem čtenáře svoje znamenité cesty — tak je líčení Baušovo básnické a živé, pronášené dikcí zajímavou, bez újmy na vědecké správnosti a paedagogických principech, na nichž by tak snadno mysl méně vyškolená mohla zhřešiti, ježto látka svádí k práci krvákům ne nepodobné. Toho však kniha Baušova zůstala vzdálena — z věd geografii, historii, archaeologii i praehistorii, anthropologii a přírodní vědy v širším slova smyslu šťastně popularisuje, nestávajíc se nikde jednotvárně kantorskou a neodpuzujíc vtíravou morálkou. Zdárná věru kniha jako všecky dřívější tohoto podivuhodně založeného autora, belletristy-vědce, jakých je málo ve světové literatuře. Kniha hodí se znamenitě za dárek mládeži. —*s—a*—

— M. Jahn: **Duhová vidma.** Román. Kniha jest románem mladé ženy, které život neodňal podmínek ke štěstí, která však nedovedla býti šťastnou. Tam, kde autor líčí Růženina prvá leta mladosti, postava jeho hrdinky jest nám nejsympatičtější. Čtenář spatřuje ji jako dívku snad dobrého srdce, zmatenou chvastavou mnohomluvností otcovou, vůči němuž matka byla jenom trpnou bytostí, ale od chvíle, kdy se v Růženě probouzejí rozmary, odhalující nedostatek ženského útlocitu a vůbec srdce, nic již není s to, aby ji uchránilo před naší nelibostí.

Ovšem spisovatel má pro ni omluvu. Vře v jeho mladé hrdince nepokojná a stále nespokojená krev otcova, také ona jako on touží po jiných cílech, také ona propadá nervose a stává se až zlou, ale nesnadno jest čtenáři omlouvati ji a tím méně cítiti s ní, ba, místo soustrasti dostavuje se spíše nevrlost a účastenství se všemi ostatními, jenom ne s ní. Ani tragický konec Růženin, kdy rozrušení její dostoupilo vrcholu, poněvadž nenalezla svého někdejšího milence, a kdy, zapomínajíc na dítě, které jí zůstalo jako odkaz dobrého muže, béře si život, nedovede ji získati naše sympathie.

Spisovatel jistě ji nechtěl vylíčiti jinak, než jak se mu to v knize podařilo, a netřeba podotýkati, že obratně vládne perem. Zejména v líčení duchovních pochodů hlubokých citových nálad osvědčuje pozoruhodné schopnosti s nemalým zdarem, a nemýlíme se snad, označujeme-li Duhová vidma právě pro ty vlastnosti za Jahnovu nejlepší knihu.

Z ostatních postav románu nejvíce se nám zamlouvají Růženin otec i matka, pak dědeček a babička a v prvé části zvláště professor Šabacký, žel však, že později stal se figurou, z níž nejednou prokukuje šablonovitost známých nám již odjinud spíše humoristických professorů botaniky.

Doporučujeme nejnovější knihu Jahnovu pro její mnohé cenné stránky. Ostatně z každého řádku zjevno jest úsilí spisovatelovo stvořiti dobré dílo, a to budí v nás tím větší úctu k jeho snahám a vůbec k jeho práci. Duhovým vidmům slouží i to za doporučení, že vyšla v Ottově Salonní bibliotéce. *Ds.*

*) Josef Martin je také ze zapomínaných českých básníků. V letech sedmdesátých byl horlivě literárně činným pod pseudonymem Jaroslav Martinec. Napsal básně „April“, v níž ostrou satirou tepal tehdejší život politický a literární. Mimo to vydal dvě sbírky: „Mládému pokolení“ (1865) a „Básně“ (1872).

Ročník VI. číslo 16. vydáno dne 10. ledna 1908.

MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články (jakož i překládati) tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BASNICKÉ. — DR. JAROMÍR BOREcKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

čele stolu sedí »náš starej«, dle hantýrky školní, má před sebou matičního střelce, který opásán je slovanskou trikolorou s tímto jistě povzbuzujícím nápisem:

Kéž z chyb našich tisíce zisk má aspoň Matice!

A nad tím bdí pan ředitel. Proto chodí denně od 7—10 k »patriarchalnímu stolu«. Kontrolluje dialogy svých věrných a vymáhá krejcary za každou mluvnickou chybu a chybičku. A baví se všichni, pan ředitel číhá jako ostříž — jen bleptneš a již natahuje ruku, hubenou a kostnatou, jak sám jest celý, a skřehoce půl sladce líbezně, půl vysměvačně: »Prosím o 2 krejcary — ráčil jste říci: dobrýho mlíka — odpusťte, to je docela obé pochybené. Za prvé měl jste říci dobrého, což je známo, a pak tvar mlíka není docela správný, já bych raději řekl mléka. Ale dáte-li jeden krejcar, budu také spokojen, nebo o mlíku a mléku může vzniknouti spor, ale o dobrýho a dobrého ani spor vzniknouti nemůže.

— A takhle to jde celý večer, ptal se pan Krágl? Nu, tam by mne nedostali, a když, jen proti srsti — a ještě ne na dlouho.

— Ba skoro celý dlouhý večer. Náš ředitel Čebiš je takto velmi hodný a rozumný pán, to je pravda — ale ve svých opravách »mluvnických poklesků« je přímo hrozný. A jemu stačí toto chytání za písmena na celý večer. Není to k zbláznění? A teď máte celou kohortu kollegů, víc podřízených, pokud nejsou definitivními, a to jsou vám prostě jedním slovem nesnesitelná individua.

— Nu, to jste se aspoň dobře pobavil toho večera — usmála se paní Kráglová.

— A o věcech v městě, takto o záležitostech obecních nebo veřejných, či o běžích politických a literárních se vůbec nemluví u ‚stolu patriarchálního'? ptal se mne pan Krágl.

— Skoro se o nic nezavadí. Ředitel Čebiš drží tak své žezlo, před nímž se každý jen sklání. — A také by žádný odboj ničeho nepomohl.

— A smějí se ti druzí aspoň? ptala se paní Kráglová.

— Prosím vás, smějí se, nesmějí se, jak to vezmete. Konečně vás všecko omrzí a zasmějete se přece něčemu, pravil jsem vymlouvavě.

— Ale nudné je to asi, viďte?

— A koho by také mohlo baviti na dlouho, milostpaní, pravil jsem unaveně.

V tom vešel sluha ze sklárny, že se někdo ptá po panu Kráglovi v laboratoři.

Vstal od stolu, podíval se na hodiny a pravil:

— Skutečně, to jsme se dnes zapovídali! S bohem, Lucy, má úcta, pane professore, dobře jsme se pobavili, není-li pravda?

Vstali jsme všickni.

— Já věděl dobře, že nemám dnes odpolední školy, pravil jsem k paní Kráglové. Víte, že jest již půl čtvrté?

— Jakby ne, čas nestojí . . . pravila s mdlým pousmáním.

Chtěl jsem jí podávat ruku. Pan Krágl již byl zatím odešel.

— Co máte tak na spěch, pravila škádlivě . .

— Já docela ne, milostpaní — ale nechtěl jsem obtěžovat tak dlouho.

— Výborně! zvolá, zatleskajíc v ručky! Postřehla jsem u vás recidivu. Obrat do minulosti, tedy k horšímu, zcela logicky. Ne a ne, předsevzal jste si, že nebudete upřímným, a podle toho se zachováváte . . .

— Jak to, milostivá paní?

— Tak, mladý pane, odpověděla, stále žertujíc Padl jste zas do staré společenské chyby neupřímnosti a konvenční lže.

— Nevím, milostpaní, koktám, upřímně nevím!

— Pak jste starý farizej, a není vám pomoci, pravila laškovně. V každém člověku, a pamatujte si to pro vždy, prosím vás, pravila obě ruce malebně spínajíc, jsou dva druhy lidí. Oba jsou v gruntu protivní, toť se samo sebou rozumí, ale ten jeden je aspoň upřímný. A ten by byl na vašem místě řekl bez konvenční lže a vytáčky: Paní Kráglová, či, milá paní Kráglová, či vysoce ctěná paní Kráglová, nebo dokonce milostivá paní Kráglová: já odejíti nehodlám. Váš pan choť sice musí, »a je to škoda, že je to pravda, a je to pravda, že je to škoda« — ale musí, já nemusím, já zůstanu zde u vás. Nebo je to zde tak příjemné pro mne, a vaše mokka má pravé vítězné aroma orientu! To by byl řekl pravý a upřímný přítel. Ale professor Opatrný zakřikl jej slovy: Ne, to je neslýchané — řekněte přec něco hodně banálního a konvenčního. Na příklad: »Ale nechtěl jsem obtěžovati tak dlouho!«

A smála se na celé kolo jak mladá hrdlička. Stála za mnou. Volné rukávy jejích šatů až po lokty se zdouvaly. Obrátil jsem se a viděl v letu její liliové dlouhé, bílé ruce, můj zrak zabloudil až v nadloktí, kde se vlna hebounké pleti povážlivě začínala klenouti v nejrozkošnější páž, již kdy jsem vůbec viděl.

— Chcete hráti v šachy? ptala se, ale z jejích slov znělo patrně, co šachy — což si nemáme co říci? Nového nic již co říci?

Uhádl jsem správně. Ale z opatrnosti volil jsem cestu prostřední: Víte, hrajíce, pohovoříme, řekl by náš ředitel, nebo »hovoříce« zahrajeme!« pravil jsem s úsměvem.

— Nu, jak chcete, pravila klidně, a již její bílá ruka sundavala s kredence hru, rukav zavlál, a já viděl opět tu zrádnou vlnu v nadloktí, rukáv, jak se paže vztahovala, se shrnul a hodně shrnul. Nevím, co se se mnou dělo, chopil jsem ji za ruku a chtěl strhnouti k sobě. Ona lehce vykřikla, pustila šachovnici, která se s malým hromotřeskem rozkutálela po pokoji.

— Vidíte, co děláte za hlouposti, podotkla s lehkou výčitkou. Až jsem se sama lekla . . . Měla jsem vás za moudřejšího, pane profesore, . . . ale pro bůh, řekněte mi jen, co jste to myslil?

— Zdálo se mi, milostivá . . . koktal jsem, že padáte, a že vás musím okamžitě zachytiti . . .

— A proč bych, dovolte, měla padati? V pokoji na koberci a rovných parketách . . . A spustila volný, veselý smích. Ne, vy jste divný dnes . . .

— Nevím, vymlouval jsem se . . . neobratně. — Nějaká vlna jakoby se byla převalila přes mne . . .

— Vlna — co se vám zdá? ptala se naivně, ale rozhodně.

— Ano, jako velká, bílá, ač leskem svým a jasem svým oslňující vlna, koktal jsem dále. Ale jak vám to říci, vy to nepochopíte, a já vám to nevysvětlím, nebo správněji, já vám to vysvětlovati ani nemohu a nesmím.

— Nemohu a nesmím, pravila a celá se náhle zachvěla. Její ňadra — ty jiné dvě a daleko svůdnější vlny vznesly se jí až skoro k bradě, oči její se zvětšily a temněji zaleskly, prsty u rukou se křečovitě roztáhly, jakoby se chtěla něčeho zadržeti, co darmo před sebou nahmatávala.

Cítil jsem a viděl jsem, jak můj prudký obrat byl nejapný a snažil jsem se co možná jej nějak maskovati.

— Dovolte, abych sebral figury, milostpaní, zakoktal jsem po chvilce.

— Není třeba, odsekla krátce, to udělá Růžena, pravila velitelsky, šla a postavila se k oknu, za nímž opět malé vločky sněhové začaly svůj nový, nevím dnes již kolikátý rej. Ani jsem si nevšiml, že odcházejíc od stolu stiskla elektrický knoflík, a že ve dveřích jídelny se objevila služka s obligátním: — Poroučí milostpaní?

— Růženo, seberte ty figury, pravila ledově. Vypadla mi z ruky skříň, jak jsem je sundavala.

— K službám, milosti, pravilo děvče a sbíralo po zemi rozházené sedláky, koně a věže.

Já v rozpacích bubnoval mechanicky prsty o stůl.

— Jděte, pravila přistupujíc ke stolu, sotva Růžena byla hotova, — a jak se vrátí Jiřík ze školy, dáve'e svačinu.

— Zajisté, milostpaní, pravila odcházejíc služka.

— A teď pojďte, zahrajeme si, pane nemotoro, pravila . . . ale ne hovoříce, nýbrž jen hrajíce, to bude váš dnešní trest, signore fanfarone!

— Což jsem se něčeho dopustil, milostiva paní, co musí býti tak ukrutně potrestáno? ptal jsem se málomluvně.

— Jděte, jděte, pravila smířlivě a sama mi ruku podávala přes křeslo židle.

Chopil jsem ji oběma rukama a celou pokryl tisícerými polibky. A rty mé stoupaly v zápěstí a šly výš a výš tou mléčnou drahou její krásné ruky, až sama odskočila a odtrhla se ode mne, říkouc:

— Tak to nebylo myšleno, pane profesore! . . .

— Což dělám opět něco nepřislušného — milostpaní?

— Já vám přece takové věci vykládat nebudu! pravila paní Kráglová rozhodně: nejste přece žádné malé dítě, milý příteli, a má ruka jistě není první, po které vaše rty konaly tuto pout!

— Bůh ví, milostivá, je první a nebude to víc žádná jiná! zvolal jsem vášnivě.

— Jděte, jděte, pravila klidně. Již vás starý Shakespeare v Romeu a Julii zakřikl a dementoval všecky vaše přísahy »při luně měnivé!« Pojďte — zahrajeme si!

— Vy nechcete věřit, pravil jsem, ale čas náš není! Tedy hrajme zatím.

Usedla klidně proti mně a začla rozestavovat figurky. Mezitím pravila zcela slavnostně, takřka fanaticky: Němci mají přísloví, »že o smrti se nemá ani vážně mluviti, neřku-li žertovati«. Nemyslil byste, pane profesore, že by správnější bylo: »O lásce nemá se ani mluviti ani žertovati«?

— Musím dřív opravit vaše přísloví, pravil jsem, chytaje se jejího výroku rád a rychle. »O smrti se nemá ani smíchem zmiňovati neb žertovati,« praví přísloví. Ale mluviti, všeobecně mluviti — nevím, jaké v tom by mělo býti neštěstí! Nevíme ničeho o Bohu a přece mluvíme o něm.

— Jděte. Láska je větší bůh, pravila temně, jehož jmeno nemá býti bráno nadarmo!

— Nerozumím vám, milostpaní.

— Ach, vy rozumíte, pravila usečně, to je starost nejmenší. Jak mohla si Smrt vymiňovati takové privileje, že se nikdo ani usmáti nad ní nesmí, ani o ní zažertovati? To shledávám tuze příliš hloupé. Co je smrt vlastně, milý příteli? Konec, a je konec něco? Jak se nadýmá ta kostnata babice! O ní se nesmí ani žertovat! Jak to směšné, jak to preciosní, skoro rokokově preciosní!

— Nerozumím vám za mák, milostpaní, pravil jsem, srovnávaje své nedbale polem šachovnice rozházené figurky.

— Láska, to jest jiná paní, pravila paní Kraglová. Ta není konec jako Smrt, ale ta je vítězný a triumfující z a č á t e k, příteli! Ta slaví svůj vjezd velká a vítězná jako jej slavila vždy u Semiramidy, Sapfy, Lesbie, Julie Capuletovy, Arabelly Stuartovny, Kateřiny II. a co já vím . . . Láska je něco, čemu málo kdo rozumí, a co málo kdo chápe. — »Feu de ciel« — oheň nebes. Jak byste neznal tuto grandiosní báseň Hugovu? Nemohla bych s vámi mluviti o takových věcech kdybyste této básně neznal . . . pravila skoro pohrdlivě.

— Znám ji, milostpaní, a dobře ji znám, zakoktal jsem, chvěje se na celém těle.

— Tak vidíte! Taková je láska! Tak přichází, tak si podmaňuje světy, tak vítězí a jímá! Nic jiného. Jde jako velké vody, povalí vás, vezme vám dech, opije vás . . . co chcete? Žijete v okamžiku, ale víte, že jste žil jedenkrát! Co byste dal za jeden takový okamžik, prosím vás, po letech? Nic, nic, pravím vám, ztracený jednou, nevrátí se více! To jest lavina, vichřice, orkán, cyklon . . . chcete-li! Ale dnešní lidé jsou proto děsně malí a mělcí, můj dobrý příteli!

A nežli jsem se nadal, stála za mým křeslem, její hebké, elastické prsty ryly v mých vlasech. Cítil jsem jejich elektřinu . . . ale byl jsem překvapen, schvácen nadobro.

(Pokračování).

JAROSLAV SCHIEBL:

Bratr Karola.

Dle vypravování druha z »Ruchu.«

dyž mne v zátiší redakčním stihla neočekávaná zpráva o úmrtí dra Engla, tu při psaní nekrologu pro list, již se v tisku nalézající, vzpomněl jsem si na starého druha Englova — druha ze studií a později v povolání, věrného přítele, kterému také Engel vroucí náklonností splácel. Bez meškání poslal jsem mu zprávu o smutné události a když pak jsem jej — zároveň také upřímného a váženého přítele svého — za několik dnů na to navštívil, abych si s ním o černé hodince pobesedoval, zastal jsem jej zadumána nad krabičkou se zažloutlými dopisy, které se slzou v oku pročítal.

Byly to četné dopisy zvěčnělého dra Engla a jiné vzpomínky na doby, s ním družně prožité.

Když jsme se pak rozhovořili o tom, jak se vyrojily v časopisech četné ty »vzpomínky na dra Engla«, které svědčí o veliké jeho oblibě a vážnosti, jaké si dovedl všude získati, shledali jsme, že některé podrobnosti z počátků veřejného působení Englova jsou poněkud nesprávně vypsány. Přemluvil jsem proto přítele k vypravování o seznámení i stycích jeho s drem Englem a z poznámek při této příležitosti nastřádaných sestavil jsem následující črtu, která nechce nikterak zastiňovati, ani opravovati ostatní »vzpomínky« na dra Engla, spíše má býti jen příspěvkem k osvětlení prostředí, z jakého se vydal Engel na cestu do veřejného života a pak také — pokud jde o doby pozdější — příspěvkem k dokonalejšímu poznání ušlechtilé, zlaté povahy jeho.

* * *

V jednom domě Bartolomějské ulice, naproti Konviktu, zastával v první polovici šedesátých let minulého století úřad domovníka krejčí a současně »zažraný« ostrostřelec — klassická figurka. Měl na bytu tři studenty: Josefa Sládka, V. J. Löwyho a A. Vrbu, Prve jmenovaný byl povaha tichá a zamlklá. Když nastalo šero, skrčil se u okna a básnil. Ostatní dva vyšli si rádi ven, do ruchu studentského.

V. J. Löwy seznámil se r. 1865 v tanečním saloně mistra Linka s mladým studentem Em. Englem a oba mladíci brzo přilnuli k sobě vřele. Nadšení pro vlast, pro dobro národa i pro jeho osvětu je pojilo. Z počátku arci zdálo se Löwymu, že Engel se k němu připnul více ze zvědavého zájmu, než ze vznětu přátelské sympatie. Nedivil se tomu. Byltě tenkráte Žid a český student zároveň, při tom pak vlastenecky nadšený — zjevem dosti vzácným. Když pak Engel nového druha důkladně poznal, přilnul k němu upřímným přátelstvím, které potrvalo v původní své vroucnosti až do konce,

Engel uvedl Löwyho do literárního kroužku, skládajícího se z oktavánů různých pražských gymnasií a z posluchačů vysokých škol. V kroužku tom se pěstovala literatura a politika. Byly to počátky společnosti »Ruchu«, kde se Löwy setkal také se svým spolubydlitelem Vrbou. Oba smluvili se s Englem, že by si společnost mohla zříditi v jich bytu v Bartolomějské ulici trvalé sídlo. To také bylo ostatními s povděkem přijato.

V klidných dobách konaly se schůze »Ruchu« v nové místnosti v úterý a také někdy v sobotu, jinak ale, aby ušel slídivosti policejní, jen každou sobotu a pokaždé v jiné místnosti, nejčastěji »u bílého kohouta« v Liliové ulici. Členové »Ruchu« tvořili společnost a měli zvláštní spolková jména, na která byly také vystaveny jich legitimace, označené monogramem společnosti.

Členy »Ruchu« byli v létech 1865 a 1866: Jaromír Čelakovský (Suk), Ž. Vrba (bratr Žitomír), Ivan Klicpera, A. Slavík, J. O. Forchheim (Růženský), J. V. Sládek, M. Neumann (br. Strašmír, první předseda »Ruchu«), Svatopluk Čech (br. Volný), Emanuel Engel (br. Karlinský, krátce bratr Karola zván), Jindř. Záložan (br. Budivoj), hr. Václ. Kounic (br. Ruga), Fr. Skála, právě zesnulý Milán Nevole, V. Kaplan, H. Krch, V. J. Löwy (br. Rosa), Ed. Zajíček (br. Zajíc), Kocal (br. Vosk), V. Šnajdr (br. Vasílek), Jos. Štolba (br. Hradecký), Bedř. Pacák (br. Bělohradský), Miřiovský (br. Mirkovič), Horák (br. Jaroš), Vaníček, Brom, Nejedlý, Bohutínský, Frt. Prusík (br. Budovec), Vodrážka, Ninger a Seyler. U některých nezapamatoval si Dr. Löwy (můj zpravodaj) jich nome de guerre. Jako »příznivci« účastnili se života v »Ruchu«: dr. Mír. Tyrš, Hladík a Landa. Jako host navštěvoval schůze mladý suplent z akademického gymnasia prof. Vostrý. Dopisujícími členy byli: Boh. Ptačovský, V. J. Pokorný, Otakar Červinka a Jakub Arbes.

S dojímavou hrdostí ukázal mi »bratr Rosa« svůj členský lístek z Ruchu, datovaný ze dne 11. listopadu 1865 a podepsaný br. Straš-mírem jako předsedou, br. Sukem jako jednatelem.

* * *

Se zápalem rozhovořil se pak někdejší »bratr Rosa«:

»Tmelem společnosti naší byl Engel, náš »bratr Karola«, který každému trefil do noty a již tehdáž — ač ještě sám mladík, byl bystrým znalcem lidské povahy. Svým uhlazeným, otevřeným, upřímným a věrně přátelským chováním dovedl různorodé povahy držeti pohromadě, tak, že jeho usilování, povznésti českého studenta ku práci literární a politické, se dařilo. Byly mezi námi arci temperamenty různé, někteří byli nadšenci horoucími až skorem k exaltaci, on však dovedl zevně a nenápadně držeti nás hezky v jedné řadě, budíti zájem druha pro snažení a práci druhovu a tak docílil, že všichni jsme pociťovali stejnou měrou nesmírnou radost z práce vlastenecké. Nedá se ani povědět, jaké tužby nás vedly ku společnému konání úkolů, od kterých naše mladistvé nadšená obrazotvornost očekávala, že zabezpečí lepší, růžovou budoucnost našeho drahého národa. Byl li někdo z nás trochu »přepjatým republikánem«, dovedl ho Engel svou skutečně vřelou výmluvností uvésti opět na pevnou půdu reálního snažení a jal se mu dokazovati, čeho může náš národ dosáhnouti v dobách dozírných a nač může si činiti naděje pouze malé.«

Takto velmi výstižně charakterisoval »bratr Rosa« »bratra Karolu«. Vypravoval mi pak dále, jak vedle práce perem, cvičili se »Ruchisté« již tenkráte také v řečnictví, v debatování o různých politických otázkách, jaké den dal. Tu a tam arci padly místy také ostré politické pointy — tak ostré, že se mnohý z nás bezděčně uleknut po okně, po dveřích ohlédnul, neposlouchá-li nás Tausenau.

Společnost měla své dva orgány: týdeník »Ruch« a kritický list »Slovo«. »Ruch« obětavě opisoval Forchheim, který také psával humoresky a opatřoval je vlastními, perem kreslenými illustracemi. (Tak m. j. v jednom čísle »Ruchu« vymaloval »br. Rosu« jako banditu z Abruzz — byla to jakási narážka na spolkové, vlašsky znějící jméno jeho, kteréž obdržel pro svůj rodný původ z Rosic u Chrudimi.) Dnešní mládež nedovede se asi vžíti do radostných těch pocitů, jaké ovládaly mladé nadšence z Ruchu, když mohli své literární pokusy čísti alespoň ve svém spolkovém listě, který ve schůzích koloval. A se zatajeným dechem pak čítal každý ten mladistvý autorek, jak ve »Slově« Engel přísně ale spravedlivě každou práci kritisoval a takto důmyslně přispíval ke stálému zdokonalování všech.

Poměr »bratra Karoly« a »bratra Rosy« stal se do té míry intimním, že uvedl Engel svého druha do vlastní rodiny, naučil ho znáti spanilou, vysoce vzdělanou matku svoji, která pěstovala styky s předními rodinami pražskými, zejména s Braunerovou a j., kde se scházívali přední politikové slovanští, hlavně ruští a kde kněžna Golycinova s matkou Englovou a jinými předními dámami přispívaly svým dílem k udržování styků mezi politiky českými a jinoslovanskými, zejména ruskými. Byla to dobrá škola politická pro Engla. »Bratr Rosa« zažil v domácnosti svého druha chvíle šťastné. Nebylo to upřímné pohostinství, jehož se mu tam dostávalo, co jej do ovzduší toho tolik lákalo — nýbrž jednak zářivý účinek ušlechtilé ženskosti, která zde naň účinkovala v osobě matky Englovy a pak také příležitost, poznávati tam ob čas předáky našeho politického a duševního života. Předním a nejsilnějším magnetem však byla proň vždy společnost Emanuela, kterého pak miloval jako svého bratra.

Tak nadešel rok 1866 a hrozila válka. V Ruchu zvěděli, že týdeníku »Lumíru« vede se chatrně — že je blízek zaniknutí. Tu »bratr Karola« odhodlaně navrhl a prosadil, aby se »Ruch« sám uvázal ve vydávání listu toho, jehož redaktorem zůstal i pak Martinec. Tím arci dostaly se literární ambice členů »Ruchu« také o znamenitý krok ku předu. Nyní měli aktivní literáti z Ruchu čísti práce své dokonce v listě t i š t ě n é m! A tak setkáváme se v ročníku »Lumíra« z r. 1866 s následujícími příspěvky »Ruchistů«: Svat. Čech: Otrokyně (báseň); Čelakovský: Vyhnanec (báseň); Engel: Fotografie z bálů. Odbytý, Genealogie andělů, Po roce a j. v.; Pokorný: Škoda, Ptačovský: Písně; Sládek: U zpovědi; Vrba: Podlipany; Löwy (br. Rosa): Golem (pověst) a j. v.

K vůli úplnosti nebude snad na škodu, když připomenu, že nejradikálnějším ze členů Ruchu byl Jaromír Čelakovský, který po miláčku všech Englovi, byl také nejoblíbenějším.

Na počátku r. 1866 odstoupil Neumann a předsedou Ruchu stal se Engel, který arci od počátku byl duší veškeré spolkové činnosti. Místopředsedou byl po nějaký čas také br. Rosa. Po vypuknutí války ustala na čas horlivá dosud činnost Ruchu, po válce pak nastalý obrat politických poměrů dal jí poněkud jiný, více politicko-agitační směr.

V roce 1867, na počátku prvního semestru, přestěhoval se Löwy s Bohuslavem Čermákem,

Mířiovským a Novákem (byl později jako architekt předsedou budapeštské české besedy), jakož i se Zenklem do Poštovské ulice, do hostince »U Kuchynků«, kde měli najaté dva pokoje. Tam se také přestěhovaly schůzky studentů z Ruchu. Tu se smlouvaly a připravovaly všecky politické i nepolitické kousky, které se pak veřejně odehrávaly, jako na př. demonstrace Herbst-Beustovské, demonstrace studentstva při svěcení mostu Františka Josefa, stržení velkoněmeckého praporu z okna bytu prof. Kicka, demonstrace na Bílé Hoře téhož dne atd. Vše to dálo se za neviditelného vedení Barákova a »Ruch« byl jako hlavní pořadatel v čele studentstva. Ke Kuchynkovům docházel celý čelnější studentský svět, i mnoho těch, kteří ani nebyli členy Ruchu. Stálými hosty tohoto studentského střediska, které bylo mezi studentstvem jmenováno »Palais barricade«, byli Bedřich Pacák a Václav Šnajdr (nyní redaktor Dennice Novověku v Clevelandu, Ohio, švakr zvěčnělého konsula Karla Jonáše).

V tomto bouřlivém zákulisí studentském byl opět hlavním politickým činitelem moudrý student Engel, mladý politik, který měl na všecky vliv autoritativní. On to byl, který způsobil sdružení jinoslovanských studentů, zejmena Srbů, Chorvatů a Slovinců s českými ke společné akci a on to byl, který s Barákem každý válečný plán zosnoval. Při tom pak Engel také jinak osvědčoval svoji studentskou družnost. Delikátně podporoval své nemajetné soudruhy ze studií a i na jiný způsob snažil se prospěti na všecky strany.

Po historii s tím praporem u prof. Kicka zašlo súčastněným studentům za nehty. »Bratr Rosa« vypravuje o tom — dnes již arci s humorem:

»Bylo nás asi 200 v soudním vyšetřování, které vedl vrchní rada Laadt. Student, který do bytu Kickova vnikl, žerď praporu zlomil a tento nám na ulici na pospas shodil, v čas se z Prahy vytratil. Zajímá dnes velmi čestné postavení na českém venkově. My ostatní, již jsme dole prapor na kousky roztrhali a hadříky z něho si jako trofeje na kabát připjali, nevzpomněli jsme si ve svém nadšení, že se tím dáváme slidivosti tajných na pospas. Tak nás bylo asi dvě stě předvoláno k vrch. radovi Laadtovi, který seděl v úzké dlouhé kanceláři, podél jejíž dvou dlouhých stran stál špalír detektivů, jimž jsme se brali ke stolu soudce. Tajní si nás bedlivě prohlíželi, ale žádného z nás nepoznali.«

(Pokračování).

JAROSLAV NEUMAN:

Vteřiny.

Takt jednotvárný kývadla,
a zas je chvile propadlá . . .
Co Věčnost vteřinou se řiti,
je marně řešen problém žlti.

Čas změřil sílu potence
a zpráchnivělé sentence
zas nová mládež uslyší,
až vejdou v oběh při číší:

Snad měli jsme cos v žaru mládí,
snad ženy ret jsme měli rádi;
však mnohá vášeň uvadla,
než přešel zákmit kývadla.

A šťastné sny a divné touhy,
v nichž slova výraz stín byl pouhý,
nám prošly duší zářice,
jak na paprsku měsíce.

Takt jednotvárný kývadla
a každá vise propadla.
Co včera hřálo dnes je led
a barvy setřel vteřin let.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

a to vstal a chvátal do vnitř restaurace. Sotva odešel, podíval se Bohdan na lékaře a vesele se zasmál.

»To je znamenitá figurka,« povídal v dobré náladě. »Čekal jsem pouze, nezeptá-li se ještě jak velký plat můj otec má a jak se jmenuje moje nevěsta. Ostatně nemohu ještě jásat. Co není dnes, může být zítra. U žádného soudního dvora neděje se výslech tak důkladně jako v restauraci u vinného hroznu.«

»Divil jsem se, že jste na jeho všetečné otázky odpovídal.«

»Proč ne? Myslím, že to bylo moudřejší, než ho suše odmítnouti. Má velikou fantasii a čeho by se ode mne nedověděl, přibájil by si dle svých názorů, pátral by po všech stranách, jak svou zvědavost ukojit a bylo by to ještě horší. Dnes ještě bude celý Kraňov znát můj běh života a nebudu aspoň obtěžován.«

»V tom máte arci pravdu. Nejprvé asi roznese, že jste zasnouben. Hádám, že se nezdrží a poví to přítomným ještě co tu budeme.«

»Tím lépe. Vám se přiznám, že jsem ho v této příčině obelhal. Lekal jsem se, že by mi mohl některou dohazovat a obrnil jsem se proti podobným budoucím útokům. Nějaký výsledek moje nové přátelství s panem hostinským přece má. Šnabl upadl do nemilosti a vy jste nastoupil jeho místo.«

»Vaší zásluhou a přičiněním. Rozuměl jsem vašim slovům a věřte mi, že mi bylo trapno, když jsem jeho ujišťování o přízni slyšel. Jemu jde o to, abych se stal jeho denním hostem a abych pacienty do jeho hostince doporoučel. Toho nikdy neudělám.«

»Jen se nerozčilujte,« chlácholil ho veselé. »Nemusíte mu povídat, o čem se svými pacienty hovoříte, ale sem k němu přece na okamžik zajděte. Vidíte, že svět žádá často malicherné ohledy, aby splnil naše veliká přání a proto je moudré podrobit se malichernostem, abychom velkých věcí dosáhli. Budete mnohem spokojenější a šťastnější, zlepší-li se vaše postavení. Nezazlívejte mi mou radu, byl bych velmi rád, kdybyste konečně si mohl pevné postavení zajistit.«

»Jsem o vašich šlechetných úmyslech přesvědčen a srdečně vám děkuji za vaše přátelství, které jste mi tak laskavě nabídl. Ani jste mne neznal a už o mně pronášíte takový lichotivý soud.«

»Nebudem si povídat navzájem sličná slova,« mávl Bohdan rukou. »Člověku je vrozeno přichylovat se k osobám, jež jsou nám sympatické. Kdo ví, kdy zase vy mi odplatíte mé nepatrné projevy. Víte, kdo z toho bude mít radost?«

Podíval se na Skřivana, vesele se při tom usmívaje. Překvapilo ho, že se Skřivan zapalil a jeho pohledu se vyhnul.

»Myslíte asi na Janu Vaculíkovou,« řekl rozpačitě.

»Ano, právě na tu. Zaslouží také vašich díků, neboť ona to byla, která mě přivedla na myšlenku, vytrhnouti vás z vaší nehybnosti. Vycítil jsem, že si vás vřele váží a že by jí bylo milo, kdybyste měl větší praxi.«

»Což, o tom nepochybuji,« povídal se vzrůstajícím zmatkem. »Jana je sice dobré děvče, má však různé podivnůstky, jako každá žena. Domnívá se býti na svá léta moudrá, že jí to až někdy nesluší.«

»Nu, nu, chcete ji ještě za její dobrou vůli kárat?« povídal s jemnou výčitkou.

»Nikoliv, nerad bych jí ublížil. Někdy je mi nevolno, když si tak po mužatsku počíná.«

»Myslím, že právě naopak,« dotíral Bohdan, jemuž zmatek Skřivanův působil niterné potěšení. Viděl, že chce před ním zakrýti cosi, co nikdo dosud nepozoroval, a poněvadž to byla ostýchavá láska, s jakousi bezohledností snažil se ho donutit, aby se přesněji vyjádřil. »Slečna Jana je milování hodná bytost, nepoznal jsem ještě děvče tak ženský milé a půvabné a zároveň tak duševně jímavé, jako ji. Vy nejste také slepý, stýkáte se s ní déle než já a proto tvrdím, že u vás měla už dávno dojít porozumění.«

»Mám jiné starosti, nepomýšlím na podobné věci,« odpověděl poněkud drsně.

»Až se tedy zbavíte starostí, věnujte nějakou chvilku úvahám, jichž jsem se dotkl,« řekl Bohdan s jemnou výčitkou. »Pozorujte, pan hostinský už rapportuje.«

Obrátil schválně pozornost Skřivanovu na hostinského, jenž opatrně vyšel z restaurace a prošed stoly, usedl k jednomu, u něhož seděly dvě dámy, na prvý pohled matka s dcerou. Obě byly oděny s nápadnou bohatostí, jakoby chtěly světu svou zámožnost okázale na odiv postavit. Bohužel, jejich tváře nebyly v žádném souladu s nádhernými robami. Matka, až ošklivě objemná, měla zardělou tvář, lesknoucí se jak měsíček v úplňku a činila

dojem nějaké hostinské, která vyzískavši hodně peněz, chce užít života v pohodlí a obdivu závistivého světa. Vedle ní seděla dceruška, neobyčejně suchá, se žlutou pletí a povážlivými vráskami v kysele staženém obličeji. Mládí oprchalo a rozmrzelost staré panny dívala se z jejích mdle modrých očí. Restauratér nad stolem nahnutý horlivě jim cosi vykládal a ony obě s dychtivou zvědavostí dívaly se k oběma mladým mužům.

»Chtěl bych přísahat, že je to paní radová, jejíž bohatou dceru mi Kulhavý doporučoval,« povídal Bohdan vesele.

»Možná, že máte pravdu,« usmál se také Skřivan bezděčně rozveselen pohledem na hostinského. »Těšil jste se, že budete mít aspoň pokoj, budete-li předstírat zasnoubení, ale zdá se, že tomu přece neujdete.«

»Jen sečkejte, až rapport hostinského dojde až k tomu bodu, kdy jim mé zasnoubení oznámí,« žertoval Bohdan. »Škoda, že mezi nimi není také pan doktor Šnábl.«

»Mám oprávněné podezření, že se Šnábl už všechno uvnitř restaurace dověděl. Šel tam v patách za Kulhavým a teď asi se rozběhl do městečka, aby roznesl pozoruhodnou novinku. Podívejte se, vidíte ho klusat po silnici?«

Bohdan se ohlédl a spatřil opravdu Šnábla klusat směrem k jinému hostinci. Holí točil, hlavu nesl vztyčenou a bláto nebláto mířil k svému cíli. Oba přátelé nemohli utajit smích. Sám Skřivan, jinak velmi zdrželivý, podlehl komice pozorování a jeho oči rozsvětlily se tichou radostí. Jejich hovor stal se důvěrnější a když spatřili po chvíli odcházet Kulhavého k jinému stolu a viděli mrazivě lhostejné tváře obou dam, jejich dobrá nálada se dovršila. Seděli v restauraci déle, než původně myslili a teprve, když se terassa hodně vyprázdnila, odcházeli. Skřivan zavedl Bohdana na pokraj lesa a poučiv ho o směru, jakým má jít, aby příliš daleko nezašel, chvátal domů, aby nezmeškal příchodu hostí. Nešel tentokrát nadarmo a k svému podivení spatřil v přijímacím pokoji hosty, o nichž věděl, že už byli u Šnábla. Hádal tedy Bohdan dobře, tvrdě, že reklamy je zapotřebí a není-li v Kraňově jiné reklamy mimo hostinského Kulhavého, že musí tohoto získat. Naděje na lepší časy zatlačila z jeho nitra nepříjemný pocit, že se jaksi ucházel o přízeň člověka, který v jeho očích platil za tlachala a obmezence. Touha po odstranění tísně byla mocnější než uražená ješitnost a v duchu byl Bohdanovi za účinnou pomoc vděčen.

Bohdan zatoulal se do lesa a v uklidněné náladě chodil ve stínu starého lesa, dýchajícího kořenou vůní pryskyřice. Ptáci v korunách stromů jásali, občas zapestřil se mezi kmeny šat některé dámy z lázeňských hostů a z dálky zalétal sem jásot dětí, přivábených sluncem k čistým vlnám říčky. Jakási nezkalená radost plnila srdce Bohdanovo. Nic nevzpomínal hlučných zábav a společností, jež opustil. Bylo mu, jakoby se jeho duše koupala v lahodných vlnách nového ovzduší, jakoby jeho čivy odpočívaly po vzrušujícím shonu hlučných měst. Mimoděk připadla mu na mysl Jana svou pružnou, delikátně harmonickou postavou, jejíž tvář nesla pečet čisté, vnímavé duše. Jako květ někde na slunné stráni vyrostlý mu připadala, polou dítě důvěřivé a rozdováděné, potom žena, ve které se probouzí spleť vznětů a tužeb.

Nebyl si ani vědom, že tak jaksi zaníceně na ni vzpomíná. Těšil se, jak Skřivan dopadl, jak ho usvědčil, že mu Jana není lhostejná a jak asi nyní bude Skřivan tím bázlivější a ostýchavější. Musí mu dodat odvahy, musí také Janu nějakým způsobem upozornit, jaké city mlčelivý lékař ve svém srdci nosí, aby jejich nitra spojil. Skřivan je povaha nevýbojná, ulekaná a ušlehaná a potřebuje, aby cosi vznětlivého zapálilo znovu mladické tužby, které v něm uhasly. Žena jako Jana vrátila by ho sobě samému, pozvedla by jeho sebevědomí a odvahu a učinila by z něj roztomilého člověka. Ano, musí pátrat po vhodných okamžicích, aby to mohl provést. Už teď cítil veselost okamžiků, až oba budou v rozpacích zápasit, nemajíce ještě odvahu odvrhnout ostýchavost a padnout si do náruče. Šťastný Skřivan! Bude míti žínku jako květ nedávno rozvitý a porosený poesií mládí a půvabů. Škoda, že on nemůže být na jeho místě, že nemůže se zříci velkého města a zahrabat se někde na venkově, do samoty, chodit poli a lesy, sedat v zahradě nebo v útulném pokojíku a pozorovat kolem sebe vlastní ženu, jež by ho svou líbezností opájela. Bláhové vrtochy a pošetilé nápady! Usmál se sám sobě posměšně a vracel se domů. Když přicházel mezi dveře, napadlo ho, že by mohl sedět v zahradě. Den byl teplý, zahrada suchá a poněvadž slunce pozdě zapadalo, mohl venku také večeřet. Bez dlouhého rozmyšlení prošel domem a dvorkem a zamířil do zahrádky. Liduška ve světlých šatečkách se kmitala mezi záhony, horlivě zalévajíc. Nějaký popěvek si tlumeně notovala a její cop poletoval po zádech. (Pokračování).

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

∴ **Prý vymírají vroucí ctitelé poesie** . . . naříkají si básníci na potkání, a nejenom nakladatelské výkazy, ale i ráz veřejného života nesou toho doklady v pravdě zarážející. Těžko přesně vymezovati příčiny neblahého tohoto zjevu, snad dočasného a přechodného pouze, ale stejně zarmucujícího . . . nám jde dnes o něco jiného. Spolku Máji dostalo se onehdy dopisu jistého advokáta, který je radostným dokladem fakta, že přece ještě není tak zle s tou nebohou poesií, jak se snad dnes už všichni paušálně domníváme, a že přece jen se vyskytne sem tam hluboce cítící jednotlivec, který si uchoval vřelou lásku ke krásnému a povzbuzujícímu verši. A poněvadž dopis takový může býti radostnou pobídkou nejenom čtenáři, ale i vzpružující posilou básníkovi, otiskujeme jeho význačné partie: »Vzácným listem ráčili Jste, slovutní Pánové, tolik nezasloužené chvály vnésti na moji ubohou hlavu, že stěží bych Vás mohl dnes některého potkati bez uzardění. Jsa celou duší Váš i pro budoucno . . . . . nemohu přece submittovati na děkovací obsah povznašejícího Vašeho listu. — Čině návrh svému klientovi panu X. Y. na odkaz, chtěl jsem jen — z cizich peněz! — splatiti jak vůbec možno nejnepatrnější část dluhu Vašemu velikému Mistru Vrchlickému povinného. Povinného za chvíle svrchované a čisté rozkoše, kterou mne písně Jeho hřály v dobách zašlého tuláctví, za zjevy, které mi dnes, kdy životní mé povolání odkrývá často špínu a kal života, působí vždy novou radost ze života, a jimž snad především mám děkovati, že v stárnoucím těle bije stále srdce mladé, jakoby ještě kvetoucí a zanícené pro krásy toho světa . . . — Přijme-li Váš Mistr tento tak primitivně vyslovený můj hold (a bylo mým od dávných let přáním jej manifestovati!) — pak jest pouze na mně, abych Vám z celé duše děkoval, jakož Mu v úctě, jež nezná srovnání, děkuji za Jeho podpis na listu, který z té příčiny zůstane drahou památkou rodinnou.« *E.*

∴ **Vojtěch Lešetický.** Ve stáří 78 let zemřel dne 5. ledna na Král Vinohradech muž, který za svého mládí měl touhy po vavřínu; i ačkoli jako básník nedočkal se žádoucího úspěchu, až do svého pozdního věku zachoval si lásku k poesii. Ku podivu bylo, kterak byl au fait ve věcech literárních, mnoho kupoval knih belletristických, o všem věděl a všecko četl, co kde vyšlo v krásném písemnictví našem, i nejmladší proudy budily jeho živý zájem. Když jsme z Máje vyjeli si do Písku oslavit 70. narozeniny našeho drahého Adolfa Heyduka, objevil se též Vojtěch Lešetický mezi námi a o banketu, píseckými ctiteli Heydukovými pořádaném, pronesl srdečný připitek v hexametrech; Mus nestal se Lešetickému zrovna vyvoleným miláčkem, ale u příležitosti té jeho dobře míněné — snad poslední jeho verše — činily milý dojem na nás všechny. Vojtěch Lešetický narodil se v Netolicích a jako paedagog zasluhuje vděčnou pamět. Člověk byl srdečný, sdílný a shovívavý a pověsti té těšil se vždy též mezi svými žáky. *ites.*

∴ **Z rodiště J. V. Sládkova.** Na zapomínané, čarokrásné zákoutí české upozorňuje nás paní Józa Hercíková-Potocká — na pohádkový Zbiroh. Ve druhé polovici minulého století bylo o zámku a jeho okolí psáno a mluveno po celém českém království. Po válce r. 1866 zakoupil panství inženýr Strossberg, podnikavý Prušák, jenž sem přišel s velikým průmyslovým plánem. Strossberg měl namířeno na bohaté zdejší železné rudy, začal stavěti o překot, dovážely se sem stroje — ale najednou došel smělému podnikateli dech. Za hranice si zajel pro nové kapitály, ale už se nevrátil — na jeho jměni uvalen konkurs, co se dalo rozprodati, zpeněžilo se a z velikých a nákladných staveb zůstalo na památku jenom několik kominů.

ZÁMEK ZBIROH. (Fotogr. Jos. Hercík.)

»Sen Strossbergův«, píše nám pí. J. Hercíková-Potocká — »se rozplynul. Na škodu celého kraje, praví někteří — na veliké štěstí jeho — odporují jiní. Usoudila Prozřetelnost boží, aby plán se ztroskotal — kdyby se byl vydařil, byl by vznikl v brdské krajině německý ostrov — germanisace by byla dostala ohromnou posilu, v českém těle by byla povstala nová německá baš'a . . . Chodci lesem najdou náspy travou zarostlé — jsou to zbytky Strossbergovy podnikavosti, jenž zamýšlel doly na železnou rudu spojiti vydatnou kommunikací. Celé legendy vypravují se v kraji o Strossbergovi a jeho rozmařilosti. Podnikavý Prušák zesnul nedávno jako chudý novinář v Berlíně . . .

Zámek je zbudován v slohu italské renaissance, V dějinách Palackého uvádí se již r. 1230 pan Sulislav ze Zbirova. Za Karla IV. byl držitelem Zbiroha Markvart z Wartenberka, ke konci století XVI. vrácen Zbiroh opět komoře královské. Dnes je panství i se zámkem majetkem kníž. Colloredo-Mansfelda, jenž jsem se svou chotí, známou krasavici, zajížděvá po automobilu.

Po celý rok je ticho na zámku, do něhož vchod střeží železní lvové. V prvním nádvoří je pěkná fontána, velké sály naplněny jsou krásným, starým nábytkem, jenž pěkně se vyjímá v komnatách s krby. S pavlánu je úchvatná vyhlídka na moře lesů, jež jakoby konce neměly. Průvodčí upozorňuje na staré malby, které byly nedávno pod omítkou objeveny. Park zámecký je překrásný. Stojí tu zapomenutá stráž — mohutný chlapík, jenž sem divnými cestičkami zabloudil. Je to statný granátník s copánkem — v šose má otvor, z něhož si mládež udělala — koš na nepotřebný papír. Železný obr ulit byl v holoubkovských železárnách, kde stojí protějšek parkového strážce. Hlídači si v něm zatápějí a za chladných nocí se u něho ohřívají. — Granátník ze Zbiroha konával tuže službu v schönbrunské chodbě zámecké; za císařovny Marie Terezie — měla, jak známo, statné postavy v oblibě a pro armádu je právě jako její syn, císař Josef II. s velikou zálibou vybírala — se v železném granátníkovi zatápělo. Jak se dostal až do Zbiroha, nikdo neví — objevil se najednou ve skladišti železáren, pak ho postavili na nádvoří a konečně mu vykázali stanoviště v parku. Pod zámkem je hezounké město Zbiroh, jež je rodištěm básníka J. V. Sládka. — Na zdejším hřbitůvku věčný sen dřímá básník Antonín Klose. Na jaře a v létě ptáci z parku sem zalétají, a slunce zapaluje poupata na jeho hrobě . . . —*r.*

— **Páni.** Paní Abigail H. Horáková přišla se svou premierou do vzrušení doby. Všechno je v Národním divadle zaujato kouzlem zpěvu milého hosta z Berlína, a proto nelze lysiny v divadle vysvětlovati jinak, než tím, že je u nás jenom jedno divadelní publikum. Že v tomto divadelním rozpočtu měl položku i V. Štechův »Deskový statek«, rozumí se samo sebou. Hra má vážné aspirace. Považujeme ji za pokrok, třeba že právě tento kus paní Horákové volá ve všech třech aktech po škrtech a důkladných korekturách. Autorka neřeší ve své hře nic noveho — ale dovedla látku v kalendářích využitkovanou, obvinouti novými, pěknými květy zpestřenou zelení. Škrty doporučují se zejména na počátku prvního jednání, kde je spousta zbytečností, které jsou balastem dobré věci. Mimochodem upozorňuji na maličkost: herečka, žďmající hadr, činila to tak nešikovně, že naše hospodyňky vypukly v hlasitý smích.

Spisovatelka odkoukala si na svých potulkách světem leccos pěkného. Viděla a poznala výměnkáře, kteří tucet dětí vychovali, starali se a dřeli od rána do večera, aby z nich bylo něco lepšího, než oni, a jistě nejednou potkala se v životě s nepodařenými dětmi, jež zapomněly na dobrodiní, kdysi jim prokázaná. Povšimla si také různých nesrovnalostí na našich selských živnostech, snažila se proniknouti do života i duší lidí za selskými zahrádkami, a stanovila sobě toto dramatické poslání: »Postav proti sobě město a venkov, pány proti sedlákům a posviť na nevděčnost těch, kdož vystudovali vlastně na úkor svých rodičů a sourozenců«. Poslání se celkem zdařilo. Paní autorka však ještě příliš nápadně toto základní thema provádí, osoby s dobrým a zlým charakterem staví proti sobě jako dvě nepřátelská vojska, a to má za následek, že povahy, v základě dobře založené, činí při svých funkcích dojem pouhých typů, vedle sebe sice postavených, ale dost organicky nespojovaných.

Paní Horáková je autorka, s níž naše scéna může počítati. Hra měla krásný úspěch, který je tím pozoruhodnější, že není založen na laciných divadelních efektech. Nějaké to sklouznutí snadno se zapomene — jen když to nejsou úrazy, jež celek ohrožují. Kousek byl pěkně sehrán. Po dlouhé době viděli jsme ve větší roli paní Matějovskou, která svou jadrnou, zdravou mluvou hře velmi prospěla. Stařičký výměnkářský párek milounce sehráli pí. Pštrossová a p. ze Steinsberga. Na scéně kmitla se mladá herečka v nevelké, epizodní roli. Panenka stojí s housličkami v ruce, mnoho toho nenamluví — ale za to dojala, hluboce rozechvěla. Stojí na jevišti, nemluví, ale hraje, její nitro mluví! A to je umění! Je to slečna Rydlova, která činí svojí učitelce paní Danzerové všechnu čest. Paní Hübnerová má ve hře ovšem jenom jednu roli — ale divák litoval, že nehraje — aspoň dvě! Proč neběhají děti na jevišti bosy, nechápeme. Trika jsou tak křiklavá, nevkusná, že kazí jenom dojem. Malou poznámku ještě. Ve druhém jednání vyjde z výměnkářské světničky hromada lidí, mužů, žen i dětí. Vstupují do dveří, překročí prah . . . a ticho jako v hrobě. Což se ta karavana přátel propadla, že ani hlásek se neozve? Okna jsou otevřená — tolik lidí vyšlo . . . jako by němí odešli!

—*si*—

— **Pardubičtí akademikové** upozornili na sebe kulturním protestem, k němuž ze srdce rádi se připojujeme. Studenti ujímají se dvou starobylých domů na pardubickém náměstí (č. 80 a 81), nad nimiž vznáší se Damoklův meč. »Odstraněním těchto staveb«, praví se v manifestu, »zničen bude úplně ráz překrásného náměstí, které novostavbou radnice a domu záložen ského neodpustitelným způsobem bylo zohyzděno. Je naší vlasteneckou povinností, zachovati všecky umělecké památky, které se nám zachovaly ze staroslavných dob našeho národa, zvláště, když námitky, že by památky ty překážely rozvoji našeho města, jsou bezpodstatny. Celá země česká nese s nevolí, že právě v městě Pernštýnově památky tak vzácné a v pravdě umělecké velice jsou ohroženy, a my jako občané akademičtí poznáváme v Praze nejlépe, že inteligence česká je velice roztrpčena a že očekává, že obecní zastupitelstvo v poslední ještě chvíli se rozpomene a nedopustí, aby taková potupa před celým českým světem na město naše padla. Prosíme snažně, aby bourání domů bylo zabráněno, a aby věnovány byly městskému museu. Slibujeme, že pro tento nezbytný kulturní ústav pracovati budeme ze všech sil s nadšením, jehož mladé duše jsou schopny. Opakujeme ještě jedenkráte svou žádost a doufáme, že město naše, pamětlivo své minulosti, neposkvrní svou pověst činem nekulturním.«

Na ochranu starých památek ozvali se tu nejpovolanější jejich strážcové. Pardubičti akademikové dali krásný příklad. Máme v Čechách mnoho krásných, mnoho slavných památek, pro něž není všude náležitého porozumění. Všichni, kdo máte cit a lásku k našim památkám, kontrolujte činy svého okolí a vandalské zámysly potírejte bezohledně a hned v zárodku. —*vi.*—

— **Veselé námluvy.** Až se přijede dr. Štolba podívat na Vinohrady do divadla, jak se lidé baví a tleskají při »Veselých námluvách«, potáhnou mu hlavou divné myšlenky. Takhle srdečně bavit mohli se jeho »Starými blázny«, z nichž libretto Karlem Kádnerem ne bez obratnosti a prostonárodně případně střiženo, lidé již v areně na hradbách někdy r. 1869. Tenkrát Bozděch, jak dočtete se v Štolbových Pamětech, zradil ho, aby svou novou frašku nepustil na prkna. Rozpustil ji tedy aspoň do humoresky, a hle, ona si svou cestu na jeviště našla sama. Nejdříve vyloupl ji z humoresky nazpět a tak trochu také vyloupil — v tehdejších starosvětských dobách před prožluklým Májem nebralo se to s autorskými právy tak tuze — nebožtík Turnovský. Teď — s náležitou autorisací — pohráli si s ní pp. Kádner a Malát, kteří již jednou — v »Stáně« — došli si k Štolbovům pro trochu pepře. Má ho totiž dr. Stolba na vtipech a satirách doma vždy na koník hmoždířů — rozumí se, jen pro salvy smíchu — uloženo. Cituplný náš písničkář Malát zmírnil peprnost muškátem sentimentálnosti, namíchal tam trochu sladkosti. Ale ovzduší doby, kdy »Prodaná nevěsta« začínala oslňovat svět, z počátku jen ten náš malý, ale česky teplý, z toho již nevyšloukl. Stále se mu vrací v jednotlivých postavách, v celých názvucích. Ovšem »Prodaná« stojí tak vysoce a těžko ji dosíci, nerku-li předstihnouti. Tak musí se Malát spokojiti úlohou opožděného epigona. Napsal hudbu, jež přese zředěnost svoji, přece jen pobaví a zaujme. Lehká hudbička, bez velkých nároků, pravda, příjemná však. Širším vrstvám se jistě zalíbí. A na Vinohradech hrají operku s láskou, se svěžesti souboru, ještě lačného uměleckých trofejí. —*c*—

— **Knihy básní** [Jan Rokyta (Adolf Černý) Království ticha a smíru — Boleslav L. Černý: Večerní stíny — Jos. Jelínek: Květy lásky a upomínek.]

ZÁMECKÝ GRANÁTNÍK NA ZBIROZE. (Fotogr. Jos. Hercík.)

Pod titulem »Království ticha a smíru«, koketujícím tak trochu s fraseologií moderny, kde království, carství a snad i markrabství jsou tak oblíbena, tají se nevýbojné písně básníkova oddechu v přírodě, pod klenbou starých lesů, nebo z prázdninových potulek kvetoucími lučinami, nad nimiž plují bílá oblaka a za šera zastkvívá se bledý měsíc. Od víru života, zraněn a znaven, prchá sem básník, aby příroda hojila jeho rány, ztišila jeho duši. Tento vůdčí motiv knihy rozehrává se v celou řadu písní a nálad, z jichž prostých a mírných tónů cítíte blaho, kterému duše básníkova se oddává v lesních koutech a zátiších. V lecčems blízký je svému bratru Boleslav L. Černý, jenž po několik let již přispíval verši do časopisů a nyní vystupuje samostatnou knížkou svých prvotin »Večerní stíny«. Také jeho nitro je rozbolněno, též on žádá si jen klid, jen klid, týrán a mučen stálým jakýmsi strachem a úzkostí. Rozdíly jsou tu — možno-li již nyní soudit z teničkého svazečku prvních jeho prací — více po stránce umělecké. Tón Rokytův je prostý, někdy až příliš snad střízlivý, jeho bratr zda se míti hojně smyslu pro symboliku a barvu, je kondensovanější, spíše destilátor poesie než volný zpěvák, a pěkně daří se mu některé složitější formy, zvláště ronda. Zejména mezi těmito najde se několik dobrých čísel náladových. A jsme-li u poesie dvou bratří, všimněme si též knížky Josefa Jelínka, bratra drahého nám všem Bohdana Jelínka. Jak již titul knihy »Květy lásky a upomínek« napovídá, jde autor stopami svého bratra, jenž sám se nazýval rád básníkem »lásky a upomínky«. V knize leckterý verš a dobrý naběh upomíná na tón písní Bohdana Jelínka, ale schází tu originalita jeho krásných obrazů, ta jemnost a noblesa jeho cítění i výrazu. Josef Jelínek píše:

Smutnýma očima
srdce mé dojímá
děvuška švadlena.
Šitím se trmácí,
život svůj utrácí,
bleda je, zmožena.

Ale jak nevystihle krásně obdobný motiv vyslovil jeho bratr:

Panenka moje oči v práci,
i v nocích sedí, měsíc je-li.
Po nebožtíku učiteli
dceruška se mi utrmácí.

—*a*—

-- Ivan Franko: **Haličské obrázky.** Dobře praví v úvodu překladatel Adolf Černý, že Ivan Franko je z těch, kteří v posledních třiceti letech vznesli na svých bedrech literaturu ukrajinskou v Haliči na stupeň hodný respektu, ba na stupeň nejpřednější. Jeho literární práce má mnohostranný osvětový a kulturní význam, tak pronikavý, že literaturu haličsko-ukrajinskou nelze si beze jména Frankova ani mysliti.

Knížka obsahuje pět povídek, k nimž látku spisovatel vážil ze spodní vrstvy haličského lidu. Stíhaní a věznění, naivní a vychytralí, vesměs však drobní lidé nalézají ve Frankově srdci hluboké porozumění a soucit, kterým jest protkána každá řádka jeho zajímavého péra. I s těmi prohnanými lvovskými uličníky na konec cítíte právě tak jako se zlodějem Pantalachou, o kterém Franko napsal dlouhou, podivuhodnou historii. Vypravování Frankovo líbí se nám a staví nám v živých barvách před oči nejvýznačnější tepny životní malého haličského člověka, věříme tudíž, jakým dojmem asi působí na rusínské čtenáře, kteří v povídkách Frankových spatřují svou krev; potkávají se v nich s tolika známými.

Kniha vyšla jako 625—627. číslo Ottovy Světové knihovny a upřímně ji doporučujeme. *Ds.*

-- **Knihy novel a povídek.** Napsal J. Arbes. Svazek pátý. Knina ta tvoří již dvacátý třeti objemný svazek Sebraných spisův Arbesových, vydávaných nákladem J. Otty v Praze. Jsou v ní zařaděny téměř vesměs starší práce autorovy, a upozorníme-li na to, že mezi jinými shledáváme se v ni také s proslulými črtami »Cuvax« a »Moták«, psanými v době, kdy Arbes ukládal do Národních Listů velezajímavé referáty ze soudní síně, domníváme se, že tím dosti vzbudíme interes čtenářův, aby rád sáhl po knize.

Vůbec oddíl knihy, nadepsaný titulem Z pražského paláce spravedlnosti, jest nejcennější ze všeho obsahu a tím poutavější, že některé zejména pozoruhodné kapitoly, jako Bazilišší oči a Úryvek referátu, opírají se o skutečnost, v níž hlavní úloha přidělena jest vynikajícím způsobem osobě spisovatelově.

Není pochyby, že také tento svazek spisův Arbesových najde v obecenstvu našem hojně vděčných čtenářů, kterým právě to přichází vhod, že spisovatel představuje se jim v nich úplný, se všemi stránkami a vlastnostmi svého plodného tvoření. *Ds.*

Ročník VI. číslo 17. vydáno dne 17. ledna 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLAŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

olikrát po letech kladl jsem si tuto otázku, nebyl-li tento okamžik nedobrým okamžikem mého života? Bůh jedině ví, jestli jej takové ubohé sféry efemér zajímají, co v takovém okamžiku jest; — já to tušil tenkrát, ale pravého smyslu jsem ani pro tento okamžik neměl. Měl jsem hořet jako pochodeň, to jest jisto, a já nechal klidně hrabati se její drahé, její jemné ruce svými vlasy . . . já se jen třás' a chvěl . . . marně, dále jsem to již také nikdy nepřived' . . .

A drahý čas prchal, a než jsem se mohl vzpamatovati z tohoto nepředvídaného záchvatu paní Kráglové, zazněl venku zvonek; to byl Jiřík domů ze školy se navracející . . . a již jsme klidně seděli proti sobě, oba tiši — jako po přešlé vichřici . . . po bouři.

— Jste na tahu, pravila kategoricky paní Kráglová.

V tom Jiřík vstoupil.

* * *

20. prosince 187*.

Poslední má návštěva u Kráglových byla bohatou žní otázek a dojmů. Tak mnohé mi nešlo do hlavy, tak mnohé nebyl jsem s to si srovnati a vysvětliti. Nejdříve mne vysoce zajímala postava dědečkova s jeho manií sběratelskou, pak mne podivně znepokojovalo zavléknutí slečny Marty »od slunce« p. Kráglem do našeho hovoru. Bylo to zúmyslné, či pouze nahodilé? Skoro zdá se, že to poslední, nebo zjevno bylo, že pan Krágl brzy na to hovor jinam obrátil a sám byl rád, když se co možná vzdálil od tohoto choulostivého předmětu. Episoda o »patriarchálním stole« byla ovšem bezvýznamná, za to však prudký výbuch na obhájení pana děkana z úst paní Kráglové a při tom proslovené její zásady o přátelství podávaly dosti látky k přemýšlení. Chtěla odraziti či splatiti pouze předcházející rozhorlenost p. Kráglovu? Ale to vše se mne konečně více méně netýkalo. Pro mne byla nejněžnější episodka poslední, onen vášnivý výbuch paní Kráglové o lásce, její rozhorlení, které se skoro záchvatu podobalo, s tím rázným zakončením, s Růženou, sbírající rozkutálené šachovní figurky, a s tou sprchou ledové a mlčenlivé partie po návratu Jiříkově.

Vyčítal jsem si, že zachycení její ruky, jak sundavala se skříně šachovnici, bylo třebas i nepřímým útokem ode mne. Nemohl jsem si ani vysvětliti, jak jsem se mohl takového něčeho odvážiti. Ovšem, pak nebyl výbuch paní Kráglové více než replika na moji troufalost, ale zároveň poučení o lásce a povaze její, pokáráním mé malé nedostatečné troufalosti, tíhou mého hloupého strachu a bůh ví čím ještě. Ale s ohněm bylo to mluveno, to je pravda, a celé chování paní Kráglové bylo při tom respekt vzbuzující, až na to křečovité probírání mých vlasů jejími bílými prsty. Co chtěla tím? Tomu jsem naprosto nerozuměl. Měla to býti snad výzva s její strany? Ale to mělo přijít dřív, než přišlo mé ochlazení.

Nu konečně, ptal jsem se po důkladné úvaze o všem: Což se vlastně stalo? Trochu živější výměna názorů se strany její, jemuž předcházelo malé rozrušení moje a dětinný pokus zlíbati její ruce. Na konci si trochu pohrála v mých vlasech. Žádné celkem neštěstí ani pro ni, ani pro mne, ani pro pana Krágla. Jak vešla Růžena, jak vstoupil Jiřík, bylo vše s největší korektností na svém místě a hra v proudu.

Tak jsem se konejšil a vymlouval, jak to všichni lidé dělají, kteří se octli na šikmé ploše a kteří cítí první povolování půdy pod nohama. Je pravda, nestalo se posud ničeho — ale první krok přece, ač nejapně a nezdařeně, k něčemu byl učiněn. Látky zápalné tu bylo na obou stranách dost — zklamala jen příležitost, která se nedostavila v čas. Zkonstatování této pravdy mnou hluboce zachvělo, a opět vracely se mi myšlenky, že by bývalo lépe, kdybych byl dovedl využitkovati aféry se zahradním pavillonem a byl se odstěhoval z továrny do města nadobro.

Ale »babo«, řekl jsem si v zápětí. Což nejsi svým pánem, pánem svých myšlenek, své vůle, svých choutek a citů? Utíkati, jak to směšné! A před čím? Láska se jen mihne, prvními cetkami své maškary tě šlehne v tvář, a ty již bys padal před prvním výstupem jejího karnevalu? Muži, což nemáš sebe v hrsti? Což můžeš býti tak ochlazen, tak rázem ochlazen po prvém nejmenším nezdaru?

Ale což, ptal jsem sama sebe, bude-li se náklonnost tvá — láska jsem nechtěl říci — u paní Kráglové takovýmito potýčkami třeba i v žertu prováděnými, jen stupňovati? Stane-li se ze sympatie opravdu láska? První ovšem kvítko, stahují-li se mračna, není ještě bouře, je-li bouře, nebije ještě hrom, a bije-li hrom — nebije do tebe, pravil již Goethe. Ale co, až uhodí opravdu?

Bude pak vůbec možno utíkati?

25. prosince 187*

Vánoce u Kráglů neslavily se s takovou okázalostí a radostně, jak to bývá v jiných rodinách. Také u nich, jak to jinde bývá, nebylo napřed žádné zmínky neb docela dlouhých řečí a příprav. Vycítil jsem, že od úmrtí Milky asi bylo tak zvykem, přecházeti tyto rodinné svátky. Zahledl jsem pouze Tomáše, jak přes dvůr nesl prostě okrášlený stromeček, patrně ho odnášel na hrůbek Miličin na hřbitov za městem. Na štědrý večer bylo u Kráglů tišeji, než jindy. Měl jsem v úmyslu odjeti do Prahy na 2—3 dny, ale plískanice, deště a sněhy ony svátky panující, mne příliš nelákaly. Zůstal jsem tedy a umínil si, že se docela ve všem konformuji zvykům u Kráglů panujícím. Jelikož se večeřeti mělo až po šesté, vyšel jsem na štědrý večer do města, jednak abych nějak ubil dopoledne, jednak abych něco koupil a to jedině pro Jiřika. To se dalo omluvit, ba leželo to, jak říkáme, na dlani. Když jsem u místního knihkupce něco vybral, co by se pro Jiřika jen trochu hodilo, zastavil jsem se na malé posnídaní »u slunce«. Na čtvrtku červeného. Byly také ryby různě připravené, ale nechtěl jsem si kaziti dojem večeře štědrovečerní. Spokojil jsem se kouskem marinovaného úhoře. K mému stolu brzy přisedli dva kollegové z ústavu, a za chvíli byl již hovor v proudu. Dali jsme si ještě čtvrtku a klidně hovoříce dívali jsme se oknem restauračním na čtyřhranné náměstí, kde prodavači ryb stáli v chumelenici sněhové za svými káděmi nebo přecházeli okolo posledních posud ještě nevyprodaných stromků vánočních.

Měl jsem tenkráte dost času a příležitosti všimnouti si blíže slečny Marty, té pověstné krasavice a skoro všemohoucí paní »u slunce«, jak říkaly zlé jazyky. Pan Krágl měl aspoň v tom rozhodně pravdu, že krásná byla a pro obchod jako stvořená. Byla typ blondýnky, trochu přitloustlá snad již pokročilejším věkem, byl bych jí hádal tak 30—35, pleti oslnivě bílé, imposantního vzrůstu a drobně dětského obličeje s bledě modrýma unylýma očima. Co bylo opravdu velkolepé na ní byly její vlasy, které jako trojí korunou jí věnčily hlavu. Byly to tři těžké, bledě kaštanové copy, které tvořily tuto opravdu královskou korunu, jež Isidor Vlaštovička tak trefně přirovnal k přilbici Minervině. Rázem zatanul mi na mysli klassický verš Baudelairův, kde o své milence praví, že vlasy její jí tvoří na hlavě »une casque parfumée«, a byl bych hnedle vinil dobrého Isidora z plagiátu. Ale Vlaštovička jistě neznal Baudelaira. Ale byl dobrý filolog a rozuměl mythologii, patří tedy zásluha asi přece částečně jemu. Před dvanáctou ukázal se mezi hosty též pan Lux, majitel restaurantu, jakoby jej ze škatulky vytáhl nebo nechal vystoupiti jedné z figur výkladní skříně vedlejšího modního obleku pro pány. Jen se mihnul místností, blahosklonně se hostům tu a tam uklonil, dvě tři slůvka prohodil a opět odešel, aby dohlédl do kuchyně. Neviděl jsem, že by byl vyměnil se slečnou Martou nějakého zvláštního pohledu. Ona si hleděla také jen svého obchodu, napadného nepostřehl jsem praničeho v jejím chování.

Asi po 3. hodině zatočil z poboční ulice, kterou se vjíždělo na náměstí, kočár Kráglův. Seděli v něm pán, paní a Jiřík mezi nimi, proti nim seděl Tomáš nesa na klíně onen malý, prostě okrášlený stromeček pro Milku. Nestavěli nikde, jeli šikmo přes náměstí a zmizeli v příční ulici vedoucí k hřbitovu. Když

zmizeli, zaplatil jsem svůj řád, podal kollegům ruku, přál jim »veselé svátky« a odešel jsem za Kráglovými. Vnitřní hlas mi pravil, že je to zajisté slušné. Na rohu jsem u květináře koupil pěknou kytici zimostrázu. Vešel jsem nepozorovaně na hřbitov. Tonul v blátě, pouze tu a tam kmitala světélka na jednotlivých hrobech. Hned jsem viděl a poznal skupinu Kráglových. Právě byl Tomáš obratnou rukou upravil stromek a rozsvítil na něm malé červené svíčičky. Paní Kráglová stála v popředí, v ruce držela modlicí knížky, ale nemodlila se z nich, rty její chvěly se tiše, však bolestně. Černý oblek slušel jí znamenitě. Pan Krágl a Jiřík stáli trochu stranou. Mne posud nikdo nepozoroval. Teprve když chtěli již odcházeti, předstoup jsem a položil svou chudou zimostrázovou kytici na hrob dítěte zrovna pod planoucí stromek.

Všichni se pohnuli, dělajíce mi místo. Na všech tvářích četl jsem uspokojení, ba radost z mé přítomnosti a z malé té pozornosti.

Brzy jsme odcházeli. — Děkuji vám, pravila paní Kráglová, jste opravdu náš dobrý a pravý přítel, pane professore!

Pan Krágl mi podal ruku mlčky.

— A nyní pojedete s námi, pravila paní Kráglová. Hleďte začíná to zas znova . . . ukázavši na novou chumelenici.

— Jsem bez toho jakž takž zablácen, milostpaní, chtěl jsem se vytočiti, a pak . . . nebude ani místa.

— Tomáš odešel napřed pěšky přímo do továrny. My se v městě ani nezastavíme, viď Lucy, tak chcete-li se svézti . . . dodával pan Krágl.

Měl jsem vše obstaráno. přijal jsem tedy vděčně. Mlčky jsme prošli hřbitovem, venku čekal Kráglův kočár. Továrník posadil mne, jak z pravidla vždy činil, vedle své paní a Jiříka si vzal na protější sedátko k sobě. Kočí prásknul do koní, a jeli jsme tryskem domů.

Když jsme jeli přes náměstí, zmizeli již i poslední prodavači, ale skoro všecka okna byla ozářená a to dvojí září, plameny lamp a svíčičkami vánočních stromků. Pouze veliký gotický dóm byl ještě celý tmavý a ztrácel se svou věží jako obrovský fantom do nočního bezhvězdného nebe, z kterého se sypaly bílé hvězdičky sněhu. Ale sotva která dopadla na blátivou dlažbu celá, většinou se rozplynuly dřív v bohaté krůpěje kalné, bezleskłé vody.

* * *

26. prosince 187*.

Zapomněl jsem říci, že mi paní Kráglová udělala o štědrý večer překvapení. Manželé si navzájem ničeho nedávali, pouze Jiřík byl obdarován, ale více předměty užitečnými, než dárečkami. Viděl jsem, že můj způsob obdarovati též jen Jiříka byl docela taktní. Pouze vedle mého příboru ležela bílá obálka. Vzal jsem ji a vyňal z ní — podobizu paní Kráglové. Byla v jednoduchém bambusovém rámečku, tak jak stojí posud na mém psacím stole. Pouze v rohu byla znamenána datem štědrého večera a initialami jejími. Šel jsem a děkuje, ruku jsem jí políbil. Byla velmi smutná a nedovedla se opanovati. »Dojal jste mne velice, že jste na nás vzpomněl toho dne,« pravila, »a tu, když jsme se vrátili, litovala jsem, že jsme takoví puritani a že nemáme nic pro vás. Tak přijměte aspoň tu podobiznu.« Ještě dlouho po celou večeři neopouštěla zamlklost hovorný a družný jindy stůl. Teprve, když přišli ředitelovi Seidlovi, se hovor trochu rozproudil. Bylo k desáté, když i oni odešli, a já, vida všeobecnou stísněnost, poručel jsem se také brzy a ztratil se ve svém pokojíku.

* * *

31. prosince 187*.

Noc sylvestrovská!

Táhne na jednu hodinu.

Vrátil jsem se právě od domácích, kde jsme zapíjeli starý rok a vítali nový.

Dnes to bylo jiné, než před týdnem. Již k večeři přišli Seidlovi. Všichni jsme byli veselí a v dobré náladě. Kuchyň byla výtečná, byly opět hlemýždi, které pan Krágl a Jiřík tak rádi. Karty se nehrály, bylo dost k povídání; až jsem se divil, kde se to všecko bere. Paní Seidlová byla zase velice nádherně, ale strašně nevkusně navlečena. Pan Krágl podával výborné doutníky a cigarety, a před půlnocí přinesl Tomeš šampaňské k uvítání nového roku. V půl jedné jsme se rozešli.

Spát se mi ani nechce. Nejsem nijak rozčilen, jsem prostě klidný a dobré mysli. Zapálil jsem si čibuk a odfukuje kotouče dýmu, dívám se do jasné noci, jiskřící dnes milliardami hvězd. Přituhlo již včera pořádně.

Sestavuji v duchu bilanci minulého právě roku. Měl jsem horšího sylvestra loni, vzpomínám. Byl jsem půl roku po státnici a posud jsem neměl žádného místa, ani vyhlídky na nějaké v době nejkratší. Živil jsem se jako tak mnozí kollegové kondicemi, měl jsem dvě, a ty sotva stačily na to nejskrovnější a nejnutnější. Sem tam jsem napsal nějaký drobný feuilletonek do venkovských listů, nebo nějakou lokálku, kterou udal přítel redaktor . . . Ale co se tím vytěží? . . . Dnes rok jsem seděl v kavárničce prostřední kvality, pil jednu kávu a snědl pět housek a šel v jedenáct spat do studené jizby s hladovým žaludkem.

Dnes sedím v pěkném, teple vyhřatém pokoji, obklopen řadou milých knih a pokuřuje si z čibuku, nemusím se starati o zítřek, a proti mne stojí podobizna ženy, kterou mi sama darovala, ženy tak sympatické a milé, že jsem se posud nesetkal s podobnou, ženy, které i já něčím jsem . . . aspoň tak jsem ješitný, že toto si říci mohu s jistotou. A z té fotografie dívají se ke mně její záhadné oči — něco sfingovitého měla paní Kráglová vždy, i když byla nejvlídnější a nejveselejší — jakoby se samy ptaly: Nu, a co bude dále s námi, můj milý, milý příteli?

Tak se všecko šťastně obrátilo k mému prospěchu od půl roku, co jsem se dostal do P* a vešel ke Kráglovům. Vedle svého jmenování skoro víc mám děkovati náhodě, která nás při reparátu Jiříkově svedla. Počítám v duchu a až se lekám. Takhle bych nemohl vycházeti bez pohostinství Kráglů. Byt mám úplně zadarmo, stravu mám úplně zadarmo a jiných potřeb skoro nemám. Jiřík, jehož třídním docela jsem, nebeře mi příliš času, mám jinak volnost úplnou, a ty večery a obědy u Kráglů jsou při veškeré někdy jednotvárnosti celkem milé a zábavné. Čtvrtky ovšem počítám za zbytečné, ale konečně jednou za týden sejíti se s několika lidmi nikomu neublíží. A tak já — kde bych se toho byl nadál před rokem! — já spořím, já ukládám. Zřídil jsem a upravil svou garderobu, pořídil i prádlo, dávám si z Prahy docházeti zásilky knihkupecké, z nichž si vyberu a podržím, co chci, dobře jím, piju a kouřím, a ke všemu ještě dívají se na mne dvě rozkošné sfingovité oči domácí paní. A já se dívám do těch očí a cítím v srdci hluboký dík za všecko, co mi bylo uděleno v tomto domě, a neptám se již ani: Co bude dále, vy drahé, vy sfingovité oči, co bude dále s námа?

Bily dvě, když jsem ulehal.

* * * (Pokračování).

M. B. BÖHNEL:

Göja.

Hrad Samurův se hrdě v mraky tyčí,
kraj kolem dřímá pustý, vypálený,
na valech leckde oheň praská, syčí,
láj žoldáků se při něm spíjí v kleni.

V klenuté síni hřmí to smíchem, zpěvem —
vře bohatýrská krev — Jen vzhůru číše! —
Vždyť vzpupný soused padl mečů hněvem,
s ním celý rod byl zdeptán ve své pýše — —

Z popele rodu slední jiskra žhavá
na hradě Samurově dohasíná;
v jizbě, kam nedolehne smích a vřava
ke hvězdám Göja bílé ruce spíná — —

Vítězný Samur se satanskou tváří
ve středu reků na svém stolci sedí,
z pod čela chmurného dvé oči září,
ke vchodu sině nedočkavě hledí — —

»Óh, přiveďte mou smavou holubici,
kde prodlévá? — Mám do syta již slávy —
Jak perlu života chci teď ji stříci:
vzdor před ní utichne — i lsti mne zbaví.

Jen ona zbyla — sám se o ni chvěji —
je k pomstě slaba — a můj den se krátí — —
V ní leží spása má! — Ó, v krásné Göji
chci ještě jednou rozkoš ochutnati!« —

Teď vstoupiti má. Hudba zádumčivá
houslí a flétny vpadla tónů rojem —
a Göja na prahu. Toť socha živá
z mramoru, utajena pod závojem.

A Samur z dálky hltá krásu chladnou,
na jilci ruka se mu hrubá chvěje,
divoké vášně jako máky vadnou — —
Hle! z mrtvých lesů zbylá laň sem spěje!

U prahu žena v rozedraném hávu:
»Má Göjo«, šepce »díky za to bohu,
zmar ještě ušetřil mou bídnou hlavu —
jen okamžik že s tebou býti mohu.«

— »Dar přináším jí — na co upíráte,
přátelé, na mne oči plné děsu? —
Ta radost čeká mne jen jedenkráte,
šperk svatební své dušce přece nesu!« —

A chůva Göjina se k panně vine:
»Víš, o čem zpívala jsem tobě kdysi
nad kolébkou, v té síni pohostinné,
báj pod okny kde jedle šeptaly si? —

Že raději mrtvou bych tě, dítě, zřela
již v kolébce, kam sny jsem přivábila —
že na život bych celý zanevřela —
než bych tě vrahu živou zaslíbila!

»Víš, o čem zpívala jsem, drahá milá,
když jsem ti černé vlasy česávala? —
Že raději bych se jimi uškrtila,
než bych tě pro své slzy odchovala!«

»Víš, o čem želala jsem v trosek hloubi,
tvých otců padši v pláči na mohylu? —
Bych na dokonání té strašné zhouby,
ni já teď neodešla — bez podílu . . .«

»Zde vezmi šperk — je na tvé ňadro bílé,
Tvou krásu jen — on jiné neposvětí — —
Jdi hrdá — duško — vrhni zarputile
se Samurovi nyní do objetí!« — — —

A Göja béře skřínku — do vnitř hledí —
na líci vzplanul slavný úsměv jarý —
na prsy skryla šperk — — — A Samur šedý
u trůnu povstal blažen, za fanfáry.

— Ó, rozkoš ráje, na stařecké hrudi
to tělo cítil sladké, ze sametu!
»Jak před tebou jsem, nevěsto má, chudý — !
ó, tisíc hrobů za rubín tvých retů! —

Nač vzpomínat, co bylo — já se směji —
ba, protože — Ty — zázrak! — mou jsi,
mou! —
— Bohové! — proč jen rty se tobě chvějí?! —
Přestaňte hráti! — Světla víc! — Jak dmou

se ňobě prsy — holoubkové bílí — —!« —
Zlomena v půli Göja se mu kácí —
»Má Göjo — óh —!« — A Samur chroptě chýlí
svou hlavu s ňader . . . »Běda — tak mi
splácí . . .«

Tlum. Zmatek. Shon. — Má Samur zmiji v týle
a Göja uštknuta je na ňadrech. —
Šperk zaplál smrtí — —
V hřůzu oné chvíle
smích zpitých žoldáků zněl na valech.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

du vám pomoci, Liduško,« povídal mezi dvířkami. Nepozorovala ho až teď a uleknutě se k němu ohlédla. Zapálila se a usmála se naň.

»Pojďte,« povídala kurážně. »Budete mi nosit vodu a já budu zalévat.«

»Co za to dostanu?« ptal se vážně.

»Vy chcete plat? Myslila jsem si, že mi pomůžete zadarmo. Za plat nikoho nepotřebuji.« A už se hbitě obrátila, až sukénky odlétly, a běžela k nádržce s vodou.

»Plat je rozdílný,« řekl, blíže se k ní. Svěží zjev dítěte ho vábil. Cosi nevýslovně milého bylo v tom tílku, v němž dosud dřímala budoucí žena. »Nechci peníze.«

»Co tedy chcete?« ptala se zkoumavě a postavivši konve, podepřela ruce v boky.

»Dejte mi nějakou květinu, ale hodně hezkou, takovou, jakou máte ráda.«

»Nejste zrovna skromný, chcete plat před prací a k tomu to nejlepší,« řekla s komickou vážností. »Ale nechci, abyste si o mně myslil, že jsem lakomá. Máte rád letní fialy?«

»Mám rád každý květ, který je čerstvý a voní.«

»Letní fialy krásně voní, uhlídáte. Jakou barvu máte rád?«

»Jakoukoliv. Nejmilejší je mi bílá a červená barva.«

»Pojďte, vyberte si. Tyhle květiny jsou všechny mé. Dokud jsem chodila do školy, byly Janiny. Teď má Jenička zeleninu a já květiny. Někdy si dělá ještě právo na mé květiny a chce je trhat, ale já se nedám. Cítíte už vůni?«

Její tvář jevila radostné nadšení a její oči se rozjiskřily.

»Opravdu, velmi krásně voní. Je to skoroi škoda takové květy kazit. Nechte je raději být, přijdu si sem vždycky přivonět.«

»Když jsem vám to slíbila, není toho žádná škoda,« povídala uraženě. »Jen abyste potom květ někam nezahodil.«

»Schovám si ho od vás na památku«, povídal upřímně.

»Uvidím, mluvíte-li pravdu. Máte nůž?«

Podal jí nůž a ona shýbnuvší se uřízla stonek bílými květy obalený. Těžký klas květů neobyčejné krasy a vůně podávala Bohdanovi, usmívajíc se v dětinné radosti, že mu může něco tak krásného dáti. Vzal květ, uklonil se jí a dříve než ke květu přivoněl, políbil ho.

»Co děláte?« ptala se překvapeně a všecka ve tváři zahořela.

»Líbám květ, který mi podala taková hezounká zahradnice. Až uvadne, skryju jej, abych měl na vás památku.«

»Vy ho brzy zahodíte,« povídala, rozpačitě odvracejíc tvář.

»Pokárejte mě, až budete mít k tomu důvody,« povídal s důrazem a zatkl si květ za kabátec. Byl mu v té chvíli květ opravdu nesmírně milý a zdálo se mu, jakoby na místo mladičké darkyně stála Jana. Liduška mlčela. Oči upírala k zemi a nohou rozhrnovala písek pěšinky.

»A teď do práce,« řekl Bohdan. »Čím víc jí bude, tím líp. Kam mám vodu přinést?«

»Snad byste toho mohl nechat,« smlouvala se zaraženě. »Kdyby to tatínek neb matinka viděli, plísnili by mě.«

»Nebojte se, nikdo nám nic neřekne, jen s chutí do toho.«

»Když chcete, nejsem ničím vinna,« prohodila šibalsky. »Sem mi vodu přineste, zalejeme květiny.«

Šel pro vodu a Liduška ho pozorovala. Útrpný úsměv se jí na rtech ukázal, když viděla jeho neobratnost, ale chytře hlavu odvrátila, aby úsměv zakryla. Vzala konev a zalévala. Při tom mu ukazovala, jak se která květina jmenuje, jak voní a jak dlouho kvete. Čím déle vodu nosil, tím byla hovornější. Chválila ho, že je rychlý a stále ho napomínala, aby se nezatřísnil. Jako motýl poletovala kolem záhonů a pečlivě narovnávala stonky, které proud vody k zemi sklonil. Někdy zapomněvší se, začala s květinami hovořit, jakoby rozuměly jejich lichotám. Několikrát spočinul její pohled vážně na Bohdanovi a když spatřila darovaný květ, spokojený úsměv pohrával kolem jejích sličných rtíků.

»Pomůžete mi ještě někdy zalévat?« ptala se, když bylo vše zalito. »Ale to by musilo být zadarmo, nesmím příliš květinami plýtvat, sice by tu brzo nebylo nic.«

»Litujete, že jste mi květ darovala?« ptal se na oko vyčítavě.

»Bože, vy jste podivný člověk!« spráskla ruce a její dětsky upřímná tvář jevila mrzutou nedůtklivost. »Co jednou dám, toho mi nikdy není líto. O budoucnost se mi jedna. Počítejte, kolik je tu květů a jak by brzy zmizely, kdybych musila každodenně je rozdávat. Někdy občas mohu ještě nějaký dáti, ale přespříliš rozdávat nesmím, budu raději zalévat sama.«

»Nu, když je to takové, pomohu zadarmo,« svoloval přátelsky. »Teď jsem já budu o něco prositi. Venku je tak krásně a nerad bych seděl uvnitř. Mohl bych večeřet v besídce?«

»Ale arci, pan doktor v ni také někdy obědvá i večeří. Počkejte, doběhnu domů a oznámím to Jeničce.«

A už se jako srnka rozběhla až copánek za ni poletoval. Sledoval ji s úsměvem a když zmizela ve dveřích, obrátil se a volně vešel do zahrady. Jabloně a hrušně tyčily svá ramena, nastavujíce svěže zelené listy úrodným paprskům slunečním. Nezralé plody ovoce krčily se pod lupením, jakby se dosud ostýchaly za svůj nepěkný šat. Kolem besídky nasázený jasmín kvetl a jeho těžká vůně chvěla se v prohřátém vzduchu. Vešel dovnitř a zvědavě se rozhlédl. Prostý stůl a několik sesli bylo jediným nábytkem. V koutku stál malý rohový stolek, na němž položena krabice plná různobarevných nití, ústřižků a jiné drobotiny k ručním ženským pracím potřebných. Sedávají tu asi ve volných chvílích domácí děvčata a pracují v skrytém koutku, jenž se nejlépe hodí pro jejich dívčí sny. Jakoby ho známý vzduch ovanul a jakoby představa vykouzlila mu obě tváře, tolik nápadně si podobné. Co asi různých představ proletovalo myslemi divčích hlav, kolik vznětů zachvívalo jejich mladičkými srdci, kolik asi teplých snů bloudilo jejich dušemi, když ve svém úkrytu dýchaly opojnou vůni a naslouchaly šelestu listí.

Tiché kroky ho vyrušily. Ohlédl se a živě sebou pohnul. Jana se ukázala u besídky, všecka zrůžovělá prací v kuchyni. Dívajíc se naň bystře, popošla až ku vchodu a tiše pozdravila.

»Liduška vyřizovala, že si přejete večeřet zde. Besídka není nic upravena, dáme sem jiný stůl.«

»Oh ne, není toho zapotřebí, je tu všechno hezké. Prosím vás, nekažte mi radost, nechte to, jak to je. Pan doktor ještě nepřišel?«

»Dosud ne, má snad dnes více práce. Ale přijde brzy, poněvadž bude hned sedm hodin. Byli jste u hroznu?«

»Ovšem a slavně jsme pochodili. Pan Kulhavý uzavřel s panem Skřivanem přátelství a slíbil mu pomoc.«

»Opravdu?« podivila se radostně a její tvář se rozjasnila. »To jste hodný, že jste ho tam dovedl. Bez vás by se byl jistě neodvažil navštívit restauraci. Zaslouží si, aby si ho lidé více všímali.«

»Slečna má radost z úspěchu pana doktora,« povídal významně. »Pan doktor je milý pán a není divu, že se o něho dámy starají.«

Podívala se naň s udivením a maličko čelo svraštila.

»Myslete si, co chcete,« řekla pohněvaně. »Opakuji, že je Skřivan hodný a že si zaslouží, aby si ho lidé více všímali.«

»Nerozumím, proč si zaslouží zvláštní pozornost,« dotíral s jakousi uměností.

»Vy si ho nevážíte?« ptala se překvapeně.

»Vážím, ale to není odpovědí na mou otázku.«

»Buď se mi chcete posmívat, nebo opravdu nechápete. Vážíte-li si ho vy, proč si ho neváží ostatní? Proč stále vyhledávají toho protivného Šnábla? Nepřeje mu, aby mohl být lépe živ, ačkoli má víc než Skřivan. Až tu budete déle, poznáte, jakou dobrou povahu náš pan doktor má. Často má nouzi, nemůže si ničeho popřáti, ale přece ho nikdo neslyšel nařikat nebo se někomu vtírat. A protože ho znám, je mi ho líto a přála bych mu, aby konečně si k něčemu pomohl. Teď to víte, proč se o pana Skřivana starám.« Řekla to s důrazem a její oči podívaly se káravě na Bohdana, jemuž její rozohnění působilo potěšení.

»To je arci chvály hodno. Obávám se však, že pan doktor, bude-li často k hroznu docházet, upadne v různá pokušení. Pozoroval jsem dnes, jak si ho dámy se zalíbením prohlížely.«

»Proč mi to povídáte?« ptala se teď už do opravdy rozdurděná. »Vím, co si myslíte a je to od vás ošklivé, že takové věci povídáte. Můžete mi snad něco vytknout?«

Oči její zahořely a s přísností, kterou by byl v ní nikdy nehledal, naň se podívala. Zarazil se a hanba mu bylo. že s ní tak zažertoval. Nevěděl v prvním okamžiku, co říci. Vida však, že se obrací, aby odešla, rychle za ní pokročil a za ruku ji ujal.

»Odpusťte, slečno, urazil jsem vás nejapně a velmi mě to mrzí. Neodcházejte tak, byl bych nešťasten, kdybych měl vidět váš hněv. Budu hodnější, ničím vás už nerozhněvám.«

Otáčela zvolna k němu hlavu a její přísný výraz ustupoval nedůvěřivé nerozhodnosti.

»Dodržíte slova?« ptala se za okamžik.

»Nazvete mne jakkoliv, udělam-li po druhé úmyslně něco podobného.«

»Dobře, nebudu se hněvat, ačkoliv mě to na vás dosud mrzí. Považovala jsem vás za dobrého přítele doktorova a zatím ho podezříváte, jakoby se zanášel Bůh ví jakými myšlenkami. Mohu za něj ručit, že na nic takového nemyslí.«

»Neručte za nikoho,« povídal s úsměvem. »Mám pana doktora rád, ale zdá se mi, že není takový lhostejný, jak vypadá.«

»Soudíte podle sebe, viďte. Když jste už zasnouben, nemáte si vůbec podobných věcí všímat.«

»Aj, vy už víte?« zasmál se vesele. »V Kraňově je pošta velmi rychlá, roznáší zprávy hned za tepla. Nebyl tu Šnábl?«

»Byl a povídal, k čemu jste se přiznal.«

»Proč se mne tedy neptáte, s kým jsem zasnouben?«

»Nejsem tak zvědavá,« řekla suše a otáčela hlavu stranou.

»Ale přece by vás to snad zajímalo. Vám bych nelhal.«

»Nu, tedy mi to povězte,« řekla nejistě a zvědavost se jí ukázala na tváři. »Je mladá, hezká?«

»Bohatá?« dodal vesele. »Ano, je mladá, hezká, ale má špatné srdce.«

»Neberte si ji tedy. Bez srdce nikdo za nic nestojí.«

»Jaká pomoc, když se jí nemohu zbavit. Ostatně, můžete ji vidět, mám ji ve svém pokoji.«

»To není pravda,« povídala potřásajíc hlavou. »Byla bych přece viděla, kdyby byl někdo k vám šel. Slíbil jste před chvilí, že nebudete ošklivě se mnou žertovat.«

»Nežertuji, slečno, mluvím pouhou pravdu. Má snoubenka je v mém pokoji, je to moje šavle.«

»Vy jste šibal nad šibaly,« řekla hněvivě, ale oči se jí smály. »Doktor Šnábl nám už povídal, že má vaše nevěsta panství a že sem za vámi přijede. Vysměji se mu, aby byl podruhé opatrnější. Mně však můžete říci pravdu,« začala lichotivě. »Viďte, že se budete brzy ženit?«

»Možná. Čekám jen, až najdu tu, která se zmocní mého srdce.«

»Opravdu nemáte dosud nikoho rád?« podivila se.

(Pokračování).

JAROSLAV SCHIEBL:

Bratr Karola.

Dle vypravování druha z »Ruchu.«
(Dokončení.)

prázdninách rozloučil se bratr Rosa s bratrem Karolou a odejel do svého rodiště Rosic, dříve však odejmuv bratrskému druhu slib, že si budou pilně dopisovati a že br. Karola br. Rosu navštíví, aby rodiče tohoto upřímným pohostinstvím mohli projeviti jemu svou vděčnost za to, že v rodině jeho jich syn byl tak po přátelsku chován.

Z těchto prázdnin má br. Rosa hojnou korrespondenci br. Karoly. Nemohl jsem odolati, abych z listů těch některé výňatky do tohoto vypravování nevsunul, arci jen potud, pokud mohou přispěti k charakteristice dra Engla. Mohl jsem v tomto směru použiti než několik z těchto listů, které dýší veskrze tónem hřejivé, ryzí bratrské oddanosti druha k druhu. Jsem sám z těch dob a proto na mne tyto písemné projevy tak dojímavě působily.

Tak píše Engel m. j. dne 15. srpna 1867:

»V poledne obdržel jsem Tvé psaní zároveň s pepřenou kritikou mých básní.*) Inu, myslím si: »Kdo vleze do kostela, musí poslouchati kázání.« Zároveň posílám Ti své básně, přivezu mimo to také několik exemplářů s sebou — bez toho asi budu muset celý náklad rozdat, nebo po kritice v »Nár. Listech« uveřejněné asi sotva kdo je koupí. »Člověk míní, Neruda mění!«

Když pak br. Rosa těšil v dopisu svém br. Karolu, aby si tuto přísnou kritiku příliš k srdci nebral, odpověděl br. Karola z Prahy dne 24. srpna 1867:

»Co píšeš o kritice, s tím nemohu souhlasiti. Pokládám za nanejvýš nebezpečno, když začátečník povznáší se nad kritiku, a ve chvále jednotlivců jemu nakloněných čerpá potravu pro svoji domýšlivost. — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Bez toho silně musím bojovati proti vznikající marnivosti, při myšlence, že podobně a ještě hůře kritika odsoudila první plody básníků, nyní všeobecně za velké uznaných. Tak i samého Byrona, Schillera a j. — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

*) E. Engel »Básně«. Nákladem vlastním. V komisi Národního knihkupectví Em. Petřika 1867. O této sbírce píše dr. Č. Zíbrt v »Nár. L.« č. 299. ze dne 29. října 1907.

Prosím Tě, opatři »Květy« a přečti si to.*) Ostatně neboj se, že při vší své objektivnosti dal bych se zastrašiti — mohu při docela objektivním posouzení zvolati s Göthem: »Im Niederreissen sind sie admirabel, im Aufbauen ganz miserabel.« — — — — — — — — —
(Po výlevu poněkud temperamentnějším pak hledí se uklidniti citátem:) »Gegen die Kritik vermag man sich nicht zu wehren, man muss ihr zum Trotz handeln und das lässt sie sich nach und nach gefallen.« — — —

V dalším průběhu obšírného toho listu pochybuje Engel o svém talentu básnickém a praví, že »toto pochybování jej udržuje ve víře v sebe sama.« Pak opět přechází na jiné thema a píše:

»Náhled Tvůj další o působnosti nového »Ruchu« jest příliš sanguinický — neklam se o dosahu našich sil; ano, kdybychom měli velkou stafáži — ale při našich obmezených poměrech, v tom úzkém rámci, v kterém se stěsnati musíme, nezdaří se nám. —

— — — — — — — — — — — — — —

Tragedii svou uvedu na prkna**) pod cizím jménem — uhlídáme, co o ní budou povídat. Budou-li ji chválit, bude to pro mne malé zadostučinění, pakli ne, nebudu míti alespoň ostudu. Fiat justicia!«

— — — — — — — — — — — — — —

V dalším dopisu (ze dne 29. srpna 1867) z Prahy již přešly br. Karolu ty »kritické chmury« a píše švarně:

»Můj milý Roso!

»Koruna, básně, H . . . , V . . . , Rosice, merenda, kritika, pivo, rámus, Zdenka, to je materiál, z něhož bude toto psaní složeno.«

Pak popisuje přivezení svatováclavské koruny z Vídně do Prahy, setkání se Zdenkou Havlíčkovou, dobrodružství s jistým, dobrému truňku holdujícím přítelem a na to odpovídá na posudek, který mu na jeho žádost byl br. Rosa dopsal o jeho »Básních«, omlouvaje se při tom, že byl v Ruchu »nejslabším veršovcem«:

»Tvá kritika mých básní jest velmi pochlebná, avšak pravíš sám, že nejsi autoritou in recensentis poeticis — a to je velká chyba — ostatně neboj se, nejsem tak útlocitný a doufám ještě triumfovat.«

Když pak navštívil studentskou merendu v Chrudimi, ke které ho byl br. Rosa pozval

*) Kritiku básní. Pozn. autora.
**) Nestalo se. Pozn. autora.

a pobyl také v domově tohoto, kdež, jsa srdečně přijat, všecky okouzlil svou dobrotou a roztomilostí, tu opět z Prahy dopsal Rosovi dne 20. září 1867 dopis, oplývající humorem, ve kterém popisuje svoji cestu z Chrudimi do Třebešic, přes Heřmanův Městec a Čáslav. Do Třebešic dorazil o ½10. hodině večer a popisuje svůj nocleh tamtéž následovně:

»Spal jsem v hospodě na lavici, protože šenkýřka byla těhotná a nemohla na půdu pro slámu. Při tom proklel jsem všecky zamilované — neboť měl jsem ráno na svých zádech docela zřetelně otisknuto »Rezinka«, »Márinka«, »Aninka« atd., kteráž jmena nějaký zamilovanec do té lavice byl vřezal, z čehož resultovalo náramně pohodlné le žení!«

A pak popisuje další zábavnou episodu ze své cesty:

»V Majelovicích zašel jsem k Vrbovům,*) chtěje se něčeho o Žitomírovi — »či jako: kdo je to?«**) — budeš se ptát — tedy o Vrbovi dozvěděti, avšak jeho matka, nebo kdo to byl, je asi hluchá a držela mne bez pochyby za nějakého fechtujícího vandrovního, neboť na mou otázku: jak se vede synovi, a co píše? odpověděla doslovně:

»Ach, milý pane, nemáme nic; ze mlejna nemáme doma a ertepli by nevzali —«

A na mé domlouvání: »Vždyť já nic nechci, já se jen ptám, jak se vede synovi?«, řekla opět:

»Inu ne — už jsem jim řekla, 'dou s Pánem Bohem!«

A práskla mně dveřma zrovna před nosem.« —

Po návratu z prázdnin trvaly schůze Ruchu až do r. 1868, pak ale veškera činnost a veškerý zájem studentstva obracely se k velikolepé slavnosti položení základního kamene na »Národní divadlo« a některým následujícím projevům veřejným. Ale policie tím bedlivěji podržela členy Ruchu na zřeteli a tak dostal bratr Rosa, který byl také mezi proskribovanými, od Baráka jednoho dne pokyn, že se nachází na sopečné půdě, která by ho snadno mohla uvrhnout do náruče policie. Proto br. Rosa rozhodl se, že opustí Prahu. Tím celý jeho život dostal jiný směr. Rosa přerušil svá studia, odebral se na Křivoklát jako vychovatel. A ježto za Kollera nebylo na návrat do Prahy ani pomyšlení, odešel do Hradce Králové, zde maturoval, načež odebral se do Vídně, kde absolvoval studia lékařská a stal se doktorem.

Přátelské styky s bratrem Karolou trvaly dále, pak ale, když se z bratra Karoly stal MUDr. Em. Engel a odešel s ruským bohačem baronem Dervisem do Paříže, odmlčela se jeho — až dosud velice pilná — korespondence až do r. 1883, kdy někdejší br. Karola nenadále, ale velmi radostně překvapil někdejšího br. Rosu, který zatím jako MUDr. Alb. Löwy stal se městským a báňským lékařem ve Stříbře, zprávou, že k němu na návštěvu přijede.

»Bratr Rosa« zůstal přes to, že dospěl do let vyzrálé mužnosti, stále ještě tím starým idealistou z Ruchu a proto nelze se diviti, že očekaval svého »bratra Karolu« na pěkně položeném nádraží poněmčelého, husitského kdysi Stříbra s velikou kyticí v ruce a s očima radostí zarosenýma.

Dr. Engel neméně potěšil se ze shledání se svým starým a věrným druhem a nyní též kolegou a nejlepším důkazem, jak setkání to si cení, byla okolnost, že zůstal u bratra Rosy plné tři dny. Konal s ním vyjížďky na lékařské návštěvy, vypravoval mu o svém pobytu v Paříži, o svých cestách se Sibirjakovem po Rusi a na Kavkaze, o svých plánech do budoucnosti a jiné věci, o kterých se s důvěrnými přáteli hovoří. — - — Za tohoto pobytu ve Stříbře pozval dra Engla také velmi slavnostně tamní bývalý purkmistr a říšský poslanec šl. Streeruwitz, jehož paní byla až do poslední své chvíle upřímnou Češkou a v jehož rodině byl dr. Löwy domácím lékařem, jakož i osobou přátelskou důvěru požívající. Na konci hostiny, pořádané na počest dra Engla, děkoval rytíř Streeruwitz dru Löwymu za to, že jej seznámil s mužem tak vynikajícím svými osobními vlastnostmi, svým světovým rozhledem i vědeckou vzdělaností.

Jen mimochodem budiž podotknuto, že br. Rosa pocházel z rodiny různými nehodami zchudlé a musel se o svoji existenci houževnatě s osudem rváti. Ucházel se v českých městech, vykazoval se výtečnou odbornou kvalifikací, byl vřele a upřímně odporučován předními našimi lidmi, ale skoro vždy dostalo se mu na jeho žádost soukromým dopisem zprávy od některého pohlavára, aby odpustil, ale že vypsané místo bylo vlastně už předem určeno pro toho neb onoho rodáka.« Tak byl nucen usaditi se mezi nejzuřivějšími z německých nacionálů.

Dr. Engel po svém návratu z ciziny stal se lázeňským lékařem jako zástupce onemocnělého dra Šlechty v Sedmihorkách u Turnova. Není snad ani zapotřebí zmiňovati se o tom, že bylo zásluhou Englovou, když lázně tyto se povznesly na stupeň nejhledanějších lázní českých a je úžasno — jakož i skvělým svědectvím pro odbornou inteligenci Engelovou, že dovedl se rychle z původního gynaekologa povznésti na předního balnaeologa českého.

*) Vrba = br. Žitomír z Ruchu. Pozn. autora.
**) Stereotypní obrat v řeči Žitomírově. Pozn. aut.

Když si mu r. 1884 postěžoval br. Rosa, že musí ze Stříbra odejíti, poněvadž tam jistý dr. E., koncipient u advokáta stříbrského, zahájil agitaci všeněmeckou v nejostřejší tónině, zavedl tam »Wacht am Rhein« jako národní hymnu a při každé své řeči — kterých je do týdne nejméně sedm — oslavuje císaře Viléma a jako řádný arijec (ačkoliv kolébka jeho praotců stála na březích Jordanu) štve proti br. Rosovi nejen pro jeho konfesi, ale i proto, že je původu českého. Na to mu dr. Engel odpověděl dne 13. ledna 1884 z Benešova:

»Ty naše drahé krajany druhého jazyka píchnul nějaký sršeň zrovna do mozku — a musí to být zlá nemoc, když už ani Ty s nimi nemůžeš obstát — nu, Bůh to napraví! O sobě samém Ti nemohu nic zvláštního sdělit — byl jsem část léta s jedním Rusem ve Vartemberku, pak vrátil jsem se do Benešova, v řízení různých záležitostí.

Kandidaturu do říšské rady jsem odmítl, nechtěje příteli Tonnerovi dělat ještě větší smutek. Arranžuji nyní divadelní vlak na den 19. ledna 1884.

Tak Tě, drahý hochu, srdečně líbám a těším se, že přece některou chvíli jednou v Praze se uhlídáme. Schůzi starého Ruchu na jisto svolám.«

Další dopis píše dr. Engl dru Löwymu ze Sedmihorek do Plzně, kam se byl br. Rosa jako praktický lékař uchýlil, dne 27. května 1884. Dr. Engl neví ještě, jak se jeho poměr v Sedmihorkách utváří a těší se známým diktem: »Der Zufall giebt die Vorsehung, zum Zweck muss ihn der Mensch gestalten.« Bratru Rosovi radí v tomže listě, aby se rozhodl, zdali se ožení, nebo zůstane starým mládencem — má prý nejvyšší čas a není radno odkládati — —

V září téhož roku (2.) sděluje br. Rosovi »Schůzi Ruchu na jisto svoláme. Mluvil jsem v té věci již s Čelakovským a Kounicem.«

V jednom dopise z března r. 1886. z Vídně píše: »Co se tkne archivu Ruchu, mám jeho trosky v Benešově a chtěl jsem Ti dotyčnou část zaslati, mysle, že o masopustních prázdninách se tam podívám.« Pak se ale omlouvá, že parlamentární činnost jej ve Vídni zdržela a pokračuje: »Takto jsem zdráv, ale bude brzo třeba, abych zbytky svého dobrého humoru podrobil nějaké konservační proceduře, neboť omrzelost, podrážděnost, a beznadějnost také u mne začíná považlivě tlouci na vrata mé — jinak dosti dobré — konstituce tělesné i duševní; bráním se dost, abych neřekl »vejděte«, zavírám na klíč i závoru, ale nevím, zdali ty zlé moci konečně dveře nevyrazí. Nediv se tomu nezvyklému rozmaru; kdybys byl upřímnou vůlí a snahou nadaným členem klubu, jenž dělá českou politiku, tož bys jen nemohl pochopiti, že jsme všichni už dávno nedostali psinku.«

V pozdějším dopise (15. srpna 1886 ze Sedmihorek) uvažuje o budoucnosti svého působení v lázních sedmihorských a praví: »Ostatně ale vázat se nehodlám. Znáš moji povahu i mé zásady. Hloubku života znázorňuje produkt, jehož jedním faktorem jest množství dojmů, druhým jich intensita — takového uvědomění o hloubce svého života hledám a potom jako pavouk, jenž vyssál pořádnou mouchu, znenáhla tento material ztravuji a žiju ve vzpomínkách, pokud nedostaví se hlad po nových názorech.«

Poslední ukázka z korrespondence Englovy budiž mi ještě dopřána. Je z listu, datovaného ze Sedmihorek dne 25. června 1887. Praví tu mimo jiné: »Já jsem se octl nyní též v patalii, náležím však k těm, kteří zrovna bojem teprv nabývají klidu a poněvadž nevede mne ani nějaké prospěchářství, ani zbytečná vášnivost, tedy si z celé té vřavy — ač v zájmu obecného prospěchu zbytečného vzniknutí jejího upřímně lituji — pranic nedělám a zachovám si též na dále — dobré spaní a dobré trávení.«

To bylo naposled, kde bratr Karola se ještě šířeji rozepsal. Pak přišly již jen písemné styky stručnější, zatím se oba bratři z Ruchu oženili a rodinné i starosti povolání překážely jim v obšírnějším korrespondování, kteréžto však, arci již stručnější formou potrvalo až do smrti Englovy.

Dojemným způsobem zachovává br. Rosa ve své, po starovlastenecku vychované rodině, památku na své druhy z Ruchu, zejména pak na dva své vyvolence z nich, bratra Karolu a br. Suka, kmotra nejmladšího syna svého, Jaromíra.

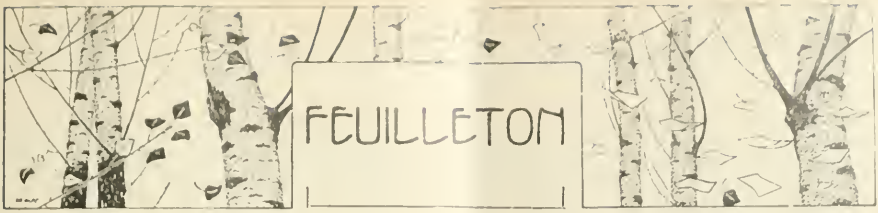

RICHARD GARNETT:

Didaktická báseň.

Bezduchá, bezbarvá básni, tvá slova jsou moudrosti slova!
Nezůstal mulem přec mul, nese-li zlata i žok?

■ ■ ■

NA ROZLOUČENOU S HISTORICKÝM ZÁKOUTÍM PRAŽSKÝM.

Národní Listy přinesly minulých dnů z péra dra Jaromíra Boreckého bolestnou vzpomínku, kterou pro její význam citujeme v plném znění: »Svatováclavské lázně se již jubilea šedesátého výroči památného ‚shromáždění svatováclavského' (11. března 1848) nedočkají. Rýč a motyka zhladí již asi do té doby budovu, kde Fas'er a Trojan přednášeli a vysvětlovali lidu petici k mocnáři, jež by výraz dala přáním a potřebám země české, tak řečené »články svatováclavské« o zřízeni konstitučním. Dni budovy, kde také 13. března 1849 Havlíček souzen byl před porotou pro kritiku oktrojírky a slavně za nevinna uznán, jsou sečteny. Ustoupiti musí regulační čáře, která v Praze je již pověstná, že ve své lineálnosti nedovede se vyhnouti ničemu památnému. — Na pozemcích václavských lázní a zahrady stavěti se bude chemický ústav české techniky, a již začíná se prvou — úpravou: kácejí se krásné stromy svatováclavské zahrady, v jejichž korunách vždy tolik ptactva švehlolivalo . . . Nové parčíky, v malichernosti třeba zacházející až do směšnosti, jako onen na Riegrově náměstí, se zakládají, a staré zahrady s krásným mohutným stromovím se ruší . . . Trpko při pomyšlení. Obyvatelé v okoli lázní václavských jsou rozhořčeni vandalismem, jenž se tu na přírodě provádí. Na záchranu celého komplexu nelze ovšem již pomýšleti. Ale ruka ničící měla by se aspoň zastaviti před onou částí zahrady, jež vybude na nahou prostoru k budovám tu stavěným příslušící. Zachráněn měl by aspoň býti pramen svatováclavský a jeho nejbližší okolí, kde právě jsou stromy nejkrásnější, nejmocnější, klenouce se poeticky nad zřídlem. Snad tento výkřik v poslední chvíli nezůstane oslyšen rektorátem české techniky, jemuž by v té věci slušelo státi se ochráncem ohrožené přírody, jíž mezi zdmi pražskými je bohužel stále méně. Nemějme bez potřeby poslední zbytky«!

Bolestnou podivanou měli v minulých dnech obyvatelé, sousedící se starou zahradou. Dělníci řádili tu jako katané, nivelovali, a co v cestě stálo, nemilosrdně odstraňovali. Káceli především mohutné kmeny, živé to kronikáře historické zahrady. S jedním kolosem měli zvlášť tuhou práci . . . . bránil se ze všech sil, vzpíral se násilnému skonu s nesmírnou houževnatostí, sténal a úpěl pod ranami, jichž z počátku jakoby ani si nevšímal. Rozložitá, majestátní koruna ani se nezachvěla, staletý kmen ani se nezachvěl. Ale katané pracovali s bezohlednou trpělivostí, tři dni s Mohykánem Svatováclavské zahrady zápolili, až ho přece jenom zmohli, udolali. Dne 10. ledna t. r. dopoledne padl, skácel se obr k zemi. Kdo byl svědkem skonu listnatého giganta, pohnutí se neubránil . . . vždyť v tu chvíli umíralo se stromem mnoho krásy, v Praze čím dál tím vzácnější. Je pamětihodné toto datum . . . .

POHLED DO ZAHRADY SVATOVÁCLAVSKÝCH LÁZNÍ.

padla živá ozdoba pražská, kterou lidé s duší v těle oplakali . . .

Bylo v zahradě v posledních dnech do opravdy až k pláči smutno. Kosové, černí ptáci, věrní a milí obyvatelé korun a křovin, poletovali v divém zmatku z kouta do kouta. Tušili, že děje se něco hrozného, viděli Herodesy s vražednými nástroji a ustrašeně křičeli. — A kam se vrhnou, až se vrátí z jara opeřenci, kteří tu měli svoje kolébky a písně tu pěli, jež povznášely, jež zahřívaly duši?

BUDOVA SVATOVÁCLAVSKÝCH LÁZNÍ.

V historické budově od roku 1870 měl svoje laboratoře a učebny histologický ústav německé university. Působívali tu koryfeové vědy, Purkyně, drahý zjev naší minulosti, Haering, výtečný fysiolog, českého národa úporný protivník. Bývalo tu živo a hlučno, rodinné slavnosti se tu konávaly, ohňostroje vypalovaly, písně zpívaly — ne však české, jež zahradou už nezahlaholily a nezahlaholí. Členové a hosté rodiny universitního professora — veselost hosti bývala někdy až provokativního rázu — dovedli si vážiti krás zahrady, na kterou zůstaly pro Čechy jenom — slavné vzpomínky!

Co krásných, co zajímavých vzpomínek víže se k těmto místům! Jsou oroseny legendami, prosluly lidovými pověstmi i přísernými kronikami, jež zrodily se tu v dobách, kdy v nedalekém sousedství věžňové leta letoucí úpěli v okovech. — Krásný kostel stojí na blízku, jenž marně čeká na svoje vzkříšení, na srázné a malebné výšině curia domini regis stávala, královský dvůr a hrad krále Václava IV., jenž rád tu přebýval. Až srdce člověku usedá, když v knihách o slavných dobách těchto míst se dočítá!

Legenda vypravuje o sv. Václavu, že z pouti se vracel a velkou žízeň pocítil, když stanul na půdě, k zániku odsouzené. Jelen nohama ze skály vody prý mu vydobyl a kníže lázně tu postavil; k studánce na památku sochu patronovu postavili. Jinou vzpomínku osvěžuje v paměti nová doba, jež významně by mohla a měla akcentovati právě dnes vzácnou idylku ze života obou národů, staroslavné regnum Bohemiae obývajících . . . V památných dnech březnových měšťan pražský Petr Faster petici k zeměpánu tu předčítal, a když požadavek o úplné rovnoprávnosti obou řečí i národností se vyslovil, zaburácela bouře pochvaly.

Duha míru klenula se tehdy nad Prahou — bylo heslo: Čech a Němec jedno tělo — Češi a Němci na ulicích se objímali . .

Svatováclavská studánka byla studnou Podskalí. Vodník tohoto kraje a lidu, jenž dle pověsti Podskalákům velmi přál a s nimi dokonce za jedním stolem v šenkovně »U krvavého hnátu« sedával, před nedávnem s Podskalím prý se rozloučil. Pod svatováclavskou lázní stará, silná zeď se střílnou bývala. Kdosi prý tam »zeleného pána« zahlédl — nakukoval šišardou do Podskalí. Pak celou noc divný bylo slyšet kvil. Druhého dne ráno svatováclavská studánka ztratila svou sílu — od té doby jenom krůpěj za krůpějí, jako slzy, ze starého, věrného pramene, jenž tisíce lidí napájel, vykapuje. Zelený pán se odstěhoval — a to bylo zlé znamení . . . Začala zmírat studánka, a nedlouho na to uhodila poslední hodinka originální čtvrti i lidu, pražskému Podskalí.

Dr. *R. J. K.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— Ano . . . je to on, pan Jungmann! Pěknou, originální vzpomínku vypravoval mně dětenický rodák, okresní hejtman v Lejči, p. Severin Lubas. Dnes zní už jako legenda, pomalu dohasínala, až zbyl jediný pamětník, jenž ji zachránil před shasnutím. Je to vzpomínka velkého stáří, ale je opředena tak roztomilým, čistě českým půvabem, že přísluší ji ve vzpomínkové třišti čestné

místečko. V Osenicích, dědině u Libáně, býval děkanem P. Beránek, u kterého hostem pobýval jeho přítel, buditel českého národa a zakladatel novočeské mluvy spisovné, Josef Jungmann. Lidé potuchy neměli, jaký znamenitý muž žije v jejich středu. Byl tak prostinký, skromný, jako osenický děkan pan Beránek. Chodili spolu na procházky do bačalských a hejkovických lesů, na polích se zastavovali, s lidem pohovořili, a proto je venkované ctili a měli rádi. Byli spolu také v Karlových Varech, kde po dnešní den ukazují se dvě tabulky, hlásající, že Beránek a Jungmann se tu léčili. Jsou vedle sebe, jsou ovšem české, a nebyly Němci odstraněny, ač všechny ostatní tabulky s českými nápisy tomuto osudu propadly.

SVATOVÁCLAVSKÝ PRAMEN.

Jungmann zemřel roku 1847 v Praze. Odehrály se tyto drobné, dnes už takřka nepostižitelné příhody za dávných a dávných dob. A přece z nich jako z modravé dálky večerního nebe zasvitla hvězdička. Psalo se mnoho o Jungmanovi, a jistě i v kraji, o němž je řeč, vyvolala ztráta velké pohnutí.

Minula řada let, a generace, která za Jungmannova pobytu v Osenicích do školy chodila, zakládala generaci novou. Nákladem Svatoboru postaven Jungmannovi na náměstí, po něm nazvaném, krásný pomník. — O Jungmannovi psalo a mluvilo se zase po vlastech českých, a zvěst o slavnosti pronikla ovšem také do dědinek, kde patriarcha prožil řadu šťastných dnů. Teprve nyní dověděli se ti, kdož za jeho pobytu význam slavného muže plně si uvědomiti nemohli, kdo že to byl Josef Jungmann, jaké zásluhy má o probuzení, o rozvoj národní naší věci.

V Dětenicích prostá panímaminka žila, s kterou Jungmann několikráte náhodou mluvil, když po svém zvyku s lidem na polích pracujícím rozmlouval. Ani na rozum ji nešlo, že by tak velký a slavný pán dovedl býti tak srdečný, tak roztomilý. Pamatovala se výborně na jeho tvář, ba věděla ještě, co s ní pan Jungmann hovořil. Čtla noviny, slyšela všude ho velebit a chválit, a když viděla, že se z kraje chystají zástupy na slavnost, řekla si, že se do té Prahy také podívá. Musí se přesvědčit, je-li to pravda, je-li to skutečně ten p. Jungmann, jenž s p. děkanem Beránkem po okolí se procházel a zejména s dětmi a s mládeží vůbec rád a milounce se bavíval. Panímáma provedla svůj úmysl a dne 15. května 1878, když v Praze za nesmírného účastenství českého národa pomník byl odhalován, tisnila se mezi zástupy. Nastala památná chvíle, spadla rouška, a na mohutném podstavci ze žuly a syenitu objevila se bronzová socha sedícího patriarchy v nadživotní velikosti.

»Ano . . . je to on, pan Jungmann!« zvolala panímáma, když ve slunečním jasu zjevila se jí milá, sympatická hlava páně děkanova přítele a společníka na procházkách osenickým krajem.

Dr. *R. Ž. K.*

— **Básník Fr. Táborský** dovršil těchto dnů padesát let svého života. Narodil se 16. ledna 1858 v Bystřici pod Hostýnem. Literárně vystoupil Fr. Táborský samostatně knihou »Básně« r. 1884, za osm let po té vydal sbírku básní »Stará komedie«, r. 1893 verše »Melodie« (nikoli, jak někde uvedeno, »Meditace« — je při nejmenším podivno psáti oslavnou stať o básníku a neznati ani titulu jeho knihy!) a po pause třináctileté r. 1906 sbírku »Hrdinné touhy«. Vedle toho psal celou řadu článků o výtvarném umění a přeložil velkou část poesie Lermontovovy (Sborník světové poesie). V poesii české má Fr. Táborský své skromné, ale pevné místo. Od prosté písně, již zahřívala moravská poesie lidová, pozvedá se až k odě a hymně. Leč tu zdá se jakoby na křídla jeho věšela se příliš tíha střízlivého rozumu a klidné rozvahy; za to pěkně zdařily se mu některé ballady, zvláště tam, kde udeřil šťastně na lidový tón; půvabné jsou některé jeho obrázky podtatranské a pozoruhodny i větší jeho básnické celky v knize Stará komedie, realisticky zachycující hemžení soudobé naší společnosti. Řeč Táborského je jadrná, místy až sukovatá, a je až ku podivu, co všecko dovede zveršovat a zrýmovati (Stará komedie), ale jeho fragmenty románu veršem mají prudký tep života vnějšího i niterného, a v jeho »Velikém

sněmu ptačím« (kniha »Stará komedie«) zvoní hojně rolniček humoru a satiry. Jeho vroucí národní cítění projevilo se nejkrásněji v některých číslech knihy Hrdinné touhy, toužící po národní očistě, svérazu a hrdosti. Přejeme básníku mnoho zdaru na další jeho dráze životní i literární.

—*a*—

= **Vodopád Giessbach.** Když se vyhrnula opona před touto novinkou Národního divadla, byli jsme všichni okouzleni. Půvabná dekorace alpského koutečku pod mohutnou bystřinou voněla zrovna pravdivou přirozeností. Vše bylo tak svátečně roztomilé, co tu pro naši illusi pořídilo umění — že se nám takřka zachtělo skočit na scénu a projít se tu k jezírku, o němž text vypráví. Také verše K. Horkého, do nichž oděl svou aktovku, hovořily tak jadrně k našim srdcím, že jsme plni zájmu dávali se vésti k duším několika osob, které drama nesou. Pan Horký starou píseň o nevěrné ženě brutálního manžela hude na obehraném klavíru francouzských triků — ani úctyhodné psaníčko, které na cestě do Číny zbloudí, neschází — ale některé pasáže povídá lahodnou formou národní poesie. Proto rádi přimhuřujeme oko, i když zaharaší dřevo v kulise, připomínajíc nevlídně: jsem jenom divadlo, šalba a neupřímná strojenost.

Proto mladý autor měl po effektní scéně mezi klamaným chotěm a svůdcem v hledišti vyhráno. Škoda, že se nespokojil s tímto úspěchem a nepátral, co by se za těchto okolností mohlo jedině státi ve skutečném životě. Ale mladý přenáhlenec chtěl nyní teprve otevřít mozky dvou hlavních osob a proto uzavřel kus — exposicí, kterou dle dobrých vzorů přece jenom je nejlépe hru začít. Tím se z aktovky stal únavný, bez mála stominutový kus — těžkopádný a — nemožný. Škoda.

Pí. Červená provedla ve hře mistrovský kus. Dala tu žíti asi osmiletému děvčeti v tak znamenitě životu odpozorovaných posách, že jsme dosud podobného nic neviděli. Slč. Grégrová byla výborná. Pánové Vojan a Želenský vyzvedli hlavní scénu nejtěžším, ale též nejúspěšnějším prostředkem: umírněnosti. P. Řada byl roztomilý. Pan Steinsberg se dobře poslouchal. *Mm.*

= **Przybyszewského »Zlaté rouno«.** Kdo zná novellistickou, románovou a vůbec moderně průkopnickou tvorbu tohoto exotického Poláka, který počal kultem umění severanského, aby se po nepříliš velkých úspěších v cizině vrátil do Polska s tím pronikavějším sebevědomím vypjatého modernisty — ten nečekal jistě ani v dramatě velkého odbočení od obvyklého dějového autorova jádra. Ve všech téměř jeho románech, ať už jsou to »Vigilie« či »Totenmesse«, »Homo sapiens« či trilogie »Na rozstaju«, »Po drodze« a »W Malstromie« — všude je to historie hodně podobná: srdce jedné ženy zdeptáno ať proradou nebo vášní milencovou či mužovou, jiná žena svedena tu manželovým přítelem — krise manželské nevěry vznáší se nade vším. I v přítomném na vinohradském divadle sehraném »Zlatém rounu« odluzuje literát Zikmund Przeslawski (p. Táborský) hysterickou Irenu (pí. Táborská), choť ředitele léčebného ústavu Rembowského (p. Jiřikovský), upoutává ji démonickým kouzlem přes všecku ostražitost oteckého domácího přítele Ruszczyce (p. Hlavatý) a přes všecek satanismus ovzduší, vyvolaný zcela analogickým prohřeškem Rembowského. Ale proti románům a novellám je tu už význačné ideové plus: nejen pouhá manželská věrolomnost, už i trest za ni. Rembowski pyká za svůj hřích úklady Ireninými, Irena Rembowského konečnou sebevraždou.

»Zlaté rouno« Przybyszewského nastudované pod přímým vlivem autorovým, bylo tvrdým oříškem pro herce, a byla to zejmena představitelka Ireny, která v těžké, složité roli hysterické ženy podala jeden z nejpronikavějších důkazů svého umění. I jinak bylo hráno s uznání hodným porozuměním pro effektní dramatické výpady autorovy, pro jeho skvělá a odvážná paradoxa i aforistická tvrzení (o ženě zejména), pro jeho neklidnou bravuru gest a pekelně zatíženou modernistickou epidemii ovzduší. Drama má několik virtuosně vržených hloubek — ba přímo závratných propastí citových — které uvedly diváka v exaltaci. Že večer nerozechvěje, nepřesvědčí, věděli znalci předem: jeť už umění Przybyszewského takové, že oslňuje virtuositou, ale pableskuje city jen spoře — jako polární záře. *E.*

= **Osiřelá stolice českého jazyka** na universitě státu Nebraska. List náš přinesl nedávno zprávu o zřízení této důležité posice českoamerické, i jmenování zámořského krajana našeho Jefferma D. Hrbka prvním professorem češtiny na universitě této v Lincoln. Přednášky o českém jazyku zahájeny tu byly počátkem roku školního i slibovali si Čechové američtí mnoho zdaru z nové národní (opravdové!) vymoženosti, jež po mnohém úsilí šťastně se zdařila. Bohužel dochází nás dnes zpráva velice truchlivá. Prof. Jefferm D. Hrbek skonal v krásném mládí dne 4. prosince t. r. i jsou naděje v něho kladené zničeny — mladý život zanikl, sotva že mohl se propracovati k metě, kde mohl své síly i schopnosti uplatniti pro dobro svého lidu. Prof. Hrbek byl vzácná povaha a mohl státi se v kulturním směru vůdcem naší mladší generace českoamerické. Rodilý Američan z českých rodičů, osvojil si v pravdě světové vzdělání, ale lnul celým ušlechtilým svým srdcem k staré vlasti svých otců, již horoucně miloval . . . Jak oblíbeným byl, o tom svědčilo veliké účastenství Čechů i Američanů o jeho pohřbu z České Matiční školy v Cedar Rapids konaném. Jefferm D. Hrbek

zasluhuje plně, abychom věnovali jemu též zde v Čechách upřímnou vzpomínku! . . . *-ites.*

— **Starý primátorský dům** »u Vejvodů« není sice ještě zachráněn, ale stalo se něco, co odůvodňuje naději, že památná renaissanční stavba nebude smetena s povrchu. O osudu domu rokovala totiž komise, která navrhla, aby bourání starobylé stavby nebylo povoleno. Ujal se jí zástupce městské rady pražské, v zastoupení soupisné komise pak vřelý zastánce starobylých krás pražských p. JUDr. L. Jeřábek, jenž přišel s praktickým návrhem, aby v domě zřízeny byly řemeslnické dílny. Poslední do boje šel konservátor p. Herain, jenž vyličil historický význam ohrožené budovy a skončil dobrozdáním, že dům jako velmi cenná památka stavitelská Praze zachován býti má. Živý a utěšující tento zájem vítáme s upřímnou radostí — byliť jsme první, kteří jsme zavčas upozornili, že nad pražským »Vejvodským domem« vznáší se Damoklův meč. *—si—*

— **Kunětická Hora.** Kdykoliv jsme k dr. Štolbovi do Pardubic zavitali, nikdy jsme neopomenuli podívat se na Kunětickou Horu, pokochat se majestátní výhlídkou do nejvzdálenějších končin našeho království. Ale smutni vracívali jsme se s pamětníka staré české slávy — lamači čedičového kamene pracovali v útrobách hory s neúprosnou, bezohlednou vytrvalostí, a turista trnul strachem, jaký bolestný pohled se mu zjeví při příští návštěvě. Mají, bohužel, ruiny našich hradů smutný osud — mnohem víc, než zub času, lidé jim ublížili. Kdyby se byli neujali Bezděžu dobří lidé, snad kámen na kameni by tu byl nezůstal — a co se dálo a bohužel děje s ruinami po dnešní den, je známo. Bralo se z nich, co se vzíti dalo — bralo se z Rábí, Okoře, Zvířetic, Helfenburka, Dívčího kamena, z Hrádku u Purkarce a j. v., a kdyby se Vandalové nebáli, brali by podnes. K pláči je člověku, vidí-li, co se stalo s Podhrádím u Jičína — ach Bože, kam bychom přišli, kdybychom měli povídati, oč jsme se sami připravili?

S Kunětickou Horou bylo zle, už i jí lamači poslední hodinku odzváněli. Ještě nějaký rok, a bylo po ní, bylo po slavné »Kunětické Hůře«. A tu mimo nadání radostná zvěst letí po vlastech českých. Přítel náš z okolí Kunětické Hory lístek nám posílá a oznamuje: »Oddychli jsme si, zajásali jsme . . . moderní červi zapuzeni, Kunětická Hora zachráněna — kámen se tu již neláme a bohdá nikdy už lámati nebude!« Hora má velké, daleko viditelné jizvy, způsobené dynamitem. Majitel panství baron Drasche postará se o to, aby i tato bolestná vzpomínka zmizela a jizvy zaceli — zalesněním a vysazením ovocných stromů. Vrch bude za nějakou dobu docela jinak vypadat — vzrostou tu stromy, budou tu sady, jež silhouettu hory znamenitě doplní. Co tím celý kraj získá, netřeba povídat. Co by byly severní Čechy bez Bezděžu, bez Trosek, střední bez Řípu, jižní bez Boubína, severozápadní bez Milešovky, co by byly východní Čechy bez Kunětické Hory? *—r.*

— **Básně Jaroslava Kvapila.** 1886—1906. Vydání definitivní.

Po dvacátém roce své literární práce Jaroslav Kvapil přistoupil k revisi veškerých svých sbírek lyriky a po revisi té vydal definitivní soubor svých poesií od r. 1886—1906. Mnohé číslo sbírek jeho básnických — zvláště starších — padlo za obět přísné autokritice a trochu snad i plánu knihy, některá čísla přemístěna do jiných cyklů, jiná objevují se s jinými tituly, ano vynechány i předmluvy, motta a s nimi též krásný list Jaroslava Vrchlického K růžovému keři. Kniha presentuje se jako pěkný a harmonický celek, ale tím, že vyloučeny z ní leckteré kusy starší, jež se tónem a motivem od pozdějších, takořka jen na jedné struně hrajících, odlišují, stal se soubor místy trochu jednotvárný. Jednotlivá čísla zachovala si až po dnes půvab čisté a ryzí formy, lahody slova i rythmu, teplo vroucího citu. Čím dále — v souboru lze to dobře stopovati — přibývá poesii jeho vážného nazírání na život i práci, vnitřní hutnosti a hloubky. Škoda, že Jar. Kvapil nepřistoupil ke skutečnému souhrnnému vydání svých básní — kniha, tak jak jest, jest spíše bohatou anthologií jeho lyriky — jeho básnická evoluce mohla býti ještě patrnější. Nový je v definitivním vydání jen cyklus poslední, Závoje, obsahující řadu krásných čísel tichého stesku, marné touhy a resignace.

—a—

— **Zdraví Lidu.** Časopisů u nás vychází několik set, zvláště venkovských politických listů je dlouhá řada. Nelze popříti, že nový list, třebas měl program a účel, jakému dosud žádný list u nás věnován nebyl, bude míti těžkou práci, třebas obíral se vědou tak populární, jakou jest zásluhou četných lékařských spisovatelů (vlastně zásluhou obrovského díla záchranného, které v posledních desíletích vykonalo), zdravotnictví. Odhodlá-li se řada lékařů vydávati list takový svým nákladem, je to nejen důkaz velikého nadšení pro práci, ale i důkaz pevné víry v její zdar. Dr. K. Bulíř, dr. Vrat. Kučera, dr. D. Panýrek a dr. J. Šimsa vypravili těmi intencemi vedeni, aby vědomosti zdravovědné a lékařské pronikaly rychle a vydatně do lidu, nový časopis »Zdraví Lidu«, v němž zajímavým způsobem řada vynikajících spisovatelů (v prvním sešitu prof. Thomayer, prof. Chodounský, dvor. rada dr. Dvořák a četní jiní) pojednává, a dle jarého, účinného provolání v čele listu položeného pojednávati bude o všem, co z lékařství laik vzdělaný i prostý věděti si žádá a věděti musí. Nepatrné předplatné 8 K za 12 dvouarchových sešitů velké osmerky (administraci přejal dr. Vrat. Kučera v Praze, Řeznická ul. č. 14) a všestrannost obsahu (list má v prvním sešitu

9 původních prací a 13 zajímavých rubrik redakčního rádce v to počítaje) zasluhuje, myslím, širšího kruhu čtenářstva. Vzhledem k tomu, co pověděno — už práce prof. Thomayera »Osudy souchotinářů« by zasluhovala, aby byla všude čtena, rovněž odhodlaná slova prof. Chodounského, namířená proti nerozumnému živení se t. zv. sílicími přípravky, a neméně i lidumilné dílo ředitele porodince a nalezince dr. Dvořáka, zasvěcené ochraně dítěte nemanželského, osiřelého atd. — zasluhuje býti list ten doporučen vřele čtenářstvu, které má v oblibě vážnou, životu a jeho zájmům prospívající četbu trvalé ceny. *u—a.*

— Žofka Kvedrová-Jelovšková: Vesnické povídky. Jsou to vesměs velmi vážné práce a některé z nich, na př. Dřevorubci a V horách, vlastně ani nejsou povídkami. Tím však nechceme říci, že jsou méně poutavé nebo cenné, naopak, pro jejich opravdovost a zajímavost vážíme si jich nejvíce. V nich, podobně jako též v článku Misie, spisovatelka staví nám před oči jednotlivé skupiny lidí tam v hornaté Krajině a v Přímoří a dává nám nahlédnouti až do největších hlubin jejich duše. Vidíme, jak Krajina se svou zvláštní přírodou vytvořuje si opět své zvláštní lidi. Nejvýznačnější je to tam v horách, pokrytých hustými lesy, kde v malých vesnicích žijí lidé samotáři, zamlklí a krátkých slov. Jejich pohyby jsou zdlouhavé, na jejich tvářích leží stále týž výraz. Zdánlivě jsou tupí, zabednění, ale zatím jsou citliví, stále ponoření v těžké přemýšlení a chodí sehnuti, jakoby nosili na ramenou těžké břímě.

K těmto lidem spisovatelka budí naše sympatie. A získává si nás právě tou opravdovostí, neboť nikde nedoprošuje ani nedovolává se pro ně našeho soucitu, naopak, odhaluje jejich stinné stránky, kárá je a bezděčně dosahuje toho, že přece s nimi živě cítíme, a probouzí v nás touhu podivati se do těch lesův, do těch hor a na ty kamenité svahy přímořské, kde žijí tak zvláštní lidé.

V ostatních šesti pracích převládá již belletrie, hlavně v povídkách Vesnický román, Na statku a Mia carissima, ze žádné však nemizí ovzduší a neztrácejí se barvy prostředí, do kterého je spisovatelka položila.

Kniha vyšla v Ottově Laciné knihovně národní a bez odporu náleží k jejím lepším číslům. *Ds.*

— Slovenská knižnica jest název sborníku zábavných a poučných spisů, který loni Fr. Votruba v Pešti počal vydávati. Došlé nás dva svazky prvého ročníku obsahují Tři rozprávky od Jana Čajáka a Smutné nôty od Josefa Gregora Tajovského. Pokud z knih těchto můžeme souditi, přispěje Slovenská knižnica měrou nemalou k potěšení a posílení ujařmeného lidu slovenského. Tři rozprávky jsou sice práce belletristické dobrých tendencí, ale i v nich spisovatel touží ústy jednoho ze svých hrdin: »Ó Bože! smiluj se nad l'udom týmto; stoj pri ňom; daj mu sily v borbe životnej. Povzbuď v ňom ľudí, ktorí by opravdove, neziština pracovali za blaho a pozdvižení jeho!«

Smutné nôty popisují v třinácti kapitolkách politické a národnostní poměry na Slovači. Slovy neohroženými spisovatel kreslí zajímavé obrázky o pověstných volbách maďarských, slovy tak prostými a přirozenými, že není možna pochybovati o jejich pravdivosti. Kromě toho »Smutné nôty« působí na nás dojmem, že spisovatel ani nedoufá a proto se nedovolává něčí pomoci, volá jen ke svým lidem, burcuje a napomíná, aby se probudili. Na příklad volební článeček Až do smrti končí se tímto vyzváním: »My bojujme za všeobecné volebné právo, poznávajme seba, silu svoju; poznávajme svojich ľudí, ale aj svojich nepriateľov, aby nás, ako dosiaľ po sto, nevodili potom po tisícich na jatku. Přemýšlejme, ako je s nami po maďarsky, a ako by mohlo byť po slovensky . . .«

Přátelům věci slovenské doporučujeme. Knížky jsou netoliko zajímavé, nýbrž i zcela srozumitelné, a bude jenom na prospěch, všimneme-li si více svých bratří pod Tatrami. *Ds.*

— Josef Uher: Má cesta. Črty a básně. Všechny ty drobné črty, počtem třicet, jsou vlastně básněmi v próse, a rádi přiznáváme, že pěknými básněmi, do kterých spisovatel hojně vložil svého nevylhávaného citu a hloubavého přemítání. Je to řada vesměs vážných záchvěvů autorovy duše, a každý ten záchvěv nuti nás zastaviti se a také přemýšleti. Čtouce knížku Uhrovu máme dojem, jakobychom se dívali na život také vážnějšima, při tom však pronikavějšíma očima, které nyní čím dále určitěji vidí to, čeho před tím nepostřehovaly. Již to, že nabádají čtenáře přemítati, doporučuje črty Uhrovy, které jistě zanechají mnoho třebas někdy přitrpklých, přece dobrých dojmů. Proto také upřímně se těšíme na další práce z Uhrova pera.

Kniha vyšla jako premie Klubu přátel umění v Brně. *Ds.*

Ročník VI. číslo 18. vydáno dne 24. ledna 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplacen se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

Jan Červenka.

Zemřel 24. ledna 1908.

áte pravdu, my básníci někdy rádi zakoketujeme si s posledními věcmi člověka, i když jsme zdrávi jako »buci« — a ono to někdy na nás trhne tak záhy, tak nečekaně. Pochybuji, že by byl Jan Červenka vážně pomýšlel na smrt, když napsal v jednom ze svých »trilků«:

Mně dostačí, že nejsem více sám,
že žiju pro děti mne milující
a několik že dobrých přátel mám,

již k rakvi mé mi — S Bohem!
— přijdou říci
a večer vzpomenou mne při sklenici

a politují: — Nu tak, už je tam!

A dnes už je to vše krutou, bolestnou pravdou. Ano, už je tam! Odešel Klose, odešel Škampa, a nyní z téže generace odchází i Jan Červenka, básník ryzí, ne velké produktivnosti, ale sympatický a milý. R. 1879 v Květech a Lumíru odbyl si svůj literární debut původními verši i básnickými překlady a již roku 1883 vydal první svou sbírku básní Amoroso (nákladem vlastním), jejíž hojná motta ukazovala ke zvláštní zálibě jeho v poesii španělské. Po »Amorosu« přišly dva svazky prosy: Novelly (1884) a Dětské kartony (1885), a rok po té nová kniha veršů Ztišené vlny (1886). R. 1891 vydal knihu básní Písně Závišovy v nádherné úpravě s illustracemi Maroldovými a pak na dlouho se odmlčel. Jen sporadicky objevovaly se krátké verše jeho v časopisech. Ty sebral spolu se staršími pracemi, v knize dosud nevydanými, později ve sbírku Babí léto, jež vyšla r. 1901. Mimo to napsal veselohru Opuštěný a drama Hodiny, jež obě provedeny na Národním divadle, vydal krásný překlad Calderonova Soudce Zalamejského ve Sborníku svět. poesie a před tím již Bequerovy Legendy. Ukázky z poesie tohoto španělského básníka uveřejnil v časopisech. To je celý literární odkaz Jana Červenky, ne velký počtem knih a děl, ale odkaz pravého poety.

V poesii byla to láska a příroda, k nimž nesly se skoro všechny jeho vzněty a touhy. Jeho Amoroso je na rozdíl od většiny prvních knih básnických, knihou šťastné lásky, a jen na samém jejím konci srdce si zavzlykalo. Jinak sneseny tu všecky květy a barvy, všecka světla a vůně, aby vystižena byla krása milované ženy, poesie jeho je tu plna graciesních obrazů, nápadů a šelmovství lásky, její hry a úsměvů, jakoby básník ne moderní, ale básník'rokoka toulal se to s mladou damou šeřeným parkem a skládal na ni galantní madrigaly. Poesie takového rázu nejde nikdy příliš do hloubky, ale za to forma Amorosa byla skvělá. Přečetl jsem si ji nyní po letech znovu a myslím, že až podnes nemáme mnoho knih

tak opravdu krásných, křišťálově vybroušených, lahodných a hudebných veršů. A ta krásná a čistá forma v jeho poesii již zůstala, když náplní zářícího toho poháru nebyla již sladkost lásky, ale když ve Ztišených vlnách ozvaly se již hlubší tóny, v nichž kvílelo srdce a hořela básníkova horoucnost prudkým žárem, když do číše jeho kanuly kapky jedu a žluči. V Ztišených vlnách projevil se teprve celý jeho temperament, prudký a vznětlivý. Vím sám od něho, že se trochu ostýchal pro tu horoucnost svého citu, a že to byla hlavně příčina, proč utekl se ve své další knize erotiky, ve svých Písních Závišových, pod masku troubadura, ač básník moderní projevuje se tu již tím hořkým smíchem ironika, v nějž obrací se u něho často výkřik bolesti nebo laškující veselí. A vtipem a břitkostí a capricciosními nápady jiskří a zaznívá to více sarkasticky než elegicky i v Babím létě.

K jeho vtipným a v ostrou pointu vyhroceným nápadům výborně přiléhá forma jeho »trilků«, kterou si sám utvořil. Skládá se z pěti slok, z nichž první má pět veršů a každá následující o verš méně, takže báseň končí jediným veršem. Jeden rým první sloky opakuje se v sloce druhé a také další sloky jsou rýmy navzájem svázány. »Trilek« pěkně se mu osvědčil již v Amorosu, kde posledním veršem prokouknouti mělo hravé šelmovství lásky; zde je pln gracie a koketního půvabu, ale ještě více hodil se mu v Babím létě ve střihu ještě nenucenějším a řešnějším pro žahadlo vtipu a sarkasmu. Byla to »jeho« forma, jejíž objev nedal si vzíti. Když po letech p. Holý ve svých Skokádách trilek napodobil, ulevil Jan Červenka hořkosti své trilkem:

V skleníku mé duše jste mi vykličily,
teplem svého srdce jsem vás hřál,
krůpěje mé krve rosou vaší byly,
každý lístek žhavým leskem plál, —
z ohně nadšení jste barvy svoje pily.

Přišel cizí, jenž vás neznal dřív,
setřel vaši barvu, listy potrhal,
v jinou půdu vsadil, jiné jméno dal,
směle vystavil vás na odiv.

A tu vyškolená, věčně slavná jury,
přísná, spravedlivá, zvedla hlas,
— Original! — řekla, zakroutila kníry.

Pojďte moje květy, nedám si vás vzít,
stopu svoji vámi značenu chci mít.

Pojďte, ať vám barvu vrátím zas.

Vedle erotiky je v díle jeho trochu intimních vzpomínek, trochu reflexe o životě, štěstí a smrti, hrst veršů věnovaných přátelům, řada básní Pole krve, které měly býti kdysi knihou Vojenských písní, v nichž tu kratkou epikou, tu obrázkem neb lyrikou sytými barvami líčí útrapy války, oslavuje padlé hrdiny a protestuje proti nelidskosti bojů, nejvíce však maleb a kreseb z přírody. Již v Amorosu bylo několik delikátních a jemných naladových krajin, řada jiných umístěna ve Ztišených vlnách a něco málo i v Babím létě. Zejména krajiny s klidnou hladinou řeky, vroubenou starými vrbami jej znovu a znovu lákaly, byť Jan Červenka jako kdysi Izaak Walton nejen básníkem, ale také náruživým rybářem, jemuž nade vše byla místa (Babí léto),

kde proudí voda průsvitná a čistá
pod klenbou stromů stinnou, šumící
a malý hoch kde sedá s udicí.

Obě knihy prosy Červenkovy přinášejí řadu obrázků a krátkých novell ze života velkých i malých (Dětské kartony) a nezapírají péra poety, jenž nikde neklesá k banálnosti, nechť líčí i scény ze světa bídy a zločinu, a jenž upoutává tu měkkostí svého soucitu, tu výjevy až dramaticky vzrušenými, jež kreslí sytě a s celou vášnivostí svého temperamentu. V posledních letech chystal se k novému cyklu své prosy »Comi rybář vypravoval«, jeden půvabný obrázek z něho přinesl Máj v 1. čísle svého prvého ročníku, ale kniha ta již nedopsána, jako nedokončeny zůstaly dvě jeho práce dramatické, k nimž zasedl si po provedení svých dřívějších her »Opuštěného« a »Hodin«. Úmorná práce konceptního úředníka brala mu po leta nejkrásnější chvíle, kdy oddati se mohl poesii (»Za dlouhých nocí doma verše píši — a za dne všední prosu v kanceláři«), a pak nadešla dlouhá churavost a nemoc.

Šedivíme, a než zvíme,
bude po všem všady.
Zmizíme jak hrstka prachu,
ale srdcem, starý brachu
zůstaneme tady!

napsal Jan Červenka před lety svému příteli J. Antošovi. A věru srdce Červenkovo, uložené v jeho knihách lyriky, nechť si odešel, tu mezi námi zůstane. Po letech ještě bude tam slyšeti vřelý a prudký tep srdce básníkova.

Ant. Klášterský.

KAREL LEGER:

Terezín.

uše davu! Zjistili a probádali její záhady duchaplní esayisté, její povahu i složky její, podmínky vzniku jejího vyšetřili a logicky dokázali. Jak roste v mnohohlavých zástupech, v tlukot srdcí se vtělí, překotným nárazem vybuchne. Ale nevěřte, není jí! Ne duše davu, duše jednotlivců se to ozývá. Utajené choutky, necnosti, dětinské nadšení, nevyřčená přání, pověrečný fanatismus propukají, když jednotlivec vidí, že v té chvilce nemusí se za ně stydět, že nestydí se soused. Všichni křičí, křičí taky, vylévají si zlost na někom, on také přidá své políčko ze závisti, ze žárlivosti, která docela utajená skromně ležela někde v koutku srdce. Zítra snad vše zapře, bude se červenat, výčitky si činit, že prozradil, o čem nemá nikdo vědět. Jen co se ozývá v duších jednotlivců, ozve se výkřikem davu.

Valí se ulicemi demonstrující zástupy, ozývají se písně, výhrůžky, křičí. V tom na konci ulice zableskly se bajonety. Kdyby jen deset lidí z těch tisíců mělo za mák odvahy, množství by se vrhlo na bajonety, ale poněvadž v hloubce srdcí všech těch hlučících ukrývá se strach a bázeň, utíkají tisícové s řevem a jekem před několika strážníky.

Jde processí, v planoucím slunci hoří jásavou směsicí barev šaty žen. Starý děda předříkává modlitbu k Panence Marii. Došli ke kříži mezi lipami, pod křížem obraz Kristovy matky sedmibolestné. »Vyhnaní synové Evy k tobě voláme, k tobě vzdycháme« — modlí se předříkavač a s pláčempadají na kolena, čela sklánějí k zemi šedivé matičky, děvčata modrooká, vzlykotem zachvívají se ňadra, křečovitě sepjaté ruce zvedají se k obrazu. Jeden pocit zmocnil se všech, vědomí lidské bídy, záchvat zoufalé bolesti do prachu stiskl čela jejich, s ulevuje . .

Ve všech prsou ta bolest.

Jen předříkávač lhostejně stojí uprostřed davu, modrým šátkem otírá čelo, starou tabatěrku spokojeně otevírá. Nejslabší ohlas bolesti vzlykající kolem, v jeho duši se neozval. Scházela v ní struna, která v té chvíli rozechvěla se vzlykotem v prsou všech k Matce Orodovnici, — scházela v ní víra. Prsty ponořil v tabatěrku — kde byla duše davu, aby také s ostatními sklonila v pláči a naříkání plesnivou jeho lebku?

Důstojník, který se před lety účastnil výpravy v Číně — docela nezáleží na tom, jaké národnosti a ze které armády byl — vyprávěl: »Viděli jsme, jak vojáci naši z polosbořených budov vynášejí plné náruče skvostů, uměleckých drobnůstek. Z počátku za laciný peníz kupovali jsme od vojáků — či od nich přijímali jako dar, ale za nedlouho nestačilo nám to, a když jsme vešli do jakéhosi výstavného dvorce, my všichni vrhli se do vnitř a brali, co se dalo.« Vyprávěl a dodával s dobrodušným úsměvem: »Nemějte mi za zlé. Tehdy zmocnilo se nás šílenství. Nebyli jsme zodpovědni za to, co činíme, — byli jsme pouhými částicemi běsnícího davu. Snad se v nás tehdy ozvala krev našich pradědů, kteří s barbarskými houfy plenili v římských chrámech a palácích.« — Možno — ale v nich to bylo, tajně pod povrchem gentlemenů dřímala už ona choutka po plenění a loupeži.

Vzpomínám na Terezín, smutnou pevnost v polabské rovině, přestárlou, zapadající v rozbahněných příkopech s čarokrásnou silhuetou českého Středohoří na severu.

V letní podvečer (ke konci srpna bylo, před patnácti lety), řada vojáků, většinou záložníků, vešla do bran, spousta modrého sukna, třpytivé ocele a řemenů, pohybující se v taktu s vířením bubínků. Dav, který nemá jednotnou duši, ale jednotné komando. Možno říci, že komando tu nahražuje duši. Přestane-li komando, zůstane dav bez duše i bez rozumu.

Vehnali modré řady s vřeskotem povelů do kasáren a kasemat, do páchnoucích a vlhkých děr v cihlových starých hradbách nízko nad bahnem příkopů, kde místo oken jsou úzké střílny, kde myši vyhlodávají bochánky chleba a žáby se plazí.

Komando umlklo. Vojáci s křikem a kletím hledají si místa na stuchlých slamnících, odkládají svoji výzbroj, protahují se proklínajíce příšerná doupata, kde hnízdit s pavouky a jinou havětí mají po čas vojenského cvičení. Zvířil se prach z hliněné podlahy, zápach stuchliny pálí v hrdlech, muži vztekle trhají a rozpínají spony řemenů, odhazují břemena s ramen a zad, pušky zavěšují a všichni dusíce se pod těžkým klenutím vyběhli ven na vzduch, ven z hradeb a z příkopů, ze zdí kasáren. Vyběhli, oddychovali, otřepávali se.

Byl vlažný večer, slunéčko zapadlo, zažloutlý přísvit rozléval se ulicemi, hrál na oknech. Ostře v pronikavém osvětlení rýsovala se střízlivá průčelí erárních budov, báň kostela i daleko za řekou témě Radobýlu.

Dav záložníků naplnil ulice, jako mravenci se rozběhli mladí i staří.

Hovor jich zněl hrubě a bezohledně, smích byl jaksi nepravý, vynucený, jenom nadávky byly upřímné. A nebylo znát, kdo hovoří, kdo se směje, voják jako voják, jeden menší, druhý o hlavu vyšší. A ten či onen má na odřených výložkách bílé hvězdičky.

Několik známých potkalo se uprostřed ulice, ve hloučku stojí. »Kam půjdeme? k »raku« či k »žábě«?« zeptal se s úšklebkem štíhlý četař s černými vousy, s jemnou pletí. Ostatní se smáli.

»Chceš si zahýřit na vojně, Marku? Doma jsi pod komandem, znám to, sem paní matka nevidí!« dráždil četaře malý zavalitý mužík s jednou hvězdičkou.

»Marku! Marku!« přes ulici zavolal nějaký lamželezo desátník ramenatý, osmahlý, s čepicí k levému uchu staženou. Zdálo se, že si byl schválně vybral oděv nejošumělejší, k tomu nohavice byly o nějaký decimetr kratší než nohy. Celkem představoval pan kaprál figurku dosti komickou.

»Pojď sem, Křepelo!« vítal jej četař. »Na zdar! tys také zde?« Stiskli si ruce. »A tady samí lidé, s kterými možno hovořit našinci. Zde professor Milan, zde Záruba, úředník státních drah, Prokeš, assistent z cukrovaru v P., malíř Vojta, zde —«

Muž, ke kterému četař Marek se obrátil, vztyčil se po vojensku, salutoval a odříkal: »Poslušně hlásím, infanterist Anton Stehlík, od osmé kompanie. Co je ti, Marku, platno jsi-li v civilu doktorem práv, když na tebe pověsí erární mundur? Co bylo, bylo, teď jsme ojáky, jak říká náš hejtman, a lidmi staneme se až za tři neděle.«

»Já jsem Pik, Eduard Pik, účetní vekoobchodu Bondy a spol. ve Vídni!« přihlásil se ještě maličký židáček, který celý nějak zapadal v široké bluze.

Přichozí kaprál se poklonil všem. »Desátník Křepela. Vedlejší zaměstnání: auskultant okresního soudu v B.«

Přidružil se ke hloučku.

»Kam půjdeme?« zeptal se Marek.

»Tam, kam ostatní!« odpovídal Stehlík. »Jme vojáky, co je nám do světa. Pojď, Marku!«

Vykročili se zapálenými doutníky, s čepicemi k uchu pošinutými. Zmizeli v davu.

Malíř Vojta s professorem Milanem ubírali se zvolna za nimi, — byli dobrými kamarády, před lety sloužili jako dobrovolníci. Vídeňák připojil se k nim snaže se udat několik velkoměstských anekdot.

Professor pokašlával chvílemi, otřásal se zimomřivě. »Jsem churav,« postěžoval si, »neuznali mne, když jsem se hlásil. Ostatně nedivím se lékaři — vím, je to pouhá nervosa. Fi! všechno, čeho se dotknu, hnusí se mi —« Zachvěl se a skrčil ramena.

»Trochu resignace na několik dní!« chlácholil jej Křepela, zdravý a silný.

»Je to svinstvo!« mínil Vídeňák, »ale přijedeš domů, půjdeš do parní lázně, kartáčem to svinstvo smyješ a budeš zase člověkem. Mýdla je dost. Náš velkoobchod Bondy a spolek —«

»Hleďte, jaké krásné osvětlení! jaký vzduch! Kříž na Radobýlu, letící obláčky nad ním do zlata rozžhavené —« Najednou zahoroval malíř uchopiv professora za rameno. Z ulice bylo vidět v dálce několik divně ozářených zelených vrchů.

I professor zadíval se tam. Nervosně se otřásl. »Nač se dívat k ozářeným výšinám, když —« Nedopověděl, pokrčil rameny. »Kam jdeme?«

Šli s proudem, kam ostatní. »Ale vždyť je tu prasprostá krčma!« zděsil se professor. Všichni se mu zasmáli.

»A co chcete, professore?« přes rameno prohodil Stehlík s trpkým cynismem. »Jsou tu nejhezčí holky, vyptal jsem se. Jen za mnou. Zde nás nikdo nezná, voják jako voják, všichni vojáci. Myslíte snad, že jste professorem? Zde se nemusíte stydět.«

»Stydět se je případné slovo!« zamumlal Křepela. Stehlík s Markem vešli do osvětlených dveří.

»Tam přece nepůjdeme?« rozmýšlel se professor. »Nejraději bych lehl a spal — všechno zaspal, ale tam pod zemí v kasematech člověk se dusí —« Rozkašlal se.

»Jaká sprostá putyka!« odplivl Vídeňák. »Měli byste vidět u nás ve Vídni —«

»Pojďme na Radobýl, tam ke světlu!« horoval snílek malíř. »Chtěl bych se tam toulat do noci, do rána —«. Zapomněl na skutečnost. Vysmáli se mu.

»Putyka! svinstvo!« ještě prskal Vídeňák a přece vešel.

»Najdu si nějaký lepší hostinec,« rozhodl se Křepela. »Chci ve slušné místnosti se navečeřet jako člověk přece.« (Pokračování).

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

V milém kraji po letech.

V pestré masce podjeseně
přírodo ty zádumčivá,
co se něhy sladké skrývá
v počasů té nové změně!

Přišel jsem zas, poutník chudý,
v známé ty a milé kraje,
kde strom každý i list hraje
upomínkou v moje trudy.

Kráčím kolem známých plotů,
jakbych hledal svoje mládí;
Kentaura to cvalem pádí
s marnou touhou po životu!

Mroucí květy, keřů třásně,
těžké stromů baldachyny!
bližící se nocí stíny,
trosky věčné, krásné básně!

Ano, trosky . . . kudy kráčím,
mládí bylo . . . Kentaur cválá . . .
cestou svou . . . cit žhne a sálá . . .
darmo! — kruh svůj dále vláčím.

Písně.

I.

Až budeš chtít — ty přijdeš již
tak mezi druhou, třetí,
ve setmělou mé jizby tiš
jak šedá můrka vletí,
a nedotkneš se střevíčky
ni parket, jak let včeličky
se sneseš ke mně potichu,
z mých retů píti kalichu
mém vroucím ve objetí!

A odejdeš — a přijdeš zas
jak pravé, boží dítě,
a v jitra první stříbrojas
po špičkách na úsvitě
mne vyvedeš tak pomalu,
a jen z tvých retů koralů
pít budu všecko v chvílích těch!
však zatím tiše snít mne nech,
prst na své rty vlož hbitě!

II.

Půjdem ještě, byť i s chvatem
krajem tím a pěšinou,
obláčky kde hoří zlatem,
než se v mlze rozplynou,
smutně přísně kde se v nebe
tyčí štíhlé topoly,
půjdem zakotvení v sebe
v kraj, kde nic již nebolí?

Nevím, jestli měl bych síly
krajem tím, tou cestou jít,
maska zhynu, měsíc bílý
kdy lesk mdlý stře na pažit,
každé trávy na osině
těžká slza leží tam,
věř, šli bychom v samém stíně
ne víc v sobě, každý sám.

Nechtěj nikdy vraceti se,
kde jsi rozkoš lásky pil,
nebi rvát, co vzalo, mstí se
tam, kdes jednou šťastný byl.
Nechtěj nikdy opakovat
blaho dávno zašlých dnů,
nech ten kraj, tu cestu plovat
pouze zrcadlem svých snů!

OHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

pravdu, ačkoliv není od toho daleko.«

Překvapeně se naň podívala, bezděčně se pousmála a zadivala se pozorně kamsi do dálky.

»Musím domů, pan doktor brzy přijde,« řekla pojednou a než mohl cosi říci, utíkala zahradou. Pozoroval ji s úsměvem a cosi radostně rozjařeného zahřálo jeho srdce. Vzpomínal si, jak hněvivě mu vyčítala jeho zasnoubení a jak všecka oživla, když jí vysvětlil, nač myslil. Také to mu napadlo, jak byla rozezlena, když vyslovil podezření, jakoby na Skřivana myslila. Ne, nemyslí naň, lituje ho pouze, poněvadž asi nahlédla do jeho zápasů a přesvědčila se o jeho skrovných příjmech. Jakási radost ho opanovala, že nemá Skřivana vroucněji ráda než jako přítele, se kterým se denně stýká, ale jenž je jí lhostejný. Čistá radost z duševního uklidnění jím zahýbala a vše kolem se mu zdálo blízké a milé. I ten kraj, který mu nedávno ještě připadal nudný a nepěkný, jakoby v jiném osvětlení se mu ukázal, jakoby teprve nyní postřehl krásy jeho okolí. Bylo mu, jakoby se po nudném vojenském životě nadýchal hojivého vzduchu přírody, jež ho vždy k sobě vábila zvláštním kouzlem, jež v jejích zjevech a náladách vyciťoval. Začal polohlasem prozpěvovat nějaký veselý popěvek, který pochytil od vojáků, když si jím ukracovali pochod. Ale vzpomenuv si, že k rozmarnému popěvku patří hrubá slova, na ráz se zamlčel, aby snad někdo, zaslechnuv to, nedomníval se, že také slova zpíval. Ohlédl se starostlivě a nikoho nespatřiv, pousmál se a vyšel z besídky projít se pod stromy. Dlouho nechodil. Brzy na to objevil se doktor Skřivan a mířil k němu. Usmíval se rozpačitě, jakoby už Bohdan věděl o jeho dnešním úspěchu.

»Dlouho nepřicházím, zdržel jsem vás dlouho od jídla,« povídal jaksi přátelsky.

»Nikoliv, nemám ještě hladu. Domnívám se, že se nám zde v zahradě bude lépe jíst, než uvnitř.«

»Zajisté, já také jsem rád, mohu-li užít trochu zdravého vzduchu. Neříkal zde ještě nikdo, jak četnou jsem měl dnes ordinaci?«

»Ne. Snad naposled pan Kulhavý už agitoval?«

»Asi. Pět pacientů mě navštívilo. Takové číslo jsem neměl, co jsem v Kraňově. Tři z nich přišli s vyřízením, že je posílá pan Kulhavý. Teď teprve dovedu ocenit vaši radu a pomoc. Půjde-li to tak dál, nebudu mít nač si stýskat.«

»Jsem velmi rád, že jsem bezděčně vám prospěl. Arci, svět je podivín, kterému se musí vyhovět, ať už je to sebe pošetilejší. Zápas o existenci neušetří žádného stavu a proto s chutí do boje. Doufám, že než odjedu, budete mít vyhráno.«

»Snad tak brzy neodjedete.«

»Čtyři týdny nejsou dlouhá vzdálenost a utekou dřív, než se člověk naděje. Slečna Jana už nám nese večeři. Víte-li, že ještě před mým návratem byl tu již Váš pan kolega a svědomitě sdělil všechno, o čem jsme hovořili?«

»Tomu se nedivím. Vykonal tuto pouť asi do všech místních hostinců. Obávám se, že až se doví o mých četnějších pacientech, bude se mstít.«

»Nebo přijde k náhledu, že bude líp jít do ústraní dřív, než bude úplně opuštěn. Jen se hned všeho nelekejte, bázeň je špatný pomocník, viďte slečno Jano.«

»Nevím, o čem hovoříte. Já sama se ničeho nebojím.«

»Nu, nu, nedělejte se tolik hrdinskou,« vytýkal Skřivan.

»Nedělám se ani bázlivou ani hrdinskou, ale vám by neškodilo, kdybyste měl víc odvahy. Nebýt pana poručíka, seděl byste někde v koutku a lekal se, aby vás nikdo neviděl. Uhlídáme, jak si budete počínat, až pan poručík odjede.«

»Přála byste si, abych už brzy odešel?« ptal se zkoumavě. Podívala se naň pozorně a neodpověděvši, chvátala do hostince, aby přinesla, co ještě scházelo. Skřivan se tiše zasmál a Bohdan stržen jeho veselostí, přidal se k němu.

»Slečna Jana opravdu nezná bázně,« řekl vesele. »Nikdy bych byl nesoudil, že je v ní tolik mužné odhodlanosti a prozíravosti.«

»A ještě ji ani zdaleka neznáte!« povídal Skřivan jaksi neobyčejně vřele. »Takových děvčat je málo.«

Bohdan se naň pozorně ohlédl, ale neříkal nic. Zamrzel ho ten vřelý tón. Proč s takovým nadšením se o ní vyjadřuje? Nemá přece žádného práva domýšlet se, že by on jediný ji znal a oceňoval. K tomu si asi myslí, že snad Jana nějak zvláštně naň pohlíží a kdo ví co pro něho cítí. To je mýlka, holenku, prolétlo mu téměř škodolibě myslí, já vím víc,

než ty se domníváš. Soucit a láska jsou velmi rozdílné pocity a obyčejně se vylučují. Podivný úsměv mu na rtech polirával. Posadil se v besídce, aby viděl ke vchodu a spatřiv Janu, důvěrně přátelsky ji vítal. Za ní objevila se Liduška, přinášející příkrmy. Naklonila hlavu, aby mohla se podívat na Bohdana a spatřivši, že má dosud květ, spokojeně se usmála. Jana zručně upravila stůl a vybídla pány, aby večeřeli. Potom chystala se odejít. Ale Bohdan ji zadržel. Prosebně ji žádal, aby neodcházela a v besídce se chvíli posadila. Vymlouvala se, že právě tuto chvíli je v hostinci nejvíc práce a že přijde, jakmile budou hosté v restauraci jídlem obslouženi. Liduška čekala, že ji také vybídne a když tak neučinil, uraženě cupala za sestrou, vyčítajíc v duchu Bohdanovi, že je nevděčný a nepozorný.

Teprve po chvíli, když přinášela pivo, všiml si Bohdan jejího smutného výrazu. Vzal ji za hubenou ruku a jemně ji přitáhnuv, donutil, že se také ke stolu posadila. Radostně se zapýřila, tvrdila, že musí chvátat domů, že jí tam nezbytně potřebí, když však Bohdan lichotivě ji po ruce pohladil a řekl, že by mu toho bylo líto, zůstala sedět všecka pyšná nad důkazem přízně páně poručíkovy. On i Skřivan začali s ní žertovat a Liduška všecka rozjařena vykládala své naivní názory. Záhy však ozvalo se od domu její jméno a vyskočila všecka polekaná, aby napravila svou chybu. Jen se ještě do besídky ohlédla a už zmizela jako motýl.

»Roztomilé dítě,« povídal Bohdan.

»Ano, je opravdu roztomilá. Až bude v letech sestřiných, bude svůdně půvabná.«

»Přejme jí, aby zůstala dlouho dítětem. Prožívá nejbezstarostnější dobu svého života a nikdy už jí nebude nic tak rozkošně slušet, jako její nestrojená něha a mládí.«

Jana přišla, jak slíbila. Nenuceně se posadila a aby nezahálela, sáhla do krabice pro začatou ruční práci. Záhy hlaholila besídka hovorem a žerty. Jana musila napnout veškeru svou dovednost, aby se dnes uhájila útokům obou. Skřivan ku podivu oživl a jakoby potřeboval něčím svému rozradostnění ulevit, připojoval se k žertům Bohdanovým. Jana dívala se naň s udivením, ale třeba někdy ji dráždilo jeho prudké útočení, přece se přemohla a nijak příkře ho neodmítala, jakoby se bála zakřiknout jeho probouzející se oživení. Čím více Skřivan žertoval, tím málomluvnějším stával se Bohdan. Cosi ho mrzelo, otravovalo mu radostnou chvíli a nutilo ho ke vzdoru. Samé Janě bylo to nápadné a několikrát pozorně se naň podívala. Vidouc však, že Skřivan nic nepozoruje, byla na oko lhostejná a vyhýbala se všemu, co by Bohdana popudilo. — —

Podobné náhlé změny v chování Bohdanově přiházely se potom téměř každodenně. Zvykl už v Kraňově, na domov vůbec nevzpomínal a stal se usedlým hostem jako staré dámy a staří pánové. Pilně se koupal, podnikal vycházky do okolí, ale přece jen většinu dne trávil v hostinci Vaculíkově. Nepršelo-li, seděl jistě v besídce, kam si odnesl své knihy. Ale čtení ho upoutalo vždy pouze na krátkou dobu a byla-li přítomna Jana nebo Liduška, nečetl vůbec. Někdy byl hovorný, žertoval a škádlil své společnice, div se na něho vážně nerozhněvaly, jindy seděl zamlklý, zamračený a úsečně odpovídal na jejich otázky. Se Skřivanem byli stále přáteli, ale cosi srdečného scházelo jejich přátelskému poměru. Skřivan toho nepozoroval. Byl nyní velmi zaměstnán a příliv hostí a z toho plynoucí blahobyt ho cele zaujaly. Ne, že by měl náklonnost k lakomství, ale že konečně přiblížila se doba, kdy mohl volněji si oddychnout a vzpomenouti svých libůstek. Množství vědeckých knih a přístrojů si objednal a celé večery sedal u své nadšené práce.

První týden chodil pravidelně s poručíkem k vinnému hroznu na černou kávu. Bohdan doprovázel ho tam přes rostoucí nechuť k místnosti, jež se mu čím dál tím víc protivila jako zřídlo pomluv a bezohledné kritiky. Viděl, že Skřivan není ještě dost ostřílený, že se stále ještě bojí Šnábla, který větřil nebezpečného soupeře, jehož začínal chladně pomíjet. Ale potom, vymluviv se jednou, že nemá času jíti ke hroznu, viděl Bohdan, že Skřivan tam zašel bez něho. Ulevilo se mu a v duchu se usmál, jak brzo padly obavy a tíseň Skřivanovy. Vešel tam s ním sice i potom, ale ne pravidelně, vymlouvaje se, že mu černá káva neprospívá. Také Jana pozorovala jeho ochladnutí, ale jakoby se bála dotknout skrytých jeho pohnutek, mlčela o tom. Byla stále veselá, hbitá a usmívavá, ale i pro ni přicházely okamžiky, ve kterých se zarazila, ve zmatek upadala a útěkem zakrývala své rozpaky. Rozuměla-li pohledům Bohdanovým, chápala-li jeho niterná hnutí, nikdo z její tváře nevyčetl.

(Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

5. ledna 187*.

ový rok, do tmy skok«, říká se leckde po Čechách.

Neuznávám příliš případnost tohoto výroku.

Což není vůbec každý nový den skokem do tmy? Ba každá hodina, každá vteřina? Což neskáčeme do tmy ustavičně? Co můžeme napřed určovati a říkati: Ja dnes chci to a to, bude to a to . . . když nejbližší chvilka může rázem zničiti všecky tvé plány a úmysly?! Na jaké tenké nitce jest zavěšen náš život, jakými maličkostmi jest ohrožováno naše zdraví!

Proč to všecko — tak staré jako svět — píši?

Nový rok nezačíná dobře. Již včera mezi hodinou jsem pozoroval, že není Jiřík docela svůj, byl chvílemi velmi roztržitý, oči měl kalné a smutné, pak zas upadal do tupé apathie a sotva odpovídal na dané otázky. Poslal jsem jej domů. Když jsem se po hodině vrátil, byl již v postýlce, u hlav stála paní Kráglová a u noh dr. Semerád.

Paní Kráglová mi vyšla vstříc: — Považte, Jiřík má tyf, ohlašovala hlasem zlomeným.

— Nu, tak zlé to ještě není, pravil odmítavě lékař, ač tón jeho hlasu sám ze lži jej káral.

— Prosím, posaďte se, nabízel mi Dr. Semerád úslužně druhé prázdné křeslo, vedle křesla paní Kráglové stojící.

— Děkuji, odpovídám — jsem celý pobouřený, co se to mohlo jen státi, vždyť se od Jiříka skoro na krok nehnu.

— Což myslíte, že vaše přítomnost či nepřítomnost tu něco změže?

To je, milý příteli, té kruté přírodě tak docela lhostejné, ta jde svými nezbádanými drahami dál . . . ta rozšlápne barbarsky nejcitlivější srdce mateřské. — Eh, je to bída s námi lékaři! Věřte, že šťasten budu, až toto pěkné řemeslo na hřebík pověsím a začnu konečně žíti sobě. I prtačit bych třeba chtěl, jen už abych měl pokoj od té — odpusťte milostivá paní, obrátil se s úsměvem k paní Kráglové — od té kruté a nemilosrdné furie, již překřtili básníci — odpusťte pane professore, obrátil se ke mně s ironickým úsměvem »dobrotivou matkou«, »sladkou matkou« a bůh ví čím ještě. A ona je to z gruntu, jak říkáme ta největší zákeřnice. Ah, co když trpí dospělý člověk! Je proto zde, aby trpěl, a v tom velkém stroji bytí a života již někdy povolí nějaký ten šroubek, zastaví se nějaké to kolečko! Ale víděti, že d í t ě trpí, to je mi to nejhorší pod sluncem, dítě, které ničeho nezavinilo, které se ani vyslovit, neřkuli pomoci si nemůže. To je barbarství, abych ani nepočítal s bolestí matky, která se na to dívat musí a rovněž pomoci nemůže.

Vidíte, obrátil se zase ke mně, nemohu se dopátrati, kdo první vnesl do lidstva ten sentimentální kult přírody s tou opičí láskou? Hellénský názor to právě není! Což ti krásní a zdraví lidé se starali o přírodu! Čtěte jejich básně, jak nepatrnou úlohu tam příroda hraje! Nanejvýš moře u Homéra ještě — ale i to jest jen rámec, jen glossující nota lidských bolestí a strádání. eknete, že to zavinil romantismus? Často! Tu máte hned na úsvitu jeho takového chlapa, jako je Alfred de Vigny, a ten hodí té »sladké a dobrotivé matce« v tvář výčitku »macechy« a »matky krkavčí«. To je můj muž, toho miluji a ctím. Jako člověk a jako lékař dvojnásob.

Odplivl si na to a postoupil k oknu. Slyšel jsem, jak drtí mezi zuby ony nezapomenutelné verše.

Překvapilo mne to u doktora. Rázem doby l mé sympathie, která posud vůči jeho osobě nebyla ještě pevně ustálena. Mlčky jsem mu podal ruku na znamení souhlasu. Chopil se jí prudce a nadhodil jen jako nedbale:

— Souhlasíte?

— Úplně, pravil jsem . . . a děkuji vám.

— Zač, smím-li prosit? ptal se podivně.

Byl jsem věru na rozpacích — mlčel jsem. Po chvilce dodal jsem: Za to, co jste tak krásně řekl.

— To jsem neřekl já — to řekl Alfred de Vigny.

— Děkuji tedy Alfredu de Vigny vaším prostřednictvím.

— Znáte jej?

— Dokonale.

— Ach, před lety jsem ho čítal! To mi tak náhodou se reprodukovalo . . . Bylo to z mých nejhlubších dojmů z celé literatury . . . Nebylo jich celkem mnoho . . . Čas, života praktické povolání . . . Víte, my lidé jsme vlastně hloupé stádo. Jeden myslí, že n e s m í dělati, co dělají

všichni! A to je to hloupé. Podívejte se a dáte mi za pravdu. Mám přítele — dnes je slavný historik. V mládí psal básně a dobré — ba výborné na poměry a prostředí. Potkáme se po letech. »A básní již nepíšeš?«

— Co tě napadá. Ty sny mládí, ty hlouposti jsou dávno za mnou. Víš — jsem historik . . . nelze sloužit dvěma pánům — a dnes psát básně, vysmál by se mi každý. . . . . Škodilo by mi to v světě uměleckém. Udělal jsem v tomto směru rád místo jiným.

— Ale, když jsi psal dobře?

— Děkuji ti za uznání, pravil — psal, nepsal, ale dnes — usmál se trpce . . . nechme toho, můj milý, ale děkuji ti, že ti tato stránka mé mladistvé činnosti neušla, je to tuze hezké od tebe . . . těšilo mne to opravdu,

Hleďte, rozčiloval se Dr. Semerád. On se za to stydí, že to dělal, a přece jej to těší, když mu to bývalý spolužák a kamarád připomene! Měl jsem chuť mu říci: »Osle, buď rád, že's měl takovou periodu v životě, a jdi a piš zase a hodně, když to umíš! Ale takové máte lidi: opice, opice! Zapře to lepší stránku v sobě tak lehce, jako Jidáš zradil svého Krista. Ne, my si nesmíme zachovati smysl a cit pro poesii, milý příteli, a přece jen ta nás blažila a může blažiti až do hrobu. Já bych rád věděl, proč by nemohl si zachovati každý z nás, kdo úpíme pod jhem praktického povolání, kouteček v své duši, z kterého by se osvěžoval denně byť i sebe menší krůpěji! A je to možné. Mám kollegu, je venkovský obvodní lékař, jako já, duše čistá, měkká a spanilá. A ten to dovedl. Navštívil jsem jej loni. Nad svou postelí má malou etažérku, asi 20—30 knih — sám tomu říká »kapky duchů« a denně, byť byl i sebe více uchvácen svou objížďkou nebo ordinacemi místními, otvírá jednu neb druhou z těch mystických fiól a říká, že si léčí srdce a duši. A někdy, sotva že o půlnoci se pohrouží do těchto elixirů, zařinčí opět nezbytný zvonek, a lékař odloží knihu a letí zas do vichru, sněhu a plískanice za svou povinností. Ale jak je osvěžen! Jak je vždy bodrý a svěží! Byl jsem svědkem skoro takové scény. Je to velký člověk, zlatého srdce. Po návratu svém od něho umínil jsem si, že si také pořídím takové »kapky duchů« — ale víte, pravil Dr. Semerád, půl se vine, půl se vyvinuje, já nejsem takový . . . já jsem již z hrubšího těsta uhnětěný. Vůle by byla . . . ale přijde to, přijde ono . . . druhý den nový případ lékařské praxe . . . zapomene se . . . dny se převalí . . . a ideu tu nejlepší pohltila již dávno tůň zapomenutí.

Ale abychom se vrátili k věci. To, co jste mne slyšel z Vignyho citovati, byla jen věc čistě nahodilá. Nevyznám se tak podrobně v něm, pravil skromně — ale něco jiného mne ještě více frappovalo — jen si vzpomenouti . . . . děravá paměť! a klepal si prsty zoufale na čelo . . . Co to jen mohlo býti?

— Snad »Stello« čili Konsultace černého doktora? — pravil jsem s úsměvem.

— Ovšem, výborně! Stello, Stello! To je přímo kouzelná duha . . tu ještě jednou moci čísti!

— Nic jednoduššího, pane doktore . . . Až půjdete odsud, stavte se laskavě u mne. Celý Vigny jest vám k disposici . . . na jak dlouho chcete.

— Co? Vy máte takové věci? Dejte se obejmout, poklade!

A již mi ležel na srdci. Objal jsem jej pevně. Za námi stála paní Kráglová. Měla udivený výraz v tváři bledé a plné starostí. Nemohla patrně pochopiti, co se to děje.

— My se našli, milostpaní, — oznamoval hlučně doktor, my se našli ve znamení Alfreda de Vigny!

— Ach, tu jej máte celého! pravila s lehkou ironií. — A k vůli Vignymu jste zapomněli na Jiřího, že?

— Prosím, nikoli — nedá se zatím nic dělati. Třeba vyčkati normálního průběhu, horečka stoupá, to je pravda, ale není nebezpečí — to všecko může ještě přejít a se uklidniti, jen buďte vy klidna, milostpaní! To je to hlavní.

— A vy, obrátil se ke mně . . . — smím k vám? Jen na skok, na chvíli.

Vytáhl hodiny. Byly tři čtvrti na 11.

— Třeba na celé odpoledne! — Poroučeli jsme se a odešli do zadní části továrny, kde byl můj pokoj.

Dr. Semerád vstoupil do mého tuskula a vzkřikl údivem. — No, co z téhle díry se dalo udělat, to je zázrak! Člověče, pravil stanuv u okna — kdybyste to byl viděl před dvěma roky. Chodil jsem sem k nemocnému panu majorovi — ba k umírajícímu. To vám byl chlív, nejmírněji řečeno. A puchu tady bylo z rozbitých vajec, z veteše a čert ví od čeho . . . starý pán ani po měsíce okna neotvíral a byl žárliv na své poklady tak, že já byl jediný, kdo směl do této svatyně vstoupiti. To vám byl pelech, těžko vyličiti . . . Paní Kráglová se vyznamenala. Máte docela vlídný a útulný byteček.

A již viděl státi na psacím stole podobiznu paní Kráglové, tu, již jsem dostal na štědrý večer, a již ji držel v ruce a díval se dlouho v její tahy, jakoby ji snad poprvé v životě spatřil. Já zatím vyndal z kredence láhev obyčejného stolního vína — lepšího jsem neměl — a postavil dvě číšky na stolek mezi nás a naplnil je.

— Víte, příteli — pravil, odkládaje a stavě podobiznu paní Kráglové na její místo . . . .

paní Kráglová je pořád tuze pěkná paní . . . znamenitá paní . . . . a já nejsem v tomhle artiklu snadno k uspokojení . . . . Tak vám dala podobiznu? Nezávidím vám ji . . . ale máte štěstí . . Já dochoval k smrti jejího otce, starého majora — ja pochoval (proto jsem lékař) pravil ironicky — její nejdražší dítě, Milku . . . a já nedostal z její ruky jejího obrázku . . . Inu, jaká pomoc . . . Myslím, že málo jich bude, kdo ho dostali . . . skoro bych řekl, že vy jste ten jediný!

Ale v jeho tónu nebylo závisti ani zloby, spíš něco teplého, jakoby mi přál toto neobyčejné vyznamenání.

— A nyní, pravil — co to podnikáte, rozkošníku? Takový luxus! smál se . . . . Ale máte pravdu, to přátelství — smím-li tak říci, nevím, to se teprve ukáže — tedy bližší nové seznámení musí se přece oslaviti. Ať tedy žijem my a naše přátelství! — Vstal a zvedl číšku.

Učinil jsem taktéž. Připili jsme si, vychýlili poháry do dna a objali jsme se upřímně.

Dolil jsem opět.

— A sláva Vignymu, který nás svedl! — pravil jsem, zvedaje pohár.

— Máte pravdu. To je pravé žití, to jeho. Po letech vzbouzí daleko od Francie v zemi, již mají za barbarskou, pouhé jeho jméno takové pocity a ohlasy. Kdyby byl mezi námi, byl by jistě pohnut a dojat. On, plachý samotář, tichý obyvatel své věže ze slonové kosti, viděl by, co z něho zůstalo, co žije z něho nesmrtelné! Síla myšlenky, síla genia, síla formy, jediné to, co zde v světě efemerid neumírá. Děkuji vám, příteli drahý, za tuto chvíli. Jest jich tak málo v životě! — Zdálo se mi, že se doktoru Semerádovi zaleskly a pak zatemněly náhle oči. Vyprázdnili jsme číše ke dnu, a já řekl do třetice . . .

— Privatissimum nyní! pravil doktor.

— Jaké, šeptl jsem . . .

— No naše, to nejintimnější . . .

— Nerozumím — bránil jsem se.

— Jděte, což nemáme každý z nás nějaký sen, nějaký ideál . . . nějaké přání do budoucnosti?

— Nevěděl bych . . . koktal jsem.

— Což nejsme oba — svobodni? — Já také již skoro starý mládenec — — ale přece, přece . . . Svobodný . . .

— Nu, tedy!

— Ať žije . . . koho milujeme!

— A ták, pravil jsem. Vy mi to, doktore, neřeknete, a já vám také ne — ale dovolte, abych obratil váš výrok, ne, koho my milujeme, ať žije ten, kdo miluje nás . . . Je to sobecké, ale má to něco . . . aspoň positivnějšího.

— Jste vy podivín, pravil dr. Semerád, ale když chcete, do třetice: Ať žije tedy ten, kdo nás má rád!

A tukli jsme si.

Podobizna paní Kráglové dívala se na nás ze svého rámce jakýmsi sfingovitě strnulým výrazem.

Ze sklárny se ozvalo táhlé, dlouhé písknutí. Obvyklý signál polední.

— A teď hajdy, pravil Semerád. — Dejte mi Vignyho, a půjdu.

Postoupil jsem ke knihovně. Měl jsem Osudy Vignyho ve zvláštním vydání, arci původním vydání, pěkné úpravy a většího formátu vedle sebraných spisů. Toto jsem vyňal a rychle napsal na první stránku: »Náhle nalezenému, kéž nikdy neztracenému příteli.« Pak jsem našel Stella a postoupil k doktorovi.

— Stella mi vrátíte, je z kompletního vydání Lemerrova, ale »Osudy«, prosím, podržte v upomínku dnešní nezapomenutelné chvíle!

Vzal knihu. Viděl jsem, jak ruce se mu třásly. Přečetl v letu mé věnování. Stiskl mi ruku. Byl dojat neobyčejně.

— Ó život je přece krásný, pravil na prahu, na vzdor všem pessimistům!

* * *

7. ledna 187*.

S Jiříkem nebylo ani hůř ani lépe. Teplota ani nestoupala, ani jí neubývalo.

Dr. Semerád byl u Kráglů víc než doma.

Teprve dalším seznáním naučil jsem se znáti tohoto opravdu neobyčejného člověka. K mé sympathii se přidružila láska a úcta zároveň.

— Divím se vám, doktore, pravil jsem mu včera — byl takový zas jednou protivný den, jako jen v Čechách někdy bývá — trochu sněhu, trochu deště, a vítr hučel komíny jako děsné kvílení — že jste tak obětavý. Jiný by v případu, kde nelze zatím ničeho činiti, seděl buď doma, nohy na trnoži, buď v kavárně v dobré nebo špatné společnosti — a vy se tak obětujete Jiříkovi! (Pokračování).

FEUILLETON.

WALTER SAVAYE LANDOR:

Dirké.

Jen, Styxští, těsně kol ní v štít,
vy, jež jal s Dirké člunu klín,
sic Charon, spatře, zapomnít
by moh, že stár a ona stín.

A. K.

■ ■ ■

NA VESUV.

Vzpomínka z cest. Napsal Dr. D. Panýrek.

Jako když maminka vaří děťátku krupičnou kaši — tak to bublalo tiše a nevinně v krateru potměšilé sopky, když jsme se nahnuli přes drolivý okraj nespolehlivé půdy a hleděli do tlamy zasutého krateru, z jehož boku místy unikaly tenké sloupy dýmu a nepatrná klubka bělošedého kouře, naplňujíce atmosféru zvláštním štiplavým zápachem. V té směsici ingrediencí jedna převládala zřetelně, zápach hořící síry, či, abychom se vyjádřili přesně po lučebnicku, kysličník siřičitý. Tento přívlastek pekla v obrazotvornosti dětské i v illusi divadelní tentokráte vzbuzoval, ač scenerie nevypadala nijak hrozivě, myšlenky velmi vážné, když šedivý guida, jenž se nám vnutil, opakoval stále, že s vrcholku hory několikráte již od posledního výbuchu sesuly se do chřtánu vulkána massy nepevné půdy, jak na čerstvém, nezvětralém ještě povrchu protější stěny krateru, prozrazujícím geologické zvrstvení odstíny barvy šedohnědé až žlutozelenošedé, jasně vidětí. Ostatně jen pathologičtí anatomové dovedli by přesně vyjadřovati se o těchto geologických barvách, které nemají výrazného sytého tónu.

Ale začali jsme koncem. Třeba povědět, jak jsme se, já a tři přátelé lékaři s chotí jednoho z nich, dostali až na vrchol Vesuvu, což není tak docela snadné. Sic vylezl by sem každý začátečník v alpinismu, ba i každé srdnatější dítě, ale vzestupu tomu staví se do cesty tolik překážek řádu administrativního, abych tak řekl, že je div, dostali-li jsme se nahoru. Ne obtíže výpravy, jež není nijak namahavá, ne nebezpečí a pofouchlé překážky, jimiž by snad příroda zdržovala naše kroky, ne nepříznivé počasí, neboť až na trochu mlh, jež se po svahu kopce válely, a nad které záhy jsme povylezli do říše slunce, bylo počasí zcela příznivé a jen byla zkalena vyhlídka na neapolský záliv a protější ostrovy, na celý ten kouzelný obzor, pro který vzniklo známé pořekadlo, že člověk rád umře, když ten zázrak spatřil, žádné tedy z obvyklých překážek, na jaké si turisté stěžují, byly by nám nezamezily dosáhnouti mety vytčené, ale žluč, pouhá žluč.

O tom poučnou i kratochvilnou historii povim cestou.

Sic už s počátku všelicos výlet znemožňovalo, jakoby sám osud smrtelníky výstražným prstem varoval, by nepokoušeli zlostného a žárlivého antického boha, s počátku nespolehlivé a nestálé počasí nutilo výlet odkládati, pak stávka dělnictva Cookovy firmy, jež turisty zvláštní drahou až asi na půl cesty po svahu Vesuvu dopravuje — ty a podobné svízele snažily se cestu překaziti, a fatalista, když po návratu do vlasti dočetl se o nepokojích v nitru jihoitalských sopek a o orkánu, jenž zaplavil pobřežní paláce neapolské, z nichž jeden jsme obývali, mořem, byl by viděl v těch nesnázích výstrahu od pána boha nebo pokyn prozřetelnosti, jak se říkává. Ale nás nezastrašila stávka — byloť jich cestou na italský jih několik, i na státních drahách. Takový strike je konečně vis major, který mne omluví i v očích přísných představených — a tak bych byl býval na konec

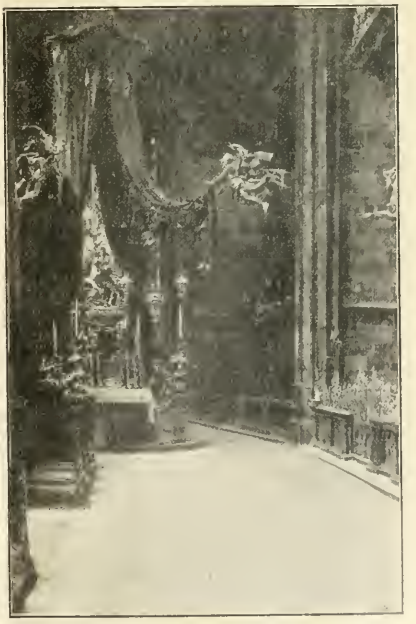

FERDINAND HERČÍK, HROB SV. JANA NEP.

rád — aspoň byl bych nevlídný u nás pozdní podzim mohl stráviti v říši věčné zeleni, palem, pinií a nedozrálých ještě oranžů, v tom zázračném království zlatého slunce.

Portýr hotelu opatřil jednoho rána o 9. hodině »vetturu« se třemi koni a potouchlým, drobným, po lokajsku vyholeným mužíkem, který nás slíbil za — 50 lir (5 osob) dovézti až na svah Vesuvu, kde jest observatoř seismografická; až sem vede totiž silnice — dále jde jen cesta pro pěší chodce, nejvýš ještě pro drobného, sporého koníka nebo mezka, a výše pak už ani pro toho nestačí. Když nohy v sopečné drti zapadají až do polovic lýtek, musí se pěšky.

A tak jsme jeli. Jmen italských obcí, kterými dobrý ten vozataj se bral, ušetřím čtenáře — nic by z toho neměl — stojí jen za zmínku, že jsme jeli rodištěm hrdinky z Auberovy »Němé«, zajímavým městem nedaleko Neapole položeným mezi Vesuvem a mořem, s četnými villami. Mezi jejich zahradami se známou odjinud, vděčnou vegetací — pomeranče jsou už jako pěst, a temně zelené lístky jejich s ovocem vyhlížejí jako na secessních linkách — z části kočárem, z části pěšky, abychom koníkům ulevili, na přání kočího (»soltanto due minuti!«) po silnici nedávnými lijáky zvedené jsme se brali. Kočí zůstal hezky sedět, a tak jsme ho při nejbližší příležitosti sehnali s kozlíku nejdřív . . .

Cesta už hezky stoupá, a výše na boku sopky kyne vábně výstavná budova observatoře. Co chvíli třeba slézati, aby se koníci nepřetrhli. Ale nenaříkáme — jde to aspoň rychleji vzhůru. Právě jsme odehnali druhého guidu tvrzením, že nejdeme až na vrchol sopky. Už odbočil, mezi tím co prvý vytrvale šlape za kočárem už od Portici, když v tom zahlédl v kočáru svazek holí, jež nám portýr neapolské naší pense vložil za kozlík, aby se nám šlo lépe ke krateru (ostatně zcela zbytečně). »A proč pak máte hole?« namítá mi, vykračuje neústupně vedle povozu,

»To tam portýr hotelu asi omylem vložil«, konejším ho.

Guida druhý po té zmizel, a máme proto pořád jen jednoho. Přijdou však věci horší. . .

Zase jdeme pěšky. Jen dáma se veze. Potkáváme spoustu uličníků, kteří přilepili se nám na paty a jednotvárně hučí nějakou frási žebravou v místním dialektu, které nerozumíme. Konečně rozehrál se jeden z nás důkladně holí, a komáři ti se smíchem vzali nohy na ramena. V tom na zatáčce cesty objeví se venkovan s oslíkem trpělivě na bocích nesoucím dva obrovské koše zralých hroznů. Zastavujeme ho a kupujeme víno. Vybírá nejkrásnější hrozny violově černých bobulí — kolem jdoucí otrapa jakýs hned se zastaví a pomáhá vybírati, nejkrásnější hrozen však, skryt za hřbetem osla, podrží v ruce, a když jsme zaplatili nepatrný obnos za vybrané ovoce (patrně i za ten hrozen), hned se do chutného vína pustí chytrácky se usmívaje, jak nás nebo krajana ošidil.

S jisté výše lze už přehlédnouti vykonanou cestu. Je viděti pásmo dosud nezvětralé lávy od posledního soptění. Široký proud bral se tu po svahu dolů k Bosco Trecasi ve dnech 4.—8. dubna 1906, zničil dráhu »Funicolare«, jež vedla ke krateru, ztroskotal několik stavení, zničil mnoho rostlinstva a užitečného stromoví a — poskytl turistům podívanou vzácnou — jedinú dobrá vlastnost této zloby přírody, z jichž následků živí se též okolní obyvatelstvo výnosem za průvod, výrobou a prodejem ozdobného zboží z lávy a ovšem i žebráním na cizincích! Pohled na tvářnost zalitého kraje je úchvatný i dojímavý současně. Kolik podivuhodných tvarů vykouzlil žhavý ten veletok! Tu jako mohutné kořání zarývá do hloubky svoje drápy — jinde napodobí hlavu hřivnatého lva, číhajícího na kořist. Útvary upomínající na torsa Apollonů neb řízy Junon z musea kapitolinského, chřestýš do kotouče stočený i obrovské bábovky neb vánočky, pole terasovitá i ztuhlá jezera i balvany nepravidelných tvarů — vše divoké, fantastické, ve večerním šeru neb nočních stínech by asi básníkově obrazotvornosti poskytovalo vděčné náměty. Teď, v jasu slunce činí ten ztuhlý proud dojem smutný — samá jalová, syrová země, jen v záhybech, v nichž spláchnutý s výše lijavcem kus prsti se uchytil, vegetuje usýchající dnes už janovec, jehož trsy vyhlížejí teď jako obrovští mořští ježkové nebo dikobrazi postižení albinismem.

A přece prý, až kámen zvětrá, půda ta bude nejúrodnější prstí, jak patrno na místech, kde ještě zeleň nezastižená nedávnou katastrofou na starší formaci se udržela. Mladé kaštany jedlé, stromy asi patnáctileté s vrcholíky ostnitých žloutnoucích jich tobolek na koncích větví, smokvoně klečkaté se zlatými fíky, sem tam nějaký limon v ohradách zahrad, a ovšem hlavně réva, při balvanech hradeb skoro kyklopických pak nopál se zrajícími plody karmazínovými — fichi d'India (indické fíky) jim tu říkají — toť vegetace svahu, která tolik vděčných pro oko i jazýček turisty seveřana poskytuje plodů domorodci za nepatrnou celkem péči. Zde takřka jen slunce a půda je hospodářem. Jaké poklady by tu vyvážil ze zázračné klenotnice přírody náš pilný člověk, nezkazila li by tu příliš štědrá Pomona i jeho. . .

Konečně stanuli jsme na konci silnice. Je zde osteria (hostinec) druhého, ba řekl bych, dle zkušeností nabytých, asi šestnáctého řádu. Ne že by bylo vše nejhorší, co člověku podají, třebas přítel Dr. K. rád věnoval porci salámu kočímu, a třebas žluté víno, jehož netázajíce se přinášejí hned největší láhve, málo liší se od šťovíku, takže kyselost — zrovna kouše do jazyku — a kalnost té břečky nedovede zmírniti ani krásné jeho jméno »lacrimae Christi« — ale proto, že je všecko primitivně podáno na majolikových popraskaných talířích našich venkovských hospod, a že drou bez nože majíce za

nejmenší jednotku měny liru. Ta »omeleta semplice« (asi naše míchaná vejce trochu osmažená, ovšem na oleji) byla ještě nejlepší ze všeho a stála také liru. Mimo to počítaji vše dvakráte i třikráte, ale imponuje jim, když jeden člen společnosti znaje vlasky prohlédá jejich taktiku a počítá kus po kuse s tužkou v ruce, s každým stolovníkem zvláště. Takovou dvojitou křídu měli dle mých zkušeností už jen na Vorobjevých Gorách u Moskvy — tam také bylo třeba počítati se sklepníkem třikráte. Mezi vyjednáváním klove mi slepice do pouzdra s binoklem. A podivejme se — pes tu žere chleba. Snad tuší, že je to vzácná věc, účtujeť jeho paní žemli za 30 centesimů. (Dokončení).

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

·· **Jan Červenka.** Na hřbitůvku Máje přibyl nový rov. Jan Červenka zavírá prozatím velkou družinu těch, kteří ho na onen, lepší svět předešli. Pozasteskl si jednou Červenka, že všichni, kdož mu milí a blízcí bývali, pomřeli, ti, s nimiž se scházival v prvních letech svých literárních táčků, za svých nezapomenutelných líbánků s literaturou, ve Staré Slavii, i ti, s nimiž rád v nynější kavárně Slavii besedovával. J. V. Veselý, Koukl, Polykarp Starý, Jan Antoš, Škampa — Rudolf Innemann, Antonín Klose, Jan Červenka. Není už takřka nikoho, koho by Morana z Červenkových kroužků mohla odvolati.

Píšeme o Janu Červenkovi pohrobní vzpomínku do listu, který spatřil světlo světa za účinného, temperamentního jeho spolupracovnictví. V pamětní knize Spolku českých spisovatelů belletristů Máje je zapsáno, že Jan Červenka dal mu do vínku jméno. Máj byl Červenkův život, srostl s jeho zájmy tak, že nevyvolal dojem komické nadsázky ani tehdy, když jednou ve kterési schůzi, v níž jednalo se o důležitých stavovských otázkách českého spisovatelstva, po svém zvyku ohnivě zvolal: »Máj a jeho osudy leží mně na srdci tak, že snad i po smrti budu se zajímat o to, co se tu bude dít.«

V kronikách dvou důležitých korporací spisovatelských stkví se jméno Červenkovo mezi jmény zakladatelů — v kronice spolku Máje i v pamětnici Nakladatelského družstva Máje. Před důležitou valnou hromadou Máje, jež konala se dne 3. února 1901, svoláno bylo činné členstvo ke schůzi, aby se o situaci a kandidaturách do výboru pojednalo. Jan Červenka rozehřál tehdy všechny přítomné nadšením, svou plamennou výmluvností. Ve svém pamětním lístku zachytil Václav Štech hlavní momenty jeho řeči. Červenka vytkl Máji, že se dosud nestaral o hlavní záležitost: o hmotné zabezpečení spisovatelstva. Pensijní fond bude prý působiti až po dlouhých letech. A jen pro některé, poněvadž všichni do něho nemohou platit, a i z těchto dost jich zemře, než budou pensisty. Máj měl prý dříve zříditi nakladatelství, než Pensijní fond. Nadšeně mluvil o nakladatelství spisovatelském, dokonce i prohlásil jako jeden ze zakladatelů Máje, to že bylo vlastně cílem těch, kdo Máj stvořili, a on sám, když místo toho zvítězilo heslo zřízení Pensijního fondu, že z Máje vystoupil. Červenkova slova celou situaci ve schůzi rázem změnila. V tomto projevu Červenkově, jenž všechny ostatní, kdož ještě kolísali, převedl na svou stranu, sluší spatřovati první počin, tvořil zkrátka základní kámen k akci, jež se potom vyvinula, a jejímž výsledkem bylo založení Nakladatelského družstva Máje.

Naposledy byl Červenka v Máji letos v září, brzo po prázdninách. Vstoupil a rozechvěně řekl: »Nechal jsem děti venku. Nevím, co se to se mnou děje — všechno mne strašlivě rozčilí.« Utkvěl dlouhým, pohnutým pohledem na obraze výboru Nakladatelského družstva Máje, na němž první nebožtík z naší družiny, Ignát Hořica, zastoupen byl při sestavování skupiny pouze svým portretem. Červenka měl správné tušení, a dobře učinil, že děti nevzal s sebou. Při pohledu na obraz nevysvětlitelná lítost ho uchvátila, Červenka sklesl do křesla

JOSSOT, KARRIKATURA.

a tiše se rozplakal. »Uvidíš, uvidíš,« teskně ubezpečoval, »že já budu druhým vašim nebožtíkem.«

Naposledy se s Červenkou, pokud vím, viděli Antonín Klášterský, J. M. Hovorka a Václav Štech. Tomuto několik dní před svou smrtí poslal lístek, na němž bylo napsáno: »Štechu, přijď — umírám.« Červenka umíral s velkou bolestí — nedopsal drama, které by tak rád byl viděl na prknech. Vypravoval Štechovi osnovu svého kusu a žádal ho, aby jej dopsal a dopiše-li, aby tam stálo: Veselohra o třech jednáních — napsali Jan Červenka a Václav Štech. Když se spolu loučili, vešel professor Dr. Josef Thomayer. Štech ustupuje stranou, aby lékaři nepřekážel. Ještě jeden pohled na rozloučenou, a Štech odcházel s hroznou předtuchou, že se s Janem Červenkou viděl naposledy. Zachytil v bystrém a znaleckém pohledu lékařově velkou, vážnou starost, která nevěstila nic dobrého.

Jene Červenko! Loučíme se s Tebou vroucně a upřímně. Buď Ti ta hrouda, která víc utrpení než čisté radosti Ti poskytla, lehkou. Když jsme jednou v noci z Máje putovali domů, řekl jsi, ukazuje k nebi: »Jak by to bylo krásné, kdyby se člověk, jako ta hvězdička, mohl po smrti dívati na svět, na ty, které měl rád.« Slíbil's, že i po smrti se budeš o ten svět zajímat. Míval's vždycky tolik nadšené, vroucí víry, že snad u Tebe stane se výjimka. Odešel's tak náhle těm, které jsi měl tolik rád, těm svým robátkům, o kterých jsi nám často a často vypravoval se slzami radosti v očích! Za života byl's poetou, nuže, buď, Jene Červenko, po smrti aspoň hvězdičkou! . . . .

Dr. R. J. Kronbauer.

— K. V. Zenger. Smrt stařičkého učence dojala tím více, poněvadž nějakou hodinu před tím, než Morana sáhla na jeho duši, uklidněni jsme byli útěchou, že opustí zdráv sanatorium dra Skrbka, kde hledal útočiště před zákeřnou chorobou. Z jedné vyvázl, druhá ho zrádně zaskočila a k bolesti všech udolala. Vědecká činnost zesnulého vykazuje několik památných momentů. Nejznamenitější vynálezy pramení z vlastního oboru vědecké jeho činnosti, jež proslavila jméno Zengrovo daleko za hranicemi.

Několik majáků trčí z nepřehledné řady činů, jimiž báječný jeho důvtip, jeho přesná, příkladná práce byla korunována. Zenger byl první, čteme o něm v nekrologu, jenž opatřil si apochromaty, byl první, jenž vymyslil desky ortochromatické, byl první, jenž — fotografoval věci neviditelné. Jeho tangentiálních vážek užívá se v mincovně londýnské, v hutnictví učinil objevy, z nichž ti, kdož na nich budovali a je zdokonalili, vykořistili nesmírné obnosy. Dávno-li tomu, co poslouchali jsme Zengrovy přednášky, jež sledovány byly s všeobecným zájmem? Byly doby, kdy Zengrovo slovo letělo po celém světě a všude bylo dychtivě očekáváno. Věda pomohla mu k popularitě, která jméno českého učence nesla od úst k ústům millionů a millionů. Předpověděl výbuch sopky, jenž otřásl světem, varoval před zemětřesy, jež nastaly, a jméno Zengrovo jakoby od té chvíle nabylo zvuku docela jiného — cosi tajuplného, ba, div že ne až nadpřirozeného jakoby bylo v jeho zjevu! Nedlouho před svou poslední cestou učinil Zenger pořízení o svém celém jmění, jež věnoval ve prospěch nadací pro posluchače české techniky. Vděčnou paměť si zajistil tímto krásným skutkem, jímž projevil lásku k studující mládeži naší. Vědecké jméno Zengrovo svítí však jasem, jenž má intensitu věčného světla. *O. S.*

— Z pohádky do pohádky*) Ladislav Novák jde se svou baletní báchorkou, již druhým dílem tohoto druhu (Olim), za určitým cílem — znemožniti na našem jevišti Excelsiory a podobné cizí baletní attrakce, počítající s banálními effekty. Šťastná náhoda tomu chtěla, že spojil se tentokráte s Oskarem Nedbalem, jenž svou Pohádkou o Honzovi slavně prokázal životní schopnost genru, při němž přejímá hlavní úkol na jevišti výhradně hudba. Tvůrce libretta je a zůstává ovšem tepnou, která do dramatického těla přivádí krev, ale jeho tlumočníkem je komponista, jenž tu tvoří malý zázrak; slovo tělem učinil geniálním způsobem.

Měli jsme příležitost, nahlédnouti do duševní dílny autorovy. Novák sta pohádek prostudoval, dlouho hledal námět, jenž by měl takovou způsobilost, takovou životní sílu, která nemůže a nesmí selhati, bude-li jejím hlasatelem poeta, dramatický soudruh-skladatel. Dočtli jsme se v jedné recensi, že nebyla v báchorku přílišná důvěra, že měli obavu o úspěch právě ti, kdož byli dobře zasvěceni a kdož věděli, co všechno se v kouzelné laboratoři Národního divadla připravilo, aby vina nepadla na hlavu těch, jimž přísluší starati se o výbavu kusu, jenž činí, jak pochopitelno, nároky zcela mimořádné.

Hlediště Národního divadla bylo po dva dny, v sobotu o premiéře i následujícího dne — obě představení byla mimo předplacení — vyprodáno. První obrazy šly do boje o úspěch za nesmírného napjetí. Jen dvojí bylo možno. Trapné zklamání nebo velké vítězství. Když skladatel objevil se v orchestru, byl přivítán srdečným, jásavým potleskem. Zdálo se nám, jakoby mistra tato pozornost přivedla do rozpaků. Ovaci přerušil energickým zamávnutím taktovky. Orchestr konal divy, mnohohlavé těleso bylo jako slito. Bylo elektrisováno přítomností mistra, jemuž duše prý hořela v pohledech. Když po prvním jednání přišli pro autory, aby se šli poděkovat, řekl Nedbal k Novákovi: »Pojďme — teď už nejsme dlužníky publika!«

Poetická nálada prvního obrazu, originální, přirozené uvedení v pohádkovou říši působilo tak milounce zahřívajícím způsobem, že bylo obecenstvo rázem získáno. Byla v něm probuzena ušlechtilá

*) Kniha i klavírní výtah vyšly nákladem páně F. A. Urbánkovým.

zvědavost, dostavilo se ono napjetí, jež s celou duší lne k tomu, co se před ním děje. Pohádka šla vítězným krokem od obrazu k obrazu, od jednání k jednání — Nedbalova hudba ji před námi nesla na svých čarovných křídlech jako fantasie větrné zámky. Je to pohádka se všemi svými odvěkými půvaby, jež nestárnou a jež zaniknou teprve tehdy, až všechno se položí do velikého, společného hrobu. Má svou prostotu, jež až s naivnosti hraničí, svou sílu, ktera zázraky tvoří, má v štědré míře zlatý, požehnaný humor, jemuž svět nezrodí už soupeře. Tady asi vězela ta zrádná úskalí, o které mohla se rozbiti celá výprava za pohádkou. Ale už krejčík rozhodl neklamně o úspěchu — při té nejlepší veselohře jsme se líp nepobavili, upřímněji nezasmáli. Došlo k poslední, nejvýznamnější scéně. Na jevišti preluduje výprava originálním způsobem k pohádce o »Zvířátkách a Petrovských«. Měl-li kdo strach ještě nyní, měl ho docela zbytečně. Byli jsme už v začarovaném kruhu pohádky, poznali jsme, že nám ji vypravují dva mistři — pohádkáři, a byli jsme tak trochu dětmi v tu chvíli . . . těšili jsme se upřímně na rej, jenž nastane po kuropění. A ruku na srdce . . kdo byl v divadle, jenž by byl nebyl povděčen za to, kdyby byli Novák s Nedbalem přidali — aspoň ještě jeden obraz?

Národní divadlo získalo hru, jež dostala do vínku dlouhý divadelní život. Autorům účinně a s nadšením k úspěchům pomáhal regisseur hry, baletní mistr p. Viscusi. Zaznamenati sluší, že o premiéře už v neděli přinesly velice pochvalné referáty německé časopisy. —*si*—

— **Deskový statek.** O této nové veselohře Štechově píše berlínský týdeník »Theater-Courier«: »Titul této výborné veselohry je tajným heslem. Majitel ústřední agentury dohazuje »potají« nevěsty a přijímá zákazníky pod tímto heslem; nezasvěcený personál je povinen zákazníky tohoto druhu odkázati přímo na šéfa. Ježto se však tajemství tohoto obchodního odvětví v městě brzy odhalí, zvi i písařka v řečené kanceláři dalekosáhlý význam oněch slov. Na tom buduje autor napínavě satirický děj, tvoří s jistotou znalce jeviště opravdově komické situace, proplétaje politické rejdy určité volební strany s historií lásky. Dialog je svěží, lehký a duchaplný; podařené typy nejsou šablonovité, průběh scén nenuceně svižný. Kabinetním kouskem umění charakterisujícího je mazaný zprostředkovatel, jenž bez vybíravosti prostředků jde vždy ku předu cestami nejvíce křivolakými; jeho graciésní mizernost nevrhá na něho nesympatické světlo. V tomto ohledu vyšel autoru představitel, p. Jiřikovský, v ústrety, neboť jemným humorem osvědčil smysl pro charakteristiku. Pan Táborský, jenž hrál mladého šlechtice, je dobrý bonvivant. Mohu — píše autor posudku, Max Milrath — též ostatní provedení bez výhrady pochváliti, ponévadž i nejmenší role byly pečlivě obsazeny a kus autorem samým zdařile inscenován. Veselohra měla zasloužený úspěch. Německý překladatel mohl by pomoci divadlům k dobrému kasovnímu kusu.«

— **První pensista Máje.** V 8. čísle tohoto ročníku Máje vzpomněli jsme šedesátých narozenin básníka Josefa Kuchaře, kterému ona jinak zpropadená šedesátka přinesla kromě řady upřímných blahopřání také památný titul prvého pensisty Máje. Jestiť Josef Kuchař prvým z členů Pensijního fondu Máje, který výplaty svého důchodu šťastně se dočkal. Náležitý důchod byl již J. Kuchařovi v ustanovený den po dosažení šedesátky Zemským pojišťovacím fondem císaře Františka Josefa I., u kterého značná většina členů Pensijního fondu Máje jest pojištěna, přesně vyplacen.

Přejeme prvému pensistovi Máje, aby své třebas skrovné pense, v niž zároveň také poprvé se vyplňuje dalekosáhlý význam Pensijního fondu pro české spisovatele, ještě po mnohá léta ve zdraví a klidu požíval. *Kd.*

— **Český překlad Dona Quijota v rukou španělské královny.** Roku 1899 vydal A. Pikhart svůj výborný překlad Dona Quijota v Ottově Světové Knihovně. Překladatelí, jenž převedl do češtiny nejlepší španělské věci, ani ve snu ovšem nenapadlo, aby — nejsa k tomu vyzván — poctil autorským exemplářem královskou knihovnu španělskou, a poněvadž na českou knihu o Quijotovi nikdo

JOSSOT, KARRIKATURA.

neupozornil, nedostala se do soukromé knihovny J. V. Alfonsa XIII., ač byly v ní zastoupeny všechny ostatní překlady. Teprve asi za tři leta po vydání knihy vyzván byl překladatel, aby knihu králi zaslal. Do Prahy zavítal totiž vynikající španělský šlechtic, jenž tu měl jako president velké akciové společnosti madridské důležité národohospodářské poslání. Za přátelského hovoru s překladatelem stalo se dohodnutí, a A. Pikhart opatřil výtisk ve skvostné kožené vazbě, jenž putoval do Madridu. Kniha byla šlechticem, jenž se zatím z Prahy vrátil, odevzdána ministru osvěty španělské vlády — Allendesalazar je jméno druhého protektora českého Dona Quijota — jenž při nejbližší příležitosti knihu odevzdal králi Alfonsovi XIII.

Náhodou byla přítomna královna matka, bývalá vladařka španělská Marie Kristýna, jež před řadou let, jako mladistvá arcikněžna rakouská, bývala abatyší Terezianského ústavu šlechtičen na Král. Hradčanech. Když jsme nedávno psali o malíři Svobodovi, jenž v Madridě má svůj druhý domov, zmínili jsme se o tom, že královna matka španělská ráda a často vzpomíná na Prahu a že o letech, jež prožila jako abatyše na Kr. Hradčanech, hovořívá s láskou a pohnutím. Zesnulý primář Vinohradské nemocnice MUDr. Erazim Vlasák, jenž, maje v Madridě vědecké poslání, byl přijat královnou v delší audienci, vyličil nadšeným pérem lásku a přichylnost královninu k bývalému působišti, z něhož odnesla si do ciziny krásné, nezapomenutelné vzpomínky.

Královna Marie Kristýna s nejživějším zájmem vzala knihu z rukou svého syna, rozevřela ji a dychtivě ji prohlížela, pronášejíc při tom poznámky, jež okolí, českého jazyka ovšem neznalé, výborně informovaly. Pak začala číst, přečtla první stránku, obrátila list, čtla dál a řekla, jak bylo později překladateli oznámeno, toto: »Umím ještě tolik česky, že docela dobře rozumím všemu, co tu psáno.« — — *K.*

— **Nejmalebnější kout ve Svatovítském dómě.** Ve výstavě Jednoty výtvarných umělců byl letos vystaven obraz, jenž měl ustavičně před sebou zástup vděčných obdivovatelů. Professor brněnských vysokých škol technických, mistr Ferdinand Heršík, je tvůrcem díla, jež vábilo k sobě zvláštním, zahřívajícím kouzlem. Před lety v letních měsících často vídali jsme professora Heršíka ve svatovítském domě. Pracoval se zanícením, s pravou uměleckou láskou v nejmalebnějším zákoutí svatovítského dómu. Je věru s podivením, že vděčné toto zákoutí tak dlouho zůstalo nepovšimnuto. Pan Karel Voitl, jenž nás na obraz upozornil, vypravoval nám, že prof. Heršík již před deseti lety studoval jednotlivé části lákavého sujetu; patinou pokryté kamenné stěny a pilíře, zažloutlé stříbro náhrobku, vybledlý a zaprášený baldachýn, zábradlí, lampy, kamenná podlaha, to vše jevilo se oku tak delikátně, tak »raffinovaně« v barevných tónech sladěno, že umělec již tenkráte zatoužil a rozhodl se, tento malebně tak nevšedně zajímavý celek na plátno zachytiti.

Dílo svědčí o vzácném uměleckém jemnocitu. Prof. Heršík mohl si ovšem dovoliti značné odchylky, ve směru formálním i barevném, aby dostal obraz marku osobitější, jak se to nyní v desateru malířském žádá. Tím milejší, tím dražší je nám jeho dílo, jež nám tak delikátně umělecky reprodukuje tento barevně vzácný architektonický kout, jehož nálada okouzluje, dojímá právě tak, jako slavný, památný originál. Toto láskyplné lpění na sujetu, jímž v podobných situacích prosluli Němci Menzel a Alt, bylo vedle mistrovského provedení příčinou, proč obraz Heršíkův byl vyhledáván a obdivován, ač nebylo ve výstavě obrazu dáno místo, díla tak významného, tak pietního a dokonalého důstojné. Obraz je ještě v jiném směru zajímavý. Figuralista Heršík odbočuje zde, z pravé umělecké lásky, na zcela jiné pole. Z kruhů zasvěcených se dovídám, že tato, nám všem vřele vítaná odchylka, nezůstane ojedinělou. Co nevidět překvapí prý nás Heršík dvěma novými obrazy, pohledem na Prahu s Hradčan a na omšelé schodiště s paláce Schwarcenberského na Hradčanech. —*r.*

— **Jossotovy kresby** jsou charakteristickou ukázkou umění francouzského karrikaturisty, jehož výstavu zásluhou společenského klubu Slavia měli jsme příležitost shlédnouti v Rudolfinu. Jossot je víc agitátor a stranník než umělec, jemu není forma ničím, tendence vším. Jí podřizuje své umělecké prostředky, které redukuje na míru nejmenší, jen aby zbytečnými detaily nezastíral myšlenku, výbojnou a smělou. Svými kresbami bičuje společenské a náboženské přežitky, jimž se směje otevřeně, odvážně, bezohledně. Jeho souborná čísla listu L'Assiette au Beurre jsou bombami, jimiž chce bořiti nespravedlivé společenské řády. Leč přese vše úmyslné vzdvihování tendence na úkor uměleckého dojmu nemůže v sobě potlačiti umělce, který si stvořil vlastní, rázovitou řeč výrazovou, jednoduchou a hrubou, chcete-li, ale silnou a trefně charakterisující. Jeho způsob kresby tlustými čarami a křiklavé barvy, jimiž vyplňuje plochy, svému účelu slouží výborně zvláště na rozích ulic, které pokrývá rozměrnými plakáty neomylného účinku.

Ročník VI. číslo 19. vydáno dne 31. ledna 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (postou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnactidenní příloha Z CÍZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtleině. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. V. SLÁDEK:

Jdou ženci. . .

Z nových Selských písní.

Jdou ženci s pole k domovu,
a šednou role i lada;
měsíčný srpek stříbrný
za tmavé lesiny padá.

Tam dole od luk vane chlad
do horkých, znavených tváří;
po hvězdě hvězda vychází,
a od vsi světélka září.

Jdou ženci, každý k domovu,
a s žatých polí to dýše,
jak po bolestech rodička
když nejprv usnula tiše.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Ilustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

lčte, tohle vám nejde ze srdce, pravil lékař. Nejen že jsem lékařem nýbrž jsem také přítelem paní Kráglové . . . prosím, na to nezapomínejte . . . já také . . .

— Třeba bych neměl její vlastnoruční podobizny, chtěl jste říci, není-li pravda, podotkl jsem ne bez trochy ironie.

— Vy — psychologu! odvětil doktor — Bůh ví, jakou horší nadávku bych si mohl na vás vymyslit . . . Ale žert stranou. Není k tomu ještě vhodné doby. Však rcete sám, je to vrchol takového blaženství seděti v bufách za kachlovými kamny a nudit se . . . čím? Bůh ví čím, všecko je brzy na světě stejně nudné, či sedět snad »u slunce« docela a obdivovat jako fetiše trojí hradbu kaštanových pletenců slečny Marty? To raději sedím zde a počítám zdvih či kles tepny svého mladičkého, hodňoučkého přítele . . . to je daleko důležitější a užitečnější.

Sklonil se k Jiříkovi s něhou, jaké byla jen matka schopna a zkoumal jeho teplotu okem znaleckým a vyplašeným.

— Ne, vidíte, pravil po chvíli vážně — z tohohle případu nemohu býti nijak moudrým.

— A ví Jiřík o sobě? ptal jsem se po chvíli.

— Patrně . . . usmál se na mne před chvílí.

— Neblouzní?

— Nepozoruji, je tichý, spíš bych řekl, že se to vše nějakým divným způsobem zastavilo . . . zarazilo . . .

V tom vešla paní Kráglová. Byla v domácím županu, trochu neupravená, dva knoflíčky chalátu byly docela rozepjaty, ale ona o tom nevěděla . . .

— Tyf to není rozhodně, pravil dr. Semerád hlasem uklidněným — anebo aspoň tyf to již nebude . . .

— Bůh vám to zaplať, doktore, pravila hlasem se třesoucím.

— Mně, ušklíbl se lékař — proč mně? Jak jste pořád dětinská, milostpaní!

— Ano, matka má právo býti dětinská, milý doktore, pravila paní Kráglová, zvlášť matka, která se již dívala na smrt jednoho svého dítěte. Vidíte, doktore, cítím, že nejsem nejhorší matkou, ale k Niobě bych přece vlohy neměla — ale ani té nejmenší.

— Však on by se vás také ten »daleko střílející« po tom neptal, odpověděl doktor skoro cynicky klidně.

— Jak to? ptala se paní Kráglová.

— Takto, milostpaní, že myslím, že nebeští se pramálo starají o naše poměry a záležitosti, o naše plesy či hoře. To je těm tam nahoře — jsou-li — tak jedno, jako vypadne-li vaší perličce pérko z ocásku nebo nevypadne, anebo vypadne-li jí přece, vypadne-li o půl dvanácté nebo o třech čtvrtích na dvanáct. »Minima non curat praetor«, říkávali již staří, milostpaní.

— Rozumím, upozorňovala paní Kráglová na svou znalost latiny. Co by se staral ten věčný, nevyzpytatelný o mšici na šípkovém keři — a vic přece nejsme. A to je ta bída, přátelé . . . to je ta bída, že nejsme, nejsme, nejsme a nebudeme.

— A kdo to ví? ozval se dr. Semerád. Jsme malí, jsme bídní — chcete-li, ale něco přece máme, co nám nikdo neupře . . . milostpaní. Na nás jest, že toho neužíváme. Buď o tom nevíme, nebo o to nestojíme, ale je to, jistě je to, povídám vám.

— A co? ptala se paní Kráglová.

— Je to naše vůle, milostpaní! Je to naše chtění. Kdybychom chtěli, dokážeme všecko. Proč nechceme, nebo nemůžeme chtíti — to jest jiná otázka . . .

— Vyslovte se určitěji, milý doktore, pravil jsem měkce.

— Nu, odpovídal Semerád, já vám něco povím. Milostpaní, ty a já, kteří si, doufám, jakž takž rozumíme . . .

— Myslím, že úplně, tvrdila paní Kráglová.

— Rekněme jakž takž — bude to vždy lépe . . . tedy milostpaní, vy, ty a ja — chtějme něco spolu . . . my tři, jak tu jsme, chtějme to s ryzostí svých úmyslů, bez jakékoliv vedlejší neb postranní ideje, chtějme to v čistotě srdcí a duší . . . rozumíte mi, v úplné bezsobeckosti, ryze křišťálově čisté, s celým napětím čiv, chtějme to s celou vůlí, jíž jest mozek schopen . . . to by čert, to bych viděl rád, abychom nevyhráli!

— Vy myslíte? ptala se paní Kráglová. Její oči vystouply z důlků, její pleť jakoby sešedivěla, její ruce se chvěly . . .

— Ó, pokračoval dr. Semerád, my hřešíme mnoho, milostivá paní! My zanedbáváme v ů l i, a vůle jest velký, ještě ne dostatečně známý a oceněný faktor lidského života. My tak mnoho necháváme projít kolem sebe, co by zasluhovalo nejednou hlubších úvah. Vůle jest jen jedna složka naší duše. Řiďme ji, tu přec v moci máme, ona sama již představuje sílu, čili chcete-li, řekněte jedničku. Ona sama již něco chce, jak chce, působí. Nechápete ještě, ani vy, professore?

— Nevím, kam směřujete . . . odpovídal jsem dost zmateně.

— Tak poslyšte vy, i ty! Přiznáte-li, že vůle něco jest, že něco znamená, že je jedničkou síly, že něco zmůže, ba zmoci musí, pak ji koncentrujme. Já mám vůli, vy máte vůli, professor má vůli — hle, tři složky duševní moci. Kdo nám brání? Udělejme z nich jednu, máme složku třikrát tak silnou. A chtějme nyní všichni jedno, chtějme to pevně, cele, silně, svatě. Chtějme to celou vůlí, celou energií svých bytostí, celou silou svých svalů, každým závitkem svého mozku. Chtějme to, to jest mysleme na to celou soustředěností, celou prací svých mozkových vláken, řekněm si a říkejme si stále a ustavičně jedno: »My chceme, aby Jiřík se uzdravil.« Nic víc a nic jiného. Jak, kdy — to vše věc vedlejší. Jediné, co c h c e m e, jest, aby se Jiřík uzdravil! Chápete takovou koncentraci myšlenek?

Mlčeli jsme oba.

Večer se skláněl, jizba se tměla, stíny rostly, a s nimi i postava dra. Semeráda. Mluvil příliš živě, tak se dal unésti svou myšlenkou.

— Vy mlčíte, pravil s veselým gestem. Nikdo nechce, ani matka, ani přítel . . .

— Ale chceme, vybuchla paní Kráglová, chceme jistě, já i pan professor — jak bychom nechtěli — počkejte chvilku, přijde i Krágl — bude nás více, účin bude silnější . . .

— Ne, děkuji, milostpaní — pana chotě docela můžeme postrádat při tom, pravil dr. Semerád příkře.

— Teď teprve to počíná mysticky . . .

— Docela ne. Neptejte se po příčinách, proč to nechci. Jeho přítomnost by vše pokazila nebo znesnadnila. Pan Krágl není věřící . . .

— Což my to jsme? ptala se udiveně paní Kráglová.

— Nemyslím nijak theologicky věřící, milostpaní. Ryze primitivně. My chceme a logicky my věříme, že když do zítřka soustředíme své myšlenky na to, co jsem řekl, že musí v chorobě Jiříkově nastati fenomenální obrat. My to věříme, jelikož to z hloubi svých duší c h c e m e, že si toho mocně přejeme, že to krátce v y ž a d u j e m e. Na kom? Do toho nám ničeho není, ale my chceme, chceme, chceme. Prosím, opakujte to po mně . . .

Dr. Semerád rostl v stínech večerních, již skoro splývajících. Mně bylo až úzko. Ale skoro jedním tempem řekli jsme všichni tři: My chceme!

— A teď se rozejděme, nemluvme, možno-li, mysleme jen na Jiříka a jeho uzdravení. Dobrou noc!

Mlčky stiskli jsme si ruce a beze slova se rozešli, jak si přál Dr. Semerád.

* * *

8. ledna 187*.

Nemohl jsem se dočkati jitra.

Také jsem spal velmi málo. Jednak starost o Jiříka, jednak všelijaké myšlenky s celou věcí souvisící mi nedaly. Dr. Semerád jevil se mi v novém světle. Měl jsem jej za hodně prosaičtějšího, suššího patrona, než jak se mi v poslední době ukázal. Taková víra v sílu vůle, tak velká a neobmezená, mi byla u vědce až nebezpečnou. Ale byl to zvyk mé doby, té doby, v níž jsem byl vychován, že pojmy vědec a skeptik se musily krýti u téhož člověka. Věřící vědec odchovancům oné školy nijak neimponoval. Byl jsem také trochu brzy hotov s úsudkem svým, nač byl musil med. doktor tolik studovat, aby pomáhal lidem? Stačiti musí, aby c h t ě l pomoci a pomůže lehce každému. Rozumí se, že jsem ihned zase odsoudil toto stanovisko jako překotné, nezralé a docela naivní.

A vedle dra Semeráda nedala mi také spáti paní Kráglová. Její tvář se stále divala na mne z rámce své podobizny, a mně se zdálo, že se výraz její mění podle myšlenek, které mi sug-

erovala. Jaký byl její poměr, či jest její poměr k dru. Semerádovi? Doposud jsem postřehoval jistou familiarnost, která se ovšem dala vysvětliti dlouholetými styky s rodinným lékařem a takřka domácím přítelem. O bližší nějaké intimitě nebylo zdání, ba naopak spíš jsem pozoroval, jak oba, povahy vznětlivé, sráželi se při nejbližší příležitosti vždy jaksi výbojně a neústupně.

A mimo jsem si položil otázku: Což byl a jest můj poměr k domácí paní o něco jiný či lepší? Od onoho případu mého nešťastného pokusu zlíbati ji, nevím sám, co jsem dělal, či strhnouti ji k sobě, jemuž následovala episodka s šachovými figurami a s vášnivým výkladem o lásce, nestalo se mezi námi nejmenšího, co by bylo posunulo blíže neb dále hranice naší intimnosti. Jakási benevolence panovala mezi námi, jakési vzájemné pochopení, lépe dorozumění se, vyrovnaná shoda aspoň na povrchu hladiny, které nikdo nevěřil a se nedotýkal. Jakobychom si byli řekli: »Však my víme, a nikomu jinému do toho nic není.«

Uvažuje o tomto, dal jsem si otázku: Což, není-li to právě povaha pí. Kráglové, nevyznamenávati zvlášť jednoho na úkor druhému, chovati se stejně, docela stejně aspoň k těm, jež pojala v kruh svých přátel? Ale pak rozhodně mezi nás patřil ještě děkan Svoboda, kterého se tenkrát tak zastala a jemuž tolik věřila, jak nám vyprávěla. Ovšem nebylo tolik příležitosti stýkati se s děkanem, jako s lékařem a se mnou, domácím učitelem, k tomu v domě ubytovaným. Dále již jsem vystopoval značné odstíny, kruh se volnil, mohl býti přibrán i ředitel Saidl . . . ale to již bylo rozhodně něco jiného, co víc s obchodními styky a světem Kráglovým souviselo.

Má ješitnost mi namlouvala: Ale přece stojíš v očích paní Kráglové nejvýše, jen tobě darovala podobiznu svou, která vzbudila, byťby pocity uzavřeného přátelství tlumený, ale přece, což bylo průhledné a patrné, závistný pocit u dra. Semeráda, který byl starším a osvědčenějším přítelem jejím, než ty, pouhý nováček. Pak mne napadlo, že darování podobizny přeceňuji, že věc nemá toho významu. Nejednou dáváme podobizny i lidem docela lhostejným. Je to zvyk — mrav . . . nic více. Ovšem poměry, za kterých já byl obrázkem pí. Kráglové podarován, byly přece trochu jiné, než bývají styky každodenního života. (Pokračování).

* * *

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Již když asi tři dny před odjezdem žádal ji Bohdan, aby po někom pradleně vzkázala, kdy má být vše hotovo, zarazila se a uleknutě naň pohlédla. Seděl v besídce a měl právě onu chvíli nálady, kdy čímsi trpěl, co nikomu známo nebylo.

»Odjedete tedy už najisto?« řekla jaksi stisněně.

»Arci, už je čas, abych odtud zmizel. Lázně mému zdraví valně prospěly a doufám, že budu nyní zdráv. Mám sice ještě delší dovolenou, ale tu strávím někde na vesnici.

»Vám se tedy u nás nelíbí,« povídala vyčítavě.

»Naopak, velice se mi tu líbí, ale bude líp, když zase změním svůj pobyt. Vám o hosty nebude zle, beztoho musíte každodenně odmítat, poněvadž nemáte místa.«

»Přece jste mohl ještě u nás pobýti, aspoň týden. V neděli bude výlet do Smrčin, bude tam veselo a my půjdeme také.«

»Je mi líto, že nemohu zůstat,« řekl suše. »Vybídnu pana doktora Skřivana, aby šel s vámi.«

»Toho není třeba,« povídala uražena. »Není naším hostem a proč bych ho vybízela.«

»Myslil jsem to jinak, než si vykládáte. Je vám snad doktor tolik nepříjemný?«

»Začínáte být velmi kousavý, nevím proč a nevím také, čeho tím chcete docílit. Na dobrá slova jsem očekávala přátelskou odpověď. Ostatně půjdu obstarat vaše přání.« Zvedla se a všecka rozechvěná odcházela. Bohdana zarazilo její náhlé rozčilení. Cítil zahanbení pro své zvláštní chování a povstal, aby ji zavolal. Ale její oděv kmital se už na dvorku. Nechtěl křičet a rozmrzen sám sebou, usedl opět. Podepřel se o opěradlo a zastrčiv ruce do kapes, přimhouřil oči a přemýšlel. Ano, bude líp, když odtud hodně brzy půjde. Vesel a radostně sem přišel, ale začíná se ho zmocňovat neklid, tíseň a nespokojenost. Stále tu zůstat nemůže a bude dobře, když se hodně brzy octne v jiném ovzduší a jiných poměrech. Proč by tu déle trávil, když lékař tvrdí, že se už dost dlouho koupal a že bude nyní zdráv? Arci, snad se mu pozasteskne, uvykl si na hostinec a společnost, ale právě proto, že mu tento zvyk stal se až nebezpečným, musí odtud chvátat. Zapomene on, zapomenou oni. Jiní nastěhují se do hostince, jiní budou jídat v besídce a jiným bude Jana s Liduškou posluhovat. A ti je budou také obdivovat a chválit, ti budou také žertovat a děvčata budou k nim pozorná, poněvadž jejich otec má z toho zisk, poněvadž v hostinci to jinak nejde.

Usmál se zlostně a pohnuv sebou hlučně na skřípající sesli, položil nohu přes nohu. Takové směšné je to, když se dával uchvacovat představami její líbeznosti, když se na ni díval zanícenými pohledy jako vzdychající mladík, který poprvé se osmělil myslit na dívčí bytost. Leť to všechno bylo. Je příliš vznětlivý, dává se uchvacovat na nepravém místě a sám sobě připravuje potom chvíle niterných výčitek a zklamání. Všechny ženy jsou stejné, koketují, snaží se vypadat co nejroztomilejí a nejnevinněji a zatím sledují sobecké cíle, s chladným srdcem vypočítávajíce prospěch, jejž by jim chování jejich přineslo. A on, takový už starý, světa znalý, nemá dosud chladnokrevnosti, aby střízlivě usuzoval! Dal se strhnout k myšlenkám, jež se nikdy nesplní a splnit nemohou, poněvadž jim schází životní podmínky zdaru, pravdivost a upřímnost. Eh, darmo by se hloupostmi zabýval. Lépe na to vůbec nemyslit. Za tři dny odjede a jinde se bude smát tomu, co ho zde rozčilovalo.

Stín padl před vchod do besídky a Liduška vešla tichounce. Její tvář jevila smutek a její velké oči bojácně se dívaly na Bohdana. Byl překvapen a na ráz zapomněl na vše to, co před tím jím zmítalo. Jakoby se její ramínka ještě více zúžila, zastavila se zaraženě a podepřela se o besídku. Dívala se kamsi stranou, ale on viděl, že se snaží zachytit jeho pohled.

»Stalo se vám něco, Liduško?« ptal se s účastí.

Přikývla hlavou a najednou zavzlykla. Překvapen jejím výbuchem pláče, rychle povstal a přiblížil se k ní. Ovinul ruku kolem její šíje a skloniv se k ní, přitiskl svou tvář k její tváři.

»Proč pláčete? Co je vám? Povězte mi přece, víte, že jsem vaším upřímným přítelem.«

Pohnula sebou chvatně a než se nadál, obemkla jeho hrdlo pažemi.

»Neodjíždějte ještě od nás, zůstaňte tu,« volala plačky. »Máme vás všichni rádi a bude nám tu smutno.«

Tato naruživě pronesená prosba ho pomátla. Před okamžikem si pevně umiňoval, že do-

zajista odjede, že musí odejet a hle, jak ho vroucně prosí, jak upřímně ho ujišťuje, že by se jim stýskalo. Cosi radostného ho zahřálo, opojná slast, že není Vaculíkovým obyčejným hostem, jehož odchod je jim lhostejný, že něco hlubšího ho k nim poutá, to se mu na ráz v mysli vybavilo.

»Mně se bude po vás také stýskat, ale budu míti na vás památku. Vizte!« A otevřev kabátec, vyňal zápisník, mezi jehož listy zahlédla zažloutlý květ darované fialy. Radostné překvapení se jí ukázalo na tváři a její obličej zazářil.

»Chcete-li také vy mi něco milého udělat, neodjíždějte,« žádala naléhavě. Spustila ruce s jeho hrdla a chytila ho za ruku. »Viďte, že neodjedete. Neuvěřím vám, že je vám můj dárek milý.«

»Nevím, nevím, nemohu si pomoci, musím opravdu odejet.«

»Nemluvíte pravdu. Janička povídala, že se na nás hněváte, že vás u nás nic netěší. Proč vás nic netěší? Ublížil vám někdo? Snad já? To mi odpusťte, nevím ani o tom. Nebo snad Janička? Ona není také zlá. Někdy zahubuje, ale jinak to myslí.«

»Slečna Jana na mě tedy žalovala?« povídal rozmrzele. »Vždyť jsem jí nic podobného neříkal. Rád jsem u vás byl, nikdo mi neublížil, ale teď je léčení skončeno a pojedu se jinam podívat.«

»Opravdu vás u nás nic netěšilo,« posteskla si zarmouceně. »Kdybych jen věděla, čím vás udobřit. Vy se na nás hněváte a nikdy už k nám nepřijedete. Můj Bože, to je smutné.« A vzdychnuvši z hluboka, otočila své oči, plné ještě slz, vzhůru, jakoby naříkala nad nějakým neštěstím. Tento jímavý její zármutek ho hluboce dojal.

»Potěšilo by vás opravdu, kdybych zde zůstal?« tázal se laskavě.

»Měla bych vás ještě více ráda a všichni by se z toho těšili, tatínek, matinka, Janička, všichni,« povídala nadšeně.

»Nuže, zůstanu tedy ještě týden,« řekl, usmívaje se.

»Vy jste hodný, vy jste dobrý, mám vás tolik ráda!« jásala všecka šťastná. »A pojedete s námi v neděli do Smrčin?«

»Ne, tam nepůjdu,« řekl skoro hněvivě, upamatovav se na svůj rozhovor s Janou. Maličko se zarazila, ale potom hodila ručkou.

»To je stejné, když nepůjdete vy, nepůjdu ja také. Zůstaneme spolu doma, tatínek půjde s Janičkou sám. Sedneme si do besídky a budeme si povídat. Ach, to bude krásné! Teď se Janička podiví, až jí řeknu, že zůstanete. Pohladila ho rukou po tváři a najednou se otočivši, rozběhla se jako šipka domů. Ustoupil do besídky a posadiv se, zadíval se před sebe. Úsměv stále ještě tkvěl na jeho tváři a cosi radostného hořelo v jeho očích. Jakoby ji viděl, malou pokušitelku stále před sebou, jak naň dorážela, jak s ním zapasila, jak v její čisté tváři obrážely se dojmy jejího útlého nitra. Opravdu ho má ráda, vycítil to přes veškeré své bránění a odpor. Vida, jak k němu taková dětsky upřímná dušička zahořela, jak se k němu přivinula v důvěrném přátelství. Proč ne Janička? Sice také ho žádala, aby zůstal, aby neodjížděl, ale tak nějak cize, chladně, jako by jí bylo milé, aby odejel opravdu. Rozmrzelost se mu do nitra vracela, že skoro svého přenáhleného rozhodnutí litoval. Straní Skřivanovi a nechtíc se k tomu přiznat, mluví o něm lhostejně. Slíbil tu zůstat, ale celý týden nezůstane. Dva, tři dny počká a potom kratičkou dobu před odjezdem ohlásí svůj odjezd a zmizí dřív, než by ho mohli opět zdržet.

Proč jsem takový popudlivý, napadlo mu, když zpozoroval, že se mu vrací hněv. Kdo mně čím ublížil? Proč tak zlomyslně hledám nějakou omluvu pro své jednání, když přece příčina tkví v mém vlastním nitru? Utočím na Janičku a mohla si jinak počínat? Co od ní vlastně žádám? Co mě tolik proti ní popuzuje, že ji obviňuji z věcí, které jsou pro ni příhanou? Dala podnět k něčemu, co bych jí mohl vytýkat? Byla někdy tak kousavou jako já, pronášela takové jízlivé poznámky, dráždila mne svou chladností? Naopak, velmi taktně se vyhýbala všemu, co jsem tak často svou prudkostí vyvolával a nejednou jsem pozoroval, kterak trpěla, když jsem nešetrně odmítal její laskavá slova. Co se tedy se mnou děje?

Překvapen vytřeštil oči do prázdna a ztajiv dech, zdál se naslouchat tlukotu svého srdce. Šel po niti, která se vinula jeho styky s Janou a pojednou užasl. Ano, opak je pravda. Často se tvářil, jakoby ji chtěl svými jízlivými poznámkami zranit a zatím si přál, aby ona rozuměla jeho nitru, které se v nejistotě svíjelo a lačnělo po něčem, co by ho s ní sblížilo. (Pokračování).

KAREL LEGER:

Terezín.

(Pokračování.)

Navečeří hladu malíř chtěl použít chvilky a podívat se aspoň z hradeb ven, do polí, k řece, blíže k těm ozářeným vrchům. Professor šel s ním, nemluvný, s hlavou sklopenou naslouchal umělci žvatlajícímu s dětinským nadšením o hře barev na večerním nebi. »Křídla mít, letět s obláčky přes vrcholky hor, jak by to bylo krásné!« A maně sáhl si malíř na hrdlo, kde jej svíral nákrčník. Zaklel. A za půl hodiny sešli se s Křepelou zase tam, odkud vyšli — před krčmou u »raka« či u »žáby«. Malíř nedošel k ozářeným výšinám, obláčky po nebi uhasínaly, professor častěji kašlal a otřásal se zimomřivě ve chladném větru večerním a Křepela zlořečil.

»Hlad mám a žízeň jako vlk!« naříkal. »Do české besedy nemožno vejít, jak je přeplněna. Zašel jsem do jakési plzeňské pivnice -- důstojníci tam seděli. Schoval jsem se do kouta k nejzadnějšímu stolu, ale major nějaký nasadil skřipec a prohlížel si mne. Zavolal sklepníka — sklepník mi se soustrastným úsměvem oznámil, že mně nesmí nalít, páni důstojníci vzkazují, abych ihned odešel, v takovém obleku nelze prý do slušné místnosti vejít. Rozvzteklil jsem se, vytáhl jsem navštívenku, aby ji sklepník pánům donesl — ale pak jsem se rozmyslil. Pravda, co hledám ve slušné místnosti — voják, infanterista, reservník. Poslechl jsem pokynu a odešel. Co teď? Zbývá nám jenom krčma — u »raka«, u »žáby« nebo u jiného zvířete. Pojďme — mám hlad a žízeň!«

Do krčmy stále ještě drali se vojáci, — jakoby bezedná byla, všichni se tam vešli.

Professor s malířem stáli nerozhodně. »Nu, což? Vidíte dav? Voják jako voják, všichni vojáci! jak pravil Stehlík. Zde nejsi professorem, nejsi malířem, zde jsi částicí hladového davu. Co platno, půjdeme s davem! Ty, professore, myslím, napsal jsi jakousi úvahu o psychologii davu, můžeš konat pozorování. A neškareď se tak, — jen se otřes a do proudu! Však v něm neutoneme!« Křepela vzal professora pod paží. Bezstarostný malíř se usmál a zahvízdal.

Vešli. Červená petrolejová světla hořela v dýmu pod zašlým klenutým stropem, v nesrozumitelném šumu a hukotu zdivějících hlasů chvěly se třaslavé tóny harfy a rozladěných houslí. Dědeček se stařenkou zpívali v koutě sentimentální melodii. Slova zanikala ve vřavě.

»Konečně jdete!« vítal Stehlík s netajeným úšklebkem příchozí. »Snad jste nechtěli, hrdopyšková, zapřít své příslušenství k davu?«

»Náhodou hovořili jsme také o psychologii davu,« poznamenal Křepela.

»A zdá se vám, že je docela snadno uprostřed rozvášněného davu zůstat klidně stát jako předříkávač mezi plačícími poutníky? Ale není to tak lehké moji drazí!« Stehlík se smál. »Člověk brzo pozná, že je taky zvířetem. Nu, přisedněte!«

Usedli ke stolu stísněni ze všech stran hlučícím množstvím, ve vzduchu dusném, naplněném zápachem lihovin a čpavým dýmem — a všichni tři, malíř, professor i Křepela měli stejný pocit, že v tomto davu jsou cizorodými částicemi. Professor přikrčen pokašlával, ostýchaje se něčeho dotknouti. Křepela vztekle hryzl vousky a malíř naivníma očima zvědavě díval se kolem.

V modru ošumělých uniforem ztrácely se jednotlivé tváře, jen tu a tam oči se zaleskly, zanícené alkoholem. Sklenice cinkaly, po stolech byly kalužiny rozlitého piva. Jenom oni dva stařečkové v koutě, zpívající k melancholickým tónům rozladěných strun nevděčnému obecenstvu, zaujali umělce. Také oni byli tu cizorodými se svými písničkami, jakoby z dávno zašlého světa. Přežili svůj věk stařečkové i písničky. Vylhaný úsměv na zpěvaččině svraštělé tváři je tak smutně dojemný jako noblessa stařečkova, když zvedá v třesoucích se rukou ohmatané housle. Zpívají písničky dávno vyšlé z mody. Na některé Vojta pamatoval se z dětství. Jednu písničku českou, druhou německou — rovnoprávně a bez rozdílu — písničky sentimentální, rozpustilé i politické. Vmýšlejí se ubozí v lepší doby, kdy byli mladí, zdraví a písničkám posluchači zuřivě tleskali.

»Pan ministr Bruck,
to byl pěkný kluk!
pošpinil si poctivice,
když nám prodal železnice, —
podřezal si krk!«

»Hleďte, s jakou vášní dědeček tu písničku zpívá!« poznamenal Křepela. »Mnoho-li citu je v přednesu, bezzubé rty úšklebkem tlumočí ošklivost a rozhořčení.«

»O čem zpívá?« Nikdo nevěděl. Ztratila se paměť politické epochy, zapadla jména, která zvučívala, — jen jako lehounka zapomenutá ozvěna chvějí se ve strunách harfy. Až přejdou časy dnešních politických zápasů a zápasníků, kdo ví, zůstane-li po nich i to. —

Dvě mladé smělé holčiny otáčely se kolem stolu, roznášely pivo, smály se hlasitě, svítily očima protlačujíce se mezi sraženými stolicemi, odstrkovaly dotěravé ruce napilých hostí.

»Eš!« pravil Stehlík, »přece něco pro malíře — což? Ta černovlasá —!« Malíř podíval se na sklepnici, — nebyla nehezká, červená, kyprá.

Stehlík ji objal kolem pasu. »Jen bez okolků! Tady se nedělají žádné ceremonie, viď, Tekličko?«

»Pusťte mne!« vyškvikla a přes rameno smála se na malíře. »Tys hezký kluk!« pravila mu a otáčejíc se kolem stolů ohlížela se a smála se naň.

»Nebo blondýnky vyhovují tvému uměleckému vkusu?« pokračoval Stehlík.

»Podívej se: tamhle Nanda, — jen že je příliš drza a páchne pižmem.«

Zástěrky a bluzičky děvčat byly pomačkané.

Vídeňák Pik naklonil se k malíři: »To nic — to všechno je nic! Počkej, až přijde Olga. To je —« zamlaskal a přimhouřil očka. »Já to už tady trochu znám!« Zdálo se, že jemu, i Stehlíkovi, i Markovi je tu blaze — v tomto prostředí.

»Jakoby vždycky jen v tomhle bahnu žili!« hučel Křepela.

»Marek! takový modní titěrný panáček, ulízaný, čistotný maminčin andílek! a zde, sotva oblekl mundur —«

Právě si Marek připíjel s nějakým napilým Němcem-skopčákem, který mu říkal: bratře! a líbali se.

»Nu, což, zvíře jako zvíře!« odplivl Marek a zapálil cigaretku.

Křepela se ušklíbl: »Máš skorem pravdu!«

V tom Pik zašeptal: »Podívej se, Olga!«

Vstoupilo do lokálu hezounké děvčátko, sotva osmnáctileté s tvářičkami svěžími, pružná, štíhlá, v třepetavých lehounkých šatečkách s moderním kloboučkem na zlatohnědých vlasech. Sotva vešla, křik a smích ji uvítal »Olga! Olga!« všechny ruce jaksi mimovolně vztáhly se po ní, po třepetavé bluzičce. Na všechny strany Olga odpovídala úsměvem.

»Nechte mne, pánové! — prosím, jen co se převléknu! co klobouk odložím! nechte mne, prosím!« Tak rozkošně se uměla dívat.

»Hrome, toť krása! rozkřikl se Marek.

I chladný Křepela zakroutil vousky a malíř s naivním obdivem zahleděl se na děvče.

»Nu! nu! nu!« smál se mu Pik. »Zamiloval jsi se?«

»Pojď sem, Olgo!« zavolal Stehlík. »Sem! hej! zde jsou páni! pojď k nám, sedni si!«

»Kde jsi byla?« volali na ni.

»U lajtnanta Fuksa!« s pohrdlivým úsměvem žalovala Tekla. »Každý den večer k němu chodívá.«

»Lže!« bránila se Olga, »na procházce jsem byla. Je tu tak dusno a špinavo!«

»Sedni si vedle mne!« žádal Stehlík.

Podívala se mu do očí. »Počkej,« řekla souhlasíc, »přijdu!« Vysmekla se mu a odběhla.

»Fešné děvčátko! Krasavice!« znělo odevšad různými výkřiky.

»Škoda jí sem!« poznamenal Křepela a malíř opíraje čelo rukou, v zadumání pravil: »Byl by to model! — Krásná, čarovného vzrůstu. Všimli jste si hrdla? Dokonalá linie. A vkus je v obleku, v každé maličkosti, v každé stužce. Škoda jí sem!«

»Proč? tím lépe pro nás, že je zde!« mínil Stehlík. »Nu, jde již!«

Přišla a sedla opravdu ke Stehlíkovi. Objal ji kolem pasu. Dívala se mu do očí. »Zdá se mi, že jsem tě někdy už viděla.«

Zasmál se. »Možno, nevyhýbám se hezkým děvčatům. Snad jsme se už někde viděli.« Zakroutila mu mazlivě vousky.

»A vida! Stehlík chtěl by ji jenom pro sebe!« rozkřikl se Marek. »Jsme tu také my!«

Ale Olga měla dosti sladkých úsměvů pro všechny, všechny oblažila pohledem, zde onde po tváři někoho pohladila, za vlasy rozpustile zatahala a znova vracela se k Stehlíkovi. Neobešla ani jednou kolem, aby se ho aspoň rukou nedotekla, přes rameno se mu nenachýlila.

»Vždyť je to děvče do tebe zamilováno!« zašeptal skoro se závistí Křepela.

»Proč se na mne tak věsíš?« okřikl Stehlík Olgu.

Poplašila se jaksi. »Což pak ani dotknout se tě nesmím?«

»Neopírej se mi o rameno!«

»Jsi zlý! Jak ti říkají?« (Pokračování).

FEUILLETON.

NA VESUV.

Vzpomínka z cest. Napsal Dr. D. Panýrek.
(Dokončení).

Nu, zde jsme měli aspoň divadelní představení neboť živá hostinská, starší již, ale usměvavá, s vážnou, sličnou, graciosní dcerkou v pozadí sehráli s námi vskutku divadlo. Každý posuněk stál za studii, zvláště ony s dlaní, kterými se brání zde, v tom kraji, když jim něco vytýkáte, jakoby člověka odstrkovali. Veselý přítel, lázeňský lékař, jenž nebéře nic tragicky a mluví lépe francouzsky, než hostinská, přispívá valně k obecné veselosti svými italskými interjekcemi, které ode mne pochytil a jimiž je jedovatě ironisuje:

»Domani . . una lira«.

»Domani« je zítra (on tím vyjadřuje, že dnes nepotřebujeme jich služeb), a »una lira« (jednu liru) nabízel v Neapoli v každém obchodním styku, ať požadovali za zboží cokoli. Ironisoval tak žahavě nestydatost italských kupců, kteří zboží na 30 lir vycení a za půldruhé liry prodají. Byla to reminiscence na známý posuněk neapolských a římských kočí, kteří za jednu jízdu požadují v branách města jednu liru, což znázorňují cizincům posuňkem vztahujíce proti nim nápadně ukazovák pravé ruky, někdy se slovy »una lira, una lira signore!«

A tak jsme při vší zlosti opouštěli osterii se smíchem.

Ale nastával tuhý boj s guidy, jichž jako much se vyrojilo u osterie.

Prý je předpis, že po svahu Vesuvu až do jisté výše, pokud je pevná stezka, netřeba průvodce, výše pak bez guidy turistu nepropustí. Ježto chtěli od nás více, nežli tarif jim povoluje, jdeme trpělivě bez nich, ač na nás zavolali z jakéhos stavení policistu. Člověk ten však neměl uniformy a nevypadal vůbec nic úředně. A tak jsme se mu vysmáli a šli jsme klidně dále. To by mohl říci každý, že je policajt. A »governo«, které se v každé větě guidy ozývá, nám už v Italii neimponuje, od té doby, co ministr Nasi . . . Ostatně seschlo se governo (vláda) na pouhou vyhlášku obecní rady z Resiny, jež na položřiceném sloupě poutníku ohlašuje, že dále až k temenu jest obligatorní »guida«, jemuž patří za osobu 5 lir. Teď chápeme. Kdybychom byli vzali průvodce na samém úpatí, byl by chtěl u observatoře první poplatek a odtud až k vyhlášce municipia druhý, od tohoto sloupu, jenž už snad spadl v sypké prsti, co tyto řádky píšeme, třetí poplatek, nemluvě o zpropitném, jež tu zovou dle oblíbeného národního krmě »maccheroni« a jež neopomenou při sebe nepatrnější službičce žádati. Tak jsme přece ušli aspoň dvojímu vydírání — třetímu se vyhnouti nelze. Potřebujete vlastně jen jednoho průvodce. Ale jde jich hejno. Však se nalezne nějaká příležitost ohnouti turistu. Když jedna dáma z naší společnosti cestou se pozastavuje, jakoby byla umdlena, a prosí za uvolnění tempa, hned se přitočí guida, jenž vyhlíží jako anglický lord (i flanelový modře proužkovaný oblek má jako angličtí turisté) a nabízí koně. Nabídka po vyjednání, že to bude státi 5 lir, byla přijata, a ve chvíli je tu s dobrým, trpělivým, bezpečně kráčejícím koníkem, jenž naši paní dopravil — poprvé v životě sedí na hřbetu oře, ovšem rozkročmo — bezpečně až skoro k temenu sopky. Gentleman drží uzdu a kráčí s koněm. Z toho bude — tušim — nová zápletka. Tážu se proto, je-li guida. Odpovídá vyhýbavě, že od místa vyhlášky nutno zaplatiti za osobu předepsaný poplatek. Než nepředbíhejme . . .

Druhý klacek vytrvale kráčí s námi, drže v ruce provaz. Cesta až na to, že zde v drti země bez jediné rostlinky nohy se boří, je bezpečna. Také dvě žhavá místa, z nichž vane nesnesitelný žár, minuli jsme bez poškození. Nač má ten provaz? Snad nás nebude pouštěti do krateru?

Záhada brzy se vysvětlila.

Jsme už skoro u temena. Cestička stoupá nyní v úhlu 50—55° — koník zůstal u poslední zastávky, milostpaní je zřejmě unavena. Guida vytahuje šátek, skroutí jej na smyčku, přiváže k němu provaz a nabídne jej dámě. Ta ráda se ho uchopí a šťastně s ním vystoupí zbývajících deset kroků k ústí krateru.

Za námi přicházejí dva novomanželé, ona drobná pikantní Italka na koni a za ní nevelký její černovousý manžel pěšky. Když pod samým temenem dáma ta s koně sestoupila a musí kráčeti pěšky, ujíždějí nožky v drolivé půdě, ježto elegantní střevíčky a prolamované punčošky jsou přece jen na tuto tůru trochu příliš salonní výzbroj. Ale galantní průvodci — k Italům zřejmě chovají se slušněji — rázem zvednou ji na ramena a nesou ji výše. Vidím, jak zbledla jí tvář a pod bílou pěnou krajek zatřepetaly se bázlivě dvě drobné sličné nožky. Pozoruji, jak bázlivě nakoukla přes okraj a už chce zase dolů. A v nejbližší chvíli mizí za zatáčkou cesty v mlze.

My zatím vyslýcháme guidu a zkoušíme jeho geologické, seismografické, meteorologické a jiné vědomosti. Ví o něco více, než průvodci tištění, a dost ochotně komolenou francínou vykládá tomu, kdo to chce slyšet. My si libujeme, že máme doma prof. Sixtu a dr. Kramáře ml., o zjevech sopečných spisy užitečné, co si doma všechno přečteme. Přítel dr. Š. leze přes okraj krateru, a tak tak že ho guida zachytil — země se co chvíli sype s okraje temena dolů do propasti. To povím doma manželce, která mne svěřovala přítelově péči, usedlého kollegy, já prý jsem moc odvážný. A hned druhý malheur! Nejdůležitější listiny, sjezdové legitimace na dráhu, jež opravňují k 60% slevě, dále zelená tessera (legitimace), jejíž kouzelné jméno otvíralo nám zdarma vstup do všech výstav, museí, obrazáren a jiných slavných ústavů státních, sype se po náhlém dosti svahu nejbližší cestou k moři

. . . Zoufalý soudruh za nimi . . . Na štěstí hůl průvodcova zachytila ještě včas důležité dokumenty i pana kollegu. Nejsou tedy tady nahoře ti drzečkové tak zcela zbytečnými.

Amfitheatrum u golfu neapolského je v mlze — spíše na druhé straně v úrodném zeleném jihoitalském kraji viděti drobné osady (San Giuseppe a jak se všichni ti světci pozemští zovou) a v pozadí vrcholy Appenin. Posloucháme se zájmem historie špatného žaludku Vulkanova a zvláště chorobopis posledního zvracení.

Klademe otázky jazyky rozmanitými, lámanými i nelámanými, a dovídáme se o všech výbušich od r. 79 éry křesťanské až po poslední dubnový z r. 1906, kde celý kraj vůkol byl z rána pokryt silnou (dole ještě 5 *cm* tlustou) vrstvou jemňoučkého popelu. Slyšíme dál, jak otevíraly se pekelné tlamy hory a ohnivé hmoty zavalily okolní vesnice, jak jsme toho stopy před několika málo dny viděli cestou do Pompejí, jak potom 8. t. m. řítil se kužel hory as 100 *m* vysoký do tlamy obra, strhnuv s sebou funikulárku, když byl před tím vulkán žhavé své nitro prý do výše 4000 m. k nebi chrlil, což prý bylo zvláště v noci divadlo hrůzné krásy.

Dnes to viděti bohužel už jen na pohlednicích.

»My to štěstí nemáme!«, povídám smutně.

»Dejte pokoj, nemalujte čerta na stěnu!« napomíná mne paní doktorová.

Slyšíme dál, jak na 200 osob zahynulo rozdrceno přívalem řítících se obydlí vůkol, jak na 100.000 osob opustilo na kvap Neapol, obec Ottaiano zalita na 1 *m* 30 *cm* zvýši — z kvetoucí osady zbyla mrtvá poušť, druhé Pompeji.

Ježto mlhy příliš vděčný rozhled nedopřávají a únava příkrým vzestupem způsobená byla už zaplašena několika kalíšky slz Christových, možno-li ještě kalnějších a ještě kyselejších, než dole v osterii, za to však o hodně dražších — stařeček jistý s košíkem a dvěma lahvemi vyšplhal za námi, ovšem bez průvodce k temeni a zde je výhodně zpeněžil — vracíme se.

První zastávka a neshoda je u sloupu s vyhláškou municipia. Domorodý kamzík chce za deset kroků vláčení dámy v kličce šátku 2 liry. Nabízíme mu liru. Více bych nedal, ale přítel nechce se zlobit, raději platí. Kdežto mužští členové výpravy nadešli si cestu řečištěm vyschlého lijákového ručeje, při čemž místy až po kolena zapadají do písku, béře se naše roztomilá paní doktorová na hřbetu koníka k observatoři. Scházíme se tu téměř současně a vyjednáváme s vlastníkem či opatrovníkem šemíka, který obdržev pět lir smluvených za koně, požaduje nových pět za sebe. A zase spor končí jako prve. Ještě na jeden tric průvodců bych upozornil příští turisty v těch krajích. Platíte-li stříbrem, vezme jeden z hejna průvodců dvouliru nebo pětiliru z dlaní guidy, jemuž platíte, jde s ní opodál, že prý »non vale« (neplatí, je falešná). Mezitím co zkouší dareba ten její zvuk o nedaleký kámen, zaplatíte jinou, načež teprv minci vrátí, ne však pravému vlastníku, nýbrž guidovi, jemuž jste už platili. Ten ji klidně strčí do kapsy a pak se celá rota vytratí nepozorovaně . . . A když si vzpomenete, že jste vlastně platil dvakráte a po minci se sháníte, jsou už za horama.*)

Ještě jsme zaskočili do observatoře »Reale Istituto di meteorologia« a obdivovali se zde »vědeckému« nepořádku — na všem plno prachu, ač už dávno nebyl žádný výbuch, ve skříních jsou nerosty umístěny v balících ze starých novin bez označení, bez čísel, bez etiket, jiné kusy povalují se za dveřmi, fotografie nalepené na kartonu nezasklené se odlepují, třepí a odpadávají, — co z toho bude za 200 let, aparáty nefungují, jsou poškozené, snad nevidělý učencovu ruku kolik let, knihovna s nerozřezanými, většinou nevázanými svazky zastavena spoustou vědeckého harampádí, že kdo by chtěl do spisu některého nahlédnouti, musil by dříve podniknouti malé stěhování národů.

Správce stanice prof. Matteucci je prý u krateru (nevěříme, nepotkali jsme ho), a tak jen zběžně jako laikové procházíme budovou. Div divouci — sluha ani domovník nechce zpropitného.

Jako by to nebylo v Italii a jako by to nebylo na Vesuvu. Tak zanedbaného »istituto scientifico« dosud jsem neviděl.

HLAVNÍ VCHOD DO ZÁMKU NA ZBIROZE. Fotogr. Jos. Hercík.

Vzpomínáme, co vše by se stalo s takovou zajímavostí přírodní jinde, jak by bylo vše zařízeno pro pohodlí i poučení turistovo, na př. ve Švýcarsku, a při vší drahotě hotelu, dopravy atd. jak by bylo vše levné proti dnešním poměrům zdejším, kde výletníku, zvláště, je-li provázen dámou prostá conquista taková přijde hravě na sto korun (počítaje z Neapole), aniž ví, zač je vydal. Zde zatím ani silnici řádně neupraví, a Angličan musí jim ukázati, jak tu lze poctivě a ke spokojenosti turistů vydělávati peníze. Ovšem stávka je vis major i na Cooka . .

Trochu více pořádku a ochrany obecenstva před vyděračstvím guidů, které úřad prohlásiv je za obligatorní posadil jaksi na koně — vydírají, i kde nejsou obligatorní — by tu věru neškodilo.

Stíny houstnou, kočár sjíždí pomalu z Portici, pak přichází Neapol se svým živějším ruchem, hotel, večeře a spánek, tentokráte zasloužený více pro zlost, než pro únavu . . .

*) Tric ten usnadněn je také tím, že v družině výletníků obyčejně jeden turista platí za všecky.

■ ■ ■

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Václav Štech o Červenkových veselohrách** sděluje:

Dostaly se do veřejnosti zprávy o nedokončených veselohrách Jana Červenky, jež mohly by po čase dáti vznik různým domněnkám. Pokládám za nezbytno tudíž prohlásiti — pro »věčnou paměť«, jak říkají právníci:

Dne 10. ledna t. r. požádala mne choť spisovatele Jana Červenky lístkem, abych bez odkladu navštívil jejího manžela. Červenka sám připsal na navštívenku: »Umírám — přijď hned!« Odebral jsem se neprodleně k Červenkovi, jenž mi sdělil, že po celé týdny oka nezamhouřil pro hrozné bolesti. Po krátkém úvodě pak ukázal mi na desky, v nichž byly rukopisy dvou — jak pravil — nedokončených veseloher. Řekl, že cítí, že život jeho dá se měřiti již jen hodinami a že se těžce může spřáteliti s myšlenkou, že jeho veselohry nebudou uvedeny na jevišti. A tu mne požádal, abych mu slíbil, že práce ty dopíši. Chce před smrtí míti jistotu, že se veselohry ty objeví na jevišti. — Červenka mluvil o hercích Národního divadla, kteří by měli určité role hrát. O hercích vinohradské scény, jak řekl, nemá vědomí, jak by se měly role rozdělit.

Viděl jsem před sebou člověka, který byl sice při plném vědomí, ale jenž již byl súčtoval se životem. Byl vysílen — všeobecně známá sensitivnost jeho stupňována byla v horečku — jak mu vymlouvati myšlenku, která je neuskutečnitelna? Pokusil jsem se uklidniti ho ujištěním že obě práce dokonči sám, až se zotaví a až, s jarním sluncem dostaví se nová chuť k práci. Ale Červenka vrtěl hlavou a chtěl slib, že dokončím jeho práce a že na programu uvedu jeho i své jméno. Alespoň »dle myšlenky Jana Červenky napsal Václav Štech« chtěl tu mít.

Řekl jsem tedy, že si práce přečtu, až se mi trochu doma uvolní, kde mám mnoho neodkladných prací. Pak že mu řeknu, co o všem soudím. Avšak Červenka chtěl rozhodnutí hned. A aby mne získal pro svůj plán, jal se mi vyprávěti děj obou veseloher.

Jedna má býti ostře satyrickou ukázkou ze života bohaté rodiny pražské. Detaily, které Červenka s velikým zalíbením mi sdělil, ukazují, že to měla býti podobně trpká veselohra jako jeho »Opuštěný«. Síla její by byla hlavně v ostré tendenčnosti. Ale celku schází dramatická kostra. Scény, od nichž si Červenka mnoho sliboval, visí jaksi ve vzduchu. Potřebovalo by to dramatickou oporu. Řekl jsem to šetrně Červenkovi a nabídl se, že budu o věci přemýšlet a navrhnu mu, napadne li mi něco, jak hře dáti divadelní formu.

S tím se Červenka spokojil a jal se mi hned líčiti děj druhé veselohry, jejíž název jest »Spat se chodí o deváté«.

Látka této práce je francouzsky střižena. Zase to byly však jen scény, z nichž by mohl snad zbudovati něco, kdo by znal dobře život ve villovém sídlišti, které v létě přeplňují Pražané. Hlavní vtip hry — proč se chodí spat o deváté — je nápadem, který má rys originality. —

Avšak obě práce jsou mi daleky. Ani jedna ani druhá látka není z ovzduší, které znám. Proto jsem nemohl splnit přání Červenkovo a zavázat se, že veselohry, do nichž tolik nadějí skládal, dopíši. Řekl jsem mu, že budu o obou přemýšlet, že ho brzy navštívím, a pak mu povím, co by se snad z toho všeho dalo vytvořit. Rukopisů jsem nepřijal a také do nich nenahlédl.

Červenku potěšila má návštěva, rád vyslechl mé mínění a s povděkem přijal slib můj, že ho brzy opět navštívím, abychom si o myšlence spolupracovnictví znovu popovídali. Tak byl příjemně naladěn, že mi řekl: »Štechu — tolik jsi mne potěšil a uklidnil, že asi budu po dlouhé době dnes zase spát. Příště mi však budeš musit slíbit, že to dopíšeš. Musí na plakátě být obě naše jména vedle sebe.«

Návštěvu tu jsem slíbil — ale nedošlo k ní. Stav Červenkův tak se zhoršil, že už návštěv přijímati nemohl. —

Veseloher Červenkových ovšem nedokončím. — Jsou mi jejich postavy, situace, prostředí a látky cizí. Nedovedl bych toho — jistě bych neprospěl torsu, které z myšlenek Červenkových zbylo. Takovou zodpovědnost na se vziti nemohu. *Václav Štech.*

⁂ **In memoriam Josefa Kajetána Tyla.** Sto let uplynulo od narození divadelního patriarchy našeho. Dějí se velké přípravy, aby památný, pro náš kulturní vývoj tak významný den byl důstojně připamatován. Co všechno leží mezi těmito dvěma mezníky

mezi 4. únorem 1808, kdy Tyl světlo světa spatřil, a mezi 4. únorem 1908, kdy příslušné korporace v jedno tělo se slévají, ovládané myšlenkou, povděčti, co pojí se ke jménu, působnosti a všem důsledkům Tylovy činnosti! V Tylovi, jako skorem ve všech buditelích, je obraz všeho našeho snaženi a zápolení. Když úmrtní den Tylův jsme oznamovali, uveřejnili jsme několik dopisů, jež František Herites z dob největšího utrpení Tylova ve Vodňanech objevil. Dočtli jsme se v nich nejbolestnější kapitoly z rodinného života J. K. Tyla, jenž v takové nouzi byl, že nejmilejší, nejdrahocennější památky zastavoval. Leta uplynula, a nám, žijícím v kypicím rozvoji české kultury, zdává se, že dávné, teskné tyto zkazky zní jako pohádky. Je dobře, je zdrávo nezapominat těžkých bojů, obětavých zápasů jednotlivců a celých vrstev . . . Národ nemá, nikdy nemůže míti dobu odpočinku, nesmí se těšiti na klid, na úroky ze svého usilování. Sto let uplyne jako voda v bystřině, a potomci naši mohli by se dožiti bolestného překvapení. Sto let v životě národa je tolik, jako stránka v knize, jejíž kapitoly rostou a porostou do nekonečna . . . !

„ **Zámek Zbiroh.** Ještě dvě partie přinášíme z čarokrásného tohoto kavalírského sídla. Pohledy na zámek, majestátně ovládající celý kraj, jsou tak ladné a originalní, že se divák ztěží ubrání výkřiku překvapení, když vykoukne z lesnatého tlumu nádherná, elegantní jeho silhouetta. Krásný park zdejší, z něhož přinesli jsme v jednom z předešlých čísel fotografii historického mušketýra, jenž Bůh ví jakými cestami sem zabloudil ze schönbrunského hradu, našel básnického opěvatele. Ve své knize »Drobty života« (vydané roku 1892) vytiskl Antonín Klášterský báseň »Divoký park« (je dedikována zesnulému Ant. Klosovi), již reprodukujeme jako vítaný doplněk k našim obrázkům.

Z kraje ovšem slunný trávník, glorietty, květiny,
stromořadí přistřižená, ulízané pěšiny.

Ale dál to houstne, roste, jak chce Pánbůh, víc a víc,
mezi stříbrem mladých březin červený kmen borovic

Vše se stihá, mísí, splétá od země až do nebes
to už ani parkem není, to je les už, celý les.

Místo zrnek písku zlatých, místo trávy pružný
mech,
a to staré, shnilé listí leží tu i po letech.

Vlhký vzduch a ticho lesa, korun klenba, šerá spleť,
kterou jen, když slunce vpadne, sosen kmen
plá jako měď.

Jak tu kdysi živo bylo! Pánů kroky a dam smích
probudily v pozdní chvíli často ptáka na větvích.

A ta láska! Zprvu ovšem, jak v tom parku záhony:
cudný pohled, kudrlinka, naškrobené poklony.

Ale šlo se dále, dále — žhavé zraky, bledá líc. . .
střevíček se vyplet z šatů, nožka šla jen tancujíc.

Až ty vlhké lesní stíny přehouply se na čelo,
až se v čtyřech očích sladkou vášní kolem zatmělo.

Co tu z toho všeho zbylo? Přelétlo vše jako pýr.
Při vrátkách zbyl pouze starý martialní mušketýr.

„ **Pro štěstí** je dramatem zrazené lásky. Drama, při jehož zkouškách Przybyszewski řadu pokynů účinkujícím dával, mělo na scéně Národního divadla velký úspěch. Historie zklamané lásky — nic víc — ale moře bolesti jakoby se vylévalo z nízounkých břehů. Je jenom jedna láska — ale muk v ní více, než srdce lidské snésti může. Hra je smutnou písní takové lásky, které bylo souzeno, aby našla v ní svůj hrob. Ale vedle této bolestné stránky je tu veliký, věčně platný, usmiřující motiv, jenž provinut je celou hrou, každou scénou, takřka každým slovem. Roste od aktu k aktu, až zmohutní v démona, v přísera, jež zdrtí, mravně kácí, spravedlivě odplácí. Dvě a dvě srdce, dvě a dvě těla stojí tu proti sobě. Všichni ztroskotali, musili trpět, musili na lásku zhynout, tak bylo souzeno. Zrazený, zničený milenec vyličil, proč duše, proč srdce trpí, trpěti musí. V noci cosi tajemného, záhadného, nehmatatelného, ale neodpuditelného člověka přepadá, a hrůza zalívá nitro nevyličitelným strachem, nepopsatelnými mukami. Przybyszewski napsal tímto

VJEZD DO ZÁMKU NA ZBIROZE. Fotogr. Jos. Hercík.

svým dramatem mohutnou apologii zlého svědomí. To je ten motiv, jenž jako kalná voda rozestupuje se do šířky a do hloubky, až zabere, protoupí celou studánku. Dvanáctá hodina dramatu ohlášena originálním způsobem — hlasatel zlého svědomí pošle do domu nové lásky mrtvolu zrazené. Pak kdosi zazvoní, a milenci ztrnou strašlivou, kosti pronikající hrůzou. Nejlépe vystihl svoje poslání v tajuplné hře této pan Hurt, pěkné momenty měl ve své hře pan Hašler, jenž však nedovede ještě výkon sliti v harmonický celek. V roli zrazené milenky pozornost poutala slč. Rydlová. Leccos ještě překynulo, leccos je pouze dobře myšleno, ale ne ještě bezvadně provedeno, ale celek svědčí o zdravém studiu a uměleckém pokroku. Hru pečlivě přeložil Ad. Černý, naladu dusného ovzduší vystihl zevní úpravou jeviště regisseur Jaroslav Kvapil. —*og*—

— **Vzpomínka na Jana Červenku.** »Nikde jsem nečetl,« píše nám nakladatel p. B. Tuček, »zmínku o tom, že byl zesnulý básník vášnivým rybářem. A přece celou knihu o svém zamilovaném sportu chystal. Svého času bylo dokonce o něm mluveno jako o nejlepším štikaři království Českého. Mival v Lobkovicích u Neratovic pronajatou tůň a často a rád několikráte do roka sem zajížděl. Byl jsem s ním několikráte na této výpravě a myslím, že tu Červenka prožil nejšťastnější, bezstarostné chvíle. Červenka ve své novelce Stesk (Z cyklu: Co mi rybář vypravoval) pověděl, co ho vábilo k labským tišinám a proč měl takovou zálibu v rybaření. »Příčinou mého zalíbení,« napsal v úvodu k novelce, »byla touha po samotě. Ne, že bych lidi nenáviděl, ale, upřímně řečeno, nejraději jsem se jim vyhnul. Můj otec říkával, že nejdravější zvíře je člověk. Z počátku jsem se domníval, že je to pouhý vliv suggesce, když jsem počal pociťovati odpor k svým bližním. Ale později, když jsem dospěl a viděl, jak člověk člověku sousto rve od úst, hltavěji, nežli slepice, kterým jsi třídy nadrobil, když jsem viděl, jak člověk, který zhltnul největší sousto, jinému patřící, ještě se nadýmá, pochopil jsem, jak hluboký kořen mělo cítění otcovo. Cítil a soudil jsem jako on. Utíkal jsem k svým rybám. Nedůvěrou prosáklý často jsem je zkoušel. Oh ne, nemají lidských vlastností!« Emerich Veselý, starý přítel Červenkův, dostal od Jana Červenky lístek, aby ho navštívil. Byl v nejlepší náladě — těšil se na nový, klidný, bezstarostný život. »Dožil jsem jako úředník,« řekl a oči mu při tom blýskaly, »jako pensista budu míti dosti volného času. Na Polabí hezký domek si vystavím, něco si přečtu, něco napíšu, k řece se posadím a ryby budu sledovat. Budu zase dělat, co jsem dělával. Napsal jsem to jednou — v Máji to bylo. ‚Ukryt za keří nad tichou, hlubokou vodou, házíval jsem jim kousky chleba a pozoroval jsem je. Nevrhaly se na ně nikdy tak dravě jako lidé, kteří hledí zmoci vše sami, jen aby jinému nic nezbylo, ale pomáhaly jedna druhé, aby každá dostala svůj díl. Proto jsem měl svoje ryby rád, že jsou tak družné a nezávistné. A bylo jim dobře v mých vodách! Málo kdy lovil jsem je sítěmi, nikdy jim zbytečně neubližil, a zvěděl-li jsem o pytláku, který zle s nimi smýšlel, toho jsem pořádně vyplatil . . .‘« *J. H.*

— **Pierre Veberova »Ruka nevěry«**, sehraná předminulé soboty ve vinohradském divadle, je novým polínkem na hranici nespočetných už nářků, že francouzští autoři veseloher už opravdu nedovedou zrobiti kusu bez thematu manželské nevěry a tajného podvádění. Jednou podvádí druh druha navzájem, jakoby na oplátku, jednou ženušku manžel, podruhé manželka muže. Vždycky je uprostřed někdo, kdo je buď prostředníkem nebo podněcovatelem. Onehdy jsme viděli v Capusově »Slečince z pošty«, jak dovede podváděti manžel už obstarožný, a dnes v »Ruce nevěry« zaučujeme se tomuto flirtu s mužíčkem teprve sedm měsíců ženatým. Je to pan Simon Lavarède, v němž vidí hezounká jeho Coletta jen všecko nejkrásnější, všecko dokonalé a bezvadné. Šíleně ho miluje pouze proto, že je jiný než ti druzí mužové, kteří už před sňatkem byli nějak zapleteni. A teď přijde taková paní Terèze Bridierová, pichlavá, vševědoucí, podívá se Lavarèdovi na ruku, do očí . . . a už čije čertovinu. Kýho ďasa! . . . aby on, jediný . . . A vskutku! Nevěra se dokáže, paní Terèze nabídne se sprostředkovati rozvod, ale právě ve chvilce nejposlednější se mladý párek smiřuje silou sentimentálních vzpomínek. Paní Terèze Bridierová odchází jako pokropená krůta. Není zápletek ani podružných episod v této zcela průhledné, dle daných vzorů sestrojované veselohře, až na tu, že v ní flirtuje ještě jeden nelegitimní párek. Ale ten se objevuje na scéně jen tak náhodně, kdy ho autor k němu potřebuje. Celek držen skoro až fraškovitě, zejména pokud se týče postavy páně Bridierovy (p. Charvát), která udržovala skoro nejvíce veselou náladu posluchačů. Nebohý, ale bodrý a živiální pantoflový hrdina — jak už sám sebou svádí ke karikatuře a nadsázce! Colettu sehrála paní Benišková se chicem a elegancí, jejího manžela p. Táborský, rodinného sekretáře p. Tesař. Výbornou intrikánkou (pí. Terèze Bridierová) byla slečna Kratinová, a v roli flirtující paničky Feverolleové líbila se svojí švitořivou roztomilostí slečna Richtrová. Páně Zelenkův starý lokaj byl rovněž působivý. *E.*

Ročník VI. číslo 20. vydáno dne 7. února 1908.

»MAJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CÍZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIŘÍ GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

Téhož dne večer.

aké bylo mé překvapení, když jsem po návratu z města po dopolední škole vstoupil do obývacího pokoje továrníkových!

Jiřík ležel na postýlce klidně, a horečka zmizela úplně, zbyla jen lehká apathie k okolí, ale i ta, jak paní Králová tvrdila, od hodiny k hodině mizela. Dr. Semerád konstatoval hned ráno o sedmé při své první návštěvě rozhodný obrat, ale nechtěl se patrně dát uchvátit, zamlouval to a řekl, že přijde asi za tři hodiny opět.

To mohlo asi býti teď, každou chvíli moh' vstoupit do dveří. Neměl jsem ještě odvahy gratulovati paní Králové, pokud by lékař nepotvrdil autoritativně skutečný obrat. Ale její mateřské srdce již to cítilo dávno.

— Zdá se mi asi tak od půlnoci, že trvá obrat, horečka povolovala pak rapidně a v pět hodin byla teplota Jiříkova docela normální.

— Však v pět jsem také teprve já usnul, milostpaní.

— Vy? což jste dnes špatně spal? ptala se paní Králová.

— Což jsme si neslíbili, pravil jsem s výčitkou, že všichni dnes myšlenky své a vůli svou na uzdravení Jiříkovo soustředíme?

— Tak vy jste na to nezapomněl? Nu, proto jste také mohl se dobře vyspat, pane professore.

— Což vy jste to tak nebrala, milostpaní?

— Polo asi, jsem již taková . . . Napadá mi vždy, »řeč se mluví, a pivo se pije« — kdož by každé slovo, které maně padne, pojímal hned tak seriosně!

— Ale jak včera jsme to s doktorem smluvili, jak jsme se rozhovořili a odešli, dovolte, to přece nemělo ráz žádného žertu či dokonce jen všetečného experimentu . . . .

— Toho netvrdím; bránila se pí. Králová. Právě s nemocí a v takových případech se nežertuje, a mně bylo nejmíň k veselosti. Ale to dělá všecko nálada, věřte, milý příteli . . . byl večer, rostoucí stíny, dlouhá postava doktorova v nich, jeho hieratický tón — nu, věřte mi, to celé vypadalo trochu — nejmírněji řečeno — bizarně. Však by vám to na př. dnes, teď při plném střízlivém světle denním ani do hlavy přijíti nemohlo.

V tom se otevřely dvéře, a vstoupil bez zaklepání, jak byl zvyklý, Dr. Semerád. Též v tom se obrátil Jiřík, a žádal píti. Paní Králová mu podávala vedle na nočním stolku připravenou limonadu.

— Naši vyhráli! zvolal doktor Semerád vesele a určitě, vida již s prahu veselost Jiříkovu.

Přistoupil k posteli, prohlédl hocha a pravil:

— Vida, jaký to nevídaný obrat. Buďte rád, mladý muži, že to dopadlo tak, mohlo to dle včerejších předzvěstí býti horší.

— Vidíte, obrátil jsem se vítězně k paní Králové. To udělala vaše koncentrace. A milostpaní, žaloval jsem na paní Královou, vidíte, se přiznala, že to tak vážně nebrala . . . a přece . . .

— Nemusí se o tom mluvit mnoho, příteli, každý má neb utvoří si úsudek svůj . . . ale

nač to rozšlapávat . . . spokojme se s faktem, a ten jest nám neobyčejně příznivý, pravil doktor.

Mluvil neobyčejně vážně. Předepsal ještě něco, ordinoval dietu a radil neuspěšovati Jiříkovo povstání s lože, až jak jemu samému se zachce. Až jej to omrzí, ať si vstane. Má-li dlouhou chvíli, může mu maminka něco lehkého, nerozčilujícího předčítati.

— Já bych to s radostí obstaral, nabídl jsem se ochotně.

Vešel pan Krágl. Měl radost z obratu, pomazlil se s Jiříkem a odvedl nás do vedlejšího pokoje na slzu vermouthu, jak pravil, před obědem pro lepší vytrávení.

Mezitím, co hovořil s doktorem, obrátil jsem se k paní Kráglové a pravil trochu tlumeně:

— Tak vy nevěříte v naše spojené soustředění vůle v noci se včírka na dnešek?

— Jsem ohromena — ale nemohla jsem pochopiti, že vy a doktor byli byste opravdu tak věc dovedli provésti — sebe počítati nemohu, jsem matkou, ta myslí na nemocné dítě ustavičně. Ale vy, muži, cizí muži, jaké jiné zájmy máte! První kniha, již do ruky jste vzal včera po návratu, kam odvedla již asi vaše myšlenky!

— A vidíte, neodvedla, poněvadž jsem jí vůbec toho večera ani neotevřel . . . Nedělal jsem nic, než myslil na nemocného a přál si, aby byl ráno zdráv. Ani jsem nerozsvítil. Ale nechci se vychloubati.

— Jistě doktor nejednal jinak.

— Jakou to obět jste přinesl pro Jiříka — a pro mne! pravila měkce.

— To jsem nechtěl, abyste mi děkovala, mne jen dráždilo dnes, že doktor rozpoznav stav věci dnes ráno, když měl již vyhráno, o celém případě mluviti nechtěl a skoro příkře mne odbyl.

— To je tak již jeho způsob. Nesmíte naň naléhati, začne-li sám, dobře, nezačne-li, vy o tom nezačínejte!

15. ledna 187*.

Zachoval jsem se podle rady paní Kráglové. Semerád nechtěl patrně o věci mnoho mluvit. Stalo se to jen mezi námi, pochopil jsem to a mlčel jsem.

Hlavní skutečně, když to mělo výsledek žádoucí. Co vše ostatní?

Ale jedno zbylo: Já to cítil, a mně to vrtalo mozkem a sedělo mi to v srdci, třeba se každý vyhýbal to formulovati. To souhlasné soustředění vůle nevyznělo na plano — toho jsme měli důkazy přece — osvědčilo se, zvítězilo. A mezi námi — a já si to vymluviti nedal — setkalo těsnější vlákna tužší pásky vzájemné oddanosti, než se mysliti dalo.

— Buď jak buď! Náhoda, osud, nutnost — my něco chtěli a my to provedli — Kdo? My tři. Paní Kráglová, dr. Semerád a já. Má stará theorie o loutkách dostala povážlivou tím trhlinu, my něco chtěli, my vítězně vyšli z té sázky, tedy něco můžeme; a můžeme, co chceme! Tímto faktem, o kterém ani pan Krágl nevěděl, jsme se odloupli my tři, paní Kráglová, doktor Semerád a já, od celé ostatní společnosti zdejší, utvořili jsme svou trojici, se zájmy jiných naprosto nesouvislou, spíš od nich docela se odtrhující; svou, svrchovanou. Chybělo jen něco, je-li si toho tak vědoma paní Kráglová, a je-li si toho vědom přítel doktor tak, jako já. Cítil jsem, že v tomto vědomí jest teprve síla, že v tom, my jsme to, my tomu chceme nebo nechceme, je vlastně všecko. Ale my všichni si tohle nemůžeme uvědomiti, já chtěl bych, i paní Kráglová by aspoň našla pravdu svých zkoušek a poznatků — ale proč doktor Semerád se tak vyhýbá, tak úzkostlivě vyhýbá každé i té sebe menší narážce?

Nejednou chtěl jsem zavést hovor k tomu. Ale ježkem byl vždy dr. Semerád. Proč? Ví on a jedině Bůh.

Ale ze všeho fakt zbyl: My tři spojenci vůlí něco zmohli, něco provedli, něco dokázali.

Jiřík jest zdráv, a o jiného se nám nejednalo.

* * *

20. ledna 187*

Ano, Jiřík jest zdráv.

Paní Kráglová tone v samé radosti. A není to affektované, je to ryzí. To rozpoznám. A je vděčna všem a dává tomu průchod při každé příležitosti.

Poslední čtvrtek byl přímo báječný! Tak jsme se již dávno nepobavili a upřímně nezasmáli. Pan děkan Svoboda — kdo by to řekl, — dělal bramborové divadlo s úspěchem kolossálním. Všecko pěti prsty jedné ruky. Ale jak! Mohl by s tím do Prahy a udělal by furore!

Mám ho po doktoru Semerádovi nejraději z celé společnosti. Ale přece je mezera. Semerád stojí výš, je lidštější, Svoboda i tam, kde nejvíce povoluje, jest přece knězem . . . . corpus alienum v naší lidské společnosti. Paní Kráglová chce mi sice při každé příležitosti dokazovati opak — ale marně . . . Vím a cítím, že jest čára mezi lidmi, třeba si jí nebyli vědomi, ale jest. Ne hodnotná čára světská, ale ta čistě duševní, lyrická, chcete-li, nebo citová. A čára ta je: paní Kráglová, doktor Semerád a já. Pak jest velká pře-

stávka, než přijdou páter Svoboda a ředitel Seidl.

A zase tuze velká, než přijde pan Krágl.

Tak to jest — a nikdo tím nehne. Vyvinulo se samo. Což my za to můžeme?

* * *

23. ledna 187*

Večer přišel doktor Semerád ke mně. Vracel mi Vignyho, recte Stella. Hned si jej objednal přímo. Musí prý to mít, udělá prý z něho svůj breviář, svou zpovědnici, bůh ví co. Dá si prý exemplář proložit bílými listy a bude jej doplňovati svými pozorováními a svými aforismy . . .

Za »Osudy« mi zvláště děkoval. Nazval knihu pravou essencí duchů, jednu z největších a nejdražších odkazů budoucnosti.

Snažil jsem se, aby trochu barvy přiznal, pokud se týkalo Jiříka a tajemného onoho případu jeho ozdravění. Ale on zůstal jako hrob, již z dálky se všemu vyhnouti dovedl, sám o nic nezavadil, jakoby onoho večera mezi námi třemi nikdy nebylo bývalo.

* * *

30. ledna 187*

Zbytek měsíce uplynul pak již hladce. Jiřík povstal asi třetího dne a začal opět zcela pravidelně navštěvovati gymnasium. Čtvrtky se pravidelně opakovaly. Tuhá zima letošní nepovolovala. Náš život ubíhal v pravidelných jednotvárných kolejích.

Doktor Semerád často mne navštěvuje. Na určitou hodinu se nechtěl vázat. Jeho stav mu k tomu plné právo dává. Má-li cestu kol továrny za svými pacienty, vždycky se staví. Zná můj rozvrh hodin a dle toho vždy mne najde buď doma nebo v městě. Náš poměr se nezměnil, jakoby nebylo přílivu, ale také ne odlivu v našem smýšlení a cítění. Takové jakési bezvětří. Pan Krágl byl stále roztomilý, paní Kráglová vtělena líbeznost, jde vše to krátce jako dobře natažené hodiny.

Může ostatně člověk žádati něco jiného či lepšího? Také má dissertační práce pokračovala za dlouhých zimních večerů a kol velkonoc chystám se do Prahy odbýti formální stránky svého doktorátu.

11. února 187*.

Letošní pololetní prázdniny spadají skorem s koncem masopustu. Nevšiml bych si toho a sotva zaznamenal v těchto listech, kdyby nahodilá událost, jíž jsem byl svědkem, nenutila mi do ruky péro po delším mlčení.

Asi ve středu minulého týdne měli jsme pololetní klassifikační konferenci hned o druhé hodině. Nestálo mi za to, ponévadž jsem měl poslední hodinu dopolední, jíti do továrny k obědu, omluvil jsem se také u paní Kráglové a neměl jsem v úmyslu jíti domů až po skončené poradě. Když jsem to říkal pí. Kráglové, pravila s lhostejnou tváří: »Vida, to jsou náhody, téhož dne také Krágl doma neobědvá, budeme sirotky. Možná, že se s ním někde v městě setkáte.«

Po skončení dopoledního vyučování šel jsem přímo k »slunci«. Procházeje průjezdem, viděl jsem, že na dvoře stojí povoz páně Kraglův, známý mně malý kočárek o jednom sedadlu, po kterém jsem se tolikrát svezl s p. Kráglem z továrny do města nebo nazpátek. Byl jsem tomu rád, že má p. Krágl již své obchody odbyty a že dle všeho budeme asi obědvati spolu. Vstoupil jsem do jídelny, ta byla posud prázdná, jeden sklepník chytal do dlaně mouchy, po okně líně poletující, druhý navěšoval na bambusové rámce časopisy, právě poslední poštou došlé. Sotva jsem vstoupil, vyšla z kredence slečna Marta, musila jíti kolem mne. Ač bylo poledne, byla v dlouhém, velice elegantním županu s rudě planoucími mašlemi na vysoko klenutých ňadrech. Zašustla kolem a zmizela po němém vzájemném pozdravu ve dveřích kuchyně. I to bylo docela všední a obvyklé. Zůstal jsem v jídelně chvíli sám a četl časopisy a očekával příchod pana Krágla. Pár hostů, kteří zde pravidelně v poledne jedli, nejvíc auskultanti soudu a koncipisté, také dva kollegové supplenti se počli trousiti po chvíli. Kdo stále nepřicházel, byl pan Krágl. Nečekal jsem tedy již déle a začal sám obědvati. Po celý oběd se slečna Marta v kredenci již neobjevila. Kollegové přisedli ke mně, a mezi jídlem a řečí jsem se o příchod p. Krágla více nestaral.

Asi po hodině odcházeli jsme do konference. Já šel poslední. Sotva jsem pootevřel dvéře místnosti restaurační, předešel mne zahýbaje od schodiště vedoucího do prvního patra, kde byly hostinské pokoje, muž v kožiše. Dle postavy byl to pan Krágl. Ale do obličeje jsem mu neviděl, měl vysoký kožešinový límec vztyčený až k uším; také se mihl trochu rychleji, než byl zvyk paně Kraglův, cestou do dvora. Udělal jsem asi tři kroky ku předu, a když jsem stanul zrovna naproti chodbě zatáčející se ke schodům do prvního patra vedoucím, pozvedl jsem maně oči. Na plošině, kterou tvořil malý odstavec mezi schody, než se výše pak zahýbaly, stála před velkým, tam skoro již od stropu zavěšeným zrcadlem slečna Marta ve svém nádherném, rudými mašlemi posetém županu a stáčela si s rychlostí své kaštanové pletence, které jí malou

její hlavinku se všech stran v pravém slova smyslu zatopovaly. Byla vskutku nádherná; jak se hrabala prsty ve vlasech, shrnuly se volné rukávy županu a stála tu jako antická kariatida s oběma ubělovýma pažema vzhůru vytýčenýma a poprsím bujně vypjatým, celá zaujata svým zjevem v zrcadle a úpravou svého rozháraného účesu. Vyšel jsem na náměstí, dohonit své kollegy a již jsem na nic nemyslil.

— Tamhle odjíždí tvůj domácí pán, Milkoviči, podotkl kollega Netušil, ukazuje na kočárek Kráglův, který zahýbal právě do ulice odbočující šikmo z náměstí. Pan Krágl, pokud jsem zahlédl takřka již již v ulici mizící povoz, seděl v něm s límcem vysoko k uším shrnutým, zrovna jak jej měl muž, kterého jsem minul v průjezdě.

— A s námi přece neobědval, namítl kollega Laštovička. To asi přijel zrovna mezi obědem, ale kde pak byl?

— U slunce byl, nebo zahlédl jsem jeho kočárek na dvoře.

— Snad jen odskočil, něco obstarat, pravil Netušil ironicky. Všiml jsem si, že kol jeho rtů šlehl záblesk faunovského úsměvu.

— A slečna Marta nás dnes ani neobdařila jedním pohledem na svou Minervinu přílbu kaštanových pletenců, deklamoval pathéticky Laštovička.

Mlčel jsem, schválně se do hovoru nemíse. Kombinoval jsem takto. Krágl ohlásil doma, že nepřijde dnes k obědu. Přijel patrně dřív, než já přišel k »slunci«. V místnostech restauračních nebyl. Skoro současně, co já vcházel, opouštěla slečna Marta kredenc, kam se nevrátila skoro celé dvě hodiny před, mezi naším a po našem obědě! Krágl byl již patrně nahoře a její příchod očekával. Co jsem zahled při odchodu před zrcadlem na odstavci schodiště k prvnímu poschodí vedoucímu, doplnilo mé kombinace úplně....

Nevím, oč vlastně se v celé skoro čtyři hodiny dlouhé konferenci učitelské jednalo. Patrně byla pololetní klassifikace. Takoví jsme všickni lidé. Výtečně to vystihl Leopardi ve své básni »Il pensiero dominante«. Má panující myšlenka bylo dnešní dobrodružství páně Kráglovo a vše, co se z toho hrnulo jako z mračna krupobití. A tak náhle a prudce byl ten dlouho se vznášející mrak protržen!

Celé moře myšlenek... Ale rozhodně jsem stál před faktem. Proč na mne tak neúprosně doráželo? Co mi bylo vlastně do toho? Jsem snad již také taková pranepatrná titěrná duše, jako ti všichni maloměšťáci mne obklopující? Vzpomněl jsem si na faunovský sotva potlačený úsměv Netušilův. Snad ví více a mohl by mi více říci. Dokonce by to snad i rád učinil. Ale má delikátnost vzpouzela se, abych se zeptal. Vyzvídati, zdálo se mi to tak podlé, maloměstsky směšné, skoro ničemné. Že pan Krágl byl skrytý bonvivant, mohl jsem již dávno vycítit a vědět, že jeho poměry nebyly doma normální to jsem přece poznal za první dny svého pobytu v továrně a v rodině. Zbývala jen paní Lucy? Byla tedy klamána, jest snad ustavičně klamána? Tuší to snad, či ví dokonce o tom? Byl jsem jen já vskutku až do dneška takový slepý ve věci, o které vrabci v celém městě na střechách štěbetali? Je pravdou, co jsem postřehnul jako náhodou dnes? Bylo to poprvé, či se to Bůh ví již po kolikáté opakovalo?

A zase reakce. Je ti něco do toho? Co se týče pana Krágla — praničeho. Ale co se týče paní Králové — rozhodně. Neměl jsem již před sebou síly zapírati, co bylo silnější než já. Zároveň zmocnila se mne proti panu Královi trpká hořkost, ba skoro vztek. Připadal mi jako falešný hráč, jako falešný bonhomme. Já si kladl otázku, jak snesu nyní jeho vtipy, jeho výpady proti paní Králové, jeho okamžité jízlivosti, třeba někdy obratně maskované? A já si vytýkal, jaký jsem byl hlupák tak dlouho! A před mou obrazností táhly celé ty mnohé rány polo ztajených, polo zřejmých invektiv, toho úporného, asi již dlouholetého boje, který se mezi oběma manželi sváděl a jen příležitě se vybíjel ve srážkách více méně bouřných, celkem nahodilých. Nemluvil jsem téhož dne již s nikým a po skončené konferenci šel jsem s celým chaosem myšlenek domů.

* * *

1. března 187*

Od onoho dne nebyl jsem s to podívati se na podobiznu paní Králové bez zvláštního bolestného dojmutí. Bylo mi jí skutečně hluboce líto.

Zajímavé jest, že se mi to dělo jen s podobiznou, ne s živým originálem. Byl to snad právě rozdíl mezi podobiznou a živou bytostí?

(Pokračování.)

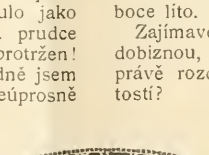

BENEŠ GRÜNWALD:

Konec masopustu.

Když jsi teď dopěl píseň karnevalu
a pošlapal kol růže po zemi,
teď nakloň se nad těmi růžemi,
jimž, pokud byly čerstvy, pěl jsi chválu.

Kde's tančil, nyní hledej svoje stopy,
dost je v tom kouzla, a snad vzpomeneš,
co k štěstí hřálo v davu tebe též,
snad přešlá jiskra k plameni se vzchopí.

Čas minul, bys moh ještě nosit masku
s tím úsměvem, jenž se už prozradil,
a za žert, jenž by chvilku osladil,
dal opravdovost svou i hrdost v sázku.

A harlekýn, hle, masku padat nechá,
zrak protírá a patří k stopám svým:
tu kouzlo růží dechem posledním
mu oči hned i srdce líbat spěchá.

On poznává ten rudý květ, ten bílý,
ba slova též, jež přeslech, slyší zas,
a kudy běžel dychtiv pouze kras,
již zvolna jde, jak ve světější chvíli.

Už shledává, že nebylo moc smíchu
v těch úsměvech, již za smích přijímal,
pal cizí touhy v jeho stud teď hřál,
on spatřil slzy chřadnout s květy v tichu.

Podlésky.

Mech ještě vadne unaven,
list dubů chrasti poházen,
je opelichán rusý vřes,
leč podlések už plný les.

To blankytové jiskření
vši loňskou troucheň promění,
ztad v hloubku duše zapadá
nebeská, jasná nálada.

Ba také se zdá pozvedat
tvou nohu výš ve světel spád
a láká k cestám závratným
svým leskem něžně úchvatným.

Co nepoznaných pohádek
být může ještě srdci vděk!
Vše cesty jimi zkvetly zas
a všecky vedou v říše krás.

KAREL LEGER:

Terezín.

(Pokračování.)

Vágner.« Dal si jiné jméno. Všichni, kdož jej znali, rozechtali se.

Olga se naň zadívala. »Vím, tak se nejmenuješ, — ale ať! já ti tak budu říkat. Vágner. Přijdeš sem?«

»Olgo!« zavolal od druhého stolu mladý dělostřelec podrážděným hlasem. »Co tam máš? my jsme také tady! Proč se tam věsíš na toho nazrzlého? je to záložník, má doma ženu a děti!«

»Závidíš mi, ucho?« okřikl jej Stehlík. »Tys tady už celý měsíc a my teprve přišli.«

»Podívej se mu na ruce, má je jako hedvábí!« dotíral podrážděný dělostřelec. »Je to nějaký pán, dělá si z tebe blázny!«

»Mlč, Tomášku, mlč! vždyť tě mám ráda!« chlácholila jej Olga, ale už se opět přitulila ke Stehlíkovi. Posadil si ji na klín, nezdrahala se, — za to však dokola ozývaly se výkřiky: »Nejsi tu pro jednoho! jsi pro nás taky! Sem pojď! sem!« ruce natahovaly se po Olze, prsty lapaly po zástěrce, po vlající stužce, po rukávu lehké blůzičky, oči zasvítily.

Dívka vyskočila — pravda, teď patřila všem. »Přijď zítra!« pošeptala Stehlíkovi.

»Vidíte dav?« smál se Křepela. »Všechnu tu spřež ovládá jedna myšlenka, jedna touha:

smačknout to štíhlé mladé dívčí tělo. Zde se nemusíš stydět, professore, nedívej se stranou!« Professor v kouři kašlal, malíř díval se zamyšlen za Olgou. »Ty's hezký kluk!« šeptala mu Tekla do ucha snažíc se jej políbit. Odstrčil ji a odplivl. Smála se.

»Zvířata!« hučel Křepela.

Marek zvednuv sklenici nad hlavu zanotoval písničku — hodně sprostou.

Vídeňák usmíval se blaženě, přikyvoval do taktu hlavou, a když Marek dokončil, spustil sám vídeňskou odrhovačku, ještě sprostší. V tom zazněla venku v dálce večerka — na okamžik utichl křik. Nikdo nevzpomněl, že čas ubíhá. Nebylo ostatně spěchu, vědělo se, že dnes po dlouhé cestě jaksi mlčky je popřáno vojákům zůstati přes čas venku mimo kasematy a kasárna.

A ještě se zpívalo. Konečně odcházeli podnapilí vojáci s melancholickou písničkou, s čapkami pošinutými do týla. Dva a dva vedli se kolem krku dupajíce. Překocené židle rachotily. Do lomozu úpěnlivě z kouta zněly tóny housliček.

Tlustá Tekla postavila se u dveří, ruce za zády naklonila hlavu vpřed a rty našpulíc každému z odcházejících nabízela polibek.

»Nezapomeň!« říkala všem. »A přijď zítra, až tu bude volno! budu sama!«

Hezká Olga stála stranou opřena o stůl, smála se z daleka na Stehlíka, který se zvedal k odchodu. Přišel k ní a řekl: »Dej mi hubičku na dobrou noc!«

Ochotně nastavila rty a objala jej. »Líbíš se mi!« pravila mu do ucha. »Měla bych tě ráda.«

Stehlík se zachechtal. »Jdi —«

»Opravdu!« šeptala.

»Hahou!« křičeli dva staří vojáci s očima strhanýma, protivně páchnoucí líhem. »My jsme tu také! také chceme!« a uchopivše Olgu za obě ruce, zlíbali ji, třeba se bránila.

»Neplaš se, holubičko, jsme dobří lidé — kamarádi, pojďte!«

»Pusťte mne!« vzpírala se Olga.

»Ale neplaš se, drahoušku!« domlouval jí jeden i druhý ještě si olizujíce mlsně rty. »Taková hubička — nic to není a potěšíš vojáčka ubožáčka, dobrý skutek uděláš!« blábolili těžkými jazyky. Vojáci se nahrnuli kolem, Olga marně se vzpírala vší silou, i hlavu jí podrželi, aby obličej odvracet nemohla.

Stehlík se smál. »Hoši,« řekl svým přátelům, »jděte taky. Povídám vám, to děvče má rozkošné rty. A je v ní oheň.«

Marek vykřikl: »A proč bych nešel — voják jako druzí!« Dotřel se k Olze a políbil ji. A mžouraje dětinskýma očima pravil mazlivě k soudruhům:

»Je zajímavé, jak člověk v tomto vojenském munduru stane se téměř jiným člověkem. V civilu stále jsi jako pod dohlídkou, sama etiketa, ohledy, schoulostivíš, rozmazlíš se — a tady, hle! jdeš a nelišíš se od vesnického pohůnka. Je ti dovoleno být sprostým. A vidíte, ta surovost a špína dobře působí — aspoň na mne. Osvěží svým způsobem.« Zamnul si jemné ruce vonící ještě drahým mýdlem.

Většina vojáků vyšla už z dusné místnosti, otevřenými dveřmi vál svěžejší vzduch.

Zatím Olga se vyprostila z odporného zajetí, oddychovala zardělá. Oči jí ztemněly.

»Je hezká, což?« pravil Stehlík k malíři. »Pánové, kdo chce ještě políbit růžové rty? není znát na nich, kolikrát už byly zlíbány.«

»Slečna Olga nedovolí,« s protivnou galantností pravil usmívavý Pik.

»Jen pojď — podržím ji.« A Stehlík zachytil Olgu, která chtěla prchnout. »Jsou to moji přátelé, Olgo!«

Podívala se naň divným pohledem. »Ty si přeješ?« pokrčila rameny a zavrouc oči lhostejně nastavila rty. Maličký Vídeňák vytáhl se na špičky, mlsně ji políbil.

Mlaskaje si pochvaloval: »Sladké jako med, sapristi!«

»Nu, professore, pojď!« volal Stehlík. Ale professor byl už ze dveří a kašlaje krčil se v lehké bluze. Malíř, okusuje si vousy díval se s obdivem na sličnou postavu mladého děvčete. Přikročil blíže.

»Jen se neostýchej!« pobídl Stehlík, »líbej, umělče!«

»Ne, — chtěl jsem jenom viděti zblízka tyto zavřené oči s dlouhými brvami, — jsou jako z opálu sklopená víčka!« děl unesen.

»Polib ji!« smál se Stehlík, »pevně ji držím. Nač se dívat, když volno líbat.«

Sklopená víčka v tom se zvedla a na malíře upřelo se dvé smutných očí — na okamžik.

Umělec překvapen ustoupil a ještě se ohlížeje odešel za profesorem.

Stehlík se ušklíbl. »Což ty, Křepelo? Nepovím tvé nevěstě. Ostatně jako voják nepatříš jí, patříš eráru.«

Křepela zapálil cigaretu, odplivl. Zaklepal Stehlíkovi na rameno. »Milý brachu, přemýšlel jsem o psychologii davu. V každém člověku je zvíře.«

»Nu, dobře,« děl Stehlík. »A proto pojď a polib Olgu. Ne? ty také ne! Oh, vy jste hlupáci —« Pustil Olgu.

Pohlédla naň. »Už si nic nepřeješ?«

»Ne, holčičko.«

»A přijdeš zítra?« Ovinula mu hebký bílý loket kolem hrdla a hlavu položila na jeho rameno.

»Netiskni se tolik na mne, nemám rád mužení!« Stehlík ji odstrčil. Nepohněvala se, ještě z dálky poslala za ním hubičku.

»Máš z pekla štěstí u ženských!« pravil Stehlíkovi Marek cestou po ztichlé ulici.

V šeru chladného večera rozcházeli se vojáci do svých kasáren a kasamat, šli za třpytem petrolejových lamp dlouhými klenutými branami, podobnými tunelům, klikatícím se pod masivními hradbami. Hovor umlkal. Professor slyšitelně drkotal zuby.

»Fi!« odplivl Stehlík, »slyším-li to, i mne mrazí, a přece jsem vypil čtyři sklenice vařícího grogu.«

»Zde jsme již!« volal Pik, jenž daleko vpředu pospíchal, patrně z obavy před trestem.

Z nevlídné šíje, jejíž vchod černal se v cihlové hradbě, z podzemního brlohu s hlíněnou podlahou, sklánějící se ke dnu vnějšího příkopu zněl hluk a zmatený křik. Světélka luceren sotva se kmitala ve zvířeném prachu, v zápachu stuchliny a tabáku. Bylo vidět silhuety mihajících se těl, vojáci jak z hospod a kořalen přišli podnapilí hádali se o místa na poloshnilých slamnících.

Křepela a professor s malířem zalezli kamsi do kouta, přikryli se lehkými pokrývkami. Malíř cítil, jak soudruh se chvěje zimou. Sám založil ruce pod hlavou a díval se na nízkou špatně obílenou klenbu podzemního doupěte. Kolem lomozili a křičeli. A malíř najednou pravil: »Slyšíš, profesore? pozoroval jsi, že Olga má víčka téměř průhledná?«

S láním a zlořečením vešel zarudlý šikovatel, navoskované vousy se mu ježily, šavle řinčela. Všecko před ním rázem umlklo, vojáci zmizeli pod přikrývkami. Šikovatel přešel dokola nadávaje a kopaje do ležících, — s vyhrůžkami a s třeskotem šavle opět se vzdálil. Světla uhasla, jenom kdesi v dálce kmital na stěně červený plamének. Po chvíli v těžkém spánku chrapotem oddychovali zemdlení vojáci.

Ráno za svítání v hradebním příkopě u jakési páchnoucí bažiny plné žab omyli se a pak nastal život. Život podle denního rozkazu, který se předčítal vojákům vždy na večer. Život s jednotvárným cvičením na chodbách a dvorech s únavnými pochody přes hory a doly a s vražednou nudou ve dnech odpočinku.

Za takového prázdného odpoledne, chladného a deštivého, kdy nebylo možno vyjít za bránu do pole, malíř Vojta bezradně v němém zoufalství bloudě po ulicích potkal náhodou Vídeňáka Pika. Optal se na profesora.

»Milan? od rána leží na slamníku se zavřenýma očima, — nechce vidět. Nejedl, myslím, několik dní,« řekl Vojta a pokrčil rameny, on, mladý bezstarostný hoch. »Lékař ho nechce uznat nemocným.

Nu, ještě čtrnácte dní — snad vydrží. Nešťastný člověk! nedovede se přizpůsobit okolnostem jako našinec,« usmál se Pik. »I vojnu možno si zpříjemnit a ulehčit. Jen nutno vědět, kde třeba podmazat. Kam jdeš?«

»Nevím.«

»Pojď k ‚raku‘ — pamatuješ na Olgu?« Pik chytrácky přimhouřil oči. »Ostatně — snad tam chodíš, ne?«

»Nebyl jsem tam od onoho večera.«

»A já tam byl dvakrát, třikrát. Olga je hezká i Tekla. A Tekla skorem hezčí, je kypřejší.« Vídeňák zamlaskal. »Ale ty jako umělec lépe tomu rozumíš, ne-li? ty chápeš krásu všemi pěti smysly, našinec jenom hmatem.«

Vojtovi byly protivny jeho vtipy i řezavý smích. V tom spustil se déšť prudký a studený. Pik uchopil malíře pod pažím. »Pojď, rychle! nežli promokneme!« a táhl jej do nejbližšího průjezdu. Vojta všiml si červených záclon v okně — byli u »raka«.

Ve dveřích objala Vojtu tlustá Tekla. »Ty jsi hezký kluk!«

Odstrčil ji. »Jdi k čertu!«

V hospodě bylo poloprázdno, několik vojáků hrálo v karty, jiní v koutech, kde se už stmívalo, potichu pili. Karty luskaly o dřevěné stoly, do oken šlehala prška, bylo tu smutno, nevlídno. Oba, — Vojta i Vídeňák — rozhlédli se šerým prostorem. Pik se usmál: »Je zde!« a zamnul ruce.

Vojta maně si přiznal, že hledal také ji — Olgu. Seděla stranou u muzikantů u bezzubého stařečka s houslemi, u stařenky s harfou, kteří nehráli, odpočívali mlsně popíjejíce z otlučených skleniček kalného čaje. Nohu přeložila přes nohu, sepjatými prsty objala koleno a hlavu s pletencem bujných vlasů sklonila vzad až temenem hlavy o zeď se opírala. Unaveně zavřela oči. Filigránské střevíčky bylo vidět pod sukénkou.

»Hej, Olgo, spíš?« drze ptal se Pik sedaje vedle ní. Otevřela oči, podívala se naň lhostejně, aniž by se hnula. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

působil jí bolest, a potom v zápětí mučil se výčitkami, že ublížil nevinné, že ublížil té, která ho k sobě neodolatelnou silou přitahuje. Vždyť teď cítí a teď si může říci bezpečně, co je příčinou jeho neklidu a zmatku. Miluje ji, miluje to podivné děvče, jež ho hned při prvním setkání opředlo sítí svého kouzla. Jako by byl obnažil nejcitlivější struny svého srdce, zachvěla jím slastná mdloba. Jeho nitro se na ráz ztišilo, neklid zmizel a pouze neodolatelná touha dovršit vzájemné sblížení, přesvědčit se, zda i ona miluje, zachvátila jeho mysl. Rozčileně vstal, aby šel a vyhledal ji. A zase usedl v náhlém uleknutí, co se stane, odmítne-li ho ona, řekne-li mu, že nic pro něj mimo přátelství necítí. Bouře nejistoty, tužeb a bázně znovu zavířila jeho mozkem. Proč raději neodejel už dřív, proč už dřív nepřemítal o tom, co se s ním děje. Má kalit klid toho dítěte, jež tolik důvěřivě dívá se na svět a dosud bylo ušetřeno všech nehod a všeho utrpení? Bude lépe, když odejde a zanechá za sebou vzpomínku milého hosta, než aby zanechal vzpomínku rušitele míru duševního. Ano, ještě v noci opustí hostinec a nočním vlakem ujede. Odjinud může napsat omluvu, která se snadno najde a tak zachrání v poslední chvíli, co se zachránit dá.

Vstal, aby šel uspořádat své věci. Vešed mezi dvéře, zarazil se a uleknutě ucouvl. Spatřil Janu bystře kráčející zahradou k besídce. Nechvátala, ale jakoby ji neslo jakési radostné povznesení, lehce šustil její krok ve trávě a její tvář byla zalita mírným vzrušením. Díval se lačně ke vchodu až vejde. Když se objevila a jejich pohledy se setkaly, zazářily. Popošla o krok dál a podepřela se o stůl.

»Liduška povídala, že zůstanete. Prý jste se domníval, že se na vás hněvám. Nepamatuji se určitě, jak to řekla, ale vypadalo to tak, jako bych vám byla ublížila. Věříte, že bych vám byla vědomě v něčem chtěla bolest způsobit?« Její hlas se zachvěl na okamžik jakoby jistotu ztratil, ale záhy se opanovala.

»Ne, nic takového jste neudělala,« povstal zmateně a dlaní přejel čelo. »Také nevím, co jsem všechno povídal. Zdálo se mi pouze, že už je nejvyšší čas, abych odtud odešel, abych zde nezpůsobil nějaké zlo, které by se nedalo snad později napravit. Ještě teď jsem o tom přemýšlel a věřte mi, bylo by lépe, kdybych odešel, pro oba nás bylo by tak lépe.«

Upřela naň své velké oči, ze kterých leknutí a údiv se na něho dívaly. Mlčela chvíli.

»Přece tedy vás něco roztrpčilo, něco vás odtud pudí. A jsem to já, vím to. Kéž bych aspoň věděla, čím jsem vás tak hluboce ranila, že nemáte u nás stání. Nebudu vás zdržovat, povězte mi však, co to je, čeho jsem se dopustila. Nikdy bych si nemohla odpustit, že jsem byla příčinou vašeho útěku a že jsem svou nešetrností zavinila vaši roztrpčenost. Vím, že jsem podivná.«

Hlas jí selhal, ale slze přece dovedla potlačit. Jen jako zaúpění ozval se stesk. Bohdan cítil, jak ho síly opouštějí, jak ztrácí rozvahu, jak se v něm vždy bouřlivěji hlásí touha vyznat se jí.

»Vy podivná? Ne, nejste podivná! Milá jste a dobrá jako dítě. Já byl často víc než podivný, já jsem často zapomínal a zkoušel vaši trpělivost, až se divím, co jste vše ode mne snesla. Což netušíte, co mě odtud pudí? Že to není uražená ješitnost, že je to obava, abych nezažil zklamání, které by mě navždy zdrtilo?«

»Jaké zklamání. Nerozumím vám, nevím o ničem, z čeho se obviňujete. Každý někdy trpíme svými duševními zápasy a kdo jim nerozumí, křivě potom posuzuje.«

»A vy mým zápasům rozumíte?« zeptal se dychtivě a popošel k ní.

»Nemám jistoty, ale domnívám se, že jim rozumím,« povídala zvolna a dívajíc se na něho, cítila, jak se jí tvář rozhořela. »Podezříval jste mne, že myslím na Skřivana. Kdykoliv vám to napadlo, býval jste kousavý. Ale to mě nemrzelo. Lekala jsem se pouze, abyste mu neublížil. Byl nevinen a já, věřte, také.«

»A víte, proč mě někdy vzpomínka na Skřivana dráždila?« ptal se dychtivě. Stáli těsně u sebe a jejich pohledy se vpíjely, jak se podávali bezděčnému vleku svých citů.

»Snad,« pronesla tiše. »Nechtějte dnes víc vědět. Nepřišla jsem sem proto, přišla jsem sem, protože jsem měla velikou radost, že zůstanete a to jsem vám chtěla říci. Smím odejít?«

»Teď? Ne, Jano, teď nesmíte odejít. Musím mít jistotu, musím od vás slyšet víc, než co

jste mi dosud řekla. Nesnesl bych odkladu. Vidíte přece, že jsem jako v horečce. Jano, má sladká Jano, nemáte mi nic více říci?«

Vztáhl po ní ruku. Okamžik váhala, ale potom složila obě ruce své do rukou jeho. Přitáhl ji k sobě a dotknul se svými rty rtů jejích. A v téže chvíli jakby sladké trnutí projelo jejími údy, ruce své z jeho vyprostila a obejmuvši ho vášnivě, přitiskla se k němu a hledala svými rty jeho rty. V opojení, cítíce tlukot svých srdcí a příval rozžhavené krve, spojily se jejich duše a neměli sil odloučit své rty. Teprve když únavou přivřela oči, pustil ji z náruče a ovinuv svou ruku kolem jejího pasu, s blouznivým úsměvem se na ni zadíval.

»Máš mě opravdu ráda, Jeničko? Jen mě ráda?« ptal se lačně.

„Ano, jen tebe,« přikývla ze sna. »Už dávno jsem tě měla ráda, ale bála jsem se, že bys mé lásce se vysmál. Bohdane, jak dlouho potrvá naše láska?«

»Jak dlouho? Na vždy, na věky,« ujišťoval ohnivě.

»Můžeš si mně vzíti, abych byla stále u tebe a stále tvou?«

Zarazil se a ošklivá myšlenka projela mu hlavou. Ale hned se vzpamatoval.

»Proč bych nemohl? Snad si nemyslíš, že bych s tebou žertoval? Nepodezřívej mě stále.«

»Odpusť, nehněvej se,« prosila ustrašeně. »Napadlo mi, že jsi důstojníkem, že tvá nevěsta musí být bohatá a víš, že jsem chudá.« Jako by se sama svého přiznání lekla, přikrčila hlavu a schoulila se v návalu strachu.

»Ptal jsem se tě po penězích? Musí snad peníze rozhodovat o lásce? Pravda, důstojník musí mít kauci, musí sehnat před sňatkem peníze, ale na to je dost času. Obrátím se na rodiče, poprosím sestru, aby mi půjčila a budeme potom šetřit, ukládat, abychom zaplatili, co nám půjčí. Nelekáš se přece toho, že tě nebudu moci uvést v blahobyt?«

»Ach, ne, Bohdane, právě naopak, budu šťastna, budu-li ti moci něčím přispět, budu li moci dokázat, že si dovedu vážit tvé lásky a něčím oplatit oběť, kterou ty mně přineseš. Jen abys ty potom nelitoval, že jsi si mě vzal, aby tvoji milí nepokládali mě za vetřelkyni, která tě strhla do nouze a připravila snad o skvělé vyhlídky.«

»Co na tom, moje sladká Jeničko? Budou-li oni nespokojeni, dostačí, budu-li spokojen sám. Až uvidí moje štěstí, smíří se. Nějakou obět musíme oba přinést a srdéčko tvé bude statečné, nebude dbát toho, když někdy spatří méně vlídné tváře.«

»Ráda to snesu, vše přetrpím, jen když tvé srdce při tom neztratím. Nenutím tě ještě teď k ničemu, rozmysli si to, můj milý. Mně dostačí vzpominka, že jsi mě upřímně měl rád.«

Bylo cosi nevýslovně jímavého v jejím prostém doznání a v její pokorné oddanosti.

»Ty opravdu ještě nevěříš v můj pevný umysl, vše k vůli tobě překonat. Pojď, půjdeme k tvým rodičům. Řeknu jim, co se mezi námi stalo a budu je žádat o tvou ruku.«

»Proboůh, jen to ne, jen ne dnes,« lekla se. »Vím, že mně nebudou bránit, že tě vyslechnou, ale počkej několik dní, až sama řeknu, že jsem připravena a až také ty znovu si vše rozmyslíš. Prosím, pěkně prosím, vyhov mi, nestůj na svém rozhodnutí.«

»Nechci ti činit bolest, počkám, ačkoliv je to zbytečné. To ti však povídám, že se nyní nebudu svou láskou tajit. Nesnesl bych vedle tebe cize chodit a spokojit se nějakým slovem úkradkem proneseným.«

»Ne, ne, každý den se sejdeme, sama po tom toužím. Ale několik dní počkej, až zase najdu pokoj. Potom, potom nechť se stane, co budeš chtít.«

Než se nadál k němu se obrátila, vášnivě ho políbila a uhnuvši se rukoum, které po ní vztahoval, vyklouzla z besídky a prchala domů. Chtěl se za ní rozběhnout, ale jakoby ho síly opustily, ucouvl a těžce usedl.

II.

Jakoby skrývaná její láska otočila ji opojným ovzduším, kráčela zvolna lesní cestou. Bohdan šel poněkud napřed, poněvadž Liduška se naň zavěsila a zahrnula spoustou otázek. Včera se jí poštěstilo přepadnout milence v besídce, když v úzkém objetí vyměňovali své žhavé polibky, po nichž stále žíznili a jichž se nasytit nemohli. Napřed se lekla, lítost ji chytila a jakousi zlost cítila, ne na Bohdana, ale na sestru. V první chvíli byla odhodlána, že poběhne k matince a bude žalovat. Ale zastyděla se a mimo to Jana na ni volala. Okamžik stála, vzdorovitě se divajíc do země, ale potom se zvolna šourala k besídce.

»Ty se zlobíš?« divila se Jana usmívajíc se blouznivým úsměvem, jenž byl odleskem vášnivých výbuchů lásky, v jejichž vlnách se potácela. Vzala ji za ruku a přitáhla do besídky. Lidka se ohlédla a spatřivší veselou tvář Bohdanovu, cítila jakýsi stud a nesmírné rozpaky, div se nerozplakala.

»Vy byste se mohla na nás hněvat, že se mame rádi?« tázal se jí a vzav její ruce do svých, něžně ji k sobě přivinul. »Myslíte, že vás také nemám rád? A zvlášť teď, když jste

se mi stala skoro sestrou? Velice by mi to bylo líto,. Podívejte se, váš dárek mám dosud ve vážnosti a nikdy ho neztratím.«

Ukazoval jí suchý květ a na její tváři zabloudil úsměv. Už se nehněvala, ale bylo jí to nevýslovně milé, že ji tak dobří, že před ní nic už neskrývají a že jakoby si chtěli její přízeň zajistiti.

»Proč jste mi neřekli nic už dřív?« povídala vyčítavě. »Byla bych aspoň dávala pozor. Přijít místo mne někdo jiný, nu to by byla pěkná podívaná.« A už její veselá mysl zvítězila a ona se rozesmála jásavým, radostným smíchem.

»Máš pravdu, měla jsem se ti svěřit. Ode dneška budeš naším spojencem. Ale Liduško, doma ani slůvka! Nechci, aby naši ještě něco věděli. Zítra půjdeme spolu do Smrčin, vezmeme tě sebou a po neděli se teprve rozhodnu. Těšíš se také na Smrčiny?«

»Nesmírně!« zahorovala a oči jí zasvítily. »Vezmete mě opravdu spolu? Půjdeme jinudy, než obyčejně lidé chodí, znám lesní cesty a povedu vás. To bude krásné! Viďte, že mě neodeženete?«

»Neboj se, Liduško, sám půjdu s tebou,« řekl Bohdan vesele.

»Smím vám taky tykat?« zeptala se naivně.

»Ale ovšem,« zasmál se a vzav její hlavu do svých rukou, políbil ji vřele na čelo. Zapýřila se, maličko oči přimhouřila, jakoby se oddávala slastnému požitku pocítěného štěstí. Potom se blaženě na Bohdana podivala a ucouvla ke vchodu.

»Půjdu do zahrádky a budu plít. Zůstaňte ještě tu, dám pozor, by sem nikdo nepřišel,« nabízela se horlivě.

Ale odmítli její nabídnutí. Setrvali ještě chvíli pohromadě a potom odcházela Jana se sestrou Liduška se tvářila tajemně a počínala si celý večer směšně vážně, jakoby se lekala o tajemství, které znala. Když rodiče odešli spat a sestry ještě poklízely, ostýchavě se zeptala Jany, kdy se s Bohdanem domluvila, mají-li se rádi, jak si to řekli a sterými jinými otázkami sestru zahrnovala, toužíc dověděti se vše, co by ji s tajemstvím sestřiny lásky seznámilo. Jana trpělivě odpovídala. Ráda hovořila o své lásce. Bylo jí, jakoby znovu zažívala šťastné okamžiky opojné rozkoše, jakoby při tom s Bohdanem si šeptala a slyšela jeho milý hlas. Liduška chvílemi smutně povzdychla, ale potom zase se rozveselivši divila se, že v celé sestřině lásce nebylo nic překvapujícího, podivného a romantického.

Když v neděli po polednách vyšla se sestrou a Bohdanem do Smrčin, všecka radostí hořela. Její útlé tílko nadnášelo se a její tvář prokvétala niterným rozradostněním. Umiňovala si sice, že půjde hodně napřed, aby si mohl Bohdan se sestrou hodně povídat, ale nesnesla toho a na konec důvěrně se na něho zavěsivši, zahrnula ho tolik otázkami a nápady, že Jana musila mlčeti. Byla ráda, že nemusí sama nic říkati, že může naslouchat svému srdci a opájet se svými tužbami, které zalévaly její duši. Dívajíc se na Bohdana, cítila jakousi velikou, tichou slast a hlas jeho, když s Lidkou hovořil, připadal jí jako vzdálená hudba. Zvolna ubíhala cesta a ještě než došli k cíli, slyšeli hlahol lidských hlasů a zvuky hudby.

Smrčiny byla lesní partie, která bývala pravidelným cílem výletů celého okolí. Vysoký, řídký les poskytoval stinná travnatá místa, na kterých návštěvníci odpočívali. Nedaleko byly staré rozvaliny jakési tvrze, zarostlé ostružinami a různými keři. U rozvalin měl hajný postavenou dřevěnou boudu, ve které se při výletech pivo čepovalo. Rozkošná lesní tišina poskytovala tolik vábný útulek, že všechny pokusy, výlety na jiné místo přeložit, potkávaly se s nezdarem a vždy znovu vraceli se výletníci do Smrčin. Tentokrát byl výlet pořádan správou kraňovských lázní a proto sešli se sem téměř všichni lázenští hosté. Také z okolních městeček dostavilo se hojně výletníků. Lázeňská hudba, o několik mužů rozmnožená a řízená Vaculíkem hrála na povýšeném místě a na trávníku se tančilo s chutí a zápalem jako na leštěných parketách.

Když přicházeli k cíli, Jana na okamžik se zastavila. Najednou cítila jakousi nepřekonatelnou ostýchavost a úzkost. Bohdan ohlédnuv se po ní, překvapeně se také zastavil.

»Mohly bychom s Lidkou počkati, abychom nešli všichni pohromadě?« prohodila rozpačitě.

»Proč?« podivil se.

»Jsou tu všichni lázeňští hosté, je tu také tatínek a mohlo by to vzbudit pozornost,« řekla se stoupajícími rozpaky. (Pokračování).

KETTE DRAGOTIN:

Polibky.

Polibek jeden — líce zrumění,
polibky dva — líc v oheň promění,
polibky tři — již líce v plamení,
ten dál v mé srdce šlehat nelení.

J. B.

■ ■ ■

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

POSLEDNÍ NÁVŠTĚVA U JANA ČERVENKY.

S Janem Červenkou seznámil jsem se takořka hned při prvním svém kroku na kolbiště literární. Mladý elegantní muž, jurista, jenž přešel nedávno od policie k obci Vinohradské, a básník, jenž měl za sebou již sbírku básní a dvě knížky novell, v té době, kdy já dobýval ještě tvrzí časopisů, platil již za uznaného literáta. Již tenkráte znám byl jeho živý temperament, který unášel jej hned k nejvyšší extasi a hned zase k výbuchům nezkrotného hněvu, a jeho sžíravý vtip, kterému pouštěl uzdu nejenom na přátelských schůzkách, ale též ve svých, pro veřejnost neurčených epigramech a gnomách. Tuším, že »Poupata a růže« jmenoval se rukopisný, v četných opisech kolující cyklus epigramů těch, jež, kdykoli pak na intimních schůzích literátů recitovány, vyvolávaly salvy smíchu.

Tenkráte psával Jan Červenka hojně veršů, zejména krajinářských nálad k obrázkům do »Světozora«. Jednou vyžádal si redaktor básnický doprovod k obrázku, na němž zobrazena byla řada úlů. Již mělo se tisknouti, ale Červenka rukopis nedodal. Metteur několikráte si pro rukopis poslal, ale teprve po třetí vrátil se s ním učeň do sazárny. Vysázeli jej, ale metteur kroutil nad ním povážlivě hlavou. Byl to básnický text ku podivu stručný:

Včelička vylétla z úlu,
chtěla ssáti med,
měla velkou smůlu,
nechala toho hned.

Redaktor ovšem spráskl rukama, když příspěvek ten přečetl, ale zatím již tu byl nový, tentokráte vážně míněný příspěvek Červenkův: »Básníku, včelo tiše pracující . . . .« — však si jej můžete přečísti ve »Ztišených vlnách«, kam uložil tyto své básnické doprovody. On měl také původně psáti písně ku Giacomelliho obrázkům z ptačího světa, ale odmítnuv, upozornil na mne a měl pak z mých písní, jež vyšly s titulem »Ptačí svět« upřímnou radost.

Více počal jsem se s Červenkou stýkati, když v letě roku 1887 pojali jsme Klose, Mužík, Sova, Svoboda a já přes všecky nezdařené pokusy starších úmysl založiti spolek spisovatelů. Vypracovavše návrh stanov, kooptovali jsme do výboru přípravného ještě Červenku, Seykoru-Kosteleckého a dra Zítka, a když stanovy byly schváleny, tvořili jsme vedle Antoše, Šimáčka a Fr. Kvapila také první správní výbor nového spolku, kterému Jan Červenka dal jméno »Máj«. Červenka byl také prvním jednatelem spolku, tehdy ještě jen mladších literátů (do 35 let věku), a ve funkci té překvapil nás horečnou svou činností. Pamatuji se, jak na jedné z prvních schůzí, konané nahoře v restauraci Choděrově, obešel stoly, kde seděli jeho známí, a vrátil se k nám s celou řadou přihlášek nových příznivcův a s kupou desítek v ruce.

Později, když původní klub změněn byl ve spolek všech spisovatelů-belletristů, Červenkův zájem již ochladl, snad jej něco zamrzelo — nevím, jisto, že vzdal se vší činnosti v Máji a na konec z něho i vystoupil. Vrátil se teprve po letech, když zakládáno z lůna Máje nakladatelské jeho družstvo. Ve výboru tohoto obnovily se a utužily naše srdečné styky. Ale Jan Červenka ani tu dlouho nevydržel.

Jeho vznětlivost a nedůtklivost — výsledek pokračující asi choroby jeho — i odtud jej vyhnaly. Ale z ústraní sledoval se zájmem kroky nakladatelství, a ještě v posledních dnech svého života dal mi K. V. Raisem napsati vybídnutí, abych se ujal jeho návrhu na vydání jisté publikace v Nakladatelském družstvu Máje.

Dne 11. prosince 1907 dostal jsem zálepku: »Drahý příteli! Máš li mne ještě trochu rád, snažně Tě prosím, navštiv mě. Jsem stále těžce churav a nemohu ani vycházeti. Rád bych se s Tebou poradil o Záboří. Musím být na rovině, a Ty jsi v Záboří býval. Přijď, prosím Tě! Jsem celý den doma. Čekám Tě netrpělivě . . .

Tvůj Červenka.«

Vydal jsem se k Červenkovi ještě týž den odpoledne a stihl jsem jej v rozmluvě s malířem Hronem. Překvapil mne jeho chorobný vzhled, ale

liboval si, že se mu vede již lépe. Nervosa prý již povolila, dřív prý mu bývalo stále do pláče, ale nyní je už zase silnější. Jen čísti kdyby mohl, ale vše jej rozrušuje. Usmál se, když jsem mu povídal, to že by měl čísti Angličana Jeroma, toho že v Anglii předpisují v nemocnicích jako prášky, a se zájmem vyslechl, že vyšel německý překlad Bequerových španělských písní. To byl jeho zamilovaný autor, z kterého celou řadu písní ze španělštiny přeložil. Vybízel jsem jej, aby dokončil a vydal svůj výbor. »Musím se na to podívat — sliboval — ale nevím, budu-li moci co dělat, dvě dramata mám, kamaráde, rozepsaná, a nemohu nic, nic . . . .«

Mluvil mnoho a se stejným ohněm, jako jindy, a jen chvílemi popadl se za prsa a polo zavzdychal, polo zaklel: »To srdce — to zatracené srdce!« — »Ani bys nevěřil, kde je mi teď nejlépe — v kuchyni.« — »V kuchyni?« divil jsem se. »Ano, celý den tam s námi prosedí!« usmála se paní Červenková. »A je mi tam nejlíp — víš, já tu potvoru srdce stále slyším bít, tady v pravém uchu, a v kuchyni je ruch, ženské šukají sem a tam, a to ten buchot v uchu přehluší.«

Přešli jsme na Záboří, moje letní sídlo již po několik let, a Červenka na vše se vyptával, na kraj i na lidi, a oči mu zazářily, když jsem mu vyličil, že v Záboří jsou dvě řeky, Labe i Doubravka, a v obou že lze chytat ryby. To již všecek planul.

»Kamaráde, nesmím nikam do vrchů pro to srdce, a když říkáš, že tam je les blízko a nedaleko k řece, to by se mi hodilo. To by si se najedl ryb, kdybychom tam byli, přines bych ti denně takového kapra, víš takového klacka . . . .«

»No, kdyby ti zbylo,« bránil jsem se s úsměvem. »Ale vždyť já ryby nejím, já je jen z řeky tahám!« Červenka na to, a již se zápalem, jakoby ani dost málo nebyl churav, líčil mi, jaké má s rybami štěstí, a jak jenom vlas hodí, již »táhá« z vody kapra nebo štiku »takového klacka«.«

»To jsem ti jednou chytil na takový tenký vlas štiku »potvoru náramnou«, a jak to vidím, myslím si, jak já ji jen dostanu ke břehu. Trhnu, a již ji mám z vody, a ona se mi tam, člověče, mlátí, a já se s ní peru — jedna rozkoš! A v tom buch! buch! buch! Kriste Ježíši, kdo pak to za mými zády dupá? Ohlednu se, nikdo. A zase dup! dup! dup! Nikde kolem človíčka. Myslil jsem, že jsem se zbláznil. A, kamaráde, ono to bouchalo tak jen moje srdce! To už se tenkrát hlásila před lety má nemoc, já už to musil mít dlouho.«

»Jindy jsem ti jel na Berounce po lodce kolem jednoho místa a povídám: Tady by mohli být úhoři! Ale nebyl tehdy na to čas, kdykoli jsem však na to místo vzpomenul, vždycky jsem si říkal: »Tam jsem si nechal dva úhoře! Byl takový horký den, jen se slévalo, a professor X. — byli jsme tenkrát v Řevnicích — přišel pro mne: Červenčičko, pojďte na ryby! Vymlouval jsem se, že je takové horko, a že raději budu ležet, ale pak jsme se přeci smluvili, že se tam a tam setkáme. A já, když odešel, jsem se oblékl, a k řece a do loďky. Loďka mě nese a zrovna k tomu místu, kde jsem si »nechal« ty dva úhoře. »Jeníku — volám — honem do čepice naber písku, aby nám úhoři neutekli.« Hodím vlas, netrvá to vteřinu a vlas počne se chvěti, a již ti táhnu takového chlapíka úhoře — chlapec se mohl z toho zjevit. A zas vlas do vody, škubnutí, a táhnu ti druhého. Zrovna ty dva, co jsem si tam

ELEKTRICKÁ CENTRÁLA V PRŮPLAVU V HOŘÍNĚ.

»nechal«. A pak už ani ten den a nikdy už žádného jsem tam nechytil.«

»Jednou zase jsem se vsadil, že do tolika a tolika hodin nachytám určité množství ryb. Vsadil jsem se u řeky, ale načiní rybářské neměl jsem s sebou a domů pro ně byla hodinka. Moje žena letěla domů, měla mi je poslat po chlapci. Přijde domů, ale, zpropadená věc, náčiní bylo ve skříni, a klíče měl jsem já. Co moje žena neudělala? Odstavila skříň, zadní stěnu probořila, prut mi poslala, a já vyhrál.«

Netajil jsem svého podivení nad jeho rybářskou obratností. »Moc — bránil se — přijde tu také na štěstí, a já měl vždycky takovou předtuchu, kde ryby jsou, jako s těmi úhoři. Předtucha — kamaráde — vůbec hrála v mém životě velkou úlohu. Víš, že jsem byl před lety raněn mrtvicí do jazyka?«

»Vím« — řekl jsem, »říkali jsme tenkrát, že to trest na tebe, že se tak zlobíš a vztekáš.«

Usmál se a pokračoval: »Tak tenkrát bylo se mnou zle, jazykem hnouti jsem nemohl, měl jsem jej ochromený, mluvit jsem nemohl. Ležel jsem, a lékaři nevěděli si se mnou rady. A jak ti tak v té nemoci v noci ležím, vzpomenu si najednou na báseň Tennysonovu Enoch Arden, víš, na to místo, kde Annie vezme Svaté písmo a maně vloží prst na jedno místo a hledá znamení. A tak mě náhle pojala touha po Bibli. Vyskočil jsem z postele a vezmu do rukou bibli — mám bibli španělskou. Otevru a maně jedu po textu prstem a na jednom místě spočinu. Místo, kde se prst zastavil, bylo z knihy Jobovy a znělo: Aj, jižť otvírám ústa svá, a mluvím jazyk můj v ústech mých! Kriste Ježiši! vykřiknu a mluvím. Druhý den vypravoval jsem to lékaři, říkal, že prý je to náhoda. Ale jeptiška, která mne ošetřovala, klečela u mne se sepjatýma rukama, vysoko vztaženýma, a modlila se do rána.

Mezi tím prostřen byl stůl, a Červenka roztomile nabízel čaj a zákusky. Sám těšil se již na večer na třetinku piva. A bibli svou španělskou přinesl, kde měl ono památné místo (kapitola XXXIII) květinou založeno, ukazoval mi své krásné a drahé načiní rybářské, pak na různé poměry literární se vyptával, a o mnohých známých a přátelích jsme hovořili.

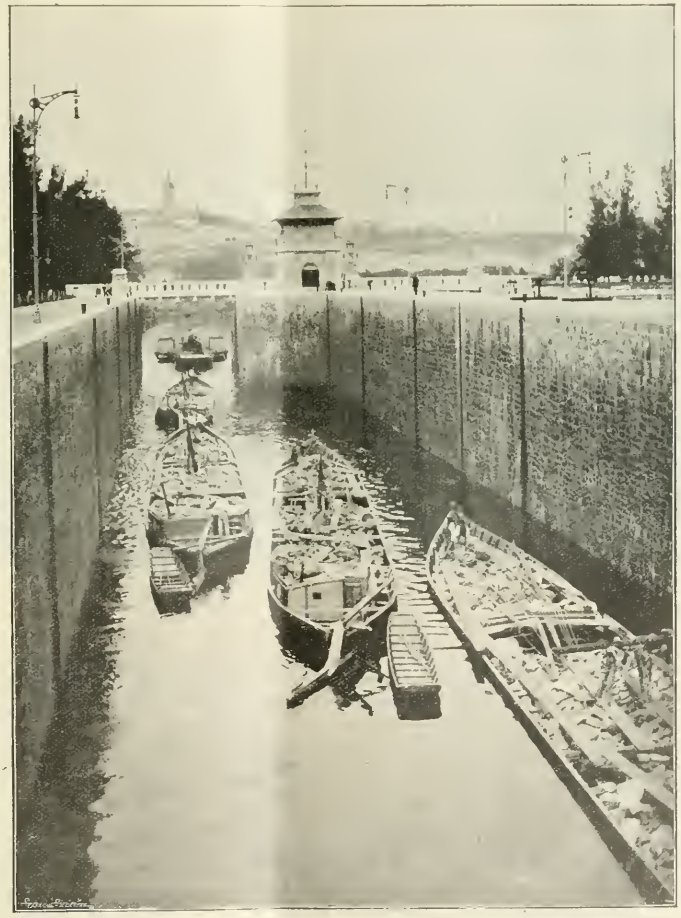

KOMOROVÉ PLAVIDLO V HOŘÍNĚ U MĚLNÍKA.

Byl pozdní večer, když jsem od Červenky odcházel. Nebylo pochyby, byl těžce nemocen, ale živý a vznětlivý byl jako jindy — snad k největší své škodě. Dne 24. ledna t. r. nezastal jsem ho již mezi živými. Skonal toho dne po strašném utrpení, a jeho výrazná, ušlechtilá hlava ležela již bez hnutí. Jeho choť tvrdila, že se usmívá. — —

PLAVIDLO V PODBABĚ NA VLTAVĚ.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Kmet**! Navštívili jsme v podvečer jmenin seniora českých malířů Karla Javůrka. V předsíni nám oznamují, že se staroušek podrobil — čtrnácté operaci! Vstupujeme do pokoje s tesknou obavou! Karel Javůrek za nějaký měsíc bude slaviti třiadevadesáté narozeniny! A hle, jaké překvapení! Starý pán sedí u stolu a čte . . . probírá se ve své nejzamilovanější knize, v historii. Měl velkou radost, že si na něho někdo vzpomněl, že na starého, malomocného malíře svět ještě docela nezapomněl. Starý pán se nesmí hnouti s místa, ale jinak je v něm života až ku podivu. Z dýmčičky si pokuřoval a pochlubil se, že už zase maluje. Dva obrazy najednou má rozdělané — Sv. Václava a Pannu Marii. »Povím vám také, proč maluji tyto dva obrazy,« vykládá kmet. »Pannu Marii proto, že byla po celý život mým malířským ideálem. Nedovedu vtěliti na plátno, co si myslím, ale o obraz se přece pokusím. Panna Maria dala ženě velký, vzácný dar, který není ještě dost oceněn. Ona učinila ze ženy důstojnou družku mužovu, ona jí z otroctví pomohla. Panna Maria na trůn ji posadila. Sám Kristus Pán o svatbě v Káni Galilejské na ženu se trochu obořil . . . a ještě dlouho potom, celá staletí, žena úpěla, až podal jí rytířské rámě středověk, jenž z kultu Panny Marie úctu k ženě přejal a do všech světa končin rozšířil. Obraz maluji, protože starou svou myšlenku,

dávný svůj ideál rád bych dříve, než umru, aspoň naskizzoval.«

»Byl jsem historickým malířem,« pokračoval starý pán po malé chvíli, »a nerad vidím, že malba tato ustupuje do pozadí, že je zanedbávána. Historičtí dějem i provedením rozplameniti. Ale jinak to byl výborný muž — charakterní, snášenlivý. Svůj národ vášnivě miloval — ale druhému národu nikdy neublížil, ctil jeho snahy a obdivoval jeho umění »Je vidět,« povzdechl si kmet,

OTEVŘENÍ PLAVIDLA V PODBABĚ NA VLTAVĚ.

malíři mají tolik vděčné látky na každé stránce naší historie . . velké, záslužné dílo by vykonali, kdyby lidu našemu velkou a slavnou historii obrazy připomínali . . . a je toho dnes více než jindy zapotřebí — ale umění toto usnulo. Nezakládal jsem školu, ale myslil jsem, že pílí a vytrvalostí aspoň povzbudím, probudím lásku. Vždy jsem při tom myslil na německého malíře Lindenschmita, kterého jsem v Antverpách poznal. Více než šedesát let od té doby uplynulo, a já pořád ještě vidím toho energického, charakterního muže před sebou. Byl znamenitým malířem historie svého národa, Němec, jenž říkával: V každé naší domácnosti má býti obraz z historie, jenž probouzí ospalce, jenž dovede »že mnoho, mnoho let uplynulo od těch dob, a pozoruji, že vymírají i lidé s takovou vzácnou, blahodárně působící ušlechtilostí v povaze . . .«

K.

⁂ **Instituce čestných členů Národního divadla.** Minulý týden jmenováni byli čestnými členy Národního divadla paní Otylie Sklenářová-Malá, která celý svůj život věnovala českému umění dramatickému, a to za poměrů namnoze velmi trudných, a slč. Emma Kittlová, dramatická pěvkyně operní, tato pro zásluhy, jichž sobě dobyla v cizině o českou hudbu. Na někoho bylo nápadně zapomenuto. Jako Otylie Sklenářová-Malá byla jednou z nejhlavnějších opor českého umění dramatického v divadle prozatímném a později Ná-

rodním od r. 1862 až do svého propuštění r. 1903, podobně mohutnou silou českého divadla v opeře byla od r. 1861—1885 slč. Eleonora z Ehrenberka, první Mařenka ve Smetanově »Prodané nevěstě« — a jedna z největších evropských pěvkyň operních oné doby vůbec. Vynikalaf stejně ve zpěvu dramatickém jako koloraturním, a hlas její patřil k nejkrásnějším. Když Národní divadlo od svého otevření r. 1883 změnilo téměř všechny bývalé poměry českého divadla, zamýšlelo zříditi také instituci čestných členů. Ve schůzi správního výboru Družstva Národního divadla dne 20. dubna 1885 referoval ředitel F. A. Šubert o slavnostním večeru, který se měl uspořádati na rozloučenou s odstupující slečnou z Ehrenberka, a navrhl především povšechně, »aby u Národního divadla se zařídil status čestných členů, jimiž by jmenováni byli 1. bývalí jeho vynikající členové, 2. zvláště vynikající hosté a 3. ti, kdož vůbec zvláštních zásluh sobě získali o Národní divadlo«. Spolu navrhl, aby prvním čestným členem jmenována byla slečna z Ehrenberka. Správní výbor návrh přijal, schválil také podání čestného daru, navrženého pp. F. Boučkem a O. Pinkasem, dále podání adresy odstupující znamenité umělkyni a podal intendanci dne 22. dubna 1885 dotaz, zdali intendance nic nenamitá proti instituci čestných členů. Dopis končil slovy: »Prvním čestným členem má býti slečna z Ehrenberka, která dlouhou dobu při českém divadle působila a o ně značných zásluh si dobyla, zůstavši jemu věrnou v době, kdy mohla přijmouti výhodné engagement u jiných cizích divadel.« — Ale správa Národního divadla minila, a slavná intendance měnila: tehdejší intendant dr. Jak. Škarda se postavil proti návrhu, a zemský výbor se usnesl, že instituce čestných členů při Národním divadle není proto připustna, — »poněvadž Národní divadlo je zemský ústav království Českého a proto žádné čestné členy míti nemůže« . . . Na tom podivném názoru setrval, i když žádost později byla obnovena — a trvalo tedy plná 23 léta, nežli jej chvalným způsobem změnil! — Nemohli tedy proto čestnými členy býti jmenováni ani takoví umělci, jako oba Kolárové nebo Lev anebo M. Sittová... Ale že dnes při jmenování prvních čestných členů se zapomnělo na žijící slečnu z Ehrenberka, to jest přímo nevysvětlitelno.

— **Nakladatelské družstvo Máje**, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, sejde se k výroční valné hromadě v sobotu dne 29. února 1908. o 5. hodině odpolední v Obchodní a živnostenské komoře v Praze, na Josefském náměstí. Na pořadu jednání jest: výroční zpráva, zprávy revisorů, rozhodnutí o zisku, volby, volné návrhy. Nesejde-li se náležitý počet členů o 5. hodině, koná se o hodinu později nová valná hromada, s týmž pořadem v téže místnosti, která má právo platně uzavírati bez ohledu na počet přítomných členů. V Praze, 11. února 1908. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje. Václav Štech, předseda. JUDr. R. J. Kronbauer, zapisovatel.

— V. Cherbuliez: **Bestie.** Přeložila El. Řeháková. Jsou autorové, jichž pouhé jméno volá čtenáře, kteří nikdy jím nebývají zklamáni. V. Cherbuliez nemůže si stěžovati, že by u nás byl málo čten. Je hojně a s oblibou čten a hojně i překládán. Ze spisu tohoto světem zcestovalého akademika, belletristy a kritika do češtiny přeloženo už na deset prací — a nic marně. Duchaplnost, jejíž odvaha až překvapuje, ježto neustupuje před největšími problémy, jež dovede řešiti aspoň s jistým »granum salis«, poutavost a jimavost děje, která se neostýchá dosti choulostivých episod, které však líčí s decentností salonní, životnost osob a logičnost jich skutků — toť jsou přednosti jeho belletristického díla, které lze vyanalysovati takřka ze všech jeho prací. Také v »Bestii« od cizoložné ženy, kterou překvapil in flagranti (toť ona »Bestie«), přivede autor hrdinu svého, bohatého vinaře, zcela důsledně k novému sňatku s rozkošnou, ale šlechetnou bytostí — úkol psychologicky obtížný a nebezpečný, ale správně provedený. Cherbuliez je dále člověk maxim, jimiž dovede dílu svému dodati zvláštní ceny příměsi životní moudrosti, jež příběh romanu neb novelly činí knihou vznešenou. »Bestie« není kniha marná, ceny prchavé. Obrázek páně Šimůnkův se zdarem pokusil se charakterisovati planost vnad mělkého děvčete, k němuž hrdina také okamžik cítil se váben. —*s-a.*

— **Vodní stavby v Čechách.** Příštího měsíce počnou práce o splavnění Labe na Mělnicku, kde již Vltavě proklestěna byla cesta do Labe nákladným průplavem, ústícím v hořínském parku pod Mělníkem. Plavidla Vltavská u Prahy jsou již několik let v činnosti. Na úpravě Vltavy v Praze samé započaly práce minulého podzimu. Jistě bude vítáno několik obrázků z této činnosti, jejíž obrovský význam oceňují dnes nejenom národohospodáři, ale i široké vrstvy obecenstva.

Ročník VI. číslo 21. vydáno dne 14. února 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (postou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIRI GUTH. ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIEDLER, HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

atrně živá bytost svou skutečnou přítomností, svou celou individualitou účinkovala tak silně a pronikavě, že živý půvab její ani nedovoloval vzniknouti nějakým vedlejším myšlenkám. Ty byly ihned zatlačeny v pozadí a zmlkly. Všecky smysly byly upoutány na ni pouze, na její bytost, na její pohyby, ba i mlčení. Náš poměr se nezměnil; spíše řekl bych, že více jen projemněl a se prohloubil v poslední době. Již jsme se nikdy nehádali o ničem. Již jsme věděli, že v základu o všem snad naše názory a myšlenky se doplňují a nejsou-li v čemsi úplně shodné, že chybí velmi málo k jejich sharmonisování. Žili jsme vedle sebe jakoby to bylo již řadou let posvěceno. Vítali a loučili jsme se stejně den co den, zřídka kdy se mi poštěstilo o ni lehce zavaditi nebo dokonce ruky jí podati.

Ale když jsem seděl ve svém pokojíku sám, tu často jsem vzal její podobiznu do obou svých rukou pevně a pohroužil oči své do jejích na obrázku ještě sfingovitějších a záhadnějších, než byly v skutečnosti, díval jsem se na ni dlouho a dlouho, zahaloval ji celou svou bytostí, odprošoval ji v duchu za všecky křivdy a útoky, již jí bylo od pana Krágla vědomě i bezvědomě snášeti, cítil jsem, jak jest exkvisitní, jemná a dobrá ke mně i ke všem, s nimiž ji osud a život svedl, a ptal se — proč má hynouti a trpěti v těchto okovech?

Takto mne včera zastal doktor Semerád. Vešel jako obyčejně bez zaklepání a ještě se nepozorovaně zastavil nade mnou a stál již asi hezkou chvíli, nežli prudce jsem sebou škubl a se udiven naň obrátil.

— Hochu, hochu, začal — ale nejdřív dovol. Skoro násilně vzal mi podobiznu paní Kráglové z rukou a postavil ji na její obyčejné místo na psacím stole. Pak si dal ruce křížem přes prsa a pravil odměřeně a pomalu: Zdá se mi, že musím se státi tvým duševním lékařem. Jsi mi již dávno změněný a jiný. Nejsi již dávno ke mně upřímný. Co jsou tyhle dlouhé meditace před podobiznou paní Kráglové? Co znamenají? Kam povedou?

— Což já to vím, vyhrkl jsem mně.

Cit mne přemohl, a já ležel na srdci Semerádově.

— Nešťastníku, pravil on temně, viď, že ji miluješ? pravil pak ztrnule.

— Nevím, jak to nazvati, nevím, co to jest — neptám se, co a jak dále bude. Vím jen, že můj cit je čistý, jako mé svědomí.

— Co cit, co svědomí! Láry, fáry, pravil Semerád drsně. Cit, pamatuj si, není nikdy čistý, pokud jsi člověkem, hmotou, a svědomí se dá ukonejšit stejně, jako se dá cit zapírat. Jen se podívej kolem sebe, příteli. Pan Krágl se stal již virtuosem v konejšení svého svědomí, a někdo jiný — eh, co to zapírat, jsem upřímnější než ty, já se stal již dávno před ním virtuosem v zapírání svého citu. Ale neříkám aspoň, že je čistý!

Začal choditi velikými kroky po mém pokoji.

— Přímé slovo, příteli, pravil jsem odhodlaně a pevně patře mu do očí, aby zastavil opět své kroky přede mnou; přímé a poctivé slovo, můj drahý. Pravil jsi před chvíli, že jsem jiný a změněný. Připouštím, nebo tento

mlčenlivý boj řádí v mém nitru několik měsíců, aspoň valný čas mého zdejšího pobytu, a je přirozeno a pochopitelno, že taková věc má svůj vliv na povahu. To máš docela pravdu. Ale neupřímný k tobě nejsem, mám tě za takového psychologa, že by neupřímnost k tobě ještě větší musila býti urážkou tvé znalosti lidí. Ale v jednom máš pravdu, jedno jsem ti přece zatajil, jedno jediné, ale to jsem neřekl také vůbec nikomu, přešel jsem přes to, jakoby se to bylo nestalo vůbec, ale když jsi mi tu výtku učinil, nechci, aby na mne byla nejmenší skvrnka neupřímnosti vůči tobě.

A svěřil jsem mu onu událost ze dne konferenčního minulého měsíce s celým rozhovorem kollegů, s celou rozpoutanou vichřicí svých citů a myšlenek mezi onou památnou konferencí. Nezveličil jsem ničeho, nepřidal ani slůvka ve svém líčení, tak jsem to vyprávěl, jak jsem to svěřil těmto listům.

Doktor Semerád stál před mým stolem, jednou rukou se oň podpíraje. Vyslechl mne pozorně, chvíli mlčel a pak pravil klidně, skoro apathicky:

— Nu, a to je všecko? To tě tížilo a to tě znepokojuje? Nechápu —

— Ty nechápeš, ale dovol . . . .

— Co dovol, nedovol . . . . odpověz mi na to dřív, co je nám oběma do toho, kdykoliv a jakkoliv se pan Krágl prostituuje či ne?

— Ty to tedy dávno víš? ptal jsem se, div dechu popadaje.

— Vím, nevím, jako každý kdo odsouzen jest žíti sešroubován v tak těsném kruhu maloměstského života. Ale mne se to netýče docela ne, jako tebe, můj milý. Nám přece do pana Krágla absolutně nic není, ani do jeho poměru k slečně Martě nebo komukoliv jinému . . .

— Ale je nám do poměru k jeho paní — k Lucy, vyhrkl jsem náhle.

— Tak, ty jsi již tak daleko, ty filištíne! pravil půl ironicky půl vážně doktor Semerád, toho bych v tobě nehledal a to bych byl od tebe neočekával . . .

— Co jen ty myslíš . . .

— Nu pak ti do toho také nic není a nemusí být, pravil klidně.

— A máš pravdu — pravil jsem klesle. Bouří to sice můj cit, kalí to můj duševní život, ale což mohu za to.

— Že se starám o cizí špinavé prádlo — vpadl mi Semerád do řeči.

— Ale Lucy trpí pod tím . . . . přece . . . musí trpět.

— Otázka, pravil temně Semerád. Já s ní přece nemluvil nikdy a mluviti nebudu o takových věcech.

— A pak řekni, vyhrkl jsem opět, že je náš život pravdivý, upřímný, přímý! Ba, právě opačný jest ve všem, není v něm ani zbla a špetka poctivosti a pravdy především. Žijeme vedle sebe v samé konvenční lži, v samém konejšení se, vyhybání se srážkám, velkomyslně vypadati majícím přehlížení cizích i vlastních chyb a chybiček.

— Atd. atd. . . . můj milý, vpadl mi doktor Semerád do řeči. Jen žádné mrávokarné sermony. Což o něco jiného se rvou pánové Ibsen et consortes na severu, pánové Augier a Dumas na západě, Gogol až Dostojevskij na východě atd. atd. . . . ? Není to všecko jeden a týž boj proti konvenční lži, proti maškarádě života, proti falši, která se prožrala až do nejintimnějších záhybů rodin pod všelijakými maskami pseudocitu, pseudoromantiky, chytristiky, egoismu atd. atd. Nepovídáš ani slůvka nového, je to všecko tak staré jako svět a horší, že to nikdy jiné a lepší nebude, ale horší, že to vůbec ani n e m ů ž e lepší být. Že je všecko ztraceno, poněvadž je to již dávno celé uhnilé a prohnilé do základů a od základů. Fi! na tu celou maškarádu a komedii!

Vyňal papirosu a chvatně si ji zapaloval.

— Co nám tedy zbývá? ptal jsem se malomyslně.

— Co nám zbývá? opakoval protáhle. Puškin mluví někde v Oněginovi o blátě, »v němž já vesele též plavu dále, milí přátelé« — to zbývá. Zahalit se co nejtěsněji do pláště svého egoismu, svého klidu a plavati také vesele tím blátem a bahnem dále. Co chceš způsobit tím křikem po reformě? Co bys dokázal tím, kdybys předstoupil před paní Kráglovou a řekl jí: »Milostpaní, váš muž vás klame, on drží již přes půldruhého roku se slečnou Martou od slunce, chodí k ní za čiréh božího poledne« — atd. atd. a vše, co s tím souvisí? Buď by ti řekla: — Co je vám, pane, do toho«, a možná: »Já to dávno vím« a možná: »Když ho to baví« a možná: »Tak, ale co si mám počít?« . . . . A jděte a řekněte to panu Kráglovi, ten, je-li aspoň ještě na oko gentleman, vyzve vás na souboj pro urážku na cti, nebo vás zažaluje, že pomluvami otravujete jeho domácí štěstí — a není-li gentleman, dá vám políček nebo vás nádavkem spráská. A jděte a povídejte to celému P . . ., jedni — ač to všichni nebo proto, že to všichni dávno dobře vědí, buď řeknou: »Co nám povídá ten človíček věci, které každý pták zpívá na všech střechách, anebo sám s ní má poměr a chce odvésti naši pozornost od toho a svádí to na Krágla anebo, co by bylo ještě horší, inu má zase on poměr s paní Kráglovou — čím si to zadá? A tak vidíš, nezbývá nic, než uchý-

titi se ku sladké větě pěvce Eugena Oněgina a vesele tím blátem plovati dál. Co se zrovna mne netýká, po tom mi ničeho není — nepři se, a nezabolí tě hlava nad cizím nesmyslem.

— Ale tak mám pořád státi vůči té rodině v křivém světle? — ptal jsem se prosebně.

— Všecko je v křivém světle a vždycky, můj hochu. Každý, to si pamatuj, osvětluje, si všecky předměty, věci a zjevy malinkou a falešnou lampičkou svého sobectví, a proto nikdy nic v pravém, celém, plném světle skutečnosti a pravdy nevidíš. Všichni však tápáme v pološeru a v polosvětle. Všichni se svěřujeme osudu den ke dni, co nám přinese v neurčitých tuchách a nadějích. Světlo se na něm láme, na osobách i věcech. Dej si říci příklad. Vezměme pana Krágla. Pan Krágl udržuje tedy, jak jsi měl čest konstatovati, poměr se slečnou Martou. Což víš — jak to vše vypadá a hraje mezi nimi? Co může říci pan Krágl sám, leda: »To jsem si to dobře nastrojil a to mi to dobře klapá a jde, to jsem toho již se slečnou Martou užil — a užiju ještě,« ale nemůže si říci: dělá to slečna Marta z lásky? Nečeká jen anebo nečíhá na mé peníze, na mou továrnu . . . . . eh, čert ví! Štěstí pana Krágla, že na takové hlouposti nemyslí a hltá z plného poháru, kdy a jak se to u slunce dá. A tak to má dělati každý, kdo chce k něčemu přijíti zde, to ostatní jsou beztoho mátohy, fantomy, illuse — —

— A má stará theorie vítězí, pravil jsem klidněji.

— Tvá theorie? ptal se Semerád.

— Kolikrát jsme již o tom mluvili, my jsme pak ty loutky náhody, osudu, fata, a naší tak vysoko samých jen okolností a poměrů, chabé, bezmocné loutky, jimiž strka slepý aktér čas nebo božství nebo prozřetelnost, neb síly ať dobro v nich či zlo převládá . . . . samé loutky, loutky, bídné loutky, od krále do žebráka a k tomu poslušné loutky, někdy jen více či míň cítící loutky. Oč jsou ty dřevěné daleko líp na tom, milý příteli!

— Není tak zlá ta tvá theorie . . . . hučel do vousů Semerád . . . není tak zlá, budeme míti času ještě o ní se přesvědčit . . . zatím plavme vesele tím blátem lží a falše — protože nám jiného nezbývá!

Tovární píšťala oznamovala poledne. Stisknutím ruky jsme se rozešli, on do města a já k obědu do továrny.

* * *

20. března 187*

Umínil jsem si pevně a řekl sobě toto: Semerád má pravdu. Nezbývá opravdu, než plavati proudem vesele, nechci říci tím bahnem, neb ona v něm byla též, a o ní jsem pochybovati nemohl, ale prostě tím proudem, jak si nás podává.

K vůli mně se na tomto orloji, na němž každý jsme jedním kolečkem, byť i sebe nepatrnějším — k vůli mně také jedinému a k tomu naprosto podřízenému kolečku se jistě pranic nezmaří. Tím mohu býti jist, a to jest zároveň a bude teď jedině pevné východisko též moje.

Nebo, co mně vynesla všecka moje posavadní delikátnost, opatrnost, všecko sebezapírání? Já přinášel a házel to všecko do větru, a to mne ze všeho nejvíc mrzelo. Já byl jediný ohled, a pan Krágl neměl k vlastní ženě žádného ohledu. Kompromitoval, nebo jak to trefně doktor Semerád naznačil, prostituoval se klidně za bílého dne ve veřejném hotelu, v době oběda, se slečnou Martou. Budu teď také bezohledný, proč mám já stále se něčemu či někomu obětovati?

Při vzpomínce na doktora Semeráda jsem se náhle zastavil a tajný hlas mně pravil: »Krágla jsi šetřil, a budeš klamati přítele!«

— Proč klamati, mluvil jsem sám s sebou, což jest doktor Semerád opravdu do paní Lucy zamilován? Přece se mi s tím nesvěřil přímo, jen tak něco nadhodil v chvíli velkého rozruchu duševního — nic víc. A pak počítejme, o kolik let byl doktor Semerád dřív a déle nejen v P., nýbrž i v rodině Kráglově! Já byl přece proti jeho právům v domě pranováček. Jestliže v skutku miloval neb miluje paní Kráglovou, měl tisíckráte větší příležitost zkusiti své štěstí. Byl tu sám tenkráte, je posud krásný muž, ovládá svým vzděláním a duchem paní Kráglovou zajisté, co mu tedy překáželo, chtěl-li ji zváti svou v plném slova smyslu? Krágla on by jistě nerespektoval, jako já, vím ze zkušenosti, že jej ještě míň snáší, než já — co by jej tedy zadržovalo?

Ale jsem Semerádův intimní přítel, snad nejlepší v P., nesmím hráti za jeho zády, musím se dověděti, než se odevzdám novému proudu životnímu, zda-li Semerád paní Kráglovou kdys miloval a zda-li ji miluje dosud. Pokud tento poměr pevně nezjistím, budu jen klidným pozorovatelem a budu se snažit plouti vesele tím blátem lží a konvence, předsudků a podvodů, jako kdokoliv.

* * *

21. března 187*

Byl jsem celý udiven, když dnes, vraceje se ze školy odpolední známou březovou stráni,

našel jsem pár kroků od silnice v úvalu lesíka první konvalinky!

Kynuly ze svých jako plechových, sytých, těžkých lupenů bílými zvonečky, a každý z nich mi volal: »Utrhni mne, však víš pro koho!«

A já kráčeje lesíkem po stráni se nestačil shýbati. »Utrhni mne, však víš pro koho!« zvonilo mi v uších a v duši. Bože, kde se tu vzalo tohle jaro? A jak by jako obratem byl modřejší blankyt, vzduch teplejší, barvy sytější, výdech země silnější a vonnější.

A tak jsem šel stále jako ve snu tím úvalem a strání a trhal je ustavičně, a než jsem se nadál, nesl jsem celou jich kytici v ruce, svěžích, přes jednu noc vykvetlých, plných, bohatých, vonných!

Čichal jsem jich nebeskou vůni, vracel jsem do nich zpět svůj dech, opilý básní jara a dívaje se přes kytici ku předu, zahlédl jsem v dálce ji, Lucy, paní Kráglovou.

Šla také jako v snění a také se shýbala a rovněž trhala ty bílé, vonné poslíčky jara v kytici jako já.

Couvl jsem rychle stranou a ukryl se za větší břízu a sotva jsem dýchal. A ona šla blíže a mne nepostřehla a asi krok ode mne stojic, zastavila se před celým shlukem těch omamných květů. Díval jsem se jí do tváře, Byla nezvykle jasná a ozářená jejich odleskem . . . Stopoval jsem každý její krok, každé její hnutí. V těchže místech jsem ji potkal před zimou s Novalisem v ruce.

A nyní šla tu opět, jakoby mladší byla než tenkrát, shýbala a skláněla se jakoby sama byla sestrou jich. A kytice v její ruce rostla a v krátké chvíli byla již tak velká skoro jako moje. A já stoje za břízou jsem se neprozradil, že jsem tu, že jsem pro ni trhal, jako ona trhá pro mne byl jsem o tom přesvědčen, aspoň té chvíle, tak chytlo cos mne jako velká radost, jako velký triumf přímo u srdce a já si v duchu tiše opakoval, co mne napadlo před chvílí; hlas tichého zvonku každé té konvalinky: »Utrhni mne, však víš pro koho!«

Má sladkost byla tak velká, že jsem neměl síly vyjíti ze svého úkrytu, že jsem se křečovitě zachytil břízy, Lucy nechal přejít a šeptal si jako dítě, trhaje ještě dál pro svou kytici tichou modlitbu konvalinek: »Utrhni mne, však máš pro koho.«

* * *

22. března 187*

Snad jsem chybil, že jsem včera nevystoupil ze svého úkrytu, nezaskočil paní Kráglovou, neodevzdal jí hned své konvalinky jako tribut blížícího se jara.

Byl právě čtvrtek toho dne. Já se vrátil domů oklikou a změniv toaletu šel jsem do obvyklého večírku více než jindy osvěžen a vesel. Velkou pro paní Kráglovou natrhanou kytici konvalinek jsem pečlivě postavil do vody ve velké váze a nechal ji stát za svým oknem. Nechtěl jsem ji odevzdávati před celou společností mysle, že Bůh sám ví, kdo by co z toho odvozoval a soudil. — Chtěl jsem ji odevzdati paní Kráglové mezi čtyřma očima zítra . . .

Podivil jsem se, že jedním z prvních hostů byl dnes doktor Semerád, byl elegantněji oblečen než jindy a v dírce knoflíkové nesl zastrčenou, dost velkou kytici konvalinkovou.

Nevím, proč mne pohled na jeho kabát zarazil.

Pozdravili jsme se jako vždy.

— Ty's byl již také letos na konvalinkách, ptal jsem se nějak drsně, sám bych řekl skoro podrážděně.

— Já, co tě napadá, nejsem tak sentimentálním, abych trhal konvalinky, sotva vzrostou první . . . zdálo by se mi to přímo barbarské. Ty drobné zvonečky se také přece chtějí dívati trochu do azuru a do slunce. A pak, ty myslíš, že obvodní a praktický lékař v P. má také dost času, choditi na konvalinky?

— Tedy's je dostal, řekl jsem, nevím sám proč dosti ostře.

— Ano, dostal, od paní Kráglové. Celou velkou ohromnou kytici, já se vracel na kole ze své obvyklé odpolední obchůzky, ona se vracela z procházky v březovém háji. U továrny jsme se potkali.

— Což mne chcete zajeti? volala úzkostlivě z daleka, vidouc, že se k ní střelhbitě blížím, a proč nezvoníte, jedete jako duch po vlhké silnici . . . mohl jste mne snadno porazit . . . přejet . . . . usmrtit, a toho bych teď zrovna na počátku jara si nejméně povinšovala.

Věř, Milkoviči, byla sama jako vtělené jaro s tou kyticí konvalinek u útlého pasu. — Ale jelikož jste byl tak hodný a toho neučinil, vykoupím se vám ráda a obětuji vám tuto kytici prvních konvalinek, mnou zde v březovém háji vlastnoručně natrhaných. A podala mně s graciosním úsměvem svou velkou svěží, vonnou kytici . . .

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

o nám je po lidech? Bydlím u vás a není přec nikterak nápadné, jdu-li s vámi na výlet. Pojď jen, aby nás snad nikdo nezpozoroval. Kdybychom se jaksi skrývali, bylo by tím nápadnější. Ostatně jsem tu já, abych tomu, komu by to snad bylo podivné, podal vysvětlení. Pojďme.«

Nemohla odporovat. Ohnivá červeň zalila její tvář a oči nepokojně zatěkaly. Ale potom, když už spatřila, že jsou zpozorováni, bystře a pružně šla po boku Bohdanově. Jakési odhodlání ji chytilo a růměnec její ustupoval obyčejné barvě pleti. Opravdu se všichni po nich ohlédli. Elegantní postava Bohdanova v stejnokroji přivábila pohledy zvědavých dam a líbezný zjev Janin poutal pozornost pánů. Bylo cosi milého v té dvojici mladých sličných lidí, vedle nichž Liduška šla jako ostýchavé poupě, nezvyklé ještě hlučné společnosti. Také Vaculík je zpozoroval a dobrácky zakýval na pozdrav. Bohdan, aby Janu úplně upokojil, šel přímo k němu a podávaje mu ruku, vyměnil s ním několik vět. Potom se odtrhli, aby se vmísili do ostatní společnosti. Několik družek Janiných, toužících dostati se do společnosti Bohdanovy, přiblížilo se k ní a Bohdan, spatřiv mezi hosty doktora Skřivana, šel se s ním pozdravit. Zvuky valčíku zašuměly lesem a několik pánů spěchalo provést své vyvolené.

Hlahol a šum roznesl se mezi korunami stromů a radostná nálada hýbala všemi účastníky. Po chvíli šel také Bohdan, aby si s Janou zatančil. Otočil se pouze několikrát, poněvadž ho noha bolela a poněvadž mu bylo protivné vtíravé pozorování obecenstva. Také Janě nebylo volno při tanci a cítila jako Bohdan křížový oheň zkoumavých pohledů. Proto byla Bohdanovi povděčná, že tak brzy ji z kola odváděl. Když už se chtěl vzdálit, spatřil Lidušku, jež žádostivýma očima na něm téměř lpěla. Porozuměl, po čem touží a vesele se jí uklonil, vedl ji k tanci. Její tvář zazářila nevýslovnou radostí a celé její tílko chvělo se a jásalo. Vděčný pohled, který vyslala k Bohdanovi, byl tomuto dostatečnou odměnou za nepříjemné pocity, jež mu tanec způsoboval. Přivírajíc oči vložila své ruce do rukou jeho a už ji zachvátila horečka prvního tance na veřejném místě. Všecka rozkoš, kterou poskytuje rhythmická harmonie tance, nalézala u ní vnímavé nitro a tanec s Bohdanem byl pro ni požitkem, jakého dosud nezažila.

»Škoda,« pronesla smutně, když omlouvaje se svou chorobou, zastavil se, aby ji odvedl.

»Dobrého po málu,« řekl rozmarně. »Až budu zdráv, vynahradíme si to. — Pojďte k Janě.«

Jana uvítala je s tichým úsměvem. Rozuměla pocitům sestřiným a byla Bohdanovi povděčna, že Lidušku potěšil. Teď, kdy se stala jejich důvěrnicí a kdy snad prokáže jim hojně drobných úsluh, stane se Lidka tím ochotnější, čím více jejím malým libůstkám se vyhoví. Bohdan zůstal u děvčat chvíli stát, bavě se s nimi a žertuje. Potom vida, že družky Janiny vytrvale čekají, aby se také k nim obrátil, omluvil se, že naň Skřivan čeká a se slibem, že zase brzy přijde, odcházel ke Skřivanovi. Skřivan stál opodál s jedním z panských úředníků a díval se na veselý rej.

Byl klidný a spokojený úsměv svědčil, že bývalé jeho úzkosti zmizely. Vinný hrozen přinesl mu štěstí, jeho postavení stávalo se vždy pevnější a výhodnější a blahobyt velmi blahodárně působil na jeho niterné upokojení. Stýkal se sice dosud s Bohdanem u stolu, ale nebylo už mezi nimi vřelosti, jako prvé dny. Snad právě změněné poměry Skřivanovy působily na částečné odcizení, snad Skřivan vyciťoval, že všechna pozornost Bohdanova obrací se vždy úsilovněji k Janě. Bohdan nemohl se dopátrat, s jakými pocity asi lékař na rostoucí jeho náklonnost pohlíží, jak asi soudí o Janě a nechová-li proti němu nenávisti, že zpřetrhal nitky, které začaly srdce Skřivanovo láskou k Janě opřádati. Byl stále zdvořilý, pouze se stal maličko málomluvnější a nesedal tolik dlouho u stolu jako před tím. Někdy míval na něho zlost a prudce si umiňoval, že si dá jídlo předkládati u jiného stolu. Ale hned sám sobě se musil smát, že také o něho se horečka žárlivosti pokouší.

Přátelský poměr mezi nimi tedy trval dále a v lázních platili za dobré známé. Kdykoliv hostinský Kulhavý o něm některému hosti vypravoval, nezapomněl podotknouti: »Je to dobrý přítel barona Redra.« A to platilo mnoho. Když Bohdan viděl, že se Jana chová stále stejně k lékaři, že v jeho přítomnosti do rozpaků neupadá, upokojoval se a zvlášť v poslední dny svého pobytu v Kranově sna-

žil se styky se Skřivanem obnoviti a s ním vřeleji se rozejíti.

Stojíce se Skřivanem dívali se na ruch a pestrou směsici. Skřivan byl družný a veselý a Bohdanem hýbala povznesená nálada jeho nitra. Žertovali a chystali se právě společně vyhledat Janu, když se na lesní cestě objevil kočár, v němž sedělo několik důstojníků. Bohdan byl velmi překvapen a jakási rozmrzelost jím zahýbala. Kdyby je byl dříve pozoroval, byl by dozajista do lesa uhnul a odešel. Nepřál si setkat se s důstojníky, kteří rozruší celou zábavu a se kterými se musí chtě nechtě seznámit. Budou ho zdržovat, budou se snad zábavě posmívat a to by ho rozčilovalo. Proč najednou takové obavy v něm vznikaly, ani si dobře vědom nebyl. Dosti mrzutě omlouval se Skřivanovi a zamířil k povozu, jenž už zastavil. Důstojníci řinčíce šavlemi dávali ještě nějaké nařízení kočímu a chystali se jíti mezi společnost, když k nim Bohdan přistoupil. Spatřiv, že je mezi nimi rytmistr, vzpřímil se a služebně se mu hlásil.

»To je nám velmi milé, že zde nacházíme kollegu, který nás trochu obeznámí,« ujišťoval rytmistr velmi zdvořile a představoval oba důstojníky, nadporučíka a poručíka. Bohdan se dověděl, že v blízkém okresním místě bylo den před tím kontrolní shromáždění, ke kterému byli oba důstojníci pěchoty vysláni a rytmistr přijel do města dnes ráno za příčinou koupě koní pro vojsko. Poněvadž je ve městě nesmírně nudno a oni se dověděli o výletu, rozhodli se podívat do Smrčin, aby dlouhou chvíli zahnali.

Majíce Bohdana ve svém středu postupovali zvolna mezi obecenstvo, tázajíce se ho na lázně, okolí a jiné místní poměry. Bohdan představil jim lékaře a úředníka a celá skupina došla až k místu, kde se tančilo. Hudba právě hrála a několik párků se vší chutí otáčelo se na trávníku.

»To je znamenité,« prohodil nadporučík, vysoký brunet, jenž nepokojně očima těkal po hostech. »Takhle tančit je lépe, než se péci v některé dusné taneční síni. Mám tisíc chutí také si zatančit.

»Je tu bezpochyby volno oddat se požitku, po kterém toužíte,« řekl rytmistr se smíchem.

»Tančíte také?« — obrátil se nadporučík k Bohdanovi.

»Nikoliv, netančím,« řekl, ale zaraziv se, rychle dodával: »Musím doznat, že jsem se přece několikráte otočil, ale více ze zdvořilosti, než z touhy po tanci, jelikož mě noha bolí.«

»Jen když jste udělal počátek,« smál se nadporučík. »Budu vás následovat. Kam si mám dát šavli? Pravda, máme zde svůj kočár.«

A už na nic nečekaje, chvátal ke kočáru. Odepjav šavli, vracel se, kroutě si výbojně kníry a vyzývavě si prohlížeje shromážděné krásky. Nemohl se pro žádnou rozhodnouti a přišel téměř ke skupině důstojníků, když naklonil hlavu a zadíval se, kam pro strom dosud neviděl. Živá účast objevila se mu ve tváři a jeho oči se rozhořely.

»Dovolte, pane poručíku, co je to za slečnu, jež tamto stojí?« ptal se, zaklepav na rameno Bohdanovo. Tento se obrátil a poodstoupil stranou, aby viděl, kam nadporučík ukazuje. Trhl sebou a červeň zalila jeho tvář.

»To je slečna Vaculíkova, dcera majitele hotelu, ve kterém bydlím« — povídal rozpačitě.

»Roztomilé dítě, opravdu, velmi roztomilé! Musím se na ni blíže podívat a zašeptat jí něco, abych jí způsobil radost.« A zasmál se rozpustile. Druzí důstojníci mu přizvukovali a celá skupina pánů zvědavě si prohlížela Janu, jež netušíc, jaké pozornosti se těší, klidně stála s dvěma družkami. Obecenstvo na blízku důstojníků stojící a sledující vše, co důstojníci konali, zadívalo se také na Janu a významné úsměvy a pohledy střídaly se na tvářích venkovských honorací.

Bohdan zrudl ve tváři a potom náhle zbledl. Okamžik váhal, když však nadporučík se chystal k Janě jíti, dotkl se jeho ruky a z jeho zamračené tváře vylétl blesk nevole.

»Pane nadporučíku, ta slečna nesmí být předmětem nějakých žertů,« povídal polohlasem. Podíval se naň udiveně a posměšný úsměv kmitl se mu kolem úzkých rtů

»Smím vědět proč?« ptal se chladně. »Je to snad vaše příbuzná? Domnívám se, že na veřejném výletě není žádných ohledů.«

»K té slečně musíte však nutné ohledy zachovat,« povídal Bohdan s rostoucím rozčilením. Důstojníci vyměnili významné pohledy a rytmistr, jenž až dosud mlčel, postoupil o krok.

»Jsem také zvědav, proč pro dotyčnou dámu vyžadujete zvláštních ohledů. Byl bych vám povděčen, kdybyste nám podal sám potřebné vysvětlení.«

»Prosím, jsem ochoten,« řekl, nabývaje klidu. »Ona slečna je mou nevěstou!«

»Pardon, odpusťte, že jsme se dopustili nějaké nešetrnosti,« pravil rytmistr velmi zdvořile. »Byl bych vám díky zavázán, kdybyste nás slečně nevěstě představil.«

»Také já za to prosím, abych se mohl omluvit,« ozval se nadporučík.

Bohdanovi bušila krev ve spáncích, ale už byl pánem svých myšlenek. Ohlédl se a spatřiv Skřivana a úředníka, pokyvl hlavou. »Libo-li, pojďte s námi,« řekl jaksi slavnostně.

Viděl, kterak Skřivan jevil úžas a úředník dosud nemohl se vzpamatovat ze svého překvapení. Ale šli. Vedeni Bohdanem, docházeli k Janě. Teprve když byli několik kroků vzdáleni, ohlédla se Jana. Zarděla se a úzkost se jí ukázala v očích. Nevěděla, co to znamená. Podívala se na Bohdana a vidouc, že jeho oči mají zvláštní lesk, tušila, že se cosi stalo.

»Dovolte, slečno, abych se vám směl představit. Jsem rytmistr hrabě K. Zde je nadporučík X. a pan poručík Z. Právě jsme se dověděli od pana poručíka z Redrů, že ráčíte býti jeho nevěstou a přicházíme vám složit svou poklonu.«

»A já prosím za odpuštění, že jsem, neznaje vás, ne dost šetrně se o vás rozhovořil. Doufám, že vy i pan poručík mi laskavě odpustíte.«

Jakoby procházela ulicí plnou žhavých metel a jakoby ji cosi pronikavého oslňovalo, stála v hrozném zmatku. Hlava se jí zatočila a ztrácela všechnu odvahu. Ale úzkost dodala jí odvahy. Vzpřímila se, očima po pánech zatěkala a s usměvem podávala rytmistrovi ruku.

»Děkuji, pane rytmistře, za laskavou pozornost a vám, pánové, také. To, co mám odpouštět, nebude asi tak veliké.«

»Zcela správně,« řekl rytmistr. »Pan nadporučík rád tančí a ohlížel se po nějaké hezké tanečnici. A poněvadž vaše krása je příliš nápadná, než aby ji mohl přehlédnout, chtěl vás vyzvat k tanci. Netušil ovšem, že už jiný důstojník zmocnil se nejen vaší ruky, ale také vašeho srdce a proto nechtěl dbát výstrahy páně poručíkovy. Až vysvětlení pana poručíka nás poučilo. Upřímně se vyznávám, že panu poručíkovi závidím. Přijměte mé blahopřání, slečno.« — A při tom políbil její ruku.

Nové rozpaky a nový ruměnec vyvolaný slovy rytmistrovými dovršeny byly, když také ostatní důstojníci následovali příkladu rytmistrova a když Skřivan s úředníkem se přiblížili, aby jí blahopřáli. Skřivan právě tak, jako ona, zmaten a rozrušen slabě stiskl její ruku a chvatně ustupoval. Bohdan, cítě, že jsou sem obráceny zraky všeho obecenstva, hledal nějakou záchranu, aby obecné vzrušení zmírnil.

»Pan nadporučík chtěl s tebou tančit, Jeničko,« povídal nutě se do úsměvu. »Byl bych povděčen, kdybys nyní jeho přání splnila.«

»Velmi ráda,« odpověděla s milým úsměvem.

»Činíte mě šťastným,« řekl nadporučík zdvořile a nabídnuv jí rámě, vedl ji k tanci. Bohdan na okamžik se zachmuřil, ale potom vyjasniv svou tvář, usmál se také a blaženým pohledem sledoval Janu, jež jako květ vznášela se v náručí nadporučíka.

»Jste opravdu závidění hodný člověk,« prohodil rytmistr, hladě si vousy. »Pan nadporučík nakazil také mě. Dovolíte, abych si směl se slečnou zatančit?«

»A já chtěl prosit o totéž,« přihlásil se poručík.

»Prosím, pánové, nebude-li moje nevěsta nic namítat, milerád svoluji.«

Radost místo zmatku se ho zmocňovala, že jeho Jana se tolik líbí. Nic už nedbal, že obě přítelkyně Janiny, které byly přítomny, když rytmistr o Janě jako o jeho nevěstě hovořil, nyní se vmísily do davů a roznášely čerstvou novinku o zasnoubení Janině. Ano, proč se tím skrývat? Dobře je, že to tak dopadlo. Jen aby otec Janin se o tom nedověděl dřív od někoho jiného. To by bylo velmi neslušné a dalo by podnět k domněnkám, které by na něho, Bohdana, divné světlo vrhaly. Rychle se rozhodl a omluviv se na okamžik, spěchal k hudebníkům. Pokynul Vaculíkovi a tento odevzdav řízení hudby jinému hudebníku, sešel k němu.

»Musím vám něco říci,« pravil Bohdan rozechvěně. »Chtěl jsem vám to říci před svým odjezdem, ale okolnosti mě donutily, abych vás uvědomil hned o tom, co se stalo a prosil vás dodatečně za schválení. Miluji slečnu Janu, ona mě také a prosím, abyste mi dal její ruku.«

Vaculík vytřeštil naň oči.

»Co to povídáte, pane poručíku! Vy si chcete vzít naši Janu?«

»Ano. Což je na tom něco divného? Odpusťte, že jsem nevykonal svou povinnost dřív, ale Jana mi nedovolila. Když dnes z nenadání přišli důstojníci a Jana u nich vzbudila pozornost, byl jsem nucen prohlásit ji za svou nevěstu dřív, než jsem se vás o dovolení tázal. Viďte, že nebudete činit námitek?«

(Pokračování).

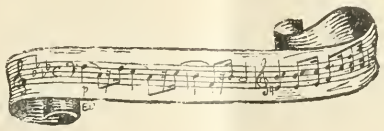

KAREL WEINFURTER:

Dvě roucha Měsíce.

I.

O, lampo milenců — ty nebes kývadlo,
střes perly stříbrné do vlnek prstének,
ať v jiskrách zahoří fontány jímadlo,
ó, lampo milenců!

Je elfi nalezli a vpletli do věnců,
když parku zátiší tvým čarem omládlo,
v nich sladká tancují allegro snoubenců.

Jdou v párcích do houští . . . A srdce uhádlo,
že zkvet jim lásky keř, pln dívčích ruměnců!
— Teď zastři diskretně své lesklé zrcadlo,
ó, lampo milenců!

II.

Ke trůnu Hekaty bran zavřených ty kliči,
jdeš v masce přišerné, v níž plamen rozžatý,
tajemství strašlivé v tvém lesku mrtvém klíčí
u trůnu Hekaty.

Roj dasů pitvorných na křížovatce kvičí,
tam svíť, hrej se stíny s černými háďaty,
jež v klubko svinuty své hlavy k tobě tyčí.

Však duch, jda za tebou, vzlét v azur hvězdnatý,
v svět vkročí básníků v svém nesmrtelném chtíči,
buď třeba otrok tvůj na věky připiatý
ke trůnu Hekaty.

KAREL LEGER:

Terezín.

(Pokračování.)

áš zkalené oči.« pokračoval Pik, »ovšem — tyhle dni a noci — A co Vágner? ještě jsi zamilována? Závidím mu, má štěstí! — Vágner, to je Stehlík!« šeptal Vojtovi. »Takovou krasavici zadarmo! slyšíš, Vojto? zadarmo!«

Olga se zvedla, pohlédla na malíře a temný ruměnec zaplál jí na tvářích. Pravila: »Tys tu byl s Vágnerem jednou?« Vyčetla patrně obdiv z jeho očí, naivní obdiv a v rozpacích sklopila hlavu žmolíc zástěrku jako děvčátko.

»A mně ani hubičku? ani obejmutí?« škemral Videňák. »Zadarmo ani úsměv od ni nevyloudíš, Vojto. Je strašně lakomá na každý projev své přízně, za všechno si dá platit — od toho času, co se do Ste — Vágnera zamilovala. Pro něj lakomí. Praví se, že lajtnant Fuks k vůli ni nějaké peníze zpronevěřil. Neslyšel jsi? dnes ráno se zastřelil.«

Olga stála s očima sklopenýma, rty se jí nervosně zachvívaly.

Pokusila se rozpustilým posunkem umlčet pokušitele, ale smích se jí nezdařil. »Není pravda! lžeš!« Odvrátila se.

V tom okamžiku vešel Stehlík s Markem.

Olga zřetelně se zarděla vidouc Stehlíka a skočila mu vstříc — ale již stanula nerozhodně.

»Hle, ještě se červená!« vykřikl Pik s opravdovým podivením.

S drzým úsměvem přistoupil Stehlík, líným pohybem nedbale ji objal. »Jak se daří, kočičko?« ptal se.

»Dobře, když jsou tu záložníci, dvéře se nezavrou!« smál se Pik.

Usedli pohromadě. Olga stanula za Stehlíkem. Houpaje se na židli, nahýbal se k ní a šeptal jí cosi do ucha s mrzutým výrazem a s pohledem opovržlivým. Dýmal z roztřepeného doutníku. Olga lísala se k němu, hladíc mu vlasy, — v té chvíli neviděla dojista nežli jej, který hrubě ji okřikoval.

»Je opilý!« pomyslil si Vojta.

Stehlík zlým a bezohledným žertem odbýval Olgu a, chytiv její ruku, tak jí prsty sevřel, že vykřikla bolestí, ale zaslzenýma očima ještě se naň usmívala.

Tlustá Tekla rozsvěcovala petrolejové lampy. Ryšavý Němec hubený s dýmkou v ústech chodě za ní, škádlil ji. Zlobila se: »Jdi! jdi! jsi ženatý, já vím! máš doma ženu Jedibabu — jdi si k ní! proč za mnou lezeš? Nestojím o tě. Nejsem jako Olga, té jest i zrzavý Němec dost dobrý!« Tlustá Tekla se doopravdy čertila. Opilý Němec zavrávoral k Olze. »Dej mi hubičku, hezká holka!« zaškemral, lámaje češtinu. S ošklivostí Olga ustoupila. Stehlík se zamračil, uchopil maně prázdnou sklenici.

»Roztřeskne Němci hlavu, bude rvačka!« pomyslil si Vojta, ale v tom již opět se Stehlík zasmál, pohodil hlavou a řekl Olze: »Dej mu hubičku, proč bys nedala?«

»Jsi ošklivý!« vyčetla mu Olga, hryzajíc se do rtu. »Jsi zlý!« A opět jej hladila po vlasech.

»Nech mne! myslíš, že jsem dítě? nestojím o tvé mazlení!« odbýval ji nelítostně. »Jdi k tomu hloupému Němci, — nu, na co čekáš? Zdá se, že má peníze! Utratí je s jinou.«

Vojta viděl, že potají cosi Stehlíkovi do ruky dávala — byly to drobné peníze, — Stehlík neomaleně přede všemi na stole je počítal.

»Dnes jenom tolik?« řekl s výčitkou. Olga se začervenala. Marek ji obejmul kolem pasu a do ucha jí šeptal: »Přidám ti, chceš?« Podstrčil jí zlatku. Stehlík — zdálo se — neviděl.

»Vidíš —« pošeptal Vídeňák Vojtovi, »co za den utrží, dá mu, fi! a pouhý ničema je to. Je jí škoda, jako blázen je po něm!«

Malíř, opíraje rukou bradu, nespouštěl očí s Olgy; až se stal terčem vtipů. »Ne, věřte mi« — pravil na obranu — »linie jejího hrdla je rozkošná, neviděl jsem podobné.« Smáli se mu, i Olga zasmála se na mladého pošetilce. Zdálo se, že Stehlík chce něco říci, ale jen v jízlivém výsměšku vyhrnul ret.

Krčma se naplnila vojáky, modrým suknem — Němci byli to po většině. — Dědeček s babičkou spustili třaslavými hlásky: »Drei muntre Burschen —«.

Olga s Teklou se proplétaly mezi stolicemi roznášejíce pivo, mající stejně sladký úsměv pro každého.

»Dnes bude mít Olga dobrý příjem, Stehlíku!« kousavě poznamenal Pik.

»Němci teprve včera přijeli, mají ještě z domova kapsy plné.«

»Zdá se!« lhostejně přisvědčil Stehlík a zahalen dýmem, díval se, jak Olga se otáčí.

»Dobrý příjem!« hučel Pik. Pomaličku pil a kouřil drahý doutník, — od lajtnanta Špalka jej dostal, — pochlubil se.

Vojta poslouchal písničku, brnkání harfy, kvikot housli — a tesknota ho přepadla.

Proč jsem tu? co tu chci? Olga i proň měla úsměv jako pro ostatní.

Podíval se na hodinky — jak pomalu se vlekou chvíle! Vojáci zpívali ochraptělými hlasy, objímali výskající děvčata.

»Dav! máš pravdu, Stehlíku!« děl Vojta, »žádní lidé — dav povykující a se zvířecí choutkou štípnout Olgu či Teklu, dotknout se ženského těla.«

»A jen tys nehnut jako onen předřikávač uprostřed vzlykajících poutníků!« usmál se Stehlík.

Pik jej zlomyslně opravil: »Ne Vojta, ale ty, Stehlíku, — ty zachováváš chladný rozum — he? Podívej se, Olga se směje — uzavírá nové známosti.«

Konečně se všichni zvedli, odcházeli — v dálce z kasáren zněly táhlé zvuky horny.

Sotva Vojta vstal, aby bajonet si připjal, Tekla s boku jej objala a na tvář vtiskla mu palčivý polibek. Nevrle se odvrátil a tvář rukávem si otřel.

»Ty hloupý!« šeptal mu Stehlík. »Kdybys chtěl! Tekla má peníze uschované —«

Vojta se otřásl. Mlčky předběhl ostatní.

Ulicí bral se právě Křepela v dobré náladě. Podařilo se mu nalézt slušný občanský hostinec, kde trávil večery a jsa náchylen státi se časem dobrým byrokratem a pohodlným šosákem, byl úplně spokojen, když vypil několik sklenic piva, v klidu si zakouřil a přečetl noviny. Mávaje v šeru rozžhaveným doutníkem smál se jizlivě: »Zvířata!«

»Sie Seehund, jak říká kadet Černý!« zabručel Pik. —

A přece ubíhaly ony tři neděle určené k výcviku mužstva, třeba by na každé minutě ležela tíha zoufalé omrzelosti. Zbývalo jen několik dní. Někdy nenadálá příhoda rozrušila jednotvárnost kasárnického živoření.

Jednoho rána našli pod hradbami mrtvolu vojáka s rozbitou lebkou. V noci patrně hledal cestu, aby se nepozorovaně dostal do kasemat a ve tmě spadl na kámen. Tělo odnesli do

umrlčí komory, k ruce zabitému přivázal zvonek a zkrvácené šaty pohodili do jámy. Zmizely odtamtud, odnesl je kdosi, vypral z krve a chlubil se sváteční bluzou. Jindy opět vojáci v krčmě se posekali, — několik odvedli do nemocnice, jiné zavřeli. Mladý voják — první rok sloužil — boje se trestu zalezl kamsi do podzemních chodeb pod hradbami. Dva dny tam vydržel v úkrytu, než — hladem donucen vylezl opět a dostavil se k soudu.

Malíř se Stehlíkem za úmorného odpoledne, kdy nebylo dovoleno vzdálit se z kasemat, bloudil ce hradebním příkopem nalezli v cihlové baště otevřená železná dvířka. »Tady vešel,« ukázal Stehlík vzpomenuv na onoho uprchlíka. A blouznivému malíři zachtělo se ihned prohlédnouti podzemní tajemství hradeb. Svíčku zaopatřil a se Stehlíkem vplížili se do temných průchodů podzemních. Střílnami někde padalo denní světlo, jinde bloudili v klenutých sklepeních, která se sesypávala, cihly vypadávaly ze zdi.

»Fi!« odplivl Stehlík, »zde za obležení být za živa pohřben — protivná myšlenka! Nepůjdu dál — vraťme se!« Ale ukázalo se, že úplně ztratili směr. Světlo dohořelo, bloudili na zdařbůh. »Jsi blázen!« hučel a proklínal Stehlík, »všichni umělci jsou blázni. Kam jsi mne zavedl? Nevyjdeme odtud, anebo nás zpozorují a svoji všetečnost krutě odpykáme. Snad budou v nás tušit vyzvědače. K čertu! a zabijeme se tu po tmě, jsou tu díry a propadliny. A já chtěl dnes večer být u Olgy!«

Proběhli po schodech, světlejší chodbou, a nalezli železná dvířka, ale zavřená.

»Vypáčíme je a seskočíme do příkopu!« radoval se malíř.

»A skočíš-li do rukou právě šikovateli nebo některému z důstojníků?«

Ale nebylo jiné rady — vypáčili dvířka. Měli štěstí — nikdo je nezpozoroval.

Malíř s dětinským úsměvem řekl: »Vidíš? bylo to přece hezké! A co dělá Olga? Neviděl jsem ji už dlouho.«

Stehlík se naň podíval. »Tekla ptá se vždycky po tobě, líbíš se jí. Věř mi, je do tebe zamilována. Kdybys chtěl —« Nedořekl a zasmál se.

Vzpomínka na Olgu zavedla podvečer malíře opět k »raku«. Vcházeje průjezdem potkal Stehlíka —, vycházel z temné, nevlídně páchnoucí síně, kde byly dvéře do Olginy komůrky.

»Aj! Vojta! umělec!« zvolal Stehlík zapaluje cigaretku. »Kam jdeš? K Tekle? Jednou přece udělej jí radost a obejmi ji, dej jí hubičku. Uvidíš, rozplyne se radostí!« A otevíral dvéře do hostince.

Vojta nahlédl do vnitř. »Olga, myslím, tu dnes není?« děl zklamán.

Stehlík se po něm ohlédl, usmál se. »Snad mi nechodíš za Olgou, Vojto?«

Ten pokrčil rameny: »Říkal jsem ti — zajímá mne to děvče, jako malíř se na ni dívám.«

»Ah!«

»Krásné tělo!«

»Mlč! viděl jsi ji vždycky jenom v těch strakatých a navoněných hadrech, ve kterých v hostinci bývá. Ale kdybys ji viděl — Vojto! jako umělec —« Stehlík rozesmál se.

»Nesměj se!« zahučel malíř. Kamarád vzal jej za ruku.

»Pojď, že jsi to ty, Vojto, sám tě k Olze dovedu. Pojď, je ve své komůrce, stroji se, uvidíš, co jsi nikdy neviděl!« A smál se táhna Vojtu do temné síně. Vojta bezděky následoval.

»Hej, Olgo!« Stehlík otevřel nízké dvéře, »podívej se, koho ti přivádím!« V šeru zasvítilo nevelké okénko v komoře a odlesk jeho v prasklém zrcadle na stěně právě proti dveřím. Olga stála před zrcadlem. překvapena otočila se, vytřeštila oči bezděčným pohybem shrnula na ňadrech rozepjatý živůtek.

»Zde ji máš, Vojto! potěš se! graciesní linie těla — jak že to říkáš? Oh, ty umělče!« smál se na prahu Stehlík. »Zde jsi úplně sám s ní, zůstanu v síni na stráži — přátelská ochota, ne-li? Doufám, že ji oceníš dostatečně — hahaha!« Zavřel dvéře, otočil i klíčem v zámku.

Vojta byl sám s Olgou. Jakási stísněnost padla naň, ostychavě se usmál, nevěda co říci a byl si vědom, že krev mu vstupuje do tváří. Stydíval se, že se ještě červená jako dítě, ale nemohl za to.

Olga dříve se vzpamatovala, usmála se trochu nuceně. A zarděla se jako on v patrných rozpacích. Je to stud? myslil si Vojta. Sklopila oči, zapjala na ňadrech rozepjatý knoflík a řekla: »Vítám vás!« znělo to dětsky plaše, ani ruky mu nepodala. Zahryzl se do rtu, aby se vzpamatoval — k čertu! což pak je naivním hošíkem? Rozhledl se kolem — těsný pokojík s nábytkem sestárlým, nevlídný v denním světle, páchnoucí voňavkami a plesnivinou. U okénka dopola zakrytého záclonou Olga stála v plném světle a zraky mladíkovy vrátily se k ní. Setkal se s tázavým pohledem. (Dokončení.)

MELCHOR DE PALAU:

Líc tvá sad je zasněžený,
bílý, kam jen zrak se stočí.
Jen tři květy nezaváty:
ústa tvá a tvoje oči. *A. P.*

■ ■ ■

O CIKÁNECH.

Poslední dobou se začíná u nás zase více hovořit o cikánech. Náš venkov, který snáší trpělivě veškery strasti, vzcházející z neúpravy řek a potoků, z nedostatečnosti prostředkův dopravních, z nedokonalého zdravotnictví a j. v., snášel dlouho i osmou ránu egyptskou, cikány, kterým se u nás poměrně dosti dobře vedlo. Množili se dílem přirozeně, dílem přimykáním se jiných živlů (bílí cikáni!) stejné morální ceny, z pouhých zběhlých zlodějů a podvodníků stali se násilníky, loupícími s revolverem v ruce za bílého dne — a teď už jde o nich jeden hlas po celém království, že se něco státi musí.

Pochopujeme. — Spočte-li malý rolník anebo zámožnější domkář, kterého krutý osud ubytoval na konci vesnice, nedaleko lesa, co za rok zaplatí státu, zemi, okresu a obci, a oč jej připraví denní i noční návštěvy cikánů, shledá, že je cikánům vlastně poplatnější, nežli všem berním a výběrčím jakéhokoliv druhu.

Znám vesnice, v nichž cikáni téměř každého roku vystěhují sedlákovi z komory peřiny, šatstvo, potraviny a často i peníze, a znám dvorce, z nichž už několikráte o zabijačkách či před hody zmizel zabitý vepř se vším, což jeho jest, a hodně drůbeže »na polévku« k tomu.

Četníci konstatují, že to byli cikáni, začnou pátrat, ale tlupa zatím ukradené dary boží snědla, ostatní lup naložila na vozy a chystá stejně nemilou návštěvu někomu ve vsi, vzdálené na mile od posledního působiště.

A kdo že jsou cikáni?

Kdyby se dala napsati každá odpověď tak snadno jako otázka, bylo by lidstvo už dále, nežli je.

Celkem se odborníci shodují, že jsou původu indického. U nás prý se objevili už r. 1224 před Tatarským vpádem jako špehové, Oulisně vnikali do vsí a měst, rychle se naučili řeči domácího obyvatelstva a byli potom výbornými vůdci tatarských hord.

S Tatary zmizeli a ukázali se zase až koncem století XIV. — Nové objevení se jejich prý souvisí s tažením vojska Timur-Lenkova a Bajazetova.

V Čechách se činí o nich nová zmínka v roce 1399.

Roku 1427 přišla tlupa několika set cikánů do Paříže; vypravovali každému, kdo je slyšeti chtěl, že byli u papeže v Římě se vyzpovídat, zvali se kajícníky a tvrdili, že jim papež uložil za pokání, aby bloudili sedm let světem a po celou tu dobu neulehli do měkkého lože.

Měli černé, kučeravé vlasy a stříbrné náušnice.

Ženy byly nehezké, ale měly obratné ruce na krádež a prorokovaly. Někteří z nich byli sice vzácní: byl mezi nimi jeden vévoda, jeden hrabě a deset rytířů.

Pařížský biskup tlupu i s panem vévodou, s panem hrabětem, desíti rytíři a nenechavými dámami donutil, aby odešla, a vyobcoval z církve všechny, kdo šli k nim na věštby.

Zatím rozlézaly se tlupy cikánův i po jiných krajích a záhy počaly o sobě šířiti tklivou legendu, že prý pocházejí z Dolního Egypta, a když utíkala Panna Maria do Egypta s Ježíškem, odepřeli prý jí přístřeší a za to jsou prý prokleti, aby se stále toulali bez domova. Náhradou za to trápení jim však dáno, že vidí jasně do budoucnosti a dovedou věštit.

Horliví čtenáři písma vzpomněli na proroctví Ezechielovo v kapitole XXIX., v němž praví Hospodin: »Rozptýlím Egyptské mezi národy a rozvěji je do zemí« — a pro přísný trest i pro znalost věcí budoucích jim počali projevovati přízeň. Šetřili jich a pomáhali jim, a to ne jen slabé pohlaví, od jakživa rádo zvídající budoucnost, či jen lidé nízcí, ale i velcí páni. Cikáni měli ochranné listy vydané Vladislavem II., knížaty Bátorovými, i papežem Eugenem IV. — Die professora Zikmunda Palmirena měli i od císaře Zikmunda glejt z roku 1540, jenže jim tam císař krom ochrany popřál i kázaníčka, že prý »vydávají se za kajícníky, ale v tom že lhou — nevedouce život kající, ale psí a zlodějský.«

V tomto listu patrný jest úbytek přízně k cikánům, která zatím jinde už dávno nadobro vyschla; ani ne pro ten život psí, kterého jim asi nikdo mnoho nezáviděl, jako pro ten život zlodějský.

Roku 1499 prohlášeno ve Španělích dekretem, daným v Medině del Campo, takto:

»Egypťané a cizí kotláři se mají do šedesáti dnů ode dne prohlášení ediktu usaditi v obcích a sloužiti pánům, kteří jim dají, čeho třeba bude, a nemají se dále toulati po královstvích, anebo mají býti do šedesáti dnů Španělska prázdni pod trestem sta ran metlou a věčného vyhostění — budou-li postiženi poprvé; po druhé-li postiženi budou, mají se jim uříznouti uši a mají se zase vyhnat.«

Roku 1500 je vypověděl řišský sněm Augšpurský z celé svaté říše Římské za stejných trestův, jako určeny v Medině del Campo, a zároveň zrušil všechny ochranné listy a dekrety, které byly cikánům na prospěch.

A teď se hrnulo na ně obvinění na obvinění. Jsou paliči, traviči, špehy, zeměžrádci, úkladnými vrahy, kouzelniky, neznabohy a rouhači.

Nejeden cikán, který se jako každý z kmene toho bál mrtvoly přímo dětinsky, odpraven na obvinění, že zavraždil cestujícího — a se soudruhy jej snědl, a cikánky odpykávaly na hranici tvrzení pověrčivých babic, které viděly kolem nich — hlavně v přítmí kováren, czářených jenom jiskrami, sršícími s kovadliny — poletovat podivné ptáky, krákající jim do uší vzkazy Belzebubovy.

Že se pronásledování cikánů neujalo tolik, jako pronásledování židů a čarodějnic v celé Evropě a stihání Maurů ve Španělích, způsobila především mocná a cikánům vždy věrná chránitelka — chudoba. Z pouhé krvelačnosti se dlouho nepronásleduje. I kat chce jísti, a na cikánech si toho trestající a drancující spravedlnost nikdy mnoho nepopadla.

Jeť význačným rysem povahy cikánovy, že nikdy nechtěl vládnouti a nikdy neshromažďoval statků. To je zachránilo, neboť Židy a Maury vydávalo nepřátelům nejvíce jejich bohatství.

Jak žijí nyní, a proč má nastati nové jich »pronásledování« — víme všichni. Zasloužili toho plnou měrou, a jako se staví hráze po březích bystřin, nutno i tuto hnědou, dravou a ničivou bystřinu vtěsnati v pevné koryto, aby neškodila nevinným lidem.

Ale jak? Škodná se vystřílí, vylapá, vyhubí jedem, bejlí se spálí či vypleje, ale zde jsou škodnou a bejlím lidé, o jejichžto přirozené právo na život a volnost se budou rozbíjeti pokusy o nápravu.

Nejpřirozenějším opatřením bylo by usaditi kočovné cikány do pevných sídel a přiměti je, aby se zabývali zemědělstvím anebo aspoň řemeslem bez kočování.

Takových pokusův se stalo mnoho a všechny selhaly. Vzpomínám, že mně otec vyprávěl, že za jeho mladých let — či ještě dříve — postavili cikánům chalupy, dali jim pole a přikázali jim — rolničit. Cikáni prý skutečně pole zorali a zaseli — ale nic nevzešlo, a oni s velkým nářkem ukazovali, že »cikánovi země nerodí«. Pustili je tedy a teprve později zvěděli, že chytří cikáni na místě semene zasévali — sůl, jen aby nic nevzešlo.

Je to snad pouhá legenda — ale je charakteristická.

Už se i navrhovalo, aby se cikánům odebíraly děti a vychovávaly beze styku s rodnými v ústavech ve společnosti dětí jiných, či aby se každému cikánovi vytetovalo na plec číslo, aby se zamezila aspoň naprostá nejistota, ve které cikáni zúmyslně udržují svá jména a příslušnou obec, a aby se každé vyhlazení nebo zfalšování té značky ostře trestalo.

Najisto se ukáží ještě návrhy jiné.

Jen aby měly výsledek.

Píkhart.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Professor Karel Klostermann** slavil dne 15. t. m. šedesáté narozeniny. Jest úplně zbytečno vypočítávati na těchto místech všechny spisy Klostermannovy, neboť každý jenom poněkud horlivý čtenář má v duši zajisté případný obraz jeho znamenité literární činnosti od Rychtářova syna, kterouž novellou Klostermann r. 1891 se nám objevil jako český literát, až po velezajímavou povídku Vypověžen, kterou uveřejňuje v letošním »Máji«, a jejíž pokračování zdržela nemilá ztráta rukopisu na málo spolehlivé dráze uherské. Ve všem ostatním, co Klostermann napsal mezi těmi mezníky svého literárního působení, ať už to byly známé romány šumavské Ze světa lesních samot, V ráji šumavském, V srdci šumavských hvozdů, nebo veliký román ze života jihočeských Blatáků Mlhy na Blatech, anebo román vídeňský Za štěstím, září stkvělé vlastnosti rázovitého péra Klostermannova a zanechávají v čtenáři hluboký dojem.

Zejména je to nádherná, neodolatelně půvabná Šumava a tiché, ponuré, avšak velebné končiny blatské, k nimž spisovatel přilnul veškerou vroucností svého upřímného srdce, které nebylo stvořeno pouze k tomu, aby klidně a chladně cítilo, ale také aby vřele a horoucně milovalo. A vzpomínáme-li v těchto dnech Karla Klostermanna jako zasloužilého českého spisovatele, který si získal vděk národa řadou cenných skvostů literárních, vzpomínáme ho neméně upřímně jako vzácného přítele a ryzího člověka, kterého musí cítiti a milovati každý, kdokoli ho poznal. Je to tím krásnější v těchto

MIKULÁŠ ALEŠ: HUSITSKÝ HEJTMAN.

dobách, kdy opravdové přátelství, jež nezná klamu a zrady, stává se mezi námi čím dále větší vzácností a kdy pomalu bude nesnadno najiti přítele, kterému bychom mohli dokonale důvěřovati. Dotýkáme-li se právě této věci, činíme to zúmyslně proto, abychom u Klostermanna vyzdvihli vedle spisovatele také charakter milého, srdečného a ušlechtilého člověka, a přejeme mu u příležitosti jeho šedesátky všeho nejlepšího, čeho tak hodnému mužovi ještě může poskytnouti život.

Od loňska Karel Klostermann užívá jako pensista odpočinku. V posledních letech přával si vždy toužebně, aby mohl tráviti zimní měsíce v čarokrásném Dubrovníku na jihu dalmatském, kde by se plicím jeho dýchalo volněji, a tentokráte poprvé se mu vyplnil jeho sen. Od listopadu prodlévá v rozkošném předměstí dubrovnickém Pile, v onom rajském místě, kde olivy u cesty od přístavu gružského vedoucí ustupují stínu oleandrů, vysokých palem a kouzlu americké agavy, jejíž stvoly několik metrů vysoké a právě v těchto dnech kvetoucí dokazují čaromoc teplého slunce, jež téměř se nepřestává usmívati na náš Dubrovník. Tam přes siné vlny jaderské spěje za Karlem Klostermannem, za českým vynikajícím literátem a zlatým člověkem, při tom za oddaným přítelem Máje, náš nejupřímnější pozdrav. *J. D. K.*

Dr. František Kahlík. Jako spisovatel, jako redaktor, jako vychovatel i jako badatel vědecký (dějiny literatury, výzkum Australie), zesnulý ušlechtilý vlastenec moravský výrazně dokumentoval, mnoho-li užitečné práce pro lid, zvláště dorost jeho rukám svěřený, může vykonati člověk, jenž při velké píli a značném vzdělání přináší srdečnou lásku ke svému poslání, jehož cíle jasně vidí jsa si při tom vědom i svých prostředků. Nebylo národního podnikání významnějšího, sby při něm nečtlo se jméno účinně súčastněného ředitele zábřežského gymnasia, v těchto dnech (8./2.) zesnulého ve svém působišti. Skon jeho všude dojal a živou opravdovou lítost vzbudil. Takových nadšených hlav nemáme mnoho, a proto každá nová mezera bolestně zasáhne. Přednášky a články osvětové cíle sledující v časopisech, péče o správné překlady dobrých prací belletristických, slovanských a jiných, nemluvě o činnosti výchovné, jejíž rozsah a dosah veřejnost nemůže ani oceniti, zajišťují mu i u nás v Čechách, kde se tak rychle zapomíná, dobrou paměť.

—*sn. r.*

— Susanne Després. Jen tak malou zastávku učinila u nás M. Després, projíždějíc se společnosti pařížského divadla de l'Oeuvre Prahou, a uspořádavši v Národním divadle dvě pohostinské hry. Sice už ani my nečekáme od každého hosta se světovou markou zázraky, ale za návštěvu jsme vždycky vděčni. Čím dále tím častěji počítá se s Prahou i v cizině. A naše pomalu už tradiční styky česko-francouzské ukládají nám i jakési povinnosti. Ostatně posloucháme mateřštinu Voltairovu rádi i tehdy, když nám v překotném dialogu útočí na ušní bubínky pravé krupobití francouzských vět, pronášených nejčistším pařížským nářečím. Společnost sehrála Ibsenův Domov loutek (Noru) a Bernsteinovu komedii La Rafale (Ve víru). Hra Bernsteinova přirozeně přiléhala francouzským hostem lépe, ale Nora budila více zvědavosti. Naturel gallské rasy zdá se býti tak vzdálený lidem těžkých problémů přísného Severana. Jak jej asi provedou? Nora pí Després měla nepopiratelně mnoho francouzské krve, byla opravdu dětinsky lehkomyslná, jak předpisuje role, ale byla i temperamentní, víc dítě veselé a vznětlivé Paříže než chladného Severu. Než, pod vrstvou konvenční lži a plochého dosavadního života hýčkané loutky dřímalo už vědomí ženské důstojnosti. Bylo třeba nárazu, aby se probudilo, a ten přišel. Paní Després svou roli žila a málem by nám byla vpravila víru v možnost té prudké změny, kterou duše Nořina prodělává ve chvíli nejtrpčího zklamání. Nora sice v hodinách smrtelných úzkostí mnoho přemýšlela, jak praví, ale na toto rozuzlení připravena nebyla — čekala s jistotou, že nastane to »podivuhodné« a tomu chtěla zabrániti. Psychologicky byl by tedy v mysli životem oklamané ženy přirozenější zmatek a spíše nějaké zoufalé odhodlání, než dobrovolný odchod, motivovaný zcela rozumovými důvody. Pí. Després připravovala si závěrečnou scénu celou hrou; v kritické chvíli ztratila svou dětinnou důvěru, zůstala však temperamentní ženou, která se dává unésti rozbouřeným citem. Nezlomila Nořinu postavu, nestala se na ráz z nerozumného dítěte ženou, luštící přesně a chladně mravní problémy. Tendence hry ustoupila životnějšímu podání a dojem byl hlubší. —*l*—

— »Starý domov«. Dle běžného názoru Esmannův kus není veselohrou; u nás označili bychom ji prostě jako hru, neboť není tu ani komických situací, ani »vtipů,« bez nichž si málem už veselohru ani představiti nedovedeme, jakoby kus nemohl býti veselým pro svou ideovou stránku, pro své postavy a jejich charaktery. — Na statku Rabesholmu, téměř v bezprostřední blízkosti Kodaně, střetnou se v zápasu svými názory dvě generace; staří hledí svým, starosvětským způsobem na život a povinnosti člověka k vlasti, mladí opět mají pro ty záležitosti svá, moderní hlediska. Přirozený to zjev vzestupu a vývoje generací i celého národa. A autor zápas rozluštil přirozeně, až se mrzíte, že to dopadlo tak přirozeně: kompromisem. V něčem povolí staří, v něčem sleví mladí, a smír k vzájemné spokojenosti na všechny strany je uzavřen. Kompromis tu ostatně byl nutný, poněvadž idee obou generací nejsou dost silny a velky, a řešeny jsou v samém konci tou náhodnou okolností, že Asta, snoubenka mladého Rabe, prozradí své dlouho zatajované bohatství, za něž koupí statek, o jehož prodej ve hře běží. K úspěchu kusu nemálo přispělo vyvolání nálad, zvláště v druhém aktu, jenž z polovice odehrává se na statku za bouře a lijavce, provedeného s neobyčejnou pravděpodobností. Na

Vinohradech s výpravou dávají si vůbec čím dále tím více záležet. — Hráno bylo celkem čiperně, a souhra nevykazovala nikde pozoruhodných nedostatků. Ovšem, zvláště vynikajících výkonů hereckých v kuse nebylo, neboť kus sám neposkytoval k tomu ani dosti příležitosti. *Kar.*

⁂ **Madame Butterfly.** Vinohradské divadlo vypravilo s velikou péčí tuto Puccinihо operu, která dočkala se znamenitých úspěchů na mnohých jevištích cizozemských. Tragédii žaponského děvčete oděl vlašský mistr hudbou tak suggestivní, že obecenstvo přímo si podmaňuje. Exotický děj, jejž oba osvědčení libretisté (Illica a Giacosa) rozpřádají s neobyčejným vkusem a velkou znalostí sceny, i v rouchu hudby nezabírající vlašský verism živě připomíná nám daleké končiny báchorkové říše chrysanthém. Dojem značně sesilen byl zdárným provedením, jež zejména po stránce výpravné poskytlo bohatou pastvu očím našeho obecenstva, jež uvítalo novinku velmi vřele. Dirigent Čelanský odnáší si hlavní zásluhu o zdar večera; po boku mu věrně stál chéf výpravy p. J. Wenig. V úloze titulní klidily hojného uznání v prvních třech představeních pí. Skálová, slč. Eisenhutová a slč. Drozenová. Repertoir vinohradského divadla získal v této opeře značného obohacení. *Fg.*

⁂ **Zajímavá úřední vyhláška.** Naše vesnice ztrácejí znamenitou ozdobu, krásné, přírodní jehlance, jež tak sympaticky doplňují jejich milou, čistě českou silhouettu. Není už takřka, bohužel, v našich vesnicích topolů . . . mizí, mizí, až zmizí nadobro. Mívaly jsme krásné topolové aleje . . . jsou pryč, musily ustoupiti úrodným, ovocným, výnosnějším stromům. Smrtelnou ránu nejkrásnějším topolovým stromořadím zasadila válka roku 1866, kdy úzkostlivá strategie kázala odstranění aleji na místech pro vojenské posice význačných. Kácelo se v Čechách, kácelo se i na Moravě! Paměťnící dodnes nezapomněli na překrásné topolové stromořadí při císařské silnici z Olomouce do Litovle. Hospodáři mají vážné námitky proti topolům — stíní předně stromový ten kolohnát, a svými nekonečnými kořeny půdu poškozuje. A krom toho hromy prý do topolů bijí při každé příležitosti. Inu ovšem . . . vždyť jsou to hrdé, elegantní, vysoké stromy!

Budiž . . . topol nepatří k polím, nehodí se do zahrad, ale což není tisíc a tisíc míst, kde může nerušeně růsti, kde nikomu nepřekáží a přece vyplní svoje poslání? Je a bude ozdobou vesnice, celého kraje, po které se všem přátelům venkovských krás upřímně stýská. Proto srdečně nás potěšil čin místodržitelství — dolnorakouského, jež zvláštní vyhláškou vyzývá lesní správy, aby pěstovaly topoly na méně výnosných lukách, poněvadž stromy tyto zaručují brzký a dobrý výnos. Vyhláška nemluví ovšem o estetických přednostech stromu, daného v klatbu, hledí hospodáře pro svou myšlenku získati upozorněním, že topolové dřevo znamenitě se hodí k výrobě krabic a bedniček — ale na tom nezáleží, z jakých pohnutek k vyhlášce došlo, — jen když se našel záchrance. Přišel v hodině dvanácté — tím vřeleji je vítán. Vyhlášku sice vydalo místodržitelství sousední, ale snad i tu se osvědčí staré, dobré přísloví, že exempla trahunt!

⁂ **Husitský hejtman.** Vedle prostého českého člověka, jak jej rodí náš venkov, ryzího a rázovitého v naivní prostotě pojetí i podání, Mikuláš Aleš s patrnou, neskrývanou láskou kresli postavy husitských bohatýrů. Opět prostě, bez hledaných effektů, v malebných krojích patnáctého věku, válečníky staré, bouřemi a drsným životem vojenským zvětralé, projíždějící v sebevědomém klidu na křepkých koních širým, českým krajem. Kresli tyto rejthary českému lidu, jemuž rád by nahradil oblíbené jeho jezdce, jimiž zdobí stěny svých světnic, a těší se, že lid český jeho práci chápe.

⁂ **Výstava Aloise Kalvody.** Od restaurování Topičova salonu neviděli jsme v něm exposice, v jejíž svérázných projevech svítilo by více radosti z barev, ohnivější lásky k zeleni a nadšenějšího zbožnění vesmírových proměn, nežli v právě otevřené výstavě Aloise Kalvody. Jakoby přední náš krajinář svým kouzelným štětcem přímo hrál na nějakém čarovném nástroji, celá klaviatura světel, barev a nálad zjevuje se návštěvníku v nové Topičově výstavě s přísným a jemným vkusem uspořádané.

Od opálových jitřních par, až k hebkému, modravému přítmí, od pohádkově nadýchnutých zim, až do vysokého žáru letních dnů, v nichž vederná únava těžce bije do doškových střech a dlaňovitých zahrádek plných náprstníků a slunečnic — od lichých, zasněných zákoutí, v nichž přírodní živly žijí v bratrském sprznění s opuštěnou duší člověka, až k hybným scénám velkoměstským — všechny ty proměnlivé hodiny dne i střídavé periody dob, docházejí v obrazech Kalvodových hlubokého a krásného zvýraznění . . . Nacházíme tu staré, dobře známé partie z Křivoklátska, kde v Laubově chaloupce mistr tráví své letní dny, i nové, neznámé a trochu exoticky komponované scenerie, každou v originálním rámci umělecky nápodobujícím staré stříbro, tepaný zlatý plech, kovy i dřevové manýry, z nichž každý vždy těsně spojuje se s náladou obrazu v neoddělitelný celek. Tu a tam mihne se obrazem i figurka, ne bez grotesknosti v úboru, ale domyslíme se záhy, že bylo nutné její umístění v sujetu scény, a že není vřazena v obraz zúmyslně a násilně. A tak celá výstava, k níž vydán vkusný katalog, je potěšující ukázkou radostné a krásné tvůrčí žně, která vykazuje dokonalý soulad duševní soustředěnosti s uměleckým projevem zevním.

Těšíme se, že uvidíme záhy, ve větších rozměrech novou širokou exposici, která zjeví nám v celém, zářivém obsahu veliké umění skromného umělce a výborného člověka, jakým je dnes náš krajinář — Alois Kalvoda! *Q. M. Vyskočil.*

⁂ F. J. Čečetka: **Nad západem.** Historické novelly. Již minulého roku, zmiňujíce se o knize Čečetkově Oběti lásky, stručně jsme se dotkli upřímných literárních snah tohoto spisovatele. Co

tehdy bylo napsáno o chvalných stránkách jeho prací, to možno také nyní opakovati o jeho nové knize Nad západem. V ní spisovatel vžil se do své oblíbené doby před tragoedií bělohorskou a snaží se co možná věrně a poctivě vystihnouti ducha oněch ponurých časův, při čemž kreslí vše teplými, životnými barvami.

K oblíbené době spisovatelově druží se také v těchto dvanácti povídkách jeho zamilované dějiště: vedle Nymburka a Poděbrad vodí čtenáře za svými veselými i truchlivými historkami tentokráte hlavně do hezké Kouřimě, pro pestrost pak i do Králova Městce, do Kolína a do Prahy. Jsme přesvědčeni, že rodákům a přátelům oněch historických českých končin vypravování Čečetkovo přijde velmi vhod. Živě si budou představovati na známých místech někdejší rathúzy a mazhauzy, jeho hezké šenkéřky, jeho poctivé i nepoctivé sousedy. Nelze upříti, že tentokráte Čečetka sahá po rozmanitých látkách povídkových troufaleji než jindy. Nezůstává pouze u svých menších vrchností, konšelův a poddaných, nýbrž odvažuje se až do sídla královského a na dvůr Rožmberkův, aby ukázal, odkud bujnost a rozmařilost vycházela a vnikala do širších vrstev národa a co pomáhalo připravovati nadcházející pohromě bělohorské úrodnou půdu.

Netoliko pro rozmanitost látky, ale též pro správný jazyk Čečetkův a zejména pro zřejmou snahu jeho, aby napsal vše co možná poctivě a dobře, novou knihu jeho rádi doporučujeme. Zajímavost její snaží se zvětšiti několik obrázků J. O. Štěrby. Knihu, kterou autor připsal spisovateli F. Heritesovi, vydalo nakladatelství Ed. Leschingra v Praze. *Ds.*

⁂ **Denník Dr. E. Grégra**: Vydal dr. Zd. Tobolka. Milý profil — po přečtení knihy, která chová množství dokumentů jinde nepřístupných, zvláště ze starší doby, bude nám starý ten ohnivý řečník ještě milejším. Badatel, lékař, cestopisec, hlavně ale politik, sympatický (až přijdou ještě horší doby na nás, budeme si ho teprve vážiti) vyzírá z knihy, kterou by měli čísti i naši spisovatelé, zvláště ti, kterým je vlast mrtvý geografický pojem. Vydáním spisu (otázku věnování tu pomíjíme) jistě vykonal dr. Tobolka práci záslužnou — všude je patrna pieta k výraznému našemu státníkovi, jenž nebyl veliký umělec slohu, ale mnoho věděl a mnoho zažil a už tím, že zrcadlí dlouhé období českého života, že líčí počátky české práce osvětové, právem zařaděn na prvé místo v zajímavém popularisačním pokusu obrozené mladočeské strany, zv. »Čtenář«. Jen aby výběr byl takový, by prvními svazky podařilo se skutečně lid, t. j. nejširší kruhy, které dosud čtly jen kalendáře a nejvýš denní list některý, upoutat. Ostatní literatura bude pak za čtenářem vnikati snáze. —*t*—

⁂ **Prožluklé historky.** Napsal Václav Štech. Opakovali bychom jenom známou pravdu, kdybychom vypravovali, jak málo pracovníků máme v české literatuře humoristické. Mezi jadrným Václavem Štechem a delikátním Karlem Šípkem, bohužel v posledních letech velmi skoupým, napočetli bychom již jenom dva, nanejvýše tři činné české humoristy, rozumějme opravdové humoristy, kteří znamenají českou humoristickou literaturu, a tu Ig. Herrmann a Fr. Herites byli by již mezi nimi.

Proto každý nový plod na tom vzácném stromě jest nám vítán, tím vítanější, poněvadž čtenářům našim jako vůbec všem čtenářům na světě vždy znamenitě svědčí zdravé humoristické koření. Vyjde-li někdy dobrá humoristická kniha, vyjde vždycky včas, a autoru nikdy není obávati se nedostatku čtenářů.

Václav Štech již má ono závidění hodné štěstí, že dovede psáti podařené humoresky a že tudíž jest z nejčtenějších českých literátů. Není pochyby, že také jeho »Prožluklé historky« způsobí mnoho upřímného potěšení. Není možná ze srdce se nezasmáti nad jeho Požárem továrny, kde autor dává příliš podnikavým rytířům v milostných dobrodružstvích veselou výstrahu, ale při tom líčí hezkou Mínu tak svůdně, že jest zpropadeně těžko se jí nedvořiti. V humoresce Silný člověk Štech hodně švihl důtkami. Co tam vypravuje o krásných dámách bohatého a pokročilého města a šampionu cyklistovi, to jest obrázek vzatý ze skutečnosti, a tušíme, že odtamtud byl vážen také Můj přítel švec a dokonce snad i Okurky — okurky, humoreska tak řízná, jadrná a podařená, že bychom prací podobného rázu shledali snad jenom několik v české literatuře.

Kniha zakončena jest povídkou Peníze, silnou, uchvacující prací, v níž spisovatel udeřil na vážné struny se zdarem rovněž dokonalým jako v povídkách předcházejících, a nelze-li Peníze nazvati humoreskou, je to přece jenom velmi prožluklá historka, která zejména posledními řádky nám způsobila překvapení a pohnutí.

Kniha, kterou vydalo Nakladatelské družstvo Máje, má praktickou úpravu a prodává se za korunu. Ani kdybychom ji nedoporučovali, jistě bude míti hojně vděčných čtenářů. *Ds.*

Výroční valná hromada Nakladatelského družstva Máje konati se bude v sobotu dne 29. února 1908 o 5. hod. odpol. v Obchodní a živnostenské komoře v Praze.

Ročník VI. číslo 22. vydáno dne 21. února 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VACLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA

Za Svatoplukem Čechem.

Ta rána k srdci šla, ne přátel jen a druhů,
leč k srdci národa, jenž v Tobě dýchal celý,
neb všechen jeho ples a všecky jeho žely
a tužby jeho vše i tíseň jeho kruhů

se v Tobě křižily; vše v zpěvnou tkal Jsi duhu,
pod kterou ústrků všech trudné vzdechy mřely,
až orli hrdých snů se znova probouzeli —
O, smutno bude teď a siro v českém luhu!

Kéž o Tvé smrti zvěst zní jako úder zvonu
po vlastech veškerých! Kéž ochablé a líné
jme celou tíhou svou! Kéž z Tvého skonu

všem vzroste lásky víc! Kéž lepší doby jiné
nad Tvojím popelem se zvednou z moře stonů:
pak dvakrát nesmrtný Jsi v srdcích milionů!

Jar. Vrchlický.

Dne 24. února 1908.

Svatopluk Čech.

Do říše snů a ticha odešel Velký. Odešel tiše, jako tiše žil, pracoval a trpěl mezi námi. A přece odchod jeho otřásá srdcem celého národa, který jej miloval a který dívá se v slzách za velkým jeho stínem . . .

Kořeny jeho tkvěly hluboko v srdci české země, koruna jeho dotýkala se hvězd. Z rodné půdy sál všecky své síly a vzněty, její odvěký bol prolínal všecky jeho cévy, ale vysoko nade vším stoje — pohlížel do dáli a věštil lidu svému lepší, šťastnější budoucnost.

Básník posvěcený — duch geniální a hluboký, postava obrovitá, nesl s bratrským svým druhem Vrchlickým klenbu české poesie.

A bude scházeti nyní ta olbřímí síla, sta paží neudrží ve výši, co nesla jeho ruka.

Veliké sny vznášely se vždy před jeho okem, mohutné zjevy přírody, bouře a huragan lákaly jej stejně, jako zápasy lidstva, rozvraty starých řádů, boje za svobodu a lidskost.

Miloval chaotické vření myšlenek a snah, ten bouřný kvas mládí, který sliboval silné, zdravé víno, orlí křídla jeho šuměla vždy před dobou k novým, šťastnějším věkům . . . V dobách prvního vzletu vrhal pochodeň do zápalného prachu, aby do povětří vyhodil ty staré prohnilé řády společnosti (»Evropa«), jeho Lešetínský kovář nastavuje ještě prsa proti bodákům v boji za právo a proti křivdě, ale později již jen láskou vyrovnati chtěl básník propasti společenské (Sníh).

Přijde čas, lidé
v řádu kdy novém
volni a rovni
v pravdě, ne slovem
zákony všechny
nahradi láskou,
odloží zbraně,
stisknou si dlaně
s radostným klidem —
Sláva buď věčnosti Pánu na výsosti,
pokoj všem lidem!

Kůrové andělští zpívali tak v jeho snách o lásce bratrské, na jejímž základě má vyrůsti nový svět, v kterém nebude již ujařmených a ponížených, sladkou jeho vidinou byla mu ta »rovných, volných spolubratří svobodná a šťastná vlast.« (Písně otroka.)

V jeho díle duní krok dějin. Ruka jeho na veliké plochy širokým štětcem a z palety ohnivých barev vrhala pohnuté a velkolepé výjevy dějin domácích; vidíme obraz hýřících a bojujících Adamitů; znova slyšíme rachot koles mohutného šiku Žižkova, sledujeme zánik Slovanů polabských (Dagmar), prožíváme v grandiosním Václavu z Michalovic celou tragédii bělohorskou.

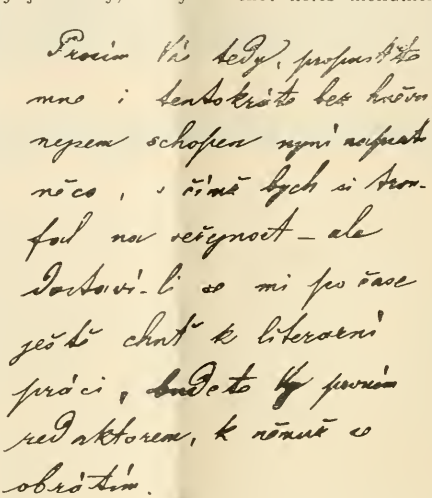

Autograf Svatopluka Čecha.

A jest li oko jeho kdy odtrhlo se od půdy domácí, zalétalo vždy jen tam, kde vznášel se Slovanstva orel bílý, byl Čech apoštolem vzájemnosti slovanské, který věřil ve velké Slovanstva příští a hlásal lásku bratrskou. Byl pravým nástupcem Kollarovým, jehož Slávy dceru již otec mu předčítával, též on věřil, že co sto věků bludných hlodalo, zvrtne doba.

Jeho loď »Slavie« nezaniká jako Evropa na bouřných vlnách oceánu, na přídě její umně vytesaný Slavie obraz po bouři zastkvívá se v čarolesku slunce, k němuž jakoby od nohou jejích vznášel se bílý orel již, již s nadějí v jasnou Slavie hvězdu.

Pěvec svobody a pravdy, horlil proti všem křivdám a útiskům, plamenným slovem zastával věc svého lidu, útěchu vléval písní svou do trudu bídných, sílil a zvedal v boji klesající. Jeho písně volaly po mužných srdcích, po čistých a hrdých duších, po pravé lásce k vlasti, dělné a činurodé, a nemilosrdně bily a tepaly lži a fráse doby, planá hesla, všecku nepoctivost i zvrácenost, úzkoprsost i svatokupectví. Byl učitelem svého lidu, jejž miloval, jejž však nehýčkal, nýbrž vychovával v národ hrdý, svobodný a sebevědomý.

Jeho »Jitřní« i »Nové Písně« staly se brevíři českého člověka a jeho »Písně otroka« blesky, které vždy znovu a znovu čistí český vzduch. Ohromný úspěch jejich lze si

Svatopluk Čech

vysvětliti jen tím, že tu zaznělo pravé slovo v pravý čas, že národ nalezl tu ohlas všeho, co ve své duši nejhlouběji cítil a že za tím stál básník, na jehož vlastním štítu nebylo jediné poskvrny, plachý samotář, ale jasnovidce, jenž pronikal ledví lidu svého a jenž pro sebe nežádal ničeho, nepřijímal poct, odmítal oslavy, charakter neoblomný a ryzí.

Nestál tu nad lidem mračný soudce, ne přísný kazatel, spíše lékař skláněl se to k chorému srdci lidu, aby stopoval jeho neklidný tep, aby hojil a léčil. A léčiti uměl i smíchem, svou satirou a humorem, tím v Čechách stále vzácným kořením. A aby je ještě víc osladil, zahaloval je v pavučinné pletivo pohádek, které, nadán obdivuhodnou fantasií, spřádal tak lehce a půvabně, snoubě v celek neodolatelné působivosti svět skutečný i vysněný. V báchorkovém jeho voze vznášíme se až k nebeskému prahu, odkud sv. Petr pustil své klíče rajské brány na zemi (Petr klíče), sledujeme pitvorného Šotka při veselých jeho kouscích mezi učenými, ptáka Velikána Velikánoviče při zhoubném jeho díle, zalétáme do říše opic, již Hanuman reformuje, provázíme nahou Pravdu na její pouti světem a usmíváme se nad nehodami pana Broučka, který jednou se ocitl na měsíci a po druhé v XV. století. A unášeni krásou básníkova verše, který tu hřímá, tu zase cinká a zvoní, mluvou tak lahodnou a ryzí, nevzpomínáme moralisty a podáváme se kouzlu velkého ironika, jenž srší satirickými prskavkami.

Šlehy jeho satiry chtěly vždy jen hojiti a napravovati, nikdy raniti. Byl příliš ušlechtilý na invektivy a příliš miloval všechen český lid i s těmi jeho slabostmi, jež vystavoval na pranýř. Miloval lid i český kraj a vše, co v něm bujelo, rostlo a kvetlo. A nechť si již někdy zašel i mezi zámecké panstvo, srdce jeho bilo vždy s lidem (Zpěvník Jana Buriana), zvláště s tím dělným a pracujícím. Jemu zapěl své Písně otroka a své Sekáče, ten rozkošný obrázek plný vůně koseného sena, ale také plný rozhorlení proti křivdě a útisku. A kdo neslyšel v Čechách jeho:

> Jak vlny osením, po tobě hrají
> mé vzpomínky a touhy, rodný kraji!
> Když za večera, v dusných města zdích
> kol čela starostí se věsí příze,
> jak často náhle písmeny v mé knize
> se měnívají v roje kvítků tvých.

z předzpěvu jeho cyklu Ve stínu lípy? Nad jiné jeho básně populární stala se báseň ta, ten soubor roztomilých idyll vesnických s postavami, které tak cele žijí a tkvějí v půdě české, od krejčíka, jenž velebí cizinu, až do invalidy, jenž ze svého válečného tažení vypráví tak podivuhodné příhody. Jen rozměrná idylla Václav Živsa ještě překonala ji svým starosvětským půvabem a tím, jak ještě bohatěji odráží se v ní život český, kde v nadšení starých buditelů bijí už ideje novověkého pokroku, ale též moderní skepse.

O jiných a jiným zpíval velký náš básník a jen nitro své vlastní zakrýval ostýchavě, jen tu a tam odhaluje s něho cípek závoje. Nebylo v tom jistě posy, posa byla mu vůbec věcí cizí, byla v tom vrozená jeho skromnost státi osobou svou vždy stranou a v pozadí. Ale v Modlitbách k Neznámému i subjektivní struna jeho zavzněla a to meditacemi a hymnami, vyznáním a zpovědí, plnými ryzí upřímnosti a vznešenosti, ač celé jeho dílo je jedinou poutí k velkým Ideálům, jež povznášejí ducha výš ze všednosti a hmoty, k pravdě a Bohu.

A k velkému básníku družil se i velký mistr prosy, v jehož cestopisech, novellách a arabeskách jsou čísla velkého umění vypravovatelského, elegantního stylu a vzácné čistoty jazykové.

Dílo Svatopluka Čecha! Stojí tu obrovité, jako z české žuly vyvršené a vytesané. S obdivem zvedáme znovu zrak svůj k němu, a lítost svírá srdce, že ten velký, který je tu postavil, nedlí již mezi námi.

Odešel do říše snů a ticha, a celý národ žehná jeho velikému stínu.

Antonín Klášterský.

„Jde velký člověk!“

Je úžasno, jak málo zbude někdy vzpomínek na někoho, s nímž jsme se po léta stýkali. Vlastně jedné vzpomínky je duše plna; té, že byl nám blízký, ale význačných událostí, které by vystupovaly, řekl bych »z rámce srdce«, nezbývá. Tak prostý, událostí prázdný byl můj poměr k Svatopluku Čechovi. Znal jsem ho od dětinství; navštěvovali jsme spolu piaristské novoměstské gymnasium, a když do sexty přešel jsem na gymnasium Akademické, jen jsem ho potkával chodícího ze studentského konviktu v Klementině do nevlídného, ba krutého ovzduší školy novoměstské, kde vládly ledové, strašidelné

tváře otců piaristů. Pozdravili jsme se, více nic. Ale tam z novoměstského gymnasia mám jej stále na očích, tichého venkovského hocha s krásným a světla plným modrým okem, s tváří, z které vyzíral vědomý klid, s něčím silným za tím pohledem, pro co jsem neznal jména a co sotva tušil kdo i z jeho učitelů.

ČECHOVA PODOBIZNA Z LET ŠEDESÁTÝCH.

Vše bylo německé; většina učitelů, ač Češi, probouzející se tenkráte národní věci nepřátelští, a Čechovi, který snad jediný ze svých českých spolužáků vyšel již z domova s plnou vroucností národního uvědomění — díky povahou velkému otci jeho a matce, pro vše co české zanícené, bylo zajisté často krušno u srdce při tom úporném, tichém boji, jejž naši učitelé vedli proti nám. Že by Čech básně psal, aneb že já sám kdy jakých psáti budu, mi tenkráte ani ve snách nenapadlo. To vše vytvořilo se teprvé v letech »Spolku literárních bratří« na gymnasiu Staroměstském a později v »Ruchu«.

Hned prvními svými básněmi stal se nám Sv. Čech něčím nedostižným. Vím, jak bezpočtukrát opakoval jsem si jeho »Kyrysníka« ze Světozoru, a jak každá jeho řádka byla mi něčím posvátným.

Když se měl vydati almanach »Ruch« v roce 1868, bydlil Čech u své matky na ostrově Kampě. Tam došel jsem si pro příspěvek a tam dostal jsem »Husitu na Baltu«, báseň, kterou jsem tenkráte v rukopise přečetl paní Sofii Podlipské. Její slova po přečtení byla: »Jde velký člověk!« — Potom jsem byl v Americe a o tom, co se dělo v Čechách, o tom zvláštním literárním ruchu let 1869 a 1870 nevěděl jsem ničeho. Když jsem se vrátil, stál tu Svatopluk Čech již na svém pevném, utvrzeném světlém místě, které dobou a dalšími pracemi jen se zvyšovalo, ale pevnějším, utvrzenějším již býti nemohlo. Nemohu si pomoci, kdykoliv jsem vzpomenul na Sv. Čecha, vždy vynořila se mi představa lva. Co lvem se narodilo, lvem zůstává a zůstat musí až do skonání. A on jím byl a zůstal.

Vniknout do literární dílny Čechovy je těžko, zrovna tak, jako nesnadno se zdálo proniknouti jeho povahu. Mně byla jasna; já v ní žádných záhad neviděl. Lidé hledali, jak už jsou zvyklí, pod tou klidnou, poctivou tváří bůhví jaké skrytosti, a ona zatím byla v pravdě zrcadlem jeho duše, silné, opravdové, mužné bez příšerného jakékoliv malichernosti. Ale o tom více a lépe mohl by mluviti nejbližší přítel jeho z let mladosti, Dr. Servác Heller. Ten také vnikl nejhlouběji do způsobu jeho tvorby.

Bydlili spolu v prvních letech časopisu »Lumíra« v Karlově ulici naproti Klementinu. Dům je starý a jejich byt nalézal se v prvním patře. Byla to šerá, klenutá síň, s vyhlídkou do těsného dvorku. Stále se v ní ozýval zvuk šicího stroje z vedlejší jizby, kde bydlily dvě sestry, obstárlé švadleny, u nichž byli naši literáti v podnájmu. Tam v té síni dusné, prosycené doutníkovým kouřem povstala velká část arciděl Čechových.

Tam žili spolu dva ti mladí lidé životem bratrským, že tomu podobného jsem nikdy neviděl. V takovém poměru vždy jeden poslouchává, vždy jeden je měkčí, povolnější, a kdo poslouchal, byl — Svatopluk Čech. Vliv Serváce Hellera na Čecha byl veliký. On v samých počátcích postřehl velkost Čechova genia, a dím-li, že měl na Čecha velký vliv, nemyslím tím, že by jej byl snad vedl; — vliv ten byl jiný: on u Čecha mnohé práce zrovna ze země vydupával! — »Svatíku, potřebujeme do Lumíra neb Národních to a to.« Svatík nehles; četl-li právě knihu, četl dál; vycházel-li na procházku, šel; měl-li večer s někým schůzku tam neb onde, dostavil se, — ale záhy přišel domů, psal a psal, a ráno byla věc hotova. Celá dlouhá řada okouřených doutníků, položených jeden vedle druhého zůstalo šikem padlých na bojišti. Čech tedy byl stranou měkce poslouchající v tomto přátelském poměru, a byl jí vědomě, jak také jinak býti nemohlo. Za to byla láska Hellerova k němu pravá; vroucí obdiv, s kterým sledoval činnost Svatoplukovu, neobmezený. Dojemno bylo vídati je pohromadě. Nikdy nezaslechl jsem od jednoho ani od druhého nevlídného slůvka, nikdy neviděl jsem cizího pohledu. Je to drobnost a snad dětinství, že to zaznamenávám, ale budiž. »Kam půjdete dnes, macíčku?« ptal se Heller. »Tam a tam, pacíčku« řekl Čech. Macíček a pacíček si říkali ti lidé, když jeden z nich psal Evropu; a vykali si zněžňujíce milé, obvyklé »ty«.

Nazval jsem nahoře Sv. Čecha lvem. Snad to měl kdosi za frasi. Nemohu si pomoci; vracím se k tomu, abych vytknul jednu věc, která se o něm povídá, kdekoliv kdy o něm psáno: že byl skromný! — se všemi vlastnostmi, které taková vědně myšlená skromnost s sebou nese. Ne, Svatopluk Čech nebyl skromný! — Lev není a nemůže být skromný, sic by nebyl lev! — Čech byl si plně vědom své síly, jako poeta, bojovník svého lidu i jako muž. V jeho oku jste to mohli číst. Nikdy jsem ho neviděl ani smutkem zkrušeného, ani propukávajícího v ra-

dostné rozjásání. Z jeho očí mluvil smutek tak velce jako z jezerní tůně, když se nad ní nebe zašeří, a jeho radost zářila z očí tak teple, upřímně, jako z očí dítěte. Čech nebyl člověk skromný, byl prostě v myšlení a cítění i slovem i činem opravdový — jako opravdové je vše, co v pravdě je silno a malichernost, přetvářku, ješitnost nepotřebuje a takovými úskoky a zbraněmi slabocha pohrdá. A proto žil dost osaměle. Prohlédaje okem bystrým lidské slabosti až do hlubin, odpouštěl je, ale držel si je od těla. Sám byl silen. Snad u každého i toho nejdražšího, s nímž často v životě se setkáváme, znamenali jsme tu neb onu slabůstku. Já u Sv. Čecha nepostřehl jediné. Vždy byl týž, jak jsem jej znal z prvních mládí, tenkrát hoch, teď muž s krásným světla plným modrým okem, s tváří, z které vyzíral vědomý klid s něčím silným za tím pohledem, co už teď vysloveno a vryto rukou genia hluboko a nesmazatelno do kovových desk české a všelidské práce duševní.

Jos. V. Sládek.

Za Svatoplukem Čechem.

Zase českým polem, hořkým zlobou, bolem,
kosil Asrael:
nedozrálo klasů bez slunce a jasu,
sněhu sklidil běl.

V kořist vrchovatou, vznětem krásy svatou,
požal šedin sníh,
jenž leh na Tvé skráni z bojů, odříkání
v lauru pletencích.

Mistře, již Tvých výzev zvuk
nezabouří vzduchem,
by nás v pochyb sporný hluk
silil jarým duchem.

Oněměli rtové Tví,
s kterých hřímal's hromy
v shnilých duši svědomí,
v otroků dav chromý.

Ještě třeba bojovat,
napnout sval i umy
na vraha i na rozvrat,
dožít Tvoje dumy.

Oheň zhas, jenž metal v nás
nový vzmach a vzpruhu,
daleko ač ještě čas,
míru spatřit duhu.

Oněměli rtové Tví,
sirotci zde nyjem,
zpěvů Tvých však dědictví
buď nám palladiem!

Jako paprsk jara píseň Tvoje hárá,
líbou bouří krev,
silné víno duchů, v nadšení a vzruchu
volnost lidstvu hlásá, vlasti pouta střásá,
myšlence dá křídla, v pravdy stoupá zřídla,
v neznámo jas vrhá, s tajů roušku trhá,
proti křivdám reptá, divčím rtíkem šeptá,
růží dechem voní, rolničkami zvoní,
rozpoutá snů roje, z kastalského zdroje
jako ambrosii čistou krásou zpíjí,
v obrazů pestrém lesku, v rýmů zvučném třesku
orientem hýří, s cherubíny víří,
a tak tvůrci svému v krásy plném vnětmu
samo Tvoje dílo v mocný hymn se slilo,
hřímajíc Ti, šílíc, jásajíc a kvílíc
věčný chvalozpěv!

Jaromír Borecký.

Poslední setkání.

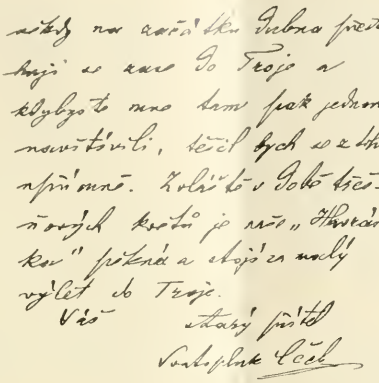

Ač třešně kvetly právě, když jsme s rodinou, se ženou a oběma dcerami vybrali se na cestu do Troje.

Zvolna, váhavě jaksi kráčeli jsme zamlklou vesnicí k Čechovu sídlu, z daleka viditelnému.

»Tam, hle, jde Čech!«

Bystré oči rozeznaly jeho postavu v zahradě za villou do kopce se táhnoucí. Bral se kroky spěšnými na konec zahrady a zmizel tam někde v přilehajících polích.

Chtěl jsem se vrátit; nechtěl jsem jíti dále, když toho, k němuž jdeme, nezastihneme. Na konec však přece rozhodli jsme, že ve ville se ohlásíme a panu Svatopluku Čechovi zanecháme vzkaz o učiněné jemu návštěvě.

Doma byla slečna Zdeňka Čechová, sestra básníkova. S milou svou vlídností uvítala nás a vedla dále. Dcery měly radost, že aspoň vidí místo, kde slavný básník náš obývá, kde v kruhu svých nejbližších žije. Mně tanulo na mysli, co jsem hned postihl, ale vůči rodině nepronesl — že totiž Svatopluk milý schválně se vzdálil, prchl, když viděl k ville přicházeti hosty.

Měli jsme se brzo k odchodu. Ale slečna Čechová zdržovala nás, abychom počkali ještě chvíli, že snad bratr se vrátí. A slyšel jsem, jak zanechavši nás samotny v pokoji, venku komusi řekla mé jméno.

Z pokoje nás vedla pak na zahradu, aby nám ukázala její spořádanost a opravdu příjemnou útulnost. Stromy byly v nádherném květu a po záhonech všude hojně květin bylo. Svatopluk že celý den v zahradě se zaměstnává, pracuje — ryje zem, sází, i zalévá.

Náhodou dnes zrovna zašel kamsi.

Té náhodě jsem se usmál a slečna postihnuvši to, sdělila otevřeně, že návštěv se bratr bojí, prchá rád před nimi, a mne že asi nepoznal, vzkázala mu však již, kdo přišel, i jistě co nevidět teď se objeví.

A objevil se v malé chvíli.

Přicházel v prostých šedých šatech, klobouk široký na hlavě. Jako farmář nějaký z amerického západu mně připadal.

Hned jsem mu to řekl a spolu zavěsil úkol mně zetěm mým Josefem E. Kohnem svěřený, abych přítele dávného, Svatopluka Čecha pozval k návštěvě za mořem. Kdyby se rozhodl pozvání přijati, jel bych s ním — jsem připojil.

Čech byl potěšen patrně, ale pro churavost na takovou dalekou cestu že nemůže ani pomyslit.

Domlouvali jsme, že by jistě se zotavil ze své nemoci lépe než v mořských lázních.

»Jenom kdyby mně už bylo dobře,« Čech řekl — »kdo ví, co potom ještě neudělám!« usmíval se nezávazným sliby.

»Počkám tedy na vás, příteli,« řekl jsem já. »Sám nepojedu. A spolu pak pojedeme. Jen koukejte, abyste brzo byl zas zdráv.«

Neviděl jsem Čecha kolik snad let a sestárlým velmi se mně zdál. Také chorobně opravdu vypadal v tváři a v těle vyhublý.

»Ani ke kouření chuti nemáte?« žertoval jsem, vzpomínaje, jak Svatík dumlával vždy doutník za doutníkem od rána do noci, o dohořívající hned zase nový již zapaloval.

Na dva, tři nejvýš doutníčky se nyní obmezuje.

Mluvilo se potom o jiném, jinam řeč obrácena. Vzpomněli jsme, jak byl Čech před lety u nás ve Vodňanech a rád, s patrným zalíbením, zabořil se do těch vzpomínek na minulost.

Dcery mé byly tenkrát malé holčičky a jak bývá u dětí, nepatrné malichernosti nejvíce a nejhlouběji zaryjí se jim v paměti. Utkvělo jim v živém obraze, jak v naší staré zahradě vodňanské na zeleném lupeni vína přinášely jemu ovoce a nabízely: »pane Čechu, nechcete švestku?« . . . Nedovedl odepřít dětem, s vděčným úsměvem přijal a děti když odběhly, schoval do kapsy. Vytrvalost dětská v podobných věcech bývá, jak známo, veliká. Dobrý Svatíček měl plné šosy švestek, hromada jich bylo, když je pak se smíchem za smíchu všeobecného vysýpal v altánku na stůl.

Čech srdečně se zasmál i teď ještě té vyprávěné episodě.

A na jiné momentky jsme vzpomínali z tehdejší Čechovy návštěvy Vodňan.

Jak jsme společně jeli do Lomce, kde byla zrovna pouť a Čech z kočáru žebrákům, po obou stranách silnice rozloženým, rozhazoval peníze. A od kostelíka lomeckého jsme dali se na Netolice a k lovčímu hrádku pánů z Rožmberka, Kratochvíli, který jest vzácnou památkou renaissance v Čechách.

A do Husince a Prachatic jak jsme vezli drahého nám hosta a zde v lázních sv. Markéty nechtěli s námi mluvit česky, i musili jsme energicky si to vynutit — a v lese když jsme potkali děvče se stařenkou — z povzdáli slyšeli jsme je po česku hovořit — a nyní stařenka řekla »Pochválen«, ale děvče k nám: »Gelobt sei Jesus Christus!« — — ej! kterak zajiskřilo bleskem v očích Čechových, jako když ocelí třiskne do křemene . . .

Svatopluk Čech s dcerami mými se zalíbením mluvil též o přítomnosti a budoucnosti — ne svojí, jejich — na vše se vyptával, pozorně poslouchal — — srdce své ušlechtilé vždy otevřené měl pro mladé sny a toužení, pro radosti i stesky mládí . . .

Tak jsme se zapovídali nějak důvěrně, že bylo teplo u srdce.

Básník natrhal sám bílé narcisky a dal je dcerám, k jejich velikému potěšení. Mezi skvosty nejvzácnější počítáme ty uschlé narcisy z Čechovy Havránky. . .

K rozloučení dlouho nebylo nám.

Svatopluk Čech se slečnou Zdeňkou, svou vzácnou Martou, dovedli nás až ke dvířkám ze zahrady vedoucím.

Ještě tu jsme zastavili se, státi zůstali chvíli.

Pak ale již stisk ruky . . .

»Ten člověk je těžce nemocen,« řekl jsem smutně, když jsme se vzdalovali.

Obrátili jsme se zpět . . . Svatopluk Čech stál dosud u zahradních dvířek a kynul nám s bohem.

»Kdo ví, setkáme-li se kdy ještě?« zašeptal jsem s povzdechem a s očima trochu vlhkýma.

A také jsme se již s Čechem nesetkali . . .

Proskočilo pak veřejností českou, že nemoc jeho jest vážná, obavy vzbuzuje — klid musí mít, návštěvy přijímati nemůže . . . neodvážil jsem se ho vyrušit . . .

Bylo to poslední opravdu setkání naše tenkrát, když třešně kvetly . . .

Ale jednou jsem Svatopluka Čecha ještě spatřil . . .

Když Prahou roznesla se zvěst o jeho smrti, spěchal jsem do Holešovic, abych rodině jeho za sebe, Máj a Uměleckou besedu soustrast vyslovil.

Pečlivá jeho Marta mne uvítala a bratr Václav byl přítomen a snad i jiní členové příbuzenstva; byl jsem tak rozrušen; nevím.

Vím jenom, že jsem pravil: »O básníku umlklém nyní budeme čísti knihy. Ale o člověku stačí jediná věta: Odešel jeden z nejušlechtilejších, nejvznešenějších lidí, kteří kdy žili na světě . . .«

A to je pravda! . . .

Již bych se byl poroučel, ale dostavil se mistr Amort, aby snal posmrtnou masku Čechovu.

Nesměle, bojácně téměř prosil jsem o dovolení, abych zemřelého mohl ještě vidět . . .

Šli jsme do vedlejšího, skromného, tak skromňoučkého pokojíku.

Svatopluk Čech ležel již v rakvi.

V rukou na prsou složených držel bílé květy, jakoby ty narcisky z Havránky mně zase podával.

Ale nepodal. Pevně svíral je v stuhlé dlani.

Výrazná, krásná jeho tvář byla tak klidná a pokojná . . .

Jeho mohutné čelo Jovišovo . . .

Ach — »myšlenek tvých bujných prázdná skráň«. . . tanul mně verš Čechův napsaný na hrob Bohumila Havlasy pod Erzerumem v daleké Asii . . .

Slovanstva orle bílý! . . .

Nevzletíš letem již do výše Své závratné poesie . . .

Peruti schýlil Jsi k věčnému odpočinutí . .

F. Herites.

Čechovy jubilejní rozpaky. . . .

Z dávné kroniky Máje víme, jaké potíže mívali pořadatelé slavností, když se pokoušeli vylákati Svatopluka Čecha z jeho zátiší. V poslední chvíli básník zmizel, a marné byly všechny kroky, odhaliti jeho úkryt. Padesáté narozeniny zastihly Čecha v plném, kypícím zdraví. Minulo deset let, blížila se Čechova šedesátka, a na plachého básníka valila se nová jubilejní pohroma.

Bylo celkem málo známo ze soukromého života jeho. Svatopluk Čech byl po celý svůj život jako ta vodní růže . . . jenom květ svítil na povrchu, jenom jeho díla defilovala před veřejností, ale kořeny jejich, postava básníkova, jeho celá povaha tíhla k tichým, zamlklým hloubkám nerušené samoty. Byly doby, kdy i svoje literární dílo ukrýval pod různými pseudonymy. I svůj labutí zpěv, svou poslední práci uveřejnil ve Květech pod jménem neznámým.

Přišlo jubileum, a záplava časopisů chystala se k velké oslavě. Novináři byli v největších rozpacích. Jsou to po většině mladší lidé a z těch málokdo znal Svatopluka Čecha osobně. Básník žil řadu let v Obříství, a v zátiší vyhledali ho občas jenom důvěrnější přátelé, většinou literární spolupracovníci jeho, z nichž mnozí mohli se pochlubiti intimními styky s bývalým redaktorem Květů.

Do Obříství bylo daleko, ale nic se nezměnilo, když se Čech usadil na Havránce za Trojí. Básník byl vždycky jako plachý pták. Slyšíš jeho zpěv, zahřívají tě okouzlující, provroucnělé jeho písně, ale po pěvci se marně pídíš. Běžíš za jeho hlasem, hledáš ho nad hlavou v korunách, ale pořád ti uniká. Byl jako ten slavík ve Strahovské zahradě . . . tisíce a tisíce lidí s rozechvěnou duší poslouchá jeho slavné, jeho krásné zpěvy, ale nikdo z nich nemůže říci, že básníka zahrady spatřil.

Kde jen sehnat něco k jubilejnímu dni? Veřejnost bývá trochu bezohlednou — žádá ukojení svého hladu, žízně své zvědavosti. Novinář musí vyhověti, modré s nebe takřka svému čtenáři opatřiti.

Modré s nebe by snad opatřil . . . ale baštu uzavřenosti básníkovy ztéci se nepodařilo. V dobách předjubilejních často slýchali jsme stesky, že je ta Havránka Čechova jako zakletý zámek. Každou chvilku pokusil se nějaký moderní princ s perem v pochvě dostati se do básníkova hradu, ale nikdo nepochodil. Svatopluk Čech nebyl nikdy doma.

Kam šel? Kdy asi přijde?

Odpovídalo se jim ochotně a vlídně na otázky. Ráno vyšel, zamířil někam k Bohnicím a vrátí se snad až po západu slunce.

Pustil se za ním jeden novinář, jenž nelekal se žádného překvapení, jenž nebál se žádných překážek. Několik hodin bloudil krajem, vyptával se, šel po stopách básníkových a šťastně ho dostihl.

»Potkal jsem Svatopluka Čecha v polích,« vypravoval mladý muž, »ale když jsem viděl jeho tvář, tak klidnou, čímsi vznešeným ozářenou, zarazil jsem se, stanul jsem jako přimrazen a neměl jsem odvahy k němu přistoupiti. Pozdravil jsem básníka a poprvé ve svém životě vrátil jsem se z výpravy s nepořízenou . . .« — — —

Jednoho dne — bylo to 19. ledna 1903, tedy asi měsíc před jubileem šedesátých narozenin básníkových — byl jsem v kanceláři překvapen milou návštěvou. Přišel Václav Čech, jenž mně vyřizoval, že by se mnou jeho bratr rád mluvil.

V minutě byl jsem přichystán na cestu.

»Kde je Svatopluk Čech,« ptám se, »mám ho navštíviti v jeho bytě?«

»Ne . . . ne,« odpovídá Václav Čech, »bratr čeká na vás dole.«

Představte si moje překvapení.

»Svatopluk Čech je zde . . . dole?«, žasnu a dívám se na Václava Čecha, jakobych pořád ještě nechápal dosahu neuvěřitelného sdělení.

Vyptávám se cestou, co asi Svatopluka Čecha pohnulo k tomuto kroku.

»Nevím,« řekl jeho bratr, »nezmínil se o tom ani slovem«.

Nezapomenu na toto setkání. Prostince, srdečně podal mně básník ruku, rozloučil se s bratrem a požádal mne za kratičkou rozmluvu.

Pozoroval jsem na Čechovi, že je v rozpacích. Vyptávám se na Havránku. Čech se rozhovořil, mluvil o tom, jak se těší na jarní práce v zahradě, ale mně se přece jenom zdálo, že myslí na něco jiného.

Prošli jsme ulicí nahoru a dolů, vrátili se na rozsáhlé prostranství mezi úřadovnami zemského finančního ředitelství a mluvíme o všem možném.

Zastavili jsme se, a Svatopluk Čech řekl:

»Zaslechl jsem, že chystáte v Máji nějaké jubilejní pozornosti. Přišel jsem, abych vás požádal, byste přátelům mým vyřídil, že by mně udělali radost, kdyby od svého úmyslu upustili. Potřebuji klid, žiji stranou a najednou pozoruji, že se všude něco připravuje. Myslím si, kdyby Máj mně vyhověl, že by snad to

i jinde mělo vliv a že by jubileum mělo klidný průběh. Jsem šedesát roků — jsem hotov se svým dílem . . . co kdo chtěl o mých věcech napsati, to bylo již řečeno. Nač tedy opakovat, co se už dávno a nejednou řeklo? Buďte ubezpečen, že mluvím upřímně, přišel jsem k vám, poněvadž doufám, že si zabezpečím trochu klidu, kterého mám do opravdy zapotřebí. Věřte mně, že se toho svého jubilea bojím . . . není dne, aby někdo se po mně neptal, aby někdo nepřišel s nějakou žádostí. Tolik let jsem žil v zákoutí, nikdo mne nehledal, a teď najednou jsem zasypáván dotazy, žádostmi, návštěva přichází za návštěvou . . . a co jim mám říci, jak vyhověti, co nového pověděti? Nic není, co by mohlo svět ještě zajímati, vydal jsem svoje spisy, píši velmi málo . . . co, pro Boha, svět ode mně žádá?«

Svatopluk Čech mluvil s takovou dojímavou teskností, že jsem byl pohnut. Bylo mně, jakobych za celou veřejnost odpovídal, jakobych nesl v tu chvíli za všechny tyto stesky básníkovy zodpovědnost. K veliké, nesmírné úctě, která byla tím větší, čím menší jsem byl vedle slavného jména, vedle proslulého díla Čechova, pojily se ještě rozpaky, které právem opustily básníka a dopadly desateronásobnou měrou na mou hlavu.

Byl jsem také jedním z vinníků, byl jsem z těch, kdož sypaly žhavé uhlí rozpaků na hlavu básníkovu . . . právě den před tím súčastnil jsem se porad, jak oslaviti básníkovo jubileum . . . Dlouho, dlouho stáli jsme na tichém, prázdném prostranství. Když jsme se rozcházeli, zase se Čech tak teskně rozhovořil.

»Píše se o tom«, řekl, »že je Havránka mým majetkem . . . a to není pravda. Vypadá to, jakobych se chlubil něčím, co mi nepatří. Způsobilo mně to chvíle velice nepříjemné. Zmiňte se laskavě o tom přátelům z Máje . . . nerad bych viděl, kdyby se nepravda tato měla ještě jednou opakovat. Nezapomeňte . . . uděláte mně radost . . .«

* * *

Sta oken z kanceláří velikého úřadu obráceno je k prostranství, na němž jsem se Svatoplukem Čechem hezkou chvíli prodlel. Leckdos nás ovšem viděl, ale myslím, že básníka nikdo nepoznal. A kdo ho znal, kde by se nadál, že chodí v místech, kam nikdy nepřišel.

»Kdo to byl?«, ptá se mně kdosi . . . »podle úcty, kterou jste mu prokazoval, soudil bych, že to byl vzácný host. Nějaký poslanec, že ano?«

»Víc, příteli, daleko víc . . .«

»Víc než poslanec?« pozastavil se nad mou odpovědí tazatel . . . »snad ne naposledy nějaký president?«

»Víc, příteli, ještě víc.«

»Víc, ještě víc . . ?«, diví se soused . . . »už je jenom jedna hodnostní třída. Naposledy to byl nějaký ministr,« pousmál se vytrvalý zvědavec.

»Příteli . . . víc . . . ještě víc . . .,« odpovídám zcela vážně.

Soused byl v koncích. Spráskl ruce a zvolal: »Pro pána Boha, ještě víc . . .? Nenatahujte mne déle na skřipec a řekněte, kdo to byl?«

»Svatopluk Čech«, pravím.

»Pro Boha živého . . . to že byl Svatopluk Čech . . .?«

R. J. Kronbauer.

Dobrý člověk.

Včera v skutku zvonily hrany do srdcí celého národa českého. A je-li pražské obecenstvo spěchem života jaksi ochablé, že nejevila se těžká ztráta tato hned v každém zraku, v každé tváři, jistě venkov všude, kde je český čtenář, jenž musil znát ušlechtilého básníka a znaje ho, musil milovati tuto vzácnou hlavu, oplakává skon Svatopluka Čecha ne snad jen v přeneseném slova smyslu.

Zažili jsme už nejednu těžkou ztrátu, veliké vědce, veliké umělce, veliké politiky doprovodili jsme ke hrobu. Ale o nikom nedovedu s tou procítěností užíti slova »dobrý člověk«, jako právě o Svatopluku Čechovi.

Bude tomu pomalu dvacet let, co jsem poprvé přišel v bližší, literární styk s jeho listem. (Ač všecka má mysl tkví ve vzpomínkách na drahého mistra, odpustiž čtenář, pronesu-li v úvodu — s věcí to souvisí — několik slov o svých literárních počátcích.)

Rozechvěn předsudky, kterých sotva kdo z venkova, klepaje poprve na dveře slavného časopisu, bude prost, předsudky zrazujícími od neskromného pokusu a upozorňujícími, že list, do něhož ukládá své práce tolik mistrů pera, nemůže sloužiti za útočiště slabých pokusů všelikých »quantités negliegeables«, poslal jsem — sám si netroufaje — po příteli J. Vejvarovi, který tenkráte psal zajímavé obrázky krkonošské tkalcovské bídy (nyní je redaktorem Národních Listů) do Květů několik překladů belletrie z italštiny, polštiny a francštiny.

Ani v nejsmělejších nadějích netroufal jsem si, mladý medik tenkráte, že by věci byly otištěny, nota bene hned. »Překlady budou asi nějaký měsíc nebo rok ležeti na stole redaktorově, až na ně dojde řada a snad, snad pak některý nejlepší by mohl, kdyby štěstí přálo . . .« říkal jsem přátelům. Ale nejbližší červencový sešit Květů přinesl hned delší překlad (fantastickou povídku od Tarchettiho, »Písmena U«). Osmělil jsem se poslat po čase studii lékařskou »Domácí nemoc«. I tato práce došla milosti před tváří redakce »Květů«. A pak už jsem listu zůstal věrný, že mi vždy byl milý svým obsahem, snad i z tradice už od let studentských, kdy královohradecká oktava odebírala péčí prof. K. Kučery, básníka a našeho učitele dějepisu, asi 20 ex. toho listu, jichž nových sešitů, vonících ještě odeurem tiskařské černi, nemohli jsme se dočkati . . . Tenkráte na počátku mých literárních táček redigoval překladovou část a poučnou prosu »Květů« dr. Servác Heller, později však ujal se redakce Čech výhradně a tak jsem si střádal korrespondenci a vzpomínky na něho s lety stále bohatší . . .

Už první dojem, poznání osoby, byl mohutný. Představoval jsem si ho dle starších fotografií jako stepilého muže v plné síle žití — s černým, širokým, krátce přistřiženým plnovousem, výrazného, svěžího, uměleckého oka — stál tu však přede mnou muž postavy spíše menší, bujně zarostlý, silně prošedivělý, ale oka tak nevýslovně milého, že ta tam byla všecka trema, leč bez mála stařec. Ty první osobní styky popsal jsem ve vzpomínce »Část honoráře předem«, uveřejněné v Máji.

Byl jsem vskutku potěšen tím setkáním. Jak dlouho již pídil jsem se po tom štěstí! Před lety jako mladý medik zaslechl jsem, že Svatopluk Čech dochází do jedné hospůdky vinohradské. Hned jsme se tam vydali, abychom spatřili milovaného básníka. Ale Čech již nedocházel do té místnosti a tak jsme po několika večerech truchlivě si doznali, že výprava byla marna.

Listuji řadu dopisů, jež mne v záležitostech literárních došly od Svatopluka Čecha — poslední datuje se od ankety o nostalgii na cestách, kterou uveřejnily »Květy«. Také Čech na prosbu o účast v anketě srdečně odpověděl — znovu čtu ty charakteristické řádky výrazného písma velmi ležatého, chvílemi měnícího charakter více do strmých rysů . . . I v těch listech je všecka dobrota jeho srdce, jež nikdy neodepřela účasti práci druhého, tušil-li v ní úmysl, který mohl schvalovat . . . Listuji i řadu listů lichotivých, vybízejících k přispění do nového ročníku i žadajících o účast ve »Květech«, když přejal všecku redakci bratr jeho Vladimír . . .

Sleduji poštovní pečetě na couvertech z Vinohrad, z Obříství, z Prahy, z Troji, vzpomínám svých návštěv, když Sv. Čech redigoval feuilleton Národních Listů a když jsem čekával naň s rukopisy na Kr. Vinohradech v Palackého třídě, v témž domě, kde později bydlil M. A. Šimáček, vzpomínám, jak sestra básníkova s týmiž dobrými očima jako měl básník, snažila se mi zkrátiti čekání, chvílemi odbíhajíc do kuchyně a zase se vracejíc, aby ušla chvíle »mladému vojáčkovi«. Sloužil jsem tenkráte jako jednoroční dobrovolník ve vojenské nemocnici — ta branše vojensko-lékařských elevů, dávno zrušená, mizí už z paměti — a JUDr. Julius Grégr mi tak říkal.

Paměť otřesená truchlivou událostí letí z minulosti kvapem k posledním chvílím, jak jsme si v Máji sdělovali po návštěvách Vrchlického, Heritesa a jiných, jak je zle s drahým mistrem, když počaly proskakovati v kruzích literárních, že vážně onemocněl, jak se říkalo, že by měl některý známý jeho lékař literát na něho se podivati, když byl někdo z příbuzných prohlásil, že vzpírá se konsultovati lékaře, považuje poruchy za pomíjející, jež samy přejdou. Až úzko bylo nám, od řemesla Hippokratova, když jsme zaslechli cosi o častých ztrátách krve . . . A vskutku se ulevilo všem, když vyšlo na jevo, že mistr povolal si lékaře. Pak se prohlašovalo, že mistru je lépe, až včera dopoledne přišla ta rána do srdce . . .

Bližší zprávy dnešní ovšem ukazují už jasně, oč běželo, a že pomoc asi nebyla v rukou lidských. Věda ze zkušenosti jak bývá po čase obtížno literárnímu historikovi zjistiti chorobu, kterou ten který vynikající spisovatel trpěl, nemohu zamlčeti, že balsamuje tělo Čechovo, prof. Dr. Jaroslav Hlava nalezl zhoubný novo-

tvar (rakovinu) dolejšího odstavce zaživadel (tlustého střeva), proděravěvší orgán ten.

Ale vzdálil jsem se bezděky od programu. Netroufám si ani zavaditi o uměleckou hodnotu Čechovu, kterou odhadli a odhadnou ještě jiní, povolanější, ačkoli přečetl jsem vše, co Čech napsal a již po dvou, třech větách nebo verších poznával, co bylo od milovaného básníka, třebas vyšlo nepodepsáno nebo pod novým některým pseudonymem. Ještě v lednových »Květech« hned jsem uhodl v Prokopu Janotovi Svatopluka Čecha a napadlo mi nyní, že není náhodou, že tato báseň je jeho poslední, podávajíc kvintessenci básníkovy duše, jeho stanovisko všelidské a české, jeho názor člověka a vlastence, jeho dumání o problemech žití.

Chtěl jsem jen demonstrovati několika vzpomínkami, jak dobrý to byl člověk

Ve stati »Literární vesnice« v Národních Listech došla zmínky poslední Čechova villegiatura v Obříství. Zde obýval Čech pěkný domeček se zahrádkou — první naše cesta z lonského letního sídla v Libiši, v dešti, jenž záhy změnil se v liják, vedla mne s dětmi do Obříství, as půl hodiny od Libiše vzdáleného. Domek je dnes v jiných rukou, ale všecka prestiž Čechova, kus jeho duše zůstalo za pěkně obarveným plůtkem a pod tou nevysokou střechou vlídného stavení. Obyvatelé vesnice měli básníka rádi, velice rádi. Celé povídky vyprávěl mi o něm poctivý mistr tesař Březina, jenž mi na stavení budoval krov, a jiní. Z nich však nejvýznačnější jsou dvě.

Kterémus spoluobčanu Čechovu Pánbůh nadělil na dětech, ne však na pozemských statcích. V Obříství a v okolí záhy se roznesla pověst o dobrém srdci básníkově. Život je těžký — kdož by nezaklepal na dobrou duši, když bída doléhá a osm krků chce jíst. A tak se stal Svatopluk Čech mecenášem. Z toho mála, jež jemu život poskytl — literatura podnes nedává »opes« ani svým prvním representantům — rád dle slov církve dával chudým.

Až se na to hřešilo, jak vysvítá i z jiného příběhu. Nějaký dareba vloudil se Čechovi do příbytku a ukradl mu mísu jitrnic, dar to jednoho místního ctitele . . . Nežli se o tom Čech dověděl, že rameno spravedlnosti pátrá po zločinci, uvázl již delinkvent v její moci a odváděn byl pod zámek. Ale mistr zvěděv o tom, srdečně přimlouval se za provinilce, dokládaje, že by jistě nebyl pokrm vzal, kdyby nebyl měl hlad . . .

Je možno, že vypravování jdouc od úst k ústům, podle staré regule »fama crescit eundo« všelijaké došlo pozměny, ale i suchá kostra, pouhé factum znamenitě charakterisuje Svatopluka Čecha, náchylného vždy věřiti, ještě i na sklonku života, v lepší stránky lidské duše, v možnost dobrých hnutí i v prsou dareby, neb aspoň omlouvajícího zlo nátlakem neodolatelným. Osudná vis major . . . Ostatně nové výzkumy, od kriminální anthropologie až po poslední poznatky zákonů o dědičnosti dávají i v tom Čechovi za pravdu.

»Má každý pravdu,
ať si co chce vzývá . . .

jak pěje Walt Whitman.

A Svatopluk Čech (Prokop Janota) v poslední své básni »Do světa širého«, jak plasticky podává confiteor dobreho člověka:

»Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí
a šinem' rabské kruhy
též s paží sestry — druhy,
však odmítáme každou
zbraň temna, úklad s vraždou,
kdož vzteklé vřavy syti
chcem' v lásce s bližním žíti,
kdož nevěřící, s věrou
jdem k Věčnu zemí šerou
za hvězdou, která svítí
nám v pochyb vlnobití —
Ó, vtělit píli ruky,
co rtoma hlásáme,
v šik jeden sražme pluky
své známé, neznámé!

Ejhle, básníkův odkaz!

Dr. D. Panýrek.

Tři lodi.

Za Svatoplukem Čechem.

Loď »Evropu« jsi viděl kdys, jež temně
se nesla mořem — světa řád ten vratký —
zřel's boje v ní, vzdor, jařmo, chaos, zmatky,
a velkým hlasem vzkřik': »Zhyň rabů plémě!«

Pak před zrak věštce vyplula ti jemně
loď »Slavie«, a hlas tvůj zněl tak sladký
do bratří snah a rozporů a hádky,
neb v srdci Svém vše slávské objal's země.

A naposledy charou loď jsi zočil,
a »Věčnost« jasně s její přídy plálo,
Ty's usmál se a klidně do ní vkročil.

A loď ta mizí, mizí . . . v stín se mění.
»Ó, s bohem! — dík! Za vše, co dal's, to málo!«
Leč s oblak už zní hlasu Tvého hřmění.

Ant. Klášterský.

■ ■ ■

Drobné vzpomínky na Sv. Čecha.

†

I.

V pondělí ráno oktaváni mého gymnasia stáli za respiria tiše a zaraženě na konci chodby. Nápadný klid, jakoby neblahého cosi polétalo vzduchem. A přece k maturitě ještě je dlouhých skoro pět měsíců . . . Jeden z nich povystoupil a ptá se mne stísněně a nezvykle vážně, vím-li, že zemřel Svatopluk Čech? . . . Kdy? . . . Včera večer, prý kdesi v postranní ulici Letné, kde ani se nevědělo, že Čech tam bydlí . . . Není možná, vždyť Praha ráno byla tak klidna — a také dopoledne, když ze školy jsem se vracel, nikde nic nenasvědčovalo, že zemřel největší z Čechů. Nikde ani stopy smutku, . . . až u vchodu k jisté redakci velkými písmenami byla na prkně návěstním napsána ta veliká, hrozná zvěst. —

Tak stalo se, čeho literární naše obec od nedávna se bála, protože všelicos úzkostlivého se vypravovalo o chorobě Čechově, ale přece nás tohle drtí jako blesk z čista a jasna. Tím víc, protože snad všichni, aspoň z nás starých a starších, shlíželi jsme k Svatopluku Čechovi jako ke svému světlu, teď pohaslému na vždy.

Co teď se rojí vzpomínek! A všecky mají tutéž pointu, vrcholící v nesmírné lásce k němu, pak v obdivu dobré, nejlepší duše toho velikána a charakteru čistého jako tekuté zlato a tvrdého jako zchladlá ocel . . . Mně osobně — chtíc nechtíc musíme při těch vzpomínkách být osobními — byl Svatopluk Čech, ať tak dím, literárním kmotrem: první moji causerii z cest, kterou jsem mu poslal ze Ženevy ještě jako vychovatel, bez váhání přijal do Květů a také mého literárního blížence, nepatrného Stanislava Jarkovského, uvedl do literatury on: však jsem mu ten hřích vyčetl několikrát.

Potom přes to, že Čech se stranil rušnější společnosti, zůstávali jsme všichni s ním ve stycích sice ne příliš častých, ale srdečných — však kde kdo teď toho bude vzpomínati, s melancholií v duši a s teskným smutkem v srdci. S chotí svojí navštívil jsem jej v Strojnické ulici v Holešovicích asi před osmi lety.

Bál jsem se tenkrát, že zaslechne-li přede dveřmi šustot damských šatů, se zapře, —

tak tedy rovnou jsem mu před tím psal, že přijdeme oba, smíme-li. Odpsal hned, ať jen přijdeme, že rád nás uvítá. A uvítal srdečně tak, jako jeho sestra, a když jsme už chtěli odcházeti, zdržoval a okouzloval nás.

Pak naše návštěvy u něho byly poutěmi, na něž nikdy se nezapomíná.

V Obříství, jež tak, jako villa Čechova v Troji, bylo Mekkou literárního světa, přišli jsme nevědouce na pouť. Tenkrát nám Čech ukazoval celou svoji chalupu a povídal:

»Dvě věci mě tady zklamaly: myslil jsem, že chalupa je na konci vesnice, a zatím je na začátku druhé, pak jsem myslil, že stromy tamhle za tou loukou jsou les, a zatím jsou to olše u Labe.«

Byl on to takový dobrý člověk, prosté duše neobchodní, že koupil, co se mu na první ráz zamlouvalo, a snad také proto, aby neučinil bolest prodávajícím, kdyby byl odmítl. Nebo odmítnouti prosbu bylo mu duševní trýzní. Vždyť ještě před nemnoha lety, kdy dávno již odložil svoje zlaté pero, vyhovoval naléhavým žádostem za příspěvek a napsal: pro můj list »Do světa«, ze kterého bych byl rád udělal něco víc, než jednoroční svazek, kdyby okolnosti byly dovolily. Nepřestanu se chlubiti tím článkem — byl to cestopis do Terstu — který zůstane vrcholem mých činností redaktorských.

V Troji byli jsme několikrát, také s hochem, ale naposledy, předloni na podzim, nezastihli jsme Čecha doma. Slečna Čechova pozvala nás na léto na třešně. Zatím slavil Čech svoje jubileum, můj hoch několik papírů pokazil, než napsal pořádnou gratulaci, ale potom dostal od Svatopluka Čecha pohlednici s vlastní jeho podobiznou a s uznáním své práce s pravým rázovitým rukopisem o šikmých čárkách, teď drahocenná relikvie nám, jemu a snad i jeho dětem . . .

Zní to trochu jako: Nechte maličkých přijíti ke mně. Tak jako Čech se ve mnohém blížil k dobrému Nazaretskému . . .

Nesmírně vysoko byl Čech nad námi jako člověk, jako vlastenec a jako literát — není divu, že pyšníme se, že bývali jsme v jeho blízku, a že on přátelsky skláněl se k nám . . . . . Nebyl bych professorem, kdybych nedodal pobídku k následování zářného toho příkladu největšího z Čechů. Jen že to vyzvání nečiním v první osobě množného čísla.

Dr. Jiří Guth

II.

Jak již obyčejně bývá, také zpráva o neočekávaném úmrtí Svatopluka Čecha vyvolává vzpomínky. Vypravuji doma o tom, jak jsem se s básníkem poprvé setkal, a tu hned děti, které kdysi ve sbírkovém nadšení po rukopisech se zmocnily trosek mé korrespondence, přinášejí Čechovy dopisy. Mezi nimi je také prvý, hustě popsaný korrespondenční lístek, který mi Svatopluk Čech poslal v únoru 1884, tedy právě před dvaceti čtyřmi lety. Několik dní před tím pokusil jsem se dobýti vysokých hradeb »Květů« a poslal do nich rukopis povídky »Mignon«. Odpověď Čechova přišla tak lichotivá a povzbuzující, že ještě dnes pociťuji teplo oné krásné radosti, která mne tehdy, literárního začátečníka, až omamovala.

Na konec Čech dodal, že uveřejní ve Květech moji Mignon, vykonám-li na ní některé zkratky a změny, a zval mne, abych ho za tím účelem navštívil nejbližší úterý o polednách. Bydlil toho času v Palackého třídě na Král. Vinohradech, a pamatuji se, jak mi v naznačený den sám přišel otevřít. Byl po domácku v soukenných střevících a v ruce držel oharek svého obvyklého laciného doutníčku. Všechnu srdečnost, kterou může promluviti upřímný a srdečný druh, měl již tenkráte pro mne a zdržel mne v hovoru dlouhou chvíli, on, pověstný stranil lidí a samotář. Mignon dle pokynů jeho pak opravená vytištěna byla ve Květech ještě téhož roku.

Jak jsem pravil, bylo jenom málo takových čistých, krásných radostí v mém životě jako ona, kterou mi Svatopluk Čech způsobil svým lístkem. Často a často později jsem si na slova jeho vděčně vzpomínal, a byla mi útěchou a obrněním v dobách, kdy jsem za to, co při nejlepší vůli dovedly vykonati moje malé síly, sklízel úšklebek. Mnohému jsem se pak od něho učil a jistě také tomu, že nyní tak klidně a se vším smířen pohlížím na život. Ve svých nemnohých tužbách jistě se mu přibližuji, přeju-li si, abych byl hodně brzo zapomenut. To přece jest nejlepší, co může potkati člověka, který byl anebo aspoň chtěl býti českým spisovatelem.

J. D. Konrád.

III.

V době vydání Čechova »Lešetínského kováře« (1883) dlel Julius Zeyer právě v Italii. Zaslav za ním do Florencie výtisk literární této novinky, netušil jsem, že stihne jej zásilka náhodou právě o štědrý den a to již v Sieně, kam mezitím byl již dojel.

Zeyer vzpomenul milého překvapení nejbližším listem, z něhož několik vět zde cituji:

»V Sieně, 24. pros. 83. Milý Maudře! Tvůj dopis mě nezastihl již ve Florencii, ale dnes ráno mě vyburcoval listonoš z postele a odevzdal mi to milé překvapení. Ponévadž jsem ve Florencii svou sienskou adresu neudal, chodil od domu k domu až mě našel. Byl jsem tak mile překvapen! Mezi jídlem a večeří přečetl jsem »Kováře« a líbí se mi velmi. Byl jsem jako v Čechách.

A teď sedím na večer sám v hostinci a vzpomínám všech v Praze. Myšlenky moje zaletěly nejdříve do Olšan a vyznám se Ti, že jsem měl vlhké oči. Pak vzpomínal jsem všech, všech milých, a že ty's byl mezi nimi, důkaz toho tento list.

— — — — — — — — — — — — — —

»Co bych Ti měl psát o Sieně? Překvapila mě svým velkým, středověkým rázem. To působí jako nějaké drama Victora Huga. Zde cítíš, že se udály velké věci. Ani Florenc, ani tak brzy jiné město italské není tak zajímavé svým rázem. Je k nepopsání malebná. Řekl bys italský Norimberk, ale křivdil bys Sieně. Norimberk je genre a Siena je monument. Ty paláce jsou jako pro giganty, po těch schodech aby chodily mramorové sochy. Jejich pádné kroky jsou jedině hodny zbouzet velké ty ozvěny.

— — — — — — — — — — — — — —

Chci tento svůj dopis končit několika slovy oslů se týkajících. V Italii naučíš se osla milovat a mít s ním útrpnost. Zachází se s ním krutě a je to zvíře k milování. Je plné inteligence, dobroty a trpělivosti. Zdálo se mi, že by ho aspoň dnes, na vánoce, měli šetřit. Jeho hlas, ač groteskní, je tak úpěnlivý. A osel stál u jesli. Zdá se mi, že evangelista jej tam postavil, proto že jej miloval, že s ním měl útrpnost. Je v těch několika slovech, jimiž se o něm zmiňuje, láska, ba »tendresse«. I o volu se mluví a o ovcích. Kéž lidi se jednou přece ustrnou nad tou němou tváří! Český národ je lásky hoden už pro to slovo »němá tvář«. Leží tak mnoho v tom slově.

Prosím Tě, nesměj se mi pro moji sentimentálnost, je »štědrý večer«, jsem sám, a mám tedy právo být trochu měkkým. A celkem je to suchá, prostá pravda.

Ale nejsem sám, vzpominka na živoucí je se mnou a duše těch, kteří již odešli, jsou mi na blízku! S bohem. Tvůj Julius Z.«

J. Mauder.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Smrt Svatopluka Čecha** způsobila ohromující, bolestný dojem. Zase jednou uhodil blesk z čista jasna. Vždyť teprve před nedávnem, ke konci listopadu, sám Svatopluk Čech oznamoval, že nabyl opět zdraví a vřele děkoval lékaři za pečlivé, účinné léčení. Ve »Květech« se objevila práce, která dýchla vůní duše Čechovy. Poznalo se ihned, že je to práce Svatopluka Čecha, a novina letěla po literárním světě od úst k ústům. Všichni, kdož na podzim poděšeni byli zprávou o vážné chorobě básníkově, si oddechli. Čech je zdráv — blíží se jaro . . . za nějaký týden odstěhuje se na svou Havránku — v květnu, až zahrada se obalí květy, podíváme se k němu, těšili se jeho přátelé.

V pondělí, v neblahý den 24. února, rozletěla se po Praze hrozná zvěst. Svatopluk Čech v neděli večer dodýchal! Do Nakladatelského družstva Máje přišla neblahá novina hned po osmé hodině ranní. Posel vyřizoval, že má býti o úmrtí Čechově ihned zpraven předseda Máje Jaroslav Vrchlický. Disponent nakladatelství pan Bedřich Šaloun vydal se ihned na cestu, aby vyhověno bylo důtklivému přání.

Jaroslav Vrchlický seděl ve své pracovně a psal. Zvedne hlavu, poznává dobrého známého a ptá se: »Co pak mně nesete, přítelínku . . . ?« »Svatopluk Čech je mrtev, pane professore«, praví pan Šaloun. Vrchlickým to škublo, péro vypadlo mu z ruky. »Co to? Co jste to řekl? Svatopluk Čech, že . . .« Mistr přejel si rukou čelo . . . mávne rukou a praví: »To není, to nemůže býti pravda . . . ne . . . ne . . . vím přece, že Čechovi bylo v poslední době velmi pěkně, že byl docela zdráv. Ne . . ne, pane Šaloune, to je omyl, strašný omyl . . nikomu to nepovídejte . . . Čech je zdráv . . . Někdy vzniknou takové pověsti, a nikdo nedovede říci, kde je jejich semínko. Však já jsem už také jednou umřel . . . jen si vzpomeňte . . . nejen po Praze, všude, i venku, rozšířena byla pověst, že jsem umřel. Tak tomu bude také se Svatoplukem Čechem . . . «

Jaroslav Vrchlický nechtěl, zdráhal se uvěřiti, že je pravda, co právě slyšel. Ale za chvilku na to uvěřiti musil . . . za prvním poslem zavřely se dvéře, a přišel druhý. A promluvil hrozná, neodvolatelná slova: Svatopluk Čech je mrtev!

Byly dva sloupy českého parnassu: Svatopluk Čech — Jaroslav Vrchlický! Dnes stojí jenom jeden . . . !

— **Dr. Jan Palacký**, professor české university, učenec a politik český, zemřel v noci na neděli, dne 24. února, dosáhnuv věku velikého svého otce, po němž zdědil kromě vysoké intelligence i ne-

únavnou pílí a houževnatou vytrvalost. Byl mužem slabého těla, ale úžasných vědomostí. Ve dvacátém roce povýšen na doktora filosofie, za čtyři roky na to graduován na doktora práv. Stár dvacet šest let přednášel již na universitě. Neklidná doba, naplněná nejistotou, obavami i smělými nadějemi, uváděla kypící síly národní v horečnou činnost na všech stranách. Syn politického a duchovního vůdce českého lidu nemohl oddati se klidnému bádání pouhého učence; pracoval vědecky, literárně i novinářsky; záváděl nové, vzorné způsoby hospodářství na svém statku, působil ve sborech samosprávných, ve spolcích hospodářských i vědeckých, súčastnil se vynikajícím, třeba nehlučným způsobem zápasů politických, jsa poslancem na sněmu zemském i na radě říšské a přísedícím zemského výboru království Českého. Povahou muž skromný, netlačil se na první místa, přenechávaje vůdcovství mužům energičtějším, povahám výbojnějším. Věhlas a velkolepé vědecké i politické dílo jeho otce zdržovalo Palackého, jehož činnost omezovala se na obory speciální, od okázalého vystupování; při tom nevyhýbal se nikterak občanským i národním svým povinnostem, spíše naopak, obrovskými svými vědomostmi snažil se prospěti, kde bylo třeba. Tím svoji práci tříštil a přirovnání s dílem otcovým, neseným jedinou mohutnou čarou k nejvyšším vrcholům národní velikosti a prospěchu vlasti. Rostl v pravém slova smyslu ve stínu slávy otcovy, s nímž prožíval doby nejvyššího vzepjetí národní energie politické v letech osmačtyřicátých i šedesátých. Radikál doby svatodušní, zajatý legionář studentský, stal se v mužných letech politikem konservativním, nevybočuje nikterak z mezí ušlechtilých zásad svého otce. Skromné, neokázalé působení jeho na sněmu a v zemském výboru nepřineslo mu osobních výhod, za to v době voleb chabrusových, jichž se súčastnil i finančně, doznal velmi značných ztrát. V posledních letech prudkých bojů a zmatků politických starý pán zabýval se již jen pracemi vědeckými, za něž dostalo se mu uznání mnohých vědeckých korporací zahraničních. Po životě, vyplněném ruchem neutuchající činnosti, tělo jeho uloženo v Lobkovicích podle rakve nezapomenutelného otce národa.

— **Domek Svatopluka Čecha** v Obříství měl by zakoupiti okresní výbor na Mělníce. Čech strávil v něm sedm šťastných let. Z nesčetných vyobrazení veřejnosti známé staveníčko mělo by býti zachováno pro památku v nynější podobě, věnováno třeba na zřízení obecní knihovny anebo jinému kulturnímu účelu. Prostředky malé obce nestačí na tuto koupi, ale okresní výbor mohl by v čas postarati se o zabezpečení tohoto místa, kde zesnulý mistr stromy sázel a špýcharek z národopisné výstavy umístil. Jak se dovídáme, jest domek právě na prodej.

— **Čechovu památku** uctilo Nakladat. družstvo Máje důstojnou výzdobou výkladní skříně svého knihkupectví ve Vodičkově ulici. Od černě zastřených stěn odráží se bronzové poprsí mistrovo, dílo Amortovo, kolem něhož mezi palmami, na něž položena kytice petrklíčů, seskupena všechna díla Čechova. — Ctitelé velkého básníka bude uvítáno naše nové vydání zdařilého fotografického snímku: Svatopluk Čech a Jaroslav Vrchlický, kteryžto — dnes zvláště památný — obraz pořídil zručný daguerista dr. J. Brejcha.

Tuto skupinu a Brejchovu podobiznu Čechovu z roku 1906 vydali jsme právě jako vkusné pohlednice.

— **Svatopluk Čech o Calderonovi.** Svatopluk Čech napsal r. 1881 báseň »Calderon« ku 200 leté památce jeho úmrtí a dosáhl za ni zlaté medaille akademie španělské, určené vždy jednomu básníku každého národa.

Tenkrát jsem ještě netušil, že se můj další život úzce spojí s literaturou, ve které jest Pedro Calderon de la Barca přejasnou hvězdou, ale když jsem po desítiletích vnikl v literaturu z doby Calderonovy, seznal jsem teprv, jak mistrně vystihl Sv. Čech několika verší celkový ráz doby, v níž Calderon tvořil. A při tom to dojemné, hluboce tklivé srovnání vlasti naší za oněch dob se šťastným, pyšným Španělskem! Vyčtete z řádek nejen obdiv velkého poety, ale i trpké požalování, že nejedno bídu svalila na přetížená bedra lidu našeho ruka španělská, zvyklá odjinud drtit nešťastné a poražené.

Po letech mi Svatopluk Čech několikráte dopsal jako redaktor Květů a feuilletonu Národních Listů. A v listu ze 16. prosince 1897 píše z Obříství:

»Rád bych Vám dal zaslat korrekturu, ale nebude již asi na to času; za to provedu sám bedlivou korrekturu a doufám, že nezůstane ve španělských názvech žádná chyba; sám jsem se zabýval trochu španělštinou a mám po ruce mluvnici a slovník.«

Myslím, že není příliš fantastickou domněnka, že Sv. Čech, který byl nadmíru bedlív a vzorně svědomit ve všem, co podnikal, prostudoval k básni svojí dílo Calderonovo, aby mohl svůj hold napsati s dobrým svědomím a z vlastního názoru.

Pikhart.

Ročník VI. číslo 23. vydáno dne 28. února 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

SVATOPLUK ČECH V PANTHEONĚ.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

sle, tu jsi mohl míti ty! — řekl jsem si v duchu, co nahlas doktor Semerád pokračoval:

— Zvedl jsem klobouk, připevnil kytici jako trofej ke kolu a děkuje ještě jednou, odjížděl jsem.

— Ale dnes ještě vás uvidím, že? volala za mnou.

— Ovšem, vždyť je čtvrtek, milostpaní.

— Dobrá, tedy na shledanou! slyšel jsem ještě za ohybem cesty její hlas. Doma jsem se jen převlékl, ale chtěje ukázati přece nějak svou pozornost k paní Kráglové, vzal jsem aspoň hrst těchto kvítků a přicházím jimi ozdoben, jako by to byly barvy její v dobách středověkých turnajů . . .

— Jsi dnes nějak v dobré míře — podotkl jsem trochu jízlivěji, než kdy bylo mým obyčejem.

— A proč bych nebyl? pravil doktor Semerád — což není návrat jara dostatečnou k tomu příčinou?

— Dej mi aspoň jeden stonek z těch konvalinek, děl jsem, nevím proč, náhle hlasem škemravým.

— Co tě napadá, pravil Semerád se smíchem, ani za zlaté hodinky a pečené prasátko k němu, jak se říká.

Mohl jsem již z tohoto vtipu posouditi, že Semerád žertuje. Ale já toho nevycítil. Drsná, posud neznámá bolest mi sevřela hrdlo, a já pravil ztlumeně, s celou námahou:

— To mi zítra laskavě vysvětlíš, ano?

V tom vcházeli noví hosté, pan děkan Svoboda, pan Seidl s chotí . . . byl konec intimnějšího rozhovoru.

— Přijdu k tobě, nemáš ráno školu, po deváté, pravil v letu. Výraz jeho tváře byl přísný a vážný.

Víc jsme se toho večera nesetkali. Neobyčejně rozladěn odcházel jsem, nevyčkav ani konce, po desáté hodině do svého pokoje.

* * *

23. března 187*

Nemohl jsem usnouti, nemohl jsem pracovati, byl jsem neobyčejně rozladěn.

A celkem, jaká to hloupost s těmi konvalinkami!

Bláznivý moment jarní nálady, nic víc. — Oklamaná ješitnost, nanejvýš. Já bláhovec jako dítě, ba horší než dítě, si usmyslil, že paní Kráglová trhá tu kytici pro mne, že to vůbec ani jinak býti nemůže. Tato myšlenka během pár vteřin stala se mi utkvělou. A pak, proč jsem utíkal před paní Kráglovou? Kdo nám vysvětlí tyto peripetie naší mozkové činnosti? Ta kytice mohla být docela dobře má, kdybych byl zůstal, kdybych se byl přihlásil se svou, mohli jsme si kytky oba vyměniti a oba být šťastni! Ale ne, já uteku a nechám druhému volné pole. Co měla dělat ubohá paní, když ji ten divoch na kole dohonil? Však kdyby byla, jak jsem se na lícho domýšlel, kytici trhala pro mne, nebyla by mu ji prostě dávala, byla by se dovedla již vytočiti při hbitosti své dialektiky . . .

Ale zde máš jistě patrný důkaz, že na tebe nemyslila vůbec. Nemyslila na tě, poněvadž tě neviděla. Děkuji za takovou lásku. Zrovna jako v obecné průpovídce: sejde s očí, sejde s mysli, nebo srdce neželí, čeho oči nevidí.

A pro takou nicotu, takovou lapalii já urážel dobrého přítele po celý večer! Já byl tak podrážděn, že byl bych s to mu vrhnouti urážku v tvář, s ním se docela rozladiti a znepřáteliti. Cítil jsem že jsem vlastně směšný já. Prozíral jsem, že mne i s odepřením těch několika konvalinek Semerád škádlil. Nebo co mohlo jemu býti, jenž jich měl doma celou kytici, míti od ní o pár větévek více? Či snad právě tak paní Kráglovou miluje, že nechtěl se vzdáti ani toho nejmenšího, co od ní pocházelo?

Snad je ten cit v něm jen dlouho tlumený a spící a dnes náhodou její přívětivostí a roztomilou pozorností, jež mu darováním kytice prokázala, byl tak divně a mocně rozrušen a vybouřen ze svého ztrnulého odpočinku? Má Dr. Semerád opravdu paní Kráglovou rád a zapírá se ustavičně nebo hraje přede mnou, jak dalece to vydrží a dovede, jen komedii, chce mi nasypati písku do očí, voditi mne v bludném kruhu?

Ale právě proto je dobře, že jsem si jej pozval na dnešek. Však já jej přinutím k vyznání.

Chvílemi se mi to celé rozcházelo. Co s tím, řekl jsem si, nač se o tom šířit? Ať si ji miluje Semerád či nemiluje, kdo a co mi zbra-

ňuje nemilovati ji dle svého způsobu taktéž? Řekl přece Goethe: »Co je ti po tom, mám-li tě rád?« Což nejdou často lásky s lidmi po celý jich život a zůstávají věčně utajené, věčně nevyslovené, věčně zamlčené? A nejsou tyto lásky právě ty nejpoetičtější, ty nejkrásnější?

A již jsem sedl a počal psáti Semerádovi. Ale asi tři papíry jsem roztrhl po prvních slovech. S ničím jsem nebyl spokojen. Jen lysická únava celého dne mne konečně vrhla na ložc, kde spal jsem neklidně celou noc.

Teď jej očekávám, blíží se k deváté. Otevřel jsem etažerku, vyňal láhev dalmatského, připravil skleničky a kuřivo a neschopen nějaké četby, chopil jsem se své kytice konvalinek, stojící posud za okny. Díval jsem se dlouho do každého kalíšku a opakoval jsem si; »Pošetilý kvítku, co's to šeptal nerozumného: Utrhni mne, však víš pro koho? Proč jsi mne tak opil a zbláznil, že jsem si na chvíli myslil, že vím něco, neb že jsem se domníval, že opravdu tě musím utrhnouti. Vidíš, mohl jsi prožíti na svém stonku na svahu bříz báječnou jarní noc a ještě krasší dnes jitro a zatím byl's nemilosrdně utržen, odbyt malou těsnou vázou s trochem teplé vody a ještě teď nevíš ani ty ani já, kde se octneš, jaký bude další tvůj osud. Moh si klidně sevříti své stříbrné rtíky a nevtírat se mi s tím svým »Utrhni mne, však víš, máš pro koho«. Byl jsi lhářem, zrovna, jako já sobě byl lhářem, neměl jsem pro koho, a to mne teď bolí. A proto, milá kytičko, zbytečná má jarní illuse, odpykej si ten klam, zhyň, kam bez toho bys došla dřív či později! — A jedním rázem letěly tak touživě trhané konvalinky oknem, padly na zkroucený okap střechy, táhnoucí se od topírny, zachytly se na něm jako kus zdobné krajky, visící dolů svým třepením. V tom zapraskaly schody, zaklepáno bylo na dvéře, a vešel Dr. Semerád.

— Mám v deset komisi v městě, na radnici, pravil udýchán, vidíš, jdu jen na skok, jen k vůli tobě Zdál jsi se mi včera neobyčejně rozčilen?

— Prosím tě, máš-li mne trochu rád, nemluvme o tom, děl jsem měkce. Měl jsem nějakou chvilku slabosti. Opojná síla jara zchvátila mne nějak. Bylo to ode mne, uznávám dnes, velmi dětinské a titěrné . . . proč by ti nemohla dáti paní Kráglová kytici konvalinek? Celý les ti jich mohla dáti, kdyby chtěla. Ale jsi lékař, znáš, jak jest chatrné toto naše ústrojí, jak snadno podléháme takovým přišerným chvílím.

— Což ty jsi rozumný hoch, pravil Dr. Semerád velmi vážně, ty brzy vystřízliviš. Ale vezmi temperament hrubší, méně civilisovaný, co by vše u něho mohla svésti taková nestřežená chvíle? Což rozladiti se s přítelem bylo by to nejmenší, ale jsou případy horší. V takových momentech lítají v hospodách kamenné džbány na hlavy soků, tasí se nože atd. To jsou ty nejoškliveší chvíle, které znám.

Naléval jsem zatím dalmatské do sklenek a naliv, podával jsem příteli.

— Hloupost, nemyslíš snad, abychom se smiřovali. Ničeho se nestalo, k tomu jsme oba příliš moudří. Ale když chceš, píti lze vždycky.

— Víš, já na tě několikrát vyjel nezpůsobně, mrzelo mne to, a prosím tě dnes opravdu za odpuštění.

— Mlč, hlupáčku . . . nechme toho, bránil se doktor.

— Ale, abych ti všecko řekl jako upřímný přítel, proč . . .

— Proč jsem ti nechtěl dáti kousek z těch konvalinek. Viď, to je vlastní Rhodus, kde mám skákati! Inu, myslil jsem si, což se musí vždy každému malému dítěti vyhověti? Bylo v tom kus lekce paedagogické.

— Děkuji ti, ale nemusíš hledati cesty vytáček. Pravím ti to otevřeně, hochu. Nechtěl jsi se vzdáti ani toho nejmenšího, co's dostal od ní, co ona měla v ruce, co ona trhala, proč se shýbala tolikrát a tolikrát, nechtěl jsi se zbaviti toho ani pro přítele a nezbavil bys se toho, poněvadž paní Kráglovou miluješ! Nemám teď já pravdu?

— Vidíš, mohl bych ti udělati poklonu, pravil Dr. Semerád vážně, zapaluje si doutník, říci ti, že jsi dobrý psycholog, ale neudělám to. Nemusil bych ti také odpovídat na tu otázku, a bylo by také dobře. Ale poněvadž mi na tvém dobrém o mně mínění záleží, chci se vysloviti. Posaď se, bude to delší.

Poslechl jsem ho a sedl na pohovku proti němu.

— Nejdřív mi řekni, clara pacta, boni amici, čemu říkáš milovat někoho?

— Nu víš, pravil jsem opět vstávaje — s tímhle začít . . . (Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Píseň.

Nech mě dřímat, slunce zlaté,
nech mne spát,
zklamal jsem se tolikráte,
tolikrát.

Uvěřil jsem ve tvé vzněty,
v svět se zdvih,
a již padal na mé květy
led a sníh.

Jiné buď, zvi v ruch a žití:
»Pojďte pít!«
Oč je líp jen o všem sníti,
o všem snít!

Vesníti se ve svět jiný,
plný krás,
který nezná chladné stíny,
ani mráz.

Kde vše věčné, velké, ryzí,
prosté pout —
ani Smrt tu nemůž přízi
přetrhnout.

Ale jak's to snival dříve,
sníš to dál,
v stínu thuje zádumčivé
vladař, král.

Kolem ticho, ticho svaté,
jež měl's rád —
nech mě dřímat, slunce zlaté,
nech mě spát!

Na Zvěstování Panny Marie.

O starém ruském myslím obyčeji:
Lid Moskvou proudí, plesem tvář mu plane,
a čížky, vrabce, hejly nachytané,
sta zpěvných ptáků z klícek propouštějí.

Ó, jak vše plesá, jásá v jednom reji,
když na sta křídel radostně kol vane,
když holubi jak lístky rozsypané
se bílých růží modrým vzduchem chvějí!

Ó, velká Rusi, ptáky propouštíš,
však co už pěvcům vzala's den jich světlý,
by nezřeli ho nikdy, nikdy již!

A co je po tvém starém, krásném mravu,
když děti tvoje, k svobodě jež vzlétly,
dál v žalářích si rozbíjejí hlavu!

Kohout v městě.

Jak v dřímotách jsem posavad
dlel v loži domova,
zpěv kohouta v sluch dnes mi pad
jak trubka kovová.

Ó, dík ti, jitra herolde,
ó vřelý tobě dík,
že slyším prostřed města zde
zas jedenkrát tvůj křik!

Já slyším tě a ve snu zřím
kříž u cesty a les,
zalitou světlem slunečním
v topolech skrytou ves.

A potok, jenž jde olšemi,
jak táh by stříbro šnek,
a v modré výši nad zemí
shon čilých vlaštovek.

Dvůr ve snách zřím a dívčici,
džber v ruce, jiti v spěch,
šat podkasaný, na líci
i lýtkách slunce žeh.

A košiláčky před domy
a louky, jas a klid —
a tolik líto, líto mi
je oči otevřít . . .

Píseň.

Až nebudu tu, dítě,
a spáti budu tich,
jen otevři — aspoň někdy —
si jednu z mojich knih.

Tu, již jsem v snách či onu,
již krví svou jsem psal,
já budu navždy ztichlý
z ní mluvit k tobě dál.

A s tebou rozprávěti,
jak strom když šelestí,
tě učit v slunci hřát se
i snášet bolesti.

A snad že, až ti všeptám
své hoře někdejší,
tvůj smutek rozplyne se,
tvá bolest zkonejší.

Snad že se zdát ti bude
tou noci dumavou,
že skláním v požehnání
se zas ti nad hlavou.

Však nic-li nevezmeš si
z mých citů, snů a rad,
jen aspoň to tam vyčti,
jak jsem tě míval rád.

KAREL LEGER:

Terezín.

(Dokončení.)

ozhodnut vyňal bankovku a složenou položil na stůl. »Olgo,« — řekl — »chtěl bych tě vidět« — zakoktal se — »chtěl bych tě vidět — víš, jsem malíř, umělec — snad rozumíš — jsi krásně rostlá, máš tak jemně tvořené hrdlo, i rámě i ruce —« zase cítil nešťastný Vojta, že mu krev vstupuje do tváří a pálí. »Jsi krásná jako Venuše, chtěl bych vidět tvé tělo mladé, štíhlé — nic více.« Bože, jak hloupě tohle řekl! Ještě dodal: » Nehněvej se!«

S úžasem zadívala se na koktajícího mladíka zmateného a zardívajícího se. Pohled její smekl se na stůl k bankovce a zase vzletl k němu s nedůvěrou, ale chtivě a nedočkavě. »Opravdu?« tázaly se oči a znovu vrátily se ke složené bankovce. Chvějícími se prsty rozpínala knoflíčky pod hrdlem. Vojta pozoroval ony prsty a chvěl se sám. Najednou uslyšel zavzlyknutí, slza padla na bílý kabátek. »Proč pláčeš?« ptal se a: »Komedie!« pomyslil si. —

»Vy žertujete!« pravila. »Vy mi tuto bankovku nedáte. Tolik peněz!«

»Je tvoje!« odpověděl mrzutě. Vrhla se po penízi a sežmolíc papírek v hrsti uschovala jej do stolku.

»Pro koho tak lakotíš? pro Stehlíka?« ušklíbl se Vojta podrážděn.

»Ano, pro Stehlíka — vím, že tak se jmenuje, třeba zapíral. Je tak zlý, kdybyste věděl! stále žádá víc a víc a vyhrožuje.«

»Co ti po něm? co tě k němu poutá, bláhová?«

Trhala tkaničkou u košile, kterou nemohla rozvázat a obnažujíc bílá ramena, děla tiše: »Mám ho ráda — k smrti mám ho ráda, věřte mi!«

Vojta se zasmál, šeredně se zasmál. Bylo to bizární vyznání — v této chvíli.

»Já vím, nevěříte, protože — ale mám ho ráda!« opakovala tiše, »k smrti ráda.«

»Vždyť za dva dni odjíždí náš pluk, Stehlík odejde a nikdy více ho neuvidíš!«

»Já vím — a umru!« zašeptala. Byla bleda, zuby rozpínajíc nepodajný uzel.

»Vrhnu se pod kola vlaku!« pravila rozhodně. »Viděla jsem to — jednou. V Litoměřicích za nádražím známá moje — byly jsme tehdy spolu v kavárně — tak skočila pod rychlík. Byla jsem tam, když sbírali její údy, vlasy měla dlouhé, zlaté a ty se omotaly na kole lokomotivy. Ptala jsem se jí, když odcházela z domova, kam jdeš? a ona řekla: „Přijď za mnou! co tady na světě?“ a šla.«

Přetrhla tkanici, košilka spadla. Olga stála bílá v plném světle, trochu hlavu schýlila hledic k zemi. A mladá ňadra se zvedala a klesala.

Jakoby chlad zavál z té bílé krásy, Vojta se otřásl. Viděl lokomotivu, koleje dráhy —

»Oblíkni se!« vykřikl.

V úžase naň pohleděla. »Jak?« řekla — »a bankovku — bankovku chcete zpět?«

Zuřivý vztek zalomcoval Vojtou. »Víš-li, že je Stehlík padouch?« vykřikl.

»Mám ho ráda!« opakovala.

Obrátil se ke dveřím, — byly zavřeny. Zabušil a Stehlík otevřel klíčem. Vital Vojtu s drzým úšklebkem. Vojta přešel kolem něho zamračen — najednou se zastavil a plivl naň. Slina dopadla na rukáv modrého kabátu. Stehlík zprvu udiven vyvalil oči, ale pochopiv setřel slinu. »Eh!« zachechtal se. »Komu patřila ta slina? mně, či tomu kabátu? Myslím, že kabátu, kamaráde Vojto. Jsme bezděčnými atomy davu, já i ty — v jedné atmosféře — i Marek i Křepela, všichni. I Křepela tu byl — mravokárce! A Marek sedí u tlusté Tekly. Doma má nevěstu, denně jí píše a zde — sedí, zde se nemusí stydět, rozumíš, kamaráde? Zde není Markem, jedináčkem své maminky, salonním rytířem své něžné princezny, — zde se nemusí stydět a proto se nestydí Marek houpat Teklu na kolenou a líbat ji — je bezejmenným atomem v davu, stejně modrý a ošumělý jako druzí. Za dva dni se vrátí mezi lidi, omyje špínu a bude zase hodným synáčkem, pozorným a roztomilým ženichem. A proto plivej, kamaráde, slina padne jenom na kabát. Rozuměl jsi?« A Stehlík se ušklíbl tak nelidsky, že Vojta odporem se otřásl. »Padouchu!« zahučel a plivl mu mezi oči.

Stehlík vztekle skočil po něm zbrunátnělý a skřípaje zuby. Vytasil bajonet, ocel zasvištěla, zaleskl se hrot na Vojtových prsou. Ale najednou Stehlík se vzpamatoval — opět mrazivě jízlivý úsměšek zahrál mu na sevřených rtech. Zarazil bodák zpět do pochvy, otřel šátkem slinu s obličeje a zlýma žlutě světlékajícíma očima pohlednuv na Vojtu zasyčel: »Blázne!« Obrátil se a odešel. —

Za dva dni pluk z Terezína odjížděl. Ve známých vagonech, kde na rychlo zrobena sedadla a kde všechno ještě páchlo desinfekcí, vojáci vesele hovořili a pokřikovali. Těšili se na domov, na chvíli, až shodí modré bluzy.

Chýlilo se k večeru, slunce v červáncích stálo nad západem, celá krajina svítila v zářivě světla. Ve vozech hovor tichl, jenom kola v rytmu duněla. Vlak jel po vysokém břehu kdesi nad řekou. Daleko vidět bylo po širém úrodném kraji spanilém s vrcholky modrých hor na severu, s kopulí starého Řipu. Vojáčkové mimovolně zadívali se, oněměli. Jásající krása prozářených dálek mluvila srozumitelně Čechům i Němcům.

A patrně cosi se dělo v duších diváků, cosi se budilo. Tam kde seděli Němci (byla jich u pluku z mužstva asi třetina), najednou beze všeho vyzvání, beze všeho znamení zazněla chraptivými, nevyškolenými hlasy píseň: »Wacht am Rhein«, vstříc velebné kráse ozářeného kraje. Ale v týž okamžik z druhé strany za odpověď znělo: »Hej Slované!« Německá píseň udolána zahlušena většinou umlkla, jen oči Němcům plály zlobou. I sloka české hymny dozněla. Ticho.

Vídeňák Pik, který začal zpívat německou píseň, ale pak ihned utichl, zasmál se hlasitě a zakokrhal. Nikdo se nesmál s ním.

»Dav se začíná rozpadávat ve své složky,« pravil Křepela malíři. »Za chvíli svlékneme kůži, kterou jsme na tři neděle oblékli, nikdo v nás nepozná zvířata, budeme zase slušnými lidmi, mravnými, počestnými, dbalými své cti a povinnosti.« Přimhouřil oči, viděl už sám sebe jak sedí v útulné plzeňské pivnici doma, picolo klaní se a říká mu »pane doktore!«

»Jest-li pak si vzpomeneš, Stehlíku, někdy na Olgu?«

Stehlík seděl odvrácen, mávl rukou »Eh!« Pokrčil rameny.

»Sprostá holka!« zasyčel Pik.

»Já nezapomenu,« řekl tiše zamyšlený malíř. »Neviděl jsem tak rozkošné linie bílého těla —« Zasmáli se dětinovi.

»A kde je professor?« vzpoměl najednou Křepela. »Professor Milan?«

»Dnes, když jsme měli odjíždět, konečně uznali, že je nemocen. Zůstal v Terezíně, odvedli jej do vojenské nemocnice.«

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

»To jste neměl dělat,« řekl Vaculík sklíčeně.

»Nejsem snad dost dobrým řečníkem?«, ptal se uraženě.

»Nikoliv, nerozumíme si. Ona se pro vás nehodí. Věřím vám, že jste to udělal, abyste se Jany ujmul, ale věřte mi, že nebudu z toho činit žádných závazků. Důstojníci odjedou a na děvče ani nevzpomenou. Rozmyslete si to, dá se vše ještě urovnat.«

»Už je rozmyšleno. Ostatně ví o tom také doktor Skřivan a přítelkyně Janiny, které to dozajista roznesly. Jsem své cti a cti Janině povinen setrvat na svém slově. Tady není vhodné místo, abychom o tom dále rozmlouvali. Večer povíme si více. Nehněváte se tedy na mne?«

»Ne, nehněvám, ačkoliv mám velkou starost. Nemělo se to stát, opravdu nemělo.«

A potřásaje hlavou, přijal podávanou ruku poručíkovu a vracel se mezi hudebníky. Bohdan upokojen, že ho nemůže nic překvapit, záhy střediskem žertů a neličené zábavy. Jakoby považovali Janu za příliš vážnou a v úloze nevěsty nedotknutelnou, škádlili Lidušku a pouze občas obraceli se s nějakou otázkou k její sestře. Seděla vedle Bohdana

NA RAMPĚ MUSEJNÍ V DEN PŘED POHŘBEM SVATOPLUKA ČECHA.

vracel se k svým známým. Jana tančila právě s rytmistrem a nadporučík, stíraje si pot, všecek nadšený chválil, jak krásně Jana tančí.

»Připadá mi jako lesní víla,« horoval. »Jak krásnou má pleť! A jaké oči! Zasměje-li se, jakoby závrať člověka pojímala. Vy šťastný, že jste onemocněl! Našel jste květ, který by býval jinak na samotě uvadl nebo padl do rukou, které by byly nedovedly ocenit, co dostaly.«

Bohdan usmívaje se poslouchal jeho lichotivá slova a když se Jana s rytmistrem vracela, žhavým pohledem ji vítal. Usmála se naň důvěrně a přimhouřila oči. Celá její tvář i hrdlo rozhořely se tancem a ladné její tělo chvělo se rozkoší tance, jejž náruživě milovala. S úsměvem přijala rámě poručíkovo, aby všem vyhověla a potom v průvodu pánů šla opodál, aby přijala občerstvení. Liduška se ostýchavě přikradla, chtíc být účastna vavřínů, které dnes sestra klidila. Důstojníci ji přijali s pozornou zdvořilostí a ona se stala s tváří vyjasněnou. Její pohled se prohloubil a její rysy ztratily dětsky rozmarný nádech, který se Bohdanovi druhdy tolik líbil. Díval se nyní na ni všecek zaujat kouzlem, jež ho očarovalo ve chvíli, kdy se stal před světem jejím snoubencem. Cítil, že učinil důležitý krok, který mu má přinést hodně mnoho blaha, který však mu přinese ještě hojně bojů. Nechtěl vzpomínat toho nepříjemného, čemu vyhnouti se nebude moci a násilím zatlačoval vzpomínku na rodiče, když v jednu chvili jako na vzdor se mu do hlavy drala. Dnes chce a musí být šťasten, povídal si s náruživým odhodláním a vzav ruku Janinu, pevně ji stiskl. Podívala se naň překvapeně a usmála se, jakoby ho těšila a uklidňovala.

Zábava trvala do večera. Důstojníci byli velmi veselí a litovali, že Kraňov leží na opáčné straně jejich pobytu. Kdyby to nebylo tak příliš daleko a ráno je nevolala nezbytná úřední povinnost, dozajista by jeli na večeři do Kraňova, aby strávili ještě několik hodin ve společnosti tolik milé. Když hudebníci

skládali nástroje, dal rytmistr zapřahnout a srdečně se s Bohdanem rozloučiv, znovu Janu ujišťoval, že bude s potěšením vzpomínat na své s ní setkání. Byla už pokojná a s rozkošným sebevědomím mladé dámy vstupující do veřejného života, děkovala za lichotivé poklony a Bohdan měl v duchu radost, jak uhlazeně a mile si počínala. Potom také oni nastoupili zpáteční cestu.

Doktor Skřivan, jenž nevěděl jak se ze společnosti vzdálit a pro kterého bylo několik těch hodin pravou mukou, připojil se rychle k Lidušce a chvátal s ní napřed, aby se vyhnul důvěrnějšímu hovoru s Bohdanem a Janou. Přemáhal se dlouho a nikdo netušil, jak bolestně je jeho srdce sevřeno a jaký malomocný stesk obejmul jeho duši. To co v duši jeho v skrytu rostlo a kvetlo, bylo udušeno dřív, než ucítil vůni květu, než mohl zahřát své nitro na výsluní slastného blaha. Poznali by to na něm, kdyby šel s nimi sám a on nechtěl, aby byl někdo svědkem jeho duševního utrpení. Jakoby Liduška svou naivní veselostí také jeho upoutala, rozhovořil se s ní a chvatně s ní spěchal tmícím se lesem.

»Skřivan tě také miloval,« řekl Bohdan, kráčeje s Janou, jež se naň zavěsila a k němu se přitulila. »Lituji ho, že je nešťasten, ačkoliv to jinak nemohlo skončit. Tušil jsem hned prvé dny, že jsi mi učarovala a žárlil jsem na Skřivana, poněvadž jsem tě podezříval, že jsi mu nakloněna. Musíme cítit jeho bolest a být k němu pozorní, aby tolik netrpěl.«

»Ubohý Skřivan, nenapadlo mi nikdy, nač myslí,« politovala ho Jana z upřímného srdce. »Mám ho ráda, že je tolik tichý a že tolik ve světě zkusil. Snad jsi sám pozoroval, že míval někdy nouzi, kterou pečlivě skrýval.«

»Proto jsem ho také nutil, aby poněkud Šnábla následoval. Jaká pomoc! Nikdy není člověk sobečtější než v lásce. Musí se učit zvykat myšlence, že jsi pro něho nekvetla a že nezbývá leč zapomínat. Časem také zapomene.«

»Ty bys také zapomněl?,« ptala se důvěrně.

»Nevím, jak ti odpovědět,« řekl vážně. »Nerad bych plýtval zbytečnými slovy a přestřeloval. Docela zapomenout nikdy bych nemohl. Vždycky by mi v hlavě tkvěla tvá představa. Snad kdybych na dlouhá léta byl od tebe odloučen, kdybych věděl, že mezi námi stojí nepřekročitelná hráz, snad by se má bolest časem také zajizvila a zůstala by pouze teskná touha. Nemluvme však o takových dohadech. Žijme skutečnosti a nekalme si mysl obavami. Život jde neúprosně a člověk bezděky nachází se ve vleku okolností, které nemůže předvídat. Vždyť také ty, kdyby jinak nemohlo být, zapomínala bys, až bys zapomněla.«

»Myslíš?,« řekla jako ze sna. »Mně se zdá, že nelze na toho, koho milujeme, zapomenout, že byť bychom si přáli vracela by se vzpomínka a neodbytně by žádala za vpuštění. Máš pravdu, darmo si kalíme čisté naše myšlenky. Teď musíš také mluvit s tatínkem. Bojím se toho a byla bych ráda, aby bylo k tomu nedošlo. Když jsi se tolik k vůli mně rozčílil a zasnoubení prohlásil, nezbývá než také tatínkovi to svěřit. Bojím se, že bude klást překážky.«

»Už jsem s ním hovořil a myslím, že to nebude tak zlé,« zasmál se vesele.

»Opravdu? A kdy jsi mu to řekl?«

»Když jsi tančila s rytmistrem. Obával jsem se, aby mu to někdo jiný nedonesl a proto jsem ho raději připravil sám. Hovořil sice také o obavách, ale myslím, že byl více překvapen, než aby pomýšlel bránit nám.«

»Bránit nám nebude, má mě příliš rád a nejen mě, všechny nás má upřímně rád. Ale bát se bude, aby nás nic zlého nepotkalo Já se taky bojím, nemohu ti ani říci, jaká úzkost mě někdy sevře, vzpomenu-li si, že se snad nehodím být tvou ženou.«

»Ty malá pošetilko! Vidělas, jak byli důstojníci tebou okouzleni? Však ty dobře víš, že jsi roztomilé stvoření, které se musí každému líbit. Je v tom trochu ženské marnivosti, chceš slyšet stále ujištění, že se také mně opravdu líbíš.«

»A je to něco ošklivého?«, ptala se s šibalským úsměvem.

»Chceš-li se pouze mně líbit, nic ošklivého to není, je to tvé právo a budu tě mít za to ještě více rád.«

»Tak jsem spokojena,« řekla blaženě. »Kéž bys mohl zůstat u nás ještě hodně dlouho! Jak bychom radostně nyní chodili po lesích, co bychom si toho napovídali! Škoda!«

»Nestýskej si, musíme něco přetrpět a tím vzácnějším nám potom bude nerušený náš styk. Skřivan s Liduškou téměř utíkají. Musíme na ně zavolat, abychom městečkem šli společně.« A zahouknuv, donutil uprchlíky, aby se zastavili. »Jděte volněji, příliš nám utíkáte,« volal na ně. (Pokračování.)

Pohřeb Svatopluka Čecha. Tedy nad naším nezapomenutelným druhem, přítelem a jasným vzorem zavřel se v neděli dne 1. března t. r. studený hrob. Země česká, kterou Svatopluk Čech tolik miloval a pro kterou tolik trpěl, ta ubohá matka široce rozevřela náruč a navždy skryla na svém srdci velikého syna. Z toho objetí již nic ho nevzbudí, žádné sebe hlasitější volání, žádné opozděné velebení a sláva — žádný pláč a slzy. Jedna z dvou největších hvězd českého slovesného umění zhasla na věky a již nikdy nezaplane novými paprsky.

Řekněme upřímně, tam nahoře v slavnostním pantheonu musejním jsme byli zmateni. Verš Čechův, abychom nevěřili nikomu ve světě širém, provázel nás až tam, a když jsme v množství přítomných vynikajících osobností pozorovali, jak někteří blahosklonně se usmívají a baví, zatím co jiným lítostí se trhala srdce, bylo nám skorem až hořko. Zdálo se nám, že mnoho těch předních našich lidí přišlo tam spíše k vůli sobě, ukázat se, než aby ještě v poslední hodině zatruchlilo nad naším drahým člověkem, dokud ho neskryje země.

A bylo nám v té chvíli Svatopluka Čecha hrozně, až k pláči hrozně líto, ani nedovedeme dobře vyjmenovati směsice příčin té lítosti. Snad pro jeho tichý, uzavřený, tak krásně skromný a při tom zase tak ušlechtile hrdý život, snad pro tušené smutky, které v sobě skrýval, snad pro tu nemoc heroicky zatajovanou a pro dojemnou smrt, anebo snad také pro tu umělou slávu, tak odlišnou ode všeho, v čem se značil Čechův světlý charakter, buď to cokoli ještě jiného — ano, bylo nám hořko a byli jsme zmateni. A s tou hořkostí a nedůvěrou hnuli jsme se za pohřebním vozem, a ani pohled na vlající černé prapory a na smuteční plameny, ani pohled na ohromnou řeku lidí, tvořících přední průvod, a na ty tísnící se spousty diváků, pohled, který přítomného německého spisovatele Siegfrieda Wagnera unesl k výroku, že v Německu tak se nepochovávají ani králové, nepotlačil naši nedůvěry a zmatku.

A když v tom okamžiku slunce zlatem svých paprsků přispěchalo zvýšit nádheru průvodu, pomyslili jsme si, jak mnohem vznešeněji vyjímal by se Čechův pohřeb tam někde venku ve volné přírodě pod tím zlatým sluncem, kdy by v průvodu šli jenom jeho opravdoví přátelé a ctitelé a kdy by nad rakví zpívali první skřivani. Ale tu dole pod rampou musejní již se hnuly oba moci zadržované, živé břehy. Tam vlastně byl odsouzen čekati a jen se dívati ten lid, kterému Svatopluk Čech podával nejvroucnější práce svého zázračného pera. Tam nebylo strojenosti a frází, tam bylo viděti hlubokou upřímnost, smutný úžas, dychtivou touhu a slzy. Ty nesčetné tisíce, ten vlastní národ český nechtěl býti jenom divákem, ten toužil svého velikého člověka vyprovodit. Hráze na obou stranách se protrhly a lavina zachvátila hosty, pronikla řadami hodnostářů a zaujala až po boku bratří a sester Čechových své místo.

A od té chvíle burácel příval po celou cestu až na památný Vyšehrad k Čechovu hrobu. Studenta a dělníka, ženu, starce i dítě strhla bezděčná myšlenka, že je to jeho povinností, že musí jíti za tím černým, jako nad vlnami se zmítajícím vozem.

Takový byl pohřeb velikého českého spisovatele a básníka. A vidouce to, pociťovali jsme, jak mizí naše nedůvěra, zmatek a hořkost. Duše lidu se probudila a nikdo neumlčel slova, které promluvila v těch dvou hodinách minulého nedělního odpoledne. Byla to největší odměna Svatopluku Čechovi za všechnu těžkou práci jeho života. Přišla až po smrti jeho, ale veliký spisovatel nedočkává se zaslouženého ocenění a slávy.

A měli jsme mohutný, přesvědčivý dojem, že smíme se Svatoplukem Čechem věřiti v lepší českou budoucnost. Je dosud mnoho vroucnosti a upřímnosti v našem lidu, je dosud hojně těch, kteří nedají v sobě uhasnouti nadšení pro dobrou naši věc a lásce pro českou knihu. Nahoře na Vyšehradě, když s pohřebního vozu snímali rakev s tělem Čechovým, účastníci pohřbu snažili se s ní zachraniti si na památku kvítek nebo větvičku. Za hranou černé kovové rakve uvázly při tom ještě poslední čtyři břečtanové listy. A malá ruka mladičká intelligentního obličeje vztáhla se po nich a sevřela je v dlani jako drahou relikvii. Viděli jsme pak na zpáteční cestě několikráte tu ruku, jak se zvedá k očím a rozevírá se, aby opět viděly čtyři břečtanové listy, a jak ty oči byly vlhké v bledém obličeji.

Nikoli, dosud neuhaslo v naší mládeži opravdové, krásné nadšení a láska k české knize. Ty čtyři břečtanové listy s rakve Svatopluka Čecha ji věstí lepší budoucnost, ty čtyři lupeny jakoby byly ozvou nové generace. Pak z ní opět vyjdou noví velicí spisovatelé a básníci, na které po Svatopluku Čechovi a Jaroslavu Vrchlickém tak dlouho marně čekáme. *J. D. K.*

* **Z pohřbu Svatopluka Čecha** přinášíme několik zdařilých fotografických snímků, jež zůstanou trvalou vzpomínkou na památnou smuteční slavnost, které súčastnili se nespočítatelní zástupové. Toho dne, kdy tolik lidstva přispěchalo, aby básníkovi vzdalo poslední poctu, mimoděk vzpomněli jsme si na slova Čechova, jež pronesl, když zavadilo se v hovoru o jubilejní oslavy. »A myslíte, že to bude někoho zajímat?«, řekl tenkrát Svatopluk Čech, sejmav ruce a podívav se na nás krásným, udiveným okem. A hle, zemřel a hluboké, bolestné pohnutí zalomcovalo každou českou duší,

a když poslední cestu královskou Prahou nastoupil, na ulicích se plakalo, a mrtvý básník putoval špalírem, jehož v takové imposantnosti za svého života nikdy nespatřil!

— Svatopluk Čech v Praze poslední leta zřídka se objevoval, a není asi mnoho lidí, kteří ho tu spatřili. Snad chodil po ulicích jen zapadlých, odlehlých, aby s nikým známým se nepotkal. Zastřeny jsou nám tyto jeho tajené cesty Prahou, na něž se někdy, jak vím, sám, nebo v průvodu sestry Zděnky, i v nedávné době ještě vydával. Do společnosti nechodil rád vůbec nikdy, vždyť i za své mladosti úzkostlivě se veřejnosti vyhýbal a před ní prchával; za svého naprostého poustevničení v Obříství a pak v Troji tím méně záliby měl v lidech, i přátelům důvěrným druhdy se vyhýbal, jak známo. Z toho důvodu asi také do divadla nechodil.

Ale jednou jsem Svatopluka Čecha v Národním přece viděl. Když tu byli Rusové. To nedovedl odolati a přemohl, jistě po velkém boji duševním, samotářskou svou nechuť, aby poznal jejich rázovitou hru, jež se nám všem tak hluboce v paměť vryla. O prvním pohostinském večeru moskevských herců, na Caru Feodoru, seděl na druhém balkoně, v pozadí, patrně proto, aby se vyhnul zvědavým zrakům a nikým nebyl postižen. Byl-li na druhých představeních též, nevím. Zajímavo jest však jistě, že rušti hosté právě měli tolik přitažlivosti, že jim ani takový samotář, jakým byl Svatopluk Čech, neodolal a jimi vylákán byl ze své reservy. *Zr.*

— Pro pana Čecha . . .! V listopadu roku 1904 přišel do Nakladatelského družstva Máje — závod náš byl tehdy ve Štěpánské ulici — starší pán milého, prostého vzezření. Neznámý přistoupil k pokladně, položil na desku složené papírky a řekl: »Kupony, pro pana Čecha!« V krámě bylo na pilno, a mladí pomocníci a pomocnice měli plné ruce práce. U pokladny seděla dívčina, která se o nic jiného nestarala, než aby korektně dostála své povinnosti. Vzala kupony do ruky, sáhla do pokladny, vyplatila příslušný obnos a opakovala po neznámém: »prosím — zde jsou peníze — pro pana Čecha, že ano?«

Vlídný, milý pán pokývl hlavou a poručel se. Nikdo neměl tušení, kdo se toho dne objevil před pokladnou Nakladatelského družstva. Asi za týden na to otevírá dvéře redaktor Máje Fr. Herites — ustupuje stranou a dávaje hostu přednost, praví: »Prosím . . . prosím . . .«

Dívčina, sedíci u pokladny, podívá se na neznámého pána, pozastaví se nad úctou, kterou pan redaktor hostu prokazuje, a poznamená ke svým sousedům: »To je přece ten pán, co tu nedávno byl s těmi kupony pro pana Čecha, kdo to asi je?«

Asi za deset minut doprovází Herites neznámého ke dveřím, srdečně se s ním loučí, vyprovází ho až na ulici, a když se vrací, prohodí

»Víte-li pak, kdo to kolem vás právě šel? Byl to Svatopluk Čech.«

»Pro pana Čecha«, zvolá jako u vytržení dívčina — »on to byl sám pan Svatopluk Čech!«

— Svatopluk Čech v Rovensku. Čtenáři spisů nesmrtelného zemřelého vědí, jak ve svých »Pestrých cestách po Čechách« nadšeně rozepěl se o krásách kraje, ne nepřípadně zvaného »českým rájem«, jak výmluvné sloky věnoval půvabnému Humprechtu, zadumané Kosti, památce Máchově na Valdštýně, posupným Troskám. Nyní odhalila se rouška i s »Maloměstské idylly«. Rovenska týká se ten roztomilý obrázek starosvětský. V polovici února 1891 najal si tu Sv. Čech u otce Holana (šenkýř v jmenované básni) »U koruny« letní byt a prožil tu od května do srpna se svým věrným Brokem, jejž naši čtenáři také znají z premie Máje. Rád tu před domem na zídce sedával, všední život náměstíčka pozoruje, ale ještě raději potuloval se krásným okolím. Vycházel ke Troskám a Hrubé Skále, ba i k Vyskři, Kosti, Sobotce. Často ani s večerem se nevracel, přenocuje po vesničkách. Nejvíce všímal se chaloupek chatrných a dětí. »Bída chudých otevírá srdce, žel! zavřenu nechává dlaň. Čech nad lidskou bídou srdce měl sevřené a otevíral ruku« — poznamenává kronikář tohoto pobytu Čechova. Tak jednou někde u Hrubé Skály spatřil před chalupou děti koulet se v trávě. Táta byl na práci, matka s dvojčaty ležela na chudém loži, na jiném děvče těžce nemocné. Čech vzal hned s sebou do Rovenska hocha, nakoupil potřeb u kupce a s pozdravem po hochovi tatínkovi a mamince poslal. Od té doby docházel tam častěji. Jednoho dne našel postýlku děvčete prázdnou. Dovedli ho na půdu, kde leželo na prkně na zemi, vykoupeno z bídy. Čech poklekl k děvčátku, aby se s ním rozžehnal.

Takových pěkných vzpomínek na celou kytičku Sv. Čecha uvil F. Kalfus v almanachu Od kolébky Riegrovy. Čech září z nich jako dobrý člověk, srdce ryzí, plné soucitu a lásky; ale i literární historik může si z těch momentek vybrati mnohé zrnko na doklad k způsobu básnické tvorby mistrovy. Upozorňujeme na krásnou stať, kterouž autor, ač praví o sobě, že není literát, tak pěkně napsal »z lásky k svému kraji, jenž Riegra zrodil, ustlal Markovi a hostil Čecha.« Almanach sám vydán nákladem družstva pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově a ve prospěch její. Redaktor, dr. J. V. Šimák, naznačuje v doslovu, že původní rozvrh díla myšlen byl ve větším rámci, že mělo býti vlastivědou celého kraje, opravdovou Riegrovou podkozákovskou čítankou. Plán ztroskotal, materiál z rodáků kraje dodali hlavně jen belletristé, vědci zůstali, jak tomu u nás bývá, bohužel příliš často, v nedostupném nimbu svých pracoven, odkud tak těžko práci pro lidovou potřebu dobývati. Ale i tak sešly se dobré příspěvky. Dr. Karel Mattuš v článku »František Ladislav Rieger« oživil několik výroků Riegrových, jež by si každý našinec dobře měl v paměť vštípiti, svěží hrst vzpomínek

POHŘEB SVATOPLUKA ČECHA.

Počátek průvodu. Sokolské prapory. Věnce.

podal dr. Jos. Pekař, z belletristů zvláště jmenuji Antala Staška za črtu »Ubohý člověk«, básně Kamínského, Suchého, Geisslovy, Mackovu whitmanowskou »Hymnu mé vlasti«, podkrkonošský obrázek Klazarův »Eva«. Odporučujeme vřele publikaci ušlechtilých cílů. —*e*—

-- **Po stopách pseudonymů Svatopluka Čecha.** Rozhovořili jsme se jednou o Čechových pseudonymech a poznamenali jsme, že by bylo zajímavo sestaviti jejich seznam. »To by dalo mně samotnému mnoho práce,« odpověděl tenkrát Svatopluk Čech, — »a nevím, zda bych to svedl. Podepisoval jsem své práce různými jmény, někdy pouhou písmenou, někdy vyšly anonymně. Tu a tam jsem naznačil ve svých spisech svůj pseudonym — ale to je jenom nepatrná jejich část. Bylo by třeba projíti ročníky časopisů z těch dob, do kterých jsem psával. Byly toho různé příčiny, proč mně záleželo na tom, aby zůstalo utajeno, co jsem napsal a vytiskl. První byla asi ta, že jsem byl účasten na redakci časopisů, a tu se mně nezdálo vhodným, aby se vědělo, že jsem psal to a brzy na to něco jiného. Pseudonymem jsem označoval hlavně svou prósu. Psal jsem v té době také básně a těm jsem přikládal větší váhu nežli své próse. Často a často byl jsem nucen psáti proto, poněvadž nebylo rukopisů od jiných autorů. K těmto pracím míval jsem nejmenši důvěru, a označil-li jsem je nějakým podpisem, činil jsem tak proto, že se na to poukazovalo — — že to podivně působí, není-li literární příspěvek označen jménem nebo aspoň pseudonymem.«

Připomínáme tuto kapitolku z dob Čechova jubilea jako vzácný úkaz — je to po naši paměti jediný projev básníkův toho druhu. Má však také ještě jiný význam — bude skutečně záhodno, jíti po stopách Čechových pseudonymů, aby nezůstala ani jediná práce jeho v zajetí nějaké značky — —

-- **Minulého čísla Máje**, věnovaného památce Čechově, vydati jsme musili čtyři náklady. Nyní tiskneme páté vydání.

-- **Valná hromada Nakladatelského družstva Máje** konala se v sobotu dne 29. února t. r. o šesté hodině večerní v místnostech pražské Obchodní a živnostenské komory. Súčastnili se jí 24 členové se 110 podíly vlastními a 132 podíly zastoupenými, na něž připadlo 69 hlasů, úhrnem tedy se 179 hlasy. Předseda Václav Štech, zahajuje valnou hromadu, promluvil o veliké, přebolestné ztrátě, kterou česká literatura, celý český národ utrpěl úmrtím básníka Svatopluka Čecha. Přítomní povstávají, a předseda pokračuje: »Zesnulý byl členem našeho družstva, a my dnes s tesknosti připomínáme si velký a živý zájem, jejž několikráte Svatopluk Čech projevil, když hovořívali jsme s ním o svých tužbách, o svých plánech a o svých starostech. Nezapomenutelnou vzpomínkou zůstane v dějinách našeho družstva návštěva redakce Máje v Obříství, kdy poprvé objevila se v milém zátiši básníkově četná družina spisovatelů, vedená Jaroslavem Vrchlickým. Jednou navštívil nás také Svatopluk Čech v nakladatelství, kde jsme mu vylíčili rozvoj našeho podniku. Přál nám ze srdce mnoho zdaru. Budeme vždycky vděčně vzpomínati ušlechtilého tohoto zájmu velkého, slavného našeho básníka.«

Předseda vzpomněl dále úmrtí dvou našich podílníků, milého zlatého přítele básníka Aloise Škampy a spisovatele MUDra Polykarpa Starého. Škampa býval horlivým členem našeho výboru, Starý jen z povzdálí, ale vřelým srdcem sledoval naše dílo. Byl z prvních, jenž přistoupil za člena družstva. Předseda vzpomíná dále zesnulé slečny Terezy Uyssové, jež ke všemu, co s literaturou souviselo, lnula celým svým zaníceným srdcem. Zesnula před vánočními svátky r. 1906 a nechala spisovatelům pod stromečkem pěkného Ježiška.

Předseda na to podává obraz činnosti za minulý správní rok. Veliké úkoly, které družstvo podniká a jež jsou v utěšeném vývinu, vyžadují, aby podnik rozmnožil svůj provozovací kapitál. Valná hromada, vyslechnuvši vývody předsedovy, splnomocňuje správní výbor, aby postaral se o rozmnožení kapitálu tím způsobem, že umístí ještě 150 podílů po 200 korunách.

Když pak místo p. JUDra Josefa Štolby, jenž byl před valnou hromadou telegraficky odvolán z Prahy, přednesl zprávu revisorů velkoobchodník p. Heřman Vopálka, byly všechny zprávy a návrhy správního výboru schváleny jednohlasně. Členům se vyplatí 4 proc. dividendy. Jednohlasně zvoleni doplňovací volbou do správního výboru: Dr. Jaromír Borecký, J. D. Konrád a Jaroslav Vrchlický, za náhradníka Dr. Bořivoj Prusík a za revisory účtů Josef Kuchař, Dr. Josef Štolba a Heřman Vopálka. Před závěrkou valné hromady přihlásil se ke slovu spisovatel školní rada p. Bauše, jenž za živého souhlasu přítomných vyslovil správnímu výboru Nakladatelského družstva Máje za neochabující, horlivou a nezištnou činnost vřelé díky.

-- **Jiráskova hra Samota** měla svou premiéru v Národním divadle v památnou neděli, kdy český národ pochovával svého miláčka, básníka Svatopluka Čecha. Vyslovovalo se mínění, že rozechvění dne doznívalo tesknou náladou ještě večer ve hledišti. Je to ovšem docela přirozené — všichni, kdož byli v divadle, byli jistě ještě v pozdních hodinách odpolední na panychidě, která se stala svou velkolepostí památnou, nezapomenutelnou. Je zajímavo, že toho dne, kdy do půdy Vyšehradu uloženo tělo básníka, dostal Alois Jirásek velkou palmu. Jediný jistě toho dne takovou významnou pozorností poctěný spisovatel. Pravda, toho večera mohla býti premiéra jen takového rázu, jako je Jiráskova Samota. Jeť celá hra provanuta ušlechtilým ovzduším, jež, tu a tam oživeno humorem,

POHŘEB SVATOPLUKA ČECHA.

Standardy. Pohřební vůz. Za rakví.

dodává večeru zvláštního kouzla. Samota je čerpána ze současného života, hlavním jejím dramatickým motivem je nevěra ženy, ale jak jinak ji spisovatel činí zlatým hřebem kusu, než jak se děje ve všech kusech s tímto nevyčerpatelným zdrojem divadelních finess. Jak jemným, tklivým způsobem autor připravuje půdu pro zaletné záchvaty krasavice ze samoty, která i v nejvášnivějších výbušich tlumena je noblessou autorova nazírání na život a jeho výstřelky. Předmětem její touhy je mladý muž, jenž je každým coulem originální divadelní postavou. Je to zkažený student, jenž uvízne na venku, zbahní v maloměstském ovzduší jako lokální hodnostář. Míval velké, slavné sny, hudba byla jeho ideálem, dokonce ji v noty dával, a když i srdce v Praze pohořelo, utekl na venek. Prchl před ženou svého přítele, ale bylo mu souzeno, aby se s ní setkal ještě jednou Milostné scény druhého jednání roztříštěny jsou, bohužel, roztušeným okolím, do kterého autor vsunul episodní příhody, jež samy o sobě jsou roztomilé. Jako samostatné obrázky mají svou nepopiratelnou cenu, ale celku nikterak nedovedly dáti té folie, se kterou bylo počítáno.

V posledním jednání rozproudí se kusem divadelní krev. Vášeň mladé ženy nedožene děje v prudké, otřásající scény . . . Je mnoho bolestného v tomto rozuzlení, jež spokojuje se prostou satisfakcí morálky. V hodině dvanácté jak orel přiletí manžel, jenž potuchy nemá o mračnech, jež stahovala se nad jeho hlavou. Ztroskotaný »milenec« prchá po druhé před ženou svého přítele, kterou vlastně zachránil svou zdrženlivostí. Co se stane s lehkomyslnicí ze samoty, jaký bude život těchto dvou ubohých lidí? Hra nedává odpovědi na tyto otázky.

Byla sehrána velice pietně a byla Jar. Kvapilem vypravena s jemným porozuměním pro scenu, kterou autor poeticky v knize vylíčil. V roli záletnice pěkným pokrokem mile překvapila sl. Rydlová, pan Želenský hrou správně charakterisoval mladého muže, kterého i láska k umění zradila. — Milým zjevem je vždy a všude pan Mošna, figurku Němce, jenž si nemůže stěžovati na znásilňování (je v této episodě mnoho poučného!) skvostně sehrál pan ze Steinsberka. Paní Danzerová v roli vychovatelky ve šlechtické rodině zjevem i umírněnou mluvou byla intelligentní a elegantní dámou, pan Sedláček se sympatickou přesvědčivostí prorážel polemické výklady páně professorovy. —*si*—

⎓ Otec a syn. Esmannova dánská veselohra (ve výborném překladu Karla Šipka) neměla na Národním divadle zvláštního, pronikavého úspěchu uměleckého, jak se všeobecně očekávalo. Esmann zkrátka trochu zklamal, a pochybujeme, že zůstane na něho trvalá, hlubší vzpominka. Myslím, že si milé naše obecenstvo zapamatuje jenom to, že Esmanna stihl hrozný, tragický osud. Je tomu teprve několik dní, co hrály se na prvních scénách našich dvě jeho veselohry (»Starý domov« je jméno druhé Esmannovy práce), a když se mluvilo o jeho premiéře, pomáhali i ti, kdož nevynechají jediné premiéry, slabé paměti oklikou: ten Dán, jenž byl zastřelen svou milenkou. — Ale kus je jinak, jak se v divadelním jargonu říkává, líbivý — je to veselohra, která se čiperně proseká vleklým druhým aktem k pravému jádru svojí skořápky, do které se autor celou hodinu v předcházejícím aktě marně dobýval. Dobrý nápad je poloviční výhrou, říkávají autoři. A u Esmanna o myšlenky nouze není. Postaví proti sobě otce a syna, jenž jde v šlépějích svého papínka a do slova plní jeho heslo, že se musí mladá krev vybouřit, aby kousky, jež mladému věku se prominou, neprovádělo dodatečně stáří.

První akt nás seznámí, aby bylo po ruce dost demonstračních objektů, s několika fidelními kousky nezvedeného synáčka, druhý akt jen tak tak čestně proklouzne, třetí vybíjí hlavní svoje trumfy, záležející v tom, že se jednající figury zamění — synáček posadí se k psacímu stolu, papínek k pultíku, situace s novým nátěrem se takřka jen opakují, ale poněvadž jsou obratně nalíčeny a humorem opepřeny, působí záměna tato divadelně velice příjemně, do opravdy líbivě. Pánové Seifert a Hašler a paní Danzerová svižnou hrou prokázali kusu dobré služby, paní Červená horlivě se snažila exotickým dialektem, — dobrého pomalu, nemělo by se zapomínati — osvěžiti zdlouhavé třetí jednání. —*g*—

⎓ Wiedova satyrská hra »2 × 2 = 5« je v pravdě zajímavá hlavně tím, že autor v ní postavil na scénu několik vřele životných, poctivě a křepce založených figur, jaké nebývají vždy údělem fraškovitě podbarvených veseloher. Spisovatel Pavel Abel, trošku odvážnější ve svých názorech, než připouští denní obvyklost, má mladou ženušku, se kterou je právě pro tyto názory v neustálém rozbroji; má také starý párek ženiných rodičů, které všemožně rozdražďuje a uvádí v posměch; má také rozkošný zpřátelený párek mladého karrikaturisty Gerharda Konika a jeho roztomilé, na výsost milující i milované žínky; a má konečně vedle pitvorného ubohého švakříčka ještě jakousi tajnou a vlivnou ctitelku a protektorku paní hraběnku Klüverovou, která by ho velmi ráda, ač marně, pevně usadila v redakci kteréhosi konservativního listu. Věci se vyvinou dosti přirozeně: Pavel uteče svojí haštěřivé ženušce, vysedí si několik těch dní žaláře za svůj poslední »ožehavější« opus, překvapí milenku, kterou si zatím byl připustil k srdci, s jakýmsi neomaleným sportsmanem a vyžene ji, načež mile zaujat zjevem vrátivší se a pokání činící družky života, přijme ji na milost a vstoupí — do redakce onoho konservativního listu . . . Autorovi nešlo o děj, jako spíše o onu »satyrskou« kresbu ovzduší, o těch několik výborných extérieurů lidí i lidiček, tu a tam zkarrikovaných, ale na výsost podařeně zkarrikovaných. Karrikaturista Konik karrikuje jiné, ale i ze sebe si občas ztropí malý posměšek — (výborně jej sehrál p. Zakopal); spisovatel Abel sám nemohl už

na sobě spáchati horšího harakiri, než, že přijal místo v listu . . . ale což, »když se to na světě děje tak napořád«! Podařeným švakříčkem jeho byl p. Tesař, špatně vychovaný dobrák, jenž kradl doma peníze, aby mohl vyplatiti ukradené stříbrné lžičky a vrátiti je. V malé episodní roli ovdovělé komoří pani hraběnky Klüverové podala paní Benišková exkvisitně krásnou ukázku svého umění: to byla postava na výsost výrazná a typicky vyřešená. Mnoho, velmi mnoho našich herců i hereček by se na tu drobnůstu mělo jít podívat, ne-li už pro nic jiného, tož aspoň proto, aby se naučili reprodukovati větu, v níž každé slovo má svoje patřičné místo, svoje správné zvukové odstínění, svoji vnitřní hudbu i plastiku. *E.*

— **Platnéřská ulice**, z nejstarších ulic pražských, jež povstala současně se Starým městem, zmizí brzo s povrchu zemského. Před dvěma lety tiše, bez hluku, zmizela sousedka její, ulice Kaprová, z níž zachován pouze nějaký portál, jenž zdobí stavbu nedávno provedenou. Není ovšem na záchranu ani pomyšlení, ulice padne jako poslední oběť assanace. Doporučovalo by se však, dříve nežli motyka svoje dílo zahájí, aby domy této ulice jako kulturně-historické dokumenty byly prozkoumány a aspoň obrazem a slovem příštím věkům zachovány. Pokud je nám známo, každý starý dům se fotografuje, nepovažujeme však toto opatření za dostatečné, ježto nevystihuje se tím ani umělecký, ani historický, ani kulturní význam příslušného ústředí. Představujeme si věc tak, že by vedle pohledů celkových s několika zajímavých stanovisek (dle pokynů odborníků vybíraných) zhotoveny byly ještě snímky zajímavých domů a jejich podrobností, po případě i sádrové odlitky uměleckých partií, na které se docela zapomíná a jež zhynou pod krumpáčem. Kromě toho bylo by záhodno, aby významnější stavby zaměřeny byly půdorysně i nárysově, aby příštím věkům zachovaly se doklady, jak naši předkové bydlili. Až doposud se tak nedálo — celé Ghetto bylo zničeno, aniž by se bylo kulturně a historicky prostudovalo. Použijme aspoň poslední příležitosti, aby památka na ulici, jistě z nejzajímavějších, byla aspoň tímto způsobem zachována. — *K.* —

— **Portál basiliky svatojirské.** Při obnově románské basiliky sv. Jiří na Královských Hradčanech, která tolik zajímavých objevů — bohužel veřejnosti nesledovaných — nám přinesla, vyskytl se problém zvláštního rázu. Jedná se o to, má-li krásný renaissanční portál pobočního průčelí v ulici u sv. Jiří býti na svém místě ponechán, nebo nahražen portálem z doby starší, mezi zazděnými fragmenty nalezeným. Ústřední komise pro zachování památek ve Vídni, jak se dovídáme, před několika lety rozhodla, aby renaissanční portál byl odstraněn a na jeho místo aby dán byl portal starší. Náhled tento by asi dnes sama Ústřední komise zavrhla, neboť vyslovila zásadu, že se má

PH. DR. A JUDR. JAN K. PALACKÝ.

zachovat pouze to, co se po naši dobu udrželo. Ponechte renaissanční portál tam, kde staletí byl, a staré fragmenty buďtež uchovány v krásném ambitu s bohatou štukovou renaissanční výzdobou bývalého kláštera u sv. Jiří. — *K* —

— Jaroslav Vrchlický: **Barevné střepy.** (Vydání definitivní.) Šedesátý svazek Ottova Souborného vydání spisů našeho slavného básníka přináší jeho drobnou prósu, která kromě duchaplných básní v próse a vedle břitkých aforismů obsahuje šestnáct arabesek a povídek, v nichž září všechno veliké, úžas vzbuzující umění autorovo. Je skutečně těžko najíti jenom několik nových slov, kterými bychom chtěli oceniti význam nejnovější knihy Vrchlického, aby to nebylo opakování toho, co již mnohokráte bylo o našem básnikovi pověděno. Proto jen skromně se dovoláváme upřímných přátel české literatury a zejména české prósy, aby čtli knihu, v níž naleznou opravdové duchovní bohatství, které jen může podati spisovatel oné umělecké výše, již dosáhl Jaroslav Vrchlický. Také ti čtenáři, kteří již mají prvotní vydání Barevných střepů, najdou v tomto vydání definitivním mnoho nového (na příklad rozkošnou arabesku Satyra j.). *Ds.*

V. Štech: **Předměstské humoresky.** Nákladem N. družstva Máje. Humor, myslíme dobrý humor, je vzácné kořeni, co rok vzácnější. Možno bez přehánění říci, že V. Štech na tom poli

vykonal už záslužnou práci. »Maloměstský pepř«, »Hloží«, »Strniska«, »Humoresky« a »Prožluklé historky« vedle tvorby románové, ve které aspoň některými figurkami nepřekonatelný humor Štechův se uplatňuje, jsou hledané knihy v bibliotékách a čítárnách jako příspěvky drobné i rozměrnější v časopisech a novinách. »Předměstské humoresky« obsahují tři práce: »Kupte si dům«, líčící svízele domáciho, jenž se nemůže zbaviti domovnice, »Kvasnice«, jež kreslí osudy učitelky ostrého jazýčku a »Obecní knihovna«, v níž starosta předměstí důmyslně sprostí se opposice, jež vynucuje od městské správy náklad na knihovnu tím, že vůdce opposice zvolí do rady, při čemž se ukaže, že povolený náklad na knihovnu obrácen ke krytí volebních výloh — vesměs obrázky, vystřižené ze života a vyličené stylem osvědčeně účinkujícím na bránice . . . Osmiarchová knížka s půvabným obrázkem Šimůnkovým stojí 1 K.

⁂ **Klostermannův ztracený kufr** po mnohem bloudění, o němž by proslulým pérem svým Klostermann mohl napsati pohnutlivou historii, dostal se konečně do Dubrovníku, což nám rozradostněný přítel náš hned telegraficky do Prahy oznámil. V zápětí pak došel nás dlouho postrádaný rukopis výborného obrazu »Vypovězen«, jehož pokračování čtenář v budoucím čísle Máje nalezne. Další bude následovat nyní pravidelně.

⁂ **Pomníky.** Morava chystá se zbudovati Svatopluku Čechovi v Brně pomník. Sbírky už zahájeny. — Podle zpráv denních listů bude postaven ještě letos na Karlově náměstí v Praze nádherný prý pomník Janu Sv. Presslovi. Na modelu pracuje B. Kafka. Odkud jsou peníze, kdo pomník postaví a jak bude vypadati, nevíme. Ale tolik víme, že bychom na nejrozsáhlejším pražském náměstí raději viděli některý z velikých našich pomníků národních, pro něž marně hledáme vhodného místa.

⁂ **Premie Umělecké Besedy na rok 1908** jistě zase letos uspokojí každého člena této významné české korporace. Po dlouhé řadě obrazových premií dostávají se nyní do rukou členů pečlivě redigované knihy, do nichž přispívají spisovatelé a básníci našich nejzvučnějších jmen. V letošní premii dalo si dostaveníčko dvacet šest autorů, kteří jednak básněmi, jednak krásnou prósou a zajímavými vzpomínkami dobývají si upřímného věhu čtenářova. Poesii promlouvají tu Adolf Heyduk, Josef Holý, Jiří Mahen, Jan Opolský, Hanuš Jelínek, Roman Hašek a zejména Jaroslav Vrchlický, jehož veliké umění září v mysteriu Panthea.

Vedle toho z belletrie sluší hlavně vzpomenouti příspěvků A. Sovy, Heleny Malířové, Fr. Heritesa, K. Legra, Josefa K. Šlejhara, Lothara Suchého, Otakara Theera, Antala Staška, Viktora Dyka, Václava Štecha, Jaroslava Kampra kromě velezajímavých článků Aloisa Jiráska, Fr. Bílého, Josefa Holečka a jiných.

Již pro tu premii mělo by se k Umělecké Besedě přihlašovati hojně nových členů, neboť sama stojí za příspěvek. Knihu redigovali Viktor Dyk a Jaroslav Kamper. *Ds.*

⁂ A. Conan Doyle: **Strýc Bernak.** Román z doby Napoleonovy. Tuto knihu mohli bychom směle připočísti k detektivním románům, kterých v poslední době tolik se vyrojilo, jako by byli nejzáživnější literární stravou pro českého čtenáře. Co pak se týče hlavní osoby románu, Napoleona, jest líčen pro průměrného čtenáře jistě zajímavě a poutavě, kdežto intelligentovi ten slavný, veliký Napoleon bude připadati jako mnohomluvná figurka z operetty, a toto zdání ani některé historické podrobnosti nevyvrátí. Doufalo-li vydavatelstvo touto knihou navnaditi si obecenstvo, toužící po napínavém čtení beze zření na vnitřní hodnotu, snad se mu to Strýcem Bernakem podařilo. Kniha vyšla jako prvý svazek Knihovny cizích autorů, kterou počalo vydávati hanácké knihkupectví Jar. Pátka ve Vyškově. *Ds.*

⁂ Komenského **»Labyrint světa a ráj srdce«** vyšel právě v německém překladu nákladem Eugena Diederichse v Jeně. Úpravný svazek ozdoben je vlastním nákresem Komenského k »Labyrintu«, připojeným k výtisku věnovanému Žerotínovi a chovanému v městské knihovně ve Vratislavi. (Náčrtek ten reprodukován byl již ve Flajšhansově »Písemnictví Českém«). Překlad vydán k podnětu berlínské společnosti Comeniovy, a obstaral jej i s poznámkami a literárně-historickým úvodem Zdenko Baudnik.

⁂ **Pohlednice** s jistou pýchou a marnivostí rozesíláme z cest. Na důkaz, že jsme byli tam a tam a, že jsme, rozumí se, svých přátel nezapomněli. Na pohlednicích zveme, gratulujeme a činíme přátelská sdělení. Tato moderní nemoc zachvacuje kde koho. Žehráme na ni, ale při nejbližší příležitosti píšeme — na pohlednici. Naše nakladatelství vydalo právě serii uměleckých pohlednic dle originálů M. Aleše a J. Úprky. Jsou to rozkošné obrázky: švarní šohaji Úprkovi a rázovité kresby Alešovy. Jsou vkusné a jsou české. Ostatně — nejsou-li pohlednice vlastně výborným prostředkem popularisovati umění?

Oprava. V posledním čísle 23. čti na str. 346. ve 2. sloupci ř. 25. shora činím místo nečiním.

Ročník VI. číslo 24. vydáno dne 6. března 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci (Praha, Vodičkova ulice číslo 33) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLÁSTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY LESNÍK A HAUSNER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA.

JOSEF HLÁVKA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

No, právě s tím se musí začít, tvrdil doktor přísně. Jinak bychom si nerozuměli, mluvili bychom zbytečně, a já — vytáhl hodinky a v mžiku se na ně podíval — jak jsem ti řekl, nemám právě času. Prosím, odpovídej!

— Ale prosím tě, co já budu ti dávat školácké definice o věcích, které vrabci na střechách zpívají . . .

— Žádné vytáčky, můj milý. Není slova, kterého se více zneužívá, než »miluji« a »milovati«. Taková slova, já jim říkám »průchodní domy«, se hodí ke všemu.

— Ale každý právě ví, když řekne »milovat«, co to je.

— Právě, že to neví každý . . rozkřikl se doktor. My všickni nejsme upřímní. Nám se hodí takový široký pojem, jako ‚milovati', a tam se dá toho nacpat, a my také tohoto slova užíváme jako hedvábné punčochy, která se dá co nejvíce roztáhnouti. Není přece jedno, koho miluji, a není teprve jedno, j a k ho miluji.

— A ty chceš luštit tu starou otázku: Milovat či zbožňovat, viď, pravil jsem. O tom byla již v letech šedesátých napsána jedna sentimentální novella. Prosím tě, přečti si ji, ano?

— Ironií se mnou nic nesvedeš, řekl ostře. Mluv vážně, jako já, anebo nechme toho, já musím odejít, a ty se ode mne ničeho nikdy již nedovíš. Není člověk vždy naladěn, rozhovořovati se o věcech tohoto druhu. Buď odpovídej pořádně, anebo dovol, abych odešel.

— Ale, jak a co mám odpovídat, když nevím. Milovat je milovat, pro mne jest jen jeden druh milování, jako snad pro většinu lidí na světě, odpovídám podrážděn, ten náš, ten docela obvyklý, obyčejný, míti někoho rád čili milovati jej, — co mám více říci? Nemuč mne ideologií, prosím tě, jsmeť přece lidé positivní.

— Dovol tedy, — vidím, že bych s tebou nikam nepřišel, — abych mluvil já. Řekl jsi: ten náš, ten obvyklý, ten obyčejný způsob milování — ale ten není právě mým, rozumíš? Není a není jediné lásky na světě. Vzpomeň jen na proslavený obraz Titianův. —

— Vím, vím, přerušil jsem jej, ale to jsou scholastické subtilnosti, které jsou nejlépe vysloveny tím, že láska posvátná jest cudně zapjatá matrona vážných tahů a láska profanní jest skoro nahá, zralá krasavice.

— O těchto rozdílech nemluvím. Štípali bychom pojmy. Ale řeknu ti něco jiného . . . ze života, t. j., co se vskutku stalo . . . lépe stává, nebo jsou to historky každodenní.

X nebo Y. zamiluje si ženu . . . či myslí, že si zamiloval ženu . . . zachce se mu jí . . . . on dosáhne svého cíle . . byla to chvilka jediná a svrchovaná. Ale proč ten X. či Y. po dosažení tohoto božského cíle náhle cítí, že zchladl, že tu ženu již nemiluje? To jest jeden druh lásky.

A. nebo B. zamiluje si také ženu a zachce se mu jí, on cíle svého buď nemůže dosáhnouti a nedosáhne ho třeba po celý život, ale on předmět své tužby, tu ženu milu e dále horoucně, intimně. Vidíš, to je také láska.

A konečně M. nebo N. zamiluje si ženu jako oba předešlí, zachce se mu jí, on by mohl dosáhnouti svého cíle — ale on nechce, on ví, že by vcházel v nebezpečí ztratiti víc, neví proč, ale ví to, a to stojí před ním, on nechce znesvětiti svou lásku, nebo mluv si, co chceš, každá defloráce, či jmenuj to pak, jak chceš, jest znesvěcením ženy. To je také láska, a tak miluji já paní Kráglovou. Její bytost, její povaha, fysická i morální může býti jakákoliv, to nic pro mne na ní nezmění, ona může být tuze krásná, jako byla, když jsem ji poznal, tak krásná, jako je dnes, ona může uvádati a stárnouti, ona může býti zdeformována jakkoli, ona může umříti a zmizeti, a já ji budu milovat pořád stejně. Já mohu býti od ní na míle a celé roky, já mohu jíti těsně vedle ní jak dlouho chceš, ona se může chvěti v mých loktech, což se již stalo, a ona ví, že se jí nikde nic nestane, neboť ji miluji. A snad by její smrt fysická byla teprve tím prvním krokem k celé a plné apotheose této lásky.

Seděl jsem před ním s otevřenými ústy.

— Ale dovol, odpověděl jsem, tohle milování jest vlastně tuze pohodlné . . .

— V tom se ty nejvíc a lidé tvého kalibru mýlí. Toto milování jest pouze to jediné a pravé, to nejryzejší a nejvyšší na světě, jež může prožíti smrtelník. Pohodlná je ta vaše, zejména ta sorta X. nebo Y. — sorta A. nebo B. jest již lepší, k té třetí se sotva kdo za celý dlouhý život povznese . .

— A prosím tě, kam dáš celou řadu, a je ta největší, těch nejšťastnějších lidí, řekněm

sorta — A a — B, kde muž si zamiluje ženu, zachce ji, dosáhne cíle, vezme sí ji a žijí šťastně až do smrti?

— Ty se vymykají mé klassifikaci. To není pak již láska. To je zvyk. Byla láska před prvním setkáním; zvyk z ní udělal bouchoře . . . Láska — můj milý, vstal při tom a postavil se tak těsně přede mne, že sotva jsem oči mohl k němu pozvednouti, jest něco tak ohromného, tak velkého, tak svatého, hrozného, oslňujícího, co jako apokalyptická vidina jedinkrát za celý život se zjeví. Ale většina lidských ptačích mozečků nemá ani potuchy o obrovském rozpětí jejích perutí, u většiny zvrhne se na manii pouhého plození, malé, tuze malé menšině jest zřídlem nejvyššího štěstí zdejšího, splývajíc s podstatou a základní jich otázkou života — průměrně chodí po světě jen karrikatura lásky, jakýs druh palásky všelijak zvrhlé s nesčíslnými odstíny. Vskutku šťastných jest jich nejméně, resignujících je větší procento, tupých a otrlých většina. Celkem lze si vybrat a každý má konečně, jakou dle své povahy zaslouží.

Teď víš všecko. Pozoruj můj život, a shledáš-li jednou, že jsem se uchýlil od těchto zásad, nech mé přátelství, a pusťme se. Mé idey jsou mým životem. A teď s Bohem!

Byl pryč již dlouho, než jsem se vytrhl ze svého překvapení. Vycítil jsem, že při posledních slovech, když začal horliti o druhu své lásky, měl v slovech, výrazu, gestech něco společného s paní Kráglovou z onoho odpoledne naší srážky a episodky s rozházenou šachovnicí. Něco silného a velitelského, přemahajícího.

Ukázal mi tím cestu k lásce pravé? Byla ta moje sorta, jak on posměšně řekl, ta nejprimitivnější, ta nejsurovější: zamilovat, zachtít, mít, rozejít, zhnusit, opustit? Analysoval jsem svou duši a cítil, že by mně nejlíp slušela ta kategorie těch tichých šosáčků: tato řada — zamilovat si, zachtít, mít a mít již pořád a pořád, až z lásky se stane to, čemu on řekl láska-bouchoř! Bohu díky, že většina lidí je stvořena pro tuto sortu, snad jen sorta jim nenáviděná drží komedii světa v rovnováze.

A dohromady jsem si musil říci, že nejsem o zblo moudřejší než dřív.

* * *

26. března 187*.

Zatím rozlila se v těchto málo dnech celá sláva jara přírodou.

Kočičky na vrbách a jívách hořely zlatem, meze pestřily se již různým kvítím, z nichž fialky, petrklíče a konvalinky měly primát, vzduch byl neobyčejně měkký a vlahý.

Naše šachové partie s paní Kráglovou byly stále kratší a řidčí, ale zato naše odpolední procházky podél březové stráně z města k továrně a zpět byly častější a delší. A co divné, neřekli jsme si ani slůvka o tom, přišlo to tak samo, vytvářelo se to tak samo sebou. Já vyšel po 4té ze školy, a paní Kráglová vyšla po 4té z továrny; za pár minut již jsme se potkali. Často se k nám přidružil Jiřík, ale to bylo jen v letu a nahodilé. K večeru nás dojel nejednou doktor, seskočil s kola a kráčíval pak s námi kus cesty, někdy, bylo li thema rozhovoru zajímavější, se i vracel a procházku kolem stráně třeba několikrát opakoval.

(Pokračování).

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

Rozdrželi jsme se trochu u těch lidí; byly bez mála čtyři hodiny, když jsme se dostali do Velenova. Už se smrákalo, ale obloha byla jasná a mráz přituhl. V zemi ležel tatíček a sluníčko mu zasvítilo do hrobu, dobře mu bylo — a mně hůře! Co si počnu? Kam se uchýlím? Kde ztrávím tuhle noc, snad poslední ve Velenově . . .

Poslední? opravdu? . . . Což, promluví-li na mne pan nadlesní: »»Kluku, dověděl jsem se, že's darebák, že šupem se's vrátil do Velenova! . . . takového nemůžeme potřebovat!«« Děsný strach mi sevřel srdce! . . . proč jsem radši neumřel s tátou! Cosi se ozvalo ve mně, co mě hnalo ven do širých polí, do černých lesů, do dálné dálky, kde svět končil v soumraku, který padal jako hnědý kouř, kde nebe se zemí se stýkalo, kde slunce, jak zapadlo, do ruda a žluta zbarvilo šerou oblohu... Kdyby Bošický mě byl pozval na nocleh . . och, dobrý, sladký nocleh u něho v sednici, v teple, na čisté slámě, s poduškou pod hlavou! . . . Ale Bošický neříkal ničeho; on vypráhl krávy, zastrčil vůz do kůlny, dal mi krátkou dobrou noc a odešel domů, ani se mne neptal, kde pospím . . . nu, rozumí se, aby mě dvě noci u sebe přechovával, kde že bych mohl žádat? . . beztak se mi obětoval, včera večeři dal, ráno snídaní, pomáhal mi, dřel se, celý den ztratil, on jediný — z druhých žádný prstem nepohnul . . . Pryč odtud! víckrát se tady neukazuj! — pořád ve mně cosi křičelo . . . U Bošických nemůžeš zůstat, a jinde, kdes dosud přespával, kdo ví, nechají-li tě, už pro ten tvůj plášť, který ti každý závidí . . . Řekne se: Šaty dělají člověka! Je to pravda, na mou duši! . . . Žádný by nevěřil, že při vší té své bídě, ve strachu, který mě mučil, při všem zármutku, který jsem měl v srdci, tenhle můj plášť měl velké místo v mých myšlenkách. Bál jsem se ho pošpinit. Kterak si lehnu v něm na nečistá místa, na kterých jsem se povaloval, dokud jsem neměl na sobě než žebrácké své hadry! . . . Na mou věru, kdybych byl měl peněz, rovnou cestou bych se byl dal do Nalžov a tam bych byl přespal v hospodě; ale já jsem měl všeho všudy asi šesták v kapse! . . . Do lesa zajít, pod zelenou chvoj, na čistý, bílý sníh se uložit a spat, spat . . do soudného dne spát, aby byl konec těm trampotám, tomu strachu! . . Všeho jsem se bál, všech lidí, všech věcí, a nejvíce najednou toho pana fořta, který byl dobrý a laskavý se mnou, který mě obdaroval, penězi zaopatřil na tátův pohřeb a práci, slušnou práci mi přislíbil! . , .

»»Zachovalý je, o kom já řeknu, že je zachovalý!«« pravil představený. O mně to neřekne a proto já zachovalý nejsem! . . . a nejsem-li, kterak obstojím před tím pánem? — »»Kliď se mi s očí!«« řekne, »»a šaty svlec, ty jsou jen pro zachovalého a nejsou pro šupáky!«« — Svleku je, obleku se zase do starých šerkových šatů a do kožichu, co mi dala starostová a kterým se hajný i pan fořt i ti lidé v lese tolik smáli . . . ale podržet je nesmím. Musím je vrátit starostové a vzít na sebe zase ty své staré hadry, které mě ani před zimou nechránily a které jsem nechal u starostů v chlévě . . . jsou-li tam vůbec ještě a nevyhodili-li je! . . . A hlad se dostaví a zima bude, zima, až do těch kostí! . . . a práce nebude! . . . Hajný mě více nevezme do díla, a kdyby krásně vzal, ti lidé tam mě nevytrpí . . a co bude posměchu! . . . Nikde se neuchytím, je to marné! . . . všude mě vyštvou, povrhnou! . . . Jen ulehnout na bílý sníh, usnout a probudit se na onom světě, kde je teď táta, kterého jsem dnes pohřbil! . . . A proč tohle všechno? Začjsem tak ukrutně pronásledován? . . . čím pak jsem komu ublížil? . . . ukradl jsem něco? . . . s chudým člověkem není smilování na světě! . . .

Tyhle myšlenky mi přišly, když jsem stál před Bošických chalupou, běžely se mnou, když jsem odcházel, nevěděl jsem kam, jen abych se dostal ven z Velenova, kde i sníh pod nohama mě pálil. Vzpíral jsem se jim, odháněl je od sebe, namlouval si, že snad přece tak zle nebude, že snad ani po zachovalosti se mne ptát nebudou, že starosta jen tak hrozil, aby mi ukázal svou moc, právě tak asi, jako mi hrozil četníkem, a přece četníkovi nepověděl, jinak strážmistr by mě byl dojista sebral. Nic platno, myšlenky se zaplašit nedaly, pořád zase se vracely a tak mě sužovaly, že povědět nemohu . . .

Vyšel jsem ven ze vsi, po silnici ku Plánici jsem se dal, ale vybočil jsem z ní a Bůh ví, po kterých mezích a bezcestích jsem bloudil; chvílemi jsem i posedával, ale přece jsem se vždycky zase zvedl a dále se ubíral. Tma nebyla hluboká, bílý sníh na zemi, a na nebi hvězdiček, zdálo se mi, že jakživ jsem jich tolik neviděl. Snad hodinu jsem takto bloudil

snad víc, snad i dvě, ani mi nenapadlo, měřit ten čas. Taky hlad mi nepřicházel, ačkoli jsem od oběda ničeho nepojedl; teprve když jsem ruku strčil maně do kapsy a ucítil vdolky, co mi je dala hospodyně v Těchonicích, vzpomněl jsem na jídlo a žaludek taky ihned se ozval. Snědl jsem jeden takový vdolek . . co povídám, snědl! shltal jsem ho jako zvíře . . a za ním druhý a třetí. Byly velké, vydatné, ty vdolky, a podobalo se mi, že jsem jaktěživ nic tak dobrého v ústech neměl . . .

Tu najednou mi přišlo na mysl, že by se bylo slušelo, rozdělit se o ně s dětmi Bošického. Věru, že sám Pánbůh mi tuhle myšlenku vnuknul; nepřijít mi, snad bych byl oné noci někde v polích zmrzl. Tak mi bylo, jako by nějaký hlas mi neustále byl velel, abych se vrátil a napravil, co jsem omeškal. Sebral jsem se a rovně, cestou necestou, vracel jsem se do vsi. Lesíkem jsem šel, houštinami se prodíral, po nějakém svahu jsem se skutálel, velkými závějemi jsem se probrodil — věru, zázrak byl, že jsem v nich neuvázl — a taky šťastně jsem se do vsi dostal . . .

Bylo půl deváté, když jsem vstoupil u Bošických do světnice. Děti ještě nespaly, ale po večeři už byly, hospodyně sklízela se stolu.

»»Nu?«« povídá Bošický, který seděl za stolem.

— Dej vám Pánbůh dobrý večer, povídám já, a odpusťte, že jsem byl tak nevšímavý . . měl jsem dětem přinést, co mi ta hospodyně dala tam v Těchonicích, a já jsem . . . zapomněl. Nesmíte se hněvat —. A taky už jsem vdolky vyndaval ze všech kapes. Hospodyně se usmála.

»»Co pa' ti to napadá?«« povídala, »»dyť je dala tobě, abys měl večeři. My jsme už pojedli. Seber si to.««

— Jsou dobré, já na to, budou dětem chutnat i zejtra. Nestarejte se, já jsem se už taky navečeřel.

Zatím děti už držely vdolky a, třeba po večeři byly, s chutí se do nich dávaly, a já jsem z toho měl radost.

»»Nechte mu je!«« křičela žena, »»což jste se nenajedli, žrouti takoví!«« Ale já na svém stál a nevzal jsem vdolky. Tu Bošický vyndal fajfku z úst a povídal: »»Chlapče, na mou duši, abych ti pravdu řek', když jsme přijeli, myslil jsem si, podáš-li jim ňáký ten vdolek. Neříkal jsem nic, myslil jsem, že takhle poznám, jaký jsi. Nu, hned jsi nevzpomněl, ale, jak teď vidím, napadlo ti to přeci. Za to tě chválím. Máš kde přespat dnes?««

Tohle mě zarazilo. Na mou duši, že jsem nepřišel proto. Teď to tak vypadalo, jako bych byl k vůli vyspání přišel. — Aj, co pak, povídám, nestarejte se, já se někde vyspím. Nemusíte si myslet, že jsem se k vůli tomu vrátil.

»»A kam půjdeš?««

— Nevím, zakoktal jsem, ale někam přeci.

»»Nic ty nemluv! Svlec se z pláště a seďni. Vyspíš se u nás jako včera. Nač bys jinam chodil?««

— Nu, zaplať Pánbůh! — Usedl jsem, Bošický se dal do vyptávání a já jsem se trošku rozpovídal. Teplo, teploučko bylo a volno se mi udělalo, ale ten strach jsem v sobě měl přeci a ten mi přivedl na jazyk, že jsem se zmínil, čím starosta mi pohrozil, že jako mě udá četníkovi pro vyhrožování vypálením a že mi všecko zkazí u pana nadlesního. Tu Bošický: »»Nebuď blázen a neboj se! Co se toho udání týče, povídám ti: rozmyslí si to! Špetnout něco takového, ten by se naběhal k soudu za svědectvím! . . . a kdyby tě odsoudili, měl by tě na krku, až bys z kriminálu vyšel.««

— A já jsem to ani nemyslil, povídám na to, kde že bych já takovou věc proved'! — To bída vynutila takovou řeč — —

»»Nu, mlč o tom a takových hloupých řečí nemívej! . . Neboj se taky, že by ti to zkazil u pana nadlesního. Věř mi, že bude rád, dostaneš-li se odtud! To on jen tak mluví, aby ti ukázal, že je pánem a že tě drží jako na provázku. Čím dál odtud odejdeš, tím víc se mu zavděčíš; bojí se, že bys mu jednou zas přišel a že by obec třeba tě musila živit, a takový návrat ti chce znechutit. Chce, abych ti pověděl zkrátka, abys nic horšího neměl v paměti než pobyt zdejší. Taky ti ani neradím, abys se kdy vracel; však si pomyslíš, jak by ti tu ustlali. Já, vidíš, taky tu nezůstanu; kupce jak najdu na tohle místo tady, hned odejdu, do města se odstěhuju a radši v městě nejhorší nádeničinu dělat budu, než bych tu hospodařil. Dej mi pokoj tady: na věřitele se člověk dře a kdyby se udřel, přece se jich nezbaví. Zadluženi jsme všichni, jeden víc, druhý míň, ale čistý není žádný a jen ztěží se každý drží nad vodou, dokud nepřijde ňáké neštěstí, které ho potom dočista potopí.«« (Pokračování).

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

y bychom byli u lázní počkali,« odpovídal Skřivan a už zase se dal do klusu. U lázní opravdu se zastavil a počekal. Lidka naň dorážela, nemohla ho však tolik rozveselit, jako cestou. Když se Bohdan s Janou přiblížili, zmateně cosi povídal, jak mu cesta s Liduškou uběhla a jakoby se bál vedle Jany jít, zatočil se v bok Bohdanovi. Ničím neprozrazuje, že jeho zmatek pozoruje, Bohdan se s ním rozhovořil o různých vedlejších věcech a když Skřivan nedaleko svého bytu se poroučel, srdečně mu ruku tiskna povídal, že se těší na setkání s ním budoucího dne. Potom, jakoby blížící se vážná rozmluva s rodiči, jeho i Janu zaujala, téměř mlčky došli k hostinci.

»Budeš večeřet?«, tázala se ho Jana mezi dveřmi.

»Ano, něco bych rád jedl, ale ne mnoho. A potom hleď, aby nás nikdo nerušil.«

Veběhla do kuchyně a Bohdan vešel restaurací do pokojíku. Restaurace byla téměř prázdná, dva opozdilí hosté seděli u nedopitých sklenic a dle jejich zívání dalo se soudit, že brzy odejdou. Usedl v tmavém pokojíku a čekal na příchod Vaculíkův. Jakýsi smutek a úzkost se ho zmocňovala a přítmí v pokojíku panující zvyšovalo tísnivou náladu. Slyšel, jak v restauraci hosté platí paní Vaculíkové, která potom sbírala sklenice a odcházela do kuchyně. Za okamžik otevřely se dvéře a vešla Jana s večeří.

»Bože, zde je ještě tma,« lekla se a postaviv jídlo na stůl, chtěla rychle rozsvítit. Chytil ji za ruku a přitáhnuv k sobě, hledal její rty.

»Polib mě, Jeničko, aby nám štěstí přálo,« žádal chvějícím hlasem. Přitiskla svou tvář k jeho a náruživě ho políbila.

»Tatínek večeří, přijde hned,« zašeptala, vymaňujíc se z jeho paží.

»Budu rád, čím dřív to bude, tím lépe,« povídal, pomáhaje jí lampu rozžehnout. »Jdi, Jeničko, abychom nezůstali dlouho sami.«

Chvatně jedl. Nechutnalo mu a jeho horečka stoupala. Když se ve dveřích ukázala hlava Lidky, zavolal na ni, žádaje, aby večeři odnesla. Dívala se naň nějak zkoumavě a usmála se. Jistě má radost, že se její sestra má vdávat. Což takové dítě rozumí, kolik chmůr zkalí nebe lásky, než je slunce zapudí!

Když po chvíli Vaculík v průvodu své ženy, následován Janou do vnitř vcházel, podíval se mimoděk na tvář matky Jeniččiny a nepříjemný pocit stísněnosti znovu se v něm ozval. Vaculík, byť žil a vystupoval jako prostý živnostník, činil přece dojem muže dobrého a rozšafného. Jeho vážná povaha, přičinlivost a známá poctivost zjednaly mu vážnosti v Kraňově. Bohdan sám měl k němu úctu a necítil před ním odpor nebo nepříjemný pocit. Ale Vaculíkovou nemohl mít přese všechnu svou snahu rád tak, jak by toho bylo při matce jeho nevěsty potřebí. Byla prostředně velká, poněkud silná a měla nepokojné, pronikavé oči. Narodivši se v hostinci, do kterého pouze chudší hosté chodívali, mnoho přeslechla a mnoho na její povaze zůstalo tkvět z drsného ovzduší, ve kterém vyrostla. Ne že by bývala špatnou ženou. Ale nevážila slov, neměla porozumění pro jemné odstíny narážek a neurážela se hrubými poznámkami napilých hostí. Jako matka byla dobračka a byla by dětem mnoho prominula, kdyby muž byl v čas svou autoritou nezakročil. Majíc četnou rodinu, šetřila, a v době, kdy hostinec nabýval lepšího zvuku, dbala, aby děti hostů nerušily. Maličká dávka pýchy byla následek lepšího blahobytu. Bohdan pozoroval, že všecky děti více méně vroucněji lnou k otci než k matce, jakoby svým pudem chápaly, kde je světlejší povaha a hlubší srdce. S Vaculíkem o svém sňatku hovořit se Bohdan neostýchal. Tušil však, že přítomnost Vaculíkové rozmluvu ztíží. Rychle se však opanoval a povstav, šel oběma vstříc, ruku jim podávaje.

»Prosil jsem vás za rozmluvu, abychom mohli vážně dojednat, o čem jsem se panu Vaculíkovi zmínil. Hosté odešli, nikdo nás tedy nebude rušit. Snad bude líp posadit se.«

»Ano, posaďme se,« přisvědčil Vaculík, jehož hlas projevoval skrývanou starost.

»Znovu prosím za prominutí, že jsem o ruku slečny Jany nepožádal tak, jak bylo slušno. Opakuji, že si toho nepřála, ačkoliv jsem toho neměl dbát a řídit se svým vlastním rozumem. Důvěřuji ve vaši laskavost, že mi to nebudete za příhanu počítat. Napravím vše, a postarám se, aby nikdo nemohl nic nečestného ani proti mně, ani proti Jeničce říci. Nebraňte tedy našemu štěstí a dejte nám svolení.«

Jana stojíc za matkou dívala se zaníceným pohledem na hovořícího Bohdana. Její rty se chvěly a její oči, jakby se rozšířily, hořely vnitřním nepokojem. Vaculík poslouchaje pozorně, měl oči sklopeny a teprve, když Bohdan skončil, zvolna je k němu zvedl.

»Pane poručíku, už jsem vám řekl, že není mým úmyslem vám bránit ve štěstí,« povídal rozvážně. »Znám vás a mám rád své dítě, kterému bych od srdce přál, aby bylo hodně šťastné. Ale pomněte, že se nedá vše tak lehce odbýt, jak se domníváte. Kdybyste byl úředníkem, potěšil bych se z toho, že se vám má dcera zalíbila a radost bych z toho měl. Ale vy jste důstojníkem. Pro důstojníka se má dcera nehodí.«

»Co to mluvíš?«, ozvala se jeho žena káravě. »Je snad naše dítě špatné? Může někdo proti ní něco nepěkného říci? Nebo je snad mrzák? Jiný otec své děti chválí a ty bys na konec je sám tupil.«

»Nemíchej se nyní do řeči, když nevíš, oč se jedná,« přerušil ji důtklivě. »Jsi žena, nevíš, co je důstojník. Ne že bych se bál, že by naše Jana dělala panu poručíkovi hanbu. O něco jiného tu jde. Nikdy jsme před vámi neskrývali, že nejsme bohatí. Patří nám sice tento hostinec, ale jiného majetku nemáme. Prodat ho nemůžeme, poněvadž na nás čeká starost o houf malých dětí. Vypůjčit si tolik peněz, mnoho-li by Jenička potřebovala, není možno. Nikdo by nám tolik nepůjčil, poněvadž náš majetek nemá tolik ceny. A bez peněz se důstojník ženit nemůže.«

»Proč ne?« ptal se Bohdan.

»Poněvadž jeho paní musí mít kauci. Jenička ji nemá a vy, nemýlím-li se, jednou jste se svěřil, že nemáte hotové jmění.«

»Ne, nemám,« řekl přímo. »To není pro nikoho hanbou. Nestydím se za to, jako to pro vás nepovažuji za příhanu, že vy nemáte velký majetek. Žena důstojníkova musí ovšem mít kauci, ale tu může složit také muž. Zaopatřím si kauci sám.«

»Smím se ptát u koho? Na dluh si ji vypůjčit, znamenalo by tolik, jako se uvrhnout do hrozného neštěstí.«

»Přijde na to, od koho bych si vypůjčil,« řekl Bohdan s úsměvem. »Mám ku příkladu bohatou sestru, provdanou za velkostatkáře. Nemají dětí a bude jim lhostejno, bude-li část jejich peněz uložena ve státní pokladně, nebo v některé záložně. Úroky z kauce budou brát sami a nebude to tedy žádná zvláštní oběť.«

»Jste si, pane poručíku, jist, že vám vaše paní sestra peníze půjčí?«, tázal se Vaculík vážně.

»To by bylo pěkné, aby mu to sestra neudělala,« pronesla matka Janina netrpělivě.

»Nevyrušuj nás, nech nás se radit,« žádal pohněvaně. »Myslíš si, že snad se rád těmi věcmi zabývám? Jsem starší, zkušenější a mnoho jsem na světě prožil. Pan poručík se proto na mě hněvat nebude.«

»Naopak, jsem vám povděčen, že mi pomáháte pomýšlet na budoucnost. Netajím se tím, že je má sestra přes příliš šetrná, někdy až lakomá. Možná, že bude něco namítat, ale švakr a zvlášť moji rodiče ji už přemluví.«

»A kdyby nepřemluvili?«

Bohdan se zarazil. Pravda, co potom, neseženе-li kauci, nebude-li moci splnit literu zákona a prokázat celou řadu tisíc, kterou stát na ženě poručíkově žádá, aby měl důkaz, že domácnost důstojníkova nebude nikdy překvapena nedostatkem, jenž by důstojnický stav snižoval. Co činit v tomto případě? Sestra Terezie je opravdu lakomá, škrtí peníze hůř než její muž a před svými rodiči stále naříká a stále si stýská. Už často se spolu tolik pohněvali, že nebylo naděje na smíření. Vyčetl jí mnohokrát špinavou šetrnost a doma rodiče také v tom ohledu mnohý stesk pronesli. Nestydí se od rodičů přijímat malé dárky, za než se nikdy ničím neodplacuje. Musil by nějakým zvláštním způsobem si ji naklonit, aby ji získal. Všecek zarážen zabloudil pohledem po místnosti a jeho pohled setkal se s pohledem Janiným. Spatřil její ulekaný výraz a nesmírnou bázeň, když ho viděla zaraženého. To mu vrátilo sebevědomí.

»Nuže, neseženu-li kauci, vystoupím od vojska a budu hledat jiné zaměstnání,« řekl pevně.

»To by byla škoda, důstojníci jsou přece jen velmi vážení a nemohu ani věřit, že by se těch několik tisíc nedalo sehnat,« řekla matka resolutně a nepokojně poposedla.

»Myslíš, že jsou to dva tři tisíce? Ne, ne, tomu ty nerozumíš. Myslím také, že by bylo chybou, aby pan poručík chtěl k vůli Janě opouštět vojsko. Kdo jednou zvykl uniformě, nikdy na ni nezapomene a do smrti by to pana poručíka hnětlo. Při první domácí nehodě — a kde taková není, — napadlo by vám, že jste ženě přinesl takovou oběť, jaké ona nedovede ocenit. Hořkost by ve vás rostla a ta by byla hrobem vašeho štěstí. Dnes je svět plný těch, kteří hledají zaměstnání a než byste našel takové postavení, abyste mohl ženu uživit, sestárnete vy, sestárne Jana.

(Pokračování).

OLIVER WENDELL HOLMES:

Kakoëthes scribendi.

Vše stromy v lesích kdyby lidmi byly,
vše stvoly trav se v péra proměnily;
a každý list křů, stromů po prostoře
se změnil v papír, v inkoust každé moře
a vše, co žije v světě, na pořád
nic nemělo by na práci, než psát,
a deset tisíc věků, noc i den,
ves lidský rod by psal a psal by jen,
až vše by popsal, péra rozskřípal
a širý kalamář byl prázdný: dál
shluk psavců by u jeho okraje
stál: Péra, papír, inkoust! volaje.

A. K.

ROZSÉVAČ.

Pražský obrázek.

Aj, vyšel rozsévač, aby rozsíval . . .

Zrovna tak začíná podobenství, jež vypravoval Ježíš učenníkům svým u moře Galilejského, jak stojí psáno v evangeliu sv. Marka kap. 4. verš 3.

Ano! Vyšel rozsévač, aby rozsíval — —

Vyšel z tramwayové remise ve Stromovce z rána, s prvním vozem odtud puštěným, a táhl celou Prahou — kolem výstavy, Holešovicemi, přes most Františka Josefa, třídou Eliščinou, po Příkopech, vzhůru do Václavského náměstí a kolem musea v pravo až na konec Vinohrad, až na samý konec elektrické trati.

Celou tou dlouhou cestou, krok za krokem po železné koleji kráčel zvolna a hrst za hrstí, prahoušli za prahoušlí rozhazoval ze zásob obecních, tak jako hospodář do brázdy vyorané sémě rozhazuje.

Pospěšte, děti velkoměstské, které neviděly jste venkovského pantátu, sypajícího z plné loktuše zlatou pšenku do zkypřené, jarem vonící a nedočkavě již po tom prahnoucí půdy, aby semeno vzklíčilo, vzešlo a vydalo úrodu.

Ach, neviděli jste, neviděli nikdy snad ještě, ubozí vychovanci těsných ulic a uliček, a nikdy třeba ani neuvidíte ten nádherný, posvátný obřad, kterým matce zemi, rozláskané pluhem a teplem slunce rozlichocené k početí v lůně svém, svěřuje se poklad, z něhož vzejíti má budoucí chléb náš vezdejší . . .

Vzduch je čistý, jasný, světlý a půvabně líbá a ovívá nám skráně . . .

Ve výši klene se báječným kouzlem azur, a k němu vzhůru vzlétá a do něho zapadá skřivan, jako milostná píseň té po ukojení toužící a prahnoucí země, vznáší se třepotaje něžnými křídélky — výš — výš — výše — — až jako maloulinká černá tečka zrakům téměř mizí, do neviditelna a nekonečna zapadá — jenom čarovné zvuky jeho líbezného zpěvu chvějí vaším srdcem a ples, radost, štěstí vlévají do nitra vašeho — —

O, kdo neviděl, kdo neslyšel — ten nevydechl nikdy tak z hluboké hloubi duše své . . .

Bohužel, takový rámec poetický schází Pražskému rozsévači.

Dobrotivý magistrát, milé ditky, ve své péči o vás, dorost svého statečného měšťanstva, činí však, co může, a jako se stará o vaše poučení vycpanými zvířaty, jež kupuje pro školní své kabinety, uspořádal vám nepochybně — snad na radu svých slavných paedagogů — abyste se poučili náležitě, též i toto názorné představení.

Výborně se vše vydařilo.

Tak, ano, skutečně tak, zrovna tak seje kulturní člověk obilí své do země! —

Není ve výkonu žádného rozdílu. Právě tak a nejinak to dělá na venku sedlák nebo jeho čeledín, jako zde ten pán v ošumělé magistrátní služební uniformě s lesknoucími se knoflíky a na výložkách s odznakem své úřední příslušnosti.

A nemusí obávat se komissní pražský rozsévač, že k zrnu zapadlému vedle cesty přiletí ptactvo nebeské a je sezobá — —

Také nemusí mít starost, že símě vzejdouc uvadne, když vyjde slunce, protože nemělo dosti prsti a

Z tanečního pořádku plesu uměleckého v Praze r. 1845.

tudíž zapustiti nemohlo hlubokého kořene — —

Žádné podobné strachy nemá Pražský rozsévač!

Semeno jím zaseté nezobají ani vrabci, již sice poletují před ním i za ním a snášejí se k zemi, ale zajímají se pouze a nanejvýš ještě o zrní zanechávané tu ne zvlášť lákavě dnes již vymírajícím koňstvem.

Také semeno Pražským rozsévačem rozseté nikdy neuvadne na slunci.

Nikdy neuvadne, protože nikdy nevzejde.

Nikdy nedá užitek vzcházející a rostoucí i nepřinese jedno zrno třicet zrní a jiné šedesát a jiné sto, jako čteme v bibli, v jmenované kapitole sv. Marka, v dalších verších.

Pražský rozsévač je žalostný rozsévač! — —

Zasívá neplodný jen, neúrodný písek, z něhož nemůže být nikdy žádná bytost živoucí, leda snad štěnice, jejíž vajíčko tu na něm zůstalo lpěti ze zbořeného starého domu, aby rod zachránilo a přeneslo do nových domů.

Nic z tebe nepojde, úrody žádné nevydáš do budoucnosti, ty símě Prahou rozsívané!

Kdyby písek zas aspoň z tebe byl — hospodářství obecní by ušetřilo pěkné peníze — — z tebe však nic, nikdy nic nebude —

Nic — pranic — —

Kola elektrických vozů, projíždějících železnými brázdami, do nichž jsi símě své rozsil, rozsévači, odnesou je a roznesou do prázdna, na marno — —

Žádné veselí a radost, jako tvůj soudruh v přírodě volné, v polích, neseješ, ty náš rozsévači!

Jako bys smutek rozsíval, který v mlhách jejích těžkých nad Prahou se houpá, z dlažeb jejich se zdvihá a nad střechy a věže její zas nehybně se spouští — —

Jako bys smutek, hrozný ten, úpěnlivý smutek rozsíval, který nás skličuje a tísní a moří, a který chceme se sebe setřást a nemůžem' — — z něhož chceme se mocí dostat ven — ven — ven — a nemůžem' — nemůžem' — nemůžeme — —

Smutný, žalostný Rozsévači! — — *ites.*

Z HISTORIE BÁLŮ V PRVNÍ POLOVICI MINULÉHO STOLETÍ.

Vzpomínka seniora českých malířů Karla Javůrka.

Laskavostí magistrátního rady pana Karla Schneidra dostalo se nám do rukou album, jež vydáno bylo jako vzpomínka na umělecký ples na Žofíně ostrově dne 15. ledna 1845. Měli jsme hezounké obrázky, ale starost byla o nějakou vzpomínku. Přes šedesát roků uplynulo od té doby! Což, žije-li pak ještě účastník slavného, památného »Künstlerbálu«, jenž znamená také drobný článeček v řetěze obrozovacích snah významných těchto dob?

Vydal jsem se s vetchou knížečkou k historickému malíři panu Karlu Javůrkovi.

»Rádi bychom opatřili k obrázkům vzpomínku, a tu nás napadlo, nemáte-li nějakou ve své bohaté, svěží paměti.«

»Jak pak bych neměl,« usmál se starý pán — »mám tu pozvání, mám tu toto album, mám dobře uschované všechny hezounké reliquie z těch dob. Mám toho celou sbírku. Všechno vidím živě před sebou . . vždyť jsem se staral o dekoraci tohoto plesu a pamatuji se, že jsem na ples šel se spisovatelem Rubešem. Také jsem ho portretoval. To byl slavný, velký bál . . súčastnila se ho intelligence, elita pražské společnosti. Nejvíc tam bylo ovšem malířů a umělců vůbec. Ale s češtinou to bylo na tomto bále ještě tuze ubohé. Sepjatýma rukama prosili jsme panenky, aby s námi mluvily česky. Upejpaly, zardívaly se a vymlouvaly, že se stydí, že bychom se jim vysmály, protože prý dovedou jen to »kuchelböhmisch«.

Malíři se v těch dobách znamenitě tužili. Na akademii se to utěšeně hýbalo. Naše družina byla dost četná. Pamatuji se, že se společenského života velmi činně súčastnili zejména Svoboda, Trenkwald, Havránek, Kaucký, Štěpán, malíř krajin . . tamhle na zdi visí několik jeho obrázků — historický malíř Vacek, Rolla — maloval ponejvíce svaté — Herold, Weidlich. Ředitelem akademie byl v těch dobách Ruben.

Připomínám si zajímavou zákulisní historku.

Ferdinand B. Mikovec provedl tenkrát Rubenovi nepěkný kousek. Vzpomínka tato spadá do roku 1848 . . . ale je velice významná. Prosím vás . . . nemohu se hnouti (Javůrek seděl u štafle, kam se dal dopraviti, a maloval sv. Václava) — v knihovně najdete Mikovcovu tragédii »Záhuba rodu Přemyslovců.« Podívejte se do prvního jednání . . . hned na začátku tragédie je dialog mezi Sezimou, nejvyšším sudím království Českého a Václavem III., králem Českým a Polským, jenž velice příkře mluví proti cizáckým umělcům.

Vyhledal jsem knihu, chvilku se v ní probírám a předčítám, co Sezima praví:

»Mistr Jan z Brabantů posílá Milosti tvé vypodobnění kovového náhrobku pro slavného otce tvého Václava Druhého a poroučí k vyvedení maleb na Zbraslavi mistra Wernera Mohučského.«

Král Václav odpovídá:

»Mistru Janovi vyjev mou ouplnou spokojenost a ozdob jej tímto čestným řetězem! S tím Wernerem ale ať mi dá pokoj. Nám těch cizích malířů od vzdáleného Rýna, těch chladných a dřevěných netřeba v zemi naší, jež Božetěcha a Miroslava porodila. Máme ve vlasti dosti dobrých hlav, jež v každém ohledu veliké věci provedou. Z Byzance a z Vlach sem mistrů povolám, aby schopné našince v lesku živých teplých barev vycvičili. Chci, aby slavně prapor Uměny nad námi zavál a sousedů závist i obdivení vzbudil . . .«

»To je to, co mám na mysli,« řekl mistr, když jsem dočetl. »To byla narážka na ředitele Rubena. Byl rodič z Treviru a vymaloval obraz Kolumba, jenž je v Nosticské obrazárně. Když se tragédie hrála na královském divadle Pražském, . . . pamatuji se zcela dobře, že to bylo odpoledne — řekl herec, že tu nepotřebujeme žádného Kolumba z Trieru. V divadle to způsobilo nesmírný rozruch. To bylo jasné, srozumitelné, každý ihned pochopil, že je to narážka na Rubena.

To mělo ovšem svoje dozvuky. Tenkráte kvetl v Praze spolek Concordia, jehož členy byli umělci, spisovatelé, hudebníci, herci a jiní. Členem tohoto spolku byl také Mikovec. Vznikly třenice, a následek toho byl, že Mikovec byl z Concordie vyloučen.

Z toho povstala vojna, která vedla do krajností. Rozumí se samo sebou, že malíři stáli na straně Rubenově, přátelé pak Mikovcovi se nám pomstili tím, že nás nepozvali do bálu, který pořádali. Dali jsme hlavy dohromady a udělali jsme si »trucmerendu«, která se tenkráte konala u arcivévody Štěpána. Malíři si ovšem dali záležet, aby se neřeklo, že pohořeli. Z nejslavnějších jejich podniků byl velkolepý »Maskenzug«, pořádaný při redutě ve stavovském divadle. Pamatuji se, že Kraner, jenž byl mužem vysoké, statné postavy, kráčel v průvodu jako pohanský velekněz, Ruben byl v kostymu Holbeina, já jsem představoval španělského malíře Velasqueze. Však tu mám z té doby daguerrotyp . . .

Ještě něco bych rád povděl. Je to také jen drobná věc, ale něco v ní je, docela bez významu není. V těch dobách konaly se merendy u Doušů na Koňském trhu. Jaká společnost tehdy v Praze byla, jaký tu byl život, život, o němž my si dnes ani představy učiniti nemůžeme, lze poznati konečně i z této episodky . . . Na tuto merendu přišel Němec Bekl, — býval rytcem, později stal se správcem cukrovaru — v masce Jana Žižky z Trocnova. Chlapík vypadal znamenitě, slova českého neuměl — ale zjevem imponoval — jen ho vymalovat.

Na této merendě byl také prof. Svoboda. To byl znamenitý, výtečný muž — nevím, je-li dnes jeho jméno ještě známo, ale zasluhoval by to. Psával pilně do Hormayera . . . znáte Hormayera, že ano? Mám ve své knihovně všechny svazky. Musím o tom Hormayerovi něco připomenout . . . kdybych umřel, aby se o tom vědělo. Svazky jsem pracně shánět, za jeden díl jeden, dva, až tři zlaté jsem dával, až jsem všechny svazky šťastně sehnal . . . Jednou jsem četl v novinách inserát. »Koupím Taschenbuch für die vaterländische Geschichte od Hormayera a dobře jej zaplatím.«

Syn professora Svobody byl malířem. Po merendě u Doušů přišel mezi nás prof. Svoboda a když o Beklovi vypravoval, smál se, až mu oči slzely.

»Děti,« povídal Svoboda, »to jsme viděli včera u Doušů prazvláštní zjev. Přišel tam také Žižka . . .

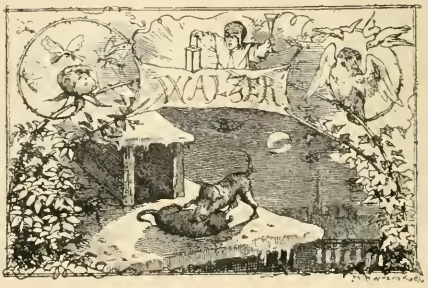

ale představte si náš ohromný úžas, když jsme zjistili, že už i slavný válečník a postrach Evropy .. nadobro česky zapomněl a jenom německy mluvil.«

»Inu«, končil starý pán svoje zajímavé vzpomínky .. »ono se toho na ty Čechy tolik přihnalo, že by nebylo divu, kdyby naposledy i ten Žižka — kdyby se byl těch všech pohrom dočkal — o tu svou mateřštinu jako o ty svoje oči přišel«.

Dr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

†

JOSEF HLÁVKA.

Rána za ranou, jedna bolestnější druhé. Ještě srdce bolí, ještě oči pálí, ještě srdce se neutišilo, ještě oči neoschly nad odchodem Svatopluka Čecha, a již druhá Jobova zvěst letí Prahou. President České akademie císaře Františka Josefa pro vědu, slovesnost a umění, její ušlechtilý zakladatel, velký mecenáš národa, vrchní stavební rada Dr. Josef Hlávka dokonal, tiše zesnul. Ve středu dne 11. března, v ranních hodinách, přišera hrozné noviny nastoupila pouť po hlavních střediscích kulturního a vědeckého života našeho. Ale nikdo nevěřil, každý, kdo zvěst slyšel, se sice zarazil, neblahému poslu však víry dáti nechtěl a nemohl. Vždyť přece ještě nedávno byl pan president Josef Hlávka zdráv, vždyť do poslední chvíle zasahoval svou neúnavnou, obětavou, požehnanou činností ve všechny hlavní, nejdůležitější obory kulturní české práce. Vzpomínáme si, že na pohřbu Svatopluka Čecha, jenž z Pantheonu Akademie se konal, ještě byl viděn repraesentant předního našeho uměleckého a vědeckého ústavu, president Josef Hlávka.

Národu umřel velký, slavný, obětavý syn. Za živa postavil si monumenty, zbudoval chrám pro umění a vědy, jenž jméno zesnulého na věčné časy proslavil a postavil do řady nejpřednější. Když v posledních letech vrstevník za vrstevníkem odcházel, když nejslavnější naši seniorové, nejlepší naši pracovníci jeden za druhým umírali, když přítel za přítelem na věčnost se ubíral, president Hlávka stál nad jich hrobem bolestí zdrcen, věkem sice požehnán, ale nenalomen. Ale teskná předtucha, že na něho přijde řada, obava, že by dvě velká díla, dva svoje zamilované sny neuskutečnil, nutkala ho k tomu, že s horečným chvatem usiloval o splnění dávných, velikých svých projektů. Dočkal se obou — Koleje pro studentstvo i Národohospodářského ústavu při České akademii.

Osiřela Akademie, osiřelo velké dílo Hlávkovo. Po velkém básníku hostem v Pantheonu bude tělo zakladatele Akademie. Dva velcí, a při tom tak prostí, skromní muži šli v několika dnech za sebou! A proto je bolest tak velká, tak opravdová —

Celý národ klade dnes do rakve Josefa Hlávky prostý, čistý, bílý květ vroucí, nehynoucí vděčnosti!

:: **Karel Petr Kheil.** Při závěrce listu dovídáme se o třetí bolestné zprávě — ve středu dokonal vynikající národohospodářský spisovatel K. P. Kheil, místopředseda banky »Slavie« a místopředseda družstva »Politiky«. Zesnulý jako majitel a ředitel renomovaného učiliště vychoval několik generací obchodního dorostu. Jeho vědecká činnost je bohatá a zajišťuje zesnulému čestnou, trvalou pamět. K. P. Kheil byl spolupracovníkem Ottova Slovníku naučného a překládal z dánštiny.

:: **Hrob Svatopluka Čecha na Král. Vyšehradě,** kolem něhož ve smutně památnou neděli, dne 1. března, stálo nespočítatelné množství obnažených hlav, není zapomínán. Záplava květů přikrývá studený kámen, pod nímž dříme básník, jenž celý národ svým odchodem zarmoutil. Než květy, večer sem přinesené, povadnou, vystřídá je něžná ruka čerstvými. Od rána do večera přicházejí ctitelé básníkovi, aby se podívali, kde ustlali zlatému jeho srdci. Z dalekých krajů přicházejí sem poutníci .. Stojíme stranou a slyšíme kohosi vypravovat, že přichází z krajin, kde je na metry sněhu a kde v posledních dnech dokonce vlci se objevili. Soudíme, že statný muž je asi ze severní Moravy, odkud se vypravil do Prahy, aby mohl vypravovat o posledním odpočinku básníkově na staroslavném Vyšehradě. Cesty se netrhnou chodci, kolem hrobu, jenž činí dojem pyramidy z věnců a květin, kupí se zástup, jenž s pohnutím hledí na hrobku, jež mimo vše nadání stala se domovem velikého pěvce. »To jsou asi ti,« napadlo nám, »kdož nemohli súčastniti se pohřbu. Všechny stavy, všechna povolání, mladí, staří, děti — vše tu vidíme zastoupeno, jako tomu bylo v nedělním průvodu, ve špalíru na ulicích. Na svaté pole přichází průvod dětí. Jsou to asi chovanci některého ústavu, jejichž pietní touze bylo vyhověno s ušlechtilou ochotou. V hloučku stojí důstojník, kněz, dělník s lopatou na rameni, úředník, jenž byl poslán, aby odvedl práci a sem si odskočil, aby touhu ukojil. U hrobky stojí ctitelka, dívčinka jako mimosa, jejíž celou bytost prochvívá pohnutí. Sklání se a vroucně líbí studený kámen, jenž květy nezakryt . . . .

:: **Došlo v Praze už i na stromy!** Není tomu dávno, co jsme se, bohužel nadarmo, přimlouvali za mohutné topole ve Svatováclavské zahradě. Padly pod sekyrami, padly po tuhém odporu, po těžkém

zápasu. Tři dny trvalo, než katané velký topol zdolali. Neuvěřitelná zvěst letí Prahou. — Na Žofíně staví se restaurační pavillon, a už prý je rozhodnuto, že čtyři staré, silné stromy, krásné agáty nutno odstraniti, vykáceti, aby získalo se místo — pro verandu. Už prý bylo dáno svolení, a co nevidět vydán bude rozkaz, aby stromy byly poraženy. Když padl topol na Riegrově nábřeží, poslední mohykán bývalé zahrady Bubeníčkovy, nikdo si toho nevšiml, ač strom náměstíčko roztomile krášlil — než se toho kdo nadál, řádilo se v historické, památné zahradě Svatováclavské jako na pasece, a teď už nám káceji dokonce stromy na Žofíně, zvaném právem smaragdem Vltavy. Přátelé, zastanci krásné Prahy, buďte na stráži, aby nám ji krumpáč neboural, aby nám ji už i sekyry o ten poslední kousek zeleně neolupovaly!

⁂ **Jonášova veselohra Skvrna** má zajímavé pozadí. Je to rozmarné divadelní kvítko, jež vzniklo takřka přes noc. Kmotrem u kolébky byl spisovatel Karel Šípek. Dobré doporučení, že ano? Je to pěkná historka z autorského zákulisí. Karel Jonáš napsal kus. Podal manuskript Karku Šípkovi a požádal ho, aby mu řekl, co o něm soudí. Censor přišel se zachmuřenou tváří. Něco lepšího, radil autorovi, něco takového, jako byl Nový sport a Ženich. Rukopis putoval do hlubin soukromého Jonášova archivu, což dozajista svědčí o věhlasu censorově i o veliké důvěře spisovatelově k němu. Za nějaký čas umluvili se Šípek s Jonášem, že si zasednou k přátelskému hovoru v plzeňské restauraci. — Šípek přijde prý po divadle, Jonáš, až vykoná svoje chefredaktorské povinnosti. Bud přišel Jonáš dřív, nebo Šípek se opozdil, nevím, ale faktum je, že Jonáš byl v restauraci o dobré dvě hodiny dřív, než jeho přítel. Co jen dělat, aby ručičky na ciferníku nervosního čekatele za nečinnosti ještě víc nedráždily? Jonáš namočil pero a psal — psal plné dvě hodiny. Když přítel konečně přišel, překvapil ho Jonáš sdělením, že právě dokončil první akt veselohry. Šípek jen brvy povytáhl, autor zastrčil rukopis a dodal: »Zítra je neděle, mám několik hodin volných — dopiši kus a přinesu ti jej.« Jonáš dostál slovu — druhého dne večer měl Šípek tříaktovou hru v rukou. Do čtení se mu však nějak nechtělo. Zapálil si doutník a jen letmo, ze zvědavosti zavadil o první stránku. Obrátil list, obrátil druhý — doutníčku ubývalo a stránek také. Šípek dočetl na jedno posezení, pak putovala hra do divadla, a za nějaký čas octla se Jonášova Skvrna na repertoiru.

Ještě slovíčko o autorovi. Je bílou vránou mezi dramatickými spisovateli — nechodí totiž na premiéry svých kusů. Ten pravý požitek má prý teprve z jejich repris. Ale abychom při tom nezapomněli na jeho poslední premiéru v Národním divadle. Není nikterak Skvrnou na dramatickém jeho štítě, ale stenografická rychlost je na ní přece jenom znát. Originální nápad autorův — rozvinuje totiž expositční materiál v předsíni divadla, na chodbě — podepřel regisseur p. ředitel Schmoranz šťastným řešením neobvyklého divadelního tarrainu. Veselohra je přesycena vtipy a slovními narážkami a jenom tomuto šprýmovnému bohatství děkuje za rozmarný svůj průběh. Sehrána byla velmi svižně — paní Laudová, pp. Želenský, Mošna, paní Pštrossová a Červená, všichni se zdarem těžili ze vděčných rolí. —*si.*—

⁂ **Naše obrázky** dnešní jsou věrné reprodukce roztomilých kreseb pražských umělců z tanečního pořádku uměleckého plesu, pořádaného r. 1845. na Žofíně ostrově.

Ročník VI. číslo 25. vydáno dne 13. března 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

Byly to pěkné chvíle — ale někdy nepochopitelným zadumáním té či oné strany tiché a zamlklé. K duševní intimnosti oné říjnové procházky se ovšem nepozvedaly. Někdy bylo to pěkné, a přece byli jsme oba docela rádi, když se dostavila nějaká nepředvídaná návštěva nebo nějaké intermezzo třeba s lidmi cizími z okolí neb města.

Něco nás tížilo.

Svěřil jsem se s tím Semerádovi.

Odpověděl krátce: — Hmota.

* * *

27 března 187*.

Rozuměl jsem až příliš této jeho odpovědi.

Ano, tížila nás hmota.

Člověk dovede zřídka mluviti k člověku, jako duch hovoří s duchem. Jeho hmota, zanedbána dlouhými hovory duchů, se vzepře proti tomu a drze, ba vyzývavě žádá svou daň. Šťastné povahy, u nichž hmota vůbec spí a se neprobudí. Ty mají ulehčenu dobrou, větší polovici zápasu životního. A rozhodně také jsou šťastnější, kteří dovedou ukojiti požadavky hmoty zcela mechanicky — neb co jest jiného láska v těchto případech? — Jako bytost pana Krágla.

Hmota . .

Dva póly lidského života; na jednom odříkání, askese, odloučení, na druhém vyhovění, plnost požitku, květ života.

A oba magnety stejnou silou přitahují a odpuzují. A toto stálé přitahování a odpuzování, ten boj o nadvládu jednoho či druhého, to střídání v této celkem nudné hře, někdy i falešné hře, je vlastně celý náš život.

Hmota . . .

A co bychom vlastně věděli bez ní? Skládáme-li se vskutku z těla i z duše, jak málo znamená ta hrdá, étherická, astrální dcera vyšších sfer vůči té líné, hnijící sestře? Co může si počíti bez smyslů, které jsou přec někdy na hmotu vázány? Může líbati, může objímati? Může jen toužiti a vzpomínati. Je to méně, či je to víc?

Hmota . . .

A maně jsem si vzpomněl na onen večer, kdy nás Semerád animoval k soustředění svého myšlení na nemoc Jiříkovu. Dobrá, myšlení je výkon ducha. Ale co bylo by platno to všecko myšlení, kdyby neprocházelo hmotou? Hmota jsou ty telegrafické dráty, bez nichž je telegrafování psychické absurdnosti. Jen spící může účinkovati koncentrací myšlenek opět na spícího. Hmota je to prostředkující medium, jímž se styk duší díti může. Je otázka,

bylo-li by Jiříkovi pomoženo, kdybychom soustředili své myšlenky na jeho uzdravení, b d í c e všichni tři.

Myslím, že nikoli.

A tato hmota nás tíží.

Jako stoupající z jara do stromu míza, stoupá ona v nás vítězným postupem jara, bere nám z úst slova, zatajuje nám dech, tíží nás jako závaží, ubíjí vzlet a jinou myšlenku, nebo sama stala se myšlenkou panující. Ona slaví teď své vzkříšení, ze symboliky přírodní stává se věcí samou, žádá své právo, potlačujeme-li ji, vzpíná se, bouří v nás, hledá si cestu úlevy a vyplnění.

Pozorovali jsme onehdy mladou statnou břízu, rozpukanou stříbrnou korou stékaly po pni bohaté krůpěje.

— Bříza pláče, řekla zamyšleně paní Králová.

Tak v nás nevědomky pokračovaly děje, které se odehrávají v tisících a tisících niter, ale u většiny tito lidé o tom nevědí a tuchy nemají. Nezjevený cit stává se pudem, ten se hlásí již mocněji, ten již nepláče, ten křičí.

A pud přechází, stále potlačován nebo klamán, ve vášeň, tu, jež sopří a zuří.

A jejich loutkou jest člověk. Hmota slaví vítězství, duch divně jako Petr vyjde ven a pláče hořce.

* * *

5. dubna 187*

Netrvaly dlouho ty jásající dnové vítězného jara!

Bylo by to snad až příliš mnoho žádáno od našeho těkavého, nestálého podnebí. Brzy udeřily dubnové plískanice s celou prudkostí a vytrvalostí, a my byli opět více odkázáni na pokoj, na život intimnější a soustředěný.

Nedovedl jsem utajiti doktoru Semerádovi svá rozjímání o hmotě. Byl u mne včera odpoledne, chtěl jeti někam dále, ale byl zrovna před továrnou zastižen neobyčejně silnou plískanicí, znechutila se mu jízda, přerušil a odložil ji, až se vyjasní, nechal kolo u vrátného a zaklepal asi po třetí hodině na mé dvéře. Byl jsem již od poobědních šachů s paní Královou doma a chystal jsem se k nějaké školní práci, když přišel. Radostně jsem jej uvítal, a brzy rozpředl se mezi námi rozhovor směřující čím dále tím více k nedávno dotčenému námu thematu, hmota, duch, a co může láska mezi nimi.

Semerád přečetl mé glossy pomalu. Odložil listy a pravil:

— Nadržuješ příliš hmotě, hochu, tento sklon jsem u tebe již pozoroval a myslím, že ti v dalším životě příliš k dobru nebude.

— To pravíš ty, lékař? — ptal jsem se udiven.

— Lékař je tu vedlejší úlohou. Pro mne a mé theorie rozhodující jest pouze jedno.

— Nevěděl bych, namítl jsem lakonicky.

— Že hmota pomíjí a duch nikoliv, pravil na to vážně a kazatelsky.

— A co máš z toho tvého trvání toho ducha?

— To nemohu, otrok hmoty dnes jako ty, ještě tak dobře rozeznati, ač vidím víc, než ty.

— Ty chceš tedy upírati hmotě prvenství? Což je skutečně nemá? Jen se podívej na sebe, do sebe, kolem sebe, co byl bys bez hmoty. Jen jí děkuješ, co jsi, a opustí-li tě hmota, neb dejme tomu, kdyby ztratila svou sílu, svou působivost? . . .

— Kterou jí propůjčuje právě jen duch, na to nerač zapomínati, můj drahý, pravil jsem již trochu podrážděně. — Přece víš, že se říká, když duch či duše hmotu opustí, stydne tato, jest mrtvou, musí nastati dle odvěkých zákonů konec a rozklad. Či jsi někdy slyšel, že by tělo opustilo duši?

— Ovšem, že ano, pravil jsem pevně a divím se ti, že to nevíš . . .

— Že by tělo opustilo duši? opakoval udiveně.

— A co jest jiného každá sebevražda? Duši by to nenapadlo, tělo tomu chce, tělo v tomto případě zhnusivši si svého žalářníka, opouští duši, volí zmar a rozklad, o další budoucnost své duše se nestarajíc.

— Ale přece musí to duše c h t í t i, pravil podrážděně. Chtít něco jest přece eminentně výkon d u š e v n í, můj milý, a ne tělesný, bránil se doktor.

— Nu, a chtěj, podotkl jsem s úsměškem, chtěj duševně; já chci míti paní Královou, co je ti všecko platno tvé chtění, když tělo tvé nebude chtít vědět o tvé vůli — co ti to bude platno? Chtěj, pořád chtěj, co to svědčí?

To jej talo do živého. Mlčel chvíli. Zapálil pak doutník a pravil zvolna a slavnostně:

— I to bych ti mohl vyvrátiti, ale nechci, není ještě vhodné chvíle k tomu . . .

— Ale mlč, nemůžeš, to je to celé! jal jsem se triumfovati.

To jej podrážděno ještě více.

— To jen dokazuje, pravil, že hmota má u tebe převahu nad duchem, jak jsem řekl na počátku.

— Snad proto, že jsem normální člověk, podotkl jsem kousavě.

— Snad až příliš normální, pravil on.

— A nechtěl bych býti ani jiným, dodal jsem spokojeně.

— Každému jeho obzor, příteli, nejlépe svědčí. Pokud člověk nezačne přemýšleti o svém obzoru, má jistou záruku a neklamné

přesvědčení, že jest spokojen a snad i šťasten. Jen jak začne třásti svým obzorem, počíná se revoltovati, pak jest s ním zle. Buď rád, že jsi spokojen se svým obzorem. Já jím nejsem, nikdy nebyl a nebudu.

— Ty zamlouváš hlavní předmět a cíl našeho rozhovoru, ale mně neuklouzneš. Měl's říci jiného cosi. Ba jsi mi dlužen vysvětlení; jak mi dokážeš, že duch může nejen chtíti něco, ale že to také pořídí bez součinnosti hmoty? Hic Rhodus!

— To jest velmi snadné, ale kdybych ti to řekl, ty mi neuvěříš. Co bych se tedy namahal? Hleď, již se vyjasnilo. Půjdu o dům dále.

A vstal s pohovky sklepávaje popel doutníku do čínského popelníčku, stojícího zrovna vedle podobizny paní Kráglové na mém stole. Zadíval se na ni, příliš dlouho a mlčky.

Pak pravil:

— Víš, že tato fotografie paní Kráglové jest daleko bližší paní Kráglové mých snů, než paní Kráglové skutečnosti?

— Nerozumím ti za mák, pravil jsem.

— Pak je ovšem těžko s tebou mluvit, pravil mně.

— Ale dovol, kličkami hádanek mi neuklouzneš. Pak by dle tvého mínění byly možny dvě bytosti každého člověka a Bůh ví kolik bytostí každého, což kdybych měl ještě rytinu paní Kráglové, malovaný obraz paní Kráglové, dokonce bustu paní Kráglové, bude tolik paní Kráglových na světě vedle té skutečné, té živé paní Kráglové.

— Zajisté.

— Ale jdi, blázna si ze mne dělat nemusíš, řekl jsem popuzeně.

— Což si z tebe dělám blázna? Věř mi, nevím o tom. Či jsem tvrdil něco tak nehorázného, něco tak absurdního, když jsem řekl, že tato fotografie paní Kráglové jest bližší paní Kráglové mých snů, než paní Kraglová živá, čili skutečná?

— Co je to paní Kráglová tvých snů? — ptal jsem se zmateně.

— Neumíš česky, jak pozoruji, ironisoval. Paní Kráglová mých snů, jest paní Kráglová mých snů, jak ti to mám říci jinak?

— To je tedy ta paní Kráglová, o které se ti snad někdy zdává? ptal jsem se zvědavě.

— Nikoliv, ty nerozeznáváš subtilnosti, můj milý. Mně se nikdy nezdává o paní Kráglové.

— Pak neexistuje také žádné paní Kráglové tvých snů.

— Také ne.

— Co tedy chceš říci?

— Chci prostě říci, abych ti to přeložil jasněji: Řekl jsem, že tato fotografie paní Kráglové, zde tato na tvém stole, jest bližší té paní Kráglové, která mne v mých nocích navštěvuje, než skutečné, živé paní Kráglové. Teď tomu snad rozumíš?

Vyvalil jsem naň obě oči.

— Tebe navštěvuje paní Kráglová?

— Zajisté.

— Kdy, jak, prosím tě?

— Kdykoliv chci a silou své vůle si ji přivolám.

— Tropíš si šašky ze mne?

— Pak se mnou nemluv a na nic se podruhé nevyptávej. Beztoho nerad o takových věcech hovořím.

— Ty bys tedy mohl pouhou silou své vůle si zavolati pání Kráglovou?

— Zajisté, nejen paní Kráglovou, ale koho chci vůbec ze živých i z mrtvých, libo-li tobě.

— Odpusť, ale ty jsi příšerný člověk, pravil jsem zděšeně.

— Příšerný, nevěděl bych. Řekla to sice také jednou o mně paní Kráglová . . . . tedy budiž, jsem příšerný člověk. — Ale doufám, pokračoval, že mi teď rozumíš, co jsem pravil. Paní Kráglová živá a skutečná, jak se s námi baví, jak nás vítá, čaje neb vína nalévá, s námi hovoří, nám vypravuje, s námi žertuje a s námi se loučí, jest jedna bytost, o jsoucnosti této přece nepochybuješ.

— Patrně.

— Paní Kráglová, kterou silou své vůle já si, kdykoliv se mi zlíbí, zavolám, je druhá jsoucnost a bytost.

— O čem pochybuji, jelikož je to tvůj sen, tvé zdání, tvůj mam, a to není jsoucnost, nýbrž-li bytost.

— Nevadí, co ty o tom myslíš a soudíš, ale já pouze řekl, že paní Kráglová téhle fotografie jest bližší oné mých nocí, než oné v skutečnosti. Teď snad konečně rozumíš. Ale, slunce, hleď, svítí, a čas pokročil. Přemýšlej o tom do příštího našeho shledání a daš mi za pravdu. Ale počkej, řeknu ti ještě něco. Pamatuješ se na onen večer, kdy jsem tě prosil o soustředění tvých myšlenek na uzdravení se Jiříkovo?

— Jak bych nepamatoval? pravil jsem.

— Vidíš, dlouho jsem v duchu bojoval, mám-li tě k této součinnosti pozvati nebo ne, či mám-li to provésti s paní Kráglovou sám. Ale tenkrát jsem měl větší pojem o tvé psychické potenci a proto jsem se odvážil tě o to požádati, nevěděl jsem, že jsi takový hmotař, jako vím dnes. Teď je mi patrno, že tvá účast byla pranepatrná v tom, ba spíš bych řekl žádná, docela nicotná.

Zdálo se, jakoby toto vědomí jej těšilo, říkal ta slova s neobyčejným gustem, jakoby si na nich pochutnával.

— Víš, pravil jsem, skepticky se usmívaje, paní Kráglová také mnoho nevěřila, kdybys věděl, co mi řekla o tom, nebyl bys právě potěšen.

— Ale přece pracovala se mnou, to vím, tolik moci mám nad ní. A pak nezapomínej laskavě, v tomto případě byla matkou, nechť třeba byla účastna ledabyle a roztržitě, jak ti řekla, a více toho býti nemohlo, co ti řekla — pravil to s naprostou určitostí — mělo to váhu duševní ještě nejmíň dvojnásobnou. Větší tíha záležela ovšem na mne.

— Ty mluvíš, jakobys měl apodiktícky dokázáno, že tvá a paní Kráglové vůle Jiříka tenkráte uzdravily. Věř, to je přece trochu smělé.

— Nu, ty's jej jistě neuzdravil — nu zaplať Bůh, že's nám aspoň nepřekážel.

— Děkuji ti, za tak nízký odhad mých sil a schopností, podotkl jsem ne bez sarkasmu. Já se však proto na tebe nehněvám.

— Také by nic neznamenalo a bylo by to docela zbytečné.

— Pak musím ale vysloviti, co se mi nejednou vtíralo na mysl, a co jsem jen z úcty ti neřekl nebo se zdráhal říci.

— A to by bylo?

— Inu, že's nemusil studovati tolik let medicinu, umíš-li to, co jsi na Jiříkovi dokázal.

— No víš, můžeš být hrdý na tuhle moudrost, pravil zcela klidně. Vy, tak zvaní lidé positivní, čili fanatikové atheismu, jste přece jen ti nejhorší.

Vzal klobouk, odhodil zbytek cigarety a stál již mezi dveřmi.

— Ale přijdeš zas? volal jsem za ním dobrácky.

— Zajisté, ale o těchle věcech mluvit spolu více nebudeme. K těm věcem, směj se jak chceš, je potřeba víry.

— Jako ku každému spiritismu, pravil jsem bez výsměchu.

— Nejsem žádný spiritista, bránil se mezi dveřmi, nikdy jsem v žádném takovém kroužku nebyl a ničeho se neúčastnil. Všecko jsou postřehy mé a výsledky mých studií a pokusů, které však, což je přirozené, před každým tajím. Tobě jsem v domnění přátelství odhrnul cípek clony — ale není u tebe půdy, nemám ti to za zlé nijak, jen prosím, nech to pro sebe, a nemluvme nikdy již o tom. Mám pořád za to, že jsou to věci příliš vážné. Na ducha pouze věřím, jeho vůli, sílu a mohutnost, rozumíš, na ducha, tím není řečeno na duchy, nebo to jest dvojí. (Pokračování.)

LOUIS ARLETH:

Ballada.

I.

Pohřbili matku v jeden den,
druhý den zřít ji u oken.
Na okno matka: fuk a fuk,
dvé jejích bledých vidět ruk,
jak se pnou a se spínají
něhou a steskem potají.

V světnici dítě, ročňátko,
od prsu vzaté robátko.
Na loži dřímá růžové.
A v síni ticho hrobové.
Kolkolem ticho, ani muk,
jen zas na okno: fuk a fuk.

To matka z venčí fukala,
jakoby dítě volala:
»Mé zlaté robě, jak je ti?
Pusťte mne do vnitř k dítěti!
Na srdci plamen cítím žhnout,
dítě své práhnu přivinout.

Prs, jenž mi ustyd' na kámen,
ohřeju si tam u kamen.
Ruce, jež ztuhly na ocel,
změknou mi jeden za pocel.
Ústa-li něma, zbyl mi cit —
Pusťte mne k děcku, ať mám klid!»

Pak zas na okno: fuk a fuk,
a zas je vidět dvé těch ruk,
dvé rukou sněžných k pelesti,
vztažených jako v bolesti,
dvé rukou, spjatých dojemně:
»Pusťte mne tam! Ó, pusťte mě!«

II.

Pohřbili matku v jeden den;
a zas ji vidět u oken.
Noc je, vše spí, nic nehne se,
před oknem stín však chvěje se,
stín ženy mladé, mátoha:
pusťte mne do vnitř, pro Boha!«

V světnici dítě churavé,
týden už k smrti stonavé;
u lůžka otec ve pláči:
»Uzdravit Bůh tě uráčí!«
A co té prosby slyšet zvuk,
tu zas na okno: tuk a tuk.

Uděšen otec povstane,
ztrnulý děsem zůstane:
Před oknem jeho ženy stín
značí mu vlídný na pokyn:
»Dej mi to dítě, muži, dej!
Pro matky stesk se nehněvej!

Dej mi to dítě pro můj klid,
ať se jím mohu potěšit
v ponuré hrobu samotě —
Přej mi ho ve své dobrotě!
Pro svatou lásku mi ho přej!
Sám radost ze tří za to měj!«

A stín se tlačí oknem blíž:
»Viď, že mi pro to nezazliš?«
A stín se k lůžku ubírá:
»Viz, s úsměvem jak umírá!«
A než muž prozřel na polou,
už bylo dítě mrtvolou!

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Jiné tváře uvidíte, něco jiného se vám bude líbit. Budete se cítit zkrácen na své svobodě a manželství vám nebude připadat, jako radost, ale jako břemeno. Pane poručíku, jsem přesvědčen o vašich dobrých úmyslech, ale zanechte této myšlenky. Chyba je ovšem, že se to rozkřiklo. Dá se to však napravit. Pošleme Janu do světa, aby přišla zdejším lidem z očí a po dvou, třech letech lidé zapomenou. Vdá se přiměřeně svému stavu a vy jednou uznáte, že vám nikdo lépe neposloužil, než já.«

Bohdan ho pozorně poslouchal. Ano, jeho střízlivá slova obsahuji mnoho pravdy. Ale to, aby od Jany ustoupil, nesmi se stát. Miluje ji příliš horoucně, má příliš vyvinutý cit pro právo a je příliš hrdý na svou čest. Jany se má zříci v té době, kdy tak vášnivě si ji zamiloval? Má nyní zbaběle utíkat, když její jméno strhl do úst lidských? Jak mohl klidně poslouchat a váhat? Otevíral ústa, aby mu odpověděl, ale Vaculíková ho předešla.

»Prosím tě, muži, co to dnes s tebou je?,« řekla ostře. »Jiný otec kouká své děti zaopatřit a ty mluvíš jako největší jejich nepřítel. Když si pan poručík s naší dcerou udělal známost, věděl přece, že to není jen na chvilku nebo pro lidské řeči. Proč má Jenička chodit mezi cizí lidi? Má domov, tady zůstane a počká, až si to pan poručík doma uspořádá. Že je tomu tak?«

»Zajisté, správně mluvíte, paní Vaculíková,« povídal s úsměvem. »Nezazlívám panu Vaculíkovi, že mě upozorňuje. Je opravdu zkušený a kdybych neměl Jeničku upřímně rád, dal bych se snad zastrašit. Ale takhle bychom zbytečně se rozčilovali. Dodržím své slovo. Od vás pouze žádám, abyste nám nebránili.«

»Kdo by bránil!« povídala rozjařeně. »Máte-li se rádi, s Pánem Bohem se vezměte.«

»Řekl jsem, co jsem říci měl za nutné a nemám také příčiny vám bránit,« řekl Vaculík povstávaje a ruku mu podávaje. »Dej Bůh, abyste opravdu byli šťastni.« Byl pohnut a díval se upřímně na Bohdana.

»Děkuji vám srdečně. Pojď, Jeničko a řekni mi, chceš-li čekat, než budu moci přijít a říci ti, že už nic nám v cestě nestojí.«

»Do smrti na tebe počkám,« zajásala radostí, že nepříjemný hovor jest již skončen a vrhla se Bohdanovi do náruče. Sevřel ji a políbil. A ona v náhlém návalu štěstí obejmula rodiče, rozradostněná jako ptáče, které na svobodu pustili. Teď teprve nastal hlučný, srdečný rozhovor, při němž Bohdan prohlásil, že pozejtří odjede domů, aby uspořádal co nejdříve záležitost se svými rodiči. Paní Vaculíková ho sice zdržovala, že není takový chvat, ale Vaculík sám mu přisvědčil, že bude líp, když hodně brzy nastane v celé záležitosti jasno.

Dlouho do noci seděli a o všem různém rozmlouvali. Jana vypravovala, zářic radostí, jak ji důstojníci překvapili a kterak se jí Bohdan zastal. A potom na Skřivana přešli, o poměrech v lázních hovořili, až je únava rozehnala. S hlavou naplněnou starostmi i růžovými nadějemi ulehal Bohdan. Nemohl usnout. Jakoby teď teprve cítil tíhu toho, co se stalo, usedl k tmavému oknu a díval se ven do přítmí. Co tomu řekne otec, co matka, co sestra! Otce se nebál. Bude sice mrzut, ale dá se brzy uchlácholit. Ale matinka bude rozezlenější, bude mu vytýkat, že zapomíná na svou šlechtickou hodnost a zahazuje se s chudým děvčetem. Bože, jakby ji slyšel, až bude s pathosem se dovolávat jeho hrdosti, až bude ho zaprísahat, aby svou čest nezaprodával za malicherné ohledy. Ach ano, matka lpí na tom šlechtickém stupínku s náruživostí a marnivostí někdy až chorobnou a sestra Terezie, která se provdala za nešlechtice, často od ní slyší, že všechny její peníze nejsou ničím proti tomu, co svému muži obětovala, přijmuvši jeho občanské jméno. A u něho, Bohdana, bude to ještě horší. Bude poukazovat na to, že se dopustí messaliance, že si tím zatarasí cestu k postupu, že se šlechtici budou od něho odvracet. Tak jakoby šlechtic Redr patřil k šlechtě, jež něco platí. Pravda, sám někdy byl na své jméno ješitným, ale teď, když to jde do tuha, může si poctivě říci, že takových šlechticů, jejichž předkové nedávno ještě byli plebejci, kteří proto, že zastávali nějaký úřad nebo byli vyššími důstojníky, najednou povýšeni byli mezi zvláštní smetanu lidské společnosti, takových že za posledních let přibývá jako hub po dešti a pomalu už na žádné vesnici nebude chybět nějaký povýšenec. Co na tom, když se krev plebejců smíchá jako dřív se smíchala. Jana má pro něho vyšší cenu, než celý šlechtický titul a jeho domácí spokojenost musí být mu milejší, než malicherné ohledy na lidskou marnivost.

Matka konečně povolí také, jako povolí otec. Ale hůř je, povolí-li sestra, to jest, bude-li ochotna mu zapůjčit. Veliké pochybnosti v něm rostly a výstraha Vaculíkova ozývala se mu ještě v mysli. Na to se nesmí těšit. Lépe bude přemýšlet, co potom začít, až bude vidět, že nezbývá leč se poděkovat. Vzdychl si upřímně. Vojenský stav se mu líbil. Byl bezstarostný, poskytoval ve společnosti mnoho výhod a jemu samému kynuly dosti pěkné vyhlídky na postup. Jednak jeho rodina a jméno, jednak předběžné vzdělání razilo mu cestu a on mohl bezpečně očekávat, že až jednou sestará, nepůjde do výslužby jako starý hejtman. Škoda uniformy, škoda toho hezkého okolí, veselé společnosti! Nastane mu zase zápas, než se jinde chytí. Arci, jeho vyhlídky nejsou tak zlé. Jeho zkoušky nepozbyly platnosti a toho, co mu do dokončení studií zbývá, není tolik. Kdyby se půl roku pilně připravoval, složí zkoušku jistě a potom bude moci založit si skrovnou domácnost. Rodiče i potom budou mu dávat obvyklý měsíční příspěvek a zakročí-li otec, postoupí do takové hodnostní třídy abý mohl ve skrovnosti se svou ženou žít. Ano, není to tak k zoufání. Jen kdyby už měl odbyty nepříjemné dny doma, kdyby už zbaven byl zoufalého čekaní na okamžik, kdy bude moci splnit slovo dané Janě.

Rozmrzen a přece pln slastných představ o životě, jenž ho očekává, ulehl. Když se ráno probudil, byl už bílý den. Zůstal chvíli ležeti a znovu o něm přemítal. Osvěžen odpočinkem díval se na vše růžověji a touha po Janě zašuměla jeho srdcem. Rychle vstával, aby co nejdříve se s ní setkal. Vždyť mu zbývá pouze jeden den a potom snad celé měsíce bude od ní vzdálen. Kterak to vydrží ji nevidět, s ní se nepotěšit, necítit kouzla její přítomnosti!

Rychle sešel dolů a setkav se s Liduškou, prosil, aby mu dala snídaní do besídky. Když vyšel do zahrádky, spatřil Janu procházeti se zahradou. Majíc ruce na zádech skřížené, procházela se s hlavou svěšenou, zamyšlená a vnitřními hnutími zaujata, že ho ani nepozorovala. Až když byl blízoučko ni, zvedla překvapeně hlavu a spatřivší ho, rozeběhla se k němu a vrhla se mu do náruče.

»Bojím se Bohdane,« zaúpěla stísněně a slze se jí zatřpitily v očích.

»Proč se lekáš?,« ptal se udiveně. »Což mi nedůvěřuješ?«

»Důvěřuji ti, vím, že se mnou dobře smýšlíš, ale bojím se, že nás přece rozvedou, že jim budu chudá, že si budou přát, abys si vzal jinou. Snad bych toho nepřežila.« A ukryvši hlavu na jeho rameni, tiše zaplakala.

Hladil ji po vlasech a vroucně líbal její ruce i vlasy.

»Nemuč mě zbytečně,« žádal rozechvěně. »Měj trpělivost, Jano, abych mohl bezstarostně za naše blaho bojovat. Slibuji ti, že na tě nezapomenu, že vše podniknu, abychom si co nejdříve patřili. Pojď, sedneme si. Liduška

mi přinese snídaní a my si o všem pohovoříme, abychom jeden druhého upokojili.«

Vzal ji za ruku a zavedl do besídky. V zápětí objevila se Liduška se snídaním. Podivala se na ně zkoumavě a moudře se usmávší, mlčky zmizela. Bohdan počal znovu opakovat vše, jak budoucnost chce upravit, aby našli štěstí, po němž touží. Poslouchala ho s laěnou touhou a její tvář se vyjasňovala. Pouze chvilemi vracel se strach do jejích očí a ona zmateně snažila se před ním zakrýt, co jejím nitrem lomcovalo. Bohdan stále ji žádal, aby důvěřovala, aby čekala a nedala se zmást ničím, co by ji děsilo.

»Tím sladším bude pro nás potom shledání, ve kterém si budeme na věky náležet. Těšíš se také tolik na naše shledání a na náš budoucí život?«

»Nemohu ti ani říci, jak se těším,« řekla přimhuřujíc oči a blažený úsměv rozlil se po její tváři. »Snad proto, že se tolik těším, nedočkám se toho, po čem toužím.«

»Dočkáš se, mé sladké dítě, dočkáš,« ujišťoval ji vřele, líbaje ji a tiskna ji k sobě. »A smát se potom budeme všemu tomu, co nás nyní děsilo. Chceš-li, počkám tu ještě den, abysi se upokojila.«

»Nechci, Bohdane, jeď zítra, nic neodkládej. Čím dřív začneš se starat, tím budu pokojnější. Budu tě stále ve své mysli provázet a klidná budu, jen když mi někdy pošleš nějaký lístek, abych věděla, že jsi dosud nezapomněl.«

Bohdan byl tolik rozrušen, že jen ztěží složil svá zavazadla. Dlouho do noci seděl s Janou. Otec nebo matka na okamžik k nim vešlí, oba také pohnutí a rozčilení. Pouze Liduška byla v povznesené náladě. Nechápala, že by někdo nebo něco mohlo dvěma, kteří se mají rádi překážet v jejich štěstí. Pozorovala je zvědavým pohledem, v němž jakoby světélkovalo probouzející se vědomí ženy, jež ve svém srdci cítí rašení jarních květů,

Když druhého dne ráno před odjezdem sešel Bohdan do síně, shromáždili se kolem něho všichni domácí. Také doktor Skřivan, na kterého ve zmatku zapomněl, se dostavil, aby mu stiskl ruku. Bohdan mnoho nemluvil a také Jana velmi málo hovořila. Byla sice bledá, ale její pohled byl pokojný. Všichni podali Bohdanovi ruku, ostýchajíce se před Skřivanem ho políbit. Pouze Liduška, když jí ruku podával, chytila ho kolem krku a políbivši, rozplakala se a utekla. Vyšel chvatně ven, aby usedl do povozu a teď teprve spatřil slze v očích Janiných i její matky. Také Skřivan pohnut přistoupil ještě k povozu, aby mu stiskl ruku a přesvědčil ho, že si ho vážil jako přítele, třeba cosi důležitějšího postavilo se mezi ně. Naposled zamávali šátky a už povoz vyjel z městečka. Ohlédl se na milý útulek, jenž se mu stal tolik drahým a v němž nechal bytost, která srostla s jeho duší. Bolest jeho stávala se palčivější a proto křikl na kočího, aby rychleji jel. Silnice zatočila se do příčného údolí a Kraňov zmizel z jeho očí.

Stesk po Kraňově a po Janě tížil ho stále, i když usedl do vlaku a blížil se ku Praze. Stále si vzpomínal, co asi v tuhle chvíli dělá, vzpomíná-li také ona. Ba že vzpomíná. Dovede se přemoci, ale její nitro jistě naplněno je zoufalou touhou být mu na blízku. Musí se ze všech sil příčinit, aby co nejvíce urychlil doma rozhodnutí. Káže mu to také mužná čest, aby slib svůj splnil a rodiče pochopí, že na tom záleží štěstí celého jeho života.

Až když vystoupil z pražského nádraží a usedl do drožky, zvláštní pocit bázně a ostýchavosti se ho zmocnil. Představil si byt rodičů, jejich tváře a jejich leknutí, až jim poví, jakou novinu jim přináší. Znal povahy rodičů a věděl, že se na jeho poměr nebudou divat takovýma nevinnýma očima, že je to zabolí a že budou žádat, aby měl ohled na jejich přání a na jejich postavení.

Ale nebylo to ani tak zlé, jak si představoval. Otec byl sice překvapen, přešel pokojem a potom zastaviv se u něho, řekl neobyčejně srdečně: »V takových záležitostech ponechávám ti úplnou svobodu. Chceš být šťastný, staniž se dle tvé vůle. Jsem si jist, že jsi si nevybral ženu, za kterou bys musel se ty nebo my stydět. Na jméně nebo na postavení nezáleží, to je podružného významu.«

Dojat jeho šlechetností, chopil se jeho ruky a políbil ji. Otec překvapeně se naň podíval a také pohnut jeho důkazem vděčnosti vzal jeho hlavu a vtiskl polibek. Hůř bylo s matkou. První její otázka platila tomu, z jaké rodiny je jeho vyvolená. Když slyšela, že je dcerou hostinského, prodloužil se její obličej.

»Má peníze?,« tázala se rozčileně.

»Neptal jsem se potom. Myslím, že nemá. Patří jim sice hostinec, ale jsou ještě malé děti a rodiče jsou také ještě mladí.«

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

odil rukou, zapálil si zase fajfku, která mu byla vyhasla, a mlčel. Bylo mi ho líto; věděl jsem, že mu hrozí exekuce, však všude si povídali, jak špatně si stojí a že se neudrží; a přece to byl člověk přičinlivý, pracovitý a hodný, nejlepší ze všech, co jich tu bylo. — Za chvilku promluvil znovu:

»»Abych ti řek': Ta práce tam v sýrárně v Nalžovech, jak ti ji slibuje pan nadlesní, to taky nic není pro tebe. Dokud jiné nemáš, nu nezbývá než držet se jí; ale, jak jen dost málo budeš moci, zanech ji a jdi do města. Znám to tam, Málo platí a pořád mění. Ani se nenadáš, propustí tě a kamž potom půjdeš? — Sem! — a jak se tu budeš mít, sám víš nejlíp. Proto hleď, abys si pár krejcarů ušetřil, odejdi potom do města a tam se hleď uchytit.««

Žena přinesla zatím zase otep slámy, ustlala mi na podlaze blíže kamen, dala podušku a šli jsme všichni ulehnout. Unaven jsem byl jak náleží, ale přece jsem dlouho neusnul, jak se mi v hlavě obracelo všechno, co Bošický mi povídal. Co jsem byl živ, nikdo takhle se mnou nepromluvil, nikdo mě neponaučil. Nepochyboval jsem, že měl pravdu ve všem, ale zaopatření v Nalžovské sýrárně přes všechny jeho řeči se mi zdálo přece jen velkým štěstím pro mne u porovnání se životem, který jsem vedl ve Velenově, a strach, že se tam z té neb z oné příčiny nedostanu, neodpadl mi od srdce. Dobrá pohova byla na tom loži, ale spaní nepřicházelo a podle všeho Bošický taky nespal; aspoň se mi zdálo že jsem ho slyšel vzdychat; však měl svých starostí, chudák! . . .

Teprve k ránu jsem usnul; než, záhy jsem se zase probral, když vstali Bošický a jeho žena, která bez meškání se jala vařit nápoj pro dobytek. Jen jsem ji zaslechl pošukávat u kamen, už jsem vyskočil a sám jsem odnesl do stodoly podestlanou mi slámu. Mráz byl hrozný venku, ale chlad mi udělal dobře, pustotu z hlavy vyhnal. Navážil jsem okov vody ze studnice, umyl se venku v tom třeskutém mrazu a dvě vědra vody jsem přinesl hospodyni do světnice, nasekal jsem klestí a i jinak jsem jí hleděl být na ruce, ale při všem ten strach mě neopouštěl, tak že mi i všecku chuť k jídlu vzal; sotva několik lžic polévky, kterou mě počastovali, jsem pozřel a třásl jsem se při tom na celém těle. »»Je ti zima?«« ptal se mne Bošický. — Není, ale strach mám, vyhrkl jsem ze sebe. »»Blázne jeden!«« on na to.

Věru, když jsem se vybral na cestu — tma byla ještě, jen hvězdičky mrkaly — bylo mi, jako bych se ubíral na šibenici, a přece jsem se hnal, co jen nohy nesly — Když jsem přicházel k lesu, jímž cesta mne vedla, ještě jiná obava na mne lehla: že totiž potkám některého z lidí, s nimiž jsem pracoval. Abych se jim vyhnul, raději jsem z cesty vybočil a po polích, po zasněžených lukách k němu zaměřil.

Zvedal se tu přede mnou, ten borový les, černý, tichý, jako by spal, a špinavý kouř z něho vystupoval, vznášel se v řídkých chuchvalcích nad sosnami, ale výše k nebi nedosáhl, mráz jako by ho byl tlačil dolů. Jak sníh mi chrupal a pištěl pod nohama, zdálo se mi, že ruším tichý sen toho lesa, a les že se pohněvá, že se mi pomstí, že mě pozře, až do něho vkročím. Jaktěživ jsem takových myšlenek neměl — jen ten strach mi je nahnal, ten velký strach před panem nadlesním. Nic platno, nebylo zastavení ani váhání: musil jsem do něho vstoupit. . .

Sněhu méně v lese, taky zima v něm taková nebyla jako v polích; za to, jak jsem se dral houštinami, sníh a jíní s chvoje na mne padaly, na ruce, na obličej se lepil bílý prach a pích a pálil jako žhavé jehly,

Dosud se nerozbřesklo, v lese tma ještě hloubnější. Do kopce z prvu, potom s vrchu . . . strže, rokle, jámy . . . sám Bůh ví, jak jsem nesrazil vaz, a nepřerazil si hnáty na té krkolomné pouti. Za to jsem zbloudil a když jsem se dostal ven z lesa, stál jsem pojednou na nějaké cestě, zasněžené, sněhu po pás, ani potuchy jsem neměl, odkud a kam vede.

Začalo svítat, ještě více přituhlo. Hvězdičky bledly, na východě vyskočily červánky, špinavý, hnědý kouř nad lesy se zbarvil do flalova a po sněhu skákaly, míhaly se podivné pruhy světla. Zdálo se mi, že, jak jsem přicházel z půlnoční strany, příliš na levo jsem zahnul, a dal jsem se cestou v pravo. Dobře tak bylo. Dostal jsem se za pět minut do vesnice Zahrádky a zase do lesa a za malou půl hodinky zastavil jsem se před Nalžovskou fořtovnou. Jako z cukru stála přede mnou, obehnána živým plotem, sněhem zalehlým . . .

Jistě osmá už minula, slunce se ukázalo na kraji nebes, červené jako krev, kouř a páry je zaléhaly, všecken svit pohltily . . . Stojím u vrat v tom třeskutém mrazu, čekám, až by se někdo ukázal, ale ticho bylo, nikdo nevyšel, všecko jako by ještě spalo. Tu zas takový hrozný strach mnou zalomcoval, zrovna jsem myslil, že mě zalkne. Cosi mě hnalo pryč od toho stavení a snad bych byl utekl, ale nohy byly jako dřevěné, s místa jsem se nemohl hnout a plotu jsem se zachytit musil, abych neklesl k zemi . . .

Ani nevím, jak dlouho jsem tak stál, jako bych se byl obrátil v kamenný sloup, ale zdálo se mi, že tuze, tuze dlouho, a přece to snad bylo jen několik minut, když tu najednou od zadu zaskřípěly kroky a hrubý hlas na mne zahouk: »Co tu stojíš? co jsi zač?«

Ohlédnu se, byl to panský hajný, ale jiný, ne ten, co na nás dohlížel, když jsem dělal v lese, vysoký člověk, starý už, bradu měl bělavou, až po pás skoro mu sáhala a tvrdý, přísný mi připadal, že hrůza z něho chodila; huba jako by mi byla zamrzla, ani promluvit jsem nemohl. »»Tak mluv přece: co chceš?«« ptal se znovu. Tu teprve jsem zakoktal něco, jako že milostpán mě sem objednal. Na to on: »»Nu, když tě pan nadlesní objednal, co tu stojíš? co nejdeš do domu?«« — Tak jsem se potom pohnul do předu a vešel za ním . . . Stojím v předsíni, hajný vešel do kanceláře; slyšel jsem ho mluvit a hlas pana nadlesního jsem taky poznal. Možná, že hajný mu řekl, že tu čekám, protože za chvilku pan nadlesní vyšel. Jak mě spatřil, usmál se na mne, ale já byl tak zaražen, že jsem mu nepřál ani dobrého jitra a celý jsem se třás. On pak přistoupil, na rameno mě poklepal a přívětivě promluvil: »»Nu tak, chlapče, tu jsi tedy. Dobře tak, dobře! Už jsem ti to tu vyjednal, ve dvoře. Seber si své věci, cos je tam předevčírem nechal, svaž si je do filce . . . počkej, hůl ti dám, abys ten filec mohl vzít na záda . . . a lístek ti dám, který odevzdáš panu adjunktovi Doskočilovi . . . Ale, víš, napřed se trochu ohřej v kuchyni a hrnec kávy ti tam dají, aby se ti zahřál žaludek. Je ti zima, viď, ubohý hochu? Není divu, dvaceti stupňů mráz dnes«« . . . — Vzal mě za rameno, sám do kuchyně dovedl a kuchařce nařídil, aby mě pohostila. Já jsem tak říkajíc nevěděl, co se se mnou děje, ale co živ jsem byl, takového blaha jsem nezakusil. Když jsem se trochu vzpamatoval, jen tak že jsem ze sebe vyhrk': Zaplať Pánbůh za všechno! — a po jeho ruce jsem se hnal, abych mu ji políbil, ale on si ji políbit nenechal a jen abych se poctivě držel, povídal a pochválil mě, že jsem otce ctil a o jeho pohřeb se postaral; taky řekl, že ví všecko, že hajný mu pověděl. Já jsem promluvit nemohl, jen do pláče jsem se dal. »»Nu, neplač,«« řekl, když viděl moje slze, »»tvému otci je dobře tam v zemi; co by byl měl na světě, když už na práci nestačil.«« Já zas na to, a řeč se mi při tom trhala a páté přes deváté jsem koktal, pro tátu že nepláču, ale pro milostpánovu dobrotu a, kromě táty, že nikdo na světě ještě ke mně tak laskavě nepromluvil a tak dobře se mnou nejednal. A najednou, jak tak tu řeč drmolím a on se usmíval, bylo mi, že mu musím povědět celou pravdu, aby jiný mu ji neřekl, a už jsem to ze sebe vyrazil: Já lhát nechci, já lhát nebudu — dělají si se mnou, co se jim zlíbí . . . milostpane . . . řeknou, že nezasloužím jejich dobroty . . . šupem mě přivedli domů . . . — Na to on: »»Šupem? Ukradl's něco? byl's trestán?«« — a přísně se mi podíval do očí. — Neukradl jsem nic, jen pro žebrotu mě zavřeli v Blatné . . . a pro potulku . . . a potom mě na postrk dali, proto že jsem neměl výkazů . . . — A pověděl jsem mu, jak všecko přišlo. Tu on: »»Pracovní knížku máš?«« — a když jsem řekl, že mám a taky mu ji ukázal, usmíval se zas jako dříve a řekl: »»Nu, dáš si pozor, aby se ti po druhé taková hanba nepřihodila. Dobře's udělal, žes mi řekl pravdu. Teď se ohřej a najez a potom se vydej; doufám, že budeš hodný.«« — S tím vyšel z kuchyně, kde jsme tu rozmluvu měli, kuchařka mi podala hrnec kávy a velký krajíc chleba a já jsem se nasytil a zahřál. Můj Bože! — když vzpomenu těchhle chvil! Připadal jsem si jako na prahu ráje a pořád mi kanuly slze z očí, ale byly to slzy největší blaženosti, již jsem kdy pocítil. — Tatíčku můj zlatý, můj ubohý, jsem si pomyslil, jedva žes tam dospěl na Boží slávu, už ses za mne přimluvil a Pánbůh tvou prosbu vyslyšel, pomohl mi z bídy, v níž jsem se plahočil, a všecko zlé ode mne odvrátil. Přimluv se taky za toho dobrého pána, který se mne ujal a pros Pána nebeského, aby mu požehnal, jemu a jeho dětem...

Tak jsem se potom sebral a šel do maštale pro svoje věci. Bylo jich tolik a tak byly objemné, zvláště olezlý kožich, který jsem dostal od starostové a který jsem jí měl vrátit, že nebylo možno udělat z nich filec. Nevím, kterak bych je byl odnesl, kdyby dobrák kočí mi nebyl dal starý pytel, do něhož jsem to všecko vecpal; mimo to mi půjčil popruhy od staré nůše, které se na pytel přišily, a tak jsem si ty věci mohl naložit na záda.

Nu, došel jsem do Nalžov, našel pana adjunkta Doskočila, odevzdal mu lístek pana nadlesního a hned jsem byl přijat. Vykázali mi komůrku, v níž jsem měl spát ještě s jedním dělníkem, o několik roků starším. Teplo tam bylo, dvě pryčny, senem vyložené, taktéž senem nacpaným polštářem opatřené a dvěma

teplýma houněma, inu, jako v nebi by se mi zdálo, kdyby mi nebyl vadil nezvyklý zápach! Ten z počátku se mi strašně protivoval. Ještě že nos přivykl, ale jazyk ne a ne! Měl jsem třicet pět krejcarů denní mzdy a nad to litr mléka, ale za týden to mléko, jež zdálo se páchnouti starým sýrem, tak se mi zošklivilo, že jsem je do úst vzíti nemohl a dlouho, i když jsem více v té sýrárně nepracoval, ten odpor proti mléku mi pozůstal. Také sýr bych byl za nic na světě nevzal do úst, a vůbec žádný z nás, co jsme tam dělali, ho nechtěl, ač bychom si ho byli leckdys mohli vzít. Jinak práce byla lehká a brzy jsem se do ní vpravil. Topit, čistit, mléko přinášet, při balení sýru pomáhat — to všecko nic nebylo, co by člověka bylo zmáhalo. Jen ten smrad, ten ustavičný zápach, který člověka nikde a nikdy neopouštěl, který šat, vlasy, všecko na člověku a kolem něho pronikal, ten kdyby nebyl býval! Bylo mi jen s podivením, že ten můj kamarád, ten můj šlof, co spal se mnou v naší komůrce, nic si z toho smradu nedělal. Jednou jsem se mu o tom zmínil a ptal jsem se ho, co bych měl učinit, aby mě ten zápach tak neobtěžoval a nekazil mi chuť do jídla. Dal se do smíchu a pravil: »»Bloude jeden hloupý! ten smrad třeba u opit a to v kořalce! Mléko beztoho nejíš, právě tak málo, jako kterýkoli z nás, tož je tedy prodávej — tři krejcary ti za ně daji — a za ty si kupuj kořalky u Žida. Ta ti spraví žaludek, to se neptej!«« — Tak jsem ho poslechl. Z počátku ta brebeřice se mi hnusila, ale za krátko jsem jí tak přivykl, že se mi zdálo, že bez ní nemohu být; za čtyři neděle jsem byl hotový kořala . . .

Měl vůbec pěkné způsoby, tenhle Pepík Haštálek, jak mu říkali, ten můj šlof, a do pěkných věcí mě zaváděl. Pracovalo v té sýrárně taky několik holek, marně o nich mluvit, jaké mezi nimi byly. Pepík z nich měl hned dvě, jedna mu bylo málo. Často v noci, i k nám do komůrky přicházely za ním, tu ta, po druhé zas druhá — hanba povídat: někdy taky obě najednou, ani nežárlily na sebe, nestydy! . . . Nu, kluk jsem byl ještě a tahle škola! Hotová Sodoma! . . . Pepík taky na ně nežárlil, zrovna mi je strkal . . . Nedivme se: krev se mi bouřila, ale vidíš . . . styděl jsem se, takhle! . . . A potom: bylo to přísně zapovězeno, takový nešvar, takové noční návštěvy. Proskočit něco, byli by Pepíka beze všeho vyhnali. Ale Pepík a ty holky si to uměli zaonačit; možná taky, že ponocný o těch věcech věděl a že měl své příčiny je trpět; ale kde že já bych si byl tehdá pomyslil, že tohle mohlo být! Já jen trnul strachy, aby to nevyšlo na jevo, protože jsem nepochyboval, že by mne potom vyhnali taky. Prozradit je, říci něco sýrařovi nebo panu adjunktovi, to ne! . . . Není mi to dáno, donášet na koho a taky jsem se bál; jednak jsem si myslil, že by popřeli a já bych tu byl stál jako lhář a pomlouvač; jinak jsem věděl, že by se mi byli pomstili; tahali tam všichni za jeden konec, taky kradli, a člověk musel mlčet, proto že by se byli všichni na něho sesypali jako sršáni . . . Když takhle to pokušení na mne doléhalo, vzpomínal jsem na nebožtíka tátu, který, jak jsem byl pevně přesvědčen, u Pánaboha za mne orodoval, abych se dostal pryč z Velenova a smrti hladem ušel, a přemáhal jsem se ze všech sil, abych takovým hanebným životem nezneuctil jeho památky; taky na pana nadlesního jsem pomýšlel a, co by říkal, kdyby zvěděl, že jsem také já páchal do těchhle neřestí, které se přece jednou prozradí; až to propukne, aspoň abych beze lži a s dobrým svědomím mohl říci, že jsem já v těch hanebnostech neměl účasti . . . snad mi uvěří potom, a, neuvěří-li, aspoň před svým svědomím obstojím . . .

Kteréhos dne, už v létě to bylo, už několik měsíců jsem v té sýrárně pracoval, snad po sté Pepík mi řekl: »»Prozradíš-li něco, ty hloupý osle, se špatnou se potážeš!«« — Já na to, že je neprozradím, což i jindy jsem říkal, ale tentokrát jsem přidal, že oni sami se prozradí, ale potom že bude třeba povědět pravdu, aby nemyslili, že já taky. Tu on, tím že pro sebe ničeho nezvítězím, a o těch holkách že se beztoho ví, jaké jsou . . . že každý to ví, i pan adjunkt, proto že je s nimi taky zapleten; proto prý mlčí; také, kdyby prý se něco stalo, jako nějaké opletačky u soudu pro dítě, které by z toho poměru se mohlo narodit, jeho, Pepíka, prý by se ty holky nedržely, proto že vědí, že nic nemá, ale na pana adjunkta že by to svedly, ten prý by musil platit.

(Pokračování).

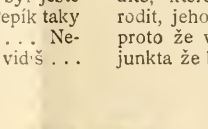

Feuilleton.

MELCHIOR DE PALAU:

Pánbůh, který opjal trním
růže na šípkovém proutí,
ukázal nám, dobrého že
lze jen krví dosáhnouti.

A. P.

ČESKÁ RACHEL RUYSCHOVÁ.

(Jenny Schermaulová — nar. v květnu r. 1828.)

„... I zahradyza tu dobu
umřely ....."

Víte-li pak, že dožije se brzo, v měsíci květnu, osmdesátých narozenin znamenitá malířka květin Jenny Schermaulová, zvaná právem po nizozemské mistryni českou »Rachel Ruyschovou,« upozornil mne malíř Karel Javůrek, když jsem byl u něho pro vzpominku na české báby v první polovici minulého století.

»Znáte přece její obrazy, že ano?“, pokračuje starý pán, »je v jarních výstavách »Krasoumné jednoty« častým, vítaným a milým hostem, ve vánočních výstavách »Umělecké Besedy« byly její obrazy vždycky předmětem nejživější pozornosti. Ale nejslavnější úspěch měly její Květiny na světové výstavě vídeňské roku 1873 — to byl tenkráte šrum v uměleckých kruzích, to byla sensace, to bylo otázek, kdo je Jenny Schermaulová? Do Naučného slovníku dodala roztomilé, hezounké kytičky — srdce člověku okřeje při pohledu na její Fioru, kterou tvoří tak půvabně, jako matka Příroda. Tisíce lidí zná její Jarní, Letní a Podzimní květiny, po zásluze ceněné v uměleckých i vědeckých kruzích, a kdo ví, zda tisíce ví, kdo je jejich autorkou, kdo je Jenny Schermaulová. Její obrazy jsou ozdobou galerií veřejných i soukromých. Společnost přátel umění v Praze zakoupila r. 1890 její obraz pro Rudolfinum, pan cís. rada V. J. Novák má ve své proslulé obrazárně několik jejích obrazů.«

»Taková výborná žena, taková znamenitá, čistá duše umělecká«, rozteskníl se stařičký pán, „a jakoby dávno a dávno už nebyla mezi námi. Stáří kámen na šiji jí uvázalo, do hlubiny zapomenutí ji stáhl, a dnes nikdo o ní neví, nikdo o ní nemluví. Pan dr. Fr. X. Harlas několik pěkných slov o ní napsal do Naučného slovníku, Ženský svět před lety, kdy v květnu roku 1898 sedmdesátky se dočkala, uveřejnil její podobiznu ze starších dob a vřelý článek — ale od té doby málokdo si na ni vzpomněl, skoro nikdo o ní neví, nikdo o ní nemluví. Jenom kroužek věrných, oddaných ctitelek pečuje o to, aby samota její nebyla tak bolestná, tak tíživá.

JENNY SCHERMAULOVÁ.

Zapomnělo se na ni, ale nezaslouženě — stařička je pouze Jenny Schermaulová, její umění je pořád mladé, je svěží, je moderní. Ano, ano, pane, osmdesátiletá malířka — — ale její hlava, její srdce, její ruka nesestárla. Udělal byste dobrý skutek, kdybyste ji vyhledal a navštívil. Bydlí na Václavském náměstí, proti Štěpánské ulici . . bydlí tam už plné půl století a myslím, že ji snadno najdete. Lidé v okolí jistě ji znají, a hravě se na ni doptáte.«

Ještě téhož dne vydal jsem se k české Rachel Ruyschové.

V zadním traktu domu bydlí, padesát roků tvoří rozkošné obrázky v malém, prostém pokojíku s vyhlídkou do zahrady jako dlaň velké, v níž je několik starých, mohutných, zaprášených stromů. Stařičkou dámu zastihl jsem při práci — malovala obraz pro výstavu.

Všude vidím kytky — azalky kvetou za oknem, růže voní na stolech, větvičky s prvními jarními jehnědami smějí se ve vásách. Modely asi — pomyslil jsem si.

Byl jsem překvapen její svěžestí — duševní i tělesnou. Krásná, milounká, roztomilá stařenka. Ten její úžas, když jsem vyslovil svoje jméno, když jsem řekl, že přicházím jménem české veřejnosti, abych jí podal k osmdesátým narozeninám kytičku fialek! Ruce spráskla a s úžasem ve tváři, s nesmírným překvapením v bystrých, jasných očích zvolala:

»Kdo pak vám, pro Boha milého, o mně řekl, kdo si na mne vzpomněl?«

»Malíř Karel Javůrek,« odpovídám.

»Pan Javůrek?,« živě, radostně řekla umělkyně — »můj bývalý učitel . . . Viděl jste ho, mluvil jste s ním, je zdráv, maluje, že ano?«

Pokyvuji hlavou.

»Bude tomu hnedle šedesát roků, co jsem ho poznala,« rozhovořuje se Jenny Schermaulová. »Měla jsem od nejútlejšího mládí květiny ráda — milovala jsem je, věřte, skoro tak, jako dobré lidi milujeme. Od malička jsem je malovala. Vyrostla jsem, žila jsem svoje mládí ve veliké, čarokrásné zahradě. To byla zahrada! Jako z pohádky. Na Smíchově to bylo, tam, co nyní řada domů, několik ulic stojí, býval nesmírný park. Všechno je pryč, všechno zmizelo — stromy vykáceli, a ptáci odletěli, daleko, daleko za město. O tom nemá nikdo potuchy, co tam bývalo za krásu! Pořád ještě vidím ty dva dřevěné mosty, řezbou zdobené, vedoucí přes potok. Tam bylo hezounkých, krásných květin! A což toho ptactva, těch slavíků, kteří dovedli duši i srdce rozplakat! V zahradě bylo pusto, a přec tam bylo tak, jak není a hned tak nebude jinde na zemi. Byly tu stromy, několik set roků staré, a pod nimi ticho jako v kostele. Tam jsem se zamilovala do květin a s tou láskou už umru.

Když mně bylo dvacet let, zatoužila jsem jednou, že bych ráda svoje dilettantství zdokonalila, že bych byla šťastna, kdybych našla malíře, jenž by mne učil. Jednoho dne přišel k nám mladý, zajímavý muž, měl velké, hořící oko, kolem hlavy záplavu vlasů. Poznala jsem na první pohled, že je to malíř, že je to umělec. Byl to můj učitel, malíř Karel Javůrek.

Zavadím o řadu obrazů. Růže, azalky, větévky s jehnědami svítí z rámců — jen přivonět, jen utrhnout, jen ulomit.

»Moje práce z posledních dob,« poznamenává stařička dáma, »ještě mne stáří nezlomilo, ještě to jde . . jak dlouho, Bůh milý ví. Jen když oko neslábne, to je to hlavní. Ještě čtu, velice ráda čtu — nedávno jsem se bavila s vaší knihou«.

Vidím několik rozdělaných prací, prohlížím je a poznávám ihned ruku jinou, nezkušenou. Nad těžkou skizzou visí originál — mistrovská předloha umělkyně.

»To jsou pokusy »m ý c h ž á k ů«, připomíná malířka.«

»Vašich žáků«? žasnu.

»Ano . . mých žáků,« pousměje se umělkyně, »vyučuji ještě, a svědomí mně praví, že svoje žáky něčemu naučím. Je mezi nimi dokonce jeden filosof« pochlubila se Jenny Schermaulová — »má nadání . . . bude velmi pěkně malovat.«

Stojím před obrazem jenž určen pro výstavu. Není ještě hotov, ale už jakoby to z toho plátna zavonělo, barva hřeje, svítí, celek zraje do umělecké harmonie.

»Ještě si troufám,« skromnince hovoří Jenny Schermaulová, »ještě bych se ráda světu představila. Řekněte mně pravdu, povězte upřímně, m o h u j e š t ě, s m í m? S n a d t o n e n í n e j h o r š í . . .«

Co jsem měl na to odpověděti? Do jakých rozpaků život člověka někdy vežene! Takové umělecky posvěcené, do opravdy vyvolené ruce naší české Rachel Ruyschové jsem měl já, nadšený sice ctitel, ale nepovolaný kritik, dokazovat, že má právo se svým dílem jíti do světa, že se tu stal skutečný zázrak — že osmdesátiletá ruka pozakvítá ještě uměleckým jarem. — — —

* * *

Když jsem odcházel, na větvičce, jež k oknu se tlačí, pták se objevil.

Jakoby si na svou vlídnou živitelku zaťukal.

»Jaro jde,« řekl jsem.

»Už je tu, už je ho všude plno,« opravuje mne Jenny Schermaulová — »tolik síly je v něm, že mne to až omamuje. Nevycházím, tento pokojík je mou klecí — a ta zahrada před oknem je jako zbytek snů, vzpomínek z mladých let. Ale jsem šťastna, že mám aspoň to. Minulo od těch dob tak mnoho, tak neuvěřitelně mnoho roků odešlo do věčnosti, a není divu, že i zahrady za tu dobu umřely. Na jaře vidím květy, listy, cítím vůni, někdy pták sem zabloudí s písničkou, a když tu tak u okna sedávám, je mně, jako když v modlitbách na starou, zvadlou kytičku přijdu. Proto se nedovedu s tímto koutečkem rozloučit — k vůli těm stromům, k vůli těm ptákům, k vůli tomu jaru jsem tu už padesát roků a počkám tu, až ta poslední, ta moje Zima přijde . . .«

Dlouho, dlouho si tu počká Jenny Schermaulová — zima přijde, přijde jich několik, ale jí neubliží, protože jaro, protože květiny tvoří.

A možno říci víc, než útěchu velikému, vzácnému stáří — žádná zima jejím květinám neubliží, žádný mráz jich nespálí . . . *Dr. R. J. Kronbauer.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Na pamět Svatopluka Čecha.** Toho se jistě básník nenadál, že jeho poetické dílo, že báseň »Ve stínu lípy« dostane se v scénické výpravě na jeviště. Takřka již na prahu smrti měl Svatopluk Čech v rukou svého »Roháče na Sionu«, jemuž souzeno, aby se nedočkal splnění svého poslání. Ředitelství Městského divadla na Král. Vinohradech vykonalo významný pietní i kulturní čin. Akademie sobotní měla tak skvělý průběh, že bude opakována. Úspěch tím pozoruhodnější, čím větší byly obavy, že horká půda divadelní poesii svědčiti příliš nebude.

V básni dříme cosi dramatického, a pokud vím, ne jeden librettista byl lákán vděčnou, lákavou scénou pod lipou. A kdož ví, zda by bylo nedošlo k provedení úmyslu, kdyby si byli autoři troufali básníka požádati o svolení. Báseň byla kdysi populární, byla často deklamována na akademiích. František Herites slyšel ji dokonce za Oceánem — Josef Šmaha měl jako interpret básně v Novém Yorku krásný úspěch. Herec měl ovšem nemalou úlohu, chtěl-li jednotlivé vypravovatele, jež si vybral, charakterisovati tak, aby docílil divadelního účinu. Pamatuji se, že studenti na venkovských jevištích báseň přednášeli tak, že pro každou postavu byl deklamátor. Byli na pravé stopě. Divadlo má ovšem k disposici prostředky mnohem vydatnější. Úlohu provedlo jemnou, delikátní formou. To, co asi komponistu lákalo, co librettista v básni viděl, bylo třeba povědĕti náladou prostředí. Aranžér scény kouzlo básně nadýchal do prospektu, jenž měl vůni, kouzlo českého kraje. Všude, kam oko pohlédlo, měla báseň scénické pozadí. Pan Wenig připravil hercům (p. Zakopalovi, paní Beníškové a p. Zelenkovi) znamenitě půdu.

Smetanův Blaník byl iniciálou večera, Loučení bylo jeho závěrkem. Sbor s panem Čelanským v čele svou bezvadnou, nadšenou produkcí uchvátil. Tklivý dozvuk pěveckého zástupu .... působil svým roztomilým seřaděním jako živý obraz — budil v posluchači náladu uhasínajícího dne, melancholického západu.

Ředitele F. A. Šuberta viděli jsme zase po dlouhé době na scéně. Mluvil jenom nčkolik minut, ale pověděl vše, co v tu chvíli promluviti přípustno. — Dirigent divadla a dramatik ví, že i přednáška s kulisové tribuny podléhá zákonům scény. Šubert už do titulu své studie

JENNY SCHERMAULOVÁ: KVĚTINY.

vložil její obsah. Svatopluk Čech stal se obyvatelem Blaníka, je naším národním svatým. Řečník v obsažných slovech charakterisoval literární odkaz i povahu Svatopluka Čecha. Přednes Šubertův je vroucí — na posluchače působí i zjev přednášejícího, z něhož hlásí se nezlomná energie. Z deklamátorů měli pronikavý úspěch pánové Hlavatý, jenž s vervou tlumočil básníkovu výstrahu k národu, aby nevěřil nikomu, aby spoléhal jenom na sebe, a Dobrovolný, jenž třetí zpěv »Lešetínského kováře« prohřál ci-

tem a nadšením. Dodatkem, jenž nebyl na programu, způsobil herec zbytečný zmatek ve hledišti. Svým jemným, vřelým, umělecky vytříbeným přednesem krásné básně »Dva zvony« hluboce dojala paní Táborská. Ještě slyším její tklivé zvuky, harmonické zvonky jejího hlasu, jimž duši rozechvívala. — *or* —

⁂ **Prodaná nevěsta v cizině.** V hlavním městě vévodství Bukovinského, v Černovicích, výspě našeho mocnářství, provedena byla Smetanova »Prodaná nevěsta«. Černovický časopis chválí představení, ale vytýká překladateli Kalbeckovi, — jenž neumí slova česky — že libretto nepřeložil, nýbrž volně přebásnil. Utrpěla prý tím velice samorostlost originálu. Z referátu se dovídáme, že »v cirkusové scéně účinkovala společnost akrobatů«. Proslavený sextet působil výborně. Znamenitě prý se tužil orchestr — členové jeho jsou většinou se skladatelem kmenově příbuzní, a působilo jim očividně srdečné potěšení, dopomoci velkému svému krajanu k úspěchu.

Zajímavé podrobnosti z představení píše nám černovický krajan. »Divadlo je velmi útulné, a nedovedu vyličiti, jak nám bylo, když jsme viděli hlediště, naplněné nejvybranějším obecenstvem. Orchestr vojenský — škoda, že nebyl četnější. Smetanova hudba zůstane ovšem tím, čím je, hudbou věčně krásnou. Mařenka pěkně zpívala, Jeník byl zcela dobrý, až na to, že měl plyšový klobouk a sametový kabát, v Kecalovi jsme poznali českého člověka, za to však nás nadobro neuspokojil Vašek. Herec nemá ani potuchy o tom, koho představuje. Byl to Vašek vídeňský, ne český. »Tatíkové« zpívali bezvadně — divně však působil jejich kroj, rušily jejich dlouhé, ruské vousy. Panímáma vypadala zas jako klíčnice. Ale největší překvapení jsme měli ve scéně komediantské. Esmeralda vypadala jako primaballerina dvorního divadla (zaznamenal také referent), principál prováděl úžasné kousky. Na deštníku měl na tkaničce upevněna vejce, s nimiž dělal divy, parádním pak jeho číslem bylo postavení dlouhého péra — na nose. Na jeviště přijel vozík s nářadím, kolem něho prohánělo se zástup paňáců a čtyři malí gymnastové prováděli krkolomné kousky. Zásluhu o to, že Prodaná nevěsta dostala se na naši scénu, má regisseur Lorenz, Čech, jenž zpíval Kecala.

⁂ **Co vyžaduje v Praze naléhavé opravy.** O památkách pražských mnoho a často se mluví a píše, ale málo se uvažuje. Nemine rok, abychom neztratili několik starých, umělecky cenných domů, s čímž konečně, s těžkým ovšem srdcem, nutno se už smířiti jako s nezbytnou obětí. Jest však řada velkých našich památek stavebních a uměleckých, které sice nejsou spekulací ohroženy, avšak spějí znenáhla ke zkáze, ježto se jim nedostává včas náležité, nevyhnutelné obnovy. Mnohé z nich ztratíme, nebude-li ihned postaráno o jejich zachránění. Jest známo na př., v jak ubohém stavu jest Vladislavský sál a Kostel na Karlově, památky, jež jsou největší pýchou Prahy. Ale ještě jiné památky volají úpěnlivě po důkladné rekonstrukci. Jsou to: Kostel sv. Jindřicha (jeho obnovu vídeňská Ústřední komise pro zachování památek zbytečně oddaluje), bývalý Černínský palác (jedno patro musilo býti vyklizeno, poněvadž stropy jsou zchátralé), bývalý kostel sv. Máří Magdaleny, nynější četnická kasárna na Ujezdě, kostel sv. Ducha, klášter Milosrdných, sv. Jan na Prádle a sv. Jan pod Petřínem. Jiné památky nejsou sice ohroženy, avšak významná jejich výzdoba tou měrou zaniká, že v několika letech zmizí, nepostaráme-li se o rychlou obnovu. Jmenujeme sgraffita na menší Mostecké věži malostranské a na bývalé Celnici před touto věží. V žalostném úpadku jsou chiaroscura v Týnském dvoře, jež byly asi před dva cíti lety ochotou prof. Kouly a arch. Fanty obnoveny, avšak přece jenom, nejsouce náležitě chráněny před nepohodou, rapidně mizí.

Zlý osud hrozí Braunovu sousoší sv. Luitgardy na Karlově mostě, o jehož obnově a odlití v bronzu se jedná, ale bohužel, neprovádí. O sochařské výzdobě před kostelem Loretánským a na portálu kostela sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech jsme se již zmínili. V samém středu Prahy, v zastrčeném zákoutí, hyne zvolna památný gotický tympanon nad bývalým vchodem ke hřbitovu u kostela Panny Marie Sněžné. Je opukový, větrá, a dávno už měl býti v bezpečném zátiší musea. Tuto svého druhu jedinou památku jistě ztratíme, nebude-li záhy o její záchranu postaráno.

⁂ Arthur Schnitzler: **»Život volá«.** Troji rodinnou tragedii kresli nám tato účinná, v prvních dvou aktech propracovaně realistická, v konečném jednání silně náladová činohra Schnitzlerova, kterou vypravilo Městské divadlo vinohradské. Šestadvacetiletá Marie Moserova vraždí svého devětasedmdesátiletého otce, krutě zarytého, nemocného starocha, pensionovaného důstojníka, k jehož lůžku přikována ztrácí svoje nejkrásnější leta mládí, ač ji »život volá« k mladému poručíku Maxovi, byť třeba pouze jen pro poslední políbení (Max odjíždí nazítří v časnou ranní hodinu do bitvy, ze které není návratu); ve druhém aktě střílí podváděný plukovník svoji nevěrnou ženu v bytě Maxově a ukládá poručíkovi čestný závazek samovraždy; ve třetím umírá souchotinami mladistvá družka a sestřenice Marie Moserovy, Kateřina Richtrová, po ztroskotaném románku lásky s Maxovým druhem, poručíkem Albrechtem. Bylo nemalou úlohou dramatikovou, aby sepjal a v jednotné pásmo sepředl osudy těchto odlišně rázovitých postav, nešťastných v celkovém toku života a přešťastných v několika málo jen okamžicích. — A právě k těmto několika prchavým chvilkám rozhořených vášní upíná se celá životní touha hrdinů;

vidíme je zde cele, tak cele oddávat se sžehujícímu opojení; vidíme, jak se vrhají na pouhý pokyn démonického plukovníka (za čest praporu!) do krvavého ohniska bitvy, kde bude řež bezpodmínečně pro všecky smrtelná; vidíme je bez rozmyslu otravovati tvrdého otce za cenu posledního objetí v náruči miláčkově . . . Krutě vítězná odvaha žít, milovat, k smrti jíti anebo vraždit je právě nejkrásnějším a nejsilnějším paprskem dramatu — ji vyzvednouti hrou mělo být první snahou interpretů, ji i zdůrazniti, ať už celkovým založením postav, ať zprostředkující náladou, mělo být prvním přičiněním režisérovým. V obém směru ještě tak mnohé ušlo souhře vinohradské, zejména roztomilé scéničky náladové (ve 3. aktě) nesplynuly s jednotou kusu a nepodbarvily scénu. *E.*

DIVADLO V ČERNOVICÍCH.

— **Zvonice.** Napsal Q. M. Vyskočil. Tento z mladší družiny vypravovatelů hledanější autor, plodný a také dosti čtený, zahajuje svou novelu s rokokově nadýchanou a pohádkovým oparem, jenž s jeho novelou velmi dobře se snáší, obestřenou fabulí, novou edici, »Knihovnu lidové výchovy«, kterou uvedl za letošní sesony v život kladenský nakladatel pan J. Šnajdr. O úpravu postaral se jeho typografický ústav apartní a vkusnou, při tom neobyčejně levnou (5archový spis velkého formátu tuhého papíru a čistého znatelného tisku, stojí jen 1 korunu — prosa je bohatě illustrována reprodukcemi akvarelů A. Kašpara, z nichž nejznamenitější zdá se nám výjev na kazatelně, ač i ostatní svítí životem). Ježto rubrika v našem listu věnovaná recensím nutí tentokráte spořiti místem, nemůžeme se tu ani z daleka dotýkati děje, plného zajímavých narážek umělcova deismu na dnešní pořádky církve a společnosti. Bude-li publikace Šnajdrova skutečně vytrvale kráčeti za cíly výchovnými, proplete se zajisté směsicí jepic periodické produkce literární, a může vskutku jednoho dne po několika měsících práce a odříkání stanouti u cíle nové edice zábavně poučné, hovicí i uměleckým požadavkům na moderní knihu kladeným. Jen aby redakce a vydavatel neuvázli na laciném pozlátku zdánlivého umění pseudopsychologického subjektivismu, které způsobilo, že posměváčkové nazývají dnes uměním to, co se nikomu na světě mimo autora nelíbí a co mimo autora (a sazeče) také nikdo — nečte. *u—e.*

— **Růžena Jesenská:** Legenda ze smutné země. Tou knihou spisovatelka vyslovila všechnu svoji pietu k nešťastné dceři Havlíčkově. Nebylo snadnou prací napsati knihu, v níž by jednak vystižena byla hlavní postava její s barvou, vůní a žilobitím doby a kde by nemalou měrou zasahovaly do děje osoby, z nichž některé dosud jsou vynikajícími činiteli naší české veřejnosti — jmenujme jen až příliš průhledného Hájka a Hrona. V té příčině Růžena Jesenská počínalasi všude s nejšetrnější delikátností.

Pokud se jí podařilo zobraziti Zdeňku Havlíčkovu, těžko nám o tom rozhodovati, tu by snad některý dosud žijící přítel Zdeňčin nejspíše mohl promluviti. Nám dcera Havlíčkova, jak ji Růžena Jesenská v Legendě ze smutné země vylíčila, zůstává v nejedné stránce záhadou, a obáváme se, že zejména těkavá milostná vznětlivost mohla by ji odníti sympatie nejednoho čtenáře.

Naproti tomu dobře chápeme odpor, s kterým Zdeňka marně se bránila okovům společnosti, jež ji vychovávala a ubíjela její samostatnost. Rozumíme jejímu povzdechu, že se stane smutnou legendou a že po ní nezbude jiné památky. Stane se legendou květu, který utržený a v zárodku vadnoucí zanechal po sobě hrdina nešťastné země. »Já sama nic nejsem a nedovedu. Vůně nevydám, nikoho neobdaruji krví a rytmem svého srdce.«

Opravdu smutná, dojemná kniha, ať už Zdeňka jest v ní hrdinkou skutečnosti nebo zjevem více legendárním. Jest plna truchlivé poesie a jest v ní mnoho krásných míst, pro které zasluhuje, aby byla hojně čtena. Vyšla nákladem J. Otty v Praze. *Ds.*

— **Soustrastné projevy k úmrtí Svatopluka Čecha Máji zaslané.** Od Ak. Art.-lit. Koła »Życie« w Krakowie zaslán nám následující přípis:

»My młodzi z Jagiellońskiej Wszechnicy, ogniskujący się w art. lit. kole »Życie« przesyłamy w dniach żałoby wyrazy hołdu i czci pieśni zmarłego poety Svatopluka Čecha.«

Kraków, d. 10/III.08.

Mimo to přípisy a telegramy vyslovili nám soustrast: Dr. Benet R. Barrios, spisovatel z Barcelony, starosta Král. Vinohrad J. Víšek, Občanský klub v Heřmanově Městci, Spolek strojmistrů a zřízenců

průmyslu textilního ve Dvoře Králové, Jednota učitelská v Blovicích, Obč. beseda v Plzni, Městský úřad ve Volyni, Učitelské sbory v Týnici nad Labem, Čt. och. jednota v Petrovicích, U. J. Pošumavská ve Volenicích, Tělocvičná jednota »Sokol« v Malém Slivně, Čtenářský spolek v Postupicích, Zem. jednota soukrom. úředníků v Karlíně, Učitelská jednota »Budeč« v Jičíně, Nár. sdružení československ. dělníků a dělnic krejčovských v Praze, J. K. Martínek, řed. pokrač. školy v Sušici, N. J. Pošumavská v Sušici, spolek »Palacký« v Bohušovicích, Obecní úřad v Berouně, Fr. Skořepa v Berouně, Studentstvo v Praze VIII., Uč. sbor ve Škvrňanech, pí. R. Kopřivová v Žel. Brodě, J. Záruba, spisovatel v Plzni, B. Zahradník-Brodský spisovatel v Oubčnicích, Spolek »Lada« v Nymburce, spolek »Bozděch« v Buchlovicích, Uč. sbor realky v Rakovníku, Učitelský okrsek v Třemošné, Em. z Čenkova, spisovatel v Praze, Barbora Mellanová, spisovatelka v Sušici, M. E. Chlanda, hud. skladatel, Ognisko Polskie v Pradze, Okres. výb. v Jaroměři, A. Sál, starosta města v Zásmukách, D. Pavliček, redaktor v Brně, Al. Bureš, nám. starostův z Král. Vinohrad, Obč. bes. v Třemošné, Dr. Plaček, spisovatel v Ml. Vožici, Těl. jednota v Třemošné, Těl. jednota v Nebuželích, spolek »Skalka« v Přešticích, Sdružené spolky Blatenské, Uč. sbor. ústavu hluchoněmých v Ivančicích, J. E. ministr obchodu Dr. Fiedler, Časopis »Sokolské besedy« na Smíchově.

— **Nová organisace literární.** Chystá prý se organisace českých překladatelův. Stane-li se skutkem, pozbude v případu tomto stará fráze o vyplněné mezeře veškeré ošumělosti. Sdružení takové jest opravdovou potřebou jak v poměru překladatelovu k cizí literatuře, tak i v poměru k vydavatelstvu. Málokde řádí škodná tak, jako v revíru překladatelském. Mladíček či slečinka přečte zběžně některého Vymazala, opatří si za nějakou korunku slovníček, chyti první práci v dotyčném jazyku, která se mu dostane pod nůž, a vesele do toho! Jaké pak z této záslužné práce literární vyrostou nestvůry, mohl by vypravovati každý seriosní překladatel, který zabil kdy nějakou chvíli času svého srovnáním originálu s takovým překladem. A ještě častěji se takový pracovník ani malou knížkou o cizí řeči nenudí: celá světová literatura jest mu přístupna »Jede Nummer kostet 20 Pfennig = 0·24 K. W.«, a nejeden překlad přímo řve svými vazbami a chybami obžalobu na sebe, že přitekl z cizí řeči do naší po žlábku Reklamky!

Bude-li sdružení správně hleděti, aby se směli členy jeho státi jenom lidé znající řeč, ze které překládají, a řeč, do které překládají, učiní se aspoň z části nemožnými taková překladová nedochůdčata. Druhým cílem spolku, či jak se to nazve, budiž obrana překladatelův proti nesvědomitým redaktorům. Jsou u nás redaktoři, před nimiž klobouk dolů — vzorem jejich byl Svatopluk Čech, který ve své velké literární práci měl v redakci Květů a Národních Listů vždy chvilku, aby napsal vlídné slovo překladateli, aby mu pověděl, kdy práci uveřejní, či proč ji uveřejniti nemůže, a neuveřejněnou bedlivě uschoval či přímo vrátil — ale jsou také redaktoři, kteří myslí, že mají jenom práva a žádné povinnosti. Právem jejich jest zahoditi rukopis nečtený do koše, nestarati se o pořad praci v listu, o kterém lze říci jen eufemisticky, že jest svěřen jejich péči, a zařaďovati do něho práce, které patří do nějakého mluvnicko-slohového orthopaedického ústavu. Že by bylo povinností jejich přečísti zadanou práci, rozhodnouti o ni objektivně, a neužitou uložiti, aby si ji mohl překladatel zpět vyžádati, ani jich nenapadá. Namítne se nám, že listy ohlašují »rukopisy se nevracejí«, ale rukopis znamená přece vždy kus duševní práce, representuje i určitou hmotnou cenu, a protože zručný překladatel nepracuje na nečisto, jest překlad jeho do jisté míry nenahraditelný. Jakby se pan redaktor tvářil, kdyby četl někde u známého »zapůjčené knihy se nevracejí« nebo »Originály příloh žádosti hodí se do koše«? Nedíme tím, že jest redaktor povinen poslati k překladatelovi sluhu s uctivým vzkazem a rukopisem, ale tolik místa je snad i v nejmenší redakci, aby se tam mohly rukopisy zachovati — a třeba jen určitou dobu po oznámení listárny redakce »Neuveřejníme«. Káže tak morální povinnost a slušnost, ukládající každému, aby jednáním svým, třeba před literou zákona dovoleným, neuváděl zbytečně bližního do škody. Každý překladatel by vám mohl pověděti, kolik té škody utrpěl v redakci zahozením dobrých věcí, kterých mohl užiti jinde. I jiné nešvary by mohl nový spolek odstraniti: aby se neobjevovaly překlady označené: »Z tatarského přeložil X. Y.«, nebo »Napsal Y. Z.« V prvním případě se utopil v kalamáři autor, v druhém překladatel. A je přece nevděčno k tomu, jehožto práce je základem práce naší, neuvedeme-li ho ani na jejím překladu, a není přece lhostejno, přeložil-li něco Fabián, nebo Šebestián, nebo anonym. Jako jest jméno autorovo intelligentnímu čtenáři nepostrádatelnou součástí díla, má býti jméno překladatelovo zárukou, že překlad je správný, a že se stal z řeči původní. Úplné označování autora i jména překladatelova a výslovné potvrzení »z originálu přeložil« by měl nový spolek uložiti všem svým členům. *R.*

Ročník VI. číslo 26. vydáno dne 20. března 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (pošlou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CÍZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy odpovídá jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIRI GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

I.

tará Sejková již přes týden vážně stonala, ale dědeček Sejk, vždycky nestarostný a lehké mysli, nekladl nemoci její na velkou váhu. Ačkoli tu a tam se zmiňoval o lékaři, přece ho doopravdy nenapadlo, aby ho zavolal, zvláště když nemocná si toho nežádala.

»Ani by mi nebylo o doktora, jako o ty líky,« říkávala pokaždé, když více ze strojené pečlivosti nežli z cítěné obavy jí o tom začínal. To dědečka Sejka upokojovalo, ačkoli v tom nebylo nic potěšitelného pro její zdraví. Při tom nanejvýše ještě si pomyslil, že proti letům není léku, vždyť choti jeho táhlo již na sedmdesátku. Že také jemu do ní mnoho nescházelo, tak jenom asi dvě nebo tři léta, o tom neuvažoval.

Jinak ovšem nemoc manželčina nemálo mu překážela, neboť ode dne, kdy stařena byla přikována k posteli, dědeček Sejk musil se chopiti hrnců v vařečky. O snídani a večeři mu neběželo, hůře bylo s obědem, nikoli však přece tak zle, jak by se někdo domníval. Dědeček rád jídal hovězí polévku s kapáním a hustou krupičnou kaší, proto těch devět nebo deset dní stále jenom kuchtil kapanou polévku a tu kaši. V těžkém zaměstnání kuchařském uspokojovala jej myšlenka, že v něm může míti konečně svou vůli a vařiti si, jak sám rád, totiž polévku i kaši hodně hustou, kdežto manželka mu již déle než čtyřicet let vařívala samé takové nevydatné řídkosti, polévku jako vodu a kaši jako omáčky.

Míval s ní proto půtky dosti ostré, zvláště s počátku, když se za sebe dostali. Hodlal si ženušku vychovávati také u plotny, ale tam mladá paní Sejková uhájila svých práv a nevzdala se. Marně ji poučoval, že polévky mají býti tak husté, aby v nich nepadla postavená lžíce, a rovněž i kaše sluší uvařiti husté „jako cep“. Za to mají býti hodně řídké nádivky, škubánky a bramborové knedlíky.

A když mu tedy manželka v těch věcech nepovolila, pomáhal si druhdy tím podivuhodným, než i odvážným způsobem, že ve chvíli nedosti ostřihané přisypával do kaše syrové krupice a podobně zlepšoval také polévky. Teď, za nemoci staré Sejkové, rozhýřila se v něm tedy dávná vášeň, která mu učinila povinnosti kuchařské ne-li dokonce příjemnými, tedy dozajista aspoň snesitelnými.

A tak jednou po polednách, když spolu pojedli polévky s kapáním a připálené krupičné kaše, staré Sejkové se přitížilo. Neříkala sice nic, ale dědeček si toho povšiml.

»Holka, ty jsi rozcuchaná jako kočka před bouřkou,« povídal žertovně, a ona mu odvětila svým obvyklým, starobylým vtipem:

»A ty zas máš nápady jako koza před smrtí.«

Řekla to však již těžce, namáhavě a přivřela oči, jakoby si přála, aby dědeček nechal svých nesmyslných povídaček, kterým, dal-li se někdy do nich, nebývalo pak konce.

Když viděla, že jest mu tuze do řeči, požádala ho, aby jí raději přečetl něco ze svatého písma.

Dědeček tedy vzal knihu, posadil se s ní k oknu, na nos dal brejle a chvíli převracel listy hledaje, co by bylo zajímavo spíše pro

něho než pro babičku. Nemohl-li se po chuti vypovídati, byla mu pojednou dlouhá chvíle a cítil ospalost. Byl krásný den ke konci měsíce května, otevřeným oknem, na kterém rostly v hrnkách dvě fuchsie a mezi nimi »boží umučení«, vanulo do světnice takové silné, uspávající a vonné teplo, že dědeček Sejk nejraději by byl zívl a převalil se na lavici. Ta vůně, ten teplý jarní vzduch, hašteření vrabců a zpěv pěnkavy na hrušni před stavením byl by ho ukolébal do krásného spánku, po kterém by se tím svěžeji dále kuchařilo a povídalo.

Ale babička si přála, aby jí četl v písmě, a dědeček přece nemohl odříci žádosti nemocného. — Domníval se, že tam, kde jest psáno o Adamovi a Evě, nemusí to býti právě zlé, a proto tedy začal o stvoření světa.

Četl zvolna, hlasitě a srozumitelně, s důrazem náležitým na každé slovo. Měl melodický hlas, který se zcela pěkně poslouchal a slušel jeho drobné postavě, jeho příjemnému, trochu sice přihublému, ale zdravě růžovému obličeji s hezkýma modrýma očima a s prošedivělými knírky pod úzkým nosem.

Kdykoli dědeček četl, vždy při tom pilně šetřil svých některých zvláštností, jichž ani u nejslavnějších autorů si neodpouštěl. Tak měl-li čísti slova postačitelný, bytelný nebo snesitelný, důsledně vždycky vyslovoval postačitedlný, bytedlný, snesitedlný, naproti tomu místo mlč, hrb nebo vrch říkal jenom melč, herb a verch, a to hlavně v krátkých prosloveních.

Tak tedy četl a když dospěl k místu, že »země pak byla nesličná a pustá, a tma byla nad propastí« — zvedl hlavu směrem k posteli, kde tiše ležíc naslouchala babička a prohodil:

»V tom písmu je to kakraholtsky pěkně podáno!«

A v duchu si dodal, že to pojmenování o nesličnosti než na zemi spíše se hodí na lidi, zejména ženského pohlaví, ovšem s nejednou čestnou výjimkou.

Potom dospěl až tam, jak Hospodin Bůh se rozhněval na hada:

»Že jsi to učinil, zlořečený budeš nade všecka hovada a nade všecky živočichy polní.«

Opět obrátil k babičce obrejlené oči.

»Posloucháš? V tom písmu je to kakraholtsky jadrně! Nebo tohle: ‚Po břiše svém plaziti se budeš a prach žráti budeš po všecky dny života svého.‘ To jsou slova jako centy. Prach žráti budeš po všecky dny života svého. Prach žráti budeš —«.

Babička poslouchala, ale neodpovídala, měla stále přivřené oči, a jen chvilkami malé, kostnaté ruce, sepiaté na těžké peřině, bíle a červenohnědě pruhované, nepatrně, jako bezděčnou křečí se zachvívaly.

Dědeček tedy sklonil opět ke knize hlavu a četl dlouho, až narazil na místo, kde se praví:

»Ty pak půjdeš k otcům svým v pokoji; a pohřben budeš v starosti dobré.«

Rychle, hlasem ztišeným to přečetl a při tom na nemocnou ani nepohlédl, aby toho snad nepokládala za nešetrnost. Za to tím hlasitěji a s důrazem, plným záliby a hudebnosti, popásl se na verši:

»A byla děvečka na pohledění velmi krásná panna, a muž nepoznal jí.«

Tam se zastavil. Zase zvedl modrá očka a s mlsným úsměvem poznamenal:

»V tomhle je potutednost. Poslouchej, maminko, tihle staří evandělisté —.«

Ale babička již neposlouchala. S hrůzou dědeček Sejk pozoroval, že divně zbledla a že má nezvykle otevřená ústa. Dvě veliké černé mouchy seděly v koutku těch zsinalých úst a dodávaly jim zdání přísernosti.

Rychle přikročil k posteli, odehnal mouchy a sáhl na babiččiny chladnoucí ruce.

Nedýchala, z přivřených zřítelnic nesvítil již oheň života, byla mrtva. Možná, že naposledy vydechla právě v okamžiku, když dědeček četl: Ty pak půjdeš k otcům svým v pokoji; a pohřben budeš v starosti dobré. Možná také, že právě zhasla, když tak zálibně četl o té na pohledění velmi krásné panně, a dědeček horšil se na sebe, že snad při tom měl mnohem světštější myšlenky, než se srovnávalo s písmem svatým a s vážností oné chvíle.

Pokřižoval nebožku, pomodlil se nad ní otčenáš a zdrávas, načež jí podvázal bradu šátkem, aby ústa nezůstala otevřena. Na pláč neměl dosud kdy. Spěchal pak k sousedu Cinibulkovi, aby tam pověděl, že jest vdovcem, že babička umřela, a že ji Pánbůh povolal právě ve chvíli, když si dala předčítati ze svatého písma.

»V tom byl perst boží, pane sousede,« vykládal a stále ještě zapomínal na slzy, »ten jakoby jí ukazoval na písmo svaté a jakoby napomínal: Hodinka tvá se přibližila — připrav se na dalekou cestu! Perve jsem toho ještě nechápal, ale teď už je mi všecko srozumitelné a jasné, jakobych byl sám viděl nebo slyšel znamení Pána Boha.«

Soused Cinibulk s rodinou zůstával v témž domě, i požádal ho dědeček, aby mu dohlédl na byt než dá odzvoniti hodinku a než vykoná svou povinnost na faře a u mistra truhláře Zástěry, který ke všem pohřbům v městečku dělal rakve. Mistr Zástěra nemálo si zakládal na tom, že dovede udělati rakev právě tak pevnou a trvanlivou, jako skříň na

šaty nebo postel, která měla, třebas byla i manželská, vydržeti nejméně do třetího pokolení.

Když kdysi kolářovi Vaněčkovi zemřela ukrutně zlá žena, utěšoval ho dobromyslný mistr Zástěra, že jí udělá pevnou truhlu, ze které se nedostane, ani kdyby nad ni přišlo tisíc andělů troubit k věčnému soudu.

Také ten žert napadl dědečka, když šel k Zástěrovi, ale honem zaplašoval bezbožné pomyšlení vzpomínaje, že jeho manželka byla velmi hodná, spořádaná a ve všem poctivá žena, a že by bylo hříšno, kdyby o ní mluvil nebo na ni pomýšlel jinak než v dobrém.

Obstarávání pohřbu nepůsobilo na dědečka Sejka ani tak tíživě jako to, jak má o úmrtí babiččině zpraviti děti. Měl syna a dceru, oba byli se svými rodinami dosti daleko, a dědeček žil s nimi na štíru. Soudili se s ním a s nebožkou o věno, v nepřátelství se rozešli, a jakkoli od té doby uplynula již hezká řada let, nepřátelství to nepovolilo.

Nepsali si, nenavštěvovali se, nedávala o sobě po léta věděti ta ani ona strana. Dědeček po onom soudě se zařekl, že již ani co by za nehet vlezlo nesmí se dostati z jeho majetku nezdárným dětem, a stáří a ustavičná odloučenost od nich jakoby ho v tom utvrzovala.

Ani nyní nezatoužil po udobření, ale přece jen pokládal za »nevyhnutedlné«, aby jim dal o úmrtí matčině zprávu. Po mnohém uvažování napsal jenom několik stručných slov: »Matka dnes zemřela. Pohřeb pozejtří dopoledne.«

Připojil ještě datum, ale rozhodl se, že dopis synovi i dceři dá na poštu až nazejtří, aby děti, i kdyby chtěly přijeti, nedostaly se včas na pohřeb.

»Aspoň jim to může být líto, že už neuviděly mámu,« pomyslil si. »A mají-li chut po ní dědit, jen ať přijdou a hlásí se o pozůstalost!«

Při tom v duchu si liboval, že po manželce nic nezůstalo. Jakoby byl předvídal, že ji přežije, již před lety dal na sebe upsati všechen jejich zbylý společný majetek, i nábytek, kuchyňské nářadí i nádobí a ženské šaty.

Již se schylovalo k večeru, když se vrátil z pochůzek a napsal ta dvě psaní. Pak přišel soused Cinibulk, karasatý krejčí s ušňupanými vousy pod nosem a s dlouhou prošedivělou bradou. Vstoupil k Sejkovům v pantoflích a bez kabátu, s mírou kolem krku a nutil se do truchlivosti. Rozpíchaným prstem utíral si zdánlivě vlhké oči, nebožku křížkem požehnal a jak se nad ní skláněl, spadla mu s vousů na babiččiny hubené ruce špetka šnupavého tabáku.

Zval dědečka Sejka, aby s nimi šel povečeřet a libo-li, třebas i přespat. Měl sice jenom jednu světnici, vedle ženy dětí jako much a kromě toho ještě učeníka, ale přece zval dokládaje, že by dědečkovi bylo samotnému v bytě smutno, zejména kdyby tam zůstala nebožka.

Dědeček tiskl Cinibulkovi obě ruce, děkoval a slíbil, pokud se týče večeře, že nezamítne pozvání, třebas přirozeně neměl na jídlo ani chuti, ale jinak že nemůže obtěžovati. Vyžádal si u majetníka domu dovolení, aby mohl babičku zatím dáti do zděného altánku v zahrádce, kde právě rozkvétaly pivoňky a kosatce a kde dokvétal ohromný strom šeříku, ubohý starý, všecek odřený strom, který však přece rok co rok býval plný vonného květu.

Žena krejčího s přeochotnými dětmi tedy honem vyklidila a vymetla altán, pak s mužem sňala nebožku s úmrtního lože a položila na lavici, s kterou ji přenesli do altánu. I kahánek s olejem a knůtkem shledala, k tomu svatý obrázek a nějaké květiny.

Teprve pak, když vynesli mrtvolu, padla na dědečka Sejka opravdová tesknota. Byt zdál se mu pojednou nesmírně prázdným a pustým, odevšad jakoby na něho zíraly oči mrtvé stařeny. Těch čtyřicet pět let, která s ní žil čím dále klidněji a v lepší shodě, těžce a bolestně se odtrhávalo od jeho staré bytosti.

Ať vkročil do kuchyňky, malé jako dlaň, kde ničeho netuše ještě před několika hodinami připravoval pro oba polévku s kapáním a hodně hustou krupičnou kaši, které, ubožka trpělivá, bez reptání s ním pojedla, ať se vrátil do jediného pokojíku, kde k ní naposledy hovořil a kde mu zemřela, všude bylo hrozně smutno a prázdno, a měl dojem, že již na vždy tam tak pusto musí zůstati.

Teprve u krejčů, kde ho Cinibulk soustrastně hleděl přivésti na jiné myšlenky, opět poněkud se vzpamatoval a dokonce i se zasmál na jeho nejmenší děti. Vrátil se domů již za tmy uklidněn a s povzdechem, že to, co se stalo, bylo přece jen zcela přirozené a prosté, ulehl a modlil se několikráte všechny modlitby, které uměl, za nebožku.

Ač po polednách ani si nesdříml, přece teď nemohl dlouho usnouti. Všude již všechno utichlo, když venku v místech, kde byla zahrádka, ozvala se pronikavá hudba koček.

Dědeček Sejk vztyčil se na loži, jakoby ho někdo vymrštil. Zděšení a hrůza ho zachvátila. Teď konečně se dal do hlasitého nářku.

»Pane Bože!« vykřikl. »Aby ji tak, chuděrku, okousaly kočky!«

A temnou nocí vrávoral ven k zahrádce a k altánu. Ale na cestě se zastavil, něco jako pověrečná bázeň ho obešla. Vzbudil tedy souseda Cinibulka a za jeho přispění zabezpečil mrtvou svoji ženu proti obávanému útoku čtvernožců, kteří té chvíle neměli úcty ani ku posvátnému klidu zemřelého, ani k hlubokému smutku živoucího člověka. (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování).

Já jsem o takových opletačkách u soudu k vůli dítěti nikdy ničeho neslyšel, tohle bylo první, ale když ten chlap mi tak bez obalu řekl, že by se celá ta věc svrhla na pana adjunkta jen proto, aby se peníze z něho vydíraly, připadalo mi zrovna, že sám ďábel ke mně mluví, a zhrozil jsem se a napadlo mi, že požádám, aby mě jinde ubytovali; to jsem také provedl, jak jednoho rána přišel pan adjunkt do sýrárny a já tam s ním byl sám druhý. Pan adjunkt se zamračil. »»A proč tam nechceš být?«« otočil se na mne; »»ještě každý tam byl spokojen! Přece víš, že jiného místa není!«« Byl jsem v rozpacích, ani jsem před tím neuvážil, jakou bych udal příčinu, a pravdu povědět jsem nechtěl. A pan adjunkt, když jsem mlčel a jen ramenoma pokrčil, znovu na mne: »»Tak pověz, co se ti tam nelíbí? Jste po čertech milostpani, vy chlapi! Buďte rádi, že ten byt máte!«« — Je mi tam horko, povídám na to, jiná výmluva mi nepřišla na mysl. Leč to zrovna nebyla, byla onoho léta vůbec parna, že málo takových pamatuju. »»To jsou hloupé řeči,«« povídá adjunkt, »»teď je každému horko; mně taky.«« — Zapomněl jsem se zmínit, že jsme se stravovali, Pepík, já a ještě několik svobodných chasníků u ktérési vdovy po jednom panském pacholkovi. Ta nám vařila ráno polívku a oběd, chleba jsme si kupovali. Stěžoval jsem si jí kdysi, že často v tom svém bytě se nemohu vyspat jak náleží. Příčinu jsem jí neřekl, ale ona snad se dohodla; že mi věří, řekla, a nabídla mi postel ve své světničce, dám-li jí denně svůj litr mléka a tři krejcary. Zdálo se mi to tenkrát mnoho a nepřijal jsem toho, ale, jak jsem teď mluvil s panem adjunktem, vzpomněl jsem si na to a řekl jsem mu, že bych se k té vdově přestěhoval. »»Snad nemyslíš,«« pravil na to, »»že bychom ti ten byt platili?«« — Budu si ho platit sám, povídám. — »»Nu, máš-li na to,«« on na to, »»pak jsi svým pánem. Dělej si pak, co se ti líbí.«« —

Přestěhoval jsem se tedy k té vdově a byl jsem rád, že ta věc se tak lehce odbyla. Pepík ovšem se mi vysmíval a holky si mě taky všeljak dobíraly, ale z toho jsem si málo dělal. Hůře bylo, že jsem záhy pocítil, že úbytek tří krejcarů denně nebyl pro mne věcí ledabylou, a kromě toho jsem tou měrou přivykl kořalce, že, když odpadlo mléko, za něž jsem si ji kupoval, ze své mzdy jsem na ni po dvou, po třech krejcařích vydával. Možno pak snadno vypočítati, co mně zbývalo na vedlejší, často nutná vydání a na neděle a svátky, kde mzdy nebylo, řeknu-li, že ranní polévka stála čtyři krejcary, oběd deset a chléb také sedm až deset krejcarů denně; štěstí bylo, že oděvem, prádlem a obuví jsem byl zaopatřen ještě od pana nadlesního. Tolik toho jsem měl a tak pěkné to bylo, že kde kdo se mi divil, jak si chodím. Pepík sice mi domlouval, abych něco z tohoto svého přebytku prodal a taky kupce mi přivedl, ale já jsem těmto jeho nástrahám na svou kapsu — chtěl, abychom si z utržených peněz udělali nedělní veselí, jehož by i jeho holky se byly účastnily — vítězně odolal, chlupu nepustil a šaty jsem si podržel. Šaty obstály, dokud jsem byl v té komůrce s Pepíkem; pod pryčnou byla zásuvka a tam jsem je měl uložené. Když jsem se však přestěhoval k té vdově, nebylo kam je uzavřít ani kam je uložit; nezbylo, než zatlouci několik skob do zdi a pověsit si je na ně, a tu jsem brzy shledal, že nové bydlo ubohým mým šatům špatně svědčilo. Nejen že v tom bytě bylo vlhko a nečisto a že vdoviny tři děti si do

nich utíraly špinavé své ruce, i jiná pohroma na ně přišla. Nejstarší syn té ženy, klacek asi o rok starší než já, přišel pojednou domů. Jeho matka se o něm zmiňovala a říkávala, že slouží někde u Klatov u sedláka. Nevím, mluvila-li pravdu a nepotloukal li se ten chlap někde na špatných cestách, krásně ho nepřivedli šupem jako mne, který jsem jen žebral. Jako syčák aspoň vypadal — nu, já tenkrát taky, když mě přivedli, ale mně se přece jen zdálo, že já jsem se jináč choval; taky jsem hledal poctivou práci, ale on ne, on se jen povaloval, chrněl, kouřil a na mámu byl hrubý, že jsem se jeho neurvalostí až lekal. Taky byl pln nečistoty a vší a těch jsem já nemíval i když mi bylo nejhůře, tolik jsem přece vždycky na sebe hleděl a se čistil. Máma ho trochu vyčistila, ale šatů pro něho neměla a prádla jen tuze málo a až běda chatrného a z toho potom byly řeči: »»Františku, ty moje ubohé dítě! Ty nemáš tohle štěstí jako jiný! Dvacet let tvůj táta věrně sloužil panu hraběti a tobě nikdo nic nedá, abys měl co na sebe vzít, a cizí přijde a už ho páni vším zaopatří! Což je tohle taky v pořádku?«« —

František na to řek' hrubé slovo mámě, a když jsem odešel, prostě a jednoduše oblékl mou košili a můj kabát, který jsem ani ve svátek na sebe vzíti si netroufal, jak jsem ho šetřil; taky moje boty obul a, když jsem se večer z práce vrátil, svou postel jsem našel rozválenou, z čehož jsem soudil, že na ní ležel. — Tohle si zapovídám, řekl jsem mu, lehat si na mou postel a, co mého jest, svlec a zůj! — Zaškaredil se na mne, stál chvíli, jakoby se rozmýšlel, ale na konec svlékl kabát. — Máš taky mou košili, povídám, ven z ní! to by tak bylo! —

»»Kluku neužilá!«« — zabroukal a jeho máma přiskočila, jako zlá hadice zasyčela: »»To by toho bylo, kdybys mu ty hadry byl půjčil, než bych ho byla oblékla, chudáka! Hoď mu to všechno, Františku, hoď mu to, ať si to sní, když je tak neužilý! . . . Však se neztratíš, dítě zlaté, však ještě na tebe taky seženu, abys měl na sebe co vzít, třeba co lepšího, než co páni se sebe shodili, ouvej! — třeba jsem byla vdova ode všech opuštěná a ty ubohý sirotek! Však Pánbůh nám pomůže, neboj se, a toho tu se nepros!«« — . . .

Nu, patrně sháněla, s nás to chtěla sedřít, neboť strava byla každým dnem horší a každým dnem toho bylo méně, tak že jsme se hrubě ani nenasytili; taky mého chleba, který jsem míval doma uschovaný, nápadně ubývalo; bylo zřejmo, že se jiní při něm přiživovali; kromě toho zlatý František, jak jen jsem ráno vystrčil paty, i nadále oblékal moje šaty a moje boty nosil; poznával jsem to na obojích, třeba, když jsem se vrátil, zase byly na svém místě, a také jiní lidé mi říkali, že ho viděli chodit v mých věcech. Věděl jsem, že by mi všechno popřeli; proto jsem mlčel, ale umínil jsem si, že se vystěhuju; tak jsem byl rozhořčen, že bych se byl vrátil třeba do komůrky k Pepíkovi, kdyby to bylo bývalo možno, ale tu postel tam už jiný zabral. Co dělat? O jiném bytě jsem nevěděl, také jsem nikoho neznal, kdo by mi byl poskytl stravy, a tak mi nezbylo než čekat, až bych snad náhodou o něčem zvěděl, a kluk Franta zatím pořád nosil moje věci a jednoho večera jsem do konce shledal, že můj zimní plášť zmizel. Když jsem se po něm sháněl, vdova i kluk řekli, že o něm nevědí, že, ukradl-li ho kdo, jim vinu dávat nesmím; na své věci abych si dával pozor sám; kdo prý má šaty a prádlo, ať prý si pořídí almaru nebo truhlu, aby si je mohl uzamykat na klíč. Nebylo pochybnosti, že dareba ten plášť prodal, protože jsem u něho postřehl peníze, jichž jindy nemíval; taky ztrávil následující nedělní odpoledne v hospodě, z níž teprve v noci na mol opilý se vrátil; ale jako že jsem mu nemohl ničeho dokázat, netroufal jsem si promluvit a hleděl jsem ten plášť oželit. Než, netrvalo ani týden a zmizel teplý plášť, týž, který mi v zimě tak dobře byl posloužil. Div jsem si nezoufal, celou noc jsem proplakal hořem nad touhle ztrátou, která mi byla nenahraditelná. Když jsem ráno přišel do práce, Pepík poznal na první pohled, že se mi přihodilo neštěstí, a taky se mne hned ptal, co mi chybí. Tak jsem mu to řekl. A tu, jen co je pravda, Pepík se mi ukázal dobrým kamarádem. »»Počkej jen do oběda,«« povídal, »»já ti k tvému plášti dopomůžu, to uhlídáš!«« — Taky, jak jsme se naobědvali, z ničeho nic vstal, chytil Frantu za krk a na něho: »»Ty kluku zlodějská, teď poviš, kam's dal plášť, cos ho tuhle Vášovi vzal! Jak mi cekneš, dovleču tě s místa na četnickou stanici a tam to potom poviš!«« — Kluk řval, škubal se, jeho máma přiskočila, v ruce držela železný šiřhák, na Pepíka dorážela: »»Pusťte ho, sirotka ubohého! . . . jak že ho můžete viniť?«« . . . —

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Nešťastný Bohdane, jak můžeš tedy pomýšlet na sňatek? Ty také jmění nemáš a nějaký nečestný poměr na dlouhá léta uzavírat nesluší se přece pro tebe.«

»Na to Bohdan nepomýšlí.« vmísil se otec do hovoru. »Jakmile dal své slovo, musí je dodržet. Je důstojníkem.«

»Ráda bych věděla, kterak svého slova dodrží, když nemá ani on, ani ona kauci. Mám bystřejší zrak a vím na co ho mám upozornit. Je ještě všecek zaujat svým poměrem a nepomyslil na skutečnost.«

»Také jsem o tom přemýšlel. Jana je velmi skromná a jsem přesvědčen, že se svou gáží vyjdu ženat jako svoboden. Vždyť je mnoho důstojníků, kteří mají kauce vypůjčené a jsou méně zadluženi, než ti, kterým kauce patří. Chci prosit Teréz, aby mi kauci půjčila. Úroky si může brát sama a nepřinese tedy žádné zvláštní oběti.«

»Ach Teréz!«, máchl otec rukou a pohrdavě se usmál.

»Víš, že ti Teréz vyhoví?«, dotírala matka, čím dále tím víc se vzrušujíc. »Pochybuji. Nemá pro rodinu srdce. Zkus to, zajeď k ní. V tvé záležitosti musí velmi záhy učiněn býti pořádek. Co chceš počít pro případ, že tě Teréz odmítne?«

Při této otázce zastavil se otec a zvědavě zadíval se na syna.

»Zřeknu se své důstojnické hodnosti a vyhledám si jiné zaměstnání. Nic, matinko, ruce nespínej. Znám se a vím, že budu moci v půl roce dokončit právnické zkoušky. Tatínek bude tak laskav, a přimluví se za mne, aby se mi dostalo nějakého postavení a v krátkém čase budu zaopatřen právě tak, jako jsem nyní.«

Otec nazvednuv brvy pokračoval ve své procházce, usilovně se zabývaje návrhem Bohdanovým. Matka hlavou potřásajíc a ruce spínajíc, usedla, jak byla rozčilená.

»Důstojník opustí svou uniformu pro chudé děvče!«, povídala podrážděně. »Celý svět se ti vysměje. Takové krásné vyhlídky máš, plukovník je ti nakloněn, chce se o tvůj postup postarat a ty najednou jsi jako slepý, opouštíš kariéru a začínáš nesmyslné věci, které ti zkázu přinesou. To se nestane, Bohdane, takovou mi bolest neuděláš! Vysvětli to své nevěstě a není-li zaujatá, má-li tě opravdu ráda, sama uzná, že není možná pomýšlet na sňatek. Trochu si popláče, je-li však tak slíčná, jak ji líčíš, upokojí se a vezme si někoho jiného, pro kterého neplatí přísné předpisy.«

»Nezapomínej, má zlatá, že jeho slovo něco platí, že by možná musel později z vojska vystoupit, kdyby se mu dokázalo, že svému slovu nedostál. Ostatně není ještě zle. Teréz bude asi hubovat, ale nevím, proč by mu odepřela poskytnout pomoc, která by ji nic nestála. Jsi, Bohdane, zdráv?«

»Bohu díky, úplně.«

»Dobrá Pozejtří pojedeme do Kasic. Chci také ti v něčem přispět, abys došel svého štěstí a vymanil se z nepříjemné situace. Byla chyba, že jsi se hned zavazoval. Možná, že by při pozvolném jednání se všecky okolnosti jinak utvářily. Nu, teď je pozdě na něco poukazovat. Hlavní věcí je, aby se tvé postavení vyjasnilo, abys brzy věděl, co se s tebou stane. Nepojedeš s námi?«

»Ne,« řekla matka úsečně. »Nechci být přítomna nemilým výstupům. Znám Teréz příliš dobře a vím, že se vám ještě vysměje.«

»To je lhostejné, jen když se přesvědčíme, že opravdu od ní pomoc čekat nemůžeme. Neshodneme-li se s ní, přistoupíš hned k uskutečnění druhého svého plánu. Abych řekl poctivě, nebudu nikterak želet, že svlékneš uniformu. Těšil jsem se, že z tebe bude dobrý právník. Na druhý týden vypíší lhůta k přihláškám k budoucím státním zkouškám. Pro jistotu dám tě zítra zapsat. Za půl roku budeš hotov a o místo nebude zle.«

»Ty jsi vždycky děti učil, aby nerespektovaly přání své matky,« vybuchla matka hněvivě a povstala. »Místo domluvy ještě mu dodáváš odvahy. Dopustil se v nestřežené chvíli bujnosti a za to má pykat celý svůj život? Prorokuji vám oběma, že jednou toho budete trpce litovat. Já sama nepromluvím již ani slova.« A zlostně odšustila. Otec se pouze usmíval a když za matkou se dveře zavřely, nabídl synovi doutníka a vybídl ho, aby se posadil. Sám si sedl proti němu a jaksi vesele naladěn vyptával se na účinky lázní, na tamní společnost a konečně se tázal, jak si udělal známost s Janou. Z prvu byl Bohdan rozpačit, vyciťuje však, že otec je mu nakloněn a že pamatuje na budoucnost synovu, svěřil se mu se vším. Zajímalo ho to a chvílemi se šibalsky usmíval. Slyše, jaké okolnosti donutily Bohdana prohlásiti Janu za nevěstu, zvážněl a hlavou přikyvl.

»Rozhodně jsi si jinak počínat nemohl. Je-li jen polovina toho, co jsi o roztomilosti své nevěsty hovořil, pravdivá, přincse ti to víc štěstí, než nějaká bohatá partie. Podívej se na Malence. Ten o rodinném štěstí neví nic, naše Teréz má jiné náhledy o něžnosti a domácím štěstí.« A zasmál se při vzpomínce na dceru.

Rozehřát důvěrnosti otcovou vypravoval Bohdan vše, co by bylo mohlo otce ještě více získati a v nejlepší shodě šli k večeři. Paní z Redrů zachovávala u večeře okázalé mlčení. Klid mužův a jeho srdečný hovor se synem ji dráždil, neměla však odvahy proti oběma vystupovat, neztrácejíc naděje, že později muže i syna v soukromí přesvědčí o správnosti svých náhledů. Hned druhého dne vyhledala Bohdana, zkoušejíc oviklati jeho zásadami. Chápajíc však, že tak záhy nedovede z jeho mysle vypudit obraz jeho vyvolené, odkládala své rozhodnutí na pozdější dobu. Když muž se synem do Kasic k Terezii odjížděli, škodolibě se usmívala. Mohli by si uspořit cesty, myslila si v duchu, ale neuškodí, když takového zklamání zažijí. Aspoň potom budou oba přístupnější jejím radám.

Dcera Teréz byla provdána za velkoobchodníka Malence, jenž si krátký čas před sňatkem koupil malý velkostatek Kasice. Vyšinuv se z malého obchodníka k postavení bohatého a váženého průmyslníka, neměl Malenec žádného jiného přání, než aby svému jménu dodal trochu lesku, který by zastřel chudý původ jeho. Mohl se oženit bohatě, ale byly to pouze dcerky obchodníků a průmyslníků, které by mu byly rády ruku podaly. Toho si nepřál. Ve své marnivosti zatoužil po kruzích, které mu byly dosud uzavřeny a jež za něco vyššího pokládal. Drobná šlechta a vysocí úředníci byli jeho ideálem. Poněvadž byl už pětačtyřicet roků stár a jeho zevnějšek nevypadal nikterak vábně, bylo mu těžko nalézt, co by bývalo splnilo jeho tužby. Až náhoda sama mu přála. Po koupi velkostatku měl jakési úřední jednání o sporné pozemky a aby záležitost urychlil, navštívil chefa oddělení, které mělo záležitost vyřídit. Byl to dvorní rada z Redrů. Přijal ho velmi laskavě a slíbil, že se dá o celé záležitosti poučit a že mu potom sdělí, v jakém stadiu se věc ta nachází. Pozval ho, aby se za několik dní přišel pozeptat do jeho soukromého bytu. Dostavil se přesně v udanou dobu, kterou dvorní rada v roztržitosti položil na chvíli, ve které obyčejně doma svačíval. Když byl Malenec ohlášen, krátce se své paní omluvil a s jejím souhlasem dal Malence uvést do jídelny. Jako Malence vždy vábil lesklý povrch vysokých úředníků, velkostatek Malencův byl zase pro paní z Redrů omluvou, aby byla k němu pozorná. Záležitost, o kterou běželo, byla dosti prostá a v malé chvíli si ji páni vyřídili. Potom se Malenec dvorně k dámám obrátil. Teréz byla svobodná a třeba byla poněkud hubená, její mládí a velmi pěkný úbor činily ji dost sympatickou. Malenec po svačině zval rodinu pana dvorního rady k návštěvě Kasic, aby se mohl za pohostinství odplatit svým pohostinstvím. Doléhal tolik dlouho, až dvorní rada slíbil. Smál se po jeho odchodu, že mu připadá jako dobře živený medvěd, ale jeho paní byla jiného náhledu. Je to rozšafný, bohatý muž a choval se velmi ždvořile. Lépe je být dobře živeným medvědem, než hubeným větroplachem. Poněvadž by býval dvorní rada jistě na výlet zapomněl, připomněla mu po několika dnech, aby je na neděli v Kasicích ohlásil. Zámeček kasický, útulný malý park a zvlášť bohatství, které všudy zrovna trkalo, okouzlilo paní dvorní radovovu i Terezii. Než odjely z výletu, musil pan Malenec slíbit, že je zas navštíví. Návštěvy se opakovaly a jejich výsledkem byl sňatek.

Obě strany byly spokojeny. Malenec měl paní, která neopomenula na všech pozvánkách, listovních papírech a prádle připojiti svou korunku. Její otec byl dvorní rada, osobnost veliké vážnosti požívající. Teréz dostala beze věna muže, který nemusil od prvního do prvního počítat své služné, aby s ním vyšel. Malenec v obchodních záležitostech liška podšitá, byl v domácnosti povolný beránek, jenž bez odporu svěřil otěže domácnosti své polovici. Naučila se záhy ním vládnout, jak sama chtěla. Vzpominka na domov, v němž někdy musil se před světem zakrývat nedostatek peněz, naučila ji šetrnosti, jež se záhy měnila v lakotu. Poněvadž nepřicházely žádné děti, které by byly její mysl rozptýlily, věnovala se výhradně starostem o výnos statku a o peněžní záležitosti mužovy. Zakázala mu všechny spekulace, při kterých by mohl o peníze přijíti a omezila domácí vydání na míru nejmenší.

(Pokračování).

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

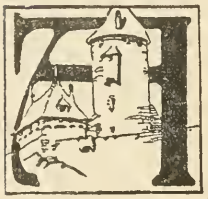

Co tedy chodí k tobě, když ne duch paní Kráglové, ona přece ne sama, živá, skutečná?

— Živá a skutečná jistě ne, ale duch jistě také ne.

— Pak odpusť, nemohu sleviti, někdo z nás jest blázen.

— Možná, pravil, odcházeje.

* * *

14. dubna 187*

Pozoroval jsem již delší dobu mezi manžely Kráglovými větší napětí než jindy. — U stolu zavládla náhle jednoslabičnost, zmizel všechen humor, brzy dostavilo se i úplné otravné mlčení. Podobné bezvětří zažil jsem již několikráte za dobu svého zdejšího pobytu, ale takové, zdálo se mi, že přece ne. Obědy i večeře se omezovaly na nejnutnější dobu, a brzy jsme se rozcházeli.

Včera náhodou nebyl pan Krágl při obědě. Odejel do S. za obchodními záležitostmi. Rázem bylo, nechci říci veseleji, ale nějak klidněji a, ještě lépe, útulněji v jídelně.

Paní Kráglová byla ve volně splývajícím županu s dlouhou vlečkou, který dobře halil její majestátní postavu. Vlasy měla jen ledabylo po domácku stočené v řecký, veliký uzel, rty měla neobyčejně bledé.

— Ani nevíte, milý příteli, pravila, nalévajíc mi polévky, jak jsem poslední dny hrozně nervosní a omrzelá. To mne tak něco zchvacuje, že bych nejraději někdy se neviděla. A vím dobře, jak to jest nakažlivé pro celou rodinu. Krágl je potom ještě bručivější, a není to nic platné, ničeho se tím neziská. Tak jsem dnes byla mrzuta, slyšíc o Kráglově odjezdu ranním, že se mi znudilo oblékati dnes nějakou toiletu, pomyslila jsem si, pan professor promine pro jednou . . . Není-li pravda?

— Myslím, milostivá paní, — odvětil jsem, u nás že každá otázka toilety je vlastně pleonasmem.

— Vracíte se mermomocí do prvních dnů svých poetických frází, odpověděla na mou poklonu s ironickým, sobě zvláštním úsměvem. Myslila jsem, že jsou tyto doby dávno za vámi, že jste ze společenské konvenční fraseologie dávno vyléčen — ale zapomínám, že vliv můj v době poslední byl na vás valně menší, skoro žádný . . . . . je to také trochu mojí vinou, přiznávám se kajicně, také poměry — my lidé, baby, vysloviti pravdu plnými ústy — máme hned jen »poměry« po ruce . . .

— Jak to myslíte, milostpaní? ptal jsem se lhostejně.

— Inu, přece také cítíte, že není zde všecko, jako bývalo. Jest něco shnilého v státu dánském, — ale povídáním o tom to nespravíme. Mne zabývaly ty hlouposti až příliš, že jsme se skoro až vzájemně odcizovali. Vy jste to tak necítil, nebo jste našel v dru Semerádovi náhrady více než dostatečné. Ale žena zůstane konečně vždy sama.

— Jste žárliva na doktora Semeráda, pravil jsem s úsměvem. Vida, vida, to by mohlo býti pro mne dobrým znamením, milostivá, kdybych byl takový ješita, jako jsem byl ještě na př. koncem minulého března.

Mluvil jsem to vážně, klada na každé slovo zvlášť důraz.

— Obrat pro vás a lepší, či dobré znamení k obratu, jak jste to povídal . . . nerozumím vám za mák.

— Doktor Semerád byl neobyčejně pyšný na kytici konvalinek, kterou jste ho cestou podél březového svahu, kde vás dohonil, obdařila. Ještě do čtvrtku si přinesl v knoflíkové dírce kus hrdé trofeje a nechtěl popustiti ani stebélko z ní svému, jak říká, nejlepšímu a jedinému příteli.

— Vám, a spustila kaskádu perlivého smíchu, který jsem již dlouho od ní neslyšel. Žárlíme tedy na Semeráda, dva najednou, vy, že mu dávám přednost, a já, že mi vás on příliš okupuje. Někdo má ve všem štěstí, a k těm lidem, k těm nedělňátkům patří také náš doktor.

Ale, že jste tak dětinský, jsem nevěděla. Tedy ta hrst konvalinek vás zamrzela?! Ale víte, neřekla jsem vám to schválně, ale teď, když jste tak upřímný a hezky se zpovídáte, řeknu vám, že to byl také trochu trest . . . . .

— Jak to, milostpaní? ptal jsem se, tenkrát opravdu zvědav.

— Že jste přede mnou prchal, milý příteli, že jste mi utekl, — mohla bych klidně říci, a vím, že bych od pravdy daleko nebyla.

— Já — před vámi . . . tenkrát — koktal jsem nesouvisle.

— Ovšem, vy, tenkrát, opakovala jízlivě. Nesl jste také velkou kytku konvalinek, když jste mne zahledl . . . Patrně byla ta vaše již určena n ě k o m u j i n é m u — vy byste se byl musil nutit sebe zapřít, mně jí nabídnout, a tu jste vzal docela nehéroicky do zaječích. Měkký mech a vysoká tráva v břizkách stlumily vaše kroky, kmeny jich vás — myslil jste — dost zakryly a vy jste se obrátil se svými konvalinkami, jako Aeneas z hořící Troje na ústup. A zapomněl jste při tom, že břízy nejdou dost vysoko, že hřbet svahu je docela holý, a že jsme ze silnice viděli docela určitě vaši ostře narýsovanou silhouettu na jasném pozadí jarního večerního nebe.

Smála se znovu, zuby její svítily polozavřenými, trochu zčervenalými již rty.

— Vida, myslil jsem u sebe, poslouchaje ji mlčky a resignovaně, tak jsem byl v nitru zahanben a dosti rozrušen — nic nezůstane tajno — uspoň u mne ne . . .

— Co tomu říkáte, pane professore Opatrný?

— Docela nic, milostpaní. Nepamatuji se dobře, že bych byl před vámi utíkal, jak docela tomu říkáte. Kytice nebyla určena pro nikoho, a že nelhu, můžete se sama přesvědčiti, to by zbytky její neležely ještě na okapu a přes okap, vedoucí od komína sklárny kolem střechy topírny, proti oknu mého pokoje. Jsou tam posud. Ale, že to měl býti trest, mne trochu smiřuje, byl ovšem nezasloužený, a doktor Semerád přišel k tomu daru z vaší ruky jako slepé kuře k zrnu, jak se říká, ale nemyslete jen, že jsem mu dar váš záviděl.

— Ani trochu, usmála se graciosně . . .

— Ani kapánek . . . . tvrdil jsem škádlivě, ani co by za nehet padlo, ani co by vlásek obrátil . . .

— Jděte, jděte, smála se znovu.

V tom silně v předsíni bylo trhnuto zvonkem. Ještě jsme si toho nevšimli, když bylo slyšeti ruch spěšných kroků, otvírání a zavírání dveří, stlumený hlahol. Zbystřili jsme sluch. Paní Kráglová byla mezitím vstala a učinila dva kroky ke dveřím, chtějíc se přesvědčiti, co se děje venku, ale již v tom rozletly se dvéře do jídelny dokořán a vběhla komorná Růžena, rukama lomíc, celá vyděšená.

— Prosím jich, milostpaní, aby se nepolekaly, pan Krágl . . . se zabil, spadl »u slunce« se schodů . . . tady jej přinášejí.

Udiveni pokročili jsme ku předu. Otevřenými dveřmi z chodby do předsíně vcházel divný průvod . . . . dva nosiči nesli, vlastně táhli či vlékli více pana Krágla, sluha Tomeš a vrátný patrně jim ukazovali cestu a vedli je a pomahali jim na schodech. Tvář pana Krágla byla zsinalá, na skráni mu ležel krví prosáklý obvazek, pod nímž dále crčela krev, která v těžkých kapkách stékala na krk, za košili, po bílé náprsence.

— Pro bůh, co se to stalo? ptala se paní Kráglová vyděšena. V tom již objevila se mezi dveřmi vysoká postava doktora Semeráda. Byl bled a rovněž polekán.

Postoupil do popředí. Nikoho si nevšímal a pravil velitelským hlasem.

— Kam sem jej to přinášíte? Do ložnice přece, řekl jsem vám již na náměstí . . .

Nosiči s panem Kráglem nastoupili zpáteční pochod na chodbu. Semerád postoupil k paní Kráglové a podával jí ruku. Hlas jeho se chvěl, patrně maskoval vnitřní pohnutí.

— Především se nelekejte, pro boha vás prosím. Mohu vás ujistiti, že to není nic nebezpečného.

— Tedy nezabil se?

— Prohlédl jsem ho již »u slunce«, jak jsem mohl. Jest jen ve mdlobách . . . . na mne již oči otevřel a dech má pravidelný. Růžena by dovedla celý svět zbláznit!

— Díky vám, ale pro bůh, co se přihodilo? ptala se paní Kráglová.

— To je prozatím věc vedlejší. Hlavní jest, že to není, jak jsem vám pravil, nic nebezpečného. O trochu té krve u pana Krágla nejde a to ostatní — sarkastický úsměv šlehl přes jeho tvář.

Tomeš se objevil mezi dveřmi.

— Milostpán je uložen, ohlašoval, obraceje se k doktoru Semerádovi.

— Prosím, pojďme k němu, pravil lékař, musím potvrditi pravdu svého prvního vyšetření. Počkej zde na mne, professore, pravil, vrátím se pro tebe.

— Milerád, odpověděl jsem — a postoupil k oknu.

Paní Kráglová s doktorem Semerádem zmizeli v šeru chodby. (Pokračování).

Feuilleton.

JOHN VANCE CHENEY:

Osud.

Svit slunce zlíbav řeky vlnku, řek:
»Nic nerozloučí nás už na vše věky!«
V tmách šíré noci zniknul paprsek,
a do moře se slila vlnka řeky.

A. K.

VÝLETY DO MLADOSTI.

»Na vandr!«

V rodišti mém panoval ten jistě chvály hodný zvyk, že neměřilo se stejně všem narozeným. Občanky na př. chovány jako cukrlátka, byť i ne v papírkách, jak se prodávají, ale přece v kartonu naškrobeném a vyžehleném. Od nejútlejšího věku střádaly na ně maminky, jak a kde co mohly. Dávaly jim dukáty pod krk, hedvábí na hlavu a v skříních schovávaly obligace potřebných sousedů; tatínkové pamatovali na ně s mincí, kterou nosili v opasku.

Když na jaře prodávaly se zahrady sadařům, kteří z květu dovedli posoudit mnohost budoucího »zrna«, říkávaly pajmámy, že zahrada »na poli« bude pro Manču, zahrada »na punčoše« pro Barču. Přidáme-li k tomu ještě Annu, vyčerpali jsme názvy všech světic z loretánské litanie, pokud ovšem se jednalo o děvčátka ze statků a usedlostí. Madleny a Kačky rodily se jen v ratejně ve dvoře, pro děvče ze »živnosti« bylo by bývalo takové jméno potupou.

Páni kluci netěšili se takové přízni osudu, jako rozmazlená děvčátka. Sotva kluk mohl udržeti proutek v ruce, již dostal funkci pásti husy. Štěbetavé hejno však nepatřilo k nejposlušnějším, a co se naběhal takový malý pastevec, když šlapati musil bos po pichlavém strništi. Malé nožky od větru a zimy rozprýskané chtěl v sednici trochu ohřáti, ale už tu byl pro něho jiný rozkaz: »Kachny utekly po potoce nahoru; jdeš pro ně, kluku umouněná! Já říkám, z toho našeho kluka do smrti nic nebude!«

A pan kluk běžel za tmy po potoce shánět kachny a nemaje na širém světě nikoho, na kom by sobě mohl zchladiti zlost, pobízel do vody a za kachnami házenými kaménky plovoucí sbor k rychlejšímu tempu. Konečně byly na dvoře, kde je služky zavřely na příslušné místo. »Už má uděláno!« volali naň, sotva se ve světnici objevil, »nemůžeš posvítit při dojení?« a tak to šlo od rána do večera.

Kluk neměl nikde žádného zastání. Když povyrostl pásl dobytek, byl-li ze statku; když byl z chalupy, tahal kozu po mezi. V 10 letech již dělal čeledína, aby uměl jednou poroučet, dával do »oplotní«, řezal řezanku a ve 12 a 14 letech stál za pluhem. Tak tomu bylo od pokolení do pokolení. Starší měli krásnou zásadu: Když já jsem zkusil, když jsem byl malý, ať zkusí také; když já byl bit, ať je také bit. Proč a zač, bylo věcí vedlejší. Takovým způsobem byla provozována od krátkozrakých lidí výchova hochů hříšnou přísností, kdežto děvčátka těšila se největší pozornosti. Některou z nich jen štípnout, byl by zaplatil každý řádnými modřinami.

Proto bylo by bývalo největší radostí naší matky, kdyby jí byla vrána aspoň jednou přinesla holčičku, aby požívati mohla příslušné úcty lidí domácích i zjednaných. Čekala ji jistě po druhém zaklování na okna mlýna, ale zklamala se. Zklamala se také po třetí, takže sedm let ji nechtěla ani vidět.

A když zase po té hrozné revoluci, jak jsme minule*) vypsali, křídloma nad lednicí zatřepotala a přinesla zase jako naschvál kloučka rebellanta, — jak mu říkávali, matka — hořce zaplakala.

Kmotry se sice křižovaly nad tím hříchem, ale pajmáma měla tvrdou českou hlavu, když ne děvče, raději nic. A od té doby nebylo také nic.

Nový světoobčan jal se záhy sdíleti osud všech kollegů mužského pohlaví v našem rodišti. Právě tak, jak již řečeno, že byl fraucimór nadnášen, laskán a obdivován, tak musil kluk zvykati záhy všem nesnadnostem tohoto světa. Slov vlídných a laskavých bylo málo, a když řval, nechali ho řvát, poněvadž křikem rozšiřují se plíce, a to je pro děti tuze dobré. Každý ho pochoval, ale jen na pár minut, a vystřídali se mladší páni bratři za dopoledne několikráte, děvečky a mlečky, ale při tom ozývalo se u okna stále: »Pajmámo, tady máte Pepíka.«

Nevítaný host byl zřídlem všech nepřístojností. K vůli němu spálila se jíška, k vůli němu vyteklo mléko, k vůli němu nebyl oběd v čas, když přišla chasa ze stodoly, všechno, všechno svedly na něho. Jediné v tatínkovi měl chlapec svého nejlepšího přímluvčího, a pan otec často si ho i nad vantroka vynesl zpívaje mu: »Když ho má tatínek, celého hezkého, celého hezkého a zamilovaného . . .« Dokavad hoch slyšel hlas, sladce klímal, ale jak otec přestal, měl oči otevřeny »jako stvořidla« . . .

A tak to stále prováděl, když mu bylo již rok bez 4 neděl a žně přede dveřmi. Práce na polích a ve mlýně vyžádala všechny domácí síly a pohltila čas. Prvnější děti spokojily se s »cumlem«,

*) V čís. 6.

ponděvadž cucáčky Waldekovy byly neznámou tehdy věcí, jen Pepík nechtěl o této sladké náhradě ani slyšet.

»Pantáto,« řekla jednoho večera pajmáma, »to dítě mne utahá.«

»Ale pročpak, pajmámo?« namítl tatínek, »Frantík už běhal a nosil si sám stoličku, aby k vám, když jste seděla, vysáhl, a přece jste mu dala pít do dvou let.«

»Byla jsem mladší, pantáto, a pak není kluk jako kluk. To musí přestat.«

»A co pak s ním máme, s malým broučkem, dělat? Snad ho nehodíme pod stavidlo?«

»I kde pak,« namítala pajmáma. »Ale na studie půjde — do Prahy.«

Pantáta se srdečně zasmál.

»I toť se rozumí, že půjde, až bude čas. Nebudou snad všichni čtyři běhat po návsi. Jen aby také měl dar Ducha svatého, aby z něho něco bylo.«

»Tak to já nemyslím! Kdo ví, co se nestane do té doby. Ale já ho zítra po Karle pošlu švakrové do Prahy. Nemá žádných dětí, ať také něco zkusí. Dám ho přes ty žně — tam »na kozu«.

To znamenalo odstavení od prsu.

Tatínek spráskl ruce, a oči zasvítily mu pojednou divným jasem. Pak se zamžely, a pantáta neviděl nic, jen teplé krůpěje cítil na osmáhlé tváři.

»Jaký jste to muž!« pravila pajmáma a odvrátila se od něho.

To už dávno neudělala.

Pantáta vstal a nepromluvil už celý večer ani slovo.

Časně ráno dělala Karla u vantrok velkou toilettu Na komoře navázala si 10 krátkých sukní, celé své jmění, kolem boků, nasadila se do špensru, natáhla bílé punčochy, obula trepky a přehodila přes ramena — nůšku. Byla vystlaná peřinkami dokonale.

Za ní z prvého poschodí sestupovala pajmáma. Kluk dostal naposledy bumbat a odvalil se nezpůsobně od mámy přímo do nůše. Spal spánek spravedlivých.

V dlouhém mlynářském kabátě, širokém klobouku a s vysokou španělkou v ruce objevil se na zápraží pan otec. Byl starý dobrák a na hněv už dávno zapomněl.

Pajmáma jen hořela.

»To je dobře, pantáto, že také jdete, to je dobře. Já bych pod střechou nevydržela. Tak — a řekněte švagrové, že jí to vynahradím, dobře jí to vynahradím. Je to jen na 4 neděle, než bude po žních — Pantáto, pantáto . . .« Hlas se jí nějak zajíkal, prsa se jí dmula.

Ona, osoba tak resolutní, chvěla se najednou po celém těle.

»Ale když to má být, ať je to,« řekl klidně otec. »Však ona mu sestra neublíží . . . s pánem Bohem, pajmámo . . .«

EDMONDO DE AMICIS.

»Františku,« vydralo se matce z úst, a rty její visely na tváři mlynářově.

»Pajmáma ještě umí líbat jako mladice,« prohodil soused a mleč Heyduk, který s vršku scházel k mlýnu. »Kam pak toho kluka nesete? Aha, dnes v Horoměřicích sázejí neštovice,« odpověděl sám sobě.

Zulíbaný pantáta kráčel smutně za Karlou . . .

Kluk nedostal ani pusu, ani křížek, aby se nevzbudil.

Pajmáma zatím vběhla do sednice a první, co shlédla, byla kolébka. Vrhla se na ni a hořce zaplakala.

»Jaká bych to byla máma, celý svět by na mne prstem ukazoval — — pantáto, pantáto!« volala a letěla z mlýnice na dvůr zpátky. »Pantáto!«

V tomtéž okamžiku kročí Heyduk do mlýna.

»Ale pajmámo, k čemu děláte takový rámus. Tamhle u Brtníků se lidé stavi . . . Doktor udělá pich-pich, a neštovic jako máku — jen aby se ujmuly. Mně je těch malých dětí také líto, ale co platno, musí trpět až do smrti.«

»Pantáto!« zaznělo ještě jednou ze mlýna.

Ale kmotr Heyduk pajmámu vrátil a pořádně ji domluvil.

»U Vyčichů nenechali dáti Toníkovi neštovice, a když mu byly čtyři léta, umřel na ně. Byl černý jako ta fajfka tady. — Snad přece nechcete, aby vám kluk umřel . . .

Pojďte zpátky a mějte rozum! Pán Bůh požehnej, nic nestárnete, pěkná jste, kulovatá jako z másla. To mám já chudák doma jiný kříž.«

»Kmotra stůně?« tázala se máti.

»Pojďte do sednice, já vám to povím. Mně se zdá, že vás brzo pozveme na funus.«

A strýček Heyduk pajmámu pomalu otočil, položil jí ruku na oblé rameno. A pajmáma šla.

S pískovny, která se zvedá nad Statenicemi, obracel se pan otec zase ještě několikrát směrem ke mlýnu a hledal svým sokolím zrakem družku svého života, zdali někde ještě nekouká s vršku, jak to jindy činívala.

Nekoukala.

* * *

Ačkoliv byl pantáta z domova, bylo celý den ve mlýně jako v úle. Zvláště dvéře konírny létaly sem tam. Všichni měli radost, že přišel »pantáta Heydukovic«; ten zavolal také ještě jiné zkušené hospodáře, a tak než přišel pan otec s Karlou z Prahy, mohl mu Toník běžeti do Horoměřic naproti s radostnou novinou, že se jim narodilo hříbátko.

Karla s pantátou letěli jako vítr a přímo do stáje . . .

Sluníčko již dávno zapadlo za Kamýckou skálu, když se po té námaze všichni sešli v sednici skoro po tmě.

»A co — tento,« ptala se máti Karly jen jako mimochodem, »co říkala teta v Praze?«

»Nic,« řekla suše Karla, která i jinak mnoho vyřečná nebyla.

»A co tento — kluk?«

»Křičel, jako když ho na nože bere. Ale paní teta to s ním uměla. Když po ní začal hrabat, jako to pajmámě dělal, zastrčila si za suchá svá prsa — nohu od zajíce. Kluk, když ji našel, lekl se, vykřikl a — bylo dobře. Ale do úst nevzal.«

»Nohu od zajíce,« řekla matka, »nač všechno ti lidé v Praze nepřijdou!

Jinak se již o vystěhovalci nemluvilo. Nebyl na to čas. Ve mlýně měli nové hříbátko . .

J. M. Hovorka.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **První český knihkupec a nakladatel.** V neděli dne 22. března bylo tomu sto let, co zemřel Václav Matěj Kramerius, jenž právem bývá zván Veleslavínem osmnáctého věku. Kramerius opatřil českému lidu v dobách nejhorších dobrou knihu a výborný časopis. Byli to první posloví české lidové kultury, první obrozovatelé a zušlechťovatelé národa, jenž čekal na Krameriovu literaturu jako hladový na živné sousto. Krameriovo knihkupectví, známé jménem »Česká expedice«, v níž soustřeďoval se tehdy veškerý literární vlastenecký ruch doby, bylo populární nejen v Praze, ale i po venkově. Kramerius vydával a ve vlastní tiskárně tiskl »C. k. vlastenecké noviny«, jež pro pestrý, zábavný i poučný obsah těšily se nesmírné oblibě a vykonaly plně své poslání. Nad zlato a drahé kamení važte sobě knih potřebných a užitečných, říkával Kramerius. Jeho knihy a kalendáře putovaly od chaloupky k chaloupce a kypřily půdu pro obrození národa. Když Kramerius umřel, lid tomu nevěřil. »Není pravda« — říkali lidé po venkově — »pan Kramerius žije dál, vždyť knihy jeho stále docházejí.« Jak tklivý a krásný to symbol Krameriovy záslužné, obrozovací činnosti — Kramerius dávno a dávno dřímal věčným snem na Olšanech, hrob jeho, neznámý, zapomenutý a neoněčený zapadl — ale dílo, setba Krameriova neumřela, nezanikla se svým tvůrcem, vzrostla a vydala požehnané ovoce.

— **Josef Webr rytíř Pravomil.** Výborný paedagog a zasloužilý pracovník na poli školském odešel nám v Josefu Webrovi na věčnost. Jako učitel, ředitel ústavu a konečně jako funkcionář v ministerstvu kultu a vyučování prospěl naší věci vynikající měrou. V dobách, kdy ve státních úřadech bylo upřímných Čechů pořídku, kdy nebylo nazbyt našinců na zodpovědných, vynikajících posicích, Webr vždy a všude důstojně, ale neústupně hájil zájmy, práva našeho národa. Celá řada středoškolských ústavů, reálek i gymnasií jsou pomníkem činnosti zesnulého. Když jako dvorní rada odebral se na odpočinek, přihlásil se k práci tam, kde byla jeho odborná znalost nejvítanější, v nejdůležitějším národním ústavě, v Matici, a v prvním českém dívčím gymnasiu, v Minervě. Léta svého odpočinku věnoval těmto ústavům, v nichž pracoval s junáckým nadšením. Zesnulý byl vzácným, ušlechtilým mužem. Byl rytířem z Pravomilu — ne pouze predikátem, ale celou duší, celou povahou.

— **Jak vznikla Nedbalova »Polka Petrovských«.***) Zminili jsme se o tom v referátě o báchorce »Z pohádky do pohádky«, — těší se, jak známo, úspěchu zcela mimořádnému, — že oba autoři, Novák i Nedbal, měli v den premiéry nemalé obavy, jak dopadne obraz »Zvířátka a Petrovští«. Přišli k nim lidé s nejlepšími úmysly, nad leccíms se pozastavovali, kroutili hlavami a dělali tajuplné grimassy. »Nevím, nevím«, říkalo se autorům, »s těmi zvířaty je to věc tuze ožehavá, praprožluklá — aby vám to ta menažerie naposledy nezkazila.« Obavy byly prazbytečné, — obraz, jak několikráte od té doby bylo dokumentováno, slavně

*) Nakladatel Fr. A. Urbánek, jenž zakoupil veškerá tisková práva partitury Nedbalovy, vydá v nejbližší době »Polku Petrovských« a »Pochod zvířátek« samostatně.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY NA PETŘÍNĚ.

prorazil, a právě ten kohoutek, jenž prohlašován za Achillovu patu celé báchorky, signalisoval úspěch, rozkošný, groteskní humor, jenž dodává obrazu zvláštního kouzla.

Petrovští mají v textu i v hudbě, jak pochopitelno, závažné slovo. Je to sebranka, kroužek ničemů, který Novák důkladně scénicky, jak se v literárním jargonu říká, »vyzdil«, a poněvadž mu na jejich divadelních osudech nesmírně záleželo, doporučil je důtklivé pozornosti svého slavného kompanisty. »Proseděl jsem nad těmi lotrasy,« vypravoval nám Oskar Nedbal, »kteří se na mne zubili z Novákova konceptu, hezkou chvilku a uvažoval, jak a čím je nejlíp charakterisovat. Jsou v nejlepší, v pravé šibeniční náladě ve chvíli, kdy jásají nad tím, že podařilo se jim oloupiti cizince. Sedím u klavíru, přemýšlím, hledám, hledám nitku z klubka, z něhož se to ostatní hravě rozvinuje. A tu jsem si — Bůh milý ví, jak to přišlo — vzpomněl na dávno a dávno uplynulé doby, kdy jsem v Praze nedaleko známého domu »u Lišků« bydlíval. Bývala zde známá, pověstná pražská dupárna.

Za tichých večerů, kdy bývalo v tanečním sále pusto a prázdno, hrávali jsme tu kuželky. V neděli a ve svátek země se tu otřásala — pražští Pepíci mívali tu svá dostaveníčka, a co tihle hoši, když se do toho dají, dovedou, to se nedá napsat, to se musí vidět. Často a často jsem byl přinucen po několik hodin poslouchat muziku, jež, jak písnička ubezpečuje, pěkně hraje, často a často, když kuželkářský večer padl na den divoké dupandy, nakoukli jsme do sálu a sledovali bujný, divoký, nevyličitelný taneční rej. Vzpomínky defilují, a s nimi táhnou v celém průvodu pražské figurky, Pepíci se šístkami a čepicemi, švadlenky, fabričky, všechno tone v taneční slasti, Pepíci si občas dupnou, křiknou svoje zamilované »čupr« . . . V tom položím ruce na klávesy, hraji, hraji . . . »Polka Petrovských« v tu chvíli se zrodila v mojí hlavě.« K.

— **Nová divadelní hra dra Josefa Štolby.** Městské divadlo na Královských Vinohradech oznamuje, že uvede na scénu Štolbovu hru »Za šlechtickým erbem«. Dr. Štolba napsal tentokráte lidový kus — upřímně a otevřeně se přiznává, že přichází s dramatickou prací pro nejširší vrstvy. Hrdinou hry, čerpané z velko-

KRASAVICE Z OBR. »STATEČNÝ KREJČÍK« (Sl. Korecká).

městského našeho života, je pražský uzenář. Láká nás ovšem naznačiti blíže obsah nové lidové hry, ale neučiníme toho ze dvou příčin — kdo ví, zda by se na nás dr. Štolba nehněval, že mu prozrazujeme veseloherní karty, a pak — upřímně doznáno — nemáme v tom směru nijak štěstí. Nedávno jsme prozradili literární intimitu a měli jsme k vůli tomu jenom nepříjemnosti. Čtenáři ostatně už asi tuší, co se za titulem Štolbovy hry tají. Autor vyličuje v ní osudy člověka, jenž za drahé peníze a pomocí genealogie stal se — českým šlechticem. Sáhl tu tedy autor do vděčného materiálu. Slyšíme od zasvěcených lidí, že Štolbova hra srší humorem, a že se jen hemží povedenými, dobře odpozorovanými postavičkami.

— **Má jest pomsta.** Jaroslav Maria Mayer jde vytrvale za dramatickou hvězdou. Nějaký čas musil se spokojiti se scénou na periferii. Literární hladinu zvlnil naposledy svými »Irrlachery«, jimž poskytl pohostinský krov cyklus smíchovský. Poslední jeho hra, s kterou dobyl hradby Národního divadla, má docela jiné kvality, než dosavadní jeho tvorba. Překvapilo, že Mayer sáhl pro látku do novinářského archivu. Nebylo třeba ani příliš ji oprašovat — fasciki byl teprve nedávno uložen do oddělení největších evropských sensací. Tedy nebožtík, říkávají novináři, za kterého památečná svíce ještě nedohořela. S takovými sujety bývá, jak známo, potíž. Paměť veřejnosti nakukuje autorovi všetečně do péra. Co je a musí býti snahou autorovou především? Očistiti látku od rmutu všednosti, od kalu sensace, postavili ji do dálky, abychom nebyli rozladěni dýmem, valícím se ze spáleniště, pohledem na krev, jejíž obět vyvolává určité představy.

Něco podobného tu už bylo. F. A. Šubert se nerozpakoval vyloviti z bahniska veliké finanční katastrofy celou náplň dramatických motivů. Víme, že pečlivě očisťoval a neušel výtce, že příliš brzo dal se do dramatického rýžování. Osudu tomu neujde ovšem ani J. M. Mayer. Ještě se z toho kouří, ještě to pod spáleništěm doutná, ještě takřka kapitolou včerejška je strašlivý omyl ruské mstitelky, jež zavraždila místo ministra jiného člověka. Stanice hry Mayerovy jsou: mansarda mstitelů, z nichž losem Nataša vyvolena, aby čin provedla, salonek hotelu, v němž poslání svoje vykoná, porotní síň, v níž aféra dozní. Hrou Mayer dokázal, že je dramatikem. Všechna jednání mají tuto vzácnou přednost. V prvním si autor dojem prazbytečně zkazil sentimentálním přílepkem, jenž kromě toho má ještě jinou vadu — vtírá se někam, kam nepatří. Opona měla spadnouti ve chvíli, kdy se spiklenci rozcházejí. Některé věci divně působí. Na příklad: předák družiny a milenec Natašin v pohnutou chvíli, kdy divadlo je do opravdy vzrušeno, vezme Natašu za ruku a řekne: »Dovol, abych ti políbil ruku!« Není přece třeba, aby něco mluvil! Proč shasíná lampu Nataša? Nebylo by mnohem přirozenější a taktnější, kdyby to učinil její milenec?

Z POHÁDKY DO POHÁDKY: PETROVŠTÍ.

Autor ve druhém jednání jakoby pospíchal k exotickému rozluštění. Divák ovšem tušení nemá, že se stal omyl, že zabit byl někdo jiný, náhodou ministrovi podobný muž. Je zajímavo, že vznikl spor o to, jednal-li herec p. Sedláček dobře, že hrou i zevnějškem prozrazoval, co autor v tu dobu ještě povědět nechtěl. Není o tom pochybnosti, že spisovatel do poslední chvíle vzbuzuje v posluchači přesvědčení, že zabit byl ministr. Milenec Natašin, jenž vnikl po vražděde salonu (!), nakloní se k mrtvole a zvolá: »Ano, je to on!« Pan Sedláček přivedl tu výborným jinak výkonem pana autora do rozkolu.

»ZVÍŘATKA A PETROVŠTÍ«.

Hrál totiž smyslníka tak, že nebylo v hledišti mnoho těch, kdo by si byli v duchu neřekli: »To není, nemůže býti ani ministrův sekretář, neřku ministr sám!«

Velkou službu hře prokázal režisér hry p. Jaroslav Kvapil, jenž porotní síň znamenitě zaranžoval. Po divadle obíhal vtip, že na sedadlech referentů měli zasednouti zpravodajové ze soudní síně. Ale nebylo by spravedlivo, podceňovati právě toto poslední jednání — tu a tam leccos prosí o operační řez modré tužky, ale celek svědčí o značné dramatické vyspělosti. Do ciziny Mayerova hra asi nepronikne — ale kdyby odtamtud přišla, možná, že by si hlediště libovalo, jak šikovně umí Národní divadlo z cizích luhů — vybírat!

—*si.*—

— **Nové portréty.** Milé překvapení chystá nám mistr Švabinský novým portretem. Dokončil v těchto dnech výraznou, sympatickou hlavu Mikoláše Alše. Řadu primátorských portretů, jichž tvůrci jsou Ženíšek, Sochor a Hynais, uzavírá obraz starosty JUDr. Karla Groše rovněž od Maxe Švabinského.

— **Edmondo De Amicis**, ze soudobých spisovatelů italských nejpopulárnější, nejvíce milovaný národem a mládeží, zemřel náhle v Bortigheře 11. března o 3 hod. noční v hôtelu »Pension de la Reine« zakrvácením mozku. S ním odešel jeden z posledních pamětníků velké doby bojů za svobodu Italie, za niž bojoval u Custozzy. Čeští čtenáři znají ho z jeho vojenských povídek, z jeho »Srdce« (přel. Václav Marek) a »Na oceáně« (přel. Jar. Vrchlický s V. Hanušem); z novelly »Albert«; také jako básníka máme jej zastoupena ve Vrchlického »Poesii italské nové doby«. Vzpomínku naň přineseme v některém z čísel příštích.

— **IV. sjezd českých přírodozpytců a lékařů v Praze** pořádán bude letos o letnicích v červnu. Účast už nyní se jevící je čilá. Sotva rozeslány pozvánky, přihlásilo se hned na půl třetího sta účastníků. Řada vědeckých přednášek z kruhů universitních, praktického lékařstva, profesorstva a odborného učitelstva, také lékárnictva je už nyní oznámena výkonnému výboru, ve kterém zasedá jako předseda Prof. Dr. Em. Maixner a jako generální sekretář Prof. Dr. Ant. Heveroch. Příspěvek členský jest 16 K. Se sjezdem, k němuž se přihlásily v těchto dnech národní komitéty polský, chorvatský, srbský, bulharský atd., bude spojena hygienická výstava a řada slavností rázu společenského a zábavného. Sjezdy českých přírodozpytců a lékařův zahájeny byly před lety v době, kdy literatura vědecká byla ubohá, a měly neobyčejný vliv na rozvoj věd, byvše do jisté míry přípravou k první české universitě. Rozkvět věd těch projevený posledním, třetím sjezdem, konaným v květnu r. 1901 v Praze (za předsednictví prof. Hlavy) byl zdatnou a výmluvnou

FIGURKA, PŘEDSTAVUJÍCÍ XVI. STOL. (sl. Dobromilova

slavnostní manifestací ve prospěch druhé university na Moravě, které, ač již před 6 lety o její potřebě se živě debatovalo, podnes nemáme. Z té příčiny je třeba, aby každý lékař a přírodník český na sjezd připravil, co má nejlepšího, aby tak přispěl k důstojné a přesvědčivé demonstraci, ukazující rozhodujícím činitelům potřebu druhé české university, neb aby aspoň účastí k representačnímu rázu sjezdu přispěl. —*ý*—

— **Úspěch české hry.** Obliba taneční báchorky »Z pohádky do pohádky« od Ladislava Nováka a Oskara Nedbala roste od představení k představení. — Bylo jich už dvanáct a z těch sedm mimo představení! Nebude asi dlouho trvati, a hra zkusí štěstí na jevištích zahraničných. Zástupci divadel přijížději na představení a vyjednávají s autory o podmínkách.

Jistě velice výmluvné důkazy, jak hra působí a jakou má životní sílu. K rozmarnému obrázku, k němuž připojujeme zajímavou vzpomínku, druží se skupina zdařilých snímků divadelního fotografa, jenž některé momenty scény zachytil do aparátu. Je to především výjev z prvního obrazu, odehrávajícího se na Petříně. Kolem babičky (pí. Marie Ryšavé) rozsadila se hromádka vděčných posluchačů, jimž stařenka vypravuje pohádky. Ze Šipkové Růženky je vzat obrázek další. Čarodějnice se zachechtá, a Růženka a všichni obyvatelé zámku usnou. Rok za rokem, desítiletí za desítiletím, staletí minou, než nadejde chvíle osvobození. Autor měl nemalý úkol, chtěl-li děje pohádky divadelně znázorniti. Atomkem z tohoto scénického umění je figurka, představující XVI. století (slč. Dobromilová). Z pohádky víme, že statečného krejčíka v začarovaném zámku zlákati se snaží krasavice, z jejíchž luzného tlumu jedna ocitá se v obrázkovém našem albu. Humor, jenž skvostně osvěžuje obraz »Zvířátka a Petrovští«, zračí se i v jednotlivých figurkách. Trojici Petrovských doplňujeme obrázkem představitele zvířátka, jež jinak netěší se pověsti tvora pod sluncem nejchytřejšího.

— Olga Fastrová: **Fata morgana.** Román. Maryně Foltinové, hlavní hrdince románu, několikráte se zjevila láska a na krátko rozněcovala její srdce, ale pokaždé brzo bledla a ztrácela se jako vidina, rozplývala se jako vzdušná fata morgana, a po ní pak zbývala tím větší prázdnota a poušť. Vina toho byla v ní samé, tkvěla příliš hluboko v její povaze, zděděné snad po otci, a nebylo možno ji vyhladiti.

V této ustavičné nespokojenosti, v té nestálé těkavosti Maryna Foltinová značně se podobá Zdeňce Havlíčkové z Jesenské Legendy ze smutné země. Nedostává se jí radosti ze života, dospěla příliš záhy a nasákla četbou těžkých autorů, kteří na tak mladičké, útlé a slabé duše nemohou působiti prospěšně. Viděti již v prvých kapitolách, že to, co nazýváme štěstím, nebude údělem naší dívčiny. A když přirozeně dostavují se city milostné, zklamána dochází k úsudku, že »láska jest jenom fata morgana zmámených smyslů«.

Hodlala-li autorka vylíčiti takovéto trpné a vratké stvoreníčko, dobře se ji to podařilo. Ale daří se jí zajisté mnohem lépe tam, kde kreslí opravdový život s jeho radostmi a strázněmi, neboť tu všude třebas neuvědoměle prokmitá láska k životu, prokmitá i v těch denních, všedních starostech rodinných slunce a teplo, a to vždycky svědčí jak autoru tak i jeho čtenářům, zvláště těmto mnohem lépe než líčení temných duševních zápasů, často nic dobrého nepřinášejících.

Olga Fastrová má pěknou vlohu pro práce větších rozměrů, v nichž se zdarem dovede seskupiti nemalý počet postav zajímavých a dobře se rozlišujících, a nepochybujeme, že se jí časem podaří vyhraniti z nich silné figury. Slibný doklad toho nalézáme již nyní v Seče Bindrové, kterou pokládáme za postavu z celé knihy nejzdařilejší a nejsympatičtější. Fata morgana vyšla nákladem Jos. R. Vilímka. *Ds.*

Vzpomínky na Svatopluka Čecha. Pietní čin vykonala redakce našeho listu, sestaviv vzpomínky literárních přátel zesnulého velikého básníka ve vkusně vypravenou publikaci, která dnešním dnem ocitá se na knihkupeckém trhu. Budiž doporučena českému čtenářstvu.

— **K velikonočním svátkům** vydalo právě Nakladatelské družstvo Máje ve prospěch Pensijního fondu Spolku českých spisovatelů belletristů Máje serii roztomilých dopisnic, provedených uměleckým trojbarvotiskem dle originálu ak. malíře Fr. Šnajberka. Originalitou, svěžestí kresby, barvy, jakož i ryze českými motivy vemluví se vkusné a milé tyto pozdravy svátební v přízeň českého publika velmi rychle. Pomohou tak vytlačovati množství cizozemských výrobků, jimiž se výkladní skříně českých závodů jen pestří. Vedle pohlednic Matičních, každoročně rozebraných, s nimiž nikterak soutěžiti nechtí, budou to nejvítanější české pozdravy.

Z administrace. **Minulým číslem ukončeno druhé čtvrtletí šestého ročníku Máje a číslem dnešním počíná se čtvrtletí třetí. Vážené odběratelstvo nezazlí administraci toto zdvořilé upozornění ani slušnou prosbu za obnovení předplatného, pokud ovšem nebylo předplaceno už dříve.**

Ročník VI. číslo 27. vydáno dne 27. března 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román

Ilustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

tál jsem u okna a díval se do dvora továrního. Tam stál hlouček lidí. Naslouchali, co neznámý kdos, přišed patrně za povozem vezoucím zraněného pana Krágla, vypravoval. Tiše otevřel jsem okno a vyložil se. — Hlas vypravujícího dělníka — tak dle obleku i vzezření vypadal — mohl jsem dobře rozeznati.

— Tak vám stojím — vyprávěl, na náměstí proti restauraci »u slunce« a čekám na kamaráda, který si odskočil do trafiky pro nějaké to dlouhé. Najednou vidím v průjezdě jakýsi šum, pak běhání, nahoru, dolu, křik a volání. Vejdu do chodby, ale tam již zavřely dveře do jídelny vedoucí, zrovna mně před nosem, jen se mi zdálo, že tam něco jako velký nějaký pytel dříve strčily. Běžím z chodby na náměstí a rovnou k prvnímu oknu a vidím, pan Krágl ležel již na kulečníku, se spánku mu stékala krev, byl bez sebe.

— Běžte pro doktora, slyším nějaký hlas.

— Zde jsem, co se stalo, zaznělo za mnou. Obrátím se a uzřím před sebou doktora Semeráda, vyšel právě ze sousedního domu a zaslechl to: »Běžte pro doktora!« — a hned sám se přihlásil.

— Pan Krágl, pravil jsem, leží bez sebe a pln krve na kulečníku v restauraci, pane doktore.

Neodpověděl a již byl v průjezdě, a již jsem ho viděl oknem státi uvnitř. Všichni před ním uctivě a ochotně odstupovali. Prohlédl raněného, nařídil obstarati povoz, přivedli cizí z náměstí, a zatím kočárek páně Kráglův stál na dvoře . . . . . Ve zmatku naložili jej, když byl pan doktor obstaral prozatímný obvaz, na cizí, v rychlosti sehnaný vůz. Však tu již byl Tomeš a vida, co se děje, vyjel za námi ze dvora. Do jeho kočárku sedl doktor Semerád. A tak jsme dojeli sem.

— A co se vlastně přihodilo? Jak se to stalo panu továrníkovi? ptal se vrátný.

— To nikdo nemůže určitě říci, vypravoval dělník. Povídá se, že měl nahoře schůzku s bavorským továrníkem Rielem, že prý se pohádali v záležitostech obchodních, pan Krágl se prý rozčilil a Bavorákovi dveře ukázal . . . tento jej prý drze vyzýval, ustupuje ke schodům . . . pan Krágl šel za ním, a tu na místě, kde se schody do ostrého úhlu zatáčejí, obrátil se Riel náhle, chytil pana Krágla neočekávaně za prsa a srazil jej se schodů.

— »Já nepůjdu — rozumíš, to dřív půjdeš ty!« — křičel prý ještě za ním.

Odstoupil jsem od okna, nebo jsem slyšel, že dveře vrzly a někdo vchází do jídelny.

Byl to dr. Semerád.

— Mohlo to být horší, bohu díky, že je to aspoň takové.

A tlumeně dodal:

— Paní Kráglová je pravý anděl.

— O tom jsem nikdy nepochyboval, odpověděl jsem v plném s ním souhlase.

— A což, je při sobě?

— Úplně. Odnese to pro vždy pěknou jizvou na skráni, zůstane již poznamenán.

— Hovořil?

— Patrně nechce, naznačil jen, že mu to dělá velké obtíže. Nechce patrně mluviti. Bojím se, že se v té věci vůbec pravdy ryzí

nedovíme. Bude se jednak stydět, jednak snad k jistému bodu, kdy byl již v bezvědomí, možná, že také opravdu již ničeho věděti nebude.

Pověděl jsem dru Semerádovi, co jsem zaslechl u okna od cizího muže stojícího v hloučku domácích lidí.

Přítel vyslechl mne pozorně a pak pravil.

— To je něco, ale právě náhodou teprve od chvíle bezvědomí pana Krágla, ale o tom, co předcházelo, podává to po čertech málo světla. Jde o to, aby se o to nezačla interessovati veřejnost a soud. Asi tuze čisté prádlo za tím nevětřím, takové věci není rádno rozšlapávati. Nejsem přítelem method vše tušujících a tutlajících, ale v případu tomto — i kdybychom se vskutku ryzí pravdy — dověděti mohli, nikomu se jí nepomůže. Pan Krágl si musí odnésti své, a bojím se jen, aby šetření po vzniku a příčinách celé příhody nepřineslo na jevo věci, pod nimiž by trpěla zase nejvíc paní Kráglová sama.

— Nu a dejme tomu, že se věci chopí místní policie a soud, rozhodně ty budeš první tam na potaz . . musíš přece vypovědeti pravdu, pravil jsem rozrušen.

— To se rozumí samo sebou, že ji vypovím. Ale já mohu vědeti jen, čeho jsem byl svědkem, co jsem sám viděl, a to nastalo od chvíle, kdy mne ten člověk, kterého teď dole v skupině stojících poznávám, zavolal.

— Promluv s ním, navrhoval jsem.

— K čemu? Ještě mohl by myslit, že já chci něco umlčovat neb zatušovati, bránil se doktor. Ať si jen povídá, co on ví, co on viděl na vlastní oči, to vše není v neprospěch pana Krágla, spíš vzbudí jen s ním sympathii a soucit.

— A co ty můžeš povědit soudu? ptal jsem se.

— Dle mého mínění krátce toto: Vycházeje z domu berního úřadu, kde má dceruška pana listovního záškrt, byl jsem na rychlo neznámým mně člověkem zavolán k lékařské pomoci, že prý je pan Krágl těžce pohmožděn a že leží krvácející na kulečníku v jídelně restaurace u Slunce. V té minutě jsem již byl uvnitř a mohl se přesvědčit o stavu věci. Vykonal jsem, co jsem v dané situaci vůbec mohl, a opatřiv prozatímně nemocného, dal jsem jej odvézti domů v povoze na rychlo sehnaném a odejel, opatřiv léky, v povoze továrníkově, jenž v tom okamžiku se dostavil, do sklárny pana Krágla. Více nevím, ani co předcházelo, ani co by mohlo býti příčinou úhony továrníkovy. Co se jeho rány týče, soudím, že vznikla silným nárazem hlavy o protější, několik metrů níž se zvedající zeď, na kterou buď pan Krágl sklouznuv s nejvyššího schodu sjel, buď, a to poslední se mi zdá pravdě podobnější, na kterou byl násilně svržen neb sražen s nejvyššího stupně schodů, ústících bezprostředně proti dveřím pokoje čís. 15, kde pan Krágl před tím se zdržoval. Jen neobyčejné síle lebeční kosti má pan Krágl děkovat, že se mu nestalo nic horšího, nebo pád jeho byl opravdu zlý. Více říci nemohu.

— Pak by výpověď onoho muže mohla býti správná, pravil jsem. Tvrdí, že byl svržen bavorským továrníkem Rielem se schodů a nemoha se zadržeti sletěl až dolů, což by souhlasilo.

Útočník mohl býti také někdo jiný, pravil skepticky doktor, nevím, aspoň se nepamatuji, že by byl měl pan Krágl s Rielem, co dělat, Riel je továrník na biče a hole v bavorském M . . . ě, je tak trochu neurvalý, to je pravda, ale že by někoho se schodů shazoval, nezdá se mi dost pravděpodobné. Bude jistě vyslýchán, o tom není pochyby. Může také zapříti, nebude-li svědků celé affairy. Ale dle mého citu bylo by lépe rozhlásiti, že stav p. Krágla není nijak povážlivý neb dokonce zlý, již tím se dá osten věci ulomiti, a pak nebude-li žalobníků a svědků, nebude též soudce, a to by bylo opravdu to nejlepší.

— To můžeš udělat ty sám jako lékař nejlépe, nadhodil jsem.

— Zajisté se o to přičiním. Odejdu teď, musím něco říci v lékárně, cestou promluvím, s kým se dá. Ostatně takové věci se rozlétnou městem dřív, než si pomyslíš.

Vstoupla paní Kráglová.

— Jak jest panu manželu, ptal jsem se.

— Děkuji vám. Chvílemi jen zasténá, ale mluviti nechce či nemůže . .

— Nenuťte jej, řekl jsem vám již. To jej jen rozčiluje zbytečně, věc to nespraví — ostatně možná, že silou nárazu pan Krágl opravdu ztratil vědomí docela a že snad se mu vrátí teprv později souvislost předběžných pochodů. A možná, že se vůbec nevrátí . . . To se všecko teprve ukáže časem. Okamžitě jde jen o klid, co možná nejdokonalejší. Vy sama, milostivá, prosím vás, ničím se nerozčilujte, případ opravdu není tak zlý, jak se na první pohled zdál. Podlitiny krevní dělají vždy horší dojem, nežli je pravý stav raněného. S bohem, přijdu hned zítra, abych se dověděl, jakou budete míti noc; zatím se vám co nejsrdečněji poroučím.

— Bude zlá? Chtěla jej zadržeti paní Kráglová.

— To bude záviseti od toho, podaří-li se panu Kráglovi usnouti. Usne-li vůbec, máte vyhráno. Obvazu netřeba do rána, tak že nebude ničeho potřebí, leda podati mu napít, aby si svlažil rty a ústa, pravil Semerád mezi dveřmi.

— Kdybych věděl, milostpaní, pravil jsem, že bych vás mohl zastati neb vystřídati . . .

— Děkuji, pane professore, nikdy bych od vás takové služby přijati nemohla. To již sama si obstarám. O nějakou tu noc . . . na rtech jí pohrával trpký úsměv.

— Mně teprve ne, milostpaní . . .

— Ne, toho nechme, příteli.

Domyslil jsem si, proč se paní Králová vzdává mých jistě ochotně nabídnutých služeb, vzal jsem hůl a klobouk a pospíchal za doktorem, který ještě z chodby nařizoval něco Tomášovi a Růženě dlícím v předsíni.

— Dobrou noc tedy, milostivá paní.

— Což k večeři proto dnes nepřijdete? Což vás již neuvidím? A prosím vás, hlas její zněl měkce a jímavě: Řekněte po cestě doktoru Semerádovi, že ho prosím, aby přišel také s vámi. Říkáme si přece přátelé, není-li pravda, a vy byste mne chtěli nechati o samotě po takovém otřesu nervovém? Cítím, že vy byste zůstal zde, kdyby doktor chtěl, a doktor by zůstal, kdyby věděl, že vy zůstanete. Řekněte mu to, ano. A sepjala ruce, vznášejíc je ke mně s neodolatelným bolestným úsměvem. Jsem dost silna, ale nevím, jakby mi bylo dnes . . . Slibte mi, že přijdete, oba. Budeme zde, blízko nemocného, budeme si tiše povídati . . budeme tiší a rozumní . . . . Jen řekněte doktorovi, prosím vás . . .

— Přičinim se, seč budu, milostivá, pravil jsem, chopiv se podávané ruky, již jsem pevně k rtům přitiskl. Máte pravdu, byli bychom to podivní přátelé.

— Nu, pravila uspokojeně, že aspoň to uznáte! A klidnější vyprovodila mne až na schody, kde jsem dohonil Semeráda, jenž stoje doutník si zapaloval.

* * *

Téhož dne.

Bylo as kolem páté hodiny odpolední, kdy jsme se octli na náměstí v P. před hotelem u »Slunce«.

Mezi vraty stál hotelier pan Lux, s malou domácí čapkou na hlavě a pokuřoval vonné havana a již z daleka nás zdravil.

Doktor Semerád ihned k němu zabočil.

— Nu, jak se daří Královi, ptal se z daleka. Ten nás polekal. (Pokračování).

KAREL DE WETTER:

Dante.

I.

Jak narcis když otevře kalich vonný
to jitro bylo máje — vzduch plál zlatý
a z Florencie hudbou zněly zvony.

A cestou, květné jabloně kde spjaty
jak nepohnutých oblak bílá řada,
se Beatrice zjevil obraz svatý.

Jak němý stín, jenž věčně v jasno padá
stál Dante v dálce, ztracen v dum svých moře
a zřel, jak břížila se krásná, mladá . . .

Na čele jakby hrál si paprsk zoře,
a z očí jak by hvězda vycházela,
jež vlídně vzchází nad vzbouřené moře.

A jabloní jak sněť se vánkem chvěla
v stín kadeří jí liják květů splýval,
a sněhem jich se před ní cesta skvěla.

Pták v listí jak znal nejkrásněji zpíval
a — pastýř vida ji, své flétny třtinu
svou nejněžnější písní rozechvíval . . .

Stál Dante v úžasu a v ňader klínu
se touha vzpjala mu, jak vlnobití,
jímž moře marně pere ve skalinu . . .

»Ó, jednou jen smít políbit ji v žití!
Ó, v oči její patřit do skonání!
Pak věčná noc ať na zemi se sřítí!

Ó, touho! Nekonečné milování!
Pak žádná strast by duši nezalekla,
pak trnů hrot ať zkrvaví mě v skrání!«

A Dante před sebou zřel sluji Pekla.

II.

A jiný máj zas přišel, zlatý, vonný,
pták zpíval na růžích a z hájů flétna,
a z Florencie hudbou zněly zvony — — —

Kde starých zahrad loubí plála květná,
stál Dante — věčný stín ve slunci jase,
hruď plna ohně, jako v jícnu Etna.

I zřel ji zas. Tak tiše blížila se,
šla, zlatá červánkem, zář ráje v líci,
květ růže ohnivý plál v temném vlase.

A viděl bylo bílou holubici
jak s azuru se na rámě ji snesla,
jak okřídlená její sestra sníci.

Stál Dante — plavec, který ztratil vesla
a zmítán mořem nekonečné touhy —
a v starý žal zas jeho duše klesla

I vznesl k ní svůj pohled smutný, dlouhý,
v němž plápolala jeho duše celá —
a sklonil hlavu svou, jak žebrák pouhý.

Jak ráje zjevení kol Bice spěla
a sňavši z kadeří svých růži v plání,
v dlaň vložila ji jeho, jež se chvěla.

A tiše, jako paprsk v zhasínání,
stín pinií ji ukryl, zanikala
jak píseň struny v sladkém doznívání . . .

A v ruce Dantově jen růže plála,
již s očí jeho rosil slzí plamen,
jež vyrostí jen Láska neskonalá.

A v ňadru jeho nový vzplal se plamen,
jejž věčná Láska, věčná Bolest živí —
a jejž uhasí teprv hrobu kámen . . .

A nezřel slunce, ani květné nivy
a zdroje neslyšel, ni písně ptačí — —
V květ růže upínal jen zrak svůj tklivý. —

I zdálo se mu, Očistcem že kráčí . . .

III.

Když naposled ji zřel — zas máj byl vonný,
vzduch jitřní tonul v azuru a zlatě
a z Florencie hudbou zněly zvony — — —

Ji v rakvi viděl, v sněhobílém šatě,
uprostřed růží ležela, jak v spaní
se usmívajíc v smrti sladce, svatě — —

Na čele bílém hrál si pablesk ranní,
jak od bran ráje úsvit zabloudilý —
stvol lilie v své něžné tiskla dlani . . .

Zřel Dante její zjev, tak krásný, bílý
a jeho oči, rovny vyschlé struze,
se tichou rosou míru operlily . . .

A zapomněl, že žil kdys v stínu, hrůze
a celý svět svých mračen ztrácel chmuru
a planul před ním v nekonečné duze . . .

Tu v roji hvězd a slunci, ve azuru
zřel cherubů a archandělů sbory,
jichž křídel oblaka se nesla vzhůru . . .

Kol míhaly se jako meteóry —
a písní jejich lyry tisíchlasé
tak šuměly, jak z jara mladé bory . . .

A prostřed nich, jak luna v bílém jase
kdy v kruhu hvězd se zjeví oslnivém,
se svatá Panna vznesla v cudné kráse . . .

A v úsměvu se k mrtvé snesla snivém,
a na čelo se dlaň jí klade svatá — —
Tu Beatrice procitla jak divem

a prošla branou z duh jež plála spjata,
hvězd roje její ověnčily hlavu,
a vznášela ji dvojí peruť zlatá . . .

Tak zmizela mu v archandělů davu — —
Sen prch — a Dante v posled zlíbal čelo,
s nímž spjal svou lásku i svou věčnou slávu.

A světlo Ráje se mu duší chvělo . . .

AKIM SET:

Bývalo . . .

Střípek z poháru nevolnictví.

Dělali Domnu převoznicí. Zrovna když břízy nad řekou počaly s korun střásati zlato a špačci v dlouhém tahu zmizeli v dálce za kamenným panským domem nad březinou.

Snad ti špačci zlákali starého Zachara, aby opustil své veslo, zanechal své lodičky, složil bílou hlavu pod žloutnoucí drn a táhl . . . táhl . . . ne za špačky — daleko, daleko . . .

A přívoz osiřel. Páni v Děmjanovce měli starost. Koho ustanoviti na Volhu k přívozu?

Dobrý byl k tomu dědek Zachar; co s ním jiného? Málo síly mu zanechala dřina nevolnická na poslední roky života: ne víc, než co by s veslem vládl, střevíc z lýčí upletl a panským dětem, jim-li se zachce, o mladých letech povídal, Napoleona, Borodino a staré hrdiny křísil. Ach dědek! nevhod pánům odešel.

Teď je silných paží na mlatě třeba. A lesy volají; kolik sosen, dubů třeba srubat do zásoby, než se dostaví třeskuté mrazy; a zvěře je plno v polích — v lesích, přijedou hosté, hony budou — co tu třeba honců, psovodů, kolika lidí hostům ku posluze, co cizích koní pojmou stáje, jež nutno opatrovat — a teď, právě teď: pošlete člověka na přívoz!

A v tom ona příhoda s Domnou. Jako na zavolání to přišlo: Pášinka vrazila k matce jako uragan, zadýchala se, slova ze sebe vyraziti nemohla, padla na postel a svíjela se ve štkání, jakoby před chvílí místo Zachara tatíčka i s mamičkou ku sv. Trojici byli donesli.

»Bídnice, bídnice, nehodná . . . vyženu ji« . . . proměnila štkání v přerývaná slova, »vyženu ze dvora! . . . Och, maminko . . . Konstantin Kuzmyč . . . na chodbě . . . chtěl ji políbiti . . . Domku!« . . . a nový záchvat pláče.

Samozřejmě nemohla být Domna ponechána v dívčím čeledníku a při pokojské obsluze. Konstantina Kuzmyče v Děmjanovce hostili od léta; do Vánoc doufali, že se vysloví vzhledem k Pášince, a z Děmjanovky že pojede již jen svatbu chystat — a tu máš! omámily ho hedvábným leskem plavé vrkoče a broskvové tvářičky — chámky . . .

Tak poslali Domnu na přívoz.

». . . hned, hned, tu chvíli, a všecko ať vezme s sebou — ani nohou mi nesmí do dvora!« byla poslední panina slova, když oznamovala svou vůli klíčnici Sidorovně, jež spolu měla vrchní dozor nad dvorskými děvčaty.

Když v pohádce proutkem švihli, nemohli zjednati rychleji proměny: teď, teď ještě slyšela Domna kol sebe v čeledníku šuškání svých družek, počítala nitky na hrubé tkanině, proplétala je v krajku, zdobíc tak okraj dlouhého ručníku pro »svou« slečinku, a objímalo ji teplo, dusné, sloučené se zápachem pohankové kaše a oleje ze slunečnicových jader, kterým byla omaštěna . . . teď, teď . . . a tohle už nešuškají děvčata, to břízy a tráva šelestí, a voda šplouná o břeh, o vesla a lodičku, a vítr se opírá do dveří miniaturní chalupy z neotesaných klád zrobené; tohle nebylo vrznutí jehly, vpíchnuté do běloučké tkaniny, ve spěchu, až oči přecházejí, aby dnešní úkol byl hotov a odbyl se bez ran — to vesla, velká, tvrdá, dřevěná vesla skřípají na svých opěrách, a za chvíli snad přijdou lidé, zahoukají s protějšího břehu:

»Hej, hej, do Děmjanovky!« . . . a do Děmjanovky s tam toho břehu je toliko jediná blízká cesta: lodička. Přec nepůjdou o půl hodiny dále, k lublinské pramici! A Domně je do pláče.

Nezvyklá samota znevlídnělá šedým, drsným podzimním dnem, opuštěná chalupa, opuštěná loďka, zdající se svou prázdnotou volati toho, kdo po tolik roků do nich vnášel život . . . ano . . . vždyť dnes teprv »pokojníka« vynesli . . . Ale hůře všeho: řeka je široká, prudká — a Domna neměla nikdy vesla v ruce . . .

Ale byla tu páka: páni poručili! Není na světě břemene, jehož by tahle páka neuzdvihla. — A utopí-li se?

Jednou, dávno už, šly děti ze dvora topit štěně. Domna byla tehdy ještě s nimi. A dnes ještě je vzpomínka tak živá, že se Domně po tváři úsměv rozestřel: . . . bylo černé, zavalité, měkké a teplé, polo ještě slepé, s tupým vlhkým čumáčkem a Domně ho bylo tehdy hrozně líto, ale správcův Fedka chtěl, a ten měl větší slovo — mohl po případě žalovati otci, jenž byť i sám ne »volný«, měl u pánů »dobré oko«.

Hodil štěně hodně daleko do proudu. Roztáhlo všecky čtyři nožičky, vypoulilo dosud poloslepá očka a, totéž štěně, jež se ve dvoře dosud sotva převalovalo, projevilo, dopadnuvši na hladinu vody, takovou hbitost pohybu, že se všecky děti rozesmály, a když se konečně

vyškrábalo na prkno, trčící s břehu do vody pro ženy, až přijdou s prádlem, nešel je Fědka topit po druhé.

»Vida, spasil se Šárik, němá tvář, malinkatý« . . . a Domně bylo volněji.

Šlo to z tuha. Nejednou byla v duši blízka úzkostem Šárikovým, a sdíleli je s ní nejednou i její passažeři — ale panská vůle — silnější je proudu a dravější řeky. Než tuhé mrazy zastavily ubíhající vodu, bylo Domně na řece jako ptáku ve vzduchu: i bezpečno, i volno, i radostno.

*

Odtáhly ledy. Ponejprv po zimě spustili loďku na povrch kalné řeky. Tekla prudce, vzedmutá spoustami roztáleho sněhu. Tu i tam se nesly osamělé kry a s břehů se s hukotem a pleskotem vlévaly do řeky bystřiny a strouhy, pestříce žlutavý sčeřený povrch bílou pěnou.

Celý kraj byl napojen vodou. Stékala v praménccích se kmenů bříz, kapala v krůpějích z konečků nalitých, tenounkých, nažloutlých větévek, napojila mech, zurčela malými prameny pod zledovatělou korou sněhových zbytků, pronikla vzduch, a těžce se nesla v bílých a šedých chomáčích oblak nad krajinou, jen chvílemi, a to jen na mžik oka, dovolujíc šmolkové modři nad sebou vyhlédnouti maličkou skulinkou na svět.

Voda, voda, voda . . . a — mladý vítr! Mladý, jenž vždy na jaře spolu s vodou ovládne kraj, když junácky zasviští, rozespalým vrbám proutí rozvíří, hlubokým, měkkým tónem v korunách stromů zahučí, sehne je k zemi a zas pružně vyhoupne, zavane fialkami, jichž dosud není, a v duši vzbudí ohlas písně ptáka, který dosud nepřiletěl, a vlahou svěžestí přilne ke tváři a zamotá se ve vlasech . . .

Celou zimu, a dlouhou zimu seděla Domna v dívčím čeledníku pod žezlem Sidorovny. Páni s prvním sněhem odjeli do města na »saisonu«. Tenkráte polámaných námluv nesklížili, nebylo proč seděti do vánoc na vsi, poslouchati krákání vran a za nocí vytí vlků, když ve městě jsou bály, zábavy — ženiši.

Zas šila Domna krajku na ručníku, přehazovala paličky na polštářku, sytila se pohankovou kaší s olejem z jader slunečnice, a dýchala těžký, hustý, výpary přesycený vzduch dívčího čeledníku. Vše bylo jako dřív, jen v Domně to vypadalo jinak. Řada představ v jejím vědomí se rozmnožila o jeden světlý bod a ten zabarvil její nazírání. Když skloněná nad prací dala defilovati svému životu, odkud paměť sahá, po přítomnou chvíli, vypadala řada takhle: . . . panská prádelna . . . pára a mydlinky . . . žena sehnutá věčně nad korytem — mamka; najednou mamky není, ani prádelny, ale je dvůr, děti, kuřata, slepice, psi, holubi a, konečně dívčí čeledník, práce a rány, nadávky, Sidorovna se svými kostnatými klouby na rukou, páni a — strach. A na to přišla řeka — volná, široká, s dalekým obzorem, s klidem i půvabem přírody, bez nadávek, bez slídivých pohledů, bez ran . . . jak by se Domně teď, po řece, v čeledníku — nepravím líbilo, ale trpělivě, klidně sedělo!

Nemohla se dočkat oblevy. A když praskly ledy a ohromné kry se s rachotem daly na cestu, byla Domna jak na trní: už, už aby odpluly, řeku očistily a umožnily převážení.

Ovčí kožíšek, obrácený do spoda vypelichanou vlnou, navrch uhlazenou plavou kožní, mužického střihu, po kolena, kol pasu do varhánků nabraný, pod ním květovaná sukně, a nohy ve vysokých botách, na hlavě pestrý vlňák ovázaný kolem krku, a z něho vyhlížející široká, mladá tvář s tupým nosíkem, širokými ústy, bledě modrýma, dětsky dobrýma očima, v nichž právě šlehají plamínky radosti, zpod šátku vyprostěný po větru vlající pramínek bělavých vlasů — to je Domna. Stojí s veslem na břehu a měří okem kalný proud. Což na podzim, to už to šlo, a jak! Ale tenhle proud? . . . Trochu se Domnina radost zatemnila.

Naproti však stojí pop na druhém břehu a s ním hlouček lidí, dospělých i mládeže, ve svátečních šatech. Od nepaměti je zvykem u děmjanovského přívozu, že prvním po odplutí ledu bývá převezen pop od sv. Trojice s ikonou rodičky Boží — pak teprve se smí převážeti ten, jemuž toho třeba.

A letošní první převoz je radostný — slavnostní, připadl na květnou neděli: vrbové proutky plné střibřitých kočiček zdobí loďku, má jich svazeček v ruce každý účastník výpravy přes řeku, a i v růžku třpytné ikony, kterou drží Fědа, popův synek, maje hlavu obnaženu a opásán bílým ručníkem, svítí se vrbový proutek s »cheruvimčikem« — voskovou růžičkou. A třeba všichni zimou cvakali zuby (nejvíce Fědа), nikdo na chladno nenaříká, vždyť z kočiček voní — jaro.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

II.

Když nazejtří brzo po ránu sousedka Cinibulková vešla do altánu, nalezla tam na lavici babičku Sejkovou všecku zachumlánu v šaty, šátky a prostěradla. Nejsmšnější při všem smutku bylo to, že dědeček vstrčil nebožce ruce do starého rukávníku.

»Ta chudák vypadá!« povzdychla si žena krejčova a odhodivši s mrtvoly kupu obalů, upravila ji opět tak, aby z ní byl k světu podobný nebožtík. Pak dolila lampičku olejem, obnovila knůtek, květinu novou do sepiatých rukou babičce vložila.

Doma vypeskovala krejčímu, jakých to večer natropil s dědečkem Sejkem bláznovství.

»Tomu dědkovi se nedivím,« pravila, »ten teď z lítostí neví, co dělá a kde mu hlava stojí, aspoň ty měl's mít rozum a ne ji chudáka strojit jako maškaru. Ty bys tak mohl chodit oblékat nebožtíky!«

Nemaje nic moudrého na obranu, Cinibulk aspoň zlostně zakřikl ženu, aby tolik nehlučela. Učeník Ignác, kterému krásně říkali Hyneček, byl hoch tuze chápavý a teď již chtěl ze světnice a tíhl ke dveřím, maje tisíc chutí podívati se také do altánku.

Mistr ho ještě včas a zhurta zarazil.

»Tady budeš a sedneš k dílu — tam nemáš co dělat!«

Potom, nečekaje ani na snídaní, sedl ke stolu před oknem a dal se dědečkovi Sejkovi do nového černého kabátu.

Dědeček Sejk zatím také se probudil ve své nyní vdovské světnici a přemýšlel o pohřbu. Byl od jakživa člověkem trochu marnivým, a teď vjela do něho pýcha, i umínil si, že vystrojí babičce pohřeb slavný a nákladný. Tím pohřbem chtěl oslaviti také sebe a ne jenom babičku.

Proto došel znova k truhláři Zástěrovi a uložil mu, aby udělal rakev ne snad nějak sprostně obarvenou, nýbrž stříbrnou se zlatými ozdobami. Věnec velmi veliký se stuhami objednal a požádal pana faráře, aby si k pohřbu přibral velebníčka. Pak v městečku byli ještě zbytkové někdejších cechů, těch všech požádal o účast na pohřbu, nezapomínaje ovšem ani hasičů, kteří při okázalých pohřbech vždy nosívali rakev na hřbitov.

Ale korunou všeho bylo šest muzikantů, kteří měli smutečními pochody provázeti babičku Sejkovou na cestě poslední. Smutné pochody měli hráti cestou na hřbitov a veselé nazpět, aby lidé, zvláště mladá chasa, se opět trochu povyrazila z jeho zármutku.

Co hudby se týče, té dědeček Sejk vždycky býval velký milovník. Sám sice nebyl hudebníkem, za to však bohyni Musice se kořil až do prachu. Ať v kostele, ať v hospodě, dědeček Sejk nikdy jí neodolal a někdy až jásal a jindy opět až sízel pohnutím. Jen že někdy se mu stávalo, že v chrámu Páně za vážné hudby se usmíval, kdežto v hospodě některá prapodivná písnička tak ho dojala, že až se dával do pláče.

Také ve své poslední vůli pamatoval na hudbu a ustanovil, aby mu šlo před rakví dvanáct muzikantů. I v tom oceňoval sebe mnohem více než svoji ženu, které jich dopřál pouze šest.

Třetího dne byl babiččin pohřeb. Počasí bylo skvostné, úplně po přání dědečkově, který za předcházejícího podmračného dne se trudil obavami, aby za průvodu nepršelo. Nebesa však dala svítiti krásnému slunci, v jehož záři netoliko veliký věnec a helmy hasičů, nýbrž i plechové nástroje hudebníků došly žádoucího uplatnění.

Nejenom pln smutku, ale také pln hrdosti nad tím vším dědeček Sejk ubíral se za rakví a při tom nezapomínal občas mrknouti na ladné záhyby svého nového černého kabátu. Skorem až se zdálo, že ta hrdost a péče o zevní nádheru pohřbu zatlačuje v něm truchlivou náladu. S potěšením také ohlížeje se pozoroval valné účastenství obecenstva na pohřbu. Měl ty všechny lidi dnes obzvláště rád, a že mezi nimi viděl také několik členů maloměstské honorace, naplňovalo jej štěstím a povznášelo jeho pýchu.

Upřímně řečeno, občané měli jak nebožku, tak i dědečka Sejka doopravdy rádi. Byl z lidí, kteří nikomu vědomě neubližují, naopak, pokládají za příkaz slušnosti a vzdělání, vycházeti s každým po dobrém a na každého spíše se usmívati než-li mračiti. Některé neškodné slabůstky jeho přijímali s vlídnou shovívavostí, požertovali si o něm, zasmáli se mu tu a tam, ale nikdy nehleděla z toho zlomyslnost.

Když spustili rakev s babičkou do hrobu a když každý z přítomných přistupoval, aby

za ní hodil povinnou hrst hlíny, zvyk to na pohled tak tvrdý a přece tak krásný a významný, dědeček Sejk vystoupil na hromádku vedle rovu a měl k obecenstvu řeč. Bylo patrno, že již dříve o ní přemítal, a Hyneček krejčů tvrdil, že chodě po světnici, dědeček Sejk si ji před tím nesčíslněkráte odříkával a na konec vždy zahnul do pláče.

Rozumí se, že v tom proslovu dědeček zase pamatoval spíše na sebe než na nebožku.

»Drahé lidičky,« spustil slavnostně, »tisícekrát vám díky vzdávám za to krásné ouča-stenství a za všechnu lásku ke mně a k mé nezapomenutedlné manželce. Ani si představiti nemůžete, jak jste mě potěšili v mém smutku a záremutku. Já chudák ubohá jsem tu teď zůstal samojediný jako kůl v plotě a nemám na světě už žádného potěšení než tenhle slavný funus. Má zlatá Kačenko, tys byla mojí herdostí a pavézou mou na cestách vezdejším životem, kdo mi teď bude uklízet a vařit, kdo o mne pečovat, kdo mne utěšovat, až budu mít až po kerk starostí? Kdybys viděla, jak tě máme všichni rádi, taky bys se naposledy zaradovala. Zasloužila jsi si toho, že jsme tě tak slavně vyprovodili. A teď, než tě opustíme, uctivě děkuju velebným pánům duchovním i zasloužilému učitelstvu s milenými dítkami, též všem váženým spoluobčanům, pak slavnému sboru hasičskému a obzevláště serdečně děkuju pánům muzikantům za tu dojemnou hudbu — hned jsem si v duchu žádal taky umřít a být tak slavně pohřben, když jsem ji uslyšel —«.

Ale teď dědeček Sejk byl již v koncích se svým krasořečněním, pomyšlení na tklivé smuteční pochody ho dorazilo. Červenaje se a slzy roně jen mlčky na všecky strany tiskl podávané ruce a teprve poslední, když rov byl již téměř zasypán, opouštěl hřbitov. Zatím si také osušil slzy a opět prohlédl.

U vrat hřbitovních čekal na něho soused Cinibulk s jakousi statnou ženštinou.

»Tak pojďte, pane sousede, pojďte,« ujímal se dědečka, »jenom ne se tomu tuze poddávat, hřbitov není pro živé, však si tady potom všichni pobudeme dost a dost. Ženu mi musíte omluvit, že taky nešla, to víte, pro tu drobotinu je těžko z domu se hnout, zvláště když šel taky Hyneček — ale mou ženu zastoupla tuhle švakrová.«

Dědeček Sejk podíval se stranou na statnou ženštinu, jejíž červený obličej za těch slov se na něho usmál líbezně. Nikdo by nehádal, že věk její neví, má-li blíže k čtyřicítce nebo již k padesátce.

»Tak to je, prosím, jako paní švakrová?« otázal se zdvořile napolo jí a napolo Cinibulka.

Ona přikývla a krejčí vysvětloval:

»Ano, ženina sestra, Rozárka z Doubravice. Je už kolik let taky vdova a taky tak sama — nahodou dnes ráno nás přisla navštívit.«

Dědeček Sejk uznal za vhodné prohoditi ještě některou zdvořilost.

»To jste hodná, paní Rozárko, že jste taky šla na pohřeb — inu ano, vy nejlíp víte, jak je člověku smutno a teskno v takových případnostech. A viďte, že to byl krásný funus?«

»Tuze krásný,« zašveholila Rozárka, »božínku, vy jste musil mít svou paní rád, pane Sejk! Ale copak vy, jaká pak u pánů opuštěnost. Hůř bylo se mnou, když jsem ovdověla, to víte, co zvítězí na světě mezi nynějšími zlými lidmi sama žena.«

Dědeček ochotně přisvědčil. A je-li stále sama, rodiny-li nemá, tázal se.

Ač dosti červená, ještě více za té otázky se zapýřila.

Ne, dětí nemá, zpovídala se, Pánbůh jí nedopřál té radosti, ač si jich vroucně žádala. Nebožtík muž byl takový dobráček, zlato učiněné, ale slabý, nedužívý — ne, dětí nebylo.

A vzdychla při tom z hluboka, až jí v prsou slyšitelně zabouřilo.

Dědeček byl by ji rád něčím potěšil, chtěl říci, co nebylo, že jako ještě může být, ale teď zas mistr krejčí se ujal slova.

Dal se do vychvalování pohřbu, jak bylo vše krásné a slavné, rakev, věnec, ta spousta lidí i ta dojímavá hudba a co to všechno asi stálo peněz! Při tom neopominul dědečkovi zalichotiti, on že to může dělat, neboť jest nejenom mohovitý, ale také venkoncem nóbl a kavalírský soused.

Za takové rozprávky došli domů, a než dědeček Sejk se nadál, byla v jeho bytě paní Rozárka. Byla již jen po domácku, ale čistě ustrojena a točila se po světnici a kuchyňce dědečkově jako na obrtlíku.

»Poslala mne sestra, pane Sejk, abych vám tu udělala trochu pořádek. A co a jak si budete přát, ráda vám zatím posloužím, jen si řekněte — to víte, ženská takovým věcem vždycky líp rozumí, nežli sebe zkušenější muž.«

Dědeček vděčně se usmíval a koktal něco jako obavu, že paní Rozárka se příliš obtěžuje. Nepotřebuje zatím ničeho, nicméně přece uznal a přiznal se ochotné ženě, že vše v příbytku jeho oživlo a lépe vypadá, sotva že se tam otočila.

(Pokračování).

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování).

dvážil-li se někdy muž zahučeti cosi na obranu, slyšel jednu a touž odpověď. Dokud někdo nemá milion, nemůže říci, že nebude míti nikdy nouze. Až budeme mít milion, dělej si potom, co chceš.

Malenec po krátkém zdráhání uznal, že zásada Terezina není právě nejhorší a že je dobře, má-li šetrnou ženu, která mu jinak v příčině kuchyně vyhovovala, jak si přál. Zvykl na její vládu a ztloustnuv ještě více, žil spokojený život člověka, kterého nic netlačí. —

Úžas, který se ukázal na tváři Terezině, když Bohdan v přítomnosti otcově přednesl svou prosbu, ukazoval hned na konečný výsledek.

»Začnás, Bohdane, máš?« volala, nečekajíc ani na dokončení jeho prosby. »Považuješ nás za lidi, kteří kam sáhnou, všudy ruce v penězích topí. To je, holenku, velká mýlka. To, co máme na hotovosti, nestojí ani za řeč. Statek potřebuje stálých oprav, úředníci i služebníci kradou, výtěžek není žádný, za to každý rok přijde nějaká živelní nehoda, stavba nebo jiné vydání a potom vem kde vem, musíme platit krvavé peníze. Je mi tě líto, ale my ti pomoci nemůžeme. Obrať se na někoho jiného.«

»Ale Teréz, rozmysli si přece, co od tebe náš hoch chce,« domlouval otec mrzutě. »Nežádá, abyste mu peníze darovali. Budou uloženy a ty z nich budeš brát úroky.«

»Nu, to by snad . . .,« ozval se Malenec a podíval se pátravě na svou paní.

»Nic by snad«, okřikla ho Teréz, vyslavši k němu zdrcující pohled. »Staráš ty se o peníze? Na mně leží celá tíha domácích starostí, já vím, co si smíme a co nesmíme dovolit. Tolik peněz rozhodně z ruky dát nemůžeme, to musí uznat každý. Ostatně celé jednání Bohdanovo připadá mi trochu dobrodružné, při němž bys ty, papínku, měl mu vysvětlit . . .«

Další slova přerušil příchod pokojské, jež oznamovala, že pan ředitel Sylvestr se slečnou právě přijeli a čekají v předpokoji. Teréz chvatně vyskočila a chvátala ke dveřím.

Bankovní ředitel Sylvestr, asi padesátník, výrazné tváře a smělého pohledu, bezvadně oblečen, pravý lev salonů, vešel do vnitř se svou dcerou Eliškou. Zjev Eliščin byl opravdu oslňující. Vysoká bruneta, plných forem, s tváří otci poněkud podobnou a neobyčejně sličnou, dovedla na sebe soustředit pozornost každé společnosti. Byla oblečena velmi jednoduše, ale zároveň velmi vkusně, aby každá linie její nádherné postavy byla uvedena v příznivé světlo. Poněkud bledá její pleť oslňovala svou bělostí a veliké černé oči hořely žhavým plamenem. Bydlila se svým otcem ve ville, stojící nedaleko zámku, a seznámila se s Terézou. Žila střídavě ve ville a v městě a elegantní equipáž velmi často v týdnu sprostředkovávala spojení mezi oběma byty bankovního ředitele, jenž stál v čele velikého peněžního ústavu. Pověst o obrovských příjmech a majetku Sylvestrových byla Terezii nejlepším odporučením a ačkoliv mezi oběma byl značný rozdíl stáří i temperamentu, přece se dost důvěrně spřátelily.

Dvorní rada znal Sylvestra, ale jeho dceru dosud osobně nepoznal. Rovněž Bohdan neznal žádného z nich. Mezi vítáním podíval se na Elišku a v duchu se přiznal, že je kráskou, jakých je málo. Ale žádný nepokoj v něm nevzbudila. Ještě v něm vřela rozhořčenost proti sestře a sladký obraz Janin příliš hluboko vnikl do jeho nitra, než aby byl zatlačen zjevem, který sice zasloužil obdivu, ale nevábil. Teréz představovala otce i bratra a slečna Elis velmi roztomile projevovala radost nad poznáním obou pánů. Od Terézy slyšela, že byl Bohdan v lázních a nyní velmi podrobně se vyptávala na různé okolnosti, na jeho chorobu a účinek lázní. Druzí zatím obklopili ředitele, jenž velmi blahosklonně vypravoval různé historky z bohatých kruhů pražských, projevuje každou poznámkou výbornou znalost nejintimnějších poměrů. Teréz několikrát podívala se po bratru a spokojený úsměv mihl se jí kolem bezbarvých rtů. Už v jejím mozku rostla myšlenka, které se nespustila. Schválně oddalovala oba kroužky od sebe, aby se mohl Bohdan s Eliškou dlouho sám bavit.

Bavil se opravdu výborně. Zprvu byl sice zaražen, poněvadž dojem výstupu, který se odehrál před příchodem Sylvestrových, svíral jeho mysl. Ale brzy se rozehříval. Slečna Elis usedla do křesla a podepírala se nedbale o opěradlo, jakoby celou svou nádhernou postavu mu před oči chtěla postaviti. Lehnký úsměv pohrával jejími karmínovými rty a její pohled podoben byl dvěma hořícím světlům, jež neodolatelnou mocí vábí. Jaká vášeň je v té ženě ukryta, mihlo se mu hlavou. Co

žáru skrývá se pod tím zdánlivě klidným povrchem. Proč už není vdaná? Není možno, aby nebyla známa, aby byla neupoutala steré muže, s nimiž se setkala.

Elis dovedla hovoru dodat lehynké příchuti veselé škádlivosti. Žertovala, nutila ho k odpověděm, jež mu působily rozpaky, nedopřávajíc mu času, aby si mohl rozmysliti, co povídá. Jako s loutkou s ním hrála, užívajíc při tom všech tajných zbraní a úskoků, které ženám jejich krása a půvab poskytují. Horko ho rozráželo, cítil, jak mu krev tepe ve spáncích a jak se mimoděk rozohňuje. Přál si, aby se mohl vzdálit, ale dovedla vycítit jeho úmyslu a dovedně ho překazila. V jednom okamžiku napadlo Bohdanovi, že snad Teréz naschvál pozvala Sylvestrovy k návštěvě. Vzpomněl si však, že nikdo nevěděl, že on do Kasic přijede. Náhoda sama je sem zanesla a on byl tak nešťasten, že právě v této chvíli musí hrát úlohu dvorného rytíře, kdy se mu jedná o štěstí celého života.

»Není tu poněkud teplo?« tázala se asi po půl hodině. »Mohli bychom snad vyjít trochu do parku. Naši papínkové mají jakési důležité porady a nás by to beztoho nudilo. Není vám nic platno se vzpírat. Jste odsouzen pro tuto chvíli k mým službám a musíte chtě nechtě zachovat potřebný ohled pro rozmarnou dámu. Pojďme. Milostpaní, budeme v zahradě,« volala na Teréz, míříc ke dveřím.

»Jen jděte a domluvte Bohdanovi, proč tak málo do Kasic jezdí,« odpovídala domácí paní s úsměvem a několikrát hlavou pokyvla.

Sešli do parku a Elis zase obnovila hovor. Tázala se, proč Bohdan ještě v Kasicích letos nebyl. Omlouval se nemocí, což ona uznala a podívala se naň velmi soucitně.

»Musí to být velmi bolestné, trpět a nemít nikoho u sebe, kdo by nás při tom těšil a opatroval. Nastoupíte zase službu?«

»Ještě ne. Mám ještě tři týdny dovolenou a budu-li cítit bolest, zažádám o prodloužení dovolené.«

»Máte pravdu, odpočiňte si. A zůstaňte u paní sestry. Je zde opravdu rozkošně a nám by bylo také veseleji. Někdy je tu k zoufání. Miluji sice nesmírně venkov a cítím odpor proti fádnímu životu v městě, ale přílišná samota také škodí. Dostavují se chvíle, kdy bych nevím co obětovala, bych mohla nějakou hodinku denně strávit ve společnosti duchaplného společníka. Vy byste nám sem přišel jako na zavolanou. Nebudu prosit nadarmo?«

»Nemohu věru nic určitého slečně slíbit,« řekl nejistě, klopě oči před jejím žhavým pohledem. »Mám nyní jakési důležité zaměstnání a nevím, kterak brzy se skončí. Až se uklidním, pak snad budu moci sestru navštívit. Povaha sestřina, přiznávám se, někdy se mi nelíbí a obávám se, aby mezi námi nedošlo k nějakým konfliktům.«

»Na to nevypadáte,« povídala lichotivě. »Neprohřeším se proti přátelským citům, které k vaší paní sestře chovám, prozradím-li, že má některé zvláštnůstky, jež někdy staví její povahu do méně příznivého světla. Kdo ji však zná, jako já, rád jí to odpustí. Není tak zlá, jakou se býti jeví. Musí být na druhé straně trpělivost a potom paní Malencová stane se roztomilou. Zkuste to, pozorujte ji blíže, buďte méně prudký a více tichý pozorovatel a po čase mi dáte za pravdu.«

Bohdana líčení povahy sestřiny překvapilo. Slečna Sylvestrová by tolik vřele ji nechválila, neměla-li by k tomu vážných důvodů. Snad opravdu sestře ubližoval, snad její odpor byl pouze dočasný, snad by se dala získat, kdyby na ni lépe působil a trpělivě vyčkával. V jeho mysli šlehlo, že by snad přece od ní mohl kauci dostati a to jej tolik zaujalo, že na okamžik mlčel.

»Nevěříte mi, pane poručíku?« tázala se Elis a Bohdan zachytil její svůdný úsměv. »Byla by to pro mne špatná poklona.«

»Nikoliv, slečno, právě proto, že jsem o vašich slovech a o vašem návrhu přemýšlel, nenalezl jsem hned odpovědi. Jsem skutečně překvapen a začínám vážně pomýšleti na delší pobyt v Kasicích. Dnes ovšem musím domů, nejsem na delší pobyt připraven, ale není vyloučeno, že v několika dnech se zde zase objevím. Bude ovšem záležet na velitelství pluku, dostanu-li dovolenou, aby má návštěva v Kasicích stála za to.«

»Ach jděte, budete předstírat velitelství pluku,« zasmála se. »Řekněte raději, že nevíte, jak si ještě všechno rozmyslíte. Ovšem,« dodávala zvážněvší, »nechci vás příliš přemlouvati, abych vás snad neodvrátila od důležitějších citů. Budete-li však moci učiniti dle mé rady, uvidíte, že jsem byla dobrým rádcem. Nezapomínejte také na tu okolnost, že váš pan švakr nemá žádných blízkých příbuzných, že v rodině vaší paní sestry není dítek a že jsou někdy opravdu k politování, jak neutěšený a uzavřený život vedou. Vy přinesete do jejich domácnosti nový vzduch a osvěžení, které bude velmi blahodárně působit.«

(Pokračování.)

JOSÉ IGNACIO CORONA:

Jako skrze čistou vodu
viděti je písek na dně,
pod tou tvojí laskavostí
faleš uhlídal jsem snadně.

A. P.

S 2 2

MISTR FRANTISEK BÍLEK.*)

Díváme-li se do klidné tváře mistra Bílka, v níž září tichý úsměv dobré a šťastné duše, nelze nám srovnati tvůrce s jeho díly, která vyjadřují přece tolik bolesti, smutku, avšak i očisty!

Díla ona suggerují nám sice rozlaďující dojem utrpení, zároveň však povznášejí nás v oblasti nového, obrozeného cítění, nové vykrystallisované duše, která je šťastna sama sebou, protože obsahuje posvátný klid ztišení a nesmírné uspokojení sebeočisty.

Mistr Bílek je básníkem hmoty; celou svou duši, která tak svatě cítí a myslí, tu duši, která tak nerada vidí zlo, přelil v tuhou, ztěžka přístupnou hmotu.

Velikou, ba ohromnou sílu myšlenky mají postavy Bílkovy přes to, že není u nich bohatostí linií a tvarů. Všechny jsou tak suché, jednotvárné. Mají jen svůj výraz, výraz naděje věčného trvání, výraz veliké, zhmotnělé duše, která byla dříve etherickou slabou vlnkou, jíž zřídka zachycuje oko umělcovo, kterou však geniální duch Bílkův dovedl ztělesniti mocnou rukou, vedenou tvůrčí inspirací.

Stačí nám viděti Bílkova Isaiáše, Jeremiáše a konečně jeho Krista na kříži, abychom poznali alespoň zhruba ráz jeho umění.

Toto jeho umění nehledá ani effektu, ani úspěchu; hledá pochopení, které je zároveň jeho cílem.

Chce, abychom vycítili odlišnost představy Krista od představ Kristů ostatních, představ namnoze tak banálních a bezvýznamných.

Mistr Bílek snažil se vystihnouti bolest umírajícího člověka ve svém Kristu. Bolest zmučeného snoubí se ve tváři Krista se smrtelným ztrnutím. Bolest sevřela rysy tváře a přivřela oči, a smrt, blízkost smrti, vdechla obličeji klid nehybnosti, takže to, co vidíme smutného ve výrazu tváře, jsou jen stopy bolesti, neboť Kristus Bílkův netrpí. Odtrpěl si tíhu svého lidství a má býti nyní člověkem Duše, jakého chce vytvořiti umění Bílkova.

Tato představa Krista je to, která uchvátila Zeyera tak, že psal Bílkovi:

»Na Vašeho Krista stále myslím a vzpomínám, dejž Vám Bůh zdaru, aby dílo Vaše se brzy šťastně skončilo, bude mi to vždy zvláštním uspokojením, že i já mám na tom trochu vlivu, že se mi podařilo Vás trochu přesvědčovat, že byste Krista na kříži měl zobrazit.

Ta umírající tvář, to zhasínající oko, ten způsob, jak Jste dílo své pojal a podal, to vše pronásleduje mě jako velký a prorocký sen . . . .«

Síla Odpuštění a mocná přesvědčivost Omluvy vane z »Jidášova Polibení.«

Jak případně podařilo se Bílkovi zbaviti vinu Jidášovu jednostrannosti, jak krásně znázornil rozsáhlou vlnou svou, že počátky hříchu tkví v dálce a ne v přítomnosti, že hřích pomalu se rodí z podmínek a okolností a teprve po dlouhém obměňování vyvrcholí mocným vzedmutím, jako ona vlna, jejíž posledním článkem byl Jidáš. — Bílek neodsuzuje, on omlouvá a odpouští ve svém čistém optimismu a svaté prostotě.

Přicházím k popisu velkého díla, z největších a nejmohutnějších, jež kdy vytvořil český duch. Je to Bílkův »Mojžíš«. Tato obrovská socha praví výrazem své tváře a sklonem svého těla: »Dosti jsem pracoval.«

Překvapeni tímto pojetím ptáme se: »Je to Mojžíš? Je to domnělý tvůrce Genese?

Je to onen Mojžíš, který je nejzajímavější a největší mystickou figurou Starého zákona? Je to Mojžíš unavený a snad zklamaný. Poklesl po dlouhé houževnaté námaze. Poklesá ta mohutná, biblická postava a nechce se již vzchopit k nové práci pro lidstvo. Lhostejnost, nenávist k lidem čteme z rozhořčené, unavené jeho tváře, která praví zatvrzele: »Dosti jsem pracoval . . .«

Bílek není fanatikem svých čistých, náboženských idei, které z náboženství, resp. z evangelia vytvořily nový svět představ a cítění, on je nanejvýše delikátním hypnotisérem duší. Umění jeho hlásá mnohé; ono mnohé není však tendenčně suggestivní, nýbrž čistotou svou, čistotou zrealisované myšlenky.

Do světa Bílkových vidin se vpravíme rádi a prožijeme snad v oněch chvílích zanícení nejhezčí kousek svého života; nepodléháme jim však tak, abychom jim život zasvětili. Zvláštní, silná a obdivuhodně vytříbená fantasie chýnovského mistra jeví

*) K chystané výstavě Fr. Bílka ve prospěch studentských institucí podpůrných, kterou pořádá »Svaz českostov. studentstva« se 70 studentskými spolky.

se v jeho »Čtení evangelia«: Neviditelná postava drží v rukou knihu evangelia; jiná taktéž jen částečně viditelná postava pohybuje zvolna kadidlem, z jehož vlnivých kotoučů dýmu vystupují hrdinové minulosti i skutečnosti. Duše diváka může sama sledovati postup vidin, může sama vesniti se v krásný svět neskutečného a i tento svět může vytvořiti dle tvé vůle. Z toho vyplývá, že nikoli myšlenka díla Bílkova nýbrž pouze nálada jeho je suggestivní. A tak je tomu u všech prací Bílkových; on stoupá do pozadí se svým osobním myšlením, a zůstává tu pouze ono tušení velkého, ono lehké zavanutí Věčna, které cítíme v jeho tvorbě, a které suggeruje nám buď náladu posvátného klidu, anebo disharmonického rozrušení, jež však nebéře nám víru ve velké a duševní, nýbrž podporuje v nás naopak vědomí ušlechtilé částky duchovní bytosti lidské. A je něco krásnějšího, než suggerovat náladu vznešeného?

Maryša B. Šárecká.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Prof. Dr. Josef Kalousek.** Professor dějin na české universitě Dr. Kalousek dožil se dne 2. dubna t. r. sedmdesátého roku. Naše universita ztratí, bohužel, znamenitou sílu — dr. Kalousek odchází totiž, jak se obyčejně říkává, na odpočinek; ale studium, vědecká činnost, historie tímto uvolněním jenom získá. Kalousek hodlá totiž cele věnovati se dílu, jež je monumentem jeho činnosti, doufá, že dokončí životní dílo svoje, Dějiny selského stavu v Čechách. Prací, jimiž Kalousek svoje jméno v našem vědeckém i literárním světě proslavil, je celá řada. Vydal obšírný spis »České státní právo« (1871), jenž vyšel ve druhém vydání. Když dokončeny byly Palackého »Dějiny národa českého«, napsal Kalousek na oslavu památného činu Nástin životopisu Františka Palackého, jenž byl k III. vydání Dějin připojen.

Dr. Kalousek vedle své vědecké činnosti byl horlivě literárně a žurnalisticky činným. »Máj« může se rovněž pochlubiti vzácným jeho spolupracovnictvím. Do Vlčkovy »Osvěty« napsal stať »O historii výtvarného umění v Čechách«, do »Pokroku« a do »Politiky« napsal množství článků a feuilletonů, jež byly časopisům těm vždy k velké ozdobě bohatým obsahem i vytříbenou formou. Pěknou vzpomínku zaznamenal o Kalouskovi Ottův Slovník Naučný. Již jako žák reálných škol lnul k dějinám vlasti, a když r. 1859 vídeňský měšťan, stavitel Šebek, vypsal pro žáky 6. třídy české reálky cenu za nejlepší stilistickou práci v češtině, získal ji Kalousek svým pojednáním Jiří Poděbradský, sepsaným v dané lhůtě čtrnácti dnů při návštěvě školy a jiných pracech (otištěno v Kalendáři »Poslu z Prahy« na r. 1862, vydaném K. Sabinou); proto vstoupiv na universitu, oddal se studiím historickým, vedle čehož osvojil si znalost jazyků slovanských a francíny, italštiny i angličiny.

Slýchával jsem, že dr. Kalousek, věrný přítel a velký ctitel Františka Ladislava Riegra, má s ním něco společného. Baron Rieger učil se mlynařinč a v rodném mlýně statečně stárkoval — prof. dr. Kalousek za tkalcovským stavem leta si poseděl a chudé živobytí perně si vydělával. Ale to je konečně zjev, vzácný, pravda, ale přece jenom nahodilý. Víc, mnohem víc znamená, že Kalousek Riegra zlatým srdcem, vzornou, čistou svou povahou připomíná. Ze srdce upřímného přejeme dr. Kalouskovi, aby slavné svoje dílo dokončil — pak af mu Bůh řadu let dopřeje, by si ve svém zamilovaném potštýnském zátišíčku doopravdy, po zásluze odpočinul. —or—

— **Svatopluk Čech Josefu Wünschovi.** Básník napsal dávnému svému příteli, spisovateli Wünschovi zajímavý dopis, jenž odeslán byl, jak vidno z poštovního razítka, ke konci roku 1907 (psaní není datováno). Čech rozepisuje se o své nemoci; poněvadž dopis po této stránce považujeme za pozoruhodný, otiskujeme jej v plném znění:

Milý příteli!

Myslím na Tebe často a čekám nové zprávy o Tvé nemoci. Nečiní-li Ti to již obtíží, napiš mi sám nebo nech někým napsati na korrespond. lístek dvě slova. Bohdá budou to slova: »Již zdráv« neb alespoň »Jest lépe«. Doufaje pevně, že Jsi již z nemoci vyvážnul, adresuju Ti tento list do bytu.

U mne sice na operaci nedošlo a bohdá nedojde; ale choroba nabyla takové tvářnosti, že jsem se přece musel utéci k lékařskému umění; diagnosa zjistila vleklý katarrh střev a kromě toho některé úkazy vzniklé z nervósy. Nyní léčím se hlavně klidem a přísnou dietou.

Jen aby to bylo co platné. A Ty, milý příteli, kéž brzy také vyvážneš ze všeho. Vždyť tu můžeme pobýt a požít ještě několik let.

Srdečně Tě pozdravuje

Tvůj

Svatopluk Čech.

Smutný, teskný dopis. — Odešli na věčnost oba — Josef Wünsch o něco dříve než Svatopluk Čech. Jak něžně a srdečně básník nemocného přítele utěšoval!

Můžeme tu pobýt a požít několik let...!

VZPOMÍNKA NA DIVADELNÍ SLAVNOST V BELVEDERU R. 1897.

Pí. Matějovská. P. Kafka. Sl. Dvořáková. Pí. Laudová. P. Slukov. Pí. Benoniová. P. Berger. Pí. Kvapilová. P. Florjanský. Sl. Horská.

— **Z Turkova testamentu.** Zakladatel veliké nadace, která každého roku se umělcům českým udílí, architekt a mecenáš vzdělávacích snah u nás, Alois Turek, měl nehodu, která ho do smrti pálila. R. 1872 uvázal se — píše Ottův Slovník naučný — ve stavbu domu pro banku »Slavii« v Praze, při které, když dospěla výšky třetího patra, následkem předčasného odstranění lešení — proti příkazu — nastalo částečné sesutí a zranění několika dělníků, vina přisuzována Turkovi, a jest s podivem, že mohla se upírati odborníckà způsobilost muži, který při tolika stavbách, na něž se jiní ani neodvážili, prokázal svou zdatnost tak nepopíratelně, a že tak se mohlo činiti při stavbě t. zv. tuctové. Útoky a nájezdy, které tehdy listem proti Turkovi byly rozšiřovány, bolely ho až do smrti, jak souditi lze z jeho poslední vůle při odkazu 2000 zl. Pensijnímu fondu českých žurnalistů učiněném »s přáním, aby páni žurnalisté se vždy především o stavu věcí náležitě přesvědčili, nežli na údaje snad i padouchů nestoudné lži, potupu a hanu do světa metají o lidech, jež neznají, jako tomu bylo svého času o mně«.

— **V Řecku o Svatopluku Čechovi.** Athénský denník Keri (*Καιροι*, Časy, majitel-ředitel Petros Kanelidis) přinesl 5. března st. p. na prvé stránce v rubrice písemnictví podobiznu »velkého českého básníka a vřelého filhelléna«. Následujícího dne, rovněž v čele, reprodukoval naši prémii (Čech s Vrchlickým), k niž připojen článek: »Velký básník«, seznamující Řeky s hlavními životopisnými údaji o Čechovi (*ὁ Σβιατοπὸλκ Τσέχ*), jeho dílech a významu. »Velká rána stihla český národ«, začíná stať, kladoucí důraz na vlasteneckého a národního ducha básní Čechových, na jeho lásku ke všemu vznešenému a krásnému, především pak na lásku svobody, s jakou oslavoval i zápasy jiných národů o svobodu. Za důkaz podán podrobný rozbor básně »Kandiotky«, episody z povstání kretského 1868. »Díla Čechova, kdyby byla napsána v rozšířenějším jazyku, byla by již známa po celém světě a jméno jeho bylo by rozhlášeno jako jednoho z největších básníků národních.« Autorkou sympathické stati je pani Chariklia Šťastná, rodem Řekyně Karmitsis.

— **Vzpomínky na Svatopluka Čecha.** Neobyčejný úspěch, jakého řadou několika vydání dosáhlo smuteční číslo Máje, takořka přes noc pod dojmem úmrtí našeho velikého básníka napsané, vedle toho však také hojnost cenných příspěvků, jež dodatečně redakci Máje byly zaslány, ale do čísla již pojaty býti nemohly, přiměla redakci Máje, že vydala tuto zajímavou a cennou knihu. Z řečeného čísla Máje, jež v několika dnech došlo tak velikého rozšíření, nebylo do Vzpominek těchto zařaděno ničeho, nýbrž vytištěny vesměs nové práce a črty, ve kterých 28 spisovatelů českých vyslovuje Svatoplukovi Čechovi jednak hlubokou úctu a lásku, jednak psaným slovem osvětluje mnohé pamětihodné chvíle z jeho života a uchraňuje jich před zapomenutím. V nich také mnohý nedosti jasný a nedosti určitý rys ušlechtilého charakteru Čechova ostře se vyhraňuje zejména oněm čtenářům, kteří nezapomenutelného poetu našeho neznali jinak než z jeho knih, a poněvadž Vzpomínky pocházejí vesměs z per vážených a osvědčených spisovatelů, z nichž nejeden byl Čechovým přítelem intimním, sluší je pokládati za knihu skutečně nadmíru cennou a za literární událost prvého řádu.

Vzpomínky jsou zahájeny dojemnou básní v próse, Vzkaz drahému Svatoplukovi, v niž sestra básníkova Růžena Čechová krásně vyslovila svůj stesk za Miláčkem Bratrem, po jehož velikém odchodu touží a touží jako zajatec beze světla, teskní a teskní jako pták v zimě srdcelomné.

Pak následuje řada příspěvků spisovatelů, kteří byli Čechovými druhy z mládí a zůstali si s ním věrnými přáteli až do posledních dob. Hrst vzpomínek od Ladislava Quisa je takovým velezajímavým příspěvkem, k němu pak druží se důležitý článek Upomínky z let minulých od ministra Dra Bedřicha Pacáka, kterému Svatopluk Čech blahopřál k šedesátému roku: »Milý příteli, gratuluji Ti k dosažení 60 let, ale ne jako ministru, nýbrž jako starému příteli.« Pak je tu intimní vzpomínka Otakara Červinky, který byl Čechovi druhem po celý život, vždyť seznámil je dle vlastních slov básníkových již v dětství milý Ostředek, pak sdružily je v »Ruchu« jinošské snahy a vzlety, v mužném věku sešli se opět a trvali v přátelském svazku až do těchto méně radostných let stáří.

Jako na redaktora »Květů« vzpomíná tu dále Adolf Heyduk, o první tištěné básni Čechově podává zprávu redaktor někdejšího (r. 1866) Lumíra, Jaroslav Martinec; poutavým, z mládí Čechova hojně barev a záře vynášejícím jest větší článek Před čtyřiceti roky od Dra Josefa Štolby, pak následují vzpomínky Jaromira Čelakovského, Ervína Špindlera, obsáhlé Posmrtní vzpomínky na Svatopluka Čecha od Dra Aug. Nevšímala, příspěvky Bohumila Bauše, Betty Perwolfové, článeček, sestavený z dopisů Čechových, psaných Otakaru Mokrému, pohnutlivá črta Čech těšitelem v nemoci od Ignáta Hermanna a neméně tklivé dvě vzpomínky Drahé památce Svatopluka Čecha od Josefa Kuchaře, kterého šťastná náhoda přivedla do Pantheonu k otevřené rakvi Čechově právě ve chvíli, kdy rodina básníkova přišla se rozloučit s milým bratrem a kdy sestra si vyprošovala kadeře vlasů s drahé hlavy bratrovy.

Následují rovněž zajímavé a pro životopisce Čechova zajisté důležité příspěvky Frant. Heritesa, Karla Čupra, Jos. D. Konráda, Ant. Klá-

PANÍ HANNA KVAPILOVÁ V SRBSKU.

šterského, Dra D. Panýrka, Jaromíra Boreckého, Dra Rudolfa Dvořáka, Braunova pěkná vzpomínka na Čechův pobyt v Obříství, dále třebas jenom stručné, přece pohnutlivé příspěvky Fr. S. Holečka, Karla Klostermanna a Bohumila Brodského.

Své štěstí, jak mu roku 1880 bylo popřáno prožíti Dva dny a jednu noc se Svatoplukem Čechem, vypisuje K. H. Sýkora, který byl tehdy básníkovým společníkem na pouti po moravském Slovácku. Kniha zakončena jest vzletným Epilogem, básní to Aug. Eug. Mužíka, památce Svatopluka Čecha napsanou.

Všimneme-li si pouze stručně načrtnutého obsahu a uvědomíme-li si vážná jména přispěvatelů, nemůžeme než opakovati: Vzpomínky na Svatopluka Čecha jsou knihou nadmíru cennou a bez ostychu je prohlašujeme za literární událost velikého významu.

Vzpomínky jsou ozdobeny zdařilou podobiznou z nejmužnějších let Čechových. *Ds.*

— **Vzpomínky na divadelní slavnost v Belvederu r. 1897.** Více než deset let uplynulo od té doby, co naši herci překvapili Prahu krásnou, do opravdy nezapomenutelnou slavností, pořádanou v letohrádku královny Anny na Hradčanech. Milou vzpomínkou na luzné chvíle za vlahých dnů červnových zde prožité, je překrásná fotografie, kterou reprodukujeme v dnešním čísle. Ze sympatické, originální družiny hereckého personálu ubyla mnohá drahá, milá hlava . . zesnula paní Hanna Kvapilová, odešel na věčnost junácký Vojta Slukov, opernímu obecenstvu dlouho se stýskalo po hrdinném tenoru Vl. Florjanském, Augustin Berger, bývalý choreograf Národního divadla, leta už působí v Drážďanech . . . Na paměť slavnosti vydán byl list, jehož redaktorkou byla paní Hanna Kvapilová. Napsala »Mrtvým« apotheosu, z níž citujeme z duše vytrysklá slova: »Jakému množství různorodých bytostí házeli tito královské klenoty svého umění do klínů — a jak málo spřízněných duší zaplakalo nad Vašimi rovy! Kolikrát otevřela se brána srdcí Vašich dokořán, aniž kdo do nich vešel. — Kolikrát je kdo krutě vyloupil! Šli Jste v stínu sami, opuštěni na cestách zaprášených, neviděli Jste jejich prachu, necítili snad ani ostrých jejich kamenů. Slunce Vaší touhy stlalo zlato Vašim šlépějím, zapomínali Jste na té pouti za snem prázdných dlaní osudu i špinavých doteků závisti a zloby.« — Před apotheosou je báseň Julia Zeyera, za ním album nebožtíků.

Ještě jedna drahá, nezapomenutelná hlava má tu příspěvek. Josef Frankovský napsal do pamětního listu roztomilou vzpomínku. Na Letné kdysi cvičili dobrovolníci, studenti. Šel jsem podél cvičiště, a četař, dobrá kopa, sotva že mne spatřil, zvolal: »Hoši, tamhle jde Frankovský — musíme ho nějak uctít!« A velel: »Hab't Acht! Rechts schaut!« Potom kynul rukou a řekl: »To postačí!« — Tenkrát jsme totiž hrávali L'Arrongeovu komedii, v níž jsem tato slova stále mlel. Byla toho plná Praha. Na potkání si to lidé říkali. Poděkoval jsem vážným pokynem vojáčkům a milostivě jsem řekl: »Ó prosím, prosím, já byl také jednou sprostý!«

— **K našim vyobrazením.** Zařadili jsme do listu dva zajímavé, intimní obrázky. Na jednom z nich vidíme zesnulou umělkyni pí. Hannu Kvapilovou, tančící ve výletním místě Kievě nedaleko Bělehradu kolo. — Na kraji s levé strany vidíme člena Národního divadla slč. Annu Suchánkovou, jež byla tehdy činna u divadla v Bělehradě. Paní Kvapilová hrála na srbské scéně Noru, Ofelii, Violu (Večer třikrálový), Paní z námoří a Marii Stuartovnu.

DIVADELNÍ VÝLET DO TOUŠENĚ.

P. Pollert. Pí. Kvapilová. P. Jar. Kvapil. P. Hašler. P. Štapfer. Pí. Štapferová.

O posledním výkonu napsal bělehradský kritik krásná slova: »Takové královny neměli jsme na svém trůně, jakou nám pí. Hanna Kvapilová předvedla v Marii Stuartce.« Umělkyni napovídala věrná a nadaná její žačka sl. Suchánková. Když vstupovala do napovědovy budky, pozastavil se ředitel nad tím, že je slečna černě oblečena. Hanna Kvapilová stála na scéně zamyšlena, zaslechla ředitelovu poznámku a divným hlasem řekla: »Aninko, to nosíš už za mne smutek, viď?! . . .«

Na druhém obrázku vidíme divadelní skupinu na výletě v Toušeni. Jsou to, počínaje s levé strany: basista p. Pollert, paní Kvapilová, chéf výpravy Štapfer, paní Štapferová, Jaroslav Kvapil a pan Hašler.

— **Městské divadlo Vinohradské** překvapilo po delší době večerem původních novinek: sehrálo v pondělí 23. března Dykovu »Ranní ropuchu«, kratičkou, z doby rokoka vyváženou aktovku, a čtyřaktovou, rovněž rokokovou veselohru Legrovu »V zakletém zámku«. Dvě práce skoro protichůdné přes všecku sblíženost ovzduší: první svrchovaně spádná, telegraficky úsečných a přihroceně kladených větiček, která nám v několika živých odstavcích podala mohutný, celý obraz doby po stránce mravního názoru; druhá volně, místy plíživě se nesoucí, půl pohádková, půl skutečnému životu vzatá, na níž ceniti nutno několik hřejivě nakreslených figur, která však myšlenkově se příliš neexponuje. Do »zakletého« zámku kdesi v rovinách polabských, kde vládne roztomilý zkomírající dědoušek-hrabě, ale kde vládu provozují vlastně služebníci, zapadne takový venkovský rarášek v podobě prosté dívky, který všecko to zmrtvělé ovzduší pozvolna převrátí na ruby. Takový ženský Honza našich pohádek, který přirozenou svojí silou a zdravím přemůže draka zplesnivělého zaklení. Zdá se, že takto nutno pohlížet na Legrovu veselohru, v níž zdařilo se autorovi pár pěkných náladových obrázků, kterým, bohužel, několikerým obměněním utlumil půvab originality. Ve věci režie vadily poněkud nepohodlné příchody a odchody (časté!) slečen a paní v širokých krinolinách po úzkých a strmých schůdcích ze sekretářovy světnice: trapně působilo v rokokové hře umouněné rýžové pometlo z počátku dvacátého století. Roztomilým půvabem za to působil park a prostranství před zámkem ve 3. a 4. dějství. — Dykova dramaticky vysoce účinná aktovka vyrostla ze známého rčení Chamfortova, že každý si musí z rána spolknouti svoji ropuchu, aby se zabezpečil proti nenadálým hořkostem dne. I loyální šlechtic de Breteuil ji spolkl, když idol jeho zbožnění, rokokový »král-světák« Ludvík XV., jedním dechem požádal jeho dcery a jedním dechem ji odkopl — a to vše v pětiminutové náhodné zastávce za bouře v jeho zámku. Je to jediný pouze výstup, jako ostrý klín vražený mezi dvojí rozhovor loyálního de Breteuila s jednorukým skeptikem de Chauvelinem — ale co je v něm drásavé, fysicky působící síly! Podivno, že se obecenstvo z veliké části zachovalo chladně k této podivuhodné drobnůstce velmi účinně provedené i scénicky založené — za to odměňovalo hru páně Legerovu vřelými, dlouhotrvajícími potlesky. *E.*

— **Professor Kristian Petrlík.** V říši věčného mlčení odchází nový stín. Nahle, neočekávaně, bez přípravy a rozloučení. Jakoby tajemný osud kosil drahé hlavy v českých řadách. Odpočine-li zase na čas studená jeho ruka? . . . . . Professor Petrlík, bývalý rektor české vysoké školy technické v Praze, na níž působil od r. 1879 nepřetržitě, přednášel ještě v pondělí — v noci na úterek posledně vydechl. Padl na bojišti. V neděli předsedal valné hromadě Matice technické. Vynikající jeho práci vědeckou ocení odborná kritika, posluchači zachovají upřímnou vděčnost výbornému učiteli — my vzpomínáme zvláště jeho upřímné náklonnosti k studentstvu, jehož byl opravdovým přítelem především skutky: staral se o ně a pomáhal kde mohl. — Učitelský sbor české techniky a zejména studentstvo ponese jeho ztrátu velmi těžce.

— **Překlady z české belletrie.** Americký časopis »Patton's Monthly«, vydávaný v Pittsburgu, Pens., uveřejnil překlad drobné črty Ignata Herrmanna »Co chybí v Kuchařce Magd. D. Rettigové« s názvem »Not in the cook book«. — Berlínský čtrnáctidenník »Aus fremden Zungen«, který přináší překlady ze všech literatur, uveřejnil v posledním čvrtletí minulého ročníku překlad Herrmannova »Otce Kondelíka« (od Luisy Tlučhořovy), kterýž vyšel nyní samostatně, ve dvou svazcích, velmi pěkně vypravený. — O německém překladě Herrmannova románu »U snědeného krámu« pracuje Dr. Bronislav Wellek ve Vídni, kterýž si vyžádal od autora autorisaci. Tento překlad jest chystán pro Ottovu Slavische Romanbibliothek, v níž vychází právě výbor některých drobnějších povídek Herrmannových s názvem »Prager Geschichten«, překladem pí. Annie Auředníčkové.

— **Z pohádky do pohádky.** Krasavici v obraze »Statečný krejčík« představuje slečna Dobromilová. Pod obrázkem v předešlém čísle omylem vytištěno jméno slečny Korecké.

Ročník VI. číslo 28. vydáno dne 3. dubna 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

ohlo to býti horší, odpověděl lakonicky doktor. Myslím, že bude za pár dnů na nohou. Ale chtěl jsem se vás ptáti, pane Luxe, co se vlastně panu Krághovi přihodilo; já pro svou osobu soudím na těžký pád se schodů, a lidé vypravují, že prý jej v jakémsi sporu shodil bavorský továrník Riel . . . vy přece, domácí pán, můžete být nejlépe o pravém stavu věci informován.

— To jsou řeči. Riel se k tomu jen tuze nešikovně namanul a přišel k tomu jako Dalibor k houslím. Celý čas seděl klidně v restauraci u svého piva a v momentu, kdy vyšel, sletěl pan Krágl.

— Nebyl tedy shozen? ptal se doktor, upíraje ostře oči na hoteliera.

— Prosím vás, kdo by jej shazoval. Spadl prostě, křivě snad šláp, napilý byl, ztratil rovnováhu a již byl dole, je pravda schody jsou trochu sráznější na tom místě a příliš ostře zahýbají.

— Pan Krágl, že byl opilým? — ptal se lékař.

— Dal si na pokoj dvě láhve šampaňského, patrně je rychle vypil, pak odcházeje, zavrávoral a klopýtl a už to bylo. Zaplať pán Bůh že to nedopadlo hůř. Náraz byl po čertech, prudký, když protější hrana zdi nese stopy toho. Na štěstí nemá Krágl hlavu ze skla nebo porculánu. Ale zdržuji pány, má úcta, račte prominouti.

Odešli jsme. Sotva jsme byli sami, pravil ke mně tiše Semerád.

— A ty's tomu věřil?

— Prosím tě, kde není svědků, není důkazů, pravil jsem klidně.

— Nahodilá, současná přítomnost Rielova v jídelně se asi výborně hodila k maskování celé věci. Ovšem náhoda jest možná, že se srazili na schodech, že padající Krágl zasáhl Riela, nebo tak nějak, že Riel byl viděn padající anebo co jiného. Ale Lux povídá, že si dal pan Krágl donésti nahoru na pokoj dvě láhve šampaňského . . . Pochybuji, že se v našich poměrech a dle našich pojmů šampaňské pije o samotě, bez společnosti a sotva hned po dvou láhvích.

— Krágl měl zas nahoře slečnu Martu asi?

— A Lux jej asi dopadl při dostaveníčku, smál se doktor.

— Ty myslíš, že Lux by nevěděl ničeho o poměru Kráglově?

— Věděl, nevěděl, jako hotelier musil mlčeti . . . snad to dlouho ignoroval, konečně se ucho u džbánu jeho trpělivosti utrhlo, a Krágl letěl. To je ta nejkratší a nejpřirozenější kombinace.

— Ty bys myslil?

— Já myslím, že nějak Lux se pravého stavu věci domákal, že holoubky v hnízdečku překvapil a ukazuje svá starší práva k slečně Martě jednoduše s Kráglem tím způsobem zúčtoval, že jej vyhodil z pokoje. Nechci říkat, že jej úmyslně shodil se schodů, ale možno, že opilý a rozzuřený Krágl se nedal a na něho útočil, on pak v nutné sebeobraně rozluštil věc tímto skoro staročeským způsobem. Řekni mi, proč by pan Krágl tak tvrdošíjně mlčel?

Nesmí se ani zmínit nikdo o tom. Lux byl asi také rád, že to dopadlo tak lehce, a jelikož není svědků, jistě nemukne a namluví každému tutéž historku jako nám.

— Pan Krágl se brzy vylízá, ale nejhůře je na tom paní Lucy. Co si asi myslí o něm, i jaké myšlénky mohou v ní klíčiti . . . namítl jsem v zamyšlení.

— Paní Kráglová, můj milý, zná svého manžela lépe než my. Ta jistě ví, že za tím nějaká čertovina bude. Ale, jak ji znám, řekl bych, že ji od pana Krágla nic pod sluncem, neřku-li u slunce, nemůže překvapiti.

— Ale, Bože, když ty poměry vskutku jsou takové, proč se ti lidé tak vzájemně mučí, proč se v dohodě nerozejdou?

— K vůli lidem, k vůli společnosti, k vůli tomu, »aby se neřeklo«, jak to bývá při většině analogických případů. Je to ovšem neštěstí takový sňatek, ale přece ne to nejhorší. Krágl není v gruntu špatný nebo zlý člověk, ač dobře víš, mně právě krapet není sympatický, ale má své dobré chvíle, které paní Kráglová vždy uznává. A pak je tu jedno mocné pouto mezi nimi.

— Jiřík, nadhodil jsem.

— Ovšem. A zvlášť od úmrtí Milky, na které paní Kráglová tolik visela. Po smrti Milčině se koncentroval veškeren její cit mateřský na Jiřík, ale pan Krágl také strašně Jiříka má rád, a tu — prosím tě — patrně uznávají oba, že jest nejlépe nechati vždy vše při starém. Elektrická mračna odporu a nechuti se občas vybijí, zavládnou, jak jsi prožil to již od vstoupení do jejich domu, opět časy klidnější, ba zábavné, a dokonce i dostane vše na chvíli jakýsi nátěr či nádech plného souzvuku a dokonalého rodinného štěstí. Do duší nikdo nevidí, a v celém městě, to mohu jako lékař vědět — se všeobecně má přes všecky i ty známé eskapády p. Kráglovy manželství za průměrně šťastné a spokojené. Platí zde to staré »Svět chce být klamán . . .« . . . a co konečně po tom i nám? . . .

— Nám, odpovídám, by mohlo jedině na tom záležeti, pravil jsem, pokud tím netrpí paní Kráglová.

— Ale když sama s tím jest spokojena, nelze se do ničeho míchati, pravil doktor.

Uznával jsem plně pravdu jeho slov, ale vnitřní hlas mi pravil, že bychom to právo měli neb si je našli, a proto jsem pravil dost ostýchavě ovšem:

— Mohli bychom se ujmouti paní Kráglové nějakým způsobem, nebo jí aspoň dáti nějak na jevo, že není sama v té při, že by v nás našla vždy pevnou oporu pro každý případ . . . . že . . .

— Já bych něco takového nikdy se neodvážil, pravil Semerád určitě. Ona jest se vším spokojena, ničeho se od nás nedovolává, a tím jest vše u konce. Pouhá sympathie s někým nedává ještě žádné právo dělati se rozhodčím v jeho záležitostech. Před třemi lety byl poměr daleko ostřejší, že se již o rozvodu Kráglových po městě mluvilo — a přešlo to, jako všecko; myslím, že v paní Kráglové jest kus Hamletovštiny . . . a velký duch, pravil po chvíli důrazně.

— Jako v nás obou, vybuchl jsem zlostně, a jako v nás všech, nás Slovanech.

— Negeneralisuj, můj drahý, bránil se doktor. A konečně nejvíc té hamletovštiny, jíž paní Kráglové vytýkám, je v tobě samém.

Musil jsem mlčeti, neboť v hloubi duše své jsem pravdu jeho slov shovívavě uznával.

* * *

16. dubna 187* . . .

Dnes opět den pravé dubnové plískanice. Čtyřikrát se setmí; čtyřikrát vytryskne slunce, ba i sníh již padal. V neobvyklou chvíli přišel dnes Semerád do mého pokoje. Sotva jsme se pozdravili, pravil.

— Co bys tomu řekl . . . zajímavá novinka . . . ale patrně nasvědčující mému zdání, jež jsem s tebou sdělil v aféře Kráglově. Považ si, slečna Marta dostala od pana Luxe od prvního výpověď. Nu, proč by ji z čista jasna vyhazoval? Divím se jen, že Lux je tak neopatrný . . . Měl rozhodně, chtěl-li již tak učiniti, — že ji dopad s Kráglem, dal bych si hlavu uříznout, — měl to učiniti ještě o hodně později, až by lidé na tu celou historii trochu zapomněli. — Nu, ukvapil se hodně. Ale slečna Marta udělala s ním krátký process. Odstěhovala se okamžitě z hotelu . . . . ., patrně v největším hněvu. Vzala si byt u vdovy Suchánkové někde na Petrském předměstí . . . Lux prý zuří.

— Od koho to všecko víš, ptal jsem se.

— To víš, že od Netušila . . . . od koho jiného, odpověděl Semerád.

— Nebývá vždy spolehlivým pramenem, odvětil jsem.

— Ale vždyť obědvá denně »u slunce«, namítl doktor, a tím jsme ukončili tuto kapitolu, a hovor zabočil jinam.

* * *

19. dubna 187* . . .

Přišel jsem dnes po škole ke Kráglovům přesně dle denního rozvrhu hodin. Sotva jsem byl s prohlídkou Jiříkových sešitů hotov a sotva s ním promluvil o nutných přípravách na zítřek, vstoupila pí. Kráglová do pokoje.

Již, kdy jsme si pozdravy vyměňovali, zdálo se mi, že její pozdrav byl dnes jaksi obřadnější, řekl bych upjatější, ale nepřikládal jsem tomu váhy ze začátku.

Sotva jsem dal Jiříkovi poslední pokyny, obrátila se paní Králová od piana, kde rovnala noty a pravila k Jiříkovi:

— Jdi k tatínkovi a zůstaň u něho, až tě zavolám, rozumíš.

— Mám o páté houslovou hodinu, maminko, bránil se Jiřík.

— Tedy dobře.

Jiřík odešel. Paní Králová se obrátila a popošla ke mně. Držela v ruce nějaké psaní.

— Mám něco pro vás, zažertovala. Ale vycítil jsem hned, jak se do žertu nějak divně nutí.

— Nevěděla jsem, že máte takové vysoké známosti a konnexe . . . ba gratuluji vám k nim . . . . V tom již bylo vycítiti sarkasmus, ba potlačený hněv. (Pokračování.)

AKIM SET:

Bývalo . . .

Střípek z poháru nevolnictví.
(Pokračování).

V jménu Otce i Syna i Ducha svatého« . . . a Domna sedí v loďce, v každé ruce veslo. Nevidí hloučku na protějším břehu, nevidí dvorské čeledi na břehu, od něhož odrazila, neslyší výkřiků úzkosti a rad, za ní vysílaných — jen bystrý, kalný proud se jí mihá před očima, v uších zní šumot, jekot a pleskání vody, cítí odpor větru a proudu, a napíná síly, napíná celou svou bytost v jediné snaze — dostati se ke druhému břehu.

»Ej! Domno! Na pravo se drž! Pozor! Na pravo!« zní střídavě i sborem s obou břehů. Ale Domna neslyší; již je uprostřed řeky, tam je proud nejdravější a Domniny ruce ochabují — odvykly za zimu. Počíná jí být úzko. Všecku radost, kterou měla prve na duši, jakoby splákl ten kalný proud, a vítr zavál do ní strach; ruce se třesou na veslech, a v očích pohasly plamínky radosti, rozevřely se široce — široce, každý sval je napjat do krajní možnosti, každý nerv se chvěje . . . V tom do levého vesla — rána! vylítlo Domně z ruky a čerstva, čerstva, otáčejíc se brzy na pravo, brzy na levo, uhání od loďky za krou, která je z Domniny ruky vyrazila.

Šárikovi tenkráte jistě nebylo hůř než Domně, když v panickém strachu pustila i druhé veslo do vody a, sesmeknouc se s lavičky, přitiskla se ke dnu loďky, unášené proudem dál a dál, někam směrem k ljublinskému přívozu.

»Přesvatá Bohorodičko, přesvatá Bohorodičko« . . . šeptaly bez ustání Domniny rty, srdce rychlými, silnými, jakoby k hrdlu stoupajícími údery, zdálo se, ji chtělo udusit a duše se ztrnule upjala k nejasné představě Vzývané.

» . . . němá tvář, malinkatý a spasil se . . .« vyplynulo pojednou na povrch Domnina myšlénkového chaosu — a těsné sevření úzkosti o vlas povolilo. Jako chycený vrabec, jenž skrčí nožičky pod sebou, přilne celým tělíčkem k místu, na němž stojí a, otáčeje hlavičku sem a tam, se rozhlíží úzkostí mrkajícími očky, seděla Domna na dně své uhánějící loďičky, pozorujíc úzkostně tu ten, tu onen kolem ní šíleně letící břeh.

Břízy, trsy vrboví, daleko v obzoru mizící lány, hejna kavek, a tuhle na pravo chalupy, všecky dřevěné, z netesaných břeven s malinkými okénky a u každé plot z kolů, latí nebo úzkých, na hoře do ostrého úhlu seříznutých prkýnek; a na kolech dnem vzhůru nastrčené hlíněné hrnce, baňatých tvarů, jinde po plotech rozvěšené pestré hadříky, a u břehu kupa dětí. Z dáli postřehly na řece loďku a něco v ní; jak čerťata vyskakují, křičí, vítr cuchá kudrnaté, bělavé vlasy hochů a trhá pestré šátky s hlav drobných děvčat. Směšně se vyjímají ty miniaturní postavičky nelíšící se oblekem od dospělých, a samy v sobě tak zcela dětské.

» . . . Loďka, loďka! . . Něco v ní je! . . Och, tetka nějaká tam sedí! . . . Bojí se, sedla si na zem! . . Nemá vesel! » . . . je viděti, že chápou situaci. »To se utopí, jistě se utopí!« rozhodl některý. »Ale, neutopí, až bude u prámu, Timoška ji chytí! Pojďte k prámu;« a už letí celé hlučící hejno po břehu směrem, jímž se nese loďička s »tetkou«.

A u prámu je již i tak dost živo. Sešla se k řece mladá chasa trávit — sváteční čas. Po svém: vypili v krčmě po skleničce a, veseli z jara, ze svátku, z vědomí jak jsou »onací« ve sváteční ustrojení, jak se za nimi každé děvče ohlédne oslněno leskem jejich bot a štítků na čepicích, táhnou píseň za písní ke zvukům harmoniky, do taktu si podupávajíce a sledujíce při tom cesty Timošky, syna Prochora Krjakina, svobodníka, majitele a správce prámu ljublinského; odrazil právě od protějšího břehu, s nákladem vzácným mladé chase, zvlášť dnešního sváteční ho času. Vymydlený, oholený Tatar v hnědém vyrudlém kaftanu, v kulaté čapce bez štítku, nasazené ještě na hedvábnou černou čepičku přiléhající těsně k lebce, v ruce dřevěný aršin *), před sebou ohromnou lýčenou krosnu, sedí na okraji prámice a rozhlíží se chytrýma černýma očkama jako kos.

»Jej Bogu! lodička! a bába v ní!« vyjelo z mlčících dosud úst a celá žlutavá tvář Tatarova se oživila zvědavostí.

Timoška, opíraje se o tyč do vody ponořenou, odhodil náhlým pohybem hlavy do zadu vlasy, jež mu vpadly při práci do čela, a zadíval se na rostoucí temný bod, jenž letěl středem řeky směrem k místu, jehož za malou chvíli dosáhne prám. Střelhbitě vytáhl tyč z vody, hodil ji do prámu až poskočivši zazvonila, a zdvihna konec kotouče provazu, hozeného na dně prámu, uvázal na něm velký uzel; pak, narovnav se, přiložil dlaně k ústům a houkl do dálky ze všech sil:

»Ej! hodím provaz, chytej!«

Obratná byla ruka Timošky a na výsost byla pudem sebezachování zostřena obratnost Domny, že se — podařilo.

Radostný výkřik, kterým si na břehu po úzkostném napjetí ulevili, zahlaholil tisícerou ozvěnou v nitru Domny a vzkřísil v něm uhaslé vědomí vlastní síly a pocit bezpečnosti; nesklouzla již na dno loďky, upevnivši provaz k železnému kruhu na ostrém konci loďky, usedla zpříma na lavičku. Přestálou hrůzou dosud ztrnulé tahy její tváře kontrastovaly s výrazem úst, roztažených k úsměvu radosti, a očí, zalitých slzami, upřených s vděčnosti a obdivem na Timošku, jenž znovu uchopil tyč, opřel ji o dno řeky a, zrudnuv úsilím, pomáhal svému prámu i s přípřeží ku břehu.

»Chlapík Timoška!.. Chlapík!.. To je Domna z Děmjanovky!.,. Ech, převoznice!.. Co že tě voda vzala?... Či se ti do moře zachtělo?... Nedojela bys, holubičko, spíš na dno Volhy — mátušky bys se podívala!... Aj chlapík, chlapík, jen co je pravda!... Děkuj Domno, ani se dost naděkovat nemůžeš!... Poklonu k zemi slož, před Timoškou, svým záchrancem!...« hlaholilo ze zástupu na břehu.

A Timoška i Domna měli stejný pocit: oba měli radost a oba se styděli. Tolik očí na sebe obrácených! A Domna, ač nikdy dosud nikomu nebyla za nic tak vděčna jako nyní Timoškovi, nevěděla, jak mu svou vděčnost projeviti a zvláště ji mátlo, že všichni ti lidé se budou dívat na její děkování. A Timoška, ač se mu hrud' šířila vědomím vykonaného junáckého kousku, byl pozorností tolika lidí i potěšen i zmaten, a pochvaly, jež se břehu k jeho uchu dolétaly, působily mu tak trapné rozpaky, že nevěděl kam by se díval.

Na břeh vyšel z prámu první, Tatar s krosnou, účastně se všeobecného radostného rozruchu veselým úsměvem a spokojeným pokyvováním hlavy. Pak přitáhl Timoška loďku Domninu bokem ku prámu a, nedívaje se na Domnu, řekl:

»Nu vylízej!«

Ale trvalo to nějak dlouho, Domně dlouhým sezením v loďce zdřevěněly nohy. Netrpělivě Timoška obrátil hlavu k Domně a zadíval se, jak zdlouhavě a neobratně přelézá ve svém kožichu a těžkých botách na prám.

Vyvolána podobností, vyskočila mu představa při níž se mu v očích bezděky kmitl plamínek veselosti: Předešlého týdne u nich nocoval medvědář. Měl dva ve ké medvědy s mládětem. Timoška otvíral medvědáři chlívek, když svou kumpanii ukládal na nocleh. Nejdříve vlezli do dvířek staří dva, neobratně zdvihajíce huňaté tlapy přes vysoký práh. A poslední lezlo medvídě. Stejně neobratně jako staří, ale při tom mělo takové mladé oči a veselý čumáček, opravdu veselý! a jevilo strach, jenž spolu s neobratností tolik kontrastoval s mladostí v jeho očích a s veselým čumáčkem, že se Timoška rozesmál a s chutí by si byl medvídě ponechal, když příštího dne medvědář odcházel.

Veselý plamínek mu dosud plál v očích, když k němu Domna, dostavši se k nečně na prám, pozdvihla zrak.

»Nahraď ti to královna nebeská!« pronesla, mající v dětsky upřímných očích moře vděčnosti. A přešel ji ostych, jakoby plamínek veselosti z očí Timoškových byl do její duše přeskočil.

Loďku dopravili k děmjanovskému přívozu pomocí koní, poháněných na rovném břehu. A pop se svým průvodem, ač s důkladným spozděním, zahájil přec o květné neděli převážení. Nemalou statečnost projevil, svěřiv se po předchozím intermezzu děmjanovské převoznici — dala mu ji víra, že s obrazem přesvaté Bohorodičky nemůže zahynouti.

*) míra = 0·71 m.

A kde Domna sama vzala odvahu? Byla nevolnicí, rozenou nevolnicí s celou řadou neznámých předků — nevolníků a nevolnictví jí vešlo v krev. Páni ji ustanovili na přívoz a jen páni ji mohli převoznictví sprostiti — pokud byla duše v těle. Ani jí nenapadlo spojiti v mysli dojem přestálého nebezpečí s možností zanechati převážení a byť jen na nejbližší chvíli. Byla ráda, že »bátuška« a ostatní svědkové události její neobratnost přikryli křesťanským soucitem a veškerou vinu dali odnésti uplynulé ledové kře.

Vůbec byla ráda, byla ráda . . . tolik ráda! Jarní slunce prorazilo na jednom místě chomáče bílých oblaků a zalilo všecko jasem velkého svátku. Všecko: od jasně zelených, při zemi ještě žlutavě bílých stébélek mladé travky, po sytě hnědé, daleko ve fialově růžové mlze mizící pole, po řeku, jež vrhala blesky, až v oči řezalo, po patriarchální zjev »bafušky« v říze ze zlatohlavu, s dlouhou bílou bradou a na ramena splývajícími vlasy, podobnými heboučkému hedvábí, bílému se žlutým nádechem — všecko bylo sváteční a světlé a veselé! . . A před Domniným duševním zrakem tančil plamínek veselosti v Timoškových očích: šlehal k ní z každé kapičky, jichž na sta kanulo s obou vesel, kdykoli je z vody vynořila, poskakoval v jásavých tónech, jež se své nedozírné výšky sypal z hrdýlka skřivan, a kmitl se i pronikavým kokrháním, jež sem vítr zanesl ze dvora.

— — — — — — — — — — — — — —

(Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Ale Pepík už ho povalil k zemi, na prsa mu klekl. »»Kde je plášť?«« . . . a už do něho mlátil oběma rukama, máma Frantova zase od zadu do něho širhákem . . . Já jsem leknutím a hrůzou div neomdlel, jaktěživ jsem podobnou řež neviděl. Dva chasníci, kteří s námi se u vdovy stravovali, z počátku nevěděli, co se děje, ale záhy pochopili a tu skočili a vdově širhák z ruky vyrvali. »»Zloděj je, babo čertova!«« zvolal jeden. »»Zab ho, Pepíku!«« pobízel druhý. Strhl se hrozný rámus, ale za chvilku Franta, napolo ubitý a uškrcený, prosil o smilování, přiznal se, že plášť vzal a v jednom dechu sliboval, že pro něj půjde a peníze, jež zaň dostal, vrátí. Na to Pepík ho pustil. »»S takovými, jako's ty, ještě dovedu zatočit, lumpe!«« povídal; »»teď se syp a hajdy pro plášť, tuhle Váša půjde s tebou. Za čtvrt hodiny jdeme do práce; jak se do té doby nevrátíte, jdu rovnou cestou na četnickou stanici; však ti strážmistr nohy nasadí!«« — Frantovi hrčela krev z nosu a z úst, ani ji nestačil utírat, ale jak byl zakrvácen, hnal se ven, jako by mu byla křídla narostla; ve dveřích ho máma ještě zadržela, mokrým hadrem ho utírala. A Pepík k ní: »»Prozatím jsme mu zatarasili cestu k šibenici; vy mu ji arci zas otevřete, vy hloupá ženská! . . . ale to si spravte spolu vy dva sami, do toho nám nic není. My u vás už jíst nebudeme — bez toho nás krmíte hůř než psy, co ten lump se vám navrátil.«« — Potom se obrátil ke mně: »»A ty, ty kluku hloupá, teď z toho máš, že's ode mne odešel! Jak se vrátíš s pláštěm, sebereš si svoje věci; já ti je u sebe uschovám a večer, až bude po práci, ti povím o bytě; platit tam budeš trochu víc než tady, ale aspoň tě nebudou okrádat; a stravovat se tam můžeš taky.«« — Vdova jak to slyšela, přestala utírat Frantu a do prosení se dala a do přísahání, že nevěděla . . . ale Pepík se uprosit nedal a druzí právě tak málo, ani když sama Frantovi domlouvala, aby se mnou pro ten plášť se vydal.

Šel jsem tedy s ním. Zavedl mě do městečka, do Stříbrných Hor — Nalžovy ves a Stříbrné Hory městys tvoří spolu vlastně jedno místo — k nějakému Maňhalovi. Byl to člověk, který jezdil po jarmarcích a tak na oko krejčovské řemeslo prováděl; zvěděl jsem později, že tenhle Maňhal byl od kosti darebák; kupoval kradené zboží, sám, kde mohl, taky kradl a pro všeljaké štrychy už několikrát byl trestán. Zdráhal se z počátku vydati plášť a tvářil se, jako by Frantu neznal. Když jsem mu pohrozil, že věc udám četníkovi, rá-

zem ten plášť tu byl a moc slov se z něho vyhrnulo na dotvrzení toho, že on — Maňhal — je řádný a zachovalý člověk, který ani zadarmo by nevzal věc ukradenou. »»Dej sem tři zlatky, co jsem ti za plášť dal,«« obrátil se na Frantu, »»vezmi si plášť a vrať ho, komu's ho splašil! To ti povídám: neopovažuj se mi přijít po druhé! Jak se tu ukážeš, zavolám četníka.«« — »»Vždyť jste mi dal jen dva zlaté za něj,«« odpověděl Franta. »»Že tě Bůh netrestá za takovou mizernou lež,«« rozkřikl se Maňhal; »»se mnou si nehraj, kluku zlodějská!«« —

Franta přísahal, že dostal dva zlaté, Maňhal stál na svém, že dal tři a na konec prohlásil, že plášť nevydá, nebude-li mu vráceno, čím ho zaplatil; že taky nemá kdy se hádat, že pojede na jarmark do Horažďovic a plno toho, do čeho mi nic nebylo, tak že na konec mě popadla zlost a řekl jsem: Co kdo dal, čeho kdo dostal, spravte si mezi sebou, ale plášť je můj, na to vám přivedu svědků třeba deset. Nevydáte-li mi ho v tu chvili, dojdu pro četníka a třeba taky pro pana půlmistra! — Na tohle mi Maňhal vydal plášť, ale na Frantu se zle obořil. »»Jak mi do týdne ty peníze nepřineseš,«« povídal mu, »»dám tě zavřít! Teď se mi kliď odsud a po druhé nekraď a nechtěj ke všemu ještě šidit poctivých lidí za to, že tě měli taky za poctivého!««

— Měl jsem tedy zase svůj plášť, šel jsem domů, své věci jsem sebral a odnesl je prozatím do komůrky k Pepíkovi, který sám mi našel jiný byt, do něhož jsem se ještě téhož večera přestěhoval. Platil jsem tam o dva krejcary denně více, ale za to strava byla lepší a nikdo se na mých věcech nepřiživoval. Prodal-li Franta můj plášť Maňhalovi za dva nebo za tři zlaté, nikdy jsem se nedověděl, ale jisto je, že Franta již nazejtří odešel z Nalžov, dojista jen proto, aby Maňhalovi nemusil vrátit peněz; také povídali, že Maňhal se po něm sháněl a že se zaklínal, že ho udá četníkům, čehož však neučinil. Nu, dva hodní se našli.« —

Světlo dohořívalo. Váša Křenek vstal; žena, která byla usedla za stůl jemu naproti, upírala naň své velké černé oči, jako by dotud se nebyla naslyšela.

»Jedna s půlnoci« vece Váša, »třeba jít spat.«

»Dopověz!« řekla žena.

»Což dopovím? — však ostatní víš, však jsem ti už dříve řekl, že jsem v té sýrárně pracoval půl třetího roku« . . .

»Nu, a proč jsi odešel?«

»Nu, odešel neodešel,« odpověděl temným hlasem, »zůstat jsem tam nemohl . . . a přece, vidíš, abych ti řekl celou pravdu, neodešel jsem ze své vůle. Vyhnali mě, náhle z práce propustili, proto že jsem se několikrát po sobě pod obraz boží spil.«

»A pil jsi zase, po všem, cos zkusil« . . .

»Nu, po nějakou dobu jsem nepil. U sedláka nebylo ani zač ani kdy; však víš, že jsem potom pacholkoval u sedláků, pořád dále k téhle straně, až jsem tě ve Skočicích poznal. Teprv když jsem se pak dal za tebou a tady v továrně se uchytil, zas to do mne přišlo, až pro tu rasovinu jsem se zapletl s partou rybářů« . . .

Svěsil hlavu. Žena přistoupila k němu, položila ruku na jeho rámě.

»Už se netrap,« pravila vlídně: »však ses jí zřekl s oněch časů. Bylo to moje největší soužení a Pánbůh je odvrátil. Tohle tak velké není. Doufám pevně, že nezahyneme«.

»Nu, dejž to Pánbůh! Ale do Velenova se nevrátím. Raději ať všichni zhyneme!« —

Nazejtří došel ubožáka od obecního úřadu výměr, jímž se vypovídal z obce. Přes to, že zvěst jej nemohla překvapit, zdrtila jej k smrti.

»Do Velenova nepůjdu!« opakoval stokrát.

Žena mu domlouvala, těšila ho, k tomu poukazovala, že mu poskytli lhůtu čtrnácti dní, že do té doby práci najde jinde. Nevěřil tomu; zde na blizku prý nic není, nejméně na zimu, a na dalekou cestu že nemá peněz, říkal; také z práce nevystoupil, ba, v továrně prosil, aby ho ponechali do konce, uváděje, že by se svou rodinou neměl z čeho žíti, kdyby nepracoval Na domluvy ženiny zajel v neděli do Budějovic, všude se tam přeptával, u obce, v továrnách, v obchodech: vrátil se zdrcen, všecek skleslý, nikde nepochodil . . .

V pondělí na to jeho žena se odebrala k bývalému starostovi, prosit rady a pomoci. Dokud byla doma, přemohla svoje hoře, aby dětí nepoděsila a muži nebrala posledního zbytku vzpruhy a odvahy, ale zde u těchto lidí, kteří po ten čas jí přáli a dobří k ní byli, nářku a slzám průchod dala.

»Slyš, Barčo,« těšil ji hospodář, »není příčiny takhle se kormoutit. Zvrátit ovšem nelze, na čem obec se usnesla, a vy se musíte stěhovat; však litovat nebudeš, až se jinde uchytíte; tady byste bez tak měli jen nevůli, ústrky a pronásledování. Ale tak z čista a jasna a na hodinu tebe a děti nikdo vyhánět nebude. Však máš ruce, abys sebe a je několik neděl uživila, o práci nebude zle a jinak na pomoc ti budeme taky. Kozu neprodávej dříve než odjedeš, krmení pro ni ti dám. Za to hleď zpeněžit vepříka a všecko, čeho nutně nepotřebuješ a co si jinde nahradit můžeš, abys na dráze nemusila platit za dopravu zbytečných věcí.«

Zamyslila se; po chvili pravila, pokrčivši ramenoma:

»Zaplať vám Pámbůh, pantáto, za pomoc a za dobré slovo. Nebýt vás a panímámy, co by z nás bylo? Ani pomyslit nesmím, co na nás lehne, až vaše pomoc s námi nebude. — Po celou dobu, co tu jsme, jste se nás ujímali a nám ulehčovali . . a srdce jste měli k nám. Když přišlo onehdy, jako že pryč musíme, muž mi povídal celou noc o té své domovině a těch lidech tam . . . Není možno se tam vrátit! Kdybyste věděl, co tam zkusil, splakal byste nad ním chudákem! . . . A tady něco těch věcí mám, tu trochu nábytku a nádobí . . nikdo nepomyslí, co jsme se oba nadřeli, než jsme si to pořídili — však vy se pamatujete, jak jsme ani plechové lžíce neměli, když jsme se brali . . . panímáma nám dala dvě, hrnec a krajáč a misu, abychom měli v čem vařit a z čeho jíst . . . a čtyři holé zdi byly v komoře, do níž jsme se přistěhovali . . . . . na slámě jsme jen líhali . . . zrovna krev naše je na tom našem nábytečku! . . . Prodá se to, řekněm: vyhodíme to! Kdo nám čeho za to dá? . . . A, řekněm, uchytíme se někde, znova bude třeba toho nakoupit za drahé peníze! . . A ke všemu bych slova neřekla, ráda bych to všechno zase podstoupila, ráda bych se dřela, jen kdyby ten můj chudák si tak nezoufal!

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

Tak šel do města poplatit své povinnosti na faře, hrobaři a zvoníkům, mistru Zástěrovi za rakev, voskaři za svíce. Nikde nesmlouval, chtěl býti každým coulem kavalírem, jak ho chvíli před tím pochlebně nazval soused Cinibulk.

Minulo zatím poledne, když zašel ještě do hostince »Na růžku«, odkud zaznívalo šestero ryčných hudebních nástrojův a kde úslužní nosiči rakve ze sboru hasičského rovněž úslužně zapíjeli babiččinu dušičku.

Dědeček Sejk poplatil také hudebníkům i hasičům a když přijal od těch i oněch poctu, opatřil u hostinského pro všechny ještě řadu dalších napěněných sklenic a vydatný zákusek. Jako by znali dědečkovy tajné myšlenky, hudebníci jen na sebe mrkli a zahráli mu nejsmutnější pohřební pochod a hned po něm kousek hodně veselý, což dědečka tak dojalo, že s nimi zůstal, jedl a pil až do pozdního odpoledne.

Když pak se vrátil domů, paní Rozárka se mu v bytě opět ometala.

Byl hospodskou náladou rozjařen, teď zdála se mu ještě mladší než prve a růžovější.

»Vy jste pořád jako růžička, paní Rozárko,« usmál se na ni, a ruka jeho trochu, ale jenom trošičku proti ní se pohnula. Ale už ji utrhl, vzpamatoval se a pocítil zemdlenost,

»Už jsem jako pára nad herncem,« prohodil omlouvaje náhlé zívnutí, »už nic, docela nic nesnesu, paní Rozárko, ani krapet toho piva — ba, ba, už bych taky měl jít za Kačenkou, když je ze mne takový dědek.«

Paní Rozárka postavila se před něho v posici strážného anděla.

»To by tak bylo,« vymlouvala jeho ochablost, »takový ještě statný a fešný pán, nač pak by chtěl už taky myslit?«

»Už je mi bez dvou sedumdesát, paní Rozárko,« namítal dědeček, »a to víte, jak už jsem se svou fešností daleko, tam už dávají lišky dobrou noc.«

Rozárka mu honem něco vykládala o své čtyřicítce — pět nebo šest let si utrhla — a nu, žena v těch letech je asi tam, kde je muž v šedesátce.

»Ale já se ještě nechci stáří dát,« žertovala a zasvítila na dědečka jiskrnýma očima, »jenom to ne, dokud člověk myslí, že je pořád mlád, dotud nestárne, to je svatosvatá pravda — já si to tak o sobě vždycky myslím, a hned se mi při tom zdá, že bych se ještě vdávala«.

»I kakraholte,« poliboval si dědeček, a ta neposedná pravice již znova se zvedala. Opět ji včas utrhl a opět unaveně zívl.

Pocítil v sobě něco jako zahořklost nebo výčitku. Přikrčil se a koukal po posteli. Přistrčil k ní stolici a sednuv na ni, zvrátil se půlí těla do vystlaných peřin.

Paní Rozárka hbitě přiskočila, že mu odestele.

Nechtěl, že prý jen tak si šdřímne čtvrthodinku, kde pak už teď uléhati jako v noci, to by přece bylo hanba!

Aspoň tedy se naklonila nad ním a urovnávala mu pod hlavou podušku. V horlivé

snaze dobře mu posloužiti až se mu bujnou hrudí přitiskla k obličeji.

Dědeček jen pevně zavřel oči a téměř ani nedýchal. A ještě když se zvedla, bál se prohlédnouti, dokud tiše, aby ho neprobudila, neodešla ze světnice.

III.

Dědeček Sejk brzy potom tvrdě usnul a probudil se až za pozdního večera, kdy již bylo tma a všude ticho. Jistě bylo již hodně pozdě, poněvadž ani mládež, která v těch pěkných májových večerech dlouho chodívala ulicemi městečka za rozličnou kratochvílí, již nehlučela.

Byl velmi překvapen shledávaje, že leží již mnohem pohodlněji na odestlané posteli a že jest bez bot a bez kabátu.

»To ta paní Rozárka mne tak pečlivě opatřila,« pomyslil si, načež ještě se dosvlékl, znova ulehl a dále nerušeně vyspával až do rána. Po spánku míval nejbystřejší myšlenky, a tu vracel se mu do hlavy babiččin okázalý pohřeb. V té chvíli zdálo se dědečkovi, že na světě nemůže býti nic krásnějšího, než když člověk s hlučnou slávou se loučí a odchází na věčnost. Lidé ho nesou na ramenou, hrají mu a zpívají, slzy pro něho roní.

A tu ho napadlo, že by měl změniti a vůbec zdokonaliti svou poslední vůli. Bylo to beztak žádoucno již proto, že babička, v dosavadním testamentu důležitý činitel, nyní zemřela.

Vstal, umyl se a ustrojil, a v tom jako na zavolanou objevila se paní Rozárka, přinášejíc snídaní. Než prý si uspořádá domácnost, nesmí zamítnouti, aby o něho pečovala pozorna rodina krejčova. A mezitím co dědeček Sejk s chutí pojídal dobrou kávu s rohlíčkem, úslužná sousedka hbitě ustlala postel a poklidila.

Od úmyslů dědeček nikdy nemíval daleko ke skutkům, proto i tentokráte vyňal ze skříně arch papíru, nalinkoval si, čisté péro do držátka nastrčil a dal se do nové své vůle poslední. Hlavní ustanovení týkala se jeho pohřbu, a tu si, uváděje zároveň dosti značný peníz na to vše, určitě přikazoval:

velké zvonění hran a za pohřebního průvodu,

černé šaty do rakve a rakev pěknou, dubovou (při tom ho napadla písnička »Kdybych já věděl, že letos umřu«),

3 kněze,

12—18 hudebníků (čím víc, tím líp),

pana ředitele kůru se zpěváky,

pokud možno, průvod školních dětí,

hasiče a cechy, a kdyby zatím městečko se obohatilo jednotou sokolskou, prosí na svůj pohřeb o její četu, po případě také o sokolskou hudbu,

veliký věnec se stuhami,

velikou svíci do kostela,

12 svěc zlatkových pro kněze, učitele a vznešenější hosty.

12 svěc prostředních,

24 svěc menších,

klenutý hrob,

slavnou zádušní mši,

12 černých mší dalších, vždy jednu měsíčně,

nadaci na věčnou mši výroční,

mramorový pomník s truchlícím andělem.

Dále kromě jiných darů odkazoval:

sboru hudebnímu 100 korun na doplnění instrumentů.

krejčímu Cinibulkovi 100 korun na dobrou paměť a na nový šicí stroj a posléze paní Rozárce Bubeníčkové, krejčově svakyni, peřiny za milé posloužení.

Chtěje tento poslední odkaz napsati, dědeček Sejk musil se zvednouti od psaní a dojíti si ke krejčovům s otázkou, jak paní Rozárka vlastně se jmenuje.

Jakkoliv od chvíle, kdy ji poznal, uplynul sotva den, již k ní lnul opravdovou, jako vděčnou upřímností. Byla to taková srdečná, ochotná žena, při tom i vzhledná, kdopak by jí tedy nemohl náviděti?

Nyní však nastala dědečkovi Sejkovi nová starost, jak se má zaříditi ve své domácnosti. Hospodyně starostlivé již nebylo, teď viděl, že mu schází pravá ruka. Jakživ nebyl by si pomyslil, že jest žena mužovi tak nezbytně potřebna a že jest velmi těžko bez ní se obejíti.

Největší nesnáze působilo mu ovšem vaření. Byl na rozpacích, má-li si vařiti sám nebo má-li si vziti hospodyni. Aby chodil do hostince, to nikdy se mu nezamlouvalo, v hostincích prý ke všem pečením mají vždycky stejnou omáčku a tam také nikdy nedovedou strojiti podle dědečkova gusta, naopak, polívky tam mívají řídké jako vodu a svítky tvrdé jako oblázky. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Zase mizí kus staré Prahy. Letošní rok bude dle všeho pro Starou Prahu kritickým. Ulice Platnéřská, jak jsme psali, zmizí co nevidět, zmizí také úplně malebná partie pobřeží u sv. Petra s ostrovy Primatorským a Petržilkovským i s rameny Vltavy, mezi nimi proudícími, které se svěží zelení břehu tvořily půvabné obrazy. — Letos celá tato část zastavena bude vysokou nábřežní zdí, stromoví bude vykáceno, Vltavské choboty zasypány, a na nově upraveném nábřeží zvedne se řada skladišť a obchodních domů. Dnešní ráz ztrácí se tím pro věky.

Jiná Jobova zvěst týče se Klamovky, romantické zahrady nad Košíři. Řád kláštera Milosrdných bratří, v jehož majetek zahrada přešla, postaví zde novou nemocnici, a nikdo neví, zdali dílo zkázy nebude tak úplné, jako při zahradě Kanálské, po níž zůstaly pranepatrné stopy.

Rudolf Bém předvádí veřejnosti v Topičově saloně rozvahu dosavadní své činnosti umělecké.

Jeho práce není výbojná, nesnaží se dodati si zdání závratné hloubky, je to poctivá práce umělce, který nechce býti ničím víc než malířem. Jeho poměr k umění je přímý a prostý — vidí a maluje. Jeho problémy jsou malířské, technické, řekl bych, kdyby tohoto slova neužívalo se tak často i tam, kde o technice nelze mnoho mluviti. Bém pocituje živou radost z barvy i nálady, s jeho obrazů dýše svěžest jasného, slunečného dne i klid tichého večera.

Miluje křišťálně čistý vzduch; s rozkoší dýchá jej v zeleném zátiší u potoka, nad řekou u mlýna, na poli v letním dnu, když oblaka letí vysoko nad hlavou, v plné záři slunečních paprsků i když se rudnoucí sluneční koule schyluje k západu. Ale jeho večerní a soumračné nálady, když barva zvolna se ztrácí, kdy ji lze jen tušiti (Soumrak, Májový večer a zvláště Letní večer), jsou teplejší, výmluvnější právě pro svou stlumenost barevnou a pro kouzlo svých stínů.

Jako v krajinách, je Bém upřímný a vyrovnaný i na svých obrazech figurálních. Klid, který v prvních pracích ještě chyběl, dostavuje se čím dále tím jistěji. Jeho postup lze sledovati od starších portrétních studií, přes největší a nejvýznamnější dosavadní jeho dílo Návrat,*) jehož postavy v tiché pohodě šťastného stáří odrážejí se na večerním nebi ještě příliš zvířeném, až k jeho kostumním studiím, z nichž obraz V zrcadle malován jest fakturou přímo mánesovskou, a k portrétům, které pojímá jako objekty zajímavé hlavně malířsky. Velkou podobiznu paní Tejrovské maluje v sytých barvách plného osvětlení, kdežto postavu paní Heritesové-Kohnové obklopuje už barevnou náladou nádherných fialových tónů a subtilní, divčí zjev paní Mastné osvětluje tlumeným světlem lampy z vedlejšího pokoje.

*) Barevnou reprodukci vydal svého času »Máj« jako prémii.

KLÁŠTER NA SÁZAVE.

V portrétu vyjadřuje se umělecká osobnost Bémova nejsilněji, nechť maluje olejem, v barvách sytých nebo tlumených, kreslí pastelami nebo tužkou. Upozorňuji na olejovou podobiznu slečny Reisingrovy, směle nahozenou, na tužkový portrét umělcova otce, kreslený měkce a se zřejmou láskou, i na podobiznu spisovatele p. Karáska.

Umění Bémovo, jasné a ryzí, v klidném, šťastném sebevědomí, v jakési aristokratické povýšenosti nad denní vřavou, bez kolísání a mučivých nejistot bezpečně a vytrvale ubírá se vzhůru. A tento vzestup jest nejradostnější dojem, který si z výstavy odnášíme. B.

— **Isa Grégrová.** Zase nová, překvapující, bolestná zpráva — člen činohry Národního divadla, miláček našeho obecenstva slečna Isa Grégrová, rozloučí se v sobotu s divadlem, opustí uměleckou dráhu! Bude to zase jednou teskný, smutný večer! Bude jenom důkazem, jak byla slečna Grégrová milována, jak nám byla drahá svou uměleckou činností, bude jí to pověděno vroucími, upřímnými, z duše linoucími projevy — ale srdce se nám sevře při pomyšlení, že se loučíme se sympatickým zjevem, s tvořivou, uměleckou duší. Vzpomínáme prvních jejích debutů, těch slibných, krásných jejích začátků u Národního divadla. Přišla jako zcela neznámá adeptka, o které se pranic nevědělo, o které se před tím nemluvilo, nepsalo — přišla bez reklamy, mladinká, poupátko sotva vyvinuté, pěkně, roztomile se uvedla, ale... jak bývá u divadla — byla jako ta fialinka, která v ústraní, zapomenuta, nepovšimnuta čeká, až si někdo povšimne jejího půvabu. Čekala na svou chvíli, na své vzkříšení, »Někdy náhoda, jindy nehoda« — napsala paní Otilie Sklenářová-Malá — »pomáhá hercům, kteří by rádi ukázali, co dovedou, a kteří se k tomu leta, někteří nikdy nedostanou. Něco podobného přihodilo se se slečnou Isou Grégrovou. Paní Ortová de Pauli převzala role šaržové a drastičtější, a následkem toho uprázdnil se z nejdůležitějších oborův u divadla. Hledala se naivka, hledala, ale nenašla. Došlo na obsazení Míny v Pippichově Veřejném životě a řeklo se: »zkusme to se slečnou Grégrovou« — zkusilo se to, a dopadlo to dobře.«

Od té doby mladinká herečka rostla, od úlohy k úloze se zdokonalovala, až vyspěla v herečku prvního řádu, až se stala nepostrádatelnou, oporou naší činohry. Před mnoha lety Mošna překvapil svým Harpagonem, ukázal v tomto výkonu, že je znamenitým charakterním umělcem. Krásnou takovou hereckou etappu má ve své minulosti slečna Grégrová — její Salome určila nové dráhy její činnosti, herečka stala se umělkyní! Neloučíme se s ní, nevěříme tomu, že by krásný rozvoj mohl býti tak náhle zakončen. Přijde doba — pevně věříme — že slečnu Isu Grégrovou zase přivítáme, že se vrátí osvěžena, že se jí zasteskne po umění, pro které žila a jemuž se s láskou věnovala.

— **Bohumil Benoni,** oblíbený barytonista Národního divadla, slavil dne 7. dubna jubileum pětadvacetileté činnosti na zemské scéně. Bylo to roku 1883, kdy 7. dubna po nedlouhém studiu u Lukese vystoupil poprvé jako Valentin v Gounodově »Faustu«. Rozvíjel se od úlohy k úloze, až obsáhl celý repertoár barytonový, z něhož obzvláště Telramund, Jago, Oněgin, Wolfram, Nelusko a Figaro vynikají. Také českým zpěvohrám prokázal svým dramatickým talentem, jevícím se jak v pochopení hudebním, tak hereckém, služby veliké. Se strany správy Národního divadla zachovává se dosud mlčení, jakým způsobem hodlá se pamatovati čestného dne pěvcova, ale umělec může býti ujištěn, že v den ten vzpomínají ho všichni, kterým po tolik let připravoval s jeviště požitky tak vzácné.

— **Jindřich Pechtl.** Poslední dobou umřelo nám tolik vynikajících mužů, k jichž práci upřeny byly zraky celé veřejnosti, že není divu, odešel-li v těch dnech velikého zármutku i některý tichý, skromnější pracovník bez povšimnutí, zapomenut. Tak stalo se s Jindřichem Pechtlem, o jehož úmrtí nedověděli se ani jeho bývalí kollegové z universitní knihovny, aby ho byli doprovoditi mohli ke hrobu. Starší návštěvníci universitní knihovny pamatují skriptora Pechtla jako typické součástky tohoto ústavu. Malý, obtloustlý, s výraznou velkou hlavou, bohatým vlasem i vousem posněženou, a s čerstvě růžovými tvářemi, skoro vždy ve vysokých botách jezdeckých, udílel u katalogů značky a — čím zasloužil se zvláště o celé generace studentů — vzácné rady bibliografické z mnohaleté své zkušenosti a velké znalosti ústavu i jeho knižního pokladu. Do služeb knihovních zavát byl náhodou, když rozpustili zemskou státní účtárnu; ale zájmem svým knihovním, obětavou ochotou k obecenstvu předčil brzy nad jiné. Sám zabýval se nejvíce zeměpisem a kulturní historií.

Geografický katalog knihovny jest jeho prací, a na něm si neobyčejně zakládal. V řadě ostatních katalogů udělal si pro něho zvláštní příhrádku, kolíbku, jak říkali jeho soudruzi, a běda, kdoby byl toto dítko někam jinam přestavil. Z kulturní historie, ponejvíce francouzské a české, psal poutavé články a feuilletony, vlasteneckým zápalem prodchnuté a láskou k staré Praze, jejíž dávný život s oblibou líčil, hlavně do »Politik«, i mnohých zahraničních listů. Souborného jich vydání se však nedočkal, a poslední dobou již i práce mu vraceli. Byl totiž ještě z těch, kteří psali německy, ale českým, vlasteneckým duchem. A proto nebylo již skoro nikde místa pro jeho práce. — Poslední leta ovdověv, žil samotářsky ve výslužbě. Jediným jeho přítelem byl pes, který mu každého rána a odpoledne v košíčku přinášel housku. Tak bylo tomu i dne 4. března; čistě bílý, huňatý pudl přinesl mu housku, pán ještě po ní sáhl, ale

v tom ranila ho mrtvice a natažené rámě ztuhlo. Jindřich Pechtl zesnul 80 let stár a pohřben je na Malvazinkách.

-- **Sázavské obrázky.** Až do nedávna městečko Sázava se svými znamenitostmi bylo známo téměř výhradně jenom obyvatelstvu svého blízkého okolí, a byla to zejména památná a slavná pout svatoprokopská, jež k sobě přitahovala valné zástupy venkovanů, do kterých jenom nepatrnou měrou mísil se Pražan. Nyní však, kdy líbezné kouty pořící sázavského spojeny jsou drahou s hlavními tepnami našeho ruchu výletnického, Sázava po celé léto hostí mnoho nadšených a vděčných návštěvníků. Pak také není z nich téměř nikoho, kdo by s vážným pohnutím nevstoupil do starých trosek kláštera, který za podpory knížete Oldřicha zbudoval a v něm působil od roku 1032 prvý jeho opat, slavný náš český světec Prokop, o němž až podnes kraj sázavský si vypravuje poutavé legendy. Nejvíce klášter sázavský proslul tím, že odedamtud jako světlo šířilo se vzdělání lidu a že byl útulkem věd a umění. Podobně jako moravští světci Cyrill a Methoděj také mniši sázavští učili lid a vykonávali služby boží milým, srozumitelným jazykem slovanským.

STUDÁNKA SV. PROKOPA.

Proto již po smrti Prokopově německé vlny učinily útok na důležitou a významnou sázavskou pevnost. Opírajíce se o knížete Spytihněva, němečtí mnichové od svaté Markéty v Břevnově vypudili slovanské řeholníky, avšak lid se vzbouřil a vyhnal cizí vetřelce, načež kníže Vratislav povolal zase mnichy slovanské. — Z opatů jejich vynikl zvláště známý Božetěch, který přestavěl klášter a ozdobil jej pracemi uměleckými, než ani on neodolal nárazu nové vlny německé. Po něm ve slavném klášteře konány již služby boží po latinsku.

Za válek husitských klášter byl pobořen (1431) a teprve o půl třetího sta let později vystavěli jej opět benediktini břevnovští, ale roku 1746 padl za obět požáru. Z původního kláštera jsou zachovány jenom smutné trosky jako výstraha, co může zbýti z našeho národa a z naší české řeči, dá-li se posléze zachvátiti již po staletí na ni dorážejícím mořem německým.

Legenda svatoprokopská vztahuje se také k studánce na protějším břehu sázavském, jejíž bělavou vodu lidé pijí, věříce v zázračné její působení proti rozličným neduhům. — Téměř jen několik kroků od Sázavy jsou známé sklárny Kavalírovy, jejichž výrobky, zejména pro účely chemické a fysikální, rozesílány jsou do celého světa. O ušlechtilém smýšlení rodiny té, spřízněné s J V. Fričem, netřeba se zmiňovati.

J. D. K.

SKLÁRNY KAVALÍROVY NA SÁZAVĚ.

-- **Láska bdí.** Rozkošný románek mladého manželství jest tato čtyřaktová veselohra Flers-Caillavetova, jíž dali francouzští autoři pěkný a výstižný titul: Láska bdí! Malá, zbožnění hodná Jacquelina, která vyrostla volně jako ten nestříhaný živý plot v zahradě jejího strýce, provdá se za manžela, který ji klame. Živá a temperamentní bytůstka rozhodne se, že bude

i ona klamati. Uteče za dobrodružstvím, ale poněvadž její vyhlédnutý »svůdce« je muž nešťastný — ubožák, jmenuje se dokonce Arnošt! — skončí její flirt až tuze nevinně. Vždyť ona svého mužíčka přece jen tolik miluje, a — láska bdí! A potom ten Arnošt je opravdový nešika a budižkničemu. Na Vinohradech pochodil ostatně při všem svém neštěstí hodně šťastně — snad ponejprv v celém životě: hrál jej pan Zakopal a ten propůjčil jeho zajímavé figurce tolik přirozeného kouzla a bolestného humoru, že zaslouží zvláštního ocenění. I Jacquelina sl. Šiblové byla povedeným dívčím raráškem, půvabným a bodrým. V drobnější úložce stárnoucí Arnoštovy partnerky Žofie, projevila sl. Klostermannová mnoho intelligence. Byl to opravdu milý a hybný večer vtipných a jemně nahazovaných bonmotů i nápadů, jemuž nemálo prospěla velmi vhodně založená režie p. ředitele Šuberta

— **Z cizích literatur.** Naše překladová příloha dokončila ve vydaném minule dvojsešitu 13./14. Lejkinův rozmarný humoristický román ze života hereckého »Mezi třemi ohni« a začíná uveřejňovati román Anatola France: Thais. Ze současného života ruského mocným kontrastem octne se čtenář přenesen do prvých dob pronásledovaného křesťanství, do Thebaidy a její pouště, obývané askety-světci, do Alexandrie egyptské a jejího lesku, do hýření rozkládajícího se pohanstva. Thais je slavnou herečkou a kurtyzánou, kterou anachoret Pafnuc, odolávající v poušti všem svodům démonů, usmyslí si obrátiti k životu svatému. Poněvadž Thais přesycena jest již svým životem a upomene se, že v mládí pokřtěna byla tajně přičiněním domácího otroka a později mučednika sv. Theodora Nubijského, podaří se to sice Pafnucovi, ale pak sám zžírán je touhou po Thaidě a marně uchyluje se na sloup, aby žil tu v odříkání stylity. Vášeň jednou do nitra zasetá se nevyplení. Pafnuc odhodlá se vyhledati Thaidu v kláštěře, ale zastihne ji už umírající a v zoufalém objetí, šeredný jako upír, rve ji žádostí, zuřivostí a láskou. Thais má všechny znaky díla klassického: skvělý sloh, hluboké myšlenky, bohatý kulturně-historický detail, mohutnou evokaci krajin, doby a lidí. Je dílem básníka a filosofa zároveň. Vrcholem a myšlenkovým jádrem celku je kapitola, nadepsaná »Hostina«, kde po způsobu Platónova Symposionu rozvinuta filosofie autorova, jenž jest jemným ironikem, elegantním a zádumčivým skeptikem, duše ohebná a složitá, ale vždy velký umělec. Anatole France, vlastně Anatole François Thibault narodil se v Paříži r. 1844, stal se úředníkem bibliothéky Sénatu, redaktorem časopisů Temps a Figaro. Dráhu spisovatelskou začal básněmi (sbírky »Poèmes dorés« a »les Noces corinthiennes« 1873—76, ukázky přel. Jar. Vrchlický), věnoval se však na dále jenom próse, zpola románové, zpola kriticko-filosoficko-memoirové, ve které však sleduje především dobrodružství vlastní duše a velkou erudici spojuje s obrazností pravého talentu. R. 1896 jmenován členem Akademie francouzské; od r. 1903 obrátil se i k tvorbě dramatické, ironickou komedií »Crainquebille« a 1906 aktovkou »Au petit bonheur«. Náš překlad je z péra básníka Ad. Velhartického.

— Josef Jan Svátek: **Kočka a jiné povídky.** Řekněme upřímně, již dávno nečetli jsme knihy tak zvláštních, většinou fantastických povídek. Nadán živou obrazností, spisovatel ochotně se chápe význačnějšího dojmu cestovního nebo vzpomínky na některou vzrušující četbu a spřádá z toho svoje bulletrie. Osm povídek jest obsaženo v jeho knize, a každá jest z jiného prostředí, ani dvě se sobě nepodobají látkami.

V jedné líči se přísná událost za plavby ze Smyrny do Splita (Kočka), v jiné dobrodružná smrt anglického badatele v objevené hrobce a nad mumií princezny egyptské (Princezna Maat-Neút), v třetí milostné spojení mladého řeckého vězně s krásnou milenkou (Palamidi), ve čtvrté úmrtí, předpověděné hrozivým starým jasnovidcem (Clearvoyant), dále osudný výlet na Vesuv (Bestia lavorà) a již zase fjordy, dumavé, přísné, někdy až záhadné ostrovy Faroerské (Pohádka severu), pak smutný Island s dojmem zakleté říše (Divoká labuť) a posléze ohlas Lotiho románu Kouzla zbavené (Désenchantées), který jako mnohým jiným čtenářům, tak také J. J. Svátko i pobouřil city a roznítil obraznost.

Jak jsme pravili, vesměs nadmíru zajímavé, mnohdy dějem svým až uchvacující povídky, a třebas jimi spisovatel nehodlal dosáhnouti mer vyššího literárního umění, jest přece nepochybno, že najdou hojně vděčných čtenářů.

Kniha vyšla v sličné úpravě nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. *Ds.*

— **Velikonoce** a s nimi pěkný zvyk přátelských pozdravů a vzájemných přání přede dveřmi. Také my přejeme svým přátelům ze srdce radostných svátků a prosíme, aby pro své pozdravy užívali krásných pohlednic velikonočních, jež jsme v uměleckém trojbarvotisku právě vydali.

Ročník VI. číslo 29. vydáno dne 10. dubna 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. V. SLÁDEK:

Horník.

Mám povídat, co Horník řek',
když večer domů z práce šel
a chvěl se, dveře otevřel
a mladou ženu mrtvou zřel?

To nevím já, to ví jen On,
jenž slyší v hrudi srdce ston,
když puká, jako pukne zvon
v tmách koby věžní.

Horník klek',
ty bílé ruce do svých vzal
a celoval je, celoval. —
k těm chladným nohám potom sed'
a řek': »To šly jste včera vstříc
mi naposled.« —

Mám povídat, co se mu zdálo
v tu první noc, kde, co se stalo
v snách bylo, jak by nebývalo?
Šli pospolu přes horský sráz
a kol byl taký zlatý jas! —
a náhle řekla: »Běda nám,
ten černý Stín zda vidíš tam,
on čeká, aby rozved' nás.« —

A rozved'. — Ona k výšinám
šla za Stínem, — on dolů. Mráz
mu projel srdcem: procit — sám.
A do jizby měsíčná zář
té mrtvé plála v tvář.

A povídat mám ještě víc?
— on, Horník, neřek' o tom nic,
ni o tom, co se dělo dál. —
On sám hrob ženě vykopal,
sám na hřbitov ji v rakvi nes,
sám zvonik byl a sám byl kněz —
A pak šel domů tich a bled,
však s ní! — jak od svatby se ved.

A neví nikdo ani dnes,
zda je to smích, neb je to žal,
co na té tváři, z níž jde děs,
do dneška vídá celá ves.

AKIM SET:

Bývalo . . .

Střípek z poháru nevolnictví.
(Dokončení.)

svaté Trojice slavili »Vzkříšení«; kolem dřevěného kostelíka s baňatou věží, pobitou zeleným plechem, na rozložených po vlhké trávě prknech nastaveno k svěcení »dobrot« až se na ně srdce směje. Na šátku, v němž byl přinesen, leží tu do zlatova upečený bochánek — kulič, a vedle něho, na talíři, ze slazeného tvarohu upravený čtyřboký jehlan — pascha; na stěnách má každá pascha vzory z hrozinek, jež svou hnědí ostře se odrážejí od bílého a nažloutlého tvarohu, a do vrcholu je zastrčena tenká voskovička. Po okraji talíře, kolem paschy, jsou rozložena barevná vajíčka. A u každého kuliče s paschou a vajíčky stojí majitel nebo majitelka. Rozžatá svíčička v pasše stačí svým světlem, co by jím ozářila nohy ve vysokých botách, nebo v lýčených střevících-lápťách, a okraje sukní a kaftanů.

Je nedaleko do svítání. Na východě již zbarvily oblohu růžové prouhy, ale kolem kostela je dosud úplné šero, mimo malé, žluté plameny svíčiček, jež ve vlhkém bezvětří hoří klidně, tichounce . . . a mimo okna kostela, jež lijí do šera proudy záře. A jako je soustředěno v kostele světlo, tak i zvuky: ozývá se střídavě tu bas trojického popa, tu odpovědi diakona, pak sborové zpěvy — a venku ticho! — jakoby tu ani lidí nestálo, a je jich přec, že celý kostel věnčí. Stojí v očekávání, až pop zapěje svým měkkým, daleko slyšitelným basem »Kristus vstal z mrtvých!« a vyjde pak s celým průvodem obcházeti kostel, a posvětí po skončené službě boží co si k posvěcení přinesli, aby soustem posvěceným rozvázali půst. Stojí tu jakoby spali, umdleni, šestinedělním postem vysíleni, chvějí se jarním ranním chladem a — čekají . . .

V kostele je hlava na hlavě. Vzduch těžký, hustý. Nad zástupem vznášejí se zamodralé, průsvitné oblaky kadidla; stěny, pokryté po celé ploše třpytnými ikonami, planou odrazem tisíce světel; monotonně znějí recitativy popů; v zástupu se tu a tam ozve zakašlání; tu a tam se v pestré masse něco pohne: to když některý z věřících se dotkne čelem podlahy v »zemní« pokloně; oči se zdvihají vzhůru, ruce rychle za sebou znamenají od čela na hruď a od pravého ramene k levému kříže, a ústa šeptají polohlasem: »Pane Ježíši Kriste! Pane Ježíši Kriste!« . . .

Nedaleko dveří chrámových stojí pohromadě děmjanovští; letos bez »pánů«, jen čeleď sama, od správce Mazaje a klíčnice Sidorovny po Domnu převoznici. Jen děti dvorské a šafář s bábou Akulinou, co za mlada panské děti chovala, zůstali doma ve dvoře.

Služba boží chýlí se ku konci. Pop zavřel knihu, z které četl, velkou se zlatými deskami, vykládanými oválními obrázky svatých, provedenými v emailu, a v nastalém tichu, jaké bývá v přírodě před bouřkou, zaznělo pojednou slavnostně, zvučně a radostně jeho hlas. Lidem stojícím tu od únavy, dusna, tlačenice a dlouhého čekání, apaticky, zvadle — proběhla vlna. Jako když skropiš zvadlou květinu a ona všecky lístky vzpruží. Na tvářích objevila se dychtivost, všecky oči se obrátily v stranu, odkud zněl popův hlas, a každé ucho se napínalo v očekávání zachytiti v jeho zpěvu radostná slova . .

Teď! . . . teď zahlaholilo hromově kostelem a neslo se ven hlubokým basem zřetelně po slovech oddělované: »Христосъ воскресе изъ мёртвыхъ!« . . . — a jako když praskne pouto, jež dlouho svíralo, povstal šum a ruch, a lid se hrne za popem a jeho průvodem z kostela. Jak kdo shlédne známého, líbá se s ním dvojím políbením a zdraví slovy: »Kristus vstal z mrtvých!« a přijímá zpět potvrzení: »Jistě vstal z mrtvých!« A jarní vonný vzduch, jenž zavanul vstříc z chrámu se valícímu zástupu, a rudá zátopa východu, jdoucí před sluncem, a jásavá radost, jež zachvátila nitro každého z přítomných — to všecko, zdá se, patří k sobě, tvoří jeden celek, světlý, oživující, krásný, vyvřelý z těch zvučných, basových slov: »Христосъ воскресе изъ мёртвыхъ!« . . .

Když Domna před půlnocí v chatě u přívozu vybírala z červené, plechem pobité truhly všecku svou parádu, usmívala se při tom . . . »bude tam Timoška« . . . Ale v kostele ho neviděla. A teď, před kostelem, se všemi známými se »pochristosovala«, a Timošky dosud neviděla.

Jde Domna s průvodem podél prken s paschami a kuliči, ruce zastrčila do pestře vyšitých rukávů bílé košile a krčí se zimou ve svém bezrukávém kaftančiku s červeným lemováním a vyhlíží z pod květovaného šátku, jak kdo má obarvená vajíčka a čí pascha je nejpěknějším vzorem okrášlena. A všecko kolem ní je růžové, červánkem polité, a zvony hučí velebně, slavnostně a jásavě, chvílemi

se zdá, že bijící v ně srdce poskočila a místo jednoho úderu znějí dva . . . din-don, din-don. . . a pojednou, je to možno? Domno! Domno! zní to tlumeným, plným, kovovým zvukem, a zase: din-don, din-don a mezi to: Domno! Domno!..

Domna se zastavila; ohlíží se. V tom slyší těsně za sebou:

»Ech ty Domno! Nevidí!« — a červánek na východě zbledl před temnějším odstínem onoho, který se rozlil po tváři Domně, když za sebou uviděla Timošku v chrpově modré nové košili, v sametových, černých šaravarech zastrčených do vysokých bot, opásaného tenoučkým páskem z různobarevného hedvábí spleteným, jak, drže v ruce čepici s lesklým štítkem, se na ni dívá sametovým pohledem svých hnědých očí. A Domna nemůže odvrátit zraku, jakoby její zřítelničky přičaroval k očím Timošky; zas je v nich ten plamínek veselí, radosti, a ještě něčeho, co Domna nezná, ale je to milé, hladí to a hřeje, a Domna by takhle třeba do smrti chtěla se dívat do Timoškových očí.

»Kristus vstal z mrtvých, Domnuško!« — povídá Timoška. »Jistě vstal z mrtvých!« — to nebyl ani Domnin hlas, jenž dovedl přehlušiti řeku a vítr, to bylo jako když zašeptá někdo ze spaní. Nikdy ještě na Domnu »christosování« nemělo tenhle účinek — vždy to bylo právě jako když vejdouc do něčího příbytku, nebo potkajíc některou tetku, se s ní pozdraví, jen slavnostnější že to bylo, ale nikdy se jí po dvojím políbení nerozbouchalo srdce, až zvony přehlušilo, jako nyní, když se s Timoškou »pochristosovala« . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Jaro bylo letos hezké a suché, a v Demjanovce čekali příjezd pánů. Bez v zahradě nížil větve pod tíží fialových hroznů, z čilimníkových keřů pršel zlatý dešť, v březině u řeky nad přívozem bylo v mechu plno orchidejí, v křovinách tloukli za jasných nocí slavíci, při modravém svitu měsíce, až přecházel sen. Jaro se rozštědřilo: »Koukejte, to všecko dávám, berte, berte!« . . .

Ale nejštědřejším bylo letos k Domně: měla ráda Timošku a Timoška měl rád ji.

V Děmjanovce nevěděli chvatem kudy kam. Již v prvních dnech máje měli páni přijeti, dle výpočtu Mazajova. Na dvoře prášili pokrývky, kožešiny, šatstvo; a nebyla to malá věc! — kolikrát se stane, že nejlépe, pracně vyčistěný kus spadne do prachu a — čiň se znova! Okna v panském stavení do kořán, nábytek přeházen páté přes deváté — nu, a musí přec státi zas jak byl Co kdyby paní potom našla zelený taburet v ložnici a v salóně modrý? — Sidorovna třikráte nakázala dvorským děvčatům vynésti všechen nábytek z jídelny a vždy znovu ustaviti — pořád se jí zdálo, že to není tak.

A o tomhle všem Domna nevěděla. Jakoby ani nebyla „panská“, ale „svobodnice“. A ještě i „svobodnice“ ne jen tak obyčejná, ale na podiv ku štěstí zrozena: Komu slouží řeka? Někdo snad pomyslí mužíkům, co se tu převážejí, a tetkám, co sem chodí prádlo máchat, či snad burlákům, když je tudy nese na bárce?

A ne! Běží vlnka za vlnkou a všecky šeptají: »Timoška! Timoška!. . . .« a proto jen běží, aby se Domna na každou zadívala a vesele si povzdychla: »Běž, běž, maličká, připluješ k mému Timoškovi, a on hned na tobě pozná, že neseš pozdrav od Domny..«

A převáží mladou „bábu“ s malým košíláčkem a on se natahuje, heká, svírá a otvírá hbitě červené pěstičky: dej! dej! dej! . . . to chce Domniny červené korále s krku. Ovšem, že se mu líbí, ale proč zrovna na ně padlo jeho očko? Snad, že jsou červené? I ne! To aby je mohla Domna sundat, vzít do ruky a vzpomenout si, že jsou od Timošky a jak to bylo, když jí je dával . . .

A ptačí hlasy, a šelest listí, a pleskání deště, a písně, jež sem s polí zalétají — vždyť to všecko má jedinou základní notu — Timoška! — — — — — — — —

Po poledni, v den před sv. Petrem a Pavlem přijel z města rychlý posel od pána s psaním.

Sedí starý Mazaj v zakouřeném čeledníku na lavici, hrubé ruce složeny před sebou na stole, a šedivá hlava kosmatých vlasů i vousů hluboko nad ně sehnuta. Zkameněl ve své pose, naslouchaje slovům pánova dopisu, jež s námahou, po slabikách posel skládá:

». . . . aby všecky pokoje byly v čas dobře uklizeny k našemu příjezdu. A zítra, v den sv. Petra a Pavla slaví dcera moje Pachomia Fědotovna svatbu. Aby věděli všichni naši poddaní, že není to den jako obyčejný, třeba i veliký svátek Páně byl, ale den velice slavnostní, chci vám milost prokázati: vydáš všem dvorovým vodky a chleba (ale hleď ne mnoho) ať se poveselí. A tři děvčata toho dne oddá trojický pop z mého rozkazu: Parašku s Vaňkou, skotákem, Arinu s Petrem, co se v zimě učil u truhláře Lázina a Domnu s Pantělějovým synem Osipem — ku větší slávě dcery mojí, vaší slečny Pachomie Fědotovny! . . . —

Byly svatby z rozkazu pánů v kostelíku u sv. Trojice na den sv. Petra a Pavla, ale jen — dvě.

Domnu časně ráno za svítání nesla řeka po druhé k Timoškovi, ne na lodičce, jen tak v měkkém, svém, studeném objetí . . .

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

O hmotné stránky této důležité otázky se týkalo, dědeček Sejk nepotřeboval míti starosti, byl‘ statky vezdejšími obdařen dostatečně a mohl si dopřáti rozumného blahobytu. Za mužných let býval mlynářem a jako dokonalý pan otec uměl dobře hospodařiti a zachoval si kromě nezadluženého mlýna ještě několik tisíc zlatých. Mlýn dal synovi a penízem, který mladý mlynář vyženil, dědeček vybyl dceru, jemu pak a choti Kačence zbylo těch několik tisíc zlatých místo výměnku.

Byl to zcela rozumný způsob opatření vlastního stáří, ale děti tomu nerozuměly, nastalo škorpení a nevůle, která na konec rodiče a děti rozdvojila. Dědeček i babička si tvrdošíjně zavzdorovali a v hněvu postavili mezi sebou a dcerou i synem nepřekročitelné hradby, a nejbedlivější stráží na nich byla babička, která nikdy nehodlala zapomenouti na dětskou nelásku a nevděčnost.

Za ta léta, která hospodařila sama s dědečkem, nikdy nestal se pokus o smíření s té ani oné strany. Ze vrozené hospodárnosti babička dále se starala o přibývání zůstalého majetku, a tak dědeček v době, kdy manželka jeho putovala na věčnost, měl sám značně více, než když odcházeli ze mlýna na odpočinek.

Dědeček Sejk mohl si tedy dopřáti dobrého živobytí, a co tak, dělaje křížek za minulostí, pomýšlel na budoucnost, vešla k němu do světnice sousedka Cinibulková s paní Rozárkou, obě jakoby četly jeho myšlenky.

Obratně začaly řeč o kuchyni a jaké nesnáze má takový osamocený pán, když nemá vlastního stolu. Tím ovšem přišly dědečkovi tuze vhod, neboť také on právě o těch starostech uvažoval.

Žena krejčova mu navrhla, že by mu ráda posloužila svým kuchařským uměním, neopominula však upozorniti, že by jí to arci působilo obtíž nemalou netoliko co se týče práce, nýbrž i ve volbě lístku jídelního, poněvadž, rozumí se, panu Sejkovi by musila strojiti jinak než své rodině, zejména dětem.

Dědeček ovšem bránil, kdež pak on by jí, stále tak zaměstnané, mohl ještě přidělávati práce! Ale na otázku, co hodlá počíti, odpověděti nedovedl.

Tu tedy mu nabídla matka Cinibulková, že by mu, poněvadž domů nepospíchá, zatím mohla vařiti a domácnost obstarávati paní Rozárka. Arci pouze na časek, na krátko, než pan Sejk si vyhledá jinou hospodyni.

»A myslíte, paní sousedko, že bych jako nemohl být bez hospodyně?« skorem až se podivil dědeček,

»I kde pak takový letný pán, zvyklý na pohodlí a na pořádek!«

Ta zmínka nedotkla se dědečka právě příjemně.

»A což pak se vám zdá, že už jsem takový nemohoucí dědek?« — kasal se, a červené tvářičky ještě více se mu zapálily. »Snad už ze mne taky nekouká smert, pro Pánaboha?«

»I co vás napadá smrt,« uhýbala sousedka, »ale právě proto, že jste ještě zachovalý pán a že si na sobě zakládáte, musíte mít v domácnosti pořádek. Je to pro vaše zdraví, pane Sejk, a taky pro lidské huby, aby snad někdo neříkal, že si nemůžete ničeho dopřát nebo že jste lakomec.«

To konečně bylo zcela rozumné, a dědeček Sejk každé rozumné radě vždycky byl přístupen. Přestal tudíž namítati proti ochotné nabídce, aby mu paní Rozárka zatím, než nadobro se rozhodne, hospodařila. A sotva přikývl, vdova již čiperně se zatočila ku plotně a sladce se tážíc, čeho pan Sejk si bude přáti k obědu, zatápěla.

Ponechal to úplně na její vůli, živou mocí nechtěl povědětí, co by rád — to by bylo pěkné, aby si ještě poroučel za takovou ochotu a laskavost! Klíče od špíže jí dal a k tomu ještě zlatník, aby koupila masa a bude-li potřebí ještě jinakých příprav.

»A vařte pro dva, paní Rozárko,« připomínal, usmívaje se, »to víte, kde se kuchaří, tam se musí taky jíst. Budete-li jíst se mnou, aspoň nemusím mít sterach, že mě chcete otrávit.«

Zasmál se tomu žertu on i paní Rozárka, která podotkla, že tedy bude vařit něco hodně dobrého, aby se po ní panu Sejkovi, až bude míti opravdovou hospodyni, hodně zastesklo.

A co tak v kuchyňce vařila a dědeček v pokoji ještě zdokonaloval svoji poslední vůli, přišli hosté, dědečkův syn Ondřej čili podle jeho výslovnosti Ondeřej a dcera Paula, tato s několikaletou dceruškou.

Přiblížili se k otci zdvořile a jako hodné a způsobné děti líbali mu ruku a dávali si s ním

po hubičce. Starý svůj vzdor oba zanechali doma a snad sami nevěděli, zda-li pouze na čas anebo na vždycky. Hned se omlouvali, stýskajíce si, že je psaní dědečkovo došlo pozdě, ale přece se vypravili, třebas věděli, že maminky již neuvidí, aspoň prý se pomodlí nad jejím hrobem a položí tam kytičku.

Syn ani mnoho nemluvil, byl vážný, a pozoruje ho po očku dědeček Sejk shledával, že za ta léta, co se neviděli, značně zestaral, dokonce již jíní padalo mu na vlasy. Za to Paula, za mlada vždycky stydlivá, upejpavá a málomluvná, naučila se v novém domově znamenité výřečnosti. Chtěla věděti hodně mnoho o mamince, jak dlouho stonala, co jí vlastně scházelo, měla-li doktora, byla-li zaopatřena a jak vypadala — když již ležela v rakvi.

Dědeček Sejk očekával od svých dětí dvou věcí, nejdříve výčitek, proč jich za nemoci babiččiny nezavolal anebo po úmrtí jejím aspoň netelegrafoval, a pak shánky po dědictví.

Ale jakoby se byli cestou, na které náhodou se setkali, dohodli a jakoby si byli řekli, žádný z nich o to ani slovem nezavadil. Nic se neptali, co po babičce zůstalo, a rozhlížela-li se Paula po bytě, týkaly se pohledy její více paní Rozárky nežli matčiny pozůstalosti.

Bylo patrno, že ty dvoje oči, Pauliny modré a Rozárčiny černé a svítící jako uhlíky podnikají spolu tichý boj otevřenými dveřmi mezi kuchyňkou a pokojem . . . Dcera dědečkova sledovala každé hnutí Rozárčino, které naproti tomu neušlo z rozmluvy jejich ani slovíčka.

A když hospodyňka na minutku odskočila do kolničky pro dříví, Paula pohrdavě hodila hlavou směrem ke kuchyni a řekla:

»Co je to za ženskou, tatínku?«

Dědeček Sejk měl v tom čase oči jenom pro všechno dobré a nepostřehl ostrého přízvuku, kterým dcera sesilila svoji otázku.

»Ta paní? To je moc dobrá a serdečná osoba — sestera sousedky krejčové.«

»Svobodná?«

»Vdovička, chudák, nikoho nemá.«

»Ale já bych jí, tatínku, být vámi, nevěřila.«

»A co jí mám věřit nebo nevěřit, vždyť jí ani neznám. Včera sem přišla náhodou, a je jenom chvalitebné, že má s osamělým člověkem outerpnost.«

»Jen aby neměla na vás špatné oumysly.«

»Jaké pak špatné oumysly?« nyní již chápaje, hájil se dědeček. »O mne nikdo nemusí mít sterach, mně už je bezmála sedumdesát let, však já už se dovedu uhlídat!«

To bylo o paní Rozárce, která již s náručí dříví se vracela, zatím dost. Dědeček, jakoby chtěl zažehnati vznikající mráček, přitáhl k sobě vnučku a dal se do mazlení.

»Jakpak ti říkají, drobečku?« tázal se zjemnělým hlasem.

»Kačenka,« nesměle odpovídalo dítě.

»Kačenka — tak tedy taky Kačenka, a po kom pak ti dali to jméno?«

»Po babičce.«

Dědečkem to trhlo. Podíval se na dceru, podíval se na syna, ale neříkal nic a od té chvile hovořil s nimi měkčeji.

O paní Rozárce ani o polednách, když zasedli k obědu, již se nemluvilo. Však byla také prozíravá dost, že sotva dala dědečkovi a hostem na stůl, zmizela ke krejčovům a již se neukázala.

Potom šli na hřbitov, kde Paula si poplakala, ale brzo dovedla osušiti slzy a již zase vzpomínala na svůj domov, co tam asi dělají, jak jí pohřešují a že si tam s ničím nebudou věděti rady, dokud se nevrátí. Měli velké hospodářství a všeho dost, jak se přiznávala, polí, dobytka, starostí i dětí, kterých bylo ještě pět kromě Kačenky.

Když syn a dcera odcházeli na dráhu, dědeček Sejk chápal se hole, aby je vyprovodil. Cítil však, že jest jim něčím povinen za tu návštěvu, otevřel tedy skříň a vyňal odtamtud tři veliké dukáty.

»Jeden si vezmi ty, Kačenko, na památku po babičce,« pravil vnučce, »a jeden si vezme tuhle Ondeřej pro svoji polovičku . . .«

Třetí dukát potěžkal na dlani a pak jej opět uložil do skříně. — Komu ten se dostane?

»A kdyby se vám, tatínku, někdy zastesklo, přijeďte k nám, u nás je veselo, uvidíte, jak se brzo povyrazíte,« na odchodu zvala dcera a podobně nutil také syn.

»Uvidíme, uvidíme,« usmíval se dědeček, »jest-li mě to tu omrzí, přijedu.«

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

lečna má velmi bystré oči a chápe, co mně zůstalo cizo. Pravda je, že neužijí žádných radostí a že jednotvárnost jistě je skličuje. Čím dále tím více cítím chuť poslechnout a jsem vděčen za všechna laskavá upozornění.«

»Není zač děkovat. Jsem povinna své přítelkyni zastáním a nezapomínejte, že to také hodně sobecké, když se přičiňuji, aby se naše kolonie rozmnožila. Každý nový člen přinese sebou nové kouzlo a nový kruh myšlenek, jež zahání nudu a působí duševní požitek. Zdejší park si velmi brzy zamilujete, jako já. Je sice poněkud zanedbán, ale právě tato okolnost činí ho tím vábnějším. Chodívám tu celé dny a zde zažiji nejkrásnější okamžiky samoty. Neunavuje vás snad chůze?«

»Nikoliv, nejsem ještě invalidou,« zasmál se.

»Tím lépe,« souhlasila vesele. »Podívejte se na labutě. Neposkytují krásný obrázek?«

Vodila ho parkem a její živý hovor a steré předměty, na něž poukazovala, zajímaly Bohdana tak, jakby se díval jejíma očima. Obdivoval její bystrost a porozumění pro každou náladu a pro každý malebný kout. Už osmělen díval se na ni a cítil, kterak v něm roste obdiv a jak často se v něm ozve tajné pokušení, okusit, jak chutná políbení takové krasavice. Jakoby rozuměla jeho pohledům plným obdivu, usmívala se a chvílemi jako ve zmatku jevila nepokoj. Byl ji okouzlen, a když k večeru odcházela, díval se za ní s jakýmsi zklamáním, jakoby odcházel světelný paprsek.

»Jak se ti Elis líbí?« ptala se ho sestra, když Sylvestrovi odešli.

»Velmi sličná dáma. A duchaplná. S jinou bych se nudil, ale v její společnosti uteklo mi odpoledne jako sen. Často sem přichází?«

»Téměř denně. Někdy je mi nepříjemno, že mě často vytrhuje, ale poněvadž s jinou rodinou styků neudržujeme, snažím se aspoň je naklonit. Jsou to velmi slušní lidé a co hlavního, zámožní. Taková nevěsta by se ti hodila,« dodala, dívajíc se naň pátravě.

»Nemluvme o takových věcech,« žádal rozmrzeně. »Moje Jana je také roztomilá, ačkoliv její krása je zcela jiná než slečny Sylvestrovy. Věř mi, že bych se bál takové ženy. Jest v ní cosi demonického, nemá oné něžnosti, která je zárukou šťastného domácího života. Dovedeš oslnit, ale nevím, dovedla-li by se mužovi podřídit.«

»Co na tom? Milý Bohdane, na tom nezáleží, kdo v domě poroučí, jen když je v domě pořádek a spokojenost. Ráda bych, abychom na dobro ukončili, proč jsi sem přijel. Opakuji, že peněz ti půjčit nemůžeme. Buď tedy čekej, nebo pusť myšlenky na ženění s chudou dívkou z hlavy.«

»Nebudu se s tebou ani o jedno, ani o druhé hádat. Poradím se doma s tatínkem a poněvadž budu bezpochyby žádat o delší dovolenou, možná, že bych vás na delší dobu navštívil.«

»Tak? To bude dobře. Aspoň nám bude veseleji,« jaksi lhostejně odpověděla.

»Jen přijeď,« pobízel Malenec a jeho ohnivě červený, plný obličej se rozjasnil. »Umíš hrát karty? Zahrajeme si vždycky večer.«

»Nevím, nevím, co z toho bude,« vmísil se dvorní rada do hovoru. »Chceš-li nám, Teréz, poskytnout nějaké občerstvení, dej nám je hned, abychom stihli večerní vlak. Nerad bych ráno časně vstával.«

Domácí paní rychle odešla a páni bavili se spolu. Malenec, jenž v přítomnosti své paní nemluvil a pouze hlavou na souhlas ke všemu, co řekla, přikyvoval, oživl a počal se svého tchána na různé věci vyptávat. Z jeho řeči prosvítal tajený stesk, že nesmí nikam do společnosti a že vedou takový přísně samotářský život. Tchán byl opatrný, nelitoval ho a Malenec, chytaje se naděje, že by mohl švakr přinést mu trochu veselosti, obrátil se k Bohdanovi, aby ho k návštěvě přemluvil.

Bohdan neodporoval. Stále se mu do hlavy vracela myšlenka Elisou vštípená, že by mohl delším pobytem získat sestru, aby přece jen kauci poskytla. Snad je to pravda, že sestra jeví se býti jinou než opravdu je a že by, sblíživši se s ním, stala se srdečnější a přístupnější. Tento náhled sdělil otci, když se s ním večerním vlakem vracel. Také o jiné myšlence se s ním radil. Mohl by odvolat se na svou nemoc a žádat o půlletní prodloužení své dovolené. V té době by zopakoval vše ke třetí státní zkoušce a potom, kdyby nebylo naděje na setrvání ve vojsku, mohl by hned zkoušku složit a nějaké úřednické místo nastoupit. Otec schválil prodloužení dovolené za účelem studia. Také proti tomu nebyl, aby na delší čas ubytoval se v Kasicích.

»Nebudeš aspoň vidět kolem oken táhnout vojáky a pohled na ně nebude tě dráždit. Ale že by naše Teréz byla nějakým skrytým an-

dělem, té myšlenky se zřekni. Snad dříve, dokud neměla srdce v peněžích zahrabané, dalo se něco podobného očekávat. Ale teď už se mamonu prodala a nikdo ji z něj nevytáhne.«

»Mne však slečna Sylvestrová ujistila, že je Teréz ve svém nitru dobračka, že s ní musí trpělivě býti zacházeno a pak že se ukáže, je-li odůvodněno podezření, jakoby neměla pro nic vyššího zájem.«

»Tak? Tomu se divím. Takové změny jsem nepozoroval. Všecko je ostatně možno a já bych ti od srdce přál, abysi se neklamal. Na nějaký čas tam tedy jeď. Ženské mají v mnohém ohledu bystřejší oči a Sylvestrovi nejsou přece nějací obyčejní tlachalové. Ředitel má zvučné jméno, hraje vynikající úlohu v peněžních ústavech a jeho dcera má přístup do nejpřednějších společností. Snad jejich vlivem Teréz se změnila. Bylo by toho potřebí, někdy se až stydím, že je mou dcerou.«

Stalo se opravdu, jak spolu dojednali. Bohdan zašel na vojenské velitelství, žádal o prodloužení dovolené, jež mu byla ochotně dána s přáním, aby se zcela uzdravil a k vojenské službě opět schopným se stal. Přihlášku ke zkoušce obstaral otec a v několika dnech oznamoval Bohdan sestře svůj příjezd. Ku podivu celé rodiny odpověděla telegraficky, že ho s radostí očekává. Bylo to pokládáno za dobré znamení a paní dvorní radová počala se smiřovati s rozhodnutím synovým, že ožení se s chudým děvčetem. Přála si ji poznat aspoň na podobizně a Bohdan, který psal Janě dlouhý dopis, neopomenul tuto vybídnout, aby zajela někam do města dát se fotografovat. Napsal jí přímo, že si matka přeje ji poznat a že by také on měl rád její obrázek, aby se měl čím těšit. Obšírně jí vylíčil, co všecko podniká a neopomenul připojit, že rodiče nečinili mu žádných výčitek.

»Trpělivost, Jeničko!« napsal na konec. »Za půl roku budu buď mít kauci, nebo zkoušku. V posledním případě arci bude nutno ještě několik měsíců čekat, až vykonám bezplatnou praksi, ale potom už nás nikdo a nic neodloučí.« Při dopisu se rozehřál, jakoby Jenička živě se mu v představách vyhoupla a slovy plnými něhy a vřelosti připomínal svou lásku a svou touhu po ní.

Její odpověď došla už za ním do Kasic. Dýchala prostinkou oddaností a něžnou odevzdaností k pánu svého srdce. Pečlivě zatajovala, jaká duševní muka snáší, ujišťujíc ho, že je klidná a že vzpomíná. Také Lidka že s ní vzpomíná a často pláče.

»Já nepláči,« psala, »kterak plakati, když mne takové blaho čeká? Co je to několik měsíců nebo celý rok? Vždyť mi den po dni vzpomínkami na Tebe jako sen utíká. Lituji vroucně, co pro mě trpíš, jaké starosti máš. Neboj se, můj drahý, všechno ti nahradím. Podobizny pošlu. Kéž bych tě mohla někdy aspoň na chvilenku vidět, všecka bych byla spokojenější. Ale nehněvej se proto na mě, vím, že nemáš času zbytečně zanedbávat svou práci. Své matince vyřiď, že ji vlastní dcera tolik milovat nebude, jako ji budu já mít ráda.«

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

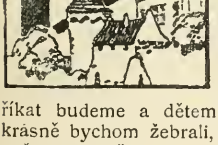

Před ním se přemáhám, své soužení před ním skrývám, ale co je to všechno platno! . . . . Zima přichází a v zimě, kde chudým je nejhůře, díla je nejmíň! . . . . To víme my oba a proto ho nebudu dlouho těšit, ba, spolu naříkat budeme a dětem chleba nedáme . . . . krásně bychom žebrali, proto že nás vypovědí a šupem poženou do té jeho obce, kde výdělku není, kde nás proklejou, kde nám řeknou: vás podporovat nebudem a nemůžeme, vy pracujte, vy jste mladí!« . . .

Zaplakala až srdce usedalo. Že tak zle přec nebude, těšili ji, že dojista se práce někde najde. Pozatřásla hlavou.

»Ba, najde! . . . ale kde a kdy! . . . a hlad čekat nemůže! . . . A ptám se: proč ho vypověděli? co komu udělal? . . . Nu, jednou se provinil, ale odpykal to a já s ním jsem odpykala! Dříve pil kořalku, ale s těch časů se polepšil! Jak je Bůh nade mnou, kolik let ji do úst nevzal . . . . a sami víte, jaký je dobrák! Kuřeti by neublížil a o poslední sousto by se rozdělil s hladovým . . . Pána Boha se boji, nezakleje, rouhavého slova nevyřkne . . . však se pamatujete, jak tu byl loni ten hauzírník s obrazy — panenku Marii Lourdesskou si koupil a k ní pěknou bílou kapličku sádro-

vou . . . tři zlatky za ni dal . . . nu, útěchu z ní má a děti učí, aby k té svaté Panně se modlily . . . A teď má strach, že tu sošku a tu kapličku bude třeba prodat! S tím včera mi přišel, když se vrátil z Budějovic, a to ho nejvíc kormoutí. — Posmívají se mu pro tu kapličku, je prý to hloupost — onehdá do konce mu jeden řekl, že Boha není, že lidé jen si ho tak vymyslili . . . a jiní přisvědčovali, a tak že je, říkali. On se s nimi nehádal, nediví prý se, když lidé ztrácejí víru, ale on přes všecku lidskou nespravedlivost ji neztratil, a vždycky prý mu ještě Pánbůh pomohl, když bylo nejhůře . . . a proto prý tu sošku a tu kapličku neprodá za žádnou cenu. Ale co s tím? co s tím? . . . přece bude třeba každého krejcaru . . . .«

»Víš co?« pravila na to selka; »vy takovou svatou věc neprodávejte, když z ní bere útěchu. Já ti povím: vy si ji uložte u nás a my vám dáme peníze . . . tolik, zač si ji ceníte. Až se někde uchytíte a přebytečný groš nastřádáte, zaplatíte nám a my vám to pošleme.«

»Zaplať vám to Pánbůh, panímámo,« vece Křenková a šla domů s touto útěchou pro svého zoufalého muže.

Několik dní na to — šest hodin večer minulo — Váša Křenek vycházel z velkých mřížových vrat továrny. Parní píšťala už před hodnou chvílí byla zahoukala na znamení, že je po práci. Zástupy dělníků a dělnic již se rozutekly na všecky strany, Váša byl z posledních, kteří práci opouštěli. Po továrně blikala, kmitala se ještě tu a tam plynová světla, ale jak vyšel ven, jak stanul podle vysoké, z neomícených cihel vystavěné ohrady, pojala jej naprostá tmoucí tma, v níž jeho oči, zanícené horkem a oslňující září pecí, u nichž po celý den byl pracoval, ni nejmenšího předmětu postřehnouti nemohly. Pot se mu lil s obličeje, potem košile byla prosáklá a lepila se mu na tělo. V prostoru, v němž od rána se zdržoval a bez ustání přebíhal, panovala temperatura více než čtyřiceti stupňů a nyní jej ovanul děsný pronikavý chlad. Strašná nepohoda se rozpoutala nad Blaty i nade vším širým poblatským krajem; hustě padal ledový déšť, vítr mu ho šlehal do rozpáleného obličeje a cesta, kterou se dal směrem ke vsi, z paměti a na slepo, byla tou měrou rozmoklá, že se podobala bahnitému korytu, do něhož nohy téměř po kolena se bořily a nad to při každém kroku v slizkém kalu se smekaly a klouzaly. Cihlová ohrada na pravo, potroušené chalupy na levo podle cesty, nebe nad ním, bláto pod ním, vše zapadlo v tu nemilosrdnou, sirou neprostupnou tmu . . .

A nad tuto tmu černější a nelítostnější byly myšlenky, jež bez konce řadíce v jeho ubohé hlavě, jej obletovaly a provázely. Chvěl se zimou, jako led ho studil vychladlý pot . . . . čtvrt hodiny cesty v té psotě — jak krok za krokem, pomalu, nejistě se sunul ku předu, čas ten se mu zdál bez konce dlouhým. Dnes jde z práce, teplá večeře ho čeká, děti, žena se najedí, v teplém hnízdě se ohřejí všichni . . dnes, zítra, několik dní ještě . . . a potom . . Potom snad ani toho nebude . . . Člověk má právo na práci! . . . Každý den tato věta narážela na jeho sluch, a jiné k ní se přidávaly: Není práva na světě, jen zvůle mocných a bohatých, a chudý člověk, odkázaný na dílo svých rukou, je vydán na pospas této zvůli a nebude jinak, dokud se neshroutí všecko, celá tato společnost, držící se prací utiskovaných, tyjící z mozolů jejich a právo jim upírající . . . Modli se, člověče, a pracuj! kážou v kostele kněží. Což on se nemodlí? Což on nepracuje? On nic jiného nechce, ne-li práci; ani ve snu by mu nenapadlo, bouřiti se proti této společnosti, nad tož vyvracovat ji z kořene, jak mu kázali vyznávači jiné víry než té, jíž se do poslední chvíle držel, přes to, že se mu událo v životě přestoupiti její zásady a nařízení. Jen kdyby tato společnost mu poskytla práci, na niž má právo! Prohřešil se, pravda, ale jeho nevinná rodina přece není zodpovědna za jeho vinu. Kde že je spravedlivost, když jemu, živiteli nevinných, právo se upírá, právo svaté, bez něhož z každého člověka by se stal lupič, zloděj, násilník . . . I zaletěly tyto myšlenky přes širá Blata, přes strmé hory a černé bory do nevlídné rodné jeho domoviny, s domu k domu přelétaly, kratičko prodlely, a zděšeně k němu se navrátily příšerné zvěsti s sebou přinesly, zase odletěly, zase se vrátily, novou hrůzu v něm vzbudily . . .

Dobrodil se bobtavým bahnem té cesty až do vsi, zabočil v levo do návsí. Hospoda tu stála, nízké stavení, ale prostranný, široký byl vjezd a z dvojice okének vycházely dva proudy blikavého světla, jež slabými, tetelivými paprsky ozařovaly velké kaluže, v něž dešťové vody se slily. Aby se jim vyhnul, přistoupil k samému kraji cesty a ubíral se těsně podle průčelní zdi tohoto stavení, tak že se dostal pod okap, jenž se proudem lil se střechy. Skočil do otevřeného průjezdu, sňal čepici, zamávl jí vzduchem, aby setřásl vodu.

(Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

evěděl bych, milostpan pravil jsem, vstávaje od stolu a o krok jsem popošel.

— Tak hádejte aspoň, pokračovala, dopis nad hlavou vznášejíc.

— To bude těžké; od některého z kollegů.. ač nemám hrubě podobných konnexí — co třeba, řeknem si přec ve sborovně . . .

Neuhodnu to, milostpaní, a zvlášť, že byste mi k tomu gratulovati mohla.

— Nu, daleko hledat nemusíte, dráždila mou zvědavost.

— Žertujete — dím pevně — je to jistě od Semeráda.

— Ani od Semeráda to není. To je, jak se ve známé dětské hře říká: »Samá voda«.

— Chce mi pan Krágl něco a nemůže vstáti, tedy to napsal?

— Vidíte, oheň, ba již silně hoří.

Tímto mne přivedla opravdu do rozpaků. Cítil jsem, jak — ač jsem nevěděl dobře, proč — silný ruměnec polil mou tvář.

— Co se červenáte jako panenka, smála se jaksi vítězně. Ale je mi vás samotné líto — nesmím vás mučiti déle, nebylo by to ani lidské, neřku-li přátelské — dopis jest . . . ale stále mi jej nedávala, pohrávajíc se mnou jako kočka s myší . . . však vy to již dávno víte, to byste se nebyl tak červenal . . . Vidím, že se pase na mých rozpacích, že hltá mne celého s výrazem škodolibosti, která se mi v nitru nelíbila.

— Však přesvědčíte se sám — a podala mi konečně list.

Podíval jsem se na adresu a pravil jsem pevně:

— Té ruky neznám.

— Ještě ne . . . píchla mne ironicky, snad ne písmo její, ale ji samu jistě.

— Té ruky neznám, milostivá paní — proč bych vám to lhal? a proto, že té ruky neznám, nemohu dopis přijmouti. Mluvil jsem vážně a přesvědčivě.

— Proč byste neměl proto přijati dopis! To bychom dostali málo listů v životě . . . nebuďte dětinský a vezměte si, co asi v hloubi nitra beztoho chtivě očekáváte. Oči její svítily.

— Ne, milostivá, na aprilový žert je trochu již pozdě, to musíte uznati sama. Semerád může ke mně každou chvíli, pan choť váš může vše vzkázati po vás a s nikým ani v továrně, tím méně v městě se tak nestýkám, aby byla nutnost vyměňovati si dopisů.

— Ta nutnost patrně asi již je tady, pravila také již vážně.

— Milostpaní, nedomyslím se, a proto dopis nepřijmu, dokud mi nepovíte, jak jste k němu přišla, kdo vám jej dal. Poštou přec, pravil jsem obraceje list na obě strany, nedošel.

— Ne, to asi se nezdálo zasílateli spolehlivé. Každý zná příliš dobře poměry na zdejší poště. A aby list rekomandoval, ví, že by v takovém hnízdě jako P* tím víc naň upozorňoval. Ale vy dopis přec přijmout musíte, pane professore, já slíbila tomu, kdo mi jej dal, že ručím za jeho vám správné dodání.

A opět smích hrál jejími ústy. Ne tak již zlý a sardonický, spíš pln uspokojení nad tím, jak mne týrá.

— A smím-li se ptáti, kdo byl doručitelem listu? ptal jsem se už trochu nervosně.

— Holčička, pravila obojetně paní Králgová. Malá, hezká, rusovlasá, trochu bledá holčička s modrýma očima. Potkala mne před továrnou, patrně se ostýchala neb dokonce bála našeho vrátného . . . ale, co vás tak mučím . . .

— Ne, prosím, právě jen vypravujte, jak to bylo . . . pak otevřeme dopis. Chtěl jsem přebírati její žertování.

— Viděla jsem ji z dálky státi, před vraty sklárny. Dlouho se rozhlížela. Přistoupla jsem k ní a ptala se: »Hledáš někoho, panenko?« Odpověděla stříbrným hláskem: »Nebydlí zde pan professor,« a docela správně řekla vaše jméno. »Ovšem, že bydlí, ale teď není doma, jest ve škole, jdi za ním do gymnasia,« pravím jí . . »Mám mu, ale jen jemu samotnému odevzdati tento dopis.« Ale když tu není, a zapýřila se v rozpacích . . . »A od koho neseš dopis, dítě« ptám se ani po něm ruky nevztahujíc . . . »Od naší slečny« . . . pravila dívka.. »A kdo je vaše slečna?« ptám se opět já . . . To já nevím, přistěhovala se k nám teprve předevčírem večer — je to ta, co dříve byla »u slunce« a teď zůstává u nás, povídala babička. — Jaká babička? . . . Moje babička. — A čí jsi, panenko, ty? — Já jsem babiččina., A jak se tvá babička jmenuje a kdo je tvá babička? (Odpusťte, pravila, teď mne celá věc začla bavit). Ale už dost, psaní je od slečny Marty »od slunce«, pane professore . . . nu teď

snad je konečně otevřete. Přestala se smáti. Oči její byly plny výčitky a bolesti.

— Teď dopis teprvé neotevru, milostpaní, pravil jsem určitě.

— A proč byste ho neotevřel?

— Poněvadž vám chci dokázati, že nejsem se slečnou Martou »od slunce« v žádném osobním, tím méně písemném styku . . .

— A co se najednou odříkáte této Junonické krásy s přilbou Minervinou? smála se jizlivě. Jste jako všichni muži, v tom sobě jeden druhému nezadáte. To bylo nedávno nějakých chvalozpěvů o ní, nějakého velebení, a teď se zdráháte přijati od ni psaní. A dala se opět do smíchu.

— Pochopíte přece, milostivá, pravil jsem slavnostně, že dopis právě teď po vašem sdělení neotevru. Vy m u s í t e býti přesvědčena, že nejsem se slečnou Martou, jak jsem pravil, v žádném spojení vůbec. Musí to právě z dopisu vysvitnout, že mi píše poprvé, musí se nějak uvést, omluvit, proč mi píše. O tom se musíte přesvědčiti, a to nejde jinak, než když list, jež jste pro mne laskavě a vlídně přijala, též sama první přečtete. Ano, já vás o to prosím, milostivá paní!

Moje vážnost jí přece poněkud imponovala. Smích zmizel naprosto jí z tváří, a pravila docela přátelsky.

— Ale já nejsem pranic zvědava, pane professore . . . jako jiné ženy . . . ani za mák zvědava . . . Nu vidím, co jsem vyvedla tím hloupým mým žertováním. Proč by vám nemohla psáti slečna »od slunce?« Jsem to již také maloměštka, viďte? Ne, jen si hezky dopis zastrčte do kapsy a doma si jej v klidu přečtěte. Kdo ví, oč se jedná, já přece vám v ničem překážeti nebudu . . . nesmím přec a nemohu. Žertovala jsem dost dlouho i tak již.

— Ne, milostpaní, odpíral jsem. Záleží mi na tom, abyste vy přečtla dopis první. Nesmím státi u vás v žádném stínu. Doufám, že bych měl a mohl míti tolik důvěry u vás jen slovem, když řeknu, že jsem se slečnou Martou v svém celém životě jednoho slovíčka nevyměnil, ale já přece vás prosím: tuhle první prosbu, již k vám vznáším, mi neodpírejte a přečtěte dopis!

— Když jste tak umíněný, pravila s úsměvem . . . s pánem bohem.

Podal jsem jí list, který jsem rychle otevřel a vyňal z malé obálky, oň ani okem nezavadiv. Vzala jej klidně a začla čísti . . . Asi v polovici se zarděla lehce . . . pak četla opět zabraněji a dočetla až do konce.

— Odpusťte, křivdila jsem vám, děkuji vám za vaši dobrotu a důvěru ke mně. Prosím, zde je to psaní.

— Teď již já je čisti nemusím, řekl jsem vítězně.

— Ano, musíte, žádá se něco od vás.

Vzal jsem list do ruky a četl. Byly v něm tyto řádky:

»Ctěný pane professore,«

promiňte laskavě, že se na vás ve své tísni obracím. Ale ze všech pánů, kteří navštěvovali letos v zimě hotel »u slunce«, vy jediný jste vždy vzbuzoval mou důvěru svým opravdu uhlazeným a docela od ostatních odlišným se chováním. Proto bych se k nikomu jinému nemohla obrátiti, než k vám. Je to věc důvěry a nutnosti zároveň. Vím, že bydlíte u Kráglů, že jste tudy v stálém styku s rodinou. Nikdo jiný nemůže vyplniti mou prosbu než vy. Je velmi krátká a mimo pár slov vás ničeho státi nebude. Psáti poštou jsem nechtěla z příčin pochopitelných. Co tedy zbývalo? Vy máte jistě v nemoci pana Krágla příležitost s ním mluviti, ukažte mu toto psaní, třeba mu je dejte čísti místo dlouhých výkladů, a já doufám, že jako gentleman pochopí, že má ke mně jisté povinnosti, které vám blíže vykládati nebudu. Věřte, jak Bůh jest nade mnou, a v nějž v ě ř í m, nikdy bych se nebyla odvážila k těmto řádkům, kdyby pan Lux mi nebyl dal výpověď způsobem tak neslýchaným, že musila jsem dům jeho okamžitě opustiti. Šlapati po sobě nedám nikdy. Doufám, že to stačí panu Kráglovi. Vám zůstane za vaše přispění do smrti vděčná vaše služebnice,

Marta Cikhartová.

Bydlím zatím na Petrském náměstí čís. 86 u vdovy Suchánkové.

Stáli jsme chvíli mlčky proti sobě.

— Prosím vás, pravila paní Králová klidně potom, myslím, že nejlépe bude, když uděláte, co ta dáma si přeje. Odevzdejte se slovy: »Tohle jsem dostal, pane Krágle, týká se to vás, já se úlohy své tím zhošťuji« . . . . a dost; nestojí to za jediné slůvko víc z vašich úst?

— Nezbude jiného, pravil jsem temně.

(Pokračování).

Feuilleton

CHRISTINA ROSSETTI:

Vzpomeň si.

Vzpomeň si na mne, až opustím svět,
v dál odejdu do kraje beze zvuku,
až nebudeš mou moci držet ruku,
ni já chtít jít a stát přec, hledíc zpět.
Vzpomeň, až líčit nebudeš mi v sled
co den, co vzejde z plánů našich puků,
jen vzpomeň si; na úvah bude muku
již pozdě pak, i by se modlil ret.
Však jestli na mne zapomeneš chvíli
a vzpomeneš pak, nevyčítej sobě,
neb nechá-li mi tma a rozklad v hrobě
jen myšlének, jež mé kdys byly, díl,
líp abys zabud, na rtech úsměv milý,
než abys vzpomněl, ale smuten byl.

S Z Z *A. K.*

VELIKONOČNÍ.

Vstalť jest! Církev slaví největší svůj svátek: památku smrti a z mrtvých vstání Spasitele světa. Mysli věřících upínají se k vyprahlým místům, na nichž dovršena tragédie chudého tesaře, aby naplněn byl zákon, a zalétají do Věčného města pod klenby nesmírného chrámu, jehož kupolí posadil Buonarroti korunu vítěznému křesťanství.

Kouzlo těchto dnů dotýká se lidí hluboké víry i těch, kteří pochybují nebo nevěří, neboť konečně v každém srdci lidském skryto něco náboženského citu i úcty k velikým zjevům dějinným, zosobňujícím náboženské představy. A nemiluje-li jich, tož si jich váží alespoň pro to, co bylo na nich lidského, co v hrdinské oddanosti ideji smísili s božským: úzkosti zemdlené duše, bolesti křehkého těla a zázračnou sílu vůle.

KAREL VOITL

Tento cit v nestřežených chvílích nerušeného přemýšlení, v tichu vánoční noci, za hlaholu velikonočních zvonů, v okamžicích duševních krisí z nenadání zaplavuje duši, ladí ji a povznáší . . . Je to odskok k dětství, šťastnému v naivní víře, nekalenému pochybami, je to zákmit upřímného soucitu s lidstvem a jeho utrpením, je to snad i odlesk krásných snů, zabarvených optimismem víry.

Již devatenácté století vzpomíná lidstvo Krista a snaží se zobrazit jeho postavu. V dětinné víře, v primitivních formách i v grandiosních visích zanícených duchů, jimž síla uměleckého výrazu dovoluje vyjádřiti i nejvznešenější sen.

Křesťanské umění srostlo s dějinami víry. Z ní vypučelo, s ní mohutnělo, bylo účastno jejího utrpení i ponížení a široko rozepjalo křídla v době rozmachu katolicismu . . . Bylo vážné a zasmušilé; s lidstvem náboženský opravdově cítícím odvracelo se s tohoto světa v říši Věčného — a bylo veselé, jasné a silné, když lidstvo světa se neodříkalo.

V renaissanci vidíme rozhodný odklon od zásad náboženství pokory a odříkání. S formální dokonalostí čerpali umělci této slavné periody z umění klassického i jasný životní názor pohanský, touhu vyžíti se. Zůstávali křesťany jen po vnější stránce, zbavivše se chmurné mystiky a tvrdé opravdovosti své víry.

S ušlechtilých tváří jich Madon, krásných žen s roztomilými děcky, září radost ze života, jich světci, realistické postavy s mohutným

CHRÁM SV. PETRA: ANDĚLSKÝ HRAD V ŘÍMĚ.

svalstvem, energickými pohyby a výraznými zraky, svědčí o vůli a umění žiti.

Tento mužný rys přechází v baroku v pompósní dekorativnost, bez niterné opravdovosti. To byl následek triumfující protireformace, která chtěla oslňovati mocí a nádherou. Žilo a věřilo se příliš vnějšně, formálně, obsah unikal.

Nebylo už opravdového umění náboženského, byla jen náboženská dekorace; jen když obraz uchvacoval rozměry, širokým gestem, theatrální komposicí, vrženou na plátno s bravurou siláka z professe.

Náboženské obrazy Rembrandtovy nemají tohoto charakteru brutálně přeháněné tělesné síly, jeho postavy nevyrůstají v obry, jsou prostší, jemnější, přirozenější a niternější. Rembrandt byl protestant a samotář; tím se vysvětluje velmi mnoho. Především však byl umělec vzácných kvalit; jeho oko vnímalo malířsky, jeho zájem na práci byl pudově umělecký. Pohrdal effekty, neboť jich nepotřeboval. Jediný jeho effekt, příznačný celému jeho dílu, kontrast hlubokého stínu s ostrým osvětlením, ukazoval přímou cestu k malířskému využití světla.

Rembrandt nedožil se mnoho uznání, a jeho život i jeho dílo dlouho bylo záhadno. Lišil se životem a lišil se prací, ale prošel vítězně ohněm zkoušek přes to, že jinak maloval a jinak ryl, než ostatní.

A zejména jeho leptům přiznáno mistrovství i od umělců, kteří proti jeho dílu dosti měli námitek.

Nad jeho obrazy jakoby visel závoj tichého zasnění. »Talitha kumi — děvečko vstaň!« praví Kristus k dceři Jairově. Klidně, v němé víře přijímají přítomni zázrak Ježišův, a tato víra, které je všechno vysvětlitelno a možno, která se nediví, aniž upadá v pochyby, uchvacuje, a nepřesvědčí-li, alespoň dojímá. *B.*

Rytiny, v dnešním čísle reprodukované, jsou ze sbírek zesnulé paní Boženy Voitlové, jež nám ochotně zapůjčil p. Karel Voitl.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Karel Voitl.** Spolek českých spisovatelů beletristů Máje ztratil v Karlu Voitlovi činného člena, Nakladatelského družstva Máje podílníka, jenž byl vřelým, nadšeným podporovatelem našich snah vzácnou radou i nezištnými skutky. Ještě před minulé soboty byl na procházce, na které setkal se s Josefem Kuffnerem, jenž rozhovořil se s ním o jeho znamenitých článcích v Osvětě na podzim r. 1907

SIXTINSKÁ KAPLE VE VATIKÁNĚ.

uveřejněných (Z výletu do Belgie). Nějaký den před tím nabídl nám k disposici bohaté sbírky rytin a fotografií z cest zesnulé své choti paní Boženy Voitlové, z nichž vybrali jsme několik pro reprodukci do velikonočního čísla. Bolestná, přebolestná osudu náhoda! Právě v tom čísle, o něž Karel Voitl s takovou horlivostí se staral, uveřejňujeme pohrobní vzpomínku, podobiznu drahého, nezapomenutelného přítele.

Vzácného skromného, poctivého a vydatného pracovníka ztratila česká veřejnost v Karlu Voitlovi. Tichá, nehlučná, nezištná práce byla jeho radostí, jeho jedinou útěchou. Příliš mnoho bral na slabá bedra. Vedle životního povolání, jež vyžadovalo velké prozíravosti a odborné precisnosti, zasahoval svou jemnou, v pravdě požehnanou rukou do všech oborů našich kulturních snah. Byl povahy jemné, ale pevného, čistého charakteru. Styky jeho s uměleckým světem nedají se vystihnouti několika slovy. Karel Voitl byl po celý život ideálním, nadšeným podporovatelem krásného umění. Jeho byt je toho skvělým dokladem — jeho knihovna obsahuje vše, co pozoruhodného vyšlo, v jeho sbírkách jsou nejvybranější ukázky našeho umění.

Před pětadvacíti lety byl Karel Voitl horlivě činným v dramatické literatuře. Ladislav Stroupežnický poznal v něm slibné nadání a nabádal ho radou i skutkem, aby své hřivny využitkoval. Voitl napsal řadu dramatických her, z nichž Diviš Rubín má literární kvality. Svého času byl oblíbeným autorem smíchovské scény, jež sehrála několik jeho kusů. Jsou podnes na repertoaru, a ochotníci rádi hrají jeho práce, z nichž sluší v posmrtné vzpomínce jmenovati aspoň »Premii«, »Podobiznu«, »Rakovnické povstání« a »Šárku«. Hlubokou, jemnou, básnickou svou duši vtělil ve verše, jež uveřejnila Osvěta r. 1907 (»Chioggiotto« »Tvá říše«, nadšená, vroucí to apotheosa drahé jeho ženy, paní Boženy Voitlové).

Karel Voitl slynul znalostí francíny a svými vzácnými styky prokazoval nám znamenité služby. Jako vynikající člen Obchodní komory pražské vydal se v červnu r. 1907 do Ostende, kde plamennou výmluvností a stkvělou svou francínou prosadil, že III. mezinárodní sjezd obchodních komor koná se v Praze. »Jsem upřímně dojat,« promluvil Voitl po velkém svém řečnickém úspěchu, »jednomyslným usnesením výboru, které jest pro Prahu nade vše významno. Mějtež všichni srdečný dík! Zejména však děkuji váženým pánům zástupcům Velké Britanie, kteří s tak vzácnou, ano něžnou delikátností zřekli se svého prvenství na příští kongres ve prospěch Prahy. Buďte ujištěni, že Praha uvítá vás za to tím vděčněji a tím radostněji.« Voitl nedočkal se splnění svého krásného díla. Výkonný výbor pro mezinárodní sjezd obchodních komor ztratil předsedu, jenž zjednal mu tak významnou, tak daleko-

sáhlou čest. Smrt jeho přišla náhle, s krutou bezohlednosti sklácen do hrobu pracovník z nejlepších, nejušlechtilejších, nejideálnějších.

Ještě jedno dílo osiřelo, nedokonáno, dílo, na němž zesnulý půl třetího roku pracoval s láskou, jež nemá sobě rovné. Karel Voitl připravoval do tisku knihu svojí ženy, r. 1905 zesnulé paní Boženy Voitlové-Brdlíkovy. Bylo snem, bylo ideálem života jeho zbudovati neoželené, nezapomenutelné, vroucně milované družce literární pomník. Ještě v sobotu pracoval na knize. Neblahá předtucha snad to byla, když projevil přání, abych ke článku o Brožíkovi, kde mluví se o jeho hrobu, připojil obrázek, reprodukci něžné karafiátové vignetty a kapitolku o pustnoucím hrobu mu přečetl. Kniha, na jejíž umělecké výzdobě pracoval zejména Mikoláš Aleš, Rudolf Vácha, prof. Ferd. Herčík, Hofbauer, Jan Dědina, Obrovský, Fiala, jako umělecký rádce prof. Wurzel a jiní, je tak nádherně založena, je svým původem, vším, co se k ní víže, dílem tak pietním a originálním, že povíme o ní později zajímavé podrobnosti. Ještě v sobotu činil rozvrhy, chtěl psáti prof. Herčíkovi do Brna, chystal se na návštěvu k dávným přátelům, redaktoru Vlčkovi a šk. r. Baušovi, ale už byla na něm znatelna velká únava. Dokonal dne 9. dubna, tiše, klidně, v náručí svých stařičkých rodičů, doživ se věku 53 roků. Buď jeho čistému jménu, jeho velké, nezištné a krásné práci čestná, vděčná paměť!

Dr. R. J. K.

— **Po stopách umělecké výzdoby domů »u Minuty« a »u Lva«.** Před dvěma lety objeveny náhodou stopy sgraffit na domě na Malém rynku. Bohužel se v ohledání ostatních domů po stránce staré výzdoby nepokračovalo, ač o to bylo z odborných kruhů žádáno. Celý ráz domů »u Minuty« a »u Lva« nasvědčuje tomu, že pod omítkou nalezena budou stará sgraffita nebo freska. Pro otázku zachování obou domů při přestavbě staré radnice bylo by nejvýš důležito, aby zjištěno bylo, zdali domněnka tato jest správna či ne. Nemůže býti o tom pochybnosti, kdyby se nalezla pod omítkou stará výzdoba umělecké ceny, že by domy tyto musily býti za každou cenu zachovány. Poněvadž pak přestavba staré části radnice dnes je naléhavou, opětujeme přání, aby omítka na obou těchto domech byla oklepána právě tak, jako se stalo na Malém rynku.

— **Banca rotta.** Básník Antonín Sova uveřejnil v »Lidov. Novinách« plamennou epištolu, ze které vyjímáme:

»O mnohé bezcharakternosti jsem v poslední době velmi mnoho přemýšlel. V tu dobu zacházel jsem pro útěchu k starému příteli, podivuhodnému literátu bibliofilovi, jehož rukou procházely všecky vydané knihy. Mlčívali jsme dlouho a dívali se na sebe pokuřujíce.

»Neslyšíš,« řekl jsem, »neslyšíš někdy takový zrychlený pochod, jakoby někdo honil stádo při smutečním pochodu, který však zároveň zní valčíkově uspávavě, téměř vesele? Je to dojem politické bídy. Dojem nějaké sorganisované moci proti vyprchávající, uvadlé síle.« Něco, co jeví se u nás všude zjevnou i tajenou bezcharakternosti, potácením se den ze dne, lehkomyslnou bezcílnosti.

ANT. VAN DYCK: SV. PETR.

Jeho oči srozuměny byly s mou řečí, shodnou s tím, co se v něm i kolem něho dálo. — »Jsme naveskrz bezcharakterní,« potvrdil. »I v tom, co ti řeknu. Nemáme již úcty před svou dospělou mládeží. Neumíme ji chránit. Neumíme ji připravovat dosti k zápasům. Jsme podlí a příliš liberální k působícím jedům. Úřední

REMBRANDT VAN RYN: KRISTUS KŘÍSÍ DCERU JAIROVU.

orgány se škodolibým úsměvem nechávají více působit jedy.«

»Nám rodí se umělým způsobem systém detektivů, podezřivačů a čmuchalů v špatném smyslu na celé čáře. Je to zdrávo? Je to čestno?

»Má ku příkladu někdo z nás sílu, bojovati proti těmto ohlupujícím publikacím« — a ukázal rukou na celou hekatombu sešitů — »které vydavatelé chrlí do lidu s týdenní dochvilností? Hle, jaké dokumenty doby. Kramáři, baštící si kapsy z blbosti lidí. Možno zmoci veliké úkoly bez drobné práce, bez drobného apoštolování a boykotu těchto knihkupeckých mamonářů, jdoucích za nevkusem, pornografií, za reportérstvím krvavých nesmyslů?

A šli jsme dále večerní procházkou a pozorovali jsme ony zaprášené, předměstské skříně této literatury. Napočetli jsme, že za necelé dva roky vyšlo 98 svazečků Detektivních novell, 28 svaz. Nových detektivních románů a novell, 34 svazečků Světových detektivních románů a novell, všecky po 15, 16 nebo 18 haléřích, pak asi deset tlustých detektivních románů. — Jaké to koryto pro hltavé zvířectvo krvelačných sensací . . . Hrozné nápisy, strašná kultura; ale zlatodol nestoudných vydavatelů.

Nuže, zde některé z lákavých názvů: Had v ložnici. Krvavá svatba. Černá pečeť s umrlčí hlavou. Mrtvola v kufru. Hotel u dvanácti mrtvých. Useknutá ruka. Zazděný detektiv. Noclch v umrlčí komoře. Jediná krůpěj krve. John, vrah žen. Muž v kamnech. Běs Černých hor. Pomsta mrtvého. Krvavé šlépěje. Tajemství »Jedové chýše«. Krev na stropě. Mrtvý promluvil. Krvavá lázeň. Přišerný jezdec. — A tak do nekonečna, do nekonečna . . . Banca rotta . . .*) Celé moře krve a mrtvol v těch 200 svazcích, vydaných asi ve dvou letech. A jak jarmarečně, nestoudně psaných. — Není to počátek bankrotu domácké a jak se zdá, utištěné tím naší literatury. — Není pomoci? Nemohla by se vážně ozvati IV. třída Akademie, Osvětový Svaz, Máj, Kruh, Gremium knihkupecké, všecky korporace zvlášť i spojenými silami vespolek?

Či je už desorganisace našich morálních sil tak pokročilá, že nevzmůžeme se na autoritativní imperativ proti několika kramářům ani ve věcech literatury? Či moda jednou odpovídá a kryje se s naturellem národa?

— **Průčelí sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech** volá po nutné opravě. Upozornili jsme již

*) Bankrot.

na ubohý stav hlavního kostela, jehož figurální výzdoba se rozpadává. Dílo zkázy pokračuje, bohužel, dále, neboť soše v pravém výklenku upadl v poslední době celý obličej. — Appellujeme důtklivě na patronát, aby aspoň nejnaléhavější opravy provedeny v čas, než celá bohatá výzdoba se rozpadne.

— Na nové dráhy. Vzdělavací odbor Spolku československých knihkupeckých účetních mívá občas zajímavé debatní večírky. Je pochopitelno, že jednalo se na nich především o důležité otázce stavovské, o povznesení stavu knihkupeckého. O dnešním stavu tohoto odvětví českého obchodu promluvil Bedřich Šaloun, jenž vyzván organisací vydal svou informační přednášku tiskem *). Malá knížečka, ale za to velice obsažná, poučná, svědčící o rozhledu autorově i o upřímnosti snah reformačních. Spisovatel brožurky dovozuje, že výchova rodinná i školská nejširších vrstev lidu není dostatečna. Mládež studující nemá už té bývalé lásky ke knize. Příchylnost neb lhostejnost ke knize provází mladou intelligenci do života, a položka za knihy v rozpočtu mladého advokáta, lékaře, inženýra vzrůstá nebo mizí podle náklonnosti, kterou si přinesl ze střední školy. Příznačným úkazem znehodnocení knihy v širokých vrstvách obecenstva jsou denně se opakující žádosti za darování knih pro knihovny školní, spolkové i obecní. Pan autor dovozuje z toho nevážnost ke knize, má za to, že jde jen o to, aby se členstvu a čtenářstvu poskytla zábava, ať už jakákoli, jen když je laciná, neb ještě lépe, je-li zcela zadarmo.

Pro zajímavost cituji z knihy tuto epištolu: Bohužel, ani poměry literární, lépe řečeno poměry mezi literáty a kritiky, nemohou pomoci knize k větší vážnosti. Osobní spory a nesrovnalosti projednávají se veřejně a bezohledně, zavlékají se do literatury, a o nestrannosti kritiky lze už skoro jen sníti. Strannictví její bývá tak průhledné, že je postřehuje i čtenář méně bystrý, a s respektem ke kritice ztrácí i respekt ke knize. Za těch poměrů i průměrný čtenář málo co dá na referát literární, byť by dílo sebe lépe doporučoval. Čtenář naplněn je pochopitelnou nedůvěrou.

»Jest nezbytno,« appelluje autor na redakce, »aby jednáno bylo rozvážně, aby nebylo povolováno hrubým choutkám davu, dychtícím po sensaci, aby pro zdánlivý hmotný prospěch nebyla brána kniha z ruky lidem, kteří ještě o ni stojí, a konečně i, aby rubrika literární v časopisech nebyla odbývána nakladatelskými šimly nebo povrchními referáty, z nichž je patrný chvat referentův, který knihu sotva přelistoval.

Dvojím směrem bráti se musí činnost za povznesením vážnosti knihy a za posílením rozvoje knihkupeckého trhu: vyhledáváním nových odběratelů a výchovou čtenářů. V království Českém je tisíce obcí, které neuznávají potřeby veřejné knihovny. Jaká to hřivna zakopána, jaká obrovská cifra peněz všelijak vyplýtvaných přibyla by do obchodních knih našich závodů, kolik poučení, ušlechtilé zábavy pramenilo by v nejširší vrstvy lidové, kolik nových čtenářů a — kupců knih by se vychovalo, kdyby zákon zřízení veřejné knihovny v každé obci přikazoval, kdyby vznikly povinné knihovny obecní, na základě nového zákona zemského, jak svého času navrhoval Václav Štech.

Námitka, že knihovny ubírají knihkupcům odběratelů, není vždy odůvodněna, Všude, kde veřejné knihovnictví jest vyvinuto, v Anglii, Dánsku, Německu, právě knihovny jsou nejbezpečnějšími a největšími odběrateli knihkupců. Jich velký počet a znamenitá zpotřeba knih jsou na knižním trhu položkou velmi závažnou. Mravní prospěch z nich plynouci nedá se vůbec odhadnouti. Ovšem za dosavadních poměrů netroufáme si ani dožadovati se zemského zákona, jako na př. v zemích skandinavských, kterýž tam přímo nařizuje zakoupení výtisku každé nové knihy pro veřejnou knihovnu. Nesmírná síla hospodářská i mravní, spoutaná staletou nehybností, zakleta je na našem venkově... Zde čeká knihovny nejtvrdší práce . . .

— Láska Zuzany Simonové. Napsal Herczeg Ferencz. Čtouce tento román maďarského spisovatele, bezděky si vzpomínáme na B. Björnsonův román Mary, tak, nehledíc na zpracování, hlavní myšlenky obou praci jsou si podobny, skutečně až nápadně podobny. Právě v těch částech knihy práce Herczegova jest nejpoutavější a nejsilnější, a postava Zuzany Simonové zejména v prvé polovině románu zaslouženě si získává čtenářův interess.

Kniha náleží k lepším číslům nejnovější maďarské literatury a zvláště dobře vystihuje barvy a ovzduší na uherském venkově, odkud autor přijal několik jadrných, skutečně maďarských figur. Není pochyby, že Láska Zuzany Simonové najde hojně čtenářů, kteří ji přečtou s povděkem a uspokojení. Kniha vyšla nákladem J. Otty v překladu Gustava Narcissa Mayerhoffera. *Ds.*

— Příští číslo »Máje« vydáno bude dne 1. května. Příštího téhodne číslo nevyjde. Po této velikonoční přestávce vycházeti budou další čísla opět pravidelně každého pátku.

*) Knihkupecké příručky a rozpravy. Pořádá a vydává L. K. Žižka. Na nové dráhy.

Ročník VI. číslo 30. vydáno dne 17. dubna 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtvrtletní příloha ZE CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

emám ráda zbytečných výkladů o věcech, které se změniti nedají. Mně do toho nic není, je to věc Kráglova, jednal dříve, ať jedná dál jako muž. Chtěla jsem říci »a poctivec«, ale tím přestal v mých očích býti již dávno . . . Ale já si nenaříkám ani nestěžuji, milý příteli! Jsem sama vším vina.

Nevím, proč jsem se chopil její ruky a políbil ji.

— Udělám, co si přejete, pravil jsem klidně. Ale tento list — teď to vidím — jste do ruky dostati neměla.

— Což jste mi ho sám nevnutil? smála se bolestně. Ale, prosím vás, kdo může za náhodu! Mělo tak patrně být. Snad bychom teď měli klíč k úrazu Kráglovu — ale mne to vůbec ani za nehet nezajímá . . . ani za nehet . . . ani za nehet . . .

A šustíc vlečkou — zmizela ve vedlejším pokoji.

* * *

20. dubna 18**

Jsem zvyklý neodkládati ničím.

Nemám sice jako jeden z mých bývalých universitních professorův, muž slavného jména, za každým oknem svého pokoje a za každým regálem své knihovny tabulku s nápisem: »S ničím neodkládej! — Adam Zalužanský ze Zalužan«, (však přes těchto 10—15 tabulek na dveřích, oknech a knihovně ten starý professor vše zapomínal a vším ad calendas graecas odkládal) — ale jakýsi vnitřní cit, nazvete jej smyslem pro povinnost či jakkoliv, chcete-li třeba pedantstvím, posud vždycky mne nutkal k vykonání co možná nejrychlejšímu všeho, co mně bylo uloženo, co musilo být. A čím bývaly vždy věci nepříjemnější, čím mrzutější, tím rychleji jsem je z pravidla vyřizoval, jen abych se jich zbyl a mohl zase co nejdříve vplouti do starých obvyklých vod svých návyků a svého denního povolání.

Proti tomuto svému zvyku, musím říci, že podivný list Marty Cikhartovy mne, nevím, proč tísnil, že odevzdání jeho adressátu bylo mi nemilé, připadalo mi těžké dost, ba nanejvýš nesympathické. Stokrát jsem si kladl otázku, jak vlastně a proč já k té cti přicházím — již teď byla nepříjemnost z toho — kdož ví, co bude dále? Proč já mám vždy vypíti a vyjísti, co nalito a podáno jinými? Jak se mohla ta slečna Marta na mne obrátiti a proč se na mne obrátila? — Cítil jsem stále tu, abych řekl l e v o s t své situace v tom. A zase objektivně posuzováno: komu se mohla svěřit s tím psaním? Nebyl jsem já jedinou cestou, která skýtala nejvíce záruky zdaru určitého doručení. — A přece se klamala. Přece n e c h t ě l a, aby dopis přišel do ruky, do které p ř i š e l. Slepá náhoda ji zavedla do slepé uličky — a byl konec všem nejdůmyslněji kombinovaným kalkulacím.

Ale odevzdati ten dopis panu Kráglovi dnes, hned — se mi nějak nechtělo. Všecko bylo proti tomu, jakoby mne někdo za vlasy tahal; co, den, myslil jsem si, ten zde rozhodovati nebude a nemůže, a klidně odložil jsem svou

diplomatickou missi na pozítří. Jako dítě jsem se utěšil, »vždyť dnes to býti nemusí« a těžil z tohoto dnu, že to nemusilo být, jak jsem jen mohl.

Tedy dnes ne, až zítra. Zaplať pán Bůh, že dnes jen ne. A se zimomřivostí kočky jsem se schoulil večer do svého křesla, zapálil si čibuk a srkal čaj a četl a žil sobě dlouho do noci. Až pozítří tedy . . . . . ale to již neodvratně.

A od listu Martina těkaly mé myšlenky k Lucy. Proč ji tím osud neušetřil? Proč zrovna jí musil býti list odevzdán, proč situace byla taková, že musila jej čísti první?

A mé staré theorie o tom, že jsme loutky, nic víc a míň, než dřevěné, pitvorné loutky, s nimiž si někdo nebo něco prostě zahrává, jak sám chce, a ne jak my chceme, opět nabývalo půdy v mé zhroucené mysli.

Ale chování se paní Kráglové mi imponovalo. Ví teď o všem. Snad to věděla již dřív, snad již i dávno, ale bylo to více němé tušení, hádání, domněnky — teď ví určitou pravdu . . . a nebude to bez obětí, které se jí snad bolestně dotknou . . . eh, to by ještě bylo poslední — horší je to, že pohledla v tvář zrcadlu Medusy, a ta že se jmenovala — Marta Cikhartova dnes, — kdož ví, jak se bude jmenovati zítra.

Ale jako když náhle vniká paprsek slunce úzkou skulinou do černé sýpky, způsobí proud zlatého světla, v němž tančí miliony atomů — zvete to prach či zárodky nového života — tak myšlenka tato šlehla do tmy mé duše. Nebyla ušlechtilá, byla docela nízce sobecká a musím se k svému zahanbení přiznati, že mne naplnila jakýmsi posud nezažitým zadostučiněním, ano uspokojením.

A ta myšlenka pravila: paní Kráglová, vědouc teď positivně o nevěře a zradě svého manžela, nemusí si dělati předhůzek neb výčitek, jest volna, může nyní dělati, co za dobré uzná, jak se jí uzdá; pan Krágl si důkladně uvolnil pouto svých povinností, ona to čtla, měla důkaz černý na bílém v ruce, byla by sama proti sobě, kdyby se velkomyslně vzdala důsledků svých z této aféry. Já bych na jejím místě zajásal nad prasklými a zdrcenými pouty svého nevolnictví. Paní Kráglová se může cítiti ode dneška svobodnou a docela svou! Ona, jako on, může ode dneška dělati a podnikati, co bude chtít sama! Není více zodpovědna nikomu, ani bohu, jemuž kdys věrnost přísahala.

Ona může vše, co bude chtíti — a jak bude chtíti? Však to jest již vedlejší — hlavní jest, že jest volna! A dítě, jaké jsem vždy byl, vytáhl jsem láhev dalmatského a otevřel a nalil si do kalíšku a vychýlil jich několik na oslavu volnosti paní Lucy; na oslavu jejího osvobození, její dnešní svobody.

A chytil jsem její podobiznu se stolu, kde stála, a dlouho a dlouho se zadíval v její mystické, záhadné oči a hltal její ramena a krásné její ruce, z otevřených rukávů se usmívající svou hebkou plností; a šeptal jsem jí: »Ty jsi volna dnes, ty, můžeš, všecko, jen chtěj — a jen budeš-li chtíti!«

A líbal a líbal jsem tu drahou podobiznu a neslyšel jsem pískot ponocného, z dvora půlnoc ohlašujícího; a jsou-li duše a život jich něčím, musila paní Kráglová této noci cítiti legii mých polibků, jak sjížděly po jejích loktech, pažích, ramenech, jak ztrácely se jako zbloudilí motýli v běl krajek jejích tam, kde jedině zhasiti mohly mé tužby v jásavé hymně: Má mne ráda, jako já ji — a teď může býti mojí!

Vlastně řekl jsem si po chvíli: Mohla jí být již dávno, kdybys ty sám za něco stál . . . .

Eh, nestál jsem tedy za nic — ale teď také jednou chci.

A usnul jsem i přes toto jako triumfator.

23. dubna 18**

Odhodlaně vstoupil jsem, dav se Růženou ohlásiti, do ložnice páně Kráglovy.

Po lehké úkloně z obou stran, vytáhl jsem z náprsní kapsy dopis slečny Marty Cikhartovy a podal jsem jej nemocnému s napřed smluvenými slovy:

— Dostal jsem včera pod svou adressou tento dopis. Ale obsah jeho týče se vás, pane továrníku, a tak jej dodávám do vašich rukou, doufaje, že mé úloze jest tím úplně vyhověno.

Pan Krágl zvedl obvázanou hlavu z poduškek a vztáhl bílou ruku, plnou těžkých prstenů, po dopise slečny Marty.

— Děkuji, pane professore, pravil polohlasně. Bylo viděti, že jej dopis nijak nepolekal — ba snad, že jej i docela již očekával.

— Račte si, milý příteli, pokračoval — posunouti židli trochu blíže; snad to bude přece delší, co vám povědětí mám a musím — a oč vás ještě požádám.

Maně vytáhl jsem hodiny, měl jsem o 10. hodinu, a bylo 9.

Pan Krágl vida tento můj posun a pohyb, dodal:

— Nebojte se, tak dlouho to trvati nebude. Budu co nejstručnějším. Přečetl mezi tím, co jsem si uchystal židli a se posadil, dopis,

složil jej opět do obálky, nadzvedl se polovicí těla a zašeptal hlasem velmi důvěrným:

— Dlouhými výklady vás zdržovati nebudu. Nebylo by to ani mně ani vám příjemné. Co se stalo, stalo se a nedá se odčiniti. Doufám, že když slečna Marta měla k vám tu důvěru a obratila se na vás, že i já ji míti mohu, ba v daných poměrech ji míti i musím. Nebo stejně, jako ona, bych se neobracel na zdejší poštu, sám se hnouti ještě nesmím, a věc spěchá. Nejsem, milý pane, tak lehkomyslný, jak asi vám připadám. My, totiž slečna Marta a já — dávno již jsme pomýšleli na všecky eventuality. Věčně se se džbánem beztrestně nedá pro vodu choditi, praví přísloví. Nám se sice džbán nerozbil, ani ucho neutrhlo — pravil to s mírně ironickým úsměvem — pan Lux mi jen ucho natrhl a hlavu trochu přimáčkl . . . ale to jsou hlouposti — hlavní jest budoucnost slečny Marty, a o tu jest bohudík postaráno. Bude záležeti na vás, pane professore, abyste byl mezi námi shovívavým prostředkovatelem.

Uklonil jsem se mlčky na znamení souhlasu.

Pan Krágl sáhl pod podušku a vytahuje klíče pravil:

— Zde jsou klíče od mé wertheimky, sejděte vlídně do továrny, jděte přímo do mé pisárny, otevřte kassu a na levé straně najdete v zásuvce menšího trésoru spořitelní knížku, znící na jméno Marie Hartová. Tu vlídně vezměte k sobě, ostatní zas bedlivě uzavřete a knížku mi přineste laskavě nahoru. Můžete mi to udělati k vůli, pane professore?«

— Milerád, pane továrníku. Vzal jsem od něho klíče. Za pět minut byl jsem opět u jeho postele, podávaje mu klíče i knížku.

— Bude vám divno, pokračoval pan Krágl, bera obé ode mne a klíče opět pod svou podušku ukrývaje a knížku před sebe na noční stolek klada, proč jsem zkomolil tak jméno slečny Marty Cikhartovy. Je v tom pěkná upomínka na první dobu našeho styku, pravil starý bonvivant, a celý jeho obličej se rozjasnil pod teplem milé upomínky.

Chtěl jsem mu namítnouti, že mi do toho ničeho není, a že mne to docela nezajímá — ale tvář jeho byla v tomto okamžiku tak náhle jiná, tak neobyčejně jímavá a měkká, že celý pan Krágl, kterého jsem nikdy rád neměl a jejž jsem považoval vůbec za typ vulgárnosti a banálnosti, zjevil se mi v té chvíli v jakémsi zcela novém ozáření . . ., že musil jsem mlčeti a jen mlčky jsem se uklonil . . .

(Pokračování.)

ARNOŠT CZECH Z CZECHENHERZŮ:

Sen.

Přichází s úsměvem z večera ke mně,
čelo mi políbí laskavě, jemně,
vlasy mé havranní oddaně hladí,
rukama palčivé skráně mi chladí,
přátelsky vyzve mne v daleké kraje,
zlaté kde ovoce v zahradách zraje.

Všude mne provází cestami ráje,
vede mne v zelené luhy a háje,
trhá mi v měkký klín čarovné květy,
vede mne daleko v neznámé světy.
Vrací se roztesknĕn k svítání se mnou,
čelo mi pohladí rukou svou jemnou.

Astra.

Mám bílou astru rád,
jež slední pozdrav dává,
když vítr v stromech hrává
a žloutne starý sad.

Mám bílou astru rád,
jež hlavu sem tam kloní
ve větru, jenž se honí
za listem, který spad.

Mám bílou astru rád,
jak čelo mrtvé krásky,
jež tají sen své lásky
a zná tak srdce rvát.

Mám bílou astru rád,
jak dotek chladných retů,
mám bílou astru rád,
jak pozdrav z jiných světů.

Labutě.

Labutě procitly z tichého snění,
z rákosí doléhá perutí chvění,
bílý den mlhami svítá,
větérek hladinou zmítá.

Labutě pomalu s obzoru mizí,
vypluly jezerem v krajiny cizí,
v krajiny neznámé lidem,
duše kde snoubí se s klidem.

Labutě odpluly, vody se kalí,
bez nich se hladina v zármutek halí,
tiše se jezero vlní,
duše se litostí plní.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování.)

terý čert tu to chodí?« ozval se pojednou podle něho hrubý hlas. »Tos ty, Jouzo, co?«

Ulekl se toho hlasu — nikoho neviděl.

»Dobrý večer!« vyrazil ze sebe a vyskočil zase ven do té noční psoty.

»Proč utíkáš?« vece týž hlas a drsná ruka jej uchvátila za rameno. Stanul.

»Dej vám Pánbůh dobrý večer,« opakoval, »jdu domů z práce.«

»A kdo jsi?«

»Váša Křenek . . . z továrny přicházím« . . .

Ruka, jež ho držela, nepovolila.

»Zatrachtělá tma! nepoznal jsem tě . . . a ty mě taky znáš, viď?«

Ba, poznal nyní hlas a nemálo se zarazil: mluvil k němu Frček, týž, jehož pokládal za svého úhlavního nepřítele. Co mu chtěl tento člověk? — přece nikdy na něho nebyl promluvil a tolik byl usiloval, aby z obce byl vypovězen.

»Znám vás, pantáto,« odpověděl, »a prosil bych vás, abyste mě pustil . . . jdu svou cestou . .«

A druhý na to, s hůry poněkud, ale přes to s jakýmsi nádechem dobrácké upřímnosti:

»Tak ses mi trefil do rány, Křenku. Zlobíš se na mne, viď? . . Ale to máš tak: ty jako jiný! Žádného nepřátelství není, ale kam by se dělo, kdybyste nám tu všichni zůstali v obci, vy s dětmi. To víš, každý se brání, jde-li mu o kůži. Však si najdeš chleba jinde. Abys viděl, že je to bez nepřátelství, pojď se mnou na sklenici piva . . . «

»Děkuji za dobré slovo, pantáto, ale už se nesmíte hněvat — nemohu, žena čeká s večeří . . . «

»Nech ji čekat. Nepřijdeš-li, povečeří bez tebe, a ty povečeříš se mnou. O nějaký ten salám není zle. Pojď! . . víš, řeknu ti něco. Člověk ví, čím je, ale pýchy v sobě nemám. Víš, tenkrát ta mrzutost s tvou ženou — však ti řekla! . . Jak by byla zamlčela? . . . před lety se to sběhlo, a, vidíš, do dneška mě to mrzí. Měl jsem v sobě nahromaděné zlosti a zrovna mi přišla do rány a zlost se vylila. Zapomněl jsem se, chybil jsem — jakáž pomoc!« . .

»My jsme dávno zapomněli, pantáto — a co přišlo dále, osud byl. Snad Pánbůh nám nedá zahynout. Dej vám Pánbůh dobrou noc!«

»Co? dobrou noc dáš, až se rozloučíme. Či's tak velký pán, že sklenici piva se mnou vypít nechceš? To by tak bylo!«

»Z pití vyšlo moje neštěstí — já jsem se zařekl, pantáto! . . už nikdy nebudu pít . . .«

»Kořalku, pravda? — ale pivo, to je jiná!«

»Ani piva! . . . děkuju vám.«

»Poslouchej, Křenku! Teď jsem starostou já a ouřad mám v ruce; měl bys to mít na paměti. Co já chci, se stane, a, čeho nechci, nestane se. Prosit tě nebudu, nechceš-li . . ale dobrou vůli jsem ti ukázal. Až tvá lhůta ti uběhne, půjdeš odsud nebo nepůjdeš, podle toho, budu-li chtít já anebo nebudu-li chtít. Jiný v tom slova nemá, obec jsem já.«

Při těchto slovech pustil rameno Křenkovo, jež dosud byl držel ve svých prstech.

»Poručte, co se vám líbí,« odvece Křenek, »ve všem vás poslechnu. Vy jste hospodář a já jsem teď tak říkajíc žebrák . . . ale za pivo vám děkuju. Já pít nebudu. Jednou jen bych se ho napil a zase bych mu přivykl. Pánbůh dal, že jsem se přemohl« . . .

»Nebuď hloupý, pivo ti neuškodí a z piva se ochlastou nestaneš. Povím ti ještě něco, abys věděl, že nejsem zlý člověk, jako snad jsi myslel. Doslechl jsem se, že prodáváš vepříka, koupím ho, dobře ti ho zaplatím, proto že se mi zrovna hodí. Ale litkup chci aby byl, a to hned . . vyčastovat tě, abyste nemyslili, že nemám srdce. Vzal jsem si to do hlavy. Pojď a nedělej hlouposti!«

Křenek neodpovídal; v té pusté tmě Frček nemohl viděti, jak pokušení zalomcovalo celým tělem ubožákovým.

»Pantáto,« vydrala se mu posléze řeč, »prosím vás, nepřemlouvejte mě! Těžko vám říkat ne . . . já vám na stotisíckrát děkuju za všecko . . ale, vidíte, znám se: jednou se napiju a zase jsem propadl ďáblu. Tenkrát, víte, když jsem tam seděl v Budějovicích . . . vy si nepomyslíte, jaká bezbožná spřež tam byla se mnou, jakých řečí jsem se naslyšel . . . tenkrát jsem přísahal, že do své smrti se zdržím všeho pití . . . Kořalka mě tam přivedla, Bůh ji zatrať! . . , hanba na mne padla a bída na ženu . . Řekne se: kořalka, pivo ne! . . ale, když není na pivo, na kořalku je vždycky! . . po pivu na ni dochází!« . . .

»Nu, nechceš, tak nechceš,« vpadl mu do řeči Frček, »nač bych poslouchal tvůj žvan? Prohloupil's, víc ti neřeknu a stát tu s tebou v té tmě a psotě taky nebudu!«

Odstoupil, těžké jeho kroky zaduněly pašovsky na kamenech průjezdu, dveře do šenkovny se otevřely, proud mihotavého světla se rozlil na okamžik po černém prostoře, pak bouchly dveře a všecko zapadlo zase do neprostupné tmy.

Váša Křenek šel svou cestou, blátem, kalužemi se brodil, v srkajícím ledovém dešti, běsným větrem zmítanem. Po padesáti krocích stanul. Jakýs hlas se v něm ozval, ponoukaje ho, aby se vrátil, pozeptal se Frčka, neodkoupil-li by mu přec vepříka. Pít nebude, ne, ani jedinou sklínku piva nepřijme, ale, kdyby toho vepříka dobře udal, dostalo by se mu peněz a měl by z čeho žíti, než by si práci našel, třeba někde jinde než v tomto kraji, daleko odtud, kde dělný lid se hledá. Odejel by hned a, jakmile by co našel, dopsal by pro rodinu, a všickni by měli na cestu. Pravda, jiní by taky vepříka koupili, řezník, ten, onen, domkář, dělník jako on — už mi říkali a on jim taky nabízel, ale až běda málo podávali všickni, ježto věděli, že mu nezbude než prodal za každou cenu. A pak — jak jen to mluvil, tenhle starosta! . . on že je obec, co on chce, že se stane! Kdyby starosta chtěl, vypovězení by se neprovedlo a on by tu zůstal a klidně by i nadále pracoval a rodinu svou živil. Věru, že by nebylo marno nadejíti si starostu, získat jeho přízeň, zalichotit mu; stal by se záštitníkem a dobře by se mu žilo pod jeho ochranou, jako dobře bývalo, dokud bývalý starosta nad ním ruku držel . . .

Tyto myšlenky rychlým vírem proletěly mu mozkem. Vrať se! zajdi do hospody! volal hlas.

Ale jiný hlas se ozval, varovný, přísný. Nechoď! pil bys! mu domlouval, jest nezbytno, abys odtud odešel! Pomni svých dětí! Krásně tě tu nechali, domovského práva nenabudeš a, kdybys zemřel, co bude z tých dětí? — do Velenova je pošlou, do tvé domovské obce! . . však jsi nezapomněl, jak tě tam uvítali, a byl jsi starší, svou prací jsi se mohl uživit, a tvé děti jsou malé . . a jak že by je tam uživila tvá ubohá žena? Pití tě zvrhlo, pro kořalku jsi přestal být bezúhonným, a proto mají právo tě vypovědět . . . V této továrně, byť ti přáli páni, je práce strašná, úmorná, před časem tě sklátí do hrobu, a za tvým hrobem hrozí tvým dětem — Velenov. . . Jinde se udržíš, až by dorostly, až by jiného domova nabyly! . . .

A Váša uposlechl hlasu a nevrátil se do hospody, ba, směrem k obydlí svému kráčel, návsím, jež neutuchající déšť proměnil v močál. Po pravé straně rozkládal se rybníček, shromaždiště hus a kachen; neviděl ho v té děsné tmě, slyšel jen šplouchání jeho větrem zmítaných brunatných vod a crkání dešťového přívalu, padajícího na jeho rozčeřenou hladinu; cítil, jak týž dotěrný, nemilosrdný déšť mu v týle zatékal za krk, jak všechen oděv mu prosakoval, do těch nití jej zmáčel. Přes to, že se bral v před jak jen stačil rychle, chlad jej mrazil, že zuby o sebe drchtaly, ruce a nohy tuhly.

Když došel domů, žena se ulekla, znamenajíc, jak byl všecek proměněn v obličeji.

»Co je ti?« zvolala.

»Nic, zima lomcuje — od pece jsem odešel a do té psoty se dostal. Až se ohřeju, bude lépe.«

Tekla s něho voda, kabát tak se přilepil na tělo, že skřehlé jeho ruce marně se pokoušely ho svléci. Žena mu přispěla; vidouc, že se všecek třese, srdce jí usedlo.

»Ty ses nastydl!« vydrala se jí řeč; »nedej Bože, abys nám ulehl . . . «

Podívali se druh druhu do očí; dojista táž myšlenka se v nich probudila, neboť oči obou

zaletěly na děti. Co z nich bude, ulehne-li . . . umře-li dokonce? . . .

Když se svlékl z šatů a z prádla, když vzal na sebe suchou košili, již ona mu na kamnech ohřála, ulehl do postele. Po nějakou dobu vnitřní zima jim ještě lomcovala, ale potom teplo nabylo vrchu a on se utišil; po chvíli dokonce vstal, žádal suchý oděv a prohlásil, že by něco pojedl. Tu strach jí odpadl od srdce, jazyk hrůzou ztuhlý se rozvázal.

»Buď Pánbůh pochválen! . . tak jsem se polekala, že nohy mi zdřevěněly, když jsem tě spatřila. Bylo mi, jako bych tě viděla umírat, odpusť Bože! — a co bych si počala s dětmi, kdyby Bůh dopustil takové neštěstí.«

Váša pohlédl plaše na ženu, se ženy zraky se přenesly na drobotinu pobíhající po světnici i na nejmenší robátko v kolébce.

»Není mi nic,« pravil, »ohřál jsem se a je zase dobře, ale zrovna mi připadá, že mě sám Pánbůh dal napomenutí, abych odsud odešel. Ta práce při pecích je strašná. celý den v tom horku, že člověk nevydrží košili na těle, a potom ven do deště a mrazu. Dnes zrovna jsme povídali, co už se tam lidí vystřídalo. Jedni odešli, proto že nevydrželi, a druzí — nu druzí odešli taky, ale do končin, z nichž není návratu. Člověk dělá, dokud může, ale dnes jsem se přesvědčil, že nelze dále, nechci-li abyste se jednoho dne octly ve Velenové . . . A, vidíš, kdyby mě nebyli odsud vypověděli, kdo ví, byla-li by mi přišla tahle myšlenka . . . Člověk dělá, dokud může, a nic si nemyslí, dokud práce na chléb stačí, a o sebe se nestará, kde by se starat měl, proto že nestojí sám na světě, ba, děti mu Pánbůh dal.«

(Pokračování).

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Bohdan byl pohnut a po celý den, choděs knihou parkem, viděl před očima svou sladkou nevěstu; jeho srdce naplněno bylo tesknou touhou spatřit ji, zlíbat a podívat se do jejích milých, tiše hořících očí. Za to následujícího dne pustil se horlivě do studování. K svému potěšení pozoroval, že mu látka zůstala hodně v hlavě a že dostačí jednou vše důkladně projít, aby mohl bez bázně ke zkoušce se dostavit. V Praze nebude nikdo proti němu předpojat, jméno otcovo také hodně zatlačí a to, co ze dřívějších let snad zapomněl, v praktickém životě snadno dohoní.

Jen to mu bylo nápadno, že slečna Sylvestrová dosud do zámečku nepřišla. Nemohl svého podivení před sestrou zatajit a tázal se, zda nerozhněvaly se mezi sebou.

»Co ti napadá,« řekla a nějak podivně se usmála. »Slečna Elis odjela k návštěvě známých do Vidně. Pan ředitel tam jel za nějakými peněžními záležitostmi a poněvadž Elis nemá matky, nechtěla zůstat doma. Včera psala, že brzy již se vrátí a tázala se, přijdeš-li k nám.«

»Odpověděla jsi jí?« ptal se zvědavě.

»Nemohu přece být nezdvořilá. Odpověděla jsem jí hned, že jsi tu a že je tu bez ní smutno. Neboj se, ona tě obtěžovat nebude. Přijde každodenně na chvilenku a pro tebe to bude dobré, když si po studování odpočineš. Vidíš, nebylo ti toho zapotřebí k stáru se knihy chytat. Měl jsi být rozvážnější a kolik bohatých slečen vzalo by si rádo takového hezkého důstojníka.«

»Dej mi, prosím tě, pokoj s takovými náhledy. Každý z nás má jiný názor o štěstí. K čemu by mi byly peníze, kdybych své ženy nemiloval? Nebo ona mne?«

»Bah, láska!«, usmála se špičatě. »Kdybys nebyl tolik popudlivý, něco bych ti řekla. Budu však raději mlčet. Až jednou budeš zkušenější, povím ti, jak byl's bláhový.«

Bohdan by se byl nerad se sestrou hádal nebo přel. Samota Kasická se mu zalíbila, švakr byl dobrý člověk a sestry Terézy se střežil. Při společném jídle hovořilo se o věcech lhostejných a uklidňoval se tedy den ode dne. V týdnu vždy psal do Kraňova a chvíle, ve kterých své dopisy psal a odpovědi na ně dostával, omlazovaly jeho nitro a vzpružovaly jeho síly.

Skoro po čtrnácti dnech přijela slečna Elis do villy a hned šla vykonat návštěvu do zámku. Měla nádhernou robu, ve které její postava velmi vděčně vynikla. Zdála se být

živější, růžovější a jaksi skromnější. S Bohdanem se přivítala jako se starým známým a několikrát projevila radost, že ji poslechl. Když Teréz za jakýmisi domácími záležitostmi ze salonku odešla, zahrozila mu prstem a naklonivši se poněkud, zadívala se naň s úsměvem.

»Měla bych se na vás hněvat. Když jsem vás poprvé poznala, ani slůvkem jste se mi nezmínil o svých úmyslech. A já přece bych byla tolik ráda něco od vás slyšela o vaší nevěstě. Musíte to napravit, musíte mi hodně o ní povědět. Nedám vám pokoje, dokud mi nebudete věnovat některé půldne a dokud se mi nevyzpovídáte.«

Bohdan ve tváři zahořel a zmatek se ho zmocnil.

»Nevěděl jsem, že moje sestra umí také prozrazovat takové delikátní věci,« pravil rozmrzele.

»Jaké prozrazování a jaké delikátní věci?«, podivila se nevinně. »Můj Bože, nejsem snad její dobrou přítelkyní? Nebo snad se tím tajíte? Myslila jsem si, že to je všeobecně známo.«

»Částečně je, ale poněvadž se nacházím v takové zvláštní situaci, bylo by mi bývalo milejší, kdyby byla sestra aspoň nějaký čas mlčela.«

»Být já vaší nevěstou, pěkně bych se vám poděkovala za to, že se ke mně nechcete veřejně hlásit,« kárala ho se strojeným rozhorlením. »Je-li vaše nevěsta jemného srdce, — a nepochybuji, když jste vy si ji vybral, že musí být velmi roztomilá, — musilo by se jí velmi bolestně dotknout, kdyby se dověděla, že si nepřejete, aby vás svět za jejího vyvoleného vyhlásil. Že je chudá, to na věci nic nemění. Podívejte se na svou paní sestru. Sama se mi jednou přiznala, že neměla věna a může někdo říci, že nezastává dobře místo domácí paní Kasické? Jaká je vaše vyvolená? Útlá, brunetka, mladinká?«

Její oči ho znepokojovaly. Nemohl se na ni bez rozpaků a bez jakéhosi niterného zmatku dívat.

»Ano, je velmi mladá, osmnáctiletá,« povídal s rozpačitým úsměvem. »Je o něco menší než vy a je blondýnka.«

»Jaké má oči?«, vyzvídala tlumeným hlasem.

»Velké, šedé.«

»Vám se tedy brunet nelíbí?«

»Ach, nikoliv. Setkal jsem se s Janou, bydlil jsem v hostinci jejího otce a měl jsem příležitost blíže ji poznat. Zaujala mě svou něhou a svou čistou půvabností.«

»Kdo by to řekl, že důstojník má pro takové věci pochopení,« řekla s povzdechem. »Nebyla bych věřila, že najdou niterné vlastnosti ženy porozumění u mužů, ale teď už se nedivím. Podle vašich slov se mi zdá, že vás uchvátila líbeznost její duše víc, než tělesná krása.

»Obé, slečno. Nejsem slepým ke krásám ženy.«

»Opravdu? Pak tím víc se vám divím. Ach ovšem, někdy člověka zachvátí takové pocity, že se jimi dá bezděčně ovládati. Nitro lidské není stroj, který se dá řídit chladným rozumem. Vy tedy chcete opustit vojenskou dráhu a stát se úředníkem?«

»Nepůjčí-li mi sestra na kauci, ano.«

»Nerad se budete loučit s uniformou?«

»Abych řekl pravdu, necítím žádné zvláštní bolesti, že přestanu být důstojníkem. Civilní stav má také své půvaby.«

»Souhlasím úplně s vámi. U některých dám vzbuzuje uniforma pravé nadšení a často vábí víc stejnokroj, než osoba, která jej nosí. Abych řekla pravdu, mne uniforma nikdy nějak vážně nezajímala.«

»Nemáte tedy důstojníků ráda?« ptal se žertem.

»Toho jsem neřekla,« bránila se, vysílajíc k němu zkoumavý pohled. »Chtěla jsem říci, že jsem vždy se dívala předem na osobu a potom na šat. A není to snad stanovisko úplně správné?«

»Zajisté. Uvažuji asi také tak. Mohu-li být šťasten jinde, proč bych musil houževnatě lpít na uniformě.«

Hovor se rozpřádal a Bohdan musil dávat dobrý pozor, aby ušel všem kličkám, které házela a aby dovedl odpovědět na všechny otázky, s nimiž se na něho obracela. Po chvíli přišla Teréza a Bohdan musil ve svém srdci doznat, že se mu tentokrát sestra zdá být zcela jiná, než jindy. Byla hovorná, veselá, žertovala a smála se. To je asi tím, že má k Elise důvěru a že tato jí rozumí. Až také on se její důvěry zmocní, až i jeho pozná, změní se také vůči němu.

Den co den k večeru přicházela slečna Elisa na návštěvu a jednou týdně šli zámečtí do villy pít čaj. Ráno a po obědě Bohdan studoval a nebylo mu nápadno, že v té době ho nikdo neruší, že naopak sestra sama ho pobízí a upozorňuje, aby neztrácel času. Ale potom, poněvadž na večer a večer byl už unaven, nastávala zábava. Toužil po ní, nevěda ani, jak se mu staly schůzky s Elisou potřebny. Někdy přicházel Sylvestr, jindy všichni strávili celou dobu pohromadě, ale dost zhusta se mu přiházelo, že s Elisou osamotněli. Potom rychle předmět zábavy se změnil, hlasy byly snižovány a mnohá narážka jen jako mimochodem pronesená zaráželа hovor a dávala příčinu k obapolným rozpakům. Bohdan často cítil rostoucí pokušení,

ve chvíli samoty schvátit Elisu do náruče a napít se z jejích žhavých rtů. Ale vždy se opanoval a potom tím více se mučil výčitkami, jak ošklivě Janu klame.

Když jednou pouhé náhodné vstoupení sestřino překazilo jeho úmysl chopit se ruky Elisiny a stáhnout ji do svých ramenou, rozechvěn chodil po svém pokoji. Krev v něm šuměla, celé jeho tělo chvělo se ještě rozčilením, ale jeho mysl byla už jasná. Dopustím se zbabělosti, jsem jak opilý mladík, který neví, co počíná. Schází mi přítomnost mé čisté Jeničky, abych odolal takovým slabostem. Dlouho jsem ji neviděl a nespatřím-li ji brzy, bude zle, dopustím se něčeho, co mě bude do smrti tížiti.

»Pojedu do Kraňova,« řekl náhle polohlasem a zastavil se. »Ano, pojedu.«

A jakoby cítil, že mu nezbývá nic jiného, — chce-li se požáru vyhnout — než na nějaký den utéci, hned ráno se vydal na cestu. Sestra se hněvala, zdržovala ho, vyptávala se, kam chce jeti, ale tentokrát byl neoblomný. Slíbil, že se co nejdříve vrátí a všecek jako osvěžen usedl do vagonu. Několik hodin pronásledovala ho představa Elisy a on se zachvíval malomocnou touhou vrátit se a strávit večer v její přítomnosti, ale čím víc se blížil Kraňovu, tím byl klidnější, tím víc se jasnil jeho pohled a tím vábněji vystupovala Jana na obzor jeho mysli.

Nedočkavě seskočil s vozu a zjednav drožku, ujížděl ke Kraňovu.

Ano, poznával starý, známý kraj. Vypadal sice už méně sličně než když tu byl, podzimek se díval ze strnisk a stromoví už nebylo tak sytě zelené. Ale byly dosud příjemné dni a pole byla plná pracovníků. Teď spatřil domky Kraňovské a mezi nimi vítala ho červená střecha hostince Vaculíkova.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

IV.

ědeček Sejk, kráčeje od stanice k domovu, v duchu se divil, že syn a dcera o dědictví po matce ani muk. Toho skutečně od nich neočekával. Naopak, ani nejmenší narážkou o tu věc nezavadili, a nebýti krátkého rozhovoru Paulina o Rozárce, bylo by vše vyznělo velmi hladce a srdečně.

Ovšem i při vší své důvěřivosti dědeček si myslil, že někdejší vzdor a hněv jejich se nezměnil v dokonalou šlechetnost. Přibývající léta sice mnoho vytlačila z mladé zpupnosti a nerozvážnosti, vždyť sám na sobě zkusil, jak rok od roku po všechen dlouhý věk mu přibývalo rozšafnosti a usedlosti, nicméně »čert nikdy nespí, a usne-li, přece má oči jenom přimhouřené«. Takový přimhouřený čert, zdálo se mu, koukal přece ještě z Pauly i z Ondřeje.

Zmínkou o paní Rozárce nasadila mu dcera do hlavy mouchy, které mu nyní nedávaly pokoje. Uvažoval o tom, ale přece neshledával nic podezřelého, co by v něm zvrtnouti mohlo víru v Rozárčiny dobré úmysly a poctivost. Umínil si však, že bude bdíti a že by nepěkným spádům brzo přišel na kloub, vždyť už je starý dost, aby se dovedl uhlídat. To si tak cestou opakoval, jak byl před tím řekl Paule.

Hned tedy také zbystřil vůči paní Rozárce pozornost, ale ta, jakoby předvídala jeho myšlenky, nikterak nedávala na jevo nepěkných spádů nebo nekalých úmyslů. Již ani slova neprohodila o tom, jak pan Sejk má nezbytně potřebí hospodyně, vůbec nemluvila mnoho, za to stále se usmívala líbezně a oblékala se čistě a úpravně, že byla pořáde jako z cukru.

Někdy ovšem se stávalo, že vraceje se z některé své pochůzky, dědeček Sejk zastihl paní Rozárku, ana mu poklízí nebo se mu točí u plotny ve svůdných nedbalkách, bývaloť zejména u kamen horko a tu ráda odkládala nažehlený kabátek . . . . ale pak hned cudně se tulíc před tím překvapením, honem popadala a oblékala svrchní roucho . . .

Upřímně řečeno, taková prostá stydlivost a upejpavost dělala dědečkovi Sejkovi dobře a přesvědčovala ho o Rozárčině počestnosti. Paula jistě ubližovala vdově, domýšlejíc se o ní kdo ví čeho škaredého, a ona zatím je nevinná jako květina.

Tak život dědečka Sejka plynul po smrti babiččině dosti příjemným řečištěm. Paní Rozárka snažila se čísti mu na očích každé přání a ochotně mu vyhovovala. Příbytek dědečkův, před tím sice vždycky čistý a spořádaný, nabyl nyní mnohem jasnějšího a vesejšího vzhledu. Za babičky bylo tam všechno jako zakřiknuté, ustrnulé a šedě staré, kdežto za nové vlády Rozárčiny prohlédl každý kout a osvětlil se každý předmět.

V té krásné jarní době, na počátku června, bylo arci hojně přiležitosti učiniti útulným a vlídným i nejsmutnější přibytek. Paní Rozárka chápala se tudíž daru nebes i přírody a pouštějic do pokoje a kuchyňky dědečkovy plnými proudy teplé slunce, ozdobovala jeho stůl a okna květinami, které starého vdovce ohněm barev a vůní rozveselovaly. Vedle babiččiných dvou jako truchlících fuchsií a snivé mučenky byly teď na oknech nádherné begonie a pelargonie, na jejichž živou červeň až srdce se smálo, a na stole pyšnila se ohromná kytice tmavých a růžových pivoněk.

Co pak umění kuchařského se týče, dlužno doznati, že na ně paní Rozárka vynaložila všechny své neochabující důmysly a snahy. Podstrojovala dědečkovi, jak nejlépe dovedla a stále dbala, aby byl dokonale spokojen. Nikdy nebylo mu stěžovati si na řídké polévky nebo na tuhé nádivky, nikdy nebylo potřebí, aby, jako činíval babičce, před samým obědem přisypával do kaše krupice neb do čočkové polévky syrové čočky.

Někdy byl oběd nebo večeře tak dobrá, že dědečkovi zdálo se až nemožným, aby paní Rozárka mohla to vše za peníz, který jí na to dal, tak pěkně pořídíti.

»To mi přece nechce do hlavy, paní Rozárko, aby vám z té zlatky zbylo ještě na kuře — teď jsou přece kuřátka náramně drahá. Tak mi má nebožka, na mou kuši, nestrojila, a brávala si na útratu taky zlatku — zdá mi se, že se k vůli mně šidíte, a to by mi nemohlo býti lehostejné.«

Hospodyňka, prací a rozpaky zardělá, mile zavrtěla hlavou.

»Ale kde pak, pane Sejk, co vás napadá. Já jsem kuchařka už z nové školy, a to je pravě nejhlavnější věc, za málo peněz dovést žít slušně a pěkně. Za hodně peněz dobře jíst a pít, to není žádný kumšt.«

Dědeček Sejk v duchu počítal a jakkoli se nemohl dopočítati, neboť pokaždé vypadlo mu z rozpočtu alespoň to kuře, přece zůstal kliden a svádělo vše na vdovinu šikovnost.

Už tomu tak jest, přichází nikoli z té starodávné, nepraktické, nýbrž z nové školy. A přemýšleje o tom dědeček Sejk dospíval k vysvětlení, proč nyní mladí lidé a vůbec všechno mladé pokolení žije mnohem okázaleji a lépe, než se žilo za časů jeho mladosti.

Kdepak tehdy aby se jedlo u nich, ač to bylo ve mlýně, ve všední den maso! Vařívalo se téměř výhradně jenom z toho, co dům dal, a maso se kupovalo toliko v neděli a ve svátky. Hojnost masitých krmí bývala o pouti, o posvícení a o masopustě, když poráželi krmníčka, »tenekrát jsme si mohli pořádně namastiti nácka«, ale pak už zase následovala dlouhá a dlouhá střídmost.

»Papat mladou husičku? To by byl do nebe volající hřích, to bys pak teperve nevěděl roupy co dělat. Husa se musí nejmíň čtyřikráte podeškubat a až pak je dobrá na pekáč. Zatím ať si dá zajít tvůj melsný jazýček.«

To si tak dědeček Sejk v duchu opakoval, čím někdy jeho choutky po lepším soustu ukrocovala babička, hospodyně na slovo vzatá, ale přece jen ze staré nešikovné školy, neboť kdy pak se stalo, aby mu na počátku června upekla kuře? To bylo jenom jednou v životě, před mnoha lety, když byli ještě ve mlýně. Tehdy odrůstající kuřátka hrabala si ve stáji a kobylka jedno z nich ušlápla — inu, když byl dědeček tak mlsný, dostal přece svou pečeni.

A tak vzpomínaje na spořivost babiččinu, která starostlivě odpočítávala každý krejcar, nežli jej vydala, a s kterou mival kříž zejména v zimě, kdy mu, člověku zimomřivému, málo topívala, zase to všechno sváděl na onu starou školu.

»V tom Kačenka] nemívala rozum,« povídal si, »co se toho topení týče, v tom byla veliká neprozřetelnost. V kamnech sotva zabezdila, člověk byl od Havla až do Jiří zkeroucený jako rohlík — div mi z toho nenarostel herb.«

(Pokračování.)

Feuilleton.

ALFONSO PÉREZ NIEVA:

V panenském svém studu divné
nápady, ty děvče, míváš:
Přec už víme, že jsi anděl,
nač pak tedy křídla skrýváš?

A. P.

BOHDANEČ.

Přívětivé, čisťounké městečko uprostřed kraje, jenž kdysi, jak tomu dosud mohutné hráze na všech stranách svědčí, prostoupen byl četnými rybníky. Veliké, čtyřhranné náměstí s kostelem barokovým, trochu na pravo pošinutým, okolo něhož malý prostý sad, na straně protější sv. Jan uprostřed čtyř lip, kolkolem nevysoké, nejvýše jednopatrové budovy známého venkovského rázu, z nichž některé, jako zejména zajímavou radnici, všechna námaha zednických kazisvětů nedovedla zbaviti onoho půvabu, jejž dodává starobylý původ z rukou povolaných, a na čtyři strany dlouhé široké ulice, tak rovné, jako by je byli pravítkem vyměřili — toť rodiště vzácně nadaného humoristy a satirika z dob našeho národního probuzení, nešťastného Josefa Jaroslava Langra, a nepoměrně šťastnějšího humoristy moderního, roztomilého Josefa Pešky, lépe známého pod pseudonymem Karla Šípka: královské komorní město Bohdaneč.

Vyjeli jsme před necelou hodinkou ze starobylých Pardubic a staneme nade městem na návrší podle nevelkého, ale svěžího parku, jenž po mírném svahu sklání se k městu, a s něhož celý kraj daleko široko přehlédnouti možno. Milý pohled do čistě českého kraje, a uprostřed hojné a bujné zeleni Bohdaneč se štíhlou kostelní věží a s několika většími budovami sem tam rozhozenými.

A městečko to dýše takovým klidem, že závidíme přímo těm, kdož dny své tu tráví, vzdáleni vší vřavy velikého světa . . . Po pravici leskne se obrovská, stříbrná hladina rybníku, kterýž v 90. letech velikým nákladem znova upravili a naplnili, a jenž s několika menšími tvoří středisko rybničného hospodářství velkostatku Pardubického, tu i tam rozsáhlé lesy, jež vroubí celý obraz ten co nejvábněji, a na všech stranách plno stromoví, jež rovině té dodává neobyčejné svěžesti.

Malé městečko s necelými dvěma tisíci obyvatel, rozložených po necelých dvou stech domů a domečků, prosté, tiché, jako většina zastrčených českých měst a městysů. Ale jakoby v nejnovější době probouzelo se ze spánku. Natahuje údy své, až to v kloubech praská, a pod klidným na oko povrchem patrny známky, že usiluje volnou sice, ale za to vydatnou činností nahraditi, co zavinily okolnosti, kteréž položily je tak opodál vší moderní komunikace.

Městečkem byl Bohdaneč již ve XIV. věku a náležel k hradu Blatníku, který však Albrecht z Cimburka prodal i s Bohdančem a čtyřmi vesnicemi klášteru Opatovickému. Při tomto zůstal až do husitských válek, načež připadl pánům z Miletínka na Hoře Kunětické. — Samostatným zbožím stal se koncem XV. století a na město povýšen Vladislavem II. r. 1514.

Bohdanečtí slynuli asi v dobách starých velikou udatností, neboť pověst vypráví, že obdrželi bohatý svůj znak za to, že byli prvními na hradbách Mediolánských, když roku 1158 pod králem Vladislavem pomáhali Bedřichu I. upevňovati moc německých císařů v Italii. Bezpochyby že sešli se tam s neméně udatnými svými sousedy Pardubickými, kteří, jak veliký, vypouklý obraz na předprsní Zelené brány v Pardubicích vyprávi, svůj znak také na Milánských způsobem neobyčejně statečným si byli vydobyli.

Mám pevně a zajisté právem za to, že nynější mírumilovní potomci oněch hrdin Mediolánských novému vyzvání k válečným činům v daleké cizině asi sotva by vyhověli, neboť mají nyní jiných a pro sebe důležitějších starostí, totiž, jak by zastrčené rodné město své k novému životu povznesli, jak by je oživili průmyslem a jak by je pomocí komunikace přivedli do užšího styku se světem ostatním.

Předkové bojovali s mečem v ruce, potomci jejich chopili se — tužky a jali se počítati.

Nejprvé došli toho náhledu, že životní podmínkou města jest spojení železniční.

Co vše již podnikli, aby se ho domohli, a když veškera námaha, aspoň prozatím, zůstala marna, jak se snažili, aby dosáhli aspoň spojení automobilového.

Ale zase nadarmo. Arci, kdyby byl Bohdaneč městem německým, měl by již dávno svou železnou dráhu. Ale město české — to může čekati.

Bohdanečtí tedy trpělivě čekají, poněvadž nezbývá jim nic jiného, ale neskládají ruce nečinně v klín. Vědí, že čím více průmyslových podniků se u nich uchytí, tím spíše dosáhnou svého cíle.

A podniky takové množí se tu znenáhla sice, ale utěšeně.

Dva mlýny mají již ode dávna. Ale i na vlastní pivovar zmohli se již před stalety. Za to, že pánům robotili, směli vařiti pivo, a když pivovar roku 1772 s radnicí, s kostelní věží, s farou a 78 domy za hrozného požáru lehl popelem, vystavěla ho obec znovu a držela ho ve vlastních rukou až do nej-

novější doby, kdy prodala ho soukromníku, jenž čile si v něm vede.

Roku 1897 podnikavá kterás hlava založila tu lázně — rašelinové. Byla to veliká odvaha, uvésti v život podnik, jenž v první řadě vyžaduje pohodlné železniční spojení. Zprvu byla tu pouze jedna budova s několika jen kabinami v zahradě, umístěnými. Ale lázně osvědčovaly se tak, že ukázala se záhy potřeba náležitě je rozšířiti, při kteréž příležitosti pomocí dlouhého a parkovitého

i těm nedělním a svátečním koncertům, které na několik hodin shromažďují tu celé a často i dalekě okolí, zapadne do blízkých rozsáhlých, svěžích a nejušlechtilejšími houbami oplývajících lesů, kde vzduch naplňuje vůně pryskyřice a jásavý zpěv hojného ptactva.

Sotva že lázně se uchytily, vydupali Bohdanečtí na straně opačné ze země lihovar.

A nejen to.

RADNICE V BOHDANČI.

sadu docileno za humny spojení se zmíněným již parkem, na svahu před městem se táhnoucím, odkudž do lesů stinným stromořadím jest jen malá procházka. A pověst jejich se šířila tak, že počali přicházeti churaví i z daleka, nic se na to neohlížejíce, že není sem spojení železničního.

Roku 1906 převzala lázně ty čilá a vzorně vedená Občanská záložna do správy své a vypravila je způsobem takovým, že lázně ty náležejí nyní k nejhledanějším na českém východě, poněvadž jak způsob léčení, tak i zejména chemické sloučení slatiny, která dováží se z vlastních pozemků v nedalekých Libišanech, působí na choroby, zejména rheumatické tak blahodárně, že nejedny lázně světové ucházely se, arci marně, o pravidelné velké dodávky slatiny té.

A co účinek lázní těch zejména podporuje, jest ten rajský klid, který v tomto rozkošném koutku Čech vládne. Lázeňští hosté žijí tu jako jedna velká rodina, o jejíž tělesné blaho jest dobrou restaurací postaráno, a kdo z hostí vyhnouti se chce

V nejnovější době sestoupila se řada občanů z města i z okoli ve společnost s ručením obmezeným, která začíná již se stavbou továrny na — pískové cihly.

Kolem Bohdanče není totiž daleko široko žádné hliny, jež by se hodila na zpracování v cihlářské výrobky. Za to však požehnal osud celému kraji pískem, jenž přivedl chemiky, kteří vlastnosti jeho zkoušeli, přímo v nadšení.

Nejbližší cihelny jsou až za Pardubicemi a za Hradcem Králové, a cihly nyní nejen drahé, ale i následkem živého stavebního ruchu těžko ke koupi, nehledě ani k tomu, jak obtížný jest dovoz tak z daleka. A přece stavět se musí. I našly se zase čiperné hlavy, které vyjely si do světa, prohlédly továrny v oboru tom již existující, daly prozkoumati materiál domácí a vyrobiti z něho vzorky cihel, informovaly se o všech, zejména o výrobných okolnostech, a zase s tužkou v ruce vypočítaly, že Bohdaneč po továrně takové přímo křičí.

Nežli uplynul nějaký týden, bylo téměř 80.000 korun pohromadě, a ještě tohoto leta bude míti tento, v ohledu tom vyděděný kraj vlastní své a levné stavivo, o němž tvrdí odborníci, že předčí cihly hlíněné pěkným vzhledem, tvrdostí a trvanlivostí.

Apetyt roste při jídle — praví francouzské přísloví. Nepochybuji tudíž, že až začne továrna na cihly pískové s úspěchem pracovati, přijdou neunavní Bohdanečtí zase s podnikem novým, zrale uváženým. A to jest cesta jedině správná. Až kolem Bohdanče na stranách, kde láznim to nijak nebude na škodu, vyroste ještě řada vysokých komínů továrních, bude sice veta po dosavadním klidu maloměstském, ale v městě rozproudí se život, jenž bude obyvatelstvu jen požehnáním. Pak také půjde to s tím želaným spojením železničním rychleji, neboť bude v samém zájmu sousedních drah, aby takový čilý, průmyslový kout připoutaly k sobě. A až jednou lokomotiva projíždětí bude idyllickým krajem tímto a připojí ho k onomu uzlu železnic, jež od Pardubic rozbihají se na všecky strany světa, pak poroste Bohdaneč nepoměrně rychleji nežli dosud. Slibný začátek jest učiněn — nuže, chutě dále za Bohdančem moderním.

Sejdeme do města a rozhlížíme se s opravdovým potěšením. Vše jest tak přívětivé, tak útulné, domky čisťounké, jako před posvícením, okna plna kvetoucích květin, a každý, koho potkáváme, usmívavě pozdravuje.

Jsme na náměstí a pátráme po památnostech. Těch arci město nemá a míti nemůže, neboť obrovské ohně r. 1605, 1772 a 1868 řádily v nich nemilosrdně.

Ale něco přece jen ušetřily. Starobylá radnice s věží plechem pobitou, s mohutným podloubím, s klenutými místnostmi a s charakteristickými, v hlíně pálenými okenními obrubami z dob Pernštýnských, nyní bohužel nemilosrdně zabílenými, utrpěla sice mnoho opravami, postupem dob předsevzatými, ale jest nejstarší a přece jen zajímavou ukázkou dob minulých. V ní chová město co nejpečlivěji starobylé památky, jež přes nepřízeň bylo zachovalo. Dvě stříbrné pečeti s letopočty 1553 a 1586, čtyři zápisné knihy z roku 1563, 1564, 1677 a 1714, starou dřevěnou pokladnu, dále železnou pokladnu špitálskou s třemi zámky ve víku ze XVII. století, městská privilegia, z nichž nejstarší z r. 1493 od Viléma z Pernštýna městu propůjčené, právo konšelské, hůl koží potaženou a mosaznými hřeby pobitou, dubovou pokladnu bývalého cechu kolářského a bečvářského, zápisné knihy cechovní a jiné drobnosti ukazuje nám ochotný městský tajemník a upozorňuje zejména ještě na staré těžké, železné dvéře, úřadovnu purkmistrovu uzavírající, jichž povrch jest na několika místech kulemi provrtán. Sám král Bedřich Veliký pálil prý do dveří těch ze svých pistolí, když na svém tažení ku Praze r. 1757 v Bohdanči nocoval, a způsobil v nich otvory, které Bohdanečtí pro pověst tu neopraveny ponechávají.

A ještě jedna vzácná a stará památka. Na náměstí stával prý kostel již v XII. století. Postavil ho jakýs Beneda z Bohdanče následkem slavného slibu, když k úpěnlivým modlitbám jeho narodil se mu dědic. R. 1730 nynější kostel byl dle chrámu sv. Klimenta na Starém Městě Pražském přestavěn, a v kostele tom chová se stříbrná, gotická monstrance z dob Karla IV. ze XIV. věku pocházející, jež dána sem byla z kláštera Opatovického, když Bohdaneč ještě k němu náležel. Jest $1^1/_2$ lokte vysoká, váží 6 liber a 8 lotů, a když v dobách finančního patentu r. 1811 kostelní stříbro na potřeby státu odváděno býti musilo, byla za obrovský na tehdejší doby obnos 1000 zlatých městem vykoupena. —

Skončili jsme svou pouť a zapadáme do dobře pěstěné zahrady lázeňské. Je teplé letní odpoledne. Kolem stolů samé cizí tváře, a všude jen hovor o dobrém účinku láznì. Pojednou veškery zraky obracejí se do výše. V mohutném hnízdě na vysokém komíně povstal náhle čilý život. Několik nehezkých, polonahých čápat zdvihá hlavy své s neforemnými zobáky a hledí napnutě do dálky, a v nejbližším okamžiku již blíží se vzduchem majestátně dva stateční čápové. Jeden, drže v zobáku kroutící se hádě, zapadá střelhbitě do hnízda, vítán svým potomstvem bouřlivě, kdežto druhý s nějakou žábou v zobáku krouží nad ním níž a níže, až zapadne do něho také když byl prvější hnízdo za novou potravou zase opustil.

Hezoučký pohled na čapí domácnost, která po celý den nemálo potěšuje hosty. Čápové patří téměř již k inventáři lázní Bohdaneckých, a hosté, odjíždějíce, loučí se s nimi vždy jako s milými přáteli. *Dr. Josef Štolba.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Požadavky Josefa Mánesa.** Staroměstský orloj má bohatou, vzácnou historii. O tvůrci jeho, Josefu Mánesovi, reprodukoval jsem už několik krásných, možno říci něžných vzpomínek. Připomínám jeho památné psaní panu Františku Václavíkovi, členu městské rady pražské z let sedmdesátých, v němž Mánes tak horoucně sní a volá — po atelieru. Koho by nedojala tato příhoda, kým by nepohnulo, dočítá-li se, že mistr jména Josefa Mánesa sní o řádném atelieru, touží po dílně s vrchním světlem, jako po čemsi nedosažitelném, jako po nedostižitelném, největším svém ideálu? Druhou vzpomínku o tom jak Mánes na orloji pracoval svlečen, nemaje tušení, že se do improvisované dílny jeho na Žo-

líně za dešte nahrnul zástup zvědavců, uveřejnil jsem nedávno.

Třetí, nejvýznamnější, Josefa Mánesa charakterisující vzpomínku vypravoval mně stavitel pan Fr. Václavík, jenž jako člen městské rady pražské ve druhé polovici let sedmdesátých s Josefem Mánesem jako uměleckým tvůrcem ciferníku na Staroměstském orloji často jednal. Víme z vyhlášky purkmistra dr. Bělského, že náklad na obnovení orloje byl rozpočten na 4000 zl., práci malířskou a řezbářskou v to nepočítaje. Kolik Josef Mánes za práci žádal, není mně známo tak, abych mohl cifru přesně udati (přes všechno úsilovné hledání v městském archivu nepodařilo se doklady nalézti), ale na to se můj vážený zpravodaj, pan Václavík, pamatuje, že Josefu Mánesovi slíbil, že se zasadí v městské radě o to, aby mu byla nějaká stovka přidána.

Došlo k tomu zajímavým způsobem:

Mánes pracoval na svém díle s pravým uměleckým nadšením. »Přišel jsem k němu,« vypravuje pan Fr. Václavík, »abych se podíval, jak práce pokračuje. Vstoupím do dílny, vidím, vidím, a žasnu nad krásou díla: »Poslouchejte, Pepíčko (byli jsme s Mánesem tuze dobří přátelé) — povídám. »Kam vás to nevede, takovou práci si s tím dávat! Nevím, nevím, jak pochodíte . . . s těmi několika stovkami, co vám obec na to dala, sotva vyjdete. To jste měl, Mánesínku, docela jinak založit, udělat to zkrátka tak, jak vám to zaplatili.«

Mánes stojí stranou, smutně, zamyšleně se dívá na svoje medajlony, a praví: »Jaká pomoc . . . udělám to tak, dokončím to, jak jsem začal, a jak mi to jde ze srdce — a kdybych na to i dosaditi měl. Mám takové tušení, že Praha bude míti po mně památku . . .«

»A kolik byste žádal, Pepíčku?,« ptám se ho.

»Nu . . .«, odpovídá Mánes, zase tak smutně na obraz pohlíží a po chvilce skromně dodává: »Je těch médaillonů čtyřiadvacet . . . kdyby dali za každý po padesátce . . . to snad by nebylo mnoho? To ostatní k tomu . . . Kolik bych moh' žádat, abych vyšel? Šestnáct . . . osmnáct stovek . . . to by snad mohli dát?«

PARTIE Z BOHDANEČSKÝCH SÁDEK.

»Nevím, nevím, Pepíčku«, odpovídal jsem vyhýbavě, vzpomínaje na stesky a rozpaky správců obecního jmění z poslední schůze — »budu to míti horkou práci, to víte, budou se křižovat a budou poukazovat na to, že je to velké, neočekávané překročení rozpočtu. Musíme na to, Pepíčku, s chytrou . . řekneme pánům, aby se sem šli podívat . . . a až to poznají, budou snad jinak mluvit. Nebojte se, Pepíčku, však já se o to postarám, aby to dobře dopadlo.«

Pánové z městské rady přišli, dílo prohlédli, Mánesovi je pochválili — a k veliké jeho radosti po vřelé přímluvě páně Václavíkově přidali mu — asi pět stovek! *Dr. R. J. Kronbauer.*

* **Umělecká galerie města Prahy.** Před několika roky učiněn byl v obecním zastupitelstvu

pražském návrh, aby zřízena byla městská galerie umělecká. Poněvadž město Praha jest majitelem dosti značného počtu uměleckých děl, obrazů i plastik, byl by tu ke sbírce už jakýsi základ. Ve sbírku by byla pojímána především umělecká díla s Prahou a jejími uměleckými dějinami související. Vzhledem k tomu, že zemská galerie i obrazárna Společnosti vlasteneckých přátel umění v Rudolfině jest utrakvistická, nebyla by česká galerie městská nijakou zbytečností. Pro uměleckou kulturu města mohla by znamenati dokonce a beze vší pochyby velmi mnoho, byla-li by choulostivá otázka programu a hlavně umělecké správy sbírky rozřešena šťastně. Návrh tehdy nebyl zamítnut, ale nějak zapadl. Nikdo ho nevzpomene — snad pro obávaný náklad. Městská galerie, umístěná na příklad v salonech bývalého paláce Sylva-Tarouccova, byla by ovšem pro Prahu finanční obětí, ale nikoli takovou, aby přesahovala síly města. Konečně netřeba zřizovati ústav, který by vyžadoval příliš značných prostředků. Zatím postačil by základ, zaručující zdravý, třeba volnější vývoj.

⁂ **Moje knihovna — mé království.** V příručce »Na nové dráhy«, ve které promlouvá Bedřich Šaloun o povznesení obchodu knihkupeckého, je pozoruhodná kapitola, ze které pro její důležitost citujeme ještě toto: »Počet prodaných knih a tedy i počet knihkupeckých, dobře prospívajících obchodů jest spolehlivým měřítkem obecného vzdělání v zemi, ba možno z něho souditi i na mravní a fysickou zdatnost národa vůbec. Je-li tedy postavení knihkupcovo samo sebou důležito a čestno v životě každého národa, jest u nás významno a důležito dvojnásob. Knihkupectví jest z nejdůležitějších složek naší národní organisace, jeho úkol jest větší než jinde, protože národu našemu pro těžký zápas, který jest mu údělem, kromě vědění, síly vůle a charakternosti jiných zbraní dáno není. Spisovatel, učitel a knihkupec, pracujíce společně na poli národní kultury, staví hradby, za nimiž jedině možna jest existence národa. Než prostředky, jichž dosud užívali, potřebám nové doby už zcela nevyhovují. Práce jejich, rozdělená po celé šíři obdělávané role, nešla dosti do hloubky. Není už — bohudík — skoro analfabetů u nás, ale není také ještě skoro opravdového cítění kulturního. Naši lidé, opouštějíce školu, v obrovské většině zanechávají před vstupem do života veškery snahy po dalším, hlubším vzdělání, ba ztrácejí, či lépe řečeno, ani nenabývají vůbec zájmu o věci, povznesené nad prach všedního boje o život a nad bláto pravšedních zábav a společenských marností, v nichž topí se až po krk i třídy s vyšším školským vzděláním. Vládne požitek a móda. Tady vidím kořen zla, a tady třeba nápravy. Těmto věcem nelze ponechávati volný průběh, jest třeba uchopiti se práce a soustavně, vytrvale budíti zájem o hlubší život kulturní. Věci organisace národní kultury bylo by více, než donutiti orgány státní, zemské i obecní správy, aby konaly povinnost ke kultuře národa, ji bylo by jíti mnohem dále, než vymoci zákon, navrhovaný Václavem Štechem, jí bylo by přičiňovati se o to, aby nejen každá obec, aby každý jednotlivec, každý dělník měl svoji knihovnu. »Můj dům, můj hrad,« říká Angličan, »moje knihovna, mé království,« mělo by býti heslem každého Čecha. —

Neběží o papírovou kulturu — ale o zdravý vývoj duševních sil národa, o pozvednutí života českého lidu do vyšších oblastí, o mravní povznesení, jemuž v zápětí následovati bude povznesení hmotné, běží o to, uschopniti českého člověka k zápasu duševnímu i hmotnému a dáti mu požitky nejčistších radostí. Neběží o to, rozhazovati mezi lid potištěný papír, drahý nebo laciný, ale budíti v něm porozumění pro skutečné krásno, absolutní i užitkové, a touhu, požitků tohoto krásna se domoci. Není ani třeba, aby měl každý dělník svého Homéra; jest dosti knih, jichž obsah lépe odpovídá proudům doby a kromě radostí duševních poskytuje čtenáři i prospěch, bližší jeho životu praktickému. V knihovnách veřejných i soukromých vedle plodů básnických čestné místo zaujímá literatura odborná.

Těmito úkoly ocitá se knihkupec v okruhu nejvyšších snah kulturních, a tato skutečnost, ukládající těžké povinnosti, může býti i mocnou vzpruhou umdlévajícím příslušníkům našeho stavu, jichž hmotný prospěch spjat je tu podivuhodným způsobem s nejvyššími prospěchy národa. Možnost, přiblížiti se k uskutečnění tohoto ideálu, nemusí nikterak zůstati snem a nesmí jím ani zůstati, nemá-li místo nutného pokroku nastati váznutí. A váznutí je smrt... Jsme tu u ideálního pojímání knihkupeckého obchodu, a vidím v tom záruku šťastné budoucnosti našeho stavu, že se toto ideální pojetí kryje tak dokonale s prospíváním hmotným, ba že právě hmotný prospěch jím jest podmíněn.

⁂ Antonín Záruba: **Mnichov.** Němci mají své velké i drobné průvodce, své Gsell-Felky, Baedekry, Mayery, Griebeny, Werly, Francouzové své Joanny atd. — bylo tedy na čase, aby i čeští turisté spisovatelé, kteří se ve světě trochu okoukli (a máme už nejednoho cestovatele, jenž scestoval svět, nemluvě o vědeckých badatelích, kteří popsali kraje dosud neznámé), napsali krajanům podobné »praktické rádce a průvodce«. Známý cestovatel (Záruba je pseudonymem), jehož duchaplné causerie ze všech dílů světa čítány byly celá desítiletí českým čtenářstvem s chutí, sestavil ve spisku nahoře jmenovaném příručku, která přijde jistě vhod jako kapesní ciceron našim krajanům, kteří zavítají do Mnichova, kdež tolik historického, uměleckého, politického poučení za levný poměrně peníz lze získati, když je spojení s Mnichovem tak výhodné, jako s málo kterým městem světovým. — Spisek je sestaven sice stručně, ale obsažně; ne-

pomíjeje výkladu hlavních znamenitostí, nepřináší sice katalogy jednotlivých sbírek, za to však každé význačné, někdy je typickými slovy čtenáři objasněno místy i obrázky, plány, půdorysy atd. I literaturu Mnichova, kdo chce se zabrati do věci, knížka přináší. *a—e.*

⁂ **Karel Myslbek.** Se stěn Topičova salonu sňal svá plátna svěžích barev, lehkého koloritu i kresby Rudolf Bém, a na jich místo rozvěsil své výjevy ze života, prosté skupiny i jednotlivce z vrstev sociálně ubohých, vystěhovalce, spočívající těžce a smutně na svých rancích, truchlící u chudé rakve, lidi upracované a podléhající. Monumentalita jich zjevů a tvrdá jich pravda v naší malbě, francouzsky elegantní nebo slovansky měkké, působí ještě dojmem poněkud cizím, snad i proto, že nelze potlačiti srovnání se Zuolagou, mistrem nepopíratelně ohnivějšího temperamentu jižního v barvě i v předmětu,

V LÁZEŇSKÉM PARKU V BOHDANČI.

práce Karel Myslbek, umělec nazírání velmi vážného, skoro pochmurně těžkého. Kdyby nebylo jména, prozrazovaly by jeho obrazy samy blízké příbuzenstvo s plastikou, jejíž působení na mladého umělce lze postřehnouti zcela zřetelně. Snad okolí, v němž vyrostl, spíše však vrozený smysl pro lapidárnost uměleckého výrazu měl hlavní podíl na vývinu rázovité malířské individuality Myslbekovy. Robustní jako otec, energický a silný v kresbě, těžký v barvě a omezující se v námětech, maluje obrazy, jichž figury zdají se býti modelovány, jak jsou mohutny a jak bezohledně na pohled, beze všeho malířského arrangementu umísťovány jsou na plátně. Nejsou to jen povrchně zachycené postavy a scény, pouhá pěna umělcova pozorování. Karel Myslbek jde pevně jedním směrem, houževnatě zápasí, úsilovně hledá formu, která by reprodukovala tvrdě a zřetelně, bez příkras, ale také beze vší zřejmé tendence obraz, který se mu tvoří v duši zvolna, namáhavě, ale s překonávající silou poctivého zaujetí. Vedle podobizen maluje Myslbek ale stejné energie ve formě. V kresbě, nekryté barvou, nadání Myslbekovo jeví se ostřeji, a myslíme-li před jeho tužkovými studiemi ještě více na umění otcovo, není to nikterak na úkor synův, jehož nota přirozené síly jest v naší malbě stejně vítána, jako otcova v plastice. B

⁂ **Kuchařka Marie Štechové.** Nakladatelské družstvo Máje vydalo právě péčí Národohospodářského odboru Ústředního spolku českých žen praktickou knihu, sbírku kuchařských návodů, které v nesčetných opisech po několik desítiletí kolují v českých rodinách. Marie Štechová, od níž pocházejí z valné části tyto návody, byla kuchařkou velice chválenou. Dostala se jako chudá dívka v útlém věku do rodiny vlašského vojenského hodnostáře, jehož choť — znamenitá kuchařka — oblíbila si nadané děvče tak, že je zasvětila do všech tajemství svého kuchařského umění. Marie Štechová opustila svoji dobrou paní teprve po letech, když manžel její byl přeložen do Verony — tehdy k Rakousku ještě přináležející. Ač se od

dobré paní byla i přiučila řeči vlašské, přece jenom nechtěla opustiti rodnou zemi. V té uplatnila získané vědomosti tak, že u několika vrchností a v jiných velkých domácnostech jako kuchařka získala si čestného uznání. Když po krátkém manželství ovdověla, osamostatnila se tím, že učila mladé dívky vařit a že při různých slavnostních chvílích kuchařila v zámožných rodinách. Na Slansku podnes proto její jméno s pochvalou se vyslovuje.

V letech sedmdesátých pojaly některé pražské dámy myšlenku, zříditi kuchařskou školu a nabídly Marii Štechové její řízení. Ta vypracovala rozpočet takového učiliště. Poněvadž však dámy obávaly se tehdy ústav spojiti s jídelnou, chtějíce, aby náklad uhrazoval se toliko příspěvky žaček, což Marie Štechová pokládala za finančně neudržitelné, nedošlo tehdy ke zřízení této školy.

»Domácnost«, později vzniklá, byla již spojena s jídelnou. Marii Štechové bylo několikráte nabídnuto, aby vydala sbirku svých receptů, ale nikdy nedošlo k uskutečnění této myšlenky. Některé návody byly vlašské, dosti bylo i německých — vše vyžadovalo jazykové úpravy, systematického uspořádání — proto se plán skutkem nestal. »Po smrti Marie Štechové, matky mého muže« — citujeme úvodní slovo paní Marie Štechové — »řadu let již soustavně rovnám, pořádám a upravuji sbírku jejích návodů, doplňuji obsah její, aby vše tvořilo praktickou příručku české hospodyně, a nyní výsledek práce své odevzdávám veřejnosti, nečiníc však v původním znění zachovaných předpisů přílišných oprav.«

Zásluhu o vydání knihy má především Národohospodářský odbor Ústředního Spolku českých žen, jenž provází knihu, pod svou patronací vydanou, tímto poslánim: »A jako druhdy proslulá první česká kuchařská kniha Magdaleny Dobromily Rettigové, paní z kruhů úřednictva vrchnostenského, zdomácněla u nás v nesčetných domácnostech a dočkala se velikého počtu vydání: tak i této knize nesčetněkráte vyzkoušených původních předpisů a návodů kuchařských, pocházející z pilných rukou a tvořivého ve svém oboru ducha praktické ženy české z vrstev lidových, doplněné statěmi z oboru nejnovějších poznatků a přizpůsobené potřebám moderní české domácnosti, přejeme plný zdar — a časem i rozvoj další.« — Kniha, ozdobená obálkou Mikoláše Alše doplněna je praktickými články MUDra K. Bulíře, MUDra Duchoslava Panýrka a Dra Jiřího Gutha.

— **Alšovy kartony.** Po stěnách malírny Národního divadla rozvěšeny jsou kartony — originály — Alšových lunet z foyeru Národního divadla. Visely po mnoho let v průjezdě Lehmannova obchodu s obrazy, a stálo mnoho namáhání, než dostaly se v majetek zemského výboru, který je uložil z nedostatku vhodnějších místností prozatím v malírně. Proti stavu dřívějšímu je to značný pokrok, ale zdá se nám, že tímto opatřením nemůže býti o osudu tohoto významného díla Alšova nadobro rozhodnuto.

— **Nová opona.** Pro Městské divadlo v Mladé Boleslavi namaloval Theodor Hilšer oponu, kterou jsme měli příležitost těchto dnů shlédnouti. K hledišti přizpůsobil ji stylovým rámcem, v jehož středu viděti jest allegorickou skupinu genia s personifikovanými druhy dramatického umění v půvabném kraji boleslavském. Opona malována jest se zřetelem na bohatou barokovou výzdobu hlediště a umělé osvětlení v živých barvách, sladěných nafialovělým tónem. Účelné rozvržení plochy, seskupení postav a kolorit prozrazují značnou techniku autorovu a jistotu, se kterou dodělává se zamýšleného dekorativního účinku.

— **Ze slovanských hor.** Český odbor slovinského alpského družstva vydal svým nákladem knihu velmi vkusnou a pěknou jak svou úpravou, tak i obsahem. Z českých krajů čím dále četněji putují výletníci zejména na jih mezi bratry Slovany, a turistická literatura v té příčině vykazuje právě za poslední leta několik zajímavých čísel nehledíc ani k »Alpskému Věstníku,« který horlivě plní své poslání.

Nejnověji několik cestovatelských nadšenců v knize Ze slovanských hor rozepsalo se poutavým způsobem o Montáži (Huda Polica) v horách slovinských, o skupině Mangarské, o české chatě v Saviňských Alpách, o Kaninu a posléze také o horských pásmech Černé Hory. Zvláště tento článek zajisté nadmíru bude zajímati kde kterého českého čtenaře, neboť v něm spisovatel nezůstává pouze při líčení nádherné přírody černohorské, nýbrž odhodlaně promlouvá slovo pravdivé také o černohorském obyvatelstvu nynějším. Výletníků na Černou Horu nyní stále přibývá, i budou jim pokyny Dra. Viktora Dvorského, jenž zmíněný článek napsal, jistě vítány.

Kniha, jež jest obohacena poučením professora Dra. K. Chodounského o horském sportu a zdraví, ozdobena jest 33 většinou zdařilými obrázky, z nichž pět zásluhou Marie Chodounské jest barevných. *Ds.*

Ročník VI. číslo 31. vydáno dne 1. května 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedne koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Maje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobne zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKY DR JIŘI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK & HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Smutek básniků.

Květ pod nohy chtějte jim naklásti,
jim věnčte růžemi čelo,
v těch očích jejich jak v propasti
vždy jakby se tmělo a tmělo.

A nechť si již úsměv nebo smích
jim na rty někdy přec skočí,
vše hasne tak záhy jako v mih,
a tím víc tmějí se oči.

V nich smutek, ať sníh je po lese,
ať vesna s květy je blízka,
jak v očích těch, kterým stále se
po domově dalekém stýská.

Hvězdy.

Kde vzala se, tam vzala se,
již hvězda na nebi svítí,
a za ní ty druhé hrnouce
se jako ty ovečky na louce,
se tlačí, třesou a řítí.

Ó, když jsem se k nim tak dívával
na sadě přes křovisko,
ó, v dalekých, přešlých letech těch,
ó, v dalekých, přešlých letech těch,
mně zdály se vždy tak blízko.

A potom jsem stoupal životem
na příkré, vysoké skály,
však čím jsem šel dál a čím jsem šel výš,
tím větší jsem v duši nes' bol a tíž
a ve větší viděl je dáli.

Teď nohy mám cestou krvavé,
a sny mé mi uprchly jinam,
a ještě přec, zdraný a zlomený,
a ještě přec, zdraný a zlomený,
svá po nich ramena vzpínám.

Večerní obraz.

Nad lesy modravými
červánky doutnají,
a mír a šeř a soumrak
se skládá po kraji.

Jen v malý domek za vsí
tam klid se nesnáší,
tam stará sedí žena
nad dcerou v rubáši.

A v červáncích dvě okna
v kraj hledí v chvíli té
jak polosslepé oči
dvě krví podlité . . .

Píseň.

Tiše jdou myslí mou
upomínek shony,
jakby to zvučely
někde v dáli zvony.

Z daleka, z daleka,
z nepřehledné dáli,
jak jsem je slýchával,
červánky když plály.

S hudbou, jež tišila,
hřejivou a jemnou,
matka kdy ještě se
modlívala se mnou.

Z hluboka, z hluboka,
z nevystihlé hloubi,
kam to mé město snů
padlo na klín zhouby.

S hrdými věžemi,
zářící jak zoře,
nežli se přelilo
přes ně času moře.

Deset let.

Deset let jdem žitím spolu, deset let,
a mně, jak bych domů si tě prvně ved.

Život můj jak hvozd je šerý, tich a něm,
a ty bílá, tichá luna, září š v něm.

Slzí mých se leskne rosa v svitu tom,
květ snů puká, list se zvedá, raší strom.

Zlatý prach na všednost padá, na nouzi,
a mé srdce, slavíka, to probouzí.

Zraněn o trn lidské zloby, krvácí,
nezná pět jak skřivan v poli při práci.

Umí jenom smutné písně, smutný zpěv,
a když zpívá, z hrudi se mu řine krev.

Ale slyš! v bol tón se mísí horoucí —
nech jej, drahá, na svém srdci dotlouci!

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

Zapomněl si, že by mu za hospodaření paní Rozárky bylo v zimě jistě mnohem tepleji, a v té milé představě kamen stále dýchajících vzrostl v něm význam vdovin dvojnásobně. — Snad i proto zdála se mu hezčí než byla, mladší a ovšem i milejší.

A za takové pěkné nálady jednou po večeři — bylo to v den páteční, kdy večer chodíval mezi známé do hospody na sklenici piva a na trošku klábosení, odcházeje střetl se ve dveřích s paní Rozárkou. Neuhnula se, ale zastavila své plné údy při samých veřejích a s úsměvem čekala, až těsně mimo ni projde . . .

Podařilo se mu to nikoli bez úrazu, neboť provlékaje se mezi ní a dveřmi otřel se o ni, při tom čert mu nedal dobře dělat — štípl ji do tváře.

Paní Rozárka zatřásla se mu pod rukou jako šestnáctiletá panenka a stydlivě přitahovala ramena. Na dědečka při tom hodně z blízka zablesklo dvě povzbuzujících očí.

Dědeček však měl zatím dost, hrdlo se mu svíralo divným rozčilením.

»Tak, tak, paní Rozárko,« pravil poněkud zajíkavě, když již byl v síni, »za hodinku jsem zase tady jako na koni, a hezky mi tu ustelete. Dnes je pátek, dnes musí smutek chvíli na steranu, aby se nepohoršilo naše hospodské koncilium.«

»Ustelu, pane Sejk, aby se vám sladce spinkalo,« ubezpečovala ho vdova, a dědečka ani nenapadlo, jaké neprozřetelnosti se dopustil svým vyzváním.

Když totiž asi po dvou hodinách — minula právě desátá — za červnového chládku a vůně se vracel domů, čekal na něho před domem učeník Hyneček. Přiskočil k dědečkovi a šeptal důvěrně:

»Pane Sejk, nechoďte domů — ona spí na vaší posteli!«

Dědeček dobře nerozuměl.

»Kterakého kozla tím míníš, chlapče nezkušené?« odvětil rozjařeně. »Kdo že se vetřel do mého vedovského lože?«

»Ona.«

»Kdo je to ona? Vyjadři se zřetedlně. Osoba nebo věc?«

»Paní Rozárka.«

»Paní Rozárka!« podivil se dědeček a měl dojem, že se o něho pokouší zimnice. »Eh jdi, to nemůže být, to není pravda, co tě to zas jednou, Hynečku, napadlo!«

Ale již se zastavil, již se mu dále nechtělo, dostal nehorázný strach z toho, co ho snad doma očekávalo. Chvilku byl na rozpacích, jak se má zachovati, ale pak vzal Hynečka za ruku a zeptal se ho:

»Kolikpak je ti let, Hynečku?«

»Půl sedmnácta.«

»Půl sedumnáceta — to už jseš bezmála jako půl moudrého člověka, a zda-li pak bys dovedel vypít skleničku?«

Hyneček se jenom souhlasně zazubil.

»Tedy pojď se mnou, abych tam nebyl sám — beztoho už se rozešlo naše koncilium. Při tom si rozmyslím, co a jak dnes s tou vedovskou postelí.«

Šli nazpět, jeden bezmála sedmdesátiletý a druhý bezmála sedmnáctiletý, do hostince, kde usedli k postrannímu prázdnému stolu. Když dostali pivo, dědeček Sejk poručil Hynečkovi ještě kus chleba a dva uzeráče.

V hovoru chvíli obcházel tu choulostivou věc, a teprve když Hyneček dojedl a lačně se napil, pan Sejk se pustil do vyzvídání.

»Ty jsi si myslil tou postelí kdo ví co, hošku,« pravil na pohled klidně a lhostejně »ta paní se naklopotí, celý den je na nohou, není divu, když mi odestýlala, že ji spaní přemohlo. Je-li člověk mladý a zderavý, má spaní silné jako medvěd za zimního času. Já to znám, já mám o tom zkušenost. Když jsem byl na vanderu s kamerádem Fabiánem Paviánem, padli jsme jednou v letě na návsi kam padli a byli v limbu až do rána. Až ráno nás zbudí lidský smích, i koukáme a vidíme, že ležíme na henoji.«

Hyneček se tomu zasmál, ale byl jiného mínění.

»Ba ne,« pravil se stručnou rozhodností, »ona chce, abyste si ji vzal, pane Sejk.«

»I kakraholte, co to zas pleteš, jaké pak to máš hříšné myšlenky!« — děsil se dědeček. »Takový slušný mladík a tak spuštěné řeči! Kdopak ti zas co namluvil, Hynečku?«

»Povídala si o tom s paní Rozárkou paní mistrová.«

»A co si povídaly? Že by se měla paní Rozárka vedát — proč pak ne? Je mladá a pro vedávání pořád ještě jako dělaná, ale ženich musil by být jiný — o mně jistě nemluvily.«

»A zrovna o vás, pane Sejk. Musí si vás prý paní Rozárka předejít, povídala paní mistrová. Má se k vám pěkně mít a ve všem vám vyhovět, aby se vám zalíbila. Takový dědek je prý chytlavější než každý mladík, ten prý se jen dotknout ženské, a už hoří jako sláma. Máte prý peněz jako železa, proč-pak by si za ně nemohla dělat paní . . . .«

»E melč, chlapče, to přec je neuvěřitelná pomluva, co tu mluvíš! Říkala-li něco paní misterová, ať říkala, má proto dar mluvy, aby mluvila, ale paní Rozárka je v téhle speletenosti nevinná, ta se jistě těch řečí neoučastnila? A chtěl bys ještě skelenici?«

»Chtěl, pane Seik. Ale ta vdova je s paní mistrovou na jedno brdo. Až si ji vezmete, ta prý s vámi zatočí! To prý bude dědek koukat, že mu přestane péci kuřátka — pavouka mu užvýká, aby brzo zhebl a aby po něm mohla dědit!«

Toho měl již dědeček Sejk až až dost . . . Mávl rukou, přestal vyzvídati a zvolna dopíjel svoji sklenici. Když pak bezmála o půlnoci stařec s mladíčkem kráčeli k domovu, měl druh o druhu domnění, že je trochu napilý, sám však že jest vzorem střízlivosti.

Cestou dědeček Sejk nabyl opět své obvyklé rozmarné míry.

»Víš co, Hynečku,« pravil učeníkovi, »abys nebudil Cinibulkových, půjdeš ke mně spat. Pohovíš si na divaně jako král, a nic tě u nás nebude kousat — a mne taky ne, mne taky ne!« rozchechtal se a tak vesele vkročil s hochem do svého bytu.

»Hynečku, rozsvěť a vezmi si s mé postele peřinu,« řekl pak hochovi a když jakoby teprve nyní postřehl přítomnost paní Rozárky, dodal potichu: »Chudinka tady usnula — vzbuď ji, Hynečku, a řekni, aby šla domů — ale já že jsem dosud nepřišel, ono by ji to třebas mrzelo.«

Uchýlil se za rohatinu a odtamtud vítězoslavně sledoval paní Rozárku, jak předstírajíc náramnou rozespalost, dávala se Hynečkem probouzeti a jak zklamaně odcházela.

Když už byl v zahřáté posteli, dědeček Sejk radostně si poliboval:

»To by člověk neuvěřil, co se mu může přitrefit v sedumdesáti letech. Ale na mene si nepřijde, o takových případnostech já už mám svou zkušenost.« (Pokračování).

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

čekal ani, až povoz zastaví a seskočiv, chvátal dovnitř. V síni nebylo nikoho. Když zahýbal ke kuchyni, Liduška vyhlédla ven. Napřed okamžik udiveně se dívala, ale potom rozkřiknuvši se letěla k němu s pážema k obejmutí vztýčenýma. Chytila ho a přitisknuvši se k němu, vášnivě ho líbala. Nemohl se jí ani zbaviti, ačkoliv slyšel známé kroky a lehký výkřik překvapení. Téměř násilím setřás Lidku, obrátil se a jeho srdce zajásalo. Jak prvé Liduška, tak teď on sevřel do náruče svou Janu. Třásla se mu v rukou, nemohla slova pronést a slze hrnuly se jí po tváři.

Domov, Kasice, Elisa, Teréza, to všechno zmizelo z jeho paměti. Kouzlo Janino jím otřáslo a vítězně se zmocnilo celé jeho bytosti. S jakousi srdečností vítal se s Vaculíkem i jeho ženou a když usedl v pokojíku, nastalo překotné vyptávání. Odpovídal nesouvisle a poněvadž nejevil žádného zármutku, všichni cítili štěstí radostného setkání. Na bližší okolnosti nebylo ještě času. Musili napřed se zotaviti z překvapení. Jana chodila s blouznivým úsměvem a Liduška, jakoby rozum ztratila, pobíhala místnostmi, každé chvíle se k Bohdanovi přibližujíc, aby ho po tváři neb ruce pohladila.

»Vidíš, nezapomněl jsem,« řekl dojat její láskou a ukazoval suchý květ, jejž dosud v tobolce měl ukrytý. Všecka zazářila, zapýřila se a vyběhla do kuchyně. Radostný popěvek odtamtud zavznívající byl odpovědí na jeho sdělení.

Když přišel Skřivan, překvapen zůstal stát na prahu pokojíku. Zřejmě se zarazil a jakýsi bolestný tón přelétl jeho vážnou tvář. Ale záhy se vzpamatoval a přistoupiv k Bohdanovi, srdečně se s ním vítal. Bohdanovi neušlo, že Skřivan se od té doby, kdy se naposled viděli, změnil, že jeho pohled se stal ještě uzavřenější a výraz zádumčivější. Chápal, co je toho příčinou a poněvadž teď nejlépe pociťoval, jak hluboko zraňuje bolest, se kterou se nikomu svěřit nemůžeme a na jejíž odstranění není naděje, snažil se býti ke Skřivanovi upřímně přátelský. Rozmlouvali spolu a Skřivan nutě se k žertům, vypravoval, že už nad Šnáblem zvítězil, že starý kolega je jeho úspěchem rozezlen, a že roztrušuje pověst o svém brzkém odchodu z Kraňova. I s Kulhavým se rozešli ve hněvu, protože hostinského obviňuje ze stranické přízně k němu, ke Skřivanovi.

»Zbyde-li mi čas, navštívíme ho zítra společně,« rozhodl Bohdan rozveselen. »Neútočil na vás také s paní radovou?«

»Ba, také a paní radová stala se horlivou navštěvovatelkou mých ordinačních hodin,« usmál se Skřivan. »Měl jsem se co bránit, ale na štěstí nestálo mě žádného přemahání se ubránit.«

Večer uplynul v radostné náladě. Skřivana zdrželi, Bohdan rozjařen více pil a v jakémsi nadšení stále se po Janě točil, dotknuv se její ruky, šeptal slova horoucí lásky, která přítomni slyšeli. Jana byla rozpačita, Skřivan zmateně hlavu jinam obracel a pouze paní Vaculíková zdála se s vnitřním uspokojením naslouchati blouznivým výlevům Bohdanova nadšení. Následujícího dne byl sice Bohdan střízlivější ve svých citech, ale přece jen ovzduší, ve kterém se octl, působilo naň příliš mocně, aby byl mohl stát se úplně klidným. Také Jana už se zbavila zmatku a její pohledy i styky s Bohdanem staly se vroucnější a náruživější. Bohdan oznámil, že třetího dne opět odjede a proto u večer sešli se domácí v pokojíku k jakési tiché slavnosti, aby dali Bohdanovi na jevo, jakou radost jim svým příjezdem způsobil. Skřivan tentokrát nepřišel. Omluvil se hned v poledne, že večer bude jinde, poněvadž měl odpoledne odejet do zámku, kde se jednalo o jeho jmenování panským lázeňským lékařem místo Šnábla, jenž opravdu se tohoto místa zřekl. Nebylo tedy v úzkém kroužku nikoho cizího. Hosté brzy odešli a domácí sesednuvše se, počali se bavit. Napřed lhostejné věci a události byly přetřásány, až zvolna došlo na poměry Bohdanovy. Matka Janina o tom začala, zeptavši se přímo, má-li nějakou naději na opatření kauce.

»Dosud nevím nic jistého. Rodiče by mi rádi pomohli, ale sami peněz nemají a sestra dosud se nedala pohnout. Neztrácím naděje, že mi přece pomůže, ačkoli jsem se už smířil s myšlenkou, že odložím uniformu. Nic zvláštního mě k ní nepoutá a shledávám, že v civilním stavu se někdy mnohem volněji žije, než ve vojsku. Učím se pilně a za tři měsíce budu skládat zkoušku, která mi otevře cestu k úřadům. Tatínek mi slíbil pomoc a doufám, že za rok budu mít stálý, slušný plat a že v krátké době na to dosáhnu takového platu, jako mám nyní jako poručík.

Dříve jsem se toho bál, ale teď už se ničeho nelekám.«

»Byla by však škoda, abyste přestal býti důstojníkem,« řekla Vaculíková. »Důstojníci jsou přece jen jiní páni, než úředníci, svět má pro ně jinou čest a když postoupí, jsou nade všecky stavy. Úředníkem se může stát každý obyčejný člověk, ale mezi důstojníky obyčejní lidé nesmí.«

»Mýlíte se. Mezi důstojníky je hojně lidí z rodin velmi chudých a najdete mezi nimi lidi různých povah a chování jako mezi úřednictvem. Pravda je, že uniforma činí na venek větší dojem, ale abych pro zevnějšek obětoval své štěstí, toho neudělám. Viď, Jeničko, že se mnou souhlasíš?«

»Ano, se vším jsem spokojena,« řekla s tichou oddaností a blaženě se naň podívala.

»Což ty, nemáš ještě z ničeho povážení,« vytýkala matka poněkud mrzutě. »Já bych si přála, abyste od vojska nechodil. Než byste se stal úředníkem, mnoho vody by uteklo a Jenička by musila dlouho čekat. Lidé jsou zlomyslní, leccos by se povídalo a děvče by mohlo přijít do úst lidských. Zůstanete-li důstojníkem, můžete si ji vzít hned a lidem se aspoň ústa zamknou.«

»Vždyť jsi slyšela, že je k tomu potřebí kauce a té nemáme ani my, ani pan poručík,« poučoval ji Vaculík. »Co je platná uniforma, když vyžaduje mnoho peněz? Naše Jana není ještě tak stará, aby nemohla rok a nebo dva počkat. Beztoho je slabá a nezná ještě domácí starosti. Zatím se může na vše připravit a až přijde doba, kdy se bude moci vdávat, ať se vdá.«

»Pro vás mužské se to lehce řekne,« vzpírala se matka jaksi rozmrzeně. »Kdyby se nevědělo, že je nevěstou, nic bych proti tomu neměla, aby čekala. Však já budu nejvíce cítit její odchod, protože mi odejde dobrá pomocnice. Co má znát, už zná a s děvčetem není žádného dlouhého čekání. Ty arci nic neslyšíš, ale já jsem už přeslechla dost poznámek, proč se sňatkem odkládáme.«

»Ale matinko, proč si toho všímáš,« vytýkala Jana. »Já nevím o ničem.«

»Protože chodíš jako bez duše a na nic jiného nemyslíš, leč na svého ženicha,« zasmála se matka. »Jen se ptej svých přítelkyní, ony ti poví, co se v Kraňově povídá.«

»Co by se mohlo povídat?« tázal se Bohdan poněkud ostře. Hovor stával se mu trapným. Cítil, že matka Janina nemyslí nic zlého, ale protože svými slovy jakoby ho doháněla k brzkému rozhodnutí a udílela mu skrytou výtku, že dosud se o nic nepostaral, cítil ve svém nitru růst hněv.

»Inu, povídá se. Lidé se smějí, že naše Jana vysoko míří, ale že z toho mračna nebude déšť, že prý pro takového pána nevyrostla a že jste ji měl pouze pro svou kratochvíli.«

»Matinko!« okřikla ji Jana pobouřeně.

»Nu co na mne křičíš? Mám snad mlčet? Nebo to má říci někdo cizí? Jsem přece matka a mám právo snad se svého dítěte zastat. Pan poručík je už na polovic náš a neublíží mu, když si dá od starších lidí něco říci. Hádám, že by jeho sestřička přece nebyla tak tvrdá, aby mu nepomohla. Snad ji dost neprosil.«

»Matko, přestaň s takovými věcmi,« ozval se teď také Vaculík a jeho rozhodný hlas svědčil, že i jemu je trapné přílišné dorážení ženino. »Neposlouchej babských klepů a nebudeš nic věděti. Co slyším od tebe, nikdo mi dosud nepovídal. Pan poručík je tu několik hodin a budeme si kazit náladu takovými hloupostmi.«

»Paní Vaculíková mě přímo obviňuje, že s Janou nedobře smýšlím. Nenadál jsem se, že budu slyšet výtku, jakobych o sňatek s Janou nestál nebo jakobych vůbec vyhledával výmluvy, abych se mohl svých závazků zbavit. Doufám, že jsem nedal nikdy příčiny k takovému podezření, při kterém je má čest brána v pochybnost.« Hlas se mu třásl tajeným rozhořčením a jeho oči zahořely hněvem.

»Vždyť vás nechci urážet,« ozvala se Vaculíková, tvrdošíjně trvajíc na svém stanovisku. »Chcete-li si vzít mé dítě, musíte si dát něco ode mne říci. Suďte sám, že nemohu vaši sestřičku chválit, když by nám mohla pomoci a nechce.«

»Bohdane, prosím tě, buď klidný,« zaúpěla Jana, chytajíc ho za ruku a všecka se strachem třásla. Bohdan nejprve zbledl, ale potom vlna krve vhrnula se mu do tváře. Teď už svůj hněv neskrýval a jeho jiskřící oči dívaly se zlostně na matku.

»Chci-li si vzít vaši dceru, paní Vaculíková, nedal jsem vám ještě práva, abyste směla se mnou zacházet, jako se školákem. Co je mou čestnou povinností vím sám dobře, proto však nedovolím urážet své příbuzné, kteří vám dosud v ničem neublížili. Mám Jeničku upřímně rád, ale kdyby se měly takové výstupy opakovat, byl bych nucen rozmyslit si, dříve než bych se stal členem rodiny, jež nedovede ocenit, že také já přináším oběť. Jako student bez oddechu studuji, jen abych se propracoval k vlastnímu postavení a za odměnu slyším, že se musím dát poučovat. Ne, paní Vaculíková, na poučování jsem trochu starý a příliš samostatný.«

Hněv už propukl a hrobové ticho nastalo. Vaculík seděl s očima sklopenýma a rys zármutku stáhl jeho tvář. Jana tisknouc

rty, zadržovala pláč. Liduška vyklouzla z pokojíka a pouze paní Vaculíková, dívajíc se kamsi stranou, nemohla potlačit posměšný úsměv. Cítila, že zašla příliš daleko, že Bohdan není venkovský hoch, jenž by se dal peskovat a slov nevážil, ale přece jen měla zlost, že nastávající zeť projevuje k ní tak málo úcty.

»Váš úsměv svědčí, že jsem vám protivný,« přerušil Bohdan za okamžik mlčení. »Nebudu vám dávat příčinu k nelibosti. S bohem, Jeničko.«

Vstal a prudce odstrčiv sesli, podával Janě ruku. Vytřeštila naň oči a zoufalá úzkost dívala se z její tváře.

»Ty bys snad chtěl . . .«, vynutila těžce.

»Ano, odejdu. Nemohu snést, co se mi stalo. Nemohu být hrubým a udusil bych se zde rozhořčením. Odpusť. Buď hodně zdráva! Snad se jindy setkáme. S bohem, pane Vaculíku. Nehněvejte se, že jsem vás obtěžoval.«

A než ho mohl kdo zadržet, otevřel prudce dveře do restaurace a chvátal do síně. Zaslechl za sebou úpěnlivý výkřik, na okamžik se zarazil, váhal, ale dosud jím hněv lomcoval. Vyšel ven a přitisknuv čapku na čelo, chvatně zamířil mezi domky cestou k nádraží.

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

ena šukala mlčky nějakou chvíli po sednici, polévku od ohně odstavila, lžíce a mísu s police vzala, na stůl postavila. Váša, sedící na lavici u stolu, s hlavou do dlaně podepřenou, snad neviděl ani dvojice bohatých slzí, stékajících po trochu vyhublých, ale přece pěkných tvářích ženiných, ani blaženého úsměvu, jenž pohrával jí na ústech. Pohledl na ni, až když se ozvala.

»Zaplať Pánbůh, že takhle mluvíš! Hůře bylo, když jsi se tak tomu svému soužení poddával. Máš pravdu, pryč musíme odsud; tady by tě práce umořila a domovního práva pro děti by ses tu nedomohl, kdybys i dvacet let tu pracoval. Čím dříve odejdeme, tím líp pro nás bude.«

Přisvědčil. Po chvilce opět ona.

»Zrovna se třesu, vzpomínám-li, že zítra odejdeš zase do té práce tam v té peci a že se mi vrátíš jako dnes.«

»Nu, snad nebude takový nečas, aby člověk takhle promokl. Nic naplat, tenhle týden třeba ještě vydržet. Do té doby snad Pánbůh dá, že seženeme něco peněz, abych se mohl pustit do světa. Přišlo mi do hlavy, že by se snad něco našlo v Strakonicích, v některé té čepičkárně, nebo, ne-li tam, tož v Plzni.«

»Dej Pánbůh! Ty budeš práci hledat a taky ji najdeš; já se zatím uskrovním a dobří lidé jsou, kteří mi budou na pomoc. Povečeř teď, uvařila jsem ti mléka, aby ses posilnil a zahřál.«

»Maminko, já bych taky chtěla mléka,« ozvalo se děvčátko.

»Pojíš se mnou, zlatičká — pojď!« pravil Váša.

»Ne!« zvolala žena; »ty pojíš s námi, co ti dám. Jaký by to byl nezpůsob, stavět se k tátovi! Táta napřed, potom my!«

Při tom zůstalo přes to, že otec chtěl vyhověti vůli dítěte.

»Tys na ně přes míru dobrý,« hájila matka svoje výchovné zásady; »svou dobrotou bys mi je zkazil. Já doma před otcem ani ceknout jsem nesměla. Není třeba, aby se jim dávalo všecko, co by chtěly; navykly by si a co by do nich bylo!«

»Ty tomu rozumíš,« odvětil, směje se, »vychovej je podle sebe a hodné budou.«

Dítě více neceklo a dalo se s druhými do krupicové polévky, jíž matka jim nalila do misky.

Váša pojedl a položiv lžíci, děl své ženě:

»Věru, Barčo, tys hodná a moudrá žena, na světě bych lepší nebyl našel. Tys vždycky trpělivá, nikdy se nevadíš. A jiné, Bože pomiluj! Muž se vrátí z práce, udřen, utrmácen — uvítá jej huba jako šlejfírna . . . do pekla by ho hnaly kdyby myslily, že by tam vydělal o dva krejcary více, ale, co bude z nich a z dětí, na to nepomýšlejí. Tys mě zlým slovem neuvítala ani tenkrát, když jsem se vrátil z Budějovic, víš . . .? a zlým slovem jsi mě neprovázela, když mě četník . . .«

»Prosím tě, nemluv o těch věcech . . před dětmi . . a vůbec o nich nemluv . . přešly, jsou za námi. Třeba zapomenout.«

»Těžko zapomínat, ba, každý den, každou hodinu třeba si to všecko připomínat.«

Svěsil hlavu; po chvíli vzal do náruči jedno z dětí, posadil si je na kolena, houpal je, na čelo je líbal. Pomazliv se s dítětem, jal se vypravovati ženě o svém setkání se starostou Frčkem a jak tento litoval, že před lety tak surově s ní byl nakládal, a vepříka prý by od nich koupil a dobře prý by ho zaplatil.

»Vida, vida,« pravila žena, všecka udivená touto neočekávanou zvěstí, »kdo by pomyslil? — Nu, kdyby dobře zaplatil vepříka, měl bys peníze na cestu a ještě by ti zbylo na nový začátek . . .«

»Arciť, měl bych, ale myslím, že je nekoupí. Vzal si do hlavy litkup a pít abych s ním šel, a že všecko zaplatí . . . ale já jsem pomyslil . . víš! . . poděkoval jsem se a nešel jsem. Tak za to mám, že se rozhněval a že pro vepříka nepřijde. Jakáž pomoc!«

»Nu ať, jakáž pomoc!« přisvědčila žena, »dobře jsi učinil.« —

Nazejtří ráno — čirá tma ještě — Barča Křenková vstala a jala se vařit snídaní. Jak vyšla pro dříví do dvorečka, shledala, že počasí se nezměnilo: pršelo neustále a týž ledový vítr jako v předvečer šlehal do padajícího deště. Vrátila se s velkou náručí chvoje a chrastu. Muž dosud spal; srdce se jí sevřelo při pomyšlení, že mu bude vybrat se z teplých peřin, vydat se do práce, do zimy, do psoty. Na hambálku visely šaty, z nichž se v předvečer svlekl. Byly dosud mokré, jedna noc nestačila na jejich osušení; druhý oděv, do něhož se byl oblekl v předvečer, byl lehounký, letní, nijak se nehodil do prosincové psoty a plýskanice. Barča vzala do rukou Vášovy boty a jala se s nich škrabat jíl, jenž je pokrýval hustou vrstvou. Boty už byly chatrné, však je třetí zimu nosil; nejen že byly promočené, i podešvy byly rozbité a na svršku se ukazovaly pukliny.

»Včera jím dodal,« zahořekovala žena; »co si počne? Potřeboval by nových a odkud na ně vzít? . . . a kdyby poslední groš obětoval, hned mu je švec taky neušije, a on do práce musí!«

Za chvíli Váša vstal.

»Je zle — šaty mi neuschly!« pravil temným hlasem, ohmatávaje prsty a hladě chladné, vlhké hrubé spodky, jako by teplou rukou stačil je osušiti a ohřáti.

»Bude ti v nich zima,« vece žena, »a boty se ti taky už trhají, vodu propouštějí.«

»Jen je namaž hodně — však ještě vydrží.«

Namazala je rozpuštěným lojem.

»Co platno?« pravila, podávajíc mu je, »uvnitř jsou mokré.«

»Tak je vytři vlnou cuchaninou a nech jí tam trochu — je mastná.«

Učinila vedle jeho slov, pak rozpálila cihličku a jala se žehlit jeho oděv. Syčela voda pod účinkem horké oceli, bílé páry vystupovaly. On seděl, oděn jsa pouze svým prádlem, a čekal trpělivě.

»Nech toho teď,« pravil posléze, »a uvař snídaní; sedmá se blíží, nelze více otálet, abych se neopozdil.«

Odstavila cihličku, pověsila šaty zase na hambálek a jala se vařit snídaní.

Když posnídal, rychle se oblekl.

»Suché to dosud není,« pravil, »ale už to nějak ošidíme, zmokne to beztak zas, než dojdu do továrny.«

»Což abys zůstal doma!« jala se mu domlouvati; »je hrozný nečas, strach mám o tebe. Vzpomeň na včerejšek.«

»Není možná; však sama víš, že třeba vydělávat. Ani opozdit se bych nechtěl . . . jsou na to pokuty. Onehdá se opozdil Jakouš . . . omlouval se, že má dvě nemocné děti. Nic mu nebylo platno, strhli mu dva šestáky . . .«

»Promokneš . . nastydneš! Co potom?«

»Bohu poručeno! stát se vždycky něco může, ale toho člověk nesmí dbát. Ostatek, jak jen dojdu do továrny, beztak se z toho šatu vysvléknu. Do večera uschne, to se neptej, v tom horku tam! . . . A obědvat domů nepřijdu; dej sem kus chleba, cestou si koupím v krámě dva koňské salámy po třech krejcařích a budu dělat pána . . . masa se najím!«

Usmál se na ni, ona na něho taky; dodávali si na vzájem odvahy, chudáci, andělíček proletěl tou ubohou světničkou.

Několik minut po jeho odchodu zahoukla tovární parní píšťala; žena, slyšíc tyto zvuky, všecka se ulekla.

»Tak jsem se opozdila tím žehlením,« zašeptaly jeji rty; »cesta je špatná — ani za deset minut tam nebude. Ke všemu by ještě chybělo, aby ho pokutovali za promeškání. Je to soužení!«

Ulevila si povzdechem, potom šla po své práci. (Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování).

Bylo to v počátcích mého poměru se slečnou Martou, pokračoval pan Krágl, který byl patrně v náladě sdělovati se co nejvíce možno. Ty počátky jsou v každé lásce vlastně nejkrásnější; pamatujte si to, mladý muži, ty nejpikantnější, podotkl znalecky . . a blaho vzpomínky se opět rozlilo po jeho kulatém, dobře vyživeném obličeji.

— Doufám, pravil jsem přísně, že nepřijdu nikdy do také situace, pane Krágle.

— Jen si tohle nedomýšlejte, zasmál se pan Krágl hlasitě. Kdo může jen něco takového vysloviti, ukazuje, jaký jest nezkušený zajíc. Jste třeba filosof . . . dobrá, víte, co je dnes, ale nevíte, co může přijíti zítra. A kdybyste měl ženu jako Venuši anebo anděla, tu víte stejně, jako máte-li Medusu nebo Xantippu . . Tyhle věci, milý pane, nezávisí na nás; v ruce lásky a vášně — jmenujte si to, jak chcete — jsme loutky, všichni loutky, já a vy stejně, jako každý jiný . . třeba paní Kráglová, chcete-li . . .

Vyskočil jsem prudce a vztáhl na znamení odporu obě ruce proti němu. Proč ji tahá do našeho rozhovoru? Což ví něco o ní, že může tak drze zavlékati ji do svých vztahů k slečně Martě a omlouvat se jejím příkladem? Jak jsem prudce vstal, zaharašila odstrčená židle.

— Nu, co se bouříte? ptal se pan Krágl s úsměvem. Což jsem řekl něco tak paradoxního? Také paní Kráglová není světicí, a není žádný světcem, pokud se lásky týče, tu chci a budu hájiti své, že jsme všichni loutkami v rukou paní Venuše, která nás tahá a námi smýká na provázcích svého rozmaru. Ale — což říkám něco nového? I z vašich úst jsem slyšel při jedné čtvrteční debatě, že jsme loutky v rukou temných a vyšších mocností, proč to má být možné, když to řeknete vy, a proč se bouříte, když tutéž myšlenku já vyslovím?

Musil jsem mlčeti . . .

— Abych se tedy vrátil k své historii . . . vy chvátáte. Je to krátké. Bylo tedy v oné době preludií našeho poměru s Martou. Ona byla tak milá, tak svůdná, tak rozkošná . . . Čert sám ví, co ty ženské mají za půvab před pádem! Kdyby to věděly, musila by každá bez viny zůstati, nebo by měla sílu odolání přes všecka lákadla. Ale díky nebi, že málokterá má jen slabou tuchu svého kouzla, již snadno první láhev šampaňského dorazí nadobro. . . Bylo to naše první rendezvous. Marta byla ještě tuhá k mým prosbám i domluvám . . . Strach před žárlivostí Luxovou měl u ní ještě příliš velké oči, on byl tenkrát v Praze, a my šampanisovali poprvé nahoře sami v nárožním tom pokoji, kde nás Lux naposledy přepadl. Tu jsem udělal tenhle vtip: »Vidí, Marto, její jméno jest docela nepřípadné. Ona by se měla docela jinak jmenovat a ne Marta Cikhartova. Bude-li tak vůči mně pořáde zlá, přivede mne na máry, má se tedy místo Marta jmenovati Máry, a tvrdá je ke mně až hrůza, a proto se nemá jmenovati Cikhartova, když pro ni Hartova až

† JUDR. JOSEF HEROLD. Fot. J. Schumpeter.

víc, než třeba, dostačí. Pro mne jest Máry Hartova a zůstane jí pokud . . .

Polibkem zavřela mi ústa. Dal jsem pak později na toto jméno pro ni ukládati peníze v městské spořitelně. To jest její knížka . . . Pan Krágl usmíval se ve vzpomínce ztráveného blaha.

— Prosím vás, dodal pak vážně; — odevzdejte tuto knížku slečně Cikhartově, jak můžete nejdříve. Jistě čeká na to. U té Suchánkové bude jen asi provisorně. K Luxovi nazpět nesmí, ani bych jí toho nedovolil . . . Nejlépe, aby jela do Prahy, na první čas má víc, než dost, a později uvidíme. Bude také dobře, když zmizí ze zdejšího obzoru na nějaký čas. Buďte tak laskav a prokažte mi tuto službu, prosím vás snažně o to.

A pan Krágl sepjal skrouženě, jak to děti dělají, a vztáhl obě ruce ke mně.

Vzal jsem klobouk a poroučel se, měl jsem nejvyšší čas. Ve dveřích vrazil jsem ještě do ředitele Seidla, který přinášel nahoru dnešní poštu panu Kráglovi.

* * *

24. dubna 18**

Vracel jsem se dnes po odpoledním vyučování domů. Mrzut a rozladěn. Co jsem v prvních okamžicích přehlédl a nebo si toho plně neuvědomil, stávalo se mi každou hodinou větším břemenem. Že jsem jen tu missi na sebe bral! Jak pak jen mohu já, veřejně ustanovený učitel a vychovatel mládeže, vejíti za jasného dne do toho domku na předměstí, kde bydlí teď Marta? Vím já a mohu říci, kdo mne zahlédne, kdo mne uzří přestupujícího práh této boudy, kde bydlila — prostitutka, všem známá, »od slunce« vyhozená, patrně tam se samostatně etablovavší na vzdor Luxovi a celému městu? Mne znal v městě každý, jako ji znal každý. Ještě kdyby tam náhodou bydlil nějaký kollega nebo nějaký známý, nebo kdyby to byl aspoň třípatrový činžák — víc se na takovém hnízdě ani žádat nemůže — již by byl návštěvník aspoň trochu maskován. Ale zde ví to každý, domek má jen přízemek, v jedné části vedle vrátek se vchází k vdově Suchánkové, druhou si pronajala slečna. Že k staré Suchánkové, vejměnici nepůjdu, dí rozum, vždyť jsem do předevčírka ani neměl tušení, že oblažuje svět svou existencí. Jdu tedy k slečně. A proč tam asi jdu? Širé, volné pole všem kombinacím otevřeno dokořán.

Ne, tuto úlohu jsem si neměl dáti uložiti. Ani od pana Krágla ne. Já vykonal přece dost, že jsem mu odevzdal list, který mi bezděky tak zatopil v očích pí. Kráglové. Proč se mám teď exponovati znova?

Mohl jsem se spořitelní knížkou znějící na jméno Máry Hartové odjeti do města ještě dopoledne, tuze rád jsem to odložil až po škole odpolední, a tu se mi zdálo, že se nějak stočím na Petrské předměstí, jako ledabyle procházkou se toulaje, a vrazím do domku nepozorován Kdyby aspoň stál mezi sobě rovnými, myslil jsem si, ztratilo by se to lépe, ale takhle jest jako vystrčen na rohu z řady vyšších kollegů, jako by byl sám vyběhl z řady, nemoha se dočkati návštěvy nočních hostů. A aby má situace byla ještě horší, oznámil mi kollega ***, který jsa svobodný měl a mohl tyto věci stále míti v evidenci, že domek staré Suchánkové je stará stanice v P* pro bonvivanty a nevěrné manžely. Stará Suchánková již měla vždy nějakou novou kůstku pohotově — ale teď prý udělala s Martou Cikhartovou terno. — A tam jsem měl já jíti?

Teď teprve se mi to vše nějak příšerně postavilo před zrak mé duše. Chtěl jsem knížku spořitelní pečlivě zabalit do velké obálky, pevně zapečetit a opatřenou podrobnou adresou poslati — ale po kom? V P* nebylo veřejných posluhů a užiti k tomu nějakého svého žáčka jsem se ostýchal — a nějakého blatošlapa z ulice — tomu jsem nemohl důvěřovati, že by věc správně na pravé místo odevzdal. Bylo to, jak říkáme, pěšky jako za vozem. V takové psí náladě vracel jsem se domů. Přiznám se, že jsem to chtěl odročiti aspoň ještě na zítřek — ale tenor listu Martina ukazoval, že ona čeká na vzkaz od Krágla co nejdříve, že má ho nevyhnutelně potřebí — ať již se zařídit chce zde — čemu jsem nevěřil — anebo chce odjeti někam do ciziny.

Ale jisté rychlé pomoci potřebuje a čeká hodinu za hodinou snad v největším rozčilení a napětí. A já zde otálím.

Šel jsem vskutku jako usvědčený z viny hříšník. A co všecko to bylo dohromady? Jak jsem vůbec já se dostal do celé affairy?

Jakoby světlý velký stín stál přede mnou. Byl jsem nucen pozvednouti oči. Na dva kroky stála uprostřed cesty paní Kráglová, celá bílá v jarní průsvitné toiletě, která ukazovala její ideální čisté ruce a paže dokonalé a činila je tím pikantnější, v ruce pravé držela velký pestrý slunečník ze surah changeant, hrající v pestrých barvách duhy, na hlavě měla úkosem posazený florentinský klobouk s velkou vlající azurovou stuhou, v levici držela nějakou knihu. (Pokračování.)

CLINTON SCOLLARD:

Proč bílý, ptáš se, první jara květ?
On dlouho hledě z teplé země vzhůru,
zřel nad hlavou svou sněhu velkou chmuru
a hrůzou zbled. *A. K.*

S Z Z

O VĚTRECH OD POLŮ I OD ZÁPADU A VÝCHODU.

Přemýšlím-li a uvažuji-li o našem českém kulturním a politickém životě, vždycky vybaví se mi v mysli obraz — velkého větrníku. — Jsme tak hezky usazeni uprostřed Evropy, všecky větry, ať od východu, západu, severu mohou o nás zavaditi.

Jsme velký větrník . . . a větry vanou se všech stran. Větrník se točí v pravo, v levo, točí se zprvu pomalu, pak rychleji, někdy úžasně rychle . . Slyším tu skřípavou písničku, zní slabě a hned zase hlučně, až z evropského koncertu slyšíte jen ji, jen ji, ale nejste potěšeni tou písničkou, neboť skřípe, skřípe, až vás mráz projímá . . . Pak zavane vlna větru s druhé strany, větrník povážlivě sebou zakymácí, volní běh, pak na okamžik se zastaví, jakoby rozvažoval co dělat, a než se naděješ, letí už opět po větru, v opáčnou stranu předešlého běhu, a zase točí se, úžasně rychle se točí a zpívá svou skřípavou písničku . . .

A pak se divme, že kterýsi německý učenec prohlásil o nás, že nejsme žádný národ, anebo, respektive, že jsme Němci česky mluvící . . .

To je naše neštěstí: jsme národ dobráků, poslechneme kde koho; jsme dobromyslný národ: uvěříme kde komu, naposled i tomu, že opravdu již ani Čechy nejsme.

Naše politické úspěchy poslední doby skoro tomu nasvědčují. A naše kulturní úspěchy už mnohem dříve.

Nedávno na př. postarali jsme se o to — a nikol snad jen jedním hlasem — abychom dokázal našim dobrým sousedům, že nemáme své literatury, a co máme, že je chabé, slabé, odvislé od cizích kultur a literatur.

Jiný hlas pak doma, u nás, volá, že politicky

SÁZAVA NA TVORIDLECH.

i literárně byli jsme do nedávna úhorem a nyní snad že jsme už novinou. Nepřál bych si, abychom naduli se planou pýchou a planým sebevědomím, jako Maďaři, neboť bubliny — byť sebe krásnější, nakonec popraskají, ale přece stálo by za práci zrevidovati tato stanoviska určitého literárního kruhu; taková pokorná přiznání k hříchům nemusejí býti daleka — farizejství.

Avšak vraťme se k větrům, které uvádějí v zmatený pohyb náš ubohý větrník . . . Větry ty mají různá jména, a vždycky provází je doporučující hudba ciziny, jež opodstatňuje jejich existenci užitečností a »kulturním povznesením« národa tak »bezkulturního«, nebo národa s kulturou »od včerejška« a ještě převzatou »odjinud«, jako je národ náš.

Co jen na příklad pozoruhodných cizích větrů zavanulo do našeho umění! Jednou se ten vítr jmenoval naturalismus, jindy naturismus, jednou realismus, po druhé symbolismus, impressionismus, satanismus, dekadence atd. A my, staří dobráci, vždycky uvěřili, že ten poslední vítr je správný, užitečný, povznášející nás na úroveň evropského umění — a byli jsme jednou naturalisty, pak realisty, dekadenty, symbolisty a impressionisty.

Jak vítr zavanul, tak větrník se točil . . Jestliže na př. některý spisovatel psal ještě pod vlivem proudů naturalismu, ale zatím přes české nivy rozlétl se větřík, hlásající samospasitelnost ve znamení impressionismu, byl prohlášen za zpátečníka, jeho umění už nebylo uměním, neboť umělecké bylo jedině to, co neslo nejnovější marku posledního větru, který k nám z ciziny zavanul . . . . Každé umění má ihned své kritiky, kteří odsuzují to, co nestojí na výši doby, jinými slovy, co není dost epigonské a ‚dělané' dle nejnovějších pařížských či hlavně berlínských vzorů.

A titíž lidé, kteří ještě včera otvírali dokořán dvéře všem cizím větrům, pomáhali točiti naším roztomilým literárním větrníčkem hned v pravo, hned v levo, titíž lidé, jsouce zburcováni německým nakladatelem nebo redaktorem, na otázku: »Jaké je vaše umění, kde a v čem kotví jeho český ráz?« protírají si oči, hledají české umění a kritickými dlouhými články nebo i objemnými knihami prohlašují, že není rázovitého českého umění, že to, co máme, je cizí peří na našem tělesu, že atd. . . .

A vskutku, neseme kletbu falešných proroků; klidíme kamení, kde domnívali jsme se, že naseli jsme pšenici. To je smutná, hořká billance velikých snah, slavných nadšení. — A příčina té mýlky? V nás, v nás samých! V naší národní, české povaze . . . Jsme doopravdy rozeklaní ve svém jádru, jsme doopravdy nasáklí cizí krví.

Naše historie jest historií očkování cizí krve a cizích kultur na naše, slovanské tělo, na naši slovanskou kulturu. — Ta část našeho cítění, která není česká, touží po cizím, chytá všecky větry od pólů, i od západu a východu, a ta část našeho cítění nás den ze dne zrazuje, nás den ze dne vrhá z jedné cizí náruče v druhou cizí náruč, nejsme sami v sobě doma, nevíme, kam se vrtnout, abychom stáli co možno vysoko, abychom vévodili . . .

Ale nestaráme se o základy, z nichž jsme vyrostli. A základem tím je druhá část našeho cítění, a to je české, slovanské jádro . . . A základ ten nepěstujeme, necháváme ho ošlehávat všemi cizími většími větry a nestaráme se, že větry vydrolují z podstavce toho zrnko za zrnkem, že podstavec chátrá, chátrá . . .

Avšak jednoho dne přece někdo postaví se před onen základ, před onen podstavec, vyšetří, jak dalece podlehl zkáze, ale místo, aby nasadil své síly a napravil, co se napraviti ještě dá, aby podepřel, kde podpěr třeba, místo toho nasadí si k ústům hlásnou troubu a voláním do čtyř úhlů světa zrazuje naši bolest, naše chátrání a má radost, že si jeho, jediného spravedlivého z celého národa, že si ho cizina povšimne, že ho pochválí. Jsme už tací, že příliš toužíme po chvále ciziny a že pro tu malichernost dovedeme se zradit v tom, kde slušelo by poctivě pracovat. Také jistý to druh pýchy, ale nikoli národní, ale pýcha sobeckého, osobního kultu. A v té je kořen našeho slabošství, jež podléhá závanům všech cizích větrů. — Věříme kde jakému cizímu hlasu, jen ne vlastnímu. Dáme se organisovat a ukáznit kde jakou cizí myšlenkou, jenom ne vlastní.

A má-li někdo vlastní myšlenku, nepodlehl-li někdo cizím hlasům, je zpátečník a nevědomec . . . Může, může vyrůst vlastní, rázovitá kultura národní na nivách, na nichž divoce prohánějí se studené a horké cizí vichry? Můžeme dosíci nějakého vyššího stupně, vlastního a uznaně svého stanoviska, když sotva postavíme několik kvádrů k vlastní budově, přileti odkudsi heslo, v jehož smyslu pobořime, co jsme těžce vystavěli, a stavíme budovu novou v nejistotě, zda zítra ji opět nezbouráme?

A to není jen v umění, ale i v politice, v národohospodářství a ve všem, ve všem, co je český život. Jestliže jsme se v tomto článku dotýkali ponejvíce umění, stalo se to se zřetelem na účely našeho listu.

Je mnoho chorobného v našem životě, mnoho chorobného v naší povaze, neboť větrové nepřinášejí jen dobré, kličivé símě, ale i nemoci . . . A vyšetřit ty choroby, ukázat na ně, léčit je, to byl by zatím nejzásluhnější kulturní čin a to byl by čin náš a pro nás, zračilo by se v tom kus našeho českého života.

A takovým kulturním lékařem ne na posledním místě měl by být náš český spisovatel. Ovšem, nejprve musí být sám v sobě vyzrálý, musí být charakterem, pak dobrým, poctivým umělcem, jemuž netřeba cizích popudů k tvorbě, již podniká. Svůj národ — byť choré tělo — musí milovat, musí dokonale znát jeho zdravá i bolavá místa, a — pak může léčit . . . V tom byl by zdroj

LEDEČ NAD SÁZAVOU.

našeho, svérázného umění. — Nás nespasí dekadence, ale zdraví. Naše umění nebude naše, dokud budeme je třídíti do škatulek impressionismu, satanismu anebo naturalismu, dokud sedneme na křídla kteréhokoli větru, který k nám zavane . . .

V tom jsme právě cizinci ve vlastní zemi, že tak ohebně a zrovna na povel podléháme cizím proudům. Ruské umění na příkl. není proslaveno pro své ismy, ale pro svůj charakteristický ráz. Ruské umění jest jednou z nejsilnějších pák, které zvedají ruský život k pokroku. — Severské umění nejen že se proslavilo, ale ono i své národy vedlo k samostatnosti politické, vědecké i národohospodářské! A nebylo tomu jinak ani u Francouzů, jen srovnejme vztah francouzského umění k jejich politickému životu!

Všecky ismy, kterým v umění podléháme, jsou zrádnými klínky nejen do našeho umění, v jehož vytvoření jsou patrnými známkami, ale jsou klínky do všeho našeho života národního. Obdobných příkladů literárním ismům najdeme hojně v politice i v národohospodářství. — Čím dříve samy v sobě se rozdrobíme, tím dříve staneme se sousty, jež dají se snadno pozřít. Zcela po vzoru Poláků.

Můj drahý, drahý větrníčku, který točíš se po větrech od pólů, i od západu a východu, rci, po kterém větru právě letíš, že písnička tvá je vrzavá, tak nepříjemně vrzavá? — Sázím se, že vanou od severu . . . . *Karel Rožek.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **JUDr. Josef Herold.** Před třicíti lety vstoupil na české kolbiště mladý advokát. Syn prostého živnostníka předměstské obce, o kterém se dosud jen vědělo, že ve spolkovém životě studentském a v malých poměrech nevelké obce dovedl uplatniti své nadání řečnické a organisační. — Vstoupil do strany mladočeské, která přese všechnu přízeň širokých vrstev dlouho nedomáhala se plného významu v parlamentním životě a u politických ohnišť, poněvadž narážela na úplnou negaci vládnoucí tehdy strany staročeské. Staročeská strana byla právě dosáhla určitých slibů nového premiéra Taaffa, zvláštního uznání českých výhrad v trůnní řeči — za těch okolností nebylo dosti živné půdy pro ostrou opposici nespokojené menšiny.

Ale vystoupením dra Herolda posílena byla nesmírně strana mladočeská — dr. Julius Grégr, hlásající bezohlednou nedůvěru vůči Vídni, dostal

po bok neocenitelného harcovníka. Ten udeřil na štít, a již rostly řady mladočeských nespokojenců. Ohnivou výmluvností uchvacoval shromáždění; kdo plamennou píseň vzdoru jeho zaslechl, byl spoután a podmaněn. Herold nemluvíval vzletně — ale volíval rčení, jimž každý na ráz porozuměl. Vyložil situaci, ozářil ji vtipnými několika glossami a již tvořil logické řetězy, kterými fascinoval.

V hlavě Heroldově prolétla myšlenka vždy ohniskem porozumění. Bystrá jeho mysl rázem pochytila, kam odpůrce míří, ale postihla i okamžitě, kde je též slabina jeho výpadů.

Za to ho pak v polemice bezohledně popadl a tu jej přibil hřebíky svých odsudků a námitek, že nebylo, než vzdáti se. Rys Heroldovy dobráckosti však jevil se v tom, že na každou ránu kapával balšám svého humoru. Tím i největším odpůrcům netrhal všecky mosty k příštím dohodám, budoucím stykům . . . . .

Není přílišností, řekneme-li, že jemu především vděčí mladočeství za rychlý svůj vzrůst, za četné úspěchy a dočasné ovládnutí veřejného života . . . Ovšem — zároveň byl mistrem svým odpůrcům. Všimli si jeho zbraní, chodili ne darmo do školy jeho žhavé výmluvnosti, odkoukali mu, jak se někdy na šachovnici proti pravidlům táhne figurkami a — — ostatní patří již na listy nejnovějších dějin našeho života.

Není dnes muže, který by u nás po Heroldovi měl tolik popularity, tolik politické zkušenosti a zároveň obratnosti. U Němců za jednoho padlého nastoupí ihned deset rovnocenných. U nás za deset těžko shledáváme jediného. S osobou padá často celý typus, celá vrstva — někdy celý směr.

Herolda nám ve Vídni těžko kdo nahradí, poněvadž za nikým nesvítí tolik popularnosti. Co řekl on, platívalo často více než — plebiscit. Stál za ním v určité době celý národ. Doktor Rieger — jemuž Herold zdecimoval šiky — sám pak tvrdíval, že mluví teď plným právem jménem našeho lidu tento český Gambetta . . . . .

Už domluvil. Je to rána — bojíme se to říci, ale tlačí se to na rty: na dlouho asi nezhojitelná!

⁂ **Pensijní fond Spolku českých žurnalistů** dovršil právě dvacet pět let svého trvání (1883—1907) a zároveň desáté výroči vyplácení starobních pensí. — Fond měl, když byl založen, čtyřicet účastníků. Z nich patnáctého výročí Pensijního fondu, jež připadalo na rok 1897, dožilo se jenom pětadvacet, zemřelo tedy patnáct členů za patnácte let! Celkem za uplynulé čtvrtstoletí zemřelo třicet účastníků a to: J. V. Brož, Svatopluk Čech, Gustav Eim, V. Erben, J. Hrdlička, JUDr. Josef Hubáček, Fr. Kotek, Ferd. Marjanko, Jan Neruda, J. Píro, Vilém Ryba, J. Sellner, A. H. Sokol, J. Schik, Ferd. Schulz, P. Šulc, Č. Thoř, J. Toužimský, Fr. Tůma, J. L. Turnovský, J. Walter, K. Dražďák, J. Barák, J. Merhaut, A. Seidl, A. Hepřik, Ludvík Bratršovský, J. V. Veselý, J. Zácpal a V. Mayerhofer. Ztratil tedy »Pensijní fond« úmrtím tři čtvrtiny členů za čtvrt století. Tato cifra jest novým dokladem velké úmrtnosti v řadách českého novinářstva.

Uvedeme malý přehled činnosti Pensijního fondu, aby si česká veřejnost učinila pojem, jakou pensi má český novinář po pětadvaceti letech neúmorné a vysilující práce zajištěnu. Dosud pense obnášela ročně: v letech 1898 a 1899 — 1440 K, v pěti následujících letech — 1500 K, r. 1905 — 1476 kor., v letech 1906 a 1907 — 1240 K, pro leta 1908 a 1909 vyměřena jest pense částkou — **1320 korun**. Z technické rozvahy Pensijního fondu, již vypracoval mathematik professor Josef Beneš, vysvítá, že krajní mira starobní pense českého novináře, dle nynějšího stavu fondu přípustná, obnáší — sto deset korun měsíčně!

⁂ **Všichni tři.** Komedie páně M. Kurtova, kterou sehrálo Národní divadlo, má hodně pikantní příchuť. Historka, kterou chceme ve stručnosti vypravovat, by se asi sotva jinak dostala do sloupců tohoto listu, kdyby jí nezaopatřila legitimaci dramatická její forma. Pašované zboží, jako každé jiné zapovězené ovoce, mívá svůj půvab, třeba někdy dost problematický. Poslechněte tedy, o čem se na jevišti vypravuje: Pan doktor Kment vyjel si s mladou a hezkou paničkou z Prahy za pikantním dobrodružstvím. Zapadli do elegantní restaurace kdesi na periferii města, sklepníci prostřeli pro dvě osoby, vzdálili se, a milenci v blahém domnění, že vybrali si bezpečný kouteček, přitulí se k sobě a radují se z toho, že se jim výletek jejich znamenitě podařil.

Ale ošemetnost personálu připravila jim nepříjemné zklamání. Přede dveřmi ozvou se hlasy, a do salonku vrazí nečekaný host, přítel pana doktora Kmenta, jenž není o mnoho taktnější, než služební personál. Vidí, že je prostřeno pro dvě osoby, slídí, slídí, až vyslídí prožluklou věc — na stolečku je dámský moderní klobouk! Jaké pak okolky s takovou paničkou! Pan doktor odhrne oponu, a zajatkyni ovšem nezbývá, než opustiti skrýš. Stačilo ovšem malé upozornění, a návštěvník by se byl jistě vytratil. Ale to bychom se nedostali k tomu nejpovedenějšímu. Náhoda prý je největší poběhlice, povídá rozmarný aforismus. Paničku stihl druhý malheur — setkala se s bývalým svým nápadníkem, s nímž mívala dostavenička — právě v tomto salonku! Bývalým milencům ukládá slušnost určité ohledy vždy a všude, vůči každé ženě. Ani tohoto příkazu nebylo možno tentokráte z pochopitelných důvodů šetřiti. Kamarád bombarduje paničku tak bezohledně, že musí hledati spásu v útěku. Kavalír svému příteli vypoví celou historii svých záletů, a když se oba dost a dost nasmějí a tímto prazvláštním

LEDEČSKY HRAD.

setkáním pobaví — přijde třetí rušitel, třetí vetřelec, jenž činí dojem, jakoby z Prahy rovnou do zahradní restaurace balonem se snesl. Je to manžel záletné paničky, jemuž v Praze prý někdo vyzvonil, kde svou ženušku jistojistě natrefí. Manžela paroháče pánové uklidní, a on jim za to v překypující náladě, že své ženušce křivdil, svěří intimní drobnůstku z panenských dnů své lásky — právě v tomto salonku se svým drahoušem krásné chvíle zažil. Za rozmarného veselí, jejž šibalská pointa vyvolala, si všichni tři připíjejí. V aktovce pěkně se uvedl angažovaný člen naší činohry p. Schlaghammer.

—*si*—

— **Miquel Zamacoisovi** »Šaškové« (Les Bouffons), kterými nás nedávno (trochu opozděně po masopustě) vyčastovalo vinohradské městské divadlo, je hra plná roztomilosti a scénického i myšlenkového půvabu, na níž na první pohled odkryjeme duševní příbuznost s effektním Rostandovým »Cyranem«. Táž elegantní a pružná forma rýmovaného alexandrinu, táž záliba v duchaplných slovních potyčkách a balladických en'revues, a konečně i dosti podobný motiv romanticko-rytířské komedie: dva z přestrojených šašků, které si chudičký baron z Mautprè pozval na zámek, aby před služebnictvem maskoval svoji chudobu, uzavrou spolu sázku, kdo z obou získá srdce rozkošné baronovy dcerušky: zda onen hrbatý René, jinak Žakas zvaný, kterého sudičky obdařily oslnivým darem duchaplné výmluvnosti, či onen méně sice duchaplný Robert, jinak na jméno Narcis slyšící, který je za to velice krásný. — Ve vinohradském provedení, neobyčejně hladkém a p. dramaturgem scénicky velmi obratně založeném, byl René paní Ot. Benískové (nehledic k malému hrbu na zádech) i svůdný i duchaplný, Narcis pana Vilouše Táborského za to pokulhával v obém; ký div, že půvabný kalhotkový hrdina měl na své straně vítězství i v kuse i u obecenstva, které jej ve třetím dějství odměnilo frenetickým potleskem na otevřené scéně. Z ostatních účinkujících byl zejména starý baron pana Dobrovolného podařený, výborný tentokráte i jeho obřadník Olivier (p. Hlavatý). Hromotluk Vulkano p. Zakopalův nasadil při premiéře rejstříky svého hlasu i hněvu hned v počátcích příliš vysoko, tak, že mu selhala nutná gradace v posledním aktě. — Požitkem bylo poslouchati krásný, zvučný a pružně se nesoucí alexandrin překladu F. S. Procházkova; bylo na něm znát lásku i píli, jež mu byla věnována jak v otázce jazykové čistoty, tak pro české ucho přirozeně střídaných caesur, tak i přesně vystihovaného rozdílu ženských i mužských rýmů. Zase jednou překlad, o němž se nutno zvláště zmíniti (vyšel tiskem a nákladem p. Ottovým). *E.*

— **Rozšíření autorského** práva domáhají se čeští autoři. Žádají, aby místo 30 let bylo právo dědiců autorových hájeno 50 roků. Náprava se má státi zákonem říšským. Porady se konají k po-

pudu spolku Máje za účasti Klubu dramatiků, Spolku českých žurnalistů, Jednoty československých novinářů, Kruhu českých spisovatelů a Umělecké besedy. — Současně se jedná o lepší ochranu prací vůči překladatelům a o povinné zřizování obecních knihoven. — Až porady budou skončeny, naváží se styky se spolky autorů ostatních národů rakouských.

⁂ **Sázavské obrázky.** Veliká jest řada rozkošných krajinářských zákoutí, která vedle vzpomenutého minule městečka Sázavy s památkami po slavném poustevníku a opatu Prokopovi hlásají na malebném pořící sázavském krásu naší vlasti. Ubíráme-li se ze Sázavy výše proti proudu, jsou to nejdříve sříceniny hradu Talmberka a strmé Rataje, pak někdejší letní sídlo básníka Jos. V. Sládka, i těšený Šternberk se svými zajímavými sbírkami a historickými památkami, vesměs partie, které upoutají naši pozornost. Záliba velikého města po čistém, libém venkově zmocnila se již také těchto míst, do nedávna opuštěných a jenom málo přístupných, a usměvavé budovy nových villek a vill vedle hadovité trati a projíždějících krátkých vlaků vtiskují kraji sázavskému jiný, živější ráz, než který měl do nedávna.

Neméně zajímava jest Sázava nad Kácovem, u Zruči a u Ledče, odkud přinášíme dva pěkné obrázky. Ledečský hrad samozřejmě jako vždy v podobných okolnostech jest hlavním netoliko krajinářským, nýbrž i poetickým bodem této sázavské končiny. Připojené vyobrazení Sázavy na tvořidlech jest jenom ukázkou oněch nesčetných roztomilých jednotlivostí, kterými takořka plýtvá naše nejkrásnější a ryze česká řeka. *J. D. K.*

⁂ **Výstava prací Františka Bílka** v kostelíku sv. Martina ve zdi. Pořádá Svaz českosl. studentstva. Ještě o nikom u nás nebylo napsáno tolik podivně formovaných, nekritických vět, tolik zmatených slov, jako o tomto umělci, který uměním i životem pohrouží se v taje věčných otázek. V pravdě není umělecký zjev Bílkův složitější a méně pochopitelný, než bývá pravidlem, běží-li o skutečného umělce, který na svém díle pracuje nejen rukama, ale i srdcem a myslí. A Bílek cítí silně a přemýšlí velmi mnoho, ba skoro více, než dílu jeho prospěšno. Je mužem vůle, je mistrem velikého chtění. Práce je mu modlitbou, dikučiněním, náboženským traktátem. V nervosním rozechvění snaží se přesvědčiti o nepřemožitelné síle své víry a právě tímto neklidem jeví se býti synem své doby, střízlivé, pochybovačné, nevěřicí. Z nepřátelského prostředí prchá v ústraní, v sladkou samotu své duše a sní, znepokojován prudkými nárazy vnějšího života. — Z křečovitých posunů jeho postav, z množství symbolických znaků a literárních doplňků, jimiž díla svá mnohdy spíše zatemňuje, lze vyčísti bolestné rozvlnění duše, která prahne mluviti a boji se, že nepřesvědčí. Bílek právě příliš mnoho chce, zapomínaje často nepřekročitelných hranic svého umění. Toto zvlnění zaplavuje a unáší celou jeho bytost v neprostupný mrak nerozřešitelných záhad, a jeho dílo jako: »veliké Ruce, prosící za svaté oběti Velekněze Času« trčí k nebesům v marné snaze dosáhnouti »místa záře hvězdy »Vím«.

Dílo Bílkovo, často shroucené, jako zlomené nemožností, vyjádřiti dosti žhavě velikost myšlenky, hloubku víry a oddanou pokoru lásky, třeba souditi v celku jako jediný odraz zneklidnělé hladiny, jako úzkostný výkřik hledající duše, která, nalezši, klesá, ohromena nesmírností objevených světů, neodvažujíc se smělého pohledu odhodlaného dobyvatele. Umělec přiznává se k tomu otevřeně svým Úžasem, dřevořezbou obrovských rozměrů. Tato postava »jako střed celé místnosti zasvěcenců — v jejímž zraku myšlénky prací na stěnách promítají se v úžasu«, jest výmluvným symbolem jeho díla. Hluboká citovost vede Bílka k velikému projektu »Národního pomníku na Bílé Hoře«. »Země česká je místo obětní, kde největší oběti v zápalu jako na oltáři hoří«, praví Bílek a dává pomníku formu obrovského obětiště, na němž v jediném mohutném vrhu, velikou, souvislou skupinou jako nesmírný fantom vyvolává obraz českých dějin od Cyrila až po Bílou Horu. »My před dějinami jako starci stojíme a žehnáme době svatého zápalu — — — jako jinoši — se životem před sebou — s úmyslem, rozžehnouti jiskru nového zápalu, nových dějin.«

Bílá Hora, hrob veliké minulosti, místo velikého Západu Čechů — může-li nésti mohylu, která by nebyla posvěcena této minulosti a tomuto Západu? Co znamenají davy padlých vojáků proti velikosti Osudu, který se tu naplnil? Jako celé dílo Bílkovo dlužno posuzovati i »Národní pomník« v celku. Málo tu platí detail, často mistrný, jindy úmyslně primitivní. Obsahem je vždycky myšlenka, nikdy prázdná forma. Před »Národním pomnikem« cítíme velikost této myšlenky, uchvacující a patheticky slavně pronášené umělcem v nelíčeném vzrušení.

Starší práce Bílkovy, jeho portréty, Slepci, Mojžíš a především krucifix i oltář v sešeřelé prostoře chrámové jakoby vyrůstaly a oživovaly. Bílek nemohl si vyhledati lepší výstaviště než tento kostelík, jehož architektura mluví řečí tolika staletí. Jeho mystickým snům propůjčuje nejvhodnější rámec. B

Ročník VI. číslo 32 vydáno dne 8. května 1908.

›MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedne koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovali z Máje obrazy a články jakož i překládali tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobne zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

evím, co jsem zakoktal. Její dnes neobyčejně svěží a zdravý zjev mne přímo překvapil. Stála proti mně se usmívajíc, byl to úsměv polo sfingovitě mystický, polo démonicky dráždivý ba provokantní.

— To je den, viďte, professore, volala na mne z dálky, pravý májový, jsem, jakobych byla na křídlech od rána. Tak ráda viděla bych vše kol sebe šťastné a jásající . . .

Nemohl jsem vyraziti ze sebe slova, neurčitý pocit mi sevřel hrdlo; mlčel jsem, tvář má byla as hrozná, kontrast její veselé, jarní nálady.

— A co se děje s vámi, jdete tu tím panoramatem jako zmoklý mopslík, pokračovala humorně — měl jste snad nějakou mrzutost s pány kluky ve škole? Za hlavu s tím a vším, dnes slaví svůj vjezd k nám velká Mája, a vy přece nepůjdete říši jejích zázraků tak schlíplý, tak stísněný . . .

Pozvedl jsem k ní oči. Byla opravdu zalita paprsky odpoledního slunce, krásná a zářící. Mohl jsem jen stlumeně zavzlyknouti.

— Vás něco tíží; štěbetala dále, a vás nemá, nesmí nic tížiti, lidé jako vy, tak dobří, nemají trpěti ničím . . . buďte hezky upřímný a zpovídejte se.

Mluvila tak teple a jímavě, že mne docela popletla. Eh, co, pomyslil jsem, je beztoho do všeho zasvěcena, a několika slovy pověděl jsem jí všecku svou tíž a své rozpaky. Ukončuje řekl jsem:

— Napadá mě právě. Hodím to na krk Semerádovi. Ať vím, že mám přítele, ať mne jednou zastane. On jako lékař má přístup všude. Jeho si nikdo nevšimne. Snad se přitížilo staré Suchánkové, řekne, kdo jej náhodou uvidí vcházeti do fatálního domku.

Zvážněla na chvíli, ale v mžiku hrálo jí kolem rtů tisíc diblíků, připadal jsem si vůči ní tak malý, tak titěrný . . .

— Ovšem, pravila po chvíli . . . professor Opatrný si nesmí zadati . . . je vidět, jak máte pana Krágla rád, když jste se odhodlal vykonati tohle. Ale Semeráda tam neposílejte. Nemůže Krágla cítit a snadno by vám něco nadrobil. Ale nechte to — dejte sem tu osudnou obálku, já to opatřím sama.

— Vy, milostpaní? zakoktal jsem, vyvaliv na ni obě oči, že couvla o krok zpět! Vy — tam? K té?

— Ano, opakovala klidně, stále se usmívajíc. Proč ne? Jsem za prvé žena a za druhé jsem docela volna a mohu si dělati, co chci, jíti kam chci — co ani vy, muž, pán tvorstva, nemůžete. Dejte sem to své mystické poslání — slibuji vám, že je vyřídím k vaši a tudíž i ku Kráglově i slečny Marty spokojenosti.

— Vy byste chtěla?

— A proč ne? Bude to aspoň extempore v mém tak fádním životě. Prosím vás, představte si, půjdu jako v »Úkladech a lásce« k Mildfordce — ovšem hodně zmodernisované, budu stát jako královna Betty před Marií

Stuartovnou . . . nebude to aspoň trochu romantické v té fadesse mého života?

— A vy byste mohla vstoupiti k ženě, pravil jsem rozechvěn, která podryla a zničila vaše štěstí rodinné?

— Eh, ta nebyla první, můj příteli! Nemám také záští proti ní ani nepřátelství. A proč bych je měla? Že se líbila Kráglovi lépe než já? Ta ješitnost mne již dávno přešla. Ale abyste věděl, mám dvojí důvod, proč bych tam ráda šla.

— Jsem zvědav, milostpaní; pravil jsem rozpačitě.

— Za prvé, pomoci vám ze situace, do které vás Kráglova neopatrnost uvrhla, prokázat vám přátelskou službičku, to je, abych řekla, ryze mužský motiv mé tužby, ten lepší a ideálnější, ten druhý je ryze ženský, a zasmějte se mi třeba — ráda bych viděla tváří v tvář tu, o které vy tvrdíte, že podryla a zničila mé štěstí. To je ryze ženské, viďte. Nechci ji pokořovati, netoužím viděti ji v prachu před sebou — ale chci ji viděti, jaká jest, oč já byla prázdnější a mělčí, ošklivější, méně půvabná a svůdná pro muže genru Kráglova. Dejte sem ten odkaz šlechetného milence, a vyřídím vám to za půl hodiny. Slečna Marta dostane klidně své, co si vydělala, a můj přítel Opatrný se vyspí dnes na obou uších . . .

Byl jsem přesvědčen a řeknu upřímně, že rád jsem sáhl do náprsní kapsy a podal ji svou zapečetěnou obálku.

— Nemusíl jste to tak pečetit, můj milý, pravila ironicky. Mne se to nedotýká v nejmenším. Krágl má své jmění a své důchody, do nichž mi ničeho není, zrovna jako jemu do mých. Mohl jste mi to dát z ručky do ručky a věřte, že by mě nenapadlo to přepočítávat. Nejsem zvědava vůbec a na Krágla nejmíň. Tak, a již jdu. Ale hleďte, na svém samoletu tamhle se blíží dr. Semerád. Nemusí o ničem věděti. S bohem, spěte klidně — zítra budu vám referovati.

Strčila obálku pro Martu určenou do své postranní kabelky a rychlým krokem směrem k městu mne opustila. Netajím, bylo mi, jakoby kámen mi spadl se srdce.

25. dubna 18**

— A víte vy, oslovila mne paní Kráglová, když jsem po ranní škole vstoupil do jídelny, že chystám pro vás překvapení?

Nereagovala ani na můj ranní pozdrav a mé oslovení, tak patrně byla zaujata svou myšlenkou, že sotva mne spatřila, cítila potřebu okamžitého se sděleni.

— Překvapení? opakoval jsem . . Nevěděl bych — mne by více zajímalo zvěděti, jak jste se zhostila včera svého nevděčného poslání! doložil jsem zvědavě.

— Inu, právě toho se to týče, milý příteli, pravila vesele. Řeknu vám hned, že jsem byla neobyčejně příjemně překvapena, neboť jsem seznala v slečně Martě Cikhartově osobu velmi distingovanou, ba co více platí v mých očích, neobyčejně příjemnou a roztomilou. To se divíte, co? Myslím, že budeme přítelkyněmi . . . totiž, opravovala se rychle — víte, že o přátelství mezi ženami příliš mnoho nemyslím — ale s ní mohla bych se opravdu zpřáteliti nad úroveň obyčejné známosti.

— Nedivím se, milostpaní, ani dost málo . . . hleděl jsem co možná klidně odpovídati, ale přece . . .

— Nu, buďte upřímným, je vám divné, že jsem dříve měla k slečně jistou aversi — ale to je přece v dané situaci tak jasné, tak pochopitelné.

— Ba právě, vpadl jsem jí do řeči, až příliš jasné a více než pochopitelné, tak že mne váš náhlý obrat zaráží.

— Bože, to je jednoduché. Neznala jsem jí a proto jsem jí v duši své křivdila . . . Ty kusé narážky Kráglovy o její kráse, vaše tvrdošíjné při tom mlčení, to vše mne dráždilo proti domnělé sokyni, ozbrojovalo. To vše, i snad žárlivost — ač jsem i po seznání celé pravdy ani žárlivost k ní nepocítila, zmizelo rázem před osobním jejím zjevem, před tím kouzlem, které ji obepřádá a jež ona šíří všady kol sebe. I v té chudobě u Suchánkové a snad právě ještě více tam — vítězila svou milou gracií . . . . byla prostě neodolatelná . . . A považte, jak diskretní a delikátní jest! Ani se knížky spořitelní mnou jí podávané nevšimla, tak že jsem byla nucena ji položiti na šicí stolek její . . . Neměla jsem odvahy něco říci, co by se týkalo záležitosti, jež jsem urovnati měla, a záhy zabočil hovor na jiné pole, kde cítila jsem se hned volnější . . . Odešla jsem od ní s dojmem nejlepším, ba hlubokým . . . Vycítila jsem něco v ní, co nelze definovati, leda snad tak, že jsem cítila, jak lidový soud bývá povrchní, a jak jsem slečně Martě křivdila jako všichni, kdož ji tak z dálky posuzujeme, proto, kterak se živila v dnech minulých.

Mlčel jsem. Paní Kráglová se také odmlčela, vidouc asi můj rostoucí podiv a chápajíc mé mlčení, které bylo jen maskou mého úžasu. Nastala trapná chvíle ticha a napětí.

— Což se mnou nesouhlasite, milý příteli? — ptala se náhle paní Kráglová resolutně. Chci, aby bylo jasno mezi námi. Vždy a všude.

— Což zde, milostivá paní, odpovídal jsem nerozhodně, změže můj souhlas či nesouhlas? To je přece velmi indifferentní a na váhu nepadá . . . Vy jste prostě změnila svůj názor o slečně Martě k jejímu prospěchu, a to je

všecko. Vám je bývalá vaše sokyně docela sympathická, a to jest výhodné jistě pro ni, ostatním to bude aspoň při nejmenším divné, a tu se jim diviti zase nemůžete vy. Žijí příliš ve svých utkvělých představách, a člověk a snad každý nerad korriguje své obvyklé a staré názory.

— Ó, já zase velmi ráda; dám se hned poučiti o opaku, tvrdila paní Kráglová vesele. Děkuji vám za vaši sice dosti střízlivou odpověď, pravila po chvilce mého mlčení, ale na jedno vás musím upozornit, milý příteli! Užil jste jednoho velmi falešného výroku, jenž kdyby pravdivým byl, do špatného světla by mne stavěl.

— Já, milostpaní — nevím . . . ale prosím, i nevěda, za odpuštění.

— Nu, bylo to mezi námi, pravila s úsměvem, a já vám odpouštím, jen prosím, byste již toho neopakoval. Řekl jste, že slečna Marta byla má sokyně. To je falešné, naprosto falešné. V čem měla být mou sokyní? Vždyť jsem jí ani neznala doposud a vlastně až do affairy Kráglovy jsem o ní ničeho nevěděla. Jaké tedy sokovství, snad v tom, co mezi Kráglem a mnou od smrti Milky vůbec neexistuje . .? A pak, mohl byste již znáti mne líp, taková láska . . . . a otřásla se jako hnusem a ošklivostí . . . té bych přece sokyní býti nemohla.

Neměl jsem opět co říci, a nastoupilo zase dřívější trapné mlčení. Po dlouhé pause chopil jsem se slova: Dovolte, milostivá, pravil jsem, abych navázal na jeden váš dnešní výrok, za jehož ráznost a upřímnost jsem vám z duše povděčen. Řekla jste před chvíli: »Chci, aby bylo jasno mezi námi. Vždy a všude. Hleďte, to jest také mým nejvnitřnějším přáním; směl bych i na sebe vztahovati ten výrok a prositi vás: Budiž jasno mezi náma též? A ve všem a vždy a všude?

— Já vám nerozumím, pravila vyhýbavě, přece snad mezi námi, jako mezi mnou a doktorem Semerádem na příklad, již jasněji býti ani nemůže . . . .

— Nemluvím o Semerádovi, milostpaní, mluvím o sobě, pravil jsem tvrdě.

— Nu, tedy mluvte o sobě, jsem ochotna vás vyslechnouti.

Nyní, když jsem mluviti chtěl, přepadlo mne mé hamletovství zákeřnicky a zvítězilo úplně. Cítil jsem, jak stoupá mi krev do tváří, jak zrak můj plane, ruce mé se chvějí. Stála přede mnou klidna v své prosté kráse, jasna s pohledem zvědavým a zpola udiveným. V hloubi své bytosti vycítil jsem, že nejsem s to říci slova, zdál jsem se sobě tak malým, tak nízkým, cítil jsem, že možno se vysloviti o tom, co mnou třese a lomcuje ve chvíli intimní důvěrnosti, v pološeru, co nejrychlej, v náladě, kde podle dneška následuje touze v zápětí čin.

Ale takhle v plném světle poledním, v střízlivé atmosféře bílého dne, cítil jsem, jak bych se byl pokořil a sobě v jejích očích ublížil.

— Nu, mluvte, proč nemluvíte, dotírala velitelsky . . . . (Pokračování.)

ADOLF ČERVINKA:

Jsem starý kouzelník . . .

Jsem starý kouzelník,
jenž zmládnul Tvojí krví
a Tobě na počest
teď vznáší pohár prvý!

Jsem ve snách spící dům
kol něhož Den už chvátá,
a žití pochodní
jde bušit v těžká vrata.

Jsem hvězda hasnoucí
v propastech všehomíra,
k níž světlo doletíc
po tisícletích zmírá!

Jsem opuštěná sluj,
v níž čistý pramen zurčí,
a balvan mramoru,
jenž čeká ruky tvůrčí,

a snad též vyhnanec,
o kterém báje praví,
že vínek královský
mu vsazen na skráň hlavy,

by jednom po roce
byl svržen opět s trůnu,
a s vratkou lodičkou
byl svěřen moře lůnu . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování.)

oudaly se jí hodiny, čas jako by měl na svých křídlech těžká závaží. Špinavým šerem nebe se přiodělo, o vyšlém slunci ani potuchy. — Pršelo neustále; řada různobarvě omícených domků, v níž stál i onen, v němž Křenkovic bydleli, splývala v jakousi beztvárnou hradbu; barvy se smísily v neúhlednou šeď, v níž okna, bez lesku a světla, tvořila příšerně černé skvrny. Návrší, na němž stály tyto domky, pozbylo všelikého rozhledu: s průčelního zápraží, odkud zrak objímá ves i komíny továrny, za nimi širá Blata, věnčená v dálném pozadí modrými horami šumavskými, nebylo lze zříti ničeho, ne-li šeré stíny nejbližších statků, teskné silhouetty čehosi neurčitého, rozplývajícího se, zamlklého, němě se rvoucího s bělavou mlhou, se šedými oblaky visícími jako chuchvalce špinavých rubášů s nízké oblohy, usilujícími zalehnouti, pozříti všecky předměty, všecek kraj, celý vesmír. V těchže příšerných rubáších, utkaných z hustých mokrých pruhů, jež obloha sesílala na sirou zem, mizely v pravo vršiny, porostlé borem a březím, v levo nesmírná hladina kteréhos ohromného rybníka.

Barča Křenková, která kolem deváté se objevila na zápraží, aby sběhla do vsi za nákupem nějaké domácí potřeby, maně stanula, jakoby váhala se pustiti do tohoto němého víru padajících oblak, valících se mlh a nemilosrdného, jemně se prášícího deště. Zalomila rukama.

»Můj Bože, smiluj se nad námi!« zašeptala. »což pak se země a nebe rozpouštějí?«

Tu jiná žena za ní vyšla, starší, vysoké, suché postavy, tvrdých rysů lícních, nevlídného výrazu. Byla to žena dělníka kamnáře, rovněž v továrně pracujícího, člověka řádného, pilného a střídmého, jenž se tou měrou zmohl, že si postavil domek, v němž Křenkovic bydlili v nájmu. Mluvilo-li se dobře o něm, o jeho ženě valná pověst nechodila: držela prý muže v podnoží, byla svárlivá a lakomá ráda prý si hrála na »domácí«; přes to Křenkovic s ní žili v míru, ovšem jen proto, že jí ve všem vyhovovali a ustupovali.

»Koukáte taky do té psoty, Křenková, co?« oslovila svoji nájemnici.

»Ba, boží dopuštění, Bavorová,« odpověděla Barča; »je mi líto mého člověka. Včera večer, jak se vrátil, celý byl promočen, zima s ním lomcovala. Bojím se, aby dnes nebylo ještě hůře.«

»Nu, vida, vida! ten můj taky promok, ale, že má silný plášť, ještě to ušlo. Hlavní věc, aby měl dobré boty. — Tak což, Křenková, už si našel někde práci ten váš? Kam pak se postěhuje?«

»Ještě nevíme nic, Bavorová. Nejspíš odejde zprvu on sám a já bych za ním přišla, až by se někde uchytil.«

»No jo, nu jo — dobře povídáte . . ale ono je teď zle o práci, však sama víte. A potom je tu tohle: pro nás je to velká škoda, že takhle otalujete. Zrovna teď by se nám byl hodil nájemník, kdyby ten váš byt byl prázdný, a o Hromicích kdo ví, šikne-li se nám kdo.«

Křenková se zarazila.

»Prosím vás, kam máme jít s těmi dětmi?« pravila; »snad nemyslíte, že bysme se měli vystěhovat z bytu, který jsme zaplatili do Hromic?«

»Nu, arciť, nutit vás nemůžu, ale ohled byste na nás měli vzít; taky bych vám vrátila nájemné na dva měsíce, co máte zaplaceno. Však nás znáte, že jsme spravedliví a že nic nepatřičného nežádáme.«

»Není to možná, Bavorová; však sama víte, že na těch pár dní, řekněme třeba pár neděl, co tu ještě zůstaneme, nikdo by nás do bytu nevzal.«

»Kdybyste chtěli, všecko by šlo. Povídala mi Koukolíková, že by vás vzali do nového domku, který si vystavěli dole při silnici za vsí: ani o čtvrt hodiny by váš muž neměl dál do fabriky než odsud. Tak byste nám to mohli udělat k vůli a přestěhovat se tam do pozejtřka. My jsme vám taky vyhovovali po celý ten čas, co jste u nás zůstávali . . . .«

»Co že? Do pozejtřka abychom se vystěhovali?« zvolala Křenková všecka vyjevena, poděšena; »máte-li pak rozum? V tomhle nečase se máme stěhovat a do Koukolíkovic nového domku, který ani neproschnul? . . . . vždyť bychom se tam všichni rozstonali . . . . A kamž dáme dobytek? — vždyť při tom domku není ani chlívce . . .«

»Nu ovšem, ovšem,« odtušila jízlivě Bavorová, »pošla by vám škoda z toho stěhování! Jen to řekněte, nestyďte se! Nám arciť škoda povstat smí z toho, že váš muž se míchal do rybaření v panském a že ho teď z obce vypověděli. To přece není naší vinou, ale

škodu poneseme. Inu jó! to je už běh světa: spravedlivý, zachovalý člověk vždycky trpí za cizí hříchy! — Když se nechcete odstěhovat dobrovolně, my vás vyhnat nemůžeme. Vždyť máte zaplaceno! . . . Jen jednu maličkost vám povím: ujednali jsme, že se vám ponechá místo pro kozu, ale chlívec, v němž máte vepře, ten do našeho kontraktu nepadá, ten jsme vám přenechali z pouhé ochoty. Něco za něco, víte, nic za nic! My si teď koupíme druhé prase, po případě i dvě prasata a chlívce nám bude zapotřebí; však se pamatujete, že jsem vám výslovně řekla: chlívec vám přepustíme, dokud ho sami nebudeme potřebovat . . . .«

»Vy jste řekla, že nám v čas povíte, kdybyste ho jednou potřebovali, ale k tomu že sotva kdy dojde . . . . Na to jsme se spoléhali . . . .«

»Dobře, dobře! ale teď potřeba nadešla, proto mně do zejtřka toho vepře vyklidíte . . .«

»A kam bych jej dala?«

»To je vaše věc, v tom vám přece nebudu radit. Nejste-li spokojena, žalujte u soudu. Tak. Teď se mějte hezky, Křenková. To víte, každý si hájí své a ohání se jak může. Časy jsou zlé.«

S tím se odvrátila a vešla do průjezdu — hrdě vzpřímená u vědomí své moci, již pocítila pokořená nájemnice.

Ubohá Křenková, ustrašená, nevědouc si jiné rady, pospíšila za ní.

»Pro Krista pána, Bavorová,« oslovila ji, »co jste mi řekla, nemůže přece být, to jste mě jen tak chtěla postrašit! Vždyť přece naši muži se vidí každý den, podle sebe pracují, a váš slova mému neřekl. Není možná, abyste tohle myslila do opravdy . . . .«

»Mně do žádných špásů není« — odpověděla tvrdě Bavorová; »můj muž je bačkora, na kterém by každý halama si troufal dříví štípat, kdyby nebylo mne.«

»Tohle toho bych se do smrti nebyla nadála!« vydrala se řeč z Barčina hrdla; »což se nebojíte Boha, osobo, že s takovou na nás chodíte? . . . vždyť se dopouštíte do nebe volajícího hříchu . . . .«

Bavorová neodpověděla a, zůstaviviši nájemnici v průjezdě, vešla do svého bytu . . . Křenková vrátivši se taktéž do své světnice, propukla v křečovitý pláč, tak že i děti se zděsily. Když se po nějaké době poněkud vzpamatovala a uklidnila, počala uvažovati, co by bylo třeba činit. První její myšlenka byla, odběhnouti do továrny a promluviti tam s mužem a zároveň s Bavorem, jenž byl dobrý člověk a důvodům přístupnější než umíněná, bezcitná jeho žena. Také k bývalému starostovi umínila si zajíti, poprositi jej o pomoc a o radu. Tou měrou byla zaujata těmito svými myšlenkami, že úplně zapomněla, proč byla vyšla na zápraží. Teprve když jedno z dětí žádalo chleba, vzpomnčla si, že ho doma nebylo a že se vydávala do vsi, aby ho zároveň s jinými domácími potřebami nakoupila. Oblékla se do dvojích režných sukní, z nichž jednu přehrnula přes hlavu, obula pevné střevíce, vzala na záda nůši dvěma pytli převázanou a, napomenuvši nejstarší děvčátko, aby na menší děti dohlédalo, uháněla, seč nohy stačily, po dosti strmém svahu dolů do vsi. Nemilosrdný, ledový déšť jí šlehal do obličeje, nohy sjížděly v rozmočeném, kluzkém jílu, ale stokráte horší toho nečasu byla muka, v nichž se zmítala duše ubohé ženy . . .

Když nakoupila, čeho třeba bylo, nevrátila se bez prodlení domů, ba, rostoucí trýzní štvána, zaběhla k bývalému starostovi. Tam ulevila srdci, vypověděla všecko, co ji mučilo a tížilo, o včerejším návratu svého muže vypravovala, o jeho setkání s Frčkem, o horečce, která jím zalomcovala, o strachu svém o něho, o jeho dnešním odchodu, o své rozmluvě s Bavorovou . . .

Vyslechli ji, dobrými slovy těšili.

»Nechal bych ti vepříka u nás,« pravil hospodář, »rád bych ti v tomhle pomohl — vždyť je to bestie, tahle ženská, ta Bavorová —, po případě bych ho i koupil — co může Frček, víme, mohu já taky — ale věc vázne v tom, co ti teď řeknu. Však se pamatuješ, není tomu ani pět neděl, přišla mi do prasat červenka, dvě pošla, dvě jsem musil zabít — škoda velká! . . . Tak potom zvěrolékař prohlásil, že moje chlévy jsou zamořeny. Dám ti do něho vepříka, nakazí se ti, a ke všemu ještě by mě trestali a pokutovali, že jsem neprovedl desinfekci, víš, všecko nevykouřil, nestrhal a a nepřestavěl . . . . ale na to nebylo ještě času . . . .«

»Co si jen počnu? . . . pro Boha vás prosím, pantáto, poraďte mi! vy jste hodný a moudrý, každý den se za vás modlím . . .«

»Víš? . . . .« pravil po nějakém přemýšlení hospodář, »přijď ty sem k večeru a já ti potom povím. Promluvím se sousedem Čechmanem, ten má prázdný chlívec. On ti dojista dovolí, abys tam dala toho vepře. Chlívec je ovšem chatrný, bude třeba ho poopravit, hlavně střechu, ale v tom už si nějak pomůžete. A teď mi ještě pověz: jak že to bylo? co že řekl Frček? Obec, to že je on? On že může udělat, aby Váša tu zůstal, krásně jej obec vypověděla?« (Pokračování).

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

V.

aní Rozárka vešla nazejtří ráno k dědečkovi trochu schlíple a po straně ho pozorovala, jakýma očima na ni teď pohlíží. Ale dědeček dělal jakoby nic, spíše ještě obličej jeho byl usměvavější než jindy. Bylo mu opravdu velmi příjemně, neboť měl dojem, že se mu něco velmi chytrého podařilo.

Konečně vdova zkusila, co o tom dědeček smýšlí.

»Já jsem byla včera večer už jako moucha,« — povídala a tvářila se ještě unaveně, »když jsem vám, pane Sejk, odestýlala, tak mne to nutilo zkusit, jak pěkně se leží ve vašich peřinách, ale sotva hlava dopadla, už jsem spala. Mně to bylo potom taková hanba.«

»Ale, ale, jaká pak hanba, paní Rozárko,« shovívavě ji utěšoval dědeček, »to já už nejednou, Pánbůh mene netrestej, jsem usnul krásně sladce v kostele . . . To byla větší hanba.«

»A vy jste o tom nevěděl, pane Sejk?«

»Že jste tady chvilku hajala? Kdepak bych věděl, že jste to byla vy, ale merčil jsem, že tam bylo před tím něco živého, protože peřiny teplotou jen dýchaly. Inu, mladost je mladost, ta má teplejší kreu než takoví staří studení žabáci.«

Vdova tulila se do sebe upejpavě.

»To vy jen tak říkáte, pane Sejk. Kdyby byl mnohý mladík takový čipera jako vy, to by koukal, jak by ho měla děvčata ráda. Vy jste musil mívat náramné štěstí v lásce.«

To ovšem bylo slovo, které nemohlo nechati dědečka nevšímavým a chladným. A protože paní Rozárka za té řeči stála zcela blízko u něho, podnikavě vztáhl ruku mlsně poznamenávaje, že se musí přesvědčiti, z jak pevné látky má kabátek. Při tom ji zase štípl do tváře, ale již popadl klobouček a jako Josef Egyptský před ženou Putifarkou upaloval ze světnice.

»Petře Sejku,« pravil si, když byl na ulici, »odtud až potud a dost. S tou vedovou není žádná hračka, mohla by z toho povestat veliká rozteržitost. Chceš-li si s ní zašpásovat, ber rozum do hersti a pamatuj, že v nejlepším má se veždycky přestat. Takové vedovičky isou jako klipáci, jak jednou se zakousnou, už za nic na světě ne se pustit.«

Vrátil se domů až o polednách a po dobrém obědě si sdříml, aby měl jasnější myšlenky. Nikdo, ani paní Rozárka ho nevyrušovala, proto po některém uvažování se rozhodl, že se na čas vysmekne z jejích pařátův. Uznamenal, že právě nadešla ona chvíle, kdy se má v nejlepším přestati, a byl dosti chytrý, aby jí nepropásl.

Proto spořádal a dobře uzavřel i uzamkl svoje věci, maje v úmyslu jíti za pozváním své dcery a navštíviti ji na jejím statku. Odejde jako na dlouho, a bylo nepochybno, že brzy po něm dá krejčovům s Bohem také paní Rozárka. Potom dědeček opět se vrátí domů, kde sice již nebude míti tak švarné hospodyňky, za to však tam bude mnohem bezpečněji.

Večer si opět pozval Hynečka, aby s ním noclehoval, a při tom ho důvěrně požádal, aby mu za jeho nepřítomnosti dohlížel na byt. — Rozumí se, že toho nechce zadarmo, nechť jen tedy hlídá obezřele a dává pozor, kdyby se tam něco šustlo.

Na večer před tím ještě požádal paní Rozárky o klíč od spíže, že prý tam musí upevniti jakési oviklané prkénko. Vyndal odtamtud vše, co by mohlo podlehnouti brzké zkáze, ale klíče Rozárce nevydal a vstrčil jej do kapsy.

Co ze spíše vyndal, to ráno odevzdal vdově a přidal k tomu desítku se zprávou, že se s paní Rozárkou loučí snad na vždycky, protože prý ho volají děti.

Paní Rozárka div neomdlela překvapením. Trochu se červenala, trochu bledla a trochu jí bylo do pláče, a možná dosti, že také trochu do vzteku. Ale dávala na jevo veliké politování, že se musí s dědečkem tak záhy a tak neočekávaně rozloučiti. Teď prý bude v domě doopravdy jako po vymření, a co dědeček bystře předvídal, to také nepokrytě vyřkla: bez pana Sejka že tu nyní dlouho nevydrží a že raději se sebere a půjde domů.

V té pohnutlivé chvíli loučení dědeček Sejk si paní Rozárku opět něžně pohladil, a ona se již ani neupejpala. Přál jí, aby se brzo vdala a dostala hodného a mladého mužíčka.

»Božínku, to je radost, když dva mladí se dostanou a když se mají rádi — nic krásnějšího nemůže být na světě. Já jsem na vás veždycky koukal jako na vlastení dceru, paní Rozárko, a hned od začátku jsem vám serdečně přál štěstí, to víte, jako zkušený tatík, jenom jako

tatík — nu a když se tedy spolu tak loučíme, buďte hodně zderáva, a dejme si hubičku.«

Dostal, čeho žádal, a poněvadž vstupoval právě mistr Cinibulk s manželkou a byli svědky toho tklivého loučení, dědeček Sejk napodoboval dále pohnutí, za kterého si dal také s mistrem a s jeho ženou po hubičce. Jenom že Cinibulkovi dal polibek do vzduchu a paní mistrové zlehounka na tvář, jakoby dbal, aby si nesetřel se rtů sladkého zdání, které v něm hubička paní Rozárky zůstavila.

Potom sebral neveliký tlumok, uzamkl byt, dal přihnavším se dětem Cinibulkovým na cukrátka a cupal ušlapaným chodníčkem mezi vlnícími se žity na stanici. Bylo překrásné červnové počasí, sluníčko až radost svítilo, prvá pokosená luka dýchala líbeznou sennou vůní po celé širé krajině, prochvělé paprsky slunečními, bzukotem zamilovaného hmyzu a zpěvem skřivanů.

Dědečkovi bylo nadmíru lehko a veselo. Kdepak by si byl pomyslil, že ještě někdy užije milostných rozmarův a bude tak spokojen podnikati výlety! V levici drže svoje zavazadlo, pravicí mával deštníkem, a bylo mu skoro do zpěvu. A nechť už to dobré pověsti dědečkově uškodí nebo neuškodí, prozraďme na něho, že té chvíle na nebožku babičku ani nevzpomenul a že myšlenky jeho místo ní obletovaly oblou postavu Rozárčinu.

Cestou na delší zastávce v okresním městě nakoupil dětem Paulinýmdárkův a nedlouho po poledních byl šťastně na místě. Měli se k němu všichni mile a vítali ho upřímně jak dcera a zeť, tak i vnoučata. Uctívali ho se zřejmou snahou, aby se mu u nich zalíbilo a aby byl přesvědčen o jejich nejlepší vůli.

Dědečkovi skutečně se zdálo, že to jsou docela jiní lidé, než s kterými měl před lety tvrdou rozepři. Jenom se usmíval na každého, děti hladil, žertoval s nimi, a ony měly nesmírné potěšení z jeho neobvyklé výslovnosti. Každé slovíčko jeho hltaly jako zázrak, očí na něm div nenechaly a ustavičně měly plno řečí a otázek, jen aby musil často odpovídati.

Do večera vnouček František už mluvil jako dědeček.

»Kačeneko,« pravil k starší sestře, »serdečně tě prosím o to zercádko, co ti přinesl dědoušek, a nedáš-li, sterčím tě do sterouhy za tu neprozřetedlnost.«

Ale dědeček nebyl dětem uvyklý a také do večera měl jich až po krk. Všechno ho bolelo od shýbání, povídání a poslouchání. V hovoru s dospělými byl vždycky nevyčerpatelný a vytrvalý, ba někdy babička až se divila, kde nabere dechu a síly na tolik povídání, ale teď, kdy musil sbírati zcela jiný rozum na dětské vyzvídání, byl brzo téměř až vrtohlavý.

Proto s radostí vítal chvíli, kdy mu Paula odestlala s vybídnutím, aby jen bez ostychu si šel lehnout, beztoho prý potřebuje po cestě odpočinku. Ještě zahnala dvě nejmenší děti, které mermomocí chtěly dnes spáti jenom s dědečkem, skleničku kmínky mu přinesla a dávala dobrou noc s přáním, aby se mu u nich zdálo něco hezkého.

Časně ráno dědeček byl již na nohou a třebas měl děti dceřiny rád, přece jen toužil, aby hodně dlouho nevstávaly. Ale tam v tom statku všichni, i drobota, vstávali se slepicemi, a nebylo ještě ani šest hodin, a všecek dům hlučel již jako o polednách.

»Ti jsou už taky z jiné školy jako paní Rozárka,« mínil dědeček, pozoruje kolem sebe ruch a shon, »jindy to chodívalo v hospodářství rozveláčně jako volské spřežení a teď to všechno pospíchá jako parou nebo elektrikou. Inu, kdo chce dobře jíst a pěkně se šatit, musí taky fortelně pracovat a ne tak těžce a loudavě jako za starodávna.«

Byl tomu povděčen, když ho po snídani vyzval zeť, aby s ním šel podívat se na hospodářství. Provedl ho po stájích, do stodoly s ním vkročil i na sýpku, po zahradě se prošli a pak se vydali do polí. Chodili tam po celé dopoledne v úpalu slunečním, a dědeček přišel domů uondán a hladov jako vlk.

Tuze rád si zasedl za stůl, ale již tu byly zase ty děti a k tomu, jakmile se začalo obědvati, přidružili se tři psi a dvě kočky. Psi byli černí jako cikáni, stavěli se ke stolu jako nedočkaví kluci, a zvláště jeden z nich, Jambo, byl už tak žádostiv sousta, že dědečkovi poslintal černé kalhoty. A co dědeček zatím ještě dosti šetrně odpuzoval psa, bílá jednooká kočka s nazrzlými skvrnami mu opatrně vytahovala prackou nejlepší kousky z talíře.

Dcera sice hubovala na tu neodbytnou čeládku, volala »čc« a »jdeš pryč«, ale to jen tak, aby se neřeklo, zvířata si také jejích planých hrozeb nevšímala. V duchu si pravil dědeček, to že je jako u pohodného a ne v pořádné rodině, kde chtějí míti hosta. Čas aby to v té vřavě vydržel, a nyní teprve upřímně si vzpomněl na babičku.

To bylo mnohem tišší a pohodlnější, když tak sami dva zasedli k obědu, a kdy mluvil nerušeně jenom on sám, a nikdo mu neskákal do řeči ani do jídla. Po obědě dědeček se natáhl na svoji starožitnou, oblíbenou pohovku, babička téměř neslyšitelně se odstranila, aby ho nevyrušovala, a on si blaženě schrupnul dva tři veršíky.

Nyní také dcera po obědě zavedla dědečka do vedlejšího pokojíka, aby si tam sdříml, ale tam byla sice novější, za to však méně pohodlná pohovka, na které dědeček spal »jako na psí plachtě«. Buď ležel příliš nepohodlně, buď ho něco stále vytrhovalo. Asi desetkráte někdo vešel do pokojíka, otevíral a zavíral skřípající skříně, a aby to bylo hřmotnější, porazil jakousi starou pušku dědečkovi zrovna za hlavou.

Dědeček nejraději byl by utekl někam do polí a v chládku na mezi se prospal, ale již tu zase byla vnoučata s touhou na očích i na rtech, aby jim něco vypravoval. Nevěda co lepšího, povídal jim o svém dětství a jak tehda, školák devítiletý, si nadcházel myslivcovu Tonička, ale žárlivý správcův Karlík mu rozbil za to pernátkem pysk.

»Koukejte, caparti, ještě je to znát,« pravil a ukazoval nepatrnou jizvu na spodním rtu. Všech šest dětí zvědavě se hrnulo k němu, prohlíželo a omakávalo dědečkovu památku, nejmladší dokonce ušpiněnými prstíky zkoušelo pevnost jeho vysedlých zubův a tuhost jazyka.

»Baf!« udělal na ně dědeček, a od té chvíle teprve měl čerty na krku. Děti mu strkaly prsty do úst čekajíce, až zase vybafne, popotahovaly ho za rukáv, šimraly ho po krku a ve vlasech, vůbec dorážely na něho jako sršňové.

Rozumí se, kde byly děti, že byli také psi, a poněvadž pudl Jambo byl umělec, musil před dědečkem několikráte zopakovati všechny svoje naučené kousky. Bylo to na dvoře před stavením v chládku, dědeček tam seděl na stolici a kolem něho se chumelila vnoučata a ti tři černí čtvernožci.

Hezká to byla skupina, a dědeček si oddychoval, že děti ve chvíli, kdy soustřeďovaly pozornost na Jambovi, jeho ušetří. S líčeným zájmem tedy se díval, jak Jambo chodil po zadních nohou, jak skákal přes hůlku a jak se ani nehýbal, když mu děti daly na oči jakési brejle a do huby mu vstrčily vozkovu dýmku.

Na konec pak František Jambovi poroučel:

»Tak, Jambíčku, a teď smekni dědoušku čepičku!«

Dědeček sice neměl čepičky, nýbrž ještě zcela pěkný černý klobouček, to však Jambovi nevadilo, aby na něm neukázal svého umění. Skočil zhurta na dědečka, shodil ho se stolice a popadl mu s hlavy klobouk, kterým hrdě a uspokojen nad úkolem dobře vykonaným několikráte zatřepal a pak jej podával Frantíkovi.

»Psí duše černá, mordiánská!« zlostně zahuboval dědeček, sbíraje se se země a opražuje si šaty. »Ten živočich je jako ďábel, člověk by z jeho kumeštů dostal zimnici. A taky bys už měl mít lepší rozum, zatrachtilý kluku!« dodal, přísně se obraceje na Františka.

Děti se smály a výskaly, psi při tom radostně štěkali. V dědečkovi až skorem hlasitě tlouklo srdce rozčileností. Zardíval se a mračil, měl tisíc chutí obdařiti klofcem některé z povykujících vnoučátek.

Za té vřavy přišla mezi ně Paula a až se rozplývala, jak ji to všechno těšilo.

»To je u nás veselo, viďte, tatínku,« pravila zálibně dědečkovi a málem nepobídla dětí, aby se před ním opět produkovaly s milým Jambíčkem.

»Veselo, veselo,« trochu přihořkle svědčil dědeček, »jen že je to spíš pro tu mládež než pro starého člověka. My staří pro to už nemáme trpělivost, my už tak jen do koutka a od mládeže radši dál než blíž.«

A s tím míněním již jenom čekal na večeři a aby raději už šel spat. Byl tuze ospalý, hlava mu až umdlením klesala. Již se mu u dcery nic, pranic nelíbilo. To tam bylo zdání, jak jsou milí a dobří, naopak byl přesvědčen, že zeť a Paula zasluhují pokárání, protože špatně vychovávají děti.

To je hlomozu a křiku, ať se podívá, na které podívá, na každém vidí některý nezpůsob. Nejrozpustilejší byl František. Dědeček dobře postřehl, že napodobí jeho řeč, a již se domníval, že se mu klouček posmívá. A zatím František té chvíle povídal matce:

»Maminko, ten dědoušek krásně mluví! Říká místo prška perch, místo vršek veršek, místo švestka švesteka a místo otčenáš otečenáš. Jen aby od nás neodcházel, já bych se hnedle naučil mluvit jako on.«

Dědeček však usínaje ještě horoucně zatoužil.

»Jen abych už byl pryč z toho očistece! Kdybych věděl, že paní Rozárka už odešla, štando pede bych se vrátil domů. Však vy mene sem už tak berzo nedostanete!«

(Pokračování).

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Bylo přítmí, ve staveních svítili a ulice byla prázdná. Zamračen pospíchal, aby byl co nejdříve z městečka. Zdálo se mu, že kdosi za ním volá, byl to hlas podobný hlasu Lidušky, ale umíněně zrychlil své kroky. Probouzel se sice v něm vždy zřetelněji hlas, který mu vytýkal, že se dal příliš unést, že neměl zajít tak daleko, že způsobil bolest, kterou nedovede napravit, ale zlostné odhodlání udělat všemu konec drželo jeho vůli v zajetí. Proč má jezdit do Kraňova poslouchat výčitky? Mohli být rádi, že na všechno zapomněl, že tak zřejmě na jevo dával své poctivé úmysly. Chudé děvče vysoko chtěl povznést a za to ještě má poslouchat hanu svých příbuzných a důtku, že poctivě nesmýšlí? Ať si paní Vaculíková hledá nového ženicha, který bude podle její chuti.

III.

Nespokojen sám sebou, rozrušen a rozmrzelý na celý svět, vracel se do Kasic. Noční vlak jel velmi pomalu, zastavoval se na každé malé stanici, a když dojel do Prahy, byl už bílý den. Aby v Kasicích zakryl svůj nenadálý příjezd, vyhledal hotel a tam se položil, aby se do odpoledního vlaku prospal. Nemohl však usnout. Stále a stále vracel se mu na mysl výstup, jenž rozvrátil jeho sen života. Udiveně pátral, proč se tolik dal uchvátit. Ano, zbytečně se rozčiloval. Matku Janinu měl sice okřiknout, mohl však s Janou odejít do jiné místnosti, a bylo dobře. Takhle to opravdu vypadalo, jakoby schválně hledal příležitost, rozejít se s Janou, příčinu, aby přerušil své styky s ní, utišil své svědomí, aby mu nevytýkalo, že se zbaběle zachoval. Jako stín vkluzla mu do hlavy představa Elisina a náruživé trnutí projelo jeho údy. Porovnával Janu s Elisou a ačkoliv dle svého domnění velice se namahal, aby představu Janinu vysoko nad Elisu povznesl, přece shledával, že porovnání vyznělo pro Janu v neprospěch. Jaká to nádherná žena! A miluje ho, jemu je to zřejmo, třeba ona před ním skrývá var svého niterného zanícení. Takovou ženu mít, jaké chvíle nezpoutané rozkoše by s ní zažil. Dozajista, že jí sestra řekla, jak náhle odjel a označila, kam asi odjel. Bude i dál ještě do villy docházet? Bude mu něco vytýkat, nevysměje se mu? Má se jí přiznat, nebo má zakrýt pravý cíl a výsledek své cesty? Proč má odkrývat všecky záhyby své duše? Zalže si jednou, řekne, že ho chytila touha podívat se do garnisony, ve které sloužil a shledat se s přáteli důstojníky, které tak dlouho neviděl.

Náhlá touha co nejdříve se vrátit do Kasic vyhnala ho z hotelu. Šel na nádraží a usednuv v restauraci, čekal na vlak. Mučil se nerozhodností, neměl-li by snad usednout do vlaku a jet nazpět do Kraňova. Ale už k tomu neměl sil. Představa Elisina pobouřila jeho činy a lačně si přál, co nejdříve ji spatřit. Když usedl do vlaku, oddechl si a očima zapálenýma díval se z okna, brzo-li spatří silhouettu Kasického zámečku a ladné villy Sylvestrovy. S úsměvem sestupoval z vozu a křepce spěchal k zámečku. Šero padalo na kraj a z polí vraceli se lidé z práce. Díval se upřeně k ville, zpozoruje-li v oknech světlo. Ale vysoká okna byla temná a pouze v přízemí chvělo se světlo za spuštěnou záclonou.

Je tedy u sestry, zaradoval se v duchu a div neutíkal. Když už k zámečku přicházel, hrčení kočáru ho zarazilo. Ohledl se a spatřil známou ekvipáž Sylvestrovu zatáčet se k ville. Zastavil se a spatřil, jak kdosi nějakým bílým předmětem zamával. Snažil se proniknout přítmí, ale už zmizel kočár za zdí, obklopující zahradu kolem villy. Jistě to byla ona, přijíždí z města a poznala ho. Vlna radosti ho zalila a touha se v něm probudila, moci se s ní ještě večer setkati. Rozrušen, vešel do zámečku Teréz, spatřivši ho, zkoumavě se k němu přiblížila.

»Kde jsi byl?« ptala se nedůvěřivě.

»Zachtělo se mi navštívit přátele v garnisoně,« povídal, usmívaje se. »Věděl jsem, že bych se jinak k návštěvě nedostal a potřeboval jsem poněkud si odpočinout. Tu jsem zas a jsem rád, že jsem doma.«

»Nebyls u své nevěsty?« — vyzvídala stále ještě nedůvěřujíc.

»Co ti napadá!« — ohražoval se uraženě. »Netajil bych se tím.«

»Už jsem tě podezřívala, že se ti zastesklo po tvé lásce a povídala jsem slečně Elis, že jsi ještě jako zamilovaný mladíček. Smála se tomu a hájila tě. Včera tu byla, ale brzy odešla. Je tu bez tebe smutno. Dnes je v Praze.

»Teď přijela, viděl jsem kočár,« povídal jako ledabylo a popošel stranou.

»Jen je-li to ona. Přijela-li opravdu, buď ještě sem přijde, nebo nás bude zvát na čaj. Dnes bych nerada k ní šla, mám počítání se správcem, ale ty bys mohl jít.«

»Vždyť je už večer,« namítal na oko.

»Co na tom záleží? Mezi známými se nemusí dbát etikety. Pojď zatím něco pojísti.«

Vedla ho do jídelny, kde už čekal Malenec, pro něhož se stalo jídlo vrcholem požitku. Směje se chraplavě, vítal Bohdana, posmívaje se jeho touze po spatření kasáren. Když bylo přineseno jídlo, zapomněl na hovor a lačně se vrhl na ně. Bohdan jedl málo a přes tu chvíli díval se ke dveřím, přijde li někdo s pozváním. Teréz ho bedlivě pozorovala a významný úsměv bloudil po její tváři. Už bylo téměř po večeři, když přišla pokojská s vyřízením, že z villy přišel posel s nějakým lístkem. Bohdan chvatně se k sestře obrátil a čekal, až lístek přečte. Usmívala se a vstavší, vyšla ven. Když se vrátila, podívala se vesele na bratra.

»Připrav se, vzkázala jsem, že po večeři přijdeš do villy,« řekla škádlivě.

»Ty opravdu nepůjdeš?«

»Řekla jsem ti už, že mám důležitou práci. Kdyby správce pozoroval, že nejsem důsledná, dovolil by si všelicos. Snad se nebojíš?«

»To je bláhové!« — ohražoval se uraženě. »Čeho bych se bál.«

»Nu, proto,« přisvědčila chlácholivě. »Večer ti aspoň uteče.«

A aby snad z nějakého vzdoru, že ho při jeho přetvářce přistihla, nevzdal se návštěvy, počínala si lhostejně. Bohdan chvatně dojedl a potom odebral se do svého pokoje, aby upravil svou toaletu. Za nedlouho potom, provázen vrátným, jenž mu na cestu svítil, ubíral se do villy. U dveří vrátný, uctivě pozdraviv se vrátil, a Bohdan vešel do ozářené předsíně. Mladá pokojská, koketní a čistounká vyběhla mu vstříc a zvala ho, aby šel dál, že milostivá slečna čeká v salonu.

Srdce mu zabušilo a z neznámé příčiny cítil se zachvácen jakýmsi opojením. Elegantní schodiště a krásně zařízený koridor byly ozářeny četnými světly. Pokojská vešla, aby Bohdana ohlásila a potom, ustupujíc, propoušťela ho do salonu. Dvéře zapadly a těžké záclony přikryly dvéře. V prvé chvíli zarazilo Bohdana tlumené světlo, v němž stopen byl salon, zařízený s přepychem a vkusem opravdu knížecím. Několik lustrů viselo v salonu, ale jejich světlo tlumeno bylo různobarevnými povlaky, takže panovalo přítmí. Otevřené dvéře do sousedních pokojů byly polozakryty záclonami a na oknech visely až k zemi splývající story.

Mezi tím, co zaražen na okamžik u schodů stanul, zvedla se Elis, jež spočívala na malé pohovce a chvátala mu vstříc. Byla již po cestě převlečena do růžového županu s vlečkou. Hrdlo měla obnaženo a její oslnivá pleť téměř světélkovala. Těžká vůně voňavky ovanula Bohdana, když přiblíživši se k němu, ruku mu podávala.

»To jste hodný, že jste přišel,« povídala měkce a držíc jej za ruku, vedla ke křeslu. »Včera se nám po vás opravdu hodně stýskalo. Utekl jste nám, ani se nerozloučiv. Vaše paní sestra vás podezřívala, že jste zatoužil po nějakém milostném dobrodružství, ale já tomu nevěřila.«

»Nikoliv, slečno, pouze touha po garnisoně mě na den z domova vyhnala. Dnes toho lituji. Vidím, že jsem už ztratil všechen zájem pro svou uniformu.«

»Opravdu? To jsem sama ráda. Pro vás vojenský život není. Prosím, posaďte se. Vy jste beztoho po večeři a sečkáme s čajem, až na pozdější chvíli. Ale zakouříte si u mne a sklenka vína nebude také škodit. Hezky se usadíme a budeme si povídat Bůh ví, jak mi ve vaší společnosti hodiny utíkají.«

Zazvonila a poroučela pokojské, co má přinést. Potom si přistrčila pohovku blízoučko k němu, div se jejich ruce nedotýkaly, a položivši se pohodlně, rukou si hlavu podepřela a zadívala se na něho. Chtěl cosi říci, ale cítil, že má hrdlo jako zadrhnuté a že mu hlava třeští přívalem zmatku, který jím prochvíval. Elis se naň usmívala a když pokojská přinesla víno, vzala sklenku a přitukla si s Bohdanem.

»Na vaše štěstí,« pravila koketně. »Je to sice zbytečné, poněvadž jste šťasten dost, ale přála bych vám, abyste byl vždycky šťasten.«

»Nemylte se, nejsem tak šťasten, jak se vám zdá,« řekl temně a upiv, postavil číšku.

»Nevěřím vám. Kdo miluje a je milován, musí být šťasten.«

»Jste si tím jista, že miluji?«

»Což vy jste snad už zapomněl na tu, pro kterou jste se chtěl vzdát důstojnické hodnosti?« tázala se s líčeným úsměvem.

(Pokračování.)

Feuilleton.

MELCHOR DE PALAU:

Jemný, sličný kvítek tvoje
prsty utrhly si prudce —
Ubohý květ! Záhy pozná,
co být značí ve tvé ruce!

A. P.

■ ■ ■

„PACHSTEFFL."

Vzpomínky Jos. E. Korna.

Veškeré hospodářské a lesnické úřednictvo zaznamenalo jedenáctý duben r. 1887. červeně, jakožto den osvobození od nejtěžšího břímě, jež po léta na ně doléhalo, a poněvadž jsem byl původcem tohoto osvobození, tož jsem ve dnech následujících se těšil z velikých ovací ve dvorech, na polích i lesích, kamž jsem za účelem inspekce byl zavítal.

Pán na Chýších, Drahenci, Lubenci i Struhařově dlouhá léta jezdil světem, aniž by se byl o hospodářství valně staral, jen když na depeši žádaný obnos byl přesně zaslán, a tu bylo panu pokladníku začasto zajeti si do Leškova k Hoffrovi, by poskytnul zálohu na pšenici, žito, ječmen neb chmel. Za vlnu již byly peníze utraceny, ačkoliv se ovečky teprve za měsíc měly stříhati. Interessů nikdy při také transakci nepočítáno, byť kupní peníz nízký Chýše, v době, kdy urozený pán počal cítit tíhu hospodářských neúspěchů a kdy odhodlal se na mou radu změniti poněkud svůj hospodářský program.

Abych poznal panství i lid i věci, bylo mi odstěhovati se na krátkou dobu na každý jednotlivý dvůr, na pilu, do mlýna, do fořtoven, cihlárny, pivovaru i lihovaru, ba i do šalandy a lomů břidlicových, — a kdekoliv jsem se octnul, setkal jsem se s vyzáblým, ostrým, od neštovic důlkovaným obličejem, potutelného človíčka, jenž se střežil, přistoupiti blíž, tak že jsem po celou tu dobu s ním slova nevyměnil, obzvláště, nemaje žádosti jej osloviti a nevěnovav mu valné pozornosti.

Než měl jsem se s ním brzo setkati a snad i utkati. Seznav takhle panství veškeré osobně,

KE SPORU O RAFAELOVY SKIZZY.

SLAVNOST LETNIC.

kostelníkovu a zvoníkovu, než i vypláceti za tučné mše děkanu Němci a hubené padesátikrejcarové zádušní mše kaplanu Čechovi.

Nejobsáhlejší akta, jež mne očekávala, byly tak zvané: »Raporty«, psané na velkém kancelářském formátě úhledným, čiperným, špičatým švabachem; podepsány byly »Vaší Milosti věrně oddaný vrchní tajný důvěrník — Franz Pachšteffl.« Bylo jich osmnáct, tedy dva týdně. Vedle těchto raportů bylo několik »poslušných zpráv«, dodaných věrnou služebnicí a tajnou důvěrnicí, jež se ozývala na jméno »Anna Hollý« — a chci v následujícím reprodukovati alespoň jeden z těch »poslušných raportů.«

»Vaše vysoko urozená říšsko-hraběcí Milosti:

(Toto oslovení bylo nařízeno dekretem ze dne 17. listopadu 1884, na den sv. Leopolda, světce urozeného pána hraběte).

Já, v nejponíženější oddanosti jakožto vrchní tajný důvěrník Vaší vysoko urozené říšsko-hraběcí Milosti, dávám Vaší vysoko urozené říšsko-hraběcí Milosti nejpokornější zprávu, že jsem v úterý ztrávil celý den na mlatě v Drahenci a pilně vše pozoroval, co se děje, a přišel ku přesvědčení, že tam vládne na dvoře velký nepořádek.

Pan správce Švácha měl den před tím, tedy v pondělí, nějakou hostinu a dlouho v úterý vyspával, ač když jsem jej potkal v devět hodin, měl boty čerstvě obláceny, jakoby se již byl navrátil s pole, zatím právě vstával, a pan fořt Hybš z Tysů, jak jsem se dověděl, ještě ve vrchním pokoji dospával. Nechtěl jsem právem svého úřadu vniknout do vrchního pokoje, abych pana fořta z nedbalosti usvědčil, ale jda kolem domu, viděl jsem, jak služka vyhazovala kosti od večeře, a byly to kosti zaječí, a i srnčí kosti byly hozeny na hromadu před domem. Jsem jist, že pan fořt si přinesl tuto zvěřinu na hostinu. Že drůbež páně správcova nedostatek netrpí, přesvědčil jsem se též, pšenice jest naházeno po celém dvoře, a je vidět, že paní správcová si hledí drůbeže, a panská pšenice nestojí nic. Též poklasný a šafář raději krmí přední pšenicí, — zadní asi není dost dobrá, pro jeho sprosté slepice. Jsem jist, že to všecko krade, kdo jen o dvůr zavadí. Pacholek Němeček si u mne stěžoval, že mu často bývá uloženo, zapřáhnouti v noci a dovézti paní správcovou do města, a že za tu noční práci nic nedostává, ač by koně raději měli odpočívat. Snad by se měla taká nepřístojnost zakázat. Tuhle přišel do dvora ten nový praktikant, myslím že do něho mnoho nebude, vidím, že se spolčuje se správcem, než dohlédnu si na něj pilněji.

Když včera jeli pacholci z nádraží, kamž odváželi řepu, byli tak pitím zmoženi, že spali po celou dobu, a koně si našli cestu domů sami, dva vozy byly silně porouchány. Byl to vůz Matějíčkův a Dolinův. Zima nastává velmi krutá, i prosím Vaši vysoko urozenou říšsko-hraběcí Milost o tři fůry dříví s dovozem.

Vaší vysoko urozené říšsko-hraběcí Milosti
nejvěrnější vrchní tajný důvěrník Franz Pachšteffl.

Takhle vypadaly raporty, jenže někdy též se tam vedly dlouhé dialogy, co kdo á kdy a kde řekl o jeho Milosti, kde kdo co jedl, pil a. t. d.

Paní »Anna Hollý« měla podobnou agendu, než ponejvíce psávala, kde který úředník neb chasník měl jakousi milostnou záležitost, a ponejvíce měla referát o dceři nadlesního Hurtiga, jíž dvořil se jistý dřevoštěp. Někdy prokluzlo jí také jako mimovolně, že tam a tam dorůstá pěkná dcerka.

Tyto raporty a různé žádosti byly mi dány k vyřízení.

Ledacos jsem zažil životem, všelikých pletich, osočování, nástrah a pomluv, ba zažil jsem jako hoch, který měl stravovní dny v různých rodinách, že jsem se dobrovolně vzdal obědu v jisté rodině pro pomluvu a takto měl vedle šesti polopůstů jeden úplný půst týdně; ale což to vše bylo oproti perfidnosti, kterou si Jeho Urozenost platila, a jež mu poskytnula dvakrát týdně zvláštní lekturu.

Ale nejen že raporty ony byly psány a panu říšskému hraběti překládány, ale horší bylo, že veškeré osoby v raportech jmenované byly i s dotyčnými svědky volány do zámku, kde se s nimi zaváděl pravidelný protokol, a obstarával tuto záležitost starý tajemník, jenž pak podepsaný protokol předkládal Jeho Milosti.

Že jména Franz Pachšteffl a »Anna Hollý« zůstala utajena obžalovaným, rozumí se samo sebou.

A já jsem byl vyhlédnut z veškerých osmi milionů Čechoslovanů, abych jako vyšetřující soudce třímal hrozivý meč nad hlavou obviněnců.

I podvolil jsem se tomuto úkolu.

Vyhotovil jsem obsílky, jimiž jsem pohnal pana správce Šváchu, jeho manželku, šafáře, poklasného, správcovu děvečku, pacholka Matějíčka a Dolinu, lesního Hybše, nadlesního Hurtiga a jeho dceru, dřevoštěpa jí se kořícího, ale také oproti zvyklosti Franze Pachšteffla a Annu Holou na zámek do své kanceláře, kamž zároveň objednal jsem též sládka a správce z Chýše, zahradníka a veškeru čeleď jeho, jakož i chasu z cihelny i z pivovaru, aby totiž zasedali jako porota.

Byla to podívaná, jaké Chýše posud neviděly.

Když se veškeří obesláni sešli, dal jsem účetním přečísti veškerých mi dodaných osmnáct raportů Pachšteffloových i šťavnaté dopisy Anny Holé.

Poněvadž měl každý strach před udavačem, nikdo nedovolil si hlesnouti mezi čtením, ale veliká nevole sálala každému přítomnému z očí, a vrchní tajný důvěrník podivně se kroutil na dubové lavici.

Během posledních pěti let natropili tito dva udavači tolik zla, tolik neplech, působili tolik bolesti a hany mezi úřednictvem a služebnictvem na veškerém panství, že bylo každému jednotlivci přítomnému drahného času zapotřebí, aby se vzpamatovali a pohlíželi na udavače zcela jinak, než doposud byli uvykli, totiž, aby nebyli zdoláni stra-

chem o skývu chleba, beztoho tak trpkého. Ale obrat byl náhlý.

»Nuže, předstupte, Pachšteffle, a rcete, jak můžete obvinění pronesená dokázati. Pěkně jedno po druhém!«

»Mně není ničeho dokazovati, a nejsem vám, pane praktikante, zodpovědným, mé raporty patřily Jeho Milosti urozenému pánu říšskému hraběti a ne Vám. Jsem tedy hotov a mohu jíti domů.«

»O, tak hladce to nejde, panečku. Tyto dopisy já odevzdám nařčeným, a to křivě nařčeným, kteří si před soudem vyhledají zadostučinění, leda, že dokážete ihned jejich vinu.«

Po dlouhé přestávce přiznal se Pachšteffl, že nikoho neobviňoval, že byl placen, aby psal panu hraběti raporty, a že proti nikomu nic nemá.

»Bérete tedy veškerá obvinění zpět, která jste v raportech pronesl?«

»Všechna do jednoho.«

»Tož, pane účetní, pište protokol,« a pan účetní psal celou zpověď Pachšteffla i zpověď Anny Holé, kterou oba podepsali, očišťujíce každého jednotlivce nařčeného.

KE SPORU O RAFAELOVY SKIZZY.

MUČEDNICKÁ SMRT SV. EULALIE.

Ještě jsem vyjednal, aby Matějíček a Dolina dovedli Pachšteffla až za les, aby se mu nic nemilého nepřihodilo.

Sesadil jsem zároveň oba tajné důvěrníky a zastavil jejich platy, a předložený protokol, jenž byl Jeho Milosti předložen, měl za následek, že opatření mé bylo v plném znění i dosahu — s vysokého místa schváleno.

To stalo se jedenáctého dubna 1887 na zámku Jeho Vysoké Urozenosti pana říšského hraběte a říšského svobodomyslného poslance Leopolda Lažanského.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Dopis Svatopluka Čecha do Ameriky:** Milý příteli! Upřímné moje potěšení, že po tolika letech daleko za mořem a v úplně jiných poměrech životních nezapomněl jste na bývalého redaktora, nýbrž rád se myšlenkami vracíte k našim dávným stykům přátelským a mé, zatím arci valně zvětralé osobě — upřímná tato radost oživla ve mně novou silou po přečtení vašeho posledního dopisu, zvoucího mne tak laskavě k výletu do Ameriky a k použití Vaší štědré pohostinnosti.

Ovšem ve vzpomínkách Vašich žiji jako mladý, zdravý muž, který sice nikdy nebýval skvělým společníkem, ale přece tehdáž ještě měl daleko do divného pavouka samotáře, jakého stará leta ze mne učinila. Z hosta takového měl byste věru málo radosti a zábavy.

A neplatí-li snad tato omluva — jiná věc činí mi výlet do té dálky neprosto nemožným: je to moje chatrné zdraví. Již druhý rok churavím tak, že jsem mohl konati leda malé procházky. Za letošní zimy bylo mi zvláště nedobře, tak že jsem někdy vůbec z domu nevycházel, nyní se sice mé

zdraví poněkud lepší, ale na delší cestu pomysliti nemohu.

Bezpochyby ztrávím léto jen procházkami v okolí Troje, kde v teplejší saisoně bydlívám, a bude-li mi přece možno podívati se někam dále, zvolím si výlet nanejvýš do nějakého klidného místa na rakouském jihu nebo v severní Italii. Ale i to je velmi nejisté.

Jak vidíte, nemohu tedy použíti vzácné laskavosti Vaši, ale děkuji Vám za ni z plného srdce a zachovám stále v paměti tento vřelý projev přátelství Vašeho, kterým jsem byl opravdu dojat.

Přijměte upřímné přání všeho dobrého a sdělte můj uctivý, upřímný pozdrav i Své ctěné paní choti.

Váš cele oddaný starý přítel

Svatopluk Čech.

V Praze, dne 26. dubna 1907.

— Spor o »Rafaelovy skizzy«. Pražské časopisy rozepsaly se o zajímavém sporu, v němž hlavní roli hrají dvě skizzy, jejichž autorství připisuje se — Rafaelovi. Laskavostí redaktora pana Václava Hübnera dostaly se nám do rukou reprodukce těchto obrazů, k nimž připojujeme na vysvětlenou: R. 1866 zemřela ve Vinoři u Prahy paní Anighoferová, v jejíž pozůstalosti nalezeny dvě cenné skizzy, jež staly se od okamžiku, kdy se o nich řeklo, že jsou dílem Rafaelovým, nesmírně vzácným, drahocenným pozůstalostním objektem. »Národní Politika« uveřejnila dne 26. března t. r. zprávu, která vyvolala v uměleckých kruzích značný rozruch. Vyjímáme ze zprávy toto: »Cenné skizzy — »Slavnost Letnic« a »Mučednická smrt sv. Eulalie« — jakož i jiné významné obrazy zdědila pí. Fr. Anighoferová po prvním řediteli pražské malířské akademie Josefu Berglerovi, jenž byl vrstevníkem Mozartovým a dříve, než do Prahy byl povolán, biskupským kabinetním malířem v Pasově. Zde prý prodal svůj dům za 10.000 jihoněmeckých říšských zlatých, aby mohl skizzy Rafaelovy zakoupiti. Paní Anighoferová střežila skizzy s největší péčí nejen jako památku, nýbrž také jako cenné dílo umělecké. Dáma tato ustanovila svými dědici svou dceru Fr. Bayerovou a potomky dvou již zemřelých dcer (Eckerovu a Kretschmannovu); ve příčině skizz Rafaelových bylo smluveno, že má býti hledán kupec, a že obnos za skizzy stržený bude rozdělen mezi zákonité dědice stejným dílem. Rodiny Eckerova a Kretschmannova ponechaly skizzy u své tety pí. Fr. Bayerové, která letos v lednu ve věku 87 let zemřela v Praze v Tomášské ulici v domě čp. 12. Písatel naznačil na konci notičky, že skizzy zmizely, a poněvadž dědicové zamýšleli obě skizzy Rafaelovy věnovati pražské malířské akademii, naléhal na to, by se zjistilo, kde se obrazy nalézají. Na to objevila se v témž listě dne 3. května t. r. odpověď z péra p. JUDra Jana Javůrka, právního zástupce universálního dědice po paní Fr. Bayerové, jenž vysvětluje, že všem na pozůstalosti súčastněným bylo a jest známo, kde skizzy jsou, že byly vzaty do pozůstalostního výkazu, a není tedy pravda, že zmizely. Vlastnictví jejich přísluší universálnímu dědici, jenž jest odhodlán proti veškerým útokům na svá práva třeba i cestou trestní zakročiti.

Zdá se, že spor má velice zajímavé zákulisí. Jedna strana tvrdí, že jsou skizzy skutečně dílem Rafaelovým — druhá dokazuje odbornými znalci, že to není pravda. Znalec prohlásil, že jedna ze skizz je kopií neznámého malíře, druhá kopírní prací ze školy Giulia Romana podle Rafaela. Každým způsobem skizzy cenu mají, což ostatně pozná se na první pohled. Všeobecný zájem, jejž spor o domnělé Rafaelovy skizzy vyvolal, pohnul nás k tomu, že jsme zařadili do listu jejich reprodukce.

— Válka bohů. Emil Tréval přišel za Mayerovou hrou »Má jest pomsta«, s kterou »Válka bohů« má jakousi příbuznost. Tréval byl však opatrnější, dramaticky vybíravější — Mayer předvádí na scéně kroniku takřka v jejím chronologickém postupu a jde tak daleko v kopii skutečnosti, že celý případ sleduje od počátku až do soudního závěru, Tréval vzal ze vřavy života fakt, zločin, jeho obět zavčas odstranil, ale s posledními věcmi své hry má takřka podobný osud s Mayerem. Sluší jen vyčkati, jakou budoucnost zajistí si tato poslední premiéra Národního divadla, která přes to, že je prací ve mnohém směru originální, postrádá kardinální podmínky plného úspěchu — pevnosti v komposici. Svým ovzduším, látkou a jinými úkazy je hra rozhodně lákavá, ba, možno říci, skorem dráždivá. I to je známka jakés vyspělosti, uvážíme-li, že autor uvedl na scénu, s určitou tendencí ovšem, raçu znehodnocenou a pronásledovanou, že se nedal strhnouti hesly doby a že vede posluchače nejen k objektivnímu sledování zvláštností i činů raçy, ale dokonce vzbudí pro ni, pro její bolestné, kruté osudy, sympatický zájem.

Látka i ovzduší je exotické, lidé, kteří velké a pohnuté příběhy prožívají, jsou autoru i nám vzdálení, ale posluchač pociťuje k autorovi důvěru a spoléhá na jeho svědomitost a solidnost, která je příznačnou známkou této poslední dramatické práce Trévalovy. Sloupem jejím je krásná židovka, jež pokálí asylové útočiště svého starého muže, velkého rabína Geršoma, zradou, lakotou motivovanou. Vydá agentu ruské vlády přítelkyni za šperk, jenž má ji zdobiti na šlechtickém plese, na který se židovské krasavice těší jako na největší triumf svého života. Své hrdince byl autor velice prospěl, kdyby ji byl při poslední revisi svého díla očistil od různých malicherností, jež činí dojem takřka trapný. Žena největšího muže židovského má přece velké společenské postavení, a nezní její projevy o plesových sokyních z kruhů aristokratických ani přirozeně ani pravděpodobně. Hra je pro hlediště skončena druhým jednáním, a poněvadž třetí, v němž »Bůh

odplaty a msty« podstupuje — vítězný ovšem — zápas s »bohem krásy a mládí«, po velkých průtazích dokonává to, co bylo s vypočítavou a působivou dramatickou finessou naznačeno bezprostředně před závěrkou druhého aktu, není ovšem divu, že nálada obecenstva byla citelně ochlazena. Největší vadou tohoto jednání je nepřirozenost líčeného zápasu mstitele se zrádkyní — je prostě nemožný, unavuje nesmírně a hru považlivě znehodnocuje. Z herců nejpronikavější úspěch měla v roli Esther paní Leopolda Dostalová, která tohoto večera provedla největší umělecký čin na scéně Národního divadla. Všichni ostatní, — pí. Hübnerová a pí. Červená, pp. Vojan, Hurt a Želenský — věnovali rolim nezvyklého rázu velikou pílí. —*si*—

⁂ **Na ochranu našich památek.** Rada města Tábora vydala zajímavou vyhlášku, ve které se vřele ujala ohrožených památek našich. Z projevu tohoto se dovídáme, že ve staroslavném Táboře bdí nad zachováním starožitností a uměleckých předmětů zvláštní sekce, která stává se pamětihodným projevem uvědomělé a prozíravé městské rady povolanou instancí, jedná-li se o zašantročení cenného předmětu nebo demolování stavby, o jejíž zachování nutno se zasaditi nejenergičtějším způsobem.

Občanstvo se vyzývá, aby sekci upozornilo, je-li nebezpečí v průtahu, že by některá věc anebo stavba mohla býti buď z neznalosti nebo ziskuchtivosti prodána nebo s povrchu smetena. — Je svrchovaně na čase, aby na našem venkově prováděna byla v tomto směru svědomitá a pietní kontrola. Agenti z ciziny zaplavili naše děiny a města a v pravém slova smyslu drancují naše domácnosti! Stavební ruch se rozmáhá, a nejkrásnější partie měst padají za obět spekulačnímu Molochu. Řádění tomuto by rázem učiněna byla přítrž, kdyby naše města následovala příkladu táborské městské rady.

⁂ **Deskový statek,** veselohra Václava Štecha, dočkala se úspěchu zcela mimořádného. Za patnáct neděl byla provedena ve 138 představeních ochotnických. O velikonočních svátcích byla hrána současně na 36 českých jevištích. Dosud největšího počtu ochotnických představení docílila za jediný rok veselohra »Třetí zvonění« od téhož autora — hrála se roku 1900 celkem 149kráte; je zřejmo, že číslo to »Deskový statek« letos značně převýší. — Dnešního dne vydán »Deskový statek« ve třetím vydání.

⁂ Antonín Záruba: **Vídeň.** U vydávání cestovních příruček, levných a vskutku příručních Nakladatelské družstvo Máje čile pokračuje. Úspěchy Geuterovy, Woerlovy, Joanneovy kollekce vedly asi k této zdravé myšlence — po Drážďanech a Mnichově přichází Vídeň. Chválíme, že zvoleny nejprve knihy o městech nám nejbližších, kam proudy

EMIL HALMAN, ATHLET.
Cena Pražské obce mezinárodním závodům tělocvičným.

českých turistů a interessentů všech povolání, které láká do ciziny věda, umění, obchod neb jiné zájmy, nejvíce se obracejí. Dnešní Vídeň je jiná, nežli byla — mnoho je těch, které bude zajímati, jak se tu změnily poměry — ještě více je však těch, kteří dosud Vídně neznají a které tam vede povolání neb některý jiný důležitý zájem. Nad všecky příručky německé i české vyniká tato Zárubova láci a praktičnosti — žádný zbytečný balast, jen nejnutnější údaje, ač o dějinách Vídně a o dnešním životě zajímavý odstavec místo ve knize nalezl. Že vzat zřetel k poměrům nejnovějším, ukazuje nejedna trefná poznámka v textu. — Vítány budou četné informace o českých věcech vídeňských. Za to okolí Vídně právem obmezeno na míru nejmenší (Kahlenberg, Laxenburg atd.) Považuji »Vídeň« za knižku zdařilou, za vzor, jak se podobné spisky o cizích městech psáti mají. Pěkná, solidní úprava malého formátu vhodně cenu spisku pro praxi ještě zvyšuje. *s—a.*

⁂ Lejkin: **Mezi třemi ohni.** Vydalo Nakladatelské družstvo Máje. Počet těch, kteří se zájmem sledují život herecký, je ve velkých i menších městech nemalý. Divadelní umění je ze všech odvětví umění nejpopulárnější, a proto i jeho zástupci těší se všude živému zájmu, obyčejně přátelskému, při čemž vady toho života a některé licence, které se jiným kruhům neodpouštějí, bývají u herců posuzovány shovívavě,

ba i promíjeny, neb aspoň pochopovány. Ví se, jak těžký je jich život, jak nevděčné povolání, jak trudně se časem životem tlukou — jak někdy smích úlohy zakrývá hluboce rozbolavělé nitro. Nemáme u nás nedostatek obrazů ze života hereckého — spíše však dramatická literatura naše poskytla na tom poli díla pozoruhodná (Želenský, Horáková), nežli prósa výpravná, ač i tu starší (Stankovský) i mladší autoři podali zajímavé ukázky své tvorby, pohybující se v mezích života hereckého.

»Tři ohně« jsou tři důvěrné lásky vynikajícího mima ruského, k nimž naposled přibude čtvrtá. Aby jim unikl, odjíždí na venkov k pohostinským představením, na nádraží však zastihne ho jeden z »ohňů«, jenž s ním odchází na venek. Ostatních — legitimní hašteřivé ženy, žárlící na ní milenky a zbožňující ho mladé adeptky Thalie — se přece jen zbavil. Není to sice morálka, ale je to život se všemi ctnostmi a nectnostmi světa hereckého, závisejícího na vydřiduších ředitelích, na vrtkavé přízni počasí — stále nedostatkem peněz strádající, se všemi drobnými podvody při benefičních, zálohami, nevraživostí soupeřů a soupeřek, pohlavní nevázaností mužů a bezměrnou žárlivostí žen, plný trudného žití dětí bez otců a lehkomyslných orgií lásky . . . Realista ostře pozorující a satiricky zabarvený je Lejkin — ani kritikové, kteří se dají herci hostiti, aby o nich napsali příznivé zprávy do novin (toho, bohudíky, u nás ještě není), nevyvázli bez šlehu; chtěl napsati zajímavý obraz života hereckého — není to u nás, soudě dle dramatu »Dolorosy« od Horákové a dle Želenského »Tažných ptáků« jinak — a to se mu podařilo znamenitě. Jinde by šla podobná kniha na dračku, byla by hltána tisícihlavými davy divadelními, také proto, že nepostrádá dráždivých pikantností žití hereckého — u nás asi tak nepronikne při známé netečnosti nynějšího obecenstva k literatuře, jak by zasluhovala tato veristická skladba, prostá přeanalysovaných analys, ale s uměleckou ekonomií a podivuhodnou znalostí prostředí stavěná. — Překlad je správný a plynný (z péra dr. B. Prusíka). *a—c.*

⁂ **Jubilanti Národního divadla.** Dne 12. května bylo tomu třicet roků, co debutoval na zemské scéně v epizodní úložce v kuse »Dcery pana Zajíčka« člen venkovské kočující společnosti Alois Sedláček: Dokud tak zvaná stará garda Národního divadla ovládala repertoir, Sedláček u divadla jen živořil. Pak začala Morana bezohledně řádit v naší činohře, kosila jednu hlavu za druhou, a Sedláček stal se vítaným náhradníkem. Je pro pana jubilanta jistě významno, že čestně obstál, když převzal některé z hlavních rolí nezapomenutelného Kolára mladšího. Jeho úspěchy v rolích: Dačického (Paní mincmistrová), Mánka (Gazdina roba), Adhemara (Cyprienna) a zejména Bohrmanna (Katakomby) postavily Sedláčka v řadu nejlepších našich herců.

Druhým jubilantem Národního divadla je Eduard Vojan, jenž v červnu dožije se dvacetiletého uměleckého působení při Národním divadle, kde vystoupil poprvé v Zlatohlávku. — Trvalo hezky dlouho, než Vojan se probil k čestné posici. Ještě s paní Hannou Kvapilovou popelkoval — dlouho byli oba ve stínu a marně toužili po vzkříšení. Dnes už se o tom takřka neví, co hořkých chvil tito dva umělci zažili, ale za to dočkali se oba skvělého zadostiučinění. Hannu Kvapilovou vzal nám neúprosný osud v nejkrásnějším jejím uměleckém rozvoji a nedopřál jí, aby těšila se z výsledku velkých, posvěcených snah. Eduard Vojan má také bolestné vzpomínky, má za sebou řadu trpkých let — ale jemu dáno do vínku skalopevné zdraví. Jeho herecké jubileum je velkou, významnou událostí uměleckou, jeho další činnost podmínkou zdárného rozvoje našeho předního ústavu. — Přejeme oběma zasloužilým jubilantům, Aloisu Sedláčkovi i Eduardu Vojanovi, dlouhého věku a nových jubileí. Jsou oba v nejlepším věku, a oběma budiž dopřáno, aby dlouho a dlouho ještě byli ozdobou, sloupy Národního divadla.

⁂ **Olympické hry** znova rozrušují naši veřejnost, která se zajímá o tělesnou výchovu. Letos dojde na hry mezinárodní, vystrojené pod aegidou »Mezinárodního výboru pro hry olympické« v červenci v Londýně. Se zájmem stopovali jsme přede dvěma lety vystoupení českých borců v Athénách, se zájmem ještě větším sledujeme činnost českého výboru i letos, tím spíše, jelikož letos súčastní se, byť i počtem nevelikým, také české Sokolstvo, jakož nemohlo ani býti jinak po loňských velkých jeho úspěších na poli mezinárodního tělocviku. Jako do Athén, tak i letos do Londýna poskytla pražská městská rada závodníkům značnou subvenci tisíce korun — připomínáme, že jinde těší se podobné podniky podporám vládním do desítek tisíců — a mimo to věnovala Mezinárodnímu výboru i cenu pro závody tělocvičné. Je to nad míru zdařilá socha mladého sochaře českého Emila Halmana, představující vrhače břemene, vynikající jak elegantní koncepcí, tak i správným pojetím po stránce anatomické a tělocvičné. Pan Halman vynikl četnými pracemi svými, naposled loni sochou, kterou darovalo Sokolstvo městu Praze. Cena olympijská bude provedena (firmou Bendlmayerovou v Holešovicích) v bronzu, zeleně patinovaném, a bude opatřena žulovým podstavcem, opatřeným příslušným nápisem a bronzovým znakem města Prahy.

Ročník VI. číslo 33. vydáno dne 15. května 1908.

MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (postou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIRI GUTH, ANT. KLAŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Lidstvo.

(Sen.)

To průvod jest bez počátku i konce,
jde provazy spjat kol beder i pasů.
Zda trestanci, či šilenci v kýs Bedlam
se potácejí v mhách a klnou, lají
a prskají a rouhají se v skřeku,
vlas zcuchaný, podlité krví oči?

A děti jsou a muži, starci, ženy,
šat v hadrech, na němž cetky zašlé slávy
a koule u noh a na pěstích pouta,
ti v rukou žezla, čapky bláznů jiní
na hlavách, z jejich očních důlků bezdných
Smrt chechtá se, co s šedivého nebe
se lije plískanicí, vítr cuchá
jich cáry, v nichž se nahé tělo třese,
sníh šlehá do nich v hustých vločkách, lepí
se do jich vlasů, řvouce, slintajíce
a plačíce a klnouce jdou dále.

Sta katanů, jež nevidí, je žene
a šlehá důtkami a škorpiony
a knutami, jež slují Trud a Starost
a Bída, Zlata chtíč, Alkohol, Lítost
a Zoufalství v neznámou pekla Sibíř,
kde není úkoje a slitování,
kde Jahve kamsi do výšin jim unik',
kde podél cest na kříži Kristus mlčí,
kde vládne tupé Fatum poloslepé,
co klikatý blesk v sněžný oblak píše
nad jejich lbí své děsné Anathema . . . .

Poslední procházka parkem v L . . . .

Den jarní nesly stromy v haluzích,
jen budky špačků byly prázdny ještě,
sníh poslední se vpíjel do cest rýh
a v zrcádkách tál březnového deště.

Cos měkkého se neslo ve vzduchu,
jak předzvěst vesny, klidu, usmíření
a z jezu bouřícího výbuchu,
a z vlhkých jehněd, mokrých v zamlžení.

Jdem' mezi stromy, v kroku každičkém
se upominka dojemná hned budí,
zvon s vížky zámku doznívá až sem,
a skoro mraznou výčitkou až studí.

A řeka hučí v jara předtuše,
že veselý a nový život vstane,
zem celou skryjí květů loktuše
a nová nadčj i nad hroby vzplane!

Jen na platanech pávi hýkají
pod záclonami průsvitnými stromů,
ti cítí to, jich skřeky říkají,
že pán jich více nevrátí se domů.

Pod Maxova „Ukřižovaného“.

Na svém kříži visíš s přísnou velebou,
zatemnělé slunce pouze nad tebou.
Visíš v agonie muce,
a jen ruce,
zoufalé se ruce z dola k Tobě pnou.

Ruce bílé, krásné s šperkem prstenů,
ruce tvrdé, hrubé jako z kamenů,
ruce mužů, žen a dětí
v změti, spleti
spínají se k Tobě, k lásky pramenu!

A Ty visíš tiše, kolem stín a tmáň.
Věří, že Jsi bohem. — Přibitá je dlaň,
stydne v agonie muce
a ty ruce
nezachytí, nepozvedne. Zsinala již skráň.

Čí je osud horší, zda těch trpících,
chytajících kříž Tvůj v bouře vichřicích?
čili Tvůj, jenž v hluché nocí
nemáš moci
vznést jich k sobě ze všech trudů zlých?

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Nezapomněl, ale přicházím k přesvědčení, že jsem svou lásku věnoval komusi, kdo toho nebyl hoden, či lépe řečeno, že jsem byl sám příliš nepředloženě ohnivý — a na druhé straně že nebylo pochopení. V takovém případu je lépe dřív či později zbavit se přítěže, která by mi byla břemenem a nepřinášela mi žádné záruky, že bych později nemusel trpce naříkat.«

»Jak vás lituji,« pronesla prochvělým hlasem a natáhla k němu ruku. Volné rukávy županu spadly a plné, skvoucí její rámě zasvítilo před jeho očima. Uchopil její ruku a políbiv ji, podržel ve své.

»Jsem opravdu k politování,« pravil, duse se rozcítěním. »Hledal jsem lásku a našel jsem zklamání. A k dovršení svých duševních muk jsem se přesvědčil, že bych byl snad našel lásku jinde, kde však není naděje, že bych ji mohl dosáhnout.«

»Nerozumím vám,« řekla tiše a poposednuvši, k němu se blíže naklonila. Cítil její žhavý dech, viděl její rozjiskřené oči a pootevřené rty, jež jako dva rubíny zvaly ho k polibkům.

»Snad se zase mýlíte.«

»Slečno Elis, nemluvte tak, abyste nedovršila mou zkázu. Vidíte přece, že už nejsem pánem svého sebevědomí.«

»A proč tedy nejednáte, jak vám vaše srdce poroučí?« — tázala se a jakoby sama nedovedla se opanovat, přimhouřila oči a druhou rukou zakrývala si oči.

»Elis, vy byste mohla, vy byste chtěla mě milovat?« — zahučel jako spit a sesunuv se z křesla, poklekl vedle ní. Její ruce bezvládně klesly mu na ramena a její rty se naň pousmály. Už se neopanoval. Schvátil ji do náručí a obrovskou silou ji vyzvednuv, přitiskl k sobě. Cítil, jak také ona se k němu přivinula a jak s náruživou touhou hledala jeho rty. Omámení záchvatem vášnivého rozhoření svých srdcí podávali se sladkému opojení. Až když zasténala, pustil ji do křesla a přisednuv k ní, sklonil se nad ní a znovu ji celoval se žhavou touhou nasytit se jejich půvabů. Usmívala se naň a otvírajíc jako po únavě oči, líbala jeho čelo i oči a smála se tichým smíchem.

»Pro koho jsi se rozhodl?« ptala se, když zemdlen se vztyčil. »Kdo bude tvou ženou?«

»Jak se můžeš ptát!« — zvolal náruživě. »Chceš-li, ještě teď zavolám sestru, abych jí oznámil své sladké tajemství a zítra přihlásím se ke službě.«

»Ne, Bohdane, nechci, abys byl tak ukvapený. Nenechám se oloupit o ten rozkošný požitek skrývat nějaký čas svou lásku. Nevíš, jak jsem vždy toužila po tom, abych mohla s tím, koho miluji, trávit chvíle, o nichž by nikdo nic netušil, abych se s ním mohla scházet někde v zášeří parku a vyměňovat

s ním sladká políbení. Nikomu nic neřekneš, ani své sestře. Vždyť to bude rozkošné, až se budeme scházet a smát se pátravým pohledům, až se budeme mučit touhou po setkání, které snad nahodilá překážka zamezí. Viď, že to tak schvaluješ?«

»Co mohu jiného dělat, když si toho ty přeješ,« řekl opojen.

»Jak jsi dobrý, že mi poskytuješ, co mne tolik vábí! Ty budeš studovat a až budeš hotov, potom, Bohdane, přijde chvíle, ve které se hrdě přihlásíme ke své lásce. Ach, jaká to bude rozkoš, až tě budu moci nazvat tím krásným jménem: muži, můj drahý muži! Proč už raději to nemůže být! . .« A jako zoufale ruce sepjala.

»Poruč, a může to být. Zůstanu důstojníkem.«

»Ne, ne, nechci mít za muže důstojníka!« volala rozmazleně. »Nechci se s ním dělit o lásku a svobodu. Mně, jedině mně musíš náležet. Protiví se mi důstojnická uniforma. Vysmáli by se ti jako důstojníku, kdybys byl stále v mé přítomnosti, kdybys někdy projevil slabost vůči ženě. A já také bych byla neštastná, kdyby mě důstojníci obletovali. Budeš se učit, viď. Já budu ve tvé blízkosti a ty budeš rád pracovat, když budeš vědět, pro koho pracuješ. Jen abys nezatoužil po té, která na tebe myslí, a které jsi lásku sliboval?«

»Nemluv o tom, působí mně to nechuť a kalí radost tohoto okamžiku. Což mi nedůvěřuješ?«

»Důvěřuji, miláčku, celá jsem se ti obětovala a na nic nechci myslet, po ničem toužit, jedině po tobě, ty můj drahý, sladký. Teď však půjdeme pít čaj. Moje Bety je velmi lstivé děvče, mohla by pozorovat, že jsme na čas zapomněli. Taková děvčata jsou velmi zlomyslná a dokud papínek nic neví, nesmíme vzbudit podezření.«

Upravila si účes a potom vsunuvši své rámě pod jeho paží, šla s ním do jídelny. —

Na pohled jako staří přátelé scházeli se oba buď v zámečku anebo ville. Paní Teréz nescházela ani jednou a nejevila žádné zvědavosti, což bylo Bohdanovi někdy až nápadné. Vysvětloval si to tím, že snad sestra má plnou hlavu cifer a domnívá se, že dosud myslí na Janu. Jemu samému dostavovaly se vzpomínky na Janu častěji než dříve a jakoby jeho svědomí se probudilo, působily mu bolest, kterou marně zapuzoval. Pouze v přítomnosti Elisině, nebo když vrátil se z nějaké schůzky, při které náruživá touha jeho po brzkém sňatku rozhořela se oživeným plamenem, zapomínal a oddával se celým žárem své vášnivé lásce. Ale ve chvílích nestřežených něžná tvář Janina tichounce se mu před oči postavila. Jakoby viděl její smutný pohled a bolestí staženou tvář, zachvíval se výčitkami své zrady. Sice se hájil a omlouval, že měl dobrou vůli dostát svému slibu, být jí věrný a vše pro ni podniknout, ale cosi se v něm posměšně rozchechtalo, že to vše je lež, kterou by rád udusil a pošlapal pravdu. Ne, ne, už tehdy, když do Kraňova jel, nalézal se ve vleku Elisině, už tehdy, když matka Janina méně moudře naň dorážela, jen proto vybuchl, poněvadž ho dráždil skrytý hlas pýchy, aby si nic nedal líbit, poněvadž může dosáhnout náhradu, poněvadž může získat něco, co mu Janu vyváží. — Hrubý pocit vášně jim zmítal a zatlačil čistý obraz té, která by mu přinesla tiché štěstí, v němž by býval nezažil tolik náruživého vzkypění požitků, ale sladký nápoj líbezného blaha. V těch chvílích všecek nešťasten přemýšlel, neměl-li by zpřetrhati své styky s Elisou a utéci od sestry, aby zachránil svou čest a svůj slib prvně daný.

Neměl však už více sil a v horečné práci utápěl svůj neklid. Do Kraňova nepsal a oni nepsali jemu. Snad vycítili, kam se vše schýlilo, snad vytušili, že utekl, aby nikdy již se nevrátil. Nevtírají se, a on nemá, co by jim psal. Omlouvati se, bylo by žalovat na sebe. Lépe bude, když na dobro na ně zapomene. Sestra Terezie nikdy se před ním ani slůvkem Jany nedotkla. Rodiče také mlčeli, pouze otec, jenž občas do Kasic přijel, zamyšleně Bohdana pozoroval.

»Co dělá tvá nevěsta?« ptal se ho jednou zpříma.

»Nevím,« řekl hodně lhostejně, ačkoliv se všecek zapálil. »Její rodiče činí různé podmínky a začínají být poněkud obtížní. Možná, že toho všeho nechám.«

»Ku podivu! Nu, čiň, jak za dobré uznáš. Nezapomeň však, co jsi povinen své cti.«

A už se také dále této záležitosti nedotknul. Poznámka otcova pálila Bohdana více, než každá jiná výtka a několik dní vyhýbal se důvěrným stykům s Elisou. Ale zbavit se jich byl už slabý. Dovedla ho uchvátit, kdykoliv se jí zachtělo a on podával se jejímu vedení jako slepý.

Po vánocích skládal zkoušku a zároveň požádal za propuštění od vojska. Otec mu již místo zaopatřil a sdělil mu, že po dvou měsících stane se auskultantem. Přízeň, které se shora požíval, měla ho rychle pošinovati na soudcovské dráze, aby dohonil ony kollegy, kteří s ním studie započali.

Teď také bylo nutno rozhodnout se v příčině Elisy. Sama ho k tomu vybídla, poukazujíc k tomu, že ona to byla, která prodlužovala veřejné oznámení zasnoubení. Poněkud ohromen váhal několik dní, až Elisa použivší

všech svých zbraní, nadchla ho, že odložil svou nerozhodnost. U Terezy vyvolalo jeho oznámení úsměv.

»To jsem už dávno věděla,« povídala bez obalu. »A přála jsem si toho. Můžeš také mně se poděkovat, že jsem tě zachránila před krokem, který by tě byl nešťastným učinil. Nějaké vesnické děvčátko pro tebe není. Tvoje jméno a tvé příbuzenstvo mělo právo od tebe žádat něco jiného, než jak jsi se nerozumně rozhodl. Nyní jsem spokojena. Tvá paní má jmění, jméno, a ty se staneš váženou osobností. Uvidím, budeš-li mi vděčen.«

»Vždyť nic neříkám,« hučel v rozpacích. Že Teréz o všem věděla, působilo velmi střízlivě na jeho nadšení a napadlo mu, nestal-li se snad povolným nástrojem v rukou sestřiných. Arci, podobnými úvahami se zabývat, neměl času. Zasnoubení bylo ohlášeno, pan Sylvestr ve vší formě splnil jeho prosbu a svolil k sňatku své dcery s ním, a rodičům Bohdanovým nezbývalo než říci k tomu své amen.

Matka byla velmi povděčna a když Bohdan se svou nevěstou k ní přijeli, objímala Elis s celou srdečností rozradostněné matky. Otec byl vážný a nejevil žádného vzrušení. Zavolal Bohdana do vedlejšího pokoje, položil ruku na jeho rameno a zadíval se mu pátravě do očí.

»Doufám, že jsi se vypořádal se ctí z dřívějších svých závazků,« povídal vážně.

»Ano, tatínku, buď bez starostí« — řekl chvatně. Sklopil však oči, nemoha se otci do očí dívati.

»Velmi by mě zarmoutilo, aby někdo směl říci, že jsi se nezachoval jako muž a jako můj syn,« dodal laskavěji: »Važ si své ženy, a hleď, aby vaše domácnost požívala dobré pověsti.«

Bez okázalosti, jak si toho sama Elis přála, byl slaven sňatek. V úzkém kruhu rodinném odbyla se hostina a mladí manželé uchýlili se do bytu ředitele Sylvestra, jenž jim ve svém pražském bytě a ve ville postoupil několik pokojů. Trávili své líbánky většinou v Kasicích a Bohdan nyní, kdy už bylo vše odbyto, cítil se jaksi klidnější. Poněvadž jeho sňatek byl ohlášen v novinách, byl přesvědčen, že se v Kraňově o tom dověděli a poněvadž nikdo nepsal, přijali asi zprávu tu s resignací, v domněnce, že toho všeho příčinou bylo chování paní Vaculíkové. Osten, který mu před tím působil dost nepříjemnou bolest, nebyl už tak ostrý, a jeho spolužití s Elisou přinášelo mu v prvé době tolik požitků, že zapomenutí přikrývalo vzpomínky stoupajícím opojením. Práce v kanceláři vábila ho svou novotou a bezstarostný život se mu zamlouval lépe než jeho ztracená důstojnická uniforma. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

VI.

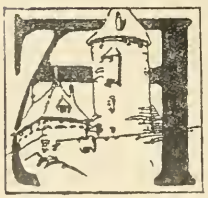

Tak než minuly tři dny, dědečka Sejka u dcery a zetě všechno pálilo. Jakkoli tam neměl ani oddechnutí, byla mu přece nesmírně dlouhá chvíle, a sotva se dočkával večera. V duchu huboval na Paulu a jejího muže, co je to napadlo mít tolik dětí, a divil se, že z toho požehnání nepozbyli rozumu.

Děti ovšem čím dále byly kurážnější, a poněvadž s počátku dědeček s nimi žertoval, dovolovaly si pak vůči němu všelijaké výstřednosti. Bafaly na něho z nenadání, schovány někde v síni nebo za dveřmi, provázkem ho k stolici přivazovaly, a brzo dědeček přistihl nejmladší vnouče, jak mu zastrkává za klobouk slepičí a husí peří, kterého nasbíralo po dvoře.

»Necháš toho, ty zerno merňavé,« rozkřikl se na dítě, »copak ze mene chceš udělat Indiána? Po kom jsi, křečku? Máma bývala veždycky jako pěna, kam ji postavil, tam ji našel, tatík je taky rozešafný člověk, a tebou čerti šijou.«

Malá Kačenka to dědečkovi upřímně vysvětlila.

»Dědoušku,« povídala, »maminka vždycky říká, že je Jaroušek po vás. Vy prý jste býval jako šidlo a taky jste nikoho nenechával na pokoji.«

Dědeček mrzutě zavrtěl hlavou.

»Copak může maminka o mně vědět! Ona kozla ví, co jsem dělal, když mi byla jako Jarouškovi tři léta. To jsou jenom takové lehkovážné vymyšlenosti.«

Nerad o tom vůbec mluvil, protože nejenom nebožka babička, nýbrž i někteří pamětníci jeho mládí mu nejeden tehdejší menší nebo větší poklesek často připomínali. Zapíral pak vždy svoje dávné drobné hříchy, kterých asi bylo hojně, když se o nich až dovídala vnoučata.

Po obědě dědeček odcházel si schrupnout, načež vyjímal z pouzdra brejle a čítal noviny. Za jednoho takového odpoledního spánku děti mu polepily brejle papírkem, a dědeček pak vpadl k dceři všecek vyděšen.

»Už to jde, holka, se mnou s kopce, už se mi kalí zrak. Včera jsem ještě viděl jako rys a dnes už mám na očích takovou ukrutnou melhu. A zdá mi se, že už taky sluch mi nedělá svou službu.«

Ten papírek byl příčinou, že dědeček Sejk ztratil netoliko zrak a sluch, nýbrž také chut. Aspoň té chvíle nechtěl ani slyšeti o svačině, k níž ho Paula zvala domnívajíc se, že tím obavy jeho upokojí.

Ale když na opětný nářek dědečkův si všimla jeho očí a se smíchem ho upozornila, že má na brejlích ty papírky, dědeček doopravdy se rozhněval. Strhl brejle s očí a vztekle je hodil do kouta, a když mu je Pavla stále se smějíc, podávala, div jich opět neupustil, jak se mu ruce třásly rozechvěním.

»Ještě se směj!« odlehčil si. »Místo, abys je pokárala, máš z jejich rozpustilosti ještě potěšení! To tak my jsme mohli udělat svému dědkovi nebo tátovi!«

Vypil kávu čistou, bez příkusku, načež vyšel ven, aby trochu vyvětral z rozčilení. Když pak se vrátil, byl již zase mírnější a veselejší, neboť si vymyslil proti přívalům dětské nevázanosti účinný plán.

Jakmile totiž děti se zase kupily kolem něho, již je roztřiďoval na dva hloučky, Kačenku s mladšími sedmi let do jednoho, Františka s menším, ale již osmiletým bratrem do druhého.

»Takhle by z vás nebyli žádní pořádní lidé, caparti,« vykládal. »Jak je klukovi sedum let, od té chvíle patří mezi mužské, všechno ostatní se ještě nesmí pustit maminky . . A proto hajdy, Kačenko, s těmi mladšími k mamince! A vy, hoši,« dodal obrácen k Františkovi a Venoušovi, »budete od teďka jako my mužští a holek s těmi merňousy už mezi námi neterpte!«

To ovšem byl stkvělý nápad, neboť od té chvíle oba kloučkové pilně toho dbali, aby menší děti byly vzdáleny jejich a dědečkovy společnosti. Paula sice si posteskla, že dědeček sám jest jako malé dítě a že způsobuje mezi vnoučaty hašteření, ale on si liboval, že se mu již mezi nimi dýše volněji.

Netrvalo dlouho, a dědeček již se pletl Paule do kuchařství. Všelicos mu nebylo vhod, byl uvyklý jinému vaření, proto poučoval dceru, co a jak by měla dělati, a každé chvíle přišel se jí podívat na plotnu. Tam nahlížel do hrnců v a pekáčků, poklice odklopoval a přikládal do plotny, až všecko praskalo.

To byl jeho zvyk ze zimních dob, kdy využitkovával každého vzdálení babiččina a honem přikládal do kamen, že bývalo v malé kuchyňce horko, až se slévalo, a babička ho pak rozčilovala, že nemohouc v tom vedru ani dýchati, otevírala mu plotnu i dvéře.

Dceři ovšem leccos se připálilo, ale dědečkovi bylo blaze, že v tom krásném červnovém dnu jest doma tak rozmile teploučko. Jeho zimomřivost snadno snášela žár sluneční i žár kuchyňských kamen, a nemohl pochopiti, jak někomu přebytek tepla nemůže býti milý a příjemný, nebo že dokonce někoho, jako hned na příklad Paulu, může z horka boleti hlava.

Říkal, že teplo jest darem božím, bez něho že by nic nerostlo a nezrálo a proto si ho máme vždycky vážiti a býti za ně vděčni. Byl také přesvědčen, že nejúčinnějším lékem proti všem nemocem jest pořádné teploučko, a scházelo-li mu někdy něco, neznal proti tomu jiného prostředku, než důkladně se vypotiti.

»Po tom musí každá nemoc z těla, ať je to bolení zubů, ať horečka nebo zimnice, pocení je veliké dobrodiní, a nemáme jím opovrhovat,« vykládal, mluvě o těch věcech, a nanejvýše že ještě vypil skleničku zdravotního likéru nebo že se dal starou Kalaberkou namazat. V městečku totiž mazávali nemocné oba stáří manželé Kalaberovi, Kalabera mazával mužské a Kalaberka ženské a děti, dědeček však se dával mazati jenom Kalaberkou, poněvadž tolik nemačkala jako její muž.

Dědeček Sejk totiž rád se léčíval, ale musilo to býti příjemné a chutné. Kalaberka jen tak záda hladívala, při tom klábosíc, a dědeček byl by hravě vydržel ležeti pod jejíma rukama třebas tři hodiny. A užíval-li zdravotní kořaličky, musila býti voňavá a sladká, takhle dobrá kmínka, punš anebo vanilka mu chutnaly, kdežto koňaku nechtěl, to prý jest pro koně a ne pro lidi.

Ometaje se tak Paule u plotny, jako mimochodem jí vypravoval, co je dobré a co rád nebo nerad. Dcera ovšem hnedle se dovtípila, že je to šetrný pokyn, co by měla vařiti a čeho se vystříhati, a pokud bylo v tom

hospodářském návalu práce možno, snažila se mu vyhověti.

Ale vždycky arci nebylo lze říditi se výhradně jeho přáním, a pak dědeček býval chvíli, dokud na to nezapomněl, v nepěkné míře, sousta v ústech jen tak převaloval, tuze zdlouhavě je žvýkal a záhy odkládal lžíci a vidličku.

Avšak pokrmem nejohavnějším bylo dědečku Sejkovi kozí mléko. Na statku měli kozu, vyrostlou z někdejšího koupeného kůzlete, které mělo se octnouti na pekáči, ale prosby dětí zachránily mu život, nyní pak hospodyně si pochvalovala, jak dobré a husté kozička dává mléko a že se hojností jeho vyrovná malé krávě.

Dědeček měl strach, aby mu tím kozím mlékem nepokazili některého pokrmu, zejména kávy, a proto ustavičně připomínal, jak mléko kozí jest odporné a jak by je ucítil v jakékoli krmi, v této věci že má tuze citlivý nosíček i jazýček.

»Já mám náramně vyvinutý smysel čichu,« vykládal, »já když jdu vesnicí, na sto kroků bezpečně ucítím, ve kterém baráku vaří z kozího mléka. Fuj, jak jen to ucítím, už taky perskám jako ta zatrachtilá koza!«

Vypravoval to právě o svačině, kdy všichni seděli kolem stolu a kdy s chutí srkal horkou kávu a přikusoval svůj oblíbený rohlíček.

Dcera odporovala, že každé kozí mléko nezapáchá kozinou, a mléko některé kozy, jako na příklad jejich, se nerozezná od kravského.

Ale dědeček rozhodně vrtěl hlavou a mě duchaplné námitky.

»Koza je koza, ta smerdí veždycky, ať jel taková nebo maková, to mi nikdo nevymluvíte, dělejte si co dělejte. Doma k nám jezdíval mleč, ten se jmenoval Kozel a už z daleka mi taky zapáchal tou protivnou kozlovinou. Jen si mluvte, mene nikdo nepřesvědčíte, že co pochází od kozy, všecko nesmerdí.«

»A vidíte, tatínku,« zajásala dcera, »že není koza jako koza! Právě dnes máme kávu z kozího mléka, a nepoznal jste nic.«

Všichni, Paula, zeť i děti vypukli ve vítězný smích, a dědečka jako když uštkne had.

Právě byl dopil svoji kávu, i měl sto chutí vyprsknouti poslední sousto rohlíčku.

Ale byl spleten, v tom zmatku nevěděl, je-li to všecko pravda nebo žert.

»Chcete-li si z někoho dělat blázna, pamatujte, že já tu nejsem pro smích,« hněvivě se utrhl na děti, ale platilo to také dospělým. »To si povídejte komu chcete, ale já vím, že tahle káva nebyla z kozího mléka.«

Dcera sice se pokoušela dědečkovi namluviti, že to byl skutečně jenom žert, ale děti smály se stále tak potutelně, že dědeček ztratil v sebe i v dceřinu rodinu všecku dosavadní důvěru. Teď také pojednou se mu zdálo, že všude vůkol sebe cítí onu protivnou a »nesnesitelnou« kozinu, kteréž byl tak velikým nepřítelem, a byl přesvědčen, že si z něho, starého člověka, ztropili hříšnou kratochvíli.

Šel se tedy zase ze své zlosti a z té kozí nálady vyvětrat. (Pokračování).

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

ak, tak! On řekl, že, bude-li chtít, Váša tu zůstane, a nebude-li chtít, tož ne . . . .«

»A na to ať se kdo podívá! Je tohle řeč! Tomu ty nevěř, moje zlatá holka! Frček není žádná obec, to se mu ještě dokáže, tomu nabubřelému nafoukanci! Obec je obec — to jsme my všickni, my, tady usedlí! Frček je teď starostou, to je pravda, ale starosta není obec! to je velká opovážlivost, mluvit takhle! . . . . Až tohle povím druhým, však si s ním promluví, i ti, kteří byli na jeho stranu! Kdo to kdy slyšel: Frček že je obec!«

Slyšíc tuto řeč, Barča Křenková se velice polekala.

»Pantáto,« jala se prosit, »slitujte se nade mnou a neříkejte nic! Vymstil by se nám za to, že jsme vám to donesli, a co my bysme proti němu zmohli? On snad Frček ani nepomyslil . . . . jistotně jen tak se chlubil, aby přemluvil Vášu . . . . . aby šel pít s ním . . . . špás měl v hlavě! Neříkejte mu to, pantáto, a ostatním taky ne! Člověk

samým soužením beztoho neví kudy kam, a ještě k tomu nevůle a nepřátelství se bát!«

»Tomu ty nerozumíš, ženská!« — odvece tvrdě hospodář; »ty nevíš, co je obec! Obec je všecko, povídám ti! — a, kdo říká, že je obec on, je horší než vlk a třeba mu zuby vylamat! A ostatek, čeho se bojíš? co ti může udělat? Odejdete odsud a, kdyby vás chtěl kousnout, do větru chlamstne!«

»Och, pantáto, bojím se! . . . . ani o sebe ne tak jako o mého ubožáka! Však se pamatujete, jak mě jednou stloukl! . . . . co bych byla pořídila, kdybych byla šla žalovat? . . . Večery jsou dlouhé, tma je velká . . prostřed návsi třeba člověk bude zabit a nikdo mu nepřijde na pomoc, nikdo ani nezví! A pomyslete, pantáto! . . . vyžene obec taky nás, mne a děti, než muž jinde si najde práci! . . . . . Kam my se potom uchylíme? . . . . do Velenova, do jeho domovské obce snad? . . . Kdybyste byl slyšel, pantáto, co mi povídal, zaplakal byste nad ním! . . . . Věřte mi, než bych šla tam, radši se všemi dětmi skočím do rybníka . . . .«

»Nemluv takových hloupostí, ženská,« přerušil ji; »co říkáš, je hřích! Povídám ti: nic vám neudělá, ani tobě, ani tvému mužovi! Dokud jste zde, budu vás chránit já, a, až odejdete, tak jako tak mu sejdete s očí . . . Ale říkat o sobě, že je obec, to, sakra, ne! to si líbit nenecháme a za to ho poženeme před obec, aby nám to tam opakoval, rozumíš?«

Rozuměla — nerozuměla, na jeho úmyslu, chytiti protivníka za slovo, jež ze zpupnosti nebo snad jen tak z marnivé chlubivosti byl pronesl, všecky její prosby, všeliké její zaklínání, její srdcelomný pláč — ani přímluva vlastní ženy hospodářovy nezměnily ničeho, a ubohá žena odešla, zdrcena, div si nezoufajíc.

Došla domů, sama nevěděla jak. Vstupujíc do průjezdu, zarazila se, znamenajíc, že děti pláčou, najmě kojenec v kolébce z plna hrdla křičel. Ještě než stačila otevříti dvéře, jež na klíč byla zamkla, ejhle Bavorová, jež se do ní spustila:

»Máte vy rozum? jste vy matka? Odcházíte, dvéře zamykáte, děti o samotě necháváte, ani člověk by jim nemohl přispět na pomoc, kdyby se jim něco přihodilo! Tenhle řev už trvá hodinu . . . «

Neodpověděla, všecka zsinalá leknutím dvéře odemkla, do světnice vrazila . . .

Na štěstí nic zlého se nepřihodilo; větší děti plakaly od hladu a zimy a snad že jim bylo teskno o samotě, a nejmenší se utišilo, jen jak je přiložila k prsu.

Po poledni dešť ustal. Vítr, jenž se obrátil od západu k severu, rozháněl špinavé mraky, jimiž obloha byla zavěšená, a tu a tam se objevovaly pruhy zelenavě modré klenby nebeské, ba, chvílemi proskakovaly i jasné sluneční paprsky, na krátko ovšem, neboť záhy valící se spousty bělavých mlh nebo hustých, šedých, kupících se chuchvalců znovu je zastíraly. Divý a studený byl vítr, tím mrazivější, čím více vlhkosti mu ubývalo; bylo zřejmo, že přinášel mráz na svých perutech; jakmile se mu podaří, vyčistit oblohu, snésti s ní zbytky mlh a mraků, povrch zemský stuhne a přioděje se ledovou korou.

Mraky, jež se nakupily v duši Barči Křenkové, tento ledový vítr nerozehnal. Ubohá žena div si nezoufala. Nejistota, starosti o vezdejší chléb a o mužovo zdraví, hořkost, jež brala z nemilosrdné lakoty své domácí, obavy před pomstou starostovou, děsný strach, aby nucený návrat do domovské obce mužovy nestal se údělem jí a jejím dětem: vše to se slilo v mučivé, hrozivé představy, jež marně hleděla setřásti a které bez ustání o překot na ni dorážely. Marně po sté šeptaly její rty: »Bůh se smiluje, nedá nám zahynout! všecko se zase obrátí k lepšímu!« — jiný hlas mu odpovídal; úsměšný, tvrdý: »Mlč a snášej dokud můžeš! Bůh se nestará o chudého člověka. Dobře na tebe tak — proč máš děti! Tebe osud rozmačká, a tvým dětem ho zůstavíš a bude s nimi, dokud je nerozmačká taky. Kdo pak ti poroučel, abys měla děti? Až bude po tobě a po tvém muži, jejich otci, v hrobě vás proklejou za to, že jste je do světa postavili!« . .

Chodila po své práci, jako stroj ji konala, proto že tak uvykla a že jinak býti nemohlo. Po nějakou dobu oči plakaly, později proud slzí jako by byl vyschnul; chvílemi postávala, zraky bloudily tupě po dětech, po předmětech ve světnici, ven z malých oken, k nebi, do dálky, na ničem neutkvívaly, jako že i myšlenky neměly síly, aby při něčem prodlely . . .

Pojednou kroky zaduněly na zápraží, pádné, těžké, železné kování bot zařinčelo na kamenech. Zarazila se, naslouchala: v těchto hodinách dne přece nikdo ani k nim ani k Bavorům nechodil . . .

A kroky se ozvaly v průjezdě, duněly na cihlách, šouraly se po nich, a něčí noha třeskně zakopla do uložené tam dřevěné nádoby a hrubý, hluboký hlas zaklel . . .

Šla otevřít dvéře, ale než k nim doběhla, klika cvakla z venčí, dvéře se rozskočily a v nich, těsně před ní, objevila se hřmotná postava starosty Frčka . . .

Ubohá žena leknutím div nezdřevěněla. Patrně Frček už zvěděl a nyní přicházel, aby se s ní vyrovnal. Chtěla promluviti, než hlas uvázl v hrdle, slova nevypravila ze sebe . . .

Než, Frček nepřicházel se zlou.

»Vášu doma nemáš,« započal, »ale proč jsem přišel, i bez něho vyřídíme. Snad ti řekl, že jsme se včera potkali?«

Žena dosud nevypravila slova, jen mlčky přisvědčila; jemu neušlo její zděšení.

»Barčo,« promluvil, směje se a vcházeje do světnice, »bojíš se mne snad nebo se hněváš . . pro to . . víš, tenkrát? . . . Snad ti řekl Váša? . . Mrzí mě to, na sebe se zlobím, víš! . . To tak člověk se někdy zapomíná, přichází to na něj, ani sám nevi, proč a jak . . Nehněvej se už, k vůli tomu pak, že jako . . obec Vášu vypověděla, k vůli tomu se taky nermuť a nesužuj. Obec si nemohla pomoci — ty tomu ani tak nerozumíš . . je toho na nás přes moc. Vy se jinde taky užijete . . . řek' jsem to včera Vášovi. Chtěl jsem, aby se mnou vypil sklenici piva, ale on nechtěl. Mrzelo mě to, byla to urážka . . . ale, venkoncem, rozmyslil jsem si věc a pustil jsem ji z hlavy. Řek' jsem Vášovi, že koupím vašeho vepříka; byl bych mu dal závdavek už včera, ale šlo mi o litkup. Nu, nechtěl, blázen! Ale nechť, koupím toho vepříka přeci, abyste neřekli, že s vámi nesmýšlím dobře. Pojď mi ho ukázat!

Zakymácela se, zavrávorala, rukou máchla, ruka zase sklesla. Jen pomalu strach jí odpadal od srdce. Velká radost ji zachvátila na okamžik, hrdlo jí sevřela jako před chvílí strach byl učinil . . . Než, radost neměla trvání, strach ji zase vyměnil, zaplašil, a ke strachu se přidaly trpké vnitřní výčitky, kárající ji, že chvastavý jeho výrok donesla jeho protivníkovi. Nevěděl dosud, ale až zví, — tím hůře . . . div ji nezalklo pomyšlení. A on znovu, směje se:

»Co stojíš? . . . vypadáš, jakobys myslela, že jsem přišel tě zaškrtit! . . Nebuď hloupá, vždyť přece slyšíš, že dobře s vámi smýšlím. Kdybyste neměli tolik dětí, ani ve snu by nám nebylo napadlo vypovídat vás. Ale co s těmi dětmi, pro Krista Pána, kdyby nám tu všecky zůstaly na krku? . . tomu bys přeci měla rozumět a nedivit se! Tak už toho hněvu a strachu nech a pojď mi ukázat toho vepříka!«

Zmínka o dětech rozvázala jí jazyk.

»Dětí nám živit nebudete, pantáto!« pravila klidným ale pevným hlasem, »Bůh nám je dal jako vám dal vaše a starosti, které s nimi máme, přidal k nim. Snad by jim bylo lépe, kdyby na svět nebyly přišly . . proto že jsou chudé, ale do vody je nehodíme. Co jste nám učinil, dávno jsme odpustili a Bůh vám to taky odpustí, odpustíte-li vy, čím já jsem vám ublížila, ani jsem nevěděla. Můj vás urazit nechtěl včera, Bůh zachraň! On nepije, v tom je to! . . ale má byla vina, že sem u Vondroušků (tak říkali po dvoře bývalému starostovi) něco řekla, co snad nebylo dobře. Nepomyslila jsem, že by se toho mohli chytit . . jsem hloupá ženská . . .«

»A cos řekla u Vondroušků,« ptal se všecek udiven.

»Nu, řekla jsem, co jste řekl včera mému: že jste obec vy a že budete-li chtíti, my tu zůstaneme . . .«

»Nu, a? v tom jsem přeci nelhal — to je svatá pravda . . .«

»Ale pantáta Vondroušek povídal, to že není pravda — vy že obec nejste a že vám to dokáže. Neměla jsem to říkat . . budou z toho mrzutosti . . .«

»A dobřes to řekla!« zvolal prudce. Vondroušek se přesvědčí, že jsem obec já! Co já budu chtít, bude chtít taky obec a stane se to, kdyby Vondroušek se na hlavu stavěl. Má zlatá, tak je to a po Vondrouškově slávě je už dávno! Pojď mi ukázat vepříka . . .«

»A vy se nehněváte, že jsem to řekla? . . .«

»Co bych se pro to hněval? Nebuď bláhová! Řekl-li jsem, že v obci poroučím teď já, pravdu jsem mluvil a každý to smí po mně opakovat. Vondrouška se nebojím. Nu, a teď pojďme!«

Zavedla jej do dvorečka, otevřela chlév, v němž se nalézal vepřík, ani nezpozorovala, že Bavorová, již návštěva starostova neušla, ze svého bytu vyšla a za nimi do dvora se vydala.

»Nu, zrovna vzorně ten dobytek tu není umístěn,« vece Frček, »do chlívce teče, stlaní je mokré, je mu zima; byl by větší, kdyby měl teplo. Ale ať už, koupím ho! — u mne se hnedle spraví. Co za něj chceš?«

Žena váhala povědět.

»Pantáto,« děla po chvíli, »vy si jej oceníte, však rozumíte dobytku . . . dáte, co je spravedlivo, utiskovat nás nebudete. Řezník mi dával dvacet pět zlatých; řekla bych, že je to málo. Dobytek teď platí.«

»Víš, ženská — pro něj třeba větší ceny neměl, chtěl-li ho hned zabít. U mne je jiná. Já si počkám, až ho řádně vykrmím. Abys neřekla, dám ti třicet, jsi spokojena?«

»Jsem, pantáto.« (Pokračování).

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

Vykoupením bylo mi, že na chodbě zařinčel zvonek a jemu v zápětí vrazil do jídelny vesele a hřmotně Jiřík.

Hovor se obrátil jinam, a brzy jsme zasedli k obědu.

* * *

Téhož večera, než jsem sešel k večeři, bylo prudce na mé dveře zaklepáno. Vešel doktor Semerád. Sotva jsem mu vyšel vstříc, zpozoroval jsem v jeho tváři stopy duševního rozrušení. Nedbale kývaje hlavou na pozdrav, nepřijal mé ruky, ochotně jako vždy mu nabízené, usedl na divan, hodil nohy přes sebe a díval se na mne upřeně pravil:

— Od kdy se mi paní Kráglová a ty vyhýbáte?

Bylo víc bolesti než výčitky v tom oslovení.

— Za paní Kráglovou odpovídat nemohu, odpověděl jsem klidně, čele jeho pobouření, je svou paní a ví jistě, co a proč dělá, o sobě mohu říci, že nemám důvodů se tobě vyhýbat a že, i kdybych nějakého měl, také bych se nevyhnul. Znáš mne přece již dost dlouho, spíše bych vždy pracoval k dohodě než k rozkolu.

— Již to dlouhé omlouvání tě obviňuje. Ale k věci, nedám se tak lehce odbýt. To mne také znáte. Fakt jest, že jste mne dnes odpoledne musili viděti přijíždět od továrny a že jste se prudce rozešli, ty a paní Kráglová, každý jiným směrem. Proč jste mne, jako byl vždy obyčej mezi námi, nevyčkali? Víš, jsem člověk konservativní, a každé vybočení z obvyklých mezí a forem mne nanejvýš rozladí a pobouří.

Pravil to kategoricky, skoro úsečně a velitelsky.

— Nevím o tom, že by bylo nějakého úmyslu se ti vyhnouti, omlouval jsem se rozpačitě, paní Kráglová měla v městě nějaké řízení a chvátala již, když mne potkala, a také mne proto brzy opustila, a já —

— Paní Kráglová měla ovšem důležité řízení, pravil se sotva tajemným pošklebkem. Šla zaplatit maitresse svého muže . . . Byla u slečny Marty.

— Což ty víš?

— Všecko. Dohonil jsem ji na kole. Šla ostře, ale přece jsem ji stihl, jak zahýbala k domku staré Suchánkové a vklouzla do chodbičky. Tohle je nová extravagance paní Lucy. Nevím, člověče, že's jí to nerozmluvil, já bych to byl obstaral přece nenápadně a bezpečně.

— Ale já byl rád, že mne sprostila toho úkolu . . . .

— No, ještě ty! Zítra by to bylo na bubnu v celém městě. To bys byl dal své reputaci smrtelnou ránu, vy lidé jste opravdu někdy bezhlaví . . ale poslouchej, to jest věc vedlejší, chodí-li paní Kráglová platit dluhy maitressám svého muže anebo ne — ale to musíte býti s paní Lucy nějak po čertech intimní, když o takových věcech spolu hovoříte, jako o věcech obchodního styku . . .

— Právě to's volil dobré slovo, pravil jsem s důrazem. Ryze obchodní věci, ale abys mi věřil a mohl uvěřiti, musím ti povědít antecedence, i kdybys měl se jich dovědět již dříve . . . ale náhodou jsi mne zanedbal tento týden víc, než máš v obyčeji, a já tebe vyhledati také nemohl.

A vypravoval jsem mu celou historii od chvíle, kdy jsem dostal dopis neznámým děvčetem paní Kráglové doručený, až k dnešnímu setkání našemu.

— Vidíš ze všeho nejlépe sám, jak se vše sběhlo, jak se vše jedno z druhého vyvíjelo, a můžeš posouditi, že mé styky s paní Kráglovou, jak dalece ti na nich záleženo být může, nepostoupily o vlásek z bodu stagnace, na kterém trvají od mého vstupu do jejího domu.

— Povídali, povídali . . . . zamručel doktor po dlouhém mlčení. Může-li jeden s druhým projednávati věci rázu tak intimního, jako tyto s klidem obchodního styku, pak mi nikdo nenamluví, že nepředcházela intimnost největší a nejhlubší mezi mužem a ženou. Ty mi neřekneš všecko, a já si mohu mysliti, co chci . . .

— Nevím, odpověděl jsem, proč mi nechceš věřiti, a divné jest mi, jak vůbec na takové myšlenky přicházíš. A dejme tomu, že by se spoluúčinkováním těchto okolností byly staly mé styky s paní Kráglovou intimnější, nevím, co by tě irritovati mohlo. Či jsem ti povinen zodpovědností?

Mlčel a chodil dlouhými kroky po pokoji.

— Či máš nějakých starších práv k paní Kráglové? Pak měl jsi se dříve vysloviti, já bych ti, věda to, nikdy přes cestu nepřešel.

Ale i takhle tě ujišťuji, že se nestalo ničeho, co by kohokoliv a nejmíň tebe rozčilovati mohlo.

— To mi povídat nemusíš, to vím, že se takového nic státi nemůže — odvětil doktor s naprostou určitostí.

To mne dráždilo a neváhaje pravil jsem s lehkou ironií:

— Ale dovol . . . tohle je silné. Státi nemůže . . . jak to apodikticky tvrdíš.

— Proto, že to říci mohu.

— Ty?

— Ano.

— A proč, prosím tebe?

Podíval se mi upřeně, téměř řezavě do očí a pravil, pouštěje slova z úst jako balvany.

— Protože, prostě, tomu nechci já.

Stál jsem udiven . . . Úsměv strnul na mé tváři. Ale brzy jsem setřásl dojem jeho utkvělého na mne pohledu a prohodil jsem lehce:

— A to je všecko?

— Myslím, pravil stejně lapidárně, že to prozatím dostačí.

— Slova, slova, slova, jako pravil Hamlet, odvětil jsem kousavě.

— Pak to zkus, máš-li odvahy a síly. Jsem tu vždycky já.

A mlčky vzal klobouk a odešel bez pozdravu.

* * *

3. máje 18**.

Řadou krásných dnů uvedlo se letošní jaro. Jeden byl jako druhý, každý plin průhledného jasu a radostného svitu. Dýchalo se tak lehce a líbezně v předhoří našem, vše hlásalo »život!« a volalo po něm plným hrdlem, bylo na každém viděti, jak ta svěžest a ta radost z ní proudící zasahuje všecky a všecko . .

U nás šlo vše s pravidelností, v klidu obvyklém. Hlava páně Kráglova se pomalu sice hojila, ale bezpečně. Doktor Semerád skoro denně byl u nás, zprvu po našem posledním setkání se byl trochu málomluvný a zvláště ke mně zamlklý, k domácí paní byl dvorný víc, než jindy, a jak jsem si povšimnul, pronásledoval ji se strany dlouhými, bolně vyčítavými pohledy. Za pár dnů byl hovornější opět, dal si říci a zůstával i po večeři na hodinku i déle. Nemoci pana Krágla se věci utvářily tak, že já z pravidla odcházival poslední. Zvyklo se tomu, nikdo se nad tím nepozastavoval; náš styk společný na oko se pohyboval v týchž kolejích, a všichni z domácích s Jiříkem v čele tak si zvykli na mou stálou přítomnost, že by mně bylo opravdu těžkostí hledati výmluvy neb vytáčky a uzavírati se samotářsky ve svém pokoji.

Chtěl jsem i dnes večer odejíti po odchodu dra Semeráda, »svézti se s ním«, jak se říká, ale Jiříkovi se nechtělo dnes nějak do učení a k tomu paní Kráglová sama bez říkání sundala dnes poprvé od choroby pana Krágla dlouho zanedbané šachy a postavila je s úsměvem na stůl.

— Nechcete zase jednou? Myslím, že jsme všecko zapomněli, pravila s úsměvem jen jí vlastním.

Byla v dlouhém krajkovém bílém županu; tak ethericky štíhlá. Nechtěl jsem být nezdvořilým, přijal jsem partii. Jiřík na pokyn matky dolil sklenice a pak si mezi naší hrou sedl k nějaké obrázkové knížce na konec stolu.

Zprvu hráli jsme tiše, jaksi obřadně, skoro slavnostně. V pokoji bylo úplné ticho, jednotvárný tikot velkých hodin pendlových jedině se ozýval v prostoře, plným jasem tiché lampy ozářené.

Najednou se mi zdálo, že něco lehýnkého dotklo se mé nohy. Ale tak lehce a vzdušně, a pocit byl tak líbezný, že jsem zůstal tich, ani s sebou nepohnul, vyčkávaje, co bude dále. Nemohlo býti pochyby, byla to nožka pí Kráglové. Byl bych rád zjistil pocit okem, ale bál jsem se, abych nezaplašil tohoto vzdušného motýlka.

Lehký tlak z mé nohy nezmizel. Div jsem se nechvěl na celém těle, prsty mé dvakrát nad figurami šachovnice se vznášející couvly a utkvěly pod sladkou tíhou toho dojmu ve vzduchu, jako třepetající se ve vzduchu motýl.

— Co nehrajete, pane professore? zazněl její tichý, ztlumený hlas, chtěla bych znáti vaše myšlenky. Kde as bloudíte? . . . Jak to as jiný svět, když můžete nad ním naši hru zapomenout, žel, že nemohu za vámi tam daleko . . . daleko.

— Já, milostivá, vytrhl jsem se teprve teď z prvního silného dojmu svého nového pocitu — já hraju přece stále pilně dál . . .

— Co vás napadá? pravila s lehkým úsměvem, vždyť již hezkou chvili sedíte tu jako hypnotisován . . .

Ano, to byl ten pravý stav mé duše v tomto okamžiku, vystihla jej znamenitě v té chvílce a vyslovila jej sama nejlépe.

— Pak to není mou vinou . . . milostpaní, zakoktal jsem, posunuje sedlačka rychlým tahem, jakobych dohoniti chtěl, co bylo zameškáno. (Pokračování).

Feuilleton.

H. W. LONGFELLOW:

Knihy.

Jak starý zíral rytíř středověku
na zbraně smutně, jež už nemoh vzít,
na meč svůj pro dvě ruce, zářný štít,
jež v síni visí před ním v nedaleku,
co tajný stesk po ztraceném tom věku
cest, dobrodružství, kdy tak polem lít,
jej přepad a slz půl jen skrytých třpyt
se chvěl a padal v bílé vousy reku:
tak na knihy ty hledím v příhradách,
své zbraně kdys a ozdobu a čest,
ne bez vší ceny, ač v nich nečtu více,
neb vlastní já mi navracejí v snách,
to mladš silnější, a rozkoš cest,
po nichž jsem šel, dnes zkrušen, v mraku líce.

A. K.

STARÁ POHÁDKA.

Někde v daleku, za modrými horami, tam, kde slunce vychází, byla zahrada štěstí. Poseta pestrými květy, dýšíc svěží vůní fialek, stápěla se ve hřejícím slunci, jehož zlatá záře rozlévala se po listech a květech, na nichž kapky ranní rosy třpytily se jako démanty. »Tam sídlí štěstí« — říkávali lidé a toužívali po čarovné zahradě, přávali si slyšet zpěv jejího ptactva, dychtili po paprscích jejího slunce a po vůni bájných těch květů.

A tichý vánek, co přilétal na vzdušných perutích z dalekých, dalekých krajin neštěstí, přinášel s sebou tužby a přání lidská. »Štěstí, kde je štěstí?!« — zněly ty vzdechy. »Štěstí, kde jsi, ó, štěstí,« šeptal vánek, něžně pohrávaje haluzemi čarovného stromoví a kolébaje měkce květy na záhonech čarovné zahrady.

A kvítka chýlila se k sobě, skláněla hlavinky. »Štěstí, štěstí?!« létlo od lístku k lístku, od záhonu k záhonu. Ale žádný z květů čarovné zahrady nevěděl, kde je štěstí. A vánek smutně vracel se k lidem, šeptaje truchlivě, že štěstí nenašel.

Lidé klopili k zemi uslzený zrak, a nejednomu z nich klesla unavená, těžká hlava do mozolných dlaní, a mnohý zašeptal zklamaně: »Tedy již ani tam není štěstí!«

A přece bylo. Nevědělo o něm kvití, netušilo listí, neznali ho ptáci, zlaté slunce nikdy ho nespatřilo, a nedoslechl o něm vánek na své pouti — a bylo tam štěstí přece.

Na odlehlém konci zahrady rozkvetl šeřík. Jeho polorozvité květy dýchaly opojnou vůní, vůní sladkou, plnou něhy, jemnosti a lásky. A vedle šeříku kvetla ranná růže. Byla bělostná jako padlý sníh, čistá jako duše dítěte, netknutá, zlíbaná jenom plamenným rtem zlatého slunce a svlažena rosou, jež skvěla se v září sluneční duhovými barvami. Kvetla růže, a kvetl šeřík . . .

Kvetly spolu, spolu žily, ruku v ruce. Pospolu ssály osvěžující vláhu rosy, spolu těšily se z jasného slunce, naslouchaly tisícerým písním skřivanů, pěnkav a drozdů, pospolu poslouchaly volání kukaček z dalekých, temnomodrých hvozdů, jež vroubily obzor.

Pálilo-li slunce příliš žhavě, rozpínal šeřík svoje haluze, aby chránil svým stínem růži před úpalem, a ona tulila se k němu tak vděčně a oddaně, jako dítě vine se k tomu, koho miluje. A na večer, když soumrak zahalil krajinu a na setmělém nebi svitlo zlato hvězd a bílý měsíc vyplul nad obzor, když v houštinách čarovné zahrady rozepěli se slavíci a zpěvem jejich ukolébána dřímala celá země, skláněl se šeřík k usínající růži a ovíval ji sladkým svým dechem, jakoby ji líbal. Růže cítila jeho dech a chvěla se pocitem neznámého blaha.

A v té chvíli šeřík i růže nemohly býti šťastnější. V roztoužení lásky letěly duše jejich pospolu tam přes ty lesy, za modré hory v obzoru. A koho z lidí ovanul jejich dech, ten cítil náhle teplo v duši, zrak slzou zkalený se rozjasnil, a člověk cítil, že je šťasten . . . . .

Jaro chýlilo se ku konci, nastalo léto. Celá příroda byla v plném rozvoji, lány vlnily se zlatými, těžkými klasy, místy ozývalo se již klepání kos a veselé písně ženců — jenom šeřík cítil, že chřadne, cítil, že uvadlé jeho květy co nevidět opadají, že za nedlouho bude mu opustiti milovanou růži.

»Drahá,« tázal se jí v smutné předtuše, »nebude ti teskno, až zemru?«

Růže mlčela, jen dvě kapky rosy jako veliké slzy zaleskly se na její líci, a šeřík cítil, jak jeho družka se chví.

Na druhý den, když první záblesk jitra probudil růži ze spánku, již nespatřila šeříku. Jenom na zemi u jejích nohou leželo několik opadalých, suchých květů. A růže cítila náhle, že je jí tak

teskno, a zdálo se jí, že svět je tak prázdný, že nemá pro ni žádného půvabu. Od té chvíle chřadla . . .

A jednou na večer, když zase rozepěli se slavíci, když měsíc jasně svítil, cítila, že umírá. Cítila, jak život zvolna prchá, cítila, jak její lístky zvolna opadávají, cítila, jak ubývá jí sil.

Ještě naposled pohlédla k zemi na uschlé, opadalé květy šeříkové, a jak vánek zavanul, rozpadla se s povzdechem, a její lístky pozvolna klesaly k zemi . . .

Ten večer slavíci pěli tak sladce . . . .!

Druhého dne vyprávěl vánek lidem, že je štěstí, ale netrvá dlouho. *Zdeněk Polenský.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jubilejní výstava** letošní překoná asi rozměrem a pestrostí všechny předešlé výstavy pražské. Ale zůstává jaksi za nimi, pokud se obliby týče. Půvabu a lákavosti výstavy jubilejní r. 1891 nedosáhne již asi žádná exposice pražská vůbec; národopisná výstava 1895 zářila věděky národní rázovitosti, výstava architektů 1898 a dělnická 1902 budily nejen zájem odborový, ale těšily se i přízni všeho národa, poněvadž měly pečeť jen a jen české kultury a práce.

Letošní výstava je oboujazyčná, a několikráte bylo o ní z oficielních míst proneseno, že má jakési poslání politické. To širokou veřejnost zaráželo, a ukazuje se již, že nezůstává tato okolnost bez vlivů na návštěvu její.

Této věci dlužno litovati. Je nutno, aby výstava, která opět kulturně nám přinese určité prospěchy a domácí průmysl odmění novými rozmachy — skončila morálně i hmotně zdarem. Oboujazyčnost její nikdy nezakryje, že skoro všechen její obsah opírá se o českého ducha a o českou práci — a nic nepotlačí, že je pýchou královny českých měst. Královny sebevědomě české a národně již nad každou pochybnost výbojné.

Proto dlužno této výstavě získávati všude přízně a starati se, aby závěr její nevyzněl v melancholickou píseň zklamání.

Nátěr uměle nanesený odpryská rázem, zmocní-li se tohoto nádherného pomníku domácí snahy a dovednosti česká radost a česká přízeň. Málokdy byla tak na místě jako při tomto díle, jehož české otcovství béře se tu a tam dokonce v pochybnost. Ale matkou této výstavy je česká Praha. Ta ji nesmí opustit a také jistě neopustí.

— **Lipanské panorama.** Koulova symbolická sgraffita zastavila naše kroky. Dva orlové, sedící na slovanské lípě, strojí se k úpornému zápasu. Mezi nimi je husitská pavéza s kalichem. Sgraffita jsou mistrovsky provedena, a myšlenka jimi znázorněná tají v sobě velkou výstrahu. Panorama má pohnutou historii . . . nebylo místečka, kam s ním, nikdo nevěděl rady, co s kolosálním plátnem, jež najednou stalo se — balastem! Největší dosud figurální a krajinářské dílo českých umělců hynulo a chátralo, bylo sbaleno a schováno v provisorní boudě! Víme, že konečně zásluhou prof. Kouly a stav. rady Čížka a podporou královské Prahy panorama zachráněno. Stane se zase výstavní attrakcí, attrakcí jistě nejsympatičtější a nejpopulárnější, a není pochyby, že zemský výbor se o to postará, aby panorama nemusilo prodělati novou křižovou cestu.

Je tomu deset let, co nás do dílny, kde panorama se tvořilo, uváděl Luděk Marold! A zase, jako tenkráte, klepali jsme na bránu, aby nám bylo otevřeno. Z bývalých Maroldových spolupracovníků zastihli jsme při činnosti tři . . . Václava Jansu, Karla Raška a Karla Štapfera. Jansa opravil krajinářské svoje partie, Rašek osvěžil vybledlé barvy na figurách a skupinách. Leckdes bylo třeba vyprchalou barvu doplniti a pomoci jí do hloubky, tu a tam vrhnouti světýlko, aby jednotlivosti i celek zazářil v původní svěžesti. Nejvíc toho potřebovala hlavní skupina s Prokopem Holým v čele, pozorujícím s nejvyššího bodu lipanského pole počátek katastrofy, osudné proražení vozové hradby. Zub času ohlodal také postavu Čapka ze Sán, jenž je nápadný zeleným kabátcem a staročeskou huňatou čepicí. Něco vlčího vložil Marold do tváře českého pána, o němž historie zaznamenala, že lidé poctivého smýšlení neradi s ním stolovali. Umělci vykonali za kratičký čas znamenitý kus práce — vyhladili všechny poruchy a odevzdávají panorama v původní, dokonalé podobě. Při pohledu na mohutné dílo člověk ani pochopiti nemůže, jak mohly vůbec nějaké rozpaky a průtahy vzniknouti. Ještě dnes viděti možno pod obrazem historický záznam Maroldův, jenž lapidárními tahy štětce napsal pod obrazem na památku toto: »Panorama malovali: L. Marold — Václav Jansa — K. Štapfer — K. Rašek — L. Vacátko — Theodor Hilšer. Materiál se sbíral a přípravní práce konaly se od 1. listopadu 1897, malovati se začalo — obloha a figurální práce — dne 7. února 1898.« Nikdo nevěřil, že umělci budou s ohromným úkolem včas hotovi. Přišel na návštěvu Sztyka, jenž netajil se se svými pochybnostmi, že není možno, aby panorama bylo odevzdáno veřejnosti v termínu, smlouvou stanoveném. A Sztyka byl přece znalec . . . vždyť sám je tvůrcem podobného díla (Bitva pod Raclavicemi).

A stalo se, čeho se nikdo nenadál — lipanské panorama dokončeno v pravou chvíli a stalo se rázem slavným výstavním poutním místem.

Poslední úkol, vytvořiti pod obrazem terrain, převzal zase, jako před deseti lety, Karel Štapfer. Aby optický klam byl úplný, bude leccos přidáno. Uvidíme v terrainu na příklad čerpadlo na vodu, veliký žlab z vydlabaného kmene pro napájení koní a ovcí, ovčáckou boudu s kotlíkem a dohořívajícím ohničkem a p. Obdivovatelé a ctitelé krásného díla budou zkrátka příjemně překvapeni — panorama činí týž úchvatný dojem, jako před deseti lety. Aby si každý mohl učiniti pojem o zdatnosti bývalých Maroldových spolupracovníků, uvedeme z nové historie panoramatu toto: Dne 8. února 1908 bylo plátno sbaleno a schováno. Před třemi nedělemi přišli Jansa a Rašek se svými paletami, postavili se na lešení a pustili se do práce. Za tři neděle bylo dílo zrestaurováno tak, že bude zase nejhledanějším výstavním objektem. — Opouštíme pavillon a znovu zavadíme o Koulova sgraffita. A tu vzpomněli jsme si na hlavní skupinu lipanské tragédie, v níž tělem učiněno velké slovo Palackého, že Čecha jenom Čech přemůže. Dva orlové proti sobě v bojovné posici! Jistě významný to symbol na pavillonu, jenž hostí tak bolestnou obrazovou kroniku! *K.*

— **Umělecká výzdoba jubilejní výstavy pražské** zaměstnala množství architektů, sochařů i malířů, kteří pracovali s nejvyšším napjetím sil, aby práce svoje dokončili v čas. Výstavní město vyrostlo na půdoryse, navrženém arch. Křiženeckým. Jednotlivé budovy projektovali architekti: Dlabač, Fanta, Gočar, Hrubý, Hübschmann, Kotěra, Kříženecký, Zasche a j. Různost uměleckých individualit jeví se i na zevnějšku budov, které svou mnohotvárnou malebností přispívají k veselému dojmu výstavních prostor. Páni architekti podnikli v Královské oboře hotovou soutěž, súčastnivše se výstavy prakticky ukázkami svého umění. S nimi ruku v ruce pracovali sochaři, doplňujíce façady i vnitřky plastikami mnohdy kolosálních rozměrů. Mohli bychom vyjmenovati opět řadu jmen ze středu našich plastiků, doufáme však, že se k nim vrátíme podrobněji. Prozatím přinášíme dvě ukázky sochařské výzdoby. Ša-

UKÁZKA UMĚL. VÝZDOBY JUB. VÝSTAVY V PRAZE.

LADISLAV ŠALOUN: VLTAVA.

lounovy plastiky střeží vchody do jednotlivých oddělení v levém křídle průmyslového paláce. Provedeny jsou v nadživotní velikosti a tvoří se dvěma sochami štítonošů a čtyřmi sochami geniů, od téhož umělce, karakteristickou výzdobu architektonické úpravy tohoto křídla. Tato úprava je dílem architekta Dlabače. —*v*—

⁂ České umění. (Dvacátášestá výstava Mánesa.) Vývoj českého umění výtvarného děje se v periodách dosti ostře ohraničených. Počátek jedné takové periody značí stavba Národního divadla, druhé výstavy družiny Mánesovy. Zdá se nám, že podniky její jsou ještě velmi mladé, a přece je tomu už dobrých dvanácte let, co se veřejnost o generaci, semknutou v kruh Mánesa, počala do opravdy zajímati. Ti mladí už nejsou tak docela mladí, a vedle nich a za nimi je tu už dosti mladších a nejmladších, kteří útočí v prvém rozmachu svěžích sil, plni radostné důvěry a nezklamané ještě jistoty. Jsou velmi sebevědomí a dobývační, ale také snadno podléhající. Rádi chceme věřiti, že oči jejich — velikou převahou alespoň — vidí výborně a smysly jejich že jsou velmi bystré — o víc celkem doposud snad ani jim neběží.

Kdybychom soudili podle samostatných výstav, pořádaných členy Mánesa mimo společný jich domov, mohli bychom domnívati se, že už půda Mánesa ani vlastním členům nestačí, že nové české umění výtvarné rozrůstá už v korunu bohatou větvemi i listovím. Prozatím Mánes ještě svírá kormidlo pevně a poslední jeho výstavu členskou uvítati lze jako rovnocenný článek v řetěze výstav předešlých. Vidíme tu mnoho talentu, mnoho kypícího zdraví a mnoho pochopení pro čistě výtvárnou stránku výtvarného umění. Až klesne zase časový, módní zájem o duchy, revoltující proti škole, o umělce, kteří doufali dospěti k novému umění od nejprimitivnějších počátků, a kteří měli pro svoje zhrdání všemi formálnými dovednostmi, pěstovanými školou, dobré důvody v theori a právo v praxi, poněvadž myšlenky, které pronášeli, byly jejich, a poněvadž jich způsob práce byl také právě jejich, pak i umělec, který jim podlehl tak silně a naprosto, najde snad sám sebe a pracovati bude teprve doopravdy a nerušeně na rozvoji svojí osobnosti, neboť nyní už nezaráží odvaha malovati po svém, bezohledně, primitivně nebo brutálně; jen když v díle zůstanou stopy po vlastním spáru. — Rozčiloval-li před lety Úprka svým koloritem, dnes dva jeho akvarely, svižně malované, pravda, náhodou střízlivé v barvě, vyjímají se nevinně vedle takových barevných orgií, které rozpoutal na svých plátnech na příklad Nejedlý, jenž nalézá barevné zázraky netoliko na Sicilii, ale i v samotné Praze. A nejsou to jen nejmladší, kteří překvapují; občas i některý z generace předcházející, nechci říci starší, ohlásí se činem, svědčícím o neukončeném kvasu. — Tentokráte je to snivý krajinář Antonín Hudeček, vystavující vedle svého »Večera« s nádherně malovanou vodou, i delikátní dívčí akt. — Podle něho pověsili Jiránkovu graciósní »Čtenářku«, zmoženou lehce, s velkou technickou hotovostí.

Z nejmladších a nových Brunner a Kratochvíl zatím jen slibují, z ostatních Böttinger, Dvořák, Kašpar, Pollák, Stretti, Šimon, Špillar a Ullmann vystavují dobré obrazy, nevybočujíce z dráh, jimiž se talenty jich berou. Z nečetných portrétů cením si zvláště podobizny Nechlebovy.

Mezi šťastnou uměleckou mládeží vystavuje jediný starší mistr, Mikuláš Aleš, duchem, okem i rukou mlád, jako svůj mezi svými. — Z jeho tří akvarelů drobná »vojnička«, »Na Kosově poli«, je malý zázrak jeho umění, kterým tak bezprostředně, a jen on jediný dovede vyjádřiti všecku roztomilou prostoduchost českého lidu.

Zvláštní souborné výstavky připojili tentokráte Max Švabinský a Ant. Slavíček. *Q.*

⁂ Paříž a okolí. Praktický průvodce. Sestavil Jindřich Hantich. Psáti průvodce po Paříži není úkol snadný. Obrovské město, přebohaté památkami, sbírkami a zajímavostmi a proslulé závratným virem, kterým unášeti se dává veliký i malý svět francouzské metropole, působí spisovateli obtíže zdánlivě nepřekonatelné, neboť není možno malou poměrně knížečkou obsáhnouti ohromný materiál praktický, popisný, historický a umělecký, který v Paříži nahromaděn jest v množství daleko větším než jinde. Je třeba zcela neobyčejných znalostí místních poměrů pařížských, a mnoho vědomostí z oborů jmenovaných, aby sestavena byla knížka tak poměrně dokonale předmět vyčerpávající, jak se to podařilo prof. Hantichovi. Autoru bylo třeba vybrati především všechno, čeho cizinec, do Paříže zavítavší, nezbytně věděti musí — tomuto požadavku odpovídá výborně sestavená část praktická — a z ostatního jen věci pozoru nejhodnější. Tu spisovatel spoléhati musí ovšem na své vědomosti a na jistotu svého úsudku, a Hantichova horlivá činnost na poli vzájemných styků česko-francouzských a jeho dosavadní působení literární jsou v této příčině zárukou. Hantichova Paříž jest příručkou, která vykonala a vykoná českým turistům služby neocenitelné. —*ou*—

⁂ »Ottův Naučný Slovník«, dokončené dílo. Obyčejný ruch v kancelářích a officinách velikého pražského nakladatelství za krásného májového pátku. Nic zvláštního nenasvědčovalo, že poslední v dlouhé řadě šesti set a třicíti sešitů obrovského díla vychází na světlo českého světa. Ani nelze dobře říci, že redakce, která byla matkou tohoto svazečku, oddychovala jako rodička po porodu. Dílem byla tomu už zvyklá, když tolik set podobných už porodila, dílem sama byla už znavena,

aby mohla vypuknouti v jásot, že úkol její je skončen. Dva pokoje v prvním poschodí domu číslo 35 na Karlově náměstí, sousedícího s nakladatelstvím, s výhlídkou do zelenajících se sadů, stápěly se v slunci a tichu, sic poněkud nezvyklém. V jednom pořád pilný sekretář a takové faktotum celého díla, Václav Kotyška, už zase v práci o dalších důsledcích těch dvaciti sedmi svazků, proti němu chefredaktor dodatků dr. Gustav Zába, ve druhém pokoji, menším, dříve kanceláři chefredaktora Primusa Sobotky, neunavný korrektor — všichni mlčky zabráni ve svoje úkoly, mezi haldami příručních knih a slovníků. Ostatní psací stolky jsou prázdny. Jen ob čas přijde některý ze členů domácí redakce a pozdraviv — zasedne, chtěje také strhnouti kousek práce pro dodatky. Jsem z nich a sotva že usedám, zahlédnu světlehnědý ten sešit 630 až 631 a bera jej do ruky, nechávám práce.

Probírám se v posledních těch stránkách Ottova Slovníku Naučného, dokončeného dnes, 8. května, a mou duši táhnou vzpomínky. Především osobní, a vzpomínám, kterak jako mladý supplent vstoupil jsem do redakce toho slovníku před nějakými skoro dvaciti lety, co bylo tenkrát a co je dnes. Tenkrát byl chefem redakční kanceláře pan Josef Kořán a z tehdejších členů redakce nemnozí podepsali poslední stránku posledního sešitu Ottova Slovníku, jež nese prohlášení, snad nejupřímnější a nejvřeleji cítěné, které kdy bylo podepisováno, díky redakce nakladateli. Změnilo se mnoho od těch let osmdesátých, kdy slovník počal vycházeti a seznam přispívatelů má mnoho smutných křížků . . . Domácí redakce měnila se zvolna, nemnoho, jen 52 osob se v ní vystřídalo — a po panu Kořánovi byl chefem redakčním professor Dr. Rudolf Dvořák, pak prof. K. J. Černý a Primus Sobotka. Po celou řadu let sedávali jsme v zadních, trochu ponurých místnostech (číslo 34.), před — tuším asi pěti léty — přestěhovali nás do veselejších a zdravějších dvou pokojů svrchu zmíněných. To byly tak hlavní, zevní naše události. A stále se vznášela nám ve vzduchu, prosyceném vůní kněh, tiskařské černě a papíru, otázka:

»Kdy budeme hotovi?« Bezděky každý v duchu počítal, dočká-li se . . .

UKÁZKA UMĚL. VÝZDOBY JUB. VÝSTAVY V PRAZE.

LADISLAV ŠALOUN: LABE.

Staří a často i mladí mřeli kolem nás, z našich řad, ale světlehnědé ty sešity vycházely pravidelně, ve lhůtách čtrnáctidenních, někdy i týdenních a Slovník náš byl tak jako loď, která se probíjí vlnami, zatím co všecko ve strojovně, na stožárech, v lanoví i v plachtoví pracuje úsilovně. Nejedna bouře na ni doráželа, ale loď plula rovnou svým směrem, protože vedl ji kapitán, vědomý si svého cíle, dobrý duch celé lodi, ten, který pojal myšlenku té cesty, jejíž nesnáze i úspěchy vysvitnou teprve po letech. Nakladatel a vydavatel Slovníku Naučného pan Jan Otto byl jediný, který se nezměnil v tom ruchu vědecké i literární práce. Bystrý, energický, uvědomělý a nanejvýš taktní, jenom pohledem pobízel k další práci a nehnul ani brvou i když se zdálo, z počátku, že lodi naší hrozí nebezpečí . . . Pod jeho vedením pracovalo se klidně a důvěryplně . . .

. . . . .Však byl bych příliš osobním a mnohému čtoucímu snad i nechutným, kdybych pouštěl se do podrobností vrchního vedení dokončeného díla.

Jenom tolik je povinností »Máje«, aby poukázal na událost v literatuře české historickou. Neboť Ottův Slovník Naučný je dílem nejmonumentálnějším, jakým může se pochlubiti málokterá literatura vůbec, ze slovanských žádná. Bylo by jistě zajímavo nahlédnout do tajů administračních a zvěděti, co stálo těch 27 velkých svazků, více než tisícistránkových, s četnými přílohami, mapami a illustracemi, co stál papír, tisk, vazby, a co se vyplatilo na honorářích!

Pan Otto sám podává na posledních stránkách poutavou historii zejména počátků svého Slovníku, jež charakterisují také český náš život. Nakladatel, který investoval do podniku tak významného ohromný kapitál, byl by uvázl se svojí svrchovaně významnou akcí — pro rukopis královédvorský.

Na štěstí široké obecenstvo pochopilo, čím je pro něho tak veliká encyklopedie, a slovník se uchytil, mohl vycházeti a byl šťastně dokončen.

Monumentálnosti jeho nejsou na závadu jeho rozměry, ty právě ji tvoří a přes všecky výtky jsou jeho předností, jež dovede oceniti každý pracovník. Na dlouhou, dlouhou dobu zůstane Ottův Slovník Naučný sloupem naší literatury, širokým, pevným.

České spisovatelstvo, vidouc péči, jakou Ottův Slovník Naučný věnoval i české literatuře, má svrchovanou příčinu radovati se z dokončeného díla.

Dr. Jiří Guth.

— Hans von Marées. Vynikající německý kritik a essayista umělecký, Jul. Meier-Graefe, v průvodním článku, který přinášejí Volné Směry, vypravuje o umělci, »jehož obrazy jsou neznámy«, o Hansi von Marées. Vřele psaný článek, vlastně populární přednáška, proložen jest ukázkami této zajímavé a silné osobnosti umělecké. Jan Štursa reprodukuje v tomtéž čísle plastiky, které současně vystavuje na Mánesově členské výstavce.

— **Papír, jeho výroba, vlastnosti a zkoušení.** Podává B. Šetlík. Vývoj novodobé vzdělanosti bez papíru nelze si představiti. Starý tento výrobek nabyl stejné ceny kulturní jako písmo nebo řeč. Vedle toho mnohostranné upotřebení papíru a velkolepý průmysl papírnický, vyvinuvší se z malých počátků ruční výroby v obrovské podniky tovární s množstvím strojů a se sty dělníků, dodává papíru i nemalou důležitost národohospodářskou. Tento stále vzrůstající hospodářský význam papíru upoutal už dávno pozornost české veřejnosti a často pronášena přání, aby obrovský konsum český kryt byl vlastními výrobky. Pan Šetlík vydal knihu svoji přečetným interessentům velmi vhod. Široký kruh českých zpotřebitelů přirozeně zajímati budou nejvíce partie, pojednávající o vnitřní hodnotě papíru, kterou dle povrchního pozorování nelze vždy bezpečně určiti. Dojde tedy kapitola »O zkoušení papíru« zvláště bedlivé a vděčné pozornosti, a také vyličení výroby papíru čteno bude se zájmem a s praktickým užitkem. Publikace páně Šetlíkova, první svého oboru v české literatuře odborné, jest pěkně vypravena, illustrována a četnými přílohami a vzorky vhodně doplněna. B

— Quido Maria Vyskočil: **Tajemná světla živých hrobů.** Z téhož prostředí, z kterého vyrostly před několika lety verše p. Vyskočilovy, Pochodně, z dolů a hald Příbramských vyváženy jsou i jeho povídky »černé krve« v »Tajemných světlech živých hrobů«. Jsou to spíše prósou psané ballady než povídky, hornické ballady s tajemnými elementy bludiček, skalních duchů, příšerně se rozžehujících kahanů a stonů zahynulých, zasypaných kovkopů. Trochu příliš prosté, málo obsažné jsou motivy jednotlivých těch povídek a náčrtů, a tak musil autor obaliti chudou kostru hojnou spletí své stylistické umělosti a činí tak, až na některá místa vtírající se pósy (A tak já sám ji vypravuji . . . Já kraje Horymírova bard první snad a poslední . . .), pěkně a vkusně. Jako pohádky vyprávěné u krbu nebo o černé hodince o zakletých duších a strašidlech, čtou a poslouchají se příjemně, dotýkajíce se záhad života záhrobního a spojení jeho s životem naším, věcí, jež vždy budou lákati snílky i myslitele. —a—

Ročník VI. číslo 34. vydáno dne 22. května 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKY DR. JIŘI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

ežli to bylo vykonáno, cítil jsem, jak onen jemný tlak sjel s mé nohy. Tak tiše, neslyšitelně, jak byl přišel, ale že též spolu rozlil se v mé bytosti pocit nesmírné opuštěnosti.

— Nu, že jste táhl konečně, zněl nad šachovnicí její milý hlas, pln sladké výčitky. Jste už doma ze svého výletu?

— Ujišťuji vás, milostpaní, — pravil jsem s lehkým úsměvem, že jestli kdy, že tenkrát právě celou svou bytostí jsem úplně a jedině meškal zde.

— Jděte, jděte, až mimo ty toulky vaší mysli dnes tak neobyčejně těkavé a roztržité?

— Což jste dnes, milostivá, tak přísným soudcem, tak žárlivým strážcem hry? Ach, bože, kolikrát jsme se jindy zasnili nebo zapovídali nad rozehranou partií, tak že tato v intermezzech našeho hovoru byla skoro jen záminkou, maskou, či abych ještě lépe řekl vlastně plentou, za kterou dál se odehrával náš pravý život duševní?

To pravily mé rty, ale srdce dokládalo: Kdybys raději opakovala sladký tlak nožky své na mé! Bylo to tak krásné, tak nezapomenutelné.

— Ale proto právě hráli jsme vždy tak špatně, milý příteli, odpověděla pedanticky.

Ale v tom zase sletěl již motýl jejího střevíčku, a já znova cítil omam toho líbezného tlaku.

— Nu, teď doufám budeme hráti zase již dobře.

Podíval jsem se jí do obličeje. Byla vážná, jen lehýnký odstín úsměvu těkal po levé straně, ztráceje se jako křídlo rajského zlatého ptáka v úbělových tazích. Při tom se mi zdálo, jak tlak její nožky jest těžší, pádnější. I skrz obuv naši vzájemnou cítil jsem, jak hmota se smlouvá s hmotou, jak se dorozumívají těmito stisky . . . A když si hmoty takto jsou blízké, cítil jsem, jak by nebyly duše! Což může něco hmota bez duše?

To vše, co se ve mně dělo, bylo tak jedinečné v mém dosavadním životě, tak jemné a při tom tak sladké a zvláštní, že náhle vznikla ve mně otázka: Může tento výjimečný stav trvati dlouho? Nebylo by lépe, kdyby již raději přešel a pominul? Jest příliš krásný, než aby trvati mohl dále, aspoň dle zákonů tohoto života a světa. Co má z toho být dále?

A co jsem takto myslil, tlak její nohy stával se slabší a slabší. Já chtěl volati k němu: O, neprchej! jako druhdy Faust k okamžiku . . . . . ale marně, najednou jsem cítil, jak docela mne opustil, jak má noha byla volná, cit onen zmizel nadobro. Jak divné to hodinky, řekl jsem si v duchu, jaký nový mystický přístroj ku měření stoupání a klesání citu. Pohlédl jsem jí opětně v tvář — byla nehybná jak mumie, sladce úsměvná, ale neříkala ničeho. Hrála dobře a vytrvale.

To mne trochu zamrzelo.

— To je dnes divná hra, řekl jsem více k sobě, nežli hlasitě. Ale jemný její sluch zachytil i tuto sotva hlesnutou myšlenku.

— Divná zdá se vám . . . mně neobyčejně krásná, chtěla bych, aby trvala věčně.

Oči její divně zaplály. A jako na povel klesla opět její milá sladká nožka na mou a tiskla mne s ohněm a tlakem neobyčejným.

Stará telegrafie srdcí, myslil jsem. Zakoušel jsem ji v životě svém dnes poprvé a cítil jsem se v ní jako doma, tak byla milá, intimní, hřejivá . . .

Ráz jedenáctá zazněla z pendlovek.

— Ale, Jiříku, vpadl v to luzné ticho tohoto Armidina zajetí poněkud ostře její hlas, — ty jednou utoneš v své četbě na dobro. Neslyšíš, že bila již jedenáctá?

— Vidíte, pane professore, v tom jej máte celého . . .

A její noha tiskla a tiskla s vehemencí, která mi vháněla plam do tváře a slzy do očí . . . Pocit byl až bolestným, ale stále sladkým.

Hoch nazvedl polekaný obličej z knihy, sklapl ji beze slova a měl se k odchodu. Mechanicky nastavil matce dětskou tvářičku. Políbila ji letmo a dechla více, než pravila:

— Jdi, ale buď příště se stejnou oddaností při práci své, jako jsi byl při knize.

Usmála se při tom, úsměv tento byl plný blaženosti.

Mně se zdálo, že se v něm snoubí dvojí cit — šťastné uspokojení matky a rovněž šťastné v tom momentu milující ženy.

Hoch odešel — zůstali jsme sami.

»Teď jest pravý okamžik!« — šeptal jako v starých tragédiích démon zlý s levé strany v ucho mé — teď a sotva kdy bude vhodnější.

»Je příliš krásný, neruš jej, neboť tyto nové světy v svých ňadrech, buď rozumný. Zdání klame. Zachovejme si — život čistý. Čistota je víc, ano ona — jest všecko!« — pravil druhý andělský hlas po pravici mé . . .

Nevěděl jsem, kde jsem, jídelna se točila se mnou . . . A v tom okamžiku sklesly její obě ruce, jako dvě bílé přeražené peruti labutí podél jejího sladkého těla, hlava její posunula se zpátky a sjela hloub, div že ji lenoch vysokého řezaného křesla zadržel a stísněný, hluboký vzdech vyrval se ji z prsou.

— Nechme hry, milý příteli, pravila, byla bez toho jen maskou . . . Mluvme upřímně, prostě, otevřeně, jako dva dobří přátelé . . . Tento moment byl krásný, věčný, jediný svého způsobu — vy to víte, jako já — ale neřeknete mně, proč teď, když jsme sami, ztrácí již na svém půvabu . . .? Necítíte, jak prchá pel s jeho křídel každou vteřinou . . .? Vaše duše, delikátní jistě, musí to cítit.

— Ano, prchá, prchá, pravil jsem zahanbeně, skláněje hlavu. »Znám tvé muky, Tantale!« zacitoval jsem známý verš z Čelakovského »Růže stolístky«. Jsou již takové verše u starých pánů, kde byste jich nejméně očekávali. Každý opravdu zná je, a ony přihlásí se nám vždy v pravou chvíli . . . .

Řeknou a vysloví vše, a je to přibito jako pro věčnost. Dante je objevil, starý kouzelník . . . Ne bez pohnutí, ano se slzami musíte čísti jeho některé věty . . .

Amor, ch'a nullo amato amar perdona,
mi prese del costui piacer si forte
che, come vedi, ancor non m'abbandona
— — — — — — — — — —

vzpomínáte: Quel giorno più non vi leggemmo avante?

Mlčela, klonila hlavu hluboko ku krásným ňadrům, jež se zvedala a klesala pod lehkým krajkovým župánkem, a velké těžké slzy zaleskly se jí s temných řas na úbělový obličej . . .

— Co chcete, prosím vás? Co tu zmůžeme oba? Je to však tak nedostupné, vzdálené — tak vzdálené, jako ty pohádky o modrém ptáku a zakleté princezně. I princ, modrý pták, byl zakletý . , . a nezmohl ničeho!

— Zlomme kouzlo, pravil jsem! Je to na nás . ., my to zmůžeme, budete-li vy chtít!

Vzchopil jsem se ze svého křesla. Mé barbarské ruce spočinuly na okamžik na bohatých pokladech jejích ňader. Byl to záchvat a vír.

— Pro bůh, co počínáte . . .? pravila uděšeně.

— Vy se bojíte, vy se zdráháte. koktal jsem, což máme takto věčně trpěti bezdůvodně?

— Co si to dovolujete — pane? splynulo s jejích rtů náhle cize a odměřeně.

Mé ruce klesly jako ochromené úderem blesku.

— Promiňte, milostpaní. Reminiscence starých klassiků:

Amor, ch'a nullo amato amar perdona . . .

A klesl jsem vysílen do křesla.

Když jsem vznesl hlavu, viděl jsem v protějším zrcadle nad kredencí visícím mihnouti se temný stín. I v tom, jak se mih, postřehl jsem něco slavnostního až přísného. Byl to stín doktora Semeráda. Spěl plochou zrcadla, v černém úboru, v bílé kravatě, korrektní, upjatý, se vzhledem obličeje strnulým a přísným.

A já slyšel v hloubi duše své jeho slova z poslední naší schůzky:

»Pak to zkus, máš-li odvahy a síly, jsem tu vždycky já. (Pokračování).

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

am, provázen toliko neodbytným Jambou, vydal se do polí a když kráčel po vonných mezích mezi lány krásného, vlnícího se obilí, padla na něho tíha stesku a opuštěnosti.

Duchem přenesl se do ticheho městečka, kde trávil řadu posledních let a kde všichni se mu zdáli mnohem hodnějšími, než tady ta blízká sice, ale již valně odcizená rodina. Na svoji nebožku ženu si vzpomínal, a třebas sám po ní do té chvíle příliš netruchlil, přece nyní horšil se na dceru, na zetě i na vnoučata, že mohou býti tak veselí, že neteskní po babičce, a byla-li někdy o ní řeč, mluví o ní, jakoby byla již Bůh ví jak dávno zemřela.

A prodlévaje myšlenkami ve svém domově, vzpomínal také na souseda krejčího Cinibulka, na jeho starostlivou ženu i na učeníka Hynečka, a nebylo pak divu, aby se vzpomínkami nezastavil u statné paní Rozárky Bubeníčkové z Doubravice, která mu několik dní tak mile hospodařila a měla s jeho opuštěností něžnou útrpnost.

Co mu o jejích spádech vypravoval Hyneček, to dědečka Sejka nyní nenapadlo, vzdálenost činila mu vdovu opět mnohem hezčí a hodnější, než byla ve skutečnosti. A co tak na ni vzpomínal, chmura s čela jeho mizela, drobný obličej oživl, ústa se usmála, nožky čiperněji mu poskočily, a již si zase vykračoval mrštně jako vojáček po té tiché mezi, porostlé čičorkami a mateřídouškou.

Chvílemi se zastavoval a bezděčně se obracel na stranu, kde za ohromným polem zrající řepky a za lesklým rybníkem se sklánělo k západu vlažné slunce a kde, ovšem daleko, byl jeho domov, z kterého před nedávnem takořka utíkal a po kterém nyní z čista jasna opravdově zatoužil. Něco podobného domácí nemoci ho zachvátilo. Ani o tom nevěda, s počátku volně, čím dále však ostřeji a ostřeji vykračoval si směrem k západu a vzpamatoval se teprve tehdy, když vystoupil z dvojité hradby vysokých žit a spatřil sto kroků před sebou sousední vesnici.

Obrátil se tedy k návratu a při tom dával v hlavě uzrávati plánu, že tady již déle nevydrží a že co nevidět odcestuje. Doma sice najde své hnízdečko prázdné, nepochyboval, že holubička Rozarka z něho již také uletěla. Ale dobře tak, aspoň tam nebude míti svůdného pokušení a může spokojeně žíti dále svá léta, kterých aby bylo ještě hodně mnoho, přál si velmi toužebně.

A rozradostněn myšlenkou na svůj klidný domov, chutě kráčel zpět s předsevzetím, že nazejtří ráno dá ve statku s Bohem a právě touto dobou bude si již blaženě hověti na svém staromodním divánku.

Ach, jak si tam oddychne, jak mu pak vše bude zase milejším!

»Život je přece jenom zperopadeně krásná věc,« pravil si utěšen, »jen když je člověk dost prozřetedlný, aby si jej dovedl zpříjemnit. Všeho dobrého může okusit, ale s mírou a rozvážlivostí, neboť ve všem škodí přenáhlenost. Zlatá je stěžení cesta, říkával pan děkan Labuťka za každého hovoru aspoň dvacetkerát a opakoval to pokaždé nejenom česky, nýbrž i latinsky a německy. Té stěžení cesty rozumně se držet, v tom vězí všechna lidská moudrost, v tom je největší vymyšlenost.«

A mysle na tu střední zlatou cestu, vztahoval to na svoje příjemně zažité dobrodružství s paní Rozárkou.

Z dalšího rozjímání vytrhoval ho Jambo, který každé chvíle zaběhl do osení a honil tam buď mladého zajíčka nebo vyplašil křepelku. Za šera zdvihla se z žit hejna malých chlupatých chroustíků, kteří vráželi dědečkovi až do obličeje, že nestačil se ohánětí.

Ač unaven, přece vkročil do statku vesele a za večeře, s kterou již na něho čekali, hodil mezi dceřinu rodinu polopichlavý, polozertovný vtip.

»Zejtera se zas musím podívat domů, jest-li se tam nic nestalo. Až to okouknu a až se podívám taky k Ondeřejovi, aby jako neřekl, že ho zanedbávám, přijdu se zas na vás podívat. Doufám, že tady do té doby ta kozina vyčichne.«

Byli překvapeni, divili se, zdržovali ho pátrajíce, zda-li se snad nehněvá. Ale dědeček byl samý úsměv a žert, se všemi dětmi si hrál neúnavně a měl toho večera nejvíce co povídati.

A jak byl řekl, následujícího dne sebral svoje zavazadlo a práskl do bot.

VII.

Cestu svou zpáteční dědeček Sejk vykonal za libezného počasí, které mu tím více lahodilo, poněvadž bylo hodně teploučko. Slunce

pražilo jako ve znojných dnech srpnových, ale to měl dědeček rád, a suché tělo jeho potilo se jenom málo.

Sedě v železničním voze, marně se namáhal zapříst hovor s mladým pánem, který, nemluva nerudný, neměl porozumění pro jeho výklady, slovíčka neuronil a nanejvýše že kývl hlavou a nepřestával se dívati z otevřeného okna po krajině tu malebné a tam zas jednotvárné, jak už vůbec jsou kouty naší země. Ale kdykoli na blízku se mihla postava ženská a k tomu mladá i úhledná, tu ten nehovorný mladý pán přece popokaždé se usmál a rychle k ní kynul pravicí.

»Mladý pán má všude hromadu známých panen a paniček,« poznamenal dědeček, ale cizinec podíval se na něho útrpně. Pak přece řekl slovo:

»Hezké panny a paničky jsou na celém světě moje známé, ale ošklivé našinec nezná ani jediné, byť i s ním sto let žila pod jednou střechou. Ženské spanilosti čest a sláva, té ať každý jenom úctu vzdává, za to škaredosti, dítě milé —«

»Vyhýbej se na tři míle« — honem dodal dědeček, a sotva to dořekl, ten mladý ho plácl na koleno.

»Vy jste, mně se zdá, starý holkář, dědouši,« ušklíbl se mladý pán a opět dědečka udeřil do kolena. To ho poněkud vzpamatovalo.

Odsedl a zavrtěl hlavou.

»I kdepak, kdepak, já už nemám na kůsteky zuby,« — snažil se vtipně odpověděti, a poněvadž mladý se po něm rozháněl po třetí, utekl se před ním do protějšího kouta kupé.

Domníval se, teď že se začne se záhadným cizincem vítaná rozprávka, ten však už zase ani slova a jenom se díval dále z okna a kynul za ženskými líčky.

Dědeček chvíli se díval jako on po krajině a málem že také nekýval jako ten mladý za každými sukněmi. Nicméně ta nehovornost byla mu proti mysli.

Pomalu zase přisedával a pozoroval cizince. Soudil z pěkného oděvu, z rukou hladkých a neupracovaných, jakož i ze zlatého skřipce, že je to „pán“, a tuze rád by byl ještě vyzvěděl, co je zač. Měšťák jest, toť ze všeho patrno, nepochybně Pražan. Aspoň to bylo v tu chvíli Prahy nedaleko, a z cizince takořka dýchalo hlavní město.

»Pán je jistě z Prahy?« navazoval dědeček rozprávku, a mladý muž, nepřestávaje vyhlížeti z okna, odvětil nedbale:

»Co vás napadá, já jsem venkovan.«

»I hleďme, venkovan, tedy taky polní kvítí jako já . . .«

»Kvítko, kvítko,« opravoval ho cizinec.

»I třebas kvíteko, veždyť já tomu pichláčku rozumím,« smál se dědeček, »pročpak bych zapíral, že jsem byl taky jednou mladý a veselý člověk? Náš kulatý svět je jako soudeček piva, a kdo na něm najde čípek, ať pije, není-li pravda, mladý pane?«

»Pravda, to je taky moje moudré předsevzetí.«

»V tom jsme se tedy přece jako shodli,« liboval si dědeček — »to je dobře, obyčejně kuře chce mít víc rozumu než stará slepice nebo kohout — smím-li se ptát, jakého je pán životního povolání?«

»Já jsem teď zemědělec.«

»Aha, to jako agerárník, to je teď v modě a má náramnou budoucnost. Ale je to jenom pro člověka, který má veliký majetek, ti merňaví baráčníci by toho mnoho nezmohli. To je na vous tak jako s mlejny. Malé mlejny s českými složeními bere čert a za to žijí veliké mlýnské fabriky s válci a komíny. A s pivovary je to taky tak.«

»A to není pravda,« na to mladý. »Ať je pozemek, mlýn nebo pivovar sebe menší, jenom dovést v něm účelně hospodařit. U nás advokát má mlýnek jenom na potoce, klape to tam jako velikonoční klapačka, a máte vidět, pantáto, jak pansky je živ, dcerám dává po čtyřicíti tisících. A pan děkan má jenom čtrnáct korců polí, a počítají, že má ročních příjmů na deset tisíc. Jak povídám, jenom v tom dovést hospodařit. Já na příklad mám jenom barák a u toho půl korce, a zaplať Pán Bůh, taky nemám hlad.«

Dědečkovy pichlavé oči zabodávaly se do obličeje mladého člověka, který nyní tak plynně se rozhovořil, a hledaly v něm známek žertu nebo posměchu. Ale podivný ten zemědělec tvářil se příliš vážně, aby na něm dědeček mohl najíti něco jiného než opravdovost. Nevěda kudy kam, ale přece tuše, že si ho dobírá, dědeček klidně odtušil:

»Svatá pravda, mladý pane. V tom to vězí, jenom umět fortelně hospodařit. Já zase nemám ani ten barák nebo ten půl korce a jsem, chvála Pánubohu, taky jakž takž živ a k tomu ještě si mohu dělat kdy chci výlety.« (Pokračování).

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování.)

ož tě hned vyplatím — ale musíš mi ho tu ponechat tři nebo čtyři dni, než si pro něj zřídím chlév. Mám jich doma osm, všecko je obsazeno . . bude třeba něco přistavět nebo přehradit.«

»Pantáto . . .« zablabolila ubohá žena, jíž bylo, jako by se s ní pojednou celý svět otočil, »pantáto . . .«

Dále řeč se nedostala, jazyk uvázl. Projelo jí hlavou, že, poví-li, jak věci se mají a že do zítřka bude třeba vyklidit chlév, hospodář vepře třeba nekoupí. A přece prodej tohoto dobytčete a nad to prodej výhodný byl na ten čas pro ni otázkou přímo životní.

Frčkovi její rozpaky neušly.

»Nu?« tázal se, »co pak zase škemráš? — vždyť jsi řekla, žes spokojena . . .«

»Och, jsem spokojena, jsem . . .,« pravila rychle, »Pánbůh dej štěstí, pantáto! . . jen jsem pomyslila, že jste sám uznal, že chlívec je chatrný . . a, kdyby se něco stalo, nesměl byste mi dávat vinu . .«

V tom přistoupila Bavorová.

»Co že?« spustila, »co že řekla ta ženská? — ten chlívec že je chatrný? . . . Vy jste jedna nečestná osoba, vy! Jak že se opovažujete takhle lhát a snižovat ten náš majetek, na který jsme se tolik let poctivě dřeli? To máme za to, že jsme vám ho po celý dlouhý čas zadarmo přenechávali! Dejte si pozor, aby vás Pánbůh netrestal za tohle zlehčování!«

»Nu, nu«, ujal se slova Frček, všecek udiven tímto nenadálým vystoupením Bavorové, »co pak se na ni takhle sápete? . . vždyť je pravda, že chlév je vlhký,«

A Bavorová, uražená, pohněvaná:

»Jak že? vlhký? — suchý je, že sušší být nemůže! Ale co chcete? — dobytek to chová a na stlaní to nemá! Kde by vzali, žebrota! Stelou leda pomluvami, proto že člověku nepřejou pořádného nájemníka. Přeci vidíte: kdyby dost nastlali, nebylo by vlhko. Vy nevíte, co je kříž a zlost, pantáto! — vy nemáte nájemníků . . . .«

»E, dejte mi svatý pokoj,« vece nevrle hospodář, »vy toho namluvíte víc než je třeba. Nechte tu ženskou na pokoji . . .«

»A to se podívejme! Vypovídáte je z obce, proto že víte, že . . . e, darmo mluvit . . . . a potom se jich zastáváte . . . .«

Křenkové vytryskly slze z očí.

»Odpusť vám Pánbůh tyhle řeči, Bavorová,« pravila, »slovem jsme vám neublížili — ani já ani můj můž, a takovou vy proti nám vedete . . .«

»Nech ji mluvit, Barčo,« vece Frček; »pojď se mnou, já ti peníze vyplatím a za tři dni si pro prase pošlu . . .«

»To si proň pošlete radši hned!« křičela Bavorová, všecka se třesouc zlostí, »za tři dni byste je tu marně hledal. Ještě dnes jí ho vyndám, onuci takové! Ať si ho dá třeba někam do lomů. Chlívek je můj, na ten není úmluvy mezi námi! . . . jen z dobrého srdce a z milosti jsem jim je tu nechala, ale teď je konec! Zlehčovat a ostouzet sebe a svůj majetek nedám! . . . Tu chvíli to prase musí ven! . . . .

Chopila koště, ke chlívci se hnala.

»Vy jste se pominula, ženská!« zakřikl ji starosta, přiskočil a vytrhl ji koště z ruky; »abyste si myslila, že s touhle něco pořídíte, to byste se náramně mýlila.«

Vidouc, že má zastance, Křenková přestala plakat.

»Do zítřka mi ho tu musí ponechat,« pravila klidně; »do zítřka jí také chlívec vyklidím; tak sama ještě dnes mi připověděla. A vy se nestarejte, pantáto, vy si pošlete pro prase, kdy se vám zachce; však jsem se postarala o místo pro ně.«

Bavorová přímo zuřila, zasypávajíc Křenkovou přívalem surových nadávek, z nichž tu a tam některá šlehla i po starostovi. Tento posléze učinil konec jejímu řádění, přistoupiv k ní a uchopiv ji za rameno.

»Teď je toho dost,« pravil přísně; »vy zapomínáte, vy nerozumná osobo, že starosta obce je úřadní osoba. Jak mi ještě ceknete, dám vás zavřít . . . Chcete-li, pozvu si dva svědky a před nimi vám nařídím, že tohle prase tu zůstane do zítřka. Opovážíte-li se je vyhnat z chléva, bude vás ten špás stát více peněz než stojí tři takoví vepříci. Pamatujte si to!«

Pohlédl jí do očí tak hrozivě, že rázem zkrotla a přestala nadávat.

»Ostatně,« dodal, »řekla jste toho tolik, že to úplně stačí, abyste byla zavřena. Bude-li vás Křenková žalovat, dosvědčím jí urážky, které jste jí hodila na hlavu, a mně se bude věřit víc než vám, za to vám ručím! . . A ty« — obrátil se ke Křenkové — »ty ji nech a pojď! Máš-li doma zámek, pověs si ho na

chlév, tou radou ti jsem . . . Kdyby se opovážila ti ho strhnout, dopustila by se zločinu a povandrovala by do Budějovic do kriminálu . .«

Zašel s ní do světnice, vyplatil jí třicet zlatých za vepře a nad to slíbil, že jí pošle steliva pro něj a pro kozu, načež, maje se k odchodu, pravil:

»Uvažuju tu věc jak náleží. Kdybys chtěla a na svém stála, musila by ti prase ponechat třeba týden. Proto ty nespěchej, abys je jinam přestěhovala. Kdyby na tebe hartusila, řekni jí, že ji budeš žalovat a mne že si přivoláš za svědka, však uvidíš, že troufalost jí přejde. Z toho ovšem nevychází, že bych ti snad radil anebo si přál, abys takovou žalobu podala. To ne, víš! Co bys z toho měla? — běhání k soudu a nepříjemnosti, a já snad ještě víc. Takovou věcí člověk pohrozí, druhý se lekne a to postačí.«

»Och — pantáto, to to, abych co takového zamýšlela! Jak že bych věděla, kterak by se to učinilo — jsem hloupá ženská. Zaplať vám Pánbůh, pantáto, že jste mi takhle pomohl.«

»Dobře, dobře — neděkuj. Udělal jsem to, abys věděla, že jsem křesťan. Tolik co Vondroušek, dokážu taky, má zlatá!«

Řka tato slova pustil kliku, kterou již dráhnou chvíli držel v rukou.

»Budu-li chtít,« pravil, »zůstanete tu! Pamatuj si to! Vondroušek vás držel a já jsem řekl ne — a viděli jste, kdo byl s koho! — Víš ještě, Barčo, jak to tenkráte bylo, když jsi od nás odcházela? Říkali jsme ti, selka a já, abys u nás zůstala. Bylas hodná holka, poctivá, pracovitá, rádi jsme tě měli. Bylo ti snad zle u nás? řekni!«

»Bože zachraň, pantáto, dobře u vás bývalo . . .«

»Tak, když bylo dobře, co tě čert bral? Přilepšila sis? . . . Velkých radostí jsi neužila s mužem, plno dětí máš na krku, plno starostí, bídu a nouzi.«

»Už Bohu poručíno, pantáto — už změnit nelze . . . .«

»Ovšem, že nelze, ale pravdu jsem měl, toho nepopřeš.«

»Och, nepopírám. Aspoň, že Pánbůh dal, že Váša už nepije . . . , dá taky, že budeme živi a že děti vychováme. Dělat musí každý, třeba jen, aby chtěl a mohl; když je práce, člověk se neztratí a starostí ho nezmohou.«

»Pravda, pravda! Nu tak, s Pánembohem, Barčo, opatruj mi toho vepře a pozdravuj mi Vášu! Řekni mu, že venkoncem učinil dobře, že se mnou pít nešel . . . Kdyby vám bylo zle, ještě vždycky mi stačí, abych vám pomohl.«

»Zdraví vzkazovali, pantáto, a zaplať Pánbůh za všecko, i za dobré slovo.«

Frček odešel a Barči se ulehčilo, srdce jí zaplesalo: vše dopadlo jinak než byla pomyslila. Vzala tři desítky, jež dosud ležely na stole, dlouho se na ně dívala: co živa byla, tolik peněz neměla v ruce; podobalo se jí, že drží v prstech poklad nevyčerpatelný. Jala se přemítat o těchto penězích . . . Kdyby je mohla podržet, byly by jaksi základem budoucích větších úspor; uložila by je a rozmnožovaly by se — snad v dohledné době by zakoupili s Vášou takový domeček jako tenhle . . . byli by ve svém, nikdo by jich ne mohl vypovědět, šetřili, střádali by, každým rokem by si odchovali dvě, po případě i tři prasátka, několik hus, kuřata, co ještě, a výtěžek by byl pořád větší . . . . dokázali by takové Bavorové, že jsou také něčím . . . Jak si na ni vzpomněla a na spoustu hrubých nadávek, jimiž ji, ani půl hodiny tomu, zasypala, div znovu nepropukla v pláč. Čím si zasloužila tohle nepřátelství? . . . několik let tu bydleli, nájem poctivě platili, ve všem svým domácím vyhovovali, a nyní, že nemohli jen tak na ránu vyklidit byt a přestěhovat se do mokré novostavby, taková hrozná nevůle! Jak si oddechne, až budou pryč odsud, daleko pryč! . . . až započnou jinde nový život, někde, kde není známa vina mužova, kterou přes to, že dávno ji odpykal, neustále mu vytýkají. Starosta jí dával na srozuměnou, že bude-li jeho vůle, vypovězení jejího muže se neprovede . . , ale věru, kdyby krásně mohla, nechtěla by tu zůstati, nejméně pod touhle střechou . . . . A bude jinak, až jinde si hnízdečko najdou . . . jen tyto peníze kdyby bylo lze udržeti, nevydati jich na cesty, na nové zařízení bytu . . . jak spokojeně by žili, kdyby nebylo třeba z nich se vydati! . . .

A pojednou jiné myšlenky se namanuly: kam se dostanou? — možná že do města. Ale tam bude třeba hůře. Nikdy v pravdě nežila v městě, ale leccos slyšela o městském životě. Vydělá se více peněz, ale odchovat hus a vepřů nelze — ani držet si kozu, a a proto se prý tíže žije — a více peněz se vydává . . . Takového pokladu jako toho, jež nyní držela v rukou, nikdy by se v městě nedomohla . . . A v městech prý děti mrou mnohem více než na vsi . . . . Nedopouštěj Pánbůh, aby se dočkala nemocí a mření svých miláčků . . . zrovna je viděla — jejich zakalené, v sloup se obracející oči, ani s trpkou výčitkou na ní utkvívaly . . . . Hrůza ji pojala: dvakrát . . . . třikrát zaplašila děsnou vidinu a vidina se úporně vracela . . .

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Jen to mu působilo chvíle jakési rozmrzelosti, že Elis nemohla stále ještě uvyknouti na tichý domácí život. Udržovala své styky s přítelkyněmi, které mu před tím byly neznámy a které nyní často do jeho domácnosti zanášely rušný život ulic a společnosti. Domácí zaměstnání a starosti přenechávala služkám a horlivě vyhledávala zábavy. V prvých týdnech súčastnil se s ní zábav a lichotilo mu, když viděl zvědavé pohledy dám, které si s nadšením o něm vypravovaly, že z lásky k Elis zanechal mnohoslibné vojenské dráhy a stav se studentem, dokončil svá studia, aby ukázal, jak vroucně svou vyvolenou miluje. Byl pyšný na svou ženu, jež svou hrdou krásou oslňovala a stávala se středem společnosti.

Ale záhy znudily ho tyto zábavy a nepokojný život, při němž teplo domácího krbu chladlo. Jeho žena, jakoby si chtěla vynahradit, čeho v době známosti s ním zameškala, netoužila po něžném přivinutí k němu.

Doma stávala se netrpělivou a projevovala nechuť k jeho polibkům a k tichým večerům, v nichž by k sobě stuleni prožívali rozkoš čisté lásky. Smála se jeho touze po láskání a nechápala, kterak může žádat, aby zapomněla na vše kolem sebe a jen mužu se věnovala. Žertem a lichotkami zpřetrhávala pouta, jimiž ji k sobě chtěl připoutati a od rušného života vzdáliti, a poněvadž Bohdan sám nechtěl se zábav účastnit, navštěvovala je sama v průvodu otce anebo svých přítelkyň. A tak se stalo, že většinu večerů trávil sám. Smutek se vkrádal do jeho nitra a jakási tísnivá starost děsila ho v jeho samotě. Stěžoval si jednou jejímu otci. Málokdy se s ním důvěrně stýkal a nemohl se zbaviti pocitu, jenž se v něm k Sylvestrovi probouzel. Přičítal to zprvu řídkým stykům, poněvadž ředitel, vymlouvaje se na velmi zodpovědné a celé jeho energie vyžadující postavení, velmi málo přicházel k rodinnému stolu. Bohdan sám také, poněvadž nemohl setřásti pocit, že ho vlastně žena a její tchán živí, cítil se jaksi zahanbeným a bojácně uhýbal se muži, o jehož vlivu a rozsáhlých známostech měl dost příležitosti se přesvědčit. Až tehdy, kdy už počínal býti žárliv na ženu ze zábavy do zábavy spěchající, odhodlal se požádat tchána, aby poněkud Elise domluvil. Sylvestr poslouchal ho s útrpným úsměvem.

»Můj milý, nesmíš být tolik dětinský« — povídal mu lhostejně. »Zapomínáš, že ty a Elis jste vyrostli v různém ovzduší. Moje dcera od té doby, kdy oblékla dlouhé sukně, zvykla na parkety tanečních síní a salonů a zábava stala se jí potřebou. Nedivím se ti, že po ní toužíš a máš o ni starost. Svědčí to o tvé lásce k ní. Ale buď moudrý a nedávej počátek k domácím nesvarům. Přej Elise, aby užila svého mládí. Je příliš dobře vychována, aby se snad provinila proti cti tvého jména. Toho bych já sám netrpěl, poněvadž mé jméno má příliš dobrý zvuk ve společnosti. Až se jí dostaví jiné starosti, až trochu zvážní, sama zatouží po samotě. Do té doby budeš ty také dále se svou kariérou a vše se klidně utváří. Čekám ostatně, kdy mi oznámiš radostnější zprávu, ku příkladu, mohu-li se těšit na vnuka.«

Tato poznámka, jako na udobřenou pronesená, pro tu chvíli setřela z mysle Bohdanovy ošklivý dojem, který se v něm poznámkou tchánovou o kariéře probudil. Sám v duchu několikráte zabýval se myšlenkou, dostane-li se mu dítěte, a tato představa jevila se mu jako smířlivé zakončení všech předešlých výčitek.

»Nemohu nic říci,« odpovídal vesele, »Elis dosud mlčí.«

»Musíš být chytrý a vypátrat to sám« — zasmál se Sylvestr. »Dámy o takových věcech nerady hovoří. Nezapomeň mi to potom sděliti, abych mohl tvé ženě nějaké překvapení připravit. Tak, můj milý, buď jen klidný a dívej se na život střízlivýma očima.«

A poklepav mu blahosklonně na rameno, odcházel. Bohdan trval ještě chvíli v sladkém zamyšlení; jakou radost mu způsobí, až bude moci nejsn Sylvestrovi, ale také svým rodičům zvěstovat blízké narození dítěte. Potom však mimoděk vracely se jeho myšlenky k předcházející rozmluvě. A zase mu napadla poznámka, že do té doby bude on, Bohdan, dále se svou kariérou. Proč to povídal? Je snad jemu a Elise hodnost auskultanta malá? Stydí se snad, když přichází do společnosti, kde imponuje vyšší hodnost, než je první stupeň soudcovského stavu . .? Asi. Proto také Elis ho nenutí, aby s ní chodil, a proto také hned z počátku, když s ní ještě chodil, snažila se, aby se jí příliš nepřibližoval. Vida,

kterak pojednou jejich měřítko stoupá. Po zkouškách nechtěla Elis čekat a dohnala ho ke chvatu, že se ženil ještě před udělením titulu auskultanta. A teď pojednou nahlíží její otec a bezpochyby také ona, že je to přece jen málo. Trpce se usmál. Jsi mužem, ale žena dosud neuznala, že bys mohl být mužem také před veřejností. Takhle kdybys byl aspoň radou, nic by nenamítala, abys ji provázel. Poručíka jsi nechtěla, auskultant byl dle tvé chuti, ale jen snad k tomu cíli, abys měla muže.

Náhlá žárlivost se v něm ozvala. Je možno, aby pouze pro vyražení toužila po zábavách? Neskrývá se cosi v jejím jednání, čeho dosud nepostřehl, poněvadž nebyl schopen podezření tak hnusného? Zvláštní pocit zděšení a hrůzy zatelelil Bohdanem. Ať se cokoliv stane, jen toho kéž je ušetřen. To by podlomilo jeho život, to by mu znechutilo práci, to by ho učinilo na vždy nešťastným! A což otec? Jak ten by byl zdrcen, jak ten by naříkal! Ne, ne, proč se takovými myšlenkami zabývá. Darmo nasazuje do svého mozku příživníka, strach, který mu zkalí každý okamžik. Správně řekl Sylvestr, že by jemu samému šlo v prvé řadě o to, aby žádná příhana nepadla na jeho jméno.

Upokojil se, ale kvas, který jeho duši prvním podezřením nakazil, zůstal tkvít. — Když večer až k půlnoci vrátila se Elis ze zábavy, našla Bohdana bdícího. Byl jaksi zaražen a patravě se na ni díval.

»Co je ti, že jsi ještě vzhůru?« tázala se, odkládajíc svůj plášť, drahocennou kožešinou podšitý. Nádherná róba, šperky a všechny ty steré drobnůstky, kterými dovedla svůj půvab zvyšovat, zazářily v ložnici a jeho pohled zahořel.

»Mám jakousi starost . . . .« přiznával se stísněně.

»Nu, nu, zase nějaký rozmar rozmazleného manžela,« řekla jako na udobřenou a pohrdavě koutky úst trhla. »Počkej, musím odložit a pak se mi vyzpovídáš.«

Odešla do budoáru a vrátivši se po chvíli, přiblížila se k němu a přisednuvši vedle něho, ovinula své měkké rámě kolem hrdla jeho. Sníh krajek chvěl se kolem jejího hrdla a svůdný úsměv zblizoučka naň vyslala. Neminul se účinkem. Sevřel ji náruživě do náruče a zlíbal ji bouřlivě. Trpěla to chvíli, ale potom mrzutě jej odstrkovala.

»Proto jsi o starostech začal?« povídala hněvivě. »Vidíš, že se mi chce spat.«

»Sečkej, buď trpělivá,« prosil chvějícím se hlasem. »Elis, nemohu si pomoci, jsem už několik dní všecek zoufalý. Mám o tebe strach.«

»Cože máš? Strach?« ptala se překvapeně, ale hned se rozpustile zasmála. »Kdo to jakživ slyšel! On má strach! A proč? Bojíš se, abych byla zdráva, či snad jsi slyšel nějaký klep?«

V očích se jí zasvítilo. Plnou tváří se k němu obrátila a její rysy staly se mrazivě výhrůžnými.

»Ne, Elis, nic jsem neslyšel,« povídal chvatně. »Sám jsem jen o tom přemýšlel, že tolik ráda chodíš do zábav a teď už výhradně beze mne. Jsi krásná, mladá, v zábavách je tolik příležitostí! Elis, zabil bych se, kdybys mě klamala.« Zahořel rozčilením a cítila, jak se mu ruce chvějí.

»Jdi, nechci tě za ta slova ani vidět,« rozdurdila se a odstrčivší jeho ruce, vyskočila a začala přecházet pokojem. »Takové ošklivé podezření a neostýchá se je sám pronést! To se nesmí nikdy opakovat, sice tomu udělám konec. Nedám si otravovat život. Důvěřivě jsem se ti svěřila, dala jsem se vést bláhovou láskou, domnívajíc se, že moje láska musí ti vždycky dostačit k vysvětlení každého stínu. A zatím to už začíná. Přál bys si, abych seděla doma, abych oblékla kuchyňskou zástěru a šla vařit. Ale na to nejsem zvyklá. Mám tolik, abych si mohla dopřát jakéhokoli vyražení a kdybys ty projevil chuť se mnou jíti, ráda bych tě viděla. Proto, že jsi ty mrzout, mám být také já mrzuta? Ne, nenadála jsem se, co mě očekává, jak budu nešťastná.«

Rozplakala se a Bohdan všecek polekaný blížil se zahanbeně k ní, aby ji uchlácholil. Vzal ji za ruce, ale ona se vzpírala, vzlykajíc a stále naříkajíc, jak je nešťastná. Zmaten a poděšen, počal prosit, zapřísahat a slibovat, až oddálila ruce a vyčítavě naň upřela své oči, které naplněné slzami zářily jak drahokamy.

»Jsem pošetilý a nerozumný,« obviňoval se »Je to pravda, že bys se mnou nic neužila. Choď do zábav, buď vesela, ale někdy buď také ke mně hodná, popřej mi malého štěstí své přítomnosti. Tolik se mi po tobě stýská.«

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Fr. Ad. Šubertovy »Žně« a hr. dr. Václav Kaunic. Autor líčí — jak známo — ve své hře továrníka Lebdušku, jehož snem bylo učiniti ve prospěch Matice školské velký vlastenecký odkaz. Lebduška lopotil po celý život, z malého člověka stal se vlivuplným, zámožným mužem, svého syna strašlivý osud .... všechny jeho sny, celý jeho život rozbit, ztroskotán hroznou, krutou ranou. Hra sáhla pro látku do velké finanční pohromy, která po dnešní dobu není urovnána. Syn továrníkův zvrhl se v ničemu, jenž okradl kde k ho, zničil sebe, poškodil sta jiných a v před i řadě ožebračil svého starého otce, jenž katastrofou připraven i o svůj dávný, o svůj životní sen. Stalo se, že na představení Šubertových Žní šel se po-

REMBRANDT: POKŘTĚNÍ KOMORNÍKA. (Ze sbírek pana Karla Voi la.)

zajistil a proto s klidným svědomím určil značnou část svého jmění pro nejpřednější národní ústav, jehož velké poslání zanítilo ho nejušlechtilejším zápalem. Je pochopitelno, že Lebduška, jenž i jinak je kreslen velice sympaticky, strhuje k sobě zájem posluchačstva. Pamatuji se dobře na představitele této postavy, pana Liera, jenž premiéře na smíchovské scéně výbornou hrou prokázal znamenitou službu. Pro zajímavost zaznamenávám, že původně byla úloha tato určena pro pana Jindřicha Mošnu, na kterého autor při tvorbě hry, tuším, dokonce myslil. — Starého Lebdušku stihl dívat hrabě dr. Václav Kaunic. Kavalír sledoval osud Lebduškův s rostoucím zájmem a napjetím. Budiž zaznamenán tento veliký úspěch dramatické hry ... hrabě Václav Kaunic pohnut byl divadelní kronikou k velkému, památnému činu. »Co chce člověk pro vlast učiniti«, tak asi uvažoval vzácný tento posluchač dramatu — »má učiniti ihned a nečekati, až smrt přijde«. Brzo na to, v den svého sňatku, radostně překvapil hrabě dr. Václav Kaunic český svět — velkolepým darem pro brněnskou studující mlá-

deš! Měli jsme příležitost nahlédnouti v dopis hr. Kaunice, jímž výslovně prohlašuje, kterak v něm Šubertovy »Žně« podnítily myšlenku věnovati národu dům v Brně, mající hodnotu 700.000 korun.

⁂ Lehár — Zeyer-Suk. V neděli dne 17. května t. r. odpoledne dávána byla na Městském divadle v Plzni po třiatřicáté Lehárova operetta »Veselá vdovička«. Nálada obecenstva byla prý rozkošná, ve hledišti nebylo jediného místečka neprodaného a neobsazeného. Večer téhož dne byla poprvé uvedena na scénu poetická legenda »Pod jabloní« od Julia Zeyera se skvělou hudbou Sukovou. Kritik »Plzeňských Listů« zaznamenává sice, že »celý večer měl výlučný, sváteční ráz« — škoda jen, že se nenašlo v Plzni pro premiéru Zeyerovy legendy tolik obecenstva, jako pro třiatřicátou reprisu Lehárovy operetky! Divadlo prý bylo večer skoro prázdné! Byly obsazeny — jenom galerie! — — To je smutný, přežalostný úkaz!

⁂ Ant. Slavíček, Max Švabinský. Plastika. (Dvacátá šestá výstava Mánesa.) Ant. Slavíček vystavuje dvacet osm náčrtů, zajímavých dokladů rychlé své pohotovosti umělecké, a několik obrazů větších, svěží »Kosatce«, »Předměstský trh«, a zejména »Alej«, obraz žhoucích barev, sálající horkem slunného, parného dne, plátno malované se skutečnou rozkoší smyslnou, poskytující přímo fysický požitek vonného, teplem rozechvělého vzduchu. — Max Švabinský je především mistrem portrétu. Má k tomu všechny vlastnosti, které mu zajišťují vítězství v každém zápasu, který podnikne. Nadán vzácnou intelligencí a silnou schopností intuitivní, ovládá všechny techniky malířské se souverenní lehkostí. Nelze si mysliti dokonaleji kreslené tváře člověka intensivně duševně pracujícího, se stopami nervósní únavy, s jemnou, průhlednou pletí, s okem trpícím sice námahou, ale bystrým, plným vůle a energie, než jest vystavený portrét spisovatele Š. (lept). Úžasná jest kresba ruky tohoto portrétu, vedle něhož kladu brillantně kreslenou podobiznu malíře A. a portrét baronessy N. (olej), výborný stejně charakterisací zobrazené osobnosti, jako překvapující originalitou barevného sladění. Je přirozeno, že v sousedství těchto portrétů »Modrá rajka« přese všechnu skvělou virtuositu technickou, s jakou je malována a přes nádherný svůj kolorit působí dojmem chladné dekorace.

Ze sochařů jediný Mařatka ukazuje svůj talent v novém, příznivém světle. Allegorické jeho figury Drama a Opera, také sice nejsou prosty cizích vlivů, ale nesou patrný rys monumentálnosti; vítám je proto radostně, neboť monumentalita v naší plastice není zjevem příliš častým. Jakoby některým sochařům pro tuto nejpodstatnější vlastnost jich umění scházel smysl. Stanislav Sucharda vystavuje známý svůj návrh Husova pomníku, několik dětských portrétů, a většinou rovněž známé plakety, Kafka šťastný, velmi měkký portrét, a Stursa vedle tří prací drobnějších veliký kus, ženský akt »Koupání vlasů«. Kofránkovy děti postrádaji proporcí. *Q.*

⁂ Vzpomínka na »Letohrad králové«. Tisíce lidí chodí kolem nejvzácnějšího skvostu vlašské renaisance ve střední Evropě, kolem čarokrásného letohradu králové Anny, a málokdo zná jeho minulost, historii jeho vzniku. Pro úchvatnou vyhlídku na Prahu dáno mu jméno »Belvedere«, jež stalo se populárním. Letohrad byl založen roku 1535 českým králem Ferdinandem I. na počest králové Anny Jagellonské. Plány zhotovil a stavbu letohradu zahájil slavný vlašský stavitel Giovanni de Spazio, v jeho díle pokračoval a budovu plasticky vyzdobil stavitel Paolo della Stella z Janova. — »Stavba jen zvolna do výše se pjala — byly vojny, byla bouře domácí, nebylo peněz; až zase syn králův, arcikníže Ferdinand, jakoby odkaz po matěři na péči měl — pospíchal s dokončením letohradu. Přijde mistr Ferrabosco, dokoná se nádherný vlys, prolamovaná překrásná balustráda, dokončí se první patro charaktery dorickými a roku 1558 přibijí se na střechu měď, jejíž malachitová zeleň po tu dobu tak přívětivě do Prahy svítí.

A takž tu konečně stál Belveder, stavba aspoň vně hotová, ušlechtilá, gruntovně prostá, a přece tolik sličná a tak rythmická jako báseň nejlepšího renaissančního básnika. Sonet Petrarkův! Sonet! Ó, zajisté sem do arkad tichých vodil arcikníže Ferdinand svoji Filipinu, tajnou snoubenku svou, vodil ji sem do zahrady mezi vzácné karafiáty a drahocenné tulipany orientské, a kovová fontána mistra Jaroše, na niž sypaly se a prší krůpěje vody, obrubou svou zvonila do té hudby milostné, kterouž ti zamilovaní měli v duši . . . . A přeběhlo několik desítek let. Zamlkl letohrad, fontána, a její andělíčkové neměli komu zvoniti. Bývalo tu teskno a přece ne zhola mrtvo. Když slunce, zahrnuvši fiály zámecké kathedrály poslední zaplavou zlata a růži, za horu zapadlo, když zvony stověžaté Prahy ustaly zvoniti svoje dojemné klekání, když první bledé hvězdy vyskočily na nebe, přicházel do letohradu hvězdář královský, aby na pavláně ustrojil instrumenta. A v prvních stínech nočních po něm král Rudolf v zadumání vcházel v Anin letohrad. Fontána nezvonila láskou, a kdyby, noční hosté si toho nevšímali. Ti stávali na balkoně a obraceli zraky od spícího města vzhůru do nekonečna, ad astra, ad astra! . . . . . Často hledivali s dychtivostí tomu, přejde-li stella Jovis k srdci lva aneb aspoň v jeden nebo druhý grad lvova znamení, aby už konečně vítězství přišlo císaři nad lítým všech křesťanů nepřítelem . . . . . A zase minula leta některá. Naplnil se letohrad šumnými lidmi. Byla to leklá směs aksamitu, šustícího hedvábu, zlatohlavu i stříbrohlavu, zlata, perel, vonělo tu skořicí, ambrou a bižmem z vonných jablíček na pasech zavěšených, bylo tu šeptu milostného, zářivých tváří, tváří cinobří natřených i nenatřených a poctivých, svítivých očí toužících, bylo tu smíchu, hovorů, poklon, lichocení . . . .

VZPOMÍNKA NA LETOHRAD KRÁLOVÉ: SARABANDA.

Zimní král slavil křtěnky svého dítěte . . . . Týž rok byla bita bitva na Bílé Hoře. Od té doby fontána oněměla ; letohrad osiřel, sestaral . . . . Stařečkové invalidé ho hlídají . . .« Jako píseň čtou se tklivé tyto reminiscence Zigmunda Wintra, jenž zároveň pověděl celou pohádku slavného kdysi letohradu.

Po krátké slávě leta spousty a úpadku následovala. Císař Josef II. změnil skvělý letohrad v dělostřeleckou laboratoř . . . — Ke vzpomínce z dávných a dávných dob připojujeme vzpomínku z doby novější, výjev z krásné umělecké slavnosti, která tu byla pořádána členstvem Národního divadla v červnu r. 1897.

Dnes — po staletích — ruka režiséra,
tu k uměleckým kvasům Prahu vítá . . .
Kdy zživnou klenby ty v plň jasu příště? —

zatoužil Bohumil Adámek tenkrát v zahajovacím sonetu, jedním řádkem ztlumočiv velkou slavnou naši touhu. Byla to tenkrát jedna z nejoriginálnějších slavností, jež Praha kdy viděla. Laskavostí dramaturga Jarosl. Kvapila zapůjčena nám byla k reprodukci fotografie, zachycující výjev ze slavnosti. Vidíme tu paní Hannu Kvapilovou a p. Karla Želenského, kteří právě tančí v historických kostymech z doby Rudolfa II. tanec zvaný Sarabanda.

— **Rembrandt.** Je-li pochopení a uznání malířského genia Rembrandtova teprve dílem devatenáctého století, bylo cenění jeho grafického díla již od počátku všeobecným, a Rembrandt prohlašován vždy jednomys'ně za největšího mistra techniky leptu. Ve svých grafikách, dodržujících vždy hranice stylu, určovaného možnostmi měděné plotny, pracuje ze stejné tvořící intuice jako ve svých malbách; zde i tam je malířem vzývajícím zázračný fenomen světla, jako vlastní tvárný živel všeho vnějšího světla, jako tajemnou substanci vnitřního dění, jímž jedině — nikdy obrysem, linií — tvoří na měděné desce kouzelné nápovědi, tajemná signa přírody, viděné duchem, chápajícím tajemství hmoty. I v nejmenších listech, naturalistických studiích, vymyká se nad úzký obzor realistického vidění a a zobrazování přírody — vždy jde mu o celek, pojatý zorným úhlem jeho temného genia, kde všechna vnějšnost je prozářena vnitřním ; list existuje bez ohledu na diváka, jeho lidé žijou svým tichým a intensivním životem, jeho krajina není popisem určité krajiny, je studií atmosféry, příležitostí k zmožení světelného problému. — Listy Rembrandtovy byly vždy dobrým předmětem obchodu, proto po jeho smrti často znovu tisknuty z valně již porušených ploten, zpracovaných mnohdy jen suchou jehlou nebo rydlem a tudíž neschopných poskytnouti větší počet otisků. — A mnohdy přičítány Rembrandtovi i práce jeho žáků nebo napodobitelů.

Proto, když vydal r. 1797 Bartsch svůj katalog, napočítal jeho leptů 375; počet jistě obrovský, považíme-li, že je kromě toho roztroušeno po evropských (nyní i amerických) galeriích na 400 Rembrandtových obrazů. A ten vzrostl během let skoro na 400 leptů. Nevědecké klasifikování listů dle obsahu, nikoliv dle data vzniku, znemožňovalo kontrolu i seznání vnitřního vývoje umělcova, jehož nejvěrnějším zrcadlem jsou vedle kreseb jeho grafiky. Teprve r. 1877 při příležitosti londýnské výstavy R. leptů pokusil se Sir F. Seymour Haden o kritické roztřídění a vnitřní rozbor listů, jimž snížil jejich počet na 260. Potom zabýval se jimi dlouho Alphonse Legros, francouzský malíř a rytec; po dlouhém a namahavém studiu Rembrandtovy techniky a srovnáváním listů vnějšími událostmi umělcova života zaručených s pracemi ostatními omezil počet leptů umělcem samým provedených dokonce na 71. Všechny ostatní, neodpovídající svou technikou domnělé době vzniku a ostatním authentickým, zařadil bez ohledu na jejich uměleckou kvalitu a slavnou pověst mezi pochybné a padělané. I list, který v reprodukci přinášíme, je dnes počítán mezi pochybné: obsahem jeho je známá epsoda z bible o pokřtění komornika královny Tanace; datum svého vzniku udává na rok 1641. Tedy na dobu největší Rembrandtovy slávy i štěstí; rok po té, úmrtím ženy Saskie měla počíti jedna z největších tragédií umělce, co jich znají dějiny umění.

— Marie z Ebner-Eschenbachu: **Tři novelly.** Čtenářové Ottovy Světové knihovny znají spisovatelku již z knížky Na zámku a ve vsi jako pronikavou, duchaplnou vypravovatelku, jejíž přednosti dovedou zaujmouti je také ve Třech novellách. Je to onen břitký, humorem zabarvený způsob vypravování, který práce její činí tak literárně cennými a řadí ji do počtu předních spisovatelů. Komu není daru toho přáno, tomu by se náměty spisovatelčiny rozplynuly v bezbarvé a nevýznamné povídání, ať už by se pokoušel psáti jejího Oversberga, Soupeře nebo Žebravé listy, jak totiž Tři novelly se nazývají.

Nicméně i při těch chvalných stránkách spisovatelčina tvoření nebude mnoho českých čtenářů, kteří by se doopravdy nadchli pro péro Marie z Ebner-Eschenbachu, jako vůbec u nás není dosti vnímavé půdy pro německou setbu literární, a nic nepomáhá, že vlivy německé jsou nám nejblíže.

Také Tři novelly vyšly v Světové knihovně nákladem Ottovým. *Ds.*

Ročník VI. číslo 35. vydáno dne 29. května 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

DR. HARLAS:

Musejní paběrky po r. 1848.

Šedesát roků, toť časová mezera, stačící na utvoření »historické vrstvy« kterou se pokryje vše, co od nás těmito léty vzdáleno: i dějiště, i aktéři — jak málo jich zbylo! — a všecky složky onoho světa, za tu dobu tolik změněného. Praha před šedesáti léty — kdo si ji z mladší generace dovede představit se všemi rysy deposedované královny, s jejím rázem opuštěné královské residence, s jejím zpola idyllickým, zpola byrokraticky vážným společenským životem? Kdo vzpomene, že ty ulice a ta náměstí tehda měla zcela jiný vzhled, že »Stará Praha« tehda byla právě o 60 roků mladší a tedy také zachovalejší — navzdor renovacím od počátku let čtyřicátých a za nejv. purkrabího hrab. Chotka podniknutým opravám, stavbám silnic atd.?

Představme si Václavské náměstí, tehdejší Koňský trh, Ferdinandovu třídu, tehdejší Novou Alej, Příkopy, to jest Kolovratovu třídu, — dovedeme-li toho? Václavské náměstí bylo, tak lze říci, tehda mnohem širší, neboť domy po obou stranách byly mnohem nižší. Nahoře, kde zemské museum vypíná svou zlatou lesknoucí se báň, byla přehrada městských bašt s Koňskou branou, s jejíž plošiny otevíral se pěkný prospekt přes rozsáhlé prostranství až k Hradu Pražskému. Postranní ulice, najmě Mariánská, Krakovská, pak Zahradní, nyní ve Smečkách zvaná, Jindřišská, Štěpánská, Vodičkova poměrně úzké, také se tak nečernaly jako dnes, a kdo prošel tmavým průjezdem do domu, stanul ve sluneční záři a v zeleni celých zahradních pásem — všaktě ulice Zahradní ne nadarmo po nich jmena měla.

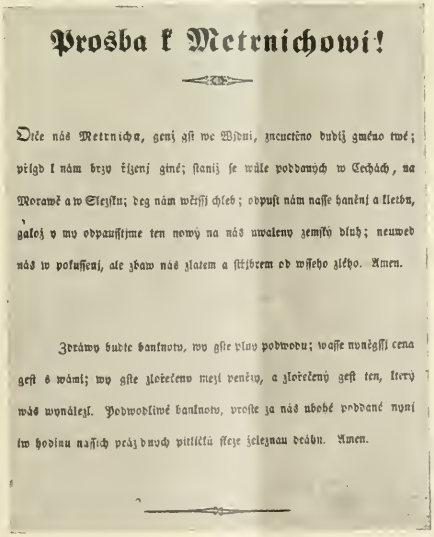

Prosba k Metrnichowi!

Otče nás Metrnicha, genž gst we Wjdni, zneuctěno budiž gméno twé; přigd k nám brzy řjzenj giné; staniž se wůle poddaných w Cechách, na Morawě a w Slezsku; deg nám wětssj chleb; odpusť nám nasse haněnj a kletbu, galož y my odpausstjme ten nowý na nás uwalený zemský dluh; neuwed nás w pokussenj, ale zbaw nás zlatem a střjbrem od wsseho zlého. Amen.

Zdráwy budte banknoty, wy gste plny podwodu; wasse nyněgssj cena gest s wámi; wy gste zlořečeny mezi penězy, a zlořečený gest ten, který wás wynálezl. Podwodliwé banknoty, proste za nás ubohé poddané nyní tw hodinu nassich práz dnych pitlíčků skeze železnau drábu. Amen.

LETÁK Z R. 1848.

Plány Prahy z tehdejší doby nejjasněji vypravují o velkém, nezastaveném prostranství, na němž se to zelenalo stromovím, keři bezu a šeříku a pestřilo květinovými záhony. Tato zahradní pásma byla ohraničena řadami domů, jejichž dvorky s obou stran

přilehaly k zahradním čtvercům, a také v těch stál tu i tam domek pod jedno patro, jako byl onen v čísle 592-II, kde míval své atelier Tulka a později bydlil mistr Lev. Ulice tyto, tiché, maloměstsky klidné, byly skorem bez obchodů, bez krámů. Ve Štěpánské ulici dlouho stávala kovárna, také v Zahradní ulici býval kovář, v Mariánské ulici, když stály bašty, skorem nikdy neukázal se povoz, a Zeyerova pila odfukovala až do sklonu šedesátých let bílou páru malým komínkem nad přístavkem, jak sám se pamatuji — se »šancí« to bylo dobře vidět. A na těchto šancích zelenaly se »sady«, žlutavěly pěšinky, tam stálo divadlo, Arena, rozličné přístřešky, kiosky a malé hostinské živnosti, a tam promenovalo »lepší pražské obecenstvo«.

Neboť to byly časy kastovnictví nejen de facto panujícího — ty časy vlastně ještě zcela neminuly, — ale také de jure byly veliké rozdíly mezi obecenstvem a obecenstvem. Na ulici nesmělo se kouřit, až za bránou. Knír nosit bylo dovoleno jenom lidem stavu vojanského — kdyby tak tenkrát kancelista do úřadu byl přišel s knírem! A což sloužící osoba, řekněme marquer jedné z nemnohých kaváren pražských — policie na toho drzeho provokatéra! Tak by se byl neopovážil bodrý plavec z Podskalí usednout na lávku v sadech hradebních, leda za večera nebo nejčasnějšího rána, když p. t. obecenstvo již nebo ještě neprocházelo se cestami. Na Nové Aleji, kudy vedlo opravdové stromořadí košatých kaštanů, a kde také stály lavičky — kamenné, ze slivenského mramoru i z fošen robené, neukázal se »malý člověk« na promenádě, nezaznělo české slovo. To zase jsme u příznačného rysu naší Zlaté Slovanské Prahy, která anno 1848. officiálně mluvila německy vždy a všude: ve »slušné« společnosti, v divadle vyjma česká představení »pro lid«, v úřadě, v hostinci, v obchodech, ve školách, na vojně, a jen v kostele při »požehnání«, jen při práci, v malých dílnách, v kuchyni, ve zmíněném již Podskalí a v hospůdkách podél Vltavy roztroušených — a konečně doma, en famille, když tu nikoho nebylo, kdo by se tím urazil, mluvilo se česky.

Byly kroužky uvědomělých vlastenců, byli literární pracovníci, byli političtí duchové, kteří pracovali na přípravách k lepšímu příští národa českého, byli nadšenci, kteří větřili »červánky svobody« nejen pro národ český, ale pro všechny národy Evropy, ale až do vídeňských bouří byla to také ta stará Praha se svým zasmušilým klidem provinciálního hlavního města — na venek nic neprozrazovalo onu horečku, která na svatodušní svátky propukla. Pražané, hodní občané, dobří c. k. poddaní, dlouho vzdorovali latentní této »horké nemoci«, a zdá se, jak také někteří dějepisci a kronikáři pražských příběhů r. 1848 poznamenávají*), že velká parna v těchto svátečních dnech jaksi napomáhala, aby rozčilení vzrostlo, když na svatodušní neděli studenti ve staré kolleji Karlově se sešli, aby porokovali o požadavcích, s nimiž chtěli předstoupit před velícího generála knížete Windischgraetze. Krásná byla pohoda v těchto dnech, slunce zářilo s jasné oblohy od východu do západu, večery a noci byly vlažné, a ve vzduchu to vřelo bouřlivým nepokojem. To již Praha se probírala z flegmatické váhavosti k oněm dramatickým výstupům, o nichž se mluví pak ve spisech historických podle stanoviska pisatelů, buď jako o »krvavých« nebo o »bláznivých«, jak vůbec si navykli nazývat rok 1848. rokem »bláznivým« (das tolle Jahr).

Jeviště, na němž sehrán první výstup, Koňský trh, tehdy mělo zcela jiný ráz, než má v nynější své podobě. Valné, šíré prostranství pojmulo velké zástupy lidu, který od rána také přicházel Koňskou branou dolů na náměstí, k tamnější »hlavní stráži«, nedaleko níže pak se týčila kamenná socha Sv. Václava na nevysokém podstavci — tatáž, která nyní stojí na Vyšehradě, na severním bastionu ku Praze obrácena. Starší rytiny a litografie zachovaly nám pohled na toto největší náměstí pražské, z něhož se stala po šedesáti létech nejširší ulice naše. Ze současných vyobrazení, to jest z obrázků po bouřích svatodušních jako illustrace k letákům, brožurkám a knihám připojených, ovšem nezískáme přesné představy o jeho vzhledu, neboť až na známou litografii u F. Šíra v Praze tištěnou, dle daguerrotypu od Trajce kreslenou, jsou to zběžné náčrtky, velmi primitivně provedené, a nešlo ani o věrnost topografickou, jako spíš o suggestivní vylíčení všech těch hrůz nebo neobyčejných událostí. Tehdejší obecenstvo nebylo zmlsané, česká grafika pak byla v plenkách. Slovanská mše u sochy svatováclavské sama o sobě zdála se něčím nevídaným a neslýchaným, i kdyby nebyly následovaly krvavé výjevy za rozchodu obecenstva po této manifestaci svornosti. Proto shledáváme se s jejím vyobrazením i na větších listech, líčících hořící staroměstské mlýny, salvu vypálenou na průčelí zemského musea na Příkopech, Františkány při stavbě barrikády, mladého Friče jako velitele u staroměstské věže mostecké atd. Takové větší listy, na nichž uprostřed je buď pohled na Prahu (ocelorytina s nápisem čes. a něm.: Památka pražského svatodušního téhodne, kreslil Jan Dvořáček, ryl C. Schleich), nebo hořící mlýny, vycházely brzy po pražských bojích, jakož i menší brožurky, z nichž nejznámější je ona, kterou vydal C. Steyerer, vydavatel české

*) Helfert, Der Prager Juni-Aufstand 1848. Řivnáč 1897

kroniky z r. 1853, bývaly illustrovány. Ve Steyererově brožůrce je 9 obrázků, znázorňujících zmíněné již výjevy, a jeden z nich představuje Fastra ve fantastním kroji svornostského náčelníka.

Většího formátu je 12 kamenotisků z officiny F. Šíra, které kreslil Roscher; jeden — hořící mlýny — Anděl. Tvoří jakési album, a byly kolorovány, jak se rozumí, nejživějšími barvami, jak lze se přesvědčiti v pavilloně král. hl. města Prahy na jubilejní výstavě, kde v oddělení za čítárnou jsou na pulpitě vyloženy. Jsou dosti známy, a některé z nich byly již častěji reprodukovány.

Menší litografie v museu kr. hl. města Prahy, která vyšla u Frankeho v Drážďanech má nápis Der letzte Kampf der Czechen am 17. Juni 1848 a představuje muže v podivném kroji, klesajícího k zemi a třímajícího prapor dvoubarevný — na našem exempláři ovšem červený a žlutý — vedle pak divku, která se podobá Fenele v Němé z Portičí, a v levo u kraje granátníka s přiloženou k líci ručnicí. Tento obrázek, ač zcela vážně míněný, náleží mezi bezcenné zboží tuctové, vyráběné ex post i po delší době ve velkém a prodávané za lacinÝ peníz spíše jako jarmareční »sensace«. V oné době patrimoniálního regimentu, kdy železnice byly ještě nové a mladé, telegraf ještě tak trochu s výhradou »státní«, noviny ještě naivní a pak pod přísným dohledem gubernialním, kdy lidé ještě žili pomaleji a tempo všude bylo loudavější, zkvétalo řemeslo písničkářů a jarmarečních recitátorů, kteří zpívali neb také jen deklamovali a vykládali o současných příbězích, neštěstích, »moritátech«, vojnách a na konec vždy prodávali o tom traktáty nebo texty svých písniček, někdy i s obrázky a někdy jen tyto. Jsou to dokumenty doby, ale spíše jejího vkusu a jejího vzdělání, nikoli však historických fakt. Takové letáky v cizině byly i plakátovány a ve sbírkách městských nachází se jich několik, z nichž uvádím onen s obrázkem sochy sv. Jana Nep. na Pražském mostě, kterážto socha prý se zády ke Starému a Novému městu pražskému obrátila, podobně, jak o tom tiskly letáky již v 18. stol., když v Praze hospodařili cizí návštěvníci. Je to asi reminiscence na ony starší zázraky. Nebo dosti známý tisk s tučným nadpisem Das fürchterliche Blutbad in Prag atd., jenž je dalek všeho úředního zpravodajství. Vyhlášky gubernia, manifesty Windischgrätzovy, plakáty stran, občanstva, magistrátu ovšem mají hodnotu nezvratných svědectví a plnou historickou cenu, ale náleží spíše do archivu, v museu městském jsou sice také zastoupeny, ale spíše zas jako illustrace současného života, jehož se týkají. Tu by zasluhovaly větší pozornosti — a bývá jim obecenstvem také věnována — četné ony výsměšné letáky, karrikatury, pamflety, provedení dosti neúhledného, na rychlo načmárané litografie, jež tepou Metternicha, reakcionáře, udavače (špicly), »sedmašedesátníky« — avšak obecenstvo neví, co tímto názvem míněno. Byla to jména šedesáti sedmi pražských měšťanů, podepsaná na petici k Windischgraetzovi, aby stav obležení nebyl ještě rušen, ale ponechán.

KNÍŽE WINDISCHGRÄTZ,
VELÍCÍ GENERÁL V PRAZE R. 1848.

Taková žádost ovšem musila podráždit velkou část obyvatelstva českého, které těžce neslo všecky ty útrapy válečného stavu, ty bitvy pouliční, dobývání barikád a na konec střelbu na Prahu s výšin Petřína, požáry a pustošení domů. Sedmašedesátníci stali se předmětem nejzžíravějšího vtipu, a zdá-li se nám někdy, že všecky ty satiry a pamflety jsou dosti krotké, je to jen následkem větší svobody tisku v naší době — uvykliť jsme mnohem přikřejším nájezdům, ostřejším kritikám a také důkladnějšímu kalibru veřejných projevů. V tehdejší době však náležejí také takové letáky, jako onen s nápisem: »Není žádná revoluce, hájí se jen konstituce,« k hrubé střelbě, je v tom mnoho troufalosti a mnoho hrdinství, takto se vydávat pomstě mocných, kteří po ztišení rozbouřených vln nelenili a ruku svou nad veřejným životem drželi — víc než deset let chřadla kon-

stituce, vadla samospráva, tehda Praze získaná v ovzduší chmurami přetíženém.

Je pochopitelno, že nás zajímá každá podrobnost z onoho času, a že také podobizny mužů tehda ve veřejnosti, literární i výtvarnické vynikajících, jsou nám vítány. Ale tu přece ještě není dosti jasno, a mnohý profil temnem zahalen, tu ještě šedesát roků neznamená dostatečný odstup od oněch osob, a nutno vyčkati, až uplyne nějaké to století a nadejde doba, kde také náš musejní materiál se rozmnoží. Zajisté existuje dosti památek na svatodušní týden r. 1848., o nichž veřejnost dosud neví. Ukázka rukopisu knížete Metternicha v knize o něm pojednávající a podobizna Windischgrätzova jsou z takových dosud neznámých archivů a sbírek. Sbírky památek tohoto druhu budou čím dál tím vítanější, neboť přímých svědků oněch dnů zcela přirozeně ubývá, a naše vědomosti stávají se čím dále tím neúplnějšími, a to především pokud jde o detaily kulturně-historické. Ztrácí se nám z obrazu oné doby mnohý rázovitý rys, vyprchává vůně její, a zbývá pomalu již jen suchopárná litera, zbývají jen akta. Vzpomínky současníků a pojednání historiků teprve nabývají lesku a živosti, doprovází-li je materiál illustrační, to jest všecky ty relikvie papírové i skutečně zachované originály, k nimž na př. patří zbraně, prapory, kokardy, odznaky, kroje — i krojové obrázky, tehda dosti hojné, neboť měl vzniknouti zvláštní slovanský kroj, a občanské sbory, Svornost, národní garda zase libovaly si v uniformách dle možnosti marciálných. Ve sbírkách pražského musea najdeme mimo tyto obrázky též tableau zbraní i s malým hedvábným praporečkem v barvách slovanských, jenž byl nesen malým hošíkem v čele zástupu družiček ke mši u sochy sv. Václava se beroucích. Také prapor Svornosti zde uložen a vystaven. A tak tvoří upomínky na rok 1848. již svou skupinu ve sbírkách městských, a nádech »historičnosti« pokrývá je jako pravá patina — stárne to vše den ode dne, a čím starší, tím vyrudlejší je vše, patří to pomalu dávné, nám odumřelé minulosti.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.
(Pokračování.)

edej Bože! nedej Bože!« zaúpěla.

A pak myšlenky přeletěly na Velenov, na domovskou obec jejího muže .... ale bláhové strachy! — tam se nedostane! Kdo má třicet zlatých úspor, tomu netřeba se báti nuceného návratu do tohoto Bohem opuštěného sídla nejhroznější hrůzy ... Ale, kdyby přece? ... kdyby čekání, cesty, hledání práce pohltily jejich poklad? ... Snad přece by bylo nejlépe, kdyby přes všecko zůstali tady .... I s Bavorovou by se snad dohodli, vždyť s ní nikdy nemívali mrzutostí, až nyní, když jí běželo o náhradu za ně.

Uschovala posléze peníze a, zmítána jsouc neustále těmito a podobnými myšlenkami, zase chodila po své práci ... Přišel čeledín Frčkův, přinesl jí dva velké snopy drchanky; ona, přijavši slámu, šla nastlat vepříkovi a koze.

Nedokonala tu práci, ejhle Bavorová, líce skřivené vztekem.

»Nu tak! Nu tak!« započala jízlivě; »slámy na měsíc, hleďme! Ten zámeček už taky máte na zavření? — Takhle do kriminálu mě dostat, co? To by se vám líbilo, viďte, vy jedna ... vy jedna ...«

Odplivla pohrdavě. Křenková postavila do kouta podávky, jimiž rovnala drchanku.

»Nechte těch řečí Bavorová,« pravila klidně, »nemáte věru příčiny se zlobit. Zítra vám vyklidím chlév — však jste slyšela, že vepřík je prodán, překážet vám nebude více ...

»Nu určitě, prodala jste ho,« přerušila ji Bavorová, kladouc zvláštní přízvuk na slovo »prodala«, třicet zlatých vám vyplatil pan starosta a protekcí taky přidal! Však se vím zač! — »třicet zlatých za tohohle chcípáka, za nějž by nikdo nedal dvacet. Není třeba, abyste si dávala zámek, já vám ho ani neukradnu ani nevyženu z chléva. To bych tak pochodila, když je v tom starosta! Nesmíte si myslet, že člověk je tak hloupý, aby nevěděl, co za tím kšeftem vězí. Tady na dvorku jste se o všem domlouvali a ve světnici jste to přivedli do konce. Však staro-

stové nebude jedno, až se doví, vy nestydo nestydatá jedna!«

Němá, na smrt bledá, stojíc jako z kamene vytesána, Křenková vyslechla tuto hanebnou řeč, jež se proudila druhé od úst jako špinavá bystřina. Když Bavorová přestala mluvit, vůčihledě jen proto, aby dechu nabrala na nový útok, odpověděla na pohled klidně:

»Tohle mi říkáte a Božího trestu se nebojíte?«

A druhá, jizlivě, jako by zmije zasyčela:

»Vy se Boha nebojíte, vy! Kdybyste se ho bála, nesváděla byste ženatého člověka! Hanba mluvit, ale člověk vám to musí říci, abyste si nemyslila, že jsem tak hloupá jako vy jste prohnaná. Dříve jste držela s Vondrouškem, dokud ten byl pánem v obci, a teď s tímhle! Já být starostovou, špinavým věchtem bych vám přejela přes hubu, vy nectná osobo, vy! A váš muž?.. Nu, ovšem? — člověk neví, je-li hloupý nebo zrovna tak ničemný a nestydatý jako jste vy! Pamatujte si, co vám tuhle říkám: až se Frčková doví — a doví se, postarám se o to! — promluví s vámi, že vám uši zalehnou!«

Křenková neodpověděla ani nezaplakala, potupa byla přílišná. Zavřela třesoucí se rukou chlívec a mlčky odcházela ze dvorku.

»Zapomněla jste přiložit zámek!« volala úsměšně Bavorová za odcházející; »běžte si pro něj, abych se snad zmýlila, ho strhla, a vy mě pak do kriminálu přivedli!«

Jak bylo ubohé ženě, nelze vypsati. Všeho se nadála, ale že by takové nařknutí jí povstalo z návštěvy Frčkovy, toho věru netušila. Zlá, strašná byla reč, již vyslechla, a nebylo lze pochybovati, že se rozběhne po celé vsi. Třeba každý neuvěřil, podezření přece ošklivou skvrnou k ní přilípne a ona marně bude usilovat, aby ji smyla. Prstem na ni ukazovat budou, posměchu nebude konce... Kde který poctivý člověk, kde která čestná žena — všichni a všecky se od ní odvrátí. Och, znala panímámu Frčkovou, tolik let u ní sloužila! . není zlá, ale přísná a nedůvěřivá, a nesváry a rozbroje, jež neomylně povstanou v rodině starostově, komuž se přičtou na vrub?.. A, setká-li se s ní panímáma?.. při pouhém pomyšlení všecka se zachvěla.

»Panenko nebeská!« zašeptaly rty, »tys útočiště nevinných!.. smiluj se nade mnou a nedej mi zoufati! Odvrať hanbu aspoň od mých ubohých dětí!...«

Pojednou jí přišla na mysl panímáma Vondroušková. Och, ta neřekne slova! — dobrotivá, laskavá, shovívavá povždy byla — ale v pohledu se přece setká s výčitkou, a tato jemná výtka bude bolestnější a více ji pokoří než tvrdá řeč a zjevné pohrdání. S pohledu vyčte: je mí líto, že jsem se v tobě zklamala, měla jsem tě za hodnou!.. Och, panímáma neřekne slova, ale pantáta, který právem shledával ve Frčkovi svého úhlavního protivníka, ten mlčet nebude, ten jí nikdy neodpustí, ba s opovržením dvéře jí ukáže, ač odváží-li se vůbec, vejíti k němu!.. A na dnešek ji objednal, za hodinu, za půl hodiny už tam má dojíti... Snad ještě vědět nebude, ale jak se mu podívá do očí?.. stud div ji nezalkl, jen pomyslila... A tolik dobrého od

— 272 —

Peter Faster
i wssickni ostatnj z Hradčan gsou propuštěni! Běda sedmaššedesátnikům.

Knjže Windišgrác musj do Wlach.

„Bim, bam, bom!“

67	67	67
67	„67“	67
67	67	67

Gak ten tisícizlatowý wechluba

VÝSMĚŠNÝ LETÁK Z R. 1848.

těch lidí užila; když nejhůře bylo, zastali se jí, i nyní jí pomoc svou přislíbili. Co si počne, zřeknou-li se jí, nepodají-li jí více pomocné své ruky?...

A pojednou trpce si vyčítala, že nebylo dobře, jednati s Frčkem. Odbyti jej měla po tom, co se přihodilo, po všem, co jim byl učinil. Krásně Vondrouškovi neuvěří hanebným klevetám, přece je zamrzí, že s ním vešla do styků, že přijala nabízenou jím pomoc, a právem jí vytknou dvojakost, ramenářství a faleš...

A kdo se jí zastane, kdo promluví jediné slovo na její obhájení?... muž-li? — Ach, ubohý její muž, ode dneška třikrát ubohý!.. Kde a u koho by mělo váhu slovo z obce

vypovězeného, pro krádež trestaného chudáka? . . . A kdo poví, neuvízne-li i v jeho duši trocha podezření, z něhož vyklíčí nedůvěra, která se ukotví a zmohutní, až bída se zaškleblí! . . . Hrozné pomyšlení, rvala se s ním úporně, Boha a všecky svaté přivolávala, ale nezaplašila je . . .

Den se zatím chýlil, padal první soumrak, šerý, špinavý, jako tuhnoucí bláto, jež pokrývalo zemi; ledový vítr, jenž vál od Blat, od severozápadu, jakoby ho přiháněl. Nepršelo více, ale nebe bylo neustále zataženo celými chuchvalci temných mraků, jen tu a tam na chvilku se trhajících; o slunci ani potuchy, ani na okamžik se neobjevilo, jedině temnorudé kraje oblaků na západním obzoru nad černými lesy dávaly zvěst, že se neutopilo zplna v této záplavě šedých chumáčů, bělavých par a popelavých mlh. A vítr hudl pohřební píseň zkomírajícímu dni a skučel a vyl táhlými, příšernými zvuky, jako by stáda vlků se hašteřila a rvala za hustými clonami v divém běhu pádicích oblaků . . .

Dětem ve světnici, zasypané do mrákot večerních, jako by řeč se byla ztratila. Nevěděly chuděrky, oč běží, ale dobře vycítily, že matce se přihodilo cosi nezměrně zlého a strašného.

Sedély jak oukropečkové, choulily se, tulily se k sobě, nepovídajíce si, jak v obyčeji mívaly, jen velké, plaché, ustrašené oči na matku upíraly. I zazdálo se ubohé ženě, že oči dětí vystoupily, vyhroužily se z bílých líček, zpod bílých čílek, že se vznášejí v šerém prostoře a že horečným plamenem svítí, jako by se byla v nich vznítila, palčivou výčitkou zahořela hrozná pohana, která stihla matku . . . . Polou šílená bolem padla na kolena, na kolenou k dětem se dovlekla, do náručí je objala, k srdci tiskla, líbala a celovala . . .

»Vy moje děti, moje drahé děti! . . . . vy se nehněvejte, matku neproklínejte . . . matka se vám neprohřešila, vy moje děti . . . och, ničím vinna není . . .«

Chvatně, trhaně drala se z hrdla slova, pláč a štkaní je dusilo, vytí větru pláči ozvěnou odpovídalo. Děti nechápaly, zoufalý výbuch matčina žalu ještě více je polekal.

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

»Holoudku, jsi tolik zaslepen, že mou lásku nepozoruješ?« povídala lichotivě a svou hlavu na jeho ramena položila. »Nemohu za to, že jsem ještě divoká, že se mi chce tance a smíchu. Ve svém srdci jsem stále u tebe, že ani nezasloužíš takové vzpomínky. Sečkej jen, až mi nastanou domácí starosti. Budeš mě mít doma tak dlouho, až tě to někdy omrzí. Pojď, miláčku, sedneš si k mému loži a budeš mi povídat, jak se ti po mně stýskalo. Mně se tak krásně usíná, když jsi ty u mne.«

Opojen jejím lichocením cítil nesmírnou lásku, a v duchu se obdivoval její něžnosti. Její bytost působila naň dosud čarovným kouzlem, jež ho činilo malomocnou loutkou, plnící každý její rozmar. Elis ještě jednou se ho vyptávala, neslyšel-li nějaký klep a potom jako na udobřenou slíbila mu, že pojedou na dva dny do villy, kde staré vzpomínky připamatují jim rozkoš prvních dnů lásky. — —

Upokojen a rozradostněn odjížděl se ženou do Kasic. Patře na svou půvabnou ženu, měl se za svrchovaně šťastného. Ve ville bude ticho, ani služebné sebou nevezmou. Pokojská přijede za nimi, aby opatřila úklid a na jídlo budou hosty u Malenců. Jakoby se vrátily doby, kdy v ztemnělém salonu nebo ve stínu parku oddali se prvním výbuchům své lásky, vešli do villy a Elis všecka rozdováděná vlekla Bohdana a ukazovala místa, na nichž se poprvé líbali, připamatovávajíc mu jeho slova, kterými ji svou vášnivou horoucností ujišťoval. Radostno mu bylo a maje ruku svou kolem jejího pasu otočenu, přecházel s ní a žvatlal jako malé dítě.

V zámečku jejich příchod překvapil. Teréz přehlížejíc právě spíž, byla ve velmi pochybné toaletě a poněkud rozmrzele dávala na jevo, že ji překvapili při práci, kterou nerada odkládala. Vyzvala je, aby šli do jídelny, že tam dozajista najdou jejího muže. Našli. Potýkal

se se studeným seletem a jeho tvář i ruce leskly se mastnotou.

»Už jste přišli pozdě,« volal na ně a jeho oči, dívající se z masitého obličeje jako světélka z nějaké prohlubně, zářily spokojeností. »Měli jste přijet včera, Teréz dala upéci dvě selátka na rožni, povídám, něco velmi delikátního. Už se živím pouze zbytky. Dovoltc, dojím to, škoda takové pochoutky.«

A zase pustil se do obírání kostí. Bohdan vyměnil s Elis významný pohled a úsměv, a usednuvše proti němu, bavili se pohledem na labužnický výkon Malencův. Chvílemi se na ně podíval, hlavou přikývl a řekli-li něco veselého, zasmál se, jako by se v něm selátko ozvalo. Elis toto pozorování rozveselilo a když přišla Teréž, zapomněla na nevlídné přivítání její. Teréz změnila toaletu a vypadala přívětivěji. Nastala spousta otázek, jak jsou živi, jak Bohdan chodí do kanceláře a jak jsou spolu šťastni.

»Na to se zeptej Bohdana o samotě,« povídala s koketním úsměvem.

»To jsem ráda. Často na vás myslím a strach mám, budete-li spokojeni. Já jsem jaksi zavinila, že jste svoji a proto bych to za své neštěstí pokládala, kdybych měla u vás vidět různice. Nechceš se, Elis, podívat na mé nové šaty? Včera mi je švadlena z Prahy přivezla. Ukrutně drahý žert, už se podruhé nedám napálit.«

Elis vstala a následovala Terezii, jež ji vedla několika pokoji. Když vešly, obrátila se Teréz a podívala se starostlivě na Elis.

»Nehněvej se, že jsem tě obelhala,« povídala stlumeným hlasem. »Jsem ráda, že mohu s tebou hovořit o samotě. Beztoho jsem se k tobě chystala, ale pro samou práci jsem k cestě se nedostala. Nerada bych tě urazila a přece ti něco musím říci. Zaslechla jsem něco.«

»Ah, klep!« zasmála se Elis posměšně.

»Nehněvej se, snad je to klep, já to aspoň za klep považuji. Ale nemám od té chvíle stání. Bože, jaké hrozné neštěstí by to bylo, kdyby se něco takového mělo stát.«

»Prosím tě, ty tu lomíš rukama a pronášíš takové tajemné narážky jakobys chtěla mě na nějakou hrůzostrašnou věc připravit. Oč vlastně běží? To víš, já se o klepy nestarám a nevím, co tě bolí.«

LETÁK Z R. 1848.

»Narážíš snad na mne, že já se o klepy starám?« uraženě se hájila. »Ne, já klepů nesbírám, nikam nechodím a nic bych nevěděla, kdyby lidé sami mi je nedonesli. Co je to za velkoobchodníka Kahla? Já jeho jméno neznám, můj muž se také na podobné jméno nepamatuje, ačkoliv zná všechny pražské obchodníky.«

Při vyslovení jména Kahlova naskočila Elise slabá červeň na tváře a v očích se jí zasvítilo. Ale hned se upamatovala a zasmála se hlučným, pohrdavým smíchem.

»To je dobré! Ubohý Kahl! Není v Praze ještě ani čtvrt roku a už se ho ujímají. Až mu to povím, ten se bude smát. Ubohý Kahl, ne, to je opravdu dobré.«

Teréz se na ni rozpačitě dívala, ale podezření její nebylo ještě zúplna zažehnáno.

»Z toho, že jsem to jméno vyslovila, můžeš soudit, že ničemu nevěřím,« povídala trochu popuzena okázalým jejím smíchem. »Abych ti pověděla pravdu, slyšela jsem, že budí v pražské společnosti pozornost tvůj častý styk s tímto panem Kahlem. Ať se objeví prý kdekoliv, dostaví se tam on také a nápadně tě vyznamenává. Jsem sestrou Bohdanovou a nemůže mi být lhostejno, co se o tvé domácnosti povídá. Myslím, že i ty bys měla být ráda, že jsem ti to řekla.«

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

yslil, že na to mladého chytne, ale ten jen dále vyhlédaje z okna, souhlasně mu přikyvoval. Ba i slovy souhlasil s dědečkem.

»Ba právě, pantáto, to jste moudře řekl, fortelnost je hlavní věc. Já na příklad na svém půlkorci pěstuji jenom salát, okurky, kapustu, červenou řepu, celer, fazole a tymiánek — a dnes k obědu budu mít svíčkovou s knedlíkem a k večeři holoubátka. Kdo fortelně hospodaří, může taky fortelně jíst.«

Ani nemrkl, ani pohledem o dědečka nezavadil a již zase do dálky kýval na někoho. Vlak pískl a zastavoval se. A stejně klidně se zvedaje, mladý prstem jen sáhl na pozdrav ke klobouku a vystoupil na stanici, kde vesele ho vítala a líbala hezká panička. Šli ruku v ruce spolu k útulné vilce se zahradou, kde patrně rostl ten zmíněný salát, okurky, celer a tymiánek.

Dědeček Sejk si odplivl.

»Neřádný člověk, blázna si tropil ze mene! To je pěkný zemědělec, s těma ručičkama a v těch botičkách by tak mohl na pole nebo do chléva — ještě tak ten cvikr by mu byl k užitku, aby nepřišel o oko, kdyby ho kráva šlehla ocasem. Ale já jsem mu přece nesedl na lep, ten bude své kdo ví kolikáté krásce vypravovat, jak ho starý děda tahal za nos. Na mene si nepřijdeš, kloučeku!«

Zachechtal se na vlastní upokojení a vyňal z tlumoku housku s kouskem telecí pečeně, kterými zásobami ho Paula ráno opatřila. Chutnalo mu, neboť bylo již k poledni, a dědeček vůbec na cestách míval větší apetit než doma. Když pak za nedlouho se zastavili na veliké stanici, kde chlapec číšnický roznášel od vozu k vozu uzenky a pivo, dědeček koupil si také sklenku a slyše, že nádobku netřeba vraceti, opatrně si ji prázdnou uložil k svým zavazadlům.

»Dobře tak,« pravil si, »aspoň budu mít pro Hynečka něco vítaného.«

A horlivě pojídaje sbíral myšlenky, které se mu příliš rozptylovaly. Hned byly u Pauly a jejích dětí, hned, jak dával sousto do úst, se mu zdálo, že vedle čumí černý Jambo a jednooká bílá kočka že po tom soustu opatrně natahuje pazourek. A již zase byly u toho mladého pána, nepochybně přece tedy zámožného Pražana, který tak pilně pozdravoval každou svěží ženskou podle trati a dědečka dohřál lží, že jest baráčníkem. S něho seskočily na sličnou paničku, čekající na stanici, a již byly doma u oblých forem paní Rozárky.

Na úslužnou vdovičku, na rodinu krejčího Cinibulka a vůbec na všechny známé v městečku dědeček Sejk vzpomínal nejdéle, a v srdci se mu oteplilo jednak těmi myšlenkami a jednak radostí, když vlak vjel do známé krajiny.

Za ten kratičký čas, co dědeček byl vzdálen, zdálo se mu, že všechno v přírodě se tam rozvilo a povyrostlo, a všechno mělo milejší a povědomější vzezření. Na domácích lánech barva osení jakoby byla jiná, známější, a právě tak díval se na stromořadí nedaleko dráhy, na štíty a střechy osad, na lidi v polích a na lukách, na hejna hus po zelených pažitech, na ptáky, přeletující v povětří.

Kouzlo drahého domova jej ovanulo a činilo mu milým a vítaným vše, co tam žilo, rostlo nebo jen se slunilo v září a barvách krásného červnového odpoledne. Byl v rozkošné míře, bylo mu lehko jako bezstarostnému dítěti a těšil se domů také tak jako nedočkavé dítě.

Až teď přijede — převlekne se do svých všedních šatů, dobře povečeří a pak se natáhne a bude si hověti a užívati pohodlí jako nemluvně. Měl v té chvíli dojem, že dále vše již musí býti krásné, že lidé kolem něho vždycky budou dobří, slunce že nepřestane svítiti, že věčně bude čarovný měsíc červen a stále tak příjemně a teploučko.

Za takové nálady vrátil se domů a vklouzl do svého bytu jako myš. Na uvítání s Cinibulkovými bude času dost, až se doma porozhlédne a převlékne. Když otevřel tmavou předsíňku, sotva jeden metr dlouhou a širokou, vydlážděnou vyšlapanými cihlami, zašustilo mu něco u nohou a mžikem to uteklo dále do bytu.

Dědeček Sejk se zhrozil shledávaje, že ve dveřích do kuchyně jest u samé podlahy vyhlodaná díra větší než pěst, a tamtudy padalo do předsíňky aspoň tolik světla, že mohl na dlažbě rozeznati hromady vadnoucí trávy a jetele.

Již uhodl, co za jeho nepřítomnosti se událo. Učeník Hyneček, jeho mladý přítel a důvěr-

ník, vždycky blouznil o králících a teď tedy, nedoufaje v brzký dědečkův návrat, udělal si z jeho předsíňky králikárnu. Poněvadž však dvéře byly zamčené, pustil tam králíky malým, nezaskleným okénkem v nich a tamtudy jim také házel přehojné zásoby potravy.

To by ovšem nebylo zlé, kdyby Hyneček byl k tomu cíli vzal králíky druhu domácího, ale ten nezkušený šestnáctiletý muž opatřil si kdo ví jakým způsobem dva párky mladých králíků divokých, kteří před nedávnem se zrodili pod vonnou klenbou šumějícího lesa.

Dědeček měl dobrou zkušenost o tom, co divocí králíci dovedou v lidském příbytku, neboť sám za mladých let, chtěje pozlobiti strýce své nebožky ženy, věhlasného venkovského »zhotovitele nábytku«, nasadil mu divoké králíky do truhlářské dílny. Jenom docela maličký párek mu jich tam pustil, ale za nedlouho bylo jich jako švábů a rozhlodali strýcovi kde jaké prkno a kde jaký kus nábytku, a ne a ne se jich zbaviti.

Teď mu za to Hyneček, arci zlého úmyslu nemaje, připravil oplátku, a dědečkovi, který se potil jenom zřídka kdy a nikdy v chládku, až se orosilo čelo potem v obavě, co ho v kuchyňce a pokojíku očekává.

Na štěstí nebylo to ještě nejhorší, dík brzkému dědečkovu návratu. Králíčkové byli stále jenom čtyři a zatím se dali do těch kuchyňských dveří a v kuchyňce do nízké almárky, do truhlíku na dříví a do páru starých bot. Do pokojíku se potud nedostali.

»I vy sloto nečistá, já vám dám, mi se tady nakvartýrovat!« uvítal je dědeček a hbitě se chápal koštěte. Králíčkové lítali po kuchyni a předsíňce jako střely a koště za nimi mrštně po všech koutech skákalo. Povstal z toho arci po domě hluk nemalý, na který nejdříve přichvátal Hyneček a za ním mistr Cinibulk s paní mistrovou a se všemi dětmi.

Dohřátý dědeček zlostně vyhrkl na učenika:

»I ty taškáři ošemetná, nevěrná! Já s ním veždycky jako s máslem, a on mi za všecko jako nějaký verah! Na šibenici dozajista umřeš, uličníku!«

Sám dědeček Sejk v té pohnuté hodině ani trošičku si nevzpomněl na taškařici, jakou kdysi, ač starší než Hyneček a ač k tomu zúmyslně — způsobil strýci truhlářovi.

Trvalo hodnou chvíli, než byli králíčkové z úkrytů svých vypuzeni a než dědečkův hněv poněkud se ukrotil. Pak pobledlý v tváři a ještě všecek se chvěje, chtěl se vrátiti do bytu, ale v tom se za ním ozval mistr Cinibulk.

»Tak tedy, pane Sejk, když jste tu neřest vytloukl — pěkně vás doma vítáme!«

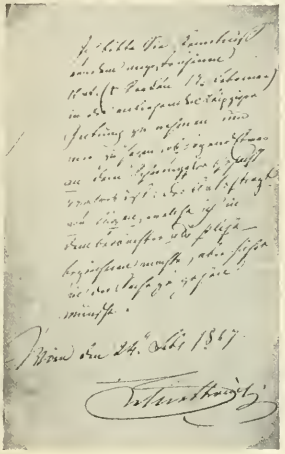

RUKOPIS KNÍŽETE METTERNICHA.

Bylo teplo, pan mistr byl jenom ve starých kalhotech a rozhalené košili, po obnaženém krku vinula se mu jako úzký temnozelený had nezbytná míra. Staré pantofle mu na nohou klaply, když přistoupil se vztaženou pravicí k dědečkovi, a vousatý, šnupavým tabákem páchnoucí obličej se nachýlil po hubičce. Mistr krejčí měl v dobré paměti chvíli loučení.

Dědeček se chopil podávané pravice, ale tvářil se, jakoby nabízeného polibku neposřehl. Schválně ještě huboval a kašlal se na Hynečka, hned k němu, hned k ostatním členům rodiny Cinibulkovy se obraceje. (Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

3. máje 187*

Ítil jsem hluboko v duši, že to, co mezi mnou a paní Kráglovou včera se odehrálo, byla vlastně moje velká porážka.

Nadhodil jsem si otázku: Jak by se byl choval na mém místě muž jiný? Kdokoliv, člověk z lidu řekněm, syn nezkažené přírody, anebo třeba starý, vyžilý Don Juan — ale tím ani oním jsem přece nebyl?

Jistě jinak, ale nikdy ne jako já

To jsem cítil a tomuto pokořujícímu pocitu jsem se nedovedl nikterak ubrániti.

Seděl jsem a sedím, hlavu v dlaních u svého psacího stolu, a trpce si vyčítám. »Bylo vše tak dobře sladěno, tak upraveno samo sebou, jako sotva bude kdy .... a ty's propásl tu pravou chvíli,« pravil jsem k sobě. »Mohla býti tvá — proč by ti kladla takřka s mathematickým výpočtem nohu na tvou? Hmota se hlásila k hmotě. Vycítila sympathii duší a promluvila. Ale tobě, aby pozouny posledního soudu hřímaly v sluch, a ještě nepochopíš.«

A k dovršení všeho přišel do mé meditace doktor Semerád. Byl veselý, vítězný a výbojný. Jakoby mi v tiché ironii svých gest a pohybů chtěl připomínat. »Pak to zkus, máš-li odvahy a síly, jsem tu vždy já!«

Bůh ví, co bych za to dal zvěděti, jest-li jsem se neklamal v svém soudu. Ale mohlo to být všecko také dobře náhodou, a nikdo opaku nedokáže.

Má porážka, již jsem cítil hluboce v duši mne pálila a pálila — intensivně a dlouho.

* * *

6. máje 187*

A řekněme si upřímně: Co je ta celá láska? Jeden duchaplný Francouz řekl: Dotyk dvou pokožek. Můj bože, proto se nebudeme přece my rozčilovat! Sám Dante Alighieri, duch tak silný a k nejvyšším metám obrácený první vycítil ten dotek dvou pokožek. Láska jej chce a vyžaduje svrchovaně. Nemá-li jej — slábne a mizí — nejen oka, i hmatu je potřebí, jak on sám i jinde děl, aby bytosti věděly o sobě. Tuto větu z Danta by si měli uvědomiti milenci všech dob a národů, ji se držeti — a nebylo by lásek nešťastných a odumírajících.

Vše chce býti udržováno ve kvasu nebo varu. Jinak vše musí hynouti a hyne. Konečně dotek jest všecko. Polibek je vrchol doteku. Kdo to popíše? A je to vrchol jeho nejvyšší, protože jest zjevný. Polibek mluví. V něm rozpoutá se dosud mlčící Psyché . . . To vše druhé přichází později.

A já posud ani k této první větě v abecedě lásky nedospěl. Za tolik měsíců!

* * *

7. máje 187*

Zaražen jaksi pozdravil jsem, vstupuje do jídelny, paní Kráglovou dnes v poledne.

— Vím, řeknete, že jsem hotový blázen, až uslyšíte, co jsem vyvedla — pravila dobrácky, ač ne docela bez příchuti jakési hořkosti.

— Vy byste něco mohla vyvésti — pravil jsem ironicky, vy, ztělesněná korrektnost?

— Ano, vyvedla . . . snad to bude mrzeti i vás i Krágla.

— Jsem opravdu zvědav, milostpaní, pravil jsem trochu podrážděn.

— Vidíte . . . pozvala jsem slečnu Cikhartovu na čaj . . . Co tomu říkáte, pane professore Opatrný?

— Jak myslíte, odpovídal jsem maně. Bylo by snad nejlepší, vzíti ji do domu; řekl jsem a myslil jsem, že říkám tím největší paradoxon na světě. Ale paní Kráglová odpověděla mi stručně, suše a určitě.

— Dobře jste uhodl. Chci slečnu Cikhartovu vzíti do domu a myslím, že v ničem nepochybím . . . Slečna Marta mluví výborně francouzsky — žila před několika roky dlouho ve Švýcařích a cestovala dost — já při svých vědomostech nemohu se stránky mluvnické vyhověti hochovi, který má již svrchovaně na čase, aby si jazyk tento osvojil; ona to může, je zkoušená na universitě a sama chtěla by se pokusiti o takový malý kurs . .

— To všecko musíte vy posouditi lépe, milostivá paní.

— Hleďte, pokračovala, cítím, že Jiříkovi, nemá-li uváznout, mé vědomosti nestačí. A také nemám času k tomu potřebného. Prosím vás, co by to bylo? Mám dost málo autority a ještě tu zabít v očích dítěte? Ne, ne a ne . . . a nikoliv.

— Jak myslíte, milostivá, pravil jsem po pause; jak myslíte .... Vy chybiti ani nemůžete ....

— Lichotníku . . . pravila, však nejde vám z duše to lichocení, dělejte, co chcete . . .

— Vidíte, pravil jsem, o čem vlastně tu spor? Vezměte slečnu Martu do domu. Pan Krágl bude mít radost, uvidí, jak jste jiná, než ty druhé všední ženy, které mužům z pitomé žárlivosti život kazí . . . Ne, nechci se příkře vyjadřovati — víte, milostpaní. Tohle by mě nikdy ve snu nenapadlo. Ale vlastně proč? může to být! A mluví se o tom, jakoby nic, tak zlehka, tak přirozeně. Skoro se to samo sebou rozumí? A lidé — ze začátku snad budou vrtět hlavou, pak si zvyknou jako na všecko. O, že jsme hloupí a nechápeme hned to, co nám na dlani leží! . . . byla dřív u pana Luxe, proč by nemohla být u pana Krágla teď?

— A proč jste tak zlým? pravila rozhorleně. Proč máte vy, člověk tak výjimečný, podléhati předsudku všech? Dost možná, že za jiných okolností, dříve, byste byl slečnou Martou také nepohrd, proč teď se na ni vrháte se sveřepostí všedního davu? Znáte její minulost? Pocítil jste blíž jejího ducha, ponořil se na dno jejího srdce? Jděte, ani vás nepoznávám v těchto jízlivostech.

Musil jsem umlknouti. Cítil jsem, že má v jádru pravdu. Jen nějaká mužská tvrdošíjnost se bránila tomu přiznání. Mlčel jsem, nevěda, co hned na to odpovědíti.

— A proč — prohlašovala paní Králová, chcete zabraňovati slečně Martě návrat k lepšímu, důstojnějšímu životu, než posud vedla? Oč jste lepší, než ti, kteří znemožňují život kárancům po jich propuštění, kteří tarasí jim cesty k dobru a polepšení? Nemáte lásky, milý pane, té pravé očisťující lásky, která zvedá padlého a ubitého. Vy byste, jako celý svět, spíše dorazil obět neštěstí, než ji pozvedl.

Lituji, že jsem se zklamala ve vás.

KROJE NÁRODNÍCH GARD V PRAZE R. 1848.

— Ne, věděl jsem, koktal jsem k své obraně, že má povaha vaše vždycky sklon, dělati, co jiní lidé nedělají, ale že jste, milostpaní, tak docela romantická, to jsem přece si nemyslil.

— A to vy nazýváte romantismem? smála se zplna hrdla, ač smích ten zněl zcela nuceně.

— A co je to, dovolte, jiného než všecky ty apotheosy Marion Delormových, Lukrecií Borgií atd.? Ty očisťuje pouhé mateřství . . . Bohudíky, slečna Cikhartova není ještě tak daleko . . . .

Vrhla po mne hněvným pohledem a odšustila z jídelny do vedlejšího pokoje.

Cítil jsem, že jsem hodně přestřelil, ale z ješitnosti nechtěl jsem couvnouti. Jsem vždy k sobě přísný a jal jsem se v tom již analysovati stav své duše.

(Pokračování).

Feuilleton

HÖLDERLIN FRIEDRICH:

Lidský souhlas.

Nejsem v srdci-li svat, krasšího žití pln,
co teď miluji? Proč ctili jste si mě víc,
když jsem divější, hrdší,
mluvnější byl a prázdnější?

Ach! má v oblibě dav, na trhu co je vhod,
a ctí zotročilec toliko mocného;
ale božskému věří
jenom ti, kdo jím sami jsou.

J. B.

■ ■ ■

PONDĚLÍ SVATODUSNÍ 1848.

Drobet vzpomínkového povídání.

Pohnuté době 1oku osmačtyřicátého již jako děti rádi jsme slýchali. Starý kalendář s primitivními rytinami o krvavém témdni pražském dráždil naši obrazotvornost a byl nám stále vyhledávaným dějepravným »pramenem«.

Kde koho, o němž jsme se domnívali, že byl svědkem pamětihodných dní, mučili jsme otázkami. Otce, matku, stýce, kmotra, jednookou posluhovačku, která uměla hezké povídky povídat, a co nevěděla, si přimyslila . . . To vetchá legionářská čapka, červená poděbradka s bílým beránkem, a a rozbitá pistole měly na svědomí tolik zvědavosti.

Otec býval na vypravování nejskoupější. Jeho úřední vážnost nesrovnávala se již s mladickými revolucionářskými výbuchy. Hovornější byl strýc. Živě líčíval, jak studenti — sám byl tehdy technikem — hájili staroměstskou mosteckou bránu, jak filosof Josef V. Frič s vychrtlé brůny kommandoval (výslovně mluvíval strýc o bílém koni, ne o hnědáku). Jak studenti měli hlavní stan u »modré štiky«, kde stoličná nestačila ani džbánky plnit, a jak později musili se tu na půdě v zásobách ječmene skrývat, když bombardování a požár staroměstských mlýnův učinily posici neudržitelnou.

Matka dovedla nám opět vyprávěti o vlasteneckém nadšení, jež předcházelo katastrofu, o krásných dnech březnových, kdy něco nového rašilo ve vzduchu, slavily se líbánky svobody a české vědomí hlasitě se ozývalo, o studentských bálech, z nichž vějířovitý tanečni pořádek dosud jako reliquii chová. Měla také nač vzpomínat. Na plesu Svornosti otec v legionářském kroji, se zakřivenou šavlicí po boku, s kokardou českých barev na kabátci přilehavém do pasu a ozdobeném širokou výložkou na prsou, v štíhlých šněrovacích safiánkách, tak odvážně a výbojně do světa hledě, jak jen mladosti dáno, dobyl si jejího srdce.

Stará Rezi, která tenkrát zrovna sloužila v Praze, povídala zas o barikádách a pouličních bojích, jak duněla střelba a hořely mlýny. Jen kmotr, který zatím stal se vysokým hodnostářem ve vojště, zabručel si vždy do vousů: — Eh, zajíci jsme tenkrát byli. Samé nadšeni a fantasie. Nic připraveného, žádná organisace, žádná kázeň. Důvěřovali jsme v spravedlnost svých požadavků. Dětinové! Dle toho to také dopadlo. To Maďaři . . .

Konec věty ztrácel se obyčejně již úplně v jeho vousech.

Ještě po letech rádi vzpomínáme na ty hovory, jež udržely si v paměti svěžest prvních, nejtrvalejších dojmů, a když náhoda spojí nás, dorostlé již a samostatné, v rodinném kruhu, za otcovským stolem, často zabrousíme na oblíbené thema z dětských let.

Tu mezi námi ocitla se onehdy stará pamětnice, paní N***, a slyší naší rozprávku.

»I to já taky dobře na všechno se pamatuju. Byla jsem ještě dívčice, asi deset let, ale holka jako čert. Barikády jsem stavěla a večery s otcem na nich protrávila, naslouchajíc nadšeným a důvěry plným hovorům pro svobodu zapálených barikádníků. To já byla kurážnější, než později, v říjnu, ukázal se můj bratr, který z Vídně před revolucí utek. To se stalo tak. Když bratrovi bylo 18 let, šel na vandr do světa na zkušenou, a uchytil se ve Vídni. Pracoval tam jako zámečnický tovaryš. A když vypukla ta revoluce a lid se zbrojil, strhli ho s sebou, dali mu píku a musil táhnouti k Hofu. Tam bylo ministerstvo války, a rozzuřený lid, vědí, — (stará paní, když se rozpovídala, vždycky vonikala) — pověsil poloubitého ministra hr. Latoura na svítilnu, a srocenýM davům bylo dáno heslo, že každý má přistoupit a ještě do mrtvoly píchat. To se mému bratru zhnusilo. Použil příhodné chvilky, vytratil se a utíkal, utíkal, až měl Vídeň za sebou.

Píku odhodil v polích, ale byl tak vyděšen, že utíkal dál a dál, všechno ve Vídni nechal, až za týden dotloukl se celý roztrhaný do Prahy. Nikdo jsme ho nemohli poznat. Ale kde pak já, tenkrát v červnu! Rozum jsem z toho neměla, co se bude dít, a při všem jsem chtěla býti. V pondělí svatodušní, nastrojena jako družička, vyšla jsem si na mši u sv. Václava na Koňském trhu. Byla tam

velká sláva. Mši sloužil P. Štulc — (v tom se stařenka mýlila, sloužil ji miletínský farář Arnold, zakladatel Měšťanské besedy pražské) — a pak se šlo Kolovratskou třídou k Prašné bráně, »okolo Vindišgréce« znělo heslo, za zpěvu písní. Ale když jsme přicházeli ke generalkommandu, vyrazili na nás granátníci s nasazenými bodáky a druhá četa naproti od Sekyrků. Povstala nevylíčitelná vřava. V průvodu bylo mnoho žen a dětí. Bodáno a pažbami tlučeno, po sražených šlapáno. Já jsem vběhla k cukráři Kaisrovi. Ale vyhodili mne, zavírali na rychlo ze strachu krám, a tak mi nezbylo, nežli proplést se mezi davy a vojskem. Když jsem částečně doklopýtala, částečně doběhla domů, byla jsem celá rozdrchaná, šaty jeden cár, a do černa zaprášená. Matka se mne zhrozila.«

»Toho dne, bylo 12. června, byli by také otce zastřelili. Nevím co ho to napadlo, vyšel si odpoledne, ačkoli již věděl, že vojsko prochází městem a že obsadilo mezi jinými posicemi také Koňskou bránu, k sv. Jindřichu na požehnání. Když se vracel a blížil se již ulici Štěpánské, kde jsme u Štajgrů bydlili, vidí, jak od Vunšviců přichází arcikníže Karel Ferdinand, obklopen velkým zástupem lidu, který mu provolával slávu. Chtělo se tehdy všeobecně, aby Vindišgréc byl odvolán a on ustanoven vrchním velitelem v Čechách. Ale v tom již vojsko od Koňské brány zamířilo kanony na dav, snad v domnění, že táhnou na bránu; arcikníže v jeho středu marně dával pozdviženou rukou znamení. Rána zahoukla, a déšť drobného železa rozlítl se po davu. Div, že arcikníženi nic se nestalo. Koule se neohlíží po rodu. Jedna taková železná tříska stihla také mého otce. Na štěstí odrazila se o fajfku, kterou měl v kabátu, a rozbivši ji, svezla se na ruku. Otec přiběhl domů s rukou celou zkrvácenou.«

Tak nám toho dobrá paní dovedla mnoho napovídat. Něco si již pletla, ale v celku zachovala si na své stáří bystrou pamět, a starosvětský způsob vypravování prosté stařenky, v černém staropražském čepci a v vzdouvané sukni, nepostrádal půvabu.

Jedno ještě zaznamenám, třeba znělo trochu legendárně. V Štěpánské ulici, v úzkém baráčku, na jehož místě stojí dnes vyčouhlý dům Šlaraffie, bydlili bratr se sestrou, něco jako od stavu nebo z vyšší byrokracie, oba již obstaroží. On nosil ještě copánek, temně modrý šosatý kabát, kalhoty do černých vysokých punčoch, střevíce s přeskami. Děti za ním běhali, pokřikujíce: Hop, cop! Slečna byla také z minulého století. Říkali jí »panna Márinka«. Chodívala pravidelně v neděli a ve svátek na hrubou k sv. Štěpánu. Strojila se také ještě rokoko. Krátké hedvábné šaty s dlouhými, báňovitě nabíranými rukávy, dole s krajkami spadávajícími až na dlaně, tuniku již od týla po zádech splývající a napřed, pod vysokou šněrovačkou, jako nebesa tvořící, drahocenný čepeček na pudrovaných vlasech, ploché střevíčky se stuhami. Když šla, hlavu vždy sklopenu a modlitební knížky k srdci přimáčknuty, houpala se jako zvon. Pro dobročinnost měl ji v ulici každý rád.

Zrovna před svátky svatodušními se dobrý muž s copánkem roznemohl a umřel. Svobodný vitr, který vál tehdy vzduchem, byl snad na něho příliš silný. Ale s pohřbem nastala obtíž. O Božím hodě bylo v Praze jako za obležení, v pondělí svatodušní, kdy měl se konati pohřeb, bylo ještě hůře. Barikády se stavěly. V Štěpánské ulici nakupeny do večera tři. Jedna u Štajgrů, druhá u zadní části paláce Aehrenthalova, kde stará baronka bydlila, třetí na rohu Koňského trhu. Vozy ne k dostání, jak se který objevil, už ho převrhli na barikádu, a mrtvola nemohla již déle zůstati doma.

Tu soused Kurka, silák truhlář, který zůstával v tom domě vedle »Hřebeckých«, co dodnes je kovárna, zatloukl rakev, kterou sám byl urobil, naložil ji na trakař a vydal se k večeru s mrtvým na poslední cestu. U každé barikády přehodil nejdřív trakař, vzal rakev na ramena, přelezl s ní barikádu a zase naložil, a tak to dělal, až dostal se skrze Koňskou bránu, pospíchaje k Olšanům.

A tak z Prahy v prvních dnech revoluce, na úsvitu nové doby, vynesen byl poslední cop.

Ale kolik tu zůstalo těch, které nenosí se zevně?

Sirius.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Před úsvitem. Březen roku 1848 znamená v národních dějinách našich jaro, probuzení k novému politickému životu. Od bitvy na Bílé Hoře národ dvě stě roků bloudil v temnotách. »Intelligence česká a uvědomělé vrstvy národa« — píše J. J. Toužimský ve svém spise »Na úsvitě nové doby« — rozprášeny po všech končinách světa, až i do Ameriky; krajské zřízení padlo, podvráceny základy bývalé samostatnosti a státního práva, centralismus rdousil dech života národního, a germanisace utlačovala jazyk český. Hrobový klid v lidu považován za nejprospěšnější známku života, a poněmčování za účel vzorných škol od státu založených. Ve druhé polovici 18. věku za císaře Josefa II. octla se národnost naše v nejhlubším úpadku. Ale již zjevoval se obrat, z počátku ostýchavý, skromničký, spíše ochotnický než opravdový. Později ustupovala pouhá záliba vroucímu národnímu citu.

Nadešla doba buditelů. Pouhá přízeň k češtině spojovala se s určitým cílem, probouzeti dřímající a probuzovati mdlé. »Pane vlastenče byl čestný titul, jejž Čech Čechu dával. Byl to

hlavně střední stav, v němž vlastenectví se šířilo — professor, duchovní, mlynář, stavitel, zámožnější řemeslník, samostatný hospodář byli nositeli a pěstiteli vývoje národní myšlenky. Každá nová česká kniha byla událostí, každá se kupovala, ne proto, že ji kupující potřeboval, ale proto, že byla česká, a tudíž chloubou každého vlastence. Doba ta vytvořila typy, po nichž jinde marně se ohlížíme. Nadšenec Řehoř, hromotluk postavou, beránek smýšlením, nevycházel na ulici bez nákladu českých knih. Vytkl si životním úkolem, že jich rozšíří tolik, co jich Koniáš spálil. Nebylo to snadné; ani knih českých, ani odběratelů nebylo mnoho; ale současníci tvrdí, že Řehoř úkol vykonal a hříchy Koniášův odčinil. Kněz Šmidinger, churavec, ale podobný nadšenec, od r. 1836 chodil po venkově patnáct let pěšky s baliky knih, aby šířil českou četbu a probouzel Čechy k novému národnímu dni. Veliká, monumentální díla vznikala té doby, Šafaříkovy Starožitnosti, Jungmannův Slovník, Palacký psal své Dějiny národa českého. Slovesnost česká poutala k sobě pozornost ostatních Slovanů, budíc v nich úctu svým vývojem. Vroucí národní cit vedl k nápravě a svépomoci — —

To byl úsvit nové, velké doby. Je třeba často si připomenouti toto jaro našeho národního života, aby se při kulturní práci nezapomínalo odvěkého zákona přírodního, že bez jara, že bez květů není a nebude plodů . . .

⁂ **Na barikádách.** Byla to improvisace vzkypěvšího hněvu! Hle! ta vrata! tu mříž! ten přístřešek! ty veřeje! tu rozbitou pánev! ten praskly hrnec! dejte sem vše! hoďte sem vše! přistrčte, přivalte, zkopejte, zbořte, překoťte, strhněte vše! Na stavbu byly snášeny dlaždice, stavební kámen, trámy, železné tyče, hadry, vyražené kamenné plotny, židlice slámy zbavené, košťály, cáry, veteš, harampáti a kletby. Bylo to vznešené i nízké zároveň. Byl to chaos bezedný, parodovaný tou směsí, kde leželo páté přes deváté. Ohromná massa ležela vedle prvku; kus stržené zdi povaloval se vedle rozbitého pilíře; jevilo se tam hrozivé sbratření veškerých ssutin a rozvalin: Sisyphos byl tam vmrštil svůj balvan a Job svou střepinu. Jedním slovem hrozné. Byla to Akropolis bosáků. — Kdyby oceán stavěl hráze, tož budoval by je takto. Zběsilost dravého proudu zračila se zcela patrně na tom neforemném zavalení. Jakého proudu? Davu. Divák měl by za to, že zří před sebou zkamenělou vřavu. Zdálo se, že slyšeti jest, kterak bzučí nad tou barikádou — jakoby poletovaly tam nad svým oulem — ty ohromné, temné včely násilného pokroku. Byla to houština? byl to tarec bakchantek? byla to tvrz? Jakoby závratná jakási síla byla zbudovala tu stavbu rázem. Ta bašta byla promísena kalem stoky, a cosi olympického měla do sebe ta divá směs. — Duch revoluce pokrýval svým mrakem ten vrchol, kde burácel hlas lidu, podobající se hlasu božímu; zvláštní, neobyčejná veleba vycházela z té titanské nůše rumu. Byla to hromada smetí a byla to hora Sinaj . . .

Tak psál o barikádě Saint-Antoine z r. 1848 Victor Hugo ve slavném románě Bídníci. Jsou v těch slovech kvádry na revoluční hymnus. Pražské barikády z roku 1848 byly také takovou hromadou smetí a zároveň horou Sinaj. »Vařte vodu! Připravujte střílny! Kamení do oken! Vodu na střechy proti pumám! Písek na dvůr k zasypávání granátů!« — volali studenti. Barikáda v Mostecké věži utvořena z trámů a prken, překlenujících stoky, z barikády na konci Železné ulice vyčuhovaly budky z tarmarku, vchod do Liliové ulice zatarasen školními lavicemi. V jednom domě druhého patra v Klementinu seděla Amazonka, bodák na tyči nasazený a hromadu kamení vedle sebe, aby je jako polibky házela vojákům na hlavy. Za nejprudší střelby zpívali studenti krásný sbor »Hej Slované!« Dělová koule udeřila do Mostecké brány, a zranila dvě osoby; roztrhlý granát rozrazil dělníkovi ruku.

Pod deštěm kulí — čteme v Hugově revoluční epopeji — objevil se hoch Gavroche. Vyšel otvorem v barikádě a zcela klidně vyprazdňoval náboje nic národních gardistů usmrcených u svahu barikády, plné patron, a obsah jejich ukládal do košíku. Právě v tom okamžiku, když Gavroche odnímal sergentovi, ležícímu u nárožního kamene, patrony, přilétla koule a zasáhla mrtvolu. »Hrome,« prohodil Gavroche, »teď mi zastřelují mrtvé!« Byla to děsná a roztomilá podívaná. Gavroche, na něhož bylo střílenо, odpovídal palbě škádlivým posměškem. Na jeho tváři bylo viděti, že se nadmíru baví. Byl to vrabec štípající myslivce. Na každý výstřel odpovídal slokou písně. Mohli bychom ho nazvati nezranitelným trpaslíkem bitky. Koule za ním lítaly, leč on byl jich rychlejším. Pohrával si strašlivě, jakoby si hrál na slepou bábu se smrtí; kdykoli se blížila ta s kosou, ta tuponosá tvář příšery, gamin dal jí šňupku. Tu jedna koule zasáhla posléze hocha, tu bludičku boje . . .

Pražské barikády z roku 1848 měly svého Gavroche. Na barikádě u Šlikova paláce pobíhal ševcovský učenník za každou dělovou koulí, zaryvší se do barikády nebo po zemi letící. Jako za mičem honil se za nimi a sbíral je. Celkem jich nasbíral devět a dvacet! — Na barikádě »u zlatého hřebenu« v Celetné ulici vyskakoval po každém výstřelu sladovnický chasník a vysazoval zadek na granátníky. Posléze ho srazila dělová koule. — K stavbě barikád byli shánění i lidé z domů, z nichž někteří jen z obavy stavby se súčastnili. Nejveseleji pomáhala děvčátka divčího ústavu na Koňském trhu. Ustrašené učitelky omdlévaly, děvčátka však zotvírala okna a v nejlepším rozmaru vyhazovala školní lavice, stolky, tabule okny na ulici, kde z nich rychle budována barikáda . . . *J. H.*

⁂ **»Javůrek der Grausame«.** Dne 16. března roku 1848 byla Praha radostně vzrušena. Na nárožích objevily se dvě krátké vyhlášky Stadio-

novy — jedna oznamovala zrušení censury a svolání stavů, druhá konstituci. Tvářnost staré Prahy se měnila novými a novými úspěchy. Nejen čilý ruch a všestranná shoda a vzájemnost, nejen český ráz, červenobílé kokardy a národní kroje byly známkami veřejného života, ale i šav'e a pušky řinčely v rukách občanstva. Ozbrojení národa přikládán mravní význam. Puška na rameni, šavle po boku povznáší mužného ducha a vědomí občanské. Praktický smysl ozbrojeného národa jest shoda a důvěra mezi ním a mocí státní! Svoboda zbraně jest kus hmotné záruky svobody a ústavnosti. Účastenství občanské v udržování pořádku a veřejné bezpečnosti jest jako porota v soudnictví.

Nadšení konalo divy. Studentstvo prosadilo svou studentskou legii. Vrchní velitelstvo zmocněno vydati šavle a pušky ze zbrojnice — a druhého dne byla Praha ve zbrani. Posluchači vysokých škol se usnesli, aby fakulta právnická, lékařská a filosofická a technika tvořily samostatné kohorty. První kohorta zvolila odznakem čapku červenou, druhá černou, třetí zelenou a čtvrtá modrou. Kdo neměl zbraně vlastní, obdržel těžkou jízdeckou šavli od eráru. Počátky byly veselé, a brzo procházely studentské stráže v noci ulicemi a po baštách se strážemi měšťanskými, aby bděly nad pokojem a bezpečností města. — Na černém prkně vysokých škol vyvěšovány vedle vyhlášek rektora a děkanů i denní rozkazy legii a kohortám.

Senior českých malířů, třiadevadesátiletý kmet Karel Javůrek, byl členem Concordie, sboru to, jehož členy byli umělci a spisovatelé čeští a němečtí. Když později část členstva se odloučila a utvořila zvláštní sbor národního ozbrojení pod jménem »Svornost«, zůstal Javůrek, jenž byl tehdy žákem malířské akademie, u Concordie proto, poněvadž centurionem byl ředitel akademie Ruben. Javůrek byl dekurionem čety a vodíval stráž na obchůzky. Z počátku bylo v řadách národních ozbrojenců velké nadšení, a stráže konaly se s nesmírnou přesností. Ale později dostavilo se ochabnutí, a ve stráži zahnízdily se všelijaké zlořády. Javůrek jako dekurion, nemálo hrdý na svou hodnost i na svůj odznak — dekurioni nosili stříbrný kříž na červené pásce — konal svou povinnost přísně a bezohledně. Stalo se nejednou, že nenašel hlídky tam, kam byla určena, a když se po ní sháněl — vypátral ji v hospodě při pitce nebo při karbanu. Dekurion zakročil co nejpřísněji a nepovolil, dokud hoši neodebrali se na stanoviště. Na hradbách nechtělo se jim konati obchůzky, položili se do trávy a spali libým spánkem. Javůrek je zburcoval, pokáral je, a po celou noc svědomitě patroloval tak, že liknavci musili konati hlídku s vojenskou přesností. Pro tuto rigorosnost dostalo se mu přezdívky »Javůrek der Grausame« (Javůrek hrozný), která dlouho se udržovala. Dnes už ovšem nikdo o přezdívce neví — snad je Javůrek posledním účastníkem těchto stráží, které na pražské hradby Concordie vysílala.

Když nastal »Krvavý týden svatodušní«, bydlel Javůrek v Celetné ulici v domě, zvaném »U zlatého Václava«. Do jeho bytu vnikli tenkráte vojáci, všechno rozbili, pošlapali a oknem na ulici vyházeli. Staré zbraně, jimiž Javůrek jako malíř ozdobil stěny svého bytu, sebrali a vzali mu krásnou, drahocennou a vykládanou pistoli. Když hořely Staroměstské mlýny, jež byly zapáleny granátem, byl Javůrek nemocen. Nalezl útočiště u svého švagra v domě na Příkopě. K nemocnému zavolán lékař, jenž zjistil horečku. Před domem byl pravý soudný den — Co se dále dělo, Javůrek neví. Všichni obyvatelé domu chystali se k útěku a poněvadž si nevěděli rady, co s nemocným — odnesli ho do sklepa. Úžas jeho, když se probudil, byl ohromný — v první chvíli se domníval, že je ve vězení. Volal, křičel — nikdo nepřicházel. Na štěstí zdravý jeho organismus zvítězil, Javůrek opustil lože a šťastně se dostal do bytu svého švagra, kde ulehl do postele a tvrdě usnul. Praha se zvolna uklidňovala — barikády odklizovány, parlamentáři a poslové s bílými prapory projížděli ulicemi. *K.*

— **Rozruch na venkově.** Ve vládních kruzích byly veliké obavy před venkovem. Aby tak sedláci s kosami a cepy přitáhli ohrožené Praze na pomoc! Pravda je, že zvěsti z Prahy působily na venkově mocné rozechvění. Petr Faster, hostinský »u zlaté husy« na Koňském trhu, »neoblomná povaha chodská«, na útěku z Prahy zastavil se v Chuchli, kde vyličoval, co se stalo v Praze a jak jeho přítel Emanuel Šolc byl po jeho boku zastřelen. V Berounském a Plzeňském kraji vyvolal velké vzrušení, Arnold bouřil lid na Poděbradsku, Kampelík svolával pomoc Praze na Točníku, v Jílovém a v Příbrami. Plamennými slovy rozněcovali lid venkovský s kazatelen duchovní. V Peruci kaplan, procházeje dědinou s puškou na rameni, vyzýval lid, aby se připravil k pochodu do Prahy. Z Nové Paky, Jilemnice, z německých měst Trutnova, Vrchlabí a Hostinného vytáhl lid přes Jičín Praze na pomoc. Výprava z Boleslavska a Bydžovska s Vinařickým v čele zaskočena vojskem a změnila se v prosebnou deputaci, kterou Thun přijal v noci na 17. červen. V Rakovníce zvoněno na poplach, na Čáslavsku a Chrudimsku zastavili rolníci robotu, v Heřmanově Městci vyhlášeni Windischgraetz a Thun za zrádce vlasti. V Plzni sešlo se mnoho dobrovolníků na náměstí před radnicí a čekali na přihlášky bojovníků, aby s nimi táhli ke Praze, z Horažďovic došlo oznámení, že Sušičtí na důtklivé vyzvání Strakonických jsou na pochodu, v Kolíně chystala se již od první chvíle národní obrana do Prahy, která 16. června vsedla v Českém Brodě do vlaku. V Běchovicích bylo vojsko, husaři. Topiči a řidiči vlaku pohrozeno zastřelením, neprojedou-li Běchovicemi plnou parou. Z oken vozů namířeny na vojsko pušky. Obrana

byla ubytována ve velkém musejním nádvoří. Bouře v Praze propukla rázem, nebyla chystána, nebyla organisována. Kdyby toho nebylo, bylo by to v Praze docela jinak vypadalo — tisíce a tisíce ozbrojeného lidu z venkova bylo by přitáhlo Praze na pomoc. Zajímavo je, že v německých městech a obcích vzmáhalo se nepřátelské smýšlení proti Čechům. Na barikádách stáli Češi vedle Němců, a přec vyličovány bouře jako vyhlazovací boj — proti Němcům! Windischgraetz líčen jako muž, jenž bojuje za Němce, a obrana proti Windischgraetzovi vyhlašována za — novou husitskou válku!

⁂ **Papír a papír.** Při renovaci Staroměstské věže radniční nalezeny byly ve velkých báních v plechových skřínkách různé listiny a časopisy. Byly tu uloženy také pamětní listiny z let 1805 a 1871. Listina starší je úplně zachovalá — listina z roku 1871 je nečitelná, skoro úplně zchátralá a zničená. To je jistě výmluvný příznak dob . . . naši předkové vyráběli papir mnohem solidnější, než jejich potomci. Smutně by to dopadalo, kdyby staré rukopisné památky byly psány a tištěny na papíře této pochybné jakosti! O kolik vzácných, nenahraditelných dokumentů byli bychom přišli! Co bude za několik let z našich knih a časopisů? Ubohá nesmrtelnosti! Máš život jepice, po které památečky nezůstane. Co velikých snů bývá spojeno s takovou knížkou . . . a za několik let zůstane z ní jenom hromádka smetí. Sic transit gloria mundi!

⁂ **Národní divadlo** uvedlo na scénu v překladu p. Karla Muška veselohru »Velebníček« zvanou, jejímž autorem je J. M. Barrie, rodem Skot. Před tím vypravilo Národní divadlo jeho hru »Chlapík Crichton«, divadlo na Smíchově vybralo si nejpůsobivější Barriův kus, »Tichou uličku«, kterou pro cyklus Máje přeložil Jaroslav Vrchlický. Hráli ji na druhém břehu za nesmírného účastenství po celou saisonu a pochodili s ní znamenitě. Veselohra »Velebníček« nebude míti asi těchto úspěchů, ale jistě nezapadne do divadelního archivu tak brzo, jako Crichton. Je to hra zálibná, romantikou vyšperkovaná, kousek, jenž mohl býti s dobrým svědomím uveden jako představení pro mládež. Posloucháš se jako pohádka, a proto ani nezarážejí některé naivnosti a nepravděpodobnosti. Hrdinka veselohry, šotek ze zámecké kolébky, provádějící v cikánském převleku neuvěřitelné a nemožné kousky a výpravy, je nejsilnější oporou její. Předmětem jejích milostných tužeb vybrán exotický zjev, aby kontrast byl co možná účinný — mladý, jednadvacetiletý farář ze Starých Světel, služebníček Páně, velebníček Dishart. Pan překladatel nepochybně při hledání názvu veselohry rozhodl se pro titul z důvodů praktických. Velebníček! V tom tají se přece něco, když ne pikantního, aspoň slibného! Pikantního proto ne, poněvadž duchovní této země za sedmerými horami nejsou vázáni ccelibátem — ale takový nevinoučký omylek bývá vydatný a lákavý. A něco na tom přece jenom je . . . hra na schovávanou cikánky-princezny je právě tím nejzálibnějším. Pro paní Červenou je to role jako napsaná. Leckdes sice temperamentu nadsadila, ale výkon její je rcztomilostmi tak prosycen, že možno prohlásiti její Babbii za divadelní atrakci. Pan Deyl byl velice sympatickým jejím protějškem, a to tím působivějším, poněvadž se mu podařilo zachytiti pravý tón pro zdrženlivost a rozpačitost zamilovaného nezkušence. Pan Řada dostává role, do kterých by se jinému asi nechtělo, ale za to každou provede s úspěchem. Pan ze Steinsberga udal zase jednou výborného starce ze své bohaté galerie.

—*og*—

⁂ **Divadlo vinohradské.** Po »Bobřím kožichu«, s nímž seznámilo se české obecenstvo už před lety na prvním Májovém cyklu smíchovském, sáhlo vinohradské divadlo tyto dny opět ke starší, z cyklu »Kruhu« známé komedii: »Pařížance« od Henry Becqua. A právem: je to dílo, které, byť neuchvacovalo ráz na ráz dramaticky účinnými kaskádami vrcholných scén, přece jen náleží ke stěžejním ukázkám moderního francouzského dramatu průkopnického, a jeho uvedení na scénu je chvalitebným činem výchovy. Byla-li otázka manželské nevěry tak přečasto již podkladem francouzským dramatikům, ani Becque se od ní neuchýlil; on pouze rozšířil schema, a místo jednoho milence, který ruší rodinné štěstí, postavil na scénu milence dva. Taková paní Klotilda Du Mesnilova je vlastně ubohá bytost: svoje nejvnitřnější a jediné vzrušené city lásky musí ukrývati nejenom před svým mužem, ale i před milencem Lafontem, který žárlí a sužuje svoji nebohou kořist zase proto, že se mu do jeho tužeb vkrádá stín kohosi třetího. Je to tedy opravdu skoro »komedie«, ale je v ní hodně hořkosti a zatrpklých, těžkých nálad, které se vězí kol postavy ubohé paní Du Mesnilové, dvojnásob nebohé milenky dvou klamaných »manželů«. Titulní úlohu sehrála paní Benišková měkce a stylově, ač jí scházela vervnost a břitká jiskřivost opravdových Paříženek; pěkně založenou, účinnou postavu podal tentokráte zase p. Hlavatý v úloze Du Mesnilové. *E.*

Ročník VI. číslo 36. vydáno dne 5. června 1908.

›MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE-ZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedne koruny čtvrtletně jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Maje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovoluje se vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

VÁCLAV KROFTA:

Jarní sloky.

Vlídný slunce úsměv zemi líbá jemně,
jara předtuchou zas ovzduší se plní.
Posledních se sněhů zbavilo hor témě,
nespoutána v lukách zase Mže se vlní.

Skřivánčí zas trylky nad brázdami zvoní,
nový život pučí v nitru zrn i hlízy,
při cestách a mezích mladé trávy voní,
štěrbinami v kůrách překypují mízy.

Jaké oprostění, jaká vlídnost měkká
rozlévati zdá se nejskrytějších do žil,
jaké osvěžení zas to pro člověka,
v dusných města zdech jenž vězněn, zimu prožil.

Jak v tom vzduchu čistém jasně rýsují se
stromy, vrchy, věže, krajina má celá;
na Šumavských horách zas už lesy tmí se,
— jenom na Javoru ještě sníh se bělá.

Jaké očistění od života rmutu,
když se zasnít můžeš nad rašícím listem;
tolik rušné síly skryto v každém prutu,
tolik vůně chví se nad luk ametystem.

Každá bolest stará jak se v koutek tiskne,
vlídný slunce úsměv když ti hladí oči,
takový cit ryzí srdcem tvým si výskne,
milenka jak náhle když ti v cestu vkročí.

Jaké osvěžení silné, přetajemné
přítulný van vzduchu ve svých vlnách chová;
je mi, jak by náhle kdosi sejmul se mne
všedních povinností pouta ocelová,

když mi vstříc vlá zase fial oddech prvý . . .
Jak by kdosi ve mně bolů hroty zlomil;
jak by nové šťávy mojí šlehly krví,
všecka žití hořkost jak by prchla sto mil.

Buď mi zdráv, můj kraji, plný ruchu, kvasu,
ty, jenž pestrý šat zas rozdáš vrchů sklonům,
motýlu květ medný, živnou vůni klasu,
— ty, jenž život vdechneš tvorů milionům.

Buď mi zdráva, země, oplodněná jarem,
rozvoněná dechem rašícího listí,
milenka jak láskou spitá slunce darem . . .
jak tvou radostí se srdce lidské čistí!

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

mne to byla vlastně jen skrytá žárlivost. Sám jsem si kladl otázku, proč jsem na Martu tak zanevřel a nyní tak ostře proti ní vystupuji? . . . Vždyť zprvu, než vstoupila mezi nás, nejednou jsem k ní vzhlížel s obdivem jejího krásného zjevu a ne docela i bez jiné myšlenky. A teď tato hloupá žárlivost na ženu udělala ze mne moralisujícího škarohlída, malého šosáčka, který se durdí, že jeho patentovaná ctnost byla z dálky jen dotčena. Já zanevřel proti Martě prostě proto, že získala přízeň paní Kráglové . . . a to nebylo hezké, byla v tom i závist.

Byl jsem zvědav, co tomuhle řekne Semerád.

* * *

12. máje 187*.

Nepřišel jsem k svačině onoho dne, kdy byla poprvé do domácnosti Kráglových uvedena Cikhartova. Náhodou byla odpoledne konference školní, byl bych se beztoho zpozdil a pak po odbyté poradě šel jsem s kollegy »k slunci« na skleničku kulmbašského. Bylo tenkrát novinkou v městě, a každý, kdo jen trochu mohl, šel si »líznout«, jak říkal místní pan soudce.

Nevím tedy o průběhu onoho odpoledne ničeho.

Dnes tedy přistěhovala se slečna Marta do sklárny. Dostala pokoj hned při zemi těsně vedle lóže vrátného. Sešel jsem se s ní při obědě.

Byla trochu bledá a pohnutá. Všichni byli zamlklí. Pan Krágl snažil se přemahati své rozpaky, jak mohl, ale nějak mu to nešlo. Jiříkovi, zdá se, nebyla akvisice nového učitele v sukních příliš vhod, mračil se a nepromluvil mimo obvyklého »prosím« a »děkuji« ani slůvka.

Vzájemné představování se odbyto stručně a bezvýznamně paní Kráglovou.

Hovor při stole značně váznul anebo se omezoval docela na věci banální neb každodenní. Po obědě se všecko rázem rozprchlo, každý předstíral nějaké nutné zaměstknání. Nevím, jak ostatní, ale já jsem cítil, že intimnost nejužšího kroužku našeho byla ta tam, zavládla obřadná plachost, upjatost až po bradu . . .

Možná, řekl jsem si v duchu, to bylo jen dnes, bude to pár dnů, pak vše vjede zase do obvyklých vod, to se podá . . .

Odpoledne přišel ke mně Semerád. Zprvu chtěl do blízké vesnice, měl tam »zajímavý« případ, ale za řeči odložil to na druhý den a zůstal u mne. Bylo středeční odpoledne, a já měl prázdno. Upravil jsem mu číšku čaje. Byl jako jindy zase přátelský a hovorný, z oné episody, po které jsme se skoro ve hněvu rozešli, nezbylo v něm nejmenší stopy. Přirozeně mluvilo se o mých domácích.

— Nu, jak se chová nový člen rodiny? smál se doktor.

— Zcela korrektně, odpovídám, ve všem korrektně, a pan Krágl mu docela správně notuje, vžil se do své úlohy znamenitě, ale přes vše myslím, že se to nemělo státi, je v tom celém poměru něco nepřirozeného, postavení slečny Marty jest přece jen povážlivé. Divím se sám, že to snáší.

— Povážlivé, — odpovídal Semerád, proč? Aby si rodina jako Kráglových nemohla držeti bonnu, řekněme Francouzsku k hošíkovi, který přece se nějakému cizímu jazyku přiučiti musí?

— Bonna, která není bonnou, a Francouzka, která není Francouzkou . . . smál jsem se — srkaje thé.

— Vře v tobě, milý hochu, stále s tíží potlačená ješitnost.

— Bonnu, která byla maitressou Jiříkova otce . . .

— Mravokárče, co můžeš dokázati? Byl's při tom? smál se doktor.

— Celé město o tom ví a své doby vyprávělo.

— Nu tak, ať je slečna Marta před celým městem rehabilitována — to je nějaké neštěstí! A pohoršila se snad slavná místní veřejná morálka nad tím? Každý může ve svém domě dělat, co se mu zlíbí, a utvářiti si své poměry, jak za dobré sám uzná . . . . v tom jednala paní Kráglová zcela správně . . . .

— Pak měl Krágl se zastyděti a nepřipustiti tomu; shledávám, že jednal zcela nekorrektně.

— Já opět shledávám, že jednal vysoce diplomaticky, ba líp než Lux, když tenkráte slečnu Martu tak nápadně po pádu Kráglově

se schodů z domu vyhostil. Pan Krágl, — hájil svou thesu doktor, řekl celému světu tím: Mluvte si, co chcete, přece by má žena nestrpěla v domě svém vlastní sokyni, to je zjevné, že mezi mnou a Martou ničeho nebylo . ., přece bych nedal svou milenku svému hošíkovi za učitelku . . . . Tak jistě soudí a bude soudit svět.

— Ne docela, můj milý. Měl's slyšet, co se povídalo onehdy po konferenci, jak jsme se zastavili »u slunce«.

— Prosím tě, namítal doktor. Aby lidé někoho ušetřili svými jazyky! Mluvit budou vždy a musí mluvit konečně o něčem.

— Pak poměrně toho o případě Kráglově z minulého dubna velmi málo napovídali — nadhodil jsem, podávaje doktoru cigaretty.

— Nemohli nebo nevěděli prostě, co. Věc měla po čertech šťastný průběh, tenkrát pan Krágl si může gratulovat, vyšel z toho po každé stránce skvěle, pravil doktor zapaluje si, fysické i morální . . . a k tomu ještě tak lehce se přehoupl přes to, co by v každém jiném manželství bylo nejchoulostivějším bodem . . .

— A na konci, zasmál jsem se, padla mu za odměnu ctnosti a dobrých mravů slečna Marta ke všemu ještě do domu!

— Inu, každý nemá stejné štěstí, podotkl doktor.

— Ale vidíš, s tím morálním úspěchem celého případu není to tak brillantní, jak soudíš.

— Nevěděl bych, namítl doktor, odfukuje hustý mrak kouře.

— Proč pak zanikly čtvrtky, co?

— Zcela přirozeně, postupem věcí, v tom bych ničeho neviděl a nehledal. Choroba pana Krágla — a pak jarem obyčejně končívají . . . i tak se to shodlo . . . . nemusily býti ani odříkávány, přestaly nemocí domácího pána a zanikly postupem sezony . . .

— Pochybuji, můj milý, že by někdo přišel. Snad ředitel Seidl, který jest více domácí člověk . . . možná, ale sotva kdo druhý aneb třetí a jistě ne pan děkan Svoboda, tvrdil jsem určitě.

— Nu, pravil Semerád po chvilce, tohle by byla věru obtěžkací zkouška, ale škoda, že si jí nemůžeme aranžovati dnes anebo zítra, že musíme počkati na zimu . , . pravil doktor víc žertovně, než vážně.

— Všemu bych neříkal nic, — vrčel jsem dále, až do angažování slečny Marty šlo vše jak se patří — ale tu udělala paní Králová vskutku faux pas . . . . to se státi nikdy nemělo.

— Stále žárlíš na slečnu Martu? Vida, vida. Snad i paedagog se v tobě vzbudil; žárlíš, že ona učí Jiříka, že máš míti kollegu v sukni — ó, žárlící paedagog, to je teprve monstrum ignotum curiosae speciei! smal se doktor na celé hrdlo.

Tohle mne bodlo, nebo cítil jsem velký kus pravdy v tomto výsměchu doktorově.

— Sobě rozhodně paní Králová tím uškodila, tvrdil jsem, neb zabila si útulný kroužek domácí. To mohu posouditi nejlépe já, který byl a jsem denním svědkem všeho. Vládla tam družnost, teplo, roztomilost v stycích — teď je tam chlad a upjatost a zamlklost — a to ustavičné francouzské papouškování, aby prý si Jiříček jazyk oblomil, aby si na výslovnost navykl, stalo se zabíjákem každé

konversace. Každý umí z nás francouzsky, co pro sebe potřebuje, ale aby se ustavičně produkoval a dával pozor a byl vysazen nebezpečí, že jej bude slečna Marta ještě opravovat. Měl bys jen vidět pitomý obličej páně Králův, když to spustí. Voulez vous, George, encore de la viande? — Merci, madame, je préfère les knedliky avec choucroute — ne, nedovedeš si to představit, prodělat bys to musil! Bůh ví, pravil jsem odplivuje, mám chuť začít se stravovat »u slunce«.

— No, no, to ti, milý hochu, tvůj finanční pan ministr sotva dovolí, — smál se doktor.

— A musil by . . . . Což, kdybych vůbec nebyl padl do rukou Králových!

— Nevděčníku, pokračoval doktor. Ale dovol, pravil vážně, já vidím trochu hloub, než ty . . Čin paní Lucy shledávám zcela účelný a správný. Chtěl bych se sázet, že jen její ženský takt to byl, co ji vedlo, že přijala slečnu Cikhartovu do domu.

— Tak, odvětil jsem dost ostře. Tedy něco docela z brusu nového .... A jak to myslíš, co chceš tím říci, směl-li bych prositi?

— Vycítila, že má potřebí brzdy, jeli jste, milý hochu, trochu již rychle po příkré ploše ....

Vyskočil jsem jako bodnut.

— Což ty víš a proč nás tak podezříváš? Mám tebe ujišťovati ...

— Ne, neujišťuj, není třeba, chlácholil doktor, kdybych nechtěl ti věřiti, ničím bys mne neujistil. Příčina může býti také jiná, snad již omrzely paní Kráglovou ty věčné šachy, každý den a celé hodiny. Že s počátku to může býti snad pikantní, později to zevšední, a později aby to čert vydržel ...,

— Stěžovala si ti docela? — vyjel jsem prudce.

— Ani slůvkem, ostatně víš, jak málo mám příležitosti mluviti s ní mezi čtyřma očima, vždy jest při tom buď pan Krágl anebo ty.

— Překážím tedy — dobrá — cítím již také od nějaké doby, že jsem leckomu na závadu v domě. Ale to se dá lehce zpravit — k čemu vzájemné jho? — na konci ještě nějaké domácí otročení? ... Ne? To by tak scházelo ke všemu.

— Nu, jen se tak nerozčiluj, miláčku, chlácholil doktor. Byl's krátce, mluvím upřímně, jak vždy — příchodem slečny Marty připraven o svůj primát, professore, v rodině a v domě, kde jen ty a Jiřík jste byly centry dosavád. Teď se pozornost k vám patrně o přítomnost třetí osoby tříští. Slečna Cikhartova je tou brzdou, na kterou jsem narážel. Proč se teď již nehrají šachy? Proč přestal ten tichý flirt s paní Kráglovou? Nu, vidíš, že mám pravdu! — triumfoval s úsměvem.

— Víš, to hloupé slovo nech.

— Když to nebyl flirt — pak to byla láska ... tertium non datur, pane logikuse.

— Vůbec ti zapovídám, abys o paní Kráglové a možných citech mezi náma slovem se více nezmiňoval, vyhrkl jsem divoce. Nový opět důvod, abych opustil tento dům, kam jsem beztoho vstoupiti nikdy neměl ...

— Kdyby tě slyšela paní Kráglová, musilo by jí to být líto, dráždil mne dále doktor.

— Eh co, cítím dávno, že není nad svobodu. Tahle domácí služba spíš by se hodila pro starší pány.

— Myslíš na mne při tom? ... Děkuji ti upřímně.

Odmlčeli jsme se oba na chvili.

— Víš, něco je na tom pravdy. Svoboda jest svoboda, a zvlášť v letech tvých se sebe lehčí jho snadno zprotiví. Ale jíti od Kráglů, vážně mluveno bez všech hloupých narážek, abys to udělal, neuděláš! A k čemu? Zažertoval jsem s šikmou plochou vašeho poměru, ale v gruntu je v tom dost pravdy. Bohudík, jest paní Kráglová velmi rozumná bytost, sama příčiny nezavdá a teď má v slečně Martě, jak jsem pravil, brzdu proti tobě i panu Kráglovi najednou.

— A co mne házíš s Kráglem do jednoho koše? Jsi ty dnes protiva!

— Kdo mluví pravdu, bývá jím obyčejně, pravil příkře doktor. — Neukvap se v ničem. Ostatně nemáš do konce roku tak daleko, To vydržíš v každém případě. Ale zamluvili jsme se, odpusť, že jsem tě o tolik času připravil.

Vzal klobouk a hůl. Díval jsem se za ním dlouho. V mé duši byla velká trpkost a rozmrzelost. Nevím, proč cítil jsem, že jsem se octl v křivé posici v tomto domě. A co horšího, cítil jsem, že by mně odchod odtud přece jen nebyl tak lehký, jak jsem předstíral.

* * *

13. máje 1907.

Taková rozháranost, taková vnitřní obava ještě mnou, co jsem živ, nelomcovaly. Seděl jsem do noci s hlavou v dlani nad problémem svého žití — nebo bral jsem to za své žití a ptal se docela seriosně sama sebe: »Kde jsi se to octnul, v čem jsi se to octnul, jak to má jít dále, co z toho bude?«

A nebyl jsem s to si zodpovídati jedné otázky. Všady tma, všady záhady.

Věděl jsem jen jedno, že paní Kráglovou miluji, že by mohla rozhodovati nad mým životem, nad mou budoucností — ale to bylo asi vše — jak jsem chtěl postoupiti o píď dál, bořila se mi půda pod nohou, a bylo mi docela jako poutníku, jenž zbloudil v rašeliništi zrádně porostlém a zelenou nivu klamně simulujícím.

Ale jasno chtěl jsem míti. Na pouhý flirt velké dámy bych nereagoval, k tomu jsem se cítil dost hrdým a vážným — nezbývalo nic, než riskovati pokus vyznání a pak dle toho, jak by přijato bylo — rozhodnutí a čin.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

a havěť je největší nepřítel pořádného člověka, a chce-li se někdo někomu pomestít, ať ho vypálí anebo ať mu doma nasadí divoké králíky.« A teď najednou si vzpomněl na svůj zločin. »To já jsem znal jednoho mistera truhláře, co dělal paneský nábytek, a tomu jakýsi zlotřilec taky nasadil do díla divoké králíky. Všecko mu na padrť rozkoukousali, měl škody z nich aspoň na dva tisíce . . .«

»Vidíš, Hynečku,« přizvukoval mistr, »to byl taky takový psanec. Měli ho tehdy popadnout a rozmlátit ho na cimpr campr, a tobě by to taky měli udělat!«

Nutil se všemožně do vzteku, a aby tomu, muž vždy mírný a vlažný, dodal zdání opravdovosti, sápal se na učeníka a chtěl mu dáti pohlavek.

Hoch se uhnul a dal se do pláče, snad z lítosti upřímné, snad ze žalosti, že mu vymlátili zamilovaná zvířatka. Ale ty slzy nebo snad také vzpomínka, že tím psancem podobným před lety byl on, pojednou udobřila dědečka.

»E, už melč,« pravil shovívavě, »už je po patálii, a každý má svůj díl. Děkuju za krásné přivítání,« řekl ke krejčovům a k Hynečkovi dodal: »A ty pojď ke mně, zdá mi se, že jsem ti něco přivez'.«

Doma dal Hynečkovi tu pivní sklenici a k tomu přidal dvě koruny.

»Tak, a teď jsme zase kamarádi. Z té šibenice si nedělej nic, Hynečku, to mi se jen tak krapánek zablýsklo od úst.«

Utíraje si slzy, učeník zahlesl důvěrně:

»Ona je ještě tady, pane Sejk.«

»Kdopak?« zeptal se dědeček a trhl sebou v předtuše.

»Ta — paní Rozárka.«

VIII.

Jakkoli dosti chytrý a prozíravý, v paní Rozárce dědeček Sejk tedy se přepočítal. Domníval se, že již jest za horami se svými vdovskými city a tužbami, ona však zatím byla dosud tady, a dědeček již zase měl dojem, že se po něm vztahují žádostivé paťáty, které sice byly hebké a zdánlivě příjemné, přece však by již záhy škrtily a dusily.

Tak také, trochu mile a trochu tísnivě, zpráva Hynečkova na dědečka působila. Bylo mu lahodno mysliti, že mu paní Rozárka bude na blízku a že se bude moci opět kolem ní, zahrávaje si na šprýmaře, ometati, a při tom ozývalo se v něm něco jako malý strach, aby se někdy v zanícení příliš nezapomněl a nevklouzl vdovičce do klepet.

Když tak o tom chvíli přemítal, dospěl k přesvědčení, že může úplně spolehnouti se na svoji chytrou rozvážnost a že bude míti oči stále otevřené netoliko pro půvaby Rozárčiny, nýbrž i pro její úklady, kdyby snad přece zase v mysli její vznikly.

A co tak, zároveň povznesen dobrou mírou nad tím, že jest doma, o tom uvažoval, paní Rozárka přicházela. Byla na trávě Cinibulkovým housatům a nyní se vracela s nemalým hrubým rancem, hodně všedně oděná, tváří opálenějších, rozcuchaná po námaze a údů značně uvolněných, že nevypadala již tak mladě a svůdně jako před několika dny, když dědeček s ní se rozcházel.

Vdovec stál právě s úsměvem na zápraží, když paní Rozárka vcházela na dvorek. Jak ho spatřila, lekla se, jako když vedle ní uhodí, ale při tom přece měla tolik přítomnosti ducha, že honem pustila na zem ranec, aby nebylo viděti jejích ucouraných sukní a bosých nohou ve starých křampetlích.

»I dobrý večír, paní Rozárko,« pozdravoval ji dědeček. »Božínku, to je pracovitost, od slunka do slunka být na nohou a pořád pilná jako mraveneček. Ale svědčí vám ta zaměstnanost, jste veždycky jako růžička.« Vzpomněl si na mladého záhadného pána z vlaku a třebas se s ním rozešel v hořkosti, přece po něm opakoval: »Na vás aby čelověk dělal písničky: Ženské spanilosti čest a sláva, té ať každý jenom úctu vezdává«.

A udělal při tom tak dvornou poklonu, že se musil zachytiti dveří, aby neupadl.

Paní Rozárka zatím se vzpamatovala, zazpívala něco jako radostný pozdrav a výraz svého překvapení, načež velmi obratně zmizela s rancem, že nebylo viděti ani jejího osekaného podsazení ani děravých křámův a neúhledného úboru.

Objevila se opět asi za půl hodiny a již byla zase jako z cukru. Vlasy měla přičísnuté, na sobě jinou sukni a zvláště jiný, čistounký kabátek fešnějšího střihu, ve kterém dědečkovi připadala mnohem útlejšího pasu a mohut-

nějšího poprsí. I tváře její zdály se hned hladšími a bělejšími v tom vkusném ošacení.

Teď již neutíkala s dědečkových pohledův, ale stála před ním směle, ba skorem až vyzývavě a nejčistším stříbrem hlasu svého se vyptávala, jak se dědeček měl po všechen ten čas, co se neviděli, a zda-li také někdy si vzpomenul na domov.

»Jakpak bych nevezpomínal,« ubezpečoval ji dědeček. »Lehaje vestávaje a kudy jsem chodil, tudy jsem v jednom kuse myslil na svou kuchyňku a sedničku.«

Vdova střelila po něm jiskrnýma, povzbuzujícíma očima.

»A už na nic?« zeptala se ho a tvářila se stydlavě.

Dědeček porozuměl.

»Ba taky na vás, paní Rozárko,« přiznával se, »neboť, upřímně pověděno, třebas jsem byl u svých a rád viděn, přece jsem tam neměl takového pohodlí a obesloužení jako tady, co jste se o mene tak mile krásně starala.«

Ohlédla se na všecky strany, nikdo-li neposlouchá, a pak odvětila tišeji:

»Ale vždyť tady bylo po vás taky tuze smutno, pane Sejk, já bych vám to vlastně ani neměla povědít, ale myslete si o mně, co myslete, já vám to přece řeknu — mně se tady po vás ukrutně stýskalo.«

»Ale, ale, veždyť si toho ani nezasloužím,« namítal dědeček. »To je pro mene veliká pocta, já myslel, že po mně nikdo už ani nevezdechne. Takový starý kocour jsem, a ještě na mene vezpomínají mladé kočičky. Vida, vida, paní Rozárko, tu upřímnost byste ani mladému neřekla.«

»Nikomu bych jí neřekla než vám jedinému, pane Sejk, protože by se mi po žádném jiném tak nestýskalo,« šveholila vdova, a zatím co hlas její se tišil, zvolna, stále krůček po krůčku, k němu se přibližovala.

Dědeček postřehl, že paní Rozárka tentokráte jest výbojnější, a že snad na poprvé je toho vzájemného citů vyznávání dosti. Proto uhýbal řeč.

»A víte, paní Rozárko, já jsem se vás tady už nenadál, já měl svatosvatě za to, že už jste taky odjela. No, proč pak byste se trochu nezderžela, doma nemáte co zteratit a tady jste Cinibulkovům tuze potřebna.«

To pravil jen tak vyzvídavě, aby se dopátral něčeho určitějšího o jejím odchodu.

Bylo znáti na vdovině obličeji, že rychle přemýšlí, jak nejvhodněji by odpověděla. Usmívala se rozpačitě a zatím oči mluvily za ni.

Ale než mohla promluviti ústa, objevila se tu paní Cinibulková s dvěma dětmi, a bylo po důvěrnosti.

»Potom si o tom ještě povíme,« dodaly Rozárčiny výmluvné zraky, a dědeček cítil, že mu nadchází doba nových milostných dobrodružství, neboť ty jiskrné, takřka křičicí oči mu to srozumitelně předpovídaly.

»Však nejsem žádný bláhový pomatenec,« pomyslil si, »vím nejen, jak se točí pivo, ale také jak se točí svět a dám si pozor před všelikou rozteržitostí. Ostatně miluje-li mene do opravdy ta vedovička, bylo by od mene necitedlné, kdybych ji hned zamítal nebo jí neukázal krapánek náklonnosti. Mládí má své slabosti, a my staří máme s ním mít outerpnost. No, uvidíme, co se dá dělat.«

Zasmál se té své samomluvě, a bylo mu docela volno a příjemně. Tu příjemnost zvětšovalo v něm zvláště očekávání věcí, které měly přijíti.

A dostavily se za nedlouho, ještě toho večera, když paní Rozárka nutkána útrpností k dědečkovi přišla mu do jeho bytu na rychlo poklidit a odestlat. Vešla k němu již bez úvodu nebo omluvy, jakoby se to rozumělo samo sebou, a zatím co se obírala dědečkovou postelí, podotkla.

»To je škoda, že tady už zejtra nebudu — ty peřinky by potřebovaly vyvětrat.«

Dědeček na ni vzhlédl překvapeně.

»Co zejtera — a proč byste tu nebyla, paní Rozárko?«

»To už tak bývá, pane Sejk, jeden přichází a druhý odchází. Je už čas, abych šla domů, beztoho jsem tady už příliš dlouho. Ale jsem ráda, že jsem se vás ještě tady dočkala. Nedočkat se vás, to by se mi teprve smutně odcházelo.«

Ať již to paní Rozárka myslila do opravdy čili nic, dědečka Sejka zmocňovala se za její zprávy tesknota, a pocítil dojem zklamání. Tak již se těšil na časté příjemné styky s ní, že zapomenul na všechny nedávné výstrahy svého svědomí i své chytrosti, zapomenul, že vlastně před ní utíkal, a propadal povážlivé »rozteržitosti.«

»Paní Rozárko,« ozval se pohnutě a hlas trochu se mu třásl, »snad byste nám, pro pána krále, už neodjížděla?«

»Když už musím. Ale copak vám je hej, pane Sejk, vy mne ani nepohřešíte, sotva budu ze dveří, už se vám přihlásí jiná hospodyňka, a kdyby ani hned se nepřihlásila, sestra vám ráda poslouží« (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

yla bych ovšem ráda a poděkovala bych ti, kdybys své podezření nepronášela s takovým zvláštním přízvukem a s takovým okatým úmyslem, abysi se mne nešetrně dotkla,« ozvala se Elis příkře a vztyčivši se, změřila Teréz pohledem plným nenávisti. »Od tebe se poučovat o chování nedám, vím, co se sluší a patří. Pan Kahl je spolumajitelem velké firmy, která má milionové obraty, a své obchody peněžní svěřuje bance, kde je můj otec ředitelem. Jsem povinna svému otci s jeho obchodními přáteli laskavě se stýkat, poněvadž výhody banky jsou výhodami mého otce. Že si při tom nehraji na starou babičku, rozumí se samo sebou, poněvadž jí nejsem. A také žádných cizích peněz neutrácím. Zapomněla jsi snad, že tvůj bratr neměl ani haléře?«

»On ho nepotřeboval, jeho jméno a jeho postavení mu zajišťovalo slušnou existenci,« odsekla Teréz podrážděně.

»Takhle nějaké dceři řemeslníka by byly snad dostačily, ale dceři bankovního ředitele nedostačí,« pravila Elis s vysoka. »Nevím, na které straně byla větší oběť, zda na mé či na Bohdanově.«

»O tom bychom se zbytečně hádali,« řekla Teréz suše. »Dnes už je pozdě usuzovat, pro koho byl sňatek vyznamenáním. Kdybych byla zlomyslná, řekla bych ti, že jsem se také teprve teď dověděla, že se jistý důstojník šlechtic postřelil, poněvadž prý utratil mnoho peněz s jistou dámou, která, když už přestal dávati dary, nechtěla ho znát. Také jeho jméno znám a on sám je živ z milosti u svých přátel. Divíš se, kde jsem se to všechno dověděla. Netvrdím, že je to pravda, dost smutné však, že to mohou lidé povídat. A sotva za půl roku zase pověst s Kahlem. Moji rodiče a bratr nevědí dosud nic a nedovědí se také ničeho, umoudříš-li se a budeš-li pamatovat na své povinnosti, které máš vůči svému muži. Ať jsi za svobodna jakkoli se bavila, teď jsi vdaná a musíš se starat o čest a pokoj bratrův.«

»To je neslýchaná smělost!« zasykla Elis a její oči se zablýskly nenávistí. »Kdyby mi nešlo o Bohdana, řekla bych ti něco jiného.«

»Jen řekni, já Bohdanovi neprozradím nic,« pobízela Teréz, jizlivě se usmívajíc.

»Chceš-li, proč ne. Víš, proč tak jedovatě se mnou mluvíš? Protože jsi sama tak šeredná, že nikomu nenapadlo o tebe se zajímat. Chceš aspoň hodně peněz vyzískat, abys tím se před světem mohla pochlubit. Buď však jista, že kdybys byla v samém zlatě zasazena, budeš mužům přece ještě pro posměch. Já se líbím. A budu se líbit. Jdi a poštvi svého bratra proti mně. Budu-li chtít, ještě před tebou bude znovu o mou lásku žebrat. Jsem ostatně ráda, že jsem se dověděla, odkud mám zákeřnický výpad očekávat. Nikdy by mi nenapadlo, jak ctnostná je moje paní švakrová.«

Rozesmála se potupným smíchem, změřila ji pohledem plným pohrdání a vyšla ven. Rychle prošla pokoji a když vešla do jídelny, přiblížila se k Bohdanovi a zaklepala mu na rámě.

»Musím rychle odejít, pojď, doprovoď mě.«

Bohdan se domníval, že snad jde žena do villy, aby něco sestře přinesla a zase se vrátila; proto se nevzpíral.

»Na shledanou,« zavolal na Malence, jenž pohodlně rozložen, zažíval svou lahůdku. Pokynul mu svou tlustou rukou a Bohdan spěchal za Elis. Když sešli před zámeček, rozesmála se žena, ale její smích byl nějak podivný. Zarazil se a podíval se pozorně na ženu.

»Proč se směješ?« tázal se udiveně.

»Jen tak. Až potom ti povím. Tvá sestra je opravdu k smíchu. Učiněný podivín! Svatou trpělivost má s ní Malenec. Kdybys měl ty její povahu, ani hodinu bych nechtěla s tebou žít.«

»Vy jste se nějak pohádaly, viď?« tázal se zaleknutě.

»Pohádaly? Ne. Já jsem jí pouze řekla svůj úsudek a to ji rozhněvalo. Cestou ti povím, co se mezi námi stalo. Divím se, že jsem ji už dříve nepoznala. Hned tehdy, když ona, bohačka, nechtěla svému bratru půjčit kauci, ačkoli to pro ni neznamenalo ani haléře ztráty, měla jsem podezření, že je špinavě lakotná a že asi závidí každému, kdo není také tak hamižně živ, jako ona. Chápu tvé utrpení a dovedu ocenit tvou šlechetnost, že jsi se jí po tom všem nezřekl. Ve mně aspoň vzbuzuje hnus, odpustí, že takového příkrého výrazu užívám, neznám vhodnějšího.«

»Probůh, vy jste se jistě na smrt znepřátelily,« lekal se Bohdan.

»Mrzelo by tě to snad? Máš volno se rozhodnout pro ni nebo pro mne. Mohu ti říci, že nestrpím, abysi se s ní stýkal. Mezi námi dvěma je na vždy a na dobro konec.«

»Co se jen stalo? Neříkám, že toužím po její společnosti, ale uznáš sama, že mě zajímá takové náhlé vypovědění nepřátelství.«

»Vlákala mne do samoty, aby mě tam urážela. Šatů si vůbec šít nedala. Arci, její lakota by krvavé slze ronila, kdyby měla vydat peníz, ze kterého by nemohla brát úroky. A tam mě začala vyslýchat, proč chodím do zábav. Na konec se ukázalo, že sehnala někde klep, že ty na mě žárlíš a že se kdosi k vůli mně zastřelil. Slyšels něco takového?«

»Ne, toho jsem neslyšel,« přiznával se zaraženě.

»Nepronesl jsi ty sám před ní takové podezření?«

»Vždyť jsem s ní vůbec nemluvil.«

»Pak to je dílem naší panské. Nepochybně asi poslouchala za dveřmi, když jsi onehdy také takovou hloupost povídal a protože je Bety známa s panskou Malencových, udělaly z toho hned krvavou událost, která přišla tvé sestře vhod. Bety dnes půjde z domu a ty, miluješ-li mě jen trochu ještě, nesmíš ani krokem přes práh toho domu, kde jsem byla tak potupena.«

»Nebyl jsem tam tak dlouho, nemusím tam zase«, řekl zamyšleně, »Nejde mi do hlavy, kterak by se mohla sestra dovědět, co jsme spolu si povídali.«

»Sečkej až doma, přesvědčíš se, že jsem se neklamala. Kdo by si mohl takový klep vymyslit? Nemám nepřátel a něco tak zlomyslného neudělal žádný vzdělaný člověk. Teď toho však nechme. Mám hrozný hlad, zde nic k jídlu nedostaneme a musíme si zjednat povoz, abychom se dostali do Prahy dřív, než pojede vlak.«

Dal sebou vlásti, jak chtěla. Vešel s ní do villy, kde si nechala různé drobnůstky. Domovníkovi nařídila, aby Bety, jež měla vlakem přijeti, hned poslal nazpět a už šla směrem k nádraží. U nádraží v hostinci zjednal Bohdan příležitost a za chvíli ujížděli domů. Čím více se ku Praze blížili, tím klidnější se Elis stávala a laskavěji se na Bohdana obracela. Vzala jeho ruku do své, hladila ji a žvatlala o své radosti, s jakou se těší na klidný večer v útulné jejich domácnosti. Bohdan jejím láskáním zapomínal na pochmurné myšlenky, které se mu draly do hlavy a které ho plnily úzkostným strachem před nějakou katastrofou. Jeho celé nitro vzpíralo se uvěřit domněnce, že by klep způsobily pokojské. Stále cosi naň volalo, že klep dolétl k sestře odjinud, že sestra něco ví, co pro něho samotného je nesmírně důležité, čeho však, aby se dověděl, Elis nechce. Musí se sestrou hovořit, umiňoval si, a už také hledal stezičku, kterou by mohl přes zákaz ženin k sestře se dostat.

Zvýšená pozornost ženina a její vřele projevovaná láska zahřála jeho srdce a zaplašila poděšené myšlenky. Než dojeli k svému bytu, byl již veselý a jeho tvář zářila štěstím. Elis, přitulivší se k němu, stoupla s ním do jich bytu a sotva se za nimi dveře zavřely, vrhla se mu do náruče a vášnivě ho objala.

»Měj mě rád, muži, měj mě rád,« šeptala líbajíc ho náruživě. »Snad proto, že mě máš tak málo rád, že mě málo líbáš, toužím po zábavách.«

»Elis, já že tě nemám rád? Já?«, volal jásavě. »Vždyť trpím, že nemohu se tvé lásky nasytit. Neboj se, ničím nás nerozvedou, ničím naše štěstí nezmaří.«

A jakoby druhé jaro lásky nastávalo, celé dny se celovali. Bety se zkroušeně přiznala, že si s pokojskou z Kasic sklepla a když jí dala Elis výpověď, uprosila Bety Bohdana, aby se za ni přimluvil. Ve své radosti byl ke všemu ochoten a Bety několik dní chodila všecka ztrápená, jakoby litovala svého provinění. Bohdan chodil do úřadu a Elis vyběhla si na procházku. Vše šlo opět výbornými kolejemi a blaho a štěstí usmívalo se na mladé manžely. Pravda, Elis bývala časem málomluvná a dost prudce odbývala Bohdana, když se k ní chtěl roztouženě přiblížiti. Ale to zase pominulo a Bohdan přičítal tyto záchvaty nějaké tělesné útrapě, která zdraví ženino ohrožuje, aniž by o tom věděla. Ve své starostlivosti sdělil své obavy tchánu. Ten se usmál a rukou zatřepal.

»Elis je zdravá,« povídal rozhodně. »Ale není spokojená.«

»Jakže! Což jsem se snad v něčem provinil? Nebo ona snad mne nemiluje?«

»Ani to, ani ono. Neznáte její temperament a nevíte, že její povaha potřebuje zábavy jako ryba vody. Vy jste si její zábavy křivě vykládal a poněvadž ona vám chce dokázat, že je jí manželská spokojenost milejší, než její zdraví a její mládí, znenadání změnila docela svůj způsob života. To nemohlo zůstat bez účinků na její chování a zevnějšek. Trpí. Je jí, jako květině bez rosy. Byla jako ptáče veselá a působila vám radost svou živostí. Teď je jako v kleci a víte sám dobře, že věznům není do zpěvu.«

»Proboůh, vždyť já od ní žádných takových obětí nežádám. Ona sama tak činí. Kdyby někdy šla do zábav, snad bych i já šel a kdybych nemohl, vy byste byl jejím společníkem. Přeji jí dozajista vše nejlepší, jen o to mi běží, aby pro zábavy nezapomínala na svou domácnost.«

»Vidíte, zeti, kdybyste byl takhle mluvil před týdnem, mohl jste svou domácnost rozjasnit a své ženě uspořit několik hořkých dní. Vaše náhledy jsou zcela zdravé a přičiním se sám, abyste neměl příčiny stěžovat si, že by dcera vaší dobroty nadužívala. Nenamítáte tedy ničeho proti tomu, aby tu a tam se mnou nebo s vámi do zábavy vešla?«

»Nikterak! Kdybych se nepřipravoval k soudcovské zkoušce, hned bych se sám jí za společníka nabídl. Chci si však odbýt tu poslední trampotu, aby mně nic více netížilo a potom se budu cele věnovat své ženušce.«

Aby jeho spokojenost a klid byly dovršeny, sama Elis přiběhla po chvíli a s jásotem se mu vrhla do náruče. (Pokračování).

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

aminko!« — zděšeně zvolalo nejmladší a dalo se do pláče.

A nejstarší děvčátko sepjalo ručky.

»Maminko . . .« tak zahořekovalo, »proč pak pláčete nad námi? — vždyť jsme nic neudělali . . . .«

V tom zahrněl, zakvílel kojenec v kolébce opodál. Tu žena, jakoby rozum se jí byl vrátil, pustila děti z objetí.

»Ne, ne, hodné jste byly, hodné — jen pomazlit jsem se chtěla s vámi, mé zlaté děti. Což jste se mě bály?«

»Vy jste nikdy taková nebyla,« vece nejstarší děvčátko; »snad se něco stalo tatíčkovi?«

»Nic, nic, moje zlato, tatíček přijde hnedle, přistrojíme mu večeři, zatopíme mu, aby mu bylo teploučko, viš . . .«

Tu opět kojenec zakvílel. I skočila matka na nohy, pospíšila k němu, z kolébky jej vyňala, k prsu přiložila,

»Hajej, dadej, můj andílku!«

V jed se mění mléko mateřské, když hoře svírá srdce mateřino. Dítě, jedva rtoma se dotklo prsu, odmítlo jej a jalo se usedavě kvíleti. Marně matka je konejšila, dítě křičet neustávalo.

»Zazpívejte mu,« vece nejstarší děvčátko, »ještě po každé usnulo, když vás slyšelo zpívat . . . .«

I zapěla žena ukolébavku, mile, něžně zavzněl její hlas, jako vždy před tím, jako by nic se nebylo přihodilo . . . Než, tentokráte selhal účinek: křik dítěte nabyl rázu bolestného, křečovitého a ani na chvíli neutuchnul.

»Můj Bože, snad se mi nerozstonalo!« — zalkala ubohá matka.

Ba, rozstonalo se! — dobrou čtvrt hodiny křičelo, pak křik v chropot se měnil. Matka, všecka poděšena, rozžala lampu, ježto pro tmu už vidět nebylo, a posvítila mu na líčka. Nebylo lze pochybovati: psotník ústka křivil, ručkama, nožkama škubal, celým tělíčkem lomcoval.

»Smiluj se nade mnou, Bože!« — zvolala žena, »dítě mi umře! . . . co si počnu! . . .«

Ba co si počne! — lékaře na vsi nebylo, třeba ho povolat z Hluboké — půl druhé hodiny tam, tolikéž nazpět, a ubohé ženě se zdálo, že jen okamžitá pamoc zachrání dítě. Ani odběhnout si netroufala, aby zavolala na pomoc babící bábu ze vsi, blíže továrny.

»Kačenko!« zavolala nejstarší holčici, »doběhni mi dolů k Růžičkové, vyřiď jí, aby bez prodlení přišla . . . . řekni, že Karlíček má psotník . . .

Kačenka vyvalila oči.

»Nevím o ní, maminko, neznám ji . . .«

»Vždyť ji znáš, hloupá, vždyť se pamatuješ, že tu byla, když se narodil Karlíček. Běž, běž! . . .«

I jala se jí vykládati, popisovati byt moudré ženy. Než dítě nechápalo a jen prosilo, aby matka je neposílala, že se bojí, že je tma, že je zima, že neví. Jak že mělo vědět? do školy dotud nechodilo, do vsi jen málokdy páchlo nohou a za ves, k továrně, vůbec ani nepřišlo. Matka nemohla toho nevěděti,

ale v těchto svých úzkostech o nemocné dítě ani nepomyslila, že sama dětem byla zapovídala sbíhat do vsi. Tma tmoucí zatím venku vystřídala soumrak a vítr ještě hůře řádil a burácel.

»Kriste Ježíši! tys hloupá! tys pitomá!« volala všecka zoufalá, ani nepomyslejíc, že by děvčátku šlo o život, kdyby uposlechlo a ven se vydalo; — »chceš, aby nám Karlíček umřel? . . . Přeci rozumíš, co ti povídám? . . .«

Kačenka klekla na kolena, ruce k matce vzepiala:

»Maminko,« zaúpěla, »nevyhánějte mě, já Růžičkovou nenajdu, nevím, kde zůstává, tolik se bojím . . . slyšíte, jak to hučí . . . .«

»Jdižiž, tys hloupá!« — zvolala matka, »půjdu sama . . .«

Odstrčila plačící děvčátko, obula se, přehodila vlněný šátek a spěchala ven. Skočila se zápraží, pádila dolů po svahu. Tma neprostupná, kluzko po svahu, od severu burácející vítr skul svým ledovým dechem promoklý povlak matičky země ve tvrdé, hladké brnění, plné ostrých hran a hrotů . . .

Ani třicet kroků nedoběhla úzkostí hnána, vyklouzla na ledu, zapotácela se, upadla, na noze, na obou rukou se poranila. Jen ztěží se zvedla, zase padla na té šikmé ploše, kostrbaté a přece jako sklo hladké. Povstala zase, ale pro palčivou bolest v kotníku jedva na nohou se držela. Tu si uvědomila, že by do vsi nedošla. Pamět, rozvaha jako by se jí byly vrátily.

»Pro Krista Pána,« zašeptala, »kam jsem myslila? dítě jsem vyháněla do toho nečasu — kam by bylo došlo? . . . Bůh sám dal, že se vzepřelo . . . Ale Karlíček, můj drahý hošíček . . . on mi umře bez pomoci . . .«

Zalomila rukama, zalkala hlasitě, ale burácení větru přehlušilo pláč. V tom jí projelo hlavou pomyšlení, že by se snad nad ní smilovala některá sousedka a došla by jí pro bábu Růžičkovou. Dala se nazpět, místy po čtyřech se plazila, nemohouc se udržeti na nohou pro velikou bolest, jež jí působilo poranění pádem způsobené. Došplhala o doplazila se do kteréhos sousedního domku . . . . dvě tři ženy ochotně jí přispěly, do krve odřené ruce jí omyly, domů ji dovedly . . .

A u ní doma nad kolébkou psotníkem lomcovaného dítěte i nad její v kotníku vymknutou nohou odbývala se velká porada, k níž sezváno ještě několik sousedek, tak že malá světnička byla plna žen. Ta to, ona ono radila, všecky najednou hovořily, Krista, panenku a všecky svaté a světice přivolávaly; pouze v jednom byly svorné: že není třeba přivolávati bábu Růžičkovou. Za to jedna z ženských, všecka udivena, že nevidí nejbližší sousedku Křenkové, její domácí Bavorovou, pro tuto došla. Stihla ji na chodbě — i rozpředl se hovor:

»Nohu si zlomila?« tázala se Bavorová.

»Možná dost. Klecanová také myslí . . .«

»A vy jste ji přivedly? Ležet jste ji měly nechat, mrchu!«

»Šla pro . . . .«

»Nu, ví se, pro koho si chtěla dojít. Pro galána! . . . .«

»Snad byste nemyslila . . .«

»Však tu u ní byl dnes, celé odpoledne se s ní zdržel. Do mne se taky spustil; že se nestydí, ženatý člověk . . . .«

»A kdo? — prosím vás . . . .«

»Nu, kdo jiný než Frček! Potom se řekne: starosta, vážený hospodář . . .«

»To bych do smrti byla neřekla! To přeci není možná . . . .«

»Poslouchejte: chová si vepře, tahle. Viděla jste ho? . . . .«

»Ovšem; před týdnem mi ho ukazovala. Prodat ho chtěla, když on Křenek musí jako pryč . . .«

»Nu tak! Když jste ho viděla, co byste řekla, zač stojí?«

»Nu, za pět a dvacet stojí — ale budou ho muset dát laciněji . . . .«

»To bych řekla! A teď poslouchejte: Frček jí dal třicet! Na své uši jsem to slyšela. jak je nade mnou Pánbůh! Ale přede mnou jí je nedal, do světnice spolu šli a tam spolu zůstali přes hodinu. Já jsem jen žádostiva, co tomu řekne starostová. Té to jedno nebude . . . .«

»A Ježíši na nebi! a to je škandál! . . . . a kdo by tohle byl řekl! Tak jsem z toho celá tumpachová . . .«

»Tak jsem jí potom řekla, co si o ní myslím, aby jako věděla, že nejsem tak hloupá! Ona hned na to vyběhla patrně žalovat u starosty. Já ji pravda neviděla odcházet, lhala bych, kdybych to řekla a já, víme, nelžu! Ale pryč byla, protože dítě křičelo. strhat se mohlo . . . Nu, vida, nedoběhla tam.«

(Pokračování.)

FEUILLETON

Za Marií Pacákovou.

Šla žitím s úsměvem, jenž všechny hřál a sílil,
vždy otevřenu dlaň, kde třeba pomáhat,
a odhodlána hned, kdy strádal kdo a kvílil,
své srdce rozdělit, bez pýchy, bez výhrad.

Choť něžně oddaná, vždy pro vlast v zanícení,
ó, pro ni ve světě jen růže měly kvést!
Sen věčný slíbal jí teď s čela utrpení,
již astru vzpomínek jen smíme na hrob nést.

J. B.

VÝSTAVNÍ BRANOU.

Byli jsme o sedmnácte let mladší, když za námi poprvé cvakl tourniket. Proběhnuvše nedočkavě kolem budovy retrospektivní nebo umělecké, stanuli jsme před Průmyslovým palácem, ohromeni velkolepým vstupem i nadšením tisíců a naplněni hrdým vědomím vlastnického práva k té nafintěné výstavní koketce. To byla naše první výstavní láska, upřímná a naivní, jako každé první milování, a jako ono i trochu sentimentální. O slavných nedělích bývalo pod Schnirchovým Jiříkem černo; čekávali jsme tu na nejnovější číslici, udávající počet návštěvníků. Vzduch chvěl se jásotem, když přibývalo po desítkách tisíců a davy zachvátil příval vítězné radosti. A krásné teplé večery kolem fontány, jiskřící tisícerými démanty a hrající všemi barvami duhového vidma, bývaly korunou dne. Mnohá dobrá dušička česká v těch okamžicích potají stírala slzu s líce —

VSTUP K EXPOSICI MĚSTA PRAHY V PRŮMYSLOVÉM PALÁCI.

Od té doby — — — Můj Bože, sedmnácte let! Jsme starší, zkušenější, prosti sentimentálních slabostí. Prožili jsme už několik výstav, zvykli jsme na kritická měřítka. Jsme střízlivější, to je v pořádku, a rádi se mračíme, a to zase není v pořádku. Nedovedeme už ani dobře býti veselí, nechce se nám věřiti v úspěch.

Chodíme zase na výstavu. Začínáme opatrně, pomalu, ale snad se do toho přece vpravíme.

Fontána ovšem nám schází; ale už se bez ní obejdeme. Doba je jiná, reálnější. Netřeba nám pohádkové féerie barevných, zářících vod, ale dalekých obzorů a styků s cizinou. Proto asi máme na výstavě rozhlednu a zástupce dvou hodně vzdálených národů. Na západě můžeme od pravé Japonky koupiti si pražskou pohlednici, a na východě je nám přáno studovati rodinný i vojenský život černých poddaných velikého Menelika.

Ostatně situace letošní výstavy není právě snadná. Ty vzpomínky, zkušenosti v cizině, která nás naučila žádati víc než pouhou snůšku velikého množství předmětů, nedůvěra k novému podniku, který si troufá překonati slavnou zemskou jubilejní, to všechno padá těžce na váhu.

Na štěstí výstavu pořádá tentokráte Obchodní komora, a obchodník nesmí dlouho váhati. Za myšlenkou něco číslic a rázný čin. Pánové z Obchodní komory nám udělili vlastně zdravou lekci. Zatím, co jsme se pomalu rozmýšleli, pustíme-li se přece někdy do předběžných prací dlouho chystané slovanské výstavy, překvapili nás hotovou událostí. To zasluhuje respektu. —

VÝZDOBA LEVÉHO KŘÍDLA PRŮMYSLOVÉHO PALÁCE.

Jsme tedy ve výstavním parku a s vážnou tváří díváme se kolem sebe. Kritický čert občas pokouší se vystrčiti zatrolené své růžky. Přáli bychom si tu a tam větší úplnosti nebo ještě soustavnějšího srovnání, zevnější úpravu výstavy jednotnější a tu a tam snad ještě nějakou maličkost. Národních bolestí úmyslně nevzpomínáme. Ale v celku nelze odepříti uznání veliké organisační práci, jejíž výsledky bez odporu imponují.

Procházejíce výstavními budovami přemýšlíme o tom, jaké dědictví nám tato výstava zanechá. Želané požehnání národního míru sotva, hospodářské prospěchy dostaví se později a nenápadně. V té příčině nesmíme býti netrpělivi a čekati vše jen od výstavy. Přijedou zástupci národů cizích i slovanských, přijmeme je srdečně a přátelsky se jim pochlubíme výrobky, které bychom rádi prodali. Ale zase s námi se rozloučí, mnozí z nich pojedou snad rovnou ještě jinam, do Mnichova nebo do Londýna, na příklad. Třeba jim tedy občas připomenouti. To už je starostí samotných výrobců a obchodníků, jimž, jako Němcům, celý svět má býti polem úsilovné činnosti. Ředitelé výstavy mají nyní jiných starostí: především dokončiti výstavu, pamatovati reklamy, vítati hosty, pečovati o finanční úspěch podniku a tak dále do nekonečna. Popřejme jim k tomu času a sami prohlížejme.

Město Praha vystavuje zajímavé předměty. Prahu minulosti a Prahu budoucnosti. Stará Praha mizí, nová zaujímá její místo. Na vystavených projektech můžeme pohodlně sledovati změny, které se staly

a které se stanou. Je to velmi poučné; víc smutné, než veselé sice, přece však litujeme, že exposice jest jen dočasná. Rádi bychom ji měli stále na očích, stále doplňovanou tak, aby nám poskytovala bezpečný obraz moderního vývoje města. Vzpomínáme při tom dosti nesměle prázdných sálů paláce Sylva-Tarouccova na Příkopě. — Ve strojovně se dlouho nezdržíme. Z těch železných velikánů ubohým laikům točí se hlava. Za to obrovské, luxusní železniční vozy Ringhofferovy si pochvalují. Jaká v nich asi jízda! Nám jich ovšem netřeba. Železniční správa pustí drahé vozy do Čech jen s vídeňským panstvem, které dojíždí do Karlových Var. Praze dostačí, spatří-li je na výstavě, může-li se pochlubiti cizincům, kteří do Prahy přijeli v starých rozviklaných rachotách, jaké to krásné vozy vyrábíme — pro Argentinu!

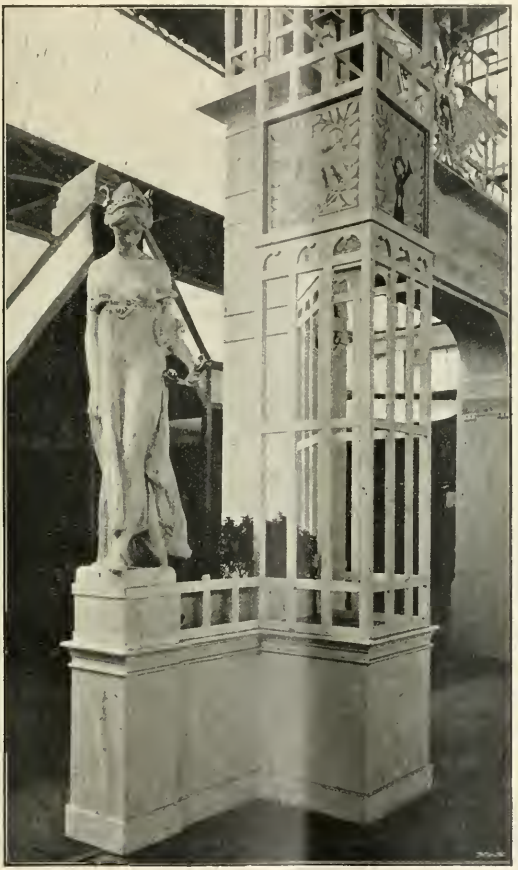

VCHOD DO VÝSTAVY POŠTOVNICTVÍ.

Levé křídlo Průmyslového paláce architektonicky rozdělil a triumfálními branami opatřil pan architekt Dlabač. Tady si opravdu spokojeně oddechneme. Bohu díky, rosteme. Za gotickými branami pražských měst vládne duch zcela moderní; elektrické dráhy, kanalisace, regulace konají divy; vedle výstava c. k. poštovního eráru hlásá moc českého ministra a naproti, ve výstavce Rakouského Lloydu, na vlastní oči můžeme se přesvědčiti, kterak vliv náš se šíří až do vln čarovné Adrie, kterou brázdí parník »Palacky« s krátkým ypsilonem.

V dřevěném paláci grafiky jsme jako doma. Ta je nám nejbližší. Říkáváme si, že jsme v tomto oboru velmi vyspělí, při čemž si po chvalném zvyku trochu lichotíme. Naše tiskárny pracují výborně, naše grafické ústavy statečně soutěží s cizinou, ale přece snad dala by se objeviti v té naší dokonalosti nějaká mezera.

Tiskneme na cizích strojích a na cizím papíře. Technicky stojíme vysoko, hospodářsky, a jinak ještě, třeba dohánět.

Vývoj nezdá se nám dosti souměrný. Divíme se ohromným nákladům Národní Politiky a honem jdeme pátrat do sousedních exposic nakladatelských po nějaké takové »tisícině nákladu« jiných českých publikací. Marně! — Páni nakladatelé na tuto myšlénku nepřipadli. Škoda. — Spatříme jen knihy, mnoho knih a málo diváků.

Literatura je nepochybně nejdůležitějším výrobkem průmyslu grafického, nejdražším národním statkem kulturním a zdravý její rozvoj vážným zájmem hospodářským. A přece nejeví o ni stát ani tolik péče jako, na příklad, o umění výtvarná, jak se přesvědčíme nedaleko v pěkné výstavě odborného školství, jemuž přidělen úkol napravovati vkus výrobců i konsumentů až běda pokažený.

K attrakcím, jimiž výstava požehnána, tvoří jakýsi přechod pavilon obchodu, kde je po celý den velmi živo. Je tak trochu vzorem tržnice drobných řemeslných výrobků.

Taková tržnice, nikoli výstava, prostranná, pohodlně přístupná a dobře položená, prokázala by dobré služby malým výrobcům i ve městě.

Zlatým hřebem v nejušlechtilejším smyslu slova slibuje státi se pohodlná, vzdušná síň koncertní. Prožijeme v ní asi mnohý krásný večer; jako za dob zašlé pohádky Národopisné, blahé paměti. Kéž by s tímto »hřebem« na výstavu letošní přešlo i její štěstí! *B. Š.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Nehoda slavného malíře v Národopisné výstavě.** Před výstavkou národních výšivek v Průmyslovém paláci stál malý, starý pán se skizzářem, do kterého si horlivě okresloval vzácné, nevídané ornamenty. Nynější herec vinohradského divadla p. Jan Hurt, jenž pověřen byl tehdy úlohou jakéhosi výstavního inspektora, byl upozorněn na tuto nepřístojnost. Bylo totiž zapovězeno něco fotografovati nebo okreslovati . . . dozorcům byly dány přesné instrukce, a pohrozeno jim dokonce okamžitou výpovědí, opomenou-li vždy a za všech okolností tomuto vykořisťování zabrániti. Neznámý pán byl v první chvíli považován za barona Lannu, kterého připomínal postavou i stářím i velikým zájmem o vystavené předměty. Bylo zjištěno, že to pan Lanna není, a dozorci nepovažovali za vhodné, učiniti o tom oznámení v kanceláři výstavní. Dozorce přistoupil k starému pánovi a šetrně ho upozornil, že je přísně zakázáno výstavní objekty kopirovati. Stařec, neustav v práci, jen se zakabonil a něco zabroukl. Výstavní zřízenec proto svoje připomenutí o poznání přiostřil. »Co chcete?«, rozkřikl se na něho ctitel ornamentů německy. Dozorce přeložil svoje napomenutí do němčiny. Starý pán mávl rukou a energicky řekl: »Dejte mně pokoj . . nemám času nazbyt. Okresloval jsem si, co se mně líbilo, na všech výstavách, a nevěděl bych, proč bych toho nesměl činiti v Praze.« Dozorci sestrčili hlavy dohromady a radili se, co s renitentním návštěvníkem. Jeho sebevědomí jim rozhodně zaimponovalo. »Nic naplat«, řekli si konečně, »zákaz je zákaz — musíme na něj ještě jednou.« Ale špatně dopadli — starý pán jim vyčinil, jak náleží. Nebylo jiné pomoci, než vyhledati pomoc bezpečnostního orgánu. Vyhledán policista, jemuž pověděno, jaké mají zřejmé potíže se záhadným kopistou, jenž se chová, jakoby pro něho žádný zákaz neplatil.

Starý pán zase klidně kreslil do svého skizzáře. Policista přišel, zaklepá mu na rameno, a povídá: »Starý pane, tady se nesmí nic takového dělat, rozumíte? Byl jste již několikráte na to upozorněn, a je s podivením, že jste neposlechl.« Starci však tento rušitel pranic neimponoval. Odpověděl mu zrovna tak, jako před chvíli výstavním zřízencům. Krátce — stručně . . . aby mu dal pokoj , . on že si nakreslí, co se mu líbí. Slovo dalo slovo, starý pán energicky trval na svém, že mu nemá nikdo co zakazovat, a konec konců bylo, že ho policista jménem zákona zatkl. Předvedli ho k panu vrchnímu policejnímu komisaři Buršíkovi, jenž podrobil starého pána výslechu. »Jak se jmenujete?« — »Adolf Menzel.« — »Odkud?« — »Z Berlína.« — »Čím jste?« — »Malířem.« — Dostal padesát zlatých pokuty! Starý pán neřekl ani slova, vytáhl tobolku, vyňal státovku, položil ji na stůl, a řekl: »A teď snad mně bude dovoleno, abych kreslil dále, že ano? Jsem ředitelem Královské dvorní akademie berlínské a o podobné věci se nesmírně zajímám.« —

Teď teprve to úředníkem škublo. Menzel! Pro pána Boha, aby to naposledy nebyl nejslavnější německý malíř, čestný měšťan berlínský Adolf Menzel! Požádal starého pána, aby se posadil — že se telegraficky otáže v Berlíně, mluví-li pravdu. Stařec usedl a klidně čekal. Trvalo půl druhé hodiny, než přišla telegrafická odpověď. Byla stručná, ale za to jadrná. Zněla takto: Na výstavu do Prahy odjel skutečný tajný rada Jeho Excellence Adolf Menzel. Co se stalo? Prosíme o okamžitou zprávu.« Situace se ovšem pro starého pána rázem změnila. Za chvíli tu byli hrabě Lažanský, ředitel F. A. Šubert, tajemník výstavy dr. Kovář, všichni se omlouvali, starého pána vzali do svého středu a prováděli ho po výstavě. Za nějakou hodinku stál zase v církevním oddělení v Průmyslovém paláci a pilně kreslil do svého skizzáře. Dozorci dávali pozor, aby Jeho Excellenci — nikdo nevyrušoval! *K.*

— **Fr. Heritesa Sebrané spisy.** Spisovatel tak sympathický a tak rázovitý, autor knih »Z mého herbáře«, »Tajemství strýce Josefa«, »Maloměstských povídek«, »Psáno pod čáru« a jiných populárních děl, dávno měl míti svůj soubor, jenž výraznému literárnímu profilu jeho dodal by náležité ostrosti. Jméno Heritesovo vnikalo v literární svět z přívětivého městečka jihočeského, v němž, druh Zeyerův a Mokrého, trávil většinu svého života. S těmito dvěma svými přáteli tvořil proslavenou trojici; ne bez pohnutí čteme o krásných letech úzkého tohoto kroužku ve »Vodňanských vzpomínkách«, neveliké knížce, posvěcené památce mrtvých soudruhů. Heritesova prósa, přidrsnčlá někdy, ale prozrazující vždycky cit v jádře něžný a vroucí, ozlacená humorem na pohled i bezohledným, ve skutečnosti však teplým a milým, je stvořena pro nejširší vrstvy čtenářstva, jemuž poskytuje duševní stravu zdravou a dobrou.

Z toho srdce přejeme úspěch tomuto podniku literárnímu, jehož se ujalo nakladatelství páně Ottovo, přejeme ho Heritesovi, dobrému člověku a výbor-

němu literátu a přejeme ho českému lidu, jemuž dostává se čím dále tím více lektury z pramenů otrávených.

⁂ **Francouzští humoristé.** Topičův salon vystavuje osmdesát kreseb francouzských karikaturistů, illustratorů humoristických listů Fantasio, Le Rire aj. Kreslířsky vyniká zejména Leandre, Caran D'Ache (sbor málských Kozáků), pak Pourriol a Gosé, kteří své kresby effektně kollorují. Látku těmto umělcům, jichž métier je smích či spíše posměšek, poskytuje z největšího dílu láska, ovšem

široké řeky, a odpovídající souzvučným akkordem barevným protější stráni letenské, bude asi pohlcen novým nábřežím, s jehož stavbou právě započato. Litujeme této nové oběti a tážeme se, nebylo-li by možno přiměřenou změnou plánu polohy pokusiti se o záchranu? B.

⁂ **Malincí nepřátelé.** Napsal Dr. Duchoslav Panýrek. K řadě knih a k velikému počtu rozmanitých pojednání osvědčeného a oblíbeného popularisátora vědy lékařské přibylo nové dílo, které zajisté najde v obecenstvu českém hojně

KONCERTNÍ SÍŇ NA VÝSTAVIŠTI.

láska ve smyslu pařížském. Ale najdeme tu i Polidovy »Policejní psy«, kresbu kruté vážnosti, kryjící maskou smíchu ostrý protest proti bestialitě tohoto zřízení policejního. *Q.*

⁂ **Odsouzené stromy.** Na Korunním ostrově vyrůstá kyklopické zdivo nových nábřežních staveb do výše. Nepotrvá dlouho a padnou krásné, staré stromy, které činí tuto partii staré Prahy tak malebnou. Ale i nad mostem císaře Františka Josefa hrozí ztráta neméně bolestná. Od Rudolfina po celém pravém břehu vltavském není jediného stromu. Teprve u samého mostu jest obecní ohrada, zvaná Poustka, jako ostrov zarostlá krásným stromovím. Jako by malíř s raffinovanou vypočítavostí přerušil touto oasou jednotvárnou linii neúpravného břehu. Zelený ostrůvek, shlížející se tak vábně ve vlnách

vděčných čtenářů. V knize rozepisuje se autor o nákaze a nemocech nakažlivých, zvláště u dítek, jimž jako městský školní lékař věnuje intensivní pozornost. Proto kniha vyšla z péra nad jiné povolaného, které vždy překvapuje neobyčejnou znalostí odbornou v rámci rozsáhlých vědomostí obecných.

»Malinkými nepřáteli« pan autor nazývá ve své nejnovější knize bakterie, ony cizopasníky původu rostlinného, kteří jsou příčinou mnohých, zvláště dětských nemocí. Na svých cestách za úkoly školního lékaře přicházel až ku pramenům nakažlivých chorob a pozoroval vliv jejich na zdraví dítek. Poznal netečnost obecenstva vůči těm chorobám, nevšímavost, která přináší neblahé ovoce, proto jako opravdový lidumil přemýšlel o tom a shledal, že netečnost ona vyplývá

jen z neznalosti věci. Aby ji pokud možná odstranil, vydal své Malinké nepřátele v nejrozšířenějším poučném sborníku českém Matici Lidu, a tím vážné té knize zabezpečen jest zasloužený úspěch.

Počínaje dějinami bakteriologie, spisovatel poučuje dále čtenáře o drobnohledu, o bakteriích a nákaze, načež promlouvá o nejdůležitějších chorobách nakažlivých, zvláště u dětí. Každý, zvláště rodičové, naleznou tam mnoho důležitého, a jsme přesvědčeni, že se budou ke knize velmi často, zvláště když choroba zaklepe na zdraví jejich dítek, s důvěrou vraceti.

Dobrá kniha Panýrkova doporučuje se cenným svým obsahem sama a není ani potřebí za ni u čtenáře se přimlouvati. *Ds.*

— **Od kolébky Riegrovy.** Krásný almanach na prospěch zřízení Riegrovy mohyly na vrchu Kozákově u Turnova vydali spisovatelé v Podkozákovsku rodilí nebo působivší. — Knihu zahajuje vzletná báseň Bohdana Kaminského »Památce Riegrově«, načež následuje Dra Karla Mattuše článek o Riegrovi, proložený některými zvláště významnými větami tohoto našeho národního velikána. Dále kromě básní Lothara Suchého, Jana Opolského, Antonína Macka, Irmy Geisslové, Karla Žádníka, doktora J. V. Šimáka, Jana Vřesnického, Marie V. Ježkové a Karla Mráka, almanach obsahuje většinou belletristické a vesměs zajímavé příspěvky Kalfusův, J. Krušiny ze Švamberka, J. Šíra, Abigail H. Horákové, Otakara Klazara, A. Kotíka, Dra Jana Hnátka, Antala Staška a Dra Josefa Pekaře, dosti tedy jmen, které jsou zárukou, že je to dobrá a skutečně pozoru hodná kniha. Na zajímavý článek Kalfusův o Svatopluku Čechovi již dříve jsme upozornili.

Vydavatelstvo na konci almanachu poznamenává, že to, co v něm jest podáno, jsou bohužel toliko trosky pěkného snu. Kniha měla býti nejen uctěním památky Riegrovy, nýbrž i darem rodnému jeho kraji, aby v ní poznal také svůj kulturní význam jak v minulosti, tak i v naší době, a měli k ní přispěti vedle literátů též výtvarníci, hudebníci a pěvci, jejichž společná práce by vytvořila opravdovou Riegrovskou podkozákovskou čítanku.

Třebas ten krásný plán se nesplnil tak, jak toužili jeho nadšení původci, kniha Od kolébky Riegrovy přece znamená kus čestné a záslužné práce, v níž obráží se hluboká, neblednoucí pieta k nezapomenutelné postavě Riegrově.

Za uspořádání almanachu zasloužili si vděku Dr. A. Kalfus, prof. dr. J. V. Šimák a Lothar Suchý. *Ds.*

— Fr. Flos: **Na cestách životem.** Fr. Flosovi nic neškodí, že žije mimo středisko literárního ruchu, ba, myslím, že je to jeho výhodou. Žije mezi lidem, a odtud ta zdravá samorostlost jeho prací, jež nejsou knihami z knih, ale čerpají přímo ze života jako bezedné studnice příhod, postav, osobitého výrazu, humoru a vtipu. Četné z jeho prací vyšly jako povídky denního tisku, ale věru zasloužily, aby sebrány byly v knihu, vyrvány byly zapomenutí jinak neúprosnému, mající mnohé pravou literární marku. Jsou tu humoresky lehčího zrna, plody veselé Musy, která nechce nic než na chvilku upoutati a zabaviti, ale vedle nich i práce hlubšího rázu, v nichž vedle markantní kresby postav a postaviček, která staví Flosa do jedné řady s Ignátem Herrmannem, působí neodolatelně i autorova satira. Sem kladu především: Lačné krmiti, Nahé odívati, Nemocné navštěvovati, Vězně vysvobozovati, Mrtvé uctivě pochovávati, jež jsou jakoby literárním pendantem podobných satirických kreseb Holárkových a jež znamenitě vystihují slabosti lidské ve svých vesnických a maloměstských obrázcích. Pěkným obrázkem Nerudovského rázu je také Brusič, Sokol zaujme již tím, že je to vypravování o malíři Schwaigerovi, a Starý Nevoda, kus historie polabské rodiny rybářské, je již pěkným náběhem k široce založené povídce anebo románové studii, k níž Flos dříve nebo později také dospěje. — Kniha označena je jako díl I., a možno se tedy upřímně těšiti na pokračování. — *a* —

— **Naše obrázky.** Levé křídlo Průmyslového paláce architektonicky upravil architekt Dlabač. Přinášíme reprodukce fotografických snímků několika detailů. Je to vstup do exposice města Prahy, s plastikami Šalounovými, vstup do výstavy poštovnictví, s plastikami Rousovými, a část čelné stěny s plastikami Kofránkovými. — Koncertní síň projektoval architekt Zasche.

Čtvrté čtvrtletí šestého ročníku Máje zahajujeme dnešním číslem. K některému z nejbližších čísel připojíme prémiové kopony, upozorňujeme však, že na tuto výhodu právo miti budou jen ti páni odběratelé, kteří mají všecka čtvrtletí letošního ročníku zaplacena.

Ročník VI. číslo 37. vydáno dne 12. června 1908.

MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

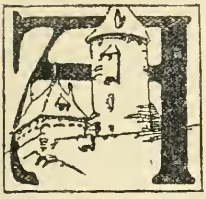

le to už nebude ta —.«

»Bude třebas ještě mladší a hezčí.«

Dědeček uznamenal, že má vyříknouti rozhodné slovo.

»Žádná nebude hezčí a mladší,« tvrdil se stařeckou vroucností a přibliživ se k paní Rozárce, pohladil ji po tvářích.

Cítil, jak jsou teplé, až rozpálené, a to ho tím více podněcovalo.

»Viďte, že ještě nepojedete,« škemral na ní a připojoval tuze dojemný důvod: »Kdybyste tak najednou odešla, to jakobych tu v krátkém čase sterojil druhý funus. A ten záremutek mi snad přece neuděláte?«

Zdála se býti na rozpacích, byla by ráda ještě slyšela dědečkovo nucení a prosby.

»Teď opravdu nevím, co mám dělat,« pravila a nevědouc si rady rozpřáhla ruce, jakoby do nich chtěla pojmouti a k tlukoucímu srdci přitisknouti celého dědečka. »Rozhodněte si sám, pane Sejk — vy umíte tak přemlouvat a nutit, že je člověku těžko odolat.«

»Rozteržitost« dědečkova neochabovala.

»Tedy u nás zůstaňte, paní Rozárko, prosím vás,« promluvil stejně vroucně, a když hned neodpovídala, zase ji hladil po tvářích, za bradu ji bral, třesoucí se ruka jeho ani snad netušila, kde všude bloudila, a oči neviděly, poněvadž byly jako oslepeny rozčilením.

Dívala se mu zblízka a významně do očí, zraky její jakoby se do něho vpíjely.

»Viďte, že zůstanete —.«

Jen slabě přikývla a pomalu, pomaloučku, neodvracejíc těch upřených pohledů, k němu se skláněla. Kouzlo její velké, ženské bytosti působilo na dědečka Sejka opojně jako pohledy onoho velikého hada, omamujícího jimi svou kořist.

Náhle ho přivinula k sobě a dala mu prudkou hubičku.

Dědeček se v jejím objetí jenom zatetelil a zase přimhuřoval očka.

Po několika vteřinách ho pustila, a on byl, chudinka, sláb, až zavrávoral.

»Dobrou noc!« zahlesla důvěrným polohlasem a zmizela ze světnice.

Dědeček se otřepal jako kohoutek.

»Zperopadená ženská, ta to umí s mužskými fortelně. Přimáčkene tě, že z tebe div duši nevymáčkene. S tou se musí náramně opatrně a rozumně a zrovna s takovým fortelem. Mladý by se jí neubránil, ta už by ho deržela v pazourech. Ale já jsem tuze stará myš, mene, milá kočičko, tak snadno nedostaneš!«

Spokojeně ulehl a klidně uvažoval, rozčilení jeho jakoby se bylo již vybouřilo. A za nedlouho usínal s myšlenkou, že nemá proč litovati neodchodu Rozárčina. Vzpomínal při tom na milostná dobrodružství svého mládí a pocítil libé uspokojení nad tím, že míval vždycky štěstí v lásce. Už dávno, dávno, před dobrými čtyřicíti lety, říkával mu starý pan učitel Habětínek: »Vy nejste žádný Sejk, pane otče, vy jste Ferina Lišák z Kuliferdy«.

A již dřímaje, náš starý Ferina ještě se usmíval blažen vším, co ho obklopovalo, nejvíce ovšem příhodou Rozárčinou. Ty tam již byly jeho starosti a obavy, jak to dopadne.

Když nazejtří dědeček Sejk vstal, ještě dříve než se k němu dostavila paní Rozárka se sní-

daní, vklouzl do světnice Hyneček. Včerejší dvě koruny a ta sklenka ho s dědečkem usmířily.

»Pane Sejk«, oznamoval tajemně, »paní mistrová si s ní o vás včera večer zas povídala.«

Dědeček již věděl, komu učeník nikdy nemůže trefiti na jméno.

»Už zas ňáké třesky plesky?« usmál se. »To už je takový dar boží, milý hošku, kdykoli se sejdou dvě paničky, veždycky musí pomlouvat některého bližního.«

»Prý jste ji tolik prosil, aby odtud neodcházela —«.

»I kýž tě Konopiště — copak ona chtěla odejít?«

»Už chtěla, myslela, že hned tak se nevrátíte«.

»A ty taky, Hynečku, viď, proto jsi mi nasadil do bytu ty králíky.«

Zmínka o včerejším vyhlazení milých hlodavců zapudila Hynečka, a v tom již přicházela paní Rozárka s hrnečkem horké kávy a s rohlíkem. Vidouc vzdalovati se učeníka, ohrnula za ním nos.

»Tohle je nějaký falešný kluk«, povídala se známkou zloby, »slídí po domě jako kočka, a já vím, že je samý klep. Nepomlouval u vás někoho, pane Sejk?«

»I to to, mene na pomluvy nechytí veliký člověk, neřkuli takový nedorostelý cverček. Po břitvě se u mene shání, chce už začít se holit, holobrádek. Ale nemá dosud pod nosem a na bradě ani mervu vousu — no, chtěl by už být veliký, nemůže se dočkat«.

Paní Rozárka se k dědečkovi lichotivě přitulila.

»A pane Sejk, když už o tom chlapci spolu mluvíme — neberte ho k sobě na noc«.

»A proč?« rychle se otázal dědeček!

Paní Rozárka odpověděla zase jenom svým dlouhým, významným pohledem, a tušení dědečkovo porozumělo.

»Takrahnáte, pani Rozárk», takrahnáte — tak tedy já si sem už toho hoška nevezmu, když si toho žádáte. Ale bude-li mi tu někdy smutno?«

Paní Rozárka pohladila ho oběma rukama po skráních a sladce po něm opakovala: »A bude-li vám tu někdy smutno?«

Dědeček se pod jejíma rukama rozplýval:

»Pak poprosím paní Rozárku, aby mene přišla obveselit.«

»I vy čtveráku!« zasmála se vdovička, a dědeček na ni dorážel:

»Přijdete?«

»Vy jste jako ten ďábel, pane Sejk, vy taky tak dovedete svádět.«

Ale dědeček již byl v ráži a nepovolil.

»Přijdete?«

»Když to chcete mermomocí vědět — to víte, že přijdu!«

IX.

Po několik krásných neděl v slunných měsících červenci a srpnu dědeček Sejk žil jako v ráji. Bylo na něho pěkně teploučko, jeho pokojík a kuchyňka byly jako dvě útulné klícky, vyzdobené zase vzornou čistotou a vonícími květinami, a paní Rozárka ho stále obletovala a cvrlikala mu jako kanárek.

Dědeček si hověl v sladké, blažené spokojenosti podoben sytému vrabčíkovi, který po dobrých hodech se popelí na sluníčku. Ráno si dlouho vyspával, a paní Rozárka si ho rozmazlovala, donašejíc mu kávu s rohlíčkem, někdy však také s křehkou buchtou, koláčem nebo kusem bábovky až na postel a nikterak ho, jako nebožka babička hartusivě činívala, nenutíc do vstávání.

Potom dědeček za dohledu Rozárčina pečlivě se oblékl a zejména dávaje pozor na svoje jako zrcadlo vyleštěné boty, vydal se do městečka na klípek. U kupce Pojmana byl za krámem malý pokojíček, kde denně se scházela společnost čtyř, pěti více nebo méně spokojených a veselých pánů na čtvrtku uherského vína a na ždibec sýra nebo salámu. Tam se též žertovalo, vtipkovalo, klábosilo. Starý pan lékárník Srdínko, poštmistr Švejcar, starý pan Špatenka, kterému říkali »pane rado,« nikdo však již nevěděl proč. Ve skutečnosti pan rada Špatenka byl dávno bývalým kupcem, který si pomohl k jměníčku v době, kdy ještě nebylo hříchem přijímati za půjčky veliké úroky. Někdy se k nim přidružil hovorný velebníček, oni všichni již dobře šedesátníci a on mezi jako nedospělé holoubě, ale bez pohoršení snášel jejich mnohdy neobroušený vtip.

Nyní hovor pánů ve vinárničce Pojmanově často se otáčel kolem dědečka Sejka a jeho nynější domácnosti. Byli by staří braší rádi věděli, jak daleko sáhá důvěrnost mezi ním a paní Rozárkou a vůbec jaké má dědeček Sejk k té vdovičce úmysly.

Doráželi na něho všelijak, zejména často poznamenávajíce, že dědeček v těch krásných letních dnech prožívá druhé líbánky, a vtipy o něm páchali takového rázu, jaké obyčejně se páší mezi dobrými známými o mladých manželech. (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Pánbůh ji po cestě našel, doběhnout ji nedal« ... Tu druhá pojednou vážně, poněkud zaraženě:

»V tom, řekla bych, se mýlíte, Bavorová. Starostům neběžela, ale pro bábu Růžičkovou. Dítě má psotník, hrůza se podívat, jak jím škubá. Šla jsem k vám, abych vás zavolala; snad byste věděla něco. — Co je jich tam, každá něco radí« — vyjmenovala je všechny — »ale já bych myslila, že by byla nejlepší křenová placka do týla.«

Záhadná věc. I tato lakotná, mstivá, tvrdá žena, jakmile slyšela o nemocném dítěti, nezapřela svoje ženství, i z ní promluvil soucit, plynoucí z mateřství, sloučený s tímto, jenž neodolatelně žádá, třeba-li toho, přispěti na pomoc jiné matce, jinému dítěti.

»Tá-á-ák?« vydralo se jí z hrdla; »tak proto to dítě tak křičelo! Třeba mu pomoci, to je bez řeči! Tomu rozumím, víme! Dvě děti mi umřely na psotník a dvě se mi uzdravily, však je znáte, jsou jako buk. Řekne se to, řekne se ono, ale hlavní věc je, vyčistit střeva, nejlíp propláknouti stříkačkou, klystýrem ze lněného oleje a z vlažné vody. Mám to doma, stříkačku, olej, však víte, třeba pamatovat na všecko. Pojďte se mnou, dám vám to ... jen že, víte, člověk s tím musí umět zachátet .. víte co? přijdu sama, jen ohřeju olej a vodu, a spravím to.«

S tím odešla do svého bytu a sousedka se vrátila do Křenkovic světnice, kde bez prodlení se dala do vykládání o neomylných účincích klysmatu, nejinak sobě vedouc, než jako by v její hlavě se byl zrodil všechen tento věhlas. Rozpředl se velmi živý hovor, názory se vyměňovaly bez ohledu na matku, jež klečíc u kolébky, plačíc a marně se dovolávajíc činu, prosila, aby se některá smilovala a přece pro bábu Růžičkovou došla.

V tom dvéře se rozskočily a Bavorová se v nich objevila. Křenková skloněná nad děckem, ani neznamenala, že vešla; teprve když Bavorová přistoupila, jejího ramene se dotkla a ji vyzvala, aby poodstoupila, ji spatřila. Vytřeštila na ni oči, jako by se jí bylo objevilo strašidlo.

»Co vy tu chcete?« tázala se všecka úžaslá.

»Pusťte trochu — však uvidíte, proč jsem přišla. Či chcete, aby dítě vám umřelo?«

Potom se obrátila k jedné z přítomných ženských.

»Posviťte!« pravila velitelským hlasem.

Vykonavši, čeho třeba býti uznala, sama uložila dítě do kolébky, postála nad ním nějakou dobu, bystře je pozorujíc. Kruh ženských umlkl na dobro, ticho bylo jako v kostele. Bylo po řečích, skutek promluvil.

»Bude-li toho třeba,« pravila Bavorová po chvíli, »zavolejte mě ještě, však nemáte daleko. Třeba tohle ani psotník nebyl. O dítě se pokoušívají křeče ze zkaženého žaludku, ze špatného mléka, z jiných příčin — což já vím! Odpomůže se, je po křečích a dítě ozdraví rukou obrácením. Podívejte se: však vidíte, že je mu líp, už ani ručičky necukají ani ústečka se nekřiví. Dáte mu trochu heřmánkového odvaru, pročistí se, pospí a do rána bude dobře.«

Té chvíle Křenková zapomněla na všecko, čím tato žena jí ublížila. Pokusila se povstati, snad ruce by jí byla políbila — pro bolest, v pohmožděné noze s místa se nedostala. Sepjala zubožené, do krve sedřené ruce.

»Zaplať vám sám Pánbůh za vaši pomoc ... já vám na stotisíckrát děkuju« ...

»Nemáte zač,« odpověděla úsečně Bavorová a již táhla ke dveřím, vysoko, hrdě vzpřímena; její obličej se přioděl zase obyčejným svým tvrdým výrazem, jenž, dokud se obírala s dítětem, měkčím se býti podobal.

Jen vyšla ze světnice, jazyky se zase rozpoutaly.

»Šikovná je, jen co je pravda!« vece jedna ze ženských; hned připadla na závadu. Dobře bylo, že jste pro ni zašla, Mourová« ...

»Oh šikovná, což je o to! — nemocným rozumí nad doktory,« odpověděla žena, jež ji byla přivolala; »škoda jen, že je tak zlá a lakomá. Řekla bych, že po tu dobu, co tady bydlíte, moc už jste s ní zkusila, Křenkova, není-liž pravda?«

»Zachránila mi to dítě,« vece Křenková, »do smrti se budu za ni modlit. Chybu má každý, buď Bohu žalováno ...«

Nějakou dobu ženské ještě setrvaly, hovořily, s pohmožděnou nohou Křenkové se obíraly, dítě pozorovaly a posléze odešly; zůstala pouze jedna, aby Křenkové pomohla poklidit a připravit večeři pro muže; i vepře a kozu jí nakrmila, tuto podojila. Pomohla jí, jako by druhá jí byla pomohla, kdyby toho potřeba

se byla ukázala; pomáhají si vůbec na vzájem, což aspoň z pravidla, jim nevadí, aby se na vzájem pomluvily a klevet na sebe nadělaly.

Dobře, že Křenková neslyšela, any se rozpovídaly o ní, jedva z domu vyšly. Burácení větru, naléhavé práce, doma je očekávající, zima, náledí, nic jim nevadilo postat venku a vyslyšet referát Mourové o tom, co Bavorová jí byla řekla v příčině návštěvy starostovy a prodeje vepře. Došlo k nemalému mravnímu jitření: nebylo jedné, která by nebyla řekla, že nevěří a přece věřily všecky; soud vyzněl v ten smysl, že Bavorová le zlomyslná klepna, která ze závisti pomlouvá Křenkovou, ale divná že ta věc je přece; přece každý ví, že starosta Frček ze všech nejvíce usiloval o vypovězení Křenkovo, a nyní pojednou a přes všeliké nadání přišel navštívit Křenkovou a — říkej si kdo cokoli, vepře přeplatil. Ale mlčet o tom třeba, mlčet jako hrob! Popudit starostu, uvalit na sebe jeho hněv a pomstu, Bože zachraň! — Byly vesměs ženy dělníků nebo domkářů, tyto sousedky Křenkové, mužové jejich nepřáli starousedlým sedlákům vůbec a starostovi zvláště, ale boj se vedl více skrytě a žádnému a žádné se nechtělo do zjevného nepřátelství s nimi; se starostou najmě nebylo žertu, každému mohl uškodit nebo prospět, vedle daných okolností . . . A když si přísahaly, že zachovají nejpřísnější tajemství o tom, co zvěděly, na jinou stranu řeč obrátily a přetřásat se jaly, co bude říkat Frčková, až zví . . ovšem, od nich nezví ničeho, ale Bavorová si spálí hubu . . . Vedle slov svých hrozily se strašně rámusu, jenž neomylně a jistojistotně povstane v domě Frčkově a nejen tam, ale v celé vsi, a přece nebylo žádné, která by v srdci se nebyla nehorázně naň těšila . . . Pak došla řada na Křenka. Co řekne ten? Jak se zachová vůči své ženě, buď naříčené buď usvědčené ze záletnictví? . . . V této příčině náhledy se valně rozcházely: jedny tvrdily, že Křenek beztak ví, že je srozuměn, hanba mu za to! — druhé zase projevily mínění, že neví, že, až zví, buď si zoufá nebo ženu ztrestá, možná i vyžene, ještě než odejde sám ze vsi a z továrny . . .

Půl hodiny tak postály v ledové vichřici, která jim šátky s hlavy rvala, sukně převracela, zimu do těla přiváděla, až tuk v kostech tuhl; všecky možné budoucí tragedie a dramatické výjevy přetřásaly, jen předmětů, pro něž se v pravdě sešly, psotníku dítěte a poranění Křenkové ani slovem se nedotekly, a snad ještě by se byly nerozešly, kdyby strach před muži, kteří čekali na večeři, je posléze nebyl rozehnal . . . (Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

eptal jsem se po panu Královi vůbec. Patrně stál teď — abych hodně cynicky mluvil, u plného žlabu a stál tam s největším a nejvyšším přehlížením guberniální vrchnosti od té doby, co slečna Marta sdílela náš pospolitý život.

Takto zbývaly pouze osobnosti dvě: paní Králová v první řadě sama a pak dr. Semerád. S těmi jsem musil býti vyrovnán.

Zde jsem musil nabýti jasna. Ať promluví, a dle nich budu jednati já. Vezmu je na potaz dle toho, jak jsem se s nimi seznámil. Nejdřív Lucy a pak doktora. Dle jich výroků se teprvé zařídím. Ale jednati budu pak rozhodně, mužně, bezohledně . . .

* * *

17. máje 18**.

Čtyři dni tohle válím v hlavě a přece stále otálím s provedením svého tak pevně pojatého úmyslu. Zatracená oblomovština! Je i u nás v Češích silnější, nežli myslíme. Chtěj desetkrát a stokrát — co pak můžeš? Teprve teď vidím a chápu, jaký velký tvůrce byl Gončarov, stvořiv takový věčný, základní typ nejen Rusa, nýbrž Slovanstva, stále a věčně se vracející.

Oblomovu bylo tak dobře, když jen vídal míhati a kmitati se plné bílé lokty své Afanasjevny polootevřenými dveřmi kuchyně, a mně je také dobře, když den po dni se navíjí a rozvíjí, jako v snění, v svém pravidelném pořádku, v své ubíjející monotonii.

* * *

20. máje 18**.

Zdá se mi, že se mi Semerád vyhýbá. Nemohu nic určitého říci a nechci nic souditi

— čekám . . . Ale skoro víc, než problém lásky u pí. Kráglové, mne začíná poutati poměr vlastní k Semerádovi. Nechce se vytratiti z mé mysli to tajemné a tajuplné objevení se jeho, které jsem postřehl v zrcadle nad krbem v onen den, kdy jsem byl podruhé takřka donucen vyznati paní Kráglové, co pro ni cítím . . .

My všichni se tak rádi odbýváme slovem hallucinace. Myslíme, bůh ví, co jsme řekli tím. Je to jako každé jiné slovo: Bůh, příroda, láska, nadšení, přechod, krátce všecko, cokoliv chcete. Ale ničeho to nepoví a ničeho to nevysvětlí.

Nechme hovořiti fakta.

Fakt jest vývod Semerádův tak ostrý a výbojný: »Zkus to, máš-li odvahy a síly, pak jsem tu ještě já!«

A já to zkusil a měl jsem odvahu a sílu, ale on tu byl hned, třeba jen v mé hallucinaci,

ale byl tu. A tohle je pro mne, člověka positivního, děsně příšerné. To žádá a chce vysvětlení. Či jest doktor znalcem okkultismu a ví a zmůže něco positivně? Usmíval jsem se tomu v začátku. Předstírá, že ví leccos, ale prostě a upřímně se nevysloví. A já chci určitost především. (Pokračování.)

Podháj v Českém ráji.

Pršelo jen se lilo po celou naši cestu od Turnova k Podháji — však se pamatujete na loňské léto! — Pluvius byl vinen, že při svém vjezdu do Českého ráje viděli jsme jen husté šňůrky deště a široká záda vozkova, po nichž stékaly potůčky vody . . .

Konečně byli jsme v Podháji, promoklí, a nálada naše nebyla právě růžová. Zatím však, co jsme upravovali svůj zubožený zevnějšek a smiřovali se s osudem, roztrhly se mraky, usmálo se opět slunce . . .

A zapomněli jsme rázem na útrapy cesty, sotva jsme se rozhlédli. Výstavný Pítrův pensionát, naše pro letošek zvolené tusculum, jako hrad z pohádky položen v údolí prostřed lesů, v krásném rámci zasazen — a uvnitř velmi pohodlně zařízen se vším komfortem.

I náš pokoj ve druhém patře zalíbil se nám, sotva jsme z okna vyhlédli. Před námi zalesněná stráň — v levo zádumčivý Kozákov, v pravo skupina bizarních skal. Jsme ve středu přírodních krás, jen po nich ruku vztáhnout! Koruny stromů tajemně šumí, do pokoje vane kořenný, horský vzduch, nasycený vůní mladého chvojí. Oko těká po šťavnaté zeleni, nemůže se nasytiti pohledem v malebný obraz.

To na uvítanou — a záhy zdomácníte pod krovem vlídných hostitelů i v tichých lesích, kde hýří příroda všemi půvaby. Kraj světa nenajdete tolik krás, kolik jich skryto v tomto malebném koutku Čech! Okříváte tu rychle, vytrženi ze starostí života, volně dýcháte na srdci přírody, v čistém, zdravém vzduchu lesním. Rozkošné vycházky po cestách, pěšinách, ve stínu hlubokých hvozdů odkrývají půvab za půvabem — rozestoupí se houští, nová a nová úchvatná scenerie Českého ráje před vámi!

Pravým svátkem je každý výlet do blízkého okolí. Projdete alejí kvetoucích lip a jste v útulných lázních Sedmihorkách. Myší dírou vystoupíme na divukrásnou Hrubou Skálu, zastavíme se i na její tichém hřbitůvku v náruči lesů. Často jsme putovali odpoledne z Podháje klikatou cestou mezi skalami na Valdštejn. Jak tu chutnala v nádvoří zřícenin svačina! I k reminiscencím historickým zbylo času na troskách zašlé slávy . . . . S blízké rozhledny na Hlavatici přehlížíme celé horní Pojizeří. Pitoreskní skalní město, plné věží závratné výše — hlubokých, divoce romantických roklí, má svoje stálé hosty i obdivovatele. A neucítíte únavy na celodenní pouti Českým rájem, vždyť ani malý Sláva si neposteskl, když jsme se zatoulali až k velkolepým Troskám, na homoli Vyskeř, na Rohozec.

S jakou chutí usedáte potom pod hostinnou střechou pensionátu ke společné tabuli, kde družný hovor i srdečné veselí domovem! Nemalou zásluhu o ně má vyhlášené umění výborné české kuchařky paní Pítrové.

Zapomenete, že vám kdesi cestou zhusta zasyčel v sluch cizí hovor, že v oči uhodily tabulky cizojazyčné .... Jste mezi svými, zavzní česká píseň — v radosti ze života dají se mladí do tance ... Ano v Podháji se léčí také srdeční choroby — —! Jedinou českou rodinu tvoří tu hosté pod ochranou pečlivého otce Pitry.

Ach, dobrý Pítro, tvrdá česká hlavo, kdo ví v Čechách, co práce a úsilí stálo, nežli jsi tento pěkný, ryze český pensionát v rozkošném koutku vybudoval, co zápolu i vítězství skrývá tento klínek ve velkém panství, kde mizejí celé vsi . . .! Na stráži stojí Pítro v Českém ráji, a věří, že nepodlehne . . .

Jak bude po letech, jak bude dál? Znáte výstražný obrázek Staškovy knihy — ten mrak, nataženou ruku Molochovu nad horním Pojizeřím — —?

Snívali jsme v Podháji za vlahých večerů, kdy v parách rostla noc a záře měsíční jako roztavený kov stékala po spících lesích, jakým bylo by dobrodiním, kdyby země získala tento drahý kraj a učinila z Českého ráje po příkladě střízlivých Američanů jakýsi národní Yellowstone Park — — Snili jsme — — máme v Čechách jiné starosti . . .

Zatím nezapomínejme perly mezi českými letními sídly, je třeba imponujícího vystupování našeho i v Českém ráji. A v nejhezčím jeho koutku, v Podháji budete jako doma — pense nepatrná, obsluha vzorná. Nuže, kdo hledáte krajinné krásy, zotavení — v Podháji na shledanou! *F. J. Čečetka.*

Sv. Jan pod Skalou.

Krásný, bohužel, že ještě málo známý kout, jemuž dáno do vínku údělem to nejmalebnější a nejpůvabnější, co příroda ve svém tvořivém klíně měla. A tak málo znají Pražané tento skvot, toto zákoutí, v němž se tak hravě, tak mile a lehce zapomíná na všechny trampoty a starosti. Pěkně to řekla paní Abigail H. Horáková, když napsala: »Kam se poděla moje žalost? Voda ji odnesla. — Kde je ta voda? — Krávy ji vypily — Kde jsou ty krávy? — Řezníci ji zabili — A kde jsou ti řezníci? Cha, cha a veselá, veselá jsem zas. Sama si v travách skotačím, na cestu se směji, která se vine ke Praze, a novou chuť cítím do práce.

Už hezky dávno tomu, co jsem četl to zajásání unaveného Pražana, jenž vyletěl z Prahy, aby si oddechl. A přece jsem na ně nezapomněl. Bože, kam jenom vyrazit? Hodně daleko od Prahy — daleko, ale přece jenom tak blízko, aby byl návrat do noci možný. Což — do sv. Jana pod Skalou? Z Vráže je tam malá čtvrthodinka. A už se tváře rozpaluji, oči se blýskají, dušinka si v malátném těle prozpěvuje jako skřivánek. Najednou se před vámi zjeví čarokrásný, nádherný obraz. Vzpomenete si na pohádku o stvoření světa. Pánbůh . . to dá rozum — sám všechno nedělal a na všechno nemohl dohlédnouti. Měl svoje pomocníky, jimž rozkazy uděloval, kam skály, kam moře, kam řeky a kam jezírka umístit. Čechy byly od jakživa Popelkou — snad by byl na ně i milý Pánbůh pozapomněl. Ale anděliček jeden si vzpomněl, z nesmírného díla zbytky sebral a Popelce mezi zeměmi daroval vejškrabky, jež Tvůrci po velikém dnu v atelieru zbyly. A tak prý povstal také sv. Jan pod Skalou.

Nebudete litovat, podíváte-li se jednou sem. Staré legendy tu kvetou ohnivým květem. Svatý Ivan, kralevic chorvatský, sem pod skálu se utekl a poustevnicky zde žil. Na tumbě, kde kosti světcovy uloženy, latinou bylo psáno: »Dalmatinec mne zplodil, Chorvatsko mně vládu podávalo, lesy mne ukrývají, hvězdy do jeskyně volají, laň mně strojí tabuli, od Jana ucítil jsem léku, Čechy mne pochovaly, Bůh mne do nebe vzal«. Z pod kostela vyvěrá mocný, nevyčerpatelný pramen, zázračná voda, které od nepaměti lid léčebnou moc přikládá. Zázraky prý se tu děly — nemocní s berlami sem se všech stran putovali, u kamene, na němž stopy nohou sv. Ivana prý jsou viditelny, se choří modlívali, vodou se občerstvovali a tělo osvěžovali, a když zdraví odcházeli, berly tu na památku nechávali. Ještě do nedávna byla prý jich tu celá sbírka.

V kostele sv. Jana Křtitele povšimneme si sousoší, jež kdysi na kamenném mostě v Praze stávalo. Mausoleum s ostatky slovanského světce stojí uprostřed chrámu, o jehož stropu zaznamenána zajímavá drobnost. Počátkem osmnáctého století ukázaly se ve zdech chrámových považlivé trhliny. I povolán na radu slavný znalec, velký umělec Kryštof Dienzenhoffer, jenž ovšem ihned poznal, co chrám

ohrožuje. Poradil opatovi, aby dal těžké klenutí odstraniti a nahradil je — klenbou z prken. A hle . . po dnešní dobu náhradní klenba nezavdala příčiny k obavám!

Zámek býval klášterní budovou Benediktinů Ostrovských. Mniši mivali znamenitý, převzácný archiv. Na počátku války třicetileté odvezl jej opat z obavy před vandalismem soldatesky na tvrz pánů Žďárských ze Žďáru do Kladna. Ale archiv svému osudu neušel — polští kozáci tvrz zapálili a po Svatojanském archivu nezbyla než hrstka popelu. V zámku jsou bohaté sbírky přírodnin, zkamenělin a otisků, parohů a parůžků, je zde pěkná sbírka archeologická a numismatická, veliké množství starých zbraní a velkolepá knihovna, která obsahuje asi pět tisíc svazků. Všechny tyto sbírky jsou přístupny a připraví diváku řadu milých překvapení.

Zámek s příslušenstvím přišel před třemi roky ve vlastnictví továrníka p. Františka Maršnera. Stalo se šťastným řízením osudu, že majitelem bohatých a vzácných památek těchto stal se muž, jenž má pro ně lásku a cit. Proto vítáme slova uznání, jež napsal autor spisku »Sv. Jana pod Skalou« Jan Ev. Koreis o panu Maršnerovi. Budiž na paměť a na dobrý příklad opakováno, co čteme v průvodci:

»Jako zvlášť záslužný skutek páně Maršnerův nutno zaznamenati, že při přestavování a znovuzřizování lázeňských místností nebylo na původním rázu praničeho měněno, nýbrž naopak vše, co uměleckou nebo historickou cenu mělo, zachováno, opraveno a slohově doplněno bylo.«

Co krásných, předůležitých památek mohlo býti zachováno, kdyby byla klášterní a panská sídla přecházela do majetku osob, majících smysl pro jejich krásu stavitelskou, pro vzácné předměty, v budovách uložené! Nejlepší partie zastaveny, přeměněny ve stáje, sýpky a kůlny, a nábytek, obrazy, knihy a celé zařízení vůbec prodáno agentům za babku, kteří celé vozy překrásných předmětů odvezli do ciziny. Ve sv. Janě pod Skalou nebylo ničím takřka ani hnuto — vše ponecháno na místě, co porouchano, pietně opraveno, a celé bohaté, umělecky cenné zařízení, všechny vzácné sbírky zachovány a jsou dnes nejznamenitější ozdobou a zároveň atrakcí, k vůli které se bude do sv. Jana pod Skalou putovat . . .

Bývalo tu smutno, pusto. Dnes je tu ovšem jinak — majitel zařídil tu moderní léčivé lázně a vodoléčebný ústav, jenž má vzácnou vodu, prýštící z tak zvaného křišťálového pramene sv. Ivana. Odborníci prohlašují, že lázně osvědčily se znamenitě při léčení chudokrevnosti, dny, rheumatismu kloubového i svalového — a vzpomene-li si člověk na hromadu berlí, jež bývala v zákoutí kostela, kam je odhazovali nemocní, které zázračná voda uzdravila, věří jim na slovo. Tím ochotněji, čím větší důvěru má k nynějšímu majiteli, jenž projevil tak vzácnou, tak ušlechtilou pietu ke všemu, co dodávalo místům těmto zvláštního kouzla. Taková láska, takový čin ukazuje, že nás zve k sobě muž seriosní a svědomitý. *K.*

Mlázovice.

I.

Mlázovice .... tichý český městys a lázně rašelinové, které uzdravují ... Kdo zažil, žehná, vzpomíná .... obrázky utěšené plují jeho hlavou, jako letní bílé obláčky nad zelenými vrchy . . .

Schovány jsou Mlázovice za těmi olesněnými stráněmi i pahorky a jimi obklopeny kolem do kola.

Hojnost stromoví zdobí jich rámec a květované lučiny střed té krajinky. Blízké hvozdy šumí — pějí své odvážné hymny. A praménky snivě bublají v mechu. Těžko popisovati! Kdo zná, ví, a kdo neviděl, nesnadno uvěří. Jsou zvláštní a přečetné půvaby této utěšené dědinky.

II.

Rok od roku stoupá známost léčebného místa, krásná pověst jejich zvoní po našich krajích a trpící ohlížejí se po ozvěně. Zaslouženou pozornost jim věnují, vroucí zájem k ním druží. Snad je nedaleká doba jich proslulosti.

Avšak, my na širší přátele Mlázovic žárlíme! Bojíme se laviny světového prachu a všednosti, lekáme se nekalého dechu městské prohnanosti, aby neposkvrnil pramenité čistoty zdejšího života. Nechceme, aby dým zkazil horský, vonný zdravý vzduch zdejší, hrozíme se, že cizí disonance poruší ladný mír tohoto útulku, do něhož jsme se, uštvaní, nořívali pro ozdravění.

Ovšem, kola času nezadržíme, když se řítí a vše drtí. Voláme jen úpěnlivě: dědinko utěšená, chraň si svou poetičnost, jako zřítelnici oka svého!

III.

Věřím, že si ji uchováš. Poesie má životní sílu, krása je nesmrtelná. Příroda vyzdobila krajinu svými dary, lid je zde roztomilý, vynikající vzácným taktem: hledí si svého. Neobtěžuje zvědavostí. Jaká cnost! Jinde se vtírají, pronásledují drze. To je zde neznámo! Přibudou hosté, utvoří si kroužky, ty zase dobrovolně rozplétají a pojí se k jiným, vše nenuceně, prostě, rozkošně, a baví se nevídaně a neslýchaně! Taková družnost nehledaná, přirozená, nutně vyplývající z daného celku, zde panuje, že daleko široko nenaleznete ničeho podobného. Jediná rodina, bez fráze. Společné zájmy je slučují. Buď se chtí baviti, nebo duševně či tělesně ozdravěti. Všichni. A každý nalezne co hledal. Pořádají se zábavy bez programu i také s programy, a život rozkvéta netušeně.

IV.

Cítím suchost svého popisu. Odpusťte mi to, Mlázovice, kterým děkuji za tak mnoho. Jste hodny umělecké ruky, aby vás zvěčnila' ne já. Přišla jsem k vám, náhodou. Zkrušená na duchu, bylo mi skorem jedno, kudy kráčím. Ale moje sestra, putující k vaší zázračnosti, uhodla na první pohled kouzlo vaše. Bylo jí, jakoby zde dlela od jakživa, ano, jakoby zde byla už někdy bývala, kdysi, nežli ještě žila . . . . . .

Jsou taková srdci drahá místa . . . Nevíme sami proč. Zamilujeme si krajinu na první pohled. A nezapomeneme jí nikdy . . . Jsme s ní, jakoby srostlí. Jsme duševně spoutáni. Nalezáme v ní cosi příbuzného naší duši. Nevíme sami, co to je. —

Mlázovice, buďte požehnány!

Irma Geisslova.

Lázně ve Mšeném.

Veřejnosti naší známy jsou z novin rašelinné a železito-uhličité lázně ve Mšeném u Budyně nad Ohří pramálo — a přece již před sto lety měly pro své prameny léčivé pověst nejchvalnější a napsány o nich vědecké knihy od balneologů té doby zvláště proslulých.

Velice zajímavé údaje našel jsem v německém, roku 1803 v Lipsku vydaném 184 stránkovém spise: »Die Mineralquellen zu Mscheno in Böhmen«, jehož autor, kníž. lobkowiczký lékař dr. Frant. Ambrož Reusz, byl členem král. české společnosti věd i členem přírodovědeckých společností v Berlíně, Jeně, Göttingách a j. Dle tohoto lučebně lékařského pojednání prozkoumány byly lázeňské prameny mšenské poprvé již r. 1797, tudíž právě před 111 lety, a to vzhledem k přímo zázračnému vyléčení i chorob, proti nimž ani nejslavnější té doby lékaři neznali prostředku.

Nejvýmluvnějším toho dokladem jest zpráva Josefa Horstepa, vychovatele Karla Egona knížete z Fürstenbergu, pojatá do Reuszova spisu.

Horstep uvádí v ní mimo jiné:

»Považuji za svou povinnost seznámiti trpící lidstvo s průběhem a vyléčením své choroby. Koncem léta r. 1802 postižen jsem byl skvrnitou

MŠENÉ U BUDYNĚ.

kožní chorobou, jež rozšířila se po celém těle. Nejvíce zasaženy byly hýždě, obličej a uši, kdež vrchní pokožka (epidermis) stále se odlupovala: táž místa vždy zvlhla, ale brzy utvořil se tam škraloup a když zase odpadl, sloupla se i nová, pod ním vzniknuvší pokožka, načež z vystupující vlhkosti utvořil se opět škraloup a tak opakoval se proces ten neustále. Poněvadž i hrtan zachvácen byl touto nemocí, byl jsem trýzněn ve dne v noci křečovitým kašlem, a posléze i nesnesitelným svrběním na celém těle, jež nedalo mi ani spáti. Celé noci jsem probděl, a mimo to pozbýval i chuti k jídlu a sil, až posléze nastala i nedoslýchavost. V tomto zubožením stavu strávil jsem šest neděl a poněvadž všechny předepsané mi léky minuly se účinkem, odhodlal jsem se odjeti do lázní mšenských, o jejichž velice úspěšné léčivosti přesvědčil jsem se již v prvém roce jejich objevení, kdy jsem byl ještě u zvěčnělého pána Josefa knížete Kinského. Přijel jsem tam 27. srpna v poledne. Obličej můj byl tak zohaven, že ani moji nejlepší přátelé mne nepoznali. Sluneční žár oslňoval můj sesláblý zrak tou měrou, ře nemohl jsem vyjíti bez očního stínítka. Obratný lékař lázeňský těšil mne brzkým uzdravením a nařídil mi, abych pil ráno, v poledne a večer po dvou sklenicích minerální vody a dvakráte denně koupal se takovým způsobem, by hlava pokud možno byla pod vodou.

Nelze mi vylíčiti, jakého dobrodiní poskytla mi již první koupel; byla to za celých šest neděl první hodina, kdy nepocítil jsem nesnesitelného svědění, a v noci již spal jsem klidně po několik hodin. Po třetí a čtvrté koupeli přibylo vyrážky, ale po šesté a sedmé koupeli počala schnouti, přestalo svědění, ustal kašel, přibývalo sil a chuť k jídlu stoupala tou měrou, že obvyklé dávky mi nestačily. Po třech nedělích byl jsem zcela uzdraven a po chorobě nezbylo ni známky. Mšenské lázně zachovám na vždy ve vděčné vzpomínce . . «

Mšenské údolí jest však nejen pro své léčivé prameny, ale i pro svá stinná zátiší, jakož i pro stálejší a vyšší teplotu roční než v okolí opravdovým rájem podřipského kraje a útočištěm všech, kdož postiženi zejména rheumatismem.

Mimo léčivé prameny jest důležitým činitelem lázní mšenských rašelina, dobývající se v Háji na prostoře 90 měr. Tvoří vrstvu zvýší dvou metrů, jest vrchní, tudíž nepromísena bahnem a zemí, a zbavena povlaku jeví se jako prsť lehká, kyprá a hnědá, chuti

slané a svíravě leptavé. Neobyčejná její vlastnost léčivá pochází od lučebních produktů, vznikajících tlením organických látek v ní obsažených.

Celkem léčí se v těchto lázních, jež i bez reklamy těší se všeobecně chvalné pověsti, s neobvyklým zdarem choroby plynoucí z chudokrevnosti, choroby nervové, hlavně ischias, katarrhy střev, rheumatism svalový a kloubový, staré vředy a chronické vyrážky, výpotky kloubní i po úrazech, exudáty i celková zatížení nervová.

O zajímavých, namnoze i ojedinělých případech uzdravení v lázních mšenských bylo by lze sepsati již velikou kroniku.

Pokud z dějinných pramenů známo, vládli ve Mšeném (západně od Řípu asi dvě hodiny cesty) ve dvanáctém století pánové ze Mšeného, z nichž Póta, řečený Petřík, seděním ve Mšeném a Podole, slul též z Riesenburku a náležel k rodu, o jehož předcích Miroslavu a Střezimírovi zmiňuje se Dalimil již kolem r. 1130 Rod jeho, vládnuvší i v okolních obcích Křesíně, Šebíně, a Kamenici, vymřel v století patnáctém. Statek mšenský dostal se pak v držení rodu pánů ze Rvenic, kteří psali se též ze Slavětína u Peruce. Roku 1406 seděl na Mšeném Jindřich ze Žeberka a po smrti jeho přešel statek na mocný rod pánů z Ilburka, jenž vymřel po meči r. 1538. Mšené s Podolem přešly pak na Hazmburky, kteří vládli na Budyni, a r. 1607 prodal je Jan Zbyněk z Hazmburku, zadluživ se pro nádherymilovnost, Janu Boryni ze Lhoty na Mákovicích. Od r. 1630 vládli ve Mšeném Malovcové a od r. 1765 rod knížat Kinských, jimiž lázně mšenské založeny. Od knížat Kinských koupil statek soukromník Mautner, načež vystřídali se jako majetníci jeho peněžník Brandeis, družstvo »Chabrus,« architekt Kirpal a statkář podolský Frant. Toman, po jehožto smrti uvázal se v majetek syn jeho pan Frant. Toman, nynější držitel statku a lázní, jenž s velkými obětmi hmotnými proměnil původně prosté místo lázeňské během pěti let v lázně moderní, honosící se výborným zařízením, representační budovou lázeňskou, nádhernou dvoranou a půvabnými letohrádky s příjemnými byty uprostřed moderně upravených parků s vábnými zátišími a rybníčky, s vyhlídkou na osvěžující zeleň stromů, v jichž korunách od časného jitra až do noci hlaholí zpěv ptactva.

Praví-li již dr. Reusz v knize své před 100 lety, že »kdo má smysl a cit pro krásy přírody, najde v údolí mšenském úplného uspokojení«, shledávám zcela přirozeným, nadchl-li se neznámý pěvec k těmto veršíkům:

Údolíčko mšenské,
to je pravý ráj,
slavíci v něm pějí
věčné lásky máj.

Zátiší a loubí
k milování zvou — —
já tam našel všecko:
zdraví, žinku svou.

Ne však lázeňské místo samo skytá osvěžení tělu i duchu každého návštěvníka — i okolí vyniká vzácnými krásami přírodními, k nimž pojí se též velmi cenné památky kulturní. S blízkého návrší starobylé obce Charvátců jeví se čarokrásný pohled na malebné Středohoří, jehož modravé pásmo vine se od Loun až ke kraji mladoboleslavskému. Zříš zvonovité vrchy Lovoš a Vostrý, kuželovitý Radobýl, charakteristický Hazmburk s vysokou věží a lidomornou, zbykem to mohutného hradu mocných Hazmburků, jenž vévodí širému kraji, památný Košťálov, proslavený pány Kapliři ze Sulevic a zdobený též troskami, a všem Čechům posvátný Říp se starobylou kapličkou sv. Jiří, založenou r. 1126 knížetem Soběslavem I. na oslavu vítězství Čechů nad Lotharem.

Asi hodinu od Mšeného jest město Budyně nad Ohří s památnou sříceninou. Již v osmém století stával zde dřevěný hrádek lovčí, kde prodlévala knížata česká ráda na lovech; ve 12. století zbudován hrádek zděný, jenž v 16. století za Hazmburků stal se opravdovou ozdobou kraje, ale r. 1759 byl od Prusů zapálen a zpustošen. V děkanském chrámu tamním uchovány posud mnohé památky po Hazmburcích.

Neméně zajímavy jsou Doksany, vzdálené ani ne 2 hodiny cesty, a to zejména starobylým klášterem královským bílých praemonstrátek a velepamátným chrámem, náležejícím k nejkrásnějším výtvorům barokového slohu v Čechách. Povozem trvá jízda asi hodinu, a zajisté nikdo výletu toho neoželí, neboť nejvýš zajímavé kulturní památky v překrásnem chrámě tom upoutají každého měrou svrchovanou.

Okolí mšenské jest vůbec bohato půvabnými pohledy na žírné lány podřipské.

Karel Kádner.

PRACHOVSKÉ SKÁLY.

Nové Hrady u Vysokého Mýta.

Také jeden z krajů českých, bohatý krásami přírodními, plný poetického klidu, o němž ví jen málo lidí po Čechách. . . A přece, jak je i Praze blízkým!

Za 2 hodiny donese vás rychlík do Chocně a povozem dojedete za hodinu z Vysokého Mýta do Nových Hradů. Projíždíte pahorkatou krajinou, úhlednými vískami — a stáváte se netrpělivými . . .

Kde jsou Nové Hrady? — Skryty jako skromná panenka.

Od Příluky najednou sjíždíte po serpentinové silnici v kotlinu, otvírá se před vámi nový svět. — Vyskočí Starý zámek a pod ním v údolí objeví se tiché městečko, ve věnci daleko široko zalesněných vrchů . . . V dálku, kam jen oko sahá, vlní se kraj, porostlý samými jehličnatými lesy . . .

V Nových Hradech je zámek, pivovar, řady výstavných domů. A pro pohodlí letních hostí učinil Okrašlovací spolek vše, co bylo v jeho moci. Upravil cesty, lázně, k nádraží nejbližšímu v Cerekvici ($^3/_4$ hodiny) omnibus jezdí. V hostincích naleznete dobrou a levnou stravu; chcete-li sami se stravovati doma, snesou ženy z okolí viktualie až do kuchyně. V chorobě poradí vám zkušený lékař — o zábavu vaši starají se místní spolky. Není tu komínů továren, ani prachu, kouře, hluku . . .

Několik kroků je do lesů s přirozenými promenádami ve stínném šeru jedlí; romantická údolí, kvetoucí stráně se zjizvenými skalami střídají se v nádherném zátiší. Svěží luka poseta jsou parnasiemi a v nich klikatí se bystřina. Vzduch tady prosycen vůní pryskyřice, zpěv ptačí hlaholí v korunách stromů . . .

Jdete cestou, posypanou běloučkým pískem, a tu kyprý mech, tu růžově fialové koberce vřesu zvou vás k odpočinku, přirozené basény s křišťálovou vodou lákají ke koupeli. Na doušek výtečné vody ke Kapalici sjíždějí se hosté z daleka. A nestačí dva krátké měsíce, abyste prošli všecka krásná místa v širokém okolí. —

Rozkošné zátiší novohradské je málo známo, ale přece má dosti přátel — v naší literární obci. Býval tady častým hostem Jirásek, Tereza Nováková zvolila na blízku své stálé letní sídlo a mnozí jiní v posvátné tichu hlubokých lesů novohradských jezdí hledat oddechu, klidu pro své nervy. — Professor Dr. Gebauer trávil tu poslední své léto, dlouhé hodiny vysedal v zadumání pod Plání v modřínech, a říkával nám:

»Škoda, že jsem neznal Nových Hradů dříve!«

Ne, my nepotřebujeme hledati letních sídel v cizině, máme nádherná místa ve své domovině! A kdo jednou do Nových Hradů přišel, vrací se tam zas a zase mezi upřímný český lid. *F. J. C.*

MELCHOR DE PALAU:

Kročeje když tvoje slyším,
hned se začervenám celá.
To se krev mi hrne v tváře,
by tě přicházeti zřela.

A. P.

z z s

NA OLYMPU.

P. MUDr. Fr. Veselému v Luhačovicích.

Prožil jsem minu'ého roku plné letní období v Luhačovicích. Je to příhoda skoro neuvěřitelná pro ty, kteří jen z daleka pozorují náš umělecký život. Ale těch, kteří jen poněkud zasvěceni kteří přímo zuřivě předháněli se ve výši honorářů. Oddechli jsme si opravdu, když přiblížila se doba prázdnin, v níž i my mohli jsme si aspoň poněkud popřáti odpočinku.

Praha kvapem se prázdnila, nezbylo než následovati povzbuzujícího příkladu prchajících . . .

Rozhodl jsem se stráviti léto v lázních. Přeptal jsem se svých přátel, kam jezdí se koupat, ale jejich odpovědi mne naprosto neuspokojily. Přítel Choděra chválil Královskou louku, kollega Trýb doporučoval Bránik, a třetí, jehož jsem překvapil svým dotazem, odpověděl, že se nekoupá vůbec, jemu že postačí zcela »kritické lázně«, jichž používá štědře a zdarma celý rok.

Pln nejistoty a marného přemítání zašel jsem si do naší útulné redakce v Máji, kde v pokojíku

POHLED Z MALÉ KAMENNÉ NA STŘED LÁZNÍ LUHAČOVSKÝCH.

jsou v záhady našeho tvoření i v naše poměry, již dávno nezůstalo tajno, že českému spisovateli — dík oběma říšským skutečným ministrům i třetímu nastávajícímu, kterého prý dodá redakce »Českého slova« — daří se nyní přímo znamenitě.

Státních subvencí, dotací a stipendií je tolik, že často nemohou být uděleny pro naprostý nedostatek žadatelů. Také cena a obliba knihy stoupá každým dnem k netušené výši, čehož přímým důsledkem je, že několik anglických továren na rakety udělalo konkurs, a také kopaná prý je na vymření. Lituji zvláště poslední, neboť pokud se kopání týče, v tom byli jsme v Čechách ode dávna pravými mistry . . .

Je přirozeno, že s rostoucími knižními požadavky byly v prvé řadě naše duševní síly napiaty až do krajnosti. S největším jen sebezapřením bylo vyhověno přečetným zakázkám předních našich nakladatelů, pana sekretáře Štěpána zastihl jsem ještě poslední zbytky slavného tohoto sdružení . . .

Poklonil jsem se hluboce a řekl:

— Bohové nesmrtelní, rcete milostivě, kde najdu zemi nektarem a strdí oplývající, v níž možno v koupeli osvěžné duši i tělo pokřísiti! —

— Jeďte do Luhačovic! — odpověděl mi vážně p. řed. H., který jest bez odporu nejlepším redaktorem na světě, poněvadž mi hodně tiskne, a ostatní opakovali sborem:

— Jeďte do Luhačovic! Dáme vám doporučení — — —

Můj osud byl rozhodnut.

Dva dny na to seděl jsem za časného jitra ještě s jedenácti jinými v jednom kupé brněnského rychlíku. Rozumí se, že cestoval jsem »incognito«, neboť mám skromnosť vrozenu, a pak můj slavnostní háv (— bílý chitón s purpurovým pruhem, vavří-

nový věnec a — zlaté! varyto —) po četných minulých oslavách nebyl právě v úplném pořádku . .

Cesta ubíhala rychle a zvolna, a pasažérů stále přibývalo. Když jsme konečně po jedenácti hodinových útrapách dojížděli do Luhačovic, bylo nás ve vagonu právě třiadvacet. Leč blízkost cíle zaplašovala únavu.

Byl již večer, když vystupoval jsem v luhačovickém nádraží. Krásná modř slunného dne kalila se zvolna, a prvé červánky nachovily obzory.

Rozmýšlel jsem se právě, mám-li si koupit moravský klobás nebo villu (bylo mi obého stejně zapotřebí), a vzpomínal bezděčně na svého přítele, který mi psal kdysi z Luhačovic, že musil svoji villu prodat, aby se mohl dát »olazírovat«, když neznámá jakási ruka velmi šetrně dotkla se mého ramene.

Ohlédl jsem se a spatřil neznámého pána v elegantním úboru.

— Pan Quido Maria? — oslovil mě.

Byl jsem překvapen, ale záhadný cizinec nepřipustil mne k slovu.

— Jsem Lubomír Luhačovický, předseda spolku pro uvítání vzácných cizinců — pokračoval ve své řeči. — Od našich pražských přátel bylo nám sděleno, že ráčíte k nám zavítat, a podle nejnovější fotografie vaší v »Humorech« (z atelieru dvorního vašeho fotografa p. Mrkvičky z Příbrami) poznal jsem Vaše Blahorodí okamžitě. Račte, prosím, jen do povozu! —

Z PRAŽSKÉ ČTVRTI V LUHAČOVICÍCH.

A než jsem se ze svého překvapení vzpamatoval, premovaný šohaj práskl do koní a odvážel mne k nedalekým lázním.

Ač bylo již šero, měl jsem dokonalou příležitost pozorovati utěšený rozvoj Luhačovic. Nové villy a ruch četných hostů byly toho nejlepším důkazem.

Projeli jsme tryskem kolem kolonády a zahnuli na cestu vedoucí k Jestřabí.

— Kam mě vezete? — otázal jsem se, neboť temno, které panovalo zde, nedovolovalo mi daleko proniknouti k obzoru.

— Do villy spisovatelů »Na Olympu« — zněla slavnostní odpověď.

Potlačil jsem násilně svoji zvědavost a zakýval jen souhlasně hlavou. Cesta brzy po té zahnula, povoz stanul. Můj průvodčí zašeptal cosi tlustému portýru, a ten po osvětleném, vkusném schodišti uvedl mne do mého pokoje. Přemožen prvními dojmy, nerozsvítil jsem ani a ihned ulehl.

* * *

Luhačovické slunce mělo tentokráte asi velmi naspěch, aby se přesvědčilo, jaký vzácný host dojel sem včera večer, neboť již o páté ranní nemilosrdně kartáčovalo můj trochu unylý obličej svými žhavými paprsky.

Promnul jsem si oči a rozhlédl se kolem. Světle modře malovaný pokoj s fantastickými květy a ptáky nevídaných chvostů opatřen byl zvláště stylisovaným nábytkem, jehož tvary připomínaly mi lákavé obrysy dívčích těl, obrovských květin a báječných zvířat . . .

Vůbec pozoroval jsem, že zvláště prvého lákavého materiálu bylo co nejvíce použito. Lehce zacloněnými okny padaly sem ohnivé proudy paprsků, vzduch přelibezně voněl, kdesi na blízku zpíval pták. Přiznávám se, že pociťoval jsem opravdu zvláštní, povznesenou básnickou náladu.

V tomto provoněném ovzduší krásných dívčích soch (před nimiž styděl jsem se skoro oblékat, neb i ony nepovažovaly tuto nutnost za povinnu) a rozkošných obrazů, za zpěvu ptactva a hry slunečních paprsků věru krásně bylo by se básnilo. Ale nejsa dosud obeznámen dokonale s domácím řádem tohoto podivuhodného domu, odložil jsem zatím bohulibý svůj úmysl, oblékl se a vyšel.

Chodba, již jsem kráčel, vyúsťovala na rozlehlou verandu, odkud byl čarokrásný pohled na luhačovické údolí. Obdivuhodné panorama v celé záři a lesku tak mne překvapilo, že stanul jsem téměř přimrazen.

V úkrytu zelených strání objevovaly se: Augustiniánský dům, Jestřábí, Koupadla, Slunečné lázně, řada vill a lázeňských budov, vše v dokonalém souladu svých veselých, Jurkovičem slovácky sladěných barev.

Blýskavý, zářivý potok jako šňůra perel vinul se svěže zelenými lučinami, nad nimiž modré, měkce blankytné nebe rozprostíralo se jako ochranný královský stan. Ptáci zpívali, a vzduch byl nasycen tisícerými etherickými vůněmi.

— Nu, jak se vám u nás líbí, milý Quido Maria? — ozval se za mnou hluboký, melodický hlas.

Ohlédl jsem se a v okamžiku hluboce se uklonil. Na verandě náš velmistr se svým životopiscem dr. B. kochali se právě čarokrásným pohledem na luhačovické údolí.

Byl jsem dosud v náladě pozdraviti je nějakou oslavnou slokou, ale uvědomil jsem si ihned, že

náš velmistr i jeho přítel velmi přísně dbají na formu, a v té jsem byl odjakživa slab. Odpověděl jsem tedy zcela všední prosou:

— Nádherné, báječné, vskutku, pánové! Věděl jsem sice, že zde máme dávného příznivce v stavebním radovi p. Ž., známém to mecenáši, ale co jsem dosud spatřil, převyšuje můj údiv. —

— Je to skutečně dar p. Ž. — dotvrzoval mi p. S. B. — který, přesvědčen lázeňským lékařem p. dr. V., že jeho skvělá nabídka ani bohy na Olympu neurazí, vystavěl pro nás tento opravdu božský útulek. Podivíte se teprve, až vás správce domu, p. sekretář Š., provede . . . Avšak zde právě přichází . . .

Uklonil jsem se uctivě i před tímto mocným z nejmocnějších, který přívětivě mě vybídl k prohlídce villy.

Chtěl jsem již opustiti verandu, když tu na blízku ozval se veselý jakýsi hlas, prozpěvující si bujnou slováckou:

Padá listoček
padá s javora
kdo sa ožení,
ten je potvora . . . —
Juch!

Sklonil jsem se nad zábradlím a užasl. Náš melancholický zpěv, poslední trubadur, milovník rokokových dam, měsíce, básník K., v úboru méně úpravném, s kytarou přehozenou, blížil se k ville . .

— Náš Bohdánek vrací se s »Búdy« (nedaleké slovácké vinárny na kopci) — šeptal mi p. sekretář Š.

— Nemusím vám, doufám, připomínati, že to činí z pouhé útrpnosti s naším domovníkem. Aby nemusil rušiti jeho spánku, náš zpěvák zůstává na Búdě až do svítání. V této šlechetnosti je překonáván jedině naším romanettářem od Zlatého litru — ten se svým tělesným gardistou, přítelem R., neopouští totiž »Búdy« vůbec. Nohy mu prý nějak letos neslouží po těch zámořských cestách, jež vykonal s podporou České Akademie, a pak, — eh, nechme toho raději a pojďme vykonat prohlídku.

Šli jsme tedy. Cestou vysvětloval mi ochotně neúnavný pan Š.:

— Náš dům rozdělen je na tři zvláštní oddíly. Pro lyriky, dramatiky a prosatéry. Pokud se posledního oddělení týče, zařizuje se teprve, vyžadujeť jeho spořádání zvláštní pozornosti. Bydlí v něm také dosud pouze p. F. X., který se spokojí s málem. (Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Dr. Jan Kvíčala**, překročiv právě 74. rok věku svého, zemřel, dalek všeho ruchu veřejného, v němž po několik desítiletí ozývalo se jméno jeho s různými pocity. Nesporno jest, že v politickém ovzduší, ve kterém octl se jako zvláště vlivný stranník, nevynikl tuhostí povahy, avšak přes to zásluhy jeho o českou vědu, o rozkvět českého školství, zvláště pak o aktivování samostatné české university v Praze jsou mimořádně veliké. Literatuře naší přinesl mnohé prospěchy — české museum nalezlo v něm důležitého pomocníka v kritických časech jednání o stavbu vlastní budovy — ve sborech zákonodárných cenili jeho bystrost a smysl pro rychlé pochopení situace.

⁂ **Letenský průkop.** Velké veřejné otázky řeší se u nás způsobem zvláštním. Jakmile jistá otázka se ujme, diskutuje se o ní v nesčetných schůzích veřejných i v časopisech, deklamují se smělé fráse, které ve skutečnosti jeví se býti bohužel mýdlovou bublinou. Tak na příklad otázka průkopu stráně letenskou! Co tu bylo pyšných epithet o vstupu do příští Velké Prahy, k níž vésti má právě otevřený most Svatopluka Čecha a který dnes ústí proti strmé stráni! Celá bída našich poměrů zračí se v této bezradnosti. Zbudujeme most a nepostaráme se o to, aby otázka komunikace na druhé straně v čas byla rozřešena. Jak tento vstup do příští Velké Prahy bude vypadati, dnes nikdo neví! Projekty jsou hotovy, anketa znalců se o nich vyslovila, podavši radě městské o nich odborný úsudek, přes to však nelze říci, že otázka je rozřešena. Provedení komunikace schvalují rada městská i anketa, avšak její vyústění proti Praze dosud je předmětem sporu. Anketa doporučuje otevřený průkop s přemostěním, na jehož luštění vypisuje se umělecká soutěž, současně však vypisuje se soutěž i na řešení alternativy druhé, totiž tunelu a jeho architektonického orámování. Je žádoucno, aby se věc provedla co nejrychleji, abychom se nestali směšnými tím, že zřizujeme velkoměstské komunikace v intervallech několika roků a že do příští Prahy otvíráme brány, jimiž snad teprve naši potomci budou procházeti a projížděti.

⁂ **Janek.** Národní divadlo učinilo s touto Fuldovou veselohrou dobrý lov. V obratných rukou poetického Fuldy nabývá i nejznámější motiv noblessy, která je vůbec příznakem jeho tvorby. Fulda pasován na uměleckého realistu. Je na tom něco pravdy. Fulda zná výborně život, je bystrým pozorovatelem jeho slabostí a má kombinační talent. Tentokráte odchýlil se Fulda zdánlivě hlavní figurou veselohry od této vychvalované přednosti. Nenajdete na světě člověka, jenž by svedl všechny tyto kousky naivní důvěřivosti, jimiž hrdina takřka hlavou tluče do zdi praktického života a názorů. Ale Janek zastupuje tu jaksi vzácnou odrudu dobráků, s nimiž egoismus lidí točí dle své libosti. Není myslitelný takový Janek, jenž vzdá se dědictví ve prospěch lačných příbuzných jenom proto,

že testátor ještě z hrobu vyťal mu políček tím, že bizarní poslední vůlí — jsou takoví podivínové — obmyslil ho velikým dědictvím proto, poněvadž v jeho zdrženlivosti a nevtíravosti spatřoval — hloupost. Hamižnost lidská, representovaná celou skupinou krkavců, svádí tu boj s dobráčkem, s Jankem, jenž, čist ve svém nitru jako poustevník, dívá se na svět s ptačí perspektivy, nevidí jeho špatnosti a ve své, autorem ovšem k vůli kontrastu náležitě akcentované a nadsazené naivnosti, věří, že lidé myslí a cítí tak, jak mluví.

Zde vězí nejparádnější moment veselohry, jenž jí dodává rázu velice seriosního. Hra je hodně zprofanisována dost otřelou veseloherní figurou Američanky, jež hledá unikum mezi muži, temperamentní a originelně výrazná výbava dramatická, ale i svižné, stejně temperamentní podání »hry« za ručie překladatelovy (V. Štechovy). Byla to opravdu šťastná myšlenka dosud málo známého maďarského dramatika, sáhnouti k figuře tak účinné a v moderním dramatě neobvyklé, jako je tento v salonním úboru vystupující ďábel, postava polo symbolická, polo reální, jejíž více méně duchaplné rakety vtipů a pekelnických nápadů stávají se namnoze vítanou »deus ex machinádou« čiperně zauzleného děje. Je to zase historie svodu, kterou osnuje, rozvádí a intrikami svými také dovršuje zmíněný pekelník mezi bohatou a krásnou paní Jolanthou a slavným malířem Hanušem, který po ní kdysi za svobodna toužil a jehož city nepohasly

SOUKROMÉ VILLY V LUHAČOVICÍCH.

člověka, jenž by se do ní zamiloval ne k vůli jejím millionům, nýbrž k vůli ní samé. Je v tomto nastrojení ovšem mnoho hledaného i nepravděpodobného, ale jádro je zdravé a k tomu neobyčejně zálibné. Pak je ovšem tento Janek, jenž millionem povrhl, ideálem takového ženicha, quod erat demonstrandum. Veselohra je tedy založena na starém, osvědčeném motivu, ale za to je vybavena humorem, je opatřena celým souborem účinně charakterisovaných figur a má svěží, bystrý, divadelní tok, jenž unáší diváka silným proudem. V roli Janka mile překvapil nový člen divadla p. Schlaghammer, jehož hlavní předností je jemná, nuancovaná mluva a smysl pro účinné charakterisování. Veselohru přeložil Bohdan Kaminský. —*og*—

⁂ **Molnárův »Ďábel«** na scéně Městského divadla vinohradského docílil pronikavého úspěchu u obecenstva, k němuž mu dopomohla nejenom přes to, že stojí rovněž před svatbou s nevinnou Elsou, Jalanthinou příbuznou. Historie, ne zrovna vybíravá v uměleckých prostředcích, je velice účinně nahozena i rozvedena dramaticky uchvacujíc a napínavě vzrušujíc diváky. Na vinohradské scéně, kde zejména paní Jolanthě (pí Benešková) a Hanušovi (nově angažovaný p. Pražský z Libně, známý z prvního »literárního pátku«) dodali představitelé všecek potřebný vzruch násilně tlumených vášní, dodělala se novinka velkého úspěchu. V neposlední řadě přičinil se oň také p. Zakopal v brilantně podané úloze intrikujícího ďábla. *E.*

⁂ **Jubilejní výstava krasoumné jednoty pro Čechy v Praze.** Jako v době zemské jubilejní výstavy r. 1891 uspořádána retrospektivní výstava českého umění za celé století, tak i letos učiněn pokus o podobnou výstavu, která měla tentokráte dle úmyslů pořadatelstva obsáhnouti šest desítiletí

panování císařova. Není snadno vybrati a získati pro výstavu takový počet děl, pro dobu vzniku i pro autory významných, aby utvořena byla nepřetržitá čára, která by zřetelně ukazovala cesty, kterými vývoj umění výtvarných v období poměrně dlouhém spěl k dnešní své výši. Před sedmnácti léty, snad působením živého zájmu o chystanou první velikou výstavu pražskou, podařilo se to v míře značné, ve výstavě letošní, před několika dny otevřené, pozorujeme mezer více, ač právě období starší zanechává poměrně méně nesplněných přání. Právě umění posledních let representováno je nedostatečně, ne tak ani počtem, jako kvalitou vystavených děl. Netřeba se tomu diviti: pořadatelstvo učinilo což bylo, ale poměry v umělecké obci naší, jak se byly vyvinuly v posledních letech, přemoci nemohlo. Štěstí, že máme vrcholná díla nového umění českého se svěží paměti a že umění starší, jak na výstavě zastoupeno, upoutati dovede zájem diváků měrou vrchovatou. *Q.*

— Josef Jan Svátek: Napříč Italií. Vydávati cestopis o Italii je za našich dob již odvážno. Nových dojmů, nových barev a takořka nového umění jest potřebí, aby nás takový cestopis upoutal a nezdál se nám zbytečností. Josef Jan Svátek dobře si byl vědom resnadnosti takového úkolu, když se odhodlal psáti své cestopisné vzpomínky. Důležitá věc mu však při tom vydatně a prospěšně pomáhala. Byla to ona opravdová, vroucí láska k slunné Italii, k té luzné zemi, kam každého intelligenta vábí netoliko kouzlo jejího starověku a středověku a nejenom půvaby krajin a podnebí, nýbrž i čaromoc vznešeného umění. A právě ta láska probudila v spisovateli pozoruhodnou tvůrčí schopnost a odměnila ho úspěchem.

Josef Jan Svátek líčí své cestopisné dojmy, pečlivě nasbírané za rozkošné pouti od Brindisi do Benátek. Čtyřem, jak praví, velikým hvězdám na italském nebi věnuje hlavní pozornost. Je to malebné město pod Vesuvem — Neapol, je to hrdý, historický Řím, je to pokladnice umění a květ Toskany, Florencie a — posléze je to nikdy nezevšedňující pohádka jaderská, město na lagunách, Benátky, tedy sám sebou již příliš svůdný výběr, aby nerozehřál vnímavého a citlivého srdce každého turisty.

Vedle lásky k věci má spisovatel ve svém péře také ještě jiné lákadlo — je to milé a zdravé humoristické koření, kterým činí své vzpomínky svěžejšími a strávitelnějšími, a tak čtouce dosti dlouhé kapitoly ani nepozorujete, že jste u konce. Příjemným způsobem mnoho jste si zopakovali z dějin, dověděli jste se nových zajímavých podrobností a zároveň při tom se pobavili. Obsahujíc hojně nevtírajících se praktických pokynů, kniha Svátkova dobře se hodí jako vítaný průvodce také pro ty, kteří hodlají navštíviti zmíněná proslavená místa italská. — Ochotně ji doporučujeme. *Ds.*

— Milota Zdirad Polák: Cesta do Italie. Je povinnosti referenta knihu, jež toho zasluhuje, učiniti zajímavou. Ve 4 svazečcích »Světové knihovny« uveřejněn cestopis Polákův po Italii. Kdo věc pozorně přečte, pozmění si jistě úsudek o tomto básníku, který se mu zdál z ukázek na školách přímo nestrávitelným. Sezná v něm předně skutečného básníka, ne retora, jakým se mu jevil na střední škole, přečte-li jen báseň: »Starý Řím« v dílku II. Jaká to ušlechtilá dikce, zvonivý rytmus a hluboké myšlenky! A po druhé sezná dobrého znalce krajů, které ať veršem ať prosou líčí. Jsouť cestovatelé dnes, kteří prolítli s Bedekrem několikrát městem a píší o věcech, které zběžně prohlédli neb ani neviděli, se sebevědomím absolutního znalce. Polák žil v Italii leta. Toho, kdo navštívil kraje italské, vždy bude zajímati, jak soudil starý básník český o Benátkách, Florencii, Římě a Neapoli atd., jak ta klassicka půda nadchla básníka a jak on ji proniká. Taková »Cesta do Italie« jest záslužná edice. *a—e.*

— **Panství obchodu.** Americký miliardář Carnegie už jako spisovatel je zjevem zajímavým, jako spisovatel národohospodářský bude dychtivě čten, zvláště podá-li knihu o panství obchodu, od které čtenář bude očekávati návod, kterak dosáhnouti úspěchu takového, jaký byl údělem Carnegiovi. Je jisto, že autor píše zajímavě, ne studeně, jak by někdo předpokládal u muže cifry, ale dokonce literárně — překladatel nám v pěkné předmluvě vykládá, jak uctivě patří náš millionář na povolání žurnalisty. A třeba si čtenář po přečtení (zatím 1. dílu knížky) pomyslil, že vedle vzdělání, intelligence, zevnějšku atd. k úspěchu v obchodě je třeba ještě sterých imponderabilií, především však štěstí — kdo se osmělí definovati tuto složku? — nutno uznati, že kniha je cennou četbou nejen pro obchodníky, leč i pro osoby obchodu velmi vzdálené, pro obchodníky ovšem potud, že jim rozšíří obzor myšlenkový, vzbudí touhu po sebevzdělávání a lásku k povolání i úctu k němu. Jsme zvědavi na svazek další (dost objemná knížka vyšla ve Světové knihovně u Ottů za 40 h.)

Ročník VI. číslo 38. vydáno dne 19. června 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za přípiatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIRÍ GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

řemítal jsem takto, pokuřuje cigarettu, když náhle vstoupil Semerád do mé jizby.

— Ach, dobře, že přicházíš, právě jsem intensivně na tebe myslil.

— Jako já na tebe, odvětil klidně, a to mne přimělo, ač nemám právě kdy, se zastaviti. Nuže, pokračoval, vytahuje hodinky, mám 20 minut volných — vyslov se.

— Nevím o čem, milý hochu. Život je tak jednotvárný a fádní. Dej mi doutník. — Děkuji . . .

— Nu tak, co jsi prosím tě, o mne mohl přemýšleti?

— Víc, než se ti zdá, a než si myslíš, můj drahý!

— Díky za tolik pozornosti, pravil jaksi koketně. Nu?

— Myslil jsem — jsi-li opravdu přívržencem nějaké okkultistické sekty, nějakého mystického sdružení, jsi-li, jak se květně říká »initié« — zasvěcenec — proč mi to tajíš? . . .

— Já, tohle . . . usmál se na celé kolo . . . Mýliš se velice. Nikdy jsem nechtěl zasahati hloub, než kam stačím a mohu. Za to ovšem nemohu, jest-li bytost, s níž náhodou co činit mám, je inferiorní.

Pravil to s jakýmsi despektem, který mne zamrzel. Proto jsem mlčel. Uplynulo pár minut.

— Zdá se mi, začal po pause, že jsem tě ranil, ale spíš jsi mi nerozuměl. Víš, abych to krátce řekl, já stojím posud na nejnižším žebříku . . . já věřím posud jen v moc a mohutnost lidské vůle, o kterých jsem se celou dlouhou řadou studií přesvědčil, v kterou mohu věřiti na základě experimentů vědeckých. V magii se trochu vyznám, ale jl nepraktikuji. Je mi to všecko příliš obšírné, roztříštěné, fabulosní a umělkované. Ale že mohu silou své vůle docíliti něco, viděl's přec na uzdravení Jiříkově, a že mohu silou své vůle, co se mi zalíbí, zamezití, toho snad tobě, doufám, dokazovati nemusím.

Byl jsem poražen, ale napadlo mi hráti na nevědomého.

— První část tvého rozumování, pravil jsem po chvilce, připouštím — ale v druhou uvěřiti nedovedu.

— Tak, máš krátkou pamět, můj milý, pravil ironicky. Anebo chceš mne vyzývati přímo? Víš, to bych tobě ani neradil . . . . mohlo by to být nebezpečné . . .

— Ale jdi, tedy jsi přece mag . . . a teď docela vyhrožuješ . . . Co by mně mohlo být nebezpečné, jdižíž, to zní až dětinsky.

— Nu, jak myslíš — uvidíme, pravil jedovatě.

— Víš, pravil jsem tónem důvěrným — se mnou takto bys zahrávati si nemusil. Mně stačí říci: Miluji paní Lucy, a já bych musil stejně mlčet, máš, dříve znav ji, k ní starší snad práva. Ale mystickými kejkly mne chtíti zdržovati od ní, je stejně dětinské jako . . . odpusť . . . pitomé.

— Nemám ti ničeho za zlé, odpověděl dobrácky. Nevíš právě ničeho o tom, co tvoří a jest život duchů — nevíš . . .

— A nechci nic vědět, odpověděl jsem zlostně. Těšívám se Goethem. »Jen z této země pučí boly moje . . . «

— Inu, když nechceš, proč mne tedy k něčemu takovému vyzýváš, ba donucuješ?

Mlčel chvíli a pak vytáhnuv hodinky, vážně pravil:

— To si vše, hochu, sám domýšlíš. Mystických kejklů neprovádím — Že věřím v Papusovo magické zrcadlo — je tím, že jsem zakusil jeho účinnost, nic více — a také jinak —

— Na mne jsi ji zakusil, viď? vykřikl jsem hněvivě. Ale to jest od tebe nehezké a — nediskretní při nejmenším aspoň — vůči příteli!

— Nu, nehorši se . . . užil jsem ho i vůči bližšímu a dražšímu . . . Ale, jak jsem pravil . . . mohu já za to, že můj objekt jest vždy než já inferiornější?

Řekl to impertinentně a odešel bez pozdravu.

* * *

22. máje 187*.

Co s takovým člověkem? Jaká to zábava stavěti se něčím, co nejsem? Hráti, představovati něco, kam v jádru sám nesahám, sbírati cáry a útržky cizích sobě vědomostí, haliti se v ně jako v ošumělou draperii s bohatýrskou pósou a vykračovati si v tom částečném zakuklení s posuňky omšelého histriona? Byl jsem v tom okamžiku k Semerádovi přísnější, než třeba, přehledl jsem v svém rozhořčení, že on je právě delikátní, že se ničím nevychloubá, že sám nikdy nevyhledává příležitostí, aby se zablýskal svým okkultismem a svou mystikou. Ale snad právě, že mi tak málo toho svěřil, dráždilo mne, jako více dráždí žena, která ukazuje různá jednotlivá místa svého těla nahá, dobře vědouc, že tím ještě více dráždí spící smyslnost mužovu. — Původní sympatie, rostoucí časem v upřímnou lásku, se zvrátila v odpor, umínil jsem si, že sám doktora již vyhledávati nebudu; nač se má člověk »inferiorní« otvírati »zasvěcenci?«

* * *

25. máje 187*

Velice byl jsem překvapen, když jsem vstoupil dnes do jídelny. Bylo o couvert méně prostřeno, přihlédl jsem blíže, místo slečny Marty bylo prázdné. V tom vstoupila paní Králová. Nemohu říci, že by byla rozrušená nebo smutná, ale malý odstín žasu a podivení četl jsem rovněž na její tváři. Sotva jsem pozdravil vytáhla z kapsy malé růžové psaníčko a podala mi je:

— Prosím vás, pravila hlasem trochu se chvějícím, co říkáte tomuhle?

Vzal jsem psaníčko — vonělo orchideovou voňavkou, trochu pro můj vkus málo diskretní — a četl jsem rovněž udiven:

Milostivá paní!

Jednou jsem se vyslovit musila. Doufám však, že mi za zlé nevezmete, znám příliš vaši objektivnost, vaši dobrotu a váš takt. Krátce: Mně je život v domě vašem nesnesitelným, ba přímo nemožným. Uspoříte mi vypočítávati důvody. Uhodnete je jsouc ženou, snadno a brzy.

Prokázala jste mi tolik dobrého, že Vám ublížiti vláskem, bylo by nejčernějším nevděkem. Jsem v jádru dost špatná, ale tak hluboko jsem přece neklesla, abych se toho mohla dopustit. Nezbývá mi, než odejít, dřív, než bude pozdě. Je to mé jediné východiště.

Nemohu vám sama říci, kam se vrhnu, co bude dále se mnou. Prosím vás také, nepátrejte po mně, bylo by to všecko marné a zbytečné. Těm, kdo prohráli život, jiného nezbývá, než cesta, kterou musím jíti teď já.

A děkuji — to je málo — za všecko, čím jste mi byla. Přede dvěma léty jsem vás měla poznat a mohla jsem býti zachráněna. U vás bylo mi mnohdy tak dobře, tak měkce, tak nezapomenutelně . . . . Ale musím jít a odcházejíc zničena, jen se ptám: kdo si vymyslil tenhle přelud hříchu a víry, který stíhá nás každým krokem? Věřte mi, ten byl lidstva největším nepřítelem. Ten nás snížil na takové nehybné loutky v rukou osudu či života, jak chcete, ten ubil všecko naše myšlení a cítění. Nedělala jsem si dosud nikdy mnoho z hříchu, ale vůči vám bych se prohřešiti nemohla a proto jdu. Jedna loutka odchází do své krabice, představení vašeho života bude se rozvíjeti dále bez ní . . . . Brzy ji zapomenete, a bude vám dobře.

Ale nechci se dělati hlubokou myslitelkou. Tohle srovnání s loutkami je idea p. professora Milkoviče. Buďte tak vlídná a vyslovte i jemu můj dík za všecko, co pro mne učinil. Vím, nebylo to tak malé. Jsem mu vděčna. Poznavši ho, mnoho jsem se smířila s muži a mohu jim, těm ostatním, mnoho odpouštěti. Jsou přece lepší, než jsem se navykla souditi o nich. Neodsuzujte mne, prosím vás. Ale žíti vedle vás

jest mi nemožností, a člověk — loutka — dělá na konci vždy jen dvojí, buď co může, anebo co musí.

Dokud jsem věru mohla, přemahala jsem se, snášela jsem všecko, i jeho klid a lhostejnost — ač vím, že v duchu byl proti mně, i vaši andělskou dobrotu — ale teď musím a to »musím« znamenaná zmizet — odejít — zaniknout s vašeho obzoru, třeba se srdcem krvácejícím, ale vděčným do posledního tlukotu.

Jedno vezměte z mého případu: Chtít zachraňovat ztroskotané se nevyplácí.

A všichni dobře se mějte!

Marta Cikhartová.

Skoro mi list z ruky vypadl .... Nemohl jsem chápat a věřit. Mlčel jsem.

— Zmizela někdy po půlnoci, začla vyprávěti paní Králová. Když nešla k snídani, klepali na ni, když to bylo marné, zkoušeli otevřít. Vešli. Vše jak jindy. Postel nerozestlaná, patrně neulehla ani v této poslední noci u nás — snad psala na tomhle dopisu . . . ta ubohá, ztracená . . . Přinesli mi jej k snídani.

A slzy tlumily další slova její.

— Měla jsem ji upřímně ráda. Vy mužští tomu nebudete moci nebo chtít rozumět . . . ale bylo tomu tak. Asi za hodinu přišel doktor Semerád. Co mi řekl, když jsem jemu prvnímu dala přečíst psaní — mne ranilo do hlubin. Má se mnou hotovo.

Tato slova mne naplnila velkým zadostiučiněním.

(Pokračování.)

VÁCLAV HRUBÝ:

Ztišení.

Nekonečné ztišení
nad lukama splývá . . .
Vítej, sladké zničení,
v němž bol odpočívá! . . .

Lesy svůdně zmodraly,
voní vlhkou travou.
A hle, malé opály
bleskly nad mou hlavou! . . .

V přidušeném odlesku
svítí bílé villy.
Vzpomínám již bez stesku
na ty, co v nich žili.

Nekonečné ztišení . . .
Žiji? . . . Nelze znáti.
Vítej, sladké zničení!
Vítej! Nech mne spáti!

ADOLF BRABEC:

Jarní píseň.

Do husté mlhy světlo padá
ach, zrozen první jarní den,
pod zlatým listem poupat řada
se na slunce jas chýlí ven.

Ó, pohádko, ty věčně mladá,
ó, vrať se ke mně na chvíli,
mé srdce znovu zmládnout žádá
a míti křídla motýlí.

Ó, písni, zastav ve svém spěchu
se v růžích vonných zakleta,
když semena jsou pro útěchu
do polí srdcí zaseta.

Až zaváto vše bude květy,
dej klidu duši ztracené,
vychladlé naplň láskou rety
a zlíbej srdce zmučené! — — —

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování)

ys dobrý, Bohdane! Jak se ti odměním? Vím, že mi přinášíš oběť, že ti bude bývat doma smutno, ale neboj se, budu vždy chvátat, abych brzy přišla a potěšila se s tebou. Jsem už taková tulačka, mám nepokojnou krev, ale často na všechno bývalé zapomenu. Cítím už teď, že se mne chytá stesk po domově, jsem-li déle vzdálená. Pojď se mnou dnes do koncertu. Jak bych byla ráda!«

Dal se přemluvit a šel. Elis zářila toaletou a šperky a jako hrdá královna vešla se svým mužem do společnosti. Známí se kolem nich shrnuli a počali na ni dorážet, proč tak dlouho se nikde neukázala.

»Vždyť jsem vdaná,« povídala s významným úsměvem a stydlavě oči sklopila. »Co by tomu řekl muž, kdybych ho tak často opouštěla.«

»Pan z Redrů bude zajisté potěšen, přesvědčí-li se, že se bavíte a jste-li veselá. Takovou mladou paní doma v zajetí držet je zrovna hřích na společnosti i jí spáchaný.«

»Vždyť já ženušce nebráním,« hájil se Bohdan proti resolutní paničce, která se tolik Elisy ujímala.

»Nevím teď, komu věřit. Buď se paní vaší zábavy znechutily, nebo na ni nějak působíte, aby nikam nechodila. Myslím, že bude v obém trochu pravdy a že se oba polepšíte. Tak bude nejlépe a já očekávám, že miláček společnosti nebude nám dělat zármutek svou nepřítomností.«

A už se chopila rámě Elisina a vlekla ji dále, ponechávajíc Bohdana sobě samému. Nehněval se. Radost měl a jakési pyšné uspokojení, že má ženu, za kterou se celý svět ohlíží, která je středem zábavy a které si všichni váží. Jen kdyby byl už aspoň adjunktem, aby jeho vystoupení mělo nějakou váhu. Teď jako auskultantu bylo mu nevolno vtírat se mezi bohaté průmyslníky, peněžníky a jiné pány, kteří hráli vynikající úlohy. Umínil si, že zmoudří a že nebude ženě bránit žít, jak uvykla. Není přece možno, aby ve společnosti tak vybrané, kde se schází smetana všech stavů, mohlo zůstat zakryto něco, co by vrhalo ošklivý stín. Už vrozená hrdost těchto kruhů nestrpěla by mezi sebou nějakou osobu, o které by se skandální historky šeptaly. Teréz, která nikdy do podobných společností nepřišla, představuje si zábavy jako místa, kam má každý přístupu a kam se mohou vetřít osobnosti, na nichž lpí podezření, že ztratily pojem cti.

Elis byla všecka okouzlena pozorností svého muže a několikrát za večer ho vyhledavší, neopomenula mu pošeptati pokaždé něco, co ho rozradostnilo. Jako dva holoubci vraceli se ze zábavy a doma Bohdan dlouho odprošoval svou paní za krutou svou sobeckost, pro kterou jí o zábavy a požitky připravoval.

A zase jezdila Elis na zábavy, zase trávil Bohdan dlouhé večery doma sám nad knihou. Někdy seděl tak dlouho, až se Elis vracela, jindy uléhal a dívaje se ke stropu, vzpomínal, kde asi v té době jeho žena dlí, vzpomínáš-li a nedopouští-li se něčeho, co by mu mohlo hrozné zklamání přinést. Samota poskytovala mu mnoho času k přemýšlení a proto nedůvěra a podezření zvolna mísily se v jeho myšlenky a otravovaly jeho pokoj. Sestra mu napadla, onen výstup si připomněl, když se ženou jel do Kasic a najednou se v něm zvédalo podivení, proč tehdy se spokojil vysvětlením Elisiným, proč se nezeptal své sestry, od koho co slyšela, z čeho jeho ženu kárala a co jí vytýkala. Ano, musí někdy tajně zajet do Kasic, nebo napsat jí, aby přišla do Prahy k rodičům, že se tam spolu shledají.

Beztoho zanedbává své rodiče. Bydlí sice v Praze, ale k svým rodičům dochází jednou za čtrnáct dní a to pouze na chvíli. Tak se mi zdá, jakoby rodiče se naň jinak dívali, než dříve, nějak cize, lhostejně. Nikdy se ho neptají, jak je spokojen, co dělá žena a podobně. Elis byla s ním pouze dvakrát a vždycky vyčítoval, že otci i Elis bylo jaksi trapně, poněvadž matinka chovala se poněkud upjatě. Tušili by snad také oni něco? Nebo snad Teréz donesla i k nim klep, který rozladil rodiče a uvedl je na cestu podezřívání? Buď jak buď, Teréz musí přijet a před rodiči o tom vážně budou hovořit. Aspoň se situace vyjasní a bude-li potřebí nějakého zakročení, otec nejlépe poradí, co se má stát.

Než se k návštěvě odhodlal, přihodilo se cosi, co vzbudilo jeho úžas. Pozoroval na ženě, že je několik dní zasmušilá, že do zábav nechodí, že sedá ve svém budoaru podepřená zády o opěradlo, ruce majíc za hlavou sepjaté, a upřeně se dívá ke stropu. Ptal se jí několikrát, co jí schází, ale nedostal buď odpovědi, nebo ho nevrle odbyla, aby se o to nestaral. Různé myšlenky se v něm vystřídaly a různě si náhlou změnu její vykládal. V některou chvíli mu napadalo, že snad je pře-

kvapena tajemstvím, po kterém on dychtivě toužil a že mu nechce nic sdělit, dokud nebude mít jistoty. V těch dnech právě odbýval soudcovskou zkoušku, tak že se nemohl ženou příliš mnoho zabývat. Až když měl vše odbyto, umínil si, že se bude nyní věnovat úplně své ženě a domácnosti.

Dříve než sám k rozluštění záhady přistoupil, Elis odstranila závoj ze svého tajemství. Bylo odpoledne, kdy přišed z kanceláře, obědval. Sylvestr už několik dní nepřišel ke společnému stolu a Elis ho omlouvala, že má nyní mnoho práce a starostí. Když přišel a usedl, sedla si vedle něho a jaksi vzrušeně se s ním láskala. Po předchozí upjatosti a chladnosti bylo mu to nápadné, ale nerozladilo ho. Radostný pocit tepla duševního jej zahřál a měkce díval se na svou ženu, jež v domácím úboru byla rozkošná. Pouze nápadná její bledost prozrazovala zažité starosti. Přitáhl ji k sobě a položiv její hlavu na svá prsa, hladil a celoval ji, šeptaje jí radostná slova.

»Máš mě, Bohdane, opravdu tolik rád, jak povídáš?«

»Že se ještě ptáš! Což jsi to nikdy nevycítila?«

»Oh, já vím, že jsi hodný. Jak krásně by se nám nyní žilo, kdyby nebylo nových starostí. Máš po všech zkouškách, za rok nebo dva budeš adjunktem a já, muži, já ti mám také něco říci, něco krásného i mrzutého.

Objala ho svými bílými pažemi a přitisknuvši ústa k jeho uchu, zašeptala mu, že bude brzy otcem.

»Opravdu? Neklameš mne?«, zvolal nadšeně. »Ty má zlatá, drahá ženuško! Jak jsem šťasten! Jakou radost jsi mi způsobila!«

A se starostlivou něžností ji vinul k sobě a její tvář i hrdlo pokrývál žhavými pocely.

»Jsem také šťastna a byla bych neskonale blažena, kdyby mne cosi netrápilo. Bohdane, jsi dosti silný mě vyslechnout a pomoci mi?«

»Ty mě lekáš! Mluv jen, neobávej se. Víš, že zvlášť nyní budeš mým nebem a mou slastí, že tě budu chránit každého rozčilení. Co se stalo?«

»Tatínek se ocitl v tísni. Nebylo by to nic vážného, kdyby se to stalo někdy jindy. Ale okolnosti jsou tak spletené, že by nejen otcovo, ale také naše štěstí mohlo býti otřeseno. Pamatuješ, jak jsi se jednou o zábavě setkal s jakýmsi panem Kahlem? Byl to bohatý obchodník a společník průmyslového závodu vídeňského. S bankou, ve které je otec ředitelem, byl v úzkých stycích a banka považovala ho za svého nejlepšího klienta. Proto si ho otec vážil a já k vůli otci byla jsem vůči němu pozorná. Vše bylo v pořádku, ale předešlý týden stalo se hrozné neštěstí. Kahl dal se v klubu do hry v karty a prohrál hotové peníze, žádal, aby se otec prozatím zaň zaručil, že druhý den peníze zaplatí. Otec měl náhodou u sebe mnoho peněz, které večer před tím z jiné banky vyzvedl a svěřil mu je ochotně. Kahl hrál dále, byl už trochu napilý a ztrátou peněz rozčilený. Ztrácel stále, až prohrál všechno. Následujícího dne šel ho otec vyhledat, aby na něm žádal vypořádaní dluhu, ale Kahl nebyl doma. Pátral po něm, ale jen potají, poněvadž se domníval, že odejel do Vídně, aby sehnal potřebné peníze. To víš, že se solidními obchodníky jedná velmi šetrně a že bance na tom záleží, aby si dobré obchodní přátele udržela. Teprve když čtyři dni uplynuly a nikde nebylo po Kahlovi slechu, začal otec míti strach a pátral úsilovně, kam zmizel. A tu se dověděl, že odejel kamsi do Ruska, zanechav hodně dluhů. Je tu arci majetek, který dluhy vyváží a který stačí také na dluh tatínkův, ale do té doby, než bude soudní řízení provedeno, musí otec uhradit částku, kterou Kahlovi půjčil a která náležela bance. Znáš tatínka, jaký je na svou čest úzkostlivý a víš dobře, jaké vážnosti požívá. Lekám se, aby si život nevzal. Uznáš zajisté sám, že i nám mnoho dobrého prokázal. Hle, jak pohodlně žijeme! To vše plyne z otcovy kapsy a běda, kdybychom ho ztratili. Nouze a bída by nás očekávaly a právě v té době, kdy je mi největšího klidu zapotřebí. Bohdane, pomoz mi zachránit otce.«

Slze se jí zatřpytily v očích a chvějíc se přivinula se k němu, jakoby u něho pomoci a ochrany hledala.

»Co mám učinit?«, tázal se skličeně. »Víš, že můj otec nemá jmění a já sám také ne. Kdo by nám pomohl?«

»Nechci peněz. A ani od tvého otce je nežádám. Máš však bohatou sestru. Kdyby ona nebo Malenec podepsali směnku, která by se mohla do banky uložit jako záruka, všechno by bylo spraveno. Víš, jaké příjmy má můj otec a nezapomeň, že dluh, který otcovu tíseň zavinil, bude kryt jměním Kahlovým. Pouhá forma zachrání jeho i nás a tvá sestra nepřinese žádné jiné oběti, leč svůj podpis. Šla bych k ní sama, ale znáš ji, jaká je bezohledná. Ona by mi činila výčitky, kterých bych nesnesla a dala se snad uchvátit hněvem, jako tehdy. Jsem přesvědčena, že bude tobě na mě žalovat, že se vrátíš od ní pln podezření, ale znám tvou dobrotu a jsem přesvědčena, že teď, kdy se mám stát matkou tvého dítěte, neuvěříš jizlivým pomluvám a hanebným podezříváním. Ať mluví cokoliv, jen když směnku podepíše«.

»A na mnoholi má směnku podepsat?«

»Je to na pohled trochu mnoho, ale není to tak zlé. Sto tisíc otec Kahlovi půjčil.«

»Sto tisíc!« ustrnul Bohdan. »To ona nepodepíše.«

»Proč by nepodepsala?«, doléhala Elis s rostoucím rozčilením. »Myslíš, že tolik nemá? Znám její peněžní poměry, otec zná všecky banky a ví, kdo co má. Na dvě stě tisíc už nalakotila a kdyby ani hotových peněz neměla, Kasice mají dvojnásobnou cenu. Co ji to udělá několikrát pérem škrtnout? Nesmíš být takový nemužný, nesmíš zapomínat, že tu běží také o tvou čest a tvou budoucnost. Padne-li otec, padnu já i ty a nikdy se nedá napravit, co bude jednou zbořeno. Teď přišla doba, ve které máš ukázat, jak hluboko jsi mě miloval. Nežádala jsem dosud nic, tvá láska ničím se neprojevila. Vykonej, oč tě žádám a já budu tvou pokornou služkou. Už ani krokem od tebe se nevzdálím, služky propustím a sama budu do úpadu pracovat. Na venek se dáš přeložit a jako k svému slunci budu k tobě vzhlížeti. Bohdane, miluj se nad mým otcem a nad svou ženou!«

Na zem se svezla a klečíc u jeho nohou, zvedala k němu své sepjaté ruce. (Pokrač.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

Bylo již osm hodin, když Křenek se vrátil domů, unavený, prostydlý až běda. Pracoval dvě hodiny přes čas, proto že továrny došla neodkladná objednávka; s ním se vrátil i Bavor kamnář, jehož práce rovněž byla pozadržela v továrně. Když Váša Křenek vstoupil do světnice, sousedka jej uvítala.

»Sotva jste se nadál,« pravila, »že na místě ženy já vám dnes uvařím večeři. Nevím, bude-li vám chutnat, ale musíte vzít zavděk; vynasnažila jsem se, jak jsem jen stačila. Kdybyste byl přišel dříve, byl byste musil čekat; ani si nepomyslíte, jaký jsme tu měli shon, a vaše žena nemůže na nohy. Bude snad třeba dojít pro doktora na Hlubokou.«

Všecek udiven Váša vyslechl tuto řeč; té chvíle teprve zpozoroval, že jeho žena seděla na posteli podle kolébky, v níž leželo nejmladší jeho dítě. Usmívala se na něho, ale úsměv byl bolestný, řasy slzami zmočené.

Pak obě ženy se daly do povídání, tu střídavě, onde najednou hovořily.

»Nebýt Bavorky,« vece sousedka, »vašeho Karlíčka už nebylo. Pravda: rozum má ta ženská a na všecko pamatuje . . .«

»Ba jistě,« potvrdila Křenková, »Bůh ví, z čeho ten záchvat mu přišel. Nevěděla jsem si rady, chtěla jsem doběhnout pro Růžičkovou, venku jsem upadla na tom náledí, sotva jsem se tuhle k sousedce dovlékla, jak jsem si na noze ublížila. Ale, buď Pánbůh pochválen! — jen když dítěti je líp. Bavorová mu pomohla — do smrti jí toho nezapomenu . . .«

Váša přistoupil ke kolíbce, zadíval se na dítě. Spalo klidně, dýchalo pravidelně.

Sousedka nalila do mísy polívku, krájíc chleba položila na stůl.

»Pojezte,« pravila smějíc se, »a mne teď propusťte. I můj muž čeká na večeři. Nu, odbudu ho zkrátka dnes . . . ale, toť víte, práce je s vámi přece, vy muži!«

Děkovali jí, a jak že se odslouží, říkali.

»Och, nevídáno! — to by tak bylo, aby sousedé si nepomáhali!«

S tím odešla. Váša, povečeřev, vstal a oblekl zase svrchník, jejž přišed se sebe byl svlekl.

»Kam se chystáš?« tázala se ho.

»Do Hluboké půjdu . . . pro doktora . . .«

»A nač?«

»Nu, snad bych tě nenechal takhle . . .«

»A co bych si tu počala bez tebe, samotna s dětmi?«

»Řeknu Bavorové, aby trochu dohledla . . . přece nesmíme zanechat tvou poraněnou nohu. Do smrti bych si neodpustil . . . .«

»To je maličkost — natržená žíla, nic víc. Několik dní budu pokulhávat a bude zase dobře. To by tak chybělo, abys mi odešel, na Hlubokou se vydal . . . v téhle zimě, v tom větru! Kdo ví, došel-li bys, jsi beztak udřen . . .«

Ba, byl udřen, jedva na nohou se držel.

»Dojdu,« pravil, nutě se do úsměvu, »o to ty se nestarej. Přemohl jsem jiné věci . . .«

»Nepůjdeš. Strachy o tebe bych umřela. Svlec se a ulož děti . . . třeba vyslechnout, co ti povím . . .«

»Zavolám Bavorovou — bude ti na pomoc . . .«

»Nesmíš ! . . sám uznáš, až uslyšíš. Moc se věcí nahrnulo dnes . . už i pro tebe jsem zamýšlela doběhnout. Moc jsem se naplakala, div nad sebou jsem nezoufala. Tak velké soužení dolehlo, můj Vášo ! . . . aspoň ty mi věř a nic zlého si nemysli ! . . .«

»A co bych zlého myslel? co se stalo? . . pověz !«

»Jak je Pánbůh nade mnou, neprovinila jsem se ničím . . .«

»A kdo říká, že ses něčím provinila? . . .«

»Uslyšíš, ba, uslyšíš ! . . jen prosím tě, přistup blíž, povím ti . .«

Přistoupil, ucho k jejím ústům naklonil, vedle jejího přání. Tu ona, šeptem, ruce se třásly, rty se chvěly:

»Ulož děti — nesmějí slyšet . . hanba povídat před nimi, třeba rozum s to neměly . . bez toho už zaslechly . . nepovím ti, jak se na mne dívaly. Až usnou, povím ti. Jen se svlec. není možno, abys odcházel . . .«

Po nějakém vzpírání se svlékl.

»Dobře,« pravil, »nechceš jinak, uposlechnu. Ale zítra ráno, neuleví-li se ti, dojista půjdu . . .«

»Uvidíš, že bude lépe. Tohle nic není, povídám ti. To je taková maličkost, ani za řeč nestojí. Jen děti ulož, aby usnuly . . .

Učinil vedle jejího přání. Když děti spaly, vše mu pověděla. Vyslechl její řeč, slovem ji nepřerušil; ani když dopověděla, nepromluvil, jen seděl, brvy stáhl, do modrých plamének se podíval, jež kmitaly se, rej svůj vedly v kamnech, nad doutnajícím žhavým uhlím. Ticho bylo, jen vítr burácel venku a v komíně vyla meluzina.

Tu žena se dotkla zlehka jeho ruky.

»Ty nemluvíš ?« tázala se; »ty snad věříš ?«

Tu on rozvázal.

»Tys bláhová! — jak můžeš myslit, že bych uvěřil? Taková marná řeč, kterou vedeš! Já nevěřím, toho ses bát nemusila . . ale jisto je, že kde kdo uvěří. Pomluva všude vzejde jako zlé bejlí. My nikomu jazyk nesvážem a nikomu ústa nezacpem, Co je na světě chudý člověk? — Trhá ho, kdo chce! To je osud ! . . . Rvát se s nikým nemůžem, Odejdeme, to je všecko, co můžeme učinit, a Bohu zůstavíme, aby hříchu potrestal, uvidí-li se mu. A neuvidí-li se mu, nu, neuvidí! Buď za to pochválen! . . Já se jenom dívím, že Bavor mi neřekl slova o nějakém jiném nájemníkovi. Přece jsme šli spolu z továrny a sami dva jsme byli. Bůh suď, co si to ta ženská smyslila! Třeba promluvit s ním zítra.«

Žena neodpověděla; její oči tkvěly na dítěti, jež spalo klidným snem.

»Třicet zlatých Frček dal za vepře, dobře jsem rozuměl?« vece po chvíli Váša.

»Ano, třicet zlatých! . . podívej se na ně, v truhle jsem je uložila. Takovou radost jsem měla, tolik jsem mu žehnala ! . . A dobrá slova dával . . tak jsem viděla, že je hodný člověk, že nám přeje . . . Myslila jsem, že je po starosti . . bude peněz na cestu, na stěhování . . . a tohle potom přišlo ! . . Och, ublížila mi Bavorová a jemu taky křivdila, odpusť jí Pánbůh ! . . . Ale nebýt jí, dítě by mi bylo umřelo, tak člověk nesmí na ni naříkat . . .«

»Třicet zlatých dal za toho vepříka !« opakoval Váša spíše k sobě než na ženinu řeč; »kdo by řekl, že tolik dá ! . . .«

Lampa dohořívala, její mdlé, blikavé světlo zkomíralo v této malé světničce, do tmy zapadající. Na učazených stěnách obrazy, zavěšené šaty, hodiny, připostavený k nim nábyteček, nádobí za policí, vše v šedé šero splývalo, jen bílá sádrová soška Panny Marie Lourdské jasně prostupovala z tohoto šera. Zraky ubohého Váši utkvěly na této sošce, jeho ruce se sepialy.

»Stůj při nás ty, matko milosrdenství,« zašeptala jeho ústa, »chraň nás a opatruj, zlou pomluvu od nás odvrať . . .«

Dítě v kolébce zavrnělo. Žena je vzala, ku prsu přiložila a dítě pilo, pilo, velikými, dlouhými doušky . . .

»Je zdrávo, Bůh buď pochválen !« zašeptala a šťastný úsměv přeletěl přes její pěkné líce, na nichž vzplál čistý růměnec.

Váša zhasl lampu bez tak už jen slabě doutnající a oba šli ulehnout.

Přemožena únavou a zbavena strachu o dítě, žena usnula brzo, ale Vášovi sen nepřišel. Rval se s mučivými představami, jež naň dorážely, úporně jej pronásledujíce. Co bude zítra? — Snažil se urovnati své myšlenky, ustanoviti se na něčem. Vše se mu pletlo, na vzájem se potíralo, vše ho tížilo, nejvíce peníze, které Frček přinesl do domu, i pochybnosti se mu vtíraly, ačkoli vší jistotou je odháněl. Nic platno: vepř je přeplacen, třicet zlatých nikdo by zaň nedal. Byl pevně přesvědčen, že na ženě viny nebylo, ale, venkoncem, kdo ví, co Frček měl za lubem? . . Frček z těch nebyl, kteří bez vypočítavosti dobré skutky konají. Možná, že svědomí se v něm ozvalo, ale kdo tomu uvěří. Věru, netěší ho peníze, jež dal ženě, a žena by byla učinila lépe, kdyby jich bez jeho — mužova — vědomí nebyla přijala . . . Co tu bude řečí ! . . kde kdo po ní hodí kamenem ! . . . Co řeknou u Vondroušků? . . Při nejmenším jemu a jeho ženě budou vytýkat, že se puntovali s jejich

úhlavním protivníkem . . . Jeho žena byla, u Vondroušků, prosit pantátu, aby jí opatřil vepříka, ježto Bavorová stála na svém, že třeba jí vyklidit chlívec, a Vondroušek jí nařídil, aby večer k němu došla, že se jí postará, přislíbil — a žena nepřišla! . . Co si pomyslí? . . . dojista se pohněvá! . . . Nevůle kam jen se zadíval . . .

Zmítán těmito obavami, svírán kruhem těchto neustále se obnovujících představ, ubohý Váša usnul až k ránu, ale jedva oči se mu zavřely, již žena jej zbudila. Šest hodin že je, že třeba vstávat, poklízet, děti umýt, snídaní připravit; ona že nemůže, noha jí otekla, chodit nedovoluje . . .

»Už ani nestačíš,« pravila, všecka se děsíc; »ve tři čtvrti na sedmou musíš do továrny . . .«

Ulekl se přímo; vzpomněl si, že mu v předvečer řekli, aby se připravil na dnešek; že, možná, celou noc se bude dělat, tak pressantní je zakázka . . . Co si tu počne žena bez něho? . . . (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

ědeček však byl jako sfinx. Každý žert přijímal, a čím byl který peprnější, tím souhlasněji k němu svědčil, sám někdy vtipem přizvukoval a nikdy se nepohoršil. Páni kamarádi nevěděli, co je z toho přikyvování a dotvrzování pravda a co žert. Jednou také pan velebníček se okurážil, a když již bylo o tom tolik řečí, s úsměvem se zeptal dědečka:

»Tak co, pane Sejku, kdypak vás shodím s paní Bubeníčkovou s kazatelny?«

Ale dědeček mu potutelně pohrozil prstem.

»Jen mene svádějte, velebnosti! Nevíte, že jsem teprva přede dvěma měsíci pohřebil svoji manželku, a už mene chcete házet s paní Rozárkou v lože manželské? To není hezké od otece duchovního, toho jsem od vaší velebnosti neočekával. Já myslel, že mi spíše pokážete, abych jako dobrý křesťan zachovával smutek a záremutek po nebožce, ale vy byste mi ani nedal oupelně a náležitě se vyplakat.«

Když dopil svoji sklínku, zaplatil a čiperně se vybíral ze společnosti.

»Musím, už musím,« říkal, když ho zdržovali, »ona je tam chudák sama a taky vedova, musím ji jít krapánek potěšit.«

Někdy si nesl domů lahvičku vína a v čistém papíru kousek ementálského nebo několik koleček salámu, zúmyslně pánům společníkům to ukázal, tvrdě, že je to pro Rozárku, ale zase nevěděli, není-li to jenom žert a nenese-li toho dědeček pro sebe.

Ale když došel domů, slavnostně to odevzdával líbezně se usmívající paní Rozárce. Bývalo pravidelně k půl jedenácté, proto ji nutil, aby se také posilnila, když s ním má tolik práce a starostí. A paní Rozárka si přála, za nedlouho se spravila, že byla údů ještě mohutnějších, při tom ovšem tváře měla hladší a hebčí a vypadala mlaději.

Potom paní Rozárka vařívala oběd a dědeček Sejk zůstával v kuchyňce u ní, v nejedné drobné práci jí pomáhaje. V pokojíku si před tím svlékl a pověsil kabát, pak mu paní Rozárka s některým zažertováním uvázala hodně vysoko, až pod paždí, svoji zástěru, aby si neumoučnil vesty a nohavic, a dědeček na půldruhé hodiny se stal jejím kuchtíkem.

Ne snad proto, že by toho na něm žádala, ale on vůbec odjakživa rád se pletl všem kuchařkám do řemesla. Činil tak za maminky, činil tak později jako mladý mlynářský chasník, že kdy mohl, odběhl ze mlýnice do kuchyně, pokličky nadzvedl, něco k ohni přistrčil nebo odtáhl, něčím zamíchal, kuchařičku při tom štípl nebo poplácal; a činil tak dále za své manželky, jen že ta toho ráda nevídala a svářela s ním časem proto malé šarvátky.

Za to paní Rozárka vítávala ho v kuchyňce s rozkošným úsměvem, neposílala ho ven, nezoufala, že se v tom horku udusí, ale líbovala si, jak jí nyní bude veselo, a hned ometala stolici a roh kuchyňského stolku, kde sedával. A dědeček pak násilím jí bral z rukou jablka, aby je za ni oloupal, žemličku jí krájel, rýži přebíral, cukr a skořici ve hmoždíři tloukl, z bílků sníh ušlehával, třebas ho při tom až

bolívala ruka. Pohladil pak paní Rozárku tou rukou, a bolest ihned ustala.

Ta dopolední chvíle ve vytopené kuchyňce a ve směsi všelijakých vůní a Rozárčiných úsměvů bývala dědečku Sejkovi nejmilejší. Byl tam s paní Rozárkou sám a sám, a taková krásná přívětivost, upřímnost a důvěrnost ze všeho dýchala. Kouzlo šťastné, libé domácnosti oživovalo v dědečkovi, a kouzlo to bylo mu tím čarovnější, poněvadž mezi ním a paní Rozárkou nebylo pásky, která je zevšedňuje, pásky manželství. Paní Rozárka nebyla dosud jeho, proto ho vnady její mileji vábily.

Dědeček si tu půvabnější náklonnost také velmi moudře vykládal.

»To už je taková lideská přirozenost, že zapovězené ovoce chutná víc než dovolené. My jsme mívali doma rok co rok lusky, ale přece jsem chodil na ně do ciziho hrachu, tam byly stokerát lepší a někdy mene honil sedlák nebo pes. Nic naplat, cizí lusky jsou veždycky lepší než vlastní, a paní Rozárka je taky takový lusk. To je v lideské nátuře, to se nedá ničím předělat.«

Také dědeček Sejk ani se nenutil, aby to předělal. Paní Rozárka byla by sice měla mnohem raději lusky vlastní a proto někdy v takových dopoledních chvilích, které důvěrností svou byly nejvhodnější, zaváděla na to řeč, ale dědeček pokaždé se jí vysmekl jako učinil panu paterovi.

»Tak někdy si myslím, paní Rozárko, že je to až hřích, jak zapomínám na manželku a že zachovávám malý smutek. Kolikerát vám toužím povědít přátelské slovíčko, srdece nutí, abych to řekl, ale pokaždé jakoby mene někdo praštil holí do hlavy a jakoby na mene křikl: »Jen se nezapomeň, Sejku! Smutek musíš doderžet, jinak ti nic nepomůže a budeš mít neštěstí!«

Paní Rozárka byla příliš šetrná, aby pro to aspoň v tu chvíli nechtěla míti porozumění. Byla by se sice ráda dědečka optala, jak dlouhou dobu si ustanovil k svému smutku, kterého, mimochodem řečeno, u něho vlastně ani nepozorovala, zdali to má trvati celý obvyklý rok nebo vzhledem k jeho pozdním letům pouze půl léta či kolik měsíců, ale dědeček to vždy obratně zamluvil, naděje jí při tom nedávaje ani neubíraje.

Uznávala tedy za nejlepší udržovati dědečka na dobrém vnadidle, aby pociťoval její nezbytnosti také tehdy, až mine smutek. Ostatně není vyloučeno, že dobrým chováním přiměje dědečka k tomu, aby zkrátil své vdovství beze zření na to, bude li doba smutku trvati o několik měsíců déle.

O této věci paní Rozárka mnoho se nauvažovala prostředku vyhledávajíc, který by přinutil dědečka Sejka k brzké cestě na faru o ohlášky. Napadlo ji, že ho postraší nenadálou zprávou o ženichovi.

Začala o tom jednoho večera, když se odstrojovala. Oblé tváře zarděly se jí rozpaky, nikoli z jejích nedbalek, ale z toho, k čemu se přiznávala.

»Ani nevím, pane Sejk, mám-li vám něco povědít.«

Dědeček se domníval, že se paní Rozárce přihodila nějaká nehoda v domácnosti. Snad rozbila mísu nebo umyvadlo, snad nechala otevřenu klec i okno a pustila mu kanárka, a proto honem zvedal se na loži a díval se k oknu, a ona při tom vypískla, tváříc se, jakoby myslila, že se to tak prudce dívá na ni.

Kanárek rozčepýřen jako klubko spal na svém bidélku, proto dědeček jí pravil dobrácky a s přízvukem shovívavým, aby se neostýchala:

»I jen mi to všecko povězte, paní Rozárko, to víte, my se známe a nemusíme mít před sebou žádné tajemství.«

»Nebudete se na mne za to hněvat?«

»Kdopak by se mohl na vás hněvat? A jestli se přece rozčertím, však vy už mene dovedete udobřit.«

Postoupila k němu o dva kroky, a její veliká postava zabělela se před ním jako živá socha.

»Považte si, pane Sejk — já se mám vdávat,« řekla ztišeným hlasem.

Dědeček překvapen zvedl hlavu a posadil se na posteli. Ale žádný přílišný úžas, žádné zoufanlivé leknutí neobjevilo se za té zprávy na jeho červených tvářičkách.

»I propálil boty, chodil bos!« zvolal, a bylo mu spíše jako do smíchu. »To je novina, až jsem z ní celý vertohlavý, paní Rozárko. Tak vy mi tedy hodláte uferknout? A koho, prosím vás, míníte obšťastenit?«

»Pan četnický strážmistr vzkázal po Koukalce, jestli bych ho chtěla. Líbím se mu, ne, já nevím, co ještě na mně vidí hezkého,« dodala upejpavě, »a svatba prý by mohla být hned. Záleží prý jenom na mém přikývnutí.«

Dívala se upřeně na dědečka, stále ještě jako ta bílá socha, a pozorovala, jaký dojem učinila na něho její slova.

Dědeček Sejk se tvářil, jakoby se s ním přišla poradit vzdálená příbuzná.

»Víte, paní Rozárko,« začal klidně, »taková věc není žádná lehostejná maličkost, to se musí dobře uvážit. Pan strážmistr je slušný a řádný člověk, je už usedlý a potřebuje ženu, která by nebyla žádné fanfárum. Abych vám řekl upřímně, vy byste se k sobě mile krásně hodili, oba takové pěkné postavy a zdraví — rodina by ještě mohla být, a měli byste aspoň taky o svět zasloužilost!«

Zdálo se, že paní Rozárka zklamáním o půl hlavy se snížila.

»A vy to říkáte jen tak, pane Sejk?« zvolala lítostivě.

Dědeček přidal trošku upřímnosti.

»A chci-li být speravedlivý a moudrý člověk, co mám říkat, paní Rozárko? Mám vás snad nutit, abyste to nedělala? Copak já, starý člověk, mohu na tuhle věc jiného říkat? Mám-li vás v opravdové uctivosti a lásce, nesmím se při tom na sebe ohlížet, to by byla neprozřetedlná ošemetnost. Už jsem vám jednou, když jsme se loučili, řekl, že mládí a láska patří k sobě a že na světě není nic krásnějšího, než když dva mladí a hezcí lidé uzavrou sňatek.«

Paní Rozárka po té dědečkově upřímnosti až skorem nabírala do pláče.

»Ale když já vás mám tolik ráda!« zvolala a přistoupila až k jeho posteli.

Dědeček Sejk však tentokráte, ku podivu velikému, se nerozehříval.

»Však já mám taky radost z vaší lásky a dovedu si jí vážit. Ale když se to venkoncem moudře posoudí, jsem už přece jenom starý, studený žabák, kdežto pan sterážmister je víc než o dvacet let mladší a pro milování ještě jako stvořený. Bylo by ode mne velmi necitelné, kdybych vám v téhle záležitosti chtěl bránit a vašemu štěstí překážet. Já beztoho si často myslím, když tak na vaše mládí a hezkost se dívám, že ani nemůže být, abyste mi naveždy zůstala, považte, paní Rozárko, třebas teď jsem ještě chlapík, je mi přece už šedesát osum let.«

Vdova nutila se do pohnutí a do slz. Domnívala se, kdo ví jak úpěnlivě ji bude dědeček přemlouvati, aby se nevdávala za jiného, a jak jí při tom připoví brzký sňatek. Její nedbalky, ve kterých před ním stála, měly jí při tom pomáhati.

Ale dědeček Sejk oplatil jí náramně opatrně a rovněž s fortelem. Stará, vykoukana myš nedala se hezkou kočičkou chytiti.

Nastala minuta trapného ticha, za kterého paní Rozárka, zoufanlivě tisknouc dlaně k pobouřeným ňadrům, vyšla ven do vlažného večerního vzduchu, aby se vzpamatovala.

Dědeček měl mysliti, že přemožena city, tam vzdychá a pláče. Ale dědeček se za ní jenom čtverácky usmál a měl co dělati, aby potěšení jeho nevyznělo chechtotem.

»V tomhle jsi se přepočítala, paní Rozárko,« pravil si s velikým uspokojením. »Já jsem ferina Lišák z Kuliferdy, a ten prý vybral čertu mladé — na mene nesmíš přijít tak pozdě večer, na mene musila bys sobě náležitě přivestat.«

Potom si urovnal pod hlavou polštář a dodal vážněji:

»Dnes ti šlo o kejhák, Petře Sejku, ale deržel jsi se kapitálně, všechna čest! Když tak mile krásně jako anděl před tebou stála, čerchemant aby se uderžel a nepověsil se jí na kerk. To ten rytíř, co pobíjel draky, neměl takovou kuráž a zderženlivost.«

Ulehl a v spokojených myšlenkách přivřel oči očekávaje návratu Rozárčina.

Když po chvíli tiše vstoupila do světnice, tvářil se, jakoby již spal a napodoboval lehké chrápání. Slyšel, jak si ustýlá na divaně, který za krátko pod jejím těžkým tělem zapraskal, až měl dědeček obavu o jeho stará péra.

Dlouho na svém loži paní Rozárka se převalovala a přemýšlela o své prohře. Divánek praskal až do půlnoci a utichl, když dědeček již spal doopravdy.

Ráno dědeček očekával, že hospodyňka jeho bude upiatější a že mu bude osvědčovati méně lásky. Ale zatím byla stejně něžná, ne-li něžnější, a když mu přinesla snídani, usedla si k němu na pelest postele a cukrovala mu jako hrdlička.

Po očku ji pozoroval, a zdálo se mu, že jest o poznání přepadlá a že přemáhá mrzutost nebo smutek. Nebylo arci divu, a dědeček myslil, že každé chvíle opět začne o tom, čeho včera si nedopověděli, i měl připraveno již několik vhodných odpovědí.

Než paní Rozárka o té ožehavé otázce již ani muk, jakoby ji pokrylo úplné zapomenutí. Zase byla jako máslo, poznala, že takovými útoky dědečka Sejka nedobude.

On však i tomu rozuměl a bedlivě pozoroval každé její slovo a hnutí.

»Mně se zdá, že už je verchovatý čas přestat,« pomyslil si. »Chodím s tím dežbánečkem už dost dlouho pro vodu, ucho začíná se mu terhat.«

A čiperně při tom zamrkal na svět.

(Pokračování.)

Feuilleton.

CAYETANO DE ALVEAR:

Mám ti svoji lásku zjevit!
Přísahu bych zrušil svou tím.
Neřeknu to. Přisáhl jsem,
že tě nikdy nezarmoutím.

A. P.

z z s

NA OLYMPU.

Panu MUDr. Fr. Veselému v Luhačovicích.

(Dokončení.)

Jeho stejně pilný soused, p. dr. K., odstěhoval se právě tyto dny do malého pokojíka v podstřeší, do něhož zahnala ho patrně jeho dobrodružná reportérská krev. Ale přístup k němu jest zakázán, neboť p. dr. K. připravuje se k práci a potřebuje klidu a ticha.

Mezi řečí prošli jsme toto oddělení pro romanopisce, do něhož vcházelo se massivním portálem, a v jehož rozlehlých pokojích pracovali odborníci na zařízení dle jednotlivých historických období, dle toho, jakého genru byl milovníkem ten či onen jeho obyvatel . . .

Odtud pak přímo vešli jsme do oddělení lyriků, v němž byl i můj pokojík.

— Zde můžeme si vše velmi klidně prohlédnouti, neboť oddělení toto očekává teprve své hosty. A i kdyby zde již byli, mohli bychom sem zcela libovolně zacházet, vždyť, nehněvejte se, příteli, (hlas p. sekretáře Š. důvěrně se stlumil) na lyriku u nás již nikdo nic nedá . . . —

Bylo to řečeno jasně a jadrně; nemohl jsem tedy odporovat.

— Přes to vše — pokračoval p. Š. — zařídili jsme jejich oddíl co nejskvěleji: umístníme tam později nepochybně naši veselohru. Stěžoval si alespoň p. notář Št., že mu tam dole, v sousedství vážných tragiků nesvědčí, a já bych mu skoro dal za pravdu. —

A již procházeli jsme lyrickým oddělením. Bylo zařízeno skutečně s neobvyklou něhou, samý jemný nátěr, samé květiny a v každém pokojíku kanárek. Lehkým stisknutím elektrického knoflíku měnila se barva denního světla, zpíval slavík, vycházely hvězdy, vzdychali milenci.

— Je to dobře uděláno — pochvaloval si můj průvodce. — Toto ovládání náležitých nálad je sestrojeno dokonale. Dole, v přízemí, kde je poslední oddělení tragiků a dramatiků, dal jsem přidělat ještě »potlesk» v hledišti a vyvolávání autora, účinkuje to dobře na pracující nervy. —

Scházeli jsme právě do přízemí, když zarazily tu můj sluch dokonalé vzdechy a skřípání zubů.

— Co to? — ptám se vyděšen.

— Eh, to jsou naši vězňové! — odtušil klidně p. Š. — Posilují náladu! —

— Vězňové! — žasl jsem.

— Ano! Pod pokoje pro naše dramatiky umístnili jsme literární vězení. Trvalo to však velmi dlouho, než jsme někoho sehnali, a byli bychom hnedle byli nuceni vyvěsit bílý prapor. Toto vězení bylo ustanoveno původně pro denuncianty, ale v posledních našich valných hromadách ukázalo se nad světlo jasněji, že naše šťastná zem nemá denunciantů. Bylo tedy navrženo věznit tam tyranské kritiky. Nenašlo se však ani těch, neboť p. prof. S. je této doby nezvěstný, a také »Novina« chválí šmahem vše, co se u nás na literárním trhu ukáže. Když si konečně naši páni příliš stěžovali, že v jejich pracovnách je ticho, v jejich sousedství žádný vzdech ni skřípání zubů, uzavřeli jsme tam několik vážených redakcí i s jejich nejpřednějšími spolupracovníky.

— A co provedli tak hrozného tito ubožáci? — ptal jsem se soucitně.

— Což nevíte, že p. Y. naplňuje krví svých pracovníků redakční koše, šmahem zamítaje každý příspěvek?

Věděl jsem to ze zkušenosti a proto mlčel . .

— Po tomto nebezpečném sdružení přijdou nepochybně na řadu předáci správy Nár. Divadla a městského s Kr. Vinohrad.

— Proč opět ti? — ptám se.

Pan sekretář Š. se rozohnil: — Vždyť je to již s repertoárem našich velkých scen opravdu nesnesitelné! Sami jen mladí autoři se tam vypravují a nikdo jiný. Nás jako by zde ani nebylo. —

Zapálil jsem se panicky.

— Vás se to netýká — ujišťoval mne můj průvodce blahosklonně, prohlížeje při tom řídnoucí osení na mé nesmrtelné lebi: — Vy přece již také nejste mlád . . —

Bylo mi té chvíle tak tragicky v duši, že jsem se nemohl ani odhodlati k prohlídce dramatického oddělení.

— Tedy až někdy jindy — sliboval p. Š. a s přívětivým úsměvem mne opouštěl.

Do truchlivého onoho oddělení jsem se však vůbec nedostal; neboť, když jsem vycházel z villy,

podával mi luhačovický posliček depeši, jejíž obsah mě zdrtil. Můj věrný přítel Trýb mi oznamoval následující:

— Mistre! Váš »bělokřídlý« Pegas ze stesku po Vás se nebezpečně roznemohl. Byl zde již třikrát Antoušek. —

Pochopíte, že musil jsem neodkladně opustiti Luhačovice, abych zachránil věrného svého služebníka.

Přes to, že odjížděl jsem na kvap, shromáždila se na nádraží veškerá lázeňská noblessa. Zvláště dámy byly četně zastoupeny. Mnohé plakaly. »Byl jsem prý jejich dávnou láskou« . . .

Pohnutím nad tímto doznáním, nemohl jsem ani promluviti . . . Štěstí pro mne, že této kritické chvíle vlak se hnul.

— Šťastný český literát — vzdychali za mnou. Zvířata i lidé ochotni jsou umříti pro jeho umění!

— — — —

Více jsem neslyšel, neboť jsem se ve vagoně rozplakal zoufalým štěstím.

Bylo to poprvé, co českému literátu někdo záviděl jeho blaženost — — — — — — — — — — — —

Quido Maria Vyskočil.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Josef Lacina — Kolda-Malínský.** V neděli dne 21. června dokonal epozemskou pout professor Josef Lacina, doživ se teprve 57 roků. Vleklá choroba (kornatění tepen) přinutila ho, že se odebral na předčasný odpočinek a uchýlil se ke svým příbuzným do Rožďalovic u Jičína, kde ho smrt vysvobodila z úporné a nevyléčitelné choroby. Nemoc jeho zhoršila se v posledních měsících tak, že učinila nemožnou každou duševní práci. Lacina psal a tiskl svoje práce pod pseudonymem Kolda-Malínský (nar. 2. srpna 1850 v Malíně), jako spisovatel byl znám a oblíben, ale osobních styků nevyhledával a mimo nejužší kruh svých přátel málo s kým se stýkal. Ačkoliv byl professorem při c. k. vyšší Malostranské reálce v Praze, byl tu přece jenom takřka neznám — je dosti jista i mezi literáty málo těch, kdož ho osobně znali. Zesnulý byl nesmírně pilný muž, horlivý badatel, jenž slynul ve svém povolání i jako literát příslovečnou svědomitostí. Jeho láska k dějinám naší vlasti, jeho odborná znalost a vřelá pieta k starým památkám českým byla příčinou, že pověřen byl úřadem konservátora c. k. Centrální kommisse za okresy Louny, Rakovník, Podbořany a Slaný. Celý kraj vděčně vzpomíná zásluh, jichž si v tomto čestném úřadě o okres získal. Před více než třiceti lety uveřejnil ve »Světozoru« povídku Les i růže, načež pilně přispíval sem do všech předních našich beletristických časopisů. Kolda Malínský vydal řadu knih, jež těšily se veliké přízni čtenářstva. Jsou to knihy: Kronika I. a II. (Laciná Knihovna Ottova), Starý dluh (Salonní knihovna Ottov.) Světlo a stín (Illustrovaná knihovna), Před pádem (Modrá knihovna), Na vsi (Matice lidu). Kromě toho psal zesnulý práce dějepisné, z nichž nejcennější a nejvýznamnější jsou: Paměti Královského města Slaného, Česká Kronika a Obecná Kronika.

Pokud toho choroba připouštěla, pracoval Lacina velice pilně a připravil k tisku svoje Sebrané spisy, jež asi vydá nakladatel pan Beaufort, s nímž byl Kolda-Malínský řadu let v literárních stycích. Historický základ, výborná znalost dob, z kterých Kolda-Malínský čerpal látku pro své belletristické práce, dodávají jim seriosního rázu, a jsou proto četbou poučnou i zábavnou. Literární činnost zahájil Lacina r. 1872, verši ve Světozoru. Zajímavo je, že se na sklonku svého života vrátil k této své první literární lásce. Napsal totiž řadu veršů hravé lyriky v duchu národních písní našich. Je jich celá sbírka, jež nalezena byla v rukopisné jeho pozůstalosti. *J. H.*

— **Vojtěch Hřímalý.** Seděl jsem náhodou v kroužku starších pamětníků, když kdosi přinesl zprávu, že Hřímalý dokonal v sanatoriu. Mladší generace ví o něm pouze to, že je skladatelem »Zakletého prince«. Opera zůstala, bohužel, v nezaslouženém zajetí, ač se znovu studovala již za Angra, jenž roztomilé hudební dílko Hřímalého nazýval »staccatovou operou«. Řadu let je na týdenním repertoiru Národního divadla, pan Štork má roli ševce nastudovanou — a přece se opera nedostala na scénu. Škoda — Hřímalému, jenž v cizině prožil mnoho hořkých chvil, by se byla způsobila veliká radost. Naposledy hrál se »Zakletý princ« v roce Národopisné výstavy. Pravé triumfy slavil v ní tenorista Veselý, rozkošnou Evičkou byla paní Marie Petzoldová-Sittová. »Zakletý princ« býval kdysi doménou pana Adolfa Krössinga, jenž si ji čtyřikráte zvolil ke svoji benefici, a divy v ní dělával v roli syndikusa pan Jindřich Mošna.

Opera vznikla zajímavým způsobem. Seděla jednou veselá společnost v kterési staropražské hospůdce. Byl tu Smetana, Šebor, Čech, Hřímalý a a librettista Jindřich Böhm. Hovořilo se o librettech a tu prohodil Smetana, že by nevím co dal za dobré libretto. »Já je udělám,« nabídl se Böhm — »chcete-li, za tři dny libretto dodám.« Došlo k sázce, Böhm sice včas rukopis přinesl — ale sázky přece jenom nevyhrál. Librettista přinesl totiž »Zakletého prince« — ale pouze v náčrtku. »To není libretto,« řekl Smetana, »to je pouze skizza a na tu nemohu

EUG. L. G. ISABEY, ODLIV.

přece komponovat.« Böhm pustil se na to do práce, »Zakletého prince« dokončil, ale už ho nenabídl Smetanovi, jenž hledal si zatím jiného librettistu. Na libretto komponoval hudbu Vojtěch Hřímalý a když »Zakletého prince« přinesl do divadla, nemálo prý se Smetana mrzel, že mu uklouzlo libretto, jež se mu velice zamlouvalo. Bylo to pro Smetanu tím mrzutější, ježto si zatím libretto smluvil s jiným autorem — Josefem Štolbou. Koho by zajímalo, nechť nahlédne do Štolbových Pamětí, kde o librettu k »Zakletému princi« je rozto-

milá kapitolka. Opera se nesmírně líbila, hudba byla lehounká, líbivá a svižná a úspěch její znamenal tehdy nesmírnou událost. Bylo to v době, kdy Smetana se teprve probíjel a kdy byl Šebor populárnější než velký jeho soupeř, jenž ho ovšem později slavně předstihl. V Hřímalém vzešla nová hudební hvězda, které prorokován dlouhý, jasný život. »Myslím«, poznamenal pamětník dob těchto — »že všichni komponisté tenkráte na Hřímalého žárlili a že žárlil trochu i Smetana.« Škoda, že Hřímalý provedl tenkráte nepředložený kousek. Toužil po

samostatnosti, po kapelnictví, a když viděl, že u našeho divadla má cestu zatarasenou, přijal místo druhého kapelníka v pražském německém divadle. Z toho vzešly pro Hřímalého velké hořkosti a nepříjemnosti. Bylo mu to ovšem zazlíváno, Hřímalý poznal, že chybil, a nemaje ze situace žádného jiného východiska, odebral se do ciziny. Bylo by jeho pěknému skladatelskému nadání jinak svědčilo v rodné půdě, čestný zápas s domácími komponisty by byl jistě zrodil mnohou dobrou věc.

Vojtěch Hřímalý byl učitelským dítětem. Byli čtyři bratří, všichni na slovo braní hudebníci. Jan Hřímalý usadil se v Rusku a je professorem konservatoře v Moskvě. Poslední dvě leta žil v létě v Dobřichovicích. Ženou jeho byla dcera Laubova, po němž Jan Hřímalý zdědil proslavené housle. Bratří obírali se před lety myšlenkou utvořiti »Kvartetto Hřímalých«. Připravovali se na světové tournée, konali zkoušky a byli by jistě výborně pochodili. První i druhé housle, viola i violoncello — vše v nejlepším obsazení. Ale k uskutečnění plánu nedošlo — má se za to, že z obavy před Florentinským kvartettem, jež tehdy mělo svou nejslavnější dobu. Kvartetto Hřímalých zaniklo, ale za to vzniklo proslavené naše České kvartetto, jež Florentinskému kvartettu zasadilo smrtelnou ránu. Však byla v něm také síla — když ponejprv koncertovalo v Měšťanské besedě — napsal tenkráte V. J. Novotný — mistři hráli Smetanův kvartet »Z mého života« tak, že jiskry sršely z jejich hry. Bratří se rozešli každý za svým povoláním — Vojtěch dostal se do Černovic, kde sice zaujal záhy vynikající postavení, ale pro nás, pro českou hudbu přece jenom odumřel. *K.*

— **Odliv.** Umělecké sbírky cís. rady J. V. Nováka chovají mnoho vzácných a mnoho zajímavých děl mistrů českých i světových, zejména starších. Také roztomilý akvarel Isabeyův je cenným inventárním číslem těchto sbírek. Poutá pozornost hlavně svěžestí barvy, kterou jeho autor, francouzský malíř marin Eugène Louis Gabriel Isabey ke svému prospěchu lišil se od současných studených klassicistů. Žil v r. 1804—1886 a byl synem a žákem slavného své doby Jeana Bapt. Isabeye, dvorního malíře a portretisty Napoleona I. a Karla X. K reprodukci ochotně svolení udělil pan cís. rada Novák.

— **Šedesát let uměleckého života v Čechách** representovati chce Jubilejní výstava Krasoumné jednoty v Rudolfinu. Za šest decenií namaluje se konečně i v zemi tak nepatrné umělecké kultury, jak u nás vešlo v oblibu říkati, tolik dobrých obrazů, že nelze jen tak snadno dosáhnouti úplnosti třeba toliko relativní. Tím hůře, kupí-li se překážka na překážku. K Jubilejní výstavě nebylo mnoho ochoty mezi majiteli obrazů a nebylo jí ani u umělců. Mánes své anathema nad Rudolfinem neodvolal a také jiní umělci, mimo Mánes stojící, zůstali doma. V seznamu výstavním schází mnohé jméno, jehož v historické výstavě postrádati nemůžeme, chceme-li patřiti tváří v tvář skutečnému vývoji. Úplnost této výstavy byla by bývala vítána už pro zajímavou parallelu, kterou by bylo možno činiti na místě mezi uměním českým a čechoněmeckým. Není pochyby, že zůstane v této soutěži umění české vždycky vítězem, ale obraz, jaký nám výstava v málo vlídných sálech Rudolfina podává, alespoň pokud se mladšího umění českého týče, není ani věrný ani tak příznivý, jak by býti mohl a měl. Dobré práce utlouká tu tísnivé množství obrazů méně než slabých a zcela bezvýznamných.

Výstavní výbor sám asi nejlépe cítil nedostatky exposice. Stěžuje si v úvodu k seznamu na neochotu, se kterou se setkal, a prohlašuje, že nebylo zamýšleno oddělení starší tak, aby dalo historii umění v Čechách pod určitým úhlem individuálního líčitele. Nebeželo-li o určitý úhel zorný při umění starším, vybírány, alespoň pokud se dalo, zajisté pečlivě mrtvých mistrů nejlepší práce. Od umělců žijících vybíráno jen z toho, co sami přihlásili. Tu bylo úskalí.

Zásluhou některých mladých a nejmladších stoupenců špatně pochopených a ještě hůře v praxi sledovaných moderních směrů a hesel vyniká staré období nad umění doby nové poctivostí a opravdovostí umělcova poměru k dílu. Bylo dojista i tehdy dosti domýšlivých a méně dobrých umělců, ale nebylo tolik vědomě nepoctivého, lživého a prázdného uměleckého posérství.

Ovšem, že i mezi obrazy mladšího a nejmladšího data visí plátna, malovaná vervně, s patrným, zdravým citem malířským pro světlo i stín, tvar i barvu. Bylo by věci prospělo, kdyby program hned s počátku nebyl vytyčován býval v takové šíři, aby nebyla nutna dodatečná omezování, a kdyby byla porota zaujala obávané stanovisko individualního soudce s určitým úhlem zorným, nebylo by ve výstavě tolik děl, které nemají a doufáme, ani nebudou míti na vývoj českého umění vlivu pražádného a které proto na tuto výstavu nepatří.

Byly dány jen dvě možnosti: buď výstava historická až po nejnovější dobu, nebo, když by bylo patrno, že ji s úspěchem uspořádati nelze, časově i obsahově omezená.

Vždycky však ve výběru přísném. Bylo by na příklad bývalo lépe vypustiti plastiku úplně, než spokojiti se pouhými několika kusy, které tu nejsou mnohem víc, než pouhou dekorací. Váha významu Myslbekova kotví v pracích staršího data a pouhá hlava kardinála Schwarzenberka nebo dokonce portrétní socha knížete Lobkovicze na výstavě historické, jej representovati nemůže. Vedle něho nalézáme tu už jen Kastnerovu Madonnu a Kociánův bronz Abéla a několik jmén z generace nejmladší.

To je billance velmi hubená. Poměrně lépe zastoupeni jsou Němci Wilfertem, který vystavuje svoji Císařovnu Alžbětu a Metznerem, jehož Torso, ve známé, silně manýrované stylisaci jest příznačným zjevem mladého umění našich Němců,

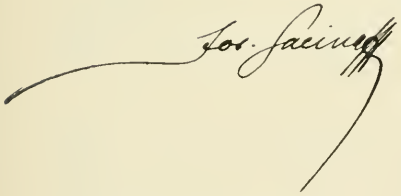

ne nezajímavého, technicky vyspělého, ale s velikou dávkou jisté násilné strojenosti.

Poměrně dobře zastoupena je střední generace českých malířů: Hynajs (Paridův soud, Lunety), Schwaiger (Novokřtěnci, Rybí trh v Brugge, Vodník), Marold (Vaječný trh a řada akvarelů), Liška (Vdovec). Fr. Ženíšek (Oldřich a Božena, Petrovští), Mařák (uhlokresby z obrazárny Nejvyššího domu císařského), Knüpfer (mariny), Vácha (portréty), Jansa, Doubek (Ctirad a Šárka), Bartoněk, Urban.

Brožík nebyl malířem vzrušivých scén, v nichž jeho umění vždycky selhalo. Byli bychom raději viděli některé z jeho pláten klidných slavností než slabé Vyhození místodržících. Aleš a Jenewein měl tu být ve výběru hojnějším.

Z mladších a nejmladších výstavu obeslali — jmenuji jen tak v neladu, jak je shledávám po stěnách — Angelo Zeyer (Stařena z Brugge), Schusser, Ondrúšek, Šetelík, Kalvoda, Kuba, Klusáček, Panuška, Radimský, Vacátko, Ant. Brunner, Čipera. Z Němců: Gabriel Max (Věštkyně a j.), Wierer, Teschner, Orlik, Brömse, Hegenbarth, Lebiedzký, Staeger, skoro vesměs pracemi dobrými.

Ve dvoraně zavěšena obrovská plátna Vyhození místodržících od Brožíka, Julia z Payerů Záliv smrti, Ženíškův portrét Jeho Veličenstva a Čermákův Raněný Černohorec.

Dobou nejvzdálenější a proto také nejméně přístupni jsou mistři, kteří zaujali sály přízemní. Sešla se tu kromě Amalie, celá rodina Mánesova, je tu Čermák, Navrátil, Führich, Maixner, Trenkvald, Chittusi, Herold, Hellich, Sequens, Kandler, Purkyně, Barvitius, Havránek, Novopacký, Schermaulová, Tulka, Javůrek, Lerch a dosti umělců jiných, polozapomenutých nebo málo známých.

Z Čermáka najdeme tu Loupežný únos, několik akvarelů a výbornou Černohorku z gallerie cis. rady J. V. Nováka, z Jos. Mánesa Selské stavení, několik studií, Švadlenu, z Quidona Manesa zvláště Křesťanské cvičení.

Je ovšem přirozeno, že nám dává období starší obraz ucelenější než kvasící doba nová. Než i v starším oddělení, ba právě v něm, činiti můžeme překvapující objevy, kterými své ustálené mínění o uplynulé periodě uměleckého vývoje velmi platně doplňujeme a opravujeme. V této možnosti spočívá vlastní cena a význam výstav retrospektivních a tyto revise a tyto korektury jsou také ziskem výstavy Jubilejní. *Q.*

— **Koncertní síň na výstavě** hostí nyní umělecký kabaret paní Zieglerové. Umělecký kabaret, věc velmi pěkná, ale choulostivá, nedá se vydupati. Je k tomu třeba zvláštního prostředí a také trochu tvůrčího ducha. Jsou dány tyto podmínky? Myslím, že odpověď může býti jen jedna. Na kabaret, který bychom se cti vystavovali, jako vystavujeme hudbu, ještě si počkáme. Krásnou koncertní síň bylo by možno naplniti jistějším způsobem: úpravou vstupného, tak, aby návštěvovatel nebyl nucen platiti vstupné dvojí, do výstavy i do koncertu.

Koncerty vlastně nejsou populární, poněvadž tímto dvojím vstupným jsou poměrně drahé. Kdyby se po výstavě podařilo koncertní budovu, třeba byla jen prozatimní, přenésti někam do města, a dáti s vhodnou místností

VOJTĚCH HŘÍMALÝ.

instituci populárních koncertů bezpečnější základnu, byla by Praha obohacena o přitažlivost vysoké hodnoty kulturní. Dřevěnou, prozatímní budovu nahradila by postupem času dojista stavba definitivní.

— **Nové překlady básnické.** Nepřízeň doby naší k veršům vůbec a básnickým překladům zvláště neodstrašuje dosud hlouček pracovníků, jenž všecka svízel překonává láskou k poesii opravdu velké a vážné. Ani vlastního nákladu na vydání knihy nelekají se mnozí překladatelé básnických děl, což dokumentuje nejen žalostný stav našeho knihkupeckého a nakladatelského trhu, ale také nezištnost a nadšení autorů, bohužel ani neoceněné. Takovým nezištným překladatelem je především Fr. Prachař, jenž druhým dílem dokončil a vlastním nákladem vydal slavnou báseň Edwina Arnolda: Světlo Asie. Zmínili jsme se o díle tom již při vydání svazku prvního a zbývá tudíž jen podotknouti, že i druhý svazek stojí na výši nynějšího umění překladatelského a že Fr. Prachař překládá nejen věrně a svědomitě, ale též s rozhodným talentem a zdarem. To platí též o částech rýmovaných, které vyžadují již značné formální dovednosti. Báseň sama, odmyslíme-li si i její tendenci a propagaci budhismu, má tolik čistě básnických krás a půvabů, že musí již proto uváděna býti v řadě prvních děl světových. — Jinou krásnou knihou překladů jsou Alfonsa de Lamartine: Meditace, které převedl ve výboru Václav Durych. Překlad vystihuje šťastně a pěkně ráz poesie Lamartinovy, z něhož již před tím hojné ukázky podal Jar. Vrchlický, tu kaskadu vzletu, nadšení a touhy, ty verše plné obrazů a snů, tklivé zádumčivosti a unášející hudby. I v češtině jsou to krásné verše, jichž rhetorika, ač cizí již vkusu naší doby, mimoděk strhuje duši s sebou do čistých výšin oblaků a hvězd. Kniha vyšla tiskem a nákladem Ed. Leschingra v Praze. — Vlastním nákladem vydal známý lyrik Emanuel z Lešehradu knihu Souhvězdí, obsahující ukázky z Baudelaira, Rossettiho, Verlaina, Mallarmé a Maeterlincka. Není-li lze vzdáti překladům pana z Lešehradu tak plnou chválu jako knihám, o níž dříve mluveno, je tím snad vinen překladatel jen potud, že volil si k překladu věci příliš těžké, subtilní a místy snad i nepřeložitelné. Všude setkáváte se snahou překládati co možná věrně, co možná všecko vystihnouti, ale snad právě to bylo úskalím, o které roztříštila se plynnost, jasnost a hudebnost verše, jež právě pan z Lešehradu tak pěkně ovládá ve svých pracích původních. — Starošpanělským zpěvníkem, jejž ze svých překladů sestavil A. Pikhart, mile dal na jevo zas jednou známku života Sborník světové poesie, tento krásný a jediný literární podnik IV. třídy české Akademie, který kde kdo zabíjí: Akademie, nakladatel i obecenstvo. Akademie tím, že si jej nevydává sama, nakladatel nekonečnými pausami a obecenstvo lhostejností. Starošpanělský zpěvník je anthologií lyriky španělské ze století 15. až 17., lyriky blízké poesii lidové, většinou hravé, žhavé a rozmarné, více než jednoho sta básníků, mezi nimiž i sv. Terezie. Překlady Pikhartovy vynikají libozvučnou lehkostí a plynností verše, jenž byl tříben a ciselován a jenž dává zapomínati, že nečteme originál. Tak jest nenucený, lehký a zpěvný. —*a*—

— **Vločky.** Povídky a humoresky. Napsal Ant. Nečásek. Spisovatel má již slušné jméno mezi čtenáři, umí zajímavě a svěže vypravovati a zejména rád si dobývá přízně malých, domněle utiskovaných a nezaslouženě trpících. Tak, jak na příklad v povídce Třešně se dívá na potulnou brusičovu rodinu a při tom jako odpuzující protivu staví před ní »paní v krásných šatech s malým hošíkem v bílých pracích šatech«, snadno by u nezkušených mohl vzbuditi domněnku, že brusiči, kramáři a podobní toulaví lidé jsou mnohem pracovitější a mnohem nešťastnější než ti, kteří se čistě odívají a vycházejí na procházku. Ale ať pan autor jen vzpomene vlastního těžkého povolání a oněch pozdních hodin v práci probdělých, zatím co jeho hrdinové zdrávi a bez velikých starostí už dávno vyspávali, a přisvědčí nám, že v životě tomu není tak.

Proto více se nám líbí povídky onoho rázu, jako jest Oči, které se smějí nebo Akáty, anebo, chceme-li již také něco rozmarnějšího, třebas i jeho Skřivánci, kde Nečásek udeřil na mnohem zdravější strunu. V Očích, které se smějí, spisovatel zdařile líčí dohořívající milostný ohníček dvou mladých lidí. Je to opravdový malý román, pěkně založený, přirozeně se rozvíjející a skutečně také velmi poutavě se končící, nemálo dojemné také jsou Akáty.

V takových pracích a v humoreskách onoho prostého, ale jadrného zrna, jako jsou zmínění Skřivánci, spočívá vlastní hodnota spisovatelského nadání Nečáskova, kdežto jeho přeladěné tóny o utrpení drobných lidí podobají se jenom koketování s chudinou a vyznívají falešně. Vločky mají řadu dobrých povídek a rádi je doporučujeme. Kniha vyšla nákladem J. Otty. *Ds.*

Ročník VI. číslo 39. vydáno dne 26. června 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma — Čtrnáctidenní příloha ZE-ZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy ovolnno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

BOH. BAUŠE:

Kůň v životě národů.

Z dějin nejušlechtilejšího čtvernožce.

ijíce dnes v době páry a elektřiny, nemůžeme si živě představiti, jakou úlohu hrál v životě celých kmenů a národů nejušlechtilejší čtvernožec, jejž nazývá Buffon »nejvznešenější vymožeností přírody«.

Velebí-li přemrštěně Arab krásu koně, hovoří li kozáček se svým čtyrnohým přítelem, dělo se tak již ve starověku, kde římské nápisy hlásají jména proslavených koňů, pomníky jim stavěny, ano Alexandr Veliký i celé město Bucephalia postavil na hrobě svého věrného oře Bucephala. Již v knize Jobově čteme vzletný popis koně: »Zdaliž ty dáti můžeš koni sílu? Zdali jej zastrašíš, ano frkání jeho jest strašlivé? . . Když i toul na něm chřestí a blýštící se dřevce a kopí, s hřmotem a s hněvem kopá zemi, aniž pokojně stojí k zvuku trouby; anobrž k zvuku trouby řehce, a hned z daleka čije boj, hluk knížat a pokřikování« (hlava 39, 20–26).

Nevím, najde-li se básník, jenž dovede nalézti poetickou stránku v automobilech, motocyklech, aëropanech, autobusech a jak všechny naše mechanické dopravní prostředky se ještě nazývati budou. Živá bytost koně nadchla Virgila*) i Shakespeara, i lid opěvá jej ve všech jazycích v písních svých a výtvarní umělci volili si postavu koně za všech dob za předmět uměleckého podání.

Již po době ledové, když člověk evropský bezejmenný užíval ještě jen kamenných nástrojů, činil kůň, tehdy snad jen divoký stepní, na člověka dojem, neboť na různých kostech, parozích a křídlicích, z té doby zachovalých, nalézají se výkresy, v nichž zjevně poznává se postava koně. Tento kůň doby kamenné dle kreseb těchto byl zvíře neohrabané, těžké, velkohlavé, drsnosrsté s ocasem hrubým, jak nám jej představuje kůň středoasijský, do nedávna za divokého považovaný.

Nyní ovšem proslulý tento kůň divoký, jejž Przewalski objevil na solné poušti džungarské, nepovažuje se pro kratičké žíně u kořene ocasu za koně ve smyslu přírodopisném, nýbrž spíše za poloosla z příbuzenstva džiggetaie. —

Kdy a kde se stala ona důležitá vymoženost, že plachý divoký oř, kterého dosud člověk prvotní honil jen pro maso, podrobil se jařmu člověka? Věc není tak snadná, jak bychom si dle povahy zvířat dávno zdomácnělých mysliti mohli.

Důkazem toho jsou podnes ve volnosti zrození potomci koní zdivočelých, amerických mustangů a středoasijských tarponů; ti raději volí smrt vyhladověním nežli ztrátu svobody.

A přece ani tarponi ani mustangové nejsou přímí potomci původního divokého koně diluvialního, jenž jako současník mamutů a srstnatého nosorožce, obýval celou Evropu, severní Asii a Afriku. I Amerika měla tehdy svého pravého koně, jenž však za doby diluvia z neznámých příčin tam vyhynul, a teprve po Kolumbovi opět do Nového světa byl kuň zaveden. Vymřelí předkové koně však

*) Běh koně onomatopeicky líčí známým hexametrem »quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum«.

právě v Americe zanechali památné ty stopy, z nichž možno bylo nejúplnější rodokmen lichoprstců sestaviti.

Věky minuly nežli nabyl divoký kůň nynějšího vzezření a na rozličných místech počala chovem vznikati plemena, jež účelným výběrem poznenáhla se ustálila a zušlechťovala.

Divoký kůň udržoval se tu a tam i v Evropě ještě až do XVI. století, jsa předmětem lovu; dnes by se nenašlo nikde již původní divoké plemeno koní, neboť snadno se páří s koňmi zdomácnělými, a za válek, povstání a stěhování národů snadno se stalo pomísení krotkých s divokými.

Za doby Caesarovy měli Britové, Germáni i Slované koně původu evropského; Caesar nazývá je malými a ošklivými, chválí však jejich vytrvalost. Byliť asi téhož rázu, jak se dnes v severním Rusku lacino získají, malí lehcí pony s dlouhou hřívou a dlouhým ocasem. Vzor vytrvalosti a neúmornosti jsou kozáčtí koně, schopni snášeti všechny svízele a nedostatky.

Kdož jiný byl by mohl podniknouti dobývání Sibiře, když země ještě náležela menším tatarským knížatům, nežli odvážní Kozáci, kteří jako čerti na svých malých vytrvalých koních pustili se se svým hétmanem Jermakem Timofějem na zoufalou výpravu za Ural, majíce na vybranou »zvítěziti neb umříti«.

Domů vrátiti se s prázdnem, zabraňovala jim zloba carova pro jisté násilné činy, jichž se ve vlasti dopustili.

Smělým štěstí přeje; po vítězných pochodech došlo 23. října 1581 k rozhodné bitvě, v níž Kozáci dobyli vítězství a města Sibíře, čímž Jermak stal se pánem celé země. Při ohromných vzdálenostech na stepích jihoruských, kde zřídka lze odpočinouti na některé stanici, nebylo by možno vykonati pochodů bez pomoci těchto lehkých a rychlých zvířat, uvyklých snášeti hlad, žízeň, zimu a nepohodu všeho druhu, jako jejich jezdci. »Trp kozáče, budeš atamanem.«

Malí koníci tito dovedou jako kamzíci chudou pastvu svou vyhrabati si zpod sněhu. Nedostávaloli se kozáckým koňům trávy, žrali ryby jako kterýkoli lední medvěd.

Volná, širá step a rychlý kůň, jaká to poesie! Jak ulevuje se ve známé písni na slova Lermontova*) vězeň »žalaniem«:

Otvorte mně temnicu
Dajte mně sinije dňa
Černoglázuju děvicu
Černogrivavo koňa!
Dajte raz po sinju polju
Proskakať na tom koně:
Dajte raz na žizň i volju
kak na čúdžuju mně dolju
Posmotřeť pobliže mně . . . .

*) Hudba od Rubinsteina.

Kmenové, kteří první osvojili si umění jezdecké, zaplavili několikráte ze svých sídel nitroasijských svět západní, vyřítivše se v bezčetných hordách jako kobylky. »Metlou boží« nazývají dějiny vpády Hunů. Upomínkou na podobné bouřlivé vpády vznikly mythologické představy oněch dvoutělných Hippocentaurů, huňatých drsných obrů divokých mravů a zvířecích vášní, polo lidí, polo koní, jichž praotec byl Centaurus, syn Ixiona a Nefely. Nestvůry tyto, odporné bohům i lidem, původně byli lovci býků v Thessalii, na koně bohaté, a naučili Řeky, umění toho neznalé, používati koně k jízdě. Mythus jeví centaury jako zloděje žen a milovníky vína, k jichž vyhubení bylo třeba řeků, jakými byli Herkules a Theseus.

Homerovi hrdinové neuměli ještě jezditi na koni, koní používáno tehdy jen k tahu válečných vozů. Trvalo zajisté dlouho, nežli člověk spřátelil se tak dalece s mohutnými čtvernožci, aby si je osedlal.

Jak neobyčejně působil zjev jezdce na koni, bylo patrno v dějinách objevení Ameriky, když Cortes a Pizzaro s hrstkou jízdy snadná vítězství dobývali nad přečetnými vojsky užaslých domorodců.

Kůň klassického starověku nebyl ještě krásným dle pojmů našich; byl malý, krátkokrký, tlustohlavý, s hřívou vždy krátce stříženou. Lepších koňů neměli as ani naši předkové, když i básníku jest dovoleno v mythu o Libuši líčiti zvíře, že

»jak oblak vznášel se bílý kůň,
jak hvězdy oči jeho svitily
a hříva měkká, dlouhá, zářící
jak krásné ženy vonné kadeře
mu splývala až k zlatým podkovám«.

Pro badatele jsou však rozhodující staré památky výtvarného umění. Staří uměli dobře si všimnouti stavby koně. Pohleďme jen na assyrské památky z doby rozkvětu umění stavitelského, jež sahá do 9.—7. století před Kr. Mezi jiným nalézá se tu vyobrazení krále honícího na koni; kůň v trysku uhánějící podán tu jest s podivuhodnou propracovaností svalstva.

Známá skupina jezdců ve vlysu Parthenonském (5. stol. před Kr.) jest pěkný doklad řeckého rozkvětu umění.

Kdežto řečtí koně byli malí, nesahajíce hřbetem svým výše než do polovice hrudi muže, a nohy visí až k přednímu »kolénku« koně, jsou římští již větší, ale málo ušlechtilí. Pěkný doklad jest jízdní socha Mark Aurela v Římě, z druhého století po Kr. Kůň realisticky věrně podaný, náleží k tlustokrkým koňům válečným, s hrdým krokem. Zdá se, že řečtí koňové byli původu orientálního,

římští více typu západního. Caesar brával aspoň remonty své ze staré Germanie.

Ve středověku potřebovali železní rytíři již těžší koně, aby je unesli. Durinsko, později Dánsko, poskytovalo tento druh rázu dnešních Pinzgavských a percheronů.

Ve Francii prostřednictvím španělských Maurů záhy v chovu nastalo přimísení východních koní, což ještě ve větší míře stalo se za válek křižáckých a výpravami římskými německých císařů. Tím chov západu zušlechtěn koněm orientálním, jehož původ se odvozuje od menšího a něžnějšího koně z asijského diluvia známého.

Vynálezem střelného prachu přežili se těžcí železní rytíři a hledání nyní lehčí a obratnější koně pro jízdu, sokolnictví i pro t. zv. »vysokou školu« v jízdě koňmo.

O nějakém uvědomělém, za určitým cílem prováděném chovu nemůže býti ve středověku řeči. Obliby našli za doby renaissance zvlášť koně andaluzští a neapolští, vysokonozí, tenkokrcí, s dlouhým ohonem. Za doby rokokové pak hledáno zvláštní zbarvení, čím strakatější a křiklavější, tím lépe. Obrazy současné nejlépe nás o tom poučují.

Ze Španěl dostali se první koně do Ameriky, kdež našli úžasně příznivou půdu rozšíření i zdivočení na rozsáhlých pampách jihoamerických, pak na jihu a západu sev. Ameriky. Celí kmenové změnili zavedením koně svůj způsob života, z Indianů loveckých stali se kmenové jezdečtí, kteří téměř srostli se svými koni, na nichž provozují umění jezdecké co nejsurověji a nejbezohledněji. S nimi zápolí v nejbezohlednějším zacházení s koňmi známí gaučové, vaquerové a cowboys, jak se pastevci jízdní nazývají, u nichž kůň skoro jest bez ceny.

Divokého koně dostaneš za 20 K, jízdního kroceného za 60 K.

Mustang velmi těžce se chytá a je-li konečně lassem uchvácen, jest v zajetí téměř nezkrotitelným a zřídka k potřebě. Majitelé stád volně rozptýlených po pastvištích postřílejí raději všechny mustangy, kteří do jejich pastvin zabloudí; užírají darmo prý stádům trávu a přivádějí jen zmatek do stád krotkých koní. (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Když se oblékal co jen mohl rychle, připadlo mu pojednou na mysl, že třeba přede vším dojít starostovi, vrátit mu peníze, jež včera tu byl zanechal, a říci mu otevřeně a bez obalu, že vepř té ceny nemá a že by lidé mluvili, křivě věc posuzovali. Však beztak, kdo ví, nedostaly-li se ty řeči starostovi na uši! . . . Pak dojde Vondrouškům, vysvětlí jim, proč žena nemohla přijít, a všecko jim poví, aby věděli že je upřímný. že nic před nimi neskrývá . . . Ať si v továrně pomohou jakkoliv, ať ho třeba i pokuta stihne; však beztak už jen málo dní tam pobude . . . Pak sejde dolů k řezníkovi a nabídne mu vepře za každou cenu. Aspoň lidé se přesvědčí, že nestál o peníze Frčkovy a že Bavorová neprávem vinila jeho ženu . . .

»Pospěš, pospěš,« naléhala žena, »aby ses neopozdil. Taky bys mohl, než sběhneš do továrny, zajít k Mourové, požádat ji, aby přišla pomoci mi trochu dnes dopoledne; však má jen dvě děti a ty už chodí do školy, a ráda přispěje, je hodná.«

Váša neodpověděl, zatápět se jal a připravovat snídaní. Ona, na posteli sedíc, tu to tu ono mu připomínala. Děti spaly tvrdým snem.

»Nerada je budím,« pravila, »však víš, že snídávají teprve po tvém odchodě. Ale, co naplat? — hýbat se nemohu, už je dnes nakrmíš ty.«

»Nech je spát,« odpověděl. »odejdu dnes později. Nezbývá jiného, když ty nestačíš na práci v domě.«

»Ne, ne« — bránila se, »to by tak bylo, abys zmeškal . . . to by tak chybělo, aby ti strhli ze mzdy, teď, kde toho tak potřebujeme. Ať vstávají děti — nevídáno, pro jednou! Až posnídají, ať si zase lehnou; bez toho by mi jen překážely . . .«

Tu on jí skočil do řeči, rozhodně, pevně, skoro tvrdě začla jeho řeč.

»Nech toho, nemluv mi do toho, co chci učinit! Nenechám na tobě tu špínu, tak nebo onak. Nepůjdu-li vůbec do továrny, vím, proč tak učinim. Třeba přede vším promluvit s Bavorem. Počkám si naň a doprovodím ho kousek cesty; potom se vrátím. Ty zatím lež a odpočiň si.«

Vytřeštila naň oči.

»Co že? ty bys nešel do továrny? . . není možná . . .«

»Mlč!« okřikl ji tvrdě; »nemáš s to rozumu ty, mám ho já!«

Ulekla se, slze jí vytryskly, ale přemohla pláč.

»Dělej, jak uznáš,« pravila po chvíli, »dá Pánbůh, že dobře bude. Já s to rozumu nemám.«

Neodpověděl, nasadil klobouk, vyšel ven a čekal v průjezdě, až by přišel Bavor. Za malou chvili se ho dočkal, dům s ním opustil.

Tma venku, suchý tvrdý mráz a vítr studený jako dech smrti.

»Klouže to po čertech,« vece Bavor, sbíhaje s návrší, »a přece třeba si pospíšit. Bude pilno. Vzal jste si něco k obědu?«

»Nevzal, proto že do továrny nepůjdu. Buďte tak dobrý a vyřiďte to tam panu mistrovi; však víte, co se přihodilo ženě.«

»Není možná . . není, kdo by při peci pomáhal . .«

Váša pokrčil ramenoma.

»Nezbývá mi jiného,« pravil, »jen to vyřiďte. Chtěl jsem se vás ptát, vyšlo-li od vás, co vaše žena včera mojí řekla, že jako se máme vystěhovat dřív a že ten chlév třeba vyklidit?«

Kamnář se nezastavil, ba ještě rychleji se jal vykračovati, tak že Váša mu sotva stačil. Bylo zřejmo, že byl v rozpacích Váša opakoval svou otázku.

»Vy jste se o tom nezmínil včera,« dodal.

Tu kamnář spustil.

»Mne tohle mrzí, víte! Vzala si to do hlavy, rozumíte, když zrovna se trefil nájemník — a, co si do hlavy vezme, to jí nevyndáte, to je marné. To všechno ze samého strachu, aby ten nájemník jí neutekl . . . Co já mohu činit? Vymluvit si to nedá a zabít bych ji musil, aby mlčela. Jinak je dobrá, kde může, každému je na pomoc . .«

»Nu ovšem, našemu dítěti taky pomohla. Řekněte jí, že jí na stokrát děkuju . . . ale že potom starostu do toho vtáhla . . ty řeči, víte . . . moc zlého z nich povstat může, moc nám ublížila . . . nechť Pánbůh jí odpustí . . však vy víte . . .«

»Však vím, však vím,« přisvědčil Bavor, »a taky jsem já řekl, že tohle není pravda, že jaktěživ bych neuvěřil takovéhle řeči. Ale co chcete? — ženská! — špetky rozumu nemá a, jak zlost jí přijde, vyblafne, co jí slina na jazyk přivede . . .«

»Starosta se poděkuje, uslyší-li . . .«

»Nu arci, arci. Dobře na ni, patřit jí to bude! ať si ji starosta podá! Já se jí nezastanu, ať si to s ním spraví sama. Ale co chcete? — rvát se s ní nemohu, musím s ní žiti. Kdybych řekl slovo, bude ještě hůře, křiku ještě více a žádný konec. S ní nikdo nepořídí a já jí hubu zacpat nemohu.«

Kamnář, pokud mluvil, obličej odvracel od Váši, jako by přes panující tmu se bál, podívati se mu do očí; kdyby byl znamenal bolestný výraz očí tohoto ubožáka, snad by z něho byl čerpal sílu, opříti se umíněné zvůli své ženy.

»Když je tomu tak,« pravil na to Váša, »jakáž pomoc? Nezbude než prodat vepře dnes a to, rozumí se, za každou cenu. Vystěhovat se přeci nemůžeme pro těch několik dní, co tady ještě pobudu . . . a rodina se za mnou beztak i za krátko postěhuje. Je pro mne z toho velká škoda, ani nevím jak si pomohu, odpadnou-li mi ty peníze, na něž jsem počítal.«

»Vždyť jste vepře prodal starostovi a dobře prodal . . .«

»Já jsem ho neprodal, prodala ho žena a ne za peníze, ale za pomluvu! Přece rozum dá, že ty peníze starostovi vrátím . . .«

»Člověče, vy byste tohle učinil? . . rozmyslete si . .«

»To už jsem si rozmyslil. S Pánembohem, vrátím se teď, a buďte tak dobrý, vyřiďte tedy v továrně, co jsem vám řekl, Bude-li dost málo možná, přijdu odpoledne do práce.«

S tím se dal zpět cestou, kterou přišel. Bavor bezděky stanul, ba, obrátil se po chvíli, jako by se mu bylo uvidělo, pospíšit za ním, zadržet ho, říci mu něco; než, v tom zahoukla v továrně parní píšťala; nechal vracejícího se a uháněl, seč mu nohy byly, aby nepřišel pozdě do práce. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

X.

Jakoby se byl již zasytil půvaby Rozárčinými, dědeček ve vroucnosti k ní zdánlivě ochládal. Pomaloučku přebíral jí z rukou otěže domácí vlády a s větší rozhodností uplatňoval svou vůli.

Tak uskrovňoval se zejména nyní značně ve vydáních.

S počátku sice paní Rozárka vařila mu velmi chutně za směšně skrovný peníz a odůvodňovala to novým, prospěšnějším způsobem hospodaření, za nedlouho však jí takové kuchařské umění zalézalo za nehty, a nechtíc zmlsaného dědečka vraceti k prostým, laciným obědům a večeřím, se vší možnou roztomilostí zvětšovala mu své účty.

Dědeček záhy to prohlédl a již jako starý, zkušený pavouk tkal na tom svou pavučinu. Snad se do ní jeho muška, paní Rozárka, chytí, myslil si, a tu také začal o uskrovňování. Žádala-li ho za peníze na vydání, neříkal nic, ale když měli na stole něco dobrého, tu pochutnávaje si jako dokonalý labužník, skromňoučce poznamenával:

»Jenom ne tak tuze po panseku, paní Rozárko, prosím vás. Melsný jazyk je největší náš svůdce — melsný jazyk a pěkná krásná suknička. Ale spiš té sukni odvykneme než-li milému popití a pojedení.«

»Ale což je v tom něco nehezkého, dobře se mít?« namítala hospodyňka.

»Nic v tom není nehezkého, je-li při tom náležitá rozumná steřídmost a jsou-li na to prostředky. Ale když ono někdy bývá jenom na škubánky a ne na koroptevičky.«

»Však vy si můžete dopřát i koroptviček«, na to zase pochlebně paní Rozárka.

Dědeček teď napodoboval velikou sdílnost a upřímnost.

»Má zlatá paní Rozárko,« přiznával se, »když ono není všechno tak, jak se zdá. Teď na dobré živobytí je potřeba ukrutně mnoho peněz, ale kde je pořád brát? Lidé myslí, kdo ví jak j-em zazobaný a že mohu utrácet, jakobych měl bankál, ale když ono je odtamtud až potamtud. Lidi nechávám při tom, ať si myslí, že jsem kus Rothschilda, ale vám se přiznám, venkoncem vzato, stačilo by mi tak jenom ve svátek na židibec masa a ve všední dny na oukrop a na škubánky. Ale já si z toho nedělám nic, jen když Pánbůh dává zderavíčko a když vy mene máte rád.«

Ku podivu, paní Rozárka tenkráte nepřiskočila a nevzala ho kolem krku, aby ho ubezpečila o své lásce. Zůstala ticha, trochu zaražena, a od té chvíle byla zamyšlenější. Než dědečka se ještě přece sama nepouštěla.

Za to dědeček, jak se zdálo, opět byl k ní srdečnější. Jakoby teď byl dokonale přesvědčen o její nezištnosti a že se k němu přimknula jenom z ryzí lásky, usmíval se na ni, sladká slovíčka jí cukroval, zardělé tváře na potkání hladil, mladicky ji poplácal.

Nebránila se mu sice, ale vroucnost jeho nevyvolávala v ní již někdejší stejné vroucnosti. Když jí dával hubičku, mlasklo to už jenom s jeho strany, dědečkovi to však přece nechutnalo méně.

Nicméně paní Rozárka dosud bezpečně nevěděla, kolik jest pravdy na dědečkově řeči o malém bohatství. Byla by ráda vyzvěděla o tom něčeho určitějšího a několikráte prohodila jako náhodnou zmínku o tom, dědeček však zatočil řeč jinam, jakoby nerozuměl.

Aby však nebyla v nejistotě, dal se do opravy svého testamentu.

Když jednou dopoledne paní Rozárka odeš a do městečka na koupi, dědeček Sejk vyňal ze skříně svoji poslední vůli, vzal nový arch papíru a přepisoval. Činil to pomalu, rozvláčně, aby ho paní Rozárka při tom zastihla.

Ale když se vrátila, přece se tvářil, jakoby byl překvapen a jakoby chtěl uschovati svoje papíry. Když však chvátala se podívat, co robí, nechal jich už před ní a vysvětloval:

»To jsem se vás ulekl, paní Rozárko, jakobych byl páchal kdo ví jakou ošemetnost. Ale byl by v tom nevděk, kdybych před vámi chtěl něco skerývat. Testament si tu předělávám podle nynějších okolností. To víte, hromadu let mám na kerku, smert může na mene každé chvíle merknout. A rád bych měl ve všem všudy pro každý případ pořádek.«

Paní Rozárka nevymlouvala mu, že jsa ještě chlapík statný a milování hodný, nemusí dosud pomýšleti na smrt. Dychtivě přistoupila ke stolu, sklonila zvědavý obličej k malé hlavě dědečkově a hltala jeho zastaralý sice, ale zcela čitelný, rázovitý rukopis.

A tu se dovídala, že dědeček Sejk v nové poslední vůli si předpisuje místo velkého zvonění hran už jenom zvonění obyčejné, místo dubové rakve rakev »smerkovou«, místo 3

kněží jednoho, mladého velebníčka, druha z Pojmanovy vinárničky, místo 12—18 hudebníků pouze 12 (nanejvýše), žádného ředitele kůru a žádných zpěváků, žádného průvodu školních dětí, žádných hasičův a cechů, žádné veliké svíce do kostela a jenom 12 svěc menších, obyčejnou černou zádušní mši, žádných černých mší dalších, žádné nadace na věčnou mši výroční, místo mramorového pomníku s andělem pouze litý železný kříž. Darů neodkazoval žádných, toliko sboru hudebnímu 20 korun na doplnění instrumentův a krejčímu Cinibulkovi tolikéž korun 20 na dobrou paměť. Jediný odkaz zůstal nezměněn. Bylo to ustanovení, kterým paní Rozárce Bubeníčkové připisoval peřiny za milé posloužení.

Paní Rozárce bylo do pláče. Snad z pohnutlivosti té chvíle, ve které přečitala si spis tak vážný, jakým jest vždycky vůle poslední, snad z dědečkovy upřímnosti, s kterou i na ni pamatoval, snad posléze z lítosti, že dědeček se tu přiznával k svému skrovnému, ztenčenému majetku.

To jí nešlo na rozum, proč ještě před nedávnem dědeček v prvém testamentu tak hlučný pohřeb si přikazoval a tak hojně odkazoval a proč nyní všechno se smrsklo až na tu téměř o chudobě svědčící míru. Zeptala se ho na to, a dědeček se jí přiznal, ten výlet k dceři Paule, třebas dlouho netrval, že ho stál kruté peníze, a teď prý mu nezbývá než uskrovnění.

Nevysvětlil určitěji těch vydání, ale paní Rozárka porozuměla, že ho příbuzní v slabé chvíli rodinného sblížení ošulili o značnou část majetku. Měla proto pekelnou zlost na Paulu, na jejího muže i na všechno dědečkovo přátelstvo a nelibosti své před dědečkem ani nezatajovala. V té roztržitosti připravila také oběd již značně chudší.

Ale jakkoli dědeček Sejk nepojedl tenkráte tak labužnicky jako jindy, přece byl toho dne v míře opravdu růžové, a svět ho těšil jako osmnáctiletého mladíka. V prvé chvíli po sepsání testamentu lidé obyčejně bývají vážní a zadumaní, není divu, vždyť jakoby se vrátili od vlastní rakve a vlastního pohřbu, ale dědečkovi bylo veselo, jakoby přišel rovnou ze svatby.

Paní Rozárku vyrážel, jak nejlépe dovedl, ustavičně ji pokoušel, tu jí rozvázal u zástěry tkanici, tu ji do nadloktí štípl, tu ji za kabátek rozpustile zatahal. Když ztrácela zástěru, smál se jí, to že jistě touží po něm.

»Rozárko, Rozárko, zdá mi se, že po mně toužíte. Je-li tomu tak, máte mene tu s tělem i s duší, jenom žadné upejpání. A co jste pořád tak rozteržitá a zamyšlená? Ani skoro nepromluvíte, a jindy jste mi celý den cukrovala pěkně krásně jako herdlička.«

Hospodyně nuceně na něho se usmála a když pak poklidila, dříve než obyčejně odešla si popovídat k Cinibulkovům. Nerušila dědečkovy siesty, jež byla sladká a spokojená jako u lidí, kterým se dobře daří a kteří nemají starostí.

Té dobré míry dědeček Sejk nepozbyl vůbec toho dne, naopak, počínal si, jakoby se mu bylo něco velmi pěkného podařilo. Když po odpolední obvyklé procházce v okolí městečka povečeřel, ani mu ještě nebylo do spaní.

Proto pozval rodinu Cinibulkovou, aby si s ním a s paní Rozárkou šla posedět v rozkošném soumraku letním na dvorek. Bylo tam teplo, ticho, útulno, před nimi byla malá zahrádka s dávno odkvetlými kosatci a dávno odkvetlým starým stromem šeříku. Za zahrádkou byl rovněž starý altán, s jedné strany obrostlý divokým vínem, kde za dne v závětří a na výsluní kočky se vyhřívaly. Tam před mnoha lety mladý majetník domu za takových vlažných srpnových večerů vrkával své mladé, hezké žínce o lásce, nyní však v těch hodinách vrkávali na stříšce altánu o lásce roztoužení kocouři.

Snad kouzlo toho někdejšího i nynějšího milování na dědečka tak působilo, že se také duchem přenášel do let mladosti. Tam byl ten památný poetický altán, a dědeček v ten večer viděl v něm stále jenom buclatou, usmívající a zardívající se paní domácí, když ji tam, zdánlivě se bránící, pan manžel táhl — dědeček Sejk se na ty časy ještě živě pamatoval — a tady vedle něho byla korpulentní paní Rozárka, makavá, masivní přitomnost bez otázek a záhad — nebylo divu, že dědeček za toho večera ani jednou si v té zahrádce a v té besídce nepředstavil své nebožky manželky, jak tam, není tomu dávno, ležela tu noc po úmrtí, a jak až se rozplakal obavou, aby ji tam do rána neokousaly kočky. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

řásla se v ohromném rozechvění a její tvář byla stažena v zoufalém zděšení. Bohdan hrůzou a strachem nebyl schopen slova. Vytřeštěnýma očima díval se na ženu úpící u jeho nohou a v hlavě jeho hučelo, jakoby vichr šlehal jeho nervy. Teď přišla katastrofa, blýsklo mu hlavou. Dlouho jsi kolísal, dlouho jsi chabě přihlížel k tomu podivnému konání kolem sebe, dlouho jsi potlačoval každou myšlenku, která tě probouzela k vážnému přemýšlení. Mohls už dřív tušit, starat se, ale ty jsi nedbal, odkládal, až najednou udeřila hodina zkázy. Sto tisíc! A Teréz má směnku podepsat! Není-li to šílená myšlenka?

A přece musí pomoci. Pohled na svíjející se ženu, která mu zvěstovala, že je matkou, která je s ním jménem a krví spojena, otřásal jeho nitrem a nutil ho, aby se probral ze svého ustrnutí a pomýšlel na skutky, jimiž by záchranu přinesl pro svou domácnost a pro svou budoucnost. Těžce povstával a zapotácel se jako ve mdlobách.

»Bohdane, odpusť mi, zachraň mě,« sténala Elis, vlekouc se za ním po kolenou.

»Ustaň, Elis, nechci tvé snižování. Udělám, čeho si přeješ, ale předem povídám, že nevěřím v naše zachránění Oh, já jsem to tušil, já jsem věděl, že jednou se přiblíží chvíle, ve které budu potrestán za svou zpronevěru. Proč jsi nebyla víc ženou, proč jsi měla raději společnost než rodinu? Teď bychom někam zmizeli a počkali, až by se bouře přes naše hlavy přenesla. Proč jsem tak nešťastný!«

Dívala se naň, jak si rukama oči přikryl a zaplakal. Její tvář byla znetvořena nenávistí a hrůzou a její oči přísně hořely.

»Jaký jsi zbabělec!«, zasykla a ruce v pěst sevřela. »Máš poprvé ukázat muže a pláčeš jako žena.«

Otočil se po ní s úžasem. Z jejího hlasu čišela nesmiřitelná zloba a její tvář byla obrazem netajeného opovržení.

»Dobře děláš, že mě bez milosti odsuzuješ. Zasloužím si toho. Mohl jsem být šťasten, kdybys ty byla nezkřížila mé cesty. Jdu, abych udělal, čeho si přeješ, ale potom bude mezi námi konec. Nevěřím tvým slovům, nevěřím tvému lichocení a nevěřím tvému mateřství.«

Ucouvla, vidouc ho rozechvěného a zvolna ustupovala k vedlejšímu pokoji. Beze slova hleděli si upřeně do očí, až Elis ustoupivší za dveře, rychle je přirazila a zavřela. Rozechvěn, pobouřen a jako bez smyslů přebíhal pokojem, nevěda, co učinit. Hrozící hanba visela mu jako bouře nad hlavou a on se bál onoho okamžiku, až se mrak otevře, aby sypal zkázu na jeho hlavu. Hanba čeká tento dům a poskvrní na vždy také jeho. Co tomu řekne otec a matka? Jak budou ubozí trpět, jak hrozně se jich dotkne jeho ponížení. Musí k nim, musí je připravit, aby z nenadání nebyli překvapeni zprávou, která by mohla pro ně být osudnou.

Touha svěřit se se vším otci, ho oživila. Uchopiv se klobouku, chvatně vyšel ven. Nepozoroval zvláštního posměšného úsměvu, kterým ho Bety změřila, když kolem ní chvátal ke schodům. Teprve hluk ulice probudil ho z ustrnutí. Úzkost ho poháněla. Proplétaje se uličkami, chvátal k Malé straně, aby co nejdřív byl u svých rodičů. Téměř bez dechu dospěl k předpokoji, v němž se na okamžik zastavil, aby dechu nabral. Zdálo se mu, že slyší z pokoje tichý pláč, a jeho zděšení se vracelo. Jako po paměti sáhl po klice a vešel. Ano, nemýlil se. Matka seděla u stolu a majíc hlavu do obou dlaní podepřenou, plakala. Otec stál u okna a tiskl ruku k svému čelu. Když Bohdan vešel, otočil se a zarazil, ale potom se k němu blížil, upřeně se naň díváje. Matka také nechala ruce klesnout, podívala se a znovu zaštkala.

»Konečně jdeš!« řekl otec pohnutě. »Do jakých rukou jsi to upadl, jak jsi mohl být tak slepým a nevidět dřív všecek ten kal a hnus, ve kterém jsi se brodil!«

»Já že se brodil v kalu a hnusu?« ptal se vyděšeně. »Kdo to může říci? Kdo mi může něco vytknout?«

»Což jsi opravdu slepý?« rozčilil se otec a dupl zlostně nohou. »Nepozoroval jsi, v jaké společnosti se nacházíš? K čemu je tvého jména používáno, co svou ctí zakrýváš? Chceš snad hájit ještě teď svou ženu, která nezaslouží leč pranýř, aby veřejně na ni bylo prstem ukázáno?«

»Zlobíš se, ale já nevím nic,« řekl ku podivu klidně, pobouřen otcovými bezohlednými slovy. »Má-li moje žena chyby, jistě o nich nevím. Proč by pranýř zasluhovala, když jsem sám byl svědkem, jak všichni, kteří se k nejlepší společnosti počítají, ji mezi sebe zvou, jí lichotí a poklonkují. Neviděl-li jsem tedy

nic, co zaslouží odsouzení, proč mám být za to kárán a proč má z pokárání vyloučena býti veřejnost, jež tak okázale ji mezi sebou vítala.«

»Opravdu, není možno s tebou rozumně mluviti, jsi tolik zaslepen, že potřebuješ bezohledného vyburcování. Podívej se na svou matku. Od rána takhle pláče a naříká. Chtěla pro tebe poslat, ale já jsem nedal. — Vždyť musí sám zdravýma očima vidět, co se kolem něho děje a přijde sám. Přišel jsi, ale začínáš, jak jsem nečekal. Jdeš sem z dobré vůle nebo tě sem někdo posílá?«

»Z dobré vůle jdu. Otec ženin upadl do peněžních nesnází a žena mne prosila, aby Teréz podepsala směnku. Pozoroval jsem, že mě ale v něčem klame a šel jsem na radu k tobě. Raději však jsem měl zůstat doma.«

»Jsi příliš nedůtklivý a vážíš má slova na zlatých vážkách. Předem se připrav na to, že se domů nevrátíš. A za chvíli půjdeme spolu na policejní ředitelství. Kdybys nenosil mé jméno, nechal bych tě, abys zakusil trochu strachu a abys byl potrestán za svou lehkomyslnost, ve které jsi sňatek uzavřel a se kterou jsi svou domácnost řídil. Takhle však je nutno, aby v čas tvé účastenství bylo vysvětleno a ty nebyl do vyšetřování zapleten. Znáš toto písmo?«

Přistoupil ke stolu a vzav několik listů rozhozených po stole, přidržel mu je před očima.

»Ano, to je písmo mé ženy.«

»Správně jsi uhodl. Jenže ona názvu tvé ženy nezasloužila, ona byla více ženou jiného než tvou. Celé město si o tom povídalo a ty jediný jsi nic nevěděl. Neříkala ti, že budeš otcem?«

»Říkala, dnes se mi přiznala a jen z toho ohledu odhodlal jsem se udělat ji po vůli.«

»Myslím, že si všechno jinak rozmyslíš, až ti přečtu tento lístek. Před tvou matkou toho učinit nemohu, vytrpěla už dost a nebudu její muka obnovovat. Nemohu stále uvěřit, že muž, jenž má oči otevřeny, jenž se pokládá za moudrého a vzdělaného, může hrát takovou smutnou úlohu.««

»Otče, proč mě stále snižuješ?!« křikl Bohdan a jeho tvář se bolestí stáhla. »Je snad hříchem důvěřivost? Proč jsi mě dřív nepoučil? Teď, když já sám se probouzím a trnu, místo rady zasypáváš mě výčitkami. Lépe by snad bylo, abych se obrátil k cizím lidem, kteří by mi pověděli, oč se jedná.«

»Nu, nu, jen pomalu. Nepřestal jsem být tvým otcem a až se všeho dovíš, vysvětlíš si, proč jsem tolik rozezlen,« řekl otec mírněji »Lépe bude, když se dovíš hned všechno. Pojď se mnou do mé pracovny, tam se ti otevrou oči.«

Poslušně šel za ním a jeho srdce plnilo se hroznou bázní, co vše se na něho řítí. Teď už neoddával se žádné naději. Když takhle otec se rozčilil, musí věděti věci, které dovrší jeho hrůzu.

»Čti!« řekl otec krátce a podával mu list po listu.

Četl jako ve snách. Nezdálo se mu ani být pravdivým, co všechno mihalo se mu před očima. Elis psala komusi listy plny vášnivé lásky. To nebyly listy nezkušené ženy, která byla zachvácena kouzlem lásky. Byly to výlevy duše žíznící po hrubých rozkošech, jejíž nenasycená touha žádala vždy větších obětí.

O sobě četl poznámky plné jízlivého opovržení a posměchu. Dočítal se, že je pouze loutkou, která má poskytnout jméno — za nímž by se mohla skrýt. Srdce její však náleželo tomu, komu patřily listy. Dle vět ve chvatu na papír vrhaných seznával, že i ona dostávala listy, že mu oznamovala podezření, které proti ní Teréz pronesla a radila, jak zvýšit pozornost, aby se nic neprozradilo. — Palčivá bolest svírala jeho srdce, oči ho pálily, ale sahal dál po listech, jež mu otec mlčky podával. Nejhroznější rána ho čekala. Došel k listu, kde Elis svému skrytému spojenci oznamovala své mateřství a v jakési vašnivé radosti mu sdělovala, že on je otcem dítěte. Jakoby v blouznivé zaslepenosti radovala se, že bude moci svého slabocha muže oklamati a potěšiti ho bezcennou tretou, která ho utiší a podajným učiní.

Zaúpěl, zapotácel se, a oči přivřev, stál smrtelně bledý, nevěda, kde se nalézá a co se s ním děje. (Pokračování).

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

prosím vás — co vám mohl říci ten Swedenborg a Paracelsus v jedné osobě.

— Nechtějte to ani vědět, je to příliš cynické. Takovou Marta není a nebyla.

— Nejsem zvědav více, pravil jsem poloironicky. Dovedu si to již pomysliti.

— Ne, tohle ne, to jest zase jedna ze specialit doktorových. Víte, co pravil? »Ejhle, oběť neodvahy k hříchu. Sentimentální Magdalena!« Ale aspoň není lepší nás ostatních.

V tom vešel pan Krágl. Za ním skoro v patách Jiřík.

— Slečna Cikhartová nám dala košíkem, pravil p. Krágl, pozoruje naše rozrušení. Čekal jsem to dávno a divím se, že vás to tolik překvapuje. Pravil jaksi povznešeně. Nemohlo to ani jinak dopadnout. Pamatuj si, jak jsem ti rozmlouval tvé první předsevzetí. Obrátil se ku své paní, a bylo v tom hodně výčitky.

— Inu, co platno. Chtěla a myslela jsem to dobře, pravila paní Kráglová. Ale jezme raději, vystydne polévka . .

Na Jiříkovi jsem zpozoroval, že sedá dnes ke stolu se zadostučiněním a pohrdou. Neměl rád Martu od prvního okamžiku, kdy práh přestoupila.

* * *

1. června 187*.

Chápal a obdivoval jsem v duchu heroism Cikhartové. Mnoho jsem o ní a jejím případě přemýšlel a uvažoval v těchto dnech. Byla zde jako v přístavu, docela za větrem velkého světa, žila vlídně a pohodlně . . . mohla tu žíti, Bůh ví jak dlouho, bez starosti o sebe. Sem ani lidský jazyk nestříkl jedovatou slinu po ní, žili jsme tak sami, tak všemu odloučeni. Ale tíha poměrů jí byla nesnesitelná a proto šla. Přísloví, že »kočka myší chytat neustane« napadlo mě a všecko bylo jasné přede mnou. Mohla dělat co chtěla a svedla »u slunce«, ale nemohlo to býti zde, vůči paní Kráglové. To jest jasné . . . . Bojovala dost dlouho — konečně jí nezbývalo než odejít. Již tímto rozhodnutím se v mých očích rehabilitovala dostatečně.

A šel jsem dále ve svých úvahách. Byly čím dále tím pro mne trapnější a dusivější. Oč jest lepší můj vlastní případ? Tato žena, již cejchovali jako prostitutku, měla tolik jemnosti, že nemohla déle přijímati dobrodiní, kde by opět hřešiti musila. Ale toho nechtěla a proto zavřela sama tuto nedočtenou knihu a odešla, unavená loutka, předčasně s jeviště. Začínal jsem si ji vážiti a původní má hořkost i můj odpor k ní zmizely.

Ano, ještě více. Ona mi ukazovala cestu. Není nejlépe zmizeti, kde uzel pochybností takto se zadrhuje? A nač se rozdírati confessemi a scenami výčitek z neporozumění, bolu, lítosti, nucené něhy atd. Není moudřejší jednati tak, aby jiným nebylo ublíženo — a nám se jakž takž pomoci mohlo?

Doby velkých rozhodných činů minuly . . . Minuly — a buď i Bohu dík za to — doby tak různých a explosivních vášní, které si, nenaleznouce ventilu, komandovaly smrt a zánik, nebo neviděly jiné cesty z labyrintu klamů a přeludů. Marta si našla cestu jinou a lepší a zůstala aspoň naposled — bez viny.

A opět mi zatanula v mysli slova jejího dopisu: »Kdo si vymyslil tenhle přelud hříchu a víry, který stíhá náš každý krok? . . . Věřte mi, ten byl lidstva největším nepřítelem.«

A dále řekl jsem si této bezesné noci: Zdálo se ti, bloude něco . . . nač bys drásal zbytečným toho rozborem sebe i paní Kráglovou? A umínil jsem si, že nechám plynout čas, že nezačnu nikdy řeč o bolestných záhadách svého srdce, že nechám plynout vše, jak bůh dá a co bůh dá, za měsíc bude beztoho konec školního roku, a bůh ví, zda nebudu přesazen jinam, zda nerozloučím se s tímto místem své první milostné — třeba

jen vysněné idylly . . . a kdo ví, co bude dále, za rok, za dva, za pět?

Vzpomínka, sen . . . . nic.

Velebil jsem, ba kořil jsem se moudrosti Marty Cikhartové. Ode dneška jen vyčkávám.

* * *

3. července 187*.

A přece osud chtěl, abychom se i s paní Králgovou vyslovili. Přes mou všecku opatrnost, přes mé všecko vyhýbání se s mé strany každé i té nejmenší nárazce intimnosti došlo k tomu samo, jak to snad osudem samým bylo předurčeno a dojíti musilo. Byla to scéna bolestná a krutá, ale musil jsem ji prožíti. Došlo k ní jen náhodou, ale ty bývají právě nejosudnější. Došlo k ní, ač jsem s jistotou souditi mohl, že nikdy k ní nedojde, neboť od zmizení Marty pohyboval se náš život v sklárně v poměrech ne sice nějak vroucích, ale klidných a zcela pokojných.

Stalo se to takto:

V pátek mezi obědem prohodil Jiřík jen námátkou, že jsme letos, ač tak vyjímečně krásné počasí převládá, kočárem ještě nikam nevyjeli. Slovo dalo slovo, a pan Krágl horlivě nabídl sám, abychom v neděli se podívali na zříceniny známého v okolí hradu H . . . ., na jehož úpatí se rozkládá prý ten nejmalebnější hřbitůvek vesnický, zapadlý a opuštěný, jaký kdy vůbec viděl.

Jelo se asi tři hodiny samým lesem — cestou ne zrovna ideální co do terénu, ale rozkošnou co do stránky poetické a malebné.

Jak umluveno, vykonáno. Oběd určen neděli na 11 hodin, aby se klidně vyjeti mohlo kolem jedné, ba spíše raději před jednou. Jiřík tleskal do dlaní, jak se těšil.

Vyjeli jsme v jednom kočáru, pán a paní Králgová seděli vzadu, já a Jiřík proti nim.

Kočár byl zánovní a prostorný, koně odpočinuté, a tak to jen fičelo, pokud to po silnici šlo, znamenitě. (Pokračování.)

Feuilleton.

EUSEBIO SERTUCHA:

Až si večer vyjdeš zas,
nezpívej před domem naším —
slyším písničku tvou znět
a bol těžký při tom snášim. *A. P.*

JOSEF M. HOVORKA:

VÝLETY DO MLADOSTI.

Nový domov.*)

Kdo poznal rozkošné údoli, které vine se podle kněžoveského potoka pod tuchoměřickým lesem a statenskou bažantnicí a šíříc se ve vesnici této pod rozstouplými návršími plnými zahrad a lesních výběžků, aby zase u Únětic se súžilo a vydechlo u Roztok, kde vody jeho s Vltavou se snoubí, svoji poslední vůni: ten pochopí veliký rozdíl, který se jeví, když náhle se ocitneme na Starém městě v Dlouhé třídě, nejsmutnější snad ulici našeho hlavního města. Starobylé domy s dlouhými dvory, dnes činžáky zastavenými, vroubí dosud širokou pasáž, v odpoledních hodinách liduprázdnou.

Až sem do těch končin zavál osud sestru mého otce jen proto, že chtěla pana učitele, který neměl školu. Školy se dědily se svolením vrchnosti, a a učitelský mládenec byl nejbídnější existence pod sluncem. Ovšem velkých studií k tomu nepotřeboval, hlavní věcí byla — muzika a německá Normalschule (4 třídy) tehdáž v Konviktě, kde též počátkům varhan bylo možno se přiučit. »Učitelský mládenec«, když nebyl z »rodu«, rozumějme učitelského, musil si vyhlédnouti školu, kde starý pán měl jen dcery. Přiženěním se na takovou školu bylo vyhráno.

Ale strýček Tichý neuměl sobě vyhledati takový asyl. Bez dlouhého rozmýšlení »padlo oko« na mlynářovu dceru, která mu však školu nemohla dát, pročež odstěhoval se z Ouholiček do Prahy a zde se hleděl uplatnit. Učil zde či onde, ale ne dlouho. Páni městští faráři byli hlavními představenými a brali na školu neradi cizí lidi. Muzika byla proto výnosnější, a té se strýc přidržel. Z paní učitelové se stala muzikantka, a to byla veliká degradace. Moje matka nemohla nikdy pochopit, jak se mohla dcerka ze mlýna tak zahodit a zůstávati v Praze v podruží.

Toto »podruží« bylo v Dlouhé třídě, kam pan otec s Karlou mladého světoobčana donesl. Paní teta se velice divila, že sobě švekruše s takovou funkcí na ni vzpomněla. Neměla jí nikdy ráda, nechodila k ní než na »posvícení«, ale k vůli bratrovi, který trpce na pajmámu žaloval, ponechala dítko u sebe. V prvních třech dnech to byla muka pekelná. Kluk řval ustavičně, a ukonejšily

*) Viz č. 6. a 27.

jej jen služebné dívky od kravaře, který na dvoře starého domu měl svoji živnost. Děvčata nosila šátky přes hlavu a vypadala tak podobná těm, které nemluvně v Statenicích vídělo. Když na nedovolená místa se drápal, našel tam zmíněnou již »nohu od zajíce«, což mu bývalý jeho požitek tak zošklivilo, že rád pil všechno, co mu starostlivá teta podávala. Jen ta vášeň k chování byla k nevykořenění.

O kluka musili se vystřídati všichni nájemníci na dvoře, a každý to tetě rád udělal, když viděl, co s ním zkusí.

Zatím byla sklizena pole, hrachy i čočky »natrhány«, a ze strnišť foukal ráno studený vítr. Ze Statenic dosud žádná zpráva. Slíbené 4 neděle uběhly dvakráte, a přišlo posvícení o sv. Ludmile, které zasvěcena kaple v statenském zámku. Všeobecně se čekalo, že při tomto největším hodu v roce nastane slavné odevzdání. Teta, která dítěti již zvykla, ráno vždy nad kolébkou plakávala, nedovedla si rozloučení ani představit. Kluk říkal jí »mámo« a strýci »táto«, naučil se běhat jako šídlo a zapomněl brzo na venkovské své rodiče. Na posvícení se jim do mlýna také nehodil, pekly se koláče na »výslužku« pro všechny mleče, kmotry, strýce a čumily, zabíjely se slepice, husy a kachny, kde pak nabrati času pro zábavu s klukem neposedným.

Proto v pátek před slavným dnem objevila se Karla zase v Praze a zase s velikou nůší. Měla poručeno nemluvit, aby kluk k ní nechtěl, a vyklopila v kuchyni zavražděné opeřence, koláčů z vřtele výražky, bandasky mléka, másla a ovoce všeho druhu od lískových oříšků, které se dařily nad lednicí, až k míšenským jablíčkům a dolanským švestkám, které jako dlouhé modré banány lákaly před vantroky k utrhnutí. Karla jenom vyřídila, že se dává pajmáma poroučet a posílá za tu trpělivost něco do kuchyně, ale že prosí, aby letos paní teta odpustila. Budou míti ve mlýně tolik hostů, že je nebude ani kam posadit . . .

Pěstounka chlapcova jásala. Aby hoch o nic nepřišel, koupila mu, jak se na posvícení sluší a patří, nové »bundičky«, na hlavu novou čepici s kokardou.

Karla se vytratila, a teta přijala ujištění, že pajmáma si přijde po posvícení pro chlapce sama.

Ale zas míjely jeden týden za druhým, a nikdo nešel. Na luka se dostavil v říjnu již první »zámraz«, pastva přestala, a čeládka připravovala dříví na dlouhou zimu. Zemčata a řepy svezeny, pole opětně zaseta, a na sv. Martina pokryje první sníh dlouhé stráně. V sednici dělaly přípravy na draní peří . . .

»Ale nyní musíme již pro Pepíka,« řekla máti, když jinovatka postříbřila ráno stromy v zahradách. »Ať čeledín ráno zapřáhne . . .«

Do vozu nastlalo se peřin, jakoby se jelo na Kamčatku. Na odslouženou tam byly pytle bramborů a zimních jablek, podřezané kachny, v bandaskách mléko, o které je v Praze tolik zle. Pajmáma navázala si kolem hlavy asi pět šátků od nejmenšího až do veliké plachetky »s franclemi«, takže veliké tři dukáty pod krkem jí úplně zmizely. Do »kapsáře« dobrým kalounem zavázány — dvacetníky . . .

Než povoz vyjel, nastala chumelenice, sotva bylo vidět na cestu. Ostrý severák bičoval holé větve stromů, které lkaly a svišťely celou cestu od mlýna až k Bruské bráně. Když povoz v Dlouhé třídě zastavil, vystoupila z něho pajmáma jako — sněhulák.

Spíš smrti byla by se paní tetinka nadála, nežli že v takovém nečasu nastane zpáteční expedice. Památný kolík jí vypadl z rukou, když máti vešla.

»Ale kam jste dala rozum!« zvolala. »Aby psa hnal do té Siberie. Vždyť to chlapec zaplatí životem!«

»A lary fáry,« odpírala máti, »kluk u nás musí zvykat každé psotě. Až bude velký, bude z jara házet strouhu a do ledové vody musí s nožičkami, a také mu to bude zdravé.«

Paní teta neviděla před sebe. Strojila sice pro hosta snídaní, a'e jen po paměti a úzkostlivě pohlížela ke kolébce, aby se chlapec nevzbudil. Ale ten spal po koupání spánek spravedlivých a netušil v sladkém snu, co ho očekává.

Teta mezi tím snášela košilky, bundičky a celou jeho »výbavu«.

Najednou se dítě posadilo, a od kolébky se ozval jeho hlas: »Mámo!«

»Koukejte, švakrová, to dítě, jakoby vědělo, že jsem tady, ono mě volá . . . No — tady je tvá máma, pojedeš na »rajs« — ale ty hezky vypadáš, prádélko jako kvítí, já tě nemohu ani poznat . . . ty snad nejsi ani můj Pepík.«

Hoch si cizé jemu ženské mnoho nevšímal, ale opakoval asi třikráte svoje zavolání. Celá vyrušena přišla teta, aby ho vyndala z kolébky.«

»Tady je tvoje maminka,« — pravila mu, když ramínka kolem krku jí otočil, notným zívnutím si ulehčiv.

»Pojď ke mně, Josífku, co pak neznáš mámu?« volala máti, zvedajíc k němu své ruce.

Bůhví, jaký duševní proces se odehrál v malém tvoru. »Máma« pro něho zatím existovala jen jedna a ta byla ta, které hrdlo rukama obepínal. Ale jakmile sáhly po něm cizí ruce, spustil takový srdcervoucí pláč, že pajmámě sklesly ruce a ona bezděky zase se usadila. Kolem rtů jí to škubalo, a oči nepokojně v důlcích se koulely.

Přišel pan strýc, kterému žalovala máti svoje překvapení. Také on domlouval malému křiklounovi, aby ustal a uznal svoji mámu, ale to bylo, jako když leje olej do ohně.

»A kluku — ty budeš musit býti bit,« vyhrožovala máti plna rozpaků — »ty jsi neposlušný. No, počkej!«

»To povídejte vašim třem doma, co mají rozum,« řekl strýček. »Což to nechápete, že dítě za tak dlouhou dobu zapomene? Jaké pak mu proto činit výčitky!«

»No, vždyť je to přece moje dítě, já ho musím domů přivézti, musí si zvykat . . . Kam pak s tím. Pantáta nemluví už na mne tři dny a chce ho míti zpět. Pojď, Josífku, tu máš cukrátko a pojedeš domů.«

Dítě oblékli, dali mu punčošky a botičky, bundičky a plášť a zabalili ho celé do velikého vlněného šálu, a teď ho pajmáma energicky uchopila a hajdy s ním ze dveří.

Paní teta padla do peřin, a pan strýc stál uprostřed pokoje jako sloup. Ani s Bohem si nedali . . .

Co to — někdo bere venku opět za kliku . . . Hluk a křik. Pajmáma se vrací. Dítě od křiku celé modré, škube sebou, pajmáma ho drží dole v půli, a za ní se hrnou lidé a vzadu — pražský pan policajt s bílým řemením přes prsa.

»Mámo, táta!« řičí kluk — »papat, hajat, papat!« — a pak ještě nějaká mongolština se mu hrne z úst, nikdo ji nerozumí.

Ze sousedek stává se revoluční sbor, nepříliš pěkné věci slyší pajmáma . . .

»Kde je matka tohoto dítěte?« volá strážce zákona mezi dveřmi.

»Já jsem jeho matka,« brání se pajmáma, »měla jsem ho zde jen na pár neděl.«

Sbor žen v kuchyni odpovídal slovy nehledanými.

»Musil bych vás, matko, předvésti, kdyby se mně to nevysvětlilo. Takový rámus malého dítěte na ulici v Praze majestrát netrpí.«

»Mama, táta, papat,« ulevuje sobě kluk.

Tetička přiskočila, odbalila šál, a chlapec ji chytil oběma rukama za krk, jakoby ji chtěl uškrtit!

Strážník vytahuje tobolku v červené kůži a chce psáti ‚species facti' . . .

»Pane švakře, co na mně chce ten pán, kouká na mne tak divně.«

»Musíte jíti, pajmámo, se mnou na ‚pecirk', věc se musí vysvětlit, proč to dítě zrovna v této chumelenici musí z domu, kde, jak vidím, má své rodiče.«

»I nemusí, pane policajt — nemusí, když nechce . . . My nemáme na venku vždycky čas, když sluníčko svítí. Paní švakrová, ty peřiny, co jsem přivezla, ty zůstanou tady, ať je sem čeledín donese — tak — Já půjdu bez dítěte, když je to tak — ať si to pantáta spraví sám . . . Já nejnešťastnější matka pod sluncem, ku které se její vlastní dítě nechce hlásit . . . .« A nyní spustila pajmáma . . .

»Jest ta věc v pořádku?« — tázalo se strýce přísné rameno zákona.

»V úplném pořádku« řekl strýc, »hošík zůstane u nás . . . .«

Strážník salutoval, učinil obrat na levém kramfleku pomocí pravé špičky jako na cvičišti a krokem dle předpisu odcházel.

Brzo na to se všemi se rozžehnavši, vyhoupla se pajmáma do vozu se zelenými košatinami — načež se resolutní ženy rozešly.

Pak byl teprv Josífek svlečen úplně, a když ho v košilce tetinka k prsům znovu horoucně přitiskla, cítila ještě, jak mu srdéčko buší, jakoby někdo paličkou tam tloukl.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Naše Kalvarie.** Na p'áni bělohorské, smutné dost, aby nesla pomník pláče, projektovali mohylu nad hroby poražených. Doposud nic tu neupomíná na tragédii nešťastného národa. Nic, kromě stesku, který si neseme v srdci, — a kostelíku Panny Marie Vítězné. Matka milosrdenství vydala tu pokořený národ v ruce věrného svého ctitele, který milosrdenství neměl. — Tedy mohylu, památník! Ale komu? — Národu, lidu, jenž tu nebojoval? Šlechtě, jejíž vinou přikvačila katastrofa? Či naverbované vojenské chase, která tak dobře uměla — utíkati?

Bílá Hora je sama mohylou, smutnou a palčivou výčitkou vítězi i poraženým, a sotva najde se sochař neb architekt, který by zbudoval památník výmluvnější.

Zvláštní myšlenku pronesl před několika lety mladý umělec, jejž náboženský mysticismus a hluboký cit vysoko povznáší nad úroveň pouhé formální virtuosity. »Chtěl bych,« pravil, »na Bílé Hoře postaviti pomník Husův. Nepředstavuji si pouhou sochu Husovu nebo nějakou skupinu, ale množství kamenných kolosů, ztrácejících se v nekonečné perspektivě . . . .«

Hus na Bílé Hoře, personifikace velikého Osudu českého národa na místě, na němž jsme zaplatili krvavou daň za slavné dny rozmachu! Symbol vítězství i ponížení, synthesa českých dějin. Ale zdá se, že mu byla tato myšlenka snem nesplnitelným a řešením přece jen nedosti případným. Vystoupil po letech s projektem jiným, jehož bohaté skulptury rekapitulují české dějiny. — Bílá Hora jest místo neštěstí a místo hanby. — Nésti by mohla jen památník utrpení českého lidu a tragické jeho sudby anebo památník vítězného vzdoru. Životní síla českého lidu jest však příliš veliká, a národ náš nikterak nehodlá v passivním smutku vzdávati se boje. Ale k vítěznému jeho konci máme velmi daleko. Toto

nazírání nabývá půdy, a mohyla bělohorská zůstane asi pouhým projektem B.

— **Hus.** Šestý červenec ohlašuje se už po několik let obvyklým způsobem: novinářskými články, rubrikou »Husovy oslavy«, schůzemi a přednáškami. Je jakási soustava v této nesoustavnosti, a chováme oprávněnou obavu, abychom na tomto oslavování památky Husovy neutkvěli. Zdá se, že by bylo na čase, pomýšleti, kterak postoupiti dále, hloub, to jest, kterak by všecka krásná slova o Husovi mluvená i psaná přecházela v praxi, aby národní náš světec nebyl pouhým světcem pro parádu. Co z Husa bude míti vždycky největší cenu praktickou, nikoli pouze historickou, jest mravní jeho velikost a částečku alespoň této velikosti rádi bychom viděli v národní naší povaze. Zatím jí, bohužel, mnoho nemáme. Blíží se pětistyletí Husovy smrti, a bylo by vhodno, o tomto předmětu uvažovati. Q.

— **Výstavní pohádka o matičních dětech.** Je to stará, hodně stará pohádka, svého času leckdos ji uměl vypravovat, ale dnes už ji málokdo zná . . Kromě dvou tří pamětníků snad jenom ty děti, jež zatím dorostly v muže a dívky. Už vyhlazen a s povrchu smeten poslední zbytek čarovného zámku, jenž pohádku zrodil . . . z bývalého podzámčí jenom několik smutečních vrb se zachovalo, nepatrný, ale živý pomníček rozkošného koutečku, kde bývalo živo, hlučno a veselo. Všechno je pryč, všechno zmizelo, zůstal jenom sen, zbyla jenom pohádka — Bylo počátkem srpna r. 1895 — branou Národopisné výstavy vstoupil zástup chudých, venkovských dětí z kterési matiční školy v jižních Čechách. Bylo jich jako mravenečků, a není divu, že byly jako v Jiříkově vidění — děti i jejich vůdcové a ochránci, stařičký, bělovlasý pan farář i pan řídící, jenž už také neměl daleko do sedmdesátky. Od časného rána do poledne obdivovala výprava divy a zázraky výstavní, a když dvanáctá odbila, vracela se do hořejší části výstavy, aby si tam vyhledala koutek pro chudé posilnění. U české chalupy je prý studna s dobrou pramenitou vodou, v brašničkách buchty, jež maminky na cestu do Prahy napekly . . . sesednou si někam, kde nikomu nebudou překážet, pan farář s panem řídícím do prostřed, zaženou hlad a žízeň a půjdou zase od pavillonu k pavillonu, aby do večera všechno prohlédli a o nic nepřišli.

Projdou palácem a vinou se pomalounku kolem hudebního pavillonu nahoru. V tom pan farář zvolá: »I hle . . děti . . tady stojí svatý Václav, světlý patron drahé naší vlasti! Pomodleme se, aby požehnal velkému dílu našeho národa, poprosme ho, aby za jeho lepší osud u Pánaboha na nebesku orodoval.« Děti poklekají, farář s učitelem s nimi, a všichni zpívají starou, krásnou píseň: »Svatý Václave, vévodo české země.« Byl to dojemný, tklivý pohled na prostou skupinu. Povšimne si jich stařičká paní, vzácná žena česká, paní hraběnka Kaunicová, rozená Woračická z Pabčnic . . . Už tomu bylo deset roků co jí František Herites položil na hrob svoje »Červené karafiáty«, jimiž se to jen jen hemžilo v řadách smutečních hostí za rakví, ve které odváželi starou paní z Malostranského zasmušilého paláce. Paní hraběnka přistoupí

BOHDANEČSKÁ MONSTRANCE.

k pánovi, jenž stál poblíž a na zástup s pohnutím se díval . . byl to pan J. Hurt, nyní člen vinohradského divadla . „ a ptá se: »Prosím, pane, co pak je to za děti?« — »To jsou matiční děti . . . přišly na výstavu, od rána už je pozoruji . .«

»Jsou to děti chudé . . . je to na nich vidět . . jsem hraběnka Kaunicová . . . dejte jim něco na přilepšenou, aby měly pěknou památku na výstavu, ale snažně prosím, abyste moje jméno neprozrazoval. Postavím se stranou, ráda bych je chvilku pozorovala, a zkazil byste mně radost.« — Pan Hurt se podívá na papírek, jejž mu hraběnka podala, a s úžasem vidí, že je to padesátka. Pospíchá

rozradostněn k panu faráři, podává mu státovku a vypravuje mu, že vznešená, slavná česká žena byla tak dojata pohledem na tu drobotinu, že jim posílá něco na přilepšenou, aby si odnesly do svého domova příjemnou vzpomínku. Pan farář, i pan učitel oněměli překvapením. Padesátka! Bůh ví, jak d'ouho jí sami neměli v rukou . . a tady ji dobrá, soucitná duše dává darem, na přilepšenou prostým, chudým matičním dětem! — »Kdo to je?«, dolétá pan farář, prosí pan řídící . . . »rádi bychom té šlechetné paní vroucně poděkovali«. Pan Hurt mlčí jako hrob . . . pokrčuje jenom ramenoma a opakuje, že jména za živý svět neprozradí. Pan farář oznamuje dětem, jak velkého dobrodince našly a znovu drobotinu vybízí, aby poklekla. »Pomodlíme se za tu šlechetnou paní,« hovoří stařičký kněz k dětem, »aby ji Pánbůh dlouhá léta při životě a ve zdraví zachovati ráčil.« Pan Hurt teprve nyní, když viděl, jak paní hraběnce Kaunicové slzy jako hrách kanou z očí, pochopil, proč řekla, že by jí zkazil radost.

Děti jdou dál, pan Hurt s panem farářem a učitelem, paní hraběnka Kaunicová několik kroků opodál. Před svou restaurací vyšel právě pan Petzold, manžel primadonny Národního divadla, paní Mařenky S ttovy-Petzoldové, milé a vděčné paměti. »Co je to za caparty?« ptá se pana Hurta. »Matiční děti . . . chudá drobotina . . .« — odpovídá tázaný. »Zaveďte je do restaurace,« překvapí ho pan Petzold, »ať se jednou dobře pomějí.« »Hoši!«, zvolal na armádu číšníků . . »dejte jim jíst a pít . . a chovejte se k nim jako k mým nejlepším hostům«. Pan farář neměl slov, aby poděkoval. Uvedli ho s panem učitelem pod verandu, jeden sklepník ho obskakoval z leva, druhý z prava, vyptávají, co si přejí, nabízejí jídla, jichž ani jmenovat jaktěživ neslyšeli. To, co se s nimi dělo, nebylo už k uvěření, nebylo k pochopení, děti se dívaly na sebe jako u vyjevení a ani si netroufaly, dát se do jídla. »Tak jezte přece,« pobízí je pan Hurt . . . »dělejte, jako doma . . . to se podivíte, co všechno dnes dostanete a jak si pochutnáte!« Hraběnka Kaunicová stojí stranou a očí s dětí nespouští. Však byla na děti milá, roztomilá podívaná. Přišla i paní Mařenka Sittova Petzoldová a pomáhala obsluhovat. Pan Petzold hladil si spokojeně šedivé vousy a pobíhal od stolu ke stolu a komandoval personál, jakoby u něho hodovali do opravdy velice vzácní hosté. Ale přišlo ještě jedno překvapení — do třetice všeho dobrého. Známý pán jde kolem, zastaví se, a se zalíbením se dívá, jak dětem chutná. Vidí pana Petzolda, jeho neobyčejný zájem, vidí primadonnu, ošetřující děti jako matka, hlavou kroutí a pochopiti nemůže, co se to vlastně děje. Zakývá na pana Petzolda a vyptává se ho, jak k těmhle hostům přišel. »Ani sám nevím . . . bylo mně jich líto . . . vypadají všichni jako hladoví vrabečkové v zimě před stodolou, a tu mně napadlo, že jim udělám radost.« Za chvilku obchází pan Petzold od stolu ke stolu, od dítěte k dítěti, před každého desetník položí a před každým opakuje: »Dobrý jeden člověk vám tohle posílá . . . máte si za to koupit, co chcete.« — Pan farář se nad tím vším, co se stalo, radostí rozplakal a když za krásný skutek hostiteli a hostitelce děkoval, k naší primadonně se sklonil a vroucně jí ruku políbil. »Bůh žehnej vašemu umění za živa i po smrti,« řekl starý kněz, »i v nebeském chóru budete jednou za šlechetnost svou a krásu své duše primadonnou.« Pan Hurt s dětmi po výstavě chodil a s večera až k východu je doprovodil . . Když se vracel branou do výstavy, s paní hraběnkou Kaunicovou se setkal. Přijela k večeru na výstavu po druhé, aby děti ještě jednou spatřila . . . .

Stará, hodně stará pohádka, že ano? Bylo by snad přece jenom škoda, kdyby už jí nikdo nikdy nevypravoval, a jsem tomu rád, že jsem ji za cípeček zachytil dřív, než nadobro se ponořila v zapomenutí . . . *K.*

Maryša B. Šárecká: **O životě a díle sochaře Fr. Bílka.** Autorka je z těch obdivovatelů Bílkových, kteří poddávají se jeho dílu bez výhrady a pochyb, přehlížejíce s mistrem výtvarnou stránku jeho práce, ačkoliv v ní právě shledáváme jeho mistrovství. Také jí jest Bílek knězem a prorokem nového života, zaníceným apoštolem evangelia, které hlásá horlivě slovem i obrazem. Ve spisku, s vroucností psaném, vykládá slečna Šárecká jednotlivá, často těžko srozumitelná díla, kontrolujíc svůj úsudek hlasy kritiky domácí i zahraničné. Knížečku autorka sama jmenuje informační brožurou. Lze ji doporučiti tomu, kdo v rozsáhlém díle Bílkově hledá průvodce a upřímného vykladače.

— **Třicet let Spolku českých žurnalistů.** Nikde ani slovíčka o tom, že Spolek měl významné jubileum. Jenom ve výroční zprávě za rok 1908 v kapitolce různých sdělení oznamuje jednatel Rajmund Cejnek, že spolek dovršil třicet let svého trvání. Za toto období udělil podpor 139.199 K, pensijní fond mužský v téže době vyplatil na pensích starobních a invalidních 226.673 K, pensijní fond vdovský 13.120 K a nemocenská pokladna podpor 9.264 k. Tyto číslice nejlépe illustrují zdárný vývoj organisace za uplynulé třicetiletí.

Čeští novináři, kteří mají k disposici skorem všechny časopisy, neoslavují svého významného jubilea! Komu jinému přísluší povinnost, upozorniti na památné výročí, než českým literátům, bratrským spolupracovníkům našich novinářů? V první výroční zprávě za rok 1877-1878 skoro polovina řádných členů byli spisovatelé. Jsou to zejména: Arbes (člen redakce »Politik«), Heller, Holeček (»Brousek«), Hovorka Jos. (»Světozor«), Neruda, Sládek (»Lumír«), Sokol A. H. (»Pokrok«), Schulz Ferd., Šulc Pavel J., Toužimský Jos. J., Turnovský (»Opavský týdeník«) atd. Spolek měl býti založen již roku 1872. Jedna z přípravných schůzí byla

v hospůdce Strahovského kláštera. Byli přítomni ze spisovatelů Neruda, Svatopluk Čech, F. A. Šubert, Jakub Arbes. Nad rakví soudruha oživila myšlenka založiti spolek, jenž by členům aspoň to zajistil, by po dlouholeté práci v době nemoci, aneb když by již k další práci stali se nesehopnými, nebyli úplně opuštěni. Myšlenka přijata od všech redakcí listů českých, a dne 1. října 1877 zvolen komitét kollegů J. Baráka, dr. J. Jeřábka, A. H. Sokola, J. Schika, a Fr. Ad. Šuberta, jemuž uloženo vypracovati stanovy a postarati se o jejich schválení. Prvním předsedou spolku byl J. Schik, jednatelem Fr. Ad. Šubert, členy prvního výboru: Arbes, Barák, Brichta, JUDr. Jeřábek, Neruda, Sokol. Spolek vyvinul horlivou činnost a těšil se všeobecné přízni. Slavným, po dnešní den vzpomínaným, prvním vydatným činem spolkové agendy byla velká akademie svatojánská, pořádaná v divadle Novoměstském, jež obohatila znamenitě pokladnu nového spolku. Třicet let uplynulo od těch dob . . . a co milých, drahých hlav od té doby odešlo! Uvedeme jména, jimž výbor děkoval za účast na velkolepém úspěchu: Byti to: Jan Lev, Bella, Bendl, Dvořák, Fibich, Pivoda, Smetana, dále Ad. Čech, Karel Knittl, Kolár ml., artistický ředitel českého divadla, Seifert, Jan N. Maýr, dámy: Bekovská, Bolardova, Jirsákova, Sittova, Slavinská, Turkova, Wolfova, pánové: Čech ml., Chvalovský, Krtička, Lev, Slukov, Stropnický, Šrut a A. Vávra. Druhá akademie svatojanská byla pořádána v menším Novém českém divadle. Předsedou spolku roku toho byl Jan Neruda, ve slavnostním programu objevují se nová jména pí. Sklenářové-Malé, sl. Marie Lauschmannovy, Rottovy, Slavinské, Waltrovy, pp. Puldy a Stropnického. Finanční neúspěch slavnosti svatojanské (r. 1884) skvěle vynahradila divadelní představení, uspořádaná ve prospěch spolku slavnými pěvkyněmi sl. Emmou Turollou v Novém českém divadle a paní M. Wiltovou v Národním divadle.

O rozmnožení příjmů spolkových, jak vysvítá ze zprávy, se zasloužili: pí L. de Pauli-Ortová a M. Pštrossová, sl. F. Bolardova, M. Křepelová, J. Slavinská, ze Schöpfů (pí. Borecká), A. Turková (pí. Stroupežnická), B. Zásmucká, M. Zieglerova, skladatelé: Vojtěch Hřímalý, H. Palla, F. J. Skuherský, dále Jaroslav Vrchlický, Hugo a Edvard Krtičkové, K. Kovařovic, J. Kocík. Zajímavý je tento passus spolkové zprávy: »Výbor, chtěje osvěžiti život spolkový a uvésti spolek v bližší styky s českou veřejností a mimo to mu finančně prospěti, uspořádal v Grand Hôtelu zábavný večer se zajímavým programem. Výsledek prvního tohoto pokusu byl však smutný. Kdežto německá společnost hrnula se do zábavního večera, jejž uspořádal německý spolek »Concordia« při vstupném třikrát tak velikém, než spolek náš, sešel se do našeho zábavního večera přes každodenní reklamy skrovný houfec příznivců našich, tak, že jsme nejen žádný zisk z podniku neměli, nýbrž citelnou ještě utrpěli ztrátu!«

Na počátku druhého desítiletí se spolku valně nedařilo. »Jsouť ovšem hospodářské poměry,« stýská jednatel Vilém Ryba ve zprávě za r. 1887., »ve vlasti naší takové, že zakrsávají, ba i hynou ve smutném ovzduší nynější doby instituce starší a s kořeny ještě hlubšími, než má spolek náš. Všeobecný ozývá se stesk, že na společenský a národní život zavěšuje se vsude olověná přítěž hospodářské bídy — a že tím i spolek náš trpí rovněž velice, je přirozeno.« — »Neblahé politické poměry,« připojuje se v následující zprávě k těmto steskům jednatel J. J Toužímský, »a rozháranost v národě byly mnohému vítanou příležitostí, aby opustil řady příznivců našich, a národohospodářská tíseň především proti nám se uvádí, kteří o její zažehnání nejvíce usilujeme.« Toho

MĚSTO BOHDANEČ U PARDUBIC.
DLE STARÉ RYTINY.

roku vykazovala bilance spolku první schodek, jednatel Josef Anýž mohl se rok na to pochlubiti čistým přebytkem. Za hlavní a nejnaléhavější úkol spolku prohlášeno zabezpečení Fondu pro podporování vdov a sirotků po zemřelých členech. Jednatelská zpráva za rok 1891 obsahuje smuteční rámec se jménem zasloužilého předsedy, nezapomenutelného soudruha Jana Nerudy, jednatelská zpráva následující oznamuje úmrtí JUDra Václava Vladivoje Zeleného. Sedmnáctá zpráva jednatelská zaznamenává nový zdroj příjmů spolkových, první koncert Spolku českých žurnalistů, kteryžto umělecký podnik stal se hlavně zásluhou K. Kádnera velkým zdrojem příjmů spolkových. Dvacáté správní období spolku nebylo z nejskvělejších. Požadavky na spolek rostou — příjmy se menší, žaluje jednatel R. Cejnek — obětavost veřejnosti pro sdružení naše menší se měrou povážlivou tak, že třeba jest největšího napjetí sil, má-li spolek udržeti se ve finanční rovnováze. Ve správním období r. 1898 konal se památný Sjezd slovanských novinářů, jenž je chloubou českých žurnalistů, a k němuž dal první popud připis člena spolku Josefa Kuffnera.

Kronika spolková z posledních let je známa, a bylo na činnost spolku už upozorněno na počátku roku, když dlouholetý a zasloužilý předseda spolku Emil Bretter, hlavní redaktor časopisu »Union« (dříve »Politik«) slavil padesáté narozeniny. Zmínili jsme se již v úvodu, jaké důležité humanní instituce vznikly v mateřském spolku a jak zdárně prospívají. V tom směru vykonala korporace práci významnou a nesmírně důležitou. Není ovšem možno ani nastíniti činnost spolkovou, jejíž bilance uloženy ve třiceti výročních zprávách. Chtěli jsme pouze upozorniti na památné jubileum spolku, jehož členové právem počítáni jsou k důležitým pracovníkům národním, spolku, jenž čítal a čítá mezi svoje členy hlavy celému národu milé a drahé, o jeho rozvoj umělecký, literární, společenský a politický velice zasloužilé. *K.*

— **Bohdaneč**, přívětivé lázeňské město u Pardubic, je chudé starými památkami, ale stříbrná monstrance ze XIV. století, o niž stala se zmínka ve feuilletonu dra Josefa Štolby v 31. čísle Máje, je vzácným klenotem středověkého umění. — Odkazujíce na zmíněný feuilleton, přinášíme dnes reprodukci nádherné monstrance, jakož i staré mědirytiny, představující znak městský a velmi zřetelně kreslený pohled na město.

— **Výstava osmi.** Se smutkem v duši opouštíme tuto excentrickou exposici osmi svedených mladých lidí, kteří v klamném domnění, že se stanou hrdiny odvážné vzpoury, že nás uvedou ve zmatek a nejistotu, vystavují svých dvacet osm příšerností.

Nezarazí a nezmatou nikoho, kdo má zdravý rozum a nezkažený cit. Omámeni frází a hlukem reklamy, nezkušení, s přepjatým sebevědomím, vypěstěným nerozumným enthusiasmem, netuší, jak jejich věc je průhledná, jasná a — ztracená. Nenamluví nikomu, že razí nové dráhy, že začínají od nejprimitivnějšího, aby došli k novému, lepšímu umění. Nikoli, jejich směr neznamená reakci raffinovanosti a virtuosity v umění, oni prostě nejdětinštějším způsobem napodobují a přestřelují. Nejsou ani původní a nemají tedy vůbec práva existence. Není nikterak větší zásluhou místo Rembrandta kopírovati na příklad Van Gogha. Kopie zůstane vždycky za originalem, a ztratíme-li z Van Gogha jeho bezprostřednost a originalitu v postřehu a zbavíme-li se i kresby, zbude nám jen strašlivá disharmonie barev, zkřivené linie, nemožná perspektiva. Řekl bych, že člověk s normální schopností zrakovou nechápe, proč hrubě podmalované obličeje portrétů jsou jednou citronově, po druhé pomeračově žluté, jednou červené jako po spále, jindy inkoustově modro-šedé, ano i zelené a bílé? Proč malíř vymačkal na svoji pastosní malbu celé tuby barev, když tím ničeho, ale praničeho nedosáhl?

Ale tady nelze vůbec mluviti o nepochopení, poněvadž tak nenormálních očí, které by v tomto nerozumu skutečně viděly umění nebo dokonce krásy, prostě není. To všechno, otevřeně řečeno, jest pouhé šílenství mody a kaprice, spekulace na nesoudnost jedněch a nestatečnost druhých, kteří ze směsné obavy, aby se nepřipravili o prestiž moderních názorů, nemají zmužilosti, všechny tyto zvrácenosti odmítnouti jednou pro vždy a na dobro.

Bylo by lze celou tuto donquichotiádu osmi rytířů smutné postavy odbýti žertem, kdyby věc nebyla v jádře tak truchlivá, a kdyby bylo vůbec slušno o umění vtipkovati. Litujeme vyplýtvaného času i materiálu a litujeme zejména osmi mladých lidí, kteří s lety poznají bezpečně, že umění i život jsou věci velmi vážné, a že nelze bez trestu zahrávati s nimi jako v masopustním mumraji. *Q.*

— **K Husovu týdnu** vyzdobena přiměřeně výkladní skříň našeho závodu a vyloženy v ní Husovy spisy a portréty.

Ročník VI. číslo 40. vydáno dne 3. července 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 800 stran Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedne koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládat tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobne zprávy dovoreno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

Ráda bych zůstat doma, pravila paní Králová, sotva jsme byli za továrnou, ale nechtěla jsem kazit Jiříkovi radost a vám veselou náladu, bez které jest každý výlet nemožný... poněvadž zbytečný.

— Co pak ti zase schází? podotkl vrchově pan Krágl.

— Má obyčejná migréna, přišla včera večer, jako když to na mne hodí; doufala jsem, že se z toho prospím — ale zatím bylo stále hůř — nespala jsem vůbec; chtěla jsem to zlomiti násilím a vzala mimo obvyklé dva prášky pět — bylo stále hůře, ale přemahala jsem se, jak jsem dovedla. Ráno a k poledni se bolest trochu ztišila, ale teď, sotva jsem sedla, třeští mi hlava, div skráně mi nepuknou. Byla opravdu bleda s tím ostřejším zážehem v tvářích a s hlubokými kruhy pod očima, ruce se jí, jak jsem pozoroval již mezi jídlem, třásly.

— Ach, vy ženy, podotkl pan Krágl, zapaluje si doutník. Michelet řekl přece o vás tu největší pravdu životní: »La femme — éternelle malade!« — ale myslím, že právě vyjížďka ti výborně udělá. Jsou to beztoho jen ty prožluklé nervy! »Maladie du siècle,« pravil pan Krágl. (Od času, kdy slečna Marta byla v domě, rád užíval francouzských drobtů v konversaci). Lesní vzduch, jakmile tě ovane, osvěží tě, věř, to je nejlepší lékař.

Jeli jsme touž cestou, kterou se před několika měsíci ubírala naše první sanice. Ale jaká to změna, jaký to rozdíl! Jeli jsme kusem pozemského ráje. Den byl čarokrásný, na nejspodnějším kraji obzoru vystupovaly z bezdna trochu zamlženého azuru kulaté tvary oblaků na hoře s bílými oblými okraji, ale čím hloub, tím se zkalenějšími odstíny.

— Nebeské karfioly! pravil jsem, ukazuje k nim. Z pravidla bouři věštívají.

— Ne, státi se nám ničeho nemůže. Jedeme dobře. I kdyby se něco shluklo, jsme dávno na místě. V nejhorším předržíme bouřku ve vsi pod hradem. A zpáteční cesta osvěženou přírodou večerní bude teprve rozkošná. A tvá migréna?

— Díky, je to lepší. Ale pánové mi nezazlí, když budu skoupá na řeč.

Vyňala z příruční kabelky flacon kolínské vody a nalivši na batistový šáteček, přetřela si obě skráně.

Také náš hovor uvázl, já nechtěl kouřit z delikátnosti k paní Lucy, ač pan Krágl nebyl tak ohledný . . . . Kočár byl otevřený, a vítr odnášel dým směrem opačným . . . Za to tím hloub jsem se díval do krajiny a pozoroval oblohu, bohužel postupem několika čtvrthodin stále se víc a více zahalující. Karfioly rostly již v celé hrady, černé a posupné, slunce již pálilo a bodalo, koně ochabovali v svém vítězném trysku, a byl nejvyšší čas, že jsme vjeli pod hustou klenbu staletých modřínů a habrů, buků a bříz, jimiž vedla silnice, ztrácející se v dálce v ustavičných spirálách jako velká, nedozírná ruská skluzavka.

Poznal jsem okamžitě místo. Až sem jsme dojeli tenkrát o naší první sanici, tak krásné a líbezné. Zde jsme se zastavili, svačili ve

voze a obrátili se pak k cestě zpáteční. Divné dojmy a city prochvívaly mým nitrem. Jaká to změna za čas tak poměrně krátký! Co bylo tenkráte mladého, klíčícího štěstí v této první naší společné vyjížďce, co utajené sopečné bouře v té dnešní! Viděl jsem, že fysický stav paní Kráglové odpovídá docela mému duševnímu. Dusno kol nás a dusno v nás . . Musilo přijít k bouři . . . Oč byla ta zima příjemnější! Cítil jsem potřebu o stavu své duše dáti nějaké znamení paní Kráglové, zvědav, bude-li reagovati na mou výzvu? Musil jsem vystoupiti ze své reservy tolikadenní, snad tolikatýdní, a chtěje se sám před sebou omluviti — sváděl jsem to na dusno v přírodě, na scenerii okamžiku.

— Pamatujete, milostpaní, — pravil jsem, přerušiv mlčení, pamatujete se, jak jsme tudy jeli v zimě?

A při tom — co se nemělo státi — jsem se dotknul její nožky — spočívající proti mně.

Bylo to lehce, jako mimochodem, jako ve snu — ale ona reagovala hned, a jak se mi zdálo, s nebývalou vehemencí:

— Zač mne máte! vyhrkla. Kdož by nevzpomínal! Kolik bylo takových chvílí od té doby! . . . Jak málo nám dává život, jak mnoho musíme býti vděčni i za to málo!

Její hlas se chvěl. Pan Krágl, jak obyčejně, nepozoroval ničeho. Díval se tupě do kalícího se obzoru a bafal za deset.

Jako ve snu projeli jsme touto lesní oasou kolem letní restaurace, tenkrát tak pusté a prázdné. Dnes byly všecky stoly a židle rozestaveny venku před stany. Malé skupiny nedělních výletníků prostředních — nejvíce městských tříd, seděly kolem nich při pivě a zákusku; ani si nepovšimly stále se kalící oblohy. Projeli jsme rychle jich řadami. Sem tam někdo nás pozdravil, a brzy jsme se octli opět o samotě.

Silnice se uhýbala v pravo, my ji opustili a vjeli přímo lesní travnatou cestou do pravého srdce hvozdů. Bylo tu skoro šero jako v nějakém gotickém vysoko vyklenutém dómu . . . Těžké koberce trav překážely rychlé jízdě, kočí uvolnil cval koní, jeli jsme pomalu a těžce . . . . Celé baldachýny snětí visely nad námi. Mnohé větve skláněly se až do kořenů k nám. Ale příliš chladu, jejž jsme očekávali z nich, necítili jsme. Vzduch byl i zde parný, a voněla jen pryskyřice borovic, a jak jsme jeli, zaznívalo z hloubky temné šumění, skoro vzdálenému dunění podobné. Snad byl to již opravdu vzdálený hrom anebo jen velké lesy tak oddychovaly? Sem tam mihla se veverka k velké radosti Jiříkově haluzemi. Kmitla se jako rudý trysk nebo prach a zanikla tam, aby se vynořila o kus dále. Jen větvičky pod ní slabě zapraskaly, a zase nic — jen ten horký dech a ta omamná vůně!

Na jednom místě jsme uvázli v bahně lesní cesty. Snad vlhkost půdy, či chytlo se to zde a zbylo od poslední předvčerejší bouře. Stáli jsme docela chvilku.

— Slezeme, navrhl pan Krágl, koně se líp dostanou přes tento mrtvý bod. Pojď, Jiříku, projdeme se, jsem cestou již dost omačkaný; snad najdeme nějakého hřiba. Maminku necháme s její migrénou v kočáře.

Nedělal jsem k tomuto návrhu obličej právě nejveselejší. Ale co zbývalo, nemohl jsem přece zůstati v kočáře sám s paní Kráglovou. Snad vycítila mou těžkou situaci a pravila hned na to.

— Slezu také, pár kroků v stínu mne jen osvěží. Stůjte, Václave!

Kočí zastavil, a my slezli. Vešli jsme hloub do lesa vedle lesní cesty.

Poděkoval jsem jí vroucím pohledem, který ocenila, a šli jsme. Brzy Jiřík zmizel nám s dohledu; pan Krágl se každou chvíli opozdoval, viděl v každém klouzku a v každém ševci a havíři hřib. Ale brzy poznav svůj klam, dětinsky je hůlkou roztloukal, neb jim kloboučky stíral.

Brzy zůstali jsme o hodný kus pozadu.

— Nevíte, příteli, dychla, jak mně je nevolno, a co mne stojí práce, se přemáhati.

— Ale i tak je to cesta krásná, takto s vámi, pravil jsem rychle a udýchaně.

— Jste shovívavý, protože jste dobrý — odpověděla . . . . Přiblížila se ke mně, a já cítil její dech horký a bouřný, ba cítil jsem blízkost jejího těla . . . . tak těsně šla teď vedle mne, celá vonic kolínskou vodou, jíž mírnila svou migrénu. (Pokrač.)

EMIL PAUER:

Již kvete hloh . . .

Již kvete hloh, již šeřík vůni dýše —
O, přijít nech mne, umím chodit tiše,
tak tichounce tě k sobě přivinu,
že nepřestane ani slavík zpívat
u okna tvého v keři jasminu.

A tiše ret můj ke tvému se chýlí . . .
Já oklamu i paprsk luny bílý
i boží oči — myriady hvězd . . .
Dál slavík bude pod tvým oknem zpívat,
dál bude šeřík, hloh i jasmín kvést. —

Píseň.

Ty víš dobře, holubičko,
žes mne v pouta jala,
na sto zámků, na sto uzlů
jsi je zavázala.

Neuniknu, nechci ani,
mně to pouto milé,
ještě oviň kol mé šíje
svoje ruce bílé.

Ještě zavři moje ústa
rtů svých vonným květem,
pyšný půjdu s těmi pouty
celým širým světem.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

ti dál,« probouzel ho otcův hlas. Byl laskavý a hněv zmizel z jeho tváře. Hluboká lítost se synem dívala se z jeho očí a bolestný výraz sevřel jeho rty.

Četl dopisy, ve kterých se obrážela blížící se katastrofa, ve kterých Elis zapřisáhala, aby nečinil otce nešťastným, aby, chce-li uprchnout, vzal ji a otce sebou. Nabízela k úhradě výloh skvosty, které od něho dostala a jichž cena dostačí k útěku. Zde už z každého řádku vyzírala předtucha hrozných zmatků a děsné budoucnosti.

Dočetl, a dopisy z jeho ruky vypadly na stůl. Neodvážil se na otce podívat. Jako bleskem stál s hlavou prázdnou, bez citu a bez vědomí, co se děje. Až když otec vzal ho za ramena, vyděšen zvedl k němu pohled a zatřásl se v návalu hrůzy, která se mu hrnula do mozku.

»Měj rozum, pamatuj se,« řekl otec laskavě. »Stala se ti hrozná křivda, ale děkuji Bohu, že nejsi do ničeho zapleten, co by mohlo tvé jméno potřísnit. Slyšel jsem různé pověsti, které mě plnily bázní a předtuchou, že nedobře tvé manželství skončí, ale chytal jsem se naděje, že snad není tak zle, že snad přece nejsi tolik zaslepen, abys v čas neudělal ve své domácnosti pořádek. Až dnes ráno zavolali mě na policejní ředitelství a dali mi tyto listy. Našli je v bytu jakéhosi Kahla, po němž pátrají, poněvadž je v odůvodněném podezření, že zpronevěřil mnoho peněz. Tvůj tchán dovedl vše potlačit, aby veřejnost se nedověděla o peněžitých ztrátách. Vzhledem k jeho osobě a vzhledem k dobré pověsti banky dosud se mlčí, ale nebude trvat dlouho, kdy spravedlivý trest stihne také tvého tchána a tvou ženu. Na ředitelství jsou o tvé nevinně přesvědčení a rádi by tobě i mně ušetřili pokud bude možno hanby. Arci, zcela hanbě a pomluvám neujdeš, ale to měj za trest za to, že jsi si nepočínal jako muž. Pamatuješ se, jak jsem se tě tázal před sňatkem s tvou nynější ženou, rozešel-li jsi se se svou prvou nevěstou se cti? Řekl jsi mi, že ano. Ale teď vím, že to nebyla pravda. Dal jsi se zavléci do sítí bezectné kokety,

která potřebovala povolného slabocha, aby se mohla jeho jménem krýt. Abych tě nějak těšil, nevím jak. Neštěstí nedá se změniti. Kdybych měl majetek Terezin, zaplatil bych zpronevěřené peníze, ale hned bys musel žádat za rozvod. Teréz na to ovšem peníze nedá a já jich nemám. Zůstaneš u nás, k své ženě se už nevrátíš. A na policejním ředitelství dáš prohlášení, ze kterého by bylo zřejmo, že jsi nikdy se nejen piklů Sylvestrových neúčastnil, ale ani o nich tušení neměl. Mně k vůli budou se snažit, aby naše jméno bylo co nejméně na veřejnosti vyslovováno. Pokládej své neštěstí za odplatu za zpronevěru, které jsi se na chudém, ale čistém děvčeti dopustil, a hleď, ať se matka upokojí.

Bohdan stál jako ztrnulý. Slova otcova roztrhla clonu, kterým kryl dosud svou minulost. Hanba, hluboká, pokořující hanba ho zalila, když si vzpomněl na Janu a na své chování. Ano, klidí co lehkomyslně zasil. Neměl ani slova, kterým by se mohl bránit. Stál stále jakoby ztratil sebevědomí. Hořké vědomí viny a zoufalá vzpomínka na zbořené štěstí jím zalomcovalo. Byl by klesl, kdyby ho byl otec nezachytil.

»Odvaha, Bohdane,« řekl pohnutě. »Z každé nemoci můžeme povstat, nelekáme-li se trpkých léků. Pojď, matka tě potěší.« — —

Teprve večer jel Bohdan s otcem na policejní ředitelství. Dříve nemohl ho otec nutit, poněvadž byl syn vysílen a blízek zoufalství. Až pláč a láskání matčino vrátilo mu vědomí a schladilo žár šílené bolesti. Hořel hanbou, když musil odpovídat na otázky policejního úředníka, jak byl doma živ, jak si počínala jeho paní a tchán, kdo k nim přicházel a kam na zábavy chodili. Totéž, co od otce, slyšel také zde, udivení, že byl tolik zaslepeným a důvěřivým.

»Zítra zatkneme také ředitele Sylvestra,« sděloval úředník dvornímu radovi. — »Před chvílí tu byl předseda banky. Začínají míti oprávněný strach, aby jim neutekl. Teď už neuteče, dům je střežen a páni v bance jsou ochotni bez hluku vyrovnat ztráty, aby ústav na své pověsti neutrpěl. Znával jsem ředitele Sylvestra, byl to všemohoucí pán a každý se před ním kořil. Jeho příjmy byly obrovské a hle, přece se stal na konec zlodějem. Váš pan syn bude míti dobrou školu života, na kterou do své smrti nezapomene.«

»Neubližuj mu to, jen když také na jeho jméno nějaký kal nepadne.«

»Není příčiny, pro kterou by on měl trpět za viny nespáchané. Zkusil dost sám«. —

Té noci Bohdan neusnul. Celý jeho život mihal se mu před očima a jakoby výčitky proměnily se v noční ptáky, jedna myšlenka za druhou dorážela na jeho mozek a vyvolávala vzpomínky, které nemilosrdně zařezávaly se do jeho duše. Sténal a plakal a skrývaje hlavu svou do dlaní, volal sladkými jmény Janu, proti které se tolik prohřešil. Až k ránu konečně usnul, a spal téměř do samého poledne. Probudil se, když se k loži přiblížil otec. Uleknutě se ze spánku protrhl a vyjeveně se podíval na otce. Byl nějak velmi vážný a usednuv na okraj lože, vzal ho za ruku.

»Spal jsi?« tázal se ku podivu laskavě.

»Ano. K ránu jsem usnul. To už je hodně pozdě, viď? A já nešel do úřadu.«

»O to se nestarej, vyžádal jsem pro tebe čtrnáctidenní dovolenou, abys se mohl zotavit. Jsi po včerejšku posilněn a sneseš tedy zprávu, která tě překvapí. Je to sice hrozné, ale rozluštilo to krátce celou záležitost, jež by byla mnoho hluku vzbudila. Čti!«

Podal mu noviny a ukázal na noticku nadepsanou: Otrava plynem.

»Dnes ráno cítili obyvatelé domu . . . . . nápadný zápach plynu. Když byli zavoláni zřízenci plynárny, seznali, že plyn vychází z bytu ředitele banky Sylvestra. Poněvadž byly dvéře uvnitř zavřené, násilím je vypáčili a vnikli do vnitř. K hroznému překvapení přítomných se ukázalo, že plynové kohoutky byly otevřeny — a ředitel Sylvestr i jeho dcera leželi ve svých ložích mrtví. Veškeré pokusy je vzkřísit, zůstaly bezvýsledné a nezbývalo než mrtvoly dopravit do pathologického ústavu. Zdá se, že se jedná o neštastnou náhodu, poněvadž není nic, co by bylo mohlo oblíbeného a velmi dobře situovaného ředitele k samovraždě dohnat.«

List vypadl z ruky Bohdanovy a hlava klesla mu nazpět. Omdlel . . .

— — — — — — — — —

Bylo to ve čtvrtý výroční den neštěstí, které Bohdana potkalo, když mu kůň nohu přerazil. Přišel právě z kanceláře a zavřev okno, posadil se ke kamnům, v nichž vesele praskal oheň. Posluhovačka odešla pro oběd a on trávil svou hodinku, ve které se zotavoval po úmorné kancelářské práci a oddával se nečinnosti.

Venku byl dosti chladný vítr a rozmrazilo ho. Plamínky mihaly se v kamnech a nějaká časně probuzená moucha s bzukotem dorážela na okno, jakoby se jí zachtělo jara a svobody. Bohdan s úsměvem se za ní ohlédl. Nezabíjel ji, popřávaje jí radosti ze života po dlouhém zimním spánku. Sám se těšil, až vlahý jarní vítr rozbije pouta ledu, až zmizí závěje sněhová a až stráně i luka pokryjí se svěží zelení. Vzdálené lesy ho vábily a on toužil toulat se jimi a nadýchat se vzduchu, který mu připadal jako lék. Nu, musí být trpělivý, i toho se dočká a potom užije

venkova, jak po tom touží. Mrzuté bylo, že jeho přeložení na venek stalo se na podzim, kdy příroda neposkytovala žádného půvabu a kdy byl nucen uchýlit se do svého bytu. I v tom byl spokojen. Našel si byt v postranní ulici, světlý a tichý, a zařídiv se tu útulně, byl šťasten. Do společnosti a hostinců nechodil a kniha se stala jeho společnicí . . V úřadě ho nevyrušovali. Jeho chef, soudce choval se k němu velmi zdvořile, znaje jeho otce, a jeho kolega, starší adjunkt, byl usedlý muž, který žil pouze pro svou rodinu. Jen někdy při přeličeních vzkypěl při tvrdošíjnosti soudících se lidí, ale jinak plynul jeho život s blahodárným pokojem, jenž hojil staré jeho rány.

Sedě u kamen, podíval se mimo na útržkový kalendář a zahleděl se na tučné datum. Překvapení se mu ukázalo na tváři. Ano, dnes čtyři roky odnášeli ho z jízdárny do vojenské nemocnice, kde nastaly dlouhé bolestné noci, kde přetrpěl strach a hrůzu, zůstane-li mrzákem. Ale vše zmizelo a on žil dál. Vzpomínal, jak ho noha bolela, jakou měl radost, když poprvé se mohl na loži posadit. Jako nit sunuly se vzpomínky, až bezděčně došel po jméno Kraňov. Slyšel je jmenovat náhodou, pátral po lázních, až tam odjel. Najednou se zarazil a smutek zastřel jeho tvář. Jana se mu ukázala, s takovou živoucí představou vyhoupla se mu před oči, až se ohlédl, není-li snad v pokoji.

A už byl ve vleku této představy, čisté a jasné, jež ho otočila řadou vzrušujících vzpomínek. Na každý její úsměv, na každé její slovo se upomínal, každé setkání v besídce se dostavilo, všecko se mu na mysl vrátilo, jak se jí vyznal a jak o ní říkal. Jakoby chodil tichými alejemi své duše, slastné povznesení svého nitra cítil a velká radost a touha jím zahýbala. Ach, kéž by se mohlo všechno to vrátit, kéž by mohl zapomenout na léta, která mezitím uplynula! Jak jinak byl by se jeho život utvářil, jak jinak byl by dnes seděl . . . Teď je polovičním psancem. Nemá pokoje, nic ho netěší a nepoutá a nebýt rodičů, dávno by už udělal konec své omrzelosti.

Aspoň jednou kdyby ji mohl ještě vidět, jen z povzdálí se na ni podívat a potom odejíti. Aspoň kdyby se přesvědčil, že jeho vinou netrpí, že mu odpustila, že jím nepohrdá. Poprosil by ji za odpuštění, přiznal by se k své zbabělosti a až by slyšel z jejích úst, že ona ho neproklíná, vrátil by se do své samoty. (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

Poslal Hynečka pro veliký džbán piva, a když tomu paní Cinibulková trochu odporovala, mávl jenom rukou a bezstarostně řekl: »Beztoho nic neuspořím, paní misterová, ať se tedy aspoň napijeme!«

Pilo se, a Hyneček toho rajsky vlahého srpnového večera běžel do hospody ještě dvakráte se džbánem. Rozumně si přihýbal dědeček, ne po velikých doušcích, ale za to častěji, kdežto pan mistr Cinibulk pil »jako holander«, a rozumí se, že statečně si přihýbala též paní Rozárka, paní Cinibulková, Hyneček i děti.

Mistru Cinibulkovi bylo z toho brzo až do pláče. Nejraději byl by dědečka Sejka objímal a dával mu ušňupané hubičky. Chtěl zpívati písničku o tom, že jsme jen jednou na světě, ale po každém slově škytl a pohnutím nemohl dále. Aspoň tedy jenom mlčky rukou proti dědečkovi vztaženou něco tuze srdečného mu vyjadřoval, jak ukazovala pootevřená ústa a mokré oči.

A dědeček neopouštěl duchem let své mladosti. V ten večer po sepsání testamentu jakoby revidoval svůj život, svých šedesát osm let a začal tam, kde bylo nejveseleji. Vypravoval, jaký byl čilý chlapec a jak ho mívala děvčata ráda. O muzikách div ho neroztrhala, na každý prst věšelo se mu jich deset.

»Nic holky nekoukaly, že jsem skerovné postavy, já vůbec, ač sám cverček, jsem veždycky míval štěstí na lásky vysokého vzerůstu. To jedna, když jsme spolu tancovávali, byla o dvě hlavy větší než já a říkávala: Pro Kristáčka Pánka, Petříčku, ty umíš tancovat,

já bych se s tebou k smerti utancovala! Já bych si tě pro ten tanec hned vzala za muže. A když jsem řekl, že jsem tuze nedostatečný na její postavu, povídala: I to nic nedělá, až bysme šli spolu mezi lidi, příkladně do kostela, já bych si tě vzala za ruku a chlubila bych se: Koukejte, lidičky, jakého už mám chlapečka! To byla holka, pane mister, kapitální. Když se k vám tak za tance přimáčkela, až se vám hlava zatočila, to bych vám přál vidět!«

Chtěl něco ještě říci, ale významně se ohlédl po dětech, že jako před nimi nesmí. Také na paní Rozárku, ustavičně málomluvnou, se podíval, přívětivě zakýval hlavou a nutil, aby pila.

Zmínka o té kapitální tanečnici vyburcovala opět v mistru Cinibulkovi touhu po zazpívání. Chtěl se pustiti do nové písničky, ale nedospěl dále než po verš: Já mám holku jako, jako, jako.

A protože to nešlo mistru krejčímu, ujal se zpěvu dědeček Sejk. Napil se na to, ústa si pravicí otřel a svitě očkama, spustil písničku o nevěrné lásce. Při tom nejvíce se díval na paní Rozárku:

Krásné děvče, copak děláš,
že na mene zapomínáš,
ranila jsi moje sredce,
falešná podvodnice!
život's mně skerátila,
falešná milovnice.
Nenajdeš osudu,
až někdy při soudu,
nešťastená podvodnice.

Veždycky jsi říkávala,
že tvá láska bude stálá,
ale již jsi zapomněla,
jinšího ses uchytila,
on tebe omámil
a k sobě přivabil,
a tys mu uvěřila.
Nebudeš mít štěstí
za své falešnosti,
že jsi mně přisahala.

Až já budu odpočívat
v temavém hrobě,
to pro tebe,
pozdě pak budeš litovat,
že jsi ty podvedla mene.
Nekoukej na krásu,
počkej jen do času,
falešná milovnice.
Až zvadnou tvé tváře,
pak se ti okáže
milovník nevěry tvé.

Dozpívav, dědeček opět významně, jakoby to házel na ni, podíval se na paní Rozárku, ta však mrzutě odvrátila obličej. Nic ho ta její nevrlost netrudila, dále zpíval písničky z let své mladosti. Po nevěrné lásce spustil písničku pro mládence a panny, tenkráte o sličném Jozífkovi a naposledy s velikou zálibou zpíval jemnou píseň o sličném mlynáři. Hrdina té písničky jmenoval se původně Toníček, ale dědeček Sejk zaměnil jej Petříčkem a se zvláštním citem zpíval sloku:

Ach, ptáčičku, můj slavičku,
až sem přijde Petříček,
řekni, že mu odesílám
pár sladounkých hubiček.

Byla již jedenáctá, když společnost se sbírala se dvorku a odcházela na lože.

»Teď nevím, jestli jsem pil a zpíval nebo zpíval a pil,« vstávaje mudroval mistr Cinibulk.

»To je prašť se nebo uhoď, pane mister,« smál se mu dědeček, »hlavní při tom je, že se máme vespolek rádi a že jsme se měli výtečně. To je stokerát lepší než nějaká merzutost.«

Za chvilku bylo ticho; paní Rozárka odestýlala a pak, chtíc zavříti okno, náhle se zarazila a naslouchala.

Nejstarší dcerka Cinibulkova, která ještě se zdržela u housat, s někým cizím na dvorku rozprávěla a ukazovala mu, kde dědeček Sejk zůstává.

Vida otevřeným oknem osvětlenou světnici, cizinec jako ušlými, unavenými kroky přistoupil a vsunul oknem dovnitř velikou hlavu.

Polekaná paní Rozárka, napolo v nedbalkách a všecka se třesouc, leknutím uskočila.

Ta veliká hlava teď dojemně chraplavým hlasem se ozvala:

»Dobrý večír, Petříčku, už jsem tě přece našel, starý kamaráde!«

Dědeček Sejk sebou trhl, něco povědomého z dávných let se mu v tom hlase ozvalo.

»Kdo je to?« zvolal trochu zhurta k oknu.

Cizinec odpovídal ještě dojemněji:

»Co pak mne už neznáš, Petříku — vždyť jsme spolu dělávali na jednom potoce.«

»Fabiáne-Paviáne!« radostně zvolal dědeček a jak byl v podlékačkách, rovnou skočil k oknu. (Pokračování).

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

Váša Křenek doběhl domů. Žena seděla na posteli a kojila malého Karlíčka; neplakala více, ale na tvářích i na řasách leskly se ještě slze. Ostatní děti ještě spaly. Teplo bylo ve světničce, v kamnech praskal oheň, voda, vařic se ve velkém hrnci, bobtala na plotně; v jiném menším hrnci, stojícím na kraji plotny, přihřávala se uvařená již ranní pražená polévka.

»Až se probudí, posnídáme,« vece Váša, klada na stůl mísu, několik talířů, plechové lžíce a jedva načatý bochník černého chleba; pak usednuv na židli za stůl, podepřel hlavu do dlaně a zadíval se do modravých plamének, jež v kamnech prováděly třepetavou svoji hru.

Ticho téměř naprosté, jen slabé dýchání spících dětí je rušilo. Žena na posteli se neptala, co muž pořídil s domácím; však beztak jeho mlčení mluvilo jasnou řečí, a on také nepromluvil. Tak seděli oba drahnou chvíli mlčky druh proti druhu, on neustále do ohně se dívaje, ona zrakem dítě objímajíc.

»Karlíček je zdráv, úplně zdráv,« děla pojednou. Mile, sladce zavzněl její hlas.

Tu on vstal, přistoupil k ní a sklonil hlavu k dítěti. A ona, pozvednuvši hlavu, zplna se mu podívala do očí. Usmívala se; cosi nevýslovně blahého, ba, vznešeného, zíralo z těchto ženiných očí, široce otevřených, zpod uslzených řas: štěstí mateřino! . .

Tu on se usmál taky. Hrubá, drsná jeho ruka pohladila její líce, setřela stopy slzí . . . a její rámě se ovilo okolo jeho šíje, líce k líci, hlava k hlavě se přitiskla v němém objetí . . . pak oba zadívali na nemluvně v matčině klíně, a i toto nemluvně, nasycené, bolestí zbavené, usmívalo se ve snách a prstíčky jeho se pohybovaly jako by si s něčím hrály . . .

Andělíček vletěl do chudičkého příbytku, dvou ubožáků se dotknul svými perutěmi, z nichž dýchala vůně ráje. Na vše, všecinko zapomněli, na starosti, zlobu lidí, hrozivě se šklebící bídu, jen sebe viděli a své spící dítě, jehož život, málo hodin tomu, zdál se být ohrožen.

Venku se probouzel den, špinavý soumrak se prodíral oknem, mísil se s blikavým světlem na stole hořící lampičky.

»Rozednilo se,« vece žena, »shasni lampu, Vášo!«

Usmáli se ještě jednou na sebe; pak Váša se vzchopil a světlo shasl. V tom už i děti se ozvaly, jedno po druhém. Andělíček vyletěl ze světnice, všední život se ohlásil. Obstarav děti a nakrmiv je, Váša všecky práce ženiny vykonal jak v bytě tak i v chlévě, načež přistoupiv k ženě, děl:

»Půjdu teď a obstarám, čeho třeba. Pošlu ti Maurovou, domluv se s ní, čím by ti pomohla. Kde jsou peníze, jež ti dal starosta?«

Pověděla mu, on peníze vzal k sobě a odešel.

Pod samým zápražím zastihl jej chlapec, jehož poslali z továrny k němu. Mistr mu vzkazoval, aby všeho nechal a bez odkladu do továrny pospíšil; nemohou prý stačit při peci a není, kdo by práci jeho zastal; přidají prý mu zlatku, přijde-li bez meškání; jinak prý se mistr velice pohněvá a věc se dostane panu řediteli.

»Vyřiď, že nemohu,« odpověděl, »však Bavor řekl, co se ženě přihodilo. Snad za hodinu, snad za dvě hodiny přijdu, bude-li možno.«

S tímto vzkazem chlapec odešel, a Váša zašel nejdříve k sousedce Bavorové, která mu slíbila, že za nějakou hodinu k jeho ženě zajde. Potom došel k Frčkům.

Starosta, polou oblečen, právě snídal.

»Aj,« zvolal, spatřiv ranního návštěvníka, »tos ty? co pak mi neseš!«

Váša přistoupil k němu, na ucho mu zašeptal: »Vaše peníze vám nesu; vezměte si je nazpět, nemohu vám prodat vepře . . .«

»A proč?« zvolal nahlas starosta, všecek udiven; »je ti to málo snad? . . . nebo ti dělá komedie ta hubatá ženská, ta Bavorová? — řekni jí, ať si dá pozor! . . . Nedělej hlouposti, odpoledne si pro prase pošlu . . .«

Přistoupila selka, poslouchala.

»Není mi to málo, pantáto, Pánbůh vám zaplať za přeplacení, ale já peníze přijmout nemohu pro velkou pomluvu a lidské řeči . .«

»Jaké řeči?« utrhl se naň prudce starosta, »mně se zdá, že ses zbláznil . . .«

»Nehněvejte se, pantáto,« odvětil klidně Váša, »ale já vám ty řeči opakovat nebudu, abych vás neurazil; však se je odjinud dovíte.«

»Ať jsem nevím jaký, rozumím-li ti,« jal se hubovat starosta; »chtěl jsem toho vepře mít a dal jsem ti zaň třicet zlatých. To přece se týká jedině mne, co zaň dávám.«

Vmísila se selka.

»Snad jste myslil, Křenku,« pravila, »že já jsem o té koupi nevěděla. V tom byste se mýlil. Barča byla vždycky hodná, ráda jsem ji mívala. Ovšem, pohněvala jsem se, když tenkrát od nás odešla, zrovna nejvíce jsme jí potřebovali. Ale to minulo, po hněvu je dávno. Tak jsme jí a vám chtěli něčím být na pomoc, když jste přišli do toho neštěstí. Do toho přece nikomu nic není . . .«

»Zaplať vám Pánbůh na stotisíckrát, paní-mámo, a jeho požehnání budiž s vámi za dobré slovo, ale my nic nesmíme od vás vzít, abyste věděla, že řeči jsou nadarmo, až vám přijdou na sluch . . . «

Vyňal z kapsy tři desítky a položil je na stůl.

»Tož jsme spolu hotovi,« pravil nevrle starosta a shrábl bankovky; »prosit se tě nebudu, aby sis myslil. Ale notný blázen jsi, tolik ti povídám na rozloučenou.«

Na zdvořilý pozdrav odcházejícího Váši neodpověděl; za to, když tento byl ze dveří, děl ženě:

»Viděla-lis takového blázna? . . kdo by pomyslil? . . . potom se lidí ujímej! . . . «

A žena na to, potřásajíc hlavou:

»Přece bych ráda věděla, co za tím vězí!«

»Však se dovíš!« přetal jí řeč, praštil lžicí a šel po své práci.

Váša, vyšed od Frčků, odebral se do statku bývalého starosty Vondrouška.

Tam už věděli, málo vlídně jej přijali. Jedva promluvil, uváděje, že žena si poranila nohu, že se k pantátovi nemohla dostavit, jak tento jí byl nařídil, už i Vondroušek mu vpadl do řeči.

»Jen mluv zkrátka a nezačínej od Adama! Frček koupil vepře, třicet zlatých zaň dal, ovšem ne tobě, ale tvé ženě, a proto chlívce už nepotřebujete. Taky dobře. Frček je vaším velikým přítelem, to jest, nevím zrovna, jest-li tvým, ale za to Barčiným. Frček, jak se vyslovil, je teď taky obcí, on může, co chce, on prostě nařídí a výpověď, kterou ti dali, je poškrabaným papírem a ničím jiným. Ty tady zůstaneš, za krátko dosáhneš domovského práva a možná dost ještě nějakého obecního úřadu. Věříš tomu, viď? Tož si dojdi teď Čechmanům a řekni jim, aby si s chlívcem dělali, co se jim zlíbí, ty že ho více nepotřebuješ. Sprav si to s nimi, nevěděl bych, proč já bych to vyřizoval, dnes, když jsem se včera namluvil jako blázen, než mi to udělali k vůli a po vás ho vyklidili a střechu opravili . . .«

»Pantáto, smilujte se . . mně věřte a těm řečem víry nedávejte . . .«

»Prosím tě! Chceš mi snad namluvit, že takovou věc si někdo vycucá z prstu? Frček něco přeplatí, viď! — Já ho neznán, viď? . . A tobě k tomu? — snad z přátelství nebo z křesťanského milosrdenství, pro které nedal pokoje, až vymohl na obci tvoje vypovězení! . . Dokud jsem byl starostou, držel jsem tě ze všech sil a ty ses držel mne. Teď se list obrátil: obec je on, jak říká, ty pak tomu věříš a držíš se ho a on se za to drží tvé ženy. Člověk by byl slepý, kdyby v tomhle neviděl. Po nějakou chvíli mi bylo líto, že jsem se tak zmýlil ve vás. Teď je mi to jedno: za tu lítost jsem se něčemu přiučil: spřež jste všichni, ramenáři, nemravové! Ven s vámi z obce, jiného vám nepatří! . . . Uvidíme, je-li ten Frček obcí, udrží-li vás ten hanbář, který se nestydí požadovat ženy živého a dávat pohoršení v obci, která ho zvolila starostou! Měli jsme tu leccos, ale takový škandál tu ještě nebyl. Taky se teď více nedivím, že Bavorová se vás chtěla zbavit tak náhle. Který počestný člověk by trpěl takový brloh ve svém domě? . .

Všecek se rozčílil ve spravedlivém svém hněvu, křičel, na celém těle se třásl. A selka do toho, rukama lomíc, zástěrou slze s očí si stírajíc.

»Můj Bože, kdo by uvěřil? Pravou ruku bych za Barči byla vložila do ohně a tak nectnou osobou se ukázala! Poslední košili bych byla svlékla s těla pro ni! . . A považit, že v tom je starosta! Co tomu řekne Frčková! Chudák, ta ženská, ta má taky pěkné soužení s takovým nectným člověkem! . . .«

A zase Vondroušek:

»Ty si mluv cokoli, tys také vinen! . . Buď jsi byl srozuměn anebo vlčí mhou zastřen, žes to neviděl! Taková věc nepovstane najednou, to mi neříkej! Kdo ženy neuhlídá a v pořádku jí držet neumí, co je do něj! . . My jsme spolu domluvili, ke mně se více nehlas! . . ale říci jsem ti to musil, abys nemyslil, že jsme tu všichni slepí! Tobě se to řeklo a Frčkovi se to poví taky . . .«

Váša stál na svém místě jako by do podlahy zarostl. Byl bledý v obličeji, ale vzpřímen stál a jeho oči se neklopily k zemi, ba utkvívaly pevně na rtech a na pohledu rozhněvaného dlouholetého jeho dobrodince. Pokusil se několikrát promluviti, ale Vondroušek ho nepustil k slovu. (Pokračování).

KAREL JAVUREK: PO BITVĚ U RHEINFELDEN.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jan Nowopacký.** Bylo souzeno, aby stařičký umělec dokonal ve svém slavětínském zátiší, kde prožil řadu klidných let. Příbuzní, u nichž staroušek trávil zimu svého požehnaného věku, přesídlí do Kněžnosta, a mistr chystal se na dalekou pout do jiného kraje, jenž tvoří bránu do severočeského ráje. Před odjezdem přišla si pro něho Morana a odvedla ho do ráje, do posledního, všem společného zátiší. Před několika ještě lety byl Nowopacký takřka neznám. Půl století pracoval, půl století maloval obraz za obrazem, do svých map dílo za dílem ukládal, jež o několik desítiletí předstihovalo současné umění malířské, jehož byl neznámým předchůdcem — všechno znal, všechno sledoval, ale nikdo mu cestu nerazil obvyklým způsobem — nikdo o něm takřka nevěděl, ale umělec tvořil s neochabující horlivostí a těšil se jen pohledem na své obrazy, jichž neprodával, nenabízel a neuveřejňoval. Když jsem v březnu roku 1903 zavítal k starému pánu do Slavětína, po celičký den, od rána do večera, trvala prohlídka jeho obrazů, jichž bylo na půl třetího tisíce!

Jan Nowopacký se těžce probíjel k prvním metám uměleckého vývinu a úspěchu. Synek chudého nechanického tkalce, jenž Krista pána, svaté a anděly pro truhláře maloval, — dávali je do rakví nebožtíkům, — tatínkovi pomáhal a brzy svého mistra v dovednosti předstihl. Bylo by zajímavé a poučné vypravování o tom, jak hošík do Vídně se dostal a jak energicky překonával obtíže, jež se mu v cestu stavěly. Viděli jsme jeho galerii obrazů — vyplňovaly ohromné skříně, a bylo jich celé stohy — pravý kaleidoskop životního, půlstaletého díla, a žasli a uvěřiti jsme nemohli, že je to dílo jednoho člověka, dvou lidských rukou! Dva drobné portrétky manželů Rettigových z r. 1842, jež si na památku udělal na zastávce v Litomyšli, když do Vídně putoval, zahajovaly grandiosní sbírku, a pak šly v nekonečném pořadu za sebou obrazy a studie ze Štýrska, Rakous, Tyrol, z Dalmacie, Istrie, krajinářské i figurální, a bohatá, skvělá a nevyčerpatelná galerie obrazů z pobytu v Italii. Od roku 1861 až 1880 byl Nowopacký učitelem kreslení vévody Filipa Koburského, arcivévody Josefa, arcivévodkyně Gisely, korunního prince Rudolfa a j., a povolání toto poskytlo umělci vzácnou a vděčnou příležitost, poznati a vidět svět a jeho krásy. Jako panorama defilovala před námi velkolepá kořist z uměleckých cest, obraz za obrazem hlásal jiné naziráni, ale něco docela nového, teplého hřálo a svítilo z jeho obrazů, jež čerpány ze slovanského

ovzduší. To byla nejvlastnější doména Nowopackého, zde bylo jeho umění nadýcháno láskou k lidu, z něhož se zrodil. Neznám přišel do Čech, kde teprve dočkal se svého uměleckého vzkříšení. Stal se rázem populárním, hledaným — města hlásila se o souborné výstavy jeho děl, a obrazy putovaly ze zajetí, v němž tolik desítiletí byly upoutány, do veřejných exposic a odtud do příbytků, jichž staly se milou ozdobou — — *K.*

— **Jak označit Národní dům královské Prahy?** Vyrůstající obrysy obecního domu u Prašné brány nutkají k přemýšlení, jak lidu českému dům vhodným názvem jaksi do duše zapsat. Dosavadní označování: Representační dům obce pražské, nebo dokonce Obecní dům zdají se nám býti naprosto nepřípadné — nevystihují účelu a nezní dost populárně. Nebylo by mnohem lidovější, kdybychom užívali označení srdci národa bližšího, kdybychom mluvili a psali zkrátka o Národním domě, kterým ve skutečnosti se stane a bude? Ale je ještě jedna otázka stejně důležitá. Význam budovy ve směru národním vyžaduje kategoricky, aby palác byl označen výrazným heslem na čelném místě hlavního průčelí, jež by každému hlásalo vlastní poslání domu a zároveň stalo se tak populárním, jako se stalo na příklad krásné heslo: Národ sobě. Národní divadlo zbudoval skutečně český lid, a heslo plně vystihuje jeho vznik, nadšení, jež vedlo k projevu této životní síly národa. Šťastnější poměry přivodily situaci jinou, příznivější. Královské hlavní město staví pro kulturní účely národa budovu — je tedy nejpřípadnějším pojmenování: Národní dům, a poněvadž budova určena pro český lid, bylo by snad nejvýznačnějším heslo: Národu. Němci označí národní svou budovu na Příkopě bojovným heslem Ulricha Huttena: »Viel Feinde — Viel Ehre!« Vzhledem k tomu, že nejvýznamnější výzdobu uměleckou hlavního průčelí Národního domu tvořiti budou sousoší Ladislava Šalouna (Ponížení a Vzkříšení národa) a velký mosaikový obraz Karla Špilara, doporučovalo by se, aby allegorická tato díla doplněna a doprovozena byla několika lapidárními slovy, jež by nejen vznik, ale i účel budovy příchozímu do Prahy hlásala. Připomeňme si starých, dávných, jistě dobrých zvyklostí. Už Římané každou monumentální stavbu bez výjimky označovali výmluvnými nápisy, jež jsou vzorem takového lapidárního, vystihujícího slohu. V době, kdy barok v Praze nejslavnější díla vytvořil, nezůstalo ani jediné průčelí bez označení. Bylo by škoda i zbytečno, kdybychom opominuli vítanou příležitost, význam Národního domu pražského domácím i cizím ztlumočiti buď jadrným heslem nebo lapidárním veršem.

— **Ruský host.** Literární historik Alexandr Ivanovič Jacimirskij, soukromý docent petrohradské university, zavítal do Prahy, aby tu jednak doplnil svá studia v bibliothékách, jednak na místě konal pozorování poměrů a života českého a seznámil se osobně s naším literárním světem. Zabývá se myšlenkou, napsati rozsáhlé dějiny nové české literatury, asi v těch rozměrech a způsobu, jako právě letos vydal veliké dvousvazkové dějiny písemnictví polského, od r. 1863 do našich dní. Soudíme-li z díla tohoto, mohly by v podobném měřítku a duchu provedené dějiny naší básnické tvorby z péra Jacimirského znamenati pro pochopení naší literatury v slovanském světě nevýslovně mnoho. Neboť takových dějin, jako jest jeho »Nověǰšaja pol'skaja literatura« (Petrohrad, nakl. O. N. Popovoj 1908, sv. I. str. 493, sv. II. str. 420, s přiloženými některými podobiznami), nemáme ještě o české literatuře, zvláště novější, ani doma, nerku-li v jiném jazyku. Jacimirského »Novější polská literatura« psána je s velkým rozhledem a pochopením uměleckým. To není dílo jednostranného filologa, ani zase příslušníka jednotlivé koterie literární, nýbrž psáno jest objektivně a při tom ryze umělecky. Jacimirskij má v moci veškerý aparát moderní kritiky literárně historické, zkoumá prostředí, vystihuje celé proudy a doby, kreslí portréty vystižné, ostře profilované. Je spravedliv i ke směrům, k nimž necítí náklonnosti, zachovávaje si všude objektivnost vědce, kterou však dovede spojovati i s láskou a zanícením pro krásu a umění, takže se stává pravým interpretem svých autorů. Přečtěte si kteroukoli kapitolu duchaplného tohoto díla, ať mluví o demokratismu šlechtickém a idealisování »chlopa«, o altruistickém rázu demokratismu měšťáckého, o novoromantismu, o literatuře městského proletariátu atd. atd., prohlédněte si kterýkoli portrét, n. př. Wyspiańského, Sieroszewského, Żeromského, Miriama, a přesvědčíte se o závažnosti knihy. Takových dějin o české literatuře bylo by si přáti co nejvřeleji! *g.*

— **Po bitvě u Rheinfelden.** V dolejších sálech letošní jubilejní výstavy umělecké v Rudolfině visí dva obrazy sympatického starého mistra Karla Javůrka. Jsou malovány hladce, komponovány s obvyklou pečlivostí a umírněnosti a charakterisují dobře epochu, do níž je počítati nutno, i svého autora. Reprodukujeme veřejnosti dosud neznámý obraz »Bernard Weimarský u svého umírajícího přítele a soudruha, Jindřicha vévody z Rohanu po bitvě u Rheinfelden.« Obraz nese datum 1878 a jest majetkem knížete Camilla Rohana. Představuje jednoho z předků téhož knížecí rodiny francouzské, spřízněné skoro se všemi panovnickými domy v Evropě, válečníka a spisovatele Jindřicha vévodu z Rohanu, který zemřel r. 1638., raněn v bitvě u Rheinfelden (ve Švýcařích), v níž Francouzi poraženi byli císařským vojskem rakouským. — Karel Javůrek zaujímá v retrospektivním oddělení letošní jubilejní výstavy jako jediný žijící umělec své generace místo zvláštní, a bylo by aktem zasloužené pozornosti k starému mistru, kdyby uskutečněn byl úmysl, o němž se proslýchá, a zakoupen byl některý z jeho obrazů pro Moderní galerii království českého.

" Padesát let od vydání almanachu »Máje«. Říkává se u nás, že jsme samé slavnosti, sama jubilea. A přece zapomnělo se u nás na jedno jubileum velice významné: o sv. Janě (16. května) letošního roku bylo tomu již půl století, co vyšel nákladem H. Dominikusa v Praze »Máj. Jarní almanach na rok 1858«, jejž redigoval Josef Barák, a jenž byl rozhodným činem nového pokolení literárního.

V mládeži již před tím to dávno vřelo a kvasilo, chtělo se ji ven ze šraňků úzkoprsého vlastenčení starších pánů, chtěla zpívati volněji a bouřněji. Měla širší obzory a vyšší mety. Jedním z prvních bouřliváků byl J. V. Frič, který již roku 1855 ve svém almanachu Ladě Niole volal spisovatelstvo k novému praporu. — Ale teprve tři roky později přišli praví lidé: Neruda a Hálek, kteří vedle Baráka stali se duší nového sdružení mladých spisovatelů, jež scházelo se v hostinci »U města Moskvy« v Provaznické ulici, později u Pěkného v Jilské ulici a v kavárně Čáslavského v nynější třídě Husově. Zde zrodila se také myšlenka vydati nový almanach, jenž měl ukázati a obhájiti nové směry literární a starší generaci hoditi rukavici. Frič dal nové ročence jméno Máj, neboť almanachem měl býti vyzvednut na štít Karel Hynek Mácha, starší generací nedoceněný, mládeží milovaný. A zakladatelé ani snad netušili, že i jiný význam bude vkládán do jména publikace jejich, že bude to vskutku nový máj, nové jaro, přilétající do české pouště a suchopáru.

V březnu 1858 vznikla myšlenka, a za 14 dní byl celý rukopis pohromadě. Nežli vyšel, »Májový kruh« pořádal schůzky, společenské literární zábavy i výlety. Pro almanach opatřen byl obraz Máchův dle obrazu sv. Jana Křtitele v kapli na Valdštýně, o němž kolovala legenda, že K. H. Mácha stál k světci tomu malíři modelem, a Josef V. Frič odevzdal redakci svou báseň na K. H. Máchu, kterou složil ve vězení svém v Komárně. Báseň ta uveřejněna v almanachu bez podpisu.

Vedle ní byly tu jiné básně M. Brodského (J. V. Friče), Vítězslava Hálka, V. Lanského (B. Jandy-Cidlinského), Rudolfa Mayera, Jana Nerudy, Adolfa Heyduka, Anny Sázavské (Fričové) a Žofie (Podlipské). Z prosy tu byl Hálkův Přívozník, Neruda přispěl črtou Z notiční knížky novináře, Karol. Světlá novellou Dvojí probuzení, Brodský (Frič) novellou Všední život, Barák obrázkem Kříž pod Petřínem, J. E. Miletínský pohádkou Pták ohnivák a liška Ryška, Božena Němcová Chýží pod horami (jediný příspěvek ten byl honorován), dr. Jan Palacký, cestopisem Den v Sydenhamu a K. S. (Sabina) Upomínkou na K. Hynka Máchu.

»Po Ladě Niole« — píše Hálek v Květech — »byl Máj druhou pumou, která vpuštěna do hnisajícího života naším vavřínem otočených ospalců literárních; uvítání jeho z této strany bylo málo radostné, za to tím nadšenější uvítala jej generace mladší.«

Takto se uvedla básnická generace, která bořila literární hradby, pokolení romantiků, českých byronistů, kteří našli v literaturách světových vysoké mety, ale hledali tóny své vlastní. A také je nalezli mnozí z nich a dali literatuře české práce ceny velké a trvalé. Nový život počíná poesii české, a v čele jeho stojí drahá jména Jana Nerudy, Vítězslava Hálka a Adolfa Heyduka jako tvůrců a obroditelů českého písemnictví.

JAN NOWOPACKÝ.

Žel, jen jediný ze spolupracovníků prvního »Máje« již je na živu: stále svěží, stále ještě zpívající slavík pootavský — Adolf Heyduk. On také napsal několik vzpomínek na vznik prvního Máje a kruh Májový.

Bližší literárně historická data obsahuje pěkný článek Quisův České manifestační almanachy v letech padesátých až sedmdesátých (Květy 1898), z něhož i tuto čerpáno.

Druhý ročník almanachu Máje vyšel roku 1859, třetí r. 1860, čtvrtý (poslední) roku 1862.

Výtisk prvního almanachu »Máje« je dnes již knihou velmi vzácnou. — Nenajde se nikdo, kdo by věrně (třeba fotograficky) dle prvního vydání opatřil přetisk významné publikace té pro generaci nynější?*) Byla by to nejlepší oslava tohoto tichého literárního jubilea. —*a*—

" **Překladová knihovna Máje** »Z cizích literatur«, redigovaná dr. Jaromírem Boreckým, dokončila právě slavný román Anatola France »Thais« v přílehavém překladu básníka Ad. Velhartického a začíná uveřejňovati »Listy z mého mlýna« od Alphonse Daudeta. Je to ona sbírka krátkých pozorování, exquisitního vkusu, brillantního slohu, citu jemně rozechvělého a duchaplných nápadů, jež plna jsouc nejrozkošnějších nuancí, něhy a gracie, založila prosatérskou slávu mistrovu. Odvrátiv se od verše, v němž, ve svých »Amoureuses«, napsal mnoho originálního a mladicky nezbedného, s tím jižně ohnivým, slunným

*) Ve valné hromadě Spolku českých spisovatelů Máje navrhl Jaroslav Vrchlický, aby výbor Máje pokusil se o vydání jubilejního vydání almanachu »Máje« z r. 1858. Pozn. red.

temperamentem Provençala, začal psáti tyto krátké prosy nejdříve v žurnále »l'Evénement« pod pseudonymem Gaston Moria. Poesie, humor, dojemná prostota střídají se tu s osobitým vzletem, jenž dává ožívati lokálním mravům, zvykům a typům v neobyčejné barvitosti a plastice. Z drobných těch obrázků proslula zvláště »Arelatka«, z níž autor později sestrojil své známé drama. Ač »Listy z mého mlýna« poprvé vyšly již r. 1866, neztratily ničeho ze své svěžesti a čtou se, jakoby dnes byly vyšly poprvé z tiskařského lisu. Tak jsou čerstvé, jako porosené jitřní květy. Pravé dílo umělecké, jež vzdoruje obratům mody a zachovává si stále svou působivost, o čem svědčí veliký počet vydání, jehož dílu stále a stále přibývá. Překlad pořídila M. Drechselova.

⁂ **Prof. Louis Leger o Ottově Encyklopaedii.** Nakladatel, pan cís. rada Otto, obdržel od známého přítele Čechů a Slovanů vůbec, prof. Legera z Paříže, srdečný dopis, který neváháme otisknouti jako doklad vzácného uznání, jehož se největšímu dílu české literatury, Ottovu Slovníku Naučnému, dostává z daleké ciziny. Prof. Leger píše: Můj drahý, starý příteli! Dovolte mi, abych Vám směl projeviti svá blahopřání u příležitosti ukončení Vašeho Nauč. Slovníku. Výborně! Provedl Jste tu skvělé dílo! Netoliko pro všecky Své krajany, ale také pro všecky Slovany a slavisty. Vaše publikace zaujímá čestné místo v mé knihovně a jsem šťasten, že jsem žil tak dlouho a dočkal se tak její ukončení. Doufám, že budu míti příležitost, Vám blahopřáti osobně v Praze v září. Zatím Vás srdečně v duchu objímám. Na zdar! Živio! Mnogaja ljeta! Váš starý oddaný přítel L. Leger.

⁂ **Spolek Máj pro české spisovatelstvo.** Dle výroční zprávy právě vydané přijal spolek Máj za 13 let na poplatcích za divadelní provozovací práva pro české autory K 100.879; posledního roku (1907) K 16.949. — Na pojištění pensi za uplynulých deset let odvedl Máj K 123.144; posledního roku K 10.219. Tím pojistil již členům svým roční pensi K 15.404, a mimo to bude rodinám pojištěných spisovatelů vráceno po smrti těchto pojištěnců K 64.920 K. Výhoda Pensijního fondu Máje ze spojení se Zemským pojišťovacím fondem království Českého vysvítá nejlépe z toho, že vklady výše uvedenými byla již zajištěna členům pense rovnající se čtyřprocentnímu zúročení kapitálu K 385.109. Mimo to nastřádal spolek Máj základního jmění K 21.153 a v Pensijním fondu pro zvětšování pense nezámožným členům zvláštní kapitál K 13.152. *T.*

⁂ **Spisy Fr. Heritesa** uvítány v našich poměrech s řídkou svorností jako podnik nemalého významu literárního. Je to přirozeno, neboť jméno Heritesovo, spojené pevně s určitým obdobím rozvoje českého písemnictví, požívá upřímných sympathií v kruzích spisovatelských i čtenářských. Konstatováno, že nakladatelství páně Ottovo k zásluhám svým o literaturu českou přidává zásluhu novou, a že lidu českému dostává se ved'e spisů Vrchlického, Arbesových, Karoliny Světlé, Jiráskových a ostatních souborných edicí ze závodu páně Ottova nového zdroje ušlechtilé četby v souboru Heritesově. Upozorňujíce znovu na toto vydání životního díla autora, jehož poměr k listu našemu nepřipouští doporučení vřelejšího, konáme jen milou povinnost k vynikajícímu spolupracovníku literárnímu i k českému písemnictví, jehož ozdobou jméno Heritesovo pro vždy zůstane.

⁂ Tožička: **Brousek jazyka českého.** Knížka, levná a příručná bude moci se rychle rozšířiti a blahodárně působiti na ozdravění našeho jazyka spisovného, neboť jest přehledně a prakticky sestavena, a ježto čerpá dle všeho z dobrých pramenů (kterých však nectuje, jistě nejvíc materiálu poskytl mu Bartoš). Materiál je sestaven dle hesel vadných, jak povaha věci žádá — teď jen třeba, aby spisovateli vždy v pravý čas vyskytla se v hlavě pochybnost, není-li některá fráze rečeská. Ostatně mluví se u nás často o germanismech tam, kde znalec většího počtu evropských jazyků, zkoumá-li věc, sezná, že fráse domněle závadná vyskytuje se i jinde, nejen v němčině. *a—u.*

⁂ **Překlady českých básní do angličiny.** Z university v Lincoln, Nebr., kdež zřízena byla stolice českého jazyka, dochází nás několik překladů českých basní a písní národních na jazyk anglický. Emma Krislová podala pěkný překlad z Čechova Lešetínského kováře (Fare well thou valley — s bohem, ty údolí) a Irma Heřmanová přeložila Sládkovu báseň »Čechy« (The bohemian country). V ukázce nám přátelsky zaslané dále nalézáme zajímavý převod známé národní písně »Jede mladík na svém koni« — k němuž se připojuje »Horo, horo, vysoká jsi«, v překladu Vil. Chaloupky. Professorkou českou na universitě v Lincoln jest horlivá vlastenka sl. Šárka Hrbková, jež zřídila tu patrně jakýsi seminář, v němž konají se tyto pokusy seznamovati americkou veřejnost s naší poesií. Sympatická nám snaha! *Zr.*

Dokončení článku Boh. Baušova: Kůň v životě národů — v příštím čísle.

Ročník VI. číslo 41 vydáno dne 10. července 1908.

»MAJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za připlatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování).

XI.

talo se toho pozdního večera, že paní Rozárka musila hladovému hosti připraviti honem něco na zub a učeň Hyneček běžel s velikým džbánem ještě jednou pro pivo. Dědeček Sejk, tak již dosti čilý, ještě více oživl, někdejší kamarád, krajánek Fabián-Pavián, přinesl v tichý příbytek jeho radostnou, téměř až rozpustilou náladu.

Když sehnala večeři, paní Rozárka mrzutě dala dobrou noc a odcházela tentokráte přeležet opět k Cinibulkovům. Jak však míjela síňku, dědeček dobře postřehl, že nezatočila na pravo k bytu krejčího, nýbrž tiše se vyšourávala na levo a domovními dveřmi na dvoreček. Chtěla na blízko nedovřeného okna, aby slyšela, co dědeček Sejk s tím prapodivným pozdním hostem, kterého vítal nadobyčej přátelsky, bude si povídati.

Ale pan Petr Sejk, pozoruje odchod její, prohlédl také její úmysl, proto pravil hlasitě:

»Já už, kamaráde, jsem jako pára nad herncem. Jak mene trochu ofoukne noční vezduch, už jsem na hromadě. To mám ještě ze svého mládkování a stárkování, když tak v bouřce a lijáku se musívalo na spelav a táhnout stavidla. To bývala kataneská dřina, čertu by to zůstalo ve hnátech, neřku-li takové keřehké nádobě, jako je člověk. To mene jednou o Hromnicích, když jsem byl ještě mládkem, spustili po provaze do náderžky pod led a tam jsem musil vysekávat zamerzlá stavidla, aby se mohlo táhnout. Kdyby to teď pán poroučel chasníkovi, ten by krásně pochodil. Nešel by a ještě by dal mlynáře zavřít za tu necitedlnou žádost. To my jsme bývávali poslušnější chasníci, jen že jsme si to odnesli, já to mám ve všech kostech. Kamaráde, já teď kam jen se vertnu, všude mi táhne a všecko musím zavírat. Když jen trouba u kamen zůstane otevřena, už mi to hned loupe v kloubech — no, radši tedy zavru taky to okno.«

Důkladně dovřel okno a pak upokojen a usměvavý vrátil se k Fabiánovi.

»Tak, kamaráde, to jsem rád, že jsi se dal zas jednou vidět — teď mi něco povídej.«

Starý druh zatím neměl na vypravování kdy. Sedě za stolem, potýkal se pln statečné odhodlanosti s talířem míchaných vajec a nezapomínal při tom na sklenici. Chutnalo mu, hltal vydatnou krmi jako vypostěný vlk a jak večeři do sebe pořádal, dědečkovi se zdálo, že kouše vším, co měl na hlavě, chrupem, bradou, tvářemi, čelem, očima, ušima i nosem, a třebas pokrm byl měkký a rovněž chléb, až při tom krajánkovi v hlavě všechno praskalo, a ještě mlaskal a funěl jako podsvinče.

Fabián byl asi v letech dědečkových, ale dědek dosud zachovalý, bylo na něm viděti, že dobrou polovinu života vyplnil poetickým krajánkováním po mlýnech a nikoli onou tvrdou mlynářskou dřinou, kterou před tím vyličoval dědeček. Byl to chlap hranatých údův, a mohutná hlava jeho hrála všemi barvami. Obličej, svraštělý krk, vlasy a malé kníry měl světle zrzavé, a na tvářích a po čele měl rudé skvrny, místa mezi tím a zvláště nos byla samá modrá žilka, ve vlasech bylo

několik šedivých přerůstajících štětiček, to prý od toho, jak kdysi jako učeň mlynářský spadl se žlabu pod vodní kolo a tam si na několika místech rozbil o kamení hlavu.

Pro tu jeho vzornou krásu nazvali ho již tehda Fabiánem-Paviánem, a on to přijímal úplně klidně, jakoby to bylo nejenom případné, nýbrž i moudré a lichotivé pojmenování. Kdyby ho byl dědeček hned nepoznal, ještě byl by paměti jeho pomohl slovy: Copak už, Petříčku, neznáš Fabiána-Paviána?

Konečně po chvíli, když dásně přestaly pracovati, ozval se hostův jazyk:

»Co to máš, Petříčku, u sebe za žejbrovadlo, já slyšel, žes vdovec?«

Dědečkovi očka jenom svítila.

»To je krasotinka ze sousedstva, upřímná, serdečná, a protože jsem takový malý opuštěnec, umínila si, že mene sirotka bude v mém vedovském stavu vyrážet a obveselovat. Co jí říkáš?«

»Takové vždycky bývaly podle mého gusta, takové zavalitě vytáhlé, trochu líbové a trochu tlusté.«

»A co ty, Fabiáne Paviáne, pořád na svobodné noze?«

»Pořád mládenec a k tomu ovšem poctivák,« ušklíbl se host.

Dědeček se vesele usmál.

»To já jsem zrovna takový — jak uvidím ženskou, hned se červenám a schovávám se jako kertek. No, ale přece jsem se aspoň jednou mile krásně oženil, ale ty jsi zůstal panic.«

»To jen taky pro tu náramnou stydlivost,« vysvětloval krajánek a již zase zabočil na paní Rozárku. »A co ty míníš s tím žejbrovadlem, Petříčku? Hezká ženská je, to se jí nedá vzít, a tak nejpřiměřenější pro člověka v našich letech. Taková už není žádný blázen, ale přece ještě dovede rozehřát.«

»Ba dovede,« liboval si dědeček, pofouchle na krajánka mrkaje, »to ti je ženská jako lev, na tu musí přijít jenom taková naše rozvážnost. Pro mladého člověka by nebyla, to by z toho berzo koukala jeho smert.«

»Ale to bych rád věděl, jakou vlastně k ni máš, Petříčku, oumyslnost? Je to jen na divoko nebo chceš si ji vzít? To víš, my jsme spolu dělávali na jednom potoce — mně se můžeš svěřit.«

»Veždyť já z toho nedělám žádné tajnosti,« stále rozjařen odpovídal dědeček. »V životě jsou všelijaké případnosti, na příklad tyhle se ženskými, ale znáš už moji způsobilost, že v nich náležitě dovedu chodit. Ta s kosou snad už není daleko, chci tedy na světě ještě něčeho užít.«

»Jenom aby tě to nevyplatilo, Petříčku,« namítal host.

»A co a jak a kterak by se mi to mohlo nevyplatit?«

»Bude se tě do smrti držet anebo se tě pustí, až už z tebe bude učiněný žebrák.«

»To já všecko dobře vím, Fabiáne, to jsem si už všecko převážil a rozvážil, nemysli si, na takový počet jsem já dobrý mathematikus. Snad taky počítá na mou mohovitost, no a já už začínám jí říkat, že jsem jako přišel o peníze a že musím šetřit. Už jsem taky na to konto předělával testament.«

»A povoluje — přestává se tě držet?«

»I derží se pořád. To je to zvláštní při tom, že se mi nepověsila na kerk pro peníze, ale z čisté krásné lásky. To je ten jakýsi háček.«

Krajánek Fabián-Pavián dal se při tom přiznání dědečkově do chraplavého smíchu.

»To bych tak rád věděl, když se k sobě máte — jako když si stará kočka hraje s kotětem. Na konec ti dá jednu tlapkou, jakoby řekla: »Dej už pokoj — s tebou není nic!«

Dědeček se kasal proti tak zlehčující domněnce. Vypial se, očka mu živěji zasvítila.

»A myslíš snad, Fabiáne-Paviáne, že jsem nějaký slaboch? Jen se pamatuj, že mi neodolala žádná ženeská, po které jsem zatoužil, každou jsem mohl mít, a žádná na to nekoukala, že jsem takový nepaterný speratek.«

»Jen že tenkrát ti bylo dvacet nebo dvacet pět let,« smál se dále krajánek.

Dědeček však se nedal a bránil se jako křeček.

»To je jedno, není-li teď mládí, je za to aspoň fortelnost, a jen se zeptej paní Rozárky, poví ti, koho má radši, zda-li mene nebo mladého.« A teď dědeček přidal důrazu na svá slova: »Na mene nekoukej, kamaráde, že mi je už skoro sedumdesát let, já jsem venkoncem pořád ještě zachovalý a při síle člověk. Já jsem veždycky všeho užíval s mírou a rozvážlivostí, jak to má být, a pamatoval jsem na zadní kola — to ti mohu svatosvatě říc', že v záležitostech lásky mene nedovede zahanbit žádný mladík.«

Krajánek stále se zubě díval se shovívavě na dědečka. Neodporoval mu již, jenom jakoby si při tom myslil: Jen si povídej, jen se chlub, vždyť to znám, takoví stáří chlapíci mívají více řečí, než skutků. Bylo mu směšno, že dědeček Sejk tak se vychloubá svou mužností, ne, takový starý, scvrklý, ovdovělý mravenec a chce ještě v namlouvání a milování zahanbovati mladíky! Pořáde myslí, že je bezstarostný mlynářský chasník a že mu je dvacet let. Kdyby to tak byl on, Fabián-Pavián, chlap jako hora, otužilý a přece neudřený — no, snad by si mohl se ženskými ještě něco začít — a teď také nehezké tváře krajánkovy se rozjasnily, v bledomodrých očích zableskla jiskra.

Rázem se přehoupl do nezapomenutelných let své a dědečkovy mladosti. Také nasycený žaludek a džbán piva účinkoval, že vzpomínky jeho oživovaly a měkly jako máslo na vlažné plotně. Chraptivý hlas stal se mu poddajným a hebkým, na nchezký obličej jakoby mu byl padl odlesk těch milých někdejších časů, na které nyní vzpomínal.

»A Petříčku,« spustil náhle a skorem plačtivě, »pamatuješ se ještě, jak jsme spolu dělávali na jednom potoce?«

Dědeček věděl, co znamená krajánkova něžnost, a jenom mu přívětivě přikyvoval.

»Tomu už je bezmála padesát let,« připomenul.

»Já jsem tenkrát mládkoval v hořejším a ty v dolejším mlýně.«

»To byly ještě takové staročeské kercálky,« na to zase dědeček.

»Ale dobré, výnosné, meliva bývalo pořád dost. Dřina sice při tom pohanská, ale člověka přece pořád těšil svět, a dalo se něčeho užít. My jsme někdy mlívali pět dní ve dne v noci a za tu dobu ne se položit, jen tak jsem se prospal v chůzi a běhu, když jsem nosil na zanášku plné násypky, ale nic naplat, bývala to přece jiná krása než teď v těch amerikánech.«

»A což ta samomletí,« vesele, také plný živosti, poznamenal dědeček.

»Ta samomletí!« zvolal Fabián-Pavián, a ochablé tváře jeho naběhly červeností jako krocanův lalok. Najednou se rozkřikl: Kruci Štemberk, nevzpomínej mi na to, Petříčku! Když si na to pomyslím, hned mám ďabelský vztek, že mi není dvacet anebo aspoň třicet let — totiž, ani mi tak není o léta jako o ty krásné tehdejší časy, kdy panovalo ještě samomletí. Mladé hospodyňky a dcerky chodily si mlít, některá na den, ale nejspíše na noc, to na to mívaly nejvíc kdy — věř mi, Petříčku, když tak některá mladá a hezká se chápala dole násypky, já jsem jí skočil na pomoc a často jsem vynesl plnou násypku i s ženskou až na hranici nebo na zanášku, a šup s ní na koš!«

(Pokračování.)

KAREL V. PROKOP:

Léta spěchají.

Co to zaznělo? Vznik tónů nesouzvučných
sférou pozachvěl, v sklon mého léta hlesl,
přisnost tušit dal mi ve svých slohách stručných,
vanem ochladlým list s mého stromu klesl.
Tedy tak již, tak . . . Víš, duše, co to značí,
co ty závany tvým ohňům vdechají,
jaké zšednutí se v oblohu tvou tlačí . . .?
Co chceš shladit s čela? — — Léta spěchají.

Budou ještě dny snad prosluněné vnadně,
snad i ještě žárem budou sladnout vína,
hvězdy u večer a v nocích vábit ladně,
touhy nabízet, sny rozhazovat z klína —
nesmíš ptát se však, proč dny se zamýšlejí
samy nad sebou a co ti nechají,
ssaj jen úsměv, jímž dnes ještě zvou a hřejí,
zticha, neptej se jich . . . Léta spěchají.

Co ti dají, beř. Jen pohled v květ tvých zahrad
chvěním života a krásy mluví dosud,
snad to teprv teď jsou pozdní dary náhrad,
které uchoval ti málo štědrý osud.
Pro štěstí je květ, buď za něj vždycky vděčný,
radost beř, již pozdní růže vdechají,
beř, v čem žití vznět, jen on je ve všem věčný —
nechvěj se, co dále, Léta spěchají!

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

Teprve když tento se od něho odvrátil, dávaje mu na srozuměnou, aby se klidil, pravil klidně, hlasu pozvednuv:

»Přišel jsem vám říci, pantáto, že jsem právě starostovi ty peníze vrátil. Vynadal mi za to bláznů. Nu, ať! Možná, že klevety přestanou, možná taky, že se lidem ústa nezavrou. Tak nebo onak, moje žena je poctivá a pantáta Frček se taky ničím takovým neprovinil. Myslil nám pomoci, snad litoval, že nám ublížil. A teď, pantáto, i vám, panímámo, děkuju na stokrát za všecko dobré, co jste nám prokázali, a pravím jen, abyste těm řečem víry nedávali. Lidé si leccos myslí, a přece to pravda není. Opatruj vás tedy Pánbůh, odpusťte mi, provinil-li jsem se jinak proti vám, ale tuhle tomu nevěřte.«

S tím se obrátil a tíhnul ke dveřím. Selka mu vstoupila do cesty.

»Vy jste Frčkovi ty peníze vrátil?« tázala se, »a proč jste tak učinil, když na těch řečech pravdy nebylo?«

»Za pomluvy neprodávám, panímámo.«

»A kde je Barča?«

»Byla by taky přišla, ale hnout se nemůže.«

Pověděl zkrátka, co se v předvečer ženě přihodilo a nezamlčel také, jak Bavorová přispěla na pomoc ochuravělému dítěti. Hospodář přistoupil a poslouchal také. Když Váša domluvil, hospodyně děla:

»Vida, vida! Kdo by si pomyslil? — Přece od Bavorové ty řeči vyšly a potom jde pomáhat té, kterou zhyzdila!«

»To tak ta řeč z ní vyjela ze zlosti,« odvětil Váša; »my jí to odpouštíme — bez ní bysme byli ztratili dítě.«

»Poslouchej, Křenku«, ozval se na to hospodář, mírněji už než dotud, také se už netřásl, ale přes to i nyní z jeho hlasu vyznívala ona houževnatost jihočeského sedláka, jež vylučuje doznání, že by snad byl mohl se mýlit ve svém úsudku, »poslouchej, co ti povim. Nechci ti křivdit, ale z viny tě propustit přeci nemohu. Jsi dobrák a věříš ženě a ujímáš se jí, kde bys měl trestat a zakročit. Říkej si cokoli, mně nenamluviš, že by Frček něco udělal zadarmo. Tomu tady vůbec nikdo neuvěří, máš to marné! Myslíš-li, že Frček lituje něčeho, co udělal, v tom se taky mýlíš. Frček chce dokázat, že on je pánem, že všecko si smí dovolit, a vedle toho je nemrava. Tam ženu chytily jeho peníze a jeho řeči, že vám pomůže, a za to je tvá žena hloupá a ničemná k tomu, a Bavorové se nesmí nikdo divit, že se pobouřila, když tu neplechu postřehla.«

»Zaklínám se vám před Bohem, že má žena je počestná a že pravda není, čím ji viní,« vece znovu pevným hlasem Váša.

»Ty snad věříš v její počestnost, ale já nevěřím a tady nikdo věřit nebude,« odpověděl tvrdě Vondroušek, »protože je v tom Frček.«

»Nemohu vás nutit, abyste uvěřil, pantáto,« odtušil Váša, pokrčiv ramenoma a svěsiv smutně hlavu; »snad si jednou na mne vzpomenete a bude vám líto. Nemyslete aspoň, že chci vymoci na starostovi, abych tu směl zůstat. Odejdu a žena s dětmi odejde taky. Děkuju vám na stokrát za všecko, co jste mi učinil dobrého, a vám taky, panímámo! Provázej vás Pánbůh a dej vám štěstí a zdraví!«

Vondroušek neodpověděl, pouze hospodyně poděkovala tlumeným hlasem:

»Dejž to Pánbůh, Vášo – a vám taky!«

Když ubožák byl za dveřmi, obrátila se k svému muži a, s pláčem se rvouc, pravila:

»Říkejte si cokoli, já neuvěřím nikdy, že by Barča se takhle byla zapomněla.«

A muž na to:

»Já bych taky neuvěřil, kdyby v tom nebyl Frček. Ostatně, co nám je do toho? — Proč se slízají a puntujou s ním? — ať vidí teď, co tím zvítězili!«

Opustiv statek Vondrouškův, Váša Křenek zašel přímo k řezníkovi, aby mu nabídl svého vepře. Jedva promluvil, řezník mu vpadl do řeči.

»Vepře prodáváte? — Což máte dva? — vždyť jste jednoho prodal včera starostovi.«

»Neprodal jsem mu ho . . .«

»Nu ano, vy jste mu ho neprodal, ale vaše žena. Dal jí zań třicet zlatých; vidíte, že vím všecko«.

Usmíval se potutelně při těchto slovech. Váša cítil, jak obličej se mu zalil krví.

»Nu, ovšem,« zakoktal všecek v rozpacích, »já ne . . . žena mu ho prodala, ale já jsem mu dnes ráno peníze vrátil . . .«

Řezník se dal do hlasitého smíchu.

»Člověče,« pravil, »v tom jste moc prohloupil! Když vám už nasadila rohy, vrácením peněz se jich nezbavíte. Třicet zlatých vám dal, to je, panečku, slovo! Já, kdybych toho vepře i potřeboval, ani polovici bych vám

zaň nedal! — Jděte s Panembohem domů a nechte si ho. Já ho od vás nekoupím. Podivejte se tamhle do chlívce, uvidíte jich pět. Ani nevím, co si s nimi počnu a zbůhdarma je krmím, však vite, že jich tu mnoho nevysekám. Kam by se dělo, kupovat šestého! Škoda, že nemáte krávy nebo telete — s těmi by byl kšeft! ale nedokrmeného vepře! . . . toho jste mohl nechat starostovi!«

Váša vyslechl klidně tuto úsměšnou řeč, přes to, že se mu při ní srdce svíralo a mžitky se mu dělaly v očích.

»Přišel jsem vám prodat dobytče,« pravil: »koupíte-li ho, budu rád, nekoupíte li, nemohu si pomoci, ale proto není třeba, abyste mne a mou ženu urážel a snižoval. Nechte nám naše poctivé jméno, však jiného na světě nemáme, a klepy jsou klepy . . .«

Rezník se dal znovu do smíchu.

»Vy jste po čertech nedůtklivý!« pravil. »Je k smíchu, že děláte tolik fofru s vaší poctivostí! Proč pak vás potom vypověděli z obce? . . či myslíte, že krást ryby je dovoleno! . . A vaše žena . .« (Pokračování).

BOH. BAUŠE:

Kůň v životě národů.

Z dějin nejušlechtilejšího čtvernožce.

(Dokončení.)

ěkný obrázek života cowboyů a z přírody americké podává malíř a přírodozpytec E. Seton Thompson v původních svých povídkách, jež směle možno postaviti vedle Kiplingových, Andersenových a Bret Harteových. Okem badatele-umělce sleduje osudy několika určitých individuí z volné přírody, neboť »deset stran popisu«, praví, »o zvycích a životě lidí neuspokojí nás tak, jako věnujeme-li jen část místa životu určitého význačného muže«.

V jedné z těchto povídek vypisuje život mustanga, jejž poznal v zákoutí Nového Mexika.

Jsme mezi polodivokými pastevci koňáky, kteří si vypravují, jak spatřili u »pramene antilop« ve stádu mustangů hříbě, pravého černého čertíka, od přírody mimochodníka*).

Černé toto hříbě dráždilo pastevce, pokusiti se o jeho chycení, ač jinak, jak praveno, málo dbaji o nezkrotitelné divochy. Šťastně však unikalo svým zvláštním chodem a vyrostlo v hřebce jako z ocele zbudovaného, s černou lesklou srstí, jenž záhy neminul se ani úspěchem u volně pobíhajících krotkých kobyl. Majitel velikých stád získal právě několik polokrevných kobyl, zlatoleských plavek, jimiž chtěl osvěžiti své schátralé plemeno koní. Kobyly byly krotké a, ač volně pobíhaly, nic snazšího, nežli kdykoli třeba, je pochytati lassem pastevců. Ale onen černý hřebec měl zvláštní přitažlivost, a shromáždil kolem sebe celý harem, který přímo očaroval. Zdálo se, že celému svému komonstvu vdechnul svou divokost a žárlivě je střežil, by nikdo se jim nepřiblížil. Jakmile pastevci se na svých herkách blížili, letěl divoký vraník v čele a celé stádo za ním, zanechávajíce klející pastevce daleko za sebou.

Podivno, jakou přitažlivost má na samice krása a statnost. Hrdý vraník s vlající, jako uhel černou hřívou, shromažďoval stále větší stádo kolem sebe, ovšem že na velikou škodu majitelů stád, kterým krotcí koně prchali, aby se volnému stádu připojili. Koňaři zuřili a zkoušeli všechny možné způsoby, jak by se černého ďábla zmocnili. Již nešlo jen o to, jej zastřeliti, ale vypsána značná cena vzácného mimochodníka dostati živého. Nejobratnější jezdci při dostizích s hřebcem ušťvali své nejlepší běhouny, aniž bylo možno na vhodnou vzdálenost k vržení lassem divochu se přiblížiti. Vyhledáno místo, kam hřebec nutně k napajedlům se dostaviti musil a vykopaná jáma pečlivě zakryta. Hřebec příklusal opatrně a již byl na tom vkročiti na nastraženou past, když v osudné chvíli se sepjal a skokem na 15 stop dlouhým osudné místo přeskočil.

Nyní rostla vášeň koňáků, i žádostivost jejich po značné ceně na chycení mustanga vypsané. Rozestavena léč nejlepších jezdců, kteří v pronásledování se měli vystřídati. Osm koní ušťváno, pět mužů unaveno na smrt. Komonstvo hřebcovo při tom sice schytáno, ale mimochodník zůstal volným a prchl do bezpečí.

Byl tu též mužík, Tom jménem, světa sběhlý a houževnatý starýk. Ten pozoroval

*) T. j. kůň kráčející jako velbloud nebo žirafa, oběma nohama levýma a zas střídavě pravýma ku předu: rus. иноходь, franc. amble, něm. passgänger.

pečlivě stopu a počínání mustanga, nyní osamoceného a oloupeného o celý harem. Mužík vymyslil si plán zmocniti se ovdovělého pomocí pěkné hnědky, a konal k tomu přípravy.

Bylo na jaře, vše se zelenalo a skřivan prozpěvoval nad širou pampou. Mužík zkoušel vítr a na místě, kam vraník přicházel se napájeti, uvázal vábnou kobylku a naličil zde oka pečlivě travou pokrytá, sám pak skryl se do jámy, drže konec lassa.

O polednách blížil se hřebec přilákán toužebným řehotem kobyly. Opatrně a nedůvěřivě kráčel v před, zařehtal na odpověď. Povzbuzení, jakého dostalo se mu hnědkou, způsobilo, že zapomněl na hlas strážného anděla, jenž vždy ještě jej varoval před nástrahami. Roztoužen se blížil; vždy menší byly kruhy, v nichž kobylu obíhal, až přiblížil se tak, že nosem láskyplně dotýkal se nozder sirény. Radostné skoky, jež kolem samice dělal, staly se mu osudnými. Jeden okamžik octl se na zadních nohách právě uprostřed kličky. Mužík číhal; krátké prudké trhnutí, klička zatažena, a divoch chycen.

Hrůzné zaštěkání vyrvalo se z mohutných prsou jeho a skok do vzduchu umožnil Tomovi hoditi lasso i kolem předních noh, které se otáčelo jako had kol statných netknutých dosud kopyt.

Zděšení a hrůza dodaly mustangovi pro okamžik dvojnásobnou sílu, kterou chtěl se z okovů vymaniti, ale lasso nepovolilo a bezmocně klesl k zemi. Tak kypící samorostlá síla nádherné volné bytosti podlehla zákeřné lstivosti malého slabého mužíka.

Rozčilen stál tento nad třesoucím se zajatcem. Nyní mu napadlo, že dle zvyku dálného západu musí vypáliti zajatci své znamení, aby označil jej tak za svůj majetek. Zkoušel, zdaž by se hnědce dala odtrhnouti jedna z podkov, a když se mu to podařilo, rozdělal ze suché trávy oheň a podkovu rozpálil. Mimochodník se zachvěl, když pak v lesklé jeho srsti zasyčelo rozžhavené železo. Na vždy vypáleno mu hanebné znamení poroby, stopa krocanní nohy, kterou mužík za svou značku vydával.

Zbývala jen ještě jedna perná práce, jak zajatce odvésti domů. Popoháněn, se svázanýma nohama, mohl hřebec jen plíživě poskakovati, když sedě na své kobylce, popoháněl jej vpřed. Byl to tuhý zápas o každý krok, neboť černý ďábel pokoušel se nesmyslnými skoky uniknouti tu v pravo, tu v levo; boky jeho byly pěnou pokryty, pěna krví zčervenalá.

Již objevovaly se první domky farmy v údolí položené, když mužík si oddechl, doufaje, že dílo šťastně dokončí.

Tu však mustang sebral poslední síly k zoufalému náběhu. Nedbaje střelných ran, které ho od strmého srázu, k němuž směřoval, odvrátiti měly, vlekl spoutané své údy divými poskoky vždy výše a výše po vrchu. A když takto dovlekl se až ke hraně srázu — vrhl se zoufalým skokem do prázdna — — Rozdrcen o skaliska dopadl na dno srázu 200 stop vysokého — roztříštěn — ale svoboden!

Toť obrázek, jak těžko bylo koňskou povahu pozvolna proměniti k účelům kulturním. Kůň přírodní, volný jest vždy duševně samostatnější a počíná si rozumněji nežli tvor po věky ujařmený, jejž si člověk k svým účelům vypěstil více méně rationelním chovem.

Na pevnině evropské počátky promýšleného chovu velice utrpěly válkou třicetiletou. Později opět za válek Napoleonských stala se směsice ještě větší, když stýkala se plemena tří dílů světa ve vřavě válečné.

Teprve Anglie, vlast nejlepších mistrů v chovu zvířat, vypěstila plnokrevného běhouna, jenž nedostižnému ideálu koně nejvíce se blíží. Již od polovice XII. stol. importem španělských, flanderských, italských a orientálních koní počíná uvědomělý chov za určitým cílem.

Zde prvně ocenili onen ideál krásného ušlechtilého koně, jenž zove se arabským, nikoli že pochází z Arabie, neboť zde zůstává hlavním zvířetem dopravním velbloud, ale původ jeho klade se až do doby Šalamounovy, čili určitěji do doby Hedžry 622 po Kr., kdy Mahomedových pět bílých kobyl chováno bylo jakožto pět počátků kmenů, jichž rodokmen úzkostlivou péčí byl zachováván v čistém plemeni.

Tohoto koně původu orientálního, bezpochyby ze Syrie neb Mesopotamie pocházejícího, dovedli Angličané přizpůsobiti ponebí i jezdci, jakého určen jest nésti; stal se větším a silnějším aniž by čeho zadal ze svých předností. Stalo se tak přimísením severanské krve. Plnokrevným sluje anglický běhoun, že žíly jeho pod jemnou kůží vynikají na povrchu těla, v nichž krev popoháněna jest z neobyčejně velkého srdce. Od r. 1680 anglické plnokrevné plemeno zjednávalo si vítězný pochod po celém světě.

Také jiné státy nezůstaly pozadu v chovu koňstva užitkového, vojenského i ceremonielního. Náleželoť vždy k lesku královských průvodů a skvělému vystupování dvorních kruhů, honositi se vzácným spřežením a pyšně si vyšlapujícím koňstvem. Takovýmto rázem koní honosí se ode dávna též císařský dvůr rakouský, dík jeho dávným stykům se Španělskem i Italií. Z Lippizy blíže Terstu pocházejí oni silní ale elegantní bělouši původu andaluzského, rázu orientálního, jež posledně

v Praze viděli jsme na spřeženích dvorských povozů. Starošpanělského původu jsou též krásní hřebci, jež míváme příležitost o výstavách hospodářských v Oboře viděti z hřebečnice Kladrubské, velicí koňové s profilem hlavy poněkud klenutým, krkem vzpřímeným, dlouhou hřívou a ocasem, kteří předváděni jsouce před obecenstvo, svým hrdým krokem prozrazují celou staroobřadnou grandezzu španělskou, kterou mají v krvi.

Ovšem že osud koně jest rozdílný, jakož jeho určení, ať k tahu, nošení břemen, k dostihům, k honbám, štvanicím, k dressuře cirkusové neb službě válečné. Tu týčkán, královsky obsluhován, tu opět týrán, bídně vyživován a tlučen až k úpadu. Připoután jsa k člověku, sdílí s ním právě proměnlivost osudu, a přechází i na něho něco z opojení ctižádosti, udatenství i nadšení bitevního.

»Koňské síly« nahražují se za naší doby parou, elektřinou, silami mechanickými, které lze stupňovati do nekonečna, jsou poddajnější, přenosnější, dají se ovládati na zemi, ve vodě i ve vzduchu. Celý kulturní svět se zmechanisuje, mrtvé síly nahražovati budou tvory živé, jež druhdy člověk za pomocníky získal. Již nepouští lovec svižného sokola, by uchvátil divokou husu neb volavku, jen smrtonosná střela vyletí za cílem. Již nevaruje stříháním pohyblivých uší před neočekávanou překážkou kůň jezdce svého, používá-li tento bezcitného automobilu, jenž lhostejně řítí se do zkázy při nejmenší překážce.

Kůň cítil se svým jezdcem opojení, nadšení i hrůzy i nebezpečí, a člověk v poesii i výtvarnictví zvěčnil věrného druha svých osudů. V Makbethu při líčení hrůzné oné noci, kde ohavně vražděn král skotský Dunkan, celá příroda jest pobouřena

„I Dunkanovi hřebci
(divná to věc, však jistá) vzory to
plemene svého v kráse, rychlosti,
zplašivše se prolámali své stáje
a jakby chtěli válčiti s člověčenstvem
prýč utekli".
„A žrali prý se ve vespolek?"
„Tak stalo se. Viděl jsem s podivením
to sám na vlastní oči" . . .

(Makbeth jedn. II. v. 4.)

Výtvarníci nepodávali koně vždy věrně realisticky, ale přizpůsobovali se duchu času. V lesklé době plné nádhery a ceremoniellu namaloval slavený své doby malíř a rytec Mignard Ludvíka XIV. na koni, v divadelní póse, s mythologickými přídatky. Na známém tom obraze drží se kůň v poloze, v jaké by nemožně udržeti se mohl. Ale pósa ta stala se oblíbenou, skoro módou a manýrou jak na četných obrazech válek a pomnících vidíme. Teprve v předešlém století vrátilo se umění k přírodě a realismu.

Tklivou historku starého trubače Ramonta francouzského husarského pluku, jenž v krvavé šarvátce na Dunaji r. 1809 kulí nepřátelskou byl zabit, nad jehož mrtvolou zůstal věrný jeho kůň státi a zuby i kopyty bránil každému, aby mrtvole se přiblížil, zvěčnil slavný malíř Horace Vernet, a přešla do všech knih přírodopisných v četných reprodukcích. I sám Napoleon zajímal se o věrného koně, jenž celou noc byl čekal, že pán jeho opět obživne, pak vrhl se do Dunaje a utonul.

Avšak jako minuly doby osobní statečnosti jednotlivce ve válce, tak i vybledla sláva statečného nositele jezdce. Dnes nerozhodují v bitvách jako dříve neodolatelné attaky jízdy, rychlopalné zbraně a mechanické nástrahy zničí řady jezdců dříve nežli k útoku se dostanou.

Ještě elektrisuje pohled na pestrou četu jízdného Sokola, stkvělou družinu jízdy, obřadné slavnostní průvody se spřežením pyšně vykračujících koní. Nemine to vše jako středověký přežitek? Zdemokratisované parlamenty potírati budou všechen nákladný přepych, žehrati na nákladné koňské dostihy a velkopanské štvanice. Pro tyto nebude ani místa regulováním polí, lesů, vzděláváním pustých vřesovišť, nebude snad ani co štváti vyhubením a degenerací vysoké zvěři. Nebude ani čím uživiti nádherné zvíře, jelikož — jako v Číně — bude třeba pozemky využitkovati k uživení přibývajícího lidstva.

Tak jeví se na obzoru konec slávy koně, na jehož získání za pomocníka právem lidstvo mohlo býti hrdo.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Pokračování.)

Nikdy až dosud neslyšel nic z Kraňova. Jakoby do moře zapadli, ani slůvko neprolétlo novinami, nikdo ničím se nezmínil o ukrytých lázních v klíně lesů a pahorků.

Přece by se tam mohl podívat, napadlo mu náhle velmi živě. O svátcích bude mít dovolenou a té by použil. Doma u rodičů by se vymluvil nějakým výletem do Vídně a za několik dnů by byl nazpět.

Čím déle se touto myšlenkou zabýval, tím více ho vábila a tím více jeho srdce volalo, aby si této radosti neodepřel. Snad najdeš usmíření — snad to přispěje k tvému duševnímu klidu, zasvitlo mu v mysli.

Když posluhovačka jídlo přinesla, roztržitě pojedl a usednuv, pokračoval ve svých myšlenkách. Namítal si sice to i ono, ale představa už byla velmi svůdná a celého ho okouzlila. Musí tam jet, rozhodl se konečně pevně. Je povinen napravit, co napravit může, když jinak ne, aspoň odprošením. Zajde nejprvé k doktorovi Skřivanovi, a tomu učiní úplné doznání. Ten také mu nejlépe poví, co se po jeho odchodu stalo a poradí mu, jak by se s Janou mohl setkat a ji usmířit.

Těch několik neděl, které ještě do svátků musil přečkati, připadalo mu neobyčejně zdlouhavými a všecek rozčilen počítal poslední dny. Napsav rodičům, že na svátky nepřijede, uchystal nejnutnější věci, a sotva nastaly prázdniny, jel. Vzrušení se ho zmocňovalo, když slyšel vyvolávat stanice a když počítal, kolik ještě hodin uplyne, než se ocitne na poslední stanici. Konečně i toho se dočkal a skoro bázlivě opouštěl vlak. Ohlédl se, nespatří-li někoho známého. Nikoho tu nebylo. Několik drožkářů čekalo před stanicí; usednuv do jednoho povozu, dal se vézti do Kraňova.

»Zavezte mě k doktoru Skřivanovi,« nařizoval kočímu a usednuv do rohu kočáru, díval se na známou krajinu. Vždyť mě nikdo nepozná, dodával si odvahy, cítě, kterak je rozechvěn, jak nepokojně mu srdce buší a jak mu krev v žilách tepe. Byl jsem tu jako důstojník a nyní mám civilní oděv, nosím plnovous a komu by mohlo napadnout, že se sem odváží ten, kdo odtud v noci utíkal, jsa rád, že se mohl zbavit svých závazků. V polích bylo vidět velmi málo lidí. Kraj byl ještě holý a pustý, ale vysoká obloha a azurové nebe byly neklamnými známkami, že jaro už dýchá na zemi.

První domky kraňovské vyskočily za pahrbkem a hle, také střecha hostince Vaculíkova ukázala se mezi holými dosud korunami stromů. Upřel oči na známé to místo a skrytý vzdech vydral se mu z prsou. Už se nevrátí, co ho dříve poutávalo k domu tomuto. Žije ještě Jana? Vdala se, či snad dosud čeká, dosud nemůže zapomenout? Snad by lépe udělal, kdyby se hned tam zastavil a ji vyhledal, nebo se po ní pozeptal.

Odolal však pokušení a když přijížděli blíže, nebyl s to podívat se k oknům. Horko ho zalilo a pocit studu jím otřásl. Kočár jel hbitě dále po známé cestě, až zarazil u pěkného, nového domku, stojícího v zahrádce obehnané drátěným plotem. Vše bylo úpravné milé a něžné a svítilo čistotou. Vedle domovních dveří leskla se doktorova tabulka. Zaplatil kočímu a těžce se blížil ke dveřím. Byly zavřené a proto sáhl na knoflík. Elektrický zvonek se uvnitř rozdrnčel a v zápětí zahaašily dvéře.

»Je pan doktor doma?« ptal se služky, jež mu přiběhla otevřít.

»Není doma, odejel do zámku. Milostpaní je doma. Zeptám se, kdy pán přijede.«

Bohdan postoupil dále do síně a zavřel za sebou dvéře.

»Račte dál,« vyzvala ho služka, ukazujíc na otevřené dvéře. Vešel dovnitř jaksi veseleji. Doktor Skřivan je tedy ženat, jeho paní neznámá jeho minulost a bude moci tedy aspoň částečně se poohlednout a něco vyzvědět, než se Skřivanem samotným se setká.

Když vstoupil do salonku, prostě, ale s vkusem zařízeného, spatřil otevřenými dveřmi ve vedlejším pokoji kolébku a v témže okamžiku mladá jakási paní, sklánějíc se nad kolébkou, ukládala dítě do ní. Usmála se a přehrnuvší záclonu — vešla za Bohdanem a dvéře přivřela.

»Přál jste si mluvit s mým mužem. Nespěcháte-li, račte asi půl hodinky posečkati, muž do té doby se vrátí.«

»Ano, počkám, milostpaní,« řekl Bohdan zaraženě a jaksi udiveně se na paní zahleděl. Zpozorovala jeho nelíčený údiv, jeho rostoucí úžas a podivila se sama také.

»Není vám snad dobře?« — tázala se starostlivě.

»Neznáte mne, milostpaní?« tázal se chvějícím hlasem.

»Znám-li vás?« — ptala se udiveně. »Ne, nemám to potěšení. Hlas je mi jaksi povědomý. Vy mě znáte?«

»Jak bych vás neznal. Jste hlasem mého svědomí, které mne vás připomíná každého dne, rok po roce . . . Chtěl jsem se setkání s vámi vyhnout, chtěl jsem se pana doktora na vás vyptat a nenadál jsem se, že jste se stala jeho paní. Jsem Bohdan z Redrů.«

Ucouvla překvapeně a v jejím pohledu objevil se úžas. Na jeho tváři ukázalo se celé utrpení, které prožíval a které nyní vyvrcholilo se v pohledu na mladou sličnou ženu.

»Nedivím se, že přede mnou couváte,« řekl zlomeným hlasem. »Nic šlechetného nemohou vaše vzpomínky na mne obsahovat. Moje hanebné chování urazilo vás tak, že nemohu doufat, že byste mohla mi odpustit. Za to vás prosím, abyste aspoň mou omluvu vyslechla a možno-li vám, řekla mi, že nebudete proti mně cítit nenávist.«

»Já vás nenávidět?« ptala se nedůvěřivě a přistoupila blíž. »Podivně se chovám, ale toho je vinno překvapení. Ne, pane z Redrů, s ničím zlým na vás nevzpomínám, věřte mi to. Často o vás s mužem hovořím a on vám dosvědčí, že vzpomínka na vás není ničím zlým zkalena . . . . Pravda, hodně dlouho s bolestí jsem vzpomínala, ale na štěstí jsem našla svého muže, který mě učil znovu milovat, až mě naučil znovu věřit ve štěstí. Jak vidíte, máme dítko a snad nezůstane samo a kde je rodina, tam se na život dívá každý smířlivěji a shovívavěji. Snad jste mi ublížil, ale také jsem s vámi zažila chvíle velikého štěstí. To se také vyváží. Stojíte-li o mé přátelství, zde je má ruka.«

Nebyl schopen slova. Chytiv její ruku, vroucně ji polibil, a jeho tvář se vyjasnila.

»Tisíceré díky, zbavila jste mě hrozného břemene. Ano, poznávám vaši povahu, vaši duši, celou vaši ušlechtilost, která mně tolik let tanula na mysli. Vy jste mi tedy odpustila! Dobře jste učinila, poněvadž jsem byl jinak potrestán. Ani nevíte, že po dlouhých letech zase svobodněji dýchám, že jsem jako znovuzrozen. S jakým strachem jsem sem jel, a hle jaká radost mě tu očekává. Chcete mi věnovat chvilenku, abych vám pověděl, kterak se mnou osud zahrál?« (Dokončení.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

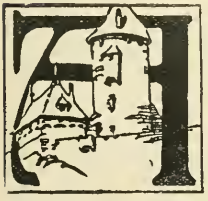

na takový okamžik, šeptl jsem, musíme čekati celý dlouhý život?

— Bohužel, musíme, ale, co platno! Díky zaň! — Ale prosím vás, nezastavujeme se příliš, nesmíme se opozdovati . . . . bylo by to nanejvýš podezřelé.

— Ano, zase jen oběti okolí, prostředí, obledů — a bůh ví, ještě čeho, pravil jsem podrážděn a chtěl jsem ji zadrzeti . . . Ba vzal jsem si odvahu a chytil jsem ji za ruku. Byla horká, suchá a chvěla se prudce.

— Pusťte mne, pojďme . . . . hlas její vázl, její zuby drkotaly.

— Probůh, mějte se mnou smilování, zaúpěl jsem, nepouštěje její dlaň.

V tom nad námi z hluboka zahřímalo . . . Táhle, dlouze a slavně. První signál blížící se již bouře, jejíž kvapné přibližování jsme pro houštku a neprostupnost klenby lesní ani nezpozorovali.

A v tom, kde se vzali, tu se vzali, byli tu s jedné strany pan Krágl a s druhé Jiřík. Tento nesl celý raneček hřibů. Pan Krágl zahazoval kus po kuse svou kořist, shledávaje vše špatným a nicotným, co byl sebral.

— Hajdy do kočáru, bouře jest zde! Můžeme jí ještě ujeti, ale rychle, každá chvíle je ztrátou . . .

Dali jsme se do klusu. U záhybu cesty čekal kočár. Byl se dostal zatím z nejhor-

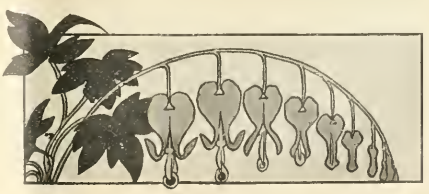

šího. Sedli jsme, ale ve zmatku a rychlosti stalo se — že já usedl do zadu vedle paní Králové a Jiřík zůstal s panem Králem na protějším sedátku. Nikdo si té proměny ani nevšiml. Kočár vyjel, a kočí prudce koně poháněl. Octli jsme se na nejvyšším bodu stále stoupajícího terénu. Pohled velkolepý, skoro posupný a přísný!

Ohromný černý mrak, roven stržené plachtě, visel před námi, pod ním v ponurém tichu stály a třely hvozdy, kam jsi se rozhlédl, daleko a široko, jako na výzev polnice čekající šiky vojska nepřehledného. A v pozadí rýsovaly se pod černým mrakem sříceniny hradní rozvaliny H . . . . ské. Slunce půl jen mrakem ohrožené a zvolna v něj se ztápějící vrhalo na ně celou tříšť paprsků. Porušené a opadalé zdivo bylo sálavě žluté v jeho osvětlení. Občas přeletěl přes zdivo blesk . . . . ale bouře tu ještě nebyla, byla to jen první ouvertura její.

Hluboký, dusný žár . . . němé ztrnutí . . .

Jeli jsme rychle . . . Cesta se skláněla teď stále níž a níž. Já a paní Králová v pozadí kočáru tiskli jsme se k sobě . . . . ani nevědouce. Někdy velký siný blesk nám šlehl do očí, ale hrom zněl z velké dálky a hloubky. Naše koně teď letěli, tak že jsme stihli ještě vesničku v podhradí dřív, než první vichr se opřel do stoletých stromů.

Před venkovskou hospůdkou jsme zastavili a slezli. Byli jsme tu výletníci samojediní. Měli jsme hojné zásoby své z domova a chtěli jsme jen pivo, a toho se nám dostalo ihned. Byli jsme rádi, že jsme pod střechou třeba co nejskromnější a nejprimitivnější.

Všiml jsem si, když jsme vyjížděli před hospodu, že již jiný vůz, ale trochu jiný, než náš, nás předejel. Stál tam podivný, velký jako bouda nebo celý dům, zeleně natřený s okénky po stěnách, se schůdky vedoucími k jakýmsi hlavním dveřím . . . . Nad těmito stálo psáno neuměle červenou hrudkou: »První česká společnost loutek Josefa Kubička,« a trochu níž menšími písmeny: »My cestujeme vesele!« — »My cestujeme s bohem!«

A vskutku, šenkovní síň byla přepažena. V pozadí stálo na vyvýšeném podiu malé, ale slušné loutkové divadlo. Octli jsme se vstupujíce zrovna před ním, jemu tváří v tvář. Musili jsme za vděk vziti jediným prázdným stolem, který stál vzadu volný. Pár dětí ze vsi tisklo se kol »malého světa« s červenými záclonkami. Vedle stál velký turecký buben.

— Vida, k čemu jsme přišli, žertoval pan Krágl. Dostaneme ještě představení umělecké nádavkem. Kdy pak se hraje? ptal se hostinského.

— Začátek jest ustanoven na třetí — ale nevím, jest-li bouře to nepokazí . . .

— Myslím, že se to přežene a mnoho z toho nebude. Naše lesy to všecko schytají a odvedou, pravil kýsi soused u vedlejšího stolu. Měl před sebou plný plecháč a pilně si přihýbal.

Pivo bylo obstojné. My zatím pojedli ze svých zásob. I paní Králová brala to humoristicky. Pomálu se scházelo obecenstvo. Byli jsme dávno po jídle, když se vskutku začalo hrát.

Bouře venku se nějak zarazila ve svém pochodu. Bylo stále jen dusno a mrtvo — ale jinak posupné ticho . . . . Ani větší náraz vichrů se neozval, blesky ustaly, a jen ob čas to z hluboka temně zadunělo.

Hrálo se. Jizba byla obecenstvem, nejvíce z dětí a ze služek neb jiných ženských neurčitého stáří složeným, naplněná. Vzduch byl téměř k zalknutí . . . Oddali jsme se héroicky svému osudu a poslouchali jsme, co deklamovali dřevění aktéři na malém divadélku.

»Ó, ty má ubohá, bídná hlavo, div že nepukneš tou spoustou bolestí! Ó, kdybys raději pukla, lépe bylo by pro tebe, pro mne i pro tvého královského otce. Ó, jak je to vše bídné a mátožné na této zeměkouli! Ó, běda, lidé, otevři se země a polkni to chabé, malátné pokolení jedibab a hamižníků! . . . A to všecko pro trochu lásky!«

Tak úpěl nějaký dřevěný princ, když jsem se ohlédl se svého místa po paní Králové. Nebylo ji tu. Obrátil jsem se na pana Krágla:

— Kde jest milostpaní? zašeptal jsem.

— Zase ji chytla ta protivná migréna. Pravila, že to zde nesnese, že musí ven, na vzduch . . . Daleko prý nepůjde, jen aby se vzduchu trochu nalokala . . . . . Je to zde opravdu k zadušení.

Pravil a vyrazil za sebou okénko na malý dvorek vedoucí.

— Ale, jak jste ji mohli nechat vyjíti do lesa, do bouře? (Pokračování).

Feuilleton.

ALEKSANDR SERGĚJEVIČ PUŠKIN:

Můj epitaf.

Zde Puškin pohřben jest; on s Musou mladou v loubí
i s láskou, leností veselý prožil věk,
nedělal dobrého, a přece v duše hloubi
byl věru »dóbryj čelověk«.

J. B.

♡ ♤ ♡

Z VÝSTAVY V BUDOUCNOST.

Jako divadlo i výstava sloužiti má poučení, ve skutečnosti však jest i ona jen velikým zábavištěm pro široký dav. Poučení je pouhým přídavkem, vítaným toliko zcela nepatrnému zlomku těch tisíců a statisíců, kteří se hrnou na výstavu se zasmát, zakoketovat, utratit peníze. Ale kdyby tento zlomek byl sebe menší, jen je-li vůbec, pak se výstava neminula účelem. Nám konečně každá výstava přinesla prospěch velmi pozoruhodný, a zdá se, že výstava letošní nezůstane za svými předchůdkyněmi.

Pomalu, ale stále určitěji jeví se nám tento prospěch ve dvou směrech — v hospodářském rozmachu, který nám slibuje rozšířiti úzké hranice odbytu našich výrobků daleko za hory sudetských zemí, a rychlým postupem slovanské myšlenky. A to je prospěch nejradostnější, a doufejme, i nejplodnější. Před čtyřiceti pěti lety umírala slovanská vzájemnost v partyzánské vojně polského zoufalství s ruským samoděržavím, dnes přijíždějí zástupci obou bratrských národů do Prahy porokovat o společných zájmech slovanských. To nezpůsobila ovšem pražská výstava. Na temném pozadí jasného tohoto obrázku vystupují smutné obrysy Mukdenu, stříkají zpěněné a zkrvavené vlny úžiny Čužimské a

ANTONIN CHITTUSSI: OSTRŮVEK NA MLÝNSKÉM SPÁLENIŠTI.
(Maj. p. cís. rady Ant. Vávry.)

plane rudá záře vyhlazovacího boje protipolského v Německu. Těchto ran bylo třeba, aby národové ruský i polský pokusili se o společnou práci!

Ale i naše výstava má nějakou zásluhu o slovanské sblížení. Ještě loni konán sokolský slet bez Poláků, letošní výstava poskytla jim příležitost, pořádati výpravy v pohostinnou Prahu. A vedle Poláků a Rusů i Srbové a Chorvati, Slovinci, Bulhaři, všichni kmenové slovanští přijíždějí, tak že Praha pro letošek jest skutečnou slovanskou metropolí. A je zajímavo, že peruti slovanského orla zabělaly se nad úpravným výstavním městem právě v době, kdy usídlila se v něm výstava dvojjazyčná. Dost jsme se proto nakabonili, a hle: na výstavě je klid, a nám ani slovanským hostem nic tu nevadí! Světlý důkaz, že rostem a v tom klidu že sebevědomí a síla. Doufejme, že modrá obloha, klenoucí se nad Královskou oborou, zůstane už nezkalena, a že v paprscích velikého slunce, které nad ní vychází, vyroste a uzraje požehnání slovanské úrody.

Tuto naději možno tentokráte hýčkati, neboť v poradách slovanských zástupců jednati se bude nikoli o ideální utopie, o lesklé, všeobecné programy, ale o řešení otázek zcela praktických — o zřízení slovanské banky, zpravodajské kanceláře, o organisaci knižního trhu — tedy o věcech netoliko žádoucích, ale i uskutečnitelných. Jedné věci nemělo by se zapomínati: usnadnění vzájemných styků slovanských národů zlepšením dopravy. Tu je třeba mnohých oprav a mnoho soustavné a společné práce zejména v Rakousku a v Rusku, aby cesta z jedné říše do druhé nebyla obtížnější, než plavba do vzdáleného dílu světa. Bez nejčastějších styků nebude do opravdy ani kulturního ani hospodářského sblížení. Hned organisace knižního trhu slovanského kategoricky bude žádati jiných způsobů dopravních. Pro tento trh, na příklad, bude třeba zříditi několik kommissionářských ústředí, a ta musí míti spojení snadná, rychlá a ne drahá. Postarati se o takováto spojení nebude lehko, neboť vedle dobré vůle národů rozhodovati bude ochota vlád, a v tu na obou stranách mnoho nevěříme. Tady bude asi práce nejtvrdší.

Styky osobní, kulturní i hospodářské předpokládají však jazykové znalosti. O této věci dnes mluviti je neveselo.

Tak, jako dosud, dále to nepůjde. Nelze neviděti a nebylo by správno nepřiznati se, že všecko nadšení, nejkrásnější snahy a nejpevnější úmysly tříští se o neznalost jazyků. A nic vlastně se neděje, aby se poměry zlepšily, nic kromě úsilí jednotlivců a ochotnictví malých kroužků.

Otázku jazykovou, pokud nepůjde o společný dorozumívací jazyk slovanský, řešiti si musí ovšem každý slovanský národ doma. Nám by slušelo učiniti počátek. V otázce jazykové spočívá klíč otázky slovanské — pokud nebude jazykových znalostí, potud nebude duševních a osobních styků, potud nebude kulturní jednoty a také hospodářského vydatnějšího spojení. A této znalosti nebude, pokud nedostaneme slovanské jazyky do škol měšťanských a středních. Jsme členy slovanské rodiny a máme povinnost a p r á v o, znáti vedle řeči mateřské i ostatní jazyky velkého slovanského národa. Jen p a k budeme si blízcí ve skutečnosti, nikoli v pouhých nadšených slovech a visionářských snech. Budeme-li doma u moře Jaderského i Baltického, nad Vislou, Moskvou, Něvou a konečně třeba i nad Amurem jako nad Vltavou, najdeme i pevných nitek a vláken společných zájmů a prospěchů více než s dostatek.

Je to ostatně životní otázkou českého národa, jeho velikým a smělým, ale uskutečnitelným programem, aby se dostal z omezeného obvodu svých vlastí do širého světa. Nemáme moře ani osad, ale máme Slovanstvo a jeho nekonečné oblasti — to je nepřehledné pole příští naší činnosti, to jsou území, jichž třeba prozkoumávati a připojovati k říši našich zájmů národních, kulturních a hospodářských.

V slovanství, prakticky prováděném, spočívá vlastní naše veliká budoucnost: zabezpečení národní, vzrůst kulturní, zmohutnění hospodářské. Opřeni o Slovanstvo, odoláme. Jako činní členové jedné rodiny budeme míti právo i na kulturní její majetek; zboží své vyváželi můžeme hlavně do zemí slovanských, a naši emigranti v nich hledati mohou novou vlast, vlídnější a pohostinnější, než v dalekých a cizích krajích za mořem.

Výstava ovšem tyto otázky řešiti nechtěla. Dala však popud k novému rozmachu staré myšlenky a uchytí-li se něco z ideálních doposud záměrů ve skutečnosti, budeme ji vzpomínati vděčně po všecku budoucnost.

Procházejíce pavilony měříme pokroky, učiněné i v průmyslu i v dopravnictví, odvažujeme dosavadní úspěchy, přemýšlíme o tom, jak dalece jsme připraveni k hospodářskému výboji, který chceme podniknouti a který jsme vlastně už zahájili, a uprostřed bavících se davů snažíme se odhadnouti, kam dospějeme do příští velké všeslovanské výstavy. Budeme šťastni, bude-li se tato příští výstava konati ve znamení hospodářského rozpětí, na němž pracujeme, a slovanské jednoty duchovní a hospodářské, k níž chystáme se právě klásti základy.

Bedřich Šaloun.

PANORÁMA PRAHY Z RAJSKÉ ZAHRADY.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jindřiška Slavinská.** Vzpomínám pěkných chvil, jež jsem prožil ve společnosti sl. Jindřišky Slavinské. Často a často jsem ji vyhledával, poněvadž mnoho věděla a mnoho pamatovala. Když jsem o Mánesovi podrobnosti shledával, byla sl. Slavinská spolehlivým kontrolorem všeho, co jsem se dověděl a u jiných vypátral. Je tomu několik dní, co jsem ji vyhledal, abych se s ní domluvil o obrázku, jehož autentičnosti jsem nemohl zjistiti. Pamětníci tvrdili s apodiktickou určitostí, že obrázek představuje známou a populární osobu — pro jistotu ještě slečny Slavinské jsme se otázali a dobře jsme učinili — podívala se na obrázek a prohlásila, že jsme my, že jsou všichni na omylu — obrázek že představuje někoho docela jiného. Smluvili jsme se, že se některý den ke konci týdne sejdeme, sl. Slavinská s tou svou nadšenou, temperamentní ochotou slibovala, že mně bude něco pěkného, tuze zajímavého vypravovat — a už jsme se nesešli, už nepověděla, co chtěla vypravovat. Touha, vidět květinovou slavnost, pudila ji do výstavy, kde krví svou zbrotila půdu a odkud ji odnesli do umrlčí komory.

Nebyl ani její život, nebylo ani její herecké povolání bohato vzrušujícími momenty. Skoro by se o ní mohlo říci, že teprve svou tragickou smrtí celý český svět upozornila na svou skromnou osobu. Znali jsme ji ovšem z divadla, kde čestně obhájila svou divadelní existenci a odkud nerada, s těžkým srdcem odcházela. Byla na tom divadelním firmamentu malounkou, ne skvěle zářící hvězdičkou, ale byla dobrou, milou, srdečnou kolegyní, byla kuřátkem, jež nikdy a nikomu by ani ublížit nedovedla, kdyby i byla chtěla. Věděla, že nepronikne nikdy k výšinám svých velkých a obecenstvem favorisovaných kolegyň, a proto jim nezáviděla, naopak, zbožňovala je pro jejich umění a svůj obdiv dávala na jevo tklivým, vroucím způsobem. Byla to zejména paní Otylie Sklenářová-Malá, o které horovala, a je známo, jak oddanou, jak věrnou byla přítelkyní paní Hanny Kubešové, o které pověděla nám velmi mnoho cenných podrobností pro serii vzpomínek, jež jsme tiskli v Divadelním listě Máje.

Byla větší svou láskou k umění a k literatuře, než vlastním svým uměním. Dostala se do stínu a

zůstala jenom fialkou. Měla svoje sny, měla také touhu, stát se ohnivým, obdivovaným květem, ale osud je už jednou takovou neúprosnou loterií, která jenom určitým číslům dopřává výhry. Bývala krasavicí, takovou krasavicí, že mistr Josef Mánes byl její sličností okouzlen — na nejedné hlavičce jsou zachyceny rysy jejího obličeje — svého času, dávno, dávno tomu už, básníci o ní pěli a umělci posílávali ji na důkaz obdivu skizzy, ale tenkrát ještě ani sl. Slavinské, ani vynikajícím přátelům jejím nenapadlo, že by se mohlo pro neznámou, půvabnou, nadanou a roztomilou ‚Polku' někde něco učiniti, čili, jak se populárně říká, že by se mohlo zatlačiti, aby se dostala ku předu. Když jsme o to jednou v hovoru zavadili, řekla sl. Slavinská s úsměvem: »To nebyla ještě protekce na světě!« A přece nebylo nad ni ideálnější, pro umění zanícenější dušičky! Byla Vestálkou svého vlastního ohníčka. Umění jako by jí učarovalo. Všude za ním chodila, všude jakoby chtěla přihříti svoje srdce, jemuž širší veřejnost byla Macechou. Když spolek Mánes v jarém rozmachu první umělecké svátky slavil, sl. Slavinská byla první, jež přišla se podívat na divy nového umění a po výstavě chodila jako v kostele. Nikdy a nikde nescházela, kde duše, kde krása mluvila. Byla skromnou, byla tichou, ale byla vzácnou, byla věrnou obdivovatelkou — jenom fialinkou, ale kytičkou až do pozdního věku, do posledního vydechnutí. Na vychladlou mrtvolu položila celou kytičku pomněnkových kvítečků v podobě svoji závěti. Vše, co měla, co s takovou láskou hledala, sbírala a opatřovala, nechala zde, svoje umělecké poklady, jež byly jedinou její radostí a pýchou, svěřila ochraně nejpovolanější — aby je nepotkal osud nezasloužený, aby přinesly radost potomstvu a vyplnily svoje poslání.

Neušla svému osudu — osud ji postavil do stínu, zůstala fialkou, a bylo souzeno, aby zašlápnuta byla o květinové slavnosti! *R. K.*

— **Z Prahy zaniklé.** Zapomínáme už, jak vypadaly pobřežní partie ve čtvrti svatovojtěšské — je tomu teprve nedávno, co smeteny s povrchu staré domy s dvorky a pavláčkami do vody, a už si nedovedeme učiniti představy, jaké vzezření mívala tato končina. O tom, jak starobylé, malebné tu bývalo zákoutí, dokud bývaly zde řadou za sebou troje mlýny, Šitkovské, Hořejší Lodecké a Šerlinkovské, dovedou vypravovati jenom staří pamětníci, jež by na prstech jedné ruky spočítal. Dlouhé spory bývaly mezi zdejšími mlynáři, tak nákladné, že se po Praze vypravovalo, že za soudní útraty mlýn ze stříbra mohl býti postaven. Pod nynějšími mlýny Šitkovskými, asi v těch místech, kde začíná podloubí zadního traktu žofínských budov, stávaly mlýny Lodecké, tam asi, kde podloubí končí, mlýny Šerlinkovské. Mlýny na lodích byly postaveny »na vlny«, na vodu, proudící ze žlabů mlýnů Šitkovských. Když pak lodi zpukřely a prohnily, postavili si mlynáři mlýny na kolech, což mělo za následek veliké hněvy a spory, jež leta letoucí se vlekly. Mlynáři, ba dokonce prý i konšelé, přepadli jednou mlýny Lodecké a rozkopali jez, načež poškození vypravili poselství se stížností za císařem do německé říše. Soutěži i sporům učinila rázem konec neblahá pohroma — v prosinci roku 1859 vyhořely v jednom týdnu do základů mlýny Lodecké i Šerlinkovské. Zkáze ušel jenom mlýn Jana Vávry, stojící na břehu.

Pamětihodná je stará věž nad jezem, odkud voda rozváděna po Novém městě až do Kateřinek. Vystavena byla na malém ostrůvku, z jehož urvané naplaveniny vznikl v XVIII. stol. nynější Žofín. Když budovali zdejší vodárnu, chtěli zbourati také starou věž, ale horlivé přímluvě Umělecké Besedy a architekta Kanderta se podařilo zachrániti ji. Za švédské invase roku 1648 byla věž urputně bombardována, o čemž takto se rozepěl veršovec kronikář:

»Na den sv. Václava
starožitnosti mé sláva
od Švejdů z dvou velkých kusův
sto devadesát štusův
trpěti jsem musila
a již jsem klesat počala.
Hle, má vrchnost, moji páni,
mně dále klesati brání;
nýbrž dosti k velký ceně
flastr z vápna a z kamene
na mé rány položili,
tak neduživou zhojili.«

Na mlýnském spáleništi zachytilo se něco naplaveniny, a povstal ostrůvek, na němž rok od roku víc se to zelenalo. Mlynářští zasadili sem několik vrbových proutků a nějaký topol, a ostrůvek nabýval svěžího vzezření. Pro hochy z okolí bylo to ovšem vítané, romantické rejdiště. Tady se to nějak hrálo na loupežníky a Robinsony! Jednou zabloudil malíř Chittussi se svým přítelem panem Antonínem Vávrou do odlehlé končiny. Ostrůvek s malebným okolím se mu tak zalíbil, že ještě téhož dne dal se do malování a vytvořil nejen pěkný obrázek, ale zároveň vzácný dokument, jak kdysi mlýnské pobřeží vypadalo. Na obrázku spatřujeme mlýn, jenž býval kdysi majetkem patricijské mlynářské rodiny Vávrů a tak zvaný Šestipanský dům, jejž mlynář Ignác Nechyba zbudoval. Zde bylo sídlo pražských vodních měřičů, příšežných mlynářů pražských, kteří mívali právo a moc, osazovati a vyměřovati cejchy mlýnské po celém království. Na obrázku vidíme posledního Mohykána bývalé skupiny budov, dům, jenž po dnešní dobu se zachoval. (Majetek pana Práška.) Za domem vykukují střechy Svatováclavské trestnice. Na druhé straně spatřujeme střechu kostela sv. Vojtěcha. Není druhého, tak věrného a zároveň umělecky vzácného pohledu na tuto partii Prahy dávno zaniklé. Zajímavo je, co vypravuje malíř Láďa Novák. Narodil se v žofínském domě s vyhlídkou na řeku a mládí prožil v těchto končinách. Hoši chytávali ve mlýnském rameni raky, jichž bývala hojnost, zejména kolem kůlů a podél zdí. Dnes, kdy raci vymizeli i v odlehlejších krajich a

kdy musilo býti učiněno opatření, aby nevyhynuli docela, není po nich v naší Vltavě, bohužel, dávno ani potuchy! — —

Ještě jeden český umělec zajímal se o krásný tento kouteček. František Ženíšek přišel se sem podívat. Ostrůvek byl zajiněn a vypadal jako ze stříbra. »Přijdu, a udělám si skizzu,« řekl Ženíšek, zanícen čarokrásným, něžným kouzlem ojíněné, filigránské ostrovní zahrádky. Bylo by zajímavo, srovnati tyto dva obrázky, tyto dvě staropražské partie, tím zajímavější, že už dávno a dávno není po koutečku ani památky a že jsou dílem dvou našich mistrů, A. Chittussiho a Františka Ženíška.

R. K.

⁂ **Pocta velkému dílu a jeho nakladateli.** Novinami proběhla těchto dnů zprávička, která zasluhuje bližší pozornosti. Výbor průmyslové, živnostenské a obchodní jednoty pro severovýchodní Moravu a Slezsko v Moravské Ostravě usnesl se společně se slezskou výpravou uctíti na výstavišti vhodným a okázalým způsobem duševní práci českých učenců, uloženou v Ottově Slovníku Naučném. Dopsal o tom způsobem velmi srdečným nakladateli, panu Janu Ottovi a předsednictvu jub. výstavy. Několik těchto suchých vět nemělo by zapadnouti bez povšimnutí. V době, která od nehlučné a namahavé ale na výsost záslužné práce literární odvrací se vždy více ke zjevům pomíjejícího významu a lesku, nedá-li se unášeti pouhým, bezohledným sobectvím, jest usnesení toto zjevem neobyčejným, dvojnásob radostným proto, že je to právě korporace průmyslová, živnostenská a obchodní, která chápe nedocenitelný význam velikého díla Ottova a první veřejně projevuje uznání. Členové výpravy, přijíždějíce ze vzdáleného koutu Moravy a Slezska do Prahy, vzdávají hold obrovské, ideální práci a obětavosti českých učenců a českého nakladatele. Probíjejíce se sami prosou tvrdého života sklání se před prací duševní. Bylo by si přáti, aby tento vzácný zjev nezůstal ojedinělý, aby na duševním životě českém a na podnicích literárních tak živou účast jevily všecky vrstvy národní. Pak bychom hold moravských a slezských krajanů pozdraviti mohli jako červánky nového rozkvětu českého písemnictví.

⁂ **Joža Barvič** slavil v těchto dnech dvacáté páté výročí založení svého knihkupectví v Brně. Tichá tato slavnost nepostrádá významu širšího, neboť Barvič, muž temperamentní a energický, před čtvrtstoletím učinil opravdový průlom do německých hradeb hlavního města české Moravy. Jeho závod v ohledu osvětovém i národním znamenal nepoměrně více než pouhý podnik ochodní, stal se rázem krystalisačním bodem českého živlu, a jeho chef, horlivě činný ve všech českých korporacích brněnských, jednou z nejpopulárnějších vůdčích osobností brněnských Čechů. Zakusil proto nekonečných nepříjemností, ale snášel to vše s klidem a s humorem sebevědomého člověka, který šel pevně za svým cílem. Znamenitý vzrůst a váha českého živlu brněnského jest z valné části dílem Barvičovým, jehož rázovitý zjev v ulicích brněnských býval po leta terčem útoků německých vášnivců. Česká věc v Brně daleko ještě není vybojována, ale nalézá se na cestě ke konečnému vítězství, a jméno Barvičovo bude mezi prvními, jehož v den tohoto vítězství vděčně bude vzpomínáno.

⁂ **Kde stála Bouda?** Již několikráte vznikl spor, kde vlastně na Koňském trhu (dnešním Václavském náměstí) zřízena byla roku 1786 divadelní dřevěná budova pro česká představení, již

JINDŘIŠKA Z RITTERSBERGU (SLAVINSKÁ).

lid názvem »Bouda« obmyslil. Tomuto divadlu udělil císař Josef II. zvláštní privilej k českým hrám na žádost »náhradních herců« z Nového divadla, později Stavovského (dnes král. zem. divadla na Ovocném trhu).

Záhada je dnes rozluštěna. Na nejstarším plánu města Prahy z roku 1791, vystaveném v oddělení pozemních staveb letošní výstavy, je Bouda zakreslena do plochy nynějšího Václavského náměstí. Dle toho stála Bouda tak, že přímka vedená od rohu Jindřišské ulice (strana s poštovní budovou) k rohu ulice Vodičkovy (kde je dnes dům páně Wiehlův), dotýkala by se líce budovy, sahající odtud asi k prostoře u hotelu u arciv. Štěpána. Zdá se, že vchod do divadla byl se strany k Vodičkově ulici, poněvadž tu na plánu jsou zřetelny jakési pilastry.

Privilej Boudy roku 1791 zbořené od majitelů, když se jim nedařily české hry ani ve zrušeném klášteře mnichů Hibernů (dnešní celnice) ani u Raymanů na Malé Straně — koupili stavové, a na titul této privileje hraje podnes zemské německé divadlo pražské. Zmíněný plán města Prahy kreslen za vlády císaře Leopolda II. pod vedením vrchního stavebního ředitele a inženýra prof. František Leonard Hergeta bývalými jeho žáky. Dle měřítka, k plánu připojeného, byla Bouda asi 10 dolnorakouských sáhů dlouhá a 5 sáhů široká. Tyto míry možno považovati ovšem toliko za přibližné. *V.*

— **Panoráma Prahy** z Rajské zahrady a zvláště z vyšších pater žižkovských domů nad krásným tímto sadem, bohužel, veřejnosti nepřístupným, je méně známé, ale nikterak méně krásné obdivovaného panoramatu s Petřína. Praha v rozlehlé kotlině rozestupuje se v mohutné šíři, zvedajíc se za řekou mezi Opyšem a Petřínem v malebných skupinách starých budov až k samému hradu, jehož obrysy, v hodinách ranních zahalené parami, v předvečer temné až do černa, tvoří mohutnou kulisu zapadajícímu slunci, vrhajíce s Petřínem na celé město hluboký, melancholický stín. Celý tlum věží Nového i Starého města zdá se vystupovati mnohem strměji do výše než díváme-li se ze strany druhé. Vyhlídka s Petřína poskytuje obraz barvitější a veselejší, kdežto odtud město zdá se obrovitější, hrdější, nabývajíc rázu aristokraticky tvrdšího, sebevědomějšího. Až jednou Rajská zahrada, spojena s Riegrovými sady, stane se novým velkým veřejným parkem pražským, bude toto panoráma Prahy novou přitažlivostí krásné naší metropole.

— **Pustowojtowówna.** Na barikádách pražských v roce 1848. mezi studenty a chasníky, kteří bránili konstituci proti Windischgraetzovým granátníkům, objevila se i dívka se slovanskou trikolórou a s puškou v ruce súčastnila se neohroženě boje. Vzpomínáme jiné amazonky, Polky Henryky Pustowojtowówny, která za povstání polského v roce 1863—1864. objevila se i v Praze, budíc tu všeobecnou pozornost. Současnice vypravuje o ní v Tygodniku Illustrowaném, že se s ní setkala u generala Langiewicze, který ji chválil, že osvědčila v bitvě neobyčejnou statečnost. »Poslal pro ni,« vypravuje pamětnice. »Přiblížil se ke mně mladičký vojáček v prosté čapce s černým beránkem, v kabátci z domácího plátna, v hrubých, ani nenačerněných botách. Nevypadal právě příliš ladně, toliko veliké oči svitily nezvyklým ohněm.«

Přemlouvána, nechtěla opustit řady bojujících, poněvadž si umínila smýti hanbu, kterou způsobila rodině její matka, zasnoubivši se s důstojníkem jiné víry. V těchto zásadách vychovala ji prý její bába v Lublíně, kdež byla donucována, aby změnila vyznání. Když nepovolila, chtěli ji odvésti do kláštera na Rusi. S pomocí přátel uprchla do Moldavy a pobyla tu rok. Učila se tu střílet a zacházet se zbraní. Přes Halič dostala se k povstaleckému vojsku. Plukovník Czachowski, jehož péči ji Langiewicz svěřil, vypravoval, že její odvaha a vytrvalost jsou obdivuhodny. Později, náhodou, dostala se k hlavnímu štábu, s nímž bojovala v krupobití kulí.

Když ve vojenské radě bylo usneseno, aby Langiewicz, který byl zatím stal se diktátorem, zachránil se do Haliče, ustanoveno, aby byl vypraven s průvodním listem generála Waligórského. Ale dokument platil i pro syna generálova. Vybrána tedy Pustowojtowówna, aby představovala tohoto syna. Takto s Langiewiczem ocitla se v Haliči. Vládou rakouskou i s diktátorem zatčena a uvězněna. Když byla propuštěna, sympatická, nesmělá a skromná, přijata byla do domů pánů Romerův; byla tam velmi vážena a milována, ano syn této rodiny chtěl se s ní dokonce zasnoubiti. Ale odmítla. Odejela pak do Paříže a živila se tu výrobou pařížských květin. Po několika letech vdala se za doktora Lewenhardta z Varšavy, emigranta rovněž z r. 1863. Nejlepší žena a matka vychovala se svými dětmi i dvé sirotků po sestře mužově. Mluvívali o ní s vděčností. V prvých letech po povstání jméno Pustowojtowównino všeobecně bylo známo a statečné její odhodlání, plynoucí z čisté lásky k vlasti, všelijak bylo vykládáno, ano i podezíráno. Pisatelka této vzpomínky prohlašuje, že Pustowojtowówna hodna jest státi v řadě národních bohatýrek.

— **Rekové ducha a srdce.** Napsal Jan Gabriel. Nakladatalství E. Šimáčka v Praze vydalo ve své Matici mládeže knížku, která zasluhuje povšimnutí. V řadě třinácti krátkých článků líčí nejvýznamnější události ze života velkých lidí, kteří všechno své přemýšlení a snažení, všechnu svou práci přinesli na oltář obecného dobra a pokroku. Čtenář dovídá se tu o mudrci Sokratovi, o vynálezci knihtiskařství Janu Gutenbergovi, o našem českém velikánu Janu Amosu Komenském, o duchovním buditeli národa ruského Lomonosovu, o Jindřichu Pestalozzim, o vynálezci parní lodi Robertu Fultonovi, o slavném skladateli Ludvíku Beethovenovi a o jiných ještě, kterým jsou vděkem povinni potomci. Neuškodí ani dospělým, kterým nebylo možno obrniti se rozsáhlejším vzděláním, přečtou-li si knížku, neboť najdou v ní mnoho poučného a zároveň i zajímavého. Čtyři obrázky do textu nakreslil Miloš Slovák. *Ds.*

Ročník VI. číslo 42 vydáno dne 17. července 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIKI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

nes četla jsem ve zdejších novinách úmrtní oznámení, které mnou otřáslo. Předměstské c. k. notářství jakožto soudní komisariát oznamovalo v nedostatku příbuzenstva, že zemřela jakás stařická dáma, bývalá divadelní umělkyně (malebné divadelní jméno bylo připojeno), a že její pohřeb konati se bude tam a tam v tu a tu hodinu.

Hrozné! Pomyslím-li, že stará ona herečka žila, nemajíc živé spřízněné duše, úplně sama, opuštěna, že jako vyvrácený strom potácela se v kalném proudu života!

Nemohu ani domysliti, že bych také já jednou takto skončila, sama a sama, jako na poušti, obklopena jen nekonečnou prázdnotou a osamělostí. Neboť jaká je moje situace? Je vlastně jiná, než osud neznámé oné staré herečky? Ani já nemám již nikoho, nikoho na světě, a vyhlídka do budoucnosti s tohoto hlediska mne děsí.

V prvním návalu citů měla jsem skoro choutku rozejeti se do onoho vzdáleného předměstí a jíti na ten osamělý pohřeb. Viděti všecku tu bídu samoty, zániku v opuštěnosti, spatřiti chudý pohřeb, v jehož průvodu bylo snad jen několik sousedek a houfec zvědavců. Naučila jsem se hleděti zmužile na své žití, tak, jaké je, patřiti směle v tvář svému osudu, pohlížeti do svého nitra. Pohled na ten smutný pohřeb byl by snad býval oporou mé resignace, mé statečnosti, které tolik, tolik pro příští svůj život potřebuji.

Svěřila jsem se s úmyslem svým Vistribce. Seděla na postranici své postele v menším pokoji našeho bytu, neumyta, rozcuchána, míchajíc kávu lžičkou, majíc ústa plná a noční kabátec kávou pokapaný. (Bože můj, jak mohla býti hrozná tato ženština ženou důstojníka, člověka prý ušlechtilého a jemnocitného, jak si mohl důstojník vzíti takovou přišeru? To mně zůstane pro vždy nevysvětlitelnou záhadou!) Vistribka však byla hned po ruce se svými námitkami:

— Víte, Annie, řekla svým zpívavým a šišlavým hlasem, že se nemáte rozčilovat a namáhat. Víte, co vám nařídili lékaři! Nechoďme nikam! Snažně vás o to prosím.

Vistribka má pravdu, úplně pravdu. Nemám se rozechvívat, jsem rekonvalescentkou, byla jsem ještě před nedávnem těžce nemocna, a vůbec je mé zdraví chabé, velmi chabé. Matka zemřela tuberkulosou, otec prý byl také tuberkulosní, ač se dožil poměrně značného věku, ostatní členové rodiny neměli dlouhého života a byli také slabi. Ani prý se nemám vdávat, říkali vídeňští lékaři mému otci, chci-li se zachovat při zdraví a životě. Sotva jsem dospěla, opakovali lékaři tento ortel mně přímo do očí, s bezohledností a krutostí mužů přísné vědy. Co jim byla duše, čím bylo jim její toužení a záchvěvy? Byla jsem jimi odsouzena k doživotnímu vegetování, k samotě, hrozné ve své nekonečnosti. Prohlásili mne za poloviční ženu, za zrůdného člověka. Zrušení tohoto rozsudku záleží ovšem na mé vůli. Kdo má právo rozhodovati o mém životě?

Ale výsledek vyšetřování zněl: nebezpečí, stálé a neodvratné, plicní tuberkulosy. Je-li

člověk mlád a těší-li se jen trochu ze života, věnuje takovému dobrozdání a jeho důsledkům přece jen trochu pozornosti. Zvláště když sám sebe poněkud pozoruje, a když jej chvílemi bodne krátké zakašlání, které každodenně — ach! ani jediného dne nevynechá tento poslíček smrti! — zaharaší několikrát v prsou. Jsem sama k sobě upřímna. Vezmu zrcadlo, pohlednu na bledou svou tvář, na tmavé, velké své oči, na dlouhé brvy a směle vyklenuté obočí, na ovál obličeje, dokonalou řadu zubů, úzké rudé rty, hustý, tmavě hnědý vlas, na rovný, úzký nos — a musím si říci, že by bylo všeho toho škoda pro předčasnou hnilobu. Stanu, oděna plesovým šatem, před velkým zrcadlem v pokojíku svého vídeňského bytu, a jsem nucena přiznati si, že mé útlé poprsí je půvabno, že má šíje má ušlechtilou linii, že má ramena jsou bílá a okrouhlá, že má postava je svěží a svižná. Bylo by moudré, rušiti předčasně toto dílo Stvořitele, tento život? Blahoslavená naděje, šťastný pocite, že v odkladu a trpělivosti může spočívati záchrana! Jeden z moudřejších lékařů mně řekl, abych vyčkala dvaceti šesti nebo dvaceti osmi let, že pak se snad můj zdravotní stav upevní a ustálí. Aspoň jeden spravedlivý mezi tolika hříšníky! Dal mně svými slovy lék proti zoufalství, proti stálému pocitu malomoci a malátnosti.

Než na úvahy o budoucnosti zbylo pohříchu málo času. Bylo nutno mysliti na přítomnost, na rmutnou, krutou, bezohlednou přítomnost.

Byl masopust, kalný, vlhký a odporný, blátivý a větrný čas, jakým mezi našimi městy dovede se ve všech ročních obdobích smutně pochlubiti jediná Vídeň, toto věčné smetiště, tento ustavičný větrný měch, tento stálý močál.

Churavěla jsem a pokašlávala, ale nedala jsem na Vistribčiny výstrahy. Neuposlechla jsem jí a navštěvovala jsem zábavy. Opuštěnost mne příliš tísnila: musila jsem se stýkati se svými známými, s lidmi vůbec. Byla bych zhynula v osamělosti, v stísněné své náladě, tak sama ve městě a světě, v němž nemám jediného příbuzného, jediné své duše. Chodila jsem do divadel, na zábavy a tančila jsem. Bylo mně již hodně špatně, cítila jsem nevolnost a zmalátnělost v celém těle, ale neustala jsem choditi do společnosti. Kterého rána nemohla jsem se v posteli ani hnouti; každý úd mne bolel.

Nebudu líčiti svou zbídačelost, svou chorost, své tělesné a duševní útrapy. Nechci psát žádnou pathologii.

Teprve, když bylo jaro již hodně pokročilo, poněkud jsem se vzpamatovala a vzpružila. I srdce je prý poněkud zachváceno následkem rheumatismu, uznal můj »tajný medicinální rada« a odporučil mně léčení ve Františkových Láznich. Ostatně je prý lhostejno, kde mám trávit léto: nechť prý tedy jedu do oněch lázní v Čechách a zůstanu tam do října.

Bylo mně vlastně vše lhostejno. Myslí li lékař, abych jela do Františkových Lázní, jsem také srozuměna. Mám se plahočiti tam nebo onde — vše jedno. Tuberkulosa, rheumatismus, srdeční vada: mohla bych se pomalu ukazovati jako »zajímavý případ« posluchačům lékařství na klinice vnitřních nemocí.

Čas sunul se pomalu jako písek v přesýpacích hodinách. Léčení, pití vody, koupele, masáže, koncerty, procházky s Vistribkou, několik povrchních lázeňských známostí s damami a pány, vše úmorné a nudné. Při deštivém počasí milé moje knihy, rozhovory s Vistribkou, žádný vzruch, žádné vzpružení, vše řádní jako samy Františkovy Lázně. Ale ta nuda a ten klid hodil se právě k mé duševní náladě. Někdy věnovala jsem se s pravou rozkoší prázdnému tlachání, kterým mne dovede tak nevyrovnatelně obratně častovati Vistribka. Ta její malichernost je náplastí na mé nervy.

Kterého dne psal z Jihu Gordon, můj vídeňský »flirt«. Už prý nelze na tom ničeho změniti: je prý nutno »nésti neodvratné s důstojností«. Zasnoubil prý se s Elsou Gottsteinovou, na podzim prý budou spolu chodit do společnosti, aby si lidé zvykli na jejich přístí manželský svazek, a v masopustě bude pak svatba.

Malá formalita bude ovšem předcházet, Elsa se dá pokřtít. Měch její peněz dostane církevní požehnání.

Naše služka Míny, děvče obdařené od přírody pozoruhodným rozšířením srdce, říkala, že by bylo hanbou, kdyby mladé, dle obrazu božího stvořené děvče nemělo nápadníka. Také dáma z vídeňské »společnosti« musí míti »svůj flirt«. A tak jsem měla já Gordona. Já měla souchotiny, on dluhy, mnoho, velmi mnoho dluhů. Nepracoval jen v ministerstvu vnitra a nestýkal se jen s básníkem Altenbergem a spisovatelem Schnitzlerem, ale byl také skoro každého dne u »Maxima«, nebo u »Bradyho«, a chodil na five-o'clock do »Bristolu«. To stojí peníze, mnoho peněz, zvláště večeří li se každý den u Sachera a pije-li se hned k rybě šampaňské. Ale konečně tak hezký, veselý a vtipný hoch, jakým je Gordon, zaplatí vždycky »touto ne více neobvyklou cestou« své dluhy. Nač mají bohatí bursiáni, křtění i nekřtění jobbeři, dcery a peníze, než aby je dávali švarným »mladým mužům se zajištěnou kariérou«?

Věděli jsme zcela dobře, Gordon a já, že se nevezmeme, že se nemůžeme nikdy vzít.

Ale přes to měli jsme se rádi, tak, jak se mají lidé rádi při takovémto flirtu. Tančili jsme spolu, jezdili jsme ve společnosti v zimě na Semering a v létě na Kahlenberg, navštěvovali jsme dobročinné bazary a joury, chodili jsme do divadla. Pamatuji-li se dobře, dostal Gordon ode mne také několik polibků, ale jen zcela letmo, takových suchých, společenských polibků, jež nemají žádné kursovní ceny na bursovním lístku lásky.

To, co mně psal Gordon, mohla jsem očekávati každé chvíle. Když jsem odjížděla z Vídně, řek! mně Gordon výslovně, že jeho finanční situace je neudržitelna, že se »něco musí stát«. A že Gordon způsobí, aby se stalo »něco«, čím si nejméně ublíží, byla jsem přesvědčena.

Pravda, trochu mně bylo líto konce této kapitoly mého života. Byla jsem několik dní zamlklá, mrzutá, a jednala jsem s Vistribkou »en canaille«. Na to je ostatně Vistribka zvyklá a vyruší ji to pramálo z jejího kontemplativního klidu.

— Quand elle a du chagrin, elle a un mauvais charactère, říká o mně v takových chvílích svou hroznou francínou, kterou snaží se ukázati, že také ona, madame Vistriba, vdova po nadporučíku a promeneusa i společnice slečny Annie Moserové, je dámou z »našich kruhů«.

— Kam pojedete z Františkových Lázní? Pojedete do Vídně? tázal se mne kteréhos dne, kdy jsem byla zmítána svým špatným rozmarem, pán, s nímž jsem se seznámila ve Františkových Lázních. Tento pán, inženýr jakéhosi úřadu, Pražan a Čech, Jiří Kotal, byl podobným »ztroskotaným člověkem« jako já. Léčil si ve »Františkově« tvrdošijnou srdeční chorobu a byl mým obětavým společníkem. Podnikali jsme spolu výlety do okolí a byli jsme také v lázních Elsteru, podívat se na toto »památné místo«, kde věrná láska směnečního odborníka pana Mattasiče-Kegleviče vysvobodila z blázince bývalou princeznu Louisu Koburskou. (Znala jsem ji od vidění, velikou a tlustou, z dob jejího »floru« ve Vídni. Také pana Mattasiče-Kegleviče měla jsem čest znát. Nosil, jeden z prvních ve Vídni, přistřihnuté knírý, jak je nosí nyní každý obchodní příručí.)

Napadlo mně, že nehodlám nikterak obdivovat se osobně Gordonovi a jeho snoubence ve Vídni, stýkat se s nimi ve společnosti a trpět slitování nebo výsměch její pro konec mého flirtu s Gordonem, jenž byl všeobecně znám. Byla by to věru smutná zábava!

— Kam pojedu?, odpověděla jsem. Nevíte, kam pojedeme, madame? obrátila jsem se k Vistribce. — Kam jsme říkali, že pojedeme — nevíte? (Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Pokračování.)

uším, že nebude z bouře mnoho . . . pravil pan Krágl tupě. Posud nekáplo, a hrom také utichl . . . Pane hostinský, — obrátil se na zad ku kredenci, — ještě sklenici!

Stál jsem tu bez rady. Tupost a otrlost páně Kráglova mne přímo urážely. Jen když měl své pivo a svůj doutník! O vše ostatní se nestaral. Jiřík se v tlumu dětí před divadélkem výborně bavil. Mohl jsem klidně odejít. Měl jsem deštník, jejž jsem nosil pro všecky možné případy, nemohl jsem přece nechati paní Kráglovou plenu deště a bouře. Nepozorován vykradl jsem se od stolu a vyrazil z krčmy. Kam mohla jíti? Byla přede mnou jediná cesta, nahoru k střícenině . . . . Vykročil jsem tam s deštníkem otevřeným, nebo již první velké a těžké kapky začaly splývati.

— Nešla kol nějaká paní k hradu? — ptal jsem se v průjezdě »cukrové báby«, sedící za velkou opálkou marcipánů a jiných a jiných pochoutek venkovské mládeže.

— Šla, nedávno a rychle kolem mne, pravila babka. Jistě jí chuděrku bolí zuby, neboť si přidržovala k ústům bílý šáteček.

To tedy byla ona! Za ní! Za ní!

Nevím, co mnou lomcovalo. Hladinou duše mé to podivně vřelo a hrálo. Napadlo mě, že snad chce si ublížiti nějak . . . a že prchá v samotu jako raněná zvěř? Bůh ví, kam se

zatoulala . . . a rozhlédl jsem se. Scéna nebes byla děsivá . . .

Velké, těžké kapky padaly. Pud mne hnal stále výš a výš. Kluzké kameny sjížděly mi pod nohama, zázrak, že jsem neupad. Cesta šla stále výš a výš . . . . Mezi mokrým kvítím a travou části zdí a valů hradních.

Stál jsem mezi hlavní branou. Byla do polovice zasypána, na levo od ní byl jakýsi ústupek polozasypané klenby.

Velký blesk osvítil vchod do něho jako do nějaké sluje. Ostré světlo dralo se malými okénky skrze větve ořeší a habří do vnitř. Tam seděla na balvanu paní Lucy Králglová, hlavu měla mezi rukama, hlasně plakala a štkala.

— Prosím vás, co tu chcete, co tu hledáte, pravil jsem, vniknuv do pustého výklenku bývalé chodby hradní.

Neodpovídala. Jen ňadra její se těžce zvedala, jen horké velké slzy padaly jí přes bledý obličej . . . .

— Pojďte odsud . . . dole se po vás shánějí . . . vzpomeňte, kde jste, bouře jest nad námi a bude hrozná, neobyčejně velká. Vidíte ty blesky — jak trhají šedou plachtu nebes?

Nedomluvil jsem, a velká rána hromová se rozlehla lesem. Někde udeřilo. A hodně blízko. Cítil jsem, jak se půda chvěje pod námi. Do toho zadul prudký náraz vichru. První signál k hrozné symfonii živlů. Ve větvích kolem nás a nad námi to praskalo, praštilo, sténalo a hvízdalo. Nový blesk a nové dunění hromu.

— Teď nemůžeme odsud, pravil jsem, klesaje k ní. Teď to musíme přečkati zde . . . . jsme aspoň v suchu.

Neodpovídala. Vlasy se jí uvolňovaly a padaly . . . . tak že seděla celá skoro v ně ukryta. Jen světlé šaty její svítily tmou . . . .

Chtěl jsem sednouti k ní, ale na balvanu nebylo místa víc, a tak jsem sjel k jejím nohám. Objímal jsem z důli její nohy i celé tělo až k pasu. Zdálo se mi, že celá jako živá pochodeň mi hoří v ruce . . . . ona, ta čarokrásná, nádherná a vítězná žena!

Objímal jsem ji hltavě. Mé prsty přejely tu celou božskou klaviaturu jejího těla . . . . Všecky linie tak svůdné, od loktů k šíji, prošly jimi. Zabořil jsem hlavu do jejího klína, a její horké slzy padaly na mou skráň jako roztavené krůpěje olova. Neviděl jsem blesků nad svou hlavou, neslyšel jsem hromů kolem sebe, viděl jsem jen ji, ta bílá vysoko se zvedající ňadra cítil jsem pod svými rty, a slzy moje splývaly s jejími v jednu horkou lávu . . .

Neobyčejně prudký záže blesku mne oslnil, a s ním v souzvuku děsná rána nás ohromila. Uhodilo jistě těsně vedle nás. Slyšel jsem valící se kamení a štěrk padající. Země se ještě třásla, a dusný zápach mi zavanul v chřípí. Tato rána byla však pro mne pozounem archanděla soudu. Jí jsem přišel k sobě. Vstal jsem, třesa se na celém těle. Mé ruce sjely s pokladů tak roztoužených, tak po smělém útoku vábně kynoucích a v mžiku tom cítil jsem, že jsou ztraceny opět, naposled a navždy!

Náhlá trpkost zastřela mé smysly. Teď mi bylo všecko jedno . . . buď co buď, staň se, co staň!

Ale vědět jsem to chtěl, slyšet z jejích úst, aspoň jedenkrát jako nebeskou hudbu slyšet . . . to otřelé, všední, banální a přece nebeské slovo: »Miluji tě!«

Chtěl jsem se jí znova vrhnouti na šíji, ale předešla mne. Teď jsem cítil její srdce bušit na svém. — Jak tě miluji! štkala mezi slzami se usmívajíc. . . . jak tě miluju, jak tě miluju, ale hleď . . . co by nám to bylo platno! Kam by nás to srazilo . . . . do jaké propasti . . není lépe trhati nad ní nebeské růže rozkoše, nikdy jich neutrhnouti, jen z dálky cítiti jejich dech, jen z dálky jimi se opojovati? Není to čistější, nebeštější, opojnější? Není to pocit božský, procítiti všecky plameny a nebýti ožehnut jimi? . . . Píti všecky slzy, míti všecky polibky a vyjíti z bouří těch bez úhony, čist, bratr a sestra andělů? . . . . Viď, miláčku, že mi rozumíš, že mne chápeš . . . ., že se budeme t a k t o milovati do věčnosti?

Vytřeštil jsem na ni oči. V té chvíli byl bych nejraději jí stiskl hrdlo a mrštil jí zpět ku stěně střícniny s výkřikem: »Koketo! . . . .« ale podíval jsem se hloub do jejích očí . . . . Cosi mystického tanulo v nich . . . nové věčné »mene tekel ufarsim« — hlas mi selhal, slovo zůstalo nevyřknuto, ruka klesla s její šíje na její ňadra bouřně se vlnící . . . Dotekem jich vrátil se mi náhle klid. Pustil jsem ji docela.

(Dokončení.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Nová píseň.

(Dokončení.)

d srdce ráda. Těší mě velice, že jsem se s vámi setkala a že můžeme jako dva dobří staří přátelé si upřímně pohledět do očí. Já jsem vdaná a vy, jak podle prstenu pozoruji — ženat a proto už nás nic nebude pokoušet!«

Usmála se roztomile na něho a její velké oči byly plny oné prostomilé důvěřivosti, s jakou hned za svobodna se na něho dívávala.

»Byl jsem ženat, jsem už vdovcem,« opravoval její tvrzení. »Ostatně nic před vámi nezamlčím, co s tímto prstenem je ve spojení. Dnes ovšem nedovedu nalézti oněch barev, které by vám tlumočily výhledy do mého minulého života, ale i když uvedu prostý děj, dostačí vám, abyste si učinila představu o tom, co jsem prožil.«

Pokynula mu, aby se posadil a sama usednuvši proti němu, s dětinnou zvědavostí se na něho zadívala. Jak je krásná a milá, jak rozkošná se z ní stala žínka, pomyslil si. — Hned však zapuzoval vše, co by jeho myšlenky rozptylovalo a počal vypravovati. Její zájem rostl a její tvář byla citlivou deskou, na které se obrážel údiv s politováním, zděšení se zvědavostí. Když skončil, okamžik mlčela. Potom však se mírně zarděla a ruku mu podávala.

»Na všechno jsem zapomněla, buďte ujištěn, že žádné hořkosti proti vám necítím a že jste mi tolik milý, jako rodný bratr. Čas zhojil ránu, kterou jsem utrpěla a nebe mně dalo dobrého muže, který mě vroucně miluje. Byl jste upřímným přítelem mého muže, zůstaňte jím dál. Jistě, že se potěší, až se s vámi shledá. Však snad už jde.«

V síni ozvaly se kroky a Jana otevřevši, nahlédla do síně.

»Ach, to není muž. Pojď dál, podívej se, kdo nás překvapil.«

Bohdan se ke dveřím otočil a když volaný vstoupil, div nevykřikl.

»Slečna Jenička!« zavolal užasle. »Kterak je to možná! Domníval jsem se, že milostpaní je bývala Jenička, ale ne, takhle vypadala slečna Jana.

Mladá paní zatleskala rukama a zasmála se. Příchozí, všecka uzardělá, dívala se udiveně s jednoho na druhého, nevědouc co se děje.

»Milostpaní, vysvětlete mi, co se se mnou děje« — prosil v rozpacích. »Matu se snad?«

»Ovšem. Já jsem Jana a kdo je tohle, zeptejte se jí samé . . . Slyšíte, že se můj malý Jeníček ozývá, musím ho jít upokojit.«

Vyklouzla ze salonku do pokoje, kde se ozvalo dětské houkání, a Bohdan v rozpacích se přiblížil k dívce, jež, také všechna zmatena, rozpačitě se usmívala. Opravdu, Jana to je. Tytéž oči, tatáž ústa, tytéž vlasy, totéž ohebné, rozkošně půvabné tělo a tatáž jasná dětská roztomilá tvář.

»Jsem Bohdan z Redrů, slečno. Jste blíženkou své sestry nebo její stín?«

»Vy jste Bohdan!« zvolala radostně. »A na mne se nepamatujete? Já jsem přece sestra Jeniččina, Lidka. To od vás není hezké, že jste na mne zapomněl.«

»Vy jste Liduška?« podivil se a tvář se mu rozsvětlila. »Jak jste se změnila. Ubližujete mi však tvrzením, že jsem na vás zapomněl. Zde je nejlepší důkaz, vzpomínám-li stále.« A sáhnuv do kapsy, vyňal suchý květ, stále pečlivě složený mezi listy zápisníku. »Poznáváte tento květ? Pamatujete se, jak jste mně jej věnovala? Bylo to ve vaší zahrádce. Napřed jste mi nechtěla nic dát, ale potom, když jsem slíbil, že vám pomohu zalévat, dala jste se uprosit. Uschoval jsem si květ na památku na něžnou bytost, která v mém srdci tkvěla jako čistý květ.«

Liduška se zapálila a zmatený úsměv bloudil po její tváři.

»A přece jste mě nemohl poznat,« vytýkala šelmovsky.

»Nedivte se Opouštěl jsem vás jako dítě a našel vás jako slečnu. Léta utíkají a já se také změnil.«

»Mnoho ne. Vypadáte mužnější. A nemáte uniformu. Nejste už důstojníkem?«

»Už dávno nejsem. Jsem soudním adjunktem. Kraňov stal se mi kouzlem, za nímž jsem musel jít, abych nabyl duševního pokoje. Jak se vše změnilo! Ze slečny Jany stala se paní a z vás se stal věrný její obraz. Kolik vzpomínek vyvolalo vaše objevení! Co šťastných a radostných okamžiků jsem s vámi zažil. Pamatujete se, jak jste mě políbila?«

»Však vy jste také květ mnou darovaný políbil, dobře se na to pamatuji,« durdila se. »Tehdy jsem nevěděla, co dělám. Byla jsem v jakémsi blouznění. Živě si připomínám, že jsem se na vás v duchu zle hněvala, když jste si chtěl naši Janu vzít a skoro jsem jí přála, když jste odešel a víc nepsal. Pak mi

jí bylo nějaký čas líto, když jsem ji viděla plakávat. Netrvalo to však dlouho. Švakr Skřivan byl, jak se nám přiznal, rád, že jste se rozhněval. Měl Janu rád již před vaším příjezdem, ale pro svou ostýchavost špatně u Jany pochodil. Dodal si potom odvahy a máte ho teď vidět, kterak se změnil. Ať sem přijdu kdy přijdu, stále se líbají.«

»A ty jsi pěkná, že se nestydíš takhle mluvit,« ozvalo se rozhorleně za dveřmi.

»Stydíš se snad za to? Neboj se, už se žádný pan poručík do tebe nezamiluje,« — škádlila Liduška a významně na Bohdana pohledla.

»Kdo ví! Můj Jeník musí být jednou důstojníkem a vlastní syn matku vždycky miluje,« ozvalo se šibalsky z pokoje.

»Hm, to je divná láska! Ty horuješ pro důstojníky, ale já žádného nechci ani vidět. Jste hodný, pane z Redrů, že už nejste důstojníkem.«

»Smím vědět proč?« ptal se vesele.

»Protože se domýšlejí, že je každé děvče do nich zamilováno. Ó, švakr jde. Pozná-li vás?«

Skřivan ovšem Bohdana nepoznal a jeho překvapení nebylo o nic menší, než jeho ženy a švekruše. Z počátku byl dosti zaražen, poněvadž se obával, aby příchod Bohdanův nezmařil jeho domácí mír. Když však se objevila Jana s dítětem a před Bohdanem ho pocelovala, úzkost jeho pominula. Rozuměl své ženě, že se v jejím srdci nic neozvalo, co by bylo zradou na muži páchanou. Zavedli Bohdana do rodinného pokoje a tu nastala srdečná zábava, při které bylo zopakováno vše, co z minulosti jejich myslemi hýbalo. Musil zůstat u doktorů na večeři a po večeři dal Skřivan znamení ke společné návštěvě u Vaculíků. Bohdan se zarazil, omlouval, váhal, ale ani Skřivan, ani Jana jinak nedali.

»Už vás očekávají. Udělal byste bolest Lidušce a to snad nechcete,« řekla Jana. »Nehněvám-li se já, tím méně se naše rodiče hněvají.«

Šel tedy, uvnitř zahanben a skličen. Pohled na známá místa rozmnožil jeho bolest, kterou pociťoval při pohledu na šťastnou Janu. Vaculík jevil upřímnou radost a jeho žena byla v prvé chvíli rozpačita, nevědouc, jak se k němu chovati. Když viděla, že i on je rozpačit, dodala si odvahy.

»Přenáhlili jsme se oba,« povídala důvěrně, »vy i já. Já jsem to tak neměla povídat a vy jste si to neměl tak vykládat. Bohu poručeno. Jana je spokojena, má dítě jako andělíčka a nastávají jí jiné starosti, než na milostné pletky pamatovat. Nám vyrostla za ni Lidka a za ní dospívá drobotina. Dá Bůh, že je všechny odbudeme.«

Jako po těžké nemoci okříval Bohdan a jeho nálada stoupala. Chtěl původně druhého dne odejet, ale zůstal tu celé svátky. Docházel každodenně k doktorovům, ale většinu dne vyseděl ve známém pokojíku v lázních. Hostí bylo teprve několik a Liduška nemajíc komu posluhovat, sedávala u něho. Když odjížděl, nerozplakala se sice, ale několik dní chodila zaražená a nemluvná. Pak přišel dopis na její jméno adressovaný, který u ní způsobil nápadnou změnu. Byla chvílemi rozpustile veselá a zase zamyšlená. U večer uzamkla se v pokojíku a psala odpověď.

Takových dopisů vystřádalo se několik a Liduška počínala vzbuzovat starost rodičů. Zvážněla, vyhledávala osamělá místa a neslyšela, ani když ji volali. Hádali, co by se jí stalo, nemohli však uhodnout. Pouze Jana někdy významně se pousmála a úkradkem se na sestru podívala.

Počátkem července přijel do Kraňova Bohdan zase. A tentokrát nepřijel sám. Dvorní rada byl s ním a povoz, který je z dráhy přivezl, stanul hned před hostincem. Liduška vyběhla se podívat, kdo to přijíždí, a spatřivši Bohdana s otcem, zarazila se, zbledla a chtěla utéci. Ale už ji spatřili a proto zůstala stát. Dvorní rada došed k ní, zastavil se a podíval se jí opatrně do očí.

»Vás bych si přál za dceru,« řekl srdečně. »Vaše oči prozrazují, že neznáte lstí. Jsem otcem Bohdana. Chcete být mou dcerou?«

Dech se v ní na okamžik stajil a všecka krev vymizela z její tváře. Ale potom najednou se mu vrhla do náruče a než se dvorní rada nadál, cítil, jak se k jeho rtům přissály sladké svěží rty dívčí.

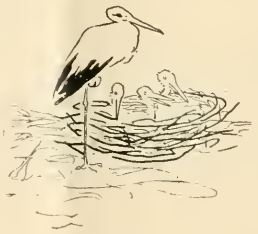

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

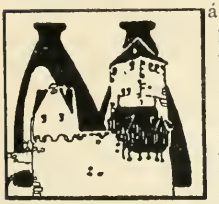

á žena se ničím neprovinila,« skočil mu do řeči Váša; »vy nemáte práva, nám něco vytýkat . .«

»Nu, snad nehrozíte, že mě budete žalovat u soudu?« vece řezník hrozivým tónem. Mohutná jeho postava posunula se před samého drobného Vášu a pěsti jeho se sevřely, jako by chtěly dopadnout na ubožákovu hlavu.

»Já vám nehrozím, ani vás nebudu žalovat,« odpověděl tento klidně, »já vám pouze dávám na uváženou, sluší-li se člověku, jakým jste vy, opakovat klepy jiných. Uhodit mě můžete, třeba taky zabít, není-li vám líto mých dětí.«

Řezník neodpověděl hned, ale hrozivý výraz jeho obličeje se značně zmírnil.

»Nu,« pravil po chvíli, »když nehrozíte, tím líp pro vás. Chtěl jsem vám jen říci, že jste prohloupil. Co je mi do toho, drží-li vaše žena se starostou čili nic? To si vy s nimi spravte. Ale hrozit mi, mordyje, to byste špatně pochodil! Toho nesnesu a taky se nebojím nikoho na světě, ani soudu, třeba jste svědků měl celou kopu, jako že jich nemáte! Jinak jsem dobrák a po dobrém každý lajdák mě na prsty navine.«

»S Pánembohem, pane Krakeši,« odpověděl na to Váša Křenek; »vy ode mne vepře nekoupíte, nezbývá mi tedy než zajít Koppelmannovi . . .«

»A nač byste chodil Židovi? Co za něj chcete, za vašeho vepře? — však jsem ho viděl, čtrnáct dní tomu . . .«

»Když jste ho viděl, však ho sám oceníte. Dáte zaň, co uznáte; prodat ho musím, tak co?«

»Abyste tedy viděl, že jsem člověk a že dobré slovo u mne platí, dám vám patnáct zlatých. Víc vám Žid taky nedá a já, jak jsem vám už řekl, ho nepotřebuju. Jste spokojen?«

Ubohý Váša pokrčil ramenoma.

»Co dělat?« pravil s povzdechem; »každý říká, že stojí aspoň za dvacet pět. Dvacet byste snad mohl dát. Jsem chudý člověk, neutiskujte mě!«

»Nu, myslíte-li, že vás utiskuju, tož si ho ponechte! Já ho nepotřebuju, jen k vůli vám ho kupuju. Patnáct zlatých, ani krejcar víc! Chcete nebo nechcete?«

»S Pánembohem tedy — když jiné pomoci není . . .«

Váša přijal patnáct zlatých a řezník slíbil, že si za hodinu přijde pro vepře.

Navrátiv se domů, Váša zastal sousedku Mourovou u své ženy. Děti byly umyty a oblečeny, světnice v nejlepším pořádku.

»Takovou práci jste si vzala, sousedko,« oslovil ji, »jak se mám poděkovat?«

»Nestojí za děkování, Křenku,« odpověděla, usmívajíc se »rádo se stalo. Taky jsem Barči domlouvala, aby si ty řeči nebrala tak tuze k srdci. Ty všecky jen tak po ňáký den potrvají, potom bude po nich, jen jak se uvidí, že nic za nimi nevězí. Dobře jste udělal, že jste Frčkovi ty peníze vrátil! Co říkal, prosím vás? Ten asi koukal! . . . .

»On o těch řečech ještě neví,« odvece Váša; »že prý jsem blázen, povídal.«

»A vzal je, ty peníze?«

»Nu, ovšem že vzal, když jsem mu je položil na stůl. Bojím se, že bude zle, až zví všecko . . . Já jsem mu neřekl nic . . .«

»V tom jste chybil! Všecko jste mu to měl říci. Takhle, kdo ví, kým a jak se toho doví! Ale, kdyby vy sám jste mu byl vypověděl, kdo těch řečí nadělal, byl by si došel na Bavorku a to se potom nepteite, jaký tanec by jí byl zahrál. A té by to patřilo, té zlé hubě . . .«

»Ale Mourová,« ozvala se Křenková se své postele, »nesmíte zapomenout, že bez ní by nám to dítě bylo umřelo. Já bych jí odpustila, kdyby byla řekla ještě víc než tu tohle. Zlost jí to vyrvala, pravda to není, tak co! Doufám, že ta pomluva nás nezabije . . . sama jste mi domlouvala, abych na ty řeči nedbala.«

»Dbej nedbej,« pravil trpce Váša, »řeči už se rozběhly. U Vondroušků vědí, Krakeš řezník ví taky . . .«

A pověděl, kde co slyšel a jak se k němu zachovali.

»A panímáma Vondroušková tomuhle věří?« tázala se Křenková, všecka polekána, rvouc se s pláčem.

Křenek pokrčil ramenoma.

»Má zlatá, je svrchovaný čas, abychom odešli odsud. Pantáta Vondroušek se zlobí na nás, že jsme vůbec s Frčkem jednali. Třeba panímáma nevěřila, jaká bývala, už více nebude.«

Křenková propukla v dlouho zadržovaný pláč.

»Můj Bože! . . . proč . . . tohle jsi na nás dopustil . . . Víc než matkou mi bývala panímáma Vondroušková! . . . Tolik ji mám ráda! . . tolik si jí vážím . . . Klidná jsem byla, ničeho jsem se nebála . . . Pokud jsem věděla, že při mně . . . bude stát!« hořekovala, úpěnlivě vzlykajíc.

»Co platno plakat?« vece muž; »tvůj osud i můj, osud chudých lidí! Třeba mlčet a snášet! Reptáním ničeho nezměníš!«

»Ba právě, Křenková,« vmísila se Mourová, »pláčem ani nářkem ničeho člověk nezmění, ale samo se to změní, víte, časem a upřímným slovem! Vy, jak zase se budete moci postavit na nohy, dojdete k panímámě Vondrouškové, všecko jí vyložíte, jak a co, a panímáma, jak uslyší, jak by vám neuvěřila? . . Uvidíte, že všecko zas bude jak bývalo. Panímáma Vondroušková je moc hodná žena a on, Vondroušek, je taky hodný, jen že, víme, má s vrchu na starostu. Nedivme se; on se Frček pěkně nezachoval oproti němu a všeljací lidé, kterým Vondroušek dobře činil, od něho odstoupili a drží nýčko s Frčkem, když ten má teď v obci první slovo, tak on potom Vondroušek má v sobě tu nedůvěru a všude samu špatnost vidí. Ale to mu přejde brzo. Nu, a prase jste prodal? Co vám za ně dal Krakeš?«

»Patnáct zlatých . .«

Mourová spráskla ruce, všecka se prohnula.

»To je zloděj! to je lump!« spustila; »a vy jste mu je dal za takovou fatku? — Židovi jste měl jít! Žid by vám byl dal o desítku víc! Kam jste dal rozum?«

Váša neměl odpovědi, jen ramenoma pokrčil.

»Za patnáct zlatých!« šeptala s povzdechem Křenková; »můj ty Bože: deset zlatých stálo, když jsme ho koupili a co bylo mouky, bramborů, otrub, mléka, než jsme je takhle vykrmili! Ani desítka nestačí. Nu, jakáž svatá pomoc, když jinak být nemohlo! Co si jen počnem? — aspoň na tu nohu kdybych mohla? . . .«

»Sousedko naše zlatá,« Váša se obrátil na Mourovou, »aspoň vy nás neopouštějte v tom našem neštěstí, prosím vás za to pro Boha! Vidíte, dvakrát pro mne poslali z továrny, mají tam tuze pilnou práci. Jakž odejdu, když žena se nemůže hnouti? . . a přece je nám třeba každého krejcaru! Nejen že nevydělám, ještě mě budou pokutovat, se mzdy strhnou. Kdybyste tak mohla zaskočit k nám v poledne, trochu přiložit ruce, děti nakrmit . . . a k večeru taky! Já bych přece se ještě vydal do továrny a nevím, kdy bych se mohl vrátit z práce — bude se pracovat přes čas, po případě celou noc, vzkázal mistr . . .«

A Mourová na to:

»Och tak z duše ráda bych vám vypomohla, jen kdybych dost málo měla pokdy! Ale vy znáte mého muže a víte, jak je na všecko akurát! Běda mi, kdybych se v něčem opozdila! Stloukl by mě, ba, do krve stloukl! . . Odpoledne, když není doma, mohla bych vám pomoci, ale v poledne a večer ani pomyšlení, že bych mohla odběhnout.«

»Nu, připravíme něco teď,« ozvala se Křenková, »a děti poobědvají po jedné hodině, až váš muž odejde zase do práce . . .«

Mourová ani nepřislíbila ani neodepřela, za to celou spoustu různých prací a nezbytných pochůzek se jala uváděti, pro které »možná dost« nebude moci přijíti. Také pojednou počala jeviti velký spěch a všecky svaté i Pána-boha zvala na svědectví, že zapomněla nakoupit mouky v předvečer a že musí bez odkladu odejíti.

A odešla, provázena vřelými díky manželů Křenkových. Domů sice nešla a pro mouku do vsi taky nepospíšila, ale přes to měla rozhodně velice na pilno, neboť aspoň k pěti sousedkám zavítala, jimž nutno bylo vypravovati, co u Křenků viděla a slyšela. A řečí bylo velmi mnoho,

»Víte, ať mě Pánbůh trestá, věřím-li, co Bavorka myslí o Křenkové, ale co naplat? — lidem hubu nezašijete! . . Patnáct zlatých dal Krakeš za to prase a starosta dal třicet! . . A jak on se dostane pryč odsud, ten nešťastný Křenek, a kde se uchytí? . . Aby si myslil, že lidé přestanou mluvit, až zvědí, že vrátil těch třicet zlatých starostovi, v tom se náramně zmýlil. Lidé řeknou: kdyby na těch řečech Bavorčiných nebylo něco pravdy, byl by ji nechal mluvit a peníze by si byl podržel! . . A víte: s Vondrouškovic mají konec, ty už prstem pro ně nehnou! Dokud Vondrouškovic při nich stáli, nebylo jim třeba se bát! . . Ale teď je po všem! . . Bože můj! — ten rámus u Frčků, až panímáma zví! Frček moc prohloupil, že tam k nim došel a peníze tam zanechal! . . Takového hloupého člověka udělají starostou! . . Víte, já neříkám nic, Bůh chraň, abych koho podezřívala, ale přece jenom těžko uvěřit, že by Frček jim jen tak pro nic a za nic prase takhle přeplácel! . . A z továrny Křenka vyženou, uvidíte! . . Můj muž ještě včera povídal, jaká ta práce je pilná teď, a on jim tam nešel, krásně mistr čtyřikrát pro něho vzkázal! . . Teď tam chce jít, ale ti ho tam asi s pěknou přivítají.«

A tak dále, a tak dále, mnohem více toho ještě, a sousedky svoje koření a svoji omáčku a svůj omastek k tomu, a ústní podání slavilo triumfy i rozbíhaly se po vší vsi noviny, nepodléhající ani tiskovému zákonu ani zákonu o kolportáži. Sluší zaznamenati faktum, že dobrá Mourová, zmítána jsouc těmito svými

novinářskými povinnostmi, přišla domů hodně pozdě, ale zvěst se nedostala do oběhu, byla li stlučena od svého »akurátního« muže za to, že se opozdil oběd anebo že byl jen tak halabala na rychlo upraven. A druhé, rovněž nepopiratelné faktum jest, že zprávy roznášené Mourovou vzbudily této reakci a soutěž, a to v osobě sousedky Kučerové, která, uslyševši, co Mourová zvěděla u Křenků, rovnýma nohama se k těmto vydala a mnohem dříve k nim dorazila, než Mourová došla domů.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

»Já vím, já to znám,« liboval si dědeček a připamatoval krajánkovi, jednou že ho taková mladá statečná mlečka — to ta, o které před tím vypravoval Cinibulkovům, že si ho chtěla pro pěkný tanec vzít — sama popadla, vyběhla s ním na zanášku a praštila jím na pytle žita, až to buchlo.

»Jen jsem zamerkal, kde to jsem, a myslil jsem, že dušička ze mne ulítne, ani ne tak tím praštěním, jako když mene popadla a při sobě tak mile krásně deržela — přece jen není na světě krásnější vymyšlenosti, než když pěkná, statná ženská jest rozmilována a obejímá člověka!«

A teď ti dva starci, bezmála sedmdesátníci, vzpomínali a dali se do povídání o svých dávných milostných dobrodružstvích, kterých u obou bylo nad počet. Někdy stačila šťastná chvilka pěti minut, aby jim uvízla v paměti pro celý život a nyní vytryskovala se všemi zcela určitými podobnostmi. Žvatlali, žertovali a vtipkovali o přítrž a smáli se při tom bezstarostně a rozpustile někdy jako děti, někdy jako výrostci, kteří nepřestávali, nýbrž teprve začínali dýchati silnou vůní vlastního života.

Tu také Fabián-Pavián se přiznal dědečkovi Sejkovi, jak měl kdysi na něho nehorázný vztek, a nemíti ho, kluka taškářského, tak rád, byl by mu dozajista zpřerážel nohy.

»Víš, chodívala k nám do hořejšího mlít ta hezká košářová dcera.« —

»Petronka Kovaříkova — hihihi!« hned se pamatoval dědeček.

»Mlč, Petříčku,« vážně ho napomínal krajánek, »kdykoli přijdu na tuhle záležitost, vždycky mne popadá zlost — mlč, to ti radím přátelsky, pro Boha tě prosím, nedráždi mne, když na to si vzpomenu, hned mne opouští zdrženlivost —«

Ale místo výbuchu oznamovaného hněvu krajánek škytal a dával se až do pláče.

»Já si Petronku namluvím a chci si ji doopravdy vzít — moc pěkná to byla holka, oči jako trnky, tváře jako růže, mrštná jako veverka — a co nejvíc se mi u ní líbilo, byla její cudnost a její upřímná láska. Hladit jsem ji mohl, líbat a objímat, ale nic víc. Vdát se za mne, to ano a třebas hned, ale do té doby nic, to prý nemůže být a abych to taky uznal, mám-li ji upřímně rád. Já jsem to taky uznával, chodil kolem ní a dotýkal se jí jako svátosti a div jsem se nezbláznil nedočkavostí — tenkrát jsem už vážně pomýšlel na svatbu, jenom jsem ještě nevěděl, co bych dal ženě jíst. A tu jsem se, Petříčku — mlč, nesměj se, sice bude ještě zle — tu jsem se dověděl, že se taky schází s tebou Když se vracela ohubičkována a rozehřáta ode mne, dávala ti echo, a ty jsi pak vždycky slízl med. Kruci Štemberk, Petříčku, to byla ukrutná ničemnost, ještě dnes bych sobě i tobě za to dal na hřbet! To je co říc, Fabián půl léta mazával koláčky, aby si je Petříček pokaždé snědl!«

Dědeček Sejk za toho vypravování jen na své posteli špulil ústa a blýskal očima jako kocour, když mu před nosem taháte na provázku ptáka nebo myš. Ale když krajánek dopověděl, nemohl se přemoci, vybuchl v tenký, pisklavý kvíkot a leže na znaku, sekal do vzduchu oběma nohama jako neposedný kluk, zatím co Fabián-Pavián si zvolna utíral ovlhlé oči.

Avšak za nedlouho rozprávka jejich přišla na jinou dívčinu a lásku a pak opět krajánek vytáhl stavidla svého mohutného hrčivého smíchu, že až na vysoké skříni řinčelo nádobí a sklenice. Vzpomínali, jak za dobu své mladé známosti podnikli mnohou odvážnou věc a jak vždy vyvázli vítězně nebo aspoň bez pohromy, zvláště Petříček. Tomu se nestalo nikdy nic, raději by byl nechal kamaráda v bryndě, než se dát. Ale Fabián-Pavián vždycky, pozlobiv se, mu odpouštěl, protože spolu dělávali na jednom potoce a že ho měl upřímně rád.

Vzpomínali, kolik let a měsíců spolu dělávali na tom potoce a kolik zim uběhlo od

té doby, co se tehda rozešli. Bylo tomu dobrých čtyřiačtyřicet nebo pětačtyřicet let — Fabián zůstal mládkovati ještě na dále v hořejším, kdežto Petr Sejk byl povolán otcem domů, že prý má ustavičné opletání se synovým stále odkládaným odvodem, nechť se tedy vrátí, ožení se a ujme mlýn, aby byl už jednou pokoj.

Viděli se pak ještě dvakráte nebo třikráte, kdy Petr byl již panem otcem a krajánkující Fabián Pavián na svém vandru zapadl do jeho mlýna, ale paní Kačenka, žena Sejkova, mračívala se při tom na krajánka zle. Padlo z úst jeho všelijaké neprozřetelné slovo, z čehož paní mlynářka mohla souditi na mužíčkovu tuze veselou minulost a při tom pokládala toho hranatého Fabiána za jeho svůdce. Přestal tedy, bruče na zlé ženy, choditi vůbec k Sejkovům, až se ukázal teď, asi po třiceti letech, když zvěděl, že dědeček jest vdovcem a že v tichém městečku, hodně daleko svého domova, tiše prožívá svůj odpočinek.

Fabián-Pavián měl pak skoro stále slovo. Od té doby, co dědeček se oženil, myslil, že život jeho nestál již za řeč a také se ho nevyptával na nic. Copak může ještě prožíti a prodělati takový přikovaný ženatec — kdyby vzal sto ženatých lidí, mají všichni stejný život, všichni plovou a prskají v té manželské syrovátce, kdežto mládenci plovou a olizují se ve víně.

Vypravoval tedy raději o sobě, ne tak o svých dílech a mlýnské dřině, jako spíše o svých kratochvílích, pitkách a láskách, kterých měl hojně, třebas byl tak neúhledný chlapík, že z něho kdysi až zmetala koza, když si proti ní sedl na bobek a zamečel. Chlubil se také všelijakými neslýchaně divnými věcmi, jako že si ho zamilovala až k smrti, kamkoli přišel, vždy nejkrásnější dívka nebo panička — také dokonce blábolil něco o jakési přespanilé dámě ze zámku — a dědeček Sejk mu jen kýval, že věří, ale v duchu si myslil, v těch věcech jsa dosti zkušený, že z Fabiána mluví více pivo než pravda.

Nebylo již dlouho do svítání, když vážně pomýšleli na spánek. Dědeček Sejk ležel na své posteli, krajánek se převracel na divánku, který pod jeho těžkými údy sténal a praskal jako před tím pod paní Rozárkou. Rozprávka již jen pomalu se vlekla, Fabián zvolna klábosil své historie a dědeček čím dále řídčeji mu přisvědčoval a odpovídal, dřímota se vkrádala do jejich dávných vzpomínek o láskách.

Konečně, když dědeček Sejk vůbec přestal odpovídati, Fabián domluvil aspoň pro sebe načatou historii, načež zhasil světlo a prohodil dobrou noc, ač dobře věděl, že mu již nikdo neodpoví.

Ale asi po pěti minutách dědeček Sejk hnul sebou na posteli a zavolal čiperně:

»Spíš už, Fabiáne-Paviáne, anebo dosud bedíš?«

Krajánek se těžce protrhával z usínání, lože jeho zapraskalo.

»Co chceš, Petříčku?« ozval se svým starým, chraplavým hlasem.

»Víš, mene teď merzí, že jsem tě tehda oklamával s tou hezkou Petronkou. To byla taková mladická nerozvážnost, mene těšilo, když jen byla hezká holka a když jsem mohl někomu něco vyvést, já jsem tenekrát ještě neměl náležitý smysel pro přáteleskou věrnost. Ale teď se za to stydím jako čtyrletý kluk, teď bych to chtěl nějak jak se sluší a patří odčinit.«

»I jen toho už nech,« konejšil ho krajánek, »aspoň jsem tím ušel chomoutu manželskému — copak bys chtěl ještě teď, po tolika letech, napravovat? Raději mi na to nevzpomínej, sice bude zle!«

»Víš co,« ozvalo se opět břitce a jasně s postele dědečkovy — »abys věděl, že jsem dobrý přítel a kamarád, když se ti paní Rozárka tak líbí, já ti ji za tu Petronku přepustím — můžeš si ji namluvit.«

Fabián-Pavián honem si sedl a zbystřil sluch.

»Cos to povídal, Petříčku?« ptal se nedůvěřivě.

»Že si můžeš nadehnat moji koroptevičku, když jsi dosud takový kos, a já aspoň už nebudu mít na tobě heřich.«

Krajánek se div nerozplynul v slzách, které ho náhle polily. Nebýti tmy, byl by se zvedl a šel dát dědečkovi hubičku za jeho návrh.

»Ty kluku upřímná,« volal brečtivě k jeho posteli, »já tomu rozumím, ty se mi chceš odměnit a jí se při tom chceš šikovně zbavit — viď? I pročpak ne, já se toho odhodlám, vždyť já při tom nemohu nic ztratit.«

(Pokračování).

Feuilleton.

GRACE HAZARD CONKLING:

Pihy.

Pih plné malé sluníčko
po růži vleklo se,
pih mělo plné tělíčko
a ne jen na nose.

Zřím pihy na svém nosíčku,
když trochu zašilhám,
a divím se, zda trošičku
snad po těle jich mám.

I ptám se, zda na zádech svých
mám pihy jak ten brouček,
a řekli mi, že on má z nich
jen šat a na klobouček.

Dr. Jan Šlýbr.

(Z Písní o růžích ze sadu mexického děcka«.)

POVĚST O ŠVANDOVI DUDÁKOVI A JEJÍ PŮVOD.

V předmluvě ke IV. vydání Národních pohádek roku 1876 u Kobra vydaných rozepisuje se Jakub Malý o pohádce Švanda Dudák, ke které se »přiznává jakožto k svému vlastnímu plodu, nemajícímu základův v žádném vypravování lidu, než výhradně v Jungmannově slovníku« — (»Švanda, pověstný dudák«.) — Dále praví: »Tato nevinná literární mystifikace zdařila se v té míře, že Tyl sepsal drama pod názvem Švanda dudák ‚dle národní pověsti'.« Na jiném místě se uvádí, že Š. d., »plod vlastní fantasie pořadatelovy«, přeložen i do angličiny — pokud víme, Malým samým.

Když se mi poprvé dostaly zmíněné Národní pohádky do rukou, soudil jsem, že podobná pověst, která v Podboubínsku, v okolí hradu Helfenburku nad Blanicí se vypravuje, vznikla snad na základě této Jakubem Malým samostatně »vynalezené« pověsti. Slyšel jsem ji častěji jako hoch vypravovati od své matky a znaje její poetické nadání, nemyslil jsem jinak, než že matka sama pověst tu okolí, v němž jsme žili, přizpůsobila; tázati jsem se tehdy již zvěčnělé matky ovšem více nemohl. Tu se mi však nahodila příležitost, a zvěděl jsem od příbuzných, že pověst tuto již v první čtvrtině XIX. století ve Vlachově Březí pohádkářka, pod jménem »Baba Kryzo'c« známá, často vyprávěla. Tato »bába« byla osoba prastará a tvrdila vícekráte, že jako »malá holka« starého dudáka Jíru sama dobře znala, jakož prý dobře se pamatovala ještě, když Francouzové ujíždějíce od Prahy, ve Volyni byli otráveným pivem (celou prý várkou) pohubeni a padali na cestě mezi Volyní a Vlachovým Březím, což prý se přihodilo ještě za doby Marie Teresie (ve válce o posloupnost rakouskou r. 1741?). Dle toho zdá se býti zaručeno, že pověst ta a to jako pověst lidová již dávno před prvým vydáním Malého Národních pohádek (roku 1838) se vyprávěla. Pověst tato do dnes po úpatí hradu Helfenburku žije, ovšem s tou obměnou, že lid vypravuje, »to že se přihodilo Strakonickému dudáku« na Helfenburku. Jméno Kojčin (Koječín) uvádí v úzkou souvislost s kočkami. Patrně popularita dudáka strakonického zatlačila původní znění. Jelikož pověst tato žila zaručeně v ústech lidu již v době dětství J. Malého (nar. 1811.), nemohl on ji »samostatně«

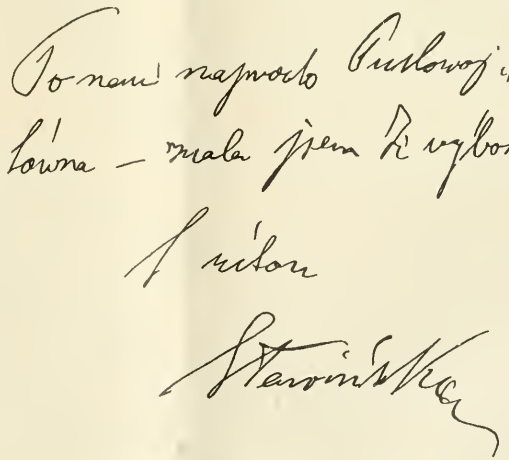

POSLEDNÍ RUKOPIS SLEČNY SLAVINSKÉ.

vynalézti a čerpal věda, nevěda z lidové pověsti. Snažil jsem se v následujícím podati pověst tuto s nepatrným zkrácením tak, jak jsem ji byl slyšel, k posudku veřejnosti a povolaných kruhů, aby rozhodly o tom, jak dalece měl Malý právo jmenovati ji »lichopověsti«.

DUDÁK NA HELFENBURKU.

Předslavický dudák Jíra měl pěkného kocoura mourovatého, kterého si kdysi jako malé kotě přinesl z Kojčína pod Helfenburkem. Žena často o kocouru tvrdívala, že »chodí do čar«. Dudák nic však na to nedal a kocoura měl rád.

Jednou — bylo to o posvícení — šel do Měkynče, kde měl vyhrávati chase. Když však tam došel, bylo mu řečeno, že veškerá chasa odešla do blízkého Blska, kamž dudák ze Svinětic, velmi zručný to muzikant, chasu k sobě zvábil. Roztrpčený hudebník, který delší dobu na zlost popíjel, nepřijal nabídky šenkýře, aby u něho přenocoval, a když se počalo šeřiti, vydal se na cestu do Krajinska (Krajnička), že se podívá, — nalezl-li by tam tancechtivou chasu a ne-li, že půjde přímo pod Helfenburkem přes Kojčín pěšinkami do Předslavic.

Nenalezl a brumky šel k domovu. Když přišel do vysokého lesa, byla již veliká tma, tak že sobě povzdechl: »Kdybych tak měl s sebou lucernu!« Jen to řekl, kde se vzal, tu se vzal, jde před ním muž v červeném kabátu, vysokých botách a širokém klobouku »jako nějaký Švejda« a nese v každé ruce lucernu.

»Ten by mi mohl tu jednu půjčit,« zamumlal spíše pro sebe dudák.

Muž se otočil a spustil na něho, kam že jde a proč tak mrzut. Dudák si postěžoval na svoji nehodu. A to že je lehká pomoc, že mu poví o výdělku bohatém, ale ať mlčí, děj se, co děj, jinak že bude zle. Chce-li, aby šel s nim.

Dudák šel. — Muž s dvěma lucernama, který měl na kabátě stříbrné knoflíky »jako puklice«, dovedl ho na veliké nádvoří Helfenburku. Lucerny postavil vedle něho, aby prý sundal čepici a spustil. Dudák se chtěl tázati, komu že má vyhrávat. Muž výstražně však položil prst na rty a zmizel, jako když se země nad ním zavře.

Úzkostlivě spustil dudák kalamajku. A hle, v koutě nádvoří otevřela se dvířka, a jimi vklouzl pár koček, jenž se spustil zcela po lidsku do tance, a jejž sledovaly stále nové a nové párky různých švarných kočiček a hlavatých kocourů. Pánům kocourům nechyběla ani rytířská kabelka po boku, ze které dudákovi do nastavené čepice zlaťáky házeli. To se mu líbilo. Méně však líbila se mu ona okolnost, že poznal svého vlastního kocoura, kterak křepčí s trojbarevnou, patrně májovou kočičkou, avšak kola nevytančí a tudíž dudáku neplatí.

Rozzlobil se. Čepice byla již téměř plna. A nač ještě té havěti hráti? Odsadil dudy a chtěl říci: »Zaplať Pán Bůh!« — Ale nedořekl. — Světla shasla, a Jíra ucítil ránu do tváře. Upadl v bezvědomí.

Když procitl, svítil mu přes cimbuří velké věže měsíc do tváře. Chtěl sebrati svoji čepici i se zlaťáky. Čepici nalezl, místo zlata však pouze suché listí.

Sebral se a hajdy domů. Došel za svítání a hned se ptal po kocouru. Kdo že kocoura hlídá?! Doma nebyl. Nakázal, aby hned z rána došel nejstarší chlapec pro drnomistra do Konopiště, a pak ještě na hodinku ulehl.

Podzimní slunéčko nakukovalo již do »sednice«, když se Jíra probudil. Kocour dřímal na peci. Jíra jakoby nic, kocour zrovna tak. Po poledním přišel ras. Sotva ho kocour zočil, věděl patrně, kolik uhodilo; hup do okna, prorazil sklo a pelášil ke Kojčínu. Již ho nikdy nikdo nespatřil.

Bohdan V. Hašek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Prosíme pány odběralele, aby nám laskavě poukázali předplatné, pokud je dosud nezaplatili.

⁂ Slovanský sjezd, jehož zdařilý průběh a šťastný výsledek naplniti musí celou českou veřejnost nejradostnějšími pocity, slibuje vsunouti naše dosud theoretické slovanství v koleje rozumné praktičnosti. Jsou to krásné červánky, snad přece jenom v dohledné době dočkáme se uskutečnění alespoň některých ideálů, jež roku 1848 byly proklamovány na památném sjezdě slovanském v Praze a za našich dnů překvapující souladnosti při jednání delegátů všech slovanských větví opět tlumočeny jako program.

Máj s hrdostí hlásí se, že přede dvěma roky památnou slovanskou anketou ve sloupcích svých dal podnět k výměně názorů o otázkách na ten čas pro solidaritu slovanskou nejdůležitějších. Tato naše účast může býti pokládána právem za předzvěst a do jisté míry i úvod k potěšujícím projevům slovanských zástupců na letošním sjezdě. Není v tom marnivé ješitnosti, hlásíme-li se o dokumentování této práce Máje, nýbrž prosté konstatování fakta pro historiky příštích dob.

⁂ Jos. V. Myslbek. V těchto dnech dožil se Myslbek, umělec z nejrázovitějších a nejsilnějších, jaké jsme kdy měli, šedesátého roku. Narodil se 21. července 1848 v Praze a Praze zůstal věren — v rodném městě dobyl si světového jména a pro ně stvořil velikou část svého díla. Nejpopulárnější

ŠALOUNŮV KRAKONOŠ NA VÝSTAVĚ. (Fotografoval F. Pavlík.)

bude z něho socha svatého Václava, vystavená právě na jubilejní výstavě a určená pro Václavské náměstí pražské. Myslbek kráčel ve stopách Mánesových, přijmuv jeho slovansko-staročeský typ. Dodal tím svému umění vnější rázovitosti, vlasteneckou veřejností velmi vítané. Ale bylo by křivdou, hledati umělecký význam Myslbekův toliko v těchto zevnějších znacích. Jako českost Mánesovu nelze odvozovati jen od slovanských krojů, které maloval, tak také českost a síla umění Myslbekova není vyčerpána vnějškem.

Oba tito umělci, tak si podobní mistrovstvím, s jakým ovládají formu, a češstvím, poněkud romantícky přibarveným, cítěním nalézají se na dvou opačných pólech slovanského ducha: Mánes, měkký lyrik, Myslbek, kypící Michelangelovskou silou, která propůjčuje jeho postavám rysy mužného heroismu. Ale v kráse výrazu obě tyto osobnosti umělecké se stýkají. Toto šťastné spojení ušlechtilých tvarů v ideálním souladu klidné, v pravdě monumentální krásy s realistickou věrností a rázovitostí bude vždycky ceněno a obdivováno a zajišťuje Myslbekovi pro vždy zcela výjimečně vynikající postavení v řadě našich plastiků starší i novější doby.

** **Rytiny a obrazy českého Rembrandta — Jana Kupeckého.** Málo, žalostně málo víme o slavném tomto českém mistru, nejznamenitějším portretistovi na rozhraní XVII. a XVIII. věku — ale ještě bolestnější je, že ve své repraesentativní obrazárně nemáme ani jediného jeho obrazu. Díla Kupeckého mají ve Vídni, v Norimberce, v Brunšvíku, v Drážďanech, v Berlíně, v Budapešti, v Darmstadtě, Gothě, Lipsku, Miláně, Hamburku, Mnichově, Schleissheimě, Zvěříně, ve Versaillech — jenom v Rudolfíně není zastoupen tento český Rembrandt, kterého si neprávem přivlastňují Němci, protože ve Vídni a v německých městech tvořil a Maďaři, že se narodil v Pezinku v prešpurské stolici. Kupecký hlásil se vždy k svému českému původu, rytci jeho obrazů připomínají pravidelně vedle jména mistrova, že byl »natione bohemi« — ale nejpádnějším dokladem o jeho původu je záštiplný čin norimberských protestantů, kteří tomuto Českému bratru pro jeho víru pomstili se posmrtí tím, že mu odepřeli slavného pohřbu!

Jsou v soukromém majetku našinců některá díla Kupeckého, z veřejných galerií je obrazárna Strahovská šťastnou majitelkou několika Kupeckých. Ale co je to proti veliké tvorbě mistrově, jehož ruka byla tak požehnaná! Nedávno podařilo se získati bratřím pp. Adolfu a Aloisu Pelcovi některá díla Kupeckého — je to obraz dvou popíjejících sedláků, červenou hrudkou vytvořený, postava dámy, držící v pravici koflík, a poprsí muže s parukou. Obrazy tyto byly koupeny ve známé dražební síni J. M. Heberleho v Kolíně nad Rýnem. V mnichovské dražební síni Helbingově zakoupil p. Ad.

Pelc Tizianovu Madonku, kreslenou tuší a dvě skizzy od Quida Reniho, jejichž originály jsou chloubou obrazárny v Louvru. Ale ještě jedna vzácná koupě poštěstila se jmenovaným pánům — koupili totiž asi šedesát rytin, zhotovených dle obrazů Jana Kupeckého, většinou podobizen.

Při té příležitosti považujeme za nutné, upozorniti na jednu věc. Ve větších městech německých — v Berlíně, Mnichově, Düsseldorfu, Kolíně n. R. a j. — konají se často dražby cenných uměleckých děl a předmětův. Umře člověk, jenž měl bohaté, drahocenné sbírky, nebo stihne někoho krutá nezbytnost, prodati poklady, jež buď sám, nebo jeho předkové po dlouhá leta sbírali a po všech končinách světa hledali. Často se stává, že svoje sbírky snaží se zpeněžiti šlechtici, kteří z různých pohnutek zbavují se tak nejoriginálnější výzdoby panských svých sídel. I přišlo se na výborný nápad — sestavují se totiž katalogy těchto předmětů a rozešlou se do celého světa osobám, o nichž je známo, že mají pro umělecké předměty zájem a že je hledají a kupují. Katalogy tyto jsou velice nákladně vypraveny a jsou samy o sobě cenným dílem. Jsou v nich reprodukce obrazů, precisně provedené, kniha je tištěna na drahém papíře a seznamu a popisu děl, pro dražbu určených, věnuje se péče největší. Vydání takového dražebního katalogu je ovšem spojeno s velikým nákladem, a proto posílají se cennější seznamy do světa zároveň s účtem za katalog, jenž je pravou ozdobou knihovny. Četba těchto originálních dražebních souborů je velice vděčná. Je až neuvěřitelno, co vše se tu nabízí ke koupi. Jsou katalogy děl starých i nových mistrů, japonského a čínského porculánu, jsou dražební seznamy, v nichž je uvedeno sta, tisíce nejrůznějších předmětů, starého, vykládaného nábytku, zboží ze zlata, stříbra, mědi, bronzu, skla, sloni, z kamene, hlíny, starožitnosti všeho druhu jako: hodiny, sošky, knihy, zbraně, různé drobnůstky dekorační i praktické potřeby — zkrátka hotový kaleidoskop nejrůznějších věcí, jež majitelé v šťastnějších poměrech shánělí po celém světě a draze zaplatili. Seznamy jsou vzorně uspořádány a předměty sestaveny do kapitol, v nichž orientaci usnadňuje důkladný ukazovatel na konci katalogu připojený.

Naše království bylo a je bohužel po dnešní dobu komorou, kterou agenti zejména z Německa drancují a vyprazdňují s úspěchem pro nás až zahanbujícím. Nic nepomáhají varovné hlasy a nejdůtklivější výstrahy — agenti stáhli se do odlehlejších krajů, kde za babku skoupí vše, nač přijdou. Mnoho a mnoho znamenitých předmětů putovalo a putuje za hranice, a najde se jistě v každé takové dražební síni jistě několik milých a drahých památek, jež různými cestami dostaly se do majetku lidí, kteří znají cenu takových »starých krámů« a takového »haraburdí«, jež prostí lidé ukládají jako balast na půdy a do komor. Proto je záhodno, abyste těmto dražebním seznamům a katalogům byla věnována důtklivá pozornost, a aby se vysílali k těmto aukcím znalci, kteří by pátrali po věcech české kultury a bohemica cennějšího rázu kupovali. *R. J. K.*

— **Břevnov a jeho »Chodba vzdechů«.** Tisíce lidí putuje kolem starobylého kláštera, a zřídka kdy sem kdo zabloudí. Historický den listopadový pudí zástupy mladých nadšenců na bělohorskou pláň, tisíce výletníků míjí slavnou klášterní skupinu, ale do ztichlých, zadumaných prostor jejích zabloudí spíše cizinec než Pražan. A tak velká, tak památná kronika dýše z klášterních kamenů. Druhý biskup pražský, svatý Vojtěch založil zdejší opatství, posvěcené ke cti svatého Benedikta. Divnou shodou osudu stal se klášter útulkem za živa i po smrti poustevníku Vintířovi, jenž prý z knížecího rodu durynského pocházel. Pověst hroznou vinou zatížila jméno poustevníkovo — znal prý dobře hory pomezní a císaři německému Jindřichovi cestu do Čech ukázal. Černá zrada nepříteli však neprospěla — bylť knížetem Břetislavem slavně poražen u Brodku r. 1040. Těžké chvíle nastaly klášteru na počátku XV. století, kdy Táboři s lidem pražským opatství vyplenili, spálili a pobořili a několik mnichů na Loretánském náměstí upálili. Po druhé byl klášter zpustošen za bitvy bělohorské, vyhořel za padesát roků na to a znovu zbudován proslulým stavitelem Kryštofem Dienzenhoferem. Slavný Brandl maloval tu r. 1719. oltářní obrazy — mniši byli lidé umění milovní a bohaté a mocné sídlo svoje krášlili s vybraným vkusem. Klid však dlouho netrval — roku 1741 na několik dní se tu usadil bavorský Karel Albert, rok na to Francouzi učinili výpad proti Břevnovu, roku 1744 přivezeno sem po srážce u Berouna šestnáct set raněných Prusů. Roku 1757 nezvaný host zastavil se v klášteře — byl to pruský král Bedřich II., jenž vyptával se převora, jak četná je armáda císařská. Po porážce našeho vojska u Štěrbohol dopraveny mrtvoly pruského maršálka Schwerina a prince Holštýnského do Břevnova. Klášter změnil se v ohromnou nemocnici, z které vyvezeno za klášterní sýpku půl třetího tisíce pruských nebožtíků. Po bitvě u Kolína stal se klášter poznovu útulkem raněných, jichž dopraveno sem přes 2000.

Klášter je obklopen starým, krásným sadem. Mohutnou alej, kterou pohřební průvody se ubírají, nazývají »Chodbou vzdechů«. Zahrada i stromořadí láká k studiím umělce, kteří sem rádi přicházejí a srdečně jsou vítáni. Studenti z Prahy putovávali sem, aby se tu mohli oddati nerušeně studiu. Chodba vzdechů, kterou tolik nebožtíků konalo svou poslední cestu, stala se jejich studovnou. Před čtvrt století docházeli sem medikové. Praktický lékař a spisovatel MUDr. Otakar Zuna vypravuje o těchto cestách do klášterní aleje pěknou vzpomínku. »Zapadli jsme sem jako do hlubin — vlny světa se za námi zavřely. Prožili jsme tu

BALVANY PRO KRAKONOŠE. (Fotograf. c. k. odb. učitel Karel Le Grain.)

mnoho krásných, nezapomenutelných hodin, a když jsme se za soumraku vraceli do Prahy, bylo nám, opouštějícím melancholickou »Chodbu vzdechů« jakobychom vstupovali do celého moře útrap a starostí. Jednoho dne potkali jsme klášterního hodnostáře. Vlídně, srdečně s námi pohovořil, a pak nás požádal, abychom se podívali do klášterní jeho cely. Než jsme se nadáli, bylo před námi štědře prostřeno. »Posilněte se, mladí přátelé,« zval srdečně Benediktin, »býval jsem také studentem — jistě mnohem chudším a opuštěnějším, než jste vy — a rád, vděčně a často vzpomínám těch, kdož mně kdy prokázali nějakou pozornost.« Od těch dob byli jsme denně hosty páně převorovými, hodinku jsme prožili v jeho společnosti, posilnili se a osvěžili výborným vínem, a pak vraceli jsme se zase do alejové svojí studovny. Často a vděčně vzpomínáme i my srdečného, bodrého pana převora, jenž nám břevnovskou »Chodbou vzdechů« i svou roztomilostí i svým pohostinstvím, mladým žaludkům vždy vítaným, tak zvláštním způsobem zpříjemnil . .« —*r.*

⁂ **Poslední rukopis sl. Jindřišky Slavinské.** V minulém čísle uveřejnili jsme reminiscenci na polskou amazonku Henryku Pustowojtowównu, která objevila se za polského povstání v Praze. V pozůstalosti Josefa Mánesa nalezen byl obrázek sličné dívky v národním kroji, jenž považován byl za podobiznu krásné Polky. Mánes ji portretoval, a proto zdála se býti domněnka správnou, ač kroj z roku 1848 probouzel jisté pochybnosti. Onu sobotu, kdy sl. Jindřiška Slavinská nastoupila osudnou pout na výstaviště, poslali jsme k ní posla s obrázkem a dopisem, v němž jsme se sl. Slavinské tázali, je-li obrázek skutečně portretem polské amazonky. Slečna Slavinská ve chvatu napsala na lístek tužkou odpověď, kterou přinášíme v dnešním listě ve fotografické reprodukci. Je velice pravděpodobno, že je to poslední její rukopis, poslední její podpis.

⁂ **Krakonoš na výstavě.** Umělecká výzdoba veřejných prostranství u nás velmi je chudá. Máme málo pomníků, a fontan a skulptur toliko výzdobě parků a náměstí určených, nejsou-li ve spojení s nějakou budovou jako její součásti, nemáme vůbec. Není peněz na tyto zbytečnosti, které jinde, v Paříži, v Berlíně, staví stát i obec, v ušlechtilé snaze, učiniti město krásným.

Vyskytlo se však přece neveliké, ale pokročilé město če-kého severovýchodu — Hořice — které předchází s velice dobrým příkladem. — Rozestavilo po svých náměstích a sadech množství pomníků a soch, vycházejících z dílen hořické c. k. odborné školy sochařské a kamenické a chystá si tak pomalu hotovou galerii skulptur pod širým nebem. Zajímavou ukázku českého umění sochař-

KRAKONOŠ V DÍLNĚ SOCHAŘSKÉ ŠKOLY V HOŘICÍCH.
(Fotograf. c. k. odb. učitel Karel Le Grain.)

ského, pro niž vyhledáno už místo v pěkných Smetanových sadech hořických, vystavuje hořická odborná škola v budově školské na jub. pražské výstavě. Je to socha Krakonoše, vytesaná v odborné škole v trojnásobné velikosti dle modelu Ladislava Šalouna.

Socha vznikla před několika roky na popud prof. Dr. V. Tille, jenž pořádal pohádkové číslo Volných Směrů a vyžádal si od L. Šalouna plastickou illustraci ke své pohádce o Rýbrcoulovi, z níž Šaloun zobrazil dramatický okamžik, kdy ze skal a sněhu za strašlivého větru a hrůzného smíchu vynořila se dvěma chudým dětem děsivá hlava Rýbrcoulova a obrovská jeho ruka mrštila jimi do propasti. Model Šalounův vyžádali si Hořičtí nejprvé na výstavu, r 1903 v Hořicích pořádanou, a potom pro odbornou školu, kdež proveden žáky třetího a čtvrtého ročníku oddělení sochařského pod dozorem c. k. učitele p. Josefa Krause a jeho zástupce sochaře p. Karla Josefa v trojnásobné velikosti z pěti balvanů pískovcových. Hrubý kámen měl kub. obsah 10.753 dm^3 a vážil 236 metr. centů.

Tečkování, t. j. vyhledávání bodů při zvětšování, působilo značné obtíže, poněvadž formy převáděny z malého modelu do obrovských rozměrů. Sestrojena k tomu účelu zvláštní kružidla. Hotová socha měří 3·70 *m* délky, 1·55 *m* šířky a 2·05 *m* výšky. Práce, počatá na podzim r. 1907, trvala 1825 hodin.

Na žádost městské rady hořické ministerstvo kultu a vyučování sochu městu darovalo. Krakonoš dostane se tak hned po uzavření pražské výstavy do hořických sadů. Umístěn bude dle návrhů autorových.

O originelní, soustavně doplňovanou výzdobu sympatického města podkrkonošského vedle učitelského sboru odborné školy s ředitelem p. arch. Weinzettlem velikou zásluhu má uvědomělé a obětavé občanstvo, v jehož čele stojí starosta města, okr. zvěrolékař p. Josef Feifar. Velmi záslužnou iniciativnou činnost vyvíjí tajemník hořického průmysl. musea, odb. učitel pan Jan Kyselo. — Naše obrázky ukazují balvany, sestavené v dílně — pátý balvan (levá ruka s dětmi) pracován zvláště — dále sochu v dílně na počátku května r. 1908 skoro hotovou a konečně vystavenou sochu na jub. výstavě v Praze.

— **Slovanské dni v Praze.** S důstojností a jednomyslností skutečně vzácnou skončeny porady zástupců slovanských národů a urovnána tak dráha dalšímu vývoji slovanské vzájemnosti. Bylo dosti chladu a hodně pochyb, ale průběhem jednání přibývalo tepla a pochyby ustupovaly radostné skutečnosti.

Není ještě příčiny upadati v nesoudné opojení nad výsledky, kterých se chceme dočekati, neboť vlastní práce teprve nastává, a bylo by chybou, zavírati oči před tisícerým nebezpečím, kterému sotva vznikající slovanská solidarita jest vydána. Každé z nich může zmařiti všecky krásné naděje na dobu nedohlednou. To však přece nemůže býti překážkou projevu upřímné radosti nad prvními kroky Slovanstva na společné dráze. Programu i jednání dán byl ráz nepolitický, ačkoli nelze pochybovati, že právě politické poměry národů i států, v nichž Slované žijí, mají největší podíl na příznivém průběhu porad, ba na samém jich uskutečnění.

Tyto politické poměry však také hrozí největším nebezpečím pokroku slovanské myšlenky, a bude třeba úzkostlivé opatrnosti a genialního vedení státnického, aby se věc dříve či později neroztříštila.

Mnoho může pokaziti neporozumění či přímé nepřátelství vlád, více však ještě spory a nevraživost v domácnostech jednotlivých národů.

Jakousi záruku zdaru poskytují praktické úkoly, o nichž se delegáti usnesli, a pak také uznané vůdčí postavení Čechů v celé akci. Zajisté ani slovanská banka, ani organisace sokolské, osvětové, turistické a novinářské nestanou se tak snadno zápalnými látkami, a Čechové, nemajíce sporů se žádným národem slovanským a kulturně po dnes nejpokročilejší, setkají se s překážkami poměrně nejmenšími. Ovšem právě oni zachovati musí takt až do sebezapření, neboť v rozvaděných národech ruském a polském kromě dějinného nepřátelství dříme i vědomí početní velikosti, po případě i politické moci, a národ český, malý a politicky podrobený, musí city i sebevědomí těchto dvou největších národů respektovati do krajnosti.

Kdyby bylo možno rozřešiti přes noc spor ruskopolský, byla by rozřešena ze tří čtvrtin i slovanská otázka. V této bolestné věci nelze však zatím než vyčkati vývoje události a užiti času k nejúsilovnější činnosti propagační a praktické. A nové úlohy a společné potřeby a zájmy objevovati se budou tím četněji, čím dále práce pokročí. Ocitneme se tak na poli nesmírné a namáhavé, ale nanejvýš radostné a vděčné činnosti, která přinésti může blahobyt i moc Slovanstvu a kulturní požehnání všemu lidstvu. Stane-li se tento zázrak, o němž sníme, skutkem, bude lze slovanský týden pražský připočísti k nejšťastnějším dnům českého národa i celého Slovanstva. *B. Š.*

Ročník VI. číslo 43. vydáno dne 24. července 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ ma ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Loutky.

Román.

Illustruje Artuš Scheiner.

(Dokončení.)

dyž jsem vrávoral od ní k protější stěně sříceniny, zahlédl jsem, jak v okénku ořeším a širokými listy lopuchy zarostlém se mihla — hlava doktora Semeráda.

Ne, jak tenkrát v jídelně v zrcadle — ale skutečně živá — tělesná, s jízlivým šklebem v tváři. Byla to vteřina — ale míti po ruce revolver, vím, že bych jej byl zastřelil jako psa. Zanikl jak přelud v pleskotu deště a šustotu snětí.

Úplně vystřízlivělý z opojení svého přiblížil jsem se k paní Lucy.

— Bouře se přehnala. — Už jen prší, i to přejde. Přišel jsem za vámi s deštníkem . . Pojďte . . . Dole budou jistě polekáni naší nepřítomností . . . Čas nejvyšší . . . Hleďte, smráká se již . . . Pospěšme . . .

Vzchopila se, těžce oddychujíc. Opřela se o mne, dala se vésti. Chvatně upravila několika pohyby ruky svůj vlas i šat . . . Šli jsme, vlastně sklouzali jsme po velkých a kluzkých kamenech. Nadnášel jsem ji skoro.

Lijavec vyhloubil si nové strže v horské cestě. Přenášel jsem ji takřka přes ně. Byly to slavné, nádherné momenty mého života. Lepších a větších nezažiju víc. Ale byly již bez smyslnosti, jakoby ten velký, grandiosní úder hromu, jenž tak blízko před námi sjel, byl spálil a sžehl vše nízké a bídné. Cítil jsem celé její vonné tělo na svém. Ale netoužil jsem již po něm, jen jsem je okoušel s nějakou divnou a neznámou rozkoší. Tak musilo býti andělům Páně, když odnášeli Marii matku bolestí všech k oslavě a radosti nebeské . . .

Stanuli jsme chvílemi. Velký, ale již tichý blesk ozářil ob čas krajinu. Zbarvil do fijalova skály, modříny, zdi hradu i její bílý etherický šat, cítil jsem jako by mými vlasy projel, tak že se týčily v jeho fosforovitém záženu . . . A já ji skoro nesl, tiskna její sladké tělo k sobě víc a víc — ale docela bez smyslnosti, jakobych nesl tělo astrální, celé průsvitné, z mlhy a z paprsků hvězd setkané . . .

A klidně a hrdě ve vědomí své naprosté neviny, ba očisty, o které jsem já sám jediné věděl, vešel jsem do jizby hostinské, kde již dávno bylo po představení, odkud hosté, ženské i děti většinou dávno zmizeli, kde v rohu za loutkovým divadlem přepočítával bledý loutkář dnešní svůj výdělek na tureckém bubnu, a kde — v pozadí krčmy doktor Semerád s panem Kráglem v posledních paprscích náhle se objevivšího již zapadajícího slunce hráli jedenadvacet, popíjejíce obstojné pivo . . . čadíce doutníky svými do úpadu.

— Nu, to je dost, že už jste zde, uvítal nás pan Krágl. Bylo to také dopuštění. A přešla tě přece migréna, drahoušku? Hleď, jaké překvapení . . . pan doktor Semerád, také si udělal výlet . . . a našel nás náhodou přece!

Nemohl jsem na to, leč mlčky zatít pěsti i zuby.

— Děkuji, přešla mne migréna úplně — pravila docela klidně paní Kráglová. Ale čas, abys dal zapřahat.

— To se rozumí! Ale dřív musíš zbudit Jiřího. Usnul hned po představení. Jaký div, to vedro tady, a ta únava! Pojedeme! Pojďte, pane doktore . . .

Já se s ním teprve teď mlčky kývnutím hlavy pozdravil . . . Paní Lucy zbudila Jiřího, který do opravdy usnul na první lavici před oponou loutkového divadla a nemohl pochopiti, kde jest, a co se bude díti dál. Doktor se začal vymlouvati, že nechce obtěžovat, že se projde rád lesy sám, nic naplat, pan Krágl vtiskl jej do kočáru násilím, Jiřík musil na kozlík, ale šel rád a již vesel. Sesedli jsme se. Pan Krágl s paní v zadu, já a doktor naproti, a vyjeli jsme v mírném deštíku ve vzduchu očištěném, líbezně vonném.

Když jsme se blížili k městu, ovál mne i chlad. Zdálo se mi, že padá s hvězd a že tak dobře dělá mé, dříve zpráhlé a teď tak osvěžené duši. Ale, divno dost, nikdo z nás slova nepromluvil.

* * *

4. července 187*.

Druhého dne napsal jsem klidně, s jasnou hlavou, po zdravé rozvaze paní Králové toto psaní:

Milostivá paní,

děkuji Vám, že jste mi včera tak jasně a nezvratně osvětlila náš poměr . . . , byl by i takto krásný, jen kdyby trvání míti mohl. Poznal jsem po přísném zkoumání sebe, že Vás hluboce a nade všecko miluji a že bych byl schopen všeho pro Vás do posledních krajností. Ale já jsem, milost-paní, také muž, a tím je řečeno všecko. Házeti sebou jako míč ode zdi ke zdi za vlídný úsměv nebo vlídné slůvko, za ukradené šlápnutí na nohu, za podloudný stisk ruky, řízený dle Vašich rozmarů — nedám.

Bylo by nám nejlépe, kdybychom, nepochopivše se v hlavním, rozešli se na vždy. Krvácel bych při tom a Vám bolest také nechci dělati. Nabízím Vám tedy své trvalé přátelství, ale jisté přátelství. Bude to líp pro Vašeho muže i pro Vás. Dobrovolně sestupuji v kategorii ctitelů, à la doktor Semerád, který může také dnes již býti klidnější. Řekněte, proč by se byl tak raffinovaně stavěl proti nám a vždy nám svým zjevem, ať immaginárním, ať skutečným, překážel? To snad jsou požitky lidí jeho druhu, požitky lidí vyžilých a raffinovaných . . . . těm já nerozumím, ty chápati nemohu

Odpusťte mou upřímnost. Loutky zvítězily. Pochopila je nejdřív slečna Marta . . . učiním po jejím příkladu. Jen že se to stane až po ukončení školního roku. Čas vstoupí pak mezi nás . . . Ten, jak víte, všecko zhojí.

Byron nazval přátelství »láskou bez křídel« . . . láska odletí, to však zůstane — chcete-li.

Nazvete mne smyslníkem, otrokem hmoty, nízkým požitkářem. Snad budete míti pravdu — ale já vím, že chci žíti a že miluji život.

A děkuji Vám za vše, čím jste nechtíc a nevědouc tuto lásku k životu ve mně upevnila. Ujišťuji Vás, že odcházím klidný. Buďte zdráva!

F. Milkovič.

Zavřel jsem psaní a zapečetil, ale schoval do zásuvky . . . . Dostane je, však až v den mého odjezdu odsud. Zatím klidně vyčkávám.

* * *

16. července 187*.

V nezměněném klidu uplynuly dny.

Včera bylo »Tedeum« a rozdána vysvědčení. Dnes jsem volným člověkem jednak na dva měsíce, jinak pro vždy. Pocit jistě sladký.

Vzpomněl jsem si, že jsme pro bouři jednu zvláštnost H . . . ského hradu neviděli — onen zapomenutý, panem Králem tak romantický vylíčený hřbitůvek v lese . . . Tam jsem si zajel dnes. Od »slunce« jsem si najal povoz a jel docela sám k hradu, toutéž cestou, kterou jsme prodělali před nedávnem.

Byla to jakási »tryzna« mé lásky nepochopené.

Den byl krásný. Mírné bylo teplo, trochu zamlžení leželo na vrcholcích hor, ale tenkrát nebylo to bouři věštící zamlžení, spíš jakás tichá touha a předzvěst jeseně, plná smíru a odevzdání.

Jel jsem sám v malém kočárku s mlčenlivým kočím. Klidně pouštěl jsem kotoučky dýmu ze své cigaretty a dumal jsem dlouho, celou cestu, v sladkém zasnění.

Minul jsem všecka známá místa. Letní restauraci v lese, za kterou se cesty dělily, a pak dále a dále kol míst, kde jsem naposled šel pěšky s paní Královou. Přišel jsem do té krčmy, kde jsem byl přítomen loutkové hře, a v duši mi opět zněla slova dřevěného aktéra: »Ó, ty má ubohá, bídná hlavo, div že nepukneš tou krutou bolestí! Ó, kdybys raději pukla, lépe bylo by pro tebe, pro mne i pro tvého královského otce. Ó, jak je to vše bídné a mátožné na této zeměkouli! . . . . A to všecko pro trochu lásky! . . .«

Sáhl jsem si na hlavu a k srdci. Bohu dík, tam vše pevno jako z ocele.

Poobědval jsem prostě, co dům dal. Neměl jsem odvahy jíti na místa, kde se rozuzlilo drama mé lásky . . . Ale za to šel jsem na malý, opuštěný hřbitůvek lesní. Zaplativ, vyptal jsem se na nejkratší cestu k němu a šel jsem neprodleně.

Zprvu nějakým podrostem na levo od sříceniny hradní, pak to stoupalo výše. Smrky, jedle a modříny mohutněly, teskně mi šumíce nad hlavou . . . .

A zde najednou, na svahu stráně se mně objevil. Úzký obdélník, zdi polosesuté, které hltaly ostružiny, lopucha a býlí všeho druhu, přes které se skláněly staré ztrouchnivělé kmeny zkřivených vrb, kde bujel v rozích dužinatý lobeček, a odkud se linula hořká vůně bezinek a divokého chmele . . . . . Vrata byla rozbita, ale přes to pevně uzavřena na rezovatý zámek. Hroby, nízké i rozvalené, byly skoro se zemí srovnány. Na průčelí vrat byl zpola smazán dešti a větry nápis: »Já jsem cesta, pravda a život!«

Sklonil jsem se nad nízkou zeď. Bolný pocit marnosti všeho mne schvátil. A darmo, já nemyslil zde v této tíži, v tom opuštění na paní Lucy Kráglovou, zrcadlem mé duše táhl jiný zjev . . . . Byla to Marta, která dle mého soudu z nás všech bloudících a bludných našla první »cestu, pravdu a život . . .«

Hluboký van větru rozchvíval obrovské harfy stromů. Znělo to z hluboka a slavně jako hymnus příštích pokolení. Těch, co přijdou po nás a budou se lépe dívati do světla a do slunce! Těch, jimž předsudky viny a hříchu nezkalí chvíli požitku a radosti, těch, kteří dovedou pracovati, ale zároveň též užívati ten život krásný, velký, volný, jejž si my sami tak dobrovolně hyzdíme a kazíme.

A hymnus lesa se stupňoval v obrovskou symfonii kosmu.

Mlčky jsem sestupoval od hřbitůvku . . .

Odjel jsem za tichého letního deště z těchto míst, kterých, jak Pierre Loti říká, neuvidím nikdy již v životě.

Druhého dne jsem opouštěl Vejvanov, odevzdav před tím ve chvíli rozloučení svůj dopis paní Kráglové.

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

XII.

Následujícího rána nejdříve promluvily k spícím starým druhům tiché kroky Rozárčiny a zvonivé zvuky lžiček a hrnečků. To paní hospodyňka, přerušujíc dlouhé mužů vyspávání, přinášela snídaní.

Dědeček Sejk otevřel vždy čiperná očka, přívětivě kynul paní Rozárce na pozdrav a skoro šeptem řekl:

»Tak dnes aby jen byla dobrá ta culifindička, paní Rozárko, když mám takového hosta. A prosím vás snažně, na obědě si dejte taky záležet, dnes mene nešetřete, ať je toho dostatečně a dobré — až budeme sami, zase přitáhneme řemínek a uděláme si újmu.«

Paní Rozárka hodila očima po záhadném cizinci dosti nemilostivě, ba nevrle. Vidouc, že ho příchod její neprobudil, nachýlila se k dědečkovi se zvědavou otázkou:

»Kdo to je, pane Sejk?«

Dědeček udělal teď náramně vážný a důležitý obličej.

»To je pan otec Fabián, můj kamarád z mladosti — dělávali jsme spolu na jednom potoce. Tomu je už hromada let, paní Rozárko, tenkerát jste ještě běhala po houbách, když už my jsme spolu prováděli všelijaké taškařice. No, je to od něho hezké, že ani ve svých zlatých časech nezapomněl na starého, zapadlého kamaráda. Mám z toho velikou radost, ten mene mile krásně překvapil.«

Paní Rozárka o poznání zmírnila nevrlost.

»Pan otec Fabián,« opakovala si po dědečkovi a dodala: »Což má mlýn?«

»A jaký velký a pěkný, paní Rozárko — na Divoké Orlici, není-li to Oharka.«

»Vždyť vypadá jako vandrák,« na to zase pochybovačně hospodyňka.

»Taky si podobně o něm myslím a lituju ho serdečně. To víte, jak to u takového mužského chodí, když nemá v těchhle věcech pořádek. Já bych vypadal berzo snad taky tak, kdybyste se o mene nestarala. Takový starý mládenec už nemá ani smysel pro čistotu a oupravnost.«

Fabián-Pavián na rozvrzaném divaně se převalil se strany na stranu a zachrunél při tom, jakoby se bouřila malá sopka. Dědeček rychle

zvedl k ústům ukazováček, a hovor jeho s hospodyní umlkl.

Zanechávajíc na stole snídaní, paní Rozárka bez hluku se vytratila. Po té dědeček Sejk zazpíval tenkým hláskem:

»Vestávej, bratře Nikodýme — sice ti to všecko sníme!«

Fabián-Pavián se protáhl a zafuněl jako hroch.

»Dobrýtro!« vyhekl, a jeho pestrý obličej s výrazem vyjevenosti utkvěl na dědečkovi, který nepřestával býti v nejutěšenější míře. Již zase Fabiánovi prozpěvoval:

»Vestávej, můj milý, už je den bílý, půjdem' do háje terhat květiny —«

Krajánek neměl v té chvíli ani za mák porozumění pro poetické půvaby letního jitra, a všechny háje i vonné květiny v nich nepůsobily na něho tak mocně, jako ten hrnek kávy, k němuž neodkladně se zvedal, aby nevychladl.

Slupl kávu a k ní rohlíček a dvě housky tak rychle a s chutí, jakoby byl spolkl pokroutku.

Dědeček zatím zvolna si máčel a dumlal svůj obvyklý jeden rohlíček a vysvětloval:

»Víš, Fabiáne-Paviáne, chceš-li si u mene dělat kapacitu, tedy si ji dělej, tady tě nikdo nezná, můžeš tu mít svou vůli. Aby tě jako měli sousedé ve větší váženosti, řekl jsem perve paní Rozárce, že máš pěkný velký mlýn na Oharce — já vlasteně nevím, máš-li mlýn, ale byla by to náramná neprozřetedlnost, kdybych byl řekl, že nemáš mlýn, a ty kdybys ho měl. Takhele je to slušnější.«

Fabiánovi pranic nepřekáželo, že z něho dědeček Sejk udělal tak na ráz mlynáře. Vybájený mlýn jeho klapal a hučel tedy na Divoké Orlici — inu, Fabiánovi bylo by bývalo lhostejno, kdyby hučel třebas i na Labi nebo kdyby ho byl dědeček obdařil parním mlýnem s vysokým kouřícím komínem.

Nyní mu bylo krásně, byl v suchu a chládku, po chuti se najedl i napil, a blízkost úhledné hospodyně dědečkovy nepůsobila na něho také nepříjemně. Měl svoji vůli, pokud pohodlí se týkalo, i rád dopřával dědečkovi, aby také on měl svou vůli s ním.

Dobře pochopil, že pan Petr Sejk hodlá užiti jeho přítomnosti, aby se sebe shodil tížící již chomout Rozárčiny vytrvalé náklonnosti, a proto posnídav, pravil odhodlaně a se vznešeným klidem:

»Ty tedy opravdu míníš, Petříčku, abych si namluvil to tvoje žejbrovadlo?«

»A pročpak bych nemínil? To víš, já už jsem teď upřímnější, než když jsme byli oba takoví bláznivi mladíci — já si teď jinak dovedu vážit přátelsteví, a stojíš-li o ni, já ti paní Rozárku popustím bratersky. Ale musíš se deržet a přičinit se o její přízeň.«

»Já si ji tedy namluvím,« s týmž klidem hned se rozhodoval Fabián-Pavián, a to slovo u něho vůči příteli Petru Sejkoví bylo jako písemná smlouva. Již ani se neptal, co má dělati a jak při tom si počínati, mezi dávnými druhy mládí, kteří kdysi podnikali spolu mnohá milostná dobrodružstvi, nebylo potřebí dalšího dohodování, rozuměli si dokonale.

Dědeček věděl, že nemusí již vyhledávati žádných zvláštních vymyšleností a chytrostí a že úplně stačí souhlas krajánkův, aby mohl spolehnouti na jeho namlouvačné umění, kterému horlivě se přiučoval za mlada a jež zajisté až do těch pozdních let mu zůstalo v krvi právě tak jako jemu, dědečkovi.

Dopoledne strávili v pokojíčku v ustavičném vzpomínání a vypravování. Chvílemi dědeček odskočil do kuchyňky, aby nahlédl, co dobrého paní Rozárka jim strojí, a při tom pokaždé stručně, ale důrazně vštěpoval hospodyni o svém hosti neobyčejnou důležitost. Stále ho nazýval jenom panem otcem Fabiánem, pěkný mlýn na Oharce připomínal a nabádal paní Rozárku k slušnému pohostění, takového přítele dlužno prý si vážiti, kdo ví, nebude-li jim na stará kolena potřebí jeho přispění.

»A on by pro upřímného člověka udělal všecko, to je ještě poctivák ze starého vydání a z doby, kdy se platívalo dobráky. Ba, ba, ten je pořád takový dobrák a víc platí nežli naše malicherné halíře. Milá zlatá paní Rozárko, toho si musíme podle možnosti předcházet, aby nám zachoval věrné přátelsteví. Nic na to nekoukejte, že je takový dersný, to je pouze na pohled jako ten tverdý ořech, ale jádro má měkké a slaďounké — serdce by s člověkem rozdělil a ještě by mu dal větší půlku.«

Po dobrém obědě dědeček Sejk i krajánek si schrupli, a když pak paní Rozárka přišla vařit svačinu, dědeček oblékl lepší kabát, vzal klobouček a odešel do města Fabiánovi pro doutníky.

Byla to prvá příležitost, kdy paní Rozárka a krajánek osaměli.

»Kruci Štemberk,« začal brzy host a vstoupil do rozevřených dveří mezi pokojem a kuchyňkou, »ten Petříček má z pekla štěstí! Boháč není, je to takový nepatrný spratek a našel takovou křehotinku! Mně něco podobného se nepodařilo. Prosím vás, paní Rozárko, co vás k němu vlastně přivábilo — vždyť je už jako věchýtek, copak ještě hodláte s takovým trpaslíkem užít?« (Pokračování.)

JAROMÍR BORECKÝ:

V horku.

Olšinou Mohelka uhání,
toužebně k vlnám se nadklání
bující lupání
podbělu.

V zelené loubí těch alkovně
dívky pás odvrhly laškovně,
zatančit čarovně
v rondelu.

V bělounkém košilek pavuči
noří se v chladící náručí
po vln, jak zazvučí,
povelu.

Vodník, jenž tudy měl obchůzku,
skrčiv se za hustou haluzku,
mlaská si v zálusku
pocelů.

Na faře.

Bohumilu Brodskému.

Kam vyhlédnu, jen šedý závoj věsí
se na vrchy a pole, rybníky,
již ukryly se pod ním vsi a lesy,
i za hřbitovní zídkou pomníky.
Zapadly cesty s vozků povyky,
jak od světa bych odříznut byl tady,
od jeho malicherných vřav a svády.
Dál mlha houstne, tiše romejší,
ni včelek bzukot nezní ze zahrady,
a sladce tak ta samost konejší.

V Ouběnicích 21. VI. 1908.

Opuštěná villa.

Do korun dubů smutek zapadá.
Jak slepec oko tesknĕ do tmy vzpírá,
v park šerý villa rozželenĕ zírá,
ruch její zmlk, a zpustla zahrada.

Fiála šedá, v zníceni jež zbožném
za havíře kdys modlila se s chrámu,
jak nad hrobem teď z břečťanu činí nyvě.

Poslední růže tiše uvadá,
roh Amorovi od úst klesá, sirá,
schnouc pozvolna, i stará thuje zmírá,
vše obestírá smrti záhada.

A ze všad, v každém odstínění možném,
jen jeden vzdech se tady vine tklivě:
Proč, pani, odešla's a nechala mne samu?

Veltrusy, červen 1908.

Své dcerce.

Již nezpívám vlahým jesením
jichž velké oko zadumané
se do lesů dívá prořídlých,
kde zlatá prška listů kane.

Již nezpívám kouzlo valných řek,
jež do mhy v modru lun se trati,
jak chtěla by duše v touhách svých
kams do neznáma unikati.

Též ustane zpěv můj vzývat vděk
děv útlých, z rusalčích jak bájí,
jimž nad černým pasem staženým
se bílé hrozny nalévají.

Jen o tvoji kráse, děcko, sním,
ty s jisker deštěm v čistém oku,
mně pokladem zbyla's jediným —
vše jiné u dna v žití toku.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

razila do sednice, jevíc všecky znaky velkého mravního jitření a bez dlouhých úvodů promluvila:

»Lidičky, je pravda, že Křenek vrátil starostovi peníze za vepře? že ho prodal Krakešovi za polovici? — Já jsem tomu věřit nemohla, proto že znám Mourovou! Je to velká klepna a lhářka a dotíravá a zvědavá je taky. A že by ráda vám byla při práci pomohla, řekla, ale že nemůže pro svého muže . . .«

»Nu, my víme, že nemůže, taky nežádáme,« pravila Křenková; »však mi ráno přispěla a já jí za to děkuju . . .«

»I neděkujte jí, bláhová byste byla! Ta z lásky k vám nepřišla, ba, jen ze zvědavosti! Jak uslyšela, hned zase šla. Ale já vám pomohu, já! — aby viděla ta mizerná ženská, že jsou na světě ještě spravedliví lidé, kteří bližního svého na holičkách nenechávají . . .«

»Nu, ona nemohla, my jí nezazlíváme, chraň nás Pánbůh, ale moc vám budu povděčna, Kučerová, přijdete-li mi trochu na pomoc, aby můj mohl odejít do továrny za svou prací . . .«

»Hned zůstat tu nemohu, ale jak se naobědváme, doběhnu k vám. Ať zůstane při dětech Mariána, moje nejstarší, radši ji do školy nepošlu, jen abych vám posloužila. Odejděte s Pánembohem do továrny, Křenku, a nic se nestarejte! Mourová pukne zlostí, až zví, že jsem tu byla! . . A to je mrcha, tahle Bavorka, takových řečí nadělá! takhle vás ostouzí! . . Nu, nestarejte se, na ni taky dojde! . .«

Ubožka Křenková jedva k slovu se dostala, aby, vzhledem ke slibu Kučerové, že jí přijde na pomoc, muži doporučila, by se bez meškání odebral do továrny. Váša se měl ovšem k odchodu, než, tak hned a tak lehce se nedostal z bytu. Kučerová jej nemohla přece propustiti, dokud se ho nevyptala na všechny podrobnosti, arciť jediné z toho důvodu, aby, dobře jsouc o všem zpravena, mohla se podjati obhájení pomluvených manželů a přede vším čeliti nesprávným řečem Mourové a tuto ze lži usvědčiti. Proto najmě jí bylo třeba zvěděti, co řekli starosta a jeho žena, co zase Vondrouškovi, jak se choval Krakeš řezník a proč vepře tak nízko cenil, a tak dále. Na každou odpověď manželů Křenkových následoval pak neomylně rázný projev nevole a velkého mravního rozhorlení, nad překroucenými a nesprávnými výklady Mourové, která patrně zúmyslně lhala. Co vlastně Mourová řekla, manželé Křenkovi nezvěděli, ježto Kučerová přestávala na větách rázu asi následujícího:

»Tak vida! tak se podívejme! — ona to řekla docela jinak, než vy to povídáte! — Ale buďte bez starosti, já jí dovím a její faleš bude zjevná celému světu! . .«

Když posléze Váša prohlásil, že musí nezbytně odejíti do práce, Kučerová, přes to že neustávala opakovati, že na ten čas se více pozdržet nemůže, přece zůstala, a jakmile onen byl ze dveří, nijakého zvláštního spěchu nejevila; naopak, usednuvši na postel podle Křenkové důvěrně a bez okolků zase se pustila do vyzvídání.

»To přeci víte, Křenková,« pravila, »že zvědava nejsem. Bože mě zachraň toho! Taky mi ani nenapadá myslit, že vy byste . . tento, jak bych řekla? — se nějak byla zapomněla, ale prosím vás, řekněte mi upřímně — to víte, já mlčím jako hrob a slovem se nikomu neprořeknu: neměl on, tenhle starosta, takových nějakých úmyslů, jak se povídá!« . .

»Ale, co pak vás to napadá, Kučerová!« zvolala Křenková, všecka se děsíc, »Pánbůh na nebi a všichni svatí jsou mi svědky, že nejmenšího takového nebylo! Jak jen může kdo pomyslit! . . . «

Kučerová se usmála trochu s hůry.

»Nu, vy nechcete povědět,« pravila, »vy mi nevěříte a to není dobře. Já bych se vás všude zastala, jen kdybych celou pravdu znala. Řeknu-li co vy mi teď povídáte, nikdo mi neuvěří, proto že každý ví, že Frček není z těch, kteří komu co zadarmo dávají, nejméně vám, když už ode dávna měl na vás s vrchu a dokonce v obci prosadil, abyste byli vypovězeni. Vy přeci ničím nejste vinna, chtěl-li on, abyste mu byla po vůli. Vy jste jej odbyla a bylo dobře. On pak se styděl vzít nazpět peníze, které vám dal. To mi přece můžete svěřit; vždyť ani stín něčeho nepočestného na vás nepadne, povíte-li mi pravdu . . .«

»Ale, pro rány Kristovy, ženská!« zvolala Křenková, všecka bledá, rukama lomíc, uvažte přece, co ode mne žádáte? — vždyť by mě Pánbůh nemohl odpustit, kdybych někoho takhle nařkla; . . a k tomu za dobrý skutek, který

zamýšlel! Povídám vám: nic takového nebylo . . «

»Nu, když nebylo, nebylo,« vece podrážděně Kučerová, »ale věřit vám tohle nikdo nebude, to je marné. Ale, pro Boha! ja tady klábosím a doma na mne čeká práce. S Pánembohem, mějte se tu hezky! Na mne si nestěžujte, sesypou-li se na vás pomluvy. Já jsem měla nejlepší vůli se vás zastat, ale co platno, když ve mně důvěry nemáte!«

S tím vyrazila ze světnice, ani slovem se nevracejíc ke svému slibu, že po poledni jí přijde na pomoc.

»Můj Bože,« zalkala Křenkova, octnuvši se samotna s dětmi, »tu už aby si člověk zoufal? Co pak už se ztratila ze světa všecka spravedlivost! Z ničeho nic taková hanba, tolik nenávisti, takové pronásledování! Co si my počnem, ten můj ubohý člověk a naše nevinné děti?« . . .

Nejstarší děvčátko přistoupilo k ní. Však mlčelo po celý ten čas, co tu byly návštěvy; i všecky druhé děti mlčely, jako oukropečkové se držely v kterémsi koutku, kdykoli cizí člověk vstoupil do světnice. Už tak byly vedeny a naučeny, ježto vedle zásad rodičů chudý člověk má být skromný, nevtírat se nikomu a ustupovat do pozadí, aby nikoho proti sobě nepopudil.

»Maminko,« tázalo se děvčátko, »proč pak naříkáte? Co pak řekla ta ženská?«

»Mlč, dítě, mlč! Ty tomu nerozumíš! Ty se neptej, abys nebyla brzo starou! Ošklivé řeči říkala, Pánbůh jí odpusť! . . ale ty mlč, tobě do toho nic není. Ty si hraj nebo se modli, andělíčka strážného vzývej.«

Děvčátko otevřelo široce své velké černé oči, tázavě pohledlo na matku, jako by mělo na jazyku ještě nějakou otázku, než slovo uvázlo mu v ústech; plaše, neslyšně, krčícími kroky odebralo se ke svým sourozencům, stejně ustrašeným a zamlklým . . .

Ticho bylo v té ubohé světničce, jen hodiny na stěně cvakaly a žena na svém loži dušeně štkala. Líně, strašně zdlouhavě vlekl se jí čas; kdo spočítal hořké slzy, jež uronila, bolestné vzdechy, jež se hrudi vyrvaly? —

(Pokračování).

ZDENĚK POLENSKÝ:

Portrait mé matky.

Jí mnohá vráska v čelo vyryla se,
co otec navždy odešel, tak mlád —
a v jejím pohledu v tom krátkém čase
jak všechen žár by vyhasnul a zchlad'. —

Když slyší klavír, jejž tak často hrával,
vždy pláče zticha. A jak noc se sklání,
když temnem záře hvězd už prokmitá,

Jak ráno svitne, zvolna ubírá se
na svěží jeho hrob se vyplakat,
neb někdy večer chodívá tam zase,
než slunce shasne, »dobrou noc« mu dát.

u knihy sedá, jak on usedával,
však nečte — — vzpomíná — — a neví ani,
že její vlas už stříbrem prokvítá — — —.

Bez nadpisu.

Tak mladá umřela. Spí v míru, jako květ,
když slunce v červáncích se kloní za horami,
ta dívka, nedávno již ještě naposled
na rohu ulice jsem viděl s květinami.

Tak mladá umřela. Fialek plný klín,
a růží krvavých, jež do tmava se rděly —
však na skráň pobledlou jí uleh' smrti stín,
a oči chrpové se navždy uzavřely.

Tak mladá umřela — jak hvězda v přededni,
když s tichým úsměvem se ztají v mlze ranní —
O, zda to tušila v své chvíli poslední,
že někdo v světě jest, kdo chtěl by umřít za ni!

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

pak řekla jsem Kotalovi:

— Kdybyste mne zabil, nevím, kam se odeberu odtud. Je mně to také zcela lhostejno, ale do Vídně zatím nepojedu. To je jisto.

— Jeďte tedy do Prahy, řekl klidně a pohleděl mně do očí.

Očekával mou odpověď a zíral na mne upřeně, stopuje, jaký dojem na mne učinila jeho slova. Má zvláštní, pátravý, pronikavý, ale nikoliv nepříjemný pohled, z něhož mluví energie a jakás bezohlednost.

Snad mne již znal jako »ženu náhlých odhodlání« a očekával, že přijde odpověď rázem, ať již přisvědčující nebo zamítavá.

— Do Prahy?, řekla jsem konečně. Proč konečně ne? Na několik dní! Víďte, madame? — obrátila jsem se ke své společnici, ale jak obvykle nečekala jsem na její odpověď a řekla jsem Kotalovi:

— Nebude-li se mně tam líbit, mohu po dvou nebo třech dnech zase odejet jinam.

Podivno, že jsem si na Prahu, když jsem uvažovala, kam bych měla z Františkových Lázní po konci saisony odejet, ani nevzpomněla. Vždyť přece s Prahou také tak trochu souvisím, a zde, v Čechách, několik hodin cesty vlakem od Prahy, mně hlavní město mé »poloviční vlasti« ani nepřipadne na mysl! Vždyť byla má nebožka mama z Čech, odkudsi z východu, a byla v Praze rok nebo dva, dříve, než se její rodiče přestěhovali do Vídně, na školách. Ovšem: že byla matka Češka, jsem si nikdy ani neuvědomila. Můj otec byl Němec, matka nikdy česky nemluvila, a tak upadl její český původ úplně v zapomenutí.

V nás Vídeňácích vězí skoro v každém kus Čecha nebo aspoň českého renegáta. Vždyť i můj »bývalý«, pan ministerský sekretář a rytíř řádu Františka Josefa dr. Gordon rytíř Bartha je jistě potomkem takového českého Bárty, jakým je zdejší lázeňský Bárta. Ale pochybuji, že by si byl tento syn dvorního rady vzpomněl kdy na svůj český původ; právě tak málo lámal si hlavu těmito rodopisnými studiemi jako já. A takových lidí je u nás ve Vídni na tisíce. Jsme tam mnozí plnokrevnými aneb polokrevnými Čechy a přece se nám »bemáci« zdají něčím inferiorním.

— A dodržíte také slovo? prohodil Kotal.

— To je u mne ovšem oprávněná otázka«, řekla jsem. »Přijde jiná nálada a je po nejpevnějších odhodláních (— madame Vistriba zakašlala významně —). Ale enfin, proč bych se k Vám do Prahy nepodívala, když jsem již v Čechách? dodala jsem.

Kotal počal hovořiti o krásách starobylé Prahy, o panoramatu Hradčan, o zářeří malostranských ulic a ztichlých náměstích — jako kapesní Baedecker.

— Poučujete mne, jako poučuje misionář eskymáckého chlapce o krásách věčného života«, škádlila jsem jej, »ale neřekl jste mně, co budu v Praze dělat!«

Bude prý mně také v Praze, jako zde, věrným rytířem, ukáže prý mně Prahu, vysvětlí vše, bude se mně všecek věnovati — kortešoval Kotal pro své rodné město, a rozehřál se při svých slovech měrou u něho neobvyklou. Podivní lidé, tito Češi! Tak skeptičtí, zamlklí a rozmrzelí, tak uzavření jako jejich země, sevřená horami a německým mořem — jak dovedou vzplanouti, když mluví o své domovině a o své národnosti! Ti lidé svou Prahu milují, jak se zdá, z plného srdce naivní oddaností a dětinnou vroucností. Jak málo je v nich kosmopolitismu, po němž my Vídeňáci se pachtíme ve sběsilém a směšném snobismu! My zpíváme o svém modrém Dunaji, o Štěpánské věži, o své starovídeňské bodrosti, oslavujeme fiakristu básněmi a písněmi jako pravzor lidového vídeňáctví (takový je náš ideál), ale to vše je prázdné, hluché, vytryskující ze stálé »viničné nálady«. My nemáme na rozdíl od Čechů nic dějinně zdůvodněného, drahého našim srdcím ve své příchylnosti k hlavnímu městu, nic teplého, rodinného.

Nemohla jsem si upříti, že mne cosi poutalo a hřálo v horování Kotalově, že na jeho citech tál led mé opuštěnosti. Měla jsem touhu, pojmouti část toho žáru do svého prochladlého nitra, okusiti něco z té pražské, české emoce.

Ale mé city a myšlenky, madame Vistriba a nový můj přítel, pan Kotal — dosti pestrá to a různorodá společnost — přece nemohli býti jediným mým stykem v Praze! Má v Praze nalézti pokračování ustavičný můj studený pocit, že jsem se ocitla s celým svým žitím jako v promrzlém pokoji zapadlého, prostydlého »hotelu Garni«?

Řekla jsem Kotalovi, že mu děkuji za jeho nabídku, že ji přijímám, že ji použiji takovou

měrou, až jej to omrzí, ale že bych přece ráda se stýkala v Praze s nějakými lidmi.

Již prý na to také pomyslil — skočil mně do řeči, a řekl mně, že mne uvede k jakés vznešené starší dámě, přítelkyni mé zesnulé matky. Tato dáma prý se k smrti ráda každého ujme, protežuje každého, sprostředkuje ráda známosti a sňatky a je prý vůbec v pražské společnosti známou faisérkou. Je prý vdovou po hospodářském správci, který si, odešed do výslužby, koupil velkostatek. Po mužově smrti prodala paní Douděrová statek, odstěhovala se do Prahy, kde se narodila a krátí si nyní čas, jak dovede. Vítá ve své domácnosti návštěvy a společnost, sama společnost navštěvuje a miluje velkoměstský život, poměrně tak rušný vůči klidu dlouholetého jejího pobytu na venkovské samotě.

Čím více mně Kotal o této neznámé mně protektorce vypravoval, tím zdála se mně známější. Kotal přidal k její podobizně ještě několik rysů, řekl, kde byl statek nebožtíka pana Douděry, vypravoval něco z životních osudů počestného Douděrovského plemene, a já jsem s určitostí mohla uvítat v pražské paní Douděrové starou známou, ano dokonce jakous vzdálenou příbuznou své nebožky matky. Paní Douděrová a má matka byly spolu ve škole a pak je oddělily životní osudy, až konečně se zase obě dámy sešly kdesi na východě Čech. Má matka odstěhovala se potom do Vídně, paní Douděrová do Prahy. Kdož ví, má-li tato náhle nalezená »tetička« tušení o mé existenci! Každým způsobem budu však míti v Praze společenskou kotvu, nebudu více — v nejlepším případě — pouhou »foreign lady of distinction«, bude-li paní Douděrová chtít se mne ujmout.

Kotal uvítal můj douděrovský příbuzenský nález s nadšením a tvrdil hned, že budu u paní Douděrové a tudíž i v pražské společnosti ihned jako doma. A již — starý aranžér plesů a jiných společenských pletich — pořádal můj pražský pobyt. Ježto opustí Františkovy Lázně o tři nebo čtyři dny dříve než já, vyhledá mně v Praze byt o dvou zařízených pokojích, vyčká telegram o době mého příjezdu, přijde mně a Vistribce v ústrety na nádraží, a už prý poplujeme v proudu pražských vod. Také náš společný lékař ve Františkových Lázních je Pražan, přibude po ukončení saisony do Prahy, a snad prý se tam se mnou ještě shledá. Jeť prý on — Kotal — přesvědčen, že se mně v Praze zalíbí a že tam setrvám déle. Nenapravitelný aranžér optimista, ten Kotal! Ale podnítil mne přece svými slovy a záměry k novému interesu v šedi jednotvárného mého života, a rozdmychal v mém nitru jiskřičku radosti a těšení na něco nového, neznámého.

Po třech dnech Kotal odejel do Prahy. Večer před jeho odjezdem jsme si v hotelu »u města Lipska« připili na svůj společný pražský pobyt. Kotal byl všecek rozjařen a paprsek této jeho nálady rozdělil na chvíli také chmury mé rozmrzelosti a netečnosti.

Zvědavost, jaký bude můj pražský pobyt, počínala mne po jeho odjezdu vyhánět z Františkových Lázní. Dokončila jsem cvalem své léčení, až jsem se konečně — naposled bohudíky — vynořila jako »černá Venuše« ze slatinné lázně.

Na procházkách počínal podzimní vítr krouživati suchým listím, harašícím pod mými kroky. Chvílemi spouštěla se sprcha chladného deště, hučela mrazivá vichřice.

Starost o odjezd ponechala jsem — more solito — Vistribce. Věrná má přítelkyně a strážkyně mého staropanenství vyrovnala účty, opatřila zavazadla, roznesla několik mých návštivenek k lázeňským známostem, a kteréhos odpoledne jsme na nádraží Františkových Lázní setřásaly jejich prach s obuvi své. Můj lékař přišel se s námi rozloučit. Přinesl mně kytici a volal na mne ještě do vlaku, abych se šetřila.

Gratuloval mně a sobě, jak prý jsem se ve Františkových Lázních zotavila. Jsem prý taková, že srdce mladých i starších pánů budou v nebezpečí, až mne jejich majitelé spatří. (Moderní léčení spočívá patrně valnou měrou na suggesci.) Sám prý, bohužel, nebude svědkem této mé ničivé činnosti v Praze. Odebere se přímo z Františkových Lázní do Berlína studovat na tamní universitě nové směry v balneotherapii.

Byla jsem toho dne ve velmi špatné náladě. Obdržela jsem těsně před svým odjezdem pohlednici, podepsanou Gordonem a jeho nevěstou. Nedělala jsem si nikdy o Gordonovi iluse, ale zdá se, že na jeho moresy začíná účinkovat styk s rodinou Gottsteinů. Je pramálo jemnocitné, že dal pohlednici pro mne podepsati své semitce! Co je mně do této dámy? Ale Gordon to mohl uvážit. Ovšem, kdyby měl kousek jemnocitu! Smísil jej patrně s akciemi a obligacemi starého Gottsteina. Nezpůsobil mně bolest — je mně i se svou Elsou příliš lhostejný — ale přidal mně na »cestu do nového života« kus starého nechutenství a životní fadesy.

*

Kotal byl skutečně na nádraží. Jako doktor ve Františkových lázních přišel také on s kyticí. Soukromý byt prý objednal, čistý, slušný a laciný, o dvou zařízených pokojích, v němž bude se nám pohodlněji bydliti než v hotelu. Bytů je prý nyní dostatek, ježto vysokoškolští studenti ještě neoblehli Prahu. Můžeme prý

proto zůstat ve svém bytě, jak dlouho chceme — několik dní nebo delší dobu.

Večer byl svěží, nepříliš chladný, příjemný, na ulicích nebylo mnoho hluku a lidí. Ulice, jimiž jsme jeli v drožce, připomínaly mně okolí hlavního nádraží v Drážďanech. Sporé svítilny nedodávaly ulicím mnoho světla. Žila jsem stále ještě v předpojatém dojmu malosti a bezvýznamnosti Prahy, který jsem si dle vypravování svých vídeňských známých utvořila.

Kotal vypravoval, že má »teta«, paní Douděrová, dlí ještě na venkově, že však za dva nebo za tři dni přijede zase k trvalému pobytu do Prahy. V jejím bytě prý se již uklízí a vše připravuje k jejímu uvítání.

Ulicemi skoro liduprázdnými — ach, kde je rušný noční život ostatních velkých měst, jež jsem poznala! — dojeli jsme po několika minutách k našemu bytu. Tam uvítala mne pronajímatelka, stará žena se šátkem na hlavě, lámající po pražsku němčinu (— se svou znalostí několika českých slov nevystačím ovšem na český rozhovor a madame Vistriba zapomněla již česko-polský slovník svého nebožtíka manžela —), vyjmenovala mně podmínky nájemní smlouvy, pak jsme se, zatím co Kotal čekal v jednom pokoji, Vistribka a já ve druhém po cestě trochu upravily, a šly jsme s Kotalem na večeři do nedalekého hostince, malého a x-tého řádu, hostince, jakých je na vídeňských předměstích na tucty. V hostinské místnosti byli již jen dva nebo tři hosté a přešlapovali dva mladíci, zastávající odpovědný úřad číšníků. Kotal vypravoval nám celý večer, bavil nás vesele a vtipně, a doprovodil nás pak do naší noclehárny. Vistribka počala, sotva ulehla do postele, po svém zvyku chrápati, a já ztrávila jsem obstojně v čistém loži vystlaném vrchovatě peřinami, noc.

Dopoledne nalezly jsme dle návodu Kotalova snadno korso. Trousilo se na něm několik mladých lidí. Celé to korso, s lidmi stále se vracejícími, připadalo mně jako promenáda ve větším venkovském městě, na němž si dává v poledne dostaveníčko mladý svět honorace, několik šlechen, místních úředníků a důstojníků. Kočáry byly na korsu vzácností a budily takovou pozornost, že mladí pánové se po nich ohlíželi, pozdravujíce tu a tam do jejich oken. Z významných, na mne vrhaných pohledů jsem poznala, že moje objevení se na korsu nezůstalo nepovšimnuto. Na korsu vynořil se nový, neznámý zjev, cizí postava, a za chvíli mne promenující jinoši již znali jako nový objev a ukazovali si mne. Zdá se mně, že Praha trpí velkým nedostatkem cizinců, že každý z nich je záhy zpozorován a postižen.

Pozorovala jsem obecenstvo kolem sebe a řekla jsem si, hledíc na pražské mladé dívky: Nebesa — jak jsou hezké! Jakou mají svěží pleť, jaké výmluvné oči, jaké nádherné rty, jaké postavy! A jak málo vědí, jak jsou hezké! A jak by mohly být půvabné! Jak dovedly by se s těmito bohatými zevnějšími prostředky inscenovati dívky jiných národů a jak málo to dovedou tyto rozkošné Pražanky! Jak špatně jsou namnoze oblečeny, jakou hroznou mají obuv, těžkou a nemotornou, a jak málo pozornosti věnují jednomu z největších půvabů ženy, chůzi! Jaké bohatství přírody je u nich zjevno a jak málo prostudované rafinovanosti, dovést se podat a uvést! Pobyla jsem ve všech velkých evropských městech, v každém jsem byla několik dní, v Paříži byla jsem měsíc, v Londýně tři neděle, ale v žádném z těchto měst neviděla jsem za několik týdnů tolik rozmilých dívčích tvářinek, jako za tuto hodinu na pražském korsu.

Zmínila jsem se o tom v poledne Kotalovi.

— Co řeknete teprve, až uvidíte obecenstvo pražských ulic v neděli? řekl. Až spatříte všecka ona děvčata, která chodí na procházku jen v neděli, která ve všední den pracují a nevycházejí na korso! Užasnete v pravém slova smyslu, kolik krasavic uzříte!

Také Kotal znal mnoho evropských měst a činil jako starý znalec v oboru ženské krásy svá pozorování.

— Domníval jsem se, pravil, že nám chtějí cizinci lichotit, řekli-li, že nikde neviděli tolik hezkých mladých žen, jako v Praze a v Čechách vůbec. I Vídeň vykazuje ovšem tento slovanský a specificky český příliv a vliv ženského půvabu. (Nevím, chtěl-li mně Kotal dle mých cizozemských vzorů jakožto Vídeňačce lichotit, nebo mluví-li z něho český chauvinismus, v něm zakotvený.) (Pokračování.)

FEUILLETON

MANUEL DEL PALACIO:

Láska zadržovaná
není láskou pravou,
čím víc voda stojí, tím víc hnije a tím
zarůstá víc travou.

A. P.

♡ ♤ ♡

BENEDEK.

Znamenitá studie J. Sv. Macharova (uveřejněná v několika číslech »Času«) o tomto slaveném kdysi generálu, poraženém na českém bojišti roku 1866, vyvolala mně zapadlou vzpomínku.

V nejprvnějších letech sedmdesátých meškal jsem ve Štyrském Hradci, na universitě dva semestry a na to v lékárnické kondici. Na předměstí lendském nalézala se naše lékárna, »na druhé straně města«, za řekou, za Murou zelenou. Dnes je Lend výstavná čtvrť velkoměstská, tenkrát byly tu nízké, chatrné domky a hojně nezastaveného místa — však současně také dnešní Vinohrady znamenaly ojedinělé budovy, k nimž se koňskou branou chodilo po mezi mezi osetými poli.

Hlavní tepnu Lendu — Lendplatz krášlil jediný dvoupatrový dům, v němž byla nedávno povolená a veřejnosti odevzdaná lékárna, jejíž zákaznictvo tvořilo po většině dělnictvo železáren jižní dráhy; samý recept na účet těchto podniků, soukromník zřídka zabloudil k nám do lékárny, aby si dal vyhotovit lék. Přišel-li takový, vzbudil pochopitelně jakousi až malou sensaci v celém personálu.

Jednou za poledne vešel cizí starý pán. Pozdravil, odložil klobouk a hůlku na jednu z židlí, na nichž čekávali hosté na léky, než budou při-

KLÁŠTER SV. MARKÉTY V BŘEVNOVĚ.

praveny, přistoupil k rohu tabule, na němž bylo mé místo, vyndal z tobolky papírek a podal mně týž. Byl to starý předpis lékařský s nečitelným podpisem, patrně dávno už napsaný, inkoust docela vybledlý, též papír sešlý, vetchý — v každé lékárně znají takové recepty schovávané mnohdy v modlitebních knížkách jako vzácný poklad, děděné z generace na generaci. Tázal jsem se neznámého zákazníka, chce-li přijít si pro žádaný lék později, za hodinu snad, kdy zcela jistě bude připraven, nebo chce-li čekati na své pilulky, jež pro ten případ vezmu neprodleně do práce. Poděkoval za ochotu, spěchu že však není, času dost, až k večeru si přijde, zastaví se, až zpět půjde kolem.

Povšiml jsem si, že na receptu není žádné jméno napsáno a dle tehdejšího právě obnoveného přísného nařízení, ačkoli nebylo pochybnosti, že bych návštěvu tak neobyčejnou okamžitě hned opět poznal, a nemohlo tudíž státi se žádné záměny léku, přece zdvořile ptal jsem se po jméně.

Zarazil se a chvíli neodpovídal. »Jakékoli jméno, prosím« — řekl jsem — »třeba pouze číslo nějaké, jen k zamezení nedorozumění, k zjištění totožnosti.«

»Schreiben sie: Müde«, odpověděl stručně pán a bral se z lékárny ven, na ulici. Tak nějak mne zvlášť zajímal, že jsem přistoupil ke dveřím a skly jejich díval se za ním, vzdalujícím se směrem k městu.

Od šesti hodin měl jsem prázdno a chystal jsem se na vycházku. Odevzdával jsem již kollegovi u druhé táry své recepty i léky na ně vyhotovené, aby je odevzdal těm, již pro ně přijdou. V tom vešel polední návštěvník, i měl jsem radost, že mohu sám ještě před odchodem ho obsloužiti. Jak se ve dveřích objevil, vzal jsem recept jeho i krabičku připraveného pro něho léčiva, a než odložil klobouk a hůlku a k tabuli přistoupil, podával jsem již mu obé zabalené.

Poznal jsem pána ovšem bezpečně, mýlka byla vyloučena, přece však po zvyku jsem se tázal: »Herr Müde? Nicht wahr?«

»Ja, Müde, ganz richtig,« odpověděl a jakoby v náladě jsa výborné chtěl si zažertovati a udati příležitostně často opakovaný vtip o sobě, doložil úsměvně: »Sehr müde — —«

Vzal ode mne lék, zaplatil a poděkoval. Než se obrátil k odchodu, sáhl do náprsní kapsy a otevřel pouzdro na doutníky. Pozornost taková byla mně jistě nezvyklá, zůstal jsem také chvíli udiven, zaražen, ale pak jsem s úklonou vzal si nabídnutý doutník.

»Víš, kdo tohle byl?« za odcházejícím hostem ptal se mne kollega, který v poledne nebyl přítomen a teprve nyní mně neznámého spatřil.

»To byl Benedek!« odpověděl rychle sám, patrně pyšný na své známosti a znalosti místní, a maje vždy potěšení veliké, mohl-li mne, Čecha, něčím pozlobiti, poškádliti, zanotoval zpěvně:

»Vždyť je to přeslavný rek —
váš pantáta Benedek — —«

A doložil celou serii neomalených vtipů posměšných, jimiž hemžily se v té době dosud humoristické časopisy všech jazyků rakouských, jež byly vedoucí v jeho úsudcích o současných lidech i událostech, jako až podnes bývají přemnohým též našim vlastencům.

»Müde« — opakoval jsem si zamyšleně toho večera mnohokráte, i pozdě v noci, když jsem se domů vracel z kavárny, kde jsem několik hodin vyseděl, maje za šťastného mládí mínění, že nutno přečísti všechny noviny toho dne vydané — bručel jsem si ještě v myšlenkách: »Sehr müde — —«

Viděl jsem pána pak znova častěji, vícekrát. Na glacíích, kdež se procházel a jako četní jiní pensisté vojenští i civilní, jimiž se Štýrský Hradec hemžil, krmil kosy a drozdy, se stromů a křovin parku se všech stran sletující se blíže k cestičkám a bez bázně z rukou berouci mouchy. Nebo nahoru z glacií na Schlossberg jak vystupoval, sám a zamyšlen, s rukama na zad složenýma, což nedělávají staří vojáci . . . A daleko za frekvencí velkoměstskou zastihl jsem jej též v malé jedné hospůdce, kde byly dva prosté, nenatřené, nepokryté stoly na dvorku, jemuž se poeticky říkalo zahrádka, protože uprostřed stál kbelík s kvetoucím oleandrem.

U jednoho stolu jsme sedali my, čeští farmaceuti, neboť ten hostinský byl z Prahy a dělal po pražsku uzenářské zboží — do extase nás uvedlo, když nebožtík můj bratr objevil tuto specialitu. »Heimatliche Klänge!« posmívali se Němci, když někdy do naší společnosti zapadli, ačkoli nijak nepohrdali požitky těmi světskými.

Druhý stůl zůstával z pravidla žalostně prázdný, ale někdy, občas zasedla tu společnost živě se bavící, mezi niž se nalézal nápadně vždy stejně mlčelivý Benedek. Kdo byli všickni, nevím, podle držení těla, které se neztrácí ani v nejzanedbanějším civilu, nebyl však ani jediný z nich voják. Jenom Benedek byl na pohled zdaleka znatelný jako stará vojna, třeba šel sehnut a ruce měl složené za zády anebo deštník nesl nad hlavou.

»Müde — —«

Tak mně to slovo jím vyslovené, jako z úst maně vyklouzlé, blýská po letech zas hlavou, v intensivnějším daleko osvětlení . . .

Unaven! Hrozně unaven, uplahočen do nejtrpčích muk své duše, šíleně utrmácen byl asi starý generál po tolika vítězných bojích svým osudným neúspěchem . . .

Nad potupou a hanbou, do níž zapadl po Králové Hradci, dnes šlojíř již nadzvižen, jímž jméno nešťastného generála v méně temnějších barvách jistě projde do dějin.

Jméno posledního vojevůdce-básníka (jak Machar Benedeka výstižně charakterisuje), podlehnuvšího žalostně vojevůdci-vědci, mathematikovi, Moltkemu.

ites.

KAREL JAVŮREK: STUDIE K OBRAZU.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Třiadevadesáté narozeniny** slaví dnes senior českých malířů Karel Javůrek. Umělecký jeho soudruh, J. Nowopacký, jenž věkem se mu blížil, odešel před nedávnem na věčnost. Karel Javůrek překvapuje svou obdivuhodnou svěžestí, v úžas uvádí svou pamětí, která je nejzachovalejší ratolestí mohutného stáří, statečně vzdorujícího organismu. Ještě pořád zasedá k malířské štafli a pilně maluje a rád by ještě celou řadu svých uměleckých snů vyplnil. »Už to nejde tak, jak bych si přál,« stěžoval si umělec, když jsem ho před nedávnem navštívil, »ruka se už chvěje a oko už také začíná ochabovat.« Není divu! Třiadevadesát roků! To už je stáří skorem biblické. V starouškovi je ještě síla, je v něm duch, je v něm neuhasitelná touha po tvorbě — a to je ten životní balsám, jenž ho udržuje a zachovává.

Požádali jsme ho, aby nám vyhledal ze svých studií něco pro Máj. »Něco pěkného, mistře, něco, co by bylo ozdobou Vašeho jména i našeho listu,« řekli jsme. »Hezky to povídáte«, pousmál se stařičký mistr, »ale takových věcí už moje dnešní paleta nemá. Něco vám vyhledám ze staré mapy .. počkejte .. něco tam ještě je, s čím možno vyjíti na světlo boží. Mám tam skizzu z obrazu »Svatý Vojtěch chrání dívku, pronásledovanou Vršovci«. Tu vám dám pro reprodukci. Měl jsem tenkrát zajímavý model .. je to hezká, výrazná hlava. Žena vídeňského malíře Kautského kmitla se Prahou, navštívili mne, a já zrovna potřeboval nějakou zvláštní, typickou hlavu. Poseděla mně s největší ochotou ..«

Poděkovali jsme starému pánu za ochotu a ze srdce jsme mu přáli, aby se dočkal aspoň *stých narozenin*. »To je ještě sedm roků,« odpověděl starý pán, »sedm roků ještě by musila Morana kolem mne obcházet... nevím, nevím, nepřejde-li jí trpělivost...« Nuže, velkomožná Paní s kosou... tomu domu, kde krásný starý pán, senior českých malířů bydlí, se vyhýbej — je to náš nejstarší pamětník, náš milý Karel Javůrek, kterého chceme ještě několikráte oslavovat — aspoň ještě sedmkrát, slyšíš, paní Morano?!

⁂ **Silvije Strahimir Kranjčević**, vedle Preradoviće nejoriginálnější a nejumělečtější básník charvatského národa, smutně, již druhý rok těžce nemocen, *slaví 25letí své literární činnosti*. Po neúspěšné operaci, která básníka devět měsíců poutala na mučenické lože, nastala nutnost svěřiti jej sanatoriu, kde by zvolna nabýval opět sil a zdraví.

Kranjčević však jako téměř všichni básníci malých slovanských národů jest chud, a také jeho přátelé a zejména družstvo charvatských spisovatelů vyčerpalo již své síly, kterými se snažilo učiniti mu utrpení jeho menším, proto rozhodlo se vydati skvostnou knihu jeho básní a očekává od veřejnosti, že dostatečnou subskribcí umožní básníkovi v sanatoriu pokračovati v léčení.

Tedy nejenom na krásnou pamět 25letého literárního tvoření, ale hlavně jako čestnou pomoc básníkovi družstvo charvatských spisovatelů hodlá vydati nejnovější básně jeho, k nimž charvatští umělci za redakce akad. malíře Bely Csikoše ochotně přispěji illustracemi. Kniha *Nove pjesme* obsahovati bude asi 30 jednak rozměrnějších, jednak kratších básní Kranjčevičových z poslední doby jeho tvoření, z nichž většina dosud ani ještě nebyla nikde otištěna. Budou mezi nimi zajisté také písně, které vytryskly z nadšené duše básníkovy v hodinách jeho největšího utrpení a bolesti.

Knihy, která bude skvostně vypravena a zaujme asi 12—15 archů velkého formátu, vydáno bude toliko 300 výtiskův, a každý jednotlivý výtisk opatřen bude jménem majetníkovým. Subskribční cena je pouze 20 korun, a přihlášky posilají se pod adressou: »Društvo hrvatskih književnika u Zagrebu, Gajeva ulica broj 4, Hrvatska.«

V době, kdy myšlenka slovanského bratrství a lásky tak mocným hlasem ozvala se z naší slavné Prahy, bylo by jenom krásným dokladem porozumění pro myšlenku slovanské vzájemnosti, kdyby také z Čech došlo na knihu Kranjčevičovu hojně přihlášek. Vždyť by to nebyl dar, nýbrž ušlechtilý vděk básníkovi, který národu svému dal v písních všechnu svoji duši a srdce. *Ds.*

⁂ **Vymírají kavalírové** . . . Pozastavil jsem se nad inserátem, jímž hledal Pražan letní byt v lesnaté krajině, *kde se smí do lesů*. Valí se velká pohroma na výletníky, na lidi, toužící po lesích. Lesy zavírají se jako kdysi panské parky, do nichž se smělo aspoň v době, kdy panstvo nedlelo na zámku. Všude se objevují tabulky, že do lesa je vstup zakázán. K obvyklým starostem přibyla nová — sehnat nějakou lokální protekci legitimaci pro vstup do hvozdů. Objevily se v časopisech výstrahy, aby výletníci chovali se v lesích tak, aby nebylo příčiny k žalobám a ochranným opatřením. Správy velkostatků nařikají, že výletníci, zejména prý Pražané, řádí v lesích nekřesťanským způsobem. — Pravda, jsou mezi nimi neurvalci, kteří ze zbujnosti nebo ze zlovůle tropí v lesích velkou neplechu, že utrhnou, nač přijdou, že plaší zvěř a že poškozují mladé kultury a pod. Ale je také pravda, že důtklivé výzvy měly účinek, a možno říci, že se Pražané znamenitě polepšili. Jsou a budou výjimky — ale činila by se měšťákům křivda, kdyby se všechna vina a zodpovědnost za všechno, co se nyní děje, svalovala na jejich bedra.

Lesy bývaly chrámem — dnes jsou přísně chráněným soukromým majetkem. Přístup zakazuje se všem lidem bez rozdílu — měšťákům i venkovanům. Na houby už se nechodí, jako se chodívalo. Teď už je k tomu takřka všude třeba zvláštního svolení. Bylo dokonce i *ve státních lesích* sbírání jahod, malin a hub dovoleno jen tomu, kdo se vykázal průkazem, že zaplatil licenční poplatky. Letos v květnu nařídilo ministerstvo orby lesním ředitelstvím a správám státních statků, aby takovéto licence vydávaly bezplatně jenom starším osobám a dětem do dvanácti let, jimž obecní představenstvo dosvědčí, že si pomáhají tímto božím nadělením k výživě.

Dojde to tak daleko, že houbaři a jahodáři bez lístku nedostanou se do lesa. Jsou prý zlé časy, a všechno na světě nutno zpeněžit. A pak záhodno obmeziti »drancování« lesů chudinou, která si to topeníčko od nepaměti opatřovala v lesích boháčů. Kavalírové nevšímali si jindy takových lapálií, — báby nebo dědka s roštím na zádech si nikdo nevšiml. Dnes si z toho hajní dělají ohromné gaudium, když babce žabkou provaz přeříznou, a chuděra stará se převalí jako kuželka. Dřív lesníci a hajní jenom pytláky a lesní škůdce pronásledovali — dnes, kdy železná ruka pytláky takřka všude zlomila, pořádají se honby na houbaře a jahodáře, kteří to boží požehnání, ten lesní chlebíček v pravém toho slova smyslu kradou.

Kdyby tak bylo možno lesy ohradit vysokou zdí — to by bylo to nejpohodlnější. Byl by svatý pokoj od výletníků i těch chuďasů, jichž je dnes všude jako mravenců. Na jednom panství už se to stalo — na velkostatku dětenickém u Libáně, jenž kdysi Maltezákům patříval, *ohražený jsou lesy drátěným plotem*! Jinde jsou tabulky — kam se otočíš, všude se na tebe zašklebí cizácký nápis »Verbotener Weg«. Za Havránkou, kde Svatopluk Čech v letě bydlíval, je skalina, porostlá chudou, neduživou lesinou. Básníka jsem tu jednou zastihl.

»Proč, pro Boha,« žasl Svatopluk Čech, »jsou tu tabulky, že se do lesa vstup přísně zakazuje? S kopce je nejkrásnější vyhlídka na pražské panoráma — a nikdo nesmí nahoru. To se dějí teď divné věci na světě!« Ba . . . ba . . . čím dál, tím hůř, jak ta bába říkávala . . .

Lidí prý je jako much, na všechno padnou jako kobylky — kam by to vedlo, kdyby si člověk svůj majetek nechránil? Inu — právo je právo, moc je moc. Komu co náleží, ať si to chrání. A proto je nám teskno při pomyšlení, jak bude dál, až se toto obmezování stane všeobecným. Kam oko dohlédne, všude panská državа, lesy zavírají nejvzdálenější horizonty, a z toho ohromného lánu země, jenž i na mapě je znatelný, jak je rozsáhlý, bude celý okolní svět vyhoštěn. Nemá být člověku, nemá být lidem hořko při pomýšlení, kdy a jakým způsobem dostaly se tyto latifundie do rukou jednoho, jediného smrtelníka? A není, nebude víc a víc bolestnější podívaná na ten tak zvaný český náš ráj, v němž jenom malé kousky půdy, takové nicotné záplatičky patří našim domkářům, chalupníkům a sedlákům! A proto, chraňte žárlivě svůj pozemkový majetek, hajte jej se starou českou paličatostí a kde můžete, urvete kus půdy a zachovejte ji nedělenou, celistvou svému potomstvu, aby nemělo ještě více příčin žalovati na lehkomyslnost svých předků!

Dokud majitelé kavalírsky se chovali, necítili jsme tak toto jejich veliké, nesmírné vlastnictví. Praví se, že i na ně dolehly těžké doby a že leccos činí, co by jejich předkové nikdy nekonali. O kavalíru slavného, historického jména slyším, že ode dvora ke dvoru jezdil a do chlívků se díval, nechová-li pan správce husy a nemá-li víc štětináčů, než stanoveno. Na jiném panství dovoleno úředníkům, že mohou míti jednu krávu. Neposlucha kterýs měl dvě. Zavčas se dověděl, že velký pán přijede na inspekci. Snadná pomoc — krávu na dvě hodinky poslal k sedlákovi, kavalír viděl krávu jednu a byl spokojen. K večeru se však chytrý velmož vrátil, vpadl do dvora jako četník a našel ve stáji — krávy dvě. — Inu, jak praveno — každý nejlíp ví, kde ho střevíc tlačí. Tlačí ovšem i toho kavalíra, a episodičky nepovídají se proto, že by se zazlívalo, že koná to, co koná každý jiný bedlivý, starostlivý hospodář. Ale je to znamení doby — ta kráva, ty husy, ty zapovězené cesty i ty zákazy, chodit do lesa na suchotinu, houby a jahody. Dobře dvěma slovy to vystihl starý člověk, jenž hovor o těchto úkazech zakončil povzdechem: vymírají kavalírové . . . ! —*or.*

— **Mistr Beneš Knüpfer** dlí v Praze a nezamýšlí podle všeho hned tak se s námi rozloučiti. Nasvědčuje tomu, že si tu zřídil atelier a hlavně to, že se mu v Praze nesmírně líbí. Skoro třicet roků žil Knüpfer v Římě, kde mu čarokrásné moře učarovalo. Jeho marin z poslední doby nikdo nezná — jenom tu a tam objevila se ukázka krásného jeho umění. Proto tím vítanější je zpráva, že mistr zamýšlí uspořádati v Čechách výstavu svých děl. Zajímavo je, že dostalo se Mladé Boleslavi významné pocty, že bude hostiti první mistrovu výstavu v Čechách. Pak teprve bude uspořádána výstava v Praze. Umělecká revue Jednoty výtvarných umělců »Dílo« chystá Knüpferovo číslo.

SILVIJE STRAHIMIR KRANJČEVIČ.
K jubileu literární jeho činnosti.

— **Klášter sv. Markéty v Břevnově** býval cílem výletů starších Pražanů. Dnes památné toto sídlo řeholníků sv. Benedikta zvolna blíží se ke Praze, vzrůstající a zalévající svými kamennými vlnami už i vzdálené a do nedávna nevšímané končiny za Strahovskou branou. Půvab staré Prahy tady nejdéle se zachoval. Bývalo tu trochu pusto a smutno, ale chudé a zanedbané okolí za mohutnou, hlubokou a tmavou branou Strahovskou, maloměstsky prostičké náměstí na Pohořelci v samém sousedství královského hradu a velikých a bohatých klášterů tvořilo jediný, rázovitý celek, jehož dnes už není. Po sboření hradeb i zabranské obce zmohutněly a za nedlouho stanou se součástí královské Prahy, která rozšiřujíc se hluboko v okolní zahrady a role, dostane se v bezprostřední sousedství nešťastné Bílé Hory.

— **Naše hřbitovy.** Ochranná a konservační činnost v XIX. století nejen postupovala v zjemňování způsobu, jímž hleděla zachovati uměleckou nebo historickou památku budoucnosti, ale prohlubovala se i v pojímání samého obsahu a ceny památky. Kde dříve šlo jen o význačné zjevy umělecké, o vybrané kusy zvláště, nastupuje nyní péče o celé okolí, v němž památky organicky tkví. V posledních desíti letech i hřbitovy staly se ve svém celku památkami hodnými ochrany; naproti dřívějšímu jednostrannému názoru, jenž zachraňoval kamenné náhrobní desky nebo tepané železné kříže do museí jako

doklady pro historii plastiky nebo vzory zručnosti řemeslné, cítíme dnes jasně vysokou kulturní cenu »svatého pole«, je-li zachováno celé, neporušené v přírodním rámci i uměleckých podrobnostech, od zděné brány a plotu až po hustá křoví v koutech, od vynikajících sošnických prací nad hroby patriciů až po jednoduché desky a dřevěné kříže nad hroby chudých.

Chápeme nyní, když jsme obsáhli svou pietou a zjemnělým citem altruismu všechny výtvory lidské ruky i výtvory přírody jako rovnocenné, jaký tu ztajen poklad pro studium staré kultury i pro inspiraci jemných duší. Co dříve chránil cit náboženský jako nedotknutelný celek (dosud vidíme to při židovském hřbitově pražském), na ochranu toho vystoupí nyní organisace konservátorské. Máme bohudík po venkově ještě zachováno několik překrásných zákoutí hřbitovních — v městech kolem kostelů většinou zanikly zákazem císaře Josefa II. — ale je nutno přece stále připomínati péči o ně, aby nezmizela. Z nejkrásnějších jest ještě hřbitov Košířský, pak hřbitůvek na Zlíchově, bývalá bratrská »zahrada« u sv. Havla v Mladé Boleslavi a židovský hřbitov tamže, hřbitov v Chrudimi u sv. Michala (před úpravou v park), v Náchodě, starý hřbitov v Čáslavi, v Putimi, Strážišti (v lese), židovský u Mirovic, v Starém Svojanově, Stříbře atd. Většinou jsou to již zrušené hřbitovy, více parky pro krásné procházky než místa modlitby a smutku, ale právě tento rys měl by je chrániti v jich celistvosti pro budoucnost, dokud i širší veřejnost nepochopí jich ceny jako kulturní památky. Ale vedle citového je tu i vědecký interess, jenž k zachovanému celku hledí jako k nejdokonalejšímu archivu. Žádná vědecky utříděná sbírka musejní nedovede poskytnouti historikovi tolik živých popudů a přesných údajů, jako dobře zachovaný, několik století starý hřbitov. (Z d. Wirth — čas. Společnosti přátel starožitností českých v Praze.)

⁂ **Zničený obraz Václava Rainera.** Na Hradčanech blízko Černínských kasáren nalézá se ve zdi kaplička s obrazem křiklavých barev. Málo kdo z chodců tuší, že pod tímto neladným nánosem olejových barev skrývá se mistrovské dílo Václava Rainera, jenž freskou zvěčnil tu výjev z roku 1512. Toho roku byli na popravišti hradčanském na kůl vraženi a do výše vztýčeni dva loupežní rytíři bratři Chlevcové, z nichž jeden brzy zahynul, druhý však, když se s nim kůl zlámal, dovlékl se ke kosteliku Sv. Benedikta, kdež jej kněz svátostmi opatřil. Nešťastník brzy na to zemřel a byl před prahem kostelíka pochován. Výjev s umírajícím loupežníkem znázornil později Václav Rainer freskou v kapličce sv. Barbory, zbudované na místě zrušeného popraviště. Kaplička i obraz dočkala se našich časů, ale dílo Rainerovo stihl zlý osud, když jej na náklad obce »opravila« ruka nešťastná, která nešetřila olejem a fermeži. Zjistili jsme, že věrně okreslen byl obraz Rainerův asi před 30 lety pro Haasovský kalendář. Není-li jiné kresby, dal by se dle ní obraz uvésti v stav původní, což dle úsudku znalců i technicky je snadno. Upozorňujeme na uměleckou památku tuto občanstvo hradčanské, jehož zástupci v městské radě jistě učiní, co mohou, pro záchranu díla českého mistra.

⁂ **Důležitost a dějiny umění řečnického.** Napsal T. J. Pazourek. Beru knihy vzešlé z pera venkovského spisovatele, nota bene neznámého, o látce tak obrovskou literaturou se vyznačující, s nedůvěrou do ruky. Ale nelze popříti, že spisku o řečnictví bylo u nás potřeba. Třeba jednou zasedat v kterékoli korporaci utrakvistické, aby se člověk přesvědčil, jak Němci po té stránce nad nás vynikají, jak naši často lidé velmi vzdělaní z nedostatku řečnického daru a cviku koktají trapně a jak naopak potom dle principu »mezi slepými jednooký králem« vyniká v autonomii, ve spolkovém a politickém životě někdy obyčejný mluvka nad lidmi hlubšími. Řečnictví je moc. Očekávalo se nekonečně od gymnasií, jejíž jedna třída slula dříve rhétorika, že budou vychovávati řečníky — zklamalo však. Je dobře, když autor věci se chopil. Po dějinách řečnictví obírá se řeckým, římským, německým, anglickým, francouzským a českým řečnictvím. Kam se poděly ostatní národové, Vlachové, Španělové, Rusové, Poláci (tito často znamenitě řečnívají), kam ohniví Jihoslované? Bylo by bývalo dobře pokusiti se o charakteristiku řečnictví slovanského vůbec a jednotlivých slovanských větví zvláště. Autor snesl mnoho zajímavého materiálu, ale staf o českém řečnictví nás docela neuspokojila. Bylo tu dosti prázdno, a pravdu říci, ač ji asi tušil, autor si netroufal. Co má na př. s řečnictvím co činiti sbírka Lidové rozpravy lékařské, když jsou to až na některé výjimky práce, jež nikdy přednášeny nebyly? Slušelo se více akcentovati vady řečnictví, byl bych si přál i fysiologický výklad mluvy a jejich poruch, vývoj řeči, psychologii řečníka a hygienu jeho atd. To ovšem od autora, dle všeho filologa, žádati nelze. Škoda. —*s*—*a*—.

Ročník VI. číslo 44. vydáno dne 31. července 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIŘÍ GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

DR. D. PANÝREK:

Za sv. Kallixtem.

Obrázek z katakomb.

řehrabuji se v turistických památkách. Ze všech úhlů světa, dalekého Orientu i letního sídla doma v Čechách, skvělého velkoměsta gallského s obrovskou populací i z výhně sopky, sálající žárem nitra země. Kus drobného talismanu, který mi přítel, zbožný kněz, z cest přinesl na památku, i úlomek z mosaiky imposantních Karakalových lázní, uschlá kytice vřesu, kterou mi kdys něžná, chvějící se ručka mladého děvčátka s modrýma očima na památku vtiskla v černých lesích T—ckých, maličká knížečka s typografickými reprodukcemi znamenitostí vzdáleného města a — nedohořelá svíčička vosková je mezi nimi.

Kde jsem přišel k tomuhle talismanu?

Aha — vzpomínám . . .

Bylo v říjnu r. 190*. Cítil jsem se churav a zastesklo se mi po slunci. Jel jsem tedy za ním. Kam jinam, nežli na Jih — s pevným přesvědčením, že se nezastavím až tam, kde mne pozdraví nejohnivějšími polibky, aby místo sychravé zimy, kterou se tetelím, rozhostil se nevýslovně příjemný pocit tepla a světla slunečního, ve kterém takřka taji, místo těžkých, olověných, ba řekl bych antimonových mračen, aby rozepjal se nade mnou tyrkysový baldachýn místo čadivého ovzduší, aby dýchl na mne křísivý dech moře.

A cestou stavil jsem se ve věčném městě! Člověk, vychovaný křesťansky, jemuž dnešní světový a hlavně rakouský pořádek nevytloukl z duše všechnu pietu ke dnům dětství, jeho prvních rozkvětů víry, tak blaživé, že otec nebeský, předobrý, shovívavý, chrání člověka před zlem všelikým, člověk takový, byť sebe více cítil marnost těch svých illusí, o jichž bezpodstatnosti praxe života už dávno přesvědčila, může sic neviděti v Římě Kapitol, nespatřiti basiliku sv. Petra, neplivnouti do Tibery, nepozdraviti Řím s Monte Pincio, nepokloniti se sixtinské kapli, nerozčiliti se v Castel Sant'Angelo, nezadumati se nad Forum Romanum a v areně Colossea — ale neopustí Řím, minuv katakomby. Tak je silna ta tradice z dětství, ježto se k ní pojí vzpomínka nejšťastnějších dob života. A třebas viděl všecko to bohatství kultury několika kmenů a kolika věků, státu, papežství, ducha uměleckého a vedle těch, jež jsme uvedli, ještě všecky ostatní, musea, obrazárny, kostely, divadla, parky, veřejný život, římské krasavice, zkrátka všecko, co turistovi stojí za spatření, neopomene jednoho dne zajeti také do katakomb.

Silná idea křesťanství, za jejíž poklesnutí dnešní — ať už je vinen stát, církev, či lid — nemůže přece nikterak Kristus ani starý Řím se svými ušlechtilými, obětavými reformatory světa, kteří neváhali položiti život za ideu, kruté trápení, jež je horší smrti, riskovali, ba ještě více, s touhou stejně velikou, jako byla jejich odvaha, je podstupovali, sladká idea nejušlechtilejšího filosofa světa, Krista, žije tu pod zemí, skoro neslyšitelná v lomozu a víru velkoměstského života. Ale padne na vás jednoho dne znovu idea ta, až v průvodu přitloustlého řeholníka za monotonního jeho francouzského brebentění budete s blikavou svíčičkou sestupovati hloub a hloub po vlhkých schodech mezi těžkou hrobní vůní prsti, úzkými chodbičkami, plnými tajemných vý-

klenků, těsnými kaplemi — lze li tak nazvati polosesuté prostory s několika nápisy a značkami na mramoru, až budete kráčeti po boku neznámé krasavice, mluvící neznámým jazykem, kterou sem přivála snad turistická snaha, snad i tajná síla duše ještě nevyvanuvšího mládí, a až budete si přáti, opustili-li jste vlast s některou trýzní duše, která moderního českého člověka doma takřka ani na krok neopouští, aby se ty stěny sestoupily v hluboko do země skrytý kout, kde už by byl konečně pokoj, pokoj před neutuchajícím pudem po práci a pokoj od hořkostí, jež člověku dneška co chvíli přináší jediná jeho vina, že se narodil a že jedná, jak dané poměry a jeho — také daná — povaha káže . . .

Ticho, šero, zatuchlá vůně hlíny a tucha veliké, převratné myšlenky druží se tu k člověku. Myšlenka voní drahocennou lidskou krví, zní umírajícími hlasy umučených a vroucími modlitbami těch, kteří prosili Boha za své nepřátele, dýchá panenskými zpěvy nevinných družic starého Říma a hlubokými vzdechy kajících vinníků, jež obě, je-li Bůh, jenž cítí jako my, mohutnou rozkoší musily plniti nitro jeho. Leč Bůh je jiný. Jsme příliš ještě dětmi v kultuře, líčíme jej jako ušlechtilého člověka, vkládáme mu rysy svoje, rysy bytosti sice zušlechtěné, snad i ideální, ale takový nemůže být . . . Dnešní člověk je jistě spravedlivější, nežli byl po smrti Kristově, a žádá boha ještě milosrdnějšího, ještě shovívavějšího k vině lidské jakékoli, dnešní člověk však už vidí zřetelně, jak nejhrubší zločiny páše alkoholism, zaslepenost psychosy neb osudná tíha, tlačící potomka zvrhlých rodičů, jak bez vlastní viny žene ho ke zlému.

Nevěříme výkladům průvodce o zázracích mrtvých světic, jež tolikráte obrátily tělo své k zemi, nevěříme jeho cifrám, nevěříme jeho údajům o tehdejší kultuře a neobjektivní jeho morálce kněze XIX. století, pohlížející na Nerony, Caliguly, Juliany okem dnešní kultury, ale měřítkem jednostranným, které strpí mučení Hererů německými křesťany XX. věku, vraždění Slováků pro víru a lásku hrstkou novodobých Avarů, vykořisťování chudých nelidskými boháči dneška, ale s hnusem odvrací se od imperatorů, kteří se neprovinili ničím jiným, nežli že byli dětmi své doby . . .

Nevěříme, ale přece nejsme jako jindy. Klidní pozorovatelé fakt dle zorného úhlu dlouholetých studií a četby přípravné — ne, těmi nejsme. Jsme dojati, rozechvěni, rozcitlivěni, jako děti, když nás maminka zlatá po některém tom drobném násilnictví brala na milost, vidouc naši opravdovou, jímavou lítost — tak šťastni, jako by všecky viny, jež nelze už nikdy napraviti, s nás spadly, jako bychom se jich nebyli dopustili a zase tak smutni, že je člověk tvorem tak bídným, ubohým, nedokonalým — tak blaženi, že lidstvo dovedlo býti jednou ideálně dokonalým, a tak smutni, že už jím není, leda v nejvzácnějších výjimkách, dnes už — jeden vinou druhého . . .

* * *

Vyšedše z chrámu sv. Petra, věčného pomníku papežství, jeho přednosti a jeho vad, jeho uměnímilovnosti a vychytralosti, jeho grandiosních pomyslů a vládychtivosti, jeho titulární chudoby a jeho zpupné honosivosti, jeho líčené lásky k bližnímu a jeho kruté mstivosti, jeho biblické pokory a jeho neslýchané pýchy, ušlechtilosti jedněch a nízkosti druhých, cudnosti jedněch a chlípnosti druhých, shovívavosti jedněch a dravosti druhých, milosrdenství jedněch a zarputilé zuřivosti druhých, nasyceni tím divadlem — chrámem, cirkem — modlitebnou, museem — knihou dějin, nasyceni na celý život a unaveni, poobědvali jsme v hostinci před kostelem a vycvičivše se tu ve svaté trpělivosti, nežli bohaté ménu s rajskými jablíčky v převaze bylo vyčerpáno, ač tu měli jen asi deset stolků obsazených, přemýšleli jsme, kam odpoledne. Bylo počasí nejisté, takřka co den neb co noc pršelo, na štěstí ne trvale — daleko tudíž se neodvážíme.

Najednou jeden z naší družiny navrhl podívati se do katakomb. Návštěva starých těch hřbitovů pod zemí byla projektována už před několika dny, ale vždy některý jiný plán zvítězil, některá neodkladnější příležitost využitkována.

Patřím starostlivě na nebe, které se nad kopulí sv. Petra povážlivě zatahuje. Ale někdo z družiny už zachytil nedalekého kočího, jenž vyslovil ochotu nás svézti, vyslovil ji známým posuňkem vztaženého ukazováku, znamenajícího jednu liru za jednu cestu (una corsa). Vyjednáváme, už chceme vsednouti, zatím několik kapek deště odstraší část společnosti, ale naposled, když cocchiere, aby o panstvo nepřišel, slevuje jen což děláš, a přes to, že jízda do katakomb je »fuori le mura« (mimo brány města, tedy za sazbu vyšší — přítel říká »furimuri« a dobře mu rozumějí) má se čile k jízdě i za velmi mírný plat a když ujišťuje, že je to přeháňka, která nebude míti trvání, vsedáme — je nás patero — do vozu, jeden na kozlík a jedeme přes Řím na staroslavnou »via Appia« ke katakombám.

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Teprve když malý Karlíček se probral ze sna a trochu zaplakal, povinnosti mateřské vytrhly ubohou ze zoufalého zápasu s úporně na ni doléhajícím rejem těžkých myšlenek, děsivých představ a černých obav. Přiložila dítě k prsu a pojednou, sama se nenadála, odkud je vzala, sladká slova proudem od úst tekla. Maličké dítě jich nepojímalo, ale větší děti porozuměly, poslouchat pospíšily, ze svého koutku se vybraly, obstoupily ji, zadívaly se na ni — šepty, šepty, řeči řeči. A jedno dělo:

»Maminko, hlad mám — dejte chleba!«

A druhé k tomu:

»Zima je maminko — v kamnech nehoří!«

Tu ona:

»Jděte, dušinky, pod peřiny se uschovejte a počkejte maličko. Jen co uspím Karlíčka, chleba vám nakrojím.«

S dětí, jak matku promluvit slyšely, ztrnutost náhle spadla. Nalezly do postele a jazyky se jim rozvázaly, nikoli šeptem už, ba hlučně se rozdováděly a smíchu a křiku pojednou plná světnice . . .«

A matce se stalo volněji v tom veselém plesu dětí. Uložila Karlíčka do kolébky vedle své postele a pokusila se povstat. Noha ji strašně bolela; než, nedbajíc toho, dovlekla se k polici, sňala bochník chleba, nakrojila dětem a, když je podělila, ke kamnům se doplazila, po čtyřech lezouc zatopila, ba, oběd vařit se jala. Šlo to pomalu, ale šlo to a přes veliké bolesti, jež pohmožděná noha jí působila; záhy shledala, že muka na ni dorážející, když nečinně civěla na své posteli, byla neskonale horší tělesných útrap.

Děti ve svůj čas se naobědvaly. Ženě ani nenapadlo očekávat, že by po poledni se dostavila některá ze sousedek, aby jí přispěla na pomoc, jak byly přislíbily. Také žádná z nich nepřišla a ona jim v duchu za to děkovala: bylo volno o samotě, jí i dětem, jež návštěvy bez tak jen lekaly.

Teprve k večeru, když se už silně připotmívalo, objevila se Mourová, před níž děti zalezly do kouta jako by zlý pes byl vběhl.

»Nepotřebujete ničeho, Křenková?« tázala se; »tu jsem teď! Půl hodiny mám pokdy, ráda vám posloužím. Dříve jsem přijít nemohla, ani vypovědět vám nemohu, co se mi sešlo práce. Zrovna jako na začarování se toho sesypalo . . .«

»Děkuju vám, Mourová! — už jsem si sama pomohla; noha už tak nebolí, přemohla jsem to, také snad muž se brzo vrátí . . .«

»Aj! kde pak vrátí! — můj byl v poledne doma a povídal, že při pecích se bude pracovat celou noc a to se Křenka nedočkáte.«

»Nu, jakáž pomoc! — půjde to taky.«

»Ovšem, ovšem, pravdu máte! Když člověk chce, zmůže všecko. Pořád to povídám, i dětem to vtloukám. Byla jsem taky jednou v takové postavenosti jako teď vy; koleno mi naběhlo, že bylo jako zelná hlávka, povídám vám, a přeci jsem dělala. Jakáž pomoc! buď jak buď, chudý člověk si nemůže hovět.«

Následoval obšírný výklad o naběhlém koleně a »postavenosti« tenkrát, i vyšlo na jevo, že dobrá Mourová v pravdě pokdy neměla, aby sousedce pomohla, ale za to času nazbyt na povídání a vyptávání. Odešla posléze, pobyvši nejméně půl hodiny, během níž prohlásila aspoň desetkrát, že má tuze na spěch a že naprosto jí nelze pobýti déle, při čemž neustávala se dovolávati svědectví Boha, Ježíše Krista, panenky Marie i všech možných svatých.

Když Křenková bez číkoli přispění všecky práce po domě vykonala, ba i vepře — řezník si proň nepřišel — a kozu nakrmila a tuto podojila, když i chvojového dříví nasekala, dětem večeři přistrojila a je ke spaní uložila, tak byla znavená a tou měrou bolesti v noze se zhoršily, že nemohla usnouti. Tu, jak samotna ležela na svém loži, znovu se dostavily mučivé myšlenky, sápaly se na ni, obléhaly ji a rdousily, div smyslů ji nezbavily. Dva dni ještě a lhůta vypršela, do níž Váša se měl vystěhovat z obce. Co počne ona? Kam se uchýlí? — Cítila, že její síly jsou vyčerpány, že zítra už nebude s to, aby se přemáhala, práce po domě konala, děti ošetřovala. Ti, na jichž pomoc tady spoléhala, odvrátili se od ní. Musí odejíti, ale kam? — Někam do prázdna, spolu s mužem, který do té chvíle neměl pokdy, aby si někde práci zabezpečil, ba ani o byt pro sebe a pro svou rodinu postarati se nemohl . . . Do Velenova!

chechtal se v jejím nitru úsměšný, nemilosrdný hlas, do Velenova, kde je uvítají, muže, ji a děti, jako by uvítali tlupu vpadajících do obce cikánů, přicházejících, aby ji vyjedli, vykradli, ba vypálili . . . A jiný hlas, neméně děsivý, se ozval: kam s nábytkem? Ani na nádraží nestačí ho dopraviti, ježto ona muži pomoci nemůže, a sotva se najde, kdo by mu přispěl . . . A, dopraví-li ho přece, kde ho složí s waggonu? — ve které stanici? . . . a kam až vystačí svými penězi na zapravení nákladu, na zakoupení lístků pro sebe a pro děti? . .

Patnáct zlatých za toho vepře! . . všecko se jim zhatilo! . . . Nějaký kus nábytku prodat zamýšeli . . . kdo ho koupí takhle na spěch a co jim kdo zaň dá? . . . Měli beztak jen, čeho nejnutněji potřebovali, a co se nadřeli, než si to během času opatřili! . . Teď to buď vyhodí za fatku nebo někam zavezou za drahé peníze, někam do prázdna, ani místa nevěděli, kde to uloží! . . (Pokračování).

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

le na cestách jsem shledal, že soudí cizinci o nás správně. Viděl jsem tento poměr: v cizině, hlavně ve Francii a Anglii, je jedna žena vysloveně krásná a na sta žen je ošklivých — u nás jsou ženy i krásné, ale každá mladá žena je hezká.

— Co nazýváte u ženy hezkým? Nebo co ji stačí dle vašeho názoru k hezkosti? namítla jsem.

— Má-li mladá žena hezké oči, hezkou pleť a hezké zuby, stačí to úplně, odpověděl Kotal, jakoby uváděl doslovné znění některého paragrafu nějakého zákonníka krásy.

Snad jsem se dotkla trochu jeho místního vlastenectví, když jsem počala hovořiti o jeho krajankách a když jsem dovozovala, že to ještě nestačí. Dokazovala jsem, že je potřebí také úpravy, trochu kosmetiky — ne malby tváří, ale moderní, lékařské kosmetiky — že je nutný vkus »emballage«, aby vynikla lépe pravá, krásná podstata. Ukazovala jsem k Francouzkám, které nejsou průměrem nikterak zvláště hezké a které přece dovedou působit svým chicem a svou gracií, svou úpravností a vzhledností.

— Řekněte mně raději, co soudíte o zdejších mladých mužích, obracel žertovně řeč.

— Kdybych měla o nich soudit jen dle vás, žertovala jsem, musila bych pěti píseň písní. Ale ponechte mně několik dní ke studiím a pozorování, dříve než vyslechnete můj úsudek. Nerada bych si to zkazila se zdejším mužským světem. Člověk nemůže nikdy vědět, smála jsem se, a dodala jsem: . . . a pak: mužové jsou tak záhadni, lze je tak nesnadno prohlédnout . . .

*

Slunné odpoledne vylákalo nás dvě a Kotala opětně ku procházce na korsu, uklidněném po poledním ruchu, jenž byl způsoben chvatným návratem četných úřadníků, zřízenců, školáků a žaček do jejich domovů. Pomalá procházka po křivolakém korsu s empirovou vysokou budovou bývalého kláštera Hybernů (— jaké místopisné vědomosti o Praze mám již zásluhou Kotalovou!) v pozadí a po nábřeží, korunovaném mohutnou skupinou chrámů a hradních budov, osvěžovala velice nás dva rekonvalescenty, Kotala a mne. Korso vykazovalo jiný, a jak pravil Kotal, specificky pražský ráz. Jeho každodenní návštěvníci dostavili se následkem příznivé pohody »do jednoho«: několik církevních hodnostářů s rudými kolárky, několik starých pánů, v nichž bylo na první pohled lze poznati pensisty, několik dam, několik význačně anglických guvernantek a několik chův s dětmi. »Praha pracující« byla opětně v úřadovnách, komptoirech a učebnách, a oživí hlavní třídu města teprve zase večer, po závěrce . . . Z obrazu odpoledního korsa vynikalo s reliefní ostrostí několik ženských i mužských postav, líšících se od ostatního okolí. Pražská aristokracie — pravil mně Kotal — která užívá pro sebe korsa výhradně odpoledne, ježto má záruku, že je na něm nejvolněji, že je nejméně zabráno, že tu není »plebs«. Po lunchi — vypravoval Kotal — opouštějí

šlechtičny a šlechtici malostranské své paláce, vzdálené ruchu městských středisk, a ubírají se na procházku, sestupujíce takto jednou denně mezi lid, s nímž se jinak, jsouce ještě exklusivnější než šlechta anglická, takořka vůbec nestýkají. Vysoce urostlí a namnoze příšerně hubení, vynikají tito aristokrati délkou tělesnou nad své okolí o hlavu. Jistá anglomanie a jakési hejskovství poji se u mládců této společenské třídy s distinkcí, vytříbenou staletým manželským výběrem a zděděnou kastovní uzavřeností. Mezi ženami aristokracie, ač vesměs jeví racovní ráz, viděla jsem málo hezkých tváří. Obličeje mnohých z nich ukazovaly známky toho, co nazývá se odborně »přechovem«. Ale i tu zřela jsem všude specialitu českého podnebí: červeň tváří a svěžest pleti. Vzduch, vanoucí do Čech ze všech stran z pohraničních hor, udržuje, jak se zdá, české plémě při síle a zdraví.

Nad hradčanským panoramatem, nad zelenavou petřínskou hradbou byl rozlit jas slunečného podzimního odpoledne. Ale již prochvívaly touto scenerií zážehy nedaleké zimy. Jakési umdlení spočívalo na tomto obraze, jenž je jistě krásný za všech světelných nálad a v osvětlení všech ročních dob. V pomalém proudění, podobném chvílemi strnulosti, válely se pod nábřežím vlny Vltavy. Tento pohled milují Pražané asi nejvíce. Viděla jsem, jak mnozí, i patrným chvatem hnaní, stanuli na okamžik ve svém shonu, aby mohli pohledět na toto velkolepé zakončení pražského dioramatu. Mnoho českých snů upírá se k Hradčanům, jak mně vysvitlo z Kotalových dějepisných a politických výkladů. Nedivím se, že tyto české tužby spatřují v grandiosní kráse Hradčan jakýsi symbol, jakési stělesnění. Hradčanská velikost a mohutnost, vyvýšenost a vznosnosť Hradčan je viditelným znamením české minulosti, a častý pohled na tato dějinná místa je jistě mnohým českým vznětlivým a hlubokým duším podporou ke konání, kterým by pro budoucnost bylo znova vybudováno a vytvořeno to, co nepříznivý vývoj pobořil a se zemí srovnal.

Působí na mne pražská suggesce, nebo Kotalovy výklady, nebo se hlásí ve mně hlas oné české části mé krve, že počínám zde v Praze rozuměti českému národnímu problému, jejž přioděl politik Kotal v trpká slova:

— Pohleďte na všecku tuto kulturní práci minulosti a na její sílu v přítomné době, a uvažte naši bolest, kterou pociťujeme, když si pomyslíme, že nás je sedm milionů a svět o nás buď neví nebo nechce vědět, a že jiných národů je polovice nebo třetina nás a svět se jimi zabývá, protože přízeň doby jim dala státní samostatnost! —

Viděla a slyšela jsem v Paříži, jak každý politisuje. Každý čte noviny, i apač, pobuda, povalující se pod nábřežím u Seineského mostu, každý se pohříží, jak jen trochu může, do četby politického článku. Zde v Praze vidím pramálo pouličních čtenářů, nezřím veřejného politického zájmu. A přece by měli Češi tolik podnětů, z minulosti i přítomnosti, k neustálému politickému uvažování a snažení. Vidím jen shon po hospodářské existenci, ale jakous malátnost, ano strnulost vůči veřejnému životu.

Podivno, jak pobízí Praha, všechen její ráz a zvláštní půvab ku přemýšlení o těchto vážných věcech, jak klid Prahy vyvolává tyto pocity a otázky!

Vstupujeme, přešedše přes starý Karlův most, do tichých malostranských ulic a bereme se nahoru na Hradčany. »Kněží, řeholníci, vojáci a drobný měšťanský lid« — tak napsala bych komparserii pod divadelní ceduli, která by obsahovala program »obrazu ze života Hradčan«, jejž jsem poprvé uzřela.

Však výjev, v pravdě naturalistický, podivně kontrastující s feudální tvářností Malé Strany a Hradčan a s odpoledním »šlechtickým korsem« níže položené části města, upoutává mou pozornost. Uprostřed ulice, stoupající neobyčejně příkrou měrou, kymácí se rozdrchaný vozík, na němž jsou naloženy dvě nebo tři bedny, nějaké hadry a části domácího nářadí. Na vozíku sedí rusovlasé, kučeravé, ušpiněné dítě. Malý, zmrzačelý, černovousý, rozedraný mužík, potácející se na nízkých, křivých nohách, táhne nápravu vozíku. Takový vzor Gorkého »bývalého člověka«, nebo individua, jež ani v lůně mateřském nebylo průměrným člověkem, ubohého, zkresleného, zkarikovaného lidského tvora. Žena, mající dřevěnou tyč místo pravé nohy, jsoucí ve vysokém stupni těhotenství, pomáhá muži tlačit vozík do vrchu. Také ona je lidskou sříceninou, ubohou hromádkou svalstva a kostí, a přece ukazuje vysoký její život, že tato existence neodumřela, že příroda nebyla tak nemilosrdna, aby odňala jí existenční a plemenící podmínky. Jaký román vypravovali by asi tito dva trosečníci života? Jak stavěl by se životní jejich problém vedle života jiných lidí, na příklad m é h o života?

Nějací potulní kramáři neb kočovní brusiči stěhují se »za bránu« — vysvětluje Kotal, a líčí mně rub skvělé medaile Prahy, předměstskou bídu, noclehářství v cihelnách za třeskutých mrazů, opuštěnost a příšernost Strahovských lomů v bezprostřední blízkosti velkoměstské Prahy, život chudiny v sousedních obcích.

Všecky tyto rozpory a protivy dřímají tedy v chuchvalci budov, zhuštěném a zároveň

rozbředlém, jejž zříme pod sebou s hradčanského výstupku za hradem. V bizarní směsici střech a lomenic, mezi krovy a komíny počínají tam dole pláti světla. Večer nastává, a studený vítr jme se roztřásati naše údy. Ticho a klid je zde nahoře, nad městem, klid jakoby pohrobní. Ani krok chodců neruší nás v tomto pozorování, v tomto pobytu na hradní nadměstské stráži. Ani šum a hluk, jenž zaznívá tichým, změteným ševelem z jiných měst, nenese se k našemu sluchu. Grandiosní a malebná, ale ztichlá a pokojná jeví se mně odtud Praha.

Vysoká budova se zlacenými dvěma věžemi ční na vrchu v protilehlém předměstí, pánovitá a honosná, vyrašivší bujně nad své nízké okolí. Velká předměstská synagoga. Žádná jiná budova daleko široko nevyrovná se jí v oné končině tím rozpjetím do výše. V ostrých konturách rýsuje se na studeně, čiře šerém horizontu podzimního podvečera. Je to symbol rostoucího vlivu a mohutnící síly plemene, který tu zřím, plemene silného a houževnatého, jež vítězí všude svou vytrvalostí a trpělivostí, podnikavostí a schopností, jako vítězili ve starém věku nad měkčími plemeny Foeničané a Římané, jež v ostatním zápolení plemen nalézá jen soutěž v drtivém rozmachu a přizpůsobovací moci anglosaské? Podivně dotklo se mne toto umístění chrámu víry nám cizí, umístění náhodné, ale přece velmi výmluvné, vyvolávající ve mně vzpomínku na mohutné zakončení zálivu kamenného moře domů Paříže chrámem Sacré-Coeur, viděným s nejvyššího patra Eiffelovy věže.

Jsem dosud se svým pobytem v Praze, podněcujícím ku přemýšlení, vyvolávajícím nové a cizí mně dojmy, plným zajímavých podrobností, velmi spokojena a jsem Kotalovi vděčna, že mne vylákal do Prahy. Ovšem, kouzlo novoty vykonává také na mne svůj vliv. Ale právě toto kouzlo mne zcela zabavuje a sprošťuje mne nutnosti, zabývati se mnou samotnou, svým životem a bledými jeho nadějemi do budoucnosti. Snad je to dětská hříčka na schovávanou, sebezaslepování, obluzování dřímajících rmutných duševních nálad. Ale působilo by mně radost dětinnou, kdybych vůbec ještě dovedla něčím se radovati, kdybych ve všem, co v životě nynějším ochutnám, nepocítila záhy trpkou příchuť své tělesné nemohoucnosti a duševní roztřepenosti. Ostatně musím přece býti vděčna za to, že jsem zde, jak se zdá, nalezla konečně zase jednou pohov ve své ustavičné štvanici životem, chvilkové překladiště, než moje loďka popluje kalnými vlnami, přemahajíc s třepetavým úsilím spodní proudy života, dále, k novému nějakému, chvilkovému a přechodnímu přístavu, že jsem zase jednou na zastávce. (Pokr.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

osti již zahřátá teplem plotny, paní Rozárka ještě více se zapálila. Lahodila jí krajánkova chvála, ale hned také pocítila hořkost při té zmínce o spratkovi a trpaslíkovi.

»Ale co vás napadá, pane otče,« odvětila upejpavě, »vždyť já panu Sejkovi jenom posluhuju, jiného nic, copak si to jenom myslíte, abych snad já a on, takový dědeček —.«

»Tedy vy a on jako nic — já jsem si hned pomyslil, že by to byla nemožná věc, ale když on se mi, taškář domýšlivá, hned chlubil, jak ho máte ráda a že prý ho z nejčistší lásky do nejdelší smrti neopustíte — že prý jste se do něho tak říkajíc z čista jasna zbláznila.«

Paní Rozárka opovržlivě ohrnula spodní ret·

»Jo, z nejčisteší lásky bych ho do nejdelší smerti neopustila!« posmívala se po dědečkovi. »A zatím už kolikrát jsem chtěla jít domů, ale on jenom vždy škemrá a fňuká, abych ještě neodcházela, a když jsem tu viděla ten nepořádek — co jsem měla dělat? Ale teď už se nedám dlouho přemlouvat.«

»Tak, tak,« přikyvoval krajánek, »ale, jářku, kruci Štemberk, dokud já tu budu, to ten váš vandr musí počkat.«

Tázavý úsměv Rozárčin letěl vstříc krajánkovým povzbuzujícím zrakům.

Fabián-Pavián se rozchechtal mocným chraplavým hlasem, a paní Rozárka otočila se opět k plotně, a nové uzardění její napovídalo, že snad již porozuměla.

»A nebude se vám tady po vaší Oharce stýskat?« zeptala se po chvilce, neboť cítila,

že její mlčení by snad až příliš mluvilo. »Tady je takové smutné tichoučko.«

»Ba ne, tady je docela hezky, ani by se mi odtud nechtělo. Když tak vidím ten svatý pokoj a ten krásný život, co tu má Petříček, hned bych vším praštil a šel taky na takový odpočinek. Kruci Štemberk, kdybych měl takové žejb — kdybych měl takovou kamarádku, udělal bych to ještě dnes!«

Paní Rozárka se mu v odpověď vesele zasmála a prohnula se při tom smíchu svůdně a důvěrně jako lichotivá kočka. Fabián-Pavián přistoupil, pohladil ji po rozpálené tváři a pravil sladce, jak jenom dovolil jeho hrubý nehudebný hlas:

»Hned bych omládl aspoň o třicet let, kdybyste mne vy takhle pohladila.«

»Ale jděte«, trošku se utrhovala paní Rozárka, »tady se mnou laškujete, a kdo ví, jak na vás tu chvíli vzpomínají doma.«

Tou poznámkou vyzvídala něco určitějšího o Fabiánově rodině a domácnosti.

»Doma!« pohrdlivě odvětil krajánek. »Ani mi na to nevzpomínejte! Proto jsem odtamtud utekl na pár dní, abych si oddechl od toho očistce. To víte, když člověk je sám jako v poli planička, když ženy nemá, dětí nemá, bratrů a sester nemá, jak si ho podávají a o něho se trhají cizí lidé! Abyste měla desatery oči a ještě ničeho neohlídáte, zvláště když vědí, že jste dobračka. Já kdybych měl k ruce věrného člověka, příkladně rozumnou ženu, dnes jsem se mohl hrabat v peněžích.«

»Však vám takhle taky není zle,« dále vyzvídala hospodyňka, více při tom myslíc na ty peníze než na věrnou, spolehlivou duši, po které Fabián nyní tak dojemně zatoužil.

»Není zle a je zle, jak se to uvážíˇ,« vysvětloval host. »O živobytí jsem se jak živ tuze nestaral, jen co je pravda, ale když člověk sám na sebe odkázaný brzo sestárne, zešuntí a zhrubne, a když přijde do let, už ho přestává na světě všechno těšit. To Petříček na to jinak kápl, ten si to dovedl, klouček mazaný, líp na stará kolena zaonačit!«

»Ale pane otče,« již zase upejpala se paní Rozárka, »co si jenom pořád s tím panem Sejkem myslíte?«

»Že bych byl, kruci Štemberk, k smrti rád tuhle na jeho místě,« opět se rozchechtal krajánek a vztahoval po oblé bradě paní Rozárky velikou, pihovitou, chlupatou pracku.

Ale v síňce ozvaly se právě dědečkovy kroky, proto Fabián rychle utrhl ruku, ba až nápadně rychle, aby vdovička rozuměla, že se chtěl dopustiti něčeho, čeho neměly přistihnouti dědečkovy zraky.

Paní Rozárka v té chvíli neviděla škaredosti krajánkovy, nevšímala si ani návratu dědečkova, byla zmatena, popletena a levicí si utírajíc pot s rozpáleného obličeje, pravicí jenom mechanicky na plotně něco šťouchala nebo míchala.

Dědeček vpadl domů jako velká voda. Sem tam běhaje po bytě, dupal, vesele vypravoval, co v městečku viděl a nabízeje panu otci Fabianovy doutníky, nutil, aby si zakouřil.

Při tom pátravě mrskal očima jak po krajánkovi, tak i po paní Rozárce.

Na Fabiánovi nepozoroval ničeho, také mu host ani sebe menším mrknutím nenaznačil, zahájil-li již na pevnost Rozárčinu útok čili nic, za to však hospodyňka zdála se dědečkovi rozpačitější a zaraženější.

Aby věděl, na čem jest, hned jak Fabián vyšel se zapáleným doutníkem na dvoreček, pan Petr Sejk mazlivě se přilichocoval k paní Rozárce.

»Už se mi po vás až stýská, paní Rozárko«, pravil hebounce, »nic naplat, i sebe vítanější host okrádá člověka o domácí blaženost. Teď abych se ohlížel na všechny sterany, chci-li se k vám přimáčkenout a vzít vám hubičku. Teď příkladně —.«

Ale paní Rozárka ne sice hrubě, ale přece rozhodně odstrčila jeho ruku.

»Nechte, nechte,« pravila tiše a jako odcizeným hlasem, »to nemá být.«

Dědeček poskočil vedle ní sem tam jako vrabčáček.

»Vy jste se dnes ňák špatně vyspala, paní Rozárko, že jste tak merzutá — inu ano, dnes jsme neměli tak teplý pelíšek. Co soudíte, kde se to spinká mileji, u mene nebo u Cinibulků?«

»Ale — přestaňte už o tom, pane Sejk!« zasykla více cize než důvěrně paní Rozárka, a posílaje jí ještě hubičku, dědeček potěšen cupal z kuchyňky.

»Už bere na Fabiánovu-Paviánovu udici,« smál se do sebe, »kdyby nebrala, tak by mene tak neodsterkovala. Teď se ukáže, panenko, jaká byla tvoje věrná láska a jest-li si mene mile krásně milovala. Já jsem v láskách zkušenější než ty, já se nedám jen tak snadno napálit. Chceš-li mene teď vysternadit ze serdce, já tě taky fortelně vysternadím, že ti zajde chut ještě jednou se vrátit.«

Vyšel za krajánkem, a ač ten dosud nedokouřil, již zase mu vnucoval doutník.

»Jsou to kuba,« upozorňoval, »dobrá, dotýkaná slečnou Žanynkou, víš, to je v trafice taková cimperlich něžná žába a ta mi je vybírala vlastenima ručkama, jen tedy kuř, pane otče, a jsou vyleželá a suchá, že by je mohl kouřit i hasterman.«

Dobrá míra toho dne dědečka Sejka již neopustila. Po svačině vyšel si s Fabiánem na procházku za městečko, aby jim prý dobře chutnalo večeřeti, a po večeři, ač nebyl

dosti vyspalý po včerejšku, pozval opět rodinu Cinibulkovu na dvoreček k besedě přátelské.

Opět Hyneček běhal s velikým džbánem pro pivo, z něhož nejenom mistr krejčí, ale tentokráte zvláště krajánek o přítrž si přihýbal. Jen že mistr slzel a škytal již při druhém džbáně, kdežto u Fabiána ona měkká nálada teprve po čtvrtém nebo pátém džbáně se dostavila.

Rozumí se, že bylo na dvorečku hlučno a veselo, hlavní slovo měl dědeček Sejk a Fabián, oba světem prošlí a zkušení, kdežto ušňupaný krejčí Cinibulk vypadal proti nim se svým rozumem jako hloupé holoubě. Aby příliš nezůstal za jejich hovorností, chopil se také řečnění při příležitosti, když dědeček připomínal Fabiánovi, že mlynář, u kterého kdysi mládkoval, jmenoval se Ježek.

Milý pan mistr Cinibulk chytil se nyní toho slova a jako nesmírnou důležitost vypravoval, že ježek je zvíře velice důmyslné, které leze po jabloňových stromech, natřásá si jablek a pak dole sestrká je na hromádku, hřbetem se válí po nich a nabodaná na pichlácích odnáší do svého brlohu.

Fabián-Pavián za toho povídání se ošíval, jakoby chtěl vyletěti z kůže.

»I vy báchoro báchorná,« okřikl krejčího, »kdopak vám, kruci štemberk, namluvil takovou ošemetnost?«

»Nesmysel, nesmysel,« shovívavěji přizvukoval dědeček.

Ale krejčí se čertil a trval na svém, že ježek skutečně leze na štěpy a střásá si jablka, a když ho krajánek opět zhurta zakřikl, tvrdil, že prý sám nejednou ho viděl na vlastní oči,

Napilý Fabián-Pavián zrudl v obličeji, napřáhl proti krejčímu těžkou pravici, načež si odplivl a vyjádřil se, že by Cinibulk zasluhoval, aby ho za tu lež zavřeli do chlívka.

Nyní již také vkládala se do sporu paní Cinibulková, jež uznávala za dobré ujmouti se pohaněného manžela. Byla by z toho vznikla důkladná bitka, kdyby jí byl dědeček Sejk nepředešel.

»To přece není nevyhnutedlné, abychom se tady vespolek kočkovali a přeli, když se můžeme navezájem milovati. Pane otče Fabiáne, dej panu misterovi Cinibulkovi poctu, honem, honem — Hyneček bude tak oučinlivý a skočí nám ještě jednou pro pivo!«

Ta řeč, promluvená trochu vážně a trochu s žertovnou upřímností, účinkovala hned, jako když naleje oleje do rozvlněného moře. Utichla rázem paní Cinibulková, odmlčel se a zaplakal mistr Cinibulk, jako máslo změkl a zkrotl pobouřený Fabián-Pavián, jako pěna ztichly znepokojené děti.

Jako velikomyslný vítěz usmířený krajánek zvedl proti krejčímu plnou sklenici. Vzpamatoval se, že v přítomnosti paní Rozárky musí se vyvarovati všeho, co by ho v očích jejích zatemnilo.

»Tak, pane mistře, na vaše zdraví, paní mistrové na další požehnání a tuhle paní Rozárce na stálou krasu!« přál krajánek a fukl si s krejčím tak důkladně, že jim až vyšplíchla polovina sklenice.

Když mistr se vyslzel, zachvátila ho zpěvná nálada a mermomocí chtěl společnosti zazpívati svoji oblíbenou: Já mám holku jako, jako, jako — jen že se nedopracoval dále než za ten počátek prvého verše. Pocítil při tom, že má Fabiána-Paviána ze všech lidí na světě nejradši a přemítal, jak nejlépe by dal té přátelské náklonnosti výraz.

Rozhodl se, že dá krajánkovi hubičku. A pln dojemného pohnutí zvedal se a přistupoval k němu, ale v nastalém zmatku krajánek místo co měl mu rozpřáhnouti vstříc svoji náruč, rychle se obrátil a obejmul vedle sedící paní Rozárku.

Zavzdychla, zasténala, byla k smrti polekána tím náhlým Fabiánovým výpadem. Honem se vzchopila a jako zahanbena unikala do domu.

Odhodlán jsa již ke všemu Fabián-Pavián motal se za ní a dostihl ji v síňce.

»Kruci Štemberk, paní Rozárko, prosím vás, odpusťte mi tu přenáhlenost. Ani jsem nevěděl, co mě to tak najednou popadlo; než jsem se vzpamatoval, už to bylo, vy jste mě jako magnet přitáhla — vedle vás by musil být člověk z kamene a ne z masa a kostí. Ale abyste věděla, že jsem muž a že v těchto věcech nerozumím žertu a že vím, co je teď moje povinnost — já vám tedy vyznávám lásku a nabízím vám svoji ruku.« (Pokrač.)

HENRYK BUNNER:

Čtveroverší.

Zem krásná je!« dí Člověk v měsíci,
jen diví se, jak může těšit lidi
tak chodit s hlavou ve vzduch visící —
neb takto nás on vidí.

A. K.

LONDÝNSKÁ OLYMPIADA.

Denní listy přinášely ve druhé polovině července ve sportovních svých rubrikách obšírné zprávy o průběhu slavnosti, která pro ty, kdož zajímají se o tělesnou výchovu, o tělocvik a sport, znamenala novou epochu. Čtvrtá mezinárodní olympiada konaná v Londýně od 13. do 25. července

ÚSTŘEDNÍ BUDOVA NOVÉHO NÁDRAŽÍ CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA V PRAZE.

nabyla takového rozsahu účastenstvím kruhů sportovních a tělocvičných, přítomností královské rodiny anglické a vysokých hodnostářů státních, že nebylo ani širokému obecenstvu možno ji přehlédnouti. Vzbudí-li nějaký podnik v šestimillionovém městě takovou pozornost, jakou vzbudily bez odporu hry olympijské v Londýně, pak není to podnik jenom ledajaký.

V obrovském účastenství Čechové, kteří tam přišli počtem asi 22 účastníků činných a několika osob je provázejících tak, že česká výprava čítala něco přes 30 osob, nezapadli v tom víru a ruchu nikterak jako kapka v moři. Několika slovy chceme vylíčiti některé podrobnosti českého účastenství a připojiti k tomu některé úvahy.

Z borců českých účastnilo se her 7 šermířů, 2 gymnasté, 6 athletů lehkých i těžkých a 7 tennistů, jež vypravil dílem Český výbor pro hry olympijské, dílem jednotlivá tělocvičná a sportovní sdružení, dílem účastníci sami přispěli vlastní svou hřivnou. Český výbor olympijský po velkých námahách a žebraje na všech možných stranách, u českých měst a peněžních ústavů, sebral asi 1600 K, z čehož lví podíl připadá na města Prahu (1000 K) a Karlín (200 K). Pan hrabě Lützov věnoval 100 K, kníže Ferdinand Lobkowicz 50 K, výbor sám sebral asi 200 K, a ostatek darovali nemnozí příznivci. Z měst českých na podané žádosti, jichž bylo do set, odpověděly toliko Domažlice.

Uvážíme-li, že ku příkladu Maďaři měli na olympiadu londýnskou 40.000 K od vlády a že budou dostávati teď z pravidla ročních 20.000 K, že všecky ostatní výpravy vládly fondy tisícovými, tak že česká expedice byla asi a poměrně nejchudší, nepodivíme se, že práce její nebyla provázena takovým leskem, jako práce výprav ostatních. Tak jako na vojnu, tak i na podobnou výpravu je zapotřebí především peněz a pak zase peněz . . . Ostatek o tom jinde a jindy.

Čechové nedobyli v Londýně cen, vzhledem k ohromné konkurrenci zvláště americké a anglické i vzhledem k tomu, že právě ti z borců, kteří by tam byli něco dokázali, nemohli se súčastniti, z různých příčin. Odhadoval se tento výsledek ovšem již předem a Českému výboru záleželo především na účastenství. Neboť již pouhé činné účastenství při hrách olympijských jest už velikou ctí. Ale přes to vzbudili Čechové zejména v šermu a v tennisu velikou pozornost a četli jsme nejednou, že sympatie anglického obecenstva byly vynikající měrou na straně nás poražených. Útěcha trochu slabá, ale útěcha přece, tím spíše, když i jiné okolnosti nasvědčovaly tomu, že jsme v Londýně uhájili svoji posici.

Zejména a především už po druhé (po Athenách) podařilo se na tomto poli tělesné výchovy to, co dosud nikde nikdo nedokázal, že totiž v mezinárodní té konkurenci vystupovali Čechové úplně samostatně a rovnoprávně se všemi ostatními súčastněnými národy, ve všem a všude. Leckdos nad tím ohrnuje nos, — ale ať dokáže totéž ve svém oboru!

Že byli Čechové všude zváni právě tak jako ostatní národové, rozumělo se samo sebou. Že pak přicházelo se jim vstříc vlídněji, než snad za jiných okolností by se bylo stalo, bylo zásluhou vynikajícího vlastence českého hraběte Lützowa, který neváhal postaviti se výboru českému v čelo, a konsula britského kap. W. Forbesa v Praze, který ochotně přijal čestné členství výborové. Nelze dosti zdůrazniti působení obou pánů, kteří dokonce šli i s českým oddělením ve průvodu před králem při zahájení her.

Jak nesnadné bylo postavení borců českých, vysvitne i z toho, že Maďarů bylo tam kolem 80, Švédů přes 100 a mimo to podporoval Švédy i celý vojenský aparát. Nehledě k tomu, že Angličané tady byli doma (tennisté hráli na hřištích travnatých, u nás docela neobvyklých) a že Američané vyslali nejlepší svoje borce počtem nejhojnějším.

Tam, kde bychom byli mohli zvítěziti a proslaviti jméno české nejvíce, byli jsme bohužel zastoupeni nejméně. Myslím v tělocviku. Je to moje staré Caeterum autem a vracím se k němu opět. Sic učinilo Sokolstvo náběh a vyslalo tam — jednoho cvičence, a i za tento náběh jsem jemu vděčen, ale poznalo se záhy, že to je málo. Původně byli stanoveni borci dva, nejlepší ze Sokolů, ale když jeden z nich se roznemohl — nebylo za něho v celém tisícihlavém Sokolstvu náhrady . . .

S počátku Sokolstvo vymlouvalo se, že olympijské hry jsou pouhou manifestací sportu a pro tělocvik že není tam místa. Ovšem, když gymnasté her se nesúčastnili, tělocvik tam nebyl. Ale vedení her nikdy tělocviku se nevyhýbalo, naopak, když Sokolové namítali, že při hrách je mnoho tělocviku individuálného, jejich těžisko však že leží ve cvičení hromadném, ihned sám mezinárodní výbor na naléhání moje a plukovníka Balcka (Švédsko) v té příčině vyšel gymnastům vstříc. A Sokolstvo – omezilo se na dva borce.

Výmluva, že by expedice byla drahá, přece nevyhoví tam, kde běží o uplatnění českého tělocviku. Český výbor, korporace bez krejcaru a vždycky jenom ad hoc pracující, vyslal do Athen se 3000 K (okrouhle) asi 10 borců, do Londýna se 1600 K 20 borců.

Nejméně vhodným zdá se mi poukazovati na sousedství nebo dokonce převahu sportu při hrách. Předpokládáme-li, že Sokolstvo dbá především tělesného výcviku — proč se vyhýbá sportu? De facto pěstuje samo ve svém středu mnoho z těch »sportů«, jimž na oko se brání, na svoji škodu. Pokládám za chybu pro Sokolstvo i pro sport, že Sokolové nevzali sport do svých osvědčených rukou, a že teď, kdy sport a různá cvičení a hry pod širým nebem nabyly takového rozmachu, omezuje se pořád jen na svůj starý program a nepokračuje

s dobou. Samo jistě s politováním pozoruje, že dorost jeho nemnoží se tak, jak bychom si všickni přáli.

Tentokráte vyslala Č. obec Sokolská do Londýna i svého technického referenta, jehož zpráva dojista ve mnohém poopraví dosavadní nazírání Sokolstva na hry olympijské. Po právu asi mnohé vytkne pan referent tělocviku při hrách londýnských. Ale nebudiž zapomínáno, že zodpovědnost za nedostatky právě tak jako sláva při úspěchu nepadá na výbor mezinárodní, nýbrž na výbor lokální. Na arrangement mohou míti vliv činitelé jiní, pokud se her súčastní, — nemohou však aranžérům předpisovati ústředí sebe silnější, účastní-li se jedním nebo dvěma borci, ale mohou působiti na různé změny, přijdou-li tam mohutným počtem, jako ku příkladu Švédové.

»Ni zisk, ni slávu« — vykládám si tak, že slávu nechce míti Sokolstvo pro sebe. Že sláva vlasti na srdci mu leží, dokázalo nejednou. Kousek té slávy dobylo by také, kdyby účastnilo se her olympijských, ale větším počtem. *Dr. Jiří Guth.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Vinohradské divadlo pojede do Vídně.** Naše druhá scéna chystá se k uměleckému zájezdu do hlavního města naší říše. Je jisto, že budou vinohradští ve dnech 19., 20. a 21. září hráti v Arbeiterheimu v XVI. okresu vídeňském, representativním domě dělnickém s divadelním sálem pro 1600 osob. Mimo to uspořádána budou dvě představení v X. okresu, kde je český živel nejpočetnější. I zde bude hráno v domě německé sociální demokracie, která ochotně propůjčila svoje místnosti tomuto účelu. O repertoiru ví se zatím jen tolik, že budou hrány vesměs práce původní. Organisace socialně-demokratická zaručuje, že představení žádný výbuch plemenné zášti neporuší.

— **Literatura a divadlo.** Přečkali jsme nejparnější měsíc, dny, kdy z Prahy všechno prchá. V úřadovnách jsou prázdné stoly, divadla byla zavřena, osiřely literární pracovny, ateliery — všude někdo schází, všude, kde zaklepáš, vítají tě — substituti. Kde se jich jenom nabere —? Do Prahy putují prozatím jenom pohlední lístky — šťastní jejich pisatelé toulají se po všech světa končinách. Bylo by zajímavo, sestaviti přehled o tom, kdo se kam uchýlil, kdo kde pošramocené nervy posiluje, kdo zůstal v Čechách a kdo kam zamířil za hranice. Z předních literátů zůstal v Praze, tuším, jenom Jaroslav Vrchlický — je Praze věren a líbuje si, že se mu tu nyní, kdy je poloprázdno, dvojnásob líbí. Je asi mistr téhož náhledu jako nebožtík Náprstek, jenž na letní byt nejezdil. »To je požitek,« říkávala hlava Halánkovského domu, »chodit po ulicích, nikoho známého nevidět a nepotkat, nikoho nepozdravovat a nikomu neděkovat — člověku to připadá, jakoby ani doma nebyl. V parných letních dnech je mi Praha nejmilejší — je tu mnohem klidněji, je tu však také mnohem krásněji, poněvadž se všechno vystěhovalo a jen poesie Prahy zůstala.«

Velkou, slavnou událostí minulého měsíce byl Slovanský sjezd, intimního rázu, ale za to

ČÁST PRŮČELÍ NOVÉHO NÁDRAŽÍ CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA V PRAZE.

dalekosáhlého významu byl Sjezd našich knihkupců, kteří učinili památný krok ke svoji organisaci. Divadla měla svoje prázdniny. Pan Viktor Dyk si pospíšil a podal v »Lumíru« bilanci divadelní saisony. Národní divadlo uvedlo na scénu deset původních novinek, divadlo Vinohradské čtyři. »Nejlepší vnější úspěch měl Deskový statek,« praví se v bilančním článku, »roli zde hrál sklon publika k lehčímu, veselohernímu genru. Nižádná z 14 původních novinek na Národním divadle a na Vinohradech hraných nemůže se měřiti s »Deskovým statkem« hlavně co do resonance na venkově, kde vítězné tažení »Deskového statku« překonalo snad i slavná v tom směru »Terna«. »Godiva znamená menší úspěch, ale přece úspěch. Přijata původně chladně, získala později sympatie publika v míře na české poměry značné. »Zaklety zámek« příznivě přijat publikem a odmítnut kritikou. »Ranní ropucha« odmítnuta publikem a přijata celkem příznivě kritikou. O úspěchu na celé čáře nelze mluviti ani u jednoho z jmenovaných kusů, hraných za uplynulou saisonu.«

Obě divadla jistě chystají zajímavá překvapení — zdá se, že konkurence ponese dobré ovoce. Největším kasovním úspěchem Národního divadla byly pohostinské hry Destinčiny a báchorka »Z pohádky do pohádky« od Nováka a Nedbala. Mrtvou saisonu srpnovou chce divadlo překonati novou serií pohostinských her oblíbené naší krajanky, a není ovšem pochyby, že se může divadlo těšit na nový úspěch, umělecký i kasovní. Vinohradské divadlo provedlo za krátkých ferií znamenitý kousek. Hlediště by často mělo býti větší, — ale jak to provésti? — Pánové studovali plán a objevili, že by to bylo možné, kdyby se jim podařilo rozřezat železnou konstrukci! Pustili se do díla a dokázali kousek, jenž může býti právem zván vrcholem nynější techniky železářské. Povolali si z arsenálu v Pulji strojnika — rozumí se, že to byl Čech — a ten přeřezal ocelové traversy všude tam, kde projektovanému rozšíření překážely, plamenem acetylenovým, jenž byl posilován proudem kyslíku. Tento žárový dmuchavkový proud krájel ocel, jako když drátem rozděluje se hrouda másla. Práce ta nebyla nikterak snadná, ani konečně lacina, neboť náboj kyslíku je za 280 K, a při této práci spotřebovalo se jich jedenáct. Odstraněním travers v přízemí mohla býti šatna pro místa k stání připojena k hledišti, kde přibylo 78 nových sedadel, na druhém pořadí pak vznikly pohodlné lože, jež o půl metru vysunuty byly do hlediště. Všechna tato úprava, jistě originální to kus ferialní práce, nepřetržitým úsilím ve dne v noci byla skončena za třináct dní, a divák, až vstoupí do divadla, ani nepozná, že se předprsní na druhém pořadí vůbec hnulo. Jistě dobré znamení pro prosperitu nového divadla, když dolehla na správu nutnost, tak pranezvyklým způsobem rozšiřovat hlediště, které nyní pojme nejméně o sto hlav více!

⁂ **Nové budovy nádraží císaře Františka Josefa v Praze** budou letos dokončeny. Jsou vystavěny dle plánů, zhotovených ve vídeňských kancelářích ministerských, uměleckou výzdobu však i stavbu samotnou prováděly ruce lidí českých pod vedením architekta Fanty, který navrhl architektonickou úpravu mohutného tohoto skupenství budov, vévodících celému městskému sadu. Aby nebylo rušeno provozování vozby, bylo stavěno po částech. V těchto dnech sňato lešení s průčelí ústřední dvorany, vzbuzující pozornost obecenstva neobvyklými rozměry i originelní výzdobou architektonickou i plastickou. Kromě postav, držících festony na vrcholích obou věží, vyšla celá sochařská výzdoba ústř. budovy z rukou Ladislava Šalouna, kdežto hlavní podíl na plastické výzdobě obou budov postranních připadá Stanislavu Suchardovi.

⁂ **Čech**, denník katolický, prokázal opět pozornost našemu listu, že otiskl zprávu z min. čísla o Rainerově obrazu, neudav pramenu. Je to neslušnost — mírně řečeno — veliká neslušnost pak, nechal-li v textu i slova: »zjistili jsme« atd. »Čech« nezjistil nic, nýbrž se naší zprávy nedovoleně — zmocnil. Německé listy, na příklad Berliner Tagblatt, Neue Fr. Presse, Prager Tagblatt a j., několikráte otiskly naše noticky — ale vždy udaly, že citují zprávy »pražského orgánu českých spisovatelů Máje« — jenom katolický »Čech« ničeho nevi, že je jedno boží přikázání, znějící »Nepokradeš«.

⁂ **České písně do angličiny.** Zmínili jsme se v jednom z minulých čísel o překladech českých písní do angličiny. Čestné zmínky zasluhuje také činnost »českého konsula« v Londýně, pana Jos. Meilbeka, který žije sice již po třicet let v Anglii, ale přes to zůstal upřímným Čechem nejen smýšlením, ale také skutky. Přeložil do angličiny celou řadu českých písní a básní, a nejednu z nich zpívává krásným svým barytonem buď sám nebo jeho přítel pan Umirov před vybraným anglickým obecenstvem. Zhusta také pořizuje překlady českých písní do programů pěvce Umirova, aby posluchačstvo rozumělo obsahu.

Že také v panu Frant. Marchantovi, známém příteli našeho národa, máme výtečného translátora českých písní, není žádnou novinkou. Jeho znamenitý překlad slovanské hymny před nedávnem prošel českými listy.*)

*) Drobnou vzpomínku, redakci Máje z cest zaslanou, doplňuje pan pisatel ukázkami překladů písní »Andulko, mé dítě« a »Jaro to švarné pachole«.

Ročník VI. číslo 45. vydáno dne 7. srpna 1908.

»MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (postou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedne koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládat tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy ovšem jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR JAROMÍR BORECKÝ, DR JIRI GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HAUSLER — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA

KAREL DE WETTER:

Doktor Luther a čert.

Dávno v podvečerní »Ave«
zvon už dozvučel —
na Wartburku, v kobce tmavé
doktor Luther bděl.
Voskovice rudý plamen
plá mu do skrání —
před ním bible — pravdy pramen —
doktor píše, neunaven,
v tichu skřípe o pergamen
brko havraní.

Doktor píše slovo boží,
pln jsa vznícení:
Spáleno buď církve hloží
v Pravdy plameni!
Očistěn buď od všech kalů
pravé víry skvost —
ať plá, jako v svatém Graalu,
Kristova krev na opálu
v níž lze najít v slasti, v žalu,
věčnou budoucnost!

Doktor píše, ztracen zcela
v dum svých okrsku —
měsíčních je jizba celá
plna paprsků.
Noc kol sklání nad krajinu
hvězdnou nádheru — —
vnořen snů svých ve hlubinu,
slyší doktor v ticha klínu,
s věže znít v šer noćních stínů —
dvanáct úderů.

Dozněl zvon — v tom jakby blesků
jizbou zaplál žeh —
s doprovodem hromu třesku
kobka v plamenech! — —
A v nich stanul kdosi tmavý,
ohněm oblitý —
rohů dvé mu čnělo z hlavy,
jisker roj plál z úst mu žhavý,
chechtal se a jak oř dravý
dupal kopyty!

Doktor Luther praštil perem —
ďábel před ním stál!
»Vari, odtud s pekla šerem,
vari, ďase, dál!
Proč mě rušíš v pilné práci?!
V peklo vrať se zas!
Marně čas tvůj se tu ztrácí!«
V tom, jak hrom kdy zaburácí
a zas v echu zpět se vrací,
ďáblův hřímá hlas:

»Odpust, mistře, na své pouti,
že tu stavím chvat —
chtěl jsem pouze nahlédnouti,
co tu ráčíš psát.
Nerad ruším komu spaní,
v pozdní noci čas, —
přicházím vždy bez klepání,
trochu hromů, blesku plání,
bez toho bych věru ani
nemohl být ďas!«

»Vari, v peklo prchej v bázni —
hoste dotěrný!«
Ve hlas mnichův echem zazní
chechtot příšerný.
»Vari ztad, ty s tváří stmělou!«
Mnich chyť kalamář —
a co ďáblův smích zní celou,
doktor Luther rukou smělou
černých kapek pršku celou
vmetl ďáblu v tvář.

Ďábel jako perly potu
černé kapky střel —
znovu dal se do chechtotu,
až mráz přecházel.
»Doktore, tys ironický,
zcela zášti spit!
Přes tvůj zápal fanatický,
čert — zůstane čertem vždycky,
nemůž všechen inkoust lidský
víc ho očernit!

Odpust, že jsem vytrh z práce —
vím však, co je mrav,
jak jsem přišel — zmizím krátce —
doktore, buď zdráv!«
Hrom a blesk! Mnich v jizbě tmavé
procit ze spánku — —
Ten tam ďas i plamy žhavé! —
Z dálky ranních zvonů »Ave«
znělo v jarní jitro smavé
s trylkem skřivánků. —

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

XIII.

Když za další půl hodiny dědeček Sejk a Fabián uléhali, krajánek poznamenal:

»Tak se mi všecko zdá, Petříčku, že už zase začínáš být sirotkem. Ptal jsem se paní Rozárky, zdali by mne chtěla, a nabídl jsem jí své poctivé mládenectví a svou ruku.«

»A co ti řekla?« honem se ptal dědeček.

»Že neví — to znamená, že chce. To já dobře znám, když ženská v takových případnostech odpoví, že neví, znamená to vždycky ano. Vidíš, jaký jsem ještě chlapík — jednou čtyřiadvacet hodin stačilo, aby tě přestala mile krásně milovati.«

»Však já ti toho taky mile krásně přeju,« šklebil se dědeček, »ale nezapřeš, že ti při tom pomáhal více ten mlýn na Oharce než-li tvoje krása. Víš, Fabiáne-Paviáne, já tě mám rád a smejšlím s tebou bratersky poctivě, protože jsme spolu dělávali na jednom potoce, ale to mi nikdy nechce do koterby, že jsi míval holku na holku, že chtěly takového oškelivce.«

»To ti krátce objasním, Petříčku,« nepřestávaje býti v náladě povznešené, vykládal krajánek, »nejdříve si pamatuj, že žádná ženská nekouká u mužského tak na ulízaný obličej jako na krásnou postavu, a pak si dej říci, že žádná hezká tvář nezmůže u ženských tolik, jako pěkné uhlazené chování. Kruci Štemberk, když já začnu k ženským mluvit, Petříčku, když tak spustím na celé kolo svou vejřečnost, hned se mi v prstech roztékají jako omáčka. Na tom právě záleží, mít ducha a dovést mluvit, v tom vězí všecko. A když k nim tak, jak říkáš, půl hodiny mile krásně mluvíš, když si je tak rozděláš, potom nesmíš otálet a hrrr na ně, povídám, hrrr, hrrr, hrrr — —«

Fabián-Pavián hrčel, jakoby opravdu hnal útokem a při tom se rozchrchlal, že již nebyl schopen dalšího slova. »Chrrr — chrrr —,« dralo se mu z úst a pestrobarevný obličej jeho zčervenal jako pivoňka.

Dědeček za jeho řeči díval se na něho spokojeně a se shovívavým úsměvem:

»Vidíš, jak tě ty ženské udejchaly, inu ano, krásnou postavu máš, to se ti nesmí vzít, a co se týče té vejřečnosti, je taky moc krásná a výborná, jen že nesmíš při ní tolik hekat, funět a kucekat, sic každá si hned pomyslí, že bys neměl v lásce dostatečnou vytervalost, a to je hlavní věc, Fabiánc-Paviáne, kdybysi byl potvora ještě oškelivější a kdybys byl percek merňavý a k tomu měl jenom nepaternou vejmluvnost, když přesvědčíš ženskou, že láska tvá bude mít dlouhé tervání, každá ti musí podelehnout — dej si říci, v těchhle záležitostech zase já mám svoji zkušenost.«

Jakkoli nedosti vyspalí od předešlé noci, oba starci povídali si ještě dobrou hodinu o tom, jak který z nich uměl nebo dosud dovede si získati přízeň žen, rozumí se, že vždycky hezkých a mladých. Při tom úplně zapomněli nejdůležitější osoby, kolem které se otáčely jejich nynější přání a snahy — paní Rozárky. Jakoby již bylo o ní rozhodnuto, jakoby si o ní již neměli co povídati.

Až teprve poslední chvíli, když si měli dáti dobrou noc, dědeček Sejk poznamenal:

»Ať se ti dnes už o paní Rozárce něco hezkého zdá, Fabiáne.«

»Tobě nápodobně,« odpovídal krajánek. »Chce-li se ti o ní taky zdát, Petříčku, já ti v tom nebudu bránit, ať je to co je, ale to ti povídám, kruci Štemberk, sáhat mi už na ni nesmíš, v tom už přestává všechen žert. Já jsem si teď paní Rozárky poctivě zasloužil a nechci, aby to dopadlo jako s tou Petronkou — víš, darmo vzpomínat —«

Nicméně dědeček Sejk nedbal té výstrahy a nazejtří opět přiblížil se k paní Rozárce s některým ze svých obvyklých žertův a chtěl se jí dotknouti, ale hospodyňka tvářila se tentokráte až uraženou a odstrčila ho mnohem rozhodněji než včera.

Neopakuje svých zamilovaných pokusův, naopak ztichla tíhna od ní, dědeček se smál pod kůži.

»Už je tedy pro mene nadobro zteracena, má zlatá, roztokošná paní Rozárka, už je moje ubohé, nešťastené oserdí opuštěno. Je to děvečka na pohledění jako krásná panna, a já vedovec odsterkovaný už nepoznám jí. Jejej, to je zlé, když si opět vezpomínám na svaté písmo — to se bude něco tuze neočekávaného dít. Když jsem se jím posledně tak nábožně obíral, umřela mi Kačenka, a když teď z ničehož nic na svaté evandělisty vezpomínám — Kristáčka Pánka, snad se nebudu ještě ženit?«

Fabiánovi-Paviánovi v dobývání přízně Rozárčiny pranic pak již nepřekážel, ale před vdovičkou dělal zarmouceného, jakoby bolestně želel toho, že jest již zapomínán a odstrkován. Věda, že to povědí paní Rozárce, stěžoval si na nepřízeň její u Cinibulků, a mnoho nescházelo, že by byl ve svém líčeném pohnutí uronil slzičku.

Za toho stesku mistr Cinibulk byl tak opravdově dojat, že by byl v tu chvíli domlouval svakyni, aby se panu Sejkovi opět naklonila, za to však prozíravější polovice jeho místo útrpnosti s dědečkovým hořem měla jenom rozhodnou poznámku, že sestra její Rozárka je již zletilá, že má rozumu dost a proto prý nejlíp ví, co má dělat, a těžko jí v něčem radit nebo dokonce bránit. A zvláště v takových choulostivých otázkách, jakou teď přetřásal dědeček, nechtěla by paní mistrová přijímati na svá bedra ani sebe menší zodpovědnost.

»Ne ne,« bránila se, »já bych s Rézi o takových věcech ani za nic nemluvila, to tak, aby mi pak někdy za to přišla fňukat nebo vyčítat. Do takových starostí raději nikomu se neplést.«

Dědeček byl smuten a se skloněnou hlavou mlčky dával na jevo, že ta dobrá paní asi má pravdu. Potom s výrazem odříkání několikráte zakýval a upřel na krejčího tklivé oči.

»Pane mister,« pravil žalostně, »to jsem to na světě dopracoval — tohle se mi za celých šedesátosum let nestalo, aby krasotinka poherdala mou láskou. To už je zlé znamení, mně se zdá, že ženské na mně vidi už jenom samé terní a žádné růže. Ale to mene při tom přece jenom těší, že paní Rozárka nekoukala u mene na peníze, nýbrž jenom na lásku. Sotva jí serdečko vychladlo, už mene pěkně odsterkává, a to je stokerát šlechetnější, než aby mene po svatbě odsterkovala nebo snad dokonce opustila. Já jí nemám pranic za zlé, já jí tu bolest odpouštím a přeju jí s Fabiánem-Paviánem všechno dobré, a ať si smejšlí o mně jak smejší, já na ni budu veždycky upřímně vezpomínat.«

Pohnutý mistr Cinibulk utíral si ušňupaným šátkem oči a uznával za dobré promluviti k dědečkovi několik dojemných slov.

»Pane Sejk,« pravil, nic se neohlížeje na přítomnou ženu, »ženské jsou pakáž, nejraději si s nimi ani nezačínat. A kdyby se dělala sebe milejší a hodnější, žádná nestojí za nic, a mužského je pro ni věčná škoda. A ostatně v našich letech« — to se k tomu připočítával, ač byl o čtvrtstoletí mladší dědečka, ale chtěl mu tím učiniti bolest jeho snesitelnější — »raději od každé ženské dál než blíž, takové špásy, věřte mi, už nejsou pro nás. To je zdravější dobrá sklenice piva a pěkný šňupec.«

A dořeknuv, podával dědečku Sejkovi otevřenou tabatěrku.

Dědeček přijal šňupeček, přivoněl k němu dvakráte nebo třikráte a pak jej nepozorovaně vytrousil na zem. Nepřikývl ani nezavrtěl na

moudrosti Cinibulkovy, přítomnost paní mistrové nepochybně mu bránila pověděti k tomu svoje mínění. Ale tvářil se, jakoby uznával mistrovy výstrahy a jakoby se mu v duši ustálilo předsevzetí, že tedy od nynějška raději se bude ženských sukní vzdalovati.

Ani s krajánkem Fabiánem o těch věcech již nehovořil a před paní Rozárkou se tvářil, jakoby žárlil na jeho milostné nápady, kterými krajánek již se netajil před dědečkem. Naopak, právě před zrakoma jeho měl se k ní nejdůvěrněji, žertoval s ní, škádlil ji a všelijak pokoušel, jako kdysi, jen že svým způsobem, činíval dědeček.

Pan Petr Sejk nemohl se nikdy dívati na to milostné Fabiánovo podnikání, proto pokaždé raději odcházel se vytesknit buď k Cinibulkovům nebo na dvoreček. Chodil a usedal s hlavou sklopenou, dělal ze sebe ubohého oukropečka, ale srdce mu při tom bilo stejně klidně a prsa se netísnila hořem.

Zůstával svým čilým dědečkem Sejkem, jemuž i na té malé na pohled sklíčené hlavě svítila živá, trochu šibalská očka, a který v některých chvílích, zapomínaje, že má truchliti, vybuchával v tenký, veselý svůj smích, o němž nyní Cinibulk tvrdil, že je to smích z dišperace.

Za několik dní paní Rozárka rozpačitě oznámila dědečkovi, že musí domů.

»Už jsem tady byla beztoho příliš dlouho — ještě by z toho povstaly kdo ví jaké řeči.«

Dědeček smutně vzhlédl na její rozpaky a pokrčil rameny.

»Má milá zlatá paní Rozárko, já ten váš odchod speravedlivě uznávám a jakkoli jsem tuze zarmoucen, přece vám nemohu nic předhazovat ani vám bránit. Zejména co se týče Fabiána, nemám vůči vám žádnou terpkost a přeju vám i jemu hodně štěstí. Já jsem přece už jenom starý, studený žabák, se mnou už venkoncem není nic. Ale kdybych vám směl jako upřímně a přátelseky radit, myslil bych, že ten pan četnický sterážmister, co jste mi o něm nedávno povídala, přece by byl mladší a onačejší. Ale to vám povídám jen tak jako váš přejičný otec.«

Paní Rozárka neodpověděla ani tak ani onak a dala se v návalu lítosti do pláče. Aby ji ukonejšil, dal jí dědeček Sejk za její milé posloužení dvacet pět zlatých a přidal k tomu půl tuctu porculánových šálků na kávu, kterých si již nic nevážil, poněvadž jeden byl prasklý a u dvou jiných scházela ouška. Při tom ještě naposledy si ji pohladil a vyjasněnýma očima díval se za ní, jak pohnuta odcházela.

Věděl, že jsou s Fabiánem dorozuměni, a když následujícího rána paní Rozárka, vyprovázena ženou krejčího na dráhu, opouštěla městečko, a když také se k nim jako věrný rytíř připojil krajánek, dědeček měl neomylně za to, že téhož dne mu dá s Bohem také Fabián a potáhne za vdovičkou.

Paní mistrová vrátila se záhy, kdežto krajánek přivrávoral se až za šera, když dědeček ho přestal očekávati. Motal se, byl notně napilý, byl již zase v takové žalostné náladě, jaké při pivě pravidelně podléhal mistr Cinibulk.

Vypravoval dědečkovi, ta hra na ženicha Rozárčina prý tak vyčerpala jeho síly, že musil po celý den zůstati v hostinci na stanici a tam se zotavovati a posilňovati.

A již prý s vdovičkou nechce nic mít. Ať si na něho tam někde doma čeká, jak dlouho se jí bude líbiti, jeho ani nenapadá, aby chvátal za ní. Kdyby se někdy v životě náhodou ještě setkali, vysmekne se jí podobně, jako udělal dědeček. Svede to na svoje ochuzení, řekne, že přišel o ten mlýn na Divoké Orlici a že se jí pak arci netroufal ani přiblížit.

Dědeček byl poněkud překvapen takovým úmyslem.

»A proč bys už, Fabiáne-Paviáne, přestával, vždyť jsi měl teperve teď pořádně a jak náleží začít. Ty jsi ještě takový merštný, zachovalý mládenec, to by ani nebylo od tebe hezké, když máš takové uhlazené chování, abys jí chtěl utíkat. Já myslil, kdo ví jak teď budeš na paní Rozárku herrr, herrr, a tobě, zdá mi se, zatím serdce padá do bot.«

Fabián se ošklíbl, že vynikly všechny znaky jeho ošklivosti.

»Tobě se řekne, Petříčku, hrrr, hrrr, ale něco jiného je jenom to povídat a něco jiného to dělat. A abych se ti přiznal upřímně — tobě to řeknu, protože jsme spolu dělávali na jednom potoce — víš, já jsem z toho žejbrovadla už taky začínal mít strach. Jak jsem to tak omrkl a ozkoušel — to je náramně silné složení na moji vodu. Kdybych to chtěl na celé kolo spustit, mohlo by se mi to porvat a vytlouklo by mi to z náboje všechny palce.«

Dědeček se jenom dále usmíval, očka nepřestávala se mu jiskřiti. (Pokračování.)

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

racíme se, Kotal, Vistribka a já, životní náhodou podivně sehnané trio, v tichu večera malostranskými ulicemi dolů do města. Matně mihají se světla v uličních svítilnách a v chudobných malostranských krámcích i výčepech.

Ulice jsou plny vojáků, dětí, prostovlasých žen a služebných děvčat. Zástupy dělnictva, vracejícího se z práce, stoupají příkrou, k hradu vedoucí ulicí. S malostranských kostelů zaznívají hlasy zvonů, mísí se do okolního hluku jako ve finale hlučné, velké symfonie. Ze vrat malostranského paláce vyjíždí ekypáž, v níž jest zříti dámy ve světlých společenských šatech. Šlechtičny jedou do divadla nebo na večerní nějakou zábavu. Břitce zní údery podkov o dlažbu a dutě hřmí vrata, zapadající v původní polohu.

Praha počíná svůj skromný, prostý, večerní život.

*

Má »tetička« Douděrová je již, jak mně sdělil Kotal, v Praze. Lísavá měkkost slov »tetička«, »babička« a »mamička«, jež jsem se naučila po česku vyslovovati, lahodí mému sluchu. Je v nich tolik rodinně příchylného, dětsky oddaného, jako ve všech lichotných názvíscích slovanských řečí. Kotal tvrdí, že mám velké nadání, naučiti se česky, jak ukazuje prý snadnost a lehkost mé výslovnosti. Inu, ovšem prý: můj částečně český původ se nezapře, a pak prý je sluch Vídeňáka, jenž slyší kolem sebe od svého zrození stále českou řeč, k pojetí českých zvuků akusticky přímo preparován.

Tedy »tetička Douděrová« má ve čtvrtek »svůj den«, kdy přijímá návštěvy, a na tento den mne Kotal u ní písemně ohlásil. Jsem skoro divoce nedočkava, jaká je tato má česká, jediná tetička, jež převzala, nejsouc se mnou vlastně ani příbuzna, vůči mému pražskému pobytu předem úřad »lady patroness«. Jsem žádostiva poznati dámu, která přijímá děvče, přicestovalé odkudsi a jaksi zcela neznámé, jako svou neteř, a byla bych se, planouc zvědavostí, málem hned rozběhla k této paní, jakmile přijela do Prahy. Ať je důvod, proč se mne ujímá, jakýkoliv: sympaticky se mne dotýká a musí dotknouti rys jakés dobrodušnosti, který se zračí z její ochoty, ujati se mne, abych mohla na nejnovější své životní zastávce pobýti nějaký čas s paspor tem její přízně a protekce.

Budu tedy poukázána, sehráti vůči ní úlohu oddané, láskyplné »neteře«, budu nucena vystupovati »en bonne enfant«, hezky přítulně a v pochopení velké příbuzenské ochoty a vlídnosti »tetiččiny«. Doufám že to, jsouc protřelá životem společenským i nepříliš vesele vniterným, a jsouc tak trochu již prošlá zahraničním světem, dovedu. A skoro se mně zdá, že poplyne mně tato vděčná oddanost a láskyplná něha tak trochu od srdce, že mne »tetiččina« přívětivost naladila poněkud do moll. A zdá se mně vůbec, že mne Praha přetvořuje poněkud »na měkko«. Vliv rodné země, účinek domáciho vzduchu — deklamoval by Kotal.

Oblékám tudíž tmavý šat a nejskvěleji bílé »glacé« rukavičky, vyšňořím se co nejvíce, abych se »tetičce« zalíbila, a pospíchám k ní. Vnitřní vznícení zabarvilo mně tváře růměncem, a zdá se mně, jak pohlížím do zrcadla, že vypadám na starou pannu v její počátcích ještě docela »passable«.

Doufám, že Kotal napsal »tetičce«, že můj styk s ní nebude nijak ve vleku nějakých ohledů rázu finančního. Mohu, znajíc již jeho společenskou obratnost a životní zkušenost, předpokládati, že jí vše předem vysvětlil? Že jsem peněžitě úplně nezávislá, ač nejsem bohata, že mám, z čeho býti živa, na místě, jež si zvolím za bydliště, a že mohu, když se zase v jiných směrech trochu uskrovním, cestovati a nakládati svým časem, jak se mně líbí? Ostatně, snad se bude »tetička« pamatovati, že moje nebožka matka byla zámožna a že i můj otec byl pracovitý a podnikavý muž, o němž lze předpokládati, že mně zanechal nějaké jmění. Byla bych tomu velmi ráda, kdybych nemusila »tetičce« teprve vykládati, že od ní v peněžitém ohledu ničeho nechci, že nejsem žádná »chudá příbuzná«.

»Tetička« bydlí na hořejším Novém městě, v starém, velkém domě, jenž není ve svém kasárnickém vzezření příliš úhledný. Přiznávám se, že mně rozechvěním trochu urychleně bije srdce, když stojím před dveřmi jejího bytu v prvním patře, provázena Vistribkou, která nedává se ani teď, jako vůbec nikdy, rušiti ze své rovnováhy prostých duší.

Stará, malá a tlustá služka nám otevírá dveře a odpovídá se srdečnou jakous uctivostí a zpěvavým hlasem k mému, lámanou

češtinou přednesenému dotazu, je-li milostpaní doma. Staneme v setmělém, nevelkém pokoji, přeplněném nábytkem z let šedesátých. Některé staré kusy zařízení, jako empirové hodiny s alabastrovými sloupky, pěkný staromodní sekretář a figurky z porculánu patrně cenného míšeňského původu, po němž je nyní mezi všemi vídeňskými a pařížskými snoby taková sháňka, vypestřují tuto řádní, ale vytříbenou jednotvárnost. A již přichází, podávajíc mně obě ruce, z vedlejšího pokoje dáma vysokého a štíhlého vzrůstu. Má prošedivělé tmavě rusé vlasy s vdovskou, čepci podobnou stuhou, vysoké čelo, vodově modré oči, podlouhlý nos a tenké rty. Ruce její jsou velmi krásné a velmi bílé, postava dosud plná a půvabná, zjev svědčí o vkusu a distinkci.

— To jste tedy vy, ma chère nièce«, praví dáma tichým, lehkým rortáním přibarveným hlasem a vítá mne srdečně. »A zde je jistě Vaše průvodkyně?«, obrací se k Vistribce a tiskne jí ruku.

V okamžiku ocitám se vedle »tetičky« na malé pohovce v koutě u okna, a »tetička« tiskne mně zase ruce a ujišťuje mne znova, jak ji těší, že k ní přicházím a že mne poznává.

Tetička je přes svůj, patrně velmi vybroušený společenský mrav, velmi živé letory, a tak sotva že jsem usedla vedle ní u okna, odpočívá má tvář v měkkých dlaních tetiččiných a tetička hovoří:

— Jak jste podobna Magdě, své nebožce matce! Zcela tak tane mně na mysli její tvář, když byla ještě mladá! Ale máte ve svém zjevu více jiskry, více ohně, jak se mně zdá — aniž bych — bůh mne chraň — chtěla své nebohé sestřenici upírati něco, co jí právem náleží. Ovšem, váš zesnulý otec byl také krásný muž — měl takové hluboké oči, a také vaše oči jsou — dovolte mně, abych to řekla — velmi krásné. Nu, vy jistě u nás v Praze zvítězíte!« žertuje tetička, hladí mně ruce a poklepává mně na zádech.

A již zase spolu sedíme na staromodní nízké pohovce, a tetička mluví, přeskakujíc v srdečném roznícení s předmětu na předmět, o minulosti a přítomnosti. Jak měla mou matku ráda, jakými byly přítelkyněmi, jaké byly matčiny životní osudy, jak litovala matčina předčasného skonu. Musím líčiti tetičce svůj život, ale tetička dává mně málokdy domluviti a nadhazuje stále nové předměty a otázky. Z tetiččiny řeči pozoruji, že ji Kotal o mně dosti obsažně zpravil, a jsem tomu ráda, že nestojím před tetičkou jako před vyšetřujícím soudcem. Nemohu si zapříti, že své otázky proslovuje paní Douděrová s taktem a jemnocitností, a že nezasahá nikde svou pátravostí hluboko, aby snad někde nezranila nějakou starou jizvu nebo některého předmětu se nešetrně nedotkla. Hravě a obratně zjednává si tetička za nedlouho zprávy o mém životě, a dovede vyvolávati odpovědi, které jí zjednávají názor o mém smýšlení a cítění. Ale dovede to tak, že necítím se jako u výslechu, že odpovídám jí nenuceně a ráda, a že nepociťuji rozpaků a nesmělosti prvního setkání. Chvílemi obrací se, jaksi z pouhé zdvořilosti, tetička otázkami také k Vistribce, ale nedopřává jí času a příležitosti k delším výkladům. Líbí se mně, že tetička dovede jednati s »podřízenými a zaměstnanými«, do kterézto lidské kategorie zavál vichr osudu »paní Vistribovu, née Spaziňskou, vdovu po nadporučíku.«

— Je moudré, velmi moudré, že jste přišla do Prahy, když jste byla již ve Františkových Lázních,« praví tetička. »Měla jste ten nápad vy, nebo pan inženýr Kotal? Zůstanete ovšem delší dobu v Praze,« rozhoduje paní Douděrová, »a svěříte se mé ochraně. Když jste již v Praze, musíte poznat také naši společnost. Uvedu vás do nekolika rodin, do nemnoha rodin, aby vás to neunavovalo — a v určitém výběru, abyste se tam také trochu pobavila. Půjdeme pozítří« — (tetička jmenuje rodinu) »— pak půjdeme« — (tetička přemítá v mysli program »jourů«) »— potom k Límům — tam rozhodně se musíte podívat . . .«, předkládá mně paní Douděrová své společenské rozpočty.

Děkuji tetičce za její dobrotu a laskavost, a podotýkám, pokud dovedu nejskromněji, že poznám pražskou společnost jistě nejlépe za tetiččina protektorátu, ježto, jak pozoruji, udržuje tetička rozsáhlé a cenné společenské styky.

Také ona je prý opuštěna — praví tetička o sobě — a v společenském životě nalézá osvěžení a zapomenutí. Pak líčí mně tetička svůj život, a stírá si jemným krajkovým šátečkem slzu, když vypravuje o smrti svého jediného dítěte, svého Vašika, a o smrti svého dobrého, milovaného muže. Přináší mužovu podobiznu, a já zřím tvář, z níž vyzírá chytrost, mluvící z ostrých zraků nebožtíkových a z úsměvu, ztrnulého na jeho rtech. Ovšem: tetička Douděrová je bohata a toto bohatství děkuje obratnosti svého nebožtíka manžela. Fotografie mého nebožtíka »bratrance« Vašíka ukazuje slabouckého, bledého, tetičce podobného chlapce.

Avšak ještě dříve, než půjdeme spolu na jour k Bernauovým, musíme si prý spolu důkladně pohovořit, tetička a já. Nechť prý s madame Vistriba přijdu určitě zítra o 7. hodině k tetičce na večeři. Budeme prý jen »en petit comité«, my tři, a řekneme si, nač jsme dnes nevzpomněly.

Zdvihám se s pohovky a poroučím se, nebudu tetičku déle zdržovat. Snad má ještě nějakou pochůzku nebo návštěvu.

Ano, musí prý zajít ještě dnes k paní dvorní radové Filové, která je trochu churava.

— Nemocné navštěvovati . . .«, cituje tetička a loučí se láskyplně se mnou. Líbá mne několikrát a objímá mne jako svou dceru. Z vlasů a šatů teticčiných vane diskretní, slabý, trochu staromodní, ale ne nepříjemný parfum.

— Budeme tedy dobrými přítelkyněmi, neni-liž pravda, my dear Annie?«, praví ještě tetička, jež prokládá svou němčinu ráda francouzskými, anglickými a českými slůvky, a doprovází nás, Vistribku a mne do předsíně.

Stará, tlustá služebná otírá si ruce o zástěru, usmívá se na nás, proslovuje zpěvavým zvukem svůj pozdrav na rozloučenou a otevírá nám dveře. V předsíni vztyčuje se temně vysoká, pěkná postava tetiččina a její bílá ruka, kynoucí mně, zaleskne se přítmím.

Jsem zase před starým, vysokým domem novoměstské ulice a shromažďuji své myšlenky o seznámení s novou svou tetičkou, chvatem jejího temperamentu a mluvy poněkud v nelad uvedené. Snažím se, přihladiti je zase, jako přihlazujeme záhyby šatu po delší cestě v kočáře nebo železničním vagoně . . . Není pochybnosti, že »tetička Douděrová« je velmi příjemná dáma, že mne přijala nad očekávání srdečně a mile, a že bez výhrady přijala mne v okruh své lásky — a starostiplné příbuzenské příchylnosti. A to blaží a hřeje, měkkým fysickým zákonem, tvora tak opuštěného a osamělého, jakým jsem já. Tyto city vznikají, musí vzniknouti, bez přičinění jakékoliv sentimentality. Jsou prostě lidské, přirozené, vyplývají z ocenění neočekávaného, ničím nezaslouženého a přece bezpodmínečně nabídnutého pohostinství po plahočivé pouti zaprášenou, sluncem prožehnutou, hrbolatou silnicí života. Jako působí sympathicky zjev tetiččin, tak příjemné a útulnost vzbuzující je všecko její okolí, její domácnost, trochu staromodní, ale distingovaná a solidní. Tetička Douděrová je patrně dáma, dáma v pravém slova smyslu, a bude mně důstojnou průvodkyní v pražském společenském životě. A těším se zlodějsky, že jej poznám, že nahlédnu do tohoto světa, od něhož si málo slibuji, a kdež budu moci postaviti si přirovnání s životem Vídně a jiných evropských měst, pokud jsem tam měla příležitost se s ním seznámiti.

— Vaše paní teta je patrně společensky velmi zaměstnaná osoba,« vyrušila mne Vistribka z přemítání.

Vistribka není s to, odvyknouti si tón vojenského cvičiště, který zanášel do její domácnosti její nebožtík manžel, »pan nadporučík Vistriba«, a kterého užíval, jak se zdá, i vůči své choti. Nazývá mou tetičku »osobou«! Chtěla jsem již přičiniti k tomuto jejímu nemístnému výroku patřičnou poznámku, ale zadržela jsem ji ještě v čas. Není mně nic protivnější, než hádky a rozmíšky se »zaměstnanými«. Soudím, že se v tom jeví malost duše a že je škoda nervů a zdraví na takové rozčilování. A pak jsem si řekla v duchu: Ačkoliv je Vistribka pouhou mou »promeneusou« a pouhou stráží, vysunutou proti předsudkům a formalitám světa, a ačkoliv je, pokud se týče citového života, úplnou neorganickou hmotou, přece považuje se tato má nohsledyně za mou ochránkyni a mateřskou přítelkyni. Snad se jen vemluvila, snad se také vžila v tuto představu. Z toho mála citů, jež má a jež jí zbylo po řadě zklamání a ústrků a po životě, plném bojů a strádání, vynakládá na mne snad přece nejvíce. Zvykla si na mne, na připoutanost své existence k mému životu. A snad pociťuje nyní žárlivost, že jiná »osoba«, nová má tetička, chce ji zbavit této hodnosti, této životní úlohy, snad uvažuje, že bude nyní ona, Vistribka, u mne úplně zatlačena tou neznámou, obstarožnou dámou, která se ujímá protektorátu nad mým zájezdem do Prahy.

Vysvětlila jsem tedy Vistribce, že je vlastně pochopitelno, proč žije tetička a dýchá pro společenský život a styk, a naše nesvornost v nazírání na paní Douděrovou rozplynula se záhy v oboustrannou blahovůli.

Příjemně vzrušena, obodřena setkáním a seznámením se s »tetinkou Douděrovou«, ubírala jsem se po boku Vistribčině pražskými ulicemi, prozářenými mdlými, chorobně bledými paprsky podzimního slunce, k svému domovu.

*

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka

(Pokračování.)

na nemůže na nohy . . . ji složí kdesi na neznámé stanici nic jinak než ty kusy nábytku, s dětmi, v té zimě, bez přístřeší . . . ani v netopené kterés čekárně jim nedovolí přebývat, dokud muž by snad nenašel nějakého příbytečku! . . Och, kdyby on mohl odjeti, najít něco a, až by našel, zavolat je, vše by bylo jinaké! . . . Znovu a znovu svíral se kruh těchto děsivých představ a obav před čímsi neznámým, hrozným, co jistě se dostaví a čemu vyhnout se, co odvrátit nemožno . . . jen zdráva kdyby byla, chodit kdyby mohla! vše ostatní by Bohu poručila, ráda by odešla odsud, aby té hanbě utekla, která se tu na ni navalila! Ta hanba, ta pomluva zlá, která z kořene ji vyvrátila ze srdce těch, kdož po tolik let dobře jí činili! Jak pomyslila, hořké slze ji zalily. Půjde k panímámě Vondruškové, klekne před ni, na kolenou ji bude prosit, aby nevěřila, aby se od ní neodvracela. Není možná, aby panímáma se nad ní nesmilovala . . . Ale kterak tam půjde, když se nemůže postavit na nohu! . . . A zase kruh myšlenek sevřel jí hrdlo, lehl jí na prsa jako těžká můra, které nelze se ubránit . . .

Dlouhá, strašně dlouhá noc, bez konce jako věčnost. Z počátku burácel vítr, později se jí zdálo, že tichl, až posléze úplně přestal, ale němé ticho hloubné noci připadalo jí hroznějším nad hukot větru. Bylo jí zajisté, že něco číhá z tohoto hrobového ticha, cosi neznámého, nade všecko pomyšlení příšerného, něco, čeho nelze zažehnat, něco, co ve spánku překvapí ji a děti. Kdyby aspoň muž tu byl, tu podle ní, na svém místě, na němž spal každé noci ode dne, kdy se vrátil z vězení . . . A myšlenky zaletěli do minulosti, do strašných dob, kde se opíjel a pro kořalku a k vůli kořalce na vše zapomínal, na svou čest, na poctivost, na děti, na ni . . . A kořalku pít se naučil tam v tom svém kraji, v té sýrárně tam, do níž se dostal z Velenova . . A do Velenova se dostanou, on, ona, dětí! . . . Myšlenky a představy se znovu sevřely v onen strašný mučivý, úporný, rdousivý kruh, jemuž těžce se unikalo . . . Přispělo jí na pomoc pomyšlení, že vězení jej napravilo, že byl tak hodný nyní, milý, poctivý a střídmý . . . Co asi dělá teď, ubožák, s jakou prací se rve, tam u té peci která jí připadala jako výheň horoucího pekla? . . . Počala si vyčítat, že ho nezdržela doma; snad, kdyby si byla pohověla, nebyla by si tak namohla pohmožděnou nohu, a zítra, pozejtří by snad byla mohla zase volně chodit, práce své konat, pomoci mu při stěhování . . . On nyní pracuje celou noc, k smrti se unaví, síly své vyčerpá . . . ale co naplat? — třeba vydělávat, shánět kde co, aby měli peněz na cestu. Beztak bude zle; což kdyby ani toho výdělku nebylo? . . Kdo ví, kdy a kde si najde práci! . . bude třeba velice se uskromnit, počítat každý krejcar . . . Ta noha, ta noha! . . strašně ji bolela, jak jen dost málo sebou pohnula nebo se jí dotkla . . . Aspoň kozu kdyby mohli prodat zítra! . . ale ona ven nemůže, aby se přeptala po kupci, a on musí zase za výdělkem do továrny . . . Za deset zlatých by stála, ale kdo ji koupí, ne-li řezník a ten tolik nedá, ježto ví, že se mu jí dostane za každou cenu. Kdyby aspoň pětku dal, ale on ani tolik nedá! . . .

Bůh ví, kolik hodin se rvala s těmito mučivými myšlenkami, než upadla v jakési horečné polosnění, neméně těžké. Zdálo se jí, že vlak ji někam unáší, někam daleko do neznáma. Chtěla vyskočit, prosit, aby ji nechali vystoupit, ale pohnout sebou nemohla, ani promluvit slova. A vlak jel, jel rychlostí blesku a hučel a supěl, že uši jí zaléhaly a mozek se svíral. Pojednou jí bylo, že Váša vstoupil k ní, nad ní se sklonil. Chtěla vztáhnout k němu ruce, zavolat ho na pomoc, ale ruce byly olověné, hrdlo hlasu nevydalo a chlad šel z Váši pronikavý.

»Barčo, spíš?« promluvil k ní pojednou.

Tu těžký sen s ní spadl, jako by velký balvan se jí byl svalil s prsou. Vzchopila se, usedla na posteli, mocně oddychujíc. Před ní stál Váša, rozžatou svíčku držel v ruce.

»Těžký sen jsem měla!« vydrala se jí řeč; »zaplať Pánbůh, žes tu — bylo by mě to udusilo« . . .

»Právě jsem se vrátil . . bylo mi divno, žes mě neslyšela vcházet. Míváš lehké spaní . . .«

Viděla, že je všecek zasněžen.

»Což padá sníh?« tázala se.

»Jen se sype, už je ho po kotníky. Jak je ti s nohou?«

Zalekla se této otázky, neodpověděla, aby mu nemusila říci pravdu; teprve, když ji opakoval, našla odpověď.

»Nu, snad bude lépe zítra. Trochu jsem se namohla — žádná ze sousedek mi nepřišla na pomoc. Kolik pak je hodin?«

»Bez mála čtyři. Mám dvě hodiny na vyspání, o sedmé práce zase počne a potrvá bez pochyby zase do noci. Pak bude konec tomu spěchu. Pozejtří je výplata. Dobře bylo, že jsem tam šel . . . mistr se z počátku mračil, ale když jsem mu řekl všecko, usmál se a slíbil, že mi to vynahradí.«

Co takto mluvil, počal se svlékati. Ženě neušlo, že ruce jeho se třásly a že se jedva držel na nohou.

»Jsi tuze utrmácen?« vydrala se jí otázka.

»Nediv se! Patnáct hodin skoro bez přestávky v té práci, to člověka udře . . . a potom z toho horka do zimy . . . ještě že ten vítr přestal a že sněží. Děšť by byl horší . . . Nu, jakáž pomoc! — třeba to vydržet.«

Když ulehl podle ní, pocítila, že tělo jeho bylo studené jako led; zima jím zalomcovala, zuby o sebe cvakaly. Sotva slova ze sebe vypravil, když k ní děl;

»Prosím tě . . . kdyby mě to snad . . . přemohlo . . . a já . . . zaspal, nenechávej mě . . . o šesti mě probuď! . . . Zle by bylo, kdybych nepřišel v čas . . .

»Buď bez starosti,« odpověděla, »jen se zahřej a spi! . . .«

Měla nejlepší vůli sejmout s něho starosti, a, chuděrka, sama ve strachu a soužení div neutonula. A největší strach nyní, aby se jí nerozstonal; nevýslovná hrůza ji pojala při pouhém pomyšlení. Všecko ostatní Bohu buď poručeno, kéž jen to se nestane . . . Naslouchala upiatě na jeho dýchání a když po nějakém čase se jí zdálo, že muž oddychuje klidněji, i ona se poněkud upokojila. Než, jakkoli byla unavena, na spaní ani nepomyslila, jen aby sama nezaspala a muže v ustanovený čas probudila.

Šestá uhodila. Muž podle ní pravidelně dýchal, v hluboký spánek jsa pohřížen. Bůh sám ví, jak nerada se odhodlávala přerušit jeho krátký odpočinek, po předcházející dřině beztak nedostatečný. Než, jiného nezbývalo, vzhledem k tomu, co jí řekl.

Byv probuzen, Váša těžce se probíral ze sna, těžce vstával; pro tmu nemohla jej vidět, ale přece postřehla, že se potácel jako opilý, když od postele se bral ke stolu, aby rozžal lampu, při jejímž blikavém světle s utajenou hrůzou znamenala, že byl bledý jako mrtvola, že oči jeho byly do krvava zaníceny a že se na celém těle třásl.

»Co dělá tvá noha?« ptal se jí; »zastaneš domácnost?«

Vyhnula se pravdě, bojíc se, že by snad zůstal doma, kdyby ji pověděla celou.

»Nestarej se, na mne nemysli,« řekla, »však to nějak zastanu, včera jsem si taky pomohla. Tobě hůře než mně, a přece ti nezbývá než jíti . . .«

Tu zas on, aby se nestarala; rozespalý že je, to že je vše; jakmile se octne venku na svěžím vzduchu, čerstev bude jako ryba ve vodě. Do úsměvu se nutil, mluvě takto k ní.

»Nechtěla bys vstávat?« pravil po chvíli, oblékaje se; »přece bych rád viděl, dostupuješ-li už lépe.«

Ulekla se jeho slov; cítila dobře, že by při té zkoušce neobstála.

»Vstala bych,« pravila, »ale bude snad lépe, zůstanu-li ještě trochu v posteli, abych si pohověla. Třeba nohu šetřit, aby přišla dříve do pořádku.«

»Ovšem, ovšem,« přisvědčil. »jen si pohov, děti beztoho pospí.«

Zatopil v kamnech, dříví, vody nanesl, kozu nakrmil a i vepře, když zvěděl, že řezník do té chvíle si proň nepřišel, načež se nasnídal, vypiv hrnek teplého kozího mléka, jež zajedl kouskem chleba.

»Jen se šetři,« pravil, maje se k odchodu; abys do tří dnů mohla chodit. Třeba ti ještě říci, že mistr mi slíbil psaní panu Trnkovi, který má vápenné pece z Hyšicích u Horažďovic, v Žichovicích a u Sušice; myslí, že ten pán mě vezme do práce, proto že jako těm pecem rozumím a práci při nich. Kdyby Pánbůh dal! — Dnes máme pátek, v neděli tam pojedu s tím psaním. Ty tady zatím zůstaneš. Přijmou-li mě, hned ti dopíšu a ty s dětmi přijedeš za mnou.«

Div nevyskočila z postele samou radostí z této zvěsti. Z dopisu mistrova majiteli vápenných pecí do práce při těchto bylo v pravdě ještě daleko, ale té chvíle špetka naděje více útěchy jí poskytla než za jiných okolností jistota.

»Proč jsi mi tohle neřekl hned?« vyrazila ze sebe, všecka uzardělá radostí; »byla bych se radovala tři hodiny. Zaplať Pánbůh! ty nevíš, co jsem se nasoužila . . jak dlouhá mi připadala tahle noc . . .«

Stál u dveří se svěšenou hlavou, ruku drže na klice.

»Neraduj se ještě,« pravil temným hlasem, »však kdo ví, bude-li z toho co. Možná dost, že ten pán mě nepřijme . . .« (Pokračování).

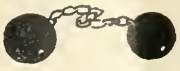

DR. D. PANÝREK:

Za sv. Kallixtem.

Obrázek z katakomb.

(Pokračování.)

Ale prognosa našeho římského automedonta se neosvědčila. Prší záhy vydatněji.

Už vztýčil vozataj nad námi střechu povozu, jež nejlépe chrání ony, kteří sedí v hloubi zadního sedadla — nás dva, ačkoli kožená pokrývka kryje nám nohy a hlavu stulili jsme pod střechu kočáru, přece jen občas mrskne do tváře změť kapek dosti čiperné temperatury, ač jsme v Římě a jsou jinak teplé říjnové dny. Kollega na kozlíku ztulil se pod veliký deštník cocchiera, jaký za deště nad kozlíkem rozepínají — málo se liší od deštníků našich ovocnářek, je jen trochu menší a látka jeho lepší (nějaká dykyta žlutá nebo dokonce bledězelená). A je mu dobře v jeho řasnatém haveloku.

A jedeme tedy v dešti. Prška je stále hustší a prudčí. Zprvu ještě nepřekážela klučinům z chudého předměstí, kterým projíždíme, v kotrmelcích, jimiž hledí obměkčiti srdce cizince ke zpropitnému, takže vyhledávajíce si sušší místa, metali kozelce jeden za druhým. Ale když tobolky otrlých turistů zůstaly uzavřeny, ztratili se v kterési sešlé chajdě u silnice, a ježto déšť vzmohl se zatím v prudký lijňní liják, jenž silnici mění v širokou mělkou strouhu, jedeme liduprázdnou cestou sami...

Nit hovoru za takové zoufalé nálady záhy se přetrhne — studnice nápadů rozmarných vyschne. Sem tam pronese některý z nás jedno dvě slova suché poznámky a zase je ticho.

Pozorujeme okolí, pokud zachumlanost v útrobách kočárku dovoluje střelhbité pohledy na nejbližší okolí — vzdálenější kraj bez toho hustý liják zastírá.

Míjíme poslední stavení Říma. Jsou to podezřelé domy neohozené anebo ledajak obílené, s okny bez okenic a starými kol nich hrnci smaltovanými, v nichž pro jich děravost nebylo lze již vařiti a které vynalezavost chudých lidí pasovala na květináče, vyplniviši je zázračnou zdejší prstí. Kvete v nich pelargonie nebo karafiát, někde pro užitek pěstuje se v nich rajské jablíčko. Na starém zrezivělém drátu, provlečeném uchy, visí květináč pod oknem anebo je vedle okna na prkénku umístěn.

Tu zase mihne se holírna — »salone« zovou ji v Italii, časem dosti nepřiléhavě — ve dveřích zastřených motouzovou sítkou ještě hojně potrhanou sítí stojí holič, »barbiere«, chlapík divokého pohledu, před něhož, ozbrojeného břitvou, bych se neposadil za žádnou cenu. Ostatně snad je to nejpoctivější člověk na světě, ale tihle lidé vesměs vypadají jako zákeřní »bravi« z Rigoletta.

A zas nějaká větší budova přichází, kol níž po velkých kvádrech silnice Apiovy kolo našeho kočárku drkotá. Nápis oh'ašuje, že je to »Fabbrica dei letti da ferro vuoto«, továrna na postele ze železných rour. Myslím si, že Vlachové mají dost času, když píší zbytečně některá písmena slov svých dvakráte. I hostince mijíme co chvíli. Jedna barabina bídná je zvláště lákava. Vábí okolojdoucího nápisy: »La ottima cucina di tutta Roma« (nejlepší kuchyně celého Říma), »Venite tutti gustare il ottimo vino di Frascati« (přijďte všichni ochutnati nejznamenitější víno Frascatské). Ještě několikráte jeli jsme tudy — vždy nám ten nápis vyloudil nedůvěřivý úsměv, v polozbořeném stavení spíše by se člověk vraždy nadál, než nejlepší kuchyně a nejznamenitějšího vína frascatského.

Pak už jen vinnice a zahrady vroubené nevysokými zdmi táhnou se po obou stranách. Náš kočí předjíždí se s vozíkem kteréhosi venkovana z Campagne, zavalitého, vášnivého — brzy je náš vozataj napřed, brzy zase statný »constadino«. Prodal as ve městě plodiny své úrodné líchy: mrkev, celer s jedlou natí, kolník, papriku, melouny a ví bůh, co ještě, zavdal si asi nějakého ohnivého »liquore«, což značí nikoli to, co v staré latině a v chemii farmaceutů, roztok či tekutinu, nýbrž lihovinu, tedy je to širší pojem, nežli naše z francouzského přejaté »likér«. Takový venkovan má dosti přirozené drsnosti, kterou jižní krev činí ovšem ještě ostřejší. — Přijde-li k tomu »liquore», je neštěstí nedaleko. Stará krev vůdců big a trig ze římských stadií vzpěnila se ve vnucích — letíme s větrem o závod, nebýt soupeře, plížil by se cocchiere placený za hodinu (per ora) jako slimák.

Snad ostatně i vytrvalý déšť přispívá. V tom kočí náš, předjížděje vysokokolý vozík zelináře — je to úzký dlouhý truhlík živě omalovaný a uprostřed podepřený dvěma koly, takže stability dodávají mu jen dvě voje připjaté k boku koně, mezi tím, co paesano (rolník) sedí v předním konci truhlíku — zavadil o jedno kolo jeho. Viděl jsem, že té nepatrné srážky byl sám vinen. Nic se

nestalo — jen kočárek náš trochu poskočil. Ale cocchiere spustil hned bandurskou. Venkovan se ovšem nedal, a hned tu byla nejkrásnější »baraffa«, jak říkají v Benátkách ženským vícehlasým sporům. Kočí vede je s humorem, villano s celou duší a přesvědčením, huba jim jede, co chvíli mám příležitost rozmnožiti svůj chudý dosud slovník italských nadávek o několik šťavnatých z říše živočišné i odjinud vzatých, jichž smyslu se dopátrávám dle etymologie.

Konečně oba automedonty spor jich omrzel, venkovan práskl do drobného, ale vytrvalého koníka, předjel nás definitivně a záhy v dálce před námi mizí.

Však už katakomby budou nedaleko. Mohutná hrobka Cecilie Metelly z daleka rýsuje se velmi zřetelně. Však to byla také špatná příprava do katakomb.

Nedaleko před námi v tom ucpavá širokou silnici řada kočárů se schlípłými koníky. V pravo od nich vchod do zahrad. Zde zastavuje náš kočí, i vstupujeme do rozsáhlé zahrady s pečlivě chovanými cestičkami drobným bělavým štěrčím krytými, zakulaceným i hranatým. Jakási kůlna dřevěná s prkennými lavicemi slouží za čekárnu, nežli se nás ujme některý frater.

Dříve však dlužno vstoupiti do těsného krámce, kde se prodávají všeliké ricordi, pohlednice a průvodcové. Zde dlužno zapraviti liru vstupného. Jak pak by křesťan mohl se nořiti v nejmocnější reminiscence svého náboženství zadarmo. Za liru (»ingresso«) obdržíme teničkou svíčičku a řeholník otylý, v bílém rouchu s černým pruhem na prsou a na zádech kolmo splývajícím, kterým hlavu prostrkují, ozbrojil se týčí se sloupkem voskovým a již se potápíme do katakomb. Mnich je velmi galantní k dámám, co chvíle obrací se k některé mladší a sličnější účastnici našeho sdružení — počkají vždy, až se panstvo v kolně trochu nashromáždí*) a vezmou pak raději větší skupinu najednou — »N'est-ce pas«, n'est-ce pas« (není-liž pravda?) zní medově z jeho dobře živených pysků. Snaží se býti vtipným, občas poví něco na adresu racionalistů, kteří by snad pochybovati chtěli o pravosti zázraků, ale poznámky jeho, třebas nejsou bez vtipu, činí v tomto ústředí a při jeho povolání dojem řemeslného koketování. Je velmi výmluvný, ale co chvíli se zadýchává. Časem upozorní na nějaký zajímavý detail malby, jenž by ve špatně osvětlených kryptách a kaplích ušel pozornosti turisty, ale příliš spěchá a proto jistě nedojde spokojenosti žádného poctivého turisty, ježto se pak vše kvapem odbude a mnohý detail zvíte pak teprve z kněh, který by byl na místě působil mnohem suggestivněji.

Katakomby mají obrovskou literaturu, hlavně ovšem vlaskou, neboť vlašší odborníci tu pracovali, vykopávali chodby a odkrývali hroby, zjišťovali nápisy a luštili tajemný smysl jich symbolů a zkratek, jmen neznámých mučedlníků a biskupů, zkrátka objevili a skoro na světlo přinesli celý ten neznámý staletím svět, který jako sotva co jiného z dějin církve katolické dovede do základu otřásati duší každého ušlechtilejšího člověka.

Křesťanství šíříc se ve starém Římě očistilo kult mrtvých a osvobodilo jej od pověr pohanských. Přidružilo k němu zdravý té doby kult myšlenky o nesmrtelnosti duše a posmrtném žití, vedouc k tichému žalu nad ztrátou drahých jakožto dočasným rozloučením před věčnou shledanou plnou radosti Místo nákladného, ale bezmyšlenkovitého apparatu starých sarkofagů, mohutných sic a uměleckých, ale právě tak, jako dnes, kdy se k nim moderní křesťané vracejí zlatými vozy, nádhernými ornáty atd., neupřímných, hluboký, ale vážný stesk, prostý nápis neb jen symbol připomínal zbytým bytost, které už není! Pohanská okázalost nemohla konvenovati vyznavačům tajné a pronásledované víry oplakávajícím své rodiče, bratry a sestry, přátele a známé, vzývajícím své světce a mučedníky za prvních věků církve.

Proto bylo v okolí Říma do země vryto množství těch chodeb, hřbitovů podzemních, jež řeckým slovem, jakož vůbec řečtina dřevnímu křesťanství poskytla množství terminů, jichž podnes neodložilo, označeny co katakomby.

Za dob nejkrutějšího pronásledování sloužívaly, jak známo, podzemní ty prostory za útočiště živých, posilujících se u víře bohoslužbou, oslavujících svou krásnou myšlenku vznešenými symboly a vedeni svými velikými šlechetnými pastýři, loučících se tu se životem, ani nevěděli, neshoří-li některý z nich v nejbližších dnech v živé pochodni Neronově nebo nevypustí-li duši pod spáry tygra. Je to dílo křesťanské, jež sloužilo za pohřebiště a za modlitebny.

Nejen v okolí Říma rozkládá se složitá tato síť, hloub a hloub sestupující a dál a dál se táhnoucí. Také Neapol a jiná velká města staré Italie mají své katakomby. V Římě je jich několik (kostel svaté Anežky má velmi zachovalé katakomby, rovněž kostel sv. Pudenciany*), jejíž katakomby prý souvisejí

*) Aspoň si zatím něco vyberou ze zboží, s nímž řád obchoduje, jistě k účelům ryze vědeckým a náboženským, to se nemusí ani říkati.

*) Sluje tak po dceři římského senatora Pudenta, jenž jeden z prvních položil ve starém Římě život za víru Kristovu.

s katakombami sv. Sebastiana). Ale sv. Kallixt je nejnavštěvovanější. Katakomby sv. Kallixta objevil teprve r. 1854 J. B. de Rossi, jenž výsledky své dlouholeté práce uložil pak ve studii »Roma sotterranea cristiana«. (Podzemní křesťanský Řím). Nadšenému badateli postaven nedaleko vchodu do katakomb v malé budově, ve které rozeznal on sám zapomenuté »Oratorium St. Callixti in Arenario« zbudované v III. století, pomník uprostřed památek z katakomb vynesených, zlomků soch a nápisů, plánů katakomb a jiných cenných předmětů, vztahujících se k těmto podzemním pohřebištím.

(Pokračování.)

MARQUÉS DE CAMPO:

I v těch holých skalách časem
vonný narcis hlavu vztyčí.
Srdce máš jak skála tvrdé,
láska v něm však nezaklíčí.

A. P.

JOS. FRANT. JANÁČEK:

SALAŠ NA RADHOŠTI.

(Otci v Brušperku.)

Stařičký, ošumělý, slátaný z hrubých dřev a prken, nyní již sešlých stářím, očernalých, prohnilých, místy porostlých mechem, houbou a travou a prorytých chodbičkami dřevožroutů — tráví smutně léta svého stáří.

Vnitřek jeho nanejvýš primitivní, neprostranný, nízký, se stěnami, jež neznají bělosti vápna a nemají ni okénka, — jen štěrbinami nedobře navzájem přiléhajících dřev, tvořících stěny, a rozpuklinami chatrných dvířek vniká nesměle pozdrav Dne a úsměv Luny. Asi dvě lavice neumělé práce, začmouzené, a neveliký, hrbolatý peň, — celý nábytek skromných, otužilých obyvatel salaše, živých ovčím mlékem, černým chlebem, vodou a plody lesa. Na nerovné podlaze — udupané zemi — praská ohniště, z něhož plazí se ohnivé jazyky a olizují začmouzený kotel,

U salaše trocha roští a všelijakého haraburdí, stranou bouda věrného psa, po zevnějších stěnách navěšeno jedlové kůry a suchých bylin, u dvířek dva srpy, o stříšku opřen žebřík.

Takto, zkřiven stářím, dlí na rozsáhlém »beskydu« posvátného Radhoště věrný strážce říše Radhostovy, úctyhodný svědek zašlých, krásných časů staré svéráznosti, snivosti a poetičnosti v horách zapadlého Valašska. Zdá se, že mračí se na protivnou stranu »beskydu«, kde zvedá se krása Pustevní, že mračí se na malebnost vill s hezkými vížkami, že chce si uleviti litostivým povzdechem: »Ach! Kde jsou ty časy, kdy bývalo v salaši veselo! Scházívali se tu chlapci i děvčata, bavívalo se a smávalo, ba i se tančívalo po »beskydu«, a pasák k tomu pískával. Kdo šel kolem, neopomenul mne navštíviti, — a nyní? Jsem zapomenut, potupen! Ani drvoštěp o mne nezavadí, jen někdy někdo zabloudí na mléko nebo syrovátku. Vyšel jsem z módy. Kolik lidí přejde každodenně, než žádný z nich ani si mne nevšímne. Dříve, kdy na celém Radhošti nebývalo ničeho k dostání, byl každý rád, když došel salaše, že dostane černého chleba a mléka, byl jsem dobrým, — teď však o mne už nikdo nestojí, každý ubírá se dále k Pustevním, jež kynou mu nejen naprostým pohodlím, nýbrž zrovna přepychem a nádhernou jídelnou, nejmoderněji zařízenou, s krásným osvětlením a hojností nejchutnějších jídel a nápojů.«

Jakoby přizvukoval smutně slovům, jež roztrpčen pronesl stařec — bývalý báča: »A co sa ti cuzáci k nám z roztodivných měst na Pustevně hrnú, už aji ten náš lud je jinačí! Už ani teho drvena na uhlé telé nepálá, sú pohodelní, a ty děvčata aji ogaři už též enom po panský sa včil rači nosá! Už ani svojako nerozpraviáme, a naší ludé rubú zadarmo cuzákovi naše lesy, z kerých sa živíme. Hynú naše hory, hynú, naše staré, dobré hory, hynú našú nevděčnú rukú, — zhynem aji my. Šak na moje slova kdysi dójde: a rozšklábí sa Mořské

KRÁL. HRAD PRAŽSKÝ Z CHOTKOVÝCH SADŮ.

Oko a roztáhnú sa Ďúry — a Pustevně? — Hehehe!«

Navštiv výšiny Radhoště a porozhlédni se až k dalekým, nebetyčným Tatrám, pod nimiž ubohá Slováč! Vejdi v přítulnost a prostotu salaše a naslouchej zádumčivému vypravování starcovu! Slze, s nadšením bude ti vypravovati o dobách božství Radhostova, jak o nich od dědа svého slýchával vypravovati, neopomene pověsti o sirotku v Radhošti a vzniku Čertova Mlýna, zavede tě k Radhošťským Ďúrám, jež nemají konce, v nichž střeží pes vzácné poklady, a v nichž tajný potok, nekonečně dlouhý, — ukáže ti bezedné Mořské Oko, v němž vody nikdy nepřibývá ani neubývá. Rozmluví se o krásných starých dobách, kdy Valach ještě byl hrd na svůj půvabný kroj, kdy lid byl ještě poctivý a nepotřeboval zámků u dveří, kdy kouřilo se na Radhošti z četných milířů a salaš byl středem života a veselosti lesa. — Vzdychne, kůže rozčervená se mu pod řídkými šedinami, a on, provázeje slova svá kletbou a slze lítostí, rozhorlí se na to, že teď vlastní syn Valašska, nevděčník a zrádce, za bídný groš kácí na potupný povel cizince krásné, staré, hluboké lesy, jež předkové tak milovali, a které byly jim po staletí zdrojem poctivé výživy, chloubou a — otčinou.

Zabude ti starce líto, cítiš s ním, je ti nějak podivno, sladkobolno, úzko. Vmyslíš se snivě nadšen v ty dávné, pravé valašské časy, jež byly a nevrátí se už nikdy, nikdy!

Těžce a s úctou rozloučíš se s jednou z těch starých, dobrých, poctivých valašských duší, jakých už je málo, těžce rozloučíš se s přítulným salašem, a čiperný pasák zapíská ti dojemně na staré pasácké píšťalce na nezapomenutelnou upomínku — na rozloučenou:

Beskyde, beskyde,
kdo po tobě jide?
Černooký báča
ovečky zatáčá,
Černooký báča
ovečky zatáčá!

»Aj, báčo, báčo náš,
černú košulku máš!
Kdo ti ju vypere,
keť frajarku nemáš?
Kdo ti ju vypere,
keť frajarku nemáš?«

»Já nemám frajarku,
ale mám maměnku!
Ona mňa vypere
černú košulenku!
Ona mňa vypere
černú košulenku!«

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Akademie umění v Praze** jest neúplná a utrakvistická. Návrhem poslance Wolfa hnuto i otázkou doplnění a počeštění jediné naší vysoké školy umělecké a lze se nadíti, že otázka tato nyní konečně dočká se rozřešení. Veřejné rozpravy o této záležitosti dostaly se na pole vzájemných výtek, temperamentních článků a zaslán, ale s požadavky, aby akademie byla zreformována, shodují se všecky strany politické i umělecké. Je to otázkou cti českého národa, aby si vymohl ústav, o nějž by se s nikým nedělil, a je to zvláště potřebou rozvoji českého umění výtvarného, aby akademie byla česká, úplná, dostatečně dotovaná a v každém ohledu dobře vypravená.

— **Sjezd českých knihkupců a nakladatelů** konal se v Praze dne 27.—29. července za účastenství 85 knihkupců a nakladatelů z Prahy (34), z českého venkova (36) a z Moravy (15). Rokování konalo se ve velké zasedací síni obchodní a živnostenské komory. Vedle zájmů čistě stavovských projednávány i otázky, týkající se spisovatelstva a tedy i literatury a širší veřejnosti.

První bod pořadu jednal o naléhavé potřebě některých oprav zákona o právu autorském. Běží hlavně o §§ 43. až 46. zákona ze dne 26. prosince 1895. č. 197. ř. z., dle nichž ochrana práv autorských k dílům literárním a uměleckým trvá 30 let po smrti autorově; vysloven požadavek, aby byla prodloužena na 50 let; dále o § 11., který až dosud neskytá náležité ochrany dílům anonymním a pseudonymním. Rovněž jeví se potřeba opraviti nepříznivá, namnoze i zcela nejasná znění § 25. odst. 2. a § 26., jakož i doplniti zákon výslovným ustanovením, že během lhůty ochranné beze svolení autorova, resp. jeho právního nástupce, nesmí býti oznamováno vydání díla dosud chráněného, byť i k vydání dojíti mělo teprve po uplynutí lhůty ochranné, a že také během lhůty té nesmí býti přikročeno k rozmnožování díla takového. Jak vidětí, zájmy nakladatelů i autorů, pokud se týče zákona na ochranu práv autorských, se shodují.

Z referátů čistě stavovských širší pozornosti zasluhují návrhy o výchově knihkupeckého dorostu. V Praze stává již po dvacet let odborná pokračovací škola knihkupeckého gremia, která svým zařízením a působnosti vykázala již takový úspěch, že organisace lipských knihkupců svého času vyžádala si zprávu o jejím zařízení a programu, aby založila po jejím vzoru v Lipsku školu podobnou. Avšak výhod odborné knihkupecké školy přirozeně účastni jsou toliko praktikanti pražští, kdežto venkovští na příště zavázáni budou ke zkoušce, kterou po absolvování povinné pokračovací školy venkovské skládati budou na pražské škole odborné. Tím způsobem šťastně rozřešena otázka odb. vzdělání i dorostu venkovského.

Důležitým bodem jednání byl referát o chystaném utvoření všeslovanské organisace knihkupecké. Po způsobu lipském má býti středem slovanského trhu knižního Praha, kde by každý větší nakladatel slovanský měl svého komisionáře, aby knihkupci slovanští ve stycích se slovanskými zeměmi nebyli — jako dosud — odkázáni na komisionářské ústředí německé v Lipsku. Sjezd zabýval se návrhy o vydávání vzorných tiskopisů, zřízení informační kanceláře, knihkupeckého archivu, vydávání společných katalogů a adressáře českých knihkupců a nakladatelů, jakož i úpravou vzájemných styků mezi knihkupci, nakladateli i obecenstvem.

Podrobné, výborně připravené zprávy a návrhy byly pěkným obrázkem pevné a zdravé organisace stavu, jehož zájmy tak úzce jsou spjaty se zájmy a prospěchy literatury. K organisacím spisovatelským a knihkupeckým náležela by nyní ještě nějaká mohutná organisace čtenářská, která by snahy literátů i knihkupců podporovala způsobem nejvydatnějším — kupováním knih.

— **Mikuláš Aleš v Topičově saloně.** Relief umělecké osobnosti Alešovy je velmi ostrý a pevný. Nejsou to leta, která dodávají konečně každému umělci klidu a ustálenosti v užívání prostředků i ve způsobu výtvarného vyjadřování, Aleš nese si pečet silného svérazu v samém jádře své bytosti již od časného mládí, ba, lze říci od kolébky. U něho pozorujeme vývoj toliko v detailu nebo, ještě lépe řečeno, v lehčím ovládnutí technické stránky kresby, celkové obrysy jeho umění však obsahem i vnějškem zůstávají beze změny. Opakuji sice pravdu příliš zřejmou, ale vůči nápadným zjevům módního individualistního umění, tak sebevědomého a smělého, nelze než s důrazem znovu ukázati na to, kterak Mikuláš Aleš jest individualita skutečná a ryzí, poctivá do kořene. Každá jeho čárka, každý jeho námět jsou pravdivy — tak ten starý český člověk opravdu smýšlí a cítí a tak to dovede nakreslit — ne lépe, ne hůře. Je-li při tom rázovitý, postrádá-li vnější hladké, líbivé a formálně bezvadné, ale také neosobní a lhostejné nebo protivné virtuosní akademické dovednosti, je to jeho předností skutečnou a nepředstíranou. Všechen půvab Alšova umění soustředěn jest v té přirozené jeho prostotě, která nechce zdáti se hlubší než jest a kterou shledáváme tak roztomilou a rázovitou u lidu. Tím právě Aleš jest umělcem v pravdě národním, lidovým. Jeho duše jest jako studánka, naplněná čistou, pramenitou vodou — je pravdiva, nezná přetvářky. Miluje i nenávidí s naivní upřímností.

Aleš nepotřebuje výkladu. Je jasný, srozumitelný. V jeho díle není příkrých vrcholů ani temných, záludných hlubin. Je jako obloha českého kraje: zářící a veselá nebo zachmuřená, šedá a truchlící. Slunce této oblohy nevraždí a její hněv nerovná se bouři na oceáně nebo na poušti.

POHLED NA PRAHU S VĚŽE SVATOVÍTSKÉ.

Jako ten český kraj všechno je sladěno v jakési mírné vlnění.

Osud mistru nedopřál mnoho příležitosti, stvořiti díla monumentální, velkého stylu a ideálního vzletu. Vzpomínáme toho trpce, neboť tyto nevyužité možnosti jsou pro české umění ztrátou bolestnou. Aleš však s klidnou odevzdaností a bez reptání zanechává velikých kartonů a s nelíčenou láskou kreslí prosté a rázovité výjevy ze života lidu, z něhož vyšel a od něhož se nikdy neodpoutal. Jeho touhy i smutky, drobné radosti i žaly, milování i rozloučení, pout, posvíceni, práce na poli i na statku, procesí i pohřeb, báby, dědci i děti, sedlák-furiant i kluci na pastvě, myslivec i hlídač, cikáni, chasa, vojáci i studenti, všechno žije u něho svým skutečným životem. Ve shodě se zálibou českého lidu, který miluje své Václavy a Floriány, nade vše rád kreslí »rejthary«, statečné jezdce na křepkých koních. Sv. Jiří a Václava, zvětralé husitské hejtmany, české hochy ve vojenských uniformách a neohrožené molodce z ruských bylin a jihoslovanských pověstí, v klidu i v divokém trysku nebo v šílenství boje. Pohleďme na úhlovou kresbu »Jezdce v trysku«, vystavenou pod číslem 62. a všímněme si, s jak hravým mistrovstvím načrtnut je ten kůň v běsném rozběhu! Vedle něho, jako nádherné ukázky Alšova umění kreslířského, kladu kollorované poloakty Cikánek, starší kresby z r. 1881.

Nejsou to jediné výborné kusy této výstavy. V každou kresbu Alšovu možno se pohřížiti s tichou rozkoší. A těch vystavených devadesát šest obrázků je početně jen malou ukázkou nesčetných prací skromného mistra, který bez nároků dává lidu co má nejlepšího!

Nebylo by činem zvláštní piety k mistru, ale splněním povinnosti k českému umění, kdyby učiněno bylo opatření, aby z díla Alšova v čas bylo zachováno, co získati a zachovati lze. Neboť umění české může vyšinouti se velmi vysoko — rázovitosti Alšovy však už sotva kdy který umělec český dosáhne.

— **Korálové ostrovy.** Básně Jar. Vrchlického. Jako plavci, když v jednotvárné pláni mořských vod odkryje korálový útes, plný žhoucích barev, zaplesá srdce básníkovi, když postihne nové barvy, zázraky citů a myšlenek, nové kouzlo poesie v šedivé, jednotvárné prose života. Náš velký mistr objevil v ní celé korálové ostrovy a pluje k nim radostně a s jásotem v nové své knize. Nazval bych ji však, ani ne tak knihou básnických objevů, jako knihou souzvuku, toho vzácného souzvuku, který po bolestech smiřuje duši se vším,

po bouřích hraje duhou v deštných krůpějích, na večer zladí všecko v tichý jas a v duši nechává svítit sladké vzpomínky a naplňuje ji tichým blahem a požehnáním. To jest smysl krásného Finale, kde člověk stál po všem

»sám tichý, úsměvný vítěz, vlídný jak archanděl,
neb Lásku ve srdci nesl, na čele Moudrost měl.

Sladký souzvuk ten dýše z krásné Lásky Tizianovy, slučující v jedno harmonicky lásku nebeské čistoty s láskou pozemskou, provází básníka lesy pod revírem Hazemburským, tklivě zaznívá v Odpovědi, kde horoucnost mládí přešla v teplo tiché vděčnosti k ženě; jím obechvěny jsou chvíle Na hřbitově v H i chvíle Rozloučení, kde splývá všecko v sladký sen. I máje, kterými kostel vyzdoben, jsou básníku symbolem harmonického splynutí Boha s Přírodou, jež ukolébává duši jeho v krásném pianissimu kouzelně poetických Slok. Zde v té knize Bolest sama zlatí své trny, jak pravil kdesi Wilde, zlatí si je pohledem na utrpení jiných (Viaticum, Tkalci) i vzpomínkami na prožité dny lásky a štěstí. (Útěcha). A v tomto tichém naladění sklání se básník měkce a něžně ke všem, kdož mají již za sebou máj života, léta krásy i štěstí a zvláště k těm starým ženám, které dávno již odkvetly a v kterých přece dýše dojemné kouzlo, jež »z Medus tvoří laskavé Parky« (Staré ženy). Neboť básník dnes cítí »v ženě jest více, než pouhý těla tvar, než vášní divoká lvice, než očí mystický žár« (Rozvaha), dnes hledá více jen duši a nést pouze obraz ženy v duši, stačí mu k blahu a štěstí (Jiné sloky). Mnoho hořkého a trpkého skanulo do jeho číše, ale nechť si radost jeho leží hluboko pod vodami (Píseň o mé radosti s rythmem jako by odposlechnutým národní písni), krůpěj soucitu (Krůpěj) leží stále na dně jeho duše, která činí duši jeho stále čerstvou a svěží, takže vždy znovu může se radovati z nových květů jara a nových ptačích písní, zaradovati se z první fialky, zamysliti se nad prvním sněhem, potěšit se s dítětem (Své vnučce), stále všem do tmy svítí jako ty světlušky, které hrály kol jeho vozu pod Svojanovem (Světlušky pod Svojanovem), a vědomí to jest jeho útěchou, jeho silou. A tak »Za všecko dík!« jakoby letělo celou knihou v sterých variacích, tu v dumě a tu v písni, a se závěrem knihy doznívalo jako tichý vzdech modlitby. I mně, když zavírám tu krásnou knihu, zdá se, že jsem nečetl — že jsem se modlil. —*a*—

⁂ **Chotkovy sady a Chotkova silnice.** Tichý, zadumaný kout staré Prahy, uzavřený letohrádkem královny Anny s královskou zahradou, hradem s Jelením příkopem a do nedávna i Marianskými hradbami, dlouho byl ušetřen útoků moderního života. Jako zapomenut snil sen své vznešené krásy. Nelze si myslit úchvatnějšího prospektu nad obraz, který rozevírá se zraku mezi větvemi starých, krásných stromů tohoto sadu: mocná vlna svěží zeleně zvedá k obloze malebný, středověký hrad s gotickou katedrálou a v pozadí, z modravé hloubi obrovské prostory vzduchové pestří se a svítí drobné věže a budovy vzdáleného města. Než i v toto zátiší, krajinářsky snad nejmalebnější z celé Prahy, rušivě vniká nová doba. Pobořila Marianské hradby, zničivši krásné, stromy bohatě zarostlé procházky na valech, a nyní hrozí nebezpečí i stráni, sklánějící se pod sady k silnici. Bude třeba mnoho důvtipu a ruky velmi šetrné, aby nepokazila k vůli modernímu prostředku dopravnímu přírodní krásy těchto míst, a provedla nutné změny bez dalších ztrát.

⁂ **Svatovítská věž** po několikaleté práci opravena a sesílena. Ztratila při tom svou příjemnou šedou barvu, tak že se přímyká nyní spíše nové partii chrámu. Obecenstvu byla do nedávna a snad ještě jest nepřístupna, ač vyhlídka s galerie věžní náleží k nejkrásnějším pražským pohledům. Diváka uchvacuje netoliko Praha v zeleném rámci okolí, ale i chrámová stavba sama, jejíž nesčíslné fialy, chrliče, opěrné oblouky a pilíře tvoří odtud obraz překvapující fantastické malebnosti.

⁂ **Nové budovy nádraží císaře Františka Josefa v Praze.** Ke zprávě naší, otištěné v předešlém čísle Máje, dostalo se nám doplnění, dle něhož budovy nádražní vystavěny dle podrobných plánů pana arch. Josefa Fanty, kterému ovšem říditi se bylo celkovou, předem danou a ministerstvem schválenou disposicí a vyhověti přáním c. k. ředitelství státních drah v Praze. V této příčině tedy ponecháno vedoucímu architektu více volnosti, než bývá u státních staveb u nás zvykem, za to ve vedení uměleckém nebylo mu přes veškero jeho snažení ponecháno tolik samostatnosti a rozhodujího vlivu, kolik by bylo v zájmu provádění uměleckých intencí navrhovatelových slušelo. Přes podrobné jeho návrhy při provádění bohužel mnohé vymklo se mu z rukou. Bude zajímavo a pro navrhovatele jistě zadostučiněním, bude-li jednou srovnáním původních plánů s provedenou stavbou konstatováno, pokud pracováno dle jeho intencí.

Ročník VI. číslo 46. vydáno dne 14. srpna 1908.

MÁJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 800 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE-ZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

V jídelně tetičky Douděrové bylo příjemně vytopeno, vlastně – vzhledem k mírné podzimní pohodě — jen zavlaženo. Tetička hovořila, jak obvykle, přitlumeně, a tichem pokoje zaznívalo chvílemi řinčivé odbíjení hodin na empirovém orloji. Stará usmívavá, tělnatá služebná podávala do pokoje krmě, chutně a jemně upravené, stavěla je na malý stolek u dveří, a tetička povstávala a sama je donášela na stůl. Chtěla jsem ji zastati při tomto úkolu, prosíc, abych nebyla považována za hosta, ale tetička mně vysvětlila, že je tento pohyb částí její, lékařem nařízené životosprávy a důsledkem dlouholetého zvyku. Musí se prý velmi mnoho pohybovati, ježto trpí poněkud srdeční vadou a dušností, a pak prý nosila pokrmy na stůl i svým drahým nebožtíkům, svému manželu a Vašíkovi. Jen má-li více hostů, koná-li se u ní »jour«, vypomůže jí domovníkova dcera, slušná a obratná osůbka, ale i v těchto případech je prý tetička svou vlastní stolnicí, svým vlastním bufetčíkem.

Tabule byla připravena se staromódním vkusem, ale jevila ve veškeré své úpravě a všem svém zařízení jadrnou cennost. Stříbro, pochodící z dob, »když si náš dědeček babičku bral«, bylo těžké a vykazovalo umělecké spracování a ve stolním skle a porcelánu bylo zříti, že tetička postavila dnes na stůl své »fideikomisní« kusy. Vyslovila jsem tetičce proto svou poklonu a nazvala jsem její stolní zařízení celým malým, velmi drahocenným umělecko-průmyslovým museem, ale tetička odmítla chválu laskavými slovy, řkouc, že »staří lidé mají staré věci«.

Lehký, trochu starobylý, levandulovou příchuť šířící parfum tetiččin vznášel se malými, tichounkými, chvějivými vlnkami pokojem, a chvílemi pleskla sebou v akvarii, postaveném ve skupině palem, některá rozpustilejší zlatá rybka.

Tetička byla toho večera opětně neúnavnou vypravovatelkou. Vypravovala zábavně, a hodiny plynuly tak rychle a snadno, jako slova s jejích tenkých, trochu bezkrevných rtů. Mluvila o svém mládí, o dobách tehdejších a nynějších, a přirovnávala je navzájem. Dovedla tak vystižně líčiti domácnost svých rodičů, že jsem takořka viděla její matku v bílém čepci s »karnýry« a jejího otce, »pana vrchního«, v hřebíčkově hnědém kabátě a bílém šátku s malým uzlíčkem na krku. Tetička sdělovala, v jaké prostotě a patriarchálnosti vyrostla přes to, že byla z velmi dobré rodiny, jak byla vychovávána k dobrotě, prostoduchosti, ve zbožnosti a vybranosti mravů a stavěla tehdejší poměry proti poměrům nynějším.

Ne, nebyla tetička spokojena s nynější společností, s její výchovou a celým jejím rázem. Stále více prý v ní mizejí lidé jemní a jemnocitní, vybroušený mrav a vnitřní solidnost. Vadu shledávala tetička ve veřejných a hospodářských poměrech a v nedostatcích rodinného života a rodinných svazků. Není prý vychvalovatelkou zašlých časů za každou cenu — moderní doba také prý vykazuje mnohý

cenný a pozoruhodný pokrok — ale přece prý bývalo dříve neskonale lépe. Rychlý, překotný vývoj české občanské společnosti z nedávných prostých a skrovňoučkých jejích počátků je prý zjevný i v jejím žití. »Víte,« — praví tetička — »u nás se trochu příliš holduje mamonu — snad proto, že ho není stále u nás ještě nadbytek. Lidé si závidějí, konkurují společensky, předstihují se. Přijdou nyní do světa, vidí tam bohaté lidi a jejich život v lázeňských městech a osvětových střediscích, a chtějí to pak doma, ačkoliv na to nemají, napodobit. Nepopírám, že je v tomto napodobení jistá páka pokroku a vývoje. Ale věc má stinnou stránku; žije se u nás namnoze nad poměry.«

Tetička učinila pomlčku, váhajíc má-li mne zasvětit ještě do větších společenských podrobností, ale záhy pokračovala:

»V tom je podstatný moment společenské naší krise. Děvče je vychováváno v blahobytu, je hýčkáno, je »trainováno«, aby udělalo dobrou partii. Nosí skvělé toilety, chodí do divadelních lóží, předtančí na plesích, hraje na ochotnickém divadle, jezdí v kočárech. Konečně se děvčeti podaří udělati »dobrou partii« — zcela bez lásky, vypočítavě, aby se zaopatřilo. Kdo by zazlíval rodičům, podporují-li vše, aby takovou partii jejich dcera udělala? Je to dokonce povinností rodičů. Ale pak přijde zklamání na celé čáře. Otec nevěstin má sice krásné příjmy, ale má několik dětí, ještě třeba několik dcer, jež musí pomocí téže repraesentace, která stojí tolik peněz, provdat, a nemůže tudíž dáti své dceři větší věno, nýbrž může jí poskytnouti jen apanáži, která je ve směšném nepoměru k tomu, nač byla dceruška doma zvyklá a k tomu, co z vědy domácnosti umí nebo vlastně neumí. Jsou mně známy příklady, že bylo při svatební hostině vypito za více stovek šampaňského, než dal otec nevěstě ročně důchodu. Změřte pak následky a důsledky, které takovéto hospodaření má pro rodinný, mravní a celý společenský život, odhadněte je v mysli . . . Netvrdím nikterak, že by měly tyto úkazy všeobecnou platnost, negeneralisuji, ale ty případy jsou u nás časty, pohříchu až příliš časty . . .«

Tetička poklepávala na dotvrzení svých slov pečlivě pěstěným nehtem ukazováčku své krásné bílé ruky do přikrývky stolu.

»Půjdete se mnou do společnosti. Jste, jak jsem vystihla, bystrozraká a umíte dobře pozorovat — kam by se, bože můj, nedělo: vždyť váš nebožtík otec byl takový moudrý muž a vaši matku, Magdu, nazývala jsem vždy svým »rozoumkem« — a uvidíte mnoho, co přispěje k důkazu správnosti mého tvrzení . . .«

Byla jsem, odcházejíc od tetičky domů, nucena vyznati se sama sobě, že průprava, kterou mně k nazírání na pražské společenské poměry poskytla tetička, vzbudila ve mně živou zvědavost, jak se mně tato společnost představí.

Vistribka měla zase záchvat kritičnosti. »Vaše paní teta je vlastně dosti nebezpečným živlem ve společnosti, s niž obcuje, když ji tak ostře odsuzuje!«, řekla.

Pozoruji, že Vistribka skutečně na tetičku žárlí. Ne, neudělám Vistribce radost, nedám na jevo, že mne její poznámky o paní Douděrové mrzí, že je shledávám nemístnými.

»Způsob, jakým proslovuje teta svou kritiku, rozvážnost a umírněnost, vysoké stanovisko jejích vývodů ukazuje nejlépe, jak dobře tetička se svou společností smýšlí, jak poctivě přála by si nápravy a obratu.«

Řekla jsem to takovým zvukem, že Vistribka vyslechla z něho patrně slova: »Konec debaty«. Nepromluvila již a kolébala se drobným svým krokem po mém boku k společnému našemu obydlí.

Široká ulice Nového města ležela před námi, se svými, jen tu a tam planoucími plynovými světly, v polotmě. Vypadala mocnější a rozlehlejší, ve své pustotě než za dne, kdy je vyplněna chodci a těžkými nákladními vozy. V průčelích domů nebylo takořka ani zříti světel. Pozdní chodce, jež jsme potkávaly, bylo lze spočítati na prstech jedné ruky. I stín osamělé, bludné, dle kroků a obrysů postavy ještě mladé ženštiny, mihl se mimo nás. To byly jediné zjevy života spící Prahy, jež se odebírá záhy, velmi záhy na lože po dni, naplněném vrchovatě tvrdou prací, shonem, hospodářským bojem, mozolením se o existenci.

Zívání, jež stahovalo Vistribčinu tvář v masku, pitvorně vyhlížející v kalném světle pouliční svítilny, bylo kritikou ciziny vůči tomuto pražskému obrazu, výmluvnému ve své zřetelnosti, ale pochopitelnému zároveň pro toho, kdo jen trochu vnikl ve výrobní poměry a životní podmínky Prahy.

* * *

U Bernauů seděli v prvním pokoji samé starší dámy a letitější páni. Konal se v saisoně první jejich »jour«; společnost nebyla tudíž hojna, ale zábava byla za to tím živější. Známí shledali se namnoze poprvé — po svém návratu z letních bytů — v delší společenské rozprávce a měli tudíž mnoho předmětů k rozhovoru.

»Přivedla jsem vám svou neteř, dceru po vídeňském podnikateli železničních staveb, inženýru Mollerovi,« představovala mne tetička domácí paní, která nám vyšla, poněkud udi-

veně, že je tetička provázena neznámou osobou, několik kroků vstříc. Paní Bernauová, dáma vysoké a tělnaté postavy, v tváři již poněkud povadlá, uvítala mne velmi laskavě. Z vedlejšího pokoje přišel její choť, holohlavý a bezvousý, průměrný typ obchodníka a finančníka. Byl přilákán novými příchozími a přišel se jim, jak mu kázala povinnost, poklonit. Seznámila jsem se zběžně se všemi, kdož byli v prvním salonku, a musila jsem zodpovědět otázky hostitelů, jak se mně v Praze líbí a jak zde hodlám ještě dlouho setrvati. Má tetička byla za chvíli ve svém okolí zabavena neúnavným rozhovorem.

»A nyní se musíte také seznámiti s mládeží. Přivedu vám své dcery,« řekla paní Bernauová a uváděla mne do sousedního pokoje, odtud zaznával živější hovor než z pokoje prvního.

Asi dvacet mladých dívek, oděných světlými šaty, a tolikéž nebo o něco málo více mladých mužů, bylo v tomto a dalším salonku, zřízeném po způsobu kavárny a herny. Dámy i páni pokuřovali cigarety, pili čaj a likéry, a přikusovali sandwiche a pečivo. Několik holých mužských hlav odráželo se v zrcadlech.

Přijetí, jehož se mně dostalo u mládeže, bylo, jak nebylo lze ani jinak očekávati, značně nucené, rozpačité a jednoslabičné. Bernauovy dvě dcerky, jedna rusovlasá, druhá ryšavá, obě hezké a svěží, zhostily se ještě obstojně úkolu uvítati mne ve funkci dcer domu. Praha a Františkovy Lázně, v nichž bylo, jak se zdá, v letní saisoně mnoho příslušnic Bernauovy společenské vrstvy, poskytly nám dosti látky k rozhovoru, ale i dosti myšlenkových odpočívadel, s jejichž plošin bylo možno, oddati se chvílemi pozorování společenského milieu. Mladé dámy pohlížely na mne ponejvíce úkosem. Prohlížely si mne velmi podrobně; každá podrobnost mého úboru a zjevu prošla hranolem kritické jejich pozornosti. Zraky mladých mužů, na mne upřené, byly již značně liběji a přívětivěji naladěny. Vystoupily vysoko nad bod mrazu, na němž utkvěly city slečen, mne pozorujících. Také mezi svými novými společnicemi spatřila jsem skoro vesměs zjevy hezké nebo aspoň šmahem půvabné. Nic pozoruhodného nenalezla jsem mezi mladými a staršími muži, plnícími salon. Mnoho nucené anglomanie a dandysmu, málo přirozené elegance a produševnělosti, málo skutečné společenské obratnosti, patrná prostřednost — tak představila se mně mladá pánská společnost u Bernauů. Za nějakou chvíli společného rozhovoru počal se hlouček Bernauovy salonní mládeže tříštit v kroužky. Netrvalo dlouho a utvořily se dvojice — ta v tom, ona v onom koutku salonu — patrné idyly vzájemných sympatií a láskyplných citů.

Byla bych těm švarným děvuchám přála jiné seladony, takové, jaké lze zříti ve světových lázeňských městech, takové, při jejichž spatření m u s í prudčeji zabušit dívčí srdce, napadníky asi takového mladistvě siláckého a souměrně krásného typu, jakým je současný typ mládeže anglosaské. Všecka čest těmto pražským mladým pánům, kterých neznám, ale v úloze ladykillerů si je věru nedovedu představiti!

Z posledního salonku, kuřárny přišel Kotal v průvodu mladého, velkého a štíhlého muže. Spatřila jsem, že u kuřáckého stolku sedí ve vedlejším pokoji dva páni, kteří byli, jak se zdálo, pohříženi v horlivou rozmluvu a nevšímali si naší společnosti, ale nepoznala jsem Kotala. Podala jsem mu ruku jako starému známému a pak jsem ji stiskla jeho průvodci, kterého mně představoval.

— Pan doktor Vecko,« řekl Kotal. Jak malý mně připadal Kotal vedle svého soudruha, jenž vynikal nad své okolí o hlavu, jako přerůstá anglická šlechta o hlavu své občanské okolí! K tomuto doktoru Veckovi nemohl se skutečně přirovnati žádný mladý muž ve společnosti u Bernauů. Tento Vecko vypadal jako atlet, jako antická socha v redingotu. Měl temně hnědý vlas, šedé, velké oči, malá ústa, silně modelovaný nos a malé knírky. Hleděl na mne otevřeně, jasným pohledem, se znaleckou pátravostí »muže většího světa«. Stáli jsme, Kotal, Vecko a já, pod korunníkem, a Vecko dosahoval korunníkových ozdob temenem hlavy, takže byl nucen schýliti lebku a ukázati mocnou svou šíji ve vysokém, bezvadně vyžehleném límci.

Vecko prý mne již zahlédl na pražském korsu a také ve Františkových Lázních mne již viděl. Pobyl prý tam letos několik dní a stýkal se s mým tamním lékařem, s kterým je spřátelen. S Kotalem prý se tehdy nesetkal, ježto byl Kotal churav a několik dní nevycházel. Vecko mluvil bezvadně, soukal pomalu, rozmyslně svá slova, a protahoval je lichotivě a rozmarně na koncích vět.

Za chvíli byla jsem pohřížena s ním, Kotalem a ryšavou Bernauovou dcerou v kvarteto rozhovoru, v němž »hrál« Vecko prim. Pak odběhla kamsi Bernauova zlatovláska, Kotal připojil se k starší dámě, jež vkročila do »pokoje mládeže«, a já jsem s Veckem osaměla. Zdálo se, že toto »tête-à-tête« působí na Vecka velmi povzbudivým vlivem. Vecko hovořil plynně, obratně, poutavě a vesele, zcela tak, jako když muži záleží na využití chvilky samoty s ženou, která jej zajímá.

Také on stěžoval si na malost Prahy a pražských poměrů. Poznal prý společenský život v jiných městech, také ve Vídni, kde

odsluhoval u hulánů svůj dobrovolnický rok. Znal mnoho lidí vídeňské společnosti a hovořil o nich se znalostí poměrů. Ještě nyní prý přijde často za obchodem do Vídně a setká se tam s tím nebo oním známým, ve společnosti, v restaurantu, v divadle. Do pražské společnosti chodí prý málo. Jen při začátku saizony si obejde »joury«, aby v tomto způsobě vykonal návštěvy u známých. Pak zajde k těmto rodinám ještě na »joury« na rozloučenou, a tím vykoná pro »širokou společnost«, co jest v jeho moci. Celkem je prý Praha hrozně fádní, buržoasie málo intelektuální, společnost teprve v počátcích.

Ve dveřích objevila se tetička, kynouc mně na znamení, že je čas k odchodu. Poroučela jsem se chvatně Veckovi. Vzal mou ruku do své pravice, povznesl ji ke svým rtům a políbil ji, teplým polibkem silných, svěžích rtů. Podržel mou ruku chvilku ve své pravici, jakoby si prohlížel mou pěst a mé prsty, a jakoby v nich vyhmatával jejich formu a modelaci.

Ježto prý s milostivou paní Douděrovou navštívím jistě joury tam a onam a ježto i jej tam povede povinnost, bude prý mít ještě příležitost se mnou se setkati. Pak se poklonil — ale nikoliv strojeně, jako ostatní mladí mužové, nýbrž zdvořile sice, leč odměřeně, po šlechtickém způsobu — odstoupil, a vkročil, poručiv se také tetičce, do kuřárny. Tam pak zapaloval si cigaretu o červenou, točenou svíci, naklonil se k rusovlasé slečně Bernauové, spěchající se mnou se rozloučit a řekl jí letmo dvě nebo tři slova.

Cestou líčil mně Kotal, zatím co gumové obruče kol našeho kočáru pleskaly v blátě ulic, společnost u Bernauů a jednotlivé její význačnější členy. Tetička Douděrová chvílemi přizvukovala, chválíc toho nebo onoho a mírnic Kotalův sarkasmus.

O Veckovi vypravoval podrobnosti, které by snad mohly býti typickými příspěvky k životopisu »pražského společenského lva«. Tedy: Vecko, syn dosti zámožných rodičů, bavil se v mládi hodně, pokud se v Praze baviti lze, a učil se málo. Ale učil se přece tolik, že udělal doktorát práv. Byl v politické praksi, když učinil si známost s dcerou velkoobchodníka a velkostatkáře Mikeše, a ježto Mikešovi zemřel jediný syn, opustil Vecko státní službu a vstoupil do Mikešova velkoobchodu, když si vzal za ženu Mikešovu starší dceru . .

Kotal chtěl pokračovati ve svém vypravování, když byla jeho slova přehlušena prudkou ránou do okna našeho kočáru. Hluk tento vyvodila jsem já náhlým obratem a rozmachem lokte do skla.

— Jakže, Vecko je ženat?«, byla bych málem volala, kdybych se nebyla v poslední chvíli opanovala. Vždyť se mně o tom ani slovem, ani narážkou nezmínil! Vydával se za svobodného? Ale jaký by měl při tom účel, jakou příčinu? A přece je u mladého, ženatého muže vysvětlitelno, ano přirozeno, že vůči mladé, dosud neznámé dámě nesetrvá v inkognitu, že jí sdělí, pokud možno nejdříve, osobní své poměry! Byla jsem zmatena náhlou touto zprávou. Co mělo znamenati toto jednání neznámého toho krasavce? Vždyť nebylo ani slušné, ani gentleman-like; vždyť bylo podobno společenské beztaktnosti, záležející v tom, neřekne-li někdo o sobě, jak se jmenuje a kdo je a vtírá-li se přece dámě svým hovorem a vyžadováním pozornosti pro svou zábavu! Pohněvala jsem se prudce na tohoto člověka, a přec mně zas současně podivné toto jeho jednání připadalo komickým, směšným. Škoda, že nejsem s Kotalem sama, a že mu nemohu sděliti tyto své dojmy! Před tetičkou musila jsem se tváři úplně lhostejně, musila jsem toho famósního pana Vecka, jenž přede mnou propašoval svou vlastní ženu, považovati právě tak za pouhý společenský pojem, jako ostatní osoby »salonního kusu,« sehraného dnes na jouru u Bernaů.

Byla bych skoro vybuchla v hlasitý smích, když jsem se v zápětí dověděla od Kotala, že je výtečný ten pán Vecko nejen ženat, ale že je i otcem, otcem tříletého chlapce! To je znamenité, to stává se stále hezčím a půvabnějším! Pan Vecko v úloze Heroda, vraždícího nevšímavostí a zapomenutím i své potomstvo, na něž bývají mladí otcové přece neskonale hrdi, jimž pochlubí se každému na potkání a jehož podobiznu vyjímají i vůči neznámým ihned, po několika prvních slovech seznamovacích, z náprsní tobolky nebo přívěsku hodinek! Ubohé, nevinné dítě, obětované jakousi, mně posud nedosti jasnou. ale jistě nepříliš kalou pohnutkou vlastního svého otce! Kuckala jsem se smíchem, až se dobrá tetička domnívala, že mám záchvat kašle a halila mne pečlivě v plášť a shawl, žehrajíc na sychravost dnešního večera a vyslovujíc obavu, nenachladila li jsem se. když jsem z tepla u Bernauů vyšla do zimy. Pan Vecko, znamenitý pan Vecko, vystoupil přede mnou, choval se vůči mně jako úplný svobodník, zapudil přede mnou ženu a dítě! To se podařilo, to se mně ještě nepřihodilo!

(Pokračování.)

JAROSLAV PASOVSKÝ:

Přijde jeseň...

Zas rudnou řeřabiny,
jakoby na ně dých'
podzim se svými stíny,
v alejích, v alejích . . .

Daleko, kam se divám,
podzim jde jako dech,
polibek nese nivám
mrazivý větrů vzdech.

V parách ční lesy, hory,
v dali se tratící,
a mlhou hledí zory
na ptáky letící . . .

Jen dlouhé, smutné stíny
má jeseň v ňadrech svých;
zas rudnou řeřabiny
v alejích, v alejích.

DR. D. PANÝREK:

Za sv. Kallixtem.

Obrázek z katakomb.

(Pokračování.)

a levo od této oratoře sestupuje se po dřevěných schodech do katakomb, jejichž půdorys zaujímá plochu 16 kilometrů (rozloha všech římských katakomb dohromady je prý asi 600 kilometrů).

Bohužel ukazuje se obecenstvu jen malá část jich.

Prošedše gallerií hrobů, s úzkými dlouhými, nízkými, leč tajemně do hloubky v temnu zejícími otvory, které místy v malovaném zdivu krypt přetínají podivuhodně malované figury v úborech starých obřadů, většinou však vydlabaných v čokoládové, měkké hlíně přijdeme v levo do papežské komnaty (»camera papale« čili »cubiculum pontificium«).

Prostornost této komory ($3^1/_2$ metru zšíří a $4^1/_2$ metru zdélí) ukazuje sama vedle těsných prostorů ostatních, jak významný as byl muž, jemuž sloužila za útočiště po pozemských strastech. Na jejich stěnách je plno nápisů pocházejících od poutníků z 5. století — tedy už tentokráte cestovali Kyselákové, kteří musili svá jména zvěčňovati na stěnách, sloužících tak ušlechtilé ideji. Tato »camera« chovala tělo papeže sv. Sixta II., mučedníka — tenkráte byli papežové ještě svati, tuto naivní touhu svým časem na dobro odložili, zde na zemi při moci, penězích a blahu tělesném je to jistější! — Sv. Sixtus II. byl zabit roku 258 na rozkaz císaře Valeriana. Papež sv. Damas ozdobil koncem IV. století hrob mučedníkův velkým nápisem ve verších, charakteristickými písmeny čistých pěkných rysů, kteréžto písmo navrhl Damasův sekretář, Furius Dionisius Filocalus jen k nápisům pohřebním. Táž kamera chová ještě hroby papežů a biskupů Antera, Fabiana, Lucia a Eutichiana.

Z papežské komnaty vstupujeme do hrobu sv. Cecilie. Sarkofag s mrtvolou sv. Cecilie přenešen byl do kostela sv. Cecilie v Trastevere. Na stěnách hrobky jsou obrazy svaté Cecilie, Krista a sv. Urbana. Tato hrobka a s ní katakomby jsou co rok 22. listopadu otevřeny obecenstvu a v hrobce čte se mše. Katakomby jsou při tom osvětleny — ostatně budou, jak slibují průvodci, co nevidět osvětleny elektricky, což zase část staré poesie a posvátnosti vezme těmto hrobům prvních křesťanů. Jiná krypta Camera del Ss. Sacramento má fresky znázorňující křest a symbolicky předvádějící eucharistii. Také krypta papeže Eusebia, jenž zemřel na Sicilii ve vyhnanství (to bylo nějaké vyhnanství, dnes tam turisté jezdí za drahé peníze podívat se na nejkrásnější kraje italské, na příklad na Taormínu), chová kosti tohoto papeže, jež sem byly »po jeho smrti«, jak duchaplně poznamenává průvodce, dopraveny.

Zvláště zajímavou je místnost se dvěma nebožtíky v zasklených krabicích. Jednu tu pozemskou schránu zub času již skoro úplně

zničil, druhá je mumifikována a zachována — prsten s drahokamem modrým zdobí seschlý prst mrtvoly, brož na prsou ozdobná ukazuje, že to byla asi vznešená bytost, jakož vůbec staré křesťanství umělo ve svůj klín krásnými idejemi přilákati nejvyšší i nejnižší lidstvo.

V kryptě sv. Luciny je hrob sv. Cornelia, papeže a mučedníka.

Leč vůdce spěchá dál a dále — sotva zahlédnete, co chtěli byste prostudovati, dvě tři vteřiny dopřáno dojmům, která otřásají jako orkán duší člověka XX. věku. Sotva se vpravujete do terminologie, a počínáte chápati, co je »cubiculum«, co je »loculus« atd. už je prohlídka u konce. A tak zbude v mysli návštěvníka jen jakýsi chaos dojmů, provázených reminiscencemi na jednoduché motivy ozdob ze zelenavých ratolestí, jichž zeleň ani dvacet věků nesetřelo, na několik biblických výjevů a symbolů ušlechtilých tváří světic a přísných rysů mučedníků s blaženým odstínem věčné slávy, na neobvyklé úbory a glorioly jejich, prosté, ale významné arabesky a odznaky, na neúplné postavy, jimž část hlavy odpryskla už dávno, na staré ceremonie, i jejich ku podivu dlouhé světce ve zlatých ornátech, jich symboly, holubice a pávy, beránky a ryby, nápisy, zlomky mramorů, zkrátka pustou směsici dojmů, jimž teprve doma a po pilné studii pramenů a za opory věrných reprodukcí dodáváte jisté spořádanosti, zkrátka hlavy a paty.

A poslední dojem? Jak byli šťastni v té své víře. A jak jsme ubozí my dnes, že už nemůžeme věřit . . . . Jak slabou útěchou je nám dnes naše věda — která nám tak poskrovnu podává velkého nového poznání, jehož konce a jasného zraku ve všech věcech tohoto světa nikdo se nedožijeme. Veta po vás, blažené illuse. Vývoj člověka v splašeném letu řítí se dál, od věčna do věčna, a nevíme, kdy bude jasno a dobře těm, kdož přijdou po nás.

Nám už nikdy . . . . . a není možná ani renesance starých illusí ani nové surogáty, nad nimiž vzdělaný vědec shovívavě a snad litostivě pokrčí rameny. Náboženství vystřídává pavědecký spiritismus. A co jediné dovedlo by dáti náhradu, věda, to jest pravda, pokračuje hrozně pomalu . . . . . A většině lidí jí ani netřeba. Stačí jim ukojení vezdejších potřeb . . . .

Než vraťme se ke katakombám!

Katakomby jsou podkopy, založené před branami města asi ve vzdálenosti $1—2^1/_2$ kilometrů kolem Říma se táhnoucí. Tvůrci jich jsou křesťané, jimž sloužily jako hřbitovy jejich podzemní dlouhé štoly s řadou hrobů nad sebou a vedle sebe ve stěnách štol vykopaných. Hroby ty zovou se »loculi« — jako by česky řekl: místečko. Loculus zvalo se však u Římanů, co u nás sluje rakev — říkalo se »in loculo poni«, do rakve býti položen, pohřben. Do horniny, ze které skládá se půda kolem Říma — je to druh vápence »tuff« zvaný, byly vydlabávány také prostornější hrobky, které sluly »cubicula« — lehátka.

Tyto štoly tvoří v každém oddělení jednu nebo dvě hlavní linie, ze kterých odbočuji vedlejší štoly v podobě křížů. Nejstarší katakomby mají půdorys pravidelnější; později byly chodby jich užší, zakládána patra, odbočky na odbočkách atd. Chodby mají šířku, že dvě tři osoby mohou vedle sebe kráčeti, necelý metr (asi 75—90 centimetrů), culicula jsou čtyřhranná a mají prostor 0·6—0·79 m^3 — v těch byl z pravidla pochován jeden nebožtík vynikajícího významu ve zvláštním výklenku zadní stěny v sarkofagu neb apsidě (asrosolium), na jejíž horizontální, obyčejně mramorové desce ve výroční dny úmrtí jako na oltáři sloužena mše. V hrobkách nalézáme malířskou výzdobu, z části zašlou, neboť vyhlodanou, z části zachovalou — někdy (později) vydekorovány architektonicky mramorem neb sádrovou výzdobou. Ježto chodby táhly se v různé výši, vkládány mezi jednotlivé úrovně jich schodiště — vchod byl zevně patrný, prostranný, se širokými schody. Tato křesťanská pohřebiště byla totiž pod ochranou zákona (soukromoprávní) právě jako hřbitovy pohanské.

Několik slov o hornině. Je to, jak řečeno tuff, zrnitý, vulkanického původu, který byl dosti pevný, ne však tak tvrdý, aby příliš vzdoroval dlátu kameníka. Bylo pozorováno, že vskutku byly štoly tak zakládány, aby se mohlo stále postupovati v tomto kamenu, přišlo-li se na tvrdší kámen nebo t. zv. pozzolanu, odbočila štola. Protože nejvhodnější milieu tuffové poskytoval prostor mezi Via appia, Via Latina a Via Ardeatina, zakládány katakomby zde, kde je ve vzdálenosti $2^1/_4$ *km* od městské brány proryta půda štolami těmi ve všech směrech a ve všech výškách.

Protože bylo třeba prostory ty větrati a aspoň trochu světla jim přiváděti, vydlabán v jisté vzdálenosti půdou jakýsi široký komín či světlík nad povrch, kde zakryt nyní nízkou stavbou, jejíž střecha je skleněna. Světlík takový slul luminarium (lumen — světlo).

(Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Jak by tě nevzal do práce, když mistr ti řekl . . . když ti dá psaní!« skočila mu do řeči, držíc se pevné naděje, jež přišla na pomoc zoufajícímu jejímu srdci.

»Ty nevíš, jak strašný byl sen, z něhož jsi mě vytrhl . . . Do prázdna jsme jeli . . ten vlak nás někam zanášel . . teď už nás nezanese . . . tam do těch míst pojedeme . . . ať i jinam, jen když ne do prázdna nebo do Velenova . . .«

»Nu dobře, dobře, pojedeme tam do těch míst,« opakoval po ní, nemaje odvahy bráti jí naději, které se chytila; »třeba nepochodím hned, pojedeme tam přeci, snad později to bude a nějak se protlučeme. Tož tedy lež ještě a hov si, dokud děti ti dají pokoj. Jen do pozejtřka abys byla na nohou!«

»Nu, snad to bude,« odpověděla.

On pak, jaksi na rozloučenou:

»Víš, lampu shasnu, třeba šetřit, petrolej je drahý. Vstaneš, až bude den. Rád bych tu zůstal u tebe, abych vzal na sebe tu tvou práci, ale nejde to, máš s to rozum. Viděl jsem, jak jim bylo zle beze mne, tam u té peci. Není každý vycvičen, vytahovat z ní těžké kusy pálené hlíny a donášet je do chladíren. Člověk to musí mít v ruce, umět s tím zacházet, aby nevzešla škoda a čas aby se nemařil. Také každý nevydrží v tom horku. Řekne se: nádenník, a stane se, že pro jednoho nádenníka všecka práce vázne. Však mistr to uznal včera, div vlasy si nerval, když ti, kteří mé měli zastat, ničeho nesvedli. Nevím věru, jak jim tam bude, až odejdu, dokud se jiný nevycvičí.«

S nepopíratelnou hrdostí pronesl poslední slova, tento ubožák, jenž stál u dveří, vychrtlý, shrbený, bledý v obličeji, s ožehnutými kníry a brvami; zraky jeho zanícených očí utkvěly chvilku s výrazem lásky na ženě, usmívající se naň z temného zákoutí, v němž stála postel, načež se snesly na jeho černé, strupy a čerstvými popáleninami pokryté ruce, vypadající na polo zuhelnatělé, jako by se jimi pyšniti chtěly a říkaly: Takhle musí vypadat ruce, aby stačily pracovat v žáru pecí, ale uvažte mnoho-li času je zapotřebí, než dosáhnou této spůsobilosti! — A žena na posteli, rozumějíc němé řeči oči, byla také hrda na tyto ubohé ruce.

Váša shasl lampu a odešel, žena zůstala sama se spícími dětmi a se svými myšlenkami. Oj, vyměnily se tyto těkavé myšlenky, nesužovaly ji více, nedorážely na ni, ba, na jasných křídlech naděje ji oblétaly, za odešlým mužem pospíchaly, zase se k ní vracely, nové útěchy donášely. Jde do práce, dojde tam, mistr mu dá psaní na onoho pána tam — zapomněla jak ta místa se zovou — odporučí ho. Jak by neodporučil a jak by ten pán, až uvidí jeho ruce, jej nepřijal do práce? . . . Jen jedna z nich, z těchto leskle okřídlených myšlenek, měla černé peruti: ta, která, vracejíc se k ní od manžela, nepřestávala jí cosi uváděti o něm, jak je udřený, jak málo si odpočinul po včerejší lopotě a jak dnes mu nastane ještě větší a delší dřina, a počítat se jala, tato myšlenka, úporně a neodbytně: do dvanácti je pět hodin, potom hodinka přestávky, pak od jedné do šesti zase pět hodin, což činí deset hodin práce; pak hodina přestávky, ale po té od sedmi do půlnoci zase pět hodin . . . možná pak trochu odpočinku a znovu tři, snad čtyři hodiny práce, celkem tedy sedmnáct, snad i osumnáct hodin lopoty při horké peci . . . Vydrží ji Váša? . . . Ale, vydrží, těšil ji sbor jiných myšlenek; však přivykl práci, a ty jeho ruce, ty jeho ruce! — jak je ten pán uvidí tam dole, dojista mu bude platit dobrou mzdu . . . Tak ji ty myšlenky potěšily, že na sebe a na svou pohmožděnou nohu skoro úplně zapomněla a, vzpomněla-li přece, zdálo se jí, že ji více nebolí a že hravě bude konat svou práci . . .

Ranní svítání vnikalo oknem do světnice, děti počaly se ozývat. Pokojila Karlíčka, napomenula druhé, aby byly ještě ztichа nějakou chvilku; že jim dá snídani, jala se jim slibovat, jak jen se rozední. Když pak oknem vcházel bílý den, pozvedla se na svém loži, ke stávání se měla. Než, jedva dostoupla na nohu, už i shledala, že chtíti není moci: bolestí div k zemi neklesla a hned usednout musila, ani pomyšlení, že by mohla chodit.

»Co si počnu?« zašeptala, »vždyť aspoň dětem musím dát jíst! . . .«

Sedíc na posteli, jala se přemítati. Na plotně stál velký hrnec napiněný polévkou, na stole ležel bochník chleba. Projelo jí hlavou, že by snad nejstarší její dceruška ji mohla zaslat a sobě a dětem posloužit.

»Vstávej, Kačenko,« zvolala na ni, »a podej mi bochník a nůž, já vám nakrájím chleba.«

Kačenka ochotně uposlechla, co žádala jí přinesla; ale, jak že by drobné děvčátko bylo stačilo, sejmout s police talíře a přenest s plotny na stůl těžký hrnek vřelé polévky; dojista, kdyby se o to pokusilo, převalilo by ho a opařilo by se . . . Jala se toužit na sebe, vyčítat si, že neřekla Vášovi, aby, než odešel, tuto práci za ni vykonal. Než kdyby Váša byl seznal, že ona ani na tohle nestačí, dojista by byl neodešel do továrny a, přece-li, při nejmenším by se byl značně opozdil a pak by se mistr byl pohněval, nebyl by napsal psaní onomu pánovi tam a vlak by pak nezvratně s nimi se všemi odjel do prázdna . . . do neznáma . . Zachvěla se hrůzou při tomto pomyšlení.

Stála před ní Kačenka, tázavě upírala na ni velké černé své oči.

»Počkej, dítě, počkej,« »polévky se ti také dostane, jen jak . . .«

Nedopověděla, nevěděla, co by děvčátku řekla; teprve po chvíli dodala:

»Sněz zatím kousek chleba.«

»Já nechci chleba, já chci polévku!« — »Já taky chci polévku!« — ozvaly se z postele hlasy druhých dvou dítek.

Rozhorlila se, spustila na ně:

»Co že? vy budete poroučet? — to by tak chybělo! Jíst budete, co vám máma dá, anebo budete bez jídla a ještě vám nasekám.«

I v té své tísni nezapomněla zásad vychování, jež dávala dětem: třeba především chudému člověku, aby byl skromným, aby dovedl odříci si, čeho dosáhnouti nelze. Poprve se stalo, že dětem nemohla poskytnouti v obvyklý čas teplého snídaní, na něž přivykly; srdce ji zabolelo, že jim je musila odepříti, ale to by tak bylo, aby se směly opovážit ukázat se nespokojenými! I kdyby byla mohla, nebyla by jim nyní dala polévky. Ukrojila každému kus chleba, jejž Kačenka jim podala.

»Možná, že dostanete polévku později,« pravila, »ale teď pojíte chleba. Budete-li hodné, dostanete k obědu kávu.«

Děti utichly, pojídajíce suchý chléb. Po chvíli jedno se ozvalo.

»Maminka nám dá kávu!« zvolalo.

»Kávu!« opětovalo druhé.

Na to vylezly z postele, v košilkách pobíhaly po světnici, jásaly, hrály si, dováděly. Matka je nechala, ráda jsouc, že nevzpomínají na polévku. Zadívala se do okna, oči její sledovaly rej kroužících venku vloček sněhových.

»Podívej se z okna, Kačenko,« pravila po nějaké době; »napadalo mnoho sněhu?«

A Kačenka, přistoupivši k oknu:

»Moc, maminko, tuze moc — a pořád padá — všecko je bílé.«

Vzpomněla na muže, zavzdychala od hluboka.

V tom kroky venku na zápraží a hned na to někdo otevřel dveře z venčí do průjezdu; bylo ho slyšet, an dupaje setřásal sníh s nohou; okamžik po tom, dveře z průjezdu do světnice se rozskočily. Vešel člověk, zahalený v zasněžený kožich, mocná vlna studeného vzduchu se přivála s ním. Děti mžikem zaběhly plaše do koutku, ani nedutly více. Křenková nepoznala hned vešedšího člověka, jehož měl límec od kožichu vyhrnutý a beranici téměř po oči staženou; host ji neviděl schoulenou na posteli, v šeru té světničky; teprve když promlouvaje se ptal, je-li u Křenků, poznala Krakeše řezníka a jala se ho vítat.

»Nu? vy si ještě hovíte v posteli, Křenková?« pravil, »máte vy časy! Já jsem už byl ve Volešníku dnes. Jdu si pro prase — pojďte mi je vydat?«

»Ouvej hovět!« odpověděla; »kéž bych si hovět nemusila! Nemohu vstát pro bolest v noze a můj šel do práce. Poslužte si sám — je v chlívci přes dvorek, zrovna naproti dveřím . . .«

»Dobře, dobře, vím beztak. Ale rcete, tak samotnu vás nechává doma ten váš člověk? Na jeho místě bych se přeci bál, že byste si vyhodila z kopejtka. Nu, vy si myslíte, že mu neubude, není-liž pravda?«

Dal se do smíchu, sám bera potěšení z domněle vtipné své narážky.

»Nejsem nikdy samotna,« odpověděla vážně; »jsou při mně moje čtyři děti.«

»Nevidím jich,« pravil, směje se napořád, »budou tedy někde pod postelí. A rcete: přijde-li k vám starosta, taky se takhle zalézají? — to jsou tak už naučeny, viďte?«

»Moje děti jsou naučeny, uhnout se stranou a držet se zticha, přijde-li kdo k nám, aby se neřeklo, že nemají způsobů,« odtušila s důrazem; »ostatně, starosta k nám nepřichází. Byl tu jednou, právě tak jako vy, pane Krakeši, a zrovna jako vy kupoval našeho vepře . . .«

»S tím rozdílem, že vám zaň dal třicet zlatých a já jenom patnáct. Co jste si tak myslila, když váš muž mu ty peníze vrátil? Na vašem místě bych takovou marnou hloupost mu nebyla trpěla . . .«

»Myslila jsem si a taky jsem mu řekla, že dobře učinil, proto že, třeba jsme chudí, za pomluvu neprodáváme, ani za třicet ani za patnáct, pane Krakeši! Chcete-li, i vám ty peníze vrátím, přidáváte-li k nim zneuctění.«

Tak trpce, tak bolestně vyzněla tato řeč, že se zarazil a smáti se přestal.

»Vy jste ňák zhorka nakvašena,« řekl, »a trošce špásu nerozumíte. Nevídáno!«

»Byly-li špasem všecky pomluvy, kterých se od předvčerejška o mně nadělalo, moc mi ten špás ublížil a Bůh jej odpusť těm, z nichž vyšel, i těm, kteří ho podávali dále.«

»Nu, nezlobte se už, Křenková,« odpověděl dobrácky, »já už špásovat nebudu, mrzí-li vás to. Jdu si pro vepře; ten se pořádně vyválí ve sněhu, než ho dopravím domů. S Pánembohem! hleďte, ať skočíte brzo zase na nohy. Taková ženská, jako jste vy, patří do postele jen v noci.«

S tím vyšel ze světnice a za chvilku zavzněl kvikot a rochot vepře, jenž, nemile nesa provázek na zadní noze a postrk chodbou od dveří ke dveřím, žalostně lkal na rozloučenou, se vzpíral a třeskně vráželdo všech dveří, jakož i do jiných předmětů po chodbě rozestavených, do štoudví, špíží, almar atd., čímž přivolal Bavorku, která, vyšedši ze svého bytu, spustila bandurskou na řezníka. Křenková ji slyšela ana hubovala:

»Co je tohle za způsob? — boží ráno tady a takový ráminus! Kdo si to dá líbit?« . . .

Načež řezník: »Když vám tohle vhod není, měla jste mu přidělat křídla, položit na něj sedlo, sednout na něj a vyletět na něm ze dvorku! . . . byl bych se s chutí na vás koukal« . . .

Bavorová cosi odpověděla, čemu rozumět nebylo, bouchla dveřmi, řev vepřův hned na to doznívalke Křenkové se zápraží, pak od svahu ke vsi, až posléze zmíral a utuchl v dáli.

»Patnáct zlatých za něj dal!« zašeptala Křenková na své posteli; »zadarmo jsem se s ním dřela a pro něj sháněla« . . .

A na chodbě buch a buch a Bavorčin hlas:

»To už aby člověk si zoufal! — plná chodba sněhu, co ten chlap ho sem nanesl a já abych tu metla a čistila po něm!«

A dveře od Křenkových bytu pootevřela, hlavu prostrčila.

»Pojďte si to vymést tady!« zvolala; »či myslíte, že jsem nějaká vaše děvečka, abych po vás uklízela! . . Vy jste možná kamarádi se špínou, ale my držíme na čistotu a na pořádek!«

»Musíte odpustit, Bavorová — já bych ráda, ale vidíte přeci, že hnout sebou nemohu« . . .

»A co je mi do toho? Já nejsem vaše děvečka. Zavolám tedy ženskou a ta vymete a vydrhne chodbu, rozumí se, na vaše outraty.«

Zavřela dveře a Křenková ji slyšela, ana pobroukávajíc se vracela do svého bytu.

Po chvíli děti zase vylezly ze svého koutku, pobíhaly a hrály si, a jí bylo volněji, ana se zadívala na jejich plesající rej. Než, oheň v kamnech uhasínal, teplo se ztrácelo.

»Maminko, mně je zima,« ozval se jeden z košiláčků. Bodla jí k srdci ta řeč; i druzí dva přišli k ní, obstoupili ji, oči jejich mluvily; bylo zjevno, že chlad na ně dolehal, že najmě obvyklé teplé snídaní jim chybělo. Jak ráda by byla přiložila pod plotnu, na níž stál velký hrnec s bezpochyby vystydlou již ranní polévkou. Doufala pořád, že některá sousedka přijde se po ní ohlédnout, přeptat se, nepotřebuje-li čeho, leč, čekala marně.

»Vlezte zas do postele, děti,« pravila, znamenajíc, že ručky a nožky byly zmodralé a skřehlé; »zahřejete se a potom si budete zase hrát a . . . kávy vám dám k obědu.«

Zarazila se při těchto slovech, jež jí pojednou připadala zúmyslnou lží. Jak že jim dá kávy? Jak že vůbec upraví oběd? — půl jedenácté již! — Přišlo jí na mysl, poslat Kačenku pro Mourovou, požádat tuto, aby jen na pět minut k nim přišla, ale Kačenka nemohla vyjíti bosa v tom sněhu a střevíčky děvčátka byly uzavřené v almaře . . .

Karlíček se ozval — bylo třeba plénky jeho vyměnit, vykoupat ho. Vanička, prádélko, vše měla v dosahu; na plotně stál hrnec s teplou vodou, k tomu cíli ohřátou; ovšem otázka byla, nevystydla-li již. Kdyby byla řekla muži, že nebude moci choditi, byl by jí hrnec postavil k samé posteli, byl by ho třeba obložil peřinami, aby voda v něm zůstala teplou. Trpce na sebe zatoužila, že mu nepověděla pravdu . . . ale ona sama myslila, že to nějak půjde, a pak: což on by byl odešel, samotnu ji zanechal, kdyby byl tušil, jak v pravdě věc se má . . . A, kdyby byl zůstal doma, mistr by nenapsal onen dopis, na němž, jak byla přesvědčena, závisel život jich všech.

»Co si jen počnu? co si počnu?« zalkala, rukama lomíc . . .

A dítě se dalo do křiku, dávajíc na jevo, jak mu bylo nevolno. Ani rozvinout je si netroufala; však sama cítila, že teplo ze světnice unikalo . . .

Víc a víc křičel Karlíček a i ostatní děti počaly naříkati, zvyklé jsouce všestranné její mateřské péči . . .

Tu krutá nezbytnost vyploužila ubohou matku z lože. Sukni přehodila, na podlahu se spustila, po čtyřech jala se lézti směrem ke kamnům. V tom dvéře se otevřely.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

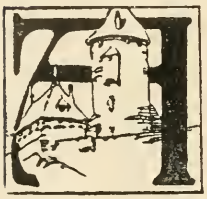

To já jsem přece větší kaberňák, Fabiáne-Paviáne, to já jsem v těchhle okoličnostech neměl žádnou starost. Kdyby mene byla paní Rozárka věrně a vytervale milovala, z ničeho bych nebyl měl sterach, mně by to nebylo vytlouklo z náboje ani jeden palec. Vidíš, Fabiáne-Paviáne, že nezáleží všecko jenom na krásné postavě a na líbezné vejřečnosti, kdybys jí měl sebe víc, teď najednou poznáváš, že jsi na hromadě — ženeské by tě ještě chtěly, ale s tebou už je konec. To já jsem prozřetedlněji pamatoval na zadní kola, na mene jsi se mohl paní Rozárky optat!«

Rozpovídali se opět o někdejších veselých časech, kdy spolu dělávali na jednom potoce, Fabián v hořejším a dědeček Sejk v dolejším mlýně. Jako známá zlatá nebo červená nit vzpomínka na mnohá milostná dobrodružstvi ustavičně proplétala se jejich důvěrným hovorem, ale zase při tom na paní Rozárku nejméně pamatovali.

Ona, chuděrka, nyní ve své vdovské opuštěnosti plna stesku nyla po oddaném srdci mužském, které by svým tlukotem harmonicky se mísilo do šumění bezstarostného života, jakého očekávala s počátku od spojení s dědečkem Sejkem a nyní s panem otcem Fabiánem na Divoké Orlici — ani v duchu jí do té doby nenapadalo, že ona, mladá, hezká a důkladná žena mohla by býti prohlédnuta a pak chytře ošálena takovýma dvěma rozbláznělýma dědouši a že několik jenom hodin po jejím odchodu, lehcí a volní jako ptáci, veselí a bezstarostní jako výrostci, sotva mžikem vzpomenou na to, jak ochotně a horoucně chtěla ještě milovati.

Krajánkovi bylo dobře u dědečka Sejka, a podobalo se, že nemá ani pomyšlení na odchod. Nebýti paní mistrové Cinibulkové, které se již zdálo nápadným jeho prodlévání, neboť podobně jako dědeček měla za to, že nápadník sestry její nebude moci dlouho býti bez svého klenotu a že hned po jejím odchodu se vydá jako netrpělivý nedočkavec za ní, Fabián-Pavián byl by se snad ulebedil u dědečka nadobro.

Ostatně neměl, proč by pospíchal. Dědeček ho měl rád, host mu nepřekážel, a ten trošek jídla a pití, kterého mu dopřál, úplně byl nahražen povídačkami, zábavou a potěšením z návštěvy dávného druha, který vnesl v stárnoucí duši a mysl jeho radostný odlesk zanikající mladosti.

Ale paní mistrová netrpělivě se obracela jenom na krajánka a upírala k němu tázavé zraky, jejichž mluvě Fabián-Pavián až příliš dobře rozuměl. Proto asi po třech dnech pravil dědečkovi:

»Petříčku, nic platno, já už musím jít, já už se nemohu na paní mistrovou déle koukat. Když tak na mne zakroutí očima, je mi, jakobych krom té drahé duše zabíjel telátko, a na takové dojemné věci já mám náramně měkkou náturu. Ale až se to vdávadlo u paní Rozárky přežene a až se to dá dělat, já zas k tobě přijdu, a pak se budeme mít jako dva mladíci, o ničem jiném si nebudeme povídat, než o holkách —,«

»To ano, to jen přijď,« ochotně přisvědčoval dědeček, »ale to ti povídám, budu-li mít u sebe zase takovou křehoučkou kůsteku, nesmíš mi ji už přebrat. Na ty věci, Fabiáne-Paviáne, ty jsi tuze nebezpečný člověk, do ženských jsi jako drak, hned na ně herrr, herrr, ale pak honem pryč!«

Porozuměl, co by krajánek ještě rád, proto mu dal na cestu šest zlatníkův, a když Fabián vzal na záda svůj až hanba skrovný mlynářský ranec, vyprovodil ho za městečko a ještě chvíli se díval za ním, jak zvolna sešel polní cestou k nedaleké pěšině, kudy bylo nejblíže podle potoka olšinami zarostlého k sousednímu mlýnu.

Téhož dne, ač dosti nerad, dědeček Sejk obědval v hostinci, ale nebyl valně spokojen a proto ještě před večerem se dohovořil s Cinibulkovými, že pro něho paní mistrová přistaví na plotnu vždy také ještě zvláštní hrneček. Bylo jí ho, dědouše, opravdu až líto, když ho viděla tak opuštěného a málomluvného, a když teď v bytě jeho, kde v posledních dnech bylo tolik ruchu, hovoru a smíchu, bylo jako po vymření.

Dědečku Sejkovi se opravdu stýskalo, a to nejenom po Fabiánovi, nýbrž i po paní Rozárce. Sotva se ocitl v příbytku svém sám, již poznával, že se mu z něho vystěhovalo kouzlo a teplo milé, přítažlivé domácnosti. Dědeček Sejk pak nebyl na samotu dělán ani jí dosud nepřivykl, proto měl nesmírně dlouhou chvíli, a den zdál se mu tentokráte míti nejméně čtyřicetosm hodin.

Chvíli mezi večeří a odchodem na lože, ty dvě nebo tři hodiny vlažného letního večera, tak ponoukající k rodinné intimnosti, půso-

bily na dědečka silou zvláště neodolatelnou, že si nemohl pomoci a musil si zajíti popovídat k Cinibulkovům.

Pojedl s nimi, když ho mermomocí nutili, ale pak poslal pro pivo a častoval mistra, jeho rodinu i učně Hynečka, a všichni, kdo chápali události poslední doby, neomylně měli za to, že dědeček Sejk se snaží utopiti ve sklenici s pivem svůj stesk a zármutek, který nyní byl zjevný, aniž dědečkovi bylo potřebí jej líčiti nebo se přetvařovati.

Několik dní dědeček chodil okrnělý jako kuře, které navečer nemůže trefiti za kvočnou. Pořáde nevěděl kudy kam, pořáde a všude mu něco scházelo, a již také měl dojem, že již si nechodí tak pořádně a čistě, jako když o něho pečovaly starostlivé ženské ruce, ať již to byly skromné ruce paní Kačenky anebo oblé, buclaté prstíky Rozárčiny.

Proto jednoho večera u Cinibulků, když děti již usnuly a když v jizbě nebylo ani Hynečka, dědeček Sejk takto se vyjádřil k manželskému páru:

»Takhle to dále se mnou nepůjde, to by byl můj hrob. Když tak o tom stříźlivě uvažuju, shledávám, že nejsem stevořen pro takový nicotný samotářeský život. Kam jenom se vertnu, všude mi schází ženská — pane mister, věřte nebo nevěřte, bez ženské já nemohu být.«

»Buďte rád, pane Sejk, že jste vdovec,« napomínal ho mistr Cinibulk.

»Ba ne, pane mister, to mene neznáte — ženská je můj živel, bez té by ve mně shenila krev.«

XIV.

Něco nevídaného stalo se jednoho rána, asi čtrnáct dní po odchodu Rozárčině. Když paní Cinibulková vstoupila do síňky, aby si tam v almárce uškrábla kousek másla, střetla se z nenadání s nafintěným človíčkem s hladce vyholeným obličejem a černými knírky.

Ztrnula jako omráčena, jen ta ruka s máslem tuze se ji třásla. Neulekla se jinak dosti ostřílená paní mistrová snad proto, že v síňce uzřela neočekávaného člověka, ale to ji ohromilo, že ten švihák s černými knírky byl dědeček Sejk.

Hodil se do svých černých šatů, v knoflíkové dírce karafiát, na krku vysoký, tvrdě naškrobený límeček a černý nákrčník se zlatou jehlicí, na hlavě sváteční klobouček a na nohou boty lesknoucí se jako zrcadlo. Na botách dědeček vždycky si zakládal, nejen že musily býti stále bez poskvrny, ale musily míti také dar pěkného vrzání. Když tak dědeček na začátku kázání vstoupil do chrámu Páně a když mu blýštící se obuv hodně křičela, že až všechen kostel se ohlížel po něm a jeho vrzajících botách, tu míval z toho potěšení a blahovolně kýval a za tu pozornost se usmíval na všechny strany.

Ale ty knírky, ty knírky! Včera ještě byly šedivé, již hodně do běla, a dnes byly černé jako leštidlo. To paní Cinibulkovou nejvíc omráčilo.

»I dobrýtero, paní misterová!« plna roztomilosti pozdravoval dědeček a chtěl ještě něco lichotivého dodati, když mu to paní Cinibulková přetrhla.

»I pro umučení Krista Pána — co se to s vámi stalo pane Sejk?«

»Copak by se stalo?« otáčel se a díval se po sobě dědeček, jakoby nevěděl, nač sousedka naráží.

»Vždyť vy jste jako jeden mladý ženich — jenom jít rovnou k oltáři!«

»To si taky myslím, to si dám líbit, takovouhle řeč,« liboval si pan Sejk a dodal jako na vysvětlenou: »To se tak člověk veždycky zdá onačejším ve sváteční rouše, jak to vezme na sebe, hned je o deset let mladší a líbivější — co myslíte, paní misterová, že bych se mohl ještě ženit!«

Paní Cibulková jakoby přeslechla tu otázku a jenom zase udiveně řekla:

»Ale ty vousy, pane Sejk?«

»Jaké vousy?« opět jakoby nerozuměl dědeček.

»No — pod nosem! Že vám tak najednou zčernaly —.«

»Oholil jsem se a přistřihl jsem tomu šedivé konečky, a ono to tak příznivě prokouklo. Tak si považte, paní misterová, co dělá u člověka čistota a uhlazenost. To když se příkladně paní Rozárka hodila do pěkných šatů, nikdo by nebyl řekl, že už má za sebou čtyřicítku. U ženských to vůbec a všeobecně bývá tak.«

To byla oplátka za paninu prostořekost. Sousedka to pochopila a již nechala dědečkových obarvených knírků. Přece však si nemohla odpustiti, aby nezavolala k tomu pana manžela, k němuž bez pobídky se připojil také Hyneček.

(Pokračování.)

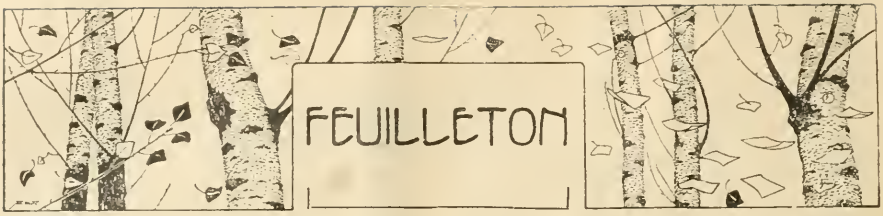

G. P. LATHROP:

Vzpomínka.

Nad sebou štěpu sněť,
drahá, jsme v listí snech
o lásce snili, změť
jež krás a bolů všech.

Nad smutný světa díl
oblak ta pnula sněť;
tenkrát jsem v nebi byl —
a ty jsi v nebi teď.

A. K.

❍ ❍ ❍

VÁCLAV VLČEK.

Předlumírovská generace literární náleží už téměř jen minulosti; z těch několika zbylých na palubě lodi nyní odešel též Václav Vlček.

Zemřel 17. srpna 1908 na Král. Vinohradech.

Václav Vlček byl typ celé doby.

Vlastenec neochvějný, vznícený nadšeně každým záchvěvem své duše pro vše, co měl za dobré a krásné a planoucí horoucně pro vlast a národ — idealista nejčistšího zrna. Takový byl jako člověk, takový byl jako spisovatel.

Vlastenecký, až do extase vroucí tón dává celé Vlčkově tvorbě význačný ráz.

Ať v povídce neb románu, ať v dramatu, ať v essayi umělecké, ať v memoirovém článku, ať v ostré polemice — všude a ze všeho vytryskuje vlasti své a národu svému věrně oddané srdce; to jest podstata celé jeho bytosti.

Syn malého člověka venkovského zdědil a do smrti podržel vlastnosti našeho lidu: byl pracovitý, svědomitý ve svých povinnostech, vytrvalý v tom co nastoupil, houževnatý a neústupný, i vášnivý ve svém přesvědčení.

Za češství své, tak jak si pravé češství v ideálu utvářil, dovedl býti se statečně a neohroženě.

A vždy poctivě se bil, s otevřeným hledím. To jemu nikdo nemůže a nikdy nebude moci upříti. To vzbuzovalo úctu vždy i u těch, již stáli proti němu.

Z českého jeviště zmizel muž rázovitý a silný i ve svých slabostech.

Václav Vlček ovládal významem svým celou periodu naší literatury. Romány jeho a povídky historické, psané v letech šedesátých — Po půl noci, Pašek z Vratu, Paní Lichnická, Ondřej Puklice a j. pokládány byly za směrodatné práce, jakož i jeho román společenský, k němuž se v létech šedesátých a sedmdesátých obrátil — Věnec vavřínový, Zlato v ohni, Samohrady, Setník Halaburd, Černé jezero, Samota — udržoval autora na výši vydobyté slávy, ačkoli proti Vlčkovi tehdy zdvihaly se silné proudy.

Drama české ve Václavu Vlčkovi dlouhou dobu mělo svou velkou oporu a kusy jeho: Eliška Přemyslovna a Milada, hrány s úspěchem nejen na první naší scéně, ale i všude po venkovských divadlech. Při Povodni prolomily se ledy na zklamaného básníka. Byl to poslední Vlčkův divadelní kus. Po svém náhlém nezdaru na jevišti opustil dramatickou tvorbu nadobro.

VÁCLAV VLČEK.

Václav Vlček narodil se 1. září 1839 ve vesnici Střechově u Kácova na Sázavě.

Záhy obrátil se k literatuře a od r. 1867 oddal se zcela a výhradně jejím službám.

Před tím dva roky prožil v Českých Budějovicích jako suplent gymnasiální a působil zde opravdu záslužně i jako učitel povzbuzující slovem vřelým svěřenou sobě mládež, a jako řečník ve spolcích národních,

Z PAVILONU MĚSTA PRAHY NA JUBILEJNÍ VÝSTAVĚ.

i jako publicista. Žurnalisticky pak v Praze rozvinul plnou činnost jako člen redakce Nar. Listů, v nichž řadu článků uveřejnil, sebraných později ve knize: Tužby vlastenecké.

R. 1871 založil Václav Vlček první českou revui, Osvětu.

Čím listu svému stal se jako redaktor, o tom týž sám vydává svědectví. V dlouhé řadě ročníků Vlčkovy Osvěty obsažen jest bohatý materiál studijní ze všech oborů věd a také hojně cenné belletrie.

Svou Osvětu Václav Vlček používal od jejího založení až do své smrti jako bašty, z níž hájil své umělecké i vlastenecké názory a z níž vypadal útočně proti všemu, co se nesrovnávalo s jeho přesvědčením, co měl za zlé a škodné pro svůj národ.

V posledních létech Osvěta přinášela od svého redaktora články memoirové. Jest v nich nade vší pochybnost hojně charakterisujícího a dobu osvětlujícího, co těmto vzpomínkám do chlapectví a jinošství a hlavně oněm do prvních let mužných, prožitých na palčivé národnostní půdě v Českých Budějovicích, dodává důležitosti pro znalost kulturního života českého. *F. H.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jos. M. Hovorka.** Milý náš přítel z Máje slaví své šedesáté narozeniny! — —

Že by tento tak zvaný »mezník života« sám kdo nějak zvlášť slavil, nelze ovšem říci, ale dočká-li se člověk ve zdraví a v plné životní pracovitosti své šedesátky, možno mu zajisté právem blahopřáti . . .

Jos. M. Hovorka narodil se 20. srpna 1848 ve Statenicích.

V literatuře jméno jeho neznamená žádné hromy a blesky, ale čestné místo jemu v písemnictví našem zaslouženě náleží a zůstane jemu zachováno. Aniž by na sebe strhoval kdy nápadnou pozornost, bez okázalosti, skromně šel svou nastoupenou cestou a těšil se kruhu svých vděčných čtenářů. Knihy »Různé listy«, »Pouti života« (v Ottově Národní bibliotéce) a »Nová sbírka prací belletristických«

(v Moravské knihovně), jsou dokladem jeho činosti literární. Román »Mezi pány a služebníky« a novelly »Rytíři zlata«, »V obraně vlasti« znamenají další dobré stanice na této dráze. Svými feuilletony »Z ptačí perspektivy«, jichž řadu v denních listech uveřejnil, zavedl nový genre v literatuře české, spec. knihkupecký.

Knihkupectví stalo se Jos. M. Hovorkovi vlastním působištěm, v němž získal sobě nepopiratelných zásluh i jako osvědčený a na slovo braný praktik, i jako spisovatel odborný (jmenovitě v bibliografii), i jako učitel na pokračovací škole knihkupecké, kde vedle obchodních věd přednáší též o literatuře, snaže se tu dorostu našemu vštípiti lásku k této namnoze tak zanedbávané krásce a živou s ní účast.

JOS. M. HOVORKA.

Spolek českých belletristů Máj přemnoho děkovati má Jos. M. Hovorkovi za svědomitost a vzácnou obětavost, s kterou po léta vede spolkovou pokladnu, jako v hlavě oko ji střeží. Byl to v první řadě Jos. M. Hovorka, jenž prozíravostí a důmyslností přeplavil finance Máje přes nebezpečná skaliska, tak že dnes dosti zmítaná lodice májová v klidných pluje a jistě dále plouti bude proudech za vytčeným cílem. Co Hovorka od počátku byl a do dnes je Pensijnímu fondu Máje, víme všickni, kteří jsme příležitost měli blíže nahlednouti . .

Mnoho radostných ještě let! — — *H.*

— Před šedesáti lety. Památník rytířského řádu Johannitů zmiňuje se, že roku 1848 byl ohněstrůjce Josef Kratzer v bouřlivých dnech svatodušních pověřen úkolem, aby šedesátilibernímí pumami pálil na Staré město pražské z baterie na Marianské hradbě.. Kratzer byl Pražan a proto mu bylo nesmírně líto rodného města, jež po čtvrté ráně z hrozného hmoždýře musilo tonouti v plamenech. Proto otálel. Kde se vzal — tu se vzal náhle jenerál hrabě Khevenhüller, jenž spozoroval rozpaky Kratzrovy. Na otázku po příčině průtahů odpověděl ohněstrůjce, že by se mohlo stejného cíle dosíci, kdyby směl páliti tak, aby pumy praskly již ve vzduchu. »Střepiny jich pobijí povstalce v ulicích, ale nezapálí město, které jinak po čtvrté ráně bude ztraceno.«

Jenerál zadíval se na věže pražské a na chvíli se zamyslil. Pak se odvrátil a řekl: »Máte pravdu — zaměřte tedy do vzduchu!«

Kratzer němým úklonem poděkoval a jal se střílet, jak mu bylo dovoleno. Staré město bylo tím zachráněno. — Josef Kratzer zemřel roku 1889 v Čes. Budějovicích jako plukovník v. v.

— **Museum odlitků.** Praha, historická půda barokové plastiky, má svoji jedinou galerii skulptur — stále ještě na starobylém kamenném mostě Karlově, galerii, do niž před padesáti a šedesáti lety docházeli mladí kandidáti slávy Braunovy a Brokovovy studovati díla proslulých mistrů sedmnáctého a osmnáctého století. Dnes ovšem toto studium nahraženo je mnohem prospěšnějším studiem přírody a mocnými vlivy ciziny, která, sama dostupnější levným a rychlým spojením, vniká k nám illustracemi obrázkových listů i výstavami, v nichž shledáváme se s celými soubory děl moderních umělců vynikajících jmen. Ale to všechno je příliš nesoustavné, prchavé, širším vrstvám a především umělecké mládeži chybí trvalejší a tedy i intimnější, vřelejší styk s nesmrtelnými zjevy klassického umění starého i novějšího, jehož v Praze nespatříme nikdy. Byla tak důkladně obrána o vše, co kdy měla, že je bolestno vzpomínati. Nemá ani sbírky odlitků. Studená a hrubá sádra nenahradí, pravda, nikdy materiálu původního, setře často i detail, ale zachová přece koncepci, linii, proporce i rozměry, moment důležitosti velmi často podceňované.

Soustavně a rozumně založená a spořádaná sbírka odlitků může býti znamenitou pomůckou výchovnou a přispěti nejedním příznivým vlivem k uměleckému vývoji nových generací.

Je tomu už několik let, co činěny byly tiskem návrhy, aby založena byla takováto galerie odlitků, naposled, tuším, profesor Mádl o věci se rozepsal, bylo ukázáno i na budovu, v níž by sbírka mohla býti umístěna, ale návrhy zapadly bez ohlasu a výsledku jako kámen, vržený do vody. Nebylo, kdo by se jich ujal. A přece by provedení této myšlenky nežádalo nikterak závratných sum. Není třeba přeplniti množství sálů nejrozmanitějším sádrovým brakem. Stačí, vybrati jen díla vrcholná a umístiti je s uměleckým taktem v okolí přímě- řeně upravené. Jinak bez toho sbírka ztrácí cenu. — A prostředky? Může jich poskytnouti město, země? Sotva. Ale je tu někdo, kdo je povinen starati se o kulturní naše potřeby, povinen proto, poněvadž ssaje všecku naši sílu finanční. A to je stát. Jedna otázka ovšem zůstává nerozřešena — odkud by měl vyjíti popud? Na tuto otázku zatím neodpovídáme — v českých poměrech je to vždycky trochu nebezpečno. *To.*

∴ **Městské divadlo Kr. Vinohrad.** Daň létu, kterou skládá kde jaké divadlo, neminula ani vinohradskou scénu. Fraška »Modrá myška«, kterou napsali vídeňští autoři pp. Engel a Horst a kterou přesadili z vídeňské, kypré půdy na raffinovanou půdu pařížskou, je toho důkazem. Věc vtipná, plná nanejvýš komických situací, překvapujících qui pro quo, působila by dle mého soudu daleko bezprostřednějším dojmem, kdyby byla ponechána v ovzduší, na nějž oba autoři nejvíce zvykli, v světě vídeňském. Sujet hry? Ředitel dráhy Paris-St. Cloud patří mezi ony ctihodné chefy, kteří povyšují své podřízené pouze pro zásluhy. Ale kdežto jinde v zastaralých institucích hledívá se k zásluhám vlastním, hledí pokrokový p. Lebaudier k zásluhám manželek pp. úředníků. A tu jsme u jádra hry. Mladý manžel, aby svou choť uchránil před nutným pádem, najme si pseudomanželku a sice — dámu od Maxima. A teď začíná divá honba, dveřmi sem tam, všemožně zkombinovaná překvapení a jiné k fraške nutné kejkle. Že vše končí k všeobecné spokojenosti, je samozřejmo. Hráno bylo s chutí, chvílemi až s nadchutí. Sl. Durasová v úloze dámy od Maxima byla rozkošna, komické patrony s vervou si zahráli pp. Charvát a Hlavatý, sl. Štěpničková a p. Tesař byli elegantním párkem novomanželů. Režie p. Štechova byla bezvadna. —*bp*—

∴ **Pavilon města Prahy.** Město Praha rozšířilo značně budovu, v níž umístěna byla před sedmnácti lety výstava retrospektivní, upravilo její zevnějšek — sochař Jílek ozdobil nové, zadní křídlo vkusnou fontanou — a opatřilo si tak místnosti pro zajímavou svou výstavu. Sbírky vystavené, znázorňující hlavně stavební vývoj královské Prahy, budou snad přece ponechány pohromadě a vystaveny buď v některé budově městské nebo snad i v dosavadních místnostech výstavních. Tu by ovšem zůstati mohly jen dočasně. Vhodné místnosti jsou v paláci Sylva-Taroucově na Příkopě a Strakově na Malé Straně. Časem přibude k nim snad i dosavadní nemocnice Milosrdných bratří, o jejíž příštím osudu doposud nic bezpečného není známo.

∴ **Ruská slovesnost.** Sestavil K. Štěpánek. Znalost jazyků slovanských, jmenovitě jazyka ruského, u nás daleko ještě není taková, jak by snad souditi se dalo z enthusiasmu českých lidí pro vše slovanské a jak by soudil konečně každý, kdo by uvažoval o velkém, mnohostranném prospěchu, který by nám z této znalosti přirozeně plynul. Vedle zisku z bohaté ruské literatury byl by to

PAVILON MĚSTA PRAHY NA JUB'LEJNÍ VÝSTAVĚ.

především praktický prospěch hmotný, který by náš průmysl a obchod v soutěži s německým snadno mohl urvati, kdybychom věnovali více pozornosti a práce praktickému provádění jinak velmi oblíbených hesel. V Německu pěstují ruštinu mnohem soustavněji, a jsou to zvláště školy i kruhy vojenské a obchodní, v nichž učí se ruštině s příkladnou horlivostí. Mají své ruskoněmecké časopisy a celou literaturu ruských děl, německy komentovaných. Česká literatura vykazuje dosud toliko menší díla, jichž k studiu ruského jazyka lze použíti. Důkladný ruský slovník Škorpilův teprve vychází a Štěpánkova »Хрестоматія« také ještě ukončena není. Bude jakousi stručnou revuí nové ruské literatury od jejich počátků až po naše dny. Ukázkám děl nejlepších ruských autorů předchází stručný životopisný nástin a literární relief autorův. Uspořádání toto jest velmi šťastné a účelné — vede k další četbě originálů. Praktického významu nabývá »Slovesnost« Štěpánkova přízvukem, jímž opatřena jsou všecka slova textů.

— Quido M. Vyskočil: **Tatárek.** Hrdinou této povídky jest malý »koník žluté barvy s nízkými štíhlými nohami a nepoměrně velikou bělohřívou hlavou«, kterého pojmenovali Tatárkem a jenž se svými pány snáší dobré i zlé, a poněvadž děj povídky položen jest do doby, kdy horníky příbramské stihla známá katastrofa, rozumí se, že také ten dobrý koník velmi mnoho zkusil a vytrpěl.

Je to vlastně povídka ze života hornického, a třebas jest určena mládeži, jistě jednotlivosti z ní budou zajímati také dospělejšího čtenáře, zejména když netřeba pochybovati o tom, že spisovatel jako dobrý znalec hornického života a povolání líčí vše perem pravdivým, ze skutečnosti čerpajícím. Že pak práce oživena jest případnými, svěžími barvami, rozumí se samo sebou při známé již obratnosti mladého vypravovatele.

Tatárek vyšel ve Vilímkově knihovně Malého Čtenáře a ozdoben jest několika illustracemi od Josefa Weniga. *Ds.*

— Vilém Mrštík: **Pisemskij.**

Pražské obecenstvo mělo v těchto dnech příležitost sledovati ukázku dramatického verismu Pisemského v »Hořkém osudu« na Národním divadle. Čtenáři ruské prosy (a je jich dnes mnoho) poznali toho autora z knihy překladů pořízené V. Mrštíkem pro Ottovu Ruskou knihovnu. Kniha o Pisemském, jež vyšla v Ottově Světové knihovně, je nezměněným otiskem práce před několika léty ve Květech uveřejněné, která vzbudila širší zájem o autora před tím málo známého. Jako Gogol šlehá i Pisemskij úplatnost úřadů, libovůli pánů proti mužíkům atd., ale i jiné neřesti, kramářství literátů a steré jiné vady ruské starší společnosti. Se zálibou, jak z poměrů, ve kterých vyrostl, vyplývá, líčí truchlivé děje — jakési dusno naplňuje vzduch od počátku do konce. Ale ve studii Mrštíkově není jen Pisemskij belletrista, je tu i satyrik, myslitel nepoměrně zdravější, nežli Tolstoj a konečně i jako člověk vystupuje Pisemskij markantními rysy kreslen ve studii Mrštíkově, prozrazující velikou sčetlost oblíbeného prosatéra našeho ve světových literaturách a zvláště v kritické literatuře ruské. Při tom je práce prosta školometského, mentorského slohu podobných prací některých a prozrazuje výrazného stylistu, známého našemu čtenářstvu od dřívějška z knih »Pia desideria«.

e—u.

— R. W. Trine: **Vliv myšlenky na pěstování charakteru. Nejvyšší ideál lidstva.** Trine je nyní u nás hojně překládán, některé věci dokonce dvakráte současně. Spisy, jejichž stránky přerušují častěji prázdná místa s nápisem »Zabaveno« mají šanse na velkou pozornost čtenářstva, neboť je nejlepší reklamou pro spis — tužka státního návladnictví. Směr spisu nelze přiléhavěji vystihnouti, nežli citátem z knihy na str. 124. »Neposílejte nám již žádné nauky; jsme při tom unaveni, ale pošlete nám raději Krista« (napomenutí to dali tři japonští kazatelé zástupci křesťanství při jeho odchodu). Spis hlásá ideální náboženství (v prvé části ukazuje cestu k pravé blaženosti) a není způsobilý k stručnému referátu. Třeba jej čísti. Četba zdravá v záplavě cizoložných románů. Překlad (po konfiskaci opravené vydání) vyšel v pěkné úpravě u B. Melichara v Hradci Králové jako I. svazek biblioteky tohoto snaživého nakladatele, z péra Josefa Valenty a čte se pěkně.

s—a.

— Erckmann-Chatrian: **Polský žid.** V poslední době titul ten stal se českému, zejména pak pražskému obecenstvu dobře známým stejnojmennou operou Weissovou, k níž libreto napsáno bylo podle francouzského dramatu jmenované slavné dvojice spisovatelské. Nyní nakladatelství J. Otty v Praze podává nám překlad dramatu původního, z kterého libretto operní vzniklo. Polský žid jest nejlepším a nejdokonalejším dramatickým dílem Erckmanna-Chatriana a zajímavostí látky jakož i zpracováním uměleckým dobře se hodí také za četbu nejširších vrstev čtenářských. Kdo má po ruce libretto již před tím Nakladatelským družstvem Máje vydané, může obě práce srovnávati a shledá, v čem zejména se liší zakončení původního dramatu od zpracování operního. Drama Polský žid přeložil a úvod k překladu napsal Jaroslav Pšenička. *Ds.*

Ročník VI. číslo 47. vydáno dne 21. srpna 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma — Čtrnáctidenní příloha ZE-ZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

Mistr Cinibulk byl šetrnější než jeho choť. Dobře si všiml sice celého dědečka, ale o knírkách ani muk. Jenom černý kabát, svůj výrobek, na panu Sejkovi vychvaloval, jak mu pěkně sekne, jak ho dělá mladším a látka na něm že se leskne jako hedvábí.

Hyneček, podobalo se, měl k dědečkovi takovou úctu, že ani nepromluvil. Rozum jeho dosud nedosahoval podivností, které se tu udály. Když mu dědeček vymlátil z bytu divoké králíky, ano, to chápal, tomu porozuměl hned, ale když dnes z čista jasna dědečkovi zčernaly kníry, že v nich vypadal nejen mladším, nýbrž i značně přísnějším, to bylo nad učeníkův jinak již osvědčený důvtip.

»A kam jste se tak vyparádil, pane Sejk?« opět okurážena zeptala se sousedka.

»I jen tak trošku do přírody boží, aby to sváteční moje roucho zase jednou přišlo na vezduch. Mola jsem včera večír chytil, vylítl zrovna ze šatníku — nic naplat, musí se to provětrat!«

Švižně sebou mrskl, rukou všem na rozloučenou pokynul a čiperně vyběhl ze síňky. Ale než vstoupil na ulici, ještě na dvorečku se zastavil proti slunci a vytáhl z kapsy malé okrouhlé zrcádko a kartáček. Podíval se se všech stran do zrcádka, knírky kartáčkem uhladil, karafiát narovnal, vyleštěné boty okoukl a pak, hůlkou si pohrávaje, vykročil do městečka.

Ale nezastavil se ani ve vinárničce Pojma nově, ani si nešel s hovornými kamarády poklábosit. Spíše hledě, aby ho nikdo zbytečně nezdržoval a nepodivoval se jeho vystrojenosti, vypálil náměstím a ulicí ven, do polí na stezku vroubenou šípkem a trnkami.

Tam stále se oprašuje a popotahuje na sobě kabát, procházel se asi půl hodiny. Jeho dalekovidná očka ustavičně se obracela k údolí mezi dvěma pahrbky, jedním zalesněným a druhým pokrytým lichami brambor, zoranin a zrajících ovsů, kde z moře ovocných stromů vykukovaly střechy nedaleké vesnice.

Slunce hřálo, obloha se modrala, příroda oddychovala poslednimi silnými letními výdechy. Vůně převracené půdy mísila se s vůní poslední polní úrody a dozrávajícího ovoce. Den byl tak krásný, jasný, svěží a radostný, že musil uvésti do utěšené nálady každého člověka, kterého příliš nesvírala tíha bolu nebo starosti. Dědečka Sejka pranic nebolelo, nevěděl také, co je starost, proto byl v rozkošné míře, neustále se usmíval, prsty luskal, na obletující ptáčata hovořil.

»Hevězda moje už vychází,« najednou pravil vesele a cupal k vesnici.

Proti němu ze stromořadí vystoupila statná dívka vysoké, plné postavy a hezkého obličeje, prostě sice, ale čistě a vkusně oděná. Košík majíc na ruce, plavně se ubírala k městečku, a dědeček Sejk hned okřával, když z dálky uzřel její světlou silhouettu, rýsující se ladnými liniemi a zvláště vystupujícím poprsím. Tentokráte i na své vrzající boty žehral, že rozptylovaly jeho něžnou a tichou pozornost.

Setkal se s ní v těch posledních dnech dvakráte u Cinibulkův, a srdce jeho, které nemohlo býti bez souzvučného tlukotu srdce ženského, mladicky se zapálilo. Nepozorovaně vyzvěděl od Cinibulků všech známých po-

drobností o té sličné panně, která zajisté měla všechna žádoucí p kromě peněz.

Anežka Strnadová byla dcerou poklasného, ale ač hezká jako květina a dobře vychovaná, neměla štěstí v životě. Ženichů byla by měla sice dost, ale žádný z nich nestál za nic kromě jediného, pana podučitele. S tím si začala vážnou a počestnou známost, která trvala bezmála tři léta, ale když pan Kadeřávek udělal učitelské zkoušky, zhrdl a ohlížel se po nevěstě s penězi, neohlížel-li se při tom také na to, že Anežce byla již dvacet tři léta a tudíž byla s ním ve stejném věku.

Pan Kadeřávek nepochodil sice na své výpravě za mamonem a chtěl se s Anežkou opět sblížiti, ale ona ho rozhodně odmítla a prohlásila, že si vezme stokráte raději kohokoli jiného nežli by si vzala jej, nečestného lháře a nešlechetníka. Bylo to právě v době, kdy projevila ochotu vdáti se třeba za ďábla nebo za starého dědka, jen aby Kadeřávkovi ukázala, jak jím opovrhuje.

To dědeček Sejk slyšel všechno od paní mistrové u Cinibulků, kam Anežka v tom tehodnu dvakráte přišla v příčině tatínkova svátečního kabátu. Poprvé jej k Cinibulkovům přinesla, aby pan mistr na něm uvolnil rukávy, podruhé si pro opravený kabát opět přišla, a poněvadž pan Sejk byl v té chvíli právě u krejčův a Anežce bylo na dodělávku téměř hodinu čekati, dědeček měl vítanou příležitost okouknouti ji se všech stran a nahlédnouti také do její duše.

Líbila se mu kapitálně, mile krásně se s ní pobavil, a když pak jí pan mistr skládal kabát, honem se vytratil a počkal na ni za městečkem. To jako chtěl již ofukávati její srdce.

Nebála se ho ani tuze neostýchala, průvod jeho nebyl jí proti mysli, naopak, dědeček soudil z jejich vlídných odpovědi a z úsměvů, kterými provázela jeho dvoření, že by mu mohla býti dokonce i nakloněna. A při tom stále jenom cítil větší nepokoj svého srdce, čím dále Anežka Kadeřávkova líbila se našemu dědečkovi kapitálněji.

Vyzvěděl na ní, že v sobotu záhy dopoledne dochází do městečka na koupi, a když jí nadhodil, že tudy v ranních hodinách chodívá na procházku, nedivila se, že ho tam do té doby ještě neviděla, naopak, usmála se líbě a přijala z ruky jeho šípkový květ, který se opozdil o tři měsíce a vykvetl tady mezi červenajícími se šípky snad jenom proto, aby jej dědeček Sejk dnes mohl utrhnouti a podati sličné dcerce poklasného, pro kterou se zamítilo jeho nikdy nestárnoucí srdce.

A nyní tedy byla ta památná sobota a ta důležitá chvíle, pro kterou dědeček se oděl do černého a k tomu ještě si obarvil vousy. Pěkně pannu Anežku pozdravil a k levému boku se jí přitočiv, vyprovázel ji zpět k městečku. U krajních domů se s ní rozloučil řka, že na ni počká a že ji pak zase doprovodí, nebude-li jí společnost jeho nemilou a nevítanou.

Opět se přívětivě usmála a uklonila se mu, řkouc, že tady bude co nevidět. A když pak se vrátila s obtiženým košíkem, dědeček Sejk nepozorovaně sáhl do zadní kapsy svého černého fráčku a odtamtud opatrně vynesl na denní světlo krásnou růži, kterou galantně podával své společnici.

Pak jí chtěl také bráti z ruky košík, minutu zápasil s jejími mladými, silnými prsty, ale přece povolil, když toho nechtěla dopustiti. Ostatně uznával také, že by mu to k jeho černému úboru ani neslušelo.

Kráčel podle ní po té poetické cestě, na které viděl dnes samé kvítí a cítil samou vůni. Bzukot hmyzu činil na zamilovaného dědečka dojem slavičího zpěvu, příroda v nadcházejícím podzimku připadala mu jako nejrozvitější jarní kouzla. Bylo mu tuze krásně a lehko.

Když pobavil Anežku chválou o její svůdné postavě a vůbec o její kráse, přistoupil k jádru své věci. O sobě začal, o své osamělosti, o své touze míti milovanou družku na pouti životem, a nepodotýkal, že snad toho života jest již na krátko.

»Tak vidíte, slečno Anežko, když jsem vedle vás, hned mene zanechává můj smutek a opuštěnost. Pořáde mi bylo v posledním čase tak teskno, že se mi zdálo, jakobych byl už jenom jakýsi částečný, neoupelný člověk, ale vedle vás obečerstevuju jako na rose tenhle karafiátek. Já veždy říkám, beze žínky je mužského jenom polovic, beze žínky nestojí mužský život za nic, a který muž je zderavý a zachovalý a může žínku uživit, každý by se měl oženit, na to by měl dokročit zákon, a staří mohoucí mládenci a vedovci měli by se trestat. Veždyť je to jenom milá krásná přírozenost, aby muž a žena žili pospolu a věrně se milovali, a muž aby se staral o svoji žínku za její lásku a oddanost. Já příkladně za čistou věrnou lásku bych udělal ženušce všechno na světě, na rukou bych ji nosil, dal bych jí do vlády všechen svůj majetek. Viďte, slečno Anežko, že to má takhle být.«

»Já nevím,« skromně odvětila dědečkova společnice.

Dědeček si vzpomněl na Fabiánův výrok, že odpověď »já nevím« vždycky v otázce lásky znamená přikývnutí, a byl potěšen z těch dvou kratičkých slov.

»Však vy víte,« pokračoval veseleji, »jenom že to hned nechcete potvrdit. Pro tyhle věci mají žínky a dívky tuze pěkně vyvinutý cit, ony vědí líp než každý muž, co se patří a co

zas nemá být. To má Kačenka do mene viděla jako do čisté vody a říkala: Poslouchej, Petříčku, kdybych si tě nebyla vzala z lásky, anoberž z přinucení, pro tu tvou něžnou a věrnou lásku ke mně musila bych tě čím dál víc a víc milovat. A vidíte, slečno Anežko, co mi Kačenka umřela, už je mene jenom půl, už nejsem žádný celý člověk. Když tak na sebe pohlížím, je mi mene líto a myslím si, že by se nade mnou měla některá hezká a věrná duše usternout. Co soudíte, jest-li pak pro mene na světě roste ještě taková milá upřímná květina?«

»Já nevím . . .« odpověděla zase Anežka, a dědeček z toho opět rozuměl, že roste. Vzpomněl si znovu na krajánka Fabiána-Paviana, že ženská se musí nejdříve pěknou, uhlazenou řeči navnadit a pak že se má neodkladně hrrr, hrrr, hrrr, podniknouti na srdce její odhodlaný útok, proto nelenil a vystřelil na Anežku neočekávanou otázku:

»A dejme tomu, slečno Anežko, že vy byste byla ten milý upřímný kvítek — směl bych si ho uterhnout?«

»Já nevím,«, zakvíkla opět dívčina a trochu zbledla. Teď ji to ťalo do živého, teď již rozuměla, co znamená dědečkův průvod. Do té chvíle domnívala se, že se to k ní jen tak ze vrozené zdvořilosti má ten hovorný dědeček, ale teď se otřásla poznáním jeho úmyslův.

Mlčela již po celou ostatní cestu a ani všemu dobře nerozuměla, co dědeček Sejk k ní sladce povídá. Vychvaloval sebe, že sice již je letný, ale přece jen zachovalý člověk, který by se nedal v milování zahanbiti žádným mladíkem, naopak, on by si dovedl hezké a mladé žínky vážit!

Neodpověděla mu zase nijak určitě, když jí před vesnicí žádal, aby se s ní mohl opět někdy, a to hodně brzo, sejíti anebo přijal-li by jeho návštěvu její roztomilý papínek, pan poklasný Sternad?

A když se rozešli, nezahodila sličná panna Anežka dědečkovy růže, naopak, s jakousi smutnou šetrností donesla ji domů a zamyšlena vyňala ze skříně broušenou skleničku, naplnila ji studenou vodou a tam vložila ten významný dárek, kterým stařec Sejk zahajoval milostnou výpravu k mladému srdci dívčímu.

(Pokračování.)

LILA ŠEBESTOVÁ:

Zlatý pták mračny kroužící.

Za horkého kdys, slunečního dne,
po cestě opuštěné, vypráhlé
se unavený chodec ubíral.
Šat jeho uprášen byl, bronzem tvář
mu mocné, horké slunce oblilo.
Před ním se cesta táhla v neznámo
a za ním temné lesy šuměly. —
A večer byl. Chodec se zastavil
a skloniv se nad klidnou hladinou
studánky, v níž se topolu stín chvěl,
pil dlouhým douškem křišťál chladivý.
Pak podepřel se o strom zamyšlen,
a tiše zíral vzhůru ku hvězdám,
jichž plavý svit se snivě kolem lil
a v šedém jeho vousu laškoval.
V tom ozářil se jako bleskem kraj
a udiveným zrakům poutníka
se zjevil náhle velký, zlatý pták,
jenž mocně křídly svými mávaje
se zvolna hřížil v hvězdné neznámo.
I vztáhl poutník obě ruce své
za ptákem zlatým, rychle spějícím
za lunou, která edenu jest práh,
a takto mocně k němu zavolal:

»O, zlatý ptáku, mračny kroužící,
jak šťasten jsi, že křídla svoje máš
a nemusíš se světem ploužiti
po zaprašených, smutných silnicích
za parných dnů a nocí zimavých
a temných, chmurných, teskných jako
smrť,
tak nemilován, opuštěn a sám.
Když smutno ti, tu můžeš zaletět
tam vzhůru k nebi, Bohu, Kristu blíž,
v tvář sladkou popatřit jim na chvíli
a šťasten k zemi navrátit se zas.
Já ale nemám v světě nikoho,
komu bych bol svůj mohl žalovat
kdo slzy setřel by mi kanoucí,
kdo potěšil by v těžkém zármutku. —
Ó, zlatý ptáku, mračny kroužící,
ó, odpověz, proč křídla Bůh ti dal
a proč jest člověk k prachu připoután
tak stár a sláb a chud a nemocen?«

I zastavil se v letu zlatý pták,
zamával křídly, níž se k zemi snes',
jak meteor, jak pozdrav zemi hvězd
a hlasem velkým odpověděl tak:

»O, poutníče, člověče neznámý,
již nereptej na trpký osud svůj
a onou sladkou těš se nadějí,
že i tvá duše křídla dostane.
Věz, cizinče, že čas byl, kdy i já
se znaven vlekl pustou krajinou,
kdy šat můj rozedrán byl, uprášen
a rudě zbarven krví mojich ran.
Já nikdy úsměv lásky nepoznal,
jen povržení v očích všech jsem čet',
rodného domu vyštván od prahu
jsem bloudil pouští, vedrem tropickým.
Tu kdysi vrhl jsem se v zoufalství
na písek palčivý a úpěl jsem:
»O, Pane, slyš mě, tvůrce osudů,
což mám tak věčně bloudit životem,
jen slzy, rány maje údělem
na pospas zvěři, lidem bezcitným?
Proč mlčíš, Bože, ke všem prosbám mým,
proč blaha úsměv má mi cizím být?
Což slýcháš jenom šťastných modlitby,
či chceš, bych trpěl věčně bez konce?
Jen jednou dej mi pravé štěstí znát,
ó, Pane můj, mě slyš a vyslyš mě!«

I uslyšel mě Ten, jenž věčný jest,
a když jsem posléz oči otevřel
tu uviděl jsem bílou, sladkou tvář,
jež skláněla se ke mně v soustrasti.
Cos bylo kolem ní, jak hvězdný svit,
ve zraku jejím slunce hořelo,
a vůně vlála kolem čarovná,
to ambry, kadidla a narcisů.

Mě sladkost nevýslovná zalila,
i zvolal jsem: »Ty bílá vidino,
kdo jsi a odkud ke mně přicházíš?«
A ona řekla: »Bratře, Štěstí jsem,
to pravé štěstí, které slove smrt!« —
Já zachvěl jsem se tichou nadějí
a v náruč kles' jí v mdlobě blažené.
A když jsem svoje oči svoje otevřel
tu světlo zřel jsem, dýmy kadidla,
na vlnách hudby jakés tajemné
se lila kolem sladkost nesmírná.
Báječné květy ve hvězd podobě
se kolébaly dlouhých na stvolech
a vším pronikal jásot, plesání:
Hosanna, allelluja, gloria!
Já Toho zřel, jenž sedí na trůně
a byl jsem bílý, krásný jako ti,
již stáli kolem v tiché velebě. —
Tam mezi nimi bylo místo mé,
tam dlím, v tom moři štěstí svatého.
A zachce-li se mi zem smutnou zřít,
tu duše moje křídla dostane,
jak zlatý pták se v mračna pohříží
a slétne níž, jak bájný meteor.
Nuž nelkej, cizinče, vždyť přijde čas,
kdy poznáš ty též blaho bez konce
a uzříš Toho, který byl a jest
a který bude věčně otcem všech!«

To dopověděv chodci zlatý pták
křídloma zachvěl v tichém nadšení
a zmizel velký, sladký, velebný,
tak, jako hvězda klesne do moře . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

»Co pak se tu děje?« ozval se hlas Bavorčin; »proč tak křičí ty děti?«

»Převinout třeba malého a, vidíte, nemohu na nohu.« —

»Tak co jste neposlala pro mne? — dávno bych vám byla pomohla. Myslíte snad, že nemám srdce? Jděte si lehnout, všecko vám tu obstarám.«

A ta, která jí nejvíc ublížila, všecky tyto útrapy na ni přivodila, přispěla jí nyní po druhé, děti obstarala, v kamnech zatopila, hošíčka vykoupala, čistých plenek mu dala, převinula jej, vše bez řeči vykonala, se vzornou dovedností a delikatessou, jíž nikdo by byl nehledal v této ženě, tvrdé na pohled a nevlídné.

»Co máte v tomhle?« tázala se posléze, ukazujíc na hrnec, v němž byla ranní polévka, určená dětem k snídani. Křenková pověděla, muž že ji uvařil, ale ona že dětem ji dát nestačila, že jim tedy dala chleba, načež Bavorová:

»Tak! — ani teplé polévky jste jim nedala! . . A když jstež nemohla, proč jste mě

nedala zavolat? Mohl mi říci Křenek, než odešel. Že se nestydíte, ženská! to jste máma?«

»Když můj odcházel, myslila jsem, že budu moci vstáti . . nezdálo se mi, že noha mi neposlouží . . . a potom: jakž bych si byla troufala? . . rozhněvala jste se na mne« . . ,

»Rozhněvala? Kdo vám to řekl? . . Já se na nikoho nehněvám, já jen každému řeknu, co mu patří! Vaše děti a vy, to je rozdíl! Ať jste vy jakákoli, vaše děti za vás nemohou«.

»Vy si o mně myslíte, co . . . co . . pravda není«.

»O tom se nebudeme hádat. Já si o vás myslím, co každý člověk, který není pytlem prašteným, si myslit musí.«

»Pohněvala jste se na mne, že jsem se hned nestěhovala. Jakže bych mohla?« . . .

»Nechme toho — všecko člověk může, co chce. Hájila jsem si své — vy jste za to na mne poštvala starostu. Taková jste vy! . . . Ale mají snad zájit hladem a vlastní nečistotou vaše děti za to, že vy jste takovou? — Já zas taková nejsem, abych to dopustila«.

»Děkuju vám, Bavorová, na stokrát děkuju a jen vás pro Boha prosím, abyste si nic zlého nemyslila. Hleďte — snad v neděli, dojista v pondělí odcházíme odtud« . . .

»To už mi není nic platno; ti, co ten byt chtěli po vás, už se jinam nastěhovali. Nu, budiž! . . snad hlady taky neumřeme, ale škodu, která nám z vaší neochoty povstala, máte na svědomí. Ale, jak povídám, nechme toho už. Kterakž uvaříte dětem oběd?«

»Slíbila jsem jim kávu,« odpověděla Křenková s povzdechem; »kterakž jim ji uvařím, když nemohu na nohy? Dostanou ji po druhé; dnes ať se najedí té polévky tady . . už beztoho mnoho nechybí do poledne. Chtěla jsem vás prosit, abyste jim ji nalila, až se ohřeje« . . .

»Nemusíte prosit, jen řekněte. Když jste jim slíbila kávu, ať ji mají. Polévka je ohřátá, naleju jim ji hned; zatím se najedí a, jak jen my poobědváme, svařím jim tu kávu a — vám taky . . .«

»Zaplať vám Pánbůh . . .«

»Neděkujte! Ukažte mi nohu; co pak jste si vlastně udělala?«

»Bojím se, abych si nebyla srazila kotník.« Bavorová vyšetřila pohmožděninu.

»Žádný sražený kotník, natažená šlacha, to je všechno,« pravila po chvíli a jala se prováděti jakous-masaži, která se neminula účinku. Pak jí dala studený obklad, přiložila obvaz, nakrmila děti a. slíbivši, že po jedné hodině zase přijde, odešla za svou prací.

V ustanovenou dobu také skutečně přišla, kávy navařila a dětem a i Křenkové posloužila. V nejlepším byla, když pojednou vešla Mourová, která spatřivši ji, úžasem div nezkameněla.

»Vy jste tu?« řeč se vydrala Mourové.

»Bodejť bych nebyla!« odsekla; »nepřišla jste vy, přišla jsem já a, když jste tu vy, půjdu za svým dílem.«

Brala se ke dveřím, ale dveřmi nevyšla, ježto v tom okamžiku stál na prahu starosta Frček a s ním dva občané. Jako velká voda se přivalil, strčil do ní, ven ji nepustil.

»Zrovna jste mi přišla do rány!« zvolal; »ven se nedostanete, dokud mi slůvka nepovíte tady, před těmihle!«

Ukázal na své dva průvodce, hrozivě napřáhl ruce.

»A co mi chcete?« tázala se vzdorovitě, nejevíc nejmenšího leknutí.

»Co vám chci?« rozkřikl se; »chci vám, abyste mi opakovala tuhle před těmi svědky všecky řeči, co jste se opovážila nadělat o mně! Budete-li zapírat, mám tuhle hned dvě svědkyně, které vás usvědčí, a jiných vám taky ještě přivedu.«

Starosta se důkladně zmýlil, myslil-li, že Bavorku zastraší. Ta zajisté se vzepjala jako hadice, změřila si jej opovržlivě a spustila:

»Chcete-li, abych s vámi mluvila, obešlete mě k sobě! Od čeho jste starosta? Tady s vámi nejednám!«

»Vy mi musíte odpovědět! Já vás naučím, utrhávat lidem na cti! . . .«

»Co že?« skočila mu do řeči, syčíc jako zmije; »co že? — vy že mě naučíte? Z vás jde málo strachu! Vy si vedete, jako byste byl nějaký císař pán a zatím jste takový zimní král, kterého po třech letech svrhnou, jako svrhli toho, který byl před vámi . . .«

Ubožky děti, které jedva započaly pojídat kávu, na niž se tak byly těšily, poplašily se a rázem zalezly do svého koutku; Mourová chtěla se vytratit, odejíti ze světnice, ale starosta zavřel za sebou dvéře a zmařil jeji úmysl; Křenková, přikovaná na své lože, všecka ztrnulá leknutím, ani promluvit nemohla.

»Opakujte, co jste řekla!« obořil se starosta poznovu na Bavorovou; »dříve se odsud nedostanete, dokud nepovíte . . .«

»Vy mi nemáte co poroučet! vy nejste soud!« bránila se Bavorová; »ostatně, chcete-li vědět, řekla jsem, co každý by řekl, který by vás viděl docházet k ženské, když muž její není doma, a který, když odchází, ji zanechává peněz. Žalujte si mě proto, ale pamatujte si, že svou žalobou lidem huby nezašijete a řeči neubijete. Žalovat mě můžete, ale zadržovat tady mě nesmíte. Jste to starosta, že nevíte co v tom je? To je omezování a na to je kriminál, abyste věděl . . . a, máte-li svědky vy, mám já jich taky. Teď mě pusťte, nemám více co mluvit s vámi!«

A starosta na to:

»Hned vás pustím, hned! — však všickni slyšeli, k čemu jste se přiznala. Vy taky, Mourová! — vy jste v tom taky byla a ty řeči jste roznášela. Jak mi nedáte svědectví, budu žalovat vás taky . . . . «

»A Ježiši Maria!« zabědovala Mourová, dávajíc se do pláče, »já že jsem něco řekla? Jak je nade mnou Pánbůh, ať se zdráva odsud nehnu . . .«

»Mlčte! vy dosvědčíte, co řekla Bavorka, pod přísahou to dosvědčíte, ryzumíte! — a ty, Barčo!« — obrátil se ke Křenkové, — »tebe ta ženská taky zhyzdila! Podáš na ni žalobu, aby ta špína spadla s tebe . . .«

(Pokračování.)

DR. D. PANÝREK:

Za sv. Kallixtem.

Obrázek z katakomb.

(Dokončení.)

roby (loculi), které se táhnou vodorovně, vydlabány jsouce až v 7 paralelních řadách ve stěnách štol, jsou pravoúhlé prostory mající rozměr mrtvého těla. Mrtvola byla zaobalena do plátna se skříženýma pažema a bez rakve vložena do vydlabaného pro ni prostoru. Kolem těla umístěny vonné látky a předměty, se kterými se za živobití nebožtík stýkal, lžice, prsteny, náramky, pouzdra se skvosty u žen, hračky u dítek, disky u mužů, šlo-li o řemeslníka, i jeho nástroje. Pak uzavřen »loculus« mramorovou deskou nebo třemi velkými cihlami a maltou zazděn. Na desku vryt nápis nebo namalován na vápenný povlak. Vedle hrobu umístěna hliněná lampička ve zvláštním výklenku s křesťanským odznakem. V těchto výklencích nalezány bývaly také zlaté skleničky, t. j. sklenky, do nichž zlaté folie vpáleny v podobě křesťanských obrazů, do dvojitého dna; také byly tu nalezány nádobky skleněné s rudou sraženinou neb usazeninou na dnu, krví mučedníka nebo vínem mše svaté. Později vkládány do těch prostorů i nádoby s olejem, z nichž pak olej jako relikvie vyjímán, stejně jako z lampiček, ež ve výklencích u hrobů hořely.

Nápisy na deskách zavírajících hroby byly z prvu velmi jednoduché (»Zoae in pace«, »Procopi in pace« atd.), zprvu jen jméno a vedle něho pouhý křesťanský symbol. Výzdoby, o nichž jsme se zmínili, popisujíce kubicula, nemívají. Dekorace těchto odpovídala z počátku duchu antického vkusu, jaký při výzdobě obydlí zachováván (delfíni, tritoni, ptáci, hory, masky atd). Později objevují se obrázky křesťanského původu, neboť v tajeném náboženství bylo přirozeno, že se záhy vyvinulo tajné obrazové písmo, vztahující se k jeho symbolům a naukám. Z počátku ryty do mramoru jen jednotlivé symboly, na př. ryba jako Kristus, protože písmena řeckého jména jeho význam spasitelův připomínala. Symboly ty pak zařaďovány i do dekorací. Draku podobná ryba Jonášova byla odznakem vítězství z mrtvých vstáním nad mocí pekla. Holub a pták vůbec znamenal duši osvobozenou, fenix byl symbolem vzkříšení, páv značil život věčný, jelen touhu po vyplnění, stromy a čtyry prameny ráj, z něhož lidstvo bylo vypuzeno, loď je církev, maják snaha po životě věčném, beránci jsou věřící, jiné symboly jsou rybáři lovící člověka atd. Později objevují se skupiny pastýře s nádobou mléčnou nebo beránkem u nohou neb na rameni (snad dle antického vzoru Herma), prosebnice s pažemi rozepjatými, se závojem a dvojitou tunikou, jako symbol zprvu duše zemřelého, jež se modlí, pak jako symbol církve, pak symbol Panny Marie. Postavy tyto byly později seskupovány a malovány, tak výjevy ze starého a nového zákona. Jako každé dílo lidské, i náboženství křesťanské tvořilo své posvátné myšlenky znenáhla — vidíme tu týž vývoj od jednoduchého ke složitému, od prostého k uměleckému, jedna myšlenka vznítí v hlavě dumající druhou. Setkáváme se proto později v katakombách se scenami znázorňujícími Mojžíše, kterak vykouzlil vodu ze skály, nemocného v rybníce v Bethesdě (výjev byl ještě ve středověku umělci znovu a znovu reprodukován), jenž odnáší, uzdraviv se, lůžko na plecích svých, Noaha, jenž byl z potopy zachráněn a z archy vystupuje s holubicí míru. Jak Mojžíš, tak chorý z Bethesdy i Noe jsou symbolem záchrany duše křtem. K témuž věrou křesťanskou založenému mínění vztahuje se i rybář a jiné obrazy. Abraham chystající se obětovati Izáka, poslední večeře Kristova a jeho učedníků, rozmnožení chlebů, zázrak s vínem v Kani Galilejské, vzkříšení

Lazara upomíná na z mrtvých vstání Krista. Historických obrazů skoro není — Kristus je zidealisovaná postava nebo bezvousý jinoch, utrpení jeho nikde není reprodukováno (před 7. stoletím není obrazu ukřižovaného), apoštolové zobrazováni v antickém šatu zcela realisticky (v římské tunice s přehozeným palliem) Gloriolu, ač se objevuje už v době před Kristem v náboženstvích Řeků a Římanů, co odznak božstev a panovníků, náboženství křesťanské teprve po čtvrtém století zavedlo, ačkoli, jak vidíme některé symboly převzalo, jak přirozeno, z kultury, ze které vyrostlo. Tak na zemi vždy bylo — pozdější, dokonalejší myslitel, stavěl na díle předcházejícího — náboženská kultura hebrejská (bible) vzala mnoho od babylonské, křesťanství od řecké a římské a římská od řecké — a tak bude do nekonečna. Zajímavý je, ač ojedinělý starokřesťanský žánr katakomb; přichází tu — myšlenka byla u náboženství, jež stále se obíralo posledními věcmi člověka a životem záhrobním, přirozena — hrobník (fossor, od fossa, jáma), obyčejně s motykou.

Mezi uměleckou hodnotou těchto děl a vyspělostí na př. umělců pompejských je ten rozdíl, že druzí byli dokonalejší, ježto první křesťané na přepych nedbali a ani nemohli vyhledávati nejlepších umělců, které si mohl konečně takový pompejský patricius, na příkl. Vettius dovoliti. Ale duch jejich, prostředky technické jsou stejné — znalci katakomb vychvalují na malbách těchto jemnou duchaplnou veselost, symmetrii, zdobnost postav a ornamentů — já viděl jen primitivnost, ovšem době odpovídající a snad úmyslně vyhledávanou náboženstvím pokory, a dnes znova — vzpomínaje o tom, se přesvědčuji, nahlížeje do pěkné knížky »Selecta ex coemeterio s. Callixti in via Appia«, kterou kněz řádový, tuším za 1·50 liry prodal mně v těsném svém krámku, když jsme se vraceli z katakomb.

Jak pozadu zůstávají nejlepší malby katakomb, na př. obrazy sv. Cecilie, Spasitele a sv. Urbana, nebo příběh Jonášův, nebo malby v cubiculu pěti světců anebo »Dionysias in pace« v témže cubiculu, jak daleko stojí umělecky na př. za amorety květináři z pompejského »Domus Vettiorum« anebo »Diana s Acteonem« v domě Sallustově, jak jsou zde barvy živé, bujnou radostí tryskající, veselé, jak tam stlumené. Ústředí a poměry tu rozhodovaly — v záři bezstarostného, pudům hovícího náboženství, blahobytu, radosti života musila jiná díla umělecká vzejíti, nežli v přítmí katakomb, za obřadu přísného vyznání, ukazujícího stále na smrt, kterou ostatně víra jeho hrozila každou chvíli, byl-li prozrazen.

Chudoba a vyhledávání chudoby, altruismus, jednoduchost, vyžadována co ctnost, nemohly zploditi těch děl, kterým se obdivujeme u památek současného Říma, hříšného (dle dnešních pojmů), avšak šťastného v hříších, ježto ne za hřích, ale za zásluhu tehdejší náboženství Římanův prohlašovalo život přirozený, hovění pudům, sobectví krajní. Ostatně jednoduchost techniky umělců katakomb přiznávají i orthodoxní vykladači starokřesťanského života. Vodové barvy, hlinka žlutohnědá co půda, temnější barvivo k naznačení jednoduchých stínování — toť všechen artismus katakombových umělců, kteří časem se svou zelenavou, žlutou, červenou, modrou a hnědou barvičkou zajímavá dílka vytvořily.

Nechtělo se mi z katakomb, leč i řeholník spěchá. Odbrebentí svůj úkol a zájem jednotlivce, jenž také víc neplatí vstupného než světoběžný zevloun bez kultury, není mu ovšem rozhodující.

Návštěvníci zajdou s ním do jeho krámku, kde koupí pohlednice, alba, ricordi všelijaké, těžítka s rybou, symbolem Krista, za 3 liry, a podobné maličkosti.

»Marmo autentico!« — poznamenává kněz s tváří opravdovou.

»Že tě husa nekopne za tu lež!« povídám česky, a směju se.

Usmívá se také. Musili by míti mramorové lomy, aby vyhověli všem požadavkům turistů, nemluvě o římských obchodech s křesťanskými památkami, jež také všelicos z ritu staré církve prodávají za drahý peníz. Jak je zánovní ten úlomek mramoru s rybičkou rudou hlinkou v jednoduchých čarách naznačenou!

»Je-li to všechno tak pravda, jak jsi to povídal dole,« myslím si, vzpomínaje na »marmo autentico«. — Z opatrnosti vystrčí mnich ovšem jen 2 až 3 kousky na krámek — v ukrytu má asi zásoby .... Škoda, že to kazí illusi.

»In tenebris lux,« tane mně v duši, vzpomínajícímu na počátky silné novoty náboženské.

Jaká lux in tenebris kyne nám racionalistům XX. věku?

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

ec však stávala se poutavější. Kotal sděloval mně, že Veckova žena je známou krasavicí, jednou z nejkrásnějších žen v Praze. Dosud je prý u rodičů na statku, ale Vecka tato »vie du chateau« nebaví, nebo snad je skutečně třeba jeho přítomnosti v pražském kontoru tchánově — Vecko dojíždí prý na Pohranov za ženou a dítětem jen na den nebo dva dni v týdnu. Ostatně prý sama uvidím, jak je Veckova žena krásna. Madame Vecko přijde již v nejbližších dnech do Prahy, a pak se s ní setkám. Byla prý do Vecka šíleně zamilována, musila u rodičů přemoci mnoho překážek, než jí dovolili, aby si vzala za muže trochu lehkovážného doktůrka bez ctižádosti a bez vyhlídek na kariéru, doktůrka, jakých je v Praze na tucty. Veckova žena má prý pověstně krásnou postavu, proslulé nádherné tmavé vlasy, slavné černé oči, fenomenální pleť, nejmenší nožky a ručky mezi všemi pražskými dámami. Kotal byl by ještě stupňoval mou horečnou zvědavost na tuto českou Venuši, kdyby nebyla vpadla tetička do jeho dithyrambů didaktickým úryvkem.

— A musíš také říci Anii, že je paní Vecková velmi hodná, dobrosrdečná dáma, vzorná manželka a výtečná matka . . .

Planula jsem skutečně zájmem pro tento výlupek krásy a dokonalosti! Jakže, — takovou bohyni má osvědčený ten pan Vecko za manželku a takovým klenotem, takovým pokladem se ani nepochlubí? V tom jsou věru nepřirozené věci a nadpomyslné problémy! Pan Vecko stává se mně stále tajemnějším, ano nabývá dokonce jakési zajímavosti. Chtěl snad docíliti tohoto výsledku? Připomínala jsem si podrobnosti jeho zjevu, jeho chování a vystupování, a sbírala jsem material, abych jej odsoudila pro tuto ješitnost a záludnost. Ale neshledávala jsem v dojmu, kterým na mne Vecko působil, ničeho, co by ukazovalo k nějaké malosti společenské jeho povahy. Nemohla jsem si zapříti, že si Vecko počíná — jediný z mužů u Bernauů vedle Kotala, mého starého dobrého známého Kotala — dokonale gentlemansky, nehledaně, prostě, bez pósy a afektace. Vedla jsem tedy proti němu důkaz z jiné strany, s hlediska poměru muže k ženě. Hledala jsem proti jeho chování doklady ve věčné knize dějin války obou pohlaví, v učebnici strategie, které užívá muž proti ženě a žena proti muži. Z tohoto zorného úhlu nebylo věru jeho jednání nikterak zcela bezzávadno. Ten pan Vecko ukazoval celým svým vzezřením, mluvou a svými způsoby, že studoval ženu, že je zkušeným odborníkem v tomto oboru. To pozná každá žena za nedlouho, ryze pudově, byť byla sebe nezkušenější žabkou, pocítí to ve své duši i na svém těle, tím známým pocitem, který ji zahřívá a zase chvílemi lehce mrazí a šumivě jí probíhá žilami jako nevididitelné, ale přece silné a živočišné fluidum, vyzařující mezi těly dvou, sobě místně blízských různopohlavých jedinců. Prozkoumala jsem rychle ve vzpomínce Veckovy pohledy, jejich výraz, jeho posuňky v jejich oblosti a vtíravosti, hru rysů jeho tváře, jeho pohyby, které u mužů jeho rázu nabývají u přítomnosti žen zvláštních, sklonných a k jakémusi neuvědomovanému splynutí tíhnoucích čar, zvuk jeho hlasu, jenž se okamžitě změnil, jakmile Vecko se mnou na chvíli osaměl. Životní zkušenost s feminismem, duševní obratnost s určitou společenskou i knižní inteligenci, znalost ženského srdce a ženské fysiologie — to vše, jedno k druhému připojeno, působí, že muži této společenské distinkce ovládají mistrně a neklamně společensky pohlavní otázku, hledí na ženu s vysokého stanoviska, že jim je málo v ženské duši a ženském těle i nejjemnějších jeho čivových záchvěvech tajno. Tyto úvahy vedly mne jiným myšlenkovým pochodem k témuž cíli i k opětnému odsouzení pana Vecka. Počíná-li si Vecko také vůči jiným ženám tak, jako si počínal vůči mně, má určité úmysly vůči ženám, a tyto úmysly mají zřetelné příčiny a směr.

Počala jsem na »Veckovu aféru« pohlížeti po těchto úvahách vážněji. Nemohla jsem ji více odbýti posměchem, komikou, musila jsem se Veckem a jeho dnešním společenským vystoupením zabývati, najmě když bylo jisto, že se s ním ještě několikrát nebo dokonce velmi často setkám. Je vzhledem k tomu nutno, abych byla — jako vůbec o společnosti, v níž budu obcovati — také o něm a jeho osobních poměrech zpravena, a musím se již podrobiti prozkoumání jeho »případu«. Musila jsem tudíž sama rozpříst další roz-

hovor o Veckovi a mohla jsem nyní, když i tetička účastnila se tak blahovolným způsobem rozmluvy o tomto předmětu, říci Kotalovi přímo:

— Dle toho, co mně vypravujete, soudím, že manželé Veckovi jsou velmi šťastni . . .

Kotal odkašlal suše a pravil:

— O ano, praví se tak. Vzali se, jak jsem již řekl, z lásky, měli a mají všecky podmínky ku štěstí a nic se neproslýchá, co by mluvilo o opaku.

— Ano, jsou šťastni, velmi šťastni, — řekla tichým, rortavým svým hlasem tetička jako ozvěna, a bílá její, rukavičky zbavená ručka utkvěla na klice kočárových dvířek. Byli jsme u jejího domu. Tetička se rozloučila se mnou a Kotal vystupoval, poroučeje se mně, z kočáru. Hostinec, v kterém hodlal stráviti večer, byl nedaleko a Kotal nepokládal za patřičné, jeti se mnou à la »enfin seuls« večer v kočáře. Vůz měl mne dovézti samotnu k mému bydlišti, kde mne očekávala Vistribka. Tetička nařídila, abych zůstala dnešní večer doma. Nesmím se prý po jouru ještě večer unaviti.

Kočár šinul se neslyšně, vyskakuje na gumových obručích a pružných svých pérech, po zablácené dlažbě. Mdlá světla svítilen šinula se chvílemi před mým zrakem a tu a tam objevila se na okně silhueta tváře a postavy některého chodce.

— Ano, jsou šťastni, Vecko a jeho žena i s jejich dítětem. Také tetička je šťastna ve slunném podzimku svého života, i Kotal je šťasten, protože se smířil se životem, od něhož mnoho již neočekává.

Jen já nejsem šťastna. Nemám nikoho, než Vistribku, tetičku, Kotala a »společenské známosti«, jakou je Vecko a lékař z Františkových Lázní, a jiní lidé, s kterými se setkám na chvíli v životě, abych je pak nikdy více nespatřila. A s tetičkou se rozloučím, snad na vždy, až opustím Prahu, a také Kotal mně stiskne za nedlouho naposled ruku. A také Vecko, a jiní, jemu podobní. Proč já nemohu být, proč nesmím být šťastna? Proč nemám nikoho, s kým bych mohla být šťastna? Která mocnost osudu vyslovila proti mně toto věčné odsouzení, tuto klatbu?

Otřásla jsem se chladem v prostydlém nitru kočáru, když jsem si vzpomněla na toto vše, a když jsem si uvedla na mysl, jak bude později, jak bude nyní hned, až se vrátím domů. Osamělý, zoufale nudný, smutný a řádní večer s Vistribkou, jež bude podřimovati a vykládati si karetní patience.

Zase taková chvíle sentimentality a malátnosti i malomyslnosti! Jsem si v takových chvílích nejprotivnější, utekla bych, kdybych mohla, nejraději sobě, svému vlastnímu životu, mám pocit paniky při zemětřesení, v níž má člověk potřebu prchnouti, aniž ví kam, ale musí, musí někam uniknouti. Zlobila jsem se na sebe, ale nemohla jsem zabrániti, že pláč mně zadrhl hrdlo. Cítila jsem se slabou, nemocnou, opuštěnou, zoufalou. Vyběhla jsem v prudkém chvatu po schodech do svého bytu.

V prvním pokoji seděla Vistribka na pokovce, majíc ruce v klíně a šátek přehozený přes župan. Dřímala pevně, a její sestárlá tvář vypadala ve spánku ještě utrápenější a unavenější, než když bděla.

Byla jsem ráda, že se ihned neprobudila, když jsem procházela první světnicí.

Ve svém pokoji zavřela jsem dvéře spěšně na klíč, vrhla jsem se ve tmě na lenošku u kamen, v nichž tiše plápolal malý oheň, a vypukla jsem ve křečovitý vzlykot.

*

Tetička měla přece pravdu: nastydla jsem se, pokašlávala jsem a nevyšla jsem tři dni z domu. Po celou tuto dobu pršelo a vycházka byla velmi málo lákava, ano pro mne nemožna. Teprve čtvrtý den byl slunný a jasný a vylákal mne a Vistribku v poledne na korso. Svěží vzduch působil blahodárně a hojivě na můj věčný katarh a na mé nervy, jež protrpěly v minulých třech dnech několik prudkých krisí. Dnes styděla jsem se za jejich slabost, za nával své sentimentality, právě tak, jako stydlivě hřálo slunce v polední době podzimního dne, plného chladných výdechů. Korso vykazovalo touž tvářnost, jako v jiné dni, tytéž návštěvníky. Zdá se, že se pražské korso ve všední dni nikdy nemění.

Na nároží Staroměstské ulice obrátil se k nám náhle vysoký muž v cylindru a přilehavém redingotovém svrchníku — Vecko. Zdvihl klobouk lehce k pozdravu a přistoupil beze všeho otálení ke mně. Jakoby tam byl na mne čekal. Hleděl na mne klidně, pátravě, počínal si tak, jakoby se rozumělo samo sebou, že se zde se mnou setkává a že mne oslovuje.

Nemohla jsem tomu zabránit, abych se »až po kořínky vlasů« nezarděla. Zlobila jsem se proto na sebe, zuřila jsem v nitru, ale nebyla jsem s to, ovládnout své cévy a nervy. Byla jsem zlostí a studem blízka mdlobě, ale opanovala jsem se, když chladný větřík zahrál náhle laškovně kolem mých lící. Vecko zpozoroval ovšem ihned změnu barvy mých tváří a v jeho očích zahrál jakýs náhlý, rychle se zase tratící lesk. Zdálo se mně, že šedavé duhovky velkých, bez odporu krásných jeho očí tmavě zasvětélkovaly. Nějací Veckovi známí šli mimo nás, pozdravili jej a jejich obličeji kmitl se záblesk porozumění a souhlasného

mínění. Byla jsem rozhořčena tímto pozorováním, tímto patrným nedostatkem společenského taktu, který nakazuje lhostejnost vůči neznámé dámě, a uznala jsem, že mohu ke všem těmto přihodám odpověděti jen chladnou lhostejností vůči Veckovi.

Vecko tázal se mne letmo, jak se mně vede, stiskl mně ruku a žádal mne spěšně, abych jej představila Vistribce. Učinila jsem tak ovšem, ale bez valného dojmu na svou průvodkyni, které nebyla taková setkání se s osobami, ji buď neznámými, se mnou však již seznámenými, žádnou vzácností.

Vecko dotazoval se pak znova důtklivěji po mém zdraví Věděl, že jsem byla tři dni churava. Je Praha opatřena tak rychlou, podrobnou a spolehlivou zpravodajskou službou, že informuje každého, kdo o to stojí, ihned o životě a osudech té neb oné osoby? Nebo snad Vecko pátral, co se tyto tři dni se mnou dálo, měl snad na tom zvláštní svůj zájem? Proč ostatně se po tom pídím? Snad mluvil Vecko s Kotalem nebo s tetičkou Douděrovou, a od nich se dověděl, co se mnou se dálo. Také tato »záhada« musila mne nechati lhostejnou. Nesměla jsem panu Veckovi prokazovati více cti, než mu přináleželo a než si jí sám přikládal. Tím jsem si byla jista, že musím vůči panu Veckovi setrvati ve své úplné bezzájmovosti, že musím pro dnešek ignorovati i jeho, pro mne dosud tajemné a utajené manželství a otcovství. Jak jsem se měla také zmíniti o jeho ženě, když neměl Vecko za příslušno se mně o ni zmíniti dříve sám? A pak: nemohla jsem přece vyvolati takovýto výjev, jenž mohl dopadnouti třeba notně trapkovitě před Vistribkou. Stála jsem tedy nehybně, jako sloup, vedle Vistribky, čekajíc věcí příštích, nehodlajíc ovšem vzíti s sebou Vecka na další procházku. Tak mínila jsem dáti mu na jevo, že jeho setkání se s námi, ať již náhodné nebo jím přivoděné, může míti jen zcela krátké, několikaminutové trvání.

Vecko vyvedl mne však záhy sám z pochybností o tom, jak mám souditi o jeho náhlé schůzce s námi a o jeho zprávách o sobě, a své přechodné letní chorobě.

— Chodívají dámy častěji v poledne na korso?«, řekl a pokračoval, nevyčkav mé odpovědi: »Kráčívám tudy každého dne o polednách z obchodu do svého bytu, a neviděl jsem dámy v uplynulých dnech . . . Před tím, než jsem měl čest být slečně představen u Bernauů, spatřil jsem ovšem dámy každého dne na korsu . . .«

Pan Vecko odkryl tedy sám své karty. Všiml si nás ihned po našem příjezdu do Prahy, stopoval nás, věděl o nás, a hledal nás každého dne zrakem.

Již zase počal mně ruměnec stoupati do tváří, ale rychlý pohyb kapesníkem zakryl jej aspoň částečně slídivým zrakům Veckovým. Byla jsem pohněvána Veckovým slídičstvím a neomaleností, s kterou je vůči mně vykládal na krám své neochvějnosti a malichernosti. Ale zároveň tázala jsem se sama sebe, jaký důvod má Vecko k tomu, aby se otevřeně přiznával k tomuto svému špehounství, aby se jím chlubil. Činí tak Vecko úmyslně? Sleduje tím určitý jakýsi záměr? Cosi pudového mně pravilo, že je tomu skutečně tak.

Bude ten člověk státi s námi hodinu na nároží korsa a Staroměstské ulice, uprostřed proudu chodců, byť řídkého, přece se o nás rozrážejícího? Ne, tak neotesaný Vecko přece není. Promluvil ještě několik vět, smekl korektně, stiskl nám oběma, Vistribce a mně, ruku, a pokračoval ve své cestě.

Měla jsem pocit, že ten člověk vniká klidnými svými zraky hluboko do mého nitra, k samému mému churavému srdci. Nepoznala jsem dosud takových žensky jasných, pokojných očí v mužské tváři. Vím, že všichni mužové, kteří mnoho žili, mají takovéto líné, unylé oči, jež přílišným užíváním života pozbyly své těkavosti a nestálosti, jež dovedou hleděti pevně k cíli a odhadnouti prostředky, k němu vedoucí, a překážky, stavící se v cestu jeho dosažení. Ale při pohledu do Veckových zraků měla jsem stále pocit, jakoby mne ty oči obnažovaly a laskaly, hřály a líbaly. Oči pravého muže, jež praví, jak se zdá: »Mé dítě, pán a majitel můj zná život a všecky jeho taje, záhady a nebezpečí. Můžeš býti u něho úplně bezpečna. Proti všemu ví on prostředek a pomoc. Můžeš býti klidna, on dovede tě uchrániti proti životu, protože jej zná, protože poznal jeho vědu a umění. Můžeš se mu svěřiti; on všemu rozumí a ve všem si ví rady.«

Pocit jistoty a ochrany budí takovéto zraky, vzbuzují vědomí upokojenosti a odevzdanosti. A ať tomu je jakkoliv, ať se žena, pokud je sensitivní a přístupna dojmům, brání sebe více takovým vtivům: takovéto oči hypnotisují. Takový muž jeví se každé dospělé ženě pravým mužem. A byť se žena takovému muži sebe více vzpouzela a vzpěčovala, odevzdává se ráda a ochotně, byť nuceně třeba, ale přece bezpodmínečně jeho přítomnosti, síle a vtíravosti jeho působení na duši a obrazotvornost.

Podivno, že všecka hořkost, kterou jsem pocítila k Veckovi, náhle zmizela. Veckova pozornost — nenazývala jsem ji více dotěrností — nebyla mně více nepříjemna. Naopak: nesla jsem ji líbě a s teplou jakousi ukojeností. Nehoršila jsem se více, že jsem se s Veckem setkala a s ním promluvila. Schůzka

s ním mne jaksi povznesla a zlepšila mou náladu.

Řekla jsem stručně jen Vistribce, že Vecko je dobrým známým tetičky Douděrové a Kotala, a ve sluchu zněla mně jeho slova na rozloučenou:

— Líbám vám tedy ruce, milostivá slečno, a poroučím se. Na shledanou slečno, na shledanou zítra u Límů. Snad nebude vám a milostivé paní Douděrové ničím zabráněno, tam přijít. Pan Kotal bude tam také . . .«

*

Podobný obraz u Límů na »jouru«, jako před nedávnem u Bernauů. Ale vše ve větším měřítku, v zámožnějším rámci. Větší pokoje, okázalejší zařízení, více originálů obrazů, olejů, pastelů, akvarelů i pérokreseb na stěnách. Mezi přítomnými je také několik důstojníků. Mluví se mnou o Vídni a Františkových Lázních, ale nejeví ke mně dosud valné důvěry. Nejsou ještě zpraveni o výši mého věna, a to je rozhodující zřetel, jak se zdá, u nich, ve Vídni a v Praze . . . Jediná dcera u Límů, trochu chudokrevná a útlá, ale něžného vzhledu a hezké postavičky. Jediná — proto a vzhledem k všeobecně známé zámožnosti Límově — je stále oblehána mládeží, která je, jak se mně stává stále zřejmějším, v Praze velmi zaujata pro národohospodářské otázky tohoto druhu. Něco málo známých od Bernauů, ale jinak samé nové známosti. Límovi jsou patrně »upper half thousand« v pražském společenském »Kompasu«. »Bernauova družina« drží se celkem pohromadě. Límových noblgarda« se s ní patrně příliš nemísí. Bernauovci jsou asi jen druhého řádu, Límovci »first class«. Oč jsou Límovi bohatší Bernauových, o to je jejich uvítání mé maličkosti méně vřelé. Bohatství ukládá jisté povinnosti upjatosti.

Vecko pohybuje se také u Límů jako doma. Nalévá si cognacu, zapaluje si cigarety, promlouvá tu s tím, tu s oním několik slov. Stále jakoby nejvíce spěchal, jakoby plnil neodbytnou, ale málo poutavou společenskou povinnost. Dodává si tvářnost vznešenosti, lhostejnosti. Umí »zacházeti s bohatci«. Na zevnější označení toho oděl se poněkud ležérněji než k Bernauům. Nemá černý, nýbrž černě šedavý redingote, pestrou kostkovanou vestu a nedbale uvázaný bělavý nákrčník. Jeho dnešní úbor byl jistě volen úmyslně. Jsem přesvědčena, že Vecko nekoná nic mimovolně, nýbrž že si počíná vždy s určitou vypočítavostí a účelností.

V jeho zracích spatřuji zřetelnou radost, že mne zde vidí. Vítá mne radostně a zase tiskne mně silně ruku a hrouží své oči v moje. Ze strany vysílá ke mně pohled, aby se přesvědčil, jak jeho přítomnost přijímám. Jsem v dobré míře, bavím se společenským obrázkem, jenž se mně naskytá u Límů, a setkání se s Veckem stupňuje jasnou mou náladu. Myslím si: »Možná, že tomu člověku křivdíš. Snad je to jeden z oněch obšťastňovatelů, kteří zří rádi kolem sebe samé radující se lidi, samé zjasnělé tváře a kteří snaží se přispěti k vytvoření jarých nálad. Snad baví se tento člověk rád sám a baví proto rád jiné.«

Ale Vecko vyvrací svým přiblížením se ke mně sám tyto mé názory o sobě. Od té chvíle, co se s ním setkávám, neexistuje pro něj nikdo jiný. Zabývá se pouze mnou, baví se pouze se mnou, odvádí mne k pohovce v zákoutí vedlejšího pokoje a usedá do lenošky vedle mne.

Vkládá se prudce »v akci« — o tom nemůže býti nejmenší pochybnosti. Naslouchám jeho řečem jako v pěkném snu — v tom hluku a šumu, který víří kolem mne, a nestopuji jeho slova ani v údivu. Již je mám za sama sebou srozumitelná, pochopitelná, přirozená. Tvářím se tak, jak přísluší »dámě«, sleduji jeho řeč s úměvem, patřičným k takovým vývodům, a přizpůsobuji této domnělé náladě své veselé odpovědi.

Vecko líčí mně, jak se potěšil, že mne uzřel včera, že shledal mne po několikadenní mé churavosti zase zdravou. Jaká to důvěrnost, jaká něžná péče! Nemohu přece předpokládati u světáka Vecka, že praví to ze starosvětského, sousedsky bodrého, selského zájmu, že chce se mně »kmotrovsky« zavděčiti. Tento silný, smyslně založený muž, směřuje svými slovy přímo k mé duši a k mému intelektu, rozmachy své dobývavosti bez oklik k mému srdci, uměním svého dvořanství k mým podníceným a vznětům podrobeným nervům. Není pochybnosti, že jsem na mladého tohoto krásného a odvážného člověka způsobila dojmem, který je snad pro něho pouhou epizodou, který však třeba může vésti jeho vůli v jiné, trvalejší konce. (Pokračování.)

Feuilleton.

Nálady.

Nálady měnivé,
oblaky bílé a šedivé,
kráčíte nade mnou,
suggescí tajemnou
srdcem mým vládnete.
Ve výš je zvednete
volné a veselé,
čisté a klidné —
náhle je ztísníte,
kalem je ztřísníte,
nešťastné, bídné. *K. V. P.*

VÝSTAVNÍ TRAMPOTY.

Jen tak na skok, na několik pouze dní unikl jsem z Prahy. Chtělo se mi užíti někde klidu, samoty. Zapadl jsem do klína vysokých hor, pod zasněžené špice půl čtvrtatisícových velikánů, do ticha hlubokých údolí, v nichž naslouchal jsem šumivé hudbě lesů, na břehy rozpěněných bystřin, do deště bouřícího vodopádu.

Ach, jaká to lázeň unavené duši! Jaký klid a jaký lék! Kde byla pro mne v těch dnech Praha, její život, ruch, neklid práce a bojů, kde výstava, její návštěvy, koncerty, slavnosti? Nebylo času vzpomínati a nechtělo se mi toho ani. Bylo mi nepříjemno, když našel jsem v hotelu krajana, jenž mne hovorem vracel v příboj pražských radostí i starostí. Setkav se se mnou, ocitl se na rozpacích, má-li dodržeti svůj program a odejeti do Prahy na výstavu nebo dáti se se mnou dále do hor. Poradil jsem mu výstavu. Bylo v tom hodně zlomyslného sobectví, neboť zbavil jsem se tak nebezpečí, které ohrožovalo mou samotu. —

Vracel jsem se kolem jezer s vodou zelenou a modrou, s velikými hotely na březích, plnými turistů, a s rozkošnými domky šťastných lidí, kteří tu tráví celé léto. Jeden z nich, zvláště úhledný, koupající základy přímo v jezeře, upoutal moji pozornost. Jeho styl upomínal živě na práci českého architekta — a skutečně jeho jméno napsáno na římse. Z domku slyšeti bylo český hovor. Něco jako stín závisti přeběhlo mi přes cestu.

Ještě několik okamžiků na palubě čistounkého parníčku a pak už do vlaku a ku hranicím drahé vlasti. Bylo to krásné i krátké jako pohádka, a vlastně jsem si ani neoddechl. A doma hromádka připravené práce zatím vzrostla — je třeba vrhnouti se v neutuchající každodenní vír a zmatek povolání, ve shon ulic, v šum výstavy — Výstavy! Ne, už nepůjdu na výstavu. Unavuje. —

Uplynulo několik dní, a já do výstavy nešel. Nezlákaly mne sjezdy, osvětlení, nové attrakce. Bylo mi dobře v zavětří. —

Až onehdy. Do dveří vstoupil přítel Moravan. Vracel se z šíré Rusi odněkud přes norské fjordy. Vítání, stisk ruky. Zítra zase odjíždí a večer by rád strávil se mnou. Kde se sejdeme? Na výstavě, kde jinde? Nebýti výstavy, byli bychom se rozmýšleli, ale letos konají se všecky schůzky na výstavě; to se rozumí samo sebou.

A tak výstavní siréna tiskla mne zase na svou rozbouřenou hruď. Večer byl veselý. Začátek učiněn ve smíchovské, pak se přešlo ke slonu, odtud svezli jsme milého Moravana na skluzavce, pak navštíveny krasavice v páně Hlouchově čajovně, a skončilo se u Šutery při sklence jiskrného moravského vína a za zpěvu ohnivých slováckých písní.

Šohaju, šohaju,
vaši ťa hledajú,
že koníčky vrané
obroku nemajú.

Nemajú, nemajú,
nech trochu počkajú;
šak já čekat mosím,
než mně na stůl dajú.

Ej, tolik lidí, kterak by děvucha švarná stačila? Nutno počkat, než dají na stůl. A už dumný hlas výstavní píšťaly sladce zval k odchodu. —

Přítel odejel, a já zase osaměl se svým odhodláním do výstavy nechodit. Abych zabránil pokušení, poslal jsem tam ženu s dcerkou, aby se rozloučily. Že už tam nepůjdeme. Když se vrátily, pravila ke mně dcera s nesmírnou vážností: »Otče, byl jsi na výstavní rozhledně?« »Nebyl,« odpovídám dle pravdy. »Tak to tam musíš jít! Stojí to jen 20 haléřů a ještě dostaneš pohlednici!« — Žába má rozhodně obchodnický talent. — »A viděl jsi opice?« — »Opice?« — »No, na výstavě!« — »Opic už jsem viděl —« — »Ale ty, co se na ně platí šedesát haléřů vstupného?« — »Ne, ty jsem neviděl.« — »A to se musíš na ně také podívat! Jsou strašně ošklivé.« — »Nu, jsou-li opravdu ošklivé . . .« — »Prosím tě, tatínku, jdi se na ně podívat! Jdi! Musíš mi to slíbit!« — Co pak by člověk takovému capartu odepřel! — »Tedy ano, půjdu se podívat.« —

Po celý týden byl jsem zahrnován interpellacemi. — »Byl jsi na výstavě? Viděl jsi opice?« — Nebyl a neviděl. —

Ale slib je slib! A před vlastním dítětem nesmím se objeviti lhářem, to by se příčilo všem zásadám osvědčené paedagogiky i didaktiky.

Šel jsem tedy na výstavu. V jedné kapse dvacetihaléř, ve druhé šedesát haléřů. Pěkně z rána, to tam nebude mnoho lidí. Ale výstava byla plna. Hleďme! To je překvapení! Pavilon města Prahy

Z VÝSTAVY C. K. UMĚL. PRŮMYSL. ŠKOLY V PRAZE.
(Fotografoval F. Pavlík.)

jako v obležení. Snad je tam nějaká nová sensace? Podíváme se! Nového nic, všechno jsem už viděl, jen lidé jsou noví. Samý odznak, stužka, hnědá, opálená tvář. Venkov. Pražana nevidět. Zcela jiný vzduch: o všechno horlivý zájem, nikde stopy únavy. To mne nakazilo. Prosoukal jsem se pavilonem, prohlížel s tváří odborného znalce praeparáty městského fysikátu a plány kanalisační sítě a dal se pak odnésti proudem jakési výpravy do strojovny. Tu bylo sice volněji, ale nálada stoupala Za každým krokem objevuji cedulku: prodáno, dokonce i dvakráte i třikráte prodáno! Takové hračky jako domy! Třikráte prodáno! Sláva! Náš průmysl vítězí! Prsa se mi dmula hrdostí a ruka v kapse svírala křečovitě tři dvacetihaléře.

Opojen smělými sny o národohospodářském rozmachu, vkročil jsem do Průmyslového paláce. Hned u dveří byla zácpa. Lidé stáli jako zeď, naslouchajíce koncertu, provozovanému neúnavně gramofony nejnovějšího, nejlepšího a nejhlučnějšího systému.

»To je ten, co se směje,« upozorňuje mne soused. Ohlédl jsem se, kdo se směje, ale nikoho jsem neviděl. V tom záhada vysvětlena. Gramofon se směje, s průvodem piana, zuřivě, basem i fistulí, smíchu jeho není konce. A posluchači se smějí s ním. Jsem uprostřed davu a nemohu s místa. Směji se také — tomu smíšku, lidem i sobě. Čertův vynález! Po celou noc slyšel jsem smích nějakého slavného tenoristy. Smál se ve všech toninách tak vytrvale, že už jsem v rozespalosti hledal nějakou smrtonosnou zbraň —

Když jsem se dostal k pergole bylo půl dvanácté. Kráčel jsem dolejší alejí. Nikdy tudy nechodím. Jsou tu jen pivnice a uzenáři, a já jsem vegetarián a abstinent. Ale dnes nejsem nějak svůj. Jako bych nebyl doma, na pražské výstavě. Ještě jsem neuviděl známé tváře! Všechno je mi nějak nové, lidé i věci. A to přivádí z míry. — Blížil jsem se k nějaké budce. Není to trafika, není to uzenář. Také pohlednice tu neprodávají. U všech všudy — co pak to tedy vlastně — »Artěl«, čtu na tabulce. — Ar — těl! — Nějaký ruský podnik? »Ale kde pak, vysvětluje mi slečna, kralujíci v tomto miniaturním výstavním paláci — to výrabějí naši mladi umělci. Jsou to vhodné památky, dekorační předměty ve slohu lidových výrobků. Je-li libo —.« Opravdu! Docela pěkné předměty, dokonce velmi pěkné předměty. A slečna je tak roztomilá! Bože

zdráhání a lacino dala mi srdce — nejlepší, které bylo právě na skladě. K tomu jsem přikoupil marcipánového Honzu s unylou princeznou, nějaký džbáneček, šňůru skleněných korálů a ještě nějaké maličkosti, které jsem uložil do pěkně malované krabice.

Měl jsem toho plné ruce. Vida, uvažuji, co už se napsalo a namluvilo o potřebě nějaké rázovité památky z Prahy, i ceny byly vypsány, a všechno bez výsledku. Pořád ještě cizinci i naši lidé odvážejí si na památku tobolky, sklenice a kávové lžičky s nápisem »Praha — Prag« nebo, aby to nikoho nebolelo, »Prague«. A tady několik čipern ých umělců — — —

»Francouzský, vlastenecký ústav, vašnosti, máme právě tři živé děti! Račte vstoupit . . . .«

»Tři děti najednou? Trojčata?« —

»Prosím, račte se přesvědčit!«

»Děkuji pěkně — —!

Tři děti! Jemináčku! Já měl jednoho dost. Utíkám z dosahu výmluvnosti česko-francouzského nadšence. — Ještě tedy rozhlednu a opice. Divám se na hodinky. Půl druhé —! I ty má dobroto! A já slíbil, že budu o dvanácté u oběda!

»Tatínku, viděl jsi opice?«, přivítala mne dcerka. »Viděl«, odpovídám nejistě. Žába tleskala radostí rukama. »Ty jsou ošklivé, co?« »Strašně ošklivé!«

Další příval otázek a úvah o ošklivosti výstavních opic zarazilo nadělení z Artěle.

Ale svědomí mne hryže. Nechci býti lhářem. Musím ještě na výstavu! —*l.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Prof. Dr. Jan Bohumil Eiselt.** Každý stav má své vynikající pracovníky, jejichž dílo jest k ozdobě i celku. Zásluha jich je tím větší, čím obtížnější nalezali podmínky, čím více překážek stavělo se v cestu jejich práci. Mají nárok na bezpodmínečnou naši úctu, ježto byli pionýry, když neměli téměř předchůdců, a v každém směru musili si raziti cestu. K takovým samostatným, energickým, nejen velmi nadaným — co je nadání samo bez práce! — ale i velmi pilným pracovníkům náležel bez odporu prof. dr. J. B. Eiselt, jenž v noci z pátku na sobotu se světem se rozžehnal. Zasluhuje úcty také ještě proto, že v těžkých těch poměrech, v nichž k oslavě své vlasti a rozkvětu své vědy rodným jazykem pracoval, nenalezal podpory, leda v hrstce posluchačů a musil si dříve zdatné spolupracovníky vychovati. Praví-li se právem o medicině, že je nejužitečnější vědou, stává se postava Eiseltova významnou pro celý národ, mezi jehož vůdčími duchy musí býti vedena.

Eiselt narodil se r. 1831 v Poličce, kde byl otec jeho městským lékařem. Studoval gymnasium v Hradci Králové a v Jičíně, t. zv. filosofii a lékařskou fakultu v Praze, kde promoval r. 1855. Týž rok stal se assistentem prof. Hally na klinice chorob vnitřních, což určilo jeho odbornou kariéru, v první polovici pro vytrvalé české vědomí a působení citelně obtížnou a teprve s aktivováním české university, pro niž jmenován r. 1881 řádným professorem I. lékařské kliniky, cizáckými vlivy neobmezovanou. Dosah jeho vlivu — málo je lékařů českých, kteří by nebyli jeho žáky, — ukazuje statistika, kterou připojil k jedné ze svých posledních kněh do předmluvy. Dle výkazů kvestury měl za svého učitelského působení 13.721 studentů a nemocných v nemocnici a oddělení jemu ve všeobecné nemocnici pražské svěřených, jakož i v soukromé praxi ošetřovaných přes 300.000. Již to by stačilo na slavověnec. Ale Eiselt stvořil i první dosud nejvýznamnější organisaci odbornou, vypracovav spolu s drem Edv. Grégrem stanovy »Spolku českých lékařů«, jehož je původcem. Tomu spolku pak založil a starostlivě redigoval první a dosud nejsilnější (dnes ročníku 47.) časopis (týdenník »Časopis lékařů českých«). Sjezdů českých přírodozpytců a lékařů — letos v červnu pořádán čtvrtý v jich řadě a Eiselt ještě svěží mu obcoval — byl také duševním otcem, neboť první sjezd ten r. 1864 projektoval a r. 1880 uskutečnil a druhého r. 1882 byl předsedou. Cítě, jak trapný je při vzrůstajícím počtu českého lékařstva, v němž mnozí po jeho příkladu jali se pilně vědu mateřštinou vzdělávati, nedostatek literatury, jež by byla pracovníkům oporou, uskutečnil r. 1878 první českou lékařskou encyklopaedii »Odbornou pathologii a therapii chorob vnitřních«. K dílu pojal myšlenku a vypracoval plán již r. 1863, poslední svazek vyšel r. 1889, celé dílo má 5 svazků, t. j. 308 archů a neveliká část chybí, aby bylo úplným. Věda čítá jeho práci o vylučování melaninu močí při jistých zhoubných nádorech ke kardinálním pracem toho předmětu.

Po požehnané činnosti řady desetiletí, když byl trpícímu lidstvu sloužil půl století — počaltě pracovati v nemocnici jako externpraeparandus roku 1855 — vstupuje r. 1902 na odpočinek, v němž však neumdlévá vědecky. Napsalť poslední dobou dvě cenné pro praktiku knihy »Rozpravy o chorobách sdělných« a »O vzniku a začátcích české lékařské kliniky«, z nichž prvá je kvintessencí životní praxe Eiseltovy, který zažil dlouhou řadu těžkých pražských epidemií (cholery, skvrnitého tyfu, neštovic, spály atd., za nejhorší z těch nemocí však považuje tuberkulosu), druhá z těch kněh jest obrazem dějin české kliniky interní a českých studií lékařských vůbec. Roku 1901 obdržel řád Leopoldův, byv před tím jmenován dvor-

Z VÝSTAVY C. K. UMĚL. PRŮMYSL. ŠKOLY V PRAZE.
(Fotografoval F. Pavlík.)

ním radou. Žáci jeho starší, prof. Maixner (jeho zeť) a prof. Thomayer, pokračují, kde přestal Eiselt, a mladší, prof. Pešina a prof. Veselý, na téže universitě působí, kterou on, ne-li stvořil, aspoň svou prací připravnou umožnil. Čest jeho památce!

—*ý*—

⁂ **Za Václavem Vlčkem.** Dne 17. srpna 1908 zmizela z řady vynikajících mužů českých zajímavá, svérázná hlava, která byla z nejmohutnějších pilířů naší staré a slavné literární generace. Jasná, vyhraněná postava spisovatele a redaktora Václava Vlčka, jaká se ukázala veřejnosti české před čtyřiceti lety, svítila stoupencům a přátelům jeho neochablým, nezměněným leskem až po tu chvíli, kdy po dlouhé nemoci a mnohém utrpení zavolala ho smrt. Václav Vlček byl dokonalým českým charakterem, pracoval ve vytrvalém vlasteneckém zanícení a v neutuchající snaze o dobro, odhodlaně bojoval za své přesvědčení a zůstal svým až do posledního vzdechu.

Právě to jest nejsilnějším rysem jeho povahy, že nepodléhala vlivům, neměnila se, byla důslednou a při vší měkkosti neoblomnou. Nechť si protivníci jeho soudí o Vlčkově působnosti literární jak soudí, toho zadostučinění nemůže mu upříti nikdo, že usiloval vždy jenom o dobro a v tom úsilí a v cítění vlasteneckém že nikdy nepřestal býti mužem, který, když ne všude lásku a souhlas, aspoň vzbuzoval uznání a respekt.

Neznáme dvou jmen, která by k sobě tak přiléhala a spolu tak srostla, jako Vlček a »Osvěta«. Do názvu svého listu Vlček vložil před 37 lety všechny snahy a tužby, osvěta ve skutečném slova smyslu i Osvěta časopis byly duší jeho, vyznáním jeho, kterému byl vždycky věren. Osvěcovati, křísiti, probouzeti, povzbuzovati a poučovati, toť jsou samé jednotlivé stránky pilné činnosti Vlčkovy, a nebudeme rozhodovati, kdy Václav Vlček byl větší a zasloužilejší, zdali jako Vlček redaktor neb jako Vlček spisovatel. To však jest nesporno, že charakter a význam Václava Vlčka byl by stejně světlý a osobitý, kdyby byl býval pouze spisovatelem anebo jenom redaktorem listu, který v písemnictví našem znamená největší díl vykonané práce. A směle opakujeme, nechť si protivníci Vlčkovi o činnosti jeho soudí jak soudí, pohled na tu dlouhou řadu ročníkův Osvěty bezděčně vyvolati musí v každém z nich respekt.

Než Václava Vlčka úplně zaujala literatura a práce redaktorská, byl některou dobu gymnasijním učitelem. Hodlal býti profesorem, snaha vychovávati a učiti provázela ho již za let studijních. Ale ani pak, když se rozloučil s kathedrou učitelskou a s učebnicemi a kdy se rozhodl sloužiti jenom povinnostem redaktorským a peru, nezapomínal na své prvotní povolání učitelské. Ne jeden, ale dvacet, ba sto spisovatelů českých, z nichž dnes již jsou nejproslulejší, může dosvědčiti, kolik práce a péče Václav Vlček věnoval jejich rukopisům. Jako nejsvědomitější učitel pročítá odevzdaný úkol, tak také redaktor »Osvěty« pozorně přečítal každý i sebe delší rukopis, zval si autora do svého zátiší Osvěty na Kr. Vinohradech a nelitoval námahy ani času, aby mu lahodným, vždycky nanejvýše šetrným způsobem pověděl svůj úsudek.

Při tom nabádal a povzbuzoval v nejlepším úmyslu někdy k tak pronikavým změnám rukopisů, že mnohý spisovatel odnášel si svoje literární dítě s pevným úmyslem, že nebude měniti nic a že se u bran Osvěty již neukáže. Ale při nejbližší příležitosti, při nejbližším potkání Václav Vlček už ho přátelsky zastavoval a hned přívětivě se dotazoval, co že dělá ten rukopis, kdy že mu pro Osvětu opět něco přinese?

Jakou pozornost Vlček věnoval čtení došlých rukopisů, potvrdili by mohl nejeden spisovatel. Ukázalo se, že i po dlouhém čase Vlček si pamatoval z přečteného rukopisu některé podrobnosti mnohem lépe než autor sám. A třebas mladý nedůtklivý autor byl zdánlivým mentorováním Vlčkovým pohněván, redaktor Václav Vlček nikdy se nehněval a byl každému vždycky i za svých nejpilnějších prací stejně přístupný a ochoten znovu čísti dlouhé rukopisy — znovu opravovati a poučovati.

Pro naši nejširší veřejnost a hlavně pro vděčnou obec českých čtenářů Václav Vlček ovšem má přední význam jako spisovatel. Ani ne tak jeho počáteční práce beletristické, kresby historické totiž, mocně zaujaly mysl horlivých čtenářů jako pozdější skladby jeho ze života společenského. — Jsou čtenářové, kterým před třiceti pěti lety mnohá líčení z »Věnce vavřínového« utkvěla tak trvale v mysli a v duši, že dosud v nich neblednou a stále zachovávají svoji svěžest. Právě s takovým zájmem čítány byly Vlčkovy další romány »Zlato v ohni«, »Samohrady«, »Setník Halaburd«, a teprve u »Černého jezera« a »Samoty« ochabuje onen veliký, závidění hodný zájem čtenářský, nikoli však proto, že by práce ty měly menší literární hodnotu, nýbrž vlnou doby, která přinesla jinou společnost a jiné čteráře.

Ta nová doba, jiná společnost a jiní čtenářové chtějí také jiné literární požitky, volají po nových spisovatelích. Kéž jen brzo přijdou a dokonale vyplní všechna jejich přání a tužby! Ale nechť si přijdou sebe schopnější a vítanější, u Václava Vlčka vždycky se mohou zastaviti pro poučení: aby psali tak ušlechtile vlastenecky, s takovou úctou a láskou k českému jazyku a s takovou čistou snahou působiti perem mravně a vůbec dobře. *J. D. K.*

— **Vojtěch Bartoněk.** Také tohoto svěžího, milého umělce klade již český národ ke svým mrtvým.

Dne 25. srpna t. r., nedosáhnuv 50 let života, náhle, raněn byv mrtvicí, skonal na třídě Ferdinandově v Praze — té Praze, kterou svými četnými, v nejširších kruzích známými a oblíbě všeobecně se těšícími kresbami oslavil; jaksi ve všedních jen každodenních událostech, v malém jen prostém člověku, ale podával vše s takovou oduševnělostí a s takovou možno říci láskyplnou pietou, že neměl tu soupeře.

Bartoňkovi Rekruti v tisících a tisících otiscích krášlí české domácnosti a jsou jim netoliko ozdobou, ale milovanou součástí.

Vedle Rekrutů stvořil a zanechal štětec Bartoňkův obrazy: Před kollekturou; Koledou; Poslední doušek; Z pražské ulice; Starý mluvka; Na cestě k nemocnému; Spor ve dvoře atd — samé typické pohledy do života pražského, jehož byl poetou a malířem . . .

V letošní jubilejní výstavě Krasoumné jednoty v Rudolfině vystavuje obrazy Selský dvůr a Na Zeleném trhu. Moderními proudy uměleckými zůstal nedotčen. Povrch jeho maleb je hladký, detaily jsou pečlivě propracovány. Předmět, volený z denního života českého, zvláště pražského, vždycky něco vypravuje. Tyto vlastnosti však právě založily jeho popularitu. *Zri*

— **Z pavilonu odborného školství na jub. výstavě v Praze.** Exposice školská na letošní výstavě náleží bez odporu k nejzajímavějším. Vystavují školy průmyslové, řemeslnické (pro spracování kovu i dřeva, kamenická, keramická, zámečnická, textilní, zlatnické) obchodní a zvláště uměleckoprůmyslová, která uspořádala výstavku nejbohatší, rozdělenou dle speciálních škol a kursů. Na našich reprodukcích viděti jest výstavu specielní školy prof. Suchardy a prof. Kloučka.

Ročník VI. číslo 48. vydáno dne 28. srpna 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE ZIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož překládati tyto nedovoluje se vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIŘÍ GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Pokračování.)

Veselé si cupal domů náženich. Zarazil ještě do Pojmanovy vinárničky, aby tam slupl dobrý venkovský párek a vyzunkl svoji obvyklou čtvrtku. Kamarádi, vždy veselejší na odchodu než při příchodu, hned si všimli jeho vyfintěnosti i jeho nabarvených knírků a spustili na dědečka nehorázný řev, a co prý se to, pro hodinu umučenou, s ním stalo nebo co ještě se bude dít.

Dědeček se postavil proti nim jako husárek a jenom svítil pichlavýma očkama.

»Ženit se budu, kakraholti, starat se, aby měl císař pán dost rekrutů!« A obrátiv se k mladému kaplánkovi, dodal: »Jest-li pak vy, velebný pane, byste mohl takovou záslužnou povinnost konat?«

Smáli se mu, a on jim přizvukoval, čímž již předem ulamoval všem jejich vtipům ostré hroty. Když se ho vyptávali, koho si hodlá vzíti a nebude-li to snad přece zase ta odvandrovalá paní Rozárka, vesele vrtěl hlavou a vysvětloval:

»E copak paní Rozárka, s tou jsem přece neměl nic opravdového, ta mi jenom z křesťanského miloserdenství posluhovala a starala se, abych neodevykl ženskému pohlazení. To bylo na vous tak, jako když měl lonské zimy pan starý až do vánoc vypůjčený kožich a teď má svůj vlastní. Ostatně vás, velectěné panstevo, čestným slovem ubezpečuju, že ve vypůjčeném kožichu často bývá tepleji, než v kožichu vlastním. Věřte v moji na slovo vzatou zkušenost.«

Věřili mu všichni kromě velebníčka, který jediný soudil, že vlastní kožich může člověk směleji a sebevědoměji oblékati, a že by nebyl pro vypůjčování.

»Jen že ho pak už nemůže nikdy sveléknout,« upozorňoval ho dědeček a už už chtěl volati na pana Pojmana, aby mu donesl ještě čtvrtku. Ale záhy se vzpamatoval, že by mu přílišný doušek spíše škodil, kdežto nyní má se posilovati, proto přemohl v sobě ďábla a nedal si již té čtvrtky.

Několik následujících dní byl čilý a veselý jako mladík, ba svět ho jistě těšil více než mnohého mladíka. Byl nedočkav následující soboty, kdy opět hodlal sejíti se na cestě mezi městečkem a vesnicí s hezkou dcerkou poklasného Strnada.

Ale ještě dříve, než ta sobota nadešla, namanul se mu do cesty sám dívčin rozmilý papínek, pan poklasný Strnad. Šel za časného dopoledne do městečka ke kováři, kam právě také, čirou náhodou, vpadl dědeček. Nesl si tam svoji sváteční hůlku, se které za té sobotní cesty, jak mladicky jí švihal a ťukal, ztratil dole kování.

Přivítali se, ruce důvěrněji si stiskli a pak se posadili vedle sebe na černé ošoupané prkno, papínek Strnad blíže k měchu. Snad byl v prvé chvilce v rozpacích, proto bafal z dýmky tak horlivě, že až dědeček, nekuřák a odpůrce tabáku, musil od něho odtahovati hlavu.

Mlčel poklasný, jenom jednotlivá slovíčka ukrajoval, ale když kovář na chvilku poodešel před kovárnu, naklonil se k dědečkovi Sejkovi a spustil nastudovanou řeč:

»Pane Sejk, slovíčko skrzeva tu známost s naší dcerou. Já vás znám jako spořádaného a váženého občana a nemám se ženou nic

proti tomu. Co se dotýče dcery, nejdřív se sice bála vašeho pytlačení, ale když jsme jí vyložili vaše léta a když jsme to taky svedli na lidské řeči, pravila, že by si vás třebas vzala. Je-li tedy vaše libost a máte-li bezúhonné úmysly, můžete k nám v neděli přijít.«

Oddychl si, otřel si opocené čelo a honem zase bafal dávaje na jevo nesmírnou péči, jest-li mu zatím neuhaslo. Dědeček byl by mu rád odpověděl ozdobnou řečí, ale poněvadž právě se vrátil kovář, stiskl poklasnému s velikou významností tvrdou, širokou ruku.

Až teprve venku, když společně odešli z kovárny, papínek Strnad vrátil se opět k té věci.

»A co se dotýče té známosti s dcerou, pane Sejk, tak jsme se se ženou ustanovili na tom, abyste vzal Anežku do polovičky všeho, čeho jste pánem. Něco jí přece musíte dát za její mladost.«

»I to víte, že dám, pane Sternad, polovičku za živa a druhou polovičku po mé smrti, jak se sluší a patří na česteného muže a na hodnou, věrnou ženu, to je přece mužova první povinnost,« ujišťoval ho dědeček, a když po chvíli se rozešli, samou radostí běžel rovnou zase domů a dal se do pořádání svého bytu.

Uznal, že bude záhadno vyměniti některý starý kus nábytku a že by neškodilo zavolati na pokojík a kuchyňku také malíře.

»Pokoj mi musí vymalovat červeně a kuchyň modře — a postele taky koupím nové, nemohu přece žádat, aby Anežka slavila své líbánky na tom loži, kde mi umřela Kačenka.«

A paní Cinibulkové, když přišla dohodnout se s ním o dnešním obědě, pravil s chlubnou radostí:

»Už nebude dlouho tervat to moje obtěžování, paní misterová. Musím se zas postarat o vlastení oupelnou domácnost a kromě toho je potřebí mít na zimu dobrá kamínka, ta budou hřát, paní misterová, kakraholte, ta budou hřát!«

XV.

Po prvé návštěvě v domě poklasného dědeček Sejk žil již jenom v samých přípravách k svatbě. Nadobro vyhlazoval památky po paní Rozárce, a to nejenom ze svého bytu, nýbrž i z hlavy.

Ale ve své sdílnosti dopustil se přece jedné »neprozřetedlnosti« a příliš záhy se pochlubil paní mistrové, že se bude ještě v ten podzimek ženiti a ovšem ani toho nesmlčel, kdo je jeho nevěsta.

To prozradil jednoho dne ráno a druhého dne navečer přijela jako na koni paní Rozárka. Hned opět se chtěla ujímati péče o něho a jeho byt, srdce své mu dokořán otvírala, a dědeček si všiml, že již zase má dva nebo tři z brusu nové, mnohem svůdnější kabátky, pod nimiž zvláště výhodně se uplatňovaly její formy.

Nezmiňujíc se o Fabiánovi-Paviánovi ani slovem, pořáde mu vypravovala, jak se jí stýskalo a jak jí něco — on dobře ví, co — stále táhlo zpět za panem Sejkem, na kterého není možná zapomenouti.

Ale dědeček byl jako z ledu a ze žuly. Všechna žhavá slova paní Rozárky ani o maličko ho nerozehřála, všechny její nyjící pohledy a vzdechy pranic ho neobměkčily. Byl jako z přinucení zatvrzelý, chvílemi na všechny její výlevy lásky tvářil se zarmouceně. A když večer paní Rozárka se chystala s ním zůstati přes noc, dědeček vrtěl hlavou a dojemně vyvracel vdovičce ten úmysl.

»V téhle případnosti, milá krásná paní Rozárko, nesmím připustit, aby veznikly nějaké řeči. To víte, lidé jsou zlí, a kdyby ani toho nebylo, musil jsem slíbit Fabiánovi, že se vezdám všech nadějí na vaši ruku. Vy jste mi dala, paní Rozárko, když jsem vám byl se svou láskou nejblíž, udělat mi takhle: I čuc! Člověka slabšího fundamentu bylo by to mohlo zabít. A co pan otec Fabián, prosím vás, kdypak se budete brát? Taky není věrný kamarád, od té doby, co za vámi uferknul, nedal mi o sobě vědět.«

»I dejte mi pokoj s tím Paviánem,« utrhla se paní Rozárka, »já bych ho ani nechtěla, takového — a když mne tady pořád nenechal, raději jsem mu ujela — ten by se tak mohl opovážit za mnou přijít!«

»A já myslil, kdo ví, jak vám udělal a že jste se mu zaslíbila, když jste se k němu měla tak mile krásně a na mene jste se pořád uterhovala,« poznamenal dědeček.

»Nevím o něm nic, pane Sejk, kam odtud šel a vůbec kde je — mně se zdá, že je to jen takový mlynářský poběhlík a že to byla jenom báchorka o tom mlýnu. Mluvila jsem s jedním cestákem, ten zná na Divoké Orlici každého psa, ale mlynář Fabián prý tam jaktěživ nebyl.«

Dědeček Sejk z toho poznal, že paní Rozárka již tedy také po Fabiánovi pátrala, a nedivil se, že bezvýsledně. Ale z řeči její ničeho dále nevyvozoval, přikývl hlavou, a jakoby se mu v ní též rozbřeskovalo, řekl:

»Vidíte, paní Rozárko, taky mene to někdy napadlo, že je to divný pan otec, když nechá mlýn v šanc cizím lidem a vyjede si na týden nebo na čtrnáct dní na výlety. Mně se zdá, že nemá ani mlynářeskou jehlu, neřku-li mlýn na takove řece. Kdyby měl mlýn, nebyl by měl tak zalátované kalhoty a nebyl by mene na odchodu jako za vámi žádal, abych mu půjčil šest zlatých, že prý mu — já vám to

řeknu s náležitou upřímeností — dělají starosti ty kalhoty a že si hodlá koupit nové, aby mohl před vás předestoupit jako elegantení človĕk. Teď by mene nejvíc merzelo, že jste mene zaverhla pro takového ledajakého živočicha, a že si z nás obou bude ještě dělat blázny. Když na všechno pomyslím a zevláště na to vaše necitedlné zaveržení, paní Rozárko, je mi ukrutně hořko a teskeno, a nic mi nesvědčí tak jako samota. To se trochu vyvezdychám a vyfňukám a je mi zas chvilku snesitedlně.«

Z toho závěrku paní Rozárka vyrozuměla, že tedy má jíti, že již není pro ni v pokojíčku Sejkově místa. Proto mrzutě pohodila hlavou a obrátila se k odchodu. Ale když již brala za kliku, obrátila se a řekla:

»Vy prý se budete ženit, pane Sejk?«

»Už se to peče, paní Rozárko,« veseleji odvětil dědeček, a ta veselost dodala odvahy také vdovičce.

»Nechte toho a vezměte si mne!« pravila tónem, v němž dědeček mohl najíti žert i pravdu.

Chopil se raději toho žertovného přibarvení.

»Tak, tak, až by herdlička nejlíp cukrovala, aby mi zas ulítla,« pravil, směje se. »Vy jste, paní Rozárko, jako ten peták, co píchá brouky a malé pětáčky na terní nebo jako kočka, když si hraje s myší — krom té drahé duše, nemějte mi za zlé takové vyjádření. Ale já jsem dostal už jednou za vyučenou, a to mi stačí, abych si zas nepřipálil persty. Ještě si mene za všechno, co jste na mně spáchala, dobirejte!«

»Kdož ví, jaká bude vaše vyvolená,« držela se paní Rozárka, »taky už měla ženicha, a povídá se, že se chce vdát z dišperace nebo ze vzdoru, aby hocha pozlobila. Já bych se bála takového ženění, pane Sejk.«

»A to já zas ne, paní Rozárko. To já nepovolím. Keterá dívka se mi líbí, tu musím dostat, to už jsem takový. Snad mene má nevěsta dosud nemiluje, aby mene hned samou láskou uškertila, dost možná, ale toho já se nebojím, však už si mene zamiluje, až se bude se mnou sdílet o manželský stůl a lože. O to já mám nejmenší starost. Ostatně už jsem se jí vyjádřil a ona přivolila, pak jsem ji dal krásný drahý hedbávný šátek jako závdavek na její panenství — teď už je ruka v rukávě a nesmí se to měnit!«

Paní Rozárka sebou svůdně zakroutila.

»A vidíte, pane Sejk,« pravila vyčítavě a obracela k dědečkovi zamilované oči, »mně jste nedal za panenství žádný šáteček.«

»Však vy jste už, paní Rozárko, nebyla taky žádná panna,« chechtal se dědeček, »vy jste sice hezký obrázek, ale dotejkaný a patříte ani ne tak k mužsekému jako za rámeček — paní Rozárko, nechme těch heříšných řečí a raději si dejme dobrou noc!«

Tím hlavní útok paní Rozárky byl odražen a další útoky na vdovství dědečkovo ochabovaly a netrvaly dlouho. Vidouc, že u něho ničeho nepořídí a že se horlivě připravuje k sňatku s Anežkou Strnadovou, vdovička již opět bourala u Cinibulků svůj stan a chystala se domů.

Ale než odjela, skomponovala s paní mistrovou anonymní psaní a poslala je dědečkově dceři Paule. Oznamovala jí jako upřímná přítelkyně, že dědeček Sejk se hodlá v brzku oženiti s mladou, ale chudou ženštinou, která si ho béře jenom pro peníze a již teď čeká na jeho zhasnutí. Radila Paule, aby tu neslýchanou ženitbu nějak chytře překazila. Ať mu to rozmluví, a aby se nezdálo, že zráží dědečka ze sobectví, ať mu poradí, aby si už, nemůže-li býti bez hospodyně, vzal některou letnější a rozšafnější.

Paula nebyla z těch, kteří si nevšímají anonymních dopisů. Nechala doma všeho a přijela za dědečkem. Byla zaražena, zmatena a chvíli chodila kolem té choulostivé věci jako kočka kolem horké kaše. Ale pak si dodala odvahy a vystřelila to na dědečka jednou ranou:

»Tatínku, tak nám tu někdo pověděl, že jste ztratil hlavu a že se chcete ženit!«

Z toho dědeček Sejk hned věděl, co bylo účelem Paulina příjezdu.

»Ba, mám, holka,« odpovídal, směje se a ohlížeje, nikdo-li ze sousedstva neposloucháš, »už mene mocí mermo zase sterkají do toho posvátného stavu. Je tu jedna šikovná vdovička, a ta mi desetkerát denně říká, že by si mene ráda vzala. Všecko mi se zdá, že jsi ji tu už popervé viděla, jak mi se tu merštně zatáčela, ale když jsem se nedal chytit, rozhněvala se — a utopila by mene na ležíci vody.«

»Tak to je ta!« opovržlivě ohrnula Paula nos, a obavy valem se jí vytrácely z hlavy. Už chápala taky konec toho anonymního dopisu, podle kterého měla raditi tatínkovi, aby se rozhodl pro hospodyni letnější a rozšafnější. »To věřím, ta by brala, aby tak pro trochu svého lichocení přišla hned do teplého. Měl jste jí říci, aby vám dala už jednou pokoj, tatínku!« (Dokončení.)

PETR FINGAL:

Podzimní večer.

Zas žloutne, rudne listí našich sadů,
vlády se ujal Podzim, symbol běd;
na pokosených polích v mlze, chladu,
tam u lesa, kam zbloudil teď tvůj hled,

pasáckých ohňů kouř se k nebi valí.
A klekání teď večer padlo v kraj.
Západu ohně zbytky dneška pálí.
Vše smutno jako starověká báj.

Jako tvůj život je ta jeseň šedá;
pár, zdá se ti, že šeptá smutných vět.
Nad rybníkem se mlžná pára ssedá,
a na obzoru řada silhouet.

To sny tvé jsou, tvé touhy a tvá přání,
jich přelud nestělesněn spěje v dál.
A obzor zpust. Ty, zdá se, nemáš ani
už síly, abys zpět je přivolal.

Touha.

Mám podzim rád. V les, louky, pole, nivy
v chladu a mhách se teskný nádech vkrad.
Morana suchá z dálky v kraj náš cívi;
krev kape se stromů. Mám podzim rád.

Večery smutné. Touha krajem těká.
Zežloutla řeka listím spadalým.
Jez pění se a pod skaliskem vzteká,
a slunce hřeje svitem nedbalým.

Kraj v páry zhalen. Červánků pruh zniká.
Dvou očí zář zřím s břehu potoka.
— »Jen ty být můžeš laní poustevníka!« —
Noc padla v kraj a slza do oka . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

vrchovaně poděšena, leknutím div smyslů nezbavena, Křenková sepiala ruce, k starostovi je vztáhla:

»Pantáto!« zvolala, »smilujte se nade mnou, pro Boha slitování mějte a nemíchejte mě do toho! Jaktěživa jsem nežalovala nikoho, jaktěživa před soudem nebyla! . . Kterak budu žalovat? . . Ona mi dítě zachránila! . . . když jsem byla opuštěna ode všech, ona mi přišla na pomoc! . . Já nic nevím a . . urazila-li mě, ublížila-li, odpouštím jí to! Možná, že jsem jí ublížila taky . . . já nevím. Nechte toho všeho, pantáto, pro Boha vás prosím . . .«

»Pro mne si žalujte všickni!« vece hrubě Bavorová, »ale naposled vám povídám, starosto, pusťte mě! . . .«

Drala se ke dveřím, starosta jí znovu zastoupil cestu.

»Pomalu, pomalu,« pravil; »žalujte si pro mne taky, ale dokud se tady nedomluvíme, nevyjdete mi odsud. Zašli jsme napřed sem, abychom si na vás přivolali Křenkovou. Třeba, aby vám opakovala do očí, co jste jí řekla!«

»Pusťte!« křičela Bavorová, »vy nejste starosta, vy jste násilný člověk! S vámi nemám co jednat! . . .«

Mourová se jala prosit, plačíc a přísahajíc, že svědčit nemůže, že ničeho neslyšela, ničeho neví; Křenková jen ruce spínala a usedavě štkala. Několik minut uběhlo, než starosta se dostal k slovu.

»Tys hloupá ženská, Barčo!« křikl na Křenkovou, »v ruce ji držíš, tuhle hubačku hubatou, a bojíš se! Nu ať si, nežaluj, nechceš-li, ale svědectví podáš, přísahat budeš a, nepoviš-li pravdu, zavrou tě!«

»My se odstěhujeme, pantáto . . .«

Odstěhujte se třeba do Ameriky, soud tě najde a svědectví podáš. Nechaš ty toho, já toho nenechám. Tobě je snad jedno, řekne-li se o tobě, že lákáš mužské třeba na křižovatkách, ale mně čest není věchtem a doma chci mít pokoj. Proto chci a poroučím ti, abys řekla, tady před námi všemi, tuhle té Bavorové tuto přítomné, že není pravda, že tě vinila z cizoložství se mnou a že jsem tě za ten hřích zaplatil penězi předplácením od vás koupeného vepře.«

»Pro Boha vás prosím, pantáto,« zalkala Křenková, »nechte toho . . .«

»Nic ty se nevytáčej, řekni před Bohem a před námi: není to pravda? neřekla to?«

Křenková neodpověděla leda pláčem.

»Nu, řekni, řekni!« doléhal starosta.

Když Křenková ani nyní neodpověděla a Bavorová znova se drala ke dveřím, žádajíc energicky, aby ji pustili ven, starosta pravil:

»Křenková neodpovídá. To stačí, to je taky odpověď: nemůže říci, že to pravda není! A vy, Bavorová, si teď jděte, kam se vám zachce. Vylítněte třeba komínem; u soudu se shledáme!«

»Ano, u soudu si povíme, co je omezování svobody! Jsem sprostá ženská, ale v tomhle si na mne nepřijdete! Škoda že jste starosta a tohle že nevíte. Páni vás tomu naučí!«

S tím Bavorová vyšla, hrda jako kněžna, drtíc zrakem kde koho v té ubohé světničce a neodpovídajíc starostovi, jenž za ni volal:

»Nu arciť, vás tomu již naučili! Kdo ví, kterými špinhauzy jste se protloukala! . . .«

Mourová vykloužila za ní.

»A Ježiši ty můj na nebi!« zvolala venku, všecka se prohýbajíc, »kam tohle povede! To už je soudný den, tohle! A, věřte mi, Bavorová, nikdo jiný tohle starostovi nedonesl než Kučerová . . .«

»Anebo vy,« odsekla Bavorová, »ale to je mi jedno, já se nikoho nebojím, proto že jsem řekla jen, co je spravedlivo . . .«

»Já? já? — povídáte? Ať na tom místě oslepnu! . . .«

Neoslepla a Bavorová jí také více neodpověděla, nýbrž do svého bytu zašla a Mourovou na chodbě státi nechala. Ta, bojíc se setkání se starostou, rychle odběhla.

Starosta zatím u Křenkové dvěma svým průvodcům:

»Tož to teď vidíte! Ta hloupá ženská tady se bojí dosvědčit, co Bavorka řekla, aby zostudila ji a mne. Jako by ji to bylo co platno! Popřít nemohla, tož mlčení její dávalo svědectví.«

A ke Křenkové se obrátiv:

»Řezanku máš v hlavě, Barčo, a mrcha jsi taky! Dobře jsem ti smýšlel, tobě a tvému muži, a za to tys váhala, podat mi ruky na uhájení cti. Ale před soudem povíš, přísahat budeš, žádné vytáčení ti nepomůže. Řekni aspoň teď, když ta saň tu není, co a jak to bylo!«

Než, Křenková, jíž přísaha a soud se zdály vrcholem vší hrůzy a které nevděk vůči té, jež jí přispěla na pomoc, když jí bylo nejhůře, připadal horším nejděsnějšího zločinu, neodpovídala, leda opětovanými úpěnlivými prosbami, aby starosta nechal všeho a aspoň ji do té věci nemíchal. Se slovy: »Jste všichni jedna zatracená mizerná spřež!« — odešel posléze starosta s dvojicí svých svědků.

Křenková zůstala sama se svými dětmi, jež hlad vyhnal z jejich koutečku.

»Ti mužští už nepřijdou, viďte, maminko?« ptala se Kačenka.

»Ne, ne, už nepřijdou,« odpověděla, »posedněte za stůl, děti, a najezte se.«

Děti zasedly za stůl, hltavě se daly do úplně vystydlé kávy. Ona sama, ač od rána nejedla leda kousek suchého chleba, na jídlo nepomyslila. Soud! přísaha! — nevěděla v pravdě jasně, co slova tato v sobě chovají, ale děsila se jich nesmírně. Soud a žalář byly ji pojmy totožnými. Budou se jí vyptávat, oči pánů na ní utkví, přísně, bez slitování. Při pouhé představě hrozícího jí výslechu bylo jí, jako by jí skřipce nasazovali. Bude vypovídat a zmýlí se v něčem: od dětí ji odtrhnou, v temný podzemní žalář ji uvrhnou a ona tam hanbou a hrůzou umře . . . a, neumře-li, skrze celý život tu hanbu ponese a kde kdo na ní shledá Kainovo znamení a kriminálnicí ji bude nazývat. Marně unikat soudu, úřadům, pánům: kdyby do země zalezla, zvědí o ní, vyšlou za ní pochopy a četníky, kteří ji spoutají, a kam jim nařízeno, ji dodají. Pak ji zavrou a po odbytém trestu, ač přežije-li ho, ji pošlou do Velenova, kam zatím už dopravili děti. — Její ubohé děti bez ní ve Velenově! . . . Toto pomyšlení bylo ze všech nejhroznější . . .

Celé odpoledne ji přešlo v takových duševních mukách. Venku zkomíral šerý den, ve světnici zavládla noc, všechny předměty do tmy zapadly. Dětem se zastesklo, nevolno jim bylo i nudno, ježto hrát si nemohly; přišly se schoulit podle ní, očekávaly snad, že jim bude něco povídat, jako činívala za soumraku, ale jí do povídání nebylo, děsivé, mučné představy jí svíraly hrdlo; také malý Karlíček se ozýval, jeji péče se dovolával. Aspoň lampu kdyby byla mohla rozžati. Přišlo jí na mysl, vyslati k Bavorové nejstarší děvčátko, požádat ji o pomoc, ale jak že by si směla troufat po výjevě, jenž se, jedva dvě hodiny tomu, tady udál? . . .

Tu, když bylo nejhůř, dvéře se otevřely z lehka.

»Po tmě jste tu?« ozval se hlas Bavorčin; »myslila jsem, že tu máte někoho, když jste mě nedala zavolat. Je přeci na dlani, že si nemůžete sama rozsvítit.«

»Kdež bych si byla troufala« . . .

Bavorka už rozsvěcovala lampu.

»Co jste vy za divnou osobu!« pravila, »čekáte, až pláč dětí mě přivolá. Vždyť jsem vám přeci řekla, abyste pro mě poslala, kdybyste čeho potřebovala. Ještě nikdy jsem neodepřela pomoci, když kdo o ni žádal, však jste se už mohla přesvědčit« . . .

»Och, och — ovšem, že jsem se přesvědčila! Co by z nás bylo bez vás! . . Pánbůh vám zaplať« . . .

»Máte pravdu, že zaplacení zůstavujete Pánubohu; však jste prve viděla, jak lidé uznávají i splácejí. Ale nechť! . . k vůli uznání a splácení dobrý skutek se nekoná!«

»Vy jste přeci viděla, že na mně viny nebylo, když pantáta« . . .

»Nechte toho! Vinna vy nebo nevinna, to je mi jedno! Však jste viděla, že se ho nebojím, chrapouna! Ať mě žaluje! Ať si přivede třeba deset svědků, mně strachu nenažene! A, krásně mě odsoudili, co se mi může stát?«

»Ježíši na nebi! Zrovna jsem si myslila: mně se stát, že bych musila předstoupit před pány, smrt bych z toho měla . . .«

Bavorová, která dotud mluvila s odvráceným obličejem, přecházejíc a poklízejíc po stole, stanula prostřed světnice, podepřela ruce do boků a zplna se zadívala na Křenkovou, jíž polo sedíc na posteli, plaše pohlížela na zamračený, nepřívětivý její obličej a na vysokou, kostnatou její postavu.

»Proto, že jste hloupá,« pravila drsně; »já, vidíte, mám svědomí čisté, proto není třeba, abych se před kým strachovala, svého si hledím a hájim, pravdu říkám každému do očí a o přízeň a přátelství nestojím . . .«

V tom dítě v kolébce zase zakvílelo. Bavorová přerušila náhle svou řeč, přistoupila ke kolébce.

»Vidíte, jaká jste!« jala se vytýkat Křenkové; »místo abyste mě zavolala, necháváte dítě v nečistotě a čekáte, až přijdu. Vtírat se vám nebudu, toho si nemyslete!«

A bez dalších řečí přinesla vodu, rozbalila dítě, omyla je a, vyměnivši plenky, zase je přivedla do pořádku.

»Jděte stranou, děti,« velela kupící se u postele drobotině, »marně tu překážíte. A vy,« obrátila se k matce, »pokojte teď malého a potom se podíváme na vaši nohu. Zatím vám tady zatopím a připravím vám večeři.«

Když oheň praskal v kamnech a velký hrnek vodou naplněný stál na plotně, přistoupila zase k posteli a podjala se svých léčebných funkcí; provedla massaži, studený náčinek přiložila na pohmožděnou nohu a věru, div byl, jak obratné byly tyto tvrdé, velké ruce a jak jemně dovedly plniti na se vzatý úkol.

Když byla hotova, přišoupla k posteli stolici, postavila na ni škopík naplněný studenou vodou a nařídivši Křenkové, aby náčinek pokud lze často obnovovala, obstarala ostatní práce v domácnosti, také kozu nakrmila a podojila.

»Kterak se vám odsloužím?« vece Křenková, slze majíc v očích, »i tu mrzutost jste měla k vůli mně . . .«

»Už jsem vám několikrát řekla, abyste nemluvila — nestojí to za řeč. Chcete-li mně v jednom udělat po vůli, ukažte dvéře těm mrchám Mourové a Kučerové, kdyby sem k vám vešly. Taky se neptejte, co jim povím, až se s nimi sejdu. Co já mám na srdci a na jazyku, každému do očí povím, ale ty mluvi za zády.«

Když i dětem dala večeři, pravila ještě, majíc se k odchodu:

»Kdybyste něčeho potřebovala, víte, kde jsem. Pošlete holku třeba o půlnoci. Zítra ráno vám opatřím kozu a podojím ji, o to nemějte starosti.«

»Och, kdybych věděla, co s tou kozou! V ponděli asi odejdeme a vzít s sebou ji nemůžeme . . .«

»Nu, třeba ji od vás koupím, však se udá, že prodáme svou. Vaše je dojnější.«

»Velkou starost jste mi odebrala. Dejte mi za ni, co se vám uvidí. Nedáte-li nic, taky dobře.«

»Nu, dvanáct zlatých vám za ni dám . . . . Chcete je hned? přinesu vám je! . . .«

»Času dost. Zaplať vám Panbůh, bude to na cestu a do začátku tam — ani nevím, jak se to tam jmenuje . . .«

»V pondělí myslíte odjeti? — A což nebudete-li moci na nohu?«

»Ať už je jakkoli. Snad Pánbůh dá, že se dovleku na nádraží. Můj pojede v neděli prohlédnout si to a postarat se o byt.«

»A nenajde-li bytu?«

»Nedej Pánbůh — ale ani pak tady nezůstanu — po — — těch řečech. Styděla bych se ukázat se lidem . . .« (Pokračování.)

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

Podivno, jak se mně zdá, že v hloučku lidí, bavících se a smějících se v Limovic saloně, jsme my dva, Vecko a já, sami. Lesk světel, jasné tóny damských toilet, růžová dekorace stěn, zelené zbarvení krajin na nástěnných obrazech splývá před mým zrakem v jedinou, celkovou atmosféru zjasnělosti. Ze bzukotu hlasů dam i pánů, hlučně se bavících, vyniká a k mému sluchu line se pouze jediný, lichotivý a tichý, ale přece každou svou slabikou mně srozumitelný, hluboký, a přece sonorní hlas, hlas Veckův. Co mně praví jeho slova? Dnes, kdy píšu tyto truchlivé své vzpomínky, nejsem již s to, vzpomenouti si na ně. Ale vím, že zní mně věty Veckovy ve sluch jako sladká, šumná, perlivá píseň, jsem si vědoma, že slova jeho mne laskají měkkými, aksamitovými dotyky, mám pocit, jako bych za šelestu rozkošných vánků šla s ním, s Veckem, čarokrásnou krajinou a zřela kolem sebe jen samé poutavé, nezapomenutelné půvaby.

Z vedlejšího pokoje preluduje kdosi pianissimem na klavíru několik akordů a altový, hebký dívčí hlas počíná zpívati jakous anglickou píseň, roztouženou a přece ryčnou svým rhytmem. Ta blízká, a přece — jak se mně v té chvíli zdá — vzdáleností tlumená píseň je dráždivým a svůdným průvodem citů, které se v té chvíli hlásí v mém rozbolavěném srdci.

Ten podivný mladý muž po mém boku, známý mně teprve několik dní, zmocňuje se již bez odporu valné části mého myšlení a cítění. Nemohu si zapříti, že přes podivnou úlohu, kterou vůči mně dosud hrál, stává se mně stále bližším, sympatičtějším, milejším, ano nepostrádatelnějším. Všecky úvahy, všechen odpor je tímto živelním cítěním zatlačen.

Náhoda bývá nejlepším režisérem. Tehdy, v té chvíli kdy byl mně Vecko tak blízek jako snad dosud žádný z mužů v mém žití, kdy byl mně drahý náladou rozkoše, klidu a slastného zapomnění, kterou ve mně vyvolal, přistoupila k nám starší dáma, kterou znala jsem již od Bernauů, a pozdravivši se s ním a mnou stručně, usedla k nám na pohovku, zeptala se mého druha, chtějíc s ním zahájiti hovor, laskavě, jak se daří jeho choti a kdy se vrátí do Prahy, a je li jeho malý synek zdráv. Otázka tato způsobila — nebyla jsem tehdy s to, vysvětliti si příčinu toho — že se mně zatajil dech a že pocítila jsem prudké bodnutí u srdce a zamrazení po celém těle. Byla jsem rozechvěna, jako by zodpovědění této otázky týkalo se mne, mých citů a zájmů, celého mého bytí. Tak jsem byla rozechvěna a rozrušena předchozí úryvkovitou rozmluvou s Veckem o citech, bouřících v mém srdci, několikaminutovou blízkostí srdce svého se záchvěvy bouřného srdce jeho. A jako v závoji slz, již již deroucích se mně do zraků, pozorovala jsem Vecka, jak se bude tvářiti při své odpovědi v mé přítomnosti, naslouchala jsem ostražitě, jakým zvukem zazní nyní jeho slova.

Musila jsem se tehdy mimovolně obdivovati duševní síle mladého tohoto muže, klidu s kterým přednesl dvorně uctivou odpověď k otázce starší oné dámy. Hleděl pevně na tazatelku, v jeho tváři nepohnul se ani sval, nezachvěla se ani brva. A když pak dáma od nás odešla, přesunuly se tytéž klidné zraky Veckovy na mne a utkvěly na mých očích. Tento prazvláštní člověk čekal na mou otázku, místo co by byl, jak snad bylo jeho povinností, promluvil sám; vyzýval mou otázku, vyvolával ji, donucoval mne k ní takořka. Pocítila jsem v té chvíli znova, jaké moci na mne nabyl tento muž, jenž tak neočekávaně skřížil stezky mého života.

A k mé, jím z hloubi mého srdce zrovna vyrvané a krví srdce mého zhoroucnělé otázce, je-li skutečně ženat a otcem, odpověděl týmž klidným, pevným hlasem, že se domníval, že o tom již vím, ježto v Praze prý již hodinu po seznámení se lidé o sobě vědí tolik, kolik lze se dověděti v nejprozíravější informační kanceláři . . .

— Budu míti příležitost, představiti vám svoji ženu již v nejbližších dnech, podotkl, když přistupoval k nám Kotal s několika pány a zapředl nás ve všeobecný rozhovor.

Již také však přišla k nám tetička Douděrová a neopustila mne již do našeho odchodu od Límů. Zdálo se mně, že má tetinka chce se ujati zase rozhodněji úřadu garde-dámy, který u mně zaujala, že nemá více za záhodno, ponechávati mně dosavadní spole-

čenskou volnost mou, ze které, jak snad pozorovala a jak snad zaznamenala i ostatní společnost, dosavad těžil nejvíce Vecko — muž ženatý.

* * *

S úplně klidnou myslí vrátila jsem se toho večera do skromného svého bytu, v jehož prvním pokoji besedovala Vistribka s naší bytnou; obě staré ženy uzavřely již přátelství a oslazovaly si je nekonečnými výklady o životních svých osudech, vedenými česko-polsko-německou hatmatilkou.

Byla jsem ku podivu pokojna, uklidněna po hladkém průběhu manželského sebepřiznání Veckova. Počítala jsem s jeho nesvobodným stavem jako s nezměnitelnou skutečností. Nic mne již nezaráželo v jeho chování se ke mně, nic mne proto nerozezlívalo. Neodpuzovala jsem toho muže více od sebe, protože je ženat, nespalovala jsem proto mosty styků mezi ním a sebou, nezakazovala a překážkami jsem mu nezavalovala cesty přístupu ke mně. Byla jsem ráda, že není mezi Veckem a mnou dále nic nejasného. Proč bych odháněla od sebe člověka, který je mně milý, protože je ženat, který láskyplně se mně blíží, mně, která jsem poznala tak málo lásky? Kdo by mně chtěl upírati nebo brániti právo, míti náklonnost k milému mně a roztomilému vůči mně člověku jen proto, že jiná žena nabyla k němu jistých formálních práv?

Ne, ne, nikdo nesmí mně v tom brániti, nikdo, ani tetička Douděrová. Ta dobrá duše toho jistě nejméně učiní, nejméně bude v mém styku s Veckem hledati něco »shoking«. Nikdo nesmí mne proto zarmucovati, hlavně dnes ne. Jsem veselá, chci být veselá. Zpívám si, a mimovolně připadá mně na mysl píseň, kterou mně v dětském věku zpívala česká má chůva. A mimoděk vybavují se mně česká slova písně té, polozapomenutá a zkomolená slova, a blaží mne vzpomínkou na rozkošné mé dětství . . .

* * *

Jen zvědava, krutě, horečně a dravě zvědava byla jsem celé dva dny, potom následující, na seznámení se s Veckovou ženou.

Konečně, konečně tedy! To je tedy ona pověstně krásná paní Vecková! Ne, pověst nelhala, nepřeháněla. Ta žena je skutečně krásná, oslňující. Žena v pravém rozpuku, v skutečném vzmachu svých půvabů. Postava, ramena, prsa, pleť, oči, vlasy — vše je nádherné. Pravý mistrovský výtvor přírody, ano příroda sama v letním zenitu svého rozvoje, v největším hýření svých darů a živelních mocí.

Zatajil se mně dech, když jsem pohlédla na tuto ženu, když tetička Douděrová mne jí představovala. Tento soubor ženské dokonalosti nazývá tedy Vecko svým! Ve skvěle bílých loktech této ženy nalézá lásku a rozkoš, tyto hvězdné zraky planou v okamžicích sladké samoty vášní pro něho, na těchto vznosně vyklenutých ňadrech spočívá jeho rozpálená hlava!

Námořní důstojník, jenž se vrátil z cesty orientem, líčil mně kdysi ve Vídni svou návštěvu v kuřárně opia a pocity, které měl při požitku tohoto dráždidla. Četl patrně Pierra Lotiho, hrál si ve své krasodušnosti tak trochu na tohoto svého květomluvného francouzského soudruha v povolání, a neskrblil slovy při popisu sensací, které měl při kuřbě onoho hašiše. Maloval přede mnou slovy hárajícími v hustě a příkře nanesených barvách, rozkoš, absolutní rozkoš, pojem její v pravém slova smyslu. Rozkládal tuto představu rozkoše ve všecky myslitelné, smysly postřehnutelné složky, ale nazýval ji přece jediným, obrovským, nevystižným celkem, souborem všech požitků zraku, sluchu, hmatu, chuti a čichu. Nazývá-li se láska soujmem všech citových krás, lze prý požitek hašišový přirovnati jen ku představě, kterou si činí mahomedán o ráji prorokově.

Kdybych byla mužem, představovala bych si nebe rozkoše, summum lásky v náručí ženy tak krásné a půvabné jako je tato žena. S utajeným dechem pohlížela jsem na tuto mladou dámu, tlumíc takměř výkřik obdivu. A bylo mně divno, že rozplývám se takto v nejochotnějších svých superlativech vůči této ženě, nepociťujíc ani doteku ostnu nepřejičnosti a závisti, kterou bývají ženy méně hezké bodány při styku se ženami daleko krásnějšími a jim jakýmkoliv řízením náhody v cestu žití postavenými. Vecko byl dle zákona lásky i práva výhradným majitelem této žárně krásné ženy, všech kouzel její duše a jejího těla. Byl však také výhradným zbožňovatelem tohoto ohně lásky? Byl knězem tohoto ženského božstva, neznajícím odklonů od pravověrnosti a zákonitosti? Byl Vecko této ženě v pravdě tím, čím byla snad ona jemu, čím jí byl on kdysi? Byl jí nejen oddaným manželem, ale i horoucím milencem, takovým, jako tehdy, když si jí dobyl proti nepřízni rodičů jejích a společenským překážkám? Pochybnosti, jež vznikly o tom v mé duši hned, jakmile se mně začal manžel této krasavice blížiti, rostly a nabývaly skoro pravděpodobnosti. Muž, jenž obětuje jen na jednom oltáři lásky, nevyhledává jiných svatyní láskyplných vzdětů, svatyní skromnějších, nevytyčených v takovou výši leposti. Právě proto, že byla tato žena tak úchvatně krásna, musil býti cit,

jenž odváděl jejího manžela od ní k ženám jiným, velmi silný, velmi odůvodněný. Závrať hrdosti, rovnocennosti, povýšenosti nad touto ženou mnou zalomcovala, a já pohlédla jsem pevně a jistě v tmavě fosforeskující zrak té, která pnula se přede mnou ve vyzývavé vznosnosti.

Paní Vecková podala mně ruku hebkou jako chřípě mladého čistokrevného hřebce. Nebyla to ruka jen měkká, jen bílá, jen útlá, bez charakteru a výraznosti, všední, pečlivě pěstěná pravice vznešené dámy. Byla to ruka plná života, prolévaná bouřlivými vlnkami horké krve, jež se prodírá pletivem delikátních modrých žilek, ruka charakteristická, prozrazující ducha, vášeň a individuálnost.

Hlas paní Veckové zněl stříbrným zvukem jemně ciselovaného zvonku, byl lahodný a zálibný.

— Můj manžel, pravila, obracejíc se z pola k tetičce, zpola ke mně, »psal mně již na venkov, že má mateřská naše přítelkyně, paní Douděrová, návštěvou v Praze zajímavou mladou dámu. Těšila jsem se již velice na seznámení se s Vámi, slečno.«

Bylo skutečnou rozkoší, naslouchati této ženě, býti s ní ve styku. Nejen pro požitek, který působilo akusticky vnímání lahody jejího hlasu, modulovaného tu v jemné šelestění, tu zase v široké, prsní, teplé zvuky, ale i pro roztomilost nevšední této mladé paní. Byla prosta, rozmila, skromna, a jednoducha, musila si celou svou letorou a zevnitřním založením své osobitosti každého získati, na potkání každého zaujati. Dokonalost obcovacích forem velké dámy dovedla prozařovati svou jemností a patrnou svou dobrotou. Nebylo pochybnosti, že jest to žena povýšené kultury ducha a srdce, nebo aspoň dovedná, vychováním a sebekázní vycvičená představitelka této role. Lehký humor, jen jakoby nadechnutý a pel dobrotivé, ale bystré ironie zlatily dokonale tuto její přirozenost.

Mladá paní se loučila se mnou ujištěním, že ji vždy potěší, setká-li se se mnou. Tetička Douděrová slíbila jí svým jménem, že ji navštívíme.

— Ukážu vám svého synka. Myslím, že jste tak komického malého pána ještě neviděla,« řekla ještě paní Vecková, usmávši se rozkošným povznesením svých jemně sříznutých rtíků nad bezvadnou řadu zubů.

A chůzí, která prozrazovala delikátní měkkost linií tohoto štíhlého a silného těla, vzdalovala se od nás, jakoby zanechávajíc za sebou odlesk půvabu, který ji všecku obklopoval.

*

Tato žena vyplňovala pak po několik dní takořka všecko moje myšlení; zabývala jsem se skoro neustále její osobností. Zopakovala jsem si každé slovo, jež v mé přítomnosti vyřkla, rozebírala jsem je ve hlásky a písmeny, snažila jsem se napodobiti každý jejich zvuk. Detailovala jsem si její tvář, její tělo. Rýsovala jsem si v duchu linii její šije, jejích ramen, silhuetu její hlavy. Hleděla jsem na svou dlaň, není-li v ní ještě heboučká, teplá a přilnavá ruka této krasavice. Probírala jsem se v myšlenkách proudy jejích zlatově hnědých vlasů, a hořela jsem touhou, potěžkati mocné jejich pletence. Představila jsem si vyrovnanou řadu jejího chrupu, rozpuk krvavě rudých jejích retů, lehounký, sotva naznačený přechod vlasů v jedva viditelné, hedvábné chmýří u její boltců. Kochala jsem se její krásou, silou a obratností, pohyblivostí a měkkou vláčností pohybů a posuňků této tmavě plavé lvice. A pociťovala jsem tajné zadostiučinění, že jest mně nyní tato žena tak blízka, že jsem ji tak rozložila v jednotlivosti, že mně není nic více na ní tajného. Byla jsem uspokojena, že je mně bližší, než jejímu manželu. Více dovedla jsem ji oceniti, než její muž, který přece mohl každé chvíle znova a znova zmocňovati se těchto půvabů a uchvacovati je, přivlastňovati si je. Nebyl však jistě nikdy, nemohl nikdy býti v plném jich držení, ježto nedovedl se tak těšiti z jejich držby, jako já. Neměl pro ně tolik porozumnění, kterého jsem pro ně nabyla já.

A čím více přibližoval se mně obraz lvice, tím více vzdaloval se od ní její pán. Ale za chvíli jsem pociťovala, jakoby stál za mnou, jakoby se mé tváře dotýkaly hebké jeho kníry a jakoby v můj sluch vtírala se jeho slova lichotná a vroucí, slova neslyšná pro lvici, která v té chvíli kameněla v nehybnou, strnulou, bezcitnou sfingu . . .

V nastávajících dnech měla jsem málo příležitosti, setkati se s Veckovými. Na five-o'clock u továrníka Sychry promluvila jsem s Veckem jen několik slov, a to ještě za přítomnosti tetiny a ve společnosti několika pánů, mezi nimiž byl také pobledlý, churavě vypadající a poněkud rozmrzelý Kotal. Tetinka nevzdalovala se ode mne ani na krok, hřejíc mne stupňovanou laskavostí a roztomilostí. Paní Vecková chvíli před naším příjezdem k Sychrovým odjela do divadla. Vecko odešel krátce po našem příchodu, omlouvaje se obchodními záležitostmi. Sotva zmizel, nabyla jsem zase své volnosti: také tetinka odstoupila ode mne a ponechala mně úplně samu zábavě s mladými dámami a svobodnými pány. Jakás hořkost zakmitla se mně v mysli proti této patrné úmyslnosti tetinky Douděrové, při veškeré lásce a vděčnosti, kterou jsem k ní pociťovala. Pozorovala tetička, že se počíná cosi mezi mnou a Veckem odehrávati? Znala

snad Vecka jako přítele a zbožňovatele mladých žen, znala jeho milostné záchvaty, věděla, že Vecko je nezdolný »l'homme aux femmes«, má Vecko v pražské společnosti tuto pověst?

Nazítří po jouru u Sychrů byla jsem v tetinčině lóži v Národním divadle. Provozovali »Eugenije Oněgina«, a pražské dámy, mladé i starší, bez rozdílu věku jednosvorně dařily potleskem a nadšením mladého tenoristu. Naproti nám v přízemní lóži seděl Vecko se svou chotí, neodolatelnou v jejím neměnícím se půvabu, v bílém šatu podobnou Venuši, vystupující z mořské pěny. Kukátka dam i pánů obracela se často a na dlouhou dobu k paní Veckové. Vecko, ve večerním svém úboru s hluboko vystřiženým černým kabátcem a skvěle bílou náprsenkou podobný mladému lordovi, jako vystřiženému z obrázku Gibsonova, přišel tetince a mně vykonat do lóže obřadnou návštěvu. Byla jediná delší přestávka mezi představením, a tetinka se rozhodla, paní Veckové návštěvu ihned opětovat. Z lóže Veckových vystupovala právě kterás dáma, a Vecko i já musili jsme posečkat na chodbě, zatím co tetinka v lóži již byla a s paní Veckovou se vitala.

Nemohla jsem odolati náhlému vnuknutí a řekla jsem Veckovi tiše:

— »Jak krásna je dnes vaše paní!«

Pozorovala jsem, jak lehký stín přeletěl klidnou tváří Veckovou a jak bolestně sevřel se na okamžik jeho obličej.

— Kdybyste věděla, jak mne bolí tato slova proto, že jste je vyřkla právě vy a kdybyste tušila, jakou bolesť působí mně vůbec, nebyla byste je proslovila . . . Vy, právě Vy . . .«, odpověděl.

Již však musili jsme vstoupiti do lóže k paní Veckové. Nebylo více času, rozpřísti tento hovor v jeho důsledky. Odpověď Veckova dopadla závažnou tíhou na moji ubohou, zmatenou a churavou hlavu. Kolik výkladů připouštěly tyto výroky! Jaké obzory mně otevíraly, jaký pohled do Veckova nitra a do jeho duševního i rodinného života mně poskytly!

V kterési z mých závažných chorob nařídili lékaři, abych měla ve dne v noci gumový vak s ledem na srdci. Pamatuji se na to, jak tento náčinek mne tehdy chvílemi mrazil a zase chvílemi pálil. Byla bych ráda odhodila toto mučidlo, ale byla jsem nucena si je ponechati. Vzpomněla jsem si na tehdejší své útrapy nyní, kdy dojem Veckových slov mne mrazil ledovými, k poslednímu vláknu srdce mně pronikajícími výšlehy a zase mne žhnul nezahladitelným žárem. Byla jsem v hrozné, mučivé nejistotě, stala jsem se obětí pocitů, jichž jsem nedovedla více stopovati, vysvětlovati sobě a rozkládati, pocitů neurčitých a tím stále trýznivějších.

Od svého setkání s Veckem u Límů, od této první rozhodující rozmluvy s ním, přináší jakýsi zřízenec každého rána, když jestě spím, do mého bytu nádherné květiny. Odevzdává je mé bytné se vzkazem, že je má odevzdati slečně Mollerové bez udání odesílatelova jména. Vistribka, zvyklá na pozornosti toho druhu vůči mně a podrobená naprosto mé vůli a mým »incognitům«, nenamítá ničeho proti těmto darům a přijímá je pro mne. Obyčejně nalézám květiny, když se probudím ze spánku, před sebou na peřině. Leží tam jako kdysi ležely na mé peřince, dokud jsem byla ještě děckem, hračky, které kladla tam pro mne moje matinka Když jsem si poprvé vzpomněla na tuto shodu, na toto přirovnání, neoddolala jsem a propukla jsem v pláč. Byly trpké moje tehdejší slzy, byly hořké a svírající, ale měly přece příchuť slasti a rozkoše...

Tetince Douděrové jsem ovšem o svých každodenních květinových darech říci nesměla . . .

*

Tyto květiny a vzpomínky na doby dávné i přítomné, ta celá tíha myšlenek, které se poutaly k těmto symbolům, byly takořka jediným zaměstnáním ve dnech, které potom následovaly. Byla jsem zase poněkud churava, malátna a rozrušena, a mohla jsem jen málokdy vycházeti z domova. Bídné počasí zabraňovalo mně ve větších procházkách. Bylo sychravo, deštivo, mrazivo. Konec léta sváděl houževnaté, avšak marné zápasy s počínající zimou. Rozblácené a špinavé ulice pražské, s nádržkami kalné vody v chatrné dlažbě, vypadaly zoufale. Průčelí domů byla rozmoklá, chodníky potaženy vrstvami rozšlapaného, kluzkého, mazlavého bláta. Nad panoramatem Hradčan válely se spousty šedivých mračných chuchvalců a mlh. Ve své zubožení a pokálenosti připadala mně Praha odporně.

(Pokračování.)

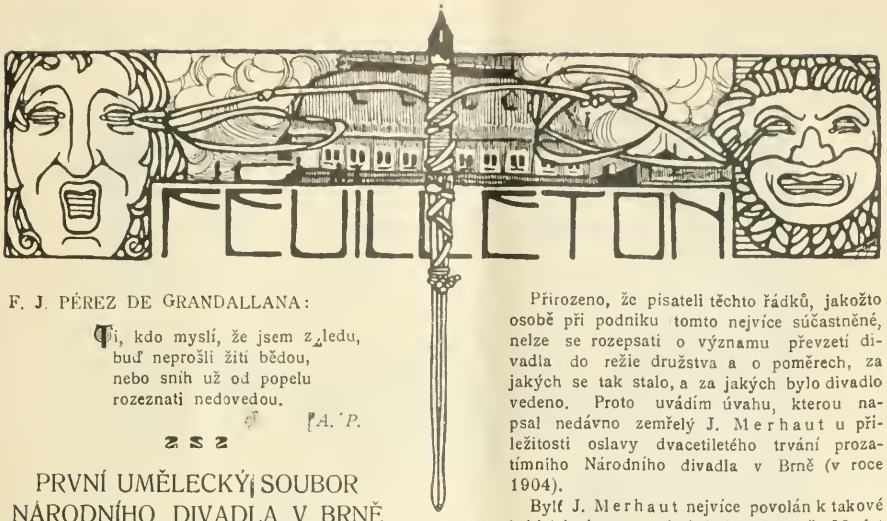

F. J. PÉREZ DE GRANDALLANA:

Ti, kdo myslí, že jsem z ledu,
buď neprošli žití bědou,
nebo snih už od popelu
rozeznati nedovedou.

A. P.

PRVNÍ UMĚLECKÝ SOUBOR NÁRODNÍHO DIVADLA V BRNĚ ZA VLASTNÍ REŽIE DRUŽSTVA

v období 1891—92.

Když dne 5. ledna 1891 zemřel ředitel prozatimního národního divadla v Brně p. Pavel Švanda ze Semčic, byv několik dni před tím raněn mrtvicí, nastala družstvu národního divadla nutnost, aby divadlo do konce zimního období, až do svátků Velkonočních, vzalo samo ve vlastní správu a na svůj účet.

Výbor družstva ustanovil artistickým ředitelem divadla pisatele těchto řádků (V. Hübnera), jenž byl od 1. ledna 1886 redaktorem »Moravské Orlice« a po několik roků již jednatelem družstva a intendantem národ. divadla v Brně.

Ve výboru družstva byl mocný proud, aby učiněn byl pokus s vedením divadla ve vlastní režii, a to zejména za tím účelem, aby divadlo spíše vyhovovalo po stránce umělecké, nežli to bylo možno, když bylo zadáváno soukromému podnikateli. Valná hromada družstva schválila návrh výboru, aby nár. divadlo vedeno bylo na příště ve vlastní režii, a aby za tím účelem sestaven byl nový umělecký soubor, opatřen fundus a vše potřebné, aby tak počátkem října roku 1891 mohla býti zahájena nová saisona.

Veškeré práce přípravné svěřeny byly pisateli těchto řádků, jenž byl také v červnu zvolen ředitelem proz. nár. divadla v Brně a jenž sestavil nový soubor výkonných sil, který k jeho návrhu byl výborem družstva angažován.

Pořad her zahájen byl pak dne 26. září 1891 slavnostním představením, jež započalo předehrou do C-dur od Bedř. Smetany, pak následoval proslov z péra J. Merhauta, přednesený p. J. Vávrou; k proslovu pojil se živý obraz, sestavený režisérem p. A. Chlumským. Na to v nové výpravě a scenování sehrána byla Smetanova opera »Prodaná nevěsta«.

Přirozeno, že pisateli těchto řádků, jakožto osobě při podniku tomto nejvíce súčastněné, nelze se rozepsati o významu převzetí divadla do režie družstva a o poměrech, za jakých se tak stalo, a za jakých bylo divadlo vedeno. Proto uvádím úvahu, kterou napsal nedávno zemřelý J. Merhaut u příležitosti oslavy dvacetiletého trvání prozatímního Národního divadla v Brně (v roce 1904).

Byl J. Merhaut nejvíce povolán k takové kritické úvaze, neboť byl déle než 20 let divadelním kritikem »Moravské Orlice«. V stati své »Dvacet let brněnského divadla« (Vzpomínky divadelního recensenta) uveřejněné v Mor. Orlici dne 17. prosince 1904, napsal tedy J. Merhaut:

»V roce pražské jubilejní výstavy roku 1891 počalo se v našem divadle s provozováním her v režii družstva.

V době, kdy se v Praze účtovalo o kulturním rozvoji národa, na Moravě jsme se odhodlávali k pevnějšímu a účelnému zakotvení osvětového podniku, jakým v Čechách vykonalo se už mnoho dobrého. Naděje naše v tento krok nebyly malé. Byla to chvíle rozhodující pro další osudy divadla na řadu let.

Ředitelem jmenovalo družstvo mého milého redakčního druha Václava Hübnera. Téměř od počátku jako novinář a neunavný pracovník div. družstva Hübner divadelničil při naší scéně.

Přešel k divadlu jako ředitel ne sice od divadla, ale jistě z plného ohně divadelního zaujetí. Byl jednatelem a intendantem družstva a po Švandově smrti, když družstvo ujalo se her na svůj účet, zastupoval je v řízení. To ovšem byla jen zkouška, na které nebylo možno se mnoho osvědčit: zbývalo jen pokračovat a dohonit, co zkušený předchůdce započal. Teprve když ustanoven byl Hübner pro nové období ředitelem samostatným, mohl dokázat, co dovede. A dokázal!

Hned s počátku osvědčuje mladý ředitel energicky talent organisační. Vzdává se výhody, aby budoval na daném základě osvědčeného Švandova souboru, a staví od základů zcela nových, bystře a samostatně. Sestavuje ensemble svěží, mladý, ctižádostivý a chtivý něco dokázat a osvědčit se jako ředitel. Bylo třeba odvahy k tomu, aby začalo se takto, od počátku, se stavivem ještě ne-

PRVNÍ UMĚLECKÝ SOUBOR NÁRODNÍHO DIVADLA V BRNĚ V L. 1891.—1892.

osvědčeným, ale odvaha nesklamala. Se řadou talentů, které poprvé přivedeny byly do Brna, učiněno hotové objevení.

V činohře i opeře byl to soubor neobyčejné jakosti, hbitý, rychle zcelený ku práci, která byla dobře chápána jako poslání pro vytvoření stálého, velkého národního jeviště.

V činohře několik výborných mladých hlav, hledajících a tvořících (dnes už sešly se všechny skoro na prknech pražského Národního: paní Hübnerová-Slatinská, pp. Inemann, Vávra, Želenský) vneslo na jeviště mnoho nového, svěžího a vzrušivého ducha. — Byla-li před tím někdy činohra Švandova hladkého, dávno osvědčeného

stylu, v této bylo mnoho jiného, nového umění, mnoho otřásajícího, krásného půvabu mládí, jež se chopilo s vášní svého úkolu. Řada krásných večerů zahájila první vstup k samostatnému vedení divadla.

Ředitel Hübner podle povahy svého bohatého souboru i podle svého vkusu vybral repertoir nový a silný, životní a nevšední. Opeře postaven v čelo temperamentní hudebník Frant. Jílek. — Všecky obory obsazeny pevně a výborně. Nynější Karel Burian — vysměvačný uprchlík a cynik, jak ho pověst líčí — tehdá poprvé u nás se svým tenorem vystupoval na prkna. Skrovný a útlý, drobounký hoch, bledý, s načechranými vlasy, v úzké studentské čamárce přišel na přátelský večer po prvním představení. Byl velmi milý a velmi tichý, básník, který psal milostné verše, z nichž některé v rubrice svých mladých poetů otiskla tenkráte Niva. Společnost velmi mladá a velmi jará sešla se za kulisami našeho divadla. Družstvo v pravém pochopení přistupovalo na návrhy svého ředitele a neškrtalo z počátku v jeho rozpočtech; ty seškrtalo a zbortilo teprve pořádně — obecenstvo.

Divadlu se nedařilo finančně v poměru ke vzrostlé a neobyčejné nákladnosti jeho representace. Ale to muselo takové být, mělo-li se započat důstojně a v poměru k současné vyspělosti i síle českého umění. A tak jsme zažili první smutné sklamání svých illusí: Umění tu bylo, pravé a dobré, ale nebylo náhrady v poměru k jeho nákladu. Uvízlo na písku. Sklamání bylo trpké dost, aby přirozeně způsobilo Družstvu i řediteli mnoho těžkých chvil.

Ochabla horlivost, dostavily se osobní indisposice, přirozeně a pochopitelně zvlášť u lidí umělecky zladěných. Ředitel Hübner konečně znechucen odstoupil. Sklamala po té i naděje v divadelní objížďku moravských měst s naším souborem — jak ještě několikrát po tom. V Prostějově odevzdává Václav Hübner správu souboru novému řediteli Ladislavu Chmelenskému — a počíná konec . . . Chmelenský se do Brna vůbec nedostal. Co přišlo, bylo už jen stroskotávání, rychlé a hrozné, bolestné pro všechny, kdož před nemnohými měsíci viděli vyjíždět na moře tuto hrdou a novou loď. Pokusná plavba vyžádala si oběti, ale ty jistě nevyšly nadarmo.

Osvědčilo se na novo, že stálé divadlo, postavené na široké a důstojné základy vážného umění, jako bylo toto, bez podpory z veřejných fondů se neobejde . . . .«

Potud Merhaut.

Snad někdy naskytne se příležitost, abych napsal vzpomínky ze své ředitelské činnosti v Brně, jež snad by nepostrádaly zajímavosti a také by osvětlily tehdejší poměry, v nichž bylo mně i celému uměleckému souboru pracovati.

* * *

Doplňkem podobizen členů prozatím. národního divadla v Brně v saisoně 1891—2 uvedena buďtež jména dle čísel:

1. V. Hübner, tehdy ředitel, nyní redaktor »Národní Politiky«. — 2. M. Wollnerova, nyní majitelka pěveckého a hudebního ústavu v Lounech. — 3. L. Fistrova, nyní pí. Daňková, choť advokáta v Uher. Hradišti. — 4. Karel Burian, nyní kr. komorní pěvec a člen král. opery v Drážďanech. — 5. F Jilek, nyní kapelník opery Národního divadla v Praze. — 6. F. Šír, nyní člen Národ. divadla v Praze. — 7. K. Fürstova, nyní paní Recherová, choť komisionáře a majitele realit v Černovicích v Bukovině. — 8. A. Junkova. — 9. J Purkrábek, nyní pod jménem Burggraf, člen německého koncertního kvartetta, jež také před časem koncertovalo v divadle Varieté v Praze. — 10. A. Drobná †. — 11. L. Sittova. — 12. C. M. Vašíšek, nyní člen slovinského národ. divadla v Lublani. — 13. K. Burian. — 14. A. Pivoňka, člen opery národ. divadla v Brně. — 15. M. Rainova. — 16. L. Lvova, nyní vdova po † R. Innemannovi — 17. J. Vávra, nyní člen činohry Nár. divadla v Praze. — 18. A. Gärtnerova, později člen českého divadla Ludvíkova v Chicagu, nyní choť lékaře Dr. A. Sedláčka v Tyndallu, v státě Dakota ve Spoj. státech amerických. — 19. M. Slatinská-Rufferova, nyní M. Hübnerova, člen činohry Národ. divadla v Praze. — 20. R. Innemann, před nedávnem zesnulý člen činohry Nár. divadla v Praze. — 21. K. Brožová, nyní člen společnosti Šumovy na Moravě. — 22. M. Ryšavá, nyní stálý host Nár. divadla v Praze. — 23 Frt. Růžová (vlastním jménem Kratkoyová), nyní úřednice telegrafního úřadu v Plzni. — 24. K. Želenský, nyní člen činohry Nár. divadla v Praze. — 25. M. Kopecká, nyní choť soukrom. úředníka v Novém Městě nad Met. — 26. K. Brož, nyní člen divadelní společnosti p. Šumy. — 27. M. Chlumská, nyní člen divadelní společnosti p. Doubravského na Moravě. — 28. J. Gabriel, jenž zemřel jako člen městského divadla v Plzni. — 29. A. Kopecký, nyní soukromý úředník v Nov. Městě nad M. — 30. V. Javůrek, nyní člen Národ. divadla v Brně. — 31. K. Ryšavý †. — 32. J. Drobný, nyní ředitel vlastní společnosti. — 33. F. Syřinek, nyní úředník městské plynárny v Praze. — 34. Jind. Vilhelm †. — 35. A. Chlumský, nyní režisér a člen divad. společnosti p. Doubravského na Moravě. — 36. Vávra a † Innemann. — 37. J. Ninger, tehdejší tajemník divadla, nyní soukromý úředník v Praze.

Tableau toto není úplné a neobsahuje podobizen všech členů solistů. Tak schází v něm, pokud se pamatuji, slč. Rudolfi (vlastním jménem Procházkova), která zemřela jako choť redaktora E. Šamberka, pp. Urbánek, Grosse-Schlaghammer, bývalý člen Irwing Place Theatru v N. Yorku, potom člen residenčního divadla v Hano-

veru, jenž v prosinci vystupoval na Národ. divadle v Praze a nyní jest jeho členem, sbormistr Budík, koncertní mistr Machek, nyní tuším v Americe, B. Lachmann, nyní režisér, napověda a člen lid. divadla Urania v Praze-VII., slč. Jedličkova, V. Pivoňková, nyní člen opery Národ. divadla v Brně, J. Mašek, napověda, nyní u Nár. divadla v Praze a j. v *V. Hübner.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Lev Tolstoj** dožil se dne 28. t. m. osumdesátých narozenin. Všech národů zraky a myšlenky obracejí se a upírají k nepatrné vsi v tulnské gubernii na Rusi, k Jasné Poljaně, kde hrabě Lev Nikolejevič Tolstoj se narodil a kde, sám zařídiv se co nejprostěji, žije uprostřed prostých mužíků. Odtud, z Jasné Poljani, velký moralista hledající lepší nový život pro lidstvo, hluboký nadšenec pro ideální věci lidstva, vysílá do světa a tu uplatňuje své společensko-náboženské názory, pro něž je veleben a jako prorok a světec ctěn, ale rovněž také napadán.

Tato doba života Tolstého, v níž se této stránce duševního poslání oddal s úžasnou svou vytrvalostí a neúnavnosti osobní, slavena jest jako vrchol jeho tvůrčich sil a světového významu jeho pro kulturní pokrok. Tolstoj filosof jakoby zastiňoval Tolstého romanciera.

Avšak nám jest a zůstává, při všem obdivu této vychovatelské a obrozující činnosti, vždycky bližším autor geniální »Anny Kareniny« a »Vojny a Míru«, té grandiosní epopeje, jíž po bok celé století devatenácté může postaviti jediné snad jen dílo románové: Hugovy »Bídníky«.

Vedle obou těchto velkých prací, a románu »Vzkříšení«, v němž k nemalé radosti naší, Lev Tolstoj od svých náboženských, filosofických traktátů a moralisujících a výchovných povidek odbočil opět k čisté belletrii, máme celou řadu menších znamenitých pros. »Dětství« a »Chlapectví«, v nichž líčí autor první leta svá na rodném statku Jasnopoljanském prožitá; pak »Statkářovo jitro«, ve kterém život tu strávený za prvních mužných svých let vylíčil; dále »Sevastopol«, první náčrtky k velkolepé Vojné a míru; báječné »Kozáky«, »Kácení lesa« atd. atd.

Divadlu dal Tolstoj »Vlast tmy«, hroznou a zdrcující pravdu z krutého života mužického. Český čtenář seznámen jest asi dnes s celým dílem Lva Nikolajeviče Tolstého ve výborných překladech.

H.

— **Pomník české spisovatelce v Americe.** Na Národním hřbitově v Chicagu odhalen byl v červenci pomník česko-americké spisovatelce a učitelce na Matiční škole, Pavle Čechové. Podnět k tomuto uctění záhy u věku mladistvém po trapném, svízelů plném životě a mnohém strádání zemřelé, v Americe narozené, ale česky horoucně smýšlející dívky zavdal sbor (u nás bychom řekli odbor) Jednoty Českých Dam v milém a téměř výhradně českém městě Wilber, Nebr., který si při zřízení svém dal jméno »Pavla Čechová«; jest zvykem totiž sbory (odbory) podpůrných českých jednot v Americe, v nichž soustřeďuje se velká část českoamerického života, jmenovati po vynikajících mužích a ženách, a máme za mořem sbory: Karolina Světlá, Eleonora hr. Kounicová, Eliška Krásnohorská atd. vedle sborů: Palacký, Havlíček atd. Styky naše duševní s českou Amerikou nejsou takové, abychom znali a znáti mohli vše, co tamní běžný proud literární a novinářský přináší; některé listy česko-americké mají zakázaný poštovní přístup do Rakouska, tak že o pracech našich krajanů tamních, vyskytujících se někde, ovšem ojediněle mezi spoustami ctisků z našich zdejších časopisů denních, týdenních, i měsíčních, ani zde v Čechách nezvíme; ani u Náprstků, kde vždycky byl informační americký konsulát, nelze americký život český plně, výstižně sledovati. Oslavená prvním pomníkem česká žena v Americe psala články své do denních novin tamních; knihy dle všeho žádné nevydala, a jestli ano, neměli jsme příležitost ji čísti, tak že o talentu a zdatnosti jeji nemůžeme sami z vlastního přesvědčení výstižný obraz náležitě si učiniti. Jen »Zkazky ženské mládeži«, otištěné v chicagských Ženských Listech známe, a v těch opravdu se jeví myslící, přemitavý duch. Dle článku L. J. Paldy v jmenovaném listě o Pavle Čechové uveřejněném, napsala táž jiné ještě studie a řady studií, týkající se ženské a jiných sociálních otázek současné doby, na něž pohlížela, jako většina českých Amerikánů, s hlediska krajně svobodomyslného. Co nad jiné zdá se nám vzácnější, je akcentování vzácné ušlechtilosti smýšlení a celé povahy této předčasně v jaře nadějného života svého zesnulé, a vlastenecký duch český, jímž tato z českých rodičů v cizí zemi zrozená dívčí bytost byla ovládána, jemuž se zanícením a vroucností mládí sloužila. »Naše Pavla v této zemi zrozena, vychována, vzdělána, zachovala si až do skonu svého celou ryzí a českou duši, nejen českou, ale význačně a vzorně českou. Žádná naše vynikající žena v Čechách není povahou svou, třeba byla vzděláním češtější, než naše Pavla,« pravila v řeči své pí Olga Šťastná z Wilber, a L. J. Palda píše ve svých zmíněných již vzpomínkách v Ž. L. chicagských: »Zde zrozena a vychována, vzdělána na učitelku v obecné škole, vedle samých mocných vlivů česko-anglických, zajímala se o celkový život

národa našeho ve vlastech zámořských a cítila vřele se všemi jeho tužbami a snahami. Vzor české Američanky!« Uznání duševní práce jest a zůstává za všech okolností činem, jejž s vděkem musíme kvitovati, i činíme tak též při této příležitosti. Byť i, jak z řečí na Národním hřbitově v Chicagu lze vyčísti, platila zde oslava více budoucnosti, tomu, co mohlo být očekáváno, ač nebylo ještě splněno, co mohlo býti vykonáno, ač dosud vykonáno bylo — zaslouží wilberské vlastenecké dámy za pietní postavení pomníku své spolusestře, nejen na druhém břehu, ale u nás neméně upřímné pozornosti. *Hs.*

-- **Motýl.** Veselohra o 4 dějstvích, anglicky napsal G. B. Shaw a přel. Karel Mušek, hrána poprvé na Nár. divadle 27. srpna 1908. Anglický humor nenalezá u nás náležitého pochopení; ani Mark Twain nestal se a nepochybně tak hned se nestane v Čechách populárním. Jsme příliš zvyklí hladkému francouzskému humoru, vyhledávajícímu se zálibou choulostivé situace, aby se mohlo hravě přes ně přenésti, ještě více pak ovládání jsme humorem německým, až do omrzení ohřívajícím též u nás hubenou svoji omelettu. Také Bernard Shaw, jeden z nejrázovitějších modernistů na druhé straně Rukávu, naše obecenstvo nechává v celku chladným, ačkoli duchaplnými vtipy, moralisticky a sociálně bičujícími šlehy, se jen jen hemží. Děj poslední novinky Nár. Divadla jest, vyloupne-li se ze všech filosofických problemů o manželství atd, velmi průhledný. Leonard Charteris miloval Julii Gravenovou, ale nabaživ se jí, zamiloval se do paní Grace Tranfieldové. Nebývá vždy tak snadno zbavit se starých závazků; následují prosby, hrozby, ano lítají i facky k jich opětnému upevnění. Na konec pan Charteris dočká se s potěšením, že jeho pomocí jeho Julii dobyl sobě směšný Dr. Paramore a teď — — Ale Julie ho odmítne, i zůstane prázdný floutek na holičkách. Na ději však nezáleží příliš; hlavní věcí je, aby se uplatnila tendence, pro kterou kus byl vlastně psán. A G. B. Shaw jest autor, který každému kusu svému podkládá určitou tendenci, jíž podmiňuje vážná opravdovost jeho dramatického tvoření. U »Motýla« jest to hlavní téhož chybou, ježto účinek není v souhlasu s úmyslem. Jak že? Autor že se tu posmívá módě, která po prvním představení »Příšer« pod jménem »ibsenismu« v devadesátých letech počala zakořeňovati se v Anglii, a po níž se, jako po každé módě pachtila i jistá část společnosti v naprostém nepochopení a tudíž nikoli bez karikatury? — —

I v Anglii samé bylo třeba obecenstvo dříve poučit o tom, co spisovatel vlastně zamýšlí a také p. překladatel kusu do češtiny uznal za dobré, na druhé straně divadelní cedule podati nám návod, jak vlastně máme kusu rozuměti. Je vždycky chyba, musí-li se sáhnout k takovému prostředku — satira musí přec mluvit sama ze sebe, objasnění žádného nesmí potřebovat! — — Těžko nabýt přesvědčení, že se tu nejedná vlastně o sesměšnění samého Ibsena. Hrálo se s chutí a dobře; dámy i pánové účinkující snažili se každý úlohu svou individuelně uplatniti, což se také dařilo; předvedeno tu několik účinných divadelních figur.

— *es.*

-- **Louskáček**, ballet od Čajkovského uveden na Nár. divadlo s přepychem a nádherou, jíž sotva lze ještě stupňovati. Louskáček není zajisté žádné hudební arcidílo a stejně, jako dávané též již u nás »Labutí jezero« nepodmiňuje místo, jež skladateli Oněgina ve světovém souboru uměleckém právem náleží. Skladba však vykazuje krásná, účinná čísla. Také nový ballet Nár. divadla bude jistě konati svůj úkol i po odchodu vzácného ruského hosta, s jehož pohostinskými hrami bylo uvedení Louskáčka na první naši scénu spojeno. Prima ballerina carského divadla v Petrohradě, pí Tamara Platonovna Karsavina dobyla u nás plného vítězství; uchvátila nás svou okouzlující elegancí, lesposti svého těla, pružností a jemností rythmického pohybu. *s*

-- **Vladimír Houdek**, nadaný spisovatel básnických sbírek »Vykvetly blíny« a »V pavučinách nervů« zemřel v ústavu choromyslných, kam před několika lety musil býti dopraven. Ocenění jeho práce přineseme příště.

-- **Povstalec z roku 1863.** Evropu a všechen svět překvapila zpráva, že v Kongresovce vypuklo povstání. Zpráva zatřásla nejen veškerou diplomacií evropskou — ale více ještě evropskou mládeží, ať již národnosti té či oné. Zvláště hýblo to mládeží českou. V naší třídě, zvláště za ranních hodin vyučovacích, potají ve škamnách četly se denní listy a hlavně zprávy z polsko-ruského bojiště. Vedle mne seděl spolužák M., a my oba po denním čtení zpráv z povstání byli jsme hrozně rozčileni. Svému osudu člověk neujde. Dočítali jsme se v novinách, že ze všech zemí mládež spěje, aby vstoupila v řady polských bojovníků, zápolících za svobodu vlasti. První bezesné noci v životě nastaly mně i mému soudruhu — —

Již začátkem března r. 1863. pevně jsme se umluvili, že prchneme z Prahy a vstoupíme v řady polských povstalců. Školu jsme sice navštěvovali — ale bylo již po studiích — Konali jsme přípravy na cestu, prodávali, kde co měli, u obuvníka objednali jsme si vysoké juchtovky. Abychom byli vzali mapu Kongresovky k ruce a studovali, ani nám nenapadlo. Dověděli jsme se ještě v Praze, že již v Krakově bude o nás postaráno. Nikdo ze spolužáků neměl ani tušení o tom, k čemu jsme se chystali, jen jediný člověk v Praze znal naše tajemství. Ten také den před naším odjezdem dal nám list na jistého obchodníka v Krakově — ano dával nám i peníze na cestu. Nepřijali jsme ani krejcaru. Zdálo se nám znesvěcením idey přijati jakoukoli podporu peněžitou — zdálo se nám, že bychom takto hned z předu stali se placenými žoldnéři. — Nadešel den našeho odjezdu; měli

jsme něco přes 60 zl. dohromady. Ujeli jsme z Prahy. V srdci a hlavě nadšení — v srdci toho bylo víc než v hlavě, a v kapsách dohromady onen veliký kapitál několika desítek. Tak jsme se, hoši sedmnáctiletí, pustili do širého světa, abychom účastnými se stali při dělání historie. Omluvtež nás — bylo nám teprve sedmnácte roků. A myslím, že i v tom věku ještě za mládeží neviditelně poletuje něco, čemuž zbožné duše říkají »anděl strážce« — (Vzpomínka Jiřího Bittnera*)

⁂ **Triplepatte** je název francouzské veselohry, již napsali Tristan Bernard a André Godfernaux, a kterou v překladu Dr. Jiřího Gutha jako novinku k nám uvedlo Městské divadlo Král. Vinohrad. Vlastně to znamená přezděv, jímž přátelé po známém závodním koni toho jména obmyslili vicomta de Houdan; měli společnou chybu ti dva — zastaviti se před každou překážkou. Vicomte de Houdan má sice již ustanovenou nevěstu, ale je jí teprve šest let, což hezkému mladému muži nevadí, počkal by rád, jeho lichvářský příznivec však nechce čekati tak dlouho na své peníze, pak je tu baronka Pepinová, která si vzala za úkol činiti lidi šťastnými tím, že je žení a vdává, a paní Eugenii Herbelierové, choti zbohatlého měšťáka, líbí se vicomtův erb šlechtický také velice pro její jedinou dceru Yvonu. Zdráhající se vicomte dostane se po 3 jedn. šťastně až před maira, v rozhodném okamžiku však zde ve 4. jedn. nepřekročí barriéru; místo očekávaného ano, řekne: ne. V 5. jednání se s odmítnutou nevěstou však způsobem divadelním zase setká, a když si ji nyní vzít nemusí (baronka Pepinová má pro ni zatím jiného již ženicha, ještě lepšího,) zamiluje se do sličné Yvony, ona ovšem nyní též do něho, a je z těch dvou na konec párek. To je děj veselohry, již vtipy, jimiž je hustě prosycená, namnoze dosti choulostivé, dávají však ráz frašky a to místy hodně rozpustilé frašky. Nijak nečiníme z toho výtku. Proč by nemělo divadlo vinohradské pěstovati též tento genre? Znamenala-li předešlá novinka vinohradská »Modrá myška« daň vzdanou létu, možno »Triplepatte« pokládati za další přirážky. Řádným občanům není dovoleno reptati; moudrá a prozíravá vláda musí sama poznat, kdy říci i sobě: dosti prozatím! Představitelé hlavních úloh, souhra i režie zasluhují uznání. *Kl.*

⁂ **Revisor**, operetta ve 3 dějstvích od Karla Weise. K. Weis je nade vši pochybnost umělec dobrého, zdravého zrna, skladatel osobitý a vždy český. Také v nejposlednější novince Městského divadla Král. Vinohrad, zde poprvé česky v Praze provozované, vystupují a uplatňují se všechny Weisovy přednosti, i ačkoli celek po stránce hudební nevyniká nijakou zvláštní originalitou, jsou přece jednotlivá čísla skladby vyznačena svým pěkným rythmem a pestrým hudebním koloritem. Půjdou-li světem jako valčíky z »Veselé vdovičky«, ovšem nevíme, ač bychom jim toho přáli; stojíť přece Weis nad Lehárem umělecky vysoko, a také jeho Revisor předčí celé tucty různých oblíbených operet. Weisův Revisor je skládán na text dle Gogolovy velkolepé satiry. Ale zde máme své oprávněné námitky literární! Klassické veselohry ruské je tu zneužito způsobem žalostným. Všecko téměř z geniálního díla vidíme tu setřeno a obráceno na čistě operetní effekty. Do rámce pravšedních operetních banalit vměstnány jsou ty skvostné figury Gogolovy, a do úst dávány jim vtipy o representačním domě a j. časovosti. Bylo nám stydno a krušno, a zrovna bolestí jsme se svíjeli. Tak se s dílem tak literárně monumentálním nesmí zacházeti — tak se pro hudbu Gogol zpracovati neměl; kdo to má na svědomí, nevíme. *—s.*

⁂ **Nápisy ze staročeských štambuchů a památníků** až do doby probuzenské bedlivě po léta sbíral a v Ottově Světové knihovně vydal neúnavný Dr. Čeněk Zíbrt. Již na počátku svých studií po archivech a knihovnách spisovatel s oblibou si všímal nápisů na deskách u rukopisův a knih, rozmanitých hesel, do štambuchův a památníků zapisovaných. Z toho mu vzrostla značná sbírka nápisů, z nichž sestavil knihu, má však ještě hojné látky pro svazek další.

Tato nová sbírka má v sobě většinu materiálu, který dosud nikde nebyl uveřejněn, a spisovatel obrací zvláštní pozornost na drahocennou památku, štambuch to syna slavného hvězdáře Tychona Brahe. Vedle toho pozoruhodný jest památník Anny Vitanovské z Vlčkovic a výňatky z památníků Krištofa Viléma Haranta z Polžic, malíře Jana V. Kulika, Karla ze Žerotína a mnoha jiných, k nimž připojena jsou také hesla a nápisy pro památku ze začátku XIX. věku. Tu čteme výňatky z památníků Václava Hanky, Frant. Lad. Čelakovského, a zejména hojné jsou zápisy vynikajících českých mužů J. E. Doležálkovi.

Kniha jest netoliko velmi poučná, nýbrž i zábavná, a za její hodnotu ručí již osvědčené jméno sběratelovo. *Ds.*

*) Z mých Pamětí — Fr. Šimáček.

Ročník VI. číslo 49. vydáno dne 4. září 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovoluje se výbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIRI GUTH, ANT. KLAŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

JOS. D. KONRÁD:

Dědeček Sejk.

(Dokončení.)

Co bych jí říkal, aby mi dala pokoj, načpak hned taková nešeterná slova? Řekl jsem jí, že ovšem míním berzo proměnit svůj vedovský stav, ale že si vezmu mladoučekou, tak asi dvacítiletou, abych jako měl od koho omládnout a abych měl teplejší kamínka na zimu, když jsem takový zmerzlý dědek. A tak jí to teď každé chvíle hezky zopakuju — máš vidět, jak se jí proto bouří kreu. Ale už toho má snad dost, už prý svazuje raneček a povanderuje zas domů.«

Zakončil to svým tenkým smíchem a rozesmál také Paulu.

»Máte pravdu, tatínku,« odpovídala hodně hlasitě, aby to slyšel každý, kdo by snad poslouchal, »co byste byl tak pořád sám, jen se ožeňte. Ale neberte si žádnou starou pannu nebo zababčelou vdovu, vybírejte si a pamatujte, abychom měli hodně mladou a hezkou maminku.«

A již o tom nemluvila a za krátko vesele odjížděla domů. Dvakráte nebo třikráte se střetla za své návštěvy u dědečka s paní Rozárkou, ale ani slova k ní nepromluvila, na její pozdrav sotva hlavou hnula a změřila ji opovržlivýma očima. Na odchodu opětně zvala dědečka, aby se dal hodně brzo u nich vidět.

Dědeček si mnul ruce a radoval se, jak vyzrál na paní Rozárku i na dceru. To je starosti o něho, tatíka do nedávna zapomínaného, aby se oženil anebo neoženil. Kdyby tak dal dceři a zeťovi všechny peníze a pak se dal drásati a olizovati jejich psy a kočkami, to by bylo moudré, to by tuze krásně užíval svého odpočinku a snad by na konec ještě ztloustl z jejich smradlavého kozího mléka. Ale když si chce vzít mladou a svěží ženušku, aby v životě ještě něčeho užil a měl svoje potěšení — to je hned oheň na střeše, to je poplach, to hned křičí, že by ztratil hlavu!

Tušil, že mezi paní Rozárkou a návštěvou Paulininou jest souvislost, ale nepátral po tom, bylo to již šťastně odbyto. Nicméně proti vdově uvízlo mu v hrdle přece trochu hořkosti, která byla příčinou, že vyňal svoji poslední vůli a škrtl v ní až k úplné nečitelnosti ustanovení, že paní Rozárka Bubeníková má dostati po něm všecky peřiny za milé posloužení.

Již chtěl svůj testament opět zamknouti, avšak rozevřel jej ještě jednou a znovu si přečítal jeho obsah.

Teď najednou zdálo se mu vše nadmíru předčasným a zbytečným. Co, on má dělat testament, když se chce pěkně oženiti a když vlastně hodlá teprve počíti žít?

A zchumlav papír se všemi muzikanty a svícemi, zapálil jej sirkou a vstrčil do kamen.

Brzo po Paule, shledávajíc dědečka stále nedobytným, nevrle odtáhla také paní Rozárka.

A dědeček upravoval hnízdo pro svoji mladou holubičku. Stále byl činný, všecko v bytě pořádal, pokojík dal vymalovati červeně, ba i kuchyňku, vždycky jenom bílenou, kázal malíři vyšňořiti modrými kostkami. Chtěl k nim dáti přidělati také ohnivá srdíčka, ale malíř mu to rozmluvil, že prý se to nehodí do toho uměleckého slohu.

Pak povolal truhláře, aby opravil a obnovil nábytek, zejména šatník pro Anežku a pak aby také udělal dvě z brusu nové, moderní postele. Na konec opatřil do kuchyňky nové nádobí, mezi jiným též řadu pěkných omalovaných hrnečků na kávu a bílý džbánek na pivo. A když se tam již všecko smálo barvami a blýskalo novotou, usoudil, že třicitiletý divan vypadá ve svém okolí velmi nevlídně a starožitně. Pozval proto sedláře Poura, nalil mu číšku kmínky a ukazoval pohovku.

»Musíte mi, pane mister, provésti na něm operaci. Ale zacházejte s ním šeterně, je to velmi zasloužilý kus nábytku. Hezky to docpete, potáhněte pěknou a pevnou látkou a opravte tomu dušičku, aby to na něm tolik neverzalo.«

Ke konci měsíce října, když nastávala chladna a dědeček čím dále citelněji potřeboval zahřátí, strojila se svatba. Velebný pán třikráte shodil dědečka Sejka s Anežkou Strnadovou s kazatelny, poklasný již si dal u mistra Cinibulka ušíti nové roucho, a matka poklasná podřezávala husy a kuřata a přebírala mandle a hrozinky na svatební koláče.

V tu třetí neděli, dva dny před oddavkami, dědeček uznal za dobré psáti dětem, Pavle a Ondřejovi. Uvažoval o tom již několik dní, jak nejfortelněji jim to napíše a takořka až se těšil na tu práci, při které opět kvetlo jeho taškářství. Věnoval těm dvěma dopisům téměř celé to nedělní dopoledne a nejprvé psal Paule.

Milená dcero a zeti!

Vědomost vám dávám, že v úterý dne 23. října tohoto roku míním vestoupiti do posvátného stavu manželského. Uvažoval jsem o tom často od smerti své nezapomenutedlné manželky, všelijaké nesnáze jsem překousal a násterahy přemáhal, ale naposledy jsem se řídil přikázáním svatého písma, že není dobře býti člověku samotnému, což jest u čelověka v mých letech tím potřebnější, aby měl stále pořádek a upřímné posloužení.

A když mi taky Paula tak serdečně radila, abych si neuvázual na kerk nějakou merzutou letnou dívku nebo ostaralou vedovu, rozhodl jsem se pro počestenou a zachovalou nevěstu, které je sice teperve dvaadvacet let, ale za to jest hezká jako kytička a zderavá jako já, pročež se k sobě mile krásně hodíme.

Milená dcero a zeti, jakož i milená venoučata, zvu vás tímto z otecovské upřímenosti na svou svatbu a žádám, abyste měli svoji novou matku a babičku v náležité vážnosti a uctivosti, jak se sluší na křesťanseky vychovanou rodinu. Jen přijeďte, kdo můžete, uděláte mně i nevěstě veliké potěšení. Jídla budeme mít hojnost, v pití taky mene nemusíte šetřiti, jenom s noclehem byl by teď jakýsi svízel, protože v téhle případnosti nejsem zařízen na hosty.

Jsem rád, že bude teď konec tomu mému vedovskému stavu, který člověku beztoho přináší jenom samou rozteržitost. Já jsem stevořen pro stav manželseký a pro život rodinný a kdybych neměl u sebe ženské pohlaví, usechnul bych berzo jako nepotřebná páperka.

Milený zeti! Můj nastávající tchán, poklasný Sternad, má náramně krásné bernardinseké štěně, teď ještě sice neobyčejně žere, ale až vyroste, bude z něho užitečný pes, který zachraňuje ze závějí merznoucí lidi anebo vytahuje z vody děti, vezpomněl jsem si tedy, že byste mohl takového schopného živočicha ve svém hospodářsteví potřebovat, ten prý, obzevláště kde mají malé děti, bývá lepší nežli chůva. Kdybyste o takového psa stál, na mene se neohlížejte, bude-li u mene ještě rodina, budou do té doby taky nová štěňata, mohl byste si ho hned tedy s sebou vzít, ale připomínám, že ještě moc žere, a tchán tverdí, že by místo něho snáze uživil kermníka.

Tchyně mi taky pro Paulu nabízela kozu, je celá bílá a bez rohů, totiž ta koza, pak to je při ní hlavní věc, že nesmerdí jako jiné kozy, tedy byste si mohli vzíti tu kozu hned taky směle a pohodelně s tím štěnětem.

S tím vás všechy serdečně pozderavuju a líbám a pevně doufám, že na tu veselost přijedete, případně mi aspoň oznamte, co o tom mém kroku soudíte a nezapomeňte se rozhodnouti stran té kozy a toho štěněte.

Jsem Váš upřímný otec, tchán a děd

Petr Sejk.

Podobné psaní dědeček napsal také synu Ondřejovi, jenže tam mu místo psa a kozy nabízel jakéhosi tuze zvláštního kohouta.

Ale jako učinil za úmrtí manželčina, tak učinil také teď. Obě psaní dal totiž na poštu až v pondělí, aby nedošla dcery a syna před svatbou. Po svatbě ať si přijedou, pak už mu nebudou moci rozmlouvati jeho mladé, hezké Anežky.

Ale nepřijeli, neozvali se, nedali se strhnouti ani tou kozou, kohoutem a bernardinským štěnětem. Dědeček Sejk nebyl vyrušován praničím ze svých libánek, kterých užíval s milou krásnou fortelností.

Omládal, jak se zdálo, kamínka ho teple zahřívala a zahřívají. Chodí si pyšně, stroji se ustavičně jako ženich, knírky má stále černé, a v kapse jeho černého kabátu nikdy neschází kartáček a zrcádko.

»Já jsem teď dostal druhou mízu, kakraholti, a ta bývá tervanlivější než první,« vykládá svým druhům v Pojmanově vinárničce a dodává: »Velebný pane, když jste oddával, musíte taky kertit.«

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

Tetinka Douděrová psala a vzkazovala mi, abych se šetřila a nevycházela, dokud bude taková nepohoda. Navštívila mne dvakrát na krátko v mém ponurém bytě, pohovořila mile a laskavě svým tichým, rortavým hlasem a zůstávala v ovzduší mého pokojíku svým staromodním, levandulí přibarveným parfumem . . Přinesla a poslala mně malé dárky a pamlsky, pečivo, bonbony a dvě láhve vína. Vnesla mír a vyjasněný klid své osobnosti do chmurné mé nálady, ale pobyla u mně jen zběžně a odešla zase chvatně, za společenskými jakýmisi povinnostmi. Plnila úkol ochránkyně mé, ale nedovedla ani při těchto samaritánských návštěvách vzbuditi ve mně kouzlo příbuzenské náchylnosti, mateřské péče a oddanosti jakés adoptivní příbuzné.

Každý den květiny, mnoho květin... To jsou jediné projevy existence Veckovy, ale silné, výmluvné, rozechvívající projevy. Vecko drží se zpět, zůstává v záloze. Ježto skoro ani nevycházím, nemohu se s ním setkati. Styk náš by ostatně jistě byl omezen na nejmenší míru. Jest tu tetička Douděrová, jejíž shovívavost nesmí Vecko podrobiti zkoušce, jest tu Veckova žena.... A její krása jej dle jeho vlastních slov trýzní — každé slovo o ní působí mu bolest. Jest tu konečně ohled na lidské řeči, na pražskou společnost. Vecko nesmí kompromitovati mne, nesmí mne uvést v pochybnou pověst, nesmí vyvolati lidskou pomluvu o mně, o sobě, o své ženě, jejíž krása...

Zda-li pak je její krása dostatečnou ochranou proti jeho vůli, jeho touhám, jeho mužské svobodě? Zda-li pak je její krása dosti mocnou zbraní na odvrácení lidského klevecení, rozpřádání všelikých románů?

Vecko posílá mně každodenně, stále květiny Den ze dne více a krásnější. Je tato stálost, toto stupňování symbolem? Myslí a touží Vecko stále více, stále bouřlivěji? Vůně těch květin je rozkošna a sladka, ale je omamna a ničiva. Vůně jejich jest jedem, jenž se pomalu vkrádá v moje srdce, jenž je pomalu otravuje, kazí.

*

Tětinka Douděrová mne poprvé od té doby, co jsme se poznaly, zarmoutila. Napsala mně včera odpoledne, že musila náhle odcestovati na venkov ke své neteři, jejíž těžká hodinka se blíží. »Ubohá neť« — psala tetinka — »nemá nikoho, nemá matky, žádné příbuzné duše, i musím jí tudíž přispěti. Přepočítala se — nu, vy tomu, drahé dítě, ještě nerozumíte, ale její hodinka se přiblíží dříve, než se domnívala. Jest to poprvé, má neteř sevře první své dítě ve své náruči.« Tetinka pobude u rodičky nejméně čtrnáct dní, a doufá, že se ještě se mnou v Praze setká. Kdybych snad odjela dříve, loučí se tetinka se mnou laskavě a vyslovuje důvěru, že nyní, kdy jsme se seznaly, zůstaneme spolu ve styku písemném a osobním, kdykoliv do Prahy zavítám. Vždycky bude mně její skromná domácnost dokořán otevřena.

Jen letmo, delikátně, zmiňuje se vzácná tato paní v listu, šířícím vůni starého, levandulí zjiskřeného parfumu, o svých záměrech do budoucnosti. Vyžaduje si jen zpráv, kam se hodlám odebrati z Prahy a co hodlám pak počíti. Ujišťuje mne svým soucitem se všemi mými životními osudy, nabízí mně pro všecky případy radu a pomoc, napomíná mne, abych se šetřila a vyslovuje důvěru v Boha, že mně zachová zdraví. A budu-li přemýšleti o definitivní úpravě své budoucnosti, celého svého života, slibuje mně všecku svou součinnost a nejlepší své síly. Diskretní připomínka, že bych měla již jednou začíti svůj život na

pevnějších, méně vratkých základech, že bych měla pomýšleti na sňatek, »zaopatření se«, vysvítá z tetina listu.

Drahá, milá, neocenitelná tetinko, proč jste mne opustila? Proč jste mne zanechala samotnou, proč jste mne tím zarmoutila? Proč jste odjela, když jsem potřebovala nejvíce vašeho přispění? Proč jste mne zanechala v mé samotě a opuštěnosti, kterou jsem nyní poprvé ve svém životě trpce pocítila, já, která jsem byla, jak jsem se domnívala, silna svou samotou, svou samostatností.

Proč jste svým odjezdem způsobila, že srdce mé bylo rozjizveno novými ranami, že staré jeho, zacelené rány byly znova roztrženy a odevzdány novému krvácení?

Nechtějíc a netuše, nejednala jste dobře, drahá, milá, dobrá tetinko. Velice, velice ublížila jste té, kterou jste si, jak jste tvrdila a dokazovala, tak velice zamilovala!

*

Nazítří ráno nalezla jsem v kytici, zatknuté do vázy na mém nočním stolku, lístek. První lístek od něho . . . Tušila jsem ovšem hned — ne, věděla jsem určitě, co obsahuje. Odjezd tetinčin, který při rozsáhlých jejích společenských stycích nezůstal Veckovi jistě tajným, byl v příčinné souvislosti s tímto lístkem. Dobře jsem odhadovala a dobře jsem za tuto, poměrně tak krátkou dobu poznala Vecka. A byla jsem odhodlána — splniti, čeho si v něm Vecko přeje . . .

A přece chvěly se mně prsty jako v nejprudčím z mých nervových záchvatů, když jsem roztrhávala obálku lístku. Psán byl pevným, vypsaným, zběžným písmem, v němž nebylo nic nuceného, nic strojeného.

Ano, ovšem . . . Tak, zcela tak nebo velmi podobně jsem si představovala, co si pan Vecko přeje.

»Mademoiselle, jste sama a také já jsem sám. Ma belle mère stůně na venkově a je povinnosti dobré dcery, navštíviti a ošetřovati ji. Neviděla jste dosud uměleckou galerii v Rudolfinum. Musíte ji viděti, chcete-li říci, že jste viděla v Praze vše pozoruhodné. Ve všední den dopoledne je nejvíce klidu ku pozorování obrazů a jejich studiu, nejméně lidí v galerii. Nechci se chlubit, ale zabýval jsem se trochu výtvarným uměním a uživil bych se jako »cizovodič.« Smím-li vám nabídnouti své služby, očekávám vás zítra o 10. hodině dopolední ve třetím sále galerie . . .«

Místo podpisu pouze slůvko »Harry«, kterým jej oslovovala jeho žena. Pozvání k rendez-vous, provedené do podrobností incognito, aby nebyl nikdo kompromitován, kdyby lístek snad náhodou . . . . V tom poznávám zase Vecka, jeho neosobní, vypočítaný způsob, jak dojíti k cíli. V těchto praktikách vyzná se »Harry« znamenitě. (Tento podpis stačil, abych jej v myšlenkách jinak neoslovala než rodinnou obměnou křtícího jeho jména . . .) Had pokušení, hladký, slizký, jehož nelze se zmocniti, jehož nelze nikde uchopiti, aby se vám zase nevymkl, ale had krásný, silný, obratný, lesknoucí se v nejsvůdnějších barvách . . . Jak mocné, drtivé, až kůstky v slabém ženském těle praskají, musí býti jeho objetí! . . Již nyní, v předtuše tohoto perversního blaha, tají se mně v prsou dech bolestnou, trpící rozkoší. Ale ne! Jako dompteusa, jako odvážná krotitelka tohoto krásného, mladého netvora vystoupí před tváří P. T. pražského publika »mademoiselle Annie Mollerova z Vídně«. Přinutí živočicha toho k nejkrásnějším, nejnesnadnějším a nejnamahavějším piruetám a výkrutům ohebného, mocného jeho těla. Bude se svíjet a kroutit u jejích nohou, bude prosit o její milost a náklonnost. A tam někde na venkově, v »českých lesích«, v tmavých a fádních, v jejich jednotvárnosti, bude zármutkem, tesknotou a žárlivostí řváti lvice, jeho lvice, tmavě plavá, lesklá a hebounká lvice . . . Na šíji živoka toho položí krotitelka malou, lehkou svou nožku, jejíž kontury on svým zrakem vždy tak lačně pohlcoval! Ale kdyby věděl ten krásný, milý netvor, jak se ho statečná jeho velitelka bojí! Jak malá je v ní dušinka, zmítající a tetelící se, zatím co zevně nutí se v odvahu, lhostejnost a ironičnost! Jak touží dompteusa, aby dravec ji přepadl, aby ji začal dáviti, aby ji rozdrásal!

Jaká směšná to komedie, jaké chorobně-bizarní nápady! Rozesmála jsem se jim, až mně slzy vstoupily do očí. Ale nemohla jsem pak těch směšných slz více zadržeti, nemohla jsem zabrániti, aby netekly proudem, aby mně nesvíraly bolestným svým ručejem. A zatím co jsem drtila jeho lístek v slabé své pěsti a pospíchala jsem bosýma nohama, polonahá v rozepjatém svém nočním rouchu ke kamnům, abych lístek, první milostný lístek ženatého svého milence spálila pohřbem jemu důstojným, ucítila jsem znova vědomí, pevné odhodlání, že na rendez-vous s Veckem zítra půjdu.

*

Rozumí se, že Vecko předpokládá, že přijdu k dostaveníčku, mám-li jen trochu ducha, bez průvodu, bez Vistribky. Gardedáma v takovém případě bývá jen důkazem slabosti její svěřenky. Již můj bývalý flirt — Gordon, to tvrdil. »Má drahá, mohla by si na rendez-vous přivésti také třeba celé příbuzenstvo«, říkal, rozhohořil-li se o svých zkušenostech v tomto oboru.

Bylo by ovšem stačilo nechati Vistribku prostě doma, nařídit jí, aby zustala doma a prohlásiti, že odejdu sama. Tak bylo mezi námi ujednano. Nejmenší pokus odporu se strany Vistribky byl by býval dostatečným důvodem k okamžitému jejímu propuštění. Milovala jsem příliš svou volnost a svobodu, že by ani dlouholetá oddanost Vistribčina nebyla mně zabránila v takovém rozhodnutí. Mám Vistribku u sebe, platím ji a vydržuji k vůli sobě, pro sebe, nikoli pro »svět« a jeho předpotopní názory a pokrytectva konvencionelnosti.

Madame Vistriba přišla mně toho jitra mimovolně sama na pomoc. Skuhrala a sténala ve vedlejším pokoji a volala mne, když slyšela, že se ve svém pokoji již hýbu — k sobě.

»Ma chère,« pravila ke mně hlasem zmírající prababičky, jejž nalaďovala vždy, kdykoliv byla stižena sebe menší nevolností . . ., »ma chère: dvě věci mají zde v Praze hrozné: stravu a dlažbu. Dlouho jsem zápasila, abych hlavně vám nepůsobila nepříležitosti, ale konečně jsem přece podlehla. Nemohu více, nemohu sebou hnouti. Je mně tak hrozně špatně, bolí mne žaludek a mám dysenterii . . Musím zůstat v posteli. Vedle toho jsem si chůzi na zdejší dlažbě úplně pohmoždila nohu, nemohu se na ni postavit. Pohleďte . . .«

Chtěla mně ukázati svou blesuru, ale zabránila jsem ještě včas tomuto, mně nevítanému pohledu.

»Obejděte se, prosím, několik dní beze mne,« pravila. »Je mně to nesmírně trapno, že vám nemohu býti k službám, ale není pomoci . . . Snad nebudete nyní vzhledem k špatnému počasí ani mnoho vycházet a nebudete mne tudíž tolik potřebovat. Prosím vás mnohokrát za prominutí . . .«

Upokojila jsem stařenu a tázala jsem se jí, mohu-li jí něčím prospět. Vyzvala jsem ji také, aby si poslala pro lékaře.

Ne, nepotřebuje prý ničeho. Nechť prý se o ní nestarám. »Dobrá paní Kloučková« (naše bytná) prý vše obstará, obsloužení Vistribky i péči o její chorobu. Vyzná se prý znamenitě ve všelikých domácích zázračných prostředcích, a již prý vaří Vistribce divotvorné thé ze šumavských bylin. A kdyby bylo hůře, zajde pro lékaře, doktora Katze, jenž bydlí v naší ulici a jenž prý je, jak tvrdí »dobrá paní Kloučková«, lékařem divotvorcem.

Nu, nebude tedy Vistribce zle v její nemoci. Mohu ji klidně opustit, když je tak o ni postaráno: o divotvorné domácí léky, o dobrou polévku, o lékaře, o starostlivé ošetření, o vzněcující rozhovor s »dobrou paní Kloučkovou«, výmluvnou — ach tak výmluvnou . . .

Pohladila jsem Vistribce vráskčitou tvář a rozcuchané šedé vlasy, přejíc jí brzkého uzdravení, a musila jsem v rychlosti svou ruku odtrhnouti, aby mně ji Vistribka nepolíbila.

»Můj anděli, Annie! Vy jste anděl . . . . Vždycky jsem říkala, že jste cherub . . . .!« skřehotala Vistribka, nadšena a vzrušena.

S jakou trochou laskavosti se dobývá světa! Jak snadno přeměňují se malinké skutky ve velké zásluhy!

Musila jsem však již dokončiti svůj úbor. Vyvolila jsem jej úmyslně velmi prostě, velmi jednoduše. Tmavý šat s redingotem a světlou hedvábnou bluzu, svůj nejjednodušší klobouk a hustý závoj — nezbytnou výzbroj dam všech věků, pokud byl vtělen již lidské kultuře, ke všem dostaveníčkům — tak jak předpisují to i romány. Ovšem, francouzské romány nařizují i hedvábný, měkký šat, na němž není znáti záhybů a pomačkání, přirozeného prudkým rozmachem lásky. Než tolik pro svého pana Vecka nemohu vykonati . . .

Byla jsem dnes, před prvním svým dostaveníčkem s Veckem ve velmi, velmi dobré náladě. Byla jsem velice zvědava, jak se ten »ubíječ žen«, ten dandy, bude chovati, jak ovládá tuto kapitolu své vědy, z níž podal mně již některé propracované ukázky. Cosi nutilo mne ustavičně k smíchu. Byla bych vykřikla veselostí, byla bych se rozhlaholila chechtem . . . Tak mně bylo vše směšno, tak jsem se těšila na tuto schůzku, že jsem vymýšlela vše, čím bych zvýšila její groteskност, její zábavnost a ještě v pravý čas mně napadlo, že hrdinka Bourgetových »Mensonges« odkládá před první svou schůzkou s něsmělým svým zbožňovatelem, mladým básníkem, korset, aby odstraněním této hradby symbolicky naznačila, že pevnost je každé chvíle připravena ke vzdání se . . .

Následovala jsem příkladu této hrdinky, a těšila jsem se, jak chápavý a ve společensky-milostných vědách patrně velmi sběhlý manžel krásné paničky bude z tohoto demaskování odvozovat směšné domněnky, jež ovšem zůstanou pouhými ideály.

*

Banální! Banální! Banální!

Toto slovo jsem si stále opakovala cestou k Rudolfinu. I nejduchaplnější a nejzkušenější mužové stávají se banálními, pošetilými, neobratným, milují-li. Svého času, tak před třemi čtyřmi lety, kdy první pel plně rozvitého mládí růměnil mně líce, zajímal se o mne ve Vídni velice professor Waraus, »koryfea

vědy«, jež dávala svítit své učenosti v semitských i v arijských salonech, muž kariéry. miláček ženských snobů, zabývajících se vědeckými, literárními a uměleckými otázkami právě tak jako se zabývají otázkami hedvábných spodniček a nejnovějších prášků na pěstění nehtů, ale přes to, jak se jevil, muž dokonale moudrý a jak se později ukázalo v jeho vědeckých úspěších, malá hora učenosti.

Znal svět, procestoval všecky evropské země, pobyl ve velikých městech Evropy a Ameriky a v jejich společnostech přátelil se s americkými milionáři, kteří se zaměstnávají nejen mědí a vepři, ale ve volných chvílích i učeností, měl milenky v divadelních kruzích i prý v aristokracii. Tento »mozek« věnoval mně mnoho svých ušlechtilých myšlenek a vznětů, ale v projevech své náklonnosti ke mně byl salonní tento učenec pravým bosenským medvědem, přeneseným z horských rozsedlin na salonní parkety. Pravá láska ohlupuje. Silnější a obratnější ve styku dvojice, v níž navazovány jsou styky milostné, jest vždy ten, kdo méně miluje, kdo méně plane vašní. I učený »můj« professor Waraus v této doktorské přísné zkoušce lásky propadl. Byl mně tak směšný, tak nemotorný, že prohrál u mně dříve svůj proces, než ještě jsem měla čas vzchopiti se k replice.

Jak shostí se úlohy zamilovaného muže »můj Harry«, můj vybroušený, školou lasky patrně »cum applausu« prošlý Harry? Jak srovná s nejnovějším svým bravurním výstupem, jenž měl se odehráti v rudolfinské obrazárně, jinou svou roli, kterou je nucen hráti celý svůj život, roli muže ženatého? Zmítala jsem se nedočkavostí na tento výjev, který měl nyní bezprostředně nastati. Zvědavost a rozechvění hnalo mé kroky do poklusu v liduprázdných ulicích staroměstských, spoutaných kalnou clonou ponurého podzimního dne.

Jen Gordon, můj bývalý »interes«, jenž by se byl stal mým manželem, kdybych byla bohatší a kdybych byla zdráva, nebo kdyby neměl on svých dluhů, které bylo možno shladiti jen vítězstvím semitským nad uvědomělým Arijcem — jen Gordon byl i ve své lásce ke mně na výši situace. Jistě proto, poněvadž mne méně miloval, než jsem milovala já jej.

Bude Harry takový, jako byl Gordon — tak suverenně mužný vůči ženské slabosti lásky, vůči rozvratu, který způsobuje láska v nervové soustavě, v celém organismu ženy? Bude tak vypočítavý a bezohledný a zase tak sladký a něžný, tak smyslný a zároveň lyrický, tak hrdý a jistý a současně měkký a roztoužený, jako byl ke mně vždy v slastných dobách našeho flirtu Gordon, jako jsou všichni praví muži, kteří ovládají mocnou svou znalostí duši i tělo ženy? Měl Harry milenky po své svatbě s tmavě plavou lvicí? Soudila jsem, že poznám to ihned z jeho chování se, z jeho slov a pohledů, z jeho posuňků. Jsem první milenkou ženatého Harryho? Roznítila jsem první plápol vášně a touhy v jeho bytosti od té doby, co sviral ukořistěnou lvici v zákonnitém zajetí? —

A chvěla jsem se vzhledem k možnosti, že nejsem první ženou, která rozvířila jeho smysly, uspané od několika let výhradnou, pouhou, jedinou legální láskou. Zachvěla jsem se bázní a zimou, když stanula jsem u zábradlí nábřeží, pod nímž vlekla své hnědavé záplavy líně řeka, když pohlédla jsem k hradčanské silhouetě, a v protilehlou, v mlhy zahalenou úzkou uličku, jíž jsem přišla.

Ta tam byla moje rozveselená, cynická nálada, moje taškářské a zvědavé úmysly, když vkročila jsem, potácejíc se takořka, v setmělou, malou obrazárnu rudolfinskou, opuštěnou lidmi, a když vykročil mně na prahu druhého sálu vstříc Harry . . .

*

Miluje mne celou vroucností své duše, miluje mne od první chvíle, kdy mne spatřil, nemiloval nikdy takto žádnou ženu a nebude žádného lidského tvora tak milovati. Nevím, jak mně to řekl, s jakým úvodem a jakými slovy. Ale vím, že řekl mi to vroucně, vášnivě a prostě, jako zakladní nějakou poučku lidských elementárních vědomostí, jako dogma. Vím jen, že líbal mou, rukavičky zbavenou ruku — ne, hltal ji, pálil ji svými žhavými polibky, rozleptával ji svým horoucím dechem, líbal a laskal každý můj prst v tmavém koutku obrazárny, kam nemohl dohlédnouti ani dozorce, ani kdo z obecenstva, kdyby byl v té době býval někdo přítomen. »Manger quelqu'un, dévorer quelqu'un« — teprve nyní jsem rozuměla této milostné frási francouzských romanopisců. A cítila jsem, jak tento žár z jeho úst, z jeho zraků, z měkkých jeho, hedvábem kníru lemovaných rtů stoupá mně k hlavě, proniká k srdci, jak koluje všemi mými žilami, jak proniká celou mou jsoucností. Neodolatelná, kořenitá síla mužnosti a přilnavosti čišela z toho mladistvě mohutného těla, které se ke mně vinulo. Jako shroucena opírala jsem se o veřeje postranní galerie, vědouc, že přissaji se k němu svými ústy, políbí-li mne, že obepnu jej svými slabými pažemi silou hlavonožce, sevře-li mne Harry ve svou náruč, že splynu celou svou osobností s ním, přivine-li mne ke svým prsům. V závrať, která mne jímala, mísil se úžas, jak mohu takovou měrou

podléhati muži, jehož dosud tak málo znám. A bylo mně, jako by ve styku nás obou vítězil úkaz přírodního výběru, jenž ve vesmíru zákonem síly a dobrovolného podrobování se jí byl nejvelkolepějším básníkem milostných dramat, odehrávajících se mezi dvěma jedinci různého pohlaví v hlubokých úpadech lesů, v modravém ovzduší horských výšin, v mrazivých rozsedlinách skal.

Nic nebylo v té chvíli v širém světě, v celém kosmu kromě nás dvou, Harryho a mne, a naší lásky, naší veliké a slavné lásky, triumfující, provázené hymnem vítězným . . .

*

Nejkrásnější dnové ubohého mého, smutného a zapomenutého života, dnové, kteří potom následovali!

Koupala jsem se v sladce vysilujících a zase vzpružujících proudech potůčku Zapomnění, vznášela jsem se v rajských zahradách, opájela jsem se vůní jejich květů, naslouchala jsem zpěvu čarovně trylkujících exotických opeřenců, hřála jsem své tělo jarními vánky, osvěžovala je rosou orchidejí, mluvila jsem sladkým šepotem se svou duší, celovala jsem své vlastní srdce, měla jsem svůj byt v nadpozemských výšinách, na ohromné hvězdě, celé zlaté a protkané pásmy démantů — sama, s ním, s ním jediným.

Byla jsem poprvé ve svém žití šťastna, poprvé a naposled. Plnými doušky lokala jsem opojnou šťávu štěstí, třeštila jsem po jeho požitku, po tomto sladkém jedu, a sahala jsem po jeho narkotiku znova, kdykoli chtělo se přiblížiti bolestné a mučivé vystřízlivění. Nechtěla jsem vrátit se ve hmotný svět, nechtěla jsem pošpinit nohu, která spočinula na šíji muže zbožňovaného, lepkavou hroudou zemskou, nechtěla jsem vnořit své tělo, celované jeho krví mužnosti vonícími rty, v pustou tlačenici lidskou, ve rvanici lidských zpitvoření.

Nebylo ještě nikdy ženy tak šťastné, tak dokonale, nadlidsky blažené, nade mne, tehdy, v starobylé, v mlhy a páry zahalené Praze, v ztemnělých jejích uličkách, na jejích promenádách, pokrytých šedým příkrovem podzimu. Tehdy sídlila v ponurém, malém mém bytě ve všední novoměstské ulici pražské, v ubohém chorém mém srdci, ve zmučené, slabé mé hlavě vidina Štěstí. Byla nad pomyšlení bílá, průhledná, delikátní, měla etherickou postavu, nebylo lze ji stělesniti a uvědomiti si ji — tak byla všudepřítomna, tak stotožňovala se s celým mým světem. (Pokračování.)

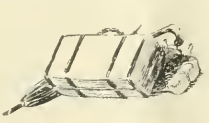

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Pokračování.)

Bavorová se zaškeredila. »To jste si udělala sama,« pravila tvrdě. — »Ostatně,« dodala po chvíli, »pro mne si odejděte anebo zůstaňte, vyhánět vás nebudu a nemohu, máte zaplaceno. Když jsem onehdy řekla, abyste mi ten byt vyklidili, že mám nájemníka, byla jste zdráva a mohla jste mi to udělat k vůli. Nu, nechtěla jste, taky dobře. Vy vidíte, že se vám nemstím. Co jsem řekla o vás a o Frčkovi, je zas jiná kapitula. Řekla jsem, co jsem si myslila a co se mi nelíbilo, proto že jsem počestná žena. Taky toho neodvolám, kdyby Frček se třebas na hlavu stavěl. Málo strachu z něho mám.«

»Bavorová — pro Boha vás prosím, abyste mi uvěřila! V tu tom jste se mýlila . . . Bohem se vám dokládám, že nic takového nebylo . . .«

Bavorová máchla rukou, tvrdý, neuprosný vzdor jí zřel z očí.

»Nejsme tu ve zpovědnici,« pravila, »vy si mluvte, co se vám zlíbí a já vám nebudu domlouvat, abyste se přiznala — ale tolik vám povím, že mne nebudete učít znát Frčka. Nechme toho . . . . Co se stalo, žádná z nás nezmění.«

»Je mi tuze líto, že mi nevěříte . . .«

»Chcete, abych vám svlekla a uložila děti? či si to sama spravíte?«

»Děkuji vám — sama je svleknu . . . samy ulehnou.«

»Taky dobře. Vy nemáte nočních knůtků? přinesu vám svou lampičku. Nechte ji hořet, abyste nemusila rozsvěcovat, kdyby bylo vidět třeba na dítě.«

Přinesla noční lampičku s knůtkem v oleji plovoucím a vrátila se do svého bytu, neodpovídajíc na opětované díky ubohé ženy.

Jedva Bavorová odešla, Křenek přišel, nebylo ještě ani devět hodin a jeho žena ještě nespala. Ta, vidouc ho v mihotavém, blikavém světle noční lampičky, zasněženého, bledého, kymácejícího se, všecka se zachvěla leknutím.

»Co že jsi už přišel?« vydrala se jí řeč; »tys odešel z díla? snad jsi se rozstonal?«

Neodpovídal, svlékaje se pracně z kabátu, s něhož se sypal sníh, načež usedl na židli, všecek skleslý, v sebe shroucený, jedva dechu popadal.

»Můj Bože — co je ti?«

»Dorazili jsme to,« vyrazil ze sebe, trhaně, sipavě, »trvat ta dřina ještě půl hodiny, nebyl bych už došel . . . Kde máš vodu? . . . jazyk se mi přilepil na ponebí . . . chřtán vypráhl . . .«

Jak ráda by byla skočila posloužit mu! Džbán nestál na svém místě, do kouta u postele postavila jej Bavorová. Řekla mu to; on jedva že se tam dovlekl; pak uchopil džbán oběma rukama a pil, pil, až oči vystupovaly z důlků.

»Kamarádi šli na pivo,« pravil, stavě džbán na zem; »chtěli, abych šel s nimi. Nu, šli — nezazlívám jim, ale nešel jsem.«

»Máš na plotně hrnec kávy. Najez se a potom pojď si odpočinout.«

Vzal hrnec s kávou, chleba do ní nadrobil a dal se do jídla. Ruce se mu třásly, že sotva lžíci udržel, po sobě, po stole, po zemi bryndal.

»Nemohu,« pravil po chvíli, odložil lžíci a odstrčil do polovice vyprázdněný hrnec.

Počal se zouvat z bot — všecek se udýchal jak se při tom namáhal. Ona mezi tím se jala mu vyprávět, co během dne se jí přihodilo. Poslouchal roztržitě, tupě se dívaje před sebe, jakoby věc se ho netýkala; pouze když slyšel, že Bavorová slíbila koupit kozu oddychl si a pošeptal:

»Zaplať Pánbůh — bude přece něco na tu cestu.«

Tak byl znaven, že se ani neptal, jak ženě je a vstala-li z postele.

»Nu, dá Pánbůh, v neděli pojedu«, pravil uléhaje; »jen se bojím, že vlak uvázne v sněhu, nepřestane-li ho padat. Tolik ho napadalo, že bez mála bych se nebyl došplhal na ten náš kopec.«

Na něho, na ubožáka, se snesl hluboký, tvrdý sen, ona usnout nemohla. Viděla jej spícího podle sebe v blikavě kmitajícím světle noční lampičky; zdálo se jí, že šedý jakýs závoj, podobný smutečnímu floru, zastírá jeho bledý obličej; naslouchala jeho dechu, těžkému, sípavému, přerývajícímu se, jako by chvílemi dravá ruka jej škrtila nebo cosi těžkého jej zaléhalo. Strach ji pojal o něho. Co bude, přemůže-li ho strašná dřina posledních dní? Co se stane s ní a s dětmi? — Toto strašlivé pomýšlení se přidružilo k druhým hrůzám, jež doléhaly na její duši . . . Hanba ji vyhání odsud, nezasloužená pomluva na ni tuto hanbu uvalila, které čeliti nemůže. Odvrátili se od ní dobří lidé, nepřesvědčí jich o své počestnosti! nepřesvědčí panímámu Vondrouškovou, která tolik dobrého jí prokázala, nepřesvědčí Bavorovou, která ji zachránila dítě a sama ze všech jí přispěla na pomoc, když jí bylo nejhůře . . . A soud, soud! . . kam uteče? kam se uchýlí? . . A nenajde-li muž práci, jíž doufá nalézti tam někde ve světě, daleko, daleko, v neznámém kraji? . . .

Dlouhá, bez konce dlouhá noc, jež jí přinesla muka a útrapy horší ještě předešlých . . . A podle ní muž spal, jako by se více nechtěl probudit . . .

Neprobudil se ani ráno, vzbudit jej musila, když byl čas, aby se odebral do práce.

»Vstaneš dnes?« ptal se jí.

»Zkusím to — snad to půjde« . . .

»A včera to nešlo?«

»Však jsem ti řekla, jak mi Bavorová pomohla. Co bych si bez ní byla počala?« . .

»Nevím, cos povídala — jen tolik jsem porozuměl, žes prodala kozu. Dnes mě vyplatí, rozloučím se s továrnou« . . .

»Jak je ti? přijdeš k obědu?«

»Celé tělo mě bolí, hlava se točí, . . ale doufám, že to přejde na čerstvém vzduchu.«

Zatopil v kamnech, oblekl se, vody a uhlí nanesl. Tu ona vstala z postele, na nohy se postavila. Bolela sice noha, nejvíce při prvních krocích, ale po chvíli se rozchodila.

(Dokončení.)

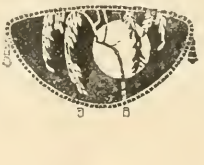

ADOLFO SÁNCHEZ:

Zabíjeti muže mají
lidé způsob všelijaký:
muži zabíjejí nožem,
ženy zabíjejí zraky.

A. P.

■ ■ ■

PUDY CESTOVNÍ.

Byl jeden hrnčíř, který každého úterka, o trhu, z rána před vodňanskou lékárnou vykládal své hliněné zboží. Hrnce, džbány, mísy, talíře vyráběl, jako činil tak už otec, děd a nepochybně i praděd; řemesla, jak známo, dědívají se v rodině s pokolení na pokolení a spočívá v tom nepochybně zdatnost jejich vývinu, těžisko stáléhо pokroku a postupného zdokonalování. Náš hrnčíř nepracoval jenom dle zděděných vzorů, vymýšlel si sám vzory nové, formy i kresby na ně nanášené. Julius Zeyer byl jeho odběratelem, což panu mistru velice lichotilo, a když sedlák nebo selka vyslovili se méně obdivnou poznámkou o některém jeho produktu, odbýval je pohledem, v němž se neskrývalo opovržení. »Cože?« říkal. »Tenhle džbán? Tomu že něco schází? Ten že není jak se patří?« rozzlobil se málem do opravdy. »Přece si pan spisovatel takový včera taky koupil!« vyhodil svůj trumf. Dobrým venkovanům nic to však nepochybně neimponovalo, pro ně bylo rozhodujícím spíše, že se jim věc líbila, a že ji žádali míti.

Starý hrnčíř dřel se od rána do noci, den za dnem, aby bylo pořád co prodávat, a v zimě hlavně narobil hojné zásoby, napekl hlíny k bohatému výběru kuchařek, hospodyní a nevěst. Co stržil v úterý ráno na rynku, odváděl spravedlivě po poledni své ženě, když byl neprodané, zbylé zboží naložil do slámy a sena v košatině na trakař, který pak vlastnoručně a vlastnonožně domů odvezl. Ale něco vždy z pokladu strženého potají před ženou schovával a vlastně i před sebou samým ukrýval za hambalky pod střechou svého šindelového domku na předměstí.

DĚLNICKÝ DŮM VE VÍDNI XVI.

Byl to jeho cestovní fond! . . .

Ano — cestovní — — nejinak . . .

Ne že by náš solidní měšťénín tehdejší byl jezdil, jako dnes kde kdo z poslední až vesnice jezdí, zábavními, výstavními a divadelními vlaky; z jižních Čech ani nevedla tenkrát ještě vůbec žádná železnice. Cestovatel byl však náruživý.

Jako na vlaštovky, čápy a špačky to na něho každoročně vždy sedlo, když blížila se doba poutí.

Nikoli ani tak z přirozené zbožnosti lidu našeho, ale

proto, že ho jako to ptactvo nebeské, popadal pud cestovní.

A tu ten člověk pracovitý a přičinlivý, který se jistě nedal svést k žádné nepravosti, neodolal pokušení. Jak viděl, stoje ve svém po dláždění rozloženém krámu, první processi po rynku za monotonního úžasně zpěvu a za červenou korouhvičkou, už byl jako na trní, jen sebou vrtěl, s nohy na nohu přešlapoval rozčileně, nepokojně pobíhal sem tam mezi svými hrnci, roztržitě jen odpovídal, anebo vůbec neodpovídal kupcům vesnickým, prohlížejícím důkladně, ze všech stran proklepávajícím kupované nádobí, nemá-li snad někde neviditelnou trhlinu, a smlouvajícím zarputile, na krev o tu němou hlínu jako o živou duši lidskou.

Najednou nechal milý hrnčíř všeho být. Až do prostřed náměstí, ke kašně nedočkavě rozběhl se naproti blížícímu se processí.

»Kam jdete, lidičky?« ptal se chvějícím se hlasem, jakoby na tom, jdou-li do Římova, Bechyně, anebo třebas až do Maria-Zelli, záleželo jeho bytí či nebytí, ač bylo mu to jedno, kam ti neznámí lidé jdou. Ať jdou, kam jdou! Jeho zajímalo jenom to, že vůbec jdou — — Ach, jdou — — Jít! Jenom když se jde — když se může jít, na cesty jít — cestovat — —

Rozbřeskly se pojednou oči starého muže radostným blaženstvím. I das vem živnost! Čert vezmi všecky okovy životní — — »Počkejte, lidičky,« zavolal hrnčíř za processím kolem něho zatím přešlým. »Neutečte mně! Počkejte na mne za městem! Já přijdu za vámi! . .«

»Já nynčko nemám kdy, já nemám žádný čas, já musím honem domů — —« odbýval v krámě otázky po ceně vyhlédnutého zboží k němu obracené. Mohlo tu být kupců víc než hrnců, nedbal ničeho, všecko mu bylo jedno; tisíce mu podávat, nic by ho nebylo udrželo. Byl jako posedlý.

Nechal krám býti krámem a hajdy do chalupy a na půdu za hambalky vybrat med.

Také ani žena ho neudržela, ačkoli výmluvnost její byla značná, nedal nic na žádné domluvy, ani hrozby, ani prosby. Pud cestovní ho zkrátka posedl, a marno bylo už všecko . . .

K opuštěnému krámu, před lékárnou po zemi rozloženému, asi za hodinu teprve dostavila se mrzutě a bručíc nevlídně, hrnčířka. Vzácnému zboží se zatím nic nestalo, a zákazníci, kupci, také neutekli, nepohoršili se pro takovou ztracenou hodinku; venkovský náš lid jihočeský není nijak netrpělivý a při koupi jmenovitě je rád, může-li si dáti na čas, aby si všecko pořádně mohl rozmyslit, než vydá těžce vydělaný krejcar.

Hrnčíř byl fuč! Pryč ufouk! Do světa šel — — ej, do světa! Tenkrát jiného cestování pro člověka takového prostého nebylo — tedy šel na pouť..

Na toho starého hrnčíře ve Vodňanech, nyní už dávno nebožtíka, vždy vzpomínám, když na počátku sezony čtu ohlášky kanceláře Šulcovy, lákavě zvoucí na cesty do Egypta a Svaté země, do Norvéžska a k Mysu severnímu atd. atd.

Jakobych měl také zvolati:

»Počkejte, lidičky, na mne za městem! — —

ites.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Vladimír Houdek.** Přinesli jsme již v minulém čísle zprávu o úmrtí nadaného básníka toho. Ale Vladimír Houdek zaslouží, aby bylo pověděno něco též o jeho práci. Vzbudil pozornost již první svou knihou básní Vykvetlý blíny (nikoli, jak kdesi vytištěno, Květy a bliny), vydanou v Praze r. 1899., neboť po celé řadě sbírek mlhavé a nejasné poesie dekadentní, jimiž moderna zaplavila tehdy knižní trh, ohlásil se v knize Vykvetlý blíny, opravdový básnický duch, samostatné a originální tvůrčí potence, jenž na rozdíl od svých vrstevníků, libujících si v tónech měkkých a rozplývavých, měl něco tvrdého, pevného, vyzývavě smělého v názoru i dikci a jenž dovedl vše říci po svém, vtipně a jiskřivě, třeba s notnou dosí ironie a cynismu. Nebyl to poeta plachý snílek, horující o hvězdách a lilijích. V jeho poesii křičela vášeň, vřela krev, pálil jed v ranách, lkalo ztracené mládí, šklebilo se zhnusení a chechtal se zoufalý smích. Lákala jej bída společnosti, z ovzduší alkoholu i prostituce čerpal své motivy, dovedl býti krutě výsměšný a blasfemický, ale měl i tóny smutného stesku, bolestné lítosti nad těmi, kdož jed v krvi, vadnou a odumírají. A jakoby předtucha brzkého vlastního jeho skonu vznášela se nade vším... Po první knize přišly r. 1901 další básně V pavučinách nervů, jež byly motivy i tónem pokračování sbírky první. Jen motivy z Nového Zákona byly tu rozšířením rámce, ale i ty otáčely se opětně jen kolem pohlavních vztahů a byly tedy jen maskou pro ryze moderní autorovo cítění. Bolestně vyslovil tu již básník v básni Finale, jakoby v předtuše, svůj příští neblahý osud:

Nervy, uštvané prázdnou rozkoší,
zášti, odpor budou jen cítit.
Přepjaté struny
pod dotykem smyčce houslisty, do něma spitého
se naposled zachví neurvalým, barbarským akkordem.
Pak struny s třeskotem puknou. — Smyčec odhozen
v koutě.

Po vydání knihy V pavučinách nervů se básník již odmlčel; do veřejnosti záhy po té proskočily zprávy, že odvezen byl do ústavu pro choré

SÁL V DĚLNICKÉM DOMĚ VE VÍDNI XVI.

duchem, a tam nyní po letech dokonal. V obou knihách jeho jsou čísla, která mají trvalou cenu a nad nimiž vždy budeme želeti osudu nešťastného básníka. —*a*—

⁂ **Jan Šlechta Křivoklátský**, spisovatel četných historicko-statistických článků a knih, (Dějiny a popis Křivoklátu, Dějiny a popis Karlova mostu atd.), narozený r. 1853. v Slaném, zemřel dne 3. září t. r. na Křivoklátě, na jehož tichém hřbitůvku mezi krásnými zalesněnými kopci byl pohřben.

⁂ **Smrt Odyssea**, tragedie o pěti jednáních od Jaroslava Vrchlického, hrána byla po prvé r. 1882 v mezidobí po vyhoření Nár. divadla, které nyní po pětadvaceti letech uvedlo hru znova na scénu. Smrt Odyssea napsal Vrchlický hned po své Drahomíře, jest tedy druhým dramatickým dílem jeho, nesoucím však na sobě celý ráz rozsáhlé tvorby geniálního mistra. Jaroslavu Vrchlickému jako dramatiku bylo mnoho křivděno a přijde jistě doba, kdy dostane se jemu spravedlivého zadostučinění. Byť

VESTIBUL V DĚLNICKÉM DOMĚ VE VÍDNI XVI.

i někde byl dramaticky snad méně účinným, jistě i v nejslabších kusech jeho jsou scény mohutné dramatické síly, velkých divadelních effektů. A všude jest básníkem. Nejen z mluveného na jevišti slova, z děje celého line a uchvacuje nás hluboká, velká poesie.

Na známé a jednoduché báji řecké ve Smrti Odyssea zbudoval Vrchlický obsáhlou stavbu oplývající bohatým a poutavým dějem. Nedostižný znalec antiky, vystihuje plně podstatu antického ducha a ovládaje veškerý aparát scénický, podal tu obraz dýšící životem a provroucněný zvučnou dikcí básnickou.

O provedení nově upravené Smrti Odyssea na Nár. divadle dá se mnoho snad říci a ledacos vytknouti, v celku však bylo by nespravedlivo neuznati opravdovou, vážnou snahu, vrouci pietu, s jakou se všickni účinkující úkolů svých podjali. Pan Želenský podal ucelenou, myšlenkově s pochopením založenou postavu fatem stíhaného ithackého vládce; vynikal též výbornou, řecky mužnou maskou. Paní Laudová byla jistě zjevem svým krásnou Penelopou, deklamovala správně a čistě. Sl. Rydlová scénu Nerey sehrála s něžným půvabem a mile poeticky. Pan Deyl jako Telagon obstál velice čestně a docílil mnohých šťastných momentů. Srdečně prostým pastýřem Eutychem byl pan Steinsberg. P. Focht (Odysseův syn Telemach) a p. Mušek (správce domu Strates) dobře doplnili celek. Výpravě hry věnována chvály hodná péče.

Musíme správě Nár. divadla býti jen vděčni za opětné uvedení Smrti Odyssea na scénu svou. Úspěch nebyl sice pronikavě hlučný, ale dokazoval, že k Jaroslavu Vrchlickému lze přece jen vždycky zas se vrátiti. Kdo sledovati dovede a chce v divadle náladu obecenstva, musil býti potěšen, s jakým vděkem přijímána tu poesie, jakou ozvěnu vyvolávala. Ten potlesk, který následoval každé spuštění opony, nebyl dělaný ani hledaný, byl upřímný a cítěný. Doufejme, že jednou uvidíme též aspoň Juliana Apostatu anebo obraz znamenitého koloritu renaissančního Pietra Aretina. *s.*

:: **Vinohradské divadlo** počíná již tvořiti v činohře kmenový repertoir. Uhelnými kameny jeho budou asi hry původní, jichž reprisy ku všeobecnému překvapení dosahují počtu, dosud u nás jen výjimkou konstatovaného. Konají se přípravy k cyklu her Bozděchových, pro Vídeň studuje se Národním divadlem postoupený »Hrobčický« od Stroupežnického, chystá se pro počátek saisony Štolbova nová práce a z repertoiru Šubertova uvedeno bylo právě na jevišti »Drama čtyř chudých stěn«.

Toto drama je nejsilnější prací Šubertovou pro elementární prvky ze života vyčerpané. Jednoduchý děj tragiky dělnického domova vypjat tu českostí prostředí na účinnou hru, nesenou přirozeně a bez pathosu postavami životnými. Exposice průhledná a zajímavá rychle rozvíjí vše ke konfliktu, ve kterém prostředky logickými děj dramatu uvádí se v klokotný var. V úzké světničce jak v ohnisku zrcadla promítá se tolik paprsků z venčí — když třaskaviny se zanítí, divák je na ráz spoután událostmi vyvrcholenými bez jakýchkoli násilností scénických.

Je to hra dělnická a vlastenecká — ale není v ní tendenčních násilností stavovských ani přílišností národního zveličování. Má vděčné role, scény dramatickým odůvodněním náležitě připravené — není divu, že patří tato Šubertova práce ku hrám po venkově zvláště oblíbeným. Je to inventární číslo lidového našeho repertoiru — plným právem bylo uvedeno na scénu Městského divadla, kdež jistě zakotví.

Hráno bylo za mistrné režie autorovy s ohněm, ba přímo s nadšením. Každé slůvko mělo své místo, každá scéna kolorit. Bylo požitkem sledovati, jak pevnou rukou režie bylo docíleno jednotnosti ve všech aktech, a jak všechny situace dramatu byly správně exponovány i do nejmenších detailů.

Slč. Šiblová vpravila se šťastně do úlohy Králeneové, p. Fišer překvapil, jak se dovedl v roli Králeneově mírnit; tím podal nejlepší důkaz, jak znenáhla roste. P. Uxa našel pravou notu pro svého správce; manželé Zelenkovi, p. Charvát, Zakopal a všichni ostatní byli úplně na svých místech. Večer — při němž se autoru dostalo nadšených ovací — patří k radostným událostem vinohradské scény. *V.*

:: Vídeň se tedy letos přece jenom dočká pohostinských her pražské scény. Dne 19., 20. a 21. září t. r. budou v XVI. okresu konána čtyři představení Městského divadla Král. Vinohradů, k nimž zvoleno Šubrtovo »Drama čtyř chudých stěn«, Bozděchova »Zkouška státníkova« a Legrova veselohra »V zakletém zámku«, Štechův »Deskový statek« a Vrchlického »Godiva«. Tato čtyři představení budou v dělnickém domě »Arbeiterheim«, jehož sál pojme téměř 2000 diváků. Dne 20. t. m. bude mimo to v dělnickém domě v X. okrese večer provedeno Stroupežnického drama »Václav Hrobčický z Hrobčic«. Pohledy na dům německých sociálních demokratů, kteří ochotně poskytli pohostinství českému umění, přijdeme asi vhod našemu čtenářstvu . . . Rádi uveřejňujeme je jako dokument doby.

Ročník VI. číslo 50. vydáno dne 11. září 1908.

MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha ZE CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za přídatek jedné koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR. JIRI GUTH ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HAUSLER. — TISKEM DRA. ED. GREGRA A SYNA

F. J. ČEČETKA:

Láryně.

Obrázek ze XVI. věku.

I.

mlhavý dubnový den záhy po poledni tísnily se zástupy zvědavců na podsíni před věžatým a malovaným rathouzem nymburským. Mládežka pobíhala, do vrat nakukovala, lidé starožitní zvláště ženského pohlaví odsuzovali mladou hříšnici, kterou požene bičíc od města. Babky na ní poctivého vlásku nenechaly, v zimě, větru trpělivě čekaly na zvláštní divadlo, aby se popásly na bolesti zmařené panny.

Vykřikly děti, rozšuměl se zástup před rathouzem. »Už jde! Bičíc žene Reginu!«

Ze síně vykročila mladice vysoké postavy, jen lehce oděná, s hlavou sklopenou. Bohatý vlas, pod loktuší jí vybíhající, clonil tvář. Pod paždí nesla drobný uzlík, chvatným krokem šla přes rynk k bráně Zálabské.

Rychtářův pacholek v rudém soukeném kabátě a v klobouce s pírem kráčel jí v patách, březovou metlou odháněl dotěrné, povykující děti.

Z klubka bab ozvaly se zlostné výkřiky: »Láryně jedna — vrkoče jí měli uříznout — na pranýř postavit lehkou dívčici — —!« I slina jedovatá stříkla na oděv Reginy, nadávky se shrnuly na její hlavu . . .

Vítr lidí milosrdnější kotouče prachu zdvihl, zahalil na chvíli potupenou ženu, jíž posměšky v srdce se zabodávaly.

Ubíhala z místa hanby, že jí bičíc sotva stačil . . .

A nevedl jí na řemeni, ani jediné rány jí nezasadil; spíše přeplákl dotěrné výrostky, kteří kolem poskakovali a v cestu se pletli. Otrlý škaryant hněval se na celý svět a nejraději by se byl pustil do bezcitných diváků. Och, dnes nevedl panečnice, jakých vyprovázel několik do roka od města!

Bývají ruľky, běžné ženky zcela jiné; chodívají potupnou cestou s hlavou vztýčenou, s vypiatými ňadry. Jsou-li pěkné larvičky, své vnady na odiv schválně staví. Nejedna i na této hanebné cestě úsměvy mužům rozdávala, pokřikovala na ně. —

Ale tahle pěkná nebožička samé hoře, jako oukropek — a ubíhá, nevědouc, kam studem oči schovati. Přišla do škampy nežli se nadála. Nebude jí býti!

Na konci mostu za branou kázal jí zastaviti a zamumlal slova, z poručení pánů uložená:

»Pod hrdla ztracením buď města na míli zdělí i zšíří prázdna!«

Tlupa diváků zase kolem rostla, čekala, že snad nyní padne několik ran na mladé dívčí tělo.

Regina v úzkosti zdvihla hladkou pobledlou tvář, obrátila zvlhlé hnědé oči k bičíci, jakoby prosila za ukončení trampoty. Bičíc ohnal se opět po zvědavcích a dívčici pošeptal:

»Buď ráda, že pranýři a cejchu ušla! Kolečko vpálené by zhyzdilo tvá lícka. Hleď sebe, podruhé by se vedlo hůře! Voď tě pámbu —« A vracel se za reptání zklamaných všetečků do brány Zálabské.

Regina se neohlédla, ubíhala nyní tím rychleji, půda jí hořela pod nohama.

Ještě několik pošklebků potupných a tvrdých jako kámen letělo za ní, vyprovázelo ji z města.

Teprve daleko v polích, kde se klikatila bílá cesta rovinou k Hořátvi, ulevila v kroku; v samotě, daleko od lidí, volněji oddychovala — —

Kde se nadála takové hanby, když před rokem se vypravovala z domova k tetě Lídě mydlářce do Nymburka! Tenkráte ji nezkušené, růžené dívčí matka provázela, srdce jí dodávala: »Musíš mezi lidi, dceruško! Co na vsi z tebe? Dobře ti bude u bohaté tety, která nemá dětí — poznáš svět!« —

A poznala jej záhy . . .

Přepěkná živá panenka ze vsi užívala u vdovy mydlářky zlatých časů. Paní Lída ji do krámku posadila, hezky ji strojila. Netrvalo dlouho a mládenci z města našli i v zastrčené uličce rozkvetlé poupě. Zahrnovali Reginu pozorností, na ohledy chodili, žádostivými zraky ji pohlcovali na potkání — —

Dlouho se bránila a přece neodolala. Nejvýbojněji si vedl řeznický tovaryš Martin Brunclík, hřmotný, svalnatý chlapík, neskoupý ve slovích a očí ostrých jako jehly. Nesměl do stavení počestné měšťanky, táhl se za pannou, jak vykročila na ulici. Jako stín na paty se jí věšel, knírky točil a sladkými slovy děvečku vábil.

»Růžičko kvetoucí, panenko cukrová, hubičko sladká, dověř se mi! Budu ti nejlepším manželem na světě —« A jiných zamilovaných nesmyslů napovídal, až jí šla hlava kolem. Opil ji lichotkami.

Mladý blázínek bylo nezkušené děvče a uvázlo v síti. Martin rozdmýchal požár, srdce Regině zahořelo.

Láska velká, dosud nepoznaná, zachvátila ji celou silou, hravě přemohla rozum, hrdost i strach. Žhavé rudé rty nastavila k polibkům vášnivým.

Pode cti a věrou připověděla se Regina Martinovi o tajné schůzce večerní na parkáně, v šíleném opojení dala mu své mládí . . .

Na celý svět zapomněla, sebe nedbala. A vídala přece, jak kruté tresty stihají v městě padlé panny, jak je lidé bičují posměchem, hanou! — Slýchala začasté od tety i jiných poctivých lidí varovný hlas, že Martin Brunclík je pudivítr, rváč, synek skrz na skrze zkažený, a přece nic neprospělo. V slepé lásce oddala se svému Herkulovi, věřila jeho slibům jako písmu svatému.

Přišlo záhy rozčarování, trudné chvíle na mladou hlavu. Pobledly máky v tvářích Regině, duše v slzách hledala úlevy. Po městě proskakovaly podivné noviny: Martin snížil děvečku od mydlářky na poctivosti, zcizil peníze — a ušel z města . . .

Regina dobře ví o jeho útěku; pro hory překážek teď nemohou hned za sebe, ale zval ji do krčmy v Milčicích, tajně má přijíti — dají se sníti — vše jí Martin nahradí — —

Nežli se k útěku přistrojila, zabouřil v noci rychtář na dům paní Lídy. Bylo boží dopuštění — teta si vlasy rvala, proklínala, zříkala se skleslé nezdárnice.

Rychtář odvedl Reginu do šatlavy.

Oh, hrozné byly doby pro srdce milující v komoře o holých zdech, s okénkem zamřížovaným! Trapné výslechy před pány v radní síni, kdy se jí krev hrnula ve tvář, kdy se studem propadala . . . Na sebe vinu brala, nic na Martina nepověděla.

Bířicka se jí ujala v hodině nejtěžší — a děťátko, plod veliké lásky, vydechlo dušičku, sotva na svět přišlo, pro své štěstí . . .

Kde kdo klnul povětrnému Martinovi, jediná Regina ho neodsuzovala; měla ho v srdci — snad právě proto, že jí tolik ubližil, že jí vzal radost mládí.

Nebohé dítě luk a lesů těžce odpykalo horký proud vášně. A to ještě milosrdně soudili páni nezkušené děvče, matrony městské se za ně rovně přimlouvaly. Poseděla, poplakala v šatlavě, bez šilinku kázali ji konšelé hnáti od města — šetřili její mladosti. Moudře jí řekl tučný primas při rozchodu: »Jdi, hoň svůdce světem, když se ti slibem manželským zavázal —!«

A Regina jde; jde za svým Martinem, na němž lpí celým srdcem. Pohrdání, úšklebky i průvod bířicův snesla pro něho, hůl nad ní zlomili ti mravní lidé — ale nevzdává se naděje v lepší život, není ztracena. Láska jediný její hřích. —

Vyhledá svého hocha, do vsi k matce s ním půjde. Vyznají se a srdce matčino jistě odpustí — nový lepší život začnou s Martinem.

Jako dříve vzpomínky na těžké chvíle vkradly se jí do duše, tak nyní ji zaplavily nové naděje, síly dodaly.

Blížila se vsi Hořátví. Zastaví se u provdané sestry Maří; bývala k ní tak dobrá — osvěží tam její zprahlé srdce.

Vyskočily bílé domky, zavité v zahradách s nadechnutou zelení, objevily se kolem temné borky, kopce vátého písku. U samé vsi potkala známého ovčáka Adama. Kostnatý stařík s bílou hlavou, do ramen vtlačenou, pohaslé oči na ni upřel.

»Hezky tě, holka, zřídili — kam jsi došla! Z takové zachovalé rodiny a jde se do města spálit — jako muška do světla vletí —«. A kýval soucitně hlavou. »Takový pěkný kvítek jsi bývala —«.

Reginu u srdce zabolelo, slzy se jí draly v oči. — I tady již vědí o její hanbě — —!

»Jakýsi prostopášný tovaryš prý tě zmařil?« vedl ovčák dále svou.

»Zmařil, ale vezme si mě, bude svatba,« vyhrkla na omluvu Martinovu.

»Eh, ti z města za nic nestojí, nešlechetný vedou svět! Varuj se ho, lépe ti bez něho!«

»U sestry se zastavím, poradí mně!« končila trapný rozhovor.

Udiveně na ni pohledl. »U sestry? — Nu, jdi a zkus! Život není hra — ba není —« A šel po svém.

Nesměle vešla Regina do dvorka nízké doškové chalupy u cesty.

Sestra její ustaraná, sedřená v nátoni štípala dříví, hromádka dětí kolem ní. Vzpřímila se, vytřeštila zraky, sotva Regina práh překročila — a ubíhala spěšně do síně. Děti úprkem za ní jako před strašidlem . . .

»Sestřičko — Mařì — to jsem já!« volá rozechvělým hlasem Regina, jde za ní. Na zápraží stavil jí cestu zamračený švagr, bos, jen v nohavicích, jak od stavu tkalcovského vyskočil; zlé jeho oči ji probodávaly.

»Co tu hledáš, láryně?« osopil se na ni mrazivě. »Jdi mezi běžné ženky, hosti se od prahu poctivých lidí!«

»Jdu k sestře — smilování měj se mnou!« zalkala, ruce sepiala.

»Neznáme tebe — zříkáme se zmařené — —« Potupná slova v tvář jí vmetl.

Regině se nohy chvěly, těžce ze sebe vypravila: »Napravím svou vinu — odpusťte mi —«. Vypukla v pláč srdnatý. »Kam se poději, ubožka!«

»Oči vyplač a nic nespravíš! Kalána se drž —!« Dvéře stavení před ní přibouchl.

Pes na ni cenil zuby u budky ve dvoře.

Vypotácela se novou ranou sražená, trpkost skanula v její rozdrásanou duši. Vlastní krev ji odsoudila, od prahu ji ženou. Vyvržena — nikde soucitu s její bolestí — láryně — běžná ženka — —

Již se ani staré matičce do Lhoty sama na oči neodváží. — Od celého světa je opuštěna — —

V hlavě jí hučelo, srdce usedalo. Jen Martin jí zůstal — půjde za ním — — kam srdce táhlo. — Poslední nitka naděje —

Hasl den, plný sychravé zimy, noc byla na spadnutí. Zvědavé zraky po vsi ji provázely, lidé prstem na ni ukazovali.

Vyběhla do polí. Šedé mraky nízko se honily, vítr hvízdal, v rozpálené líce ji šlehal. Dala se rozměklými úhory, v dálce na temných obzorech štíhlé topoly značily jí cíl cesty.

Rostla noc. Závoji bílých mlžin prodíralo se zavržené děvče přes pustá lada, písčinami borků — bludička v teskném kraji . . .

II.

Pozdě na noc dovlékla se Regina před krčmu v Milčicích. Zastavila se před chalupou slepovanou, stářím shrbenou, síly sbírala. Okenicemi prodíraly se pruhy světla.

Plaše zaklepala na vrátka, po chvíli opět, až se pes rozštěkal. Zavrzly dvéře, cvakla petlice a krčmář, celý zarostlý, že z něho šla hrůza, stál před ní. Pátravě ji prohlížel, vyptával se.

»Hm, Martina hledáš — a k čemu?«

»Mluviti s ním musím, pozval mě sem —«

»A kdo jsi?«

»Jeho Regina z Nymburka —« Mluvila chvatně, jen aby jí neodehnal znova do černé noci.

Pobídl ji šenkéř vlídněji do síně a ztratil se v jizbě, odkud zněl hlahol hlasů. Opřela se o veřeje, aby nepadla. Šat její zmazán, kučery rozházeny, ňadra se jí prudce zdvihala v teskném očekávání.

Rozlétly se prudce dvéře, proud světla ozářil síňku. Urostlý Martin v barchanovém kabátě a koženém koláru divoce, bez ostychu schvátil ji v náruč, horké rty jí zlíbal.

»Vítaj, moje Rejno!«

Chvěla se v jeho rukou, zalita radostí.

»Jdeš za mnou, moje holubičko? Oh, věděl jsem, že přijdeš!« mluvil jedním dechem, jako pírko ji zdvihl, otočil se s ní. »Zle ti měšťáci učinili — nahradím ti utrpení — vysměješ se světu —«

Do jizby ji vedl; chumelice lidí kolem, lehké ženky, divocí chodáci, rybníkáři, žebráci.

Nežli se vzpamatovala, posadili ji za štok, jídlo na javorovém talíři předložili a Martin sám cínovou hubatku zdvihl, připíjel jí.

»Jsi přibledlá, ale tím vábnější!« A znova ji stiskl, horký polibek zahořel na její rtech. »Posilni se, skopec čerstvě v prsku upečený — zde zlatí kapři z Labe —!

Nový hlahol zněl nízkou, začernalou piternou; výskaly ženky, vítajíce novou družku, vykřikovali muži, lichotíce její kráse. Úzkost před nevázanou chasou opouštěla Reginu — vždyť byl Martin u ní. Roztávala vnitřním teplem, láska k životu se vracela, srdce opět vítězilo nad rozumem . . .

U lidí zavržených, bídnějších nežli sama našla soucit, rychle okřívala.

Úryvkovitě pověděla Martinovi o svých útrapách.

Vinul ji k sobě s roznícenou tváří. »Dobře ti bude u nás, napiješ se z číše rozkoše! Tovaryši moji i šmejdířky jsou lepší sádelnatých měšťáků.«

Přisedla obšírná šenkéřka Háta, mastné ruce o fěrtoch otřela a hladila Reginu. Líčila jí, jaký radostný život na ni čeká. V hovor se vmísil

i vytáhlý chodák s červenavnou bradkou a čupřinatou hlavou. Oči s Reginy nespustil, mlsně se smýkaly jeho kluzké pohledy po krásné ženě.

»To Jan Bebé, náš piskač a můj věrný druh!« seznamoval Reginu s ním Martin.

Odvracela se, ale piskač jí připil: »Ať žije přepěkná žena hejtmanova, ať spere kat měšťáky!« A spustil na píšťalu nejlepší skočnou, jakou dovedl. Hned byly ženky v kole.

V hluku zeptala se Regina najednou Martina: »Kde pracuješ?«

Zasmál se ostře a pověděl bez rozpaků: »Do Uher pro voly chodím. Peněži tě zahrnu!«

Uzlík jí rozvázal, chatrné blány, šatky prohlížel, až ji studem krev zalila.

»Jinak tě vystrojím! Albíno, šaty pro moji Rejnu!« vykřikl do kouta, kde se stuchala děvčata.

Dívčice oči a vlasů jako uhel černých, v podkasané sukni višňové barvy pružně skočila, ale zlostné pohledy její Reginu spalovaly. Přišla jí nevítaná soupeřka — —

Albína, tmavá růže, cikánka, blesky hněvu vrhla na sokyni, ale prudkému milenci neodvážila se odporovati. Otevřela truhlu v koutě, přehazovala v ní zlostně oděv.

Kdo zvítězí? Temné oči divoké holčice či nová, bledá holubička, kterou najednou Martin obskakuje?

Náruč šatů ženských zánovních i schozelých na stůl Albína složila. Martin vybral sukni z mochejru červeného, modrou šněrovačku damínovou, z truhličky granáty na šňůrce vyňal a na hrdlo je Regině navlékl. »Vezmi, moje milá, to pro tebe jsem schystal. Oslavíme dnes zaslíbení!«

Pomatena byla tolikerou pozorností, červenala jak pivoňka.

Bujné veselí se rozproudilo. Rozjařený mužík jakýsi, opršalý, se šrámy na hlavě — švec, »proměnka« mu říkali — ze záňadří pytlík vytáhl s penězi, na počest Reginy dva čtvrtníky na stůl »do čepu« hodil. Němci v koutě ustáli ve hře v kostky, ženské ječely, jak Bebé piskal, nezbednou písničku s refrainem:

»Žijme, žužijme, než přijde smrti noc —!«

(Dokončení.)

VÁCLAV KROFTA:

V plen-airu.

Rád v luka zajdu v parné léta chvíli,
když zralá žita horkým vzduchem voní.
Květ kopretin mě z dálky zdraví bílý,
a cvrčků píseň z luk a strání zvoní.

Běh potoka luk dálných amethystem
jak had se točí, léta slávu pěje . . .
Vzduch vůně pln je, nepohne strom listem,
jen vážka křídly jako plíšky chvěje.

Ta šírá dál . . . Včel hudba v horkém vzduchu!
A v duši smír a klid a zapomnění.
Ni stopy vůkol po nervosním ruchu,
jenž města ve zdech rve mi všecko snění.

Jak oblak výškou obzor šířit zdá se,
jak srdce hloubku barev hudba jímá . . .
Je příroda jak žena v plné kráse,
jež líbá tě tu rtoma vášnivýma.

Srpnovou krajinou.

Den vonný srpna něžně kraj můj laská
a barev tóny smysly spíjí jemně.
Pod šípy slunce zralé žito praská
a smírný souzvuk dálka schvívá ke mně.

Tak nesměle, jak zakřiknuta v toku
luk skrytou vráskou úzká plyne říčka,
z vonících strání slyšíš cvrčků sloku,
květ na svém srdci motýle dva hýčká.

Za polí dálkou obzor v les se ztrácí,
nepohnou větrem oblaka se bílá,
na větvích žárem usínají ptáci,
a nad vším vládne božská slunce síla.

Jí pod polibky stromy čela chýlí
a šťávy sládnou ve zrajících plodech.
Příroda také v roce mívá chvíli,
kdy její mateřství ti zradí klasů oddech.

KAREL KLOSTERMANN:

Vypovězen.

Úryvek z historie ubohého člověka.

(Dokončení.)

tok skoro úplně oplaskl,« pravila, »trochu si pohovím, abych se nenamohla příliš, ale práci po domě obstarám. Jdi s Pánembohem a o mne a o děti se nestarej. Jen o jedno tě žádám: až půjdeš z práce, zastav se u Vondroušků a vyřiď panímámě, že ji pro Boha dávám prosit, aby, může-li, zašla zítra ke mně, až ty se vydáš na tu cestu. Neměla bych pokojné chvíle, kdybych se s ní nerozloučila, za všecko dobré, co mi udělala, se jí nepoděkovala a špatnou památku u ní zanechala.«

Přislíbiv, že vzkaz vyřídí, Váša Křenek odešel. Doprovodila ho až na zápraží, podal jí ruku, usmál se na ni. »Jen kuráž,« pravil »na večer přinesu peníze a psaní od mistra budu mít v kapse. Slíbil mi ho znovu. Bylo by zle, abychom se neuchytili.«

»Jen dej Pánbůh, aby ses mi nerozstonal«..

»Neměj strachu — když jsem tohle vydržel, vydržím všecko.«

Dívala se za ním, an sbíhal po svahu ke vsi. Sněhu spousty, hluboko nohy se mu bořily do bílé, sypké hmoty; zdálo se jí, že vrávorá. S nebe dosud se sypaly vločky, kroužily, vířily se, zahy ho zastřely šeravým závojem, v němž se ztrácel a zanikal jako potácející se bludný stín. Pokud ho viděla, oči s něho nespustila, když zmizel v té chumelici, vrátila se se zápráží V průjezdě se potkala s Bavorovou:

»Nu, vy už běháte! Pojďte, ukažte mi nohu!«

A ve světnici, kde děti se probíraly ze spaní:

»Však jsem věděla. že bude dobře. Neřeknete mi, že ničemu nerozumím. Všecko je v pořádku — jen seďte dnes ještě a třeba i zítra, aby kotník nenaběhl znovu. O nic se nestarejte, pomohu vám.«

A pomáhala, práce za ni konala celý den...

Váša k obědu nepřišel, až večer, k sedmé hodině se vrátil z práce. Byl utrmácen v pravdě, ale skleslost mu přešla.

»Nesu peníze,« pravíl, »jedenáct zlatých, slyšíš!.. a psaní mám taky. Když jsem se mistrovi děkoval, dobré slovo mi dal a všeho dobrého mi přál na cestu. A pan ředitel, když jsem byl u něho v kanceláři pro knížku, byl tuze vlídný, i ruku mi podal, a že je mu líto, že odcházím, pravil, a že nebylo třeba, vypovídat člověka, který se polepšil. Slze mě zalily, když jsem tohle slovo uslyšel a štěstí a zdraví jsem mu přál. Tak on mi potom ze svého přidal tři zlatky na to stěhování.«

»Pánbůh mu naděl, tomu pánovi,« vpadla mu do řeči žena, »a u Vondroušků jsi byl?«

»Byl. Panímáma zejtra přijde, ale s pantátou nebylo řeči. Puntovali prý jsme se s Frčkem a to prý jsme dělat neměli. Taky prý si nesmíme myslit, že Frček je obec; on — pantáta Vondroušek — prý mu za tuhle řeč ještě posvítí. Kdyby prý Frček se teď opovážil odvolat naše vypovězení nebo je neprovedl, on že by ho donutil vykonat, na čem obec se usnesla. Když jsem mu řekl, že beztak půjdeme, obořil se na mne a, že jsme lajdáci mi hodil na hlavu a abychom šli třeba do pekla, on že nás zdržovat nebude. Snad by mi byl řekl ještě více, ale panímáma tomu zabránila. Tož jsem se tedy poděkoval za všechno dobré a šel jsem . . .«

Žena se dala do usedavého pláče.

»Tak vida! tak vida!« zaškala, »všecko je marné! Já tu hanbu více nesmyju. Aby sám Pánbůh nám byl na pomoc!« . .

Jali se pak počítati peníze. Patnáct zlatých za vepře, dvanáct za kozu, jedenáct mzdy za tento týden, osm zlatých úspor z dřívějška, k tomu tři zlaté od pana ředitele úhrnem čtyřicet devět zlatých. Zdalo se jim že je to mnoho peněz, což jim přidalo klidu. Na cestu budou mít, také na živobytí pro začátek, než se najde nějaká ta práce. Největší strach byl o byt, bude-li který uprázdněn.

Nazejtří — v neděli to bylo — Váša Křenek odejel časně ráno do Hyčic. Odpoledne, asi ke třetí hodině, panímáma Vondroušková, jak byla slíbila, přišla navštívit Barču Ta div na kolena před ní nepadla.

»Zaplať vám Pánbůh, že jste přišla!« zvolala, líbajíc jí ruce a usedavě plačíc; »není přece možná, abyste těm řečem víry dala. Víc od vás nechci, panímámo, než abyste mi tohle řekla a spokojeně odejdu a do své smrti Vás budu nosit v paměti« . . .

»Jdi s Pánembohem, Barčo,« odpověděla selka, »já tvou poctivost neberu v pochybnost, ale chybili jste oba, že jste se spouštěli s Frčkem — přece jste věděli, jaký je« . . .

»My jsme se nespolčovali, panímámo — on k nám přišel z ničeho nic, jen jsme se divili« . . .

A vypravovala, jak vše se sběhlo s Frčkem.

»Všecko ti to věřím, Barčo,« odvece panímáma, »ale, vidíš, kdybyste se skrájeli a já s vámi, můj muž neuvěří, že Frček přišel k tobě bez úmyslu« . . .

»Jen když aspoň vy věříte, panímámo — jen když u vás neztratím poctivost.«

Panímáma Vondroušková pobyla dobré dvě hodiny u Křenkové. Loučíc se s ní pravila:

»Bůh tě provázej, Barčo, všeho dobrého ti přeju. Kdyby ti bylo zle, piš mi — ráda ti pomohu, pokud mě postačí. Tuhle ti dám něco pro děti, abys jim přilepšila, kdyby vám snad scházelo na začátku. Ať se vaše nejstarší děvečka pomodlí za mne otčenáš. Ale neříkej nikomu, muž nesmí vědět« . . .

Podala Křenkové sežmolený papírek, v němž něco bylo zaobaleno. Když odešla, Křenková shledala, že v tom papíru byla desítka. Oné chvíle se pokládala za bohatou a ještě bohatší když téhož večera selka jí poslala po hůdeti velký filec různého starého šatstva a prádla. Takové radosti ubohá žená snad nikdy před tím nezažila . . .

Pozdě večer její muž se vrátil; s tlukoucím srdcem jej uvítala.

»Jak's pořídil?«

»Nu, nějaké to snad přece bude, vydržíme-li. Stálé práce při pecích prozatím není, ale při nakládání a skládání prý mě vezmou na výpomoc. Stát prý se mi ovšem může, že budu týden a i déle bez výdělku. Ale, vydržím-li do jara, bude prý dobře. Teď v zimě mají lidí dost, ale z jara jim to všechno utíká« . . .

»A což byt? — našel jsi?«

»Má zlatá, o byty je tam zle. Našel jsem světničku, ale moc malá je a vlhká taky, protože domek stojí dole při vodě. Možná, že se lekneš, až to uhlídáš, ale jakáž pomoc! — jiného nebylo. Bojím se, že se tam nevejde ani ta troška našeho nábytečku. Za to je to laciné a na nějaký čas to snad sneseme. Pomyslil jsem si, že ve Velenově by bylo ještě hůře« . . .

»Jen nerozstůňou-li se nám děti!« vece s povzdechem žena.

Váša pokrčil ramenoma.

»Co dělat?« pravil; »vydrží — nevydrží, třeba se vpravit nebo umřít, Chudý člověk si poroučet nemůže a výběru nemá. Snad to přeci nějak půjde. Mluvil jsem teď s panem přednostou dole na stanici, všecko jsem mu to řekl. Slíbil mi, že mi bude na pomoc. abychom ten náš nábytek lacino dopravili. Taký mi dal lístek, abych jej odevzdal jednomu člověku tam, který je při dráze; ten prý nám bude na pomoc« . . .

»Nu, zaplať Pánbůh za všecko!« pošeptala žena; »jen tu kozu kdybychom byli mohli podržet. Bude nám zle bez ní« . . .

Váša Křenek zakrčil zase ramenoma.

»Aspoň že můžeš zase na nohy,« řekl po chvíli, »buď ráda a děkuj Bohu«.

»To mi Bavorová pomohla! Co by z nás bylo, nebýt jí! . . . Zítra tedy odjedeme?«

»Zítra odpoledne; ráno dopravíme své věci na nádraží; pan přednosta mi slíbil, že hned dopoledne je dá naložit ná nákladní vlak. V Horažďovicích se přeloží do jiného vlaku a budou v Hyčicích o hodinu dříve, než my se tam dostaneme. Taky mi pan přednosta sám objednal fůru na převezení nábytku do stanice; my bychom na to sami nestačili, tvá noha by to ještě nevydržela a mohla by se ke všemu ještě zhoršit. Kdo ví, jaké bude zítra počasí. Sníh se začíná rozpouštět; nepřituhne-li do rána, bude veliká břečka. Je štěstí, že pan přednosta se nás ujal; jemu sedláci dají povoz, nám by ho nedali« . . .

Nazejtří odpoledne, as o druhé hodině, odjížděl Váša Křenek se svou rodinou z poblatské vesnice, v níž byl strávil asi osm roků svého života. Oknem vaggonu pan přednosta se s ním rozloučil, načež odstoupil a vlak se dal v pohyb. Vraceje se na perron nádražní, pan přednosta spatřil starostu Frčka, který tam stál.

»Nu, vyštvali jste ubožáka Křenka,« oslovil tohoto, »a máte nyní pokoj. Zodpovězte si před svým svědomím, učinili-li jste dobře. Že to byl hodný člověk, nepopřete ani vy, kteří jste ho odsud vypověděli pro pobloudění, jež dávno odčinil.«

»Víme, pane přednosto,« odvětil Frček, patrně jsa v nesnázích, »já bych ho byl držel třeba proti celé obci, proto že byl doopravdy hodný člověk; ale pro ty řeči, co vznikly, jsem ho musil nechat . . . jistě by byli řekli, že se ho ujímám pro tu ženskou. Ženu by mi byli nasadili, horoucí peklo bych byl měl v domě. Tak radši ať jedou, však jinde taky budou živi« . . .

A krátce na to pantáta Vondroušek se prohlásil asi takto:

»Hodný člověk byl tenhle Křenek, rád jsem ho měl a všickni vědí, že jsem ho držel po celý čas, co tu byl. Ale aby si Frček myslil, že on je obec a že může zrušit, na čem obec se usnesla, to, sakra, ne! To bychom daleko došli! Obec jsme my všichni a ne on ani já.«

* * *

Seznámil jsem se s Vášou Křenkem, když jsem před několika lety dlel v poblatské obci, z níž ho vypověděli, a z jeho úst jsem zvěděl část toho, co jsem tuto vypravoval; jiné věci,

jeho a rodiny jeho se týkající, pověděli mi pan přednosta a také jiní svědkové jeho osudů. Asi rok po jeho odchodu z dotyčné obce hledal jsem jej v Hyčicích, ale tam mi řekli, že, zkusiv mnoho bídy, odešel do Plzně. I tam jsem po něm pátral, ale marně. Odstěhoval prý se někam do severních Čech, do »uzavíraného«. Živě jsem si představoval, s jak něžnou láskou tam asi byl přijat. Zapadl tam jako kámen do širého moře a moje myšlenky marně za ním dolétají. Kéž se ubožák někde uchytil!

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Pokračování.)

ami a sami, on a já, byli jsme tehdy v starém tom, půvabném a jímavém městě, sami na osamělých svých vycházkách stichlými sady a odlehlými ulicemi na periferii města. Nebylo kromě nás lidí, nebylo města, nebylo vůbec světa, nebylo pojmu a představy kromě našeho štěstí, kromě nás dvou. Za každým slovem tajila se láska, za každým pozorováním, za každým postřehem vnějšího světa vynořila se věta: »Miluji tě!«

On a já, sami a sami, stále sami. Tetička Douděrová dlela stále ještě na venkově a posílala mně laskavě znějící lístky. Vistribka neopouštěla svého lože, stonala a sténala, posílala si pro lékaře a radila se s naší bytnou, osamocovala mne svou chorobou Však čím, jakou překážkou, jakou přehradou mohla mně býti v mé veliké, v mé divoké lásce tato stařena! Ani tetička Douděrová nebyla by mohla útlou svou rukou stařeny, slabými svými prsty s pečlivě pěstěnými, stařecky rýhovanými nehty zastaviti proud vášně, v němž jsem se s mladistvou rozkoší brodila.

Stichlé, holými stromy prostoupené a setlelým listím vystlané sady, opuštěné ulice předměstí, vroubené vysokými, sešlými domy viděly nás často při osamělých našich vycházkách. Jen několikrát setkali jsme se s některým známým Harryho, jejž náhoda zanesla do těchto odlehlých končin. Ledabylý pozdrav, letmý pohled a zase zatanutí v čarokruh naší lásky — to bylo vše. Co pro nás znamenalo takové přistižení, jaký význam mohlo míti pro naši lásku, tak mocnou, tak nekonečnou vůči všem těmto malichernostem a směšnostem!

Obloha dařila město projevy nejmrzutějšího svého rozmaru. Ulice v předměstích byly skoro liduprázdny, sady zely prázdnotou. V rozběhlých jejich obrysech bylo dosti místa pro naši lásku.

Po jeho boku poznala jsem celou tesknou, všecku dumavou a smutnou krásu tohoto nezapomenutelného, tohoto divukrásného města. Šeř věku čišela nám vstříc ze zdí hradčanských ulic a náměstí, temnota malostranských zákoutí zahalovala naše silhuety, rmut parků, sevřených smutkem podzimu, výmluvně hovořil k našim myslím, odnášeje je v zapomenutí, v opuštění.

Týž krajinný obraz každodenně, stále týž, se suggestivní svou náladovostí, s ostrým výpachem historičnosti a roční doby. Nezapomenutelné ty procházky tím mocným ve své působivosti městem v blízkosti muže jediné milovaného! S jakou bolnou touhou, s jakým zdrcujícím smutkem na ně dnes vzpomínám!

Ostře vane prudký podzimní vichr alejí Marianské hradby. Mohutná massa královského hradu tají se za zdí a za stromy, oloupenými o listí. V údolí po levici naší krouží mlhy, zakrývají v něm všechen rozhled. Z vojenské školy zaznívají jakési signály trubkou. Stále, pokaždé podobný obraz na smutné této, a přece neskonale půvabné promenádě. Několik kněží koná tu odpoledne procházku. Děti přicházejí s chůvami. Dělostřelci vezou do blízkých kasáren ve vozech jakés zásoby. Někteří sedí na vyhublých koních, jiní pospíchají vedle

vozů ve stromořadí. Z dálky viditelný blíží se nemotorný kočár se starými koňmi; na kozlíku kočí a lokaj v sešlých, temněmodrých livrejích. Z okna vyzírají vetché, černě oděné stařeny, rázovitých, ostře kreslených tváří, se silně vystupujícími nosy — staré šlechtičny z nedalekého šlechtického ústavu, vracející se z odpolední projížďky. Od letenské stráně zní k nám křik chlapců, hrajících míčem. U staré, sešlé brány přešlapuje výběrčí potravní daně, oděný v dlouhý plášť s těžkými botami, krk maje zahalený vlněným šátkem.

Jindy kráčíme zase po zapadlém, opuštěném vojenském hřbitůvku u invalidovny. Zahnědlé listí vystlalo vojínům, kteří nechali život v pražských kláních minulých věků, chudičké hroby. Nad námi supí, hřímá a píská vlak. Mrazivý vítr roztřásá sporé holé stromy nad našimi hlavami. Je smutno a děsivě ticho na tomto vyhynulém hřbitově, ale zároveň tak teskně milo a rozkošno v těsné blízkosti milovaného mého Harryho.

V předměstských ulicích, přeplněných těžkými, vrchovatě naloženými, sténajícími nákladními vozy je plno lidu, množství dětí. Vplétáme se, Harry a já, v proud lidí, pospíchajících z práce domů, srůstáme s tímto ruchem a shonem, šťastni, že nemáme s ním nic společného, že v tomto běsnění vysilujících starostí a honu za životem máme své drahé, skvělé, zářivé štěstí. A nikdo o něm neví z těch lidí, nikdo netuší, jak je blažívé a hřející. Jsme, Harry a já, největšími bohatci v celé Praze, protože jsme vlastníky největšího pokladu, a nikdo z těch ubožáků kolem nás nemůže nás o něj oloupiti. Pronášíme jej tajně, skrytý ve svých srdcích, mezi slídivými, závistivými, nepřejícími lidmi, nenávidějícími jistě proto, že sami nemohou se pochlubiti takovým klenotem, jaký máme my — Harry a já.

*

Nebylo v těch našich tehdejších písních milostných, v tom neartikulovaném šepotání, v tom blažívém blábolení lásky takořka ani ozvuků reality, skutečného, hmotného světa. Byli jsme, Harry a já, jakoby přesazeni na nějakou planetu, vzdálenou miliony mil od lidského světa, kam nepronikal k nám ani tón lidské mluvy. Jak mohla jsem v tomto oblouzení láskou míti smysl pro skutečný život, pro jeho starosti, pro svou budoucnost? Jak mohlo mně jen i na okamžik přijíti v těch několika málo dnech rozkošného, růžového šílení láskou na mysl, co se se mnou stane, jak utváří se můj příští poměr k Harrymu, ohraničený přesně zákony občanské společnosti, konvencionelních a výrobních poměrů?

V těch dnech krásné, nekonečné a nezdolné naší lásky ukázal mně Harry své srdce, poskytl mně pohled na nejtajnější jeho záchvěvy, na jeho zápasy, na konvulsivní jeho záchvaty. To mužné, silné jeho srdce trpělo, protrpělo těžké krise a probojovalo krvavé zápasy, a já milovala jsem je proto ještě více, ještě horoucněji — ne již jako triumfátorka nad ním, nad jinou ženou, ale jako nositelka věčného pudu, vloženého přírodou v bytost ženy, pudu laskati a hýčkati muže trpícího, nenalézajícího jinde u jiné ženy útěchy. Tímto bolem, těmito zápasy, které můj Harry vytrpěl, stal se ještě více mým. Také on — chudák — měl srdce bolavé, zjizvené, jako já, a proto byl mně nesčetněkrát dražším.

Je pravda, miloval svou ženu plamenem mladické lásky, toužil po ní, po její kráse, chtěl, musil ji nazývati svou. Vzbudil v ní silnou touhu, připoutal ji k sobě svou osobností. Byla krásná, a on byl — jak prý říkala pražská společnost — mužem jí hodným. Říkalo se v pražských salonech: ti dva lidé jako by byli pro sebe určeni, jako by jich ani sňatek nemohl minouti. Od počátku jejich společenských styků hnalo je jakési předurčení, tento všeobecný úsudek, toto veřejné mínění druha druhu v objetí manželství. Krásná slečna Mikešova nalezla v něm, v Harrym, důstojného nápadníka, ale miloval ji skutečně, nikoliv z pouhé vypočítavosti, zamiloval se vášnivě do ní, přerušil pro ni známost s velmi bohatou dědičkou. Nebylo v jeho ucházení se o ni ani stínu sobectví, nízkosti. Učinil si s ní známost, když ještě Mikešův jediný syn žil a když bylo jisto, že Mikešův obchod přejde na tohoto syna. Harry byl chud, nebyl velkoobchodníku Mikešovi vítaným příštím zetěm. Jevil, jsa tuctovým úřadníkem, málo životní vážnosti, nesliboval mnoho pro budoucnost. Tvrdé bylo zápolení, které musil Harry podstoupit, aby získal ruku divukrásné Mikešovy dcery. — A všecka jeho oddanost a vytrvalost nebyla by překonala otcův odpor, kdyby nebyla vytrvala ona — nastávající Harryho choť. Vzdalovali ji od jejího nápadníka, poslali ji, aby zapomněla a seznámila se v cizině s jinými mladými muži, na dlouhou cestu, vozili ji do světových měst a lázenských míst. Ale Mary vytrvala, ukázala neočekávanou sílu povahy. Milovala jej vroucně, neupustila od něho, řekla rodičům, že se vůbec nikdy nevdá, nebude-li směti provdat se za Harryho. Uposlechne vůle rodičů, ale bude pro vždy nešťastna.

Mikešův jediný syn zemřel, a za nedlouho potom slavila se svatba Harryho s Mary. Harry vystoupil ze státní služby, stal se spolupracovníkem svého tchána, nadějí budoucnosti jeho podniku. Hmotný, vnější život Harryho byl provždy spoután touto závislostí. Harry nebyl více svobodným, volným člověkem, byl

zetěm svého bohatého tchana a umíněného starce. Čím byly však tyto drobné nepříjemnosti vůči velikosti jeho lásky k mladé jeho choti, k neskonalosti její vroucnosti, oddanosti a něhy k němu! Na srdci této vzácné, krásné, dětinně měkké a přece povahově tak silné ženy nalezal každého dne, každé chvíle útěchu, odpočinek, sílu, zocelení k dalším zápasům. Jejich manželské objetí stalo se vzájemným doplňkem jejich osobností, bylo osvěžujícím pramenem, k němuž se vraceli po svých cestách životem pro úlevu a občerstvení, bylo splýváním dvou, sobě navzájem nepostradatelných jedinců. Chvíle a věčnosti slastí, obluzujících smysly a omamujících v nekonečné mdloby, nalezl Harry v loktech této ojedinělé ženy, která dovedla věnovati svému manželu nejcennější vzněty své duše a nejrozkošnější záchvěvy svého nádherného těla, která dávala mu vždy darem poslední, nejpodstatnější, nejvnitřnější taje své osobitosti.

Dítě, krásné v pravém slova smyslu jako anděl, hošík, byl rozpukem této neskonalé splývavosti jejich životnosti. Než, smutná reálnost života, živly, jejich zloba a vtíravost, počaly tím okamžikem v mstivosti, dle analogie přírody ploditelky a ničitelky, hatiti nádherné její dílo, tuto pomyslitelně nejpůvabnější ženu. Žena, tak krásná, nemůže se státi matkou, aniž by neutrpěla na své ženskosti. Příroda sama podlamuje krásné květy, vydaly-li plod. To je nezdolný zákon vzniku a úpadku, hynutí a konečného rozkladu. Mary vydala jen s největším napjetím kvetoucího svého zdraví své děcko životu, byla po jeho zrození těžce, velmi těžce nemocna, a nebude nikdy více zdráva . . . Operatéři drásali zkrvavenýma rukama její rozkošné tělo, ale zdraví, úplného zdraví jí více vrátit nemohli a nedovedou . . .

Jen jediný květ vydala nádherná tato severská květina, Mary, ale zaplatila vzdání holdu přírodě nevyléčitelným podlomením. Mají jediné dítě, o něž se chvějí při každém jeho hlasitějším slově, při každém minutovém prodloužení jeho spánku, při každém jeho náhodném procitnutí ze sna, při každém stupňovaném zruměnění jeho tvářínek — ale nebudou míti, nemohou míti dětí více. Tato neustálá starost zkalila navždy Maryn život, právě tak jako jej zkomolilo vědomí částečné zrůdnosti jejího ženství. Jako četné jiné ženy, přestala Mary býti milenkou, ženou, stala se matkou, jediné, výhradně matkou.

A přece . . . Byla mu zase, po zrození Hanově, po svém uzdravení se, ještě dlouhé měsíce touž žárnou milenkou, kterou byla dříve. Dovedla srovnati ženství s mateřstvím, dovedla rozpoltit svou lásku v oddanost k dítěti a ve vášnivé oddávání se muži. Než pak . . . Pak nastala doba, snadno, ano zcela přesně odhadná, vypočitatelná, kdy byl všemu tomu konec, pak nastala v ní, v jeho Mary změna, jejíž tíha stala se olbřímským závažím jeho života.

»Chci býti zcela klidný, budu úplně klidný, abych ti to mohl vysvětlit«, řekl Harry, když procházeli jsme se za kalného, suchého odpoledne nejodlehlejšími částmi Královské obory.

Několik ekypáží, několik důstojníků, projíždějících koňmo jezdeckou stezkou, několik málo chodců bylo jednou stafáží rozlehlého sadu toho dne.

— Má drahá Annie, musíš mně dobře rozuměti, musíš skloniti se k mým slovům celou svou vzácnou inteligencí, přihlédnouti k ním veškerým svým, u mladé dámy tak nevšedním bystrozrakem, musíš jim otevříti nejjemnější resonanční schopnosti dobrého svého srdce, abys nevkládala v má slova smysl, který by křivdil ženě ušlechtilé a výtečné, kterou ctím jako světici. Neporozumění tebou by mne velmi bolelo a činilo mne velmi nešťastným . . .

Přivinul mne mocně k svému boku a pravil dále:

— Viděla jsi jistě zde v Praze, v české společnosti, v českých lidech, které jsi poznala, všude mnoho nehotového, ano vlastně samou nehotovost. Sama jsi se mně o tom zmínila, řekla jsi, že zříš ve zdejších poměrech a lidech jakousi všeobecnou tíseň, rozmrzelost, z níž jen chvílemi jako plamének z popelu vyšlehne veselost. K této nespokojenosti, stísněnosti české inteligentní duše přistupuje jiná povšechná česká vlastnost — nestálost, těkavost. Česká povaha je zformována dějinami, tisíciletým národním zápasem. Útisk, robota ji pokazily. Těmito zděděnými neduhy churaví český charakter. Marně zápasí proti ním česká inteligence. Je sama ve svém nitru nalomena touto chorobou. V posledních dvou, třech desetiletích se tento stav českých myslí ještě zhoršil. Všude, v celém světě, i u našich nejbližších sousedů, Němců, je jarý vývoj, rašící rozkvět individuality. Volně a svobodně může se individuálnost rozvíjeti, v intelektuálnosti a blahobytu, v nespoutaném závodění duchů. Jen u nás Čechů jsou všude, na všech stranách překážky, zdi, pouta. Nám Čechům kde kdo stěžuje, znemožňuje nezávislý rozmach, potlačuje nás, dusí, tlumí naše rozpjetí. Těžká malátnost zmocňuje se národa, bezúspěšně bojujícího, zápasícího bez naděje na trvalý zdar. Naše inteligence, mužská i ženská, trpí nejvíce těmito obtížemi. Má více intelektu než prostředků. Naši lidé přišli do ciziny, viděli tam mnoho, čeho jim nemůže poskytnout domov, zřeli tam svobodu, zámož-

nost, pokrok, a doma rozbíjejí si hlavy o stěny úzkého, domácího vězení. Bolestné krise duchů vyplývají z tohoto rozporu, osobní, rodinné a hmotné katastrofy z něho vytryskují . . .

Výraz očí Harryových byl smutný, malátně a sklesle visely jeho paže vedle mocného a štíhlého jeho hrudníku, ale pak se jeho pěsti sevřely, jakoby chtěl zalomiti rukama.

»Také já a ona,« pokračoval, »stali jsme se obětí těchto kritických poměrů — ale Bůh buď mi svědkem, že bylo tak bez naší viny. Já aspoň nejsem si vědom žádného provinění, a jí, té šlechetné ženy, je dalek každý stín podezření. Je poctivá, ušlechtilá, čistá, nejlepší a nejvěrnější všech manželek. Říká se, že manželství, uzavřená z vášnivé lásky, bývají v dalším svém trvání nejnešťastnější. Toto tvrzení jakoby bylo vymyšleno zvláště na manželské svazky české buržoasie. Stav myslí, vývoj poměrů, hluboce zakotvená česká nestálost jsou předními příčinami této skutečnosti. Tedy u nás . . . Mohl bych, jako lékař, zaznamenati takměř den za dnem, hodinu za hodinou poklesání žáru lásky a vášně, kterým dříve jako plápolnou výhní Mary rozehřívala mou vášeň k ní. Mohl jsem posloupně cítit, jak umdlévalo její oddávání se mému objetí, jak ulevovala — se stupně k stupni — její zářivá někdejší roztouženost. Trpěl jsem kruté, trýznil jsem se domněnkami a podezřeními, snížil jsem se ke stopování a špehování, ale nebyl jsem s to, vyšetřiti příčinu tohoto poklesání, tohoto úpadku. Nebylo také, není takové přímé příčiny, není jiného předmětu jejího roztoužení, není pro ni jiného muže mimo mne . . . Ale nastalo postupné umrtvování, pokles zájmu, rozepjal se mezi námi šedý, zošklivující zvyk, malátná všednost, desinteressement sexuální — řekl bych samovolnou pavědeckou definicí. Chvíle tohoto pozorování byly pro mne děsny, vrhaly mne s někdejších slunných a vzdušných výšin blaha naší lásky v odporné, bědné propasti. A ještě děsnější bylo mně stopování zápasu, jenž se v těchto chvílích odehrával v duši a těle Maryně. Viděl jsem, cítil jsem, stopoval jsem námahy této ženy, aby mně byla zase tím, čím mně byla dříve, a s krvavým žalem v srdci pozoroval jsem, jak tyto její pokusy zůstávaly bezvýslednými, marnými. Umrtvení přítomnosti vtíralo se mezi naše těla, hořkost kladla se mezi naše rty, konec, konec byl všemu . . . Žena, někdy plná životnosti, prolévaná proudy horké, žhnoucí krve, hárající láskou a vznětlivostí, stala se pro mne nehybnou, chladnou sochou, nádherným uměleckým výtvorem . . . Moderní Pygmalion proměnil živou ženu v kámen.

Blížili jsme se, skoro již v úplné temnotě podzimního podvečera, osvětlovaného jen sporým světlem uličních svítilen, k mému domovu, smutni a malátni.

— Mladé ženy naší buržoasní společnosti po většině naleznou v dalším průběhu svého manželství svůj zájem, svou touhu jinde, u jiného muže. Vracejí se k flirtu, který měly za svobodna — ovšem v jiné formě, smutnější, protože beznadějnější, podzimkové, úpadkové. Hony soit, qui mal y pense . . . Chápeš mne dobře: nechci býti utrhačem cti ani mravokárcem . . . Odvrat od manžela je čiře mechanický, vyplývá z poměrů, ze zklamání, které nalezá nejlepší žena v nejlepším manželství, uskutečňuje se mimovolně — ve většině případů bez katastrof, bez nevěry, bez cizoložství. Ven z tísnivého kruhu manželství, z legální tísnivosti, střemhlav do zábav, do proudu zapomnění, pryč od manžela k jinému muži, k jeho duševnímu světu, jenž jí skytá více podnětů, více emocí . . !

Stáli jsme již u vysokého, šedivého domu, v němž jsem nalezla pražské své útočiště na bludných cestách životem.

»Mám jasno před sebou a zřím také všecku svou budoucnost,« řekl Harry. »Také Mary nalezla své malinké, neuvědomované, tajné, platonické štěstí. Vidím často, jak setkání se s předmětem její »druhé lásky« rozestře odlesk slunce blaha po její tváři. Muž, duchaplný a ušlechtilý, dosud krásný, ač je již na prahu kmetského věku, muž, jenž byl mnoho milován ženami a jenž proto naučil se je nenáviděti, je přítelem její duše. Není nic milostného, nic pohlavního v jejich vzájemných stycích, které jsou nad to minimální. Ale je v nich tolik jasné, čiré krásy, kterou jsem pro sebe nikdy u ní nepoznal. Tento stařec mně uloupil mou ženu, mou milenku, nevědomky, nechtěje, nerad. Však ne on, nýbrž nezdolný, nezvratný vývoj poměrů . . . A tak nyní . . .

Zdálo se mně, že poslední slova Harryova tlumí se v násilně potlačovaném zaštkání. Ten vzlykavý zvuk zněl mně ještě v sluchu, když jsem, ustrašena a zdrcena, pádila po schodech do svého bytu. (Dokončení.)

GEORGE SIDNEY HELLMAN:

Coleridge.

Tvým melodie mystické je znění,
šum vzdáleny jakéhos moře snění,
jež zvedá v noční chvili
ve měsíce svit milý
proud stříbrozářný, stříbrobílý
vln, v břeh jež stínů bijí rythmicky
a puknou v hudbě, mizí na vždycky.

A. K.

JAK VZNIKLI PICKWICKOVCI?

Právě před 70 léty vyšel posledni měsíční sešit slavného dnes románu »Pohrobní zápisky klubu Pickwickova« od Boze.

Boz byl před tímto románem nepříliš známým autorem realisticky kreslených londýnských črt (Sketches), po románu tom stal se slavným autorem nejen v Anglii, ale i po celém vzdělaném světě. Pojednou pídil se svět po bližších zprávách o mladém, tehdy 25letém humoristu Charlesu Dickensovi, jenž skrýval se pod pseudonymem Boz.

Historie vzniku románu, jenž založil světovou slávu Dickensovu, je velice zajímava.

Mladé londýnské nakladatelství Chapmann a Hall po vyjití Dickensových »Sketches« objednalo si u Dickense příspěvek pro svou nově založenou sbírku novell.

Tato okolnost, že mladé, snaživé nakladatelství všimlo si mladého spisovatele a navázalo s ním styky, byla pro vznik Pickwickovců velice důležita!

Spolumajitel firmy nakladatelské Chapmann píše o té věci: »V listopadu r. 1835 vydali jsme malé dílo »Satirická ročenka« illustrované Seymourem.

Když jsem illustratora v této záležitosti navštívil, sdělil mi, že by rád nakreslil řadu illustrací ze života londýnských sportsmanů z vyšších kruhů; illustrace měly míti jistý ráz humoristický. Schválil jsem tento plán, ale vyhradil jsem si, aby obrazy byly doprovázeny textem a vycházely v měsíčních sešitech.«

Tehdy se nakladatelství obrátilo se žádostí o psaní textu k jistému spisovateli, který však vůbec neodpovídal. A tak zas celá věc usnula, až po několika měsících Seymour urgoval definitivní rozhodnutí, sděluje, že má nabídku na jiné velké dílo, jež zabéře mu všechen čas.

Tato urgence spadá právě do doby, kdy firma Chapmann & Hall získala Dickense pro svou sbírku novell. Tímto sběhem okolností přivedeni nakladatelé na myšlénku získati Dickense i pro nové Seymourem navrhované dílo.

Mr. Hall navštívil tedy mladého spisovatele v té věci. Dickens poznal v něm téhož muže, od něhož v knihkupectví na Strandu koupil si před časem ono číslo Monthly Magazinu, v němž byla první jeho belletristická črta otištěna.

Jak se věc dále vyvinula, píše Dickens sám v předmluvě k populárnímu vydání z r. 1847:

»Bylo mi řečeno, že můj text, psaný pro měsíční sešity, má sloužiti za pomůcku k nějakým rytinám, jež mají býti zhotoveny Seymourem. Buď tento podivu hodný kreslíř sám, nebo nakladatel p. Hall, byli toho mínění, že by Nimrodský klub, jehož členové vycházejí na honbu, na rybolov atd. a svým nedostatkem obratnosti do rozpaků přicházejí, se k tomu účelu nejlépe hodil.

Já, při zevrubnějším uvažování jsem jim však namítal, že ač jsem se na venkově narodil, přece jen nejsem velkým sportsmanem, že myšlénka ta není nová, a že by bylo nekonečně lépe, kdyby nebyl psán text k obrázkům, ale obrázky k textu!

Když se pak k tomu názoru jak Seymour, tak i nakladatelé přidali, promyslil jsem si plán Pickwicka a napsal jsem první sešit, k němuž dodal Seymour kresby velice zdařilé.«

Tu tedy pro nás nad miru zajímava je okolnost, že myšlenka k slavnému románu humoristickému nevznikla v Dickensovi samém, ale že mu byla podána ze světa zevnějšího. Že myšlénku tuto nepřijal ve formě navržené, ale že ji zpracoval zcela jiným, ucelenym a uměleckým způsobem, to je už zcela zásluhou nevšedního talentu Dickensova.

Dickens pracoval velice rychle, a tak už 26. března r. 1836 oznamovaly Times, že 31. března vyjde první šillingový sešit »Pozůstalých zápisek klubu Pickwickova, vydávaných Bozem.«

Dva dny, skoro po sobě následující, byly tehdy závažné pro život Dickensův: 31. březen, den vyjití počátku stěžejního románu, a 2. duben, den jeho sňatku s Kateřinou Hegarthovou, starši dcerou redaktora časopisu Morning Chronicle. Jen mimochodem podotýkám, že manželství to bylo později vinou různosti povah velice nešťastno.

Bylo zvláštní ironií osudu, že tomu, jenž dílo projektoval, illustrátoru Seymourovi, nebylo souzeno, aby je i dokončil. Jen dva sešity illustroval Seymour a dodal v celku 7 illustrací, načež skončil

svůj mladý život náhlou a nečekanou sebevraždou. Sešit 3. illustroval Buss, ale ježto se neosvědčil, získán pro seš. 4. mladý Hablot Brown, jenž pod pseudonymem Phiz illustroval celé dílo a to s velikým zdarem.

Podoba Pickwickova nebyla invencí Seymourovou, jenž nakreslil Pickwicka jako muže hubeného, nýbrž Chapmannovou, jenž kreslíři popsal Johna Fontera, tlustého, obstárlého hejska v Richmondě. Jméno »Pickwick« vzal Dickens od známého majitelé povozů v lázni Batheských.

Tragický konec Seymourův vynesl Dickensovi nemilou affairu s příbuznými nešťastného illustratora, kteří Dickense obviňovali — z plagiátu, tvrdíce, že »Pickwickovci« v té formě, jak vydáni, jsou myšlénkou Seymourovou, ba že Dickens použil i psaného materiálu Seymourova.

Proti tomu nařčení hájí se Dickens klidně, ale rozhodně.

»S umírněností — píše Dickens ve veřejném »Zaslánu« — již jsem povinen jednak památce milého soudruha v umění, jednak pak své sebeváženosti, prohlašuji rozhodně, že Seymour ani jedinou událost, ani jedinou větu, jak v mé knize je, nevymyslil a mně nenavrhl; že Seymour zemřel, když bylo vydáno teprvé 24 stránek díla mého, a když v rukopise neměl jsem více, než 48 stránek; že jsem nikdy neviděl žádný rukopis Seymourův, jenž by se k dílu mému vztahoval; že jsem s ním vůbec jen jednou v životě mluvil a to dva dny před smrtí; při této návštěvě neudílel mi Seymour žádných pokynů, jak dosvědčí dva svědkové, kteří mému hovoru se Seymourem byli přítomni.«

»Jak obliba Pickwickovců sešit od sešitu stoupala,« — píše předmluva českého překladu — »je zřejmo z toho, že 1. sešitu bylo vydáno pouze 400 výtisků, kdežto 15. sešitu přes 40.000 a to beze vší reklamy a novinářské chvály! Poznávalit zajisté čtenáři v jednotlivých osobách živouci bytosti svého okolí, vtipně a věrně realisticky kreslené. Zvláště Fleetské vězení kreslil věrně dle vlastních, ovšem smutných upomínek svých na místo, kde otec jeho byl vězněn; rovněž ke svým hrdinům bral si vzory dílem z jednotlivých vězňův, jež tam seznal, dílem z jiných styků svých v životě, jmenovitě ke svému Donu Quijotovi (Pickwick) a jeho Sanchu Pansovi (Sam Weller).«

V příčině obliby »Pickwickovců« u obecenstva je charakteristická anekdota, již sděluje Carlyle dle vypravování jednoho arcijáhna: »Jakýsi nemocný se dal zaopatřiti; když se to stalo a kněz odcházel, zvolal: ‚No, Bohu díky, Pickwick vyjde jistě za deset dní'!«

Není proto divu, že nakladatelé po 12. sešitě koncem března 1837 slavnou hostinou oslavili výroční památku narozenin Pickwickových, jenž se stával stále a stále oblíbenějším, a že postoupili Dickensovi třetinu práva vlastnického při knize té. Cítilť se k tomu mravně zavázáni vzhledem k ohromnému, stále rostoucímu odbytu, ač při úmluvě — ústní! — nic takového ujednáno nebylo. Bylo totiž v příčině honoráře pouze umluveno, že budou nakladatelé spisovateli vypláceti za každý sešit, jenž měl míti $1^1/_2$ archu (24 stran), 15 guinei či 15 lib. 15 šil., (asi 190 zl.). Celkem pak vyplaceno Dickensovi za »Pickwickovce« asi 2500 liber honoráře (asi 30.000 zl.). Za následující díla byly ovšem honoráře ještě značnější, takže Dickens zanechal zde jmění na 93.000 lib. sterl. (asi 1,116.000 zl.)

»Pickwickovci« vydáni ve všemožných jazycích; česky v Světové knihovně. Mimo to O. Notovičem rusky zdramatisováni a v této formě i do češtiny a do němčiny přeloženi.

»Pickwickovci« založili slávu mladého, 25tiletého spisovatele, jež s každým spisem jeho stoupala, takže když v 58. roce skonal, byly samy torystické »Times« první, které pronesly přání jistě celého světa anglického, aby byl pochován mezi nejslavnějšími muži Anglie, v opatství Westminsterském u parlamentu. Tam tedy odpočívá Charles Dickens mezi hrobkami králův anglické literatury, v tak zvaném Poets' Corner — koutku básnickém. *B. Prusík.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **České umění a — vídeňský obchod.** V mosaice novinářských telegramů zableskla se zprávička, která volá po registrování v revui, třeba s politikou jinak do styku nepřicházela. »Neue Freie Presse« zaznamenává zajímavou episodu z poslední schůze gremia vídeňského obchodnictva. Praesidiální pošta dodala brzo po vídeňském justamentu velice nepříjemné nadělení — kdosi si stěžoval instanci, jež má hájiti zájmy obchodnictva, že následkem hnutí vídeňského proti českým divadelním představením ve Vídni byli vídeňští obchodnici na českém trhu velice poškozeni. Pánům se tenkráte nechtělo do louskání tvrdého oříšku a z rozpaků si pomohli vytáčkou, že prý není radno veřejnou rozpravou neshody ještě stupňovati. Stížnost uložena ad acta, a nějaký čas byl pokoj. Ale přišel jiný, důraznější dopis člena gremia. Stěžovatel naříká, že jeho cestující jsou v Čechách všude odmítáni, a že také jinak klidní čeští obchodnici nechtějí navazovati styky s vídeňskými obchodníky. Oko za oko, zub za zub — říkají prý v Čechách — vy jste nám zmařili divadelní představení, nuže, dobrá — vy jste zavřeli závory před naším uměním, my je budeme spouštět ode dneška před vašimi cestujícími, před vaším obchodem. Ježek sobě kadeřav, čili bližší košile než kabát.

Jak pak k tomu přijdou obchodníci, aby trpěli za kousky chauvinistických svých spoluobčanů? Gremium ať se o to postará, by se stala náprava, by zlo se nešířilo na újmu vídeňského obchodu. Tak a podobně se debatovalo pod sochou patrona obchodu. Za zeleným stolem seděli praktičtí muži, kteří pronesli mnohé pozoruhodné slovo. Všichni řečníci potvrdili, že poměry v Čechách jsou velice smutné. Povstala čilá debata, ve které se z počátku mínění střetla. Jedna část gremia žádala, by se o palčivé otázce nerokovalo — roztrpčení se tím prý zbytečně jenom zvětšuje a zasahuje stále větší vrstvy, tvoří stále větší kruhy, jako kámen do hladiny vržený. S tímto rozřešením nebyla však spokojena opposice. Co je prý vídeňskému obchodnictvu do nacionálně-chauvinistických štvanic, — ono naopak chce a musí osvědčiti svoje stanovisko kosmopolitické a mezinárodní. President resumoval konečně takto: V nynější horké situaci nedoporučuje se naprosto zakročení v naznačeném smyslu — ale přispělo by dozajista daleko více k uklidnění mysli, kdyby vídeňští obchodníci k o r p o r a t i v n ě navštívili p r a ž s k o u j u b i l e j n í v ý s t a v u«. Nemesis na svém železném pochodu přišla si tedy pro odvetu, pro obět za známé kulturní násilí. —

⁂ **Monument jubilejní výstavy 1908.** Jubilejní výstava z roku 1891 vydala skvělý literární a umělecký památník, slavný spis »S t o l e t p r á c e«, dokonalou a zevrubnou výstavní kroniku, jež příštím věkům vypravovati bude o velikém našem pokroku a o výstavním díle, jež jej representovalo. Následovala v ý s t a v a N á r o d o p i s n á, a zase vydáno krásné, důstojné dílo, jež dochová potomstvu zevrubný obraz památného výstavního bohatství, jež s nesmírnou pílí a s obdivuhodným nadšením sneslo cenný, nevyčerpatelný etnografický materiál ze všech zemí koruny české. Jaký památník, j a k ý m o n u m e n t chystáte letošní j u b i l e j n í v ý s t a v a?

⁂ **Nové náměstí.** Aniž by si toho kdo povšiml, obohacena byla Praha o nové zajímavé náměstí. Vzniklo po sboření dvou bloků domů mezi ulicí Platnéřskou a náměstím Marianským a Linhartským. Severní frontu tohoto nového rozsáhlého náměstí tvoří staré domy Platnéřské ulice s vysokými štíty. Nad severovýchodním koutem vystupují věže kostela sv. Mikuláše, dodávajíce celé prostoře rázu effektně malebného. Bohužel náměstí toto potrvá jen několik dní. Nad střechami zbylé strany Platnéřské ulice, jedné z nejinteressantnějších ze staré Prahy, svítí už krumpáč a na místě sbořených domů ve středu této prostory vystaví pan arch. Polívka novou radnici.

DĚLNICKÝ DŮM VE FAVORITECH.

⁂ **Antonín Truhlář**, bývalý ředitel akademického gymnasia, vynikající literární historik český, zemřel náhle v noci na den 11. září. Truhlář prokázal literárním dějinám českým neocenitelné služby horlivou a výsledkuplnou prací na poli nedosti ještě zpracovaném. Obsáhlá studia konal zejména v literatuře české doby střední a humanistické. Vydal značný počet rozprav a článků literárně-historických. Truhlář byl také výborným filologem klassickým a na slovo vzatým paedagogem.

⁂ **Letohrádek Amerika** nákladem města Prahy jest opravován. V radě městské vyskytl se nyní sympatický návrh, aby do letohrádku sneseny byly plány, fotografie a modely staveb Dientzenhoferových a utvořeno tak jakési museum z památek a prací geniálního mistra pražského baroku. Vítáme tento popud a přimlouváme se za uskutečnění.

⁂ **Osudy pražských kašen.** Zaveden vodovod a veřejným kašnám odzvoněno. Jedna za druhou odstraněna, a nepomohly protesty uměleckých kruhů, nepomohly ani apelly v časopisech. Káceny, bořeny, ba mrzačeny tyto roztomilé, oživující motivy pražských ulic a náměstí. Krocínova kašna rozmetána tak důkladně, že se z ní zachovalo jenom několik fragmentů, jež nalezly útočiště v lapidariu Městského musea. Valná část kašny zazděna v základech obecní plynárny žižkovské. Ledererova empirová kašna z Betlemského náměstí přestěhována do Městských sadů, Brokovova kašna na Maltézském náměstí oloupena o své bassiny a je bohužel pouhým torsem bez architektonické podnože. Také nástěnným kašnám vedlo se v Praze špatně. Jest tomu několik roků, co odstraněn bassin nástěnné studnice při paláci hraběte Clam-Gallassa, kašna v Ostruhové ulici nad kostelem Kajetánů zbourána a zmizela. Podobný osud stihl kašnu v ulici Karmelitské. Trosky její povalují se v uličce, jež nemá jména, vedoucí k zahradě Seminářské. Nebylo by zá-

hodno někde v sadech učiniti ze zajímavých zbytků těchto dekorační předmět jako se to stalo se studnou na bývalém Třístudničném plácku u sv. Mikuláše na Starém městě? O vhodné místo by dozajista nouze nebyla. Což kdyby postavily se na př. na náměstí Sněmovním nebo před rampou, vedoucí ke Strahovskému nádvoří, nebo ve slepé nyní uličce pod Kinskou zahradou vedle pavillonu Mánesova?

Fragmenty kašny vysazeny jsou zubu času i nezbednosti lidské na pospas. Za nějaký rok budou z fragmentů ruiny, někdo to odveze, — a my budeme chudší o památku, která by mohla v pražských zákoutích tvořiti zajímavý kout. Zřizovati kašny veřejné, pokud nejsou dekoračním objektem, jistě hned tak někomu nenapadne — proto aspoň zachraňme to, co máme, a co lze zachovati s nepatrným penízem. Na mnohých místech v Italii viděli jsme bývalé kašny bez vody, jichž bassiny proměněny ve vásy, plné bohatých květin. Tento způsob záchrany nebyl by snad nevhodným i u nás. —*si*—

— **Vyhlídková cesta s nejkrásnějšími pohledy na Prahu.** Ani nám Pražanům nejsou nejúchvatnější vyhlídková místa přístupna. Kdo zná pohled na královskou Prahu ze zahrady Strahova? Nejmalebnější panoramatické pohledy známe a ukazujeme cizincům s pražských nábřeží, tedy ze zdola nahoru — jenom výminečně vodíváme svoje hosty do sadů na Nebozízku, na Korunovační pahorek na Hradčanech nebo na baštu u Černé věže, vesměs partie, jež jsou každému přístupné. Proč uchvacuje tolik Chittussiho pohled na Prahu? Ne pouze svou malířskou krásou, ani půvabem věčného jara, vonícího a jásajícího z kvetoucího úvalu klášterní zahrady, ale hlavně nezvyklostí, novostí, originalitou scenerie, i rodilým Pražanům neznámé.

Cizinci opakují znovu a znovu známé Humboldtovo rčení o Praze. A přece neznají v plném dosahu vlastní krásy Prahy. Jsme tím sami vinni — proč nepostaráme se o to, aby ji spatřili s těch nejvděčnějších vyhlídkových bodů. Dalo by se zajisté docíliti toho, aby v určité dny byla přístupna jak zahrada kláštera strahovského, tak i zahrada pod hradem královským. Provedli bychom hosta brankou na Nebozízek, zahradou Strahovskou, Úvozem, rampou ke hradu na Korunovační pahorek, zde by bylo třeba vymoci dovolení k projití brankou nad věží Trubačkou, a octli bychom se v neznámém světě — v zahradě pod hradem, kam málokomu poštěstí se vstoupiti. Odtud je pohled na Prahu nejnádhernější. Jdeme po vozové cestě, ústící vedle bašty u Černé věže na staré Zámecké schody, vstoupíme do sadů Chotkových a odtud do sadů na Letné, kde s terassy zahradní restaurace rozloučili bychom se s velkolepými pohledy na Prahu. Tímto zcelením vyhlídkových partií získala by Praha atrakci prvého řádu, kterou by se nemohlo pochlubiti žádné město evropské a kterou bychom mohli v Průvodci označiti několika hvězdičkami. Provedení myšlenky není nikterak nesnadné — Spolek pro povznešení návštěvy cizinců za podpory rady městské nechť požádá nejjasnější kanonii strahovského konventu a zámecké hejtmanství o dovolení, a promenádní cesta bude otevřena.

— **Naše hory.** Nemáme hor. Alespoň ne těch, na něž obyčejně myslíme. Krušné hory, Krkonoše a převážně větší část Šumavy jsou v rukou německých. Nejsme tam hosty vítanými, jen naše peníze jsou vítány. Hostince a hotely jsou německé, nejsme tu doma. A události, o nichž zalétají k nám smutné zprávy hned z toho, hned z onoho kraje v území na polo ztraceném, věru nepřidávají chuti, cestovati do krásných sice ale nevlídných těch končin. Promyšlenou, organisovanou a vytrvalou činností snad ledaco dá se napraviti. Postarejme se o výhodné, laciné spojení s Prahou, o stavbu českých bud a hostinců na Krkonoších i na Šumavě a sveďme do nich proud českých turistů. Spolek českých turistů na Šumavě předchází skvělým příkladem. Obracíme však pozornost k jiným ještě horám, zejména u nás v Čechách zapomínaným. Mám na mysli moravské Valašsko. Tady v nejvýchodnějším cípu Moravy, už na hranicích uherských, nad Bečvou, v lesnatých horách, v neutěšených poměrech hmotných žije rázovitý, neobyčejně zajímavý lid český, jemuž zájem krajanů prospěti může netušenou měrou. A z nádherného tohoto koutu českých vlastí zabočiti můžeme do sousedního Slovenska, čarovného krásami přírodními, trpícího, ale slovanského a pohostinného.

— **Praha a cizinci.** Stýskáváme si, že Praha mínena je hlavním proudem cizinců a hledáme příčinu v nevýhodném železničním spojení i v úmyslném poškozování pověsti hlavního města českého království nepřátelskou žurnalistikou. Něco pravdy v těchto stescích jest, ale není v nich pravda všecka.

Nic by nepomáhalo očerňování Prahy a změnu řádů železničních lépe než deputace vymohla by si nutnost a prospěch drah samých, kdybychom cizince do Prahy zlákati uměli. Jub. výstava je důkazem ad oculos. Pro letošek měla Praha atrakci, která cizinu přivábila.

Předcházela ovšem vydatná reklama. A to právě Praze schází: přitažlivost i soustavná reklama. Nestačí jen poetická krása staré, mrtvé Prahy, cizinec hledá ve velkém městě pohodlí, zábavu, rozptýlení. Vedle přírodních a architektonických krás dává se lákati i velkými sbírkami, galerimi, komfortem evropského velkoměsta, rušným a prudkým jeho životem.

Toho v Praze není v míře dostatečné. Naše sbírky jsou chudé, pro cizince málo zajímavé, komfort veřejných místností pochybný, život skoro maloměstský. Prohlédne-li cizinec Staré město, Malou stranu a Hradčany a navštíví-li divadlo, může klidně odejet. Viděl a užil všecko, co v Praze pro něho je zajímavo. A nevede-li jej sem nějaký zájem zvláštní, podruhé o Prahu nezavadí. Nevrací

VSTUP DO SÁLU DĚLNICKÉHO DOMU VE FAVORITECH.

se studovat sbírky jako do Louvru nebo Zwingeru, nezajíždí si pobavit se. A přijel by třeba rád a často, kdyby věděl, že spatří něco nového. Krátce: Prahou neproudí dosti evropského vzduchu. Sedáme v začazených hospodách a nestaráme se o cizince, jenž občas mezi nás zapadne. Do nedávna neměli jsme veřejné galerie (obrazárna v Rudolfinu je soukromým majetkem Společnosti vlasteneckých přátel umění) a z moderní galerie zemské jsme vyloučili umění cizí, jen aby u nás cizinec nenašel nic, co by mu poskytlo širší obzory. Naše musea spokojují se několikatisícovými dotacemi, omezujíce program na nejnutnější. Nemáme lidového zábaviště, všechny pokusy o zahradu zoologickou stroskotaly. Originální, krásná myšlenka, přenésti národopisnou vesnici na Petřín, zapadla. Naše ulice, náměstí, sady, jsou prázdny. Na výstavách hospodářských a průmyslových udělují aspoň medaile, na uměleckých nic.

Nikoho — ani veřejnou korporaci, ani soukromníka — nenapadne, aby koupil na uměl. výstavě obraz a daroval jej obrazárně nebo sochu a postavil ji v některém sadě. Německá »Česká spořitelna« chtěla před lety zbudovati u Rudolfina fontánu, ale pro samé tahačky k tomu nedošlo. A nikdo se neozval, že by bylo důstojno, abychom si ji tedy postavili sami. Nepočítáme s výtěžkem takových investicí. Domníváme se, že je to mrtvě vydaný peníz a nepřemýšlíme o tom, že za statisíce, vydané na okrášlení města, vracejí se miliony, přinášené cizinci. Nemluvě o prospěchu mravním, který má město i země z pravidelných návštěv cizích hostí. Rozšiřujeme, assanujeme, ale neokrašlujeme. Stěží bráníme to krásné, co jsme zdědili po předcích. Nikdy ještě nevypsána veřejná soutěž na okrášlení Prahy. Udělujeme nanejvýš ceny za okrášlení oken květinami. To je nejlacinější.

Bohatí synové tohoto města a zejména šlechta může po příkladu otců i cizíny mnoho učiniti. Zejména šlechta, která z přílišné opatrnosti vyhýbá se společnosti i podnikům občanským, může vyvinouti činnost vysoce prospěšnou a vděčně uznávanou, aniž by narazila na spory národnostní, jichž tolik se bojí. Ale také země a město čeká práce. Veliké otázky kanalisace, úpravy řeky, assanace, mostů, jsou buď rozřešeny, nebo rozřešeny budou v nejkratší době. Na obzor vystupuje úloha nová: učiniti z Prahy město nejen zdravé, ale i pohodlné a krásné, město lákající, vyhledávané netoliko příslušníky národa, který svoji Prahu miloval a milovati bude za všech okolností, ale i cizince, kteří přinášejí do města život, ruch i blahobyt.

SÁL V DĚLNICKÉM DOMĚ VE FAVORITECH.

— **Do školy.** Tichnou veselé letní kolonie městské po venkově, na strništích pofukuje čiperný větřík a v pražských

sadech dříve než jindy snáší s větví list za listem. Nesvítí-li právě chladné, jasné slunce podzimní, které nám vrací na chvíli illusi léta, je v přírodě teskno. Za to tím rušnější život proudí ulicemi. Pražané vracejí se z letního bytu a rozbíhají se do ulic, obstarati tisíceré věci, jichž potřeba během léta se nastřádala, navštíviti známé a konečně i poloudati se mezi zdmi pražských měst, které po osm i deset neděl neviděli.

Odpoledne a zejména večer některými ulicemi už stěží projdeš. Rychle míhají se černé postavy v ostrých světlech výkladních skříní, vozy elektrických drah projíždějí davy chodců i spletí vozů nákladních, kočárů i automobilů, křik, zvonění i řev samohybů mísí se v charakteristicky velkoměstskou »hudbu«, tak příjemnou slabým nervům.

Ano, na ulicích lze dobře pozorovati vzrůst Prahy na velkoměsto. Davy tu jsou, jen ještě všelijakých zařízení velkoměstských postrádáme. Snad časem na všechno dojde, utěšujeme se. Praha roste rychle a my jsme zvykli na volné, důkladné tempo. Musíme se tedy přizpůsobit: buď tomu vzrůstu, nebo tomu tempu — —

Nejmladší generace Pražanů těchto věcí zatím si nevšímá. Má jiné starosti: otevírají se ji na novo brány škol. Počátek školního roku přijímá se smíšenými pocity. Přirozený zájem o vše nové, hrdost z vyšší hodnosti, které se jí dostalo postoupením do vyšší třídy, radost z nových knih, jichž vleče si od knihkupce celé balíky, kalena je steskem po ztracené volnosti a často i tajenou obavou z věci budoucích. Nejhůře je nejmenším: těm mazlíčkům, které maminka ponejprv vede k zápisu, i těm větším, kteří trochu pobledlí chystají se překročit práh střední školy, aby podstoupili přijímací zkoušku. Ostatní jdou už veseleji, kdežto studenti ještě bezstarostně dýchají venkovský, silný vzduch, hrají divadlo a pletou panenkám hlavy. Ale všem je vlastně dobře — neboť čím jsou všechny trampoty, které jim připravuje škola proti starostem té jediné, opravdové školy — školy života? Z ní však vycházejí lidé nejzdatnější, takoví, jichž zvláště u nás tolik potřebujeme: lidé práce, lidé činu — —

⁂ Karel Scheinpflug: **Moře.** Látka, kterou spisovatel se snaží zpracovati v této knize, vyskytuje se za posledních let velmi často v literárních dílech našich i cizích spisovatelů. Zápas umělce, posvěceného vyššími snahami a touhami, s vysilující, olověnou všedností, boj duchovního nadšení s drsným voláním o chléb, se svůdným lákáním na scestí. Většina hrdinů takových románů z pravidla na konec střemhlav se řítí s výšin s polámanýma křídly, naproti tomu hrdina Scheinpflugův odolá svodům a probije se k lepší budoucnosti a blíže k svému vznešenému cíli. Jen to zmenšuje zásluhu jeho, že mu na pomoc musila přijíti smrt, aby mu odvedla s cesty ženu, nechápající ho a nerozumějící jeho umění. Některé části knížky čtou se zcela pěkně, na příklad líčení plavby ve člunu na rozvlněném moři úplně zaujímá čtenářovu pozornost. Domníváme se, že na takovémto poli spisovatel spíše by mohl skliditi častěji těžší klasy než-li v nesnadných popisech zápasů a hnutí duševních.

Knihu vydal spisovatel vlastním nákladem, a nelze mu upříti nejlepší vůli a seriosnost. *Ds.*

⁂ Inž. J. Kalivoda: **Volní myslitelé v Čechách.** Sjezd volných myslitelů loni v Praze pořádaný přivedl v život tuto knihu anonyma, skrývajícího se za smyšlené jméno. Český národ měl od jakživa hojně elementů hloubavých — leta však nebyli patrni (mimo officielní mluvčí filosofie jakožto vědy fakultní) — nyní se zase objevují jednotlivci. Třebas myšlenky autora místy vzbuzují námitky, ba v někom snad i odpor (tak hned učení, že »účel života je pracovati, t. j. vyráběti, dopravovati a směňovati statky, kterých všichni potřebují,« budí námitku, ježto se tu stotožňují pojmy »úkol« a »nutnost« či »potřeba«, jsou přece jen zajímavy, ač ne všude nový, originální a pevný. Rozumí se, že na příslušných místech jsou protikatolické. Osvícenost však nelze knize upříti; nebude nikoho spravedlivého, kdo by tvrdil, že církve (nejen katolická) nepotřebují reformy. Kniha by měla potřebí úvahy, jež by se rozměrem snad rovnala spisu, ba předstihla jej. Toho sotva dojde. Čtenář, jehož problém zajíma, soudiž sám. Kniha stojí 3 K a vyšla v knihovně Samostatnosti, sv. 23.

⁂ **Česká představení** ve Vídni vzbuzují nejširší zájem. Z Vídně docházejí zprávy o navalu přihlášek o vstupenky — pět představení vinohradské činohry je zabezpečeno, z těch pak dvě pořádána budou současně. To znamená, že téměř 4000 vídeňských Čechů naplní večer v neděli 20. září t. r. dva obrovské sály. Pohledy na dělnický dům a sál v okrese XVI., kde budou čtyři představení, přinesli jsme v čísle minulém — dnes doplňujeme je fotografiemi z dělnického domu ve Favoritech, kde bude hráno příští neděli večer Stroupežnického drama »Václav Hrobčický z Hrobčic.«

⁂ **Ida Mařáková,** malířka, pracovala za mladších let pod jménem Haus Idar, zemřela v pondělí v Praze. Následovala svého chotě, proslulého krajináře Julia Mařáka.

Ročník VI. číslo 51. vydáno dne 18. září 1908.

»MÁJ vydává se každého pátku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MÁJ má ročně na 500 stran. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec, otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIRI GUTH, ANT. KLAŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

KAREL ŽÁK:

Jen zastávka.

Pražský román Annie Mollerové.

(Dokončení.)

Neměla jsem v posledních dnech vycházeti z domu, neměla jsem pobývati v chladném, mlhavém a deštivém, pro mne přímo vražedném počasí tak dlouho pod širým nebem, na promenádách, prochvívaných mrazivým vichrem. Nemohla jsem nazítří, po noci, ztrávené v nepokoji a deliriích, povstati z lože, nebyla jsem s to hnouti údem. Byla jsem malátna, jako rozlámána, každý atom mého těla jakoby mne bolel. Zmítala jsem se v prudké horečce na posteli, šílela jsem chvílemi roztřeštěním a zase jsem upadala v polosnění, bezvědomí.

Bylo prý dobře, že jej madame Vistriba ke mně ihned povolala — řekl doktor Katz k Vistribce, pokulhávající kol mého lože, dosud choré, oděné sešlým županem, zubožené v jejím nezdravém vzezření a rozcuchaných šedinách. Nastudila jsem se prudce, mám chřipku, která by mohla zasáhnouti plíce, bolesti v kloubech, ohlasy rheumatismu, podrážděné srdce.

Ano, moje srdce, kolik zkusilo v poslední době! Lékařský termín »podráždění« je směšně slabým výrazem pro rozvrat, který nastal ve dnech právě minulých v tomto nebohém centru mého citového žití.

Mám ležet, užívat léků, šetřit a nerozčilovat se, nepřijímat návštěv. Mine-li záhy nastuzení, nebude-li provázeno komplikacemi, bude vyhráno. Ale, ale . . . . Doktor Katz by vůbec soudil, že bych měla jinak žít, více se šetřit. Zdá se mu, že žiji příliš rychle, že hltám příliš hladově život a jeho příjemné i ponuré stránky. Změna pobytu, cesta na jih . . . Ovšem, dokud je člověk mlád, je pravděpodobnost, že choroba a organická slabost se přemůže . . Ale je nutno zavčas zakročit, změnit životosprávu.

Ve slovech dra Katze opakovala se profundní moudrost mých vídeňských lékařů. Jindy bylo by mne v duši rozechvělo toto lékařské ortelování, připomínající mně opětně mou tělesnou chabost, známku předčasné smrti, kterou mám od útlého mládí vpálenu na čele. Tentokrát však nechala mne slova doktorova zcela klidnou, úplně chladnou. Nenaslouchala jsem jim ani, nevšímala jsem si jich. Neměla pro mne vůbec žádné ceny — jako vše, co se dělo vnějšího kolem mne.

Byla jsem — nevím, jak dlouho, zda-li několik dní a nocí nebo jen několik hodin — příliš zaměstnána překrásným snem svého budoucího života. Budu zdráva, kypivě zdráva, silna, svěží a dlouho, dlouho šťastna. Budu zákonnou ženou, manželkou Harryovou. Všecky oběti pro mne podnikne. Odloučí se od své první ženy, která ho více nemiluje, která mu nemůže více nic poskytnouti, která není mu již ženou, milenkou v pravém slova smyslu, která je pro vždy raněna nerůdností ženskou. Stane se mým, protože beze mne nemůže býti, protože já jej vroucně, neskonale, nepopsatelně miluji. Nějaké citové, zákonné, konvencionelní překážky našeho sňatku? Bah — čím jsou vůči velikosti naší lásky? Jsou tak nepatrné, tak malinké, že by je mohlo s cesty, vedoucí k štěstí, odstranit slabýma svýma ručkama i dítě — třeba i Harryho dítě, malý,

andílku podobný, rusovlasý Hanno. Všecko opustí Harry pro mne, všeho se zřekne, všeho se vzdá, pro svou a moji nezměrnou lásku. Odstěhujeme se z Prahy, tohoto nevlídného, ulopoceného, šedivého, blátivého a mlhavého města, usídlíme se v slunném a smavém kraji, kde kvetou oranže a v lehkém vánku kolísají se cypříše.

A již se vidím v bílém svatebním šatě; z tmavých vlasů, zdobených oranžovými květy, splývá až na zemi drahocenný závoj. A vůbec je celý pokoj můj vyzdoben oranžovými květy, velmi silně vonícími vůní, která omamuje mé smysly a uvádí mne v poloviční mdlobu. Jsem blažena, jsem obklopena samým půvabem, dobrem a rozkoší, samými milými a drahými mně lidmi jako v apotheose výpravné, pohádkové divadelní hry.

Všichni, všichni moji přátelé přišli na moji svatbu mně blahopřát a se mnou se radovat. Stará Vistribka ve starých svých černých hedvábných šatech s dlouhým, zlatým řetězem, zachráněným z lepších dnů života, tetička Douděrová, štíhlá, vysoká, elegantní, šířící kolem sebe lehký odeur levandulí, tiše hovořící svým rortavým, hebkým hlasem stařeny. Klade mně ruce na hlavu a žehná mně, má slzy v očích a tiskne mne ke svým prsům. Přišel i Kotal, přepadlý, smutný, resignovaný, a tiskl a líbal mně dlouho ruce. V pootevřených dveřích tísní se má pražská bytná a usměvavá, tlustá stará služebná tetičky Douděrové. Ukazují si mne a šeptají si, jak jsem hezka, jak mně sluší svatební šat.

Všichni pak se kolem mne seskupují a zahrnují mne projevy své náklonnosti. Náhle se však rozestupují a uvolňují místo pro nového příchozího. Doktor, můj dobrý, milý doktor z Františkových Lázní přijel v poslední chvíli na mou svatbu z Berlína. Zanechal tam studium, opustil lékařské kursy, aby mohl býti přítomen oddavkám své uzdravené pacientky . . .

. . . . Ne, nebyl to nyní více sen. Doktor z Františkových Lázní, skutečný a živý, stál u mého lože. Navštívil mne, jsa na cestě Prahou a byv upozorněn Kotalem, že churavím. Jak jsem mu byla vděčna za jeho pozornost a laskavost, jak vřele jsem mu tiskla bílé jeho, dobrotivé a obratné, měkké ruce!

Seděla jsem již v křesle u kamen, oděna v bílý župan. »Traviata« v posledním jednání . . . Musila jsem se usmát tomuto sebepřirovnání, jeho všednosti. Ale zarazila jsem se, když jsem v protilehlém zrcadle spatřila, obnaživši svou hruď, aby mne mohl lékař-přítel vyšetřit, jak vyhublá jsou má ramena, jak bezkrevny jsou mé páže, jak mně ostře vystupuje pod kůží klíční kost. Přítel doktor těšil mne, jak dovedl a jak bylo jeho zvykem. Vše bude zase dobře, ale »malá jeho Annie« musí poslouchati. Proč prý ostatně přebývám ještě v Praze, když je tu nyní tak bídné počasí, proč neodjíždím kamsi na jih?

Ženicha jsem v Praze beztak nenalezla — jak doufala tetička Douděrová — žertuje přítel medicus, a netuší, jak nešetrně a bolestně se dotýká mého rozbolněného nitra, jak pustoší mé city, můj ideál.

Tedy pryč, pryč z Prahy! Někam na »slunný jih«, zůstat tam až do jara, a pak hezky záhy na léto zase do Františkových Lázní.

Kdyby věděl, kdyby jen tušil přítel lékař, co se zatím událo v Praze, se mnou, v mém srdci, za doby jeho pobytu v Berlíně! Kdyby si byl vědom, že nemohu nikdy více přijít ani do Prahy ani do Františkových Lázní, že musím daleko, daleko, kde mne nikdo nezná, kde mohu se vyprostit z pout lidských předsudků . . . .!

Lékař tiskne a líbá mé vyhublé ruce, loučí se se mnou, volá »na shledanou!« a praví, že musí ještě dnes odcestovat na venek k churavé sve, staré matce. Dobrá, spanilá duše ten doktor . . . Škoda, že ho nikdy již nespatřím!

Od Kotala přinášejí mně lístek, přející mně brzkého uzdravení, a několik kvítků, prostých a malých, pozdních a vybledlých, jaksi churavých, tak churavých, jako bylo vzezření Kotalovo, když jsem jej naposled spatřila. A zdá se mně v té chvíli, že květiny ty jsou symbolem Kotalovy prosté a tiché, ale přátelsky vroucí a oddané náklonnosti ke mně. Ubohý Kotal! Také jeho nikdy více nesmím spatřiti, nesmím pohleděti do jeho smutných očí!

Harry píše každý den, někdy dvakrát. Jako žár ohně plane z jeho listů vášeň. Zaprisahá mne věčnou láskou, naříká, že nemůže, že nesmí pospíšiti ke mně, vrhnouti se mně k nohám, celovati moje ruce, složiti svou hlavu v můj klín, přivinouti mne k svému srdci.

Se sluncem, vysvitajícím den ze dne s intensitou, stále rostoucí z kalných chuchvalců mračných spoust, lepší se můj zdravotní stav. Píšu Harrymu, že jsem již takořka zdráva. Odpovídá, že musí se mnou se sejíti. Musí se mnou mluvit, kdyby ho to stálo cokoliv, kdyby měl vyvolati skandál, kdyby měl přiběhnouti on, ženatý muž, ke mně, do mého bytu, v sešlém domě Nového Města pražského. Musím prý přijíti, zítra, v hodině poslední, protože téhož dne večer vrátí se do Prahy jeho žena . . .

Také tetička Douděrová mně oznamuje, že se pozítří navrátí. Píše, že se těší na shledanou se mnou a naznačuje, že je netrpě-

liva, aby již se mnou pojednala o mé budoucnosti . . .

Má budoucnost! Drahá, dobrá tetičko, jak odchyluje se má budoucnost od tvých přesných a správných názorů, od milé Tvé staromódnosti v zásadách, od veškeré podstaty Tvé bytosti!

Tyto zprávy u mne rozhodují. Přivozují mé odhodlání. Musím se zítra setkat s Harrym. Musím s ním promluvit slovo konečné, rozhodující . . . Zítra bude vrženo kostkami o mé budoucnosti, o celém mém příštím životě.

Řeknu Vistribce, že mně můj přítel, lékař z Františkových Lázní, nařídil, abych si za pěkné pohody vyšla na procházku, a setkám se s Harrym. Můj osud mne volá . . .

Je krásně. Poslední paprsky slunce podzimního hřejí, zlatí pražské věže, vrhají sporé své dárky světla a tepla do stísněných pražských ulic. V atmosféře chvěje se umírání přírody — ale umírání tichounké, jasné, světlé . . .

*

Je konec, všemu, neodvolatelně konec . . . Hrozné toto slovo, děsivé v řezavé a ryčné své dvojslabičnosti, duní mně ve sluchu a zabodává se mně žhavými ranami do srdce. Jsem jako omámena, nechápu, co se kolem mne děje, ale vím jen, že je všecko skončeno.

Vecko nemůže, nesmí svůj život připoutati k žití mému. Je to krutě bolestné, smrtelně, ale přece naprosto nemožno. Nemůže opustit svou rodinu, své povolání. Je chud, nemá bez souvislosti s obchodem svého tchána nic, nemůže se odpoutati.

V pavilonu na žižkovském vrchu mně to řekl, zatím co vichr, zase se zvednuvší, lomcoval konstrukcí domku a vál po plošině pahrbku, zatím co spustil se opětně prudký liják a pohled na Prahu vynikal již jen nejasnými obrysy z tlumu mlh a pár.

Stavěla jsem v přirovnání nynější jeho slova k jeho výrokům z prvních dnů naší lásky. Kolik zářných ideálů pro budoucnost znělo tehdy z jeho slov a jaká šeď, jaká nízká, plazivá skutečnost vyzírala z jeho slov nyní! Mrazilo mne z nich přímo u srdce, jako vichr mrazil na tomto vrchu mé churavé tělo, pronikal šatem až k samým kostem.

Nemůže, nesmí. Tato dvě slova se stále opakovala. Dopadala jako rány kladivem na mou hlavu, zmatenou ve dnech minulých, zatemnělou ilusemi — a nyní vystřízlivělou. Byla jsem šílena tehdy, kdy jsem věřila, že bude Harry mým, nebo jsem byla blízka šílenství nyní? Zdálo se mně, že mysl má byla nyní tisíckrát chořejší, než tenkráte, když jsem byla omámena slastnou horečkou lásky.

Vítr hrál rozpoutanými mými kadeřemi, studil mé líce, jejichž mrazivost zdála se svědčiti o smrtelné jich bledosti. Tupě naslouchala jsem záplavě slov Veckových. Jak odporny mně byly v té chvíli jeho výklady, jež jsem jindy považovala za duchaplnost, za zralou, pevnou, mužnou zkušenost života! Celé neštěstí české inteligence je prý nezámožnost, pauperita. Jí jsou čeští inteligenti spoutáni jako řetězy, jichž nemohou roztrhnouti, roztříštit. Každý český inteligent má prý skrovnou skývu chleba, kterou nesmí zahodit, které se nesmí zříci. To je prý celá tragedie české inteligence. Z ní vyplývají všecky ty kruté zápasy, trpké krise, bolestné, ničivé katastrofy.

Burácející vichr donášel k mému sluchu jen některá slova Veckova, zvláště důrazně vyřčená, a slova ta dopadala na mé tváře jako poličky.

Miluje prý mne vroucně, vášnivě, svůj život by mně obětoval, ale nemůže pro mne obětovat svou existenci, své sociální postavení, svou rodinu. Nikdy nemiloval žádnou ženu tak jako mne a nikdy více nebude druhou tak milovat. Řekne mně to tisíckrát, milionkrát, ale na skutečných, nezvratných poměrech nemůže ničeho změniti. A miluji-li já jeho, musím prý uznati správnost jeho slov, jeho rozhodnutí. Budu-li rozumná, pozná teprve pravou míru mé lásky k němu.

Co bude dále? Ať prý jsem kdekoliv, zde v Praze nebo v cizině, ať měním svůj pobyt dle své libosti a svého rozmaru, všude mne nalezne, všude mne vyhledá, všude ke mně přispěchá. Budeme vždy pak se těšiti své lásce, jako jsme se jí kochali nyní, v Praze, budeme vždy znova a znova otevírati sobě láskyplné náručí, ale zůstaneme oba, on i já, ve vězení osobních a společenských, nezměnitelných svých poměrů.

Tam na vrcholném bodu nad Prahou, kde město pod mýma nohama mísilo se v kalno a špínu mlh a výparů, dověděla jsem se pravdu. Mohu zůstati milenkou, jen milenkou Veckovou, ale nebudu pro něho znamenati nikdy víc . . . Smím se státi maitressou Veckovou . . . .

Seběhla jsem s vrcholu k východu ze zamoklého sadu divokým úprkem.

— Annie! Ustaňte! Počkejte! Neběžte! Annie, mějte rozum, buďte rozumná! Annie, buďte zase dobrá, buďte šlechetná! Nechtěl jsem vás urazit . . . Rozumějte mně dobře, pochopte . . .

Volal, utíkaje za mnou, ale hlas jeho zanikal v burácení větru a šelestu lijáku.

Nedohonil mne více. Vskočila jsem do vozu elektrické dráhy, jenž právě stanul u zastávky a byla jsem zachráněna.

Lidé, domy, vozy — vše v ulicích tvořilo před mým zrakem nerůdnou směs. Byla jsem ohlušena, oslepena. Vyprostila jsem se s nasazením svého života z bažin minulosti, a již zase jsem tonula v propasti neznámé budoucnosti.

Pryč odtud, pryč z Prahy — hned, bez odkladu, okamžitě! To byla jediná myšlenka, které jsem byla sto se zmocniti. Byla jsem odtud štvána, vyháněna, bičována. Pryč, pryč! Rozmar — řekne Vistribka, až jí oznámím, že večer odejedeme. Zase nový rozmar milé Annie! Co na tom záleží Vistribce, mám-li o rozmar více anebo méně? A tetičce Douděrové napíši list, že jsem vzhledem k svému zdravotnímu stavu, následkem nařízení lékařova, nucena, okamžitě odcestovati na jih. Poděkuji jí vřele za vše, oznámím, že dám písemně známky o svém životě, a vyslovím naději, že se s tetinkou zase v Praze setkám. Co záleží na jedné lži? O lež více nebo méně! Nemám já prava na lež, když jsem se sama stala obětí lži — jeho i vlastní?

A nejsou lži všecky ty společenské, konvencionelní poměry, jejichž kořistí jsem se stala? Ovšem, Vecko praví, že i on jimi trpí. Ano, on, takový, jaký je . . . Nenáviděti ho, opovrhovati jím? Co by mně to prospělo? Ano, poměry, ty české poměry, se svou malostí, spoutaností, s nemožností proniknouti nad ně, vymanit se z nich, rozbiti je na padrť, jsou vinny. Tyto poměry nenávidím, jímž jsem byla obětována. A vlastně nenávidím nejvíce jedině samu sebe, svoji chabost a slabost, svou nemohoucnost k zdravému, svěžímu žití, svou churavost, svou plazivost . . .

. . . Na předposlední stanici vzniká ve voze elektrické dráhy jakýs rozruch. Zastávka trvá nezvykle dlouho. Lidé vstávají se svých míst, pohlížejí, tlačí se ke dveřím vagonu. Pohlednu také mimovolně, co se děje, a klesám zpět na své sedadlo, zasažena děsem, ošklivostí a nezdolným odporem. Jakýs ubožák, mrzák, hrozný mrzák plazí se k nám do vozu. Nohy má ochromeny, nedostatečně vyvinuty, bezvládny. Leze, maje na rukou jakés dřevěné destičky s řeménky, kolena pak obvázána hadry, v blátě, a šplhá se nemotorně, s napjetím všech svých sil, do vagonu. Jeho obličej, zrůměněný nemáháním, je mladý a hezký, jeho šat je sváteční.

A v té chvíli zdá se mně, že také já jsem takovým bezvládným mrzákem, že také já, se svým mladým a hezkým obličejem, ve svém vybraném, sváteční šatě, jsem odsouzena svou chorobností, svým ochromením, plazit se celým svým žitím v blátě a jen s vynaložením všech svých sil a s pomocí dobrotivých, cizích lidí, mohu tu a tam zachytit se mimojedoucího vagonu . . . .

*

Je mně vše lhostejno, jsem úplně tupa, zcela vysílena.

Přípravy k odjezdu vykonala v největším chvatu Vistribka sama. Nevšímala jsem si ničeho, neměla jsem pro nic smyslu. Seděla jsem až do odjezdu na nádraží v lenošce u kamen, schoulena a němá, necitelna ke všemu, co se kolem mne dělo, neodpovídajíc skoro ani k otázkám Vistribčiným.

Je mně vše odporno, nemám na ničem zájmu, protože vše nenávidím, protože nejvíce nenávidím sebe.

Na nádraží je Kotal. Jak se zde ocitl? Přišel náhodou nebo se dověděl, že odjíždím? Byl snad v mém bytě před mým odjezdem, aby se zeptal, jak se mně vede? Mluvila jsem s ním v pražském svém bytě? Možná, ale nemohu si na to vzpomenouti. Je mně také lhostejno, že je Kotal dnes více smuten, než jindy, že jeho tvář je skoro bolestně zkřivena, že tiskne mně chvějně ruce a že v jeho hlase zní jakés zajíkání. Je mně lhostejno, že mně na rozloučenou přinesl několik květin malých, skromných květin, smutných v podzimní jich vybledlosti.

Kam pojedu? Nevím, nemám ani tušení . . . Snad do Meranu, nebo do Fiorencie, »dumat a plakat na březích Arna«, nebo do Taorminy . . . Co na tom záleží, kde jsem? Co bude pro mne znamenat pobyt tam anebo onde? Jen zastávku, smutnou, rozrušující zastávku, jakou byla zastávka v Praze . . . Hořký smích, výsměch sobě samé, bude pak usedlinou někdejšího hořkého bolu . . .

Jak mohu se s Kotalem loučiti srdečně, jak mohu věnovati pozornosti jeho němému bolu, když vše nenávidím? Jak mohu po Kotalovi srdečně pozdravovat tetičku Douděrovou, když ji také nenávidím, protože mne opustila, protože odejela, než zabránila, abych se stala obětí »českých poměrů«? . . .

Jak je to vše směšno! Uteku z Vídně, abych se nestala milenkou Gordonovou, a přijedu do Prahy, abych se stala milenkou Harryovu . . .?

Vlak již se pohybuje — příliš, příliš pomalu pro mou divou touhu, abych byla již z tohoto města, jež jsem hlasem krve již již počínala milovati v jeho kamenné historičnosti a smutné kráse, a jež počínám nenáviděti —

tak, jak nyní ukazuje mně ve spleti železničních kolejí, v záblescích elektrických světel na vysokých stožárech, v strmosti továrních komínů, v pusté jednotvárnosti předměstských domů, naposled svou výsměšnou, šklebivou tvář . . .

F. J. ČEČETKA:

Láryně.

Obrázek ze XVI. věku.

(Dokončení.)

hlavou těžkou, plnou divných dojmů i myšlenek, kladla se Regina v komoře na lože. Slyšela ještě chvíli ze šenku zpěv ochraptělých hlasů, křik unáčilých hodovníků — pak ztichlo vše, jen déšť bubnoval v okno. — —

V bílý den se probudila a udiveně ohlížela, upamatovávala se. A již tady měchatá rozchlupačená Háta, vysokým zpěvavým hlasem přála jí dobré ráno.

»Jsi unavena, má dceruško? Martin odešel, ale brzy se vrátí. Do té doby tě mám opatrovat, dá mi dobrý koláč. Važ si štěstí, děvečko, k smrti tě má rád!« Rozpovídala se dlouze, jaké štěstí Reginu čeká.

Ale v mladé hlavě vířily podivné myšlenky, na včerejši bouřlivou noc, na celou podivnou společnost vzpomínala. »Martin odešel — snad s těmi nevázanými lidmi?«

»Musí s nimi, pomáhají mu chleba hledat!« Babce oči hrály v bronzové tváři.

»Co já sama tady? K matce se mnou pro požehnání měl jíti, abychom se vedle řádu církve snažili.«

»Buď trpěliva, na vše dojde! Peníze napřed shání, abyste bídy netřeli.« Na každou otázku, námitku měla Háta vytáčku, omluvu, plašila obavy Reginy.

Krčma byla prázdna, po nočních hostech ani památky. Chtěla Regina pomáhati při kuchyni, ale krčmářka nedala, sama hrnce táhala. Zastavili formané u krčmy a hned jí velela babka, aby se v komoře skryla — jsou prý pacholci dotěrni. Nechápala jasně, proč tolik opatrnosti, ale poslechla. Slyšela, jak zboží skládali, uviděla babku, jak čiperně do sklepa, na půdu pobíhala, až se jí boky házely.

»Divná, tajemná hospoda — snad pelech roty loupežné — a Martin mezi takovou čeládkou?« Chmurné myšlenky honily se Regině hlavou, nedaly se odehnat. — »Zbloudil Martin asi v nouzi jako já, ale najde se, očistí se pro mě —«

U kolovratu vysedala v zamyšlení dlouhé hodiny a předla. Hospoda, v níž za dne ticho jako po vymření, oživla opět za noci, ale babka střehla Reginu, do jizby šenkovní jí nepustila.

»Všelijací neuvážliví lidé zasednou ke korbeli, nesmí mezi ně nevěsta Martinova.«

Ušlo několik dní v trudu, uzavření, stesk jímal Reginu. Napadlo jí, aby uprchla odtud z pelechu hříchu, avšak láska, jež ji k Martinovi poutala, nedala odejíti. Čekala, poslouchala laciná slova útěchy povídavé babky jen k vůli hochovi, jemuž bilo vstříc její srdce.

Přišel posléze za noci — poznala jeho hlas. Vyběhla z komory — a nemohla ho poznati v přestrojení. Kuklici měl přes hlavu, falešný vous, a zbraní byl ověšen. Oči mu zlověstnými blesky šlehaly, že ho tak Regina překvapila.

Smiřoval se, když mu na hrdle uvisla a vyprávěla, jak se jí po něm stýštilo . . . Přišel i pískač Bebé, divoká Albína a bylo znova hlučné, nevázané veselí.

»Jsou daleko Uhry?« vyptávala se Regina prostodušně.

»Daleko za Prahou,« odbýval Martin nedbale divnou otázku. »Proč se ptáš?«

»A je zlá cesta?«

»Pro tebe by nebyla!« Zasmál se strojeně. »Také ji dokáži — vezmi mě s sebou, nebudu tady bez tebe! Kraj světa tě provodím.« S rukama sepiatýma prosila vroucně.

Rozesmáli se jí, jenom Bebé vodnatelnýma očima ji hladil, přimlouval se. »Sama chce, vezmi ji na zdravý vítr, ať se naučí dobrému životu!«

Trochu Martin váhal. »Nevím, jak zvykneš — chtěl jsem tě ušetřiti svízelů. Nu, pojď zítra, ale nenařékej potom!«

Přibatolila se krčmářka a schválila rozhodnutí. »Je moudrá Regina; u kužele nic nevysedí, ve světě spíš uhoní — pomůže vám —«

Druhý den z rána musela vzíti putnu na záda a babka jí do ní nakladla falešné prstýnky z mosazi, skleněné korale, tkanice. »To jen pro jméno! Snáze projdeš světem, jakoby šmejd prodávala,« poučovala ji na rozchodu. »Budeš míti pokoj, právo tě nebude uháněti, pověš-li, že chodíš za šmejdířku!«

Poslechla ochotně; bude to pro Martina. Pozná, po jakých cestách kráčí, obrátí ho.

Pustili se do lesů. Martin byl zamlklý, za to Jan Bebé vyrážel Reginu, stále jí byl po boku. Putnu jí chvílemi nesl, lačnými pohledy ji pohlcoval. Šli sami tři celý den po cestách, kde neviděli človíčka.

V chalupě otrhané nocovali. Zase tu viděla Regina jenom lidi zpustlé, podezřelé kolem a Martina v důvěrném hovoru s nimi. Darmo se ptala, darmo varovala. Martin se na ni utrhl a Bebé se vysmál její bázni.

»Martine, vraťme se!« zaprosila, když na chvíli osaměli. »Nelíbí se mi tu a ty nejsi také jako dřív. Co tě tíží?«

»Brzy tě rozmary posedly. Proč jsi chtěla s námi.«

»Špatně žiješ a já s tebou. Nač tajné chůze lesy, po špinavých krčmách? To není cesta do Uher —«

»Kážeš na prázdno!« odbyl ji hrubě.

»Mluvím, jak cítím. Zachránit chci tebe i sebe,« mluvila rozbolestněným hlasem.

»Planá slova! Dej se do kláštera! My chceme žít, vesele žít!«

»Naposledy jsi nákeřníkem —?« Hlas jí selhával, když pronášela strašné podezření.

Vzkypěl hněvem, v očích se mu zablesklo. »Nevyslovuj, bláznice, nebo dám štus!«

Od té chvíle byla přesvědčena, že je Martin škůdcem lidským, že je mu na překážku.

K večeru zastavily u domku vozy formanské. Regina znavena celodenní poutí, sražena děsným poznáním uklidila se na půdu. Oka nezamhouřila, bylo jí líto milého hocha . . .

Pojednou pozdě v noci zaslechla vzteklý řev, bolestné výkřiky — rány, pak šum, chvat. — Co se dělo —? Kdo to naříkal —? Chvěla se hrůzou, ale dolů se neodvážila.

Přede dnem ji volali; Martin mračna v čele, k chvatu pobízel.

»Co se stalo v noci?« ptala se, očí s něho nespouštějíc.

»Neničky není času k výkladům, sbírej se!« Nutil se v klid, ale Regina poznala, jak rozechvěn — a na jeho hlavě uzřela klobouk s pestrou pintou, týž klobouk, jaký měl včera forman na hlavě . . .

Hluchý sten bolesti vydral se jí z prsou.

Napraví ho ještě její láska?

III

Sešla Regina za několik neděl, co se toulala s Martinem světem. Plné líce se jí propadaly, hvězdy v zraku vyhasínaly. Neměla síly, aby se od něho odpoutala. Ustydl nadobro ve své lásce, nedal na její prosby, pláč. Odcházel začasté od ní a nevěděla, kam chodí. Měla jen hrozné tušení, odkud bere peníze na bujné kvasy, domyslila se, proč vášní pijáckou a taneční ohlušuje svědomí . . .

Jeho zlý duch Bebé jen se usmíval, jakoby na kořist čekal. Vtíral se jí protivný ryšavec, čím více jeho frejovné šprýmy odmítala. Martin začasté býval svědkem a neokřikl ho.

Bolel ji takový život a přece stále doufala, že bude lépe. Bláhová byla pokorná a oddaná žena.

Kudy bloudili v té době, co zažila v otravné společnosti zpustlíků!

Cesta do Uher neměla konce . . .

V jarní zlatý den byl celý tábor světoběžné chasy u Čertovy krčmy na Štěpánově přívoze nad Mělníkem. Ve stavení i na pokraji lesa bylo živo jako v úle. Pestrá směsice světoběžníků sešla se dnes v bezpečném úkrytu mezi lesy k sněmu.

Sem dorazil i Martin s Reginou a neodbytný Bebé. Oba muži kvasí s jinými v krčmě, Regina na břehu řeky suší prádlo.

S rukama v klín složenýma zasněna seděla v křoví.

Stromy zářily všemi odstíny zeleni, luka hrála barvami květů v polibcích májového slunce. Paprsky zlaté tančily po stromech, v trávě. Vykvetlo jaro v plné nádheře, rozselo radost, toliko v srdci Reginy plno žalu, trudu.

V slavné ticho lesů zazněla kobza, výkřiky z krčmy, až sem se nesla vřískavá písnička:

— Dnes můj milý trhat může
karafiláty a růže — —

Tam bujný tanec, veselí. Martin opět má svou pružnou Albínu. Dobře Regina postřehla, jak zahrály oči povětrné holčici, když se s ní u krčmy sešli, jak svůdně se klichtala, když ji Martin ve tvář štípnul . . . Nesnese již déle zmučená Regina cikánského života, vzepře se stůj co stůj, nebude útěku odkládati! Ať utone sám Martin v kalném víru . . .

Zašustilo křoví, mezi poprášenými olšemi zjevila se ryšavá hlava pískače Bebé.

»Hledám tě, holubičko, co stále sama?« Sedal k ní, za ruku ji chápal. »Vášnivá Albína zlákala zase Martina, zapomíná pro ni na tebe —«

Vytrhla mu ruku, hodila vzdorně hlavou.

»Nechej ho — buď má —!« Kolem pasu ji bral s horkou žádostí.

Vyškubla se mu s odporem, ubíhala hlouběji do lesa. Za ní zněl chechtot pískače: »Půjdeš ještě ráda —!«

V loubí pod klenbou staletých dubů, kde od krčmy cesta běžela, seděla svadlá žena

přepadlých tváří v sedrané košili a barchance, na kouli roušku šila. To »černá Julka«, žena koňaře Váci. Blízko stál vozík, při něm kobylka, na níž kůstky bylo lze sčísti. Pod plachtou vykukovaly děti umazané, v hadrech.

Doběhla k ní Regina a žena zdvihla hlavu od práce.

»Také utíkáš z rumrejchu?« řekla žena. »Dnes se mužů nedočkáme; budou hýřiti za turecké peníze. Tvůj je také brzy rozházi — je to život! Půjčínku nestržím — děti hladovi —«

Vzrušena naslouchala Regina »černé Julce«.

»Jaké peníze dostali?« zeptala se.

»Nu, mají vypáliti královská města! Bandita vlašský jim vyplácí závdavek —«

»Města mají páliti? Proto se Bebé včera tak pekelně smál, když se objevily sloupy dýmu a záře za lesy!«

»Oh, milá brachu, jsou mistři v kladení ohňů!« vyprávěla hovorná Julka. »Do hnátu prach, knot — položí do čtyř úhlů stavení — křesadlo — a oheň vyjde na druhý den,« Nůžkami švadlířskými značila, co kuse napovídala.

»Martin nepálí, pro voly chodí —«

»Ah, ty dobrá! Chodí po volích jako můj po koních; je lotr, jiné vede. Pod sruby se podkopávají, v lesích přikládají. Za ort zlámaný nestojí, více lže, nežli dýše — škoda tvých očí pro něho!«

»Takový že by byl?« V ustrnutí Regina ruce sepiala. »A mně se slibem manželským zavázal —«

Bolestný úsměv přeletěl ženě tváří. »Kdo by vás oddal? Leda u Karmelitánů v Praze za peníze požehnají, ale lotři se nedávají odevzdati. Svede tě v bahno, jako jsme my —«

»Snad se vzpamatuje — obrátí —«

»Ach, jeho již svědomí nezmůže! Spíše tebe slabošku zbojník umoří. Abys měla nač žíti, musíš krásti —«

»Nebudu!« vzkřikla Regina dutým hlasem.

»Každá láryně zprvu tak zpívá, nežli se podaří první vzatek. A nechceš-li krásti, poradím jinou: Čaruj sedlákům, vodu slívej, aby souchotiny tvrdé lidi snědly, kouzla prodávej hlupákům po vsech!«

»Bože, kam to spěji!« zalomila rukama Regina.

»Co dělat, milá sestra, i já naříkám a na duši myslím! Do kláštera jsem peníze dala, aby se za mě modlili i za muže a děti. Veselý poustevníček na Svaté Hoře také za mě oroduje — Pět grošů jsem mu dala a —«

Neposlouchala dále Regina, bolest v duši se ji zaryla — potácela se dále — u tůně do trávy klesla — — srdce jí krvácelo — —

Slunce zahýřilo zlatem západu. Večer snášel se nad lesy a na obloze zajiskřily hvězdy v dovádivém třpytu, vyšel bledý měsíc.

»Co se koutkuješ?« ozval se za Reginou Martin. Hledal ji a probudil z mrákot.

Upřela vytřeštěné oči v jeho tvář zrudlou od pití. »Jdi ode mne! Nejsi řezníkem — klameš mě —«

»Nepotřásej se! Víš alespoň, jak se žije lehce —«

»A já nechci hříšný život — domů se vrátím —«

»Hleďme Majdalenu! Na cestu cnosti chceš ty — zmařená psankyně?« Rozchechtal se protivně.

»Ty jsi mě svedl —«

»Zlomím vzdor tvůj! Hned zejtra půjdeš s Albínou na jarmark. Čertova holka má při sobě koudel z Jidášovy brady velkopáteční — nechytí vás — vyrážet se naučíš —«

»Nepůjdu — domů se rozběhnu!« V očích jí zaplálo.

»Nu, běž k sádelnatým měšťákům, ať tě opět vymrskají! Jdi mezi poctivce!«

»Jsou přece lepší tebe —«

Vrhl se najednou na ni jako dravec, bil ji zuřivě. »Zabiju tě — —!« sípěl vztekle.

V houští ozval se drobný smích Albíny.

Nebránila se, jen hlavu kryla. Křikem přivolán přiběhl Bebé, ruku mu zachytil.

»Trestej ji, ale nezabíjej! Nač se mackujete? Nehodíte se k sobě —«

»Tista, láryně — tulichem na ni!« Hromoval, nevážně lál. Dál odváděl ho Bebé, v trávě ležela Regina a chvěla se na celém těle.

To byl ten slibovaný ráj? Rány zuřivce za lásku obětavou — — za to, že mu věnovala celou čistotu své bílé, panenské duše — —

»Taková plačnice — co já s ní?« křičel opodál Martin. »Je k ničemu — vem ji konifer!«

»Prodej mi ji — zkrotím tvrdohlavou, do Šárky ji odvedu,« odpovídal mu Bebé. »Máš Albínu a najdeš lepších — je žen ve světě!«

»Prodám, za pac ji dám —«

»Patnáct grošů dosti za ni!«

»Plátěné poctivice přidej, mám bolavé!«

Zazvonily peníze — za patnáct grošů a poctivice byla Regina prodána . . .

Bez dechu, s očima vypoulenýma vyslechla hovor. Nesmírná bolest ji zachvátila, hořkost zadrhla hrdlo.

Jako pes šla za ním, věřila mu a nyní ji odkopl. Prodal ji bídně. Hrozné procítnutí — V zoufalství strhla šňůrku s hrdla, až se granáty do trávy rozsypaly, prsten od Martina do tůně hodila . . .

Vyskočila prudce a dala se v šílený útěk.

V záři bílé noci měsíční jen se mihla její vysoká postava, vlasy zavlály — ztratila se v temném houští.

Za ní s křikem pustili se Martin a Bebé.

IV.

Na dvéře pastušny zaklepala ve vsi Chvalovicích u Nymburka v podvečer sedraná ženština. Nohy její do krve odřené, šat potrhán a zpod zcuchanými vlasy hleděly vyděšeně oči, z tváří velké utrpení.

Byla to Regina. Až sem se dovlékla, klesla na prahu.

Sběhli se lidé, přišel sedlák v župici, rychtář Jan Žrout. Vyslýchal tulačku, ale odpovědi její zmatené, nesouvislé.

»Jalové řeči vedeš, láryně žebravá!« zlobila se hlava obce.

»Lotrinka nevážná přišla krást do vsi, ale nevykejkluje se,« popichovali jiní.

»Kde máš list fedrovní?«

»Nemám — jdu k matce — Martin mě prodal,« — vyrážela sklesle; krůpěje potu a slz rosily její líce.

Neuvěřili, nerozuměli a vysmáli se.

»Nedostává se pravdy, našíváš klamu!«

Mlčela již k drsným slovům, nenašla soucitu u zlých lidí. Co jim učinila? Proč tolik útrap? —

Vzali ji do kázně a ráno odvedli před právo do Nymburka.

— — — — — — — — — — — —

Na parkáně u Bobnické brány mezi kvetoucími zahradami čekal tlustý a lysý rychtář města Nymburka. Dneska sejdou se páni o devatenácté hodině k výslechu a trápení dvou podezřelých pacholků, kteří sami vběhli z rána do města — právu do rukou.

V mučírně kat střeží Martina, Jana Bebé a — Reginu . . Připravuje hrozné nástroje.

První došel Vít Teplo, toho času purkmistr, ve sbíraném okruží a v plášti lvové barvy. Široký jeho obličej zářil z daleka.

»Dobrý lov jsi učinil, rychtáři! Martin všemi sádly mazaný, i ten ryšavý; jsou škůdci nevyvedení. Máš jasné půtahy?«

Potáhl rychtář bradku. »Mnoho již pověděli! Honili prý ono děvče, Reginu — a uvázli v tenatech. O hanebnostech a závadách více zvíme na trápení. Prach a knoty měli u sebe — jsou jistě z paličů, kteří mají města královská Nymburk, Kolín, Rakovník páliti.«

»A co poběhlice mladá?«

»Pláče jen, nevinu dokazuje. Čisté je také kvítko, už jednou byla na milosti naší!«

Sešli se páni z malé rady a s primasem Janem Hlavnicem v čele kráčeli do věže v ponuré sklepení mučírny.

Strašnou zpověď lotra Martina Brunclíka, mistrem popravním na žebříce taženého, psal krevní písař, mistr Felix, v knihu smolnou při matném světle pochodně.

A když k vejvodu pod žebřík přivedli před paliče Reginu, životem zbičovanou, ztrápenou, a přece v této chvíli plnou soucitu k svému škůdci — odvolal ji Martin, odprošoval s bolestí:

»Škoda tebe — ty dobrá, Rejničko — odpusť pro milosrdenství boží! — Na tobě jsem hřích největší spáchal —«

A Regina odpustila. . . .

Krátký soud. Oba lotry vezl popravce na káře za bránu, Regina ubíhala podruhé z Nymburka rovně k matce.

Ubíhala, seč síly ještě zbylo, provoněným rozjiskřeným krajem, kde hladina Labe zrcadlem se leskla.

— — — — — — — — — — — —

V chaloupce ve vsi Lhotě na truhle malované seděla drobná, shrbená stařenka bílých vlasů, Jí u nohou klečela kající Regina. Ruce kostnaté políbky a slzami matce pokrývala.

A ve vrásčité tváři rodičky plno soucitu, lásky i odpuštění. Do dlaní vzala stařenka hlavu svého dítěte a svadlé rty šeptaly:

»Má ubohá Regino — odpuštěno, zapomenuto!« — A k sobě ji přivinula.

Na srdci mateřském místo v světě nejlepší.

Venku pod azurovým nebem svítily kytice kvetoucích stromů a ptáci zpívali.

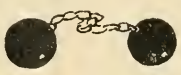

J. PASOVSKÝ:

Na jezeře.

(Rondeau).

Vesel tiché rány zněly,
jak jsme jeli jezerem,
na vodě se stíny chvěly
vesel.

A my spolu v člunku jeli
červencovým večerem
mlčky — jen si v oči zřeli . . .

Vzpomínka jak tichým snem,
lásky pozdrav rozechvělý
kmitne často v srdci mém —
a jsem jak v ten večer ztmělý
vesel!

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Gustav Schmoranz byl by živé duši na světě neprozradil, že se tohoto měsíce ve zdraví dožil padesátky. Snad o tom nevěděl ani věrný jeho přítel Karel Šípek-Peška. »Ovace« na něho spadla mimo nadání, jistě k velikému jeho překvapení. Výbor Společnosti Národního divadla měl svou týdenní schůzi, vyřídil program, a ředitel pospíchal za svou prací. V tom kdosi z výboru probírá se personaliemi a zvolá: »Pánové, vždyť náš ředitel slaví, vlastně neslaví právě dnes svoje Abrahamoviny!« Poslali pro něho do ředitelny se zdvořilým vzkazem, aby na chvíli přišel ještě do výborovny, že se na něco důležitého zapomnělo. Pan ředitel přišel, ale už mezi dveřmi prosil, aby si pánové pospíšili, že má cosi neodkladného na práci. Pan president architekt Šimáček povídá na to, že budou v minutě hotovi, povstane — a blahopřeje řediteli k padesátým narozeninám. Celý tento akt je jistě pro Schmoranze charakteristický — dost možná, že sám na svoje narozeniny ani nevzdechl. Do novin přišlo o tom oznámení — ale na něco se tam pozapomnělo. Mohlo býti v tento den připomenuto, že Schmoranz má o umělecký rozvoj Národního divadla veliké zásluhy. Je svou prací a svým odborným talentem duch moderně, umělecky vytříbený a takřka jenom zasvěcenci vědí, jak horlivý, jak svědomitý, ale zároveň tichý a skromný je Gustav Schmoranz. V tuto chvíli ještě jeden lísteček do chudého tohoto vavřínového věnečku — budiž panu G. Schmoranzovi k dobru přičtena jeho humanní činnost, se kterou ujímá se těch pracovníků ve velkém tělese Národního divadla, kteří se nikdy nedostanou na cedulí a o nichž se nikdy v novinách nepíše, a kteří přece jenom mají o to, že kolečka v kombinovaném stroji klapou, svoji nepopíratelnou zásluhu.

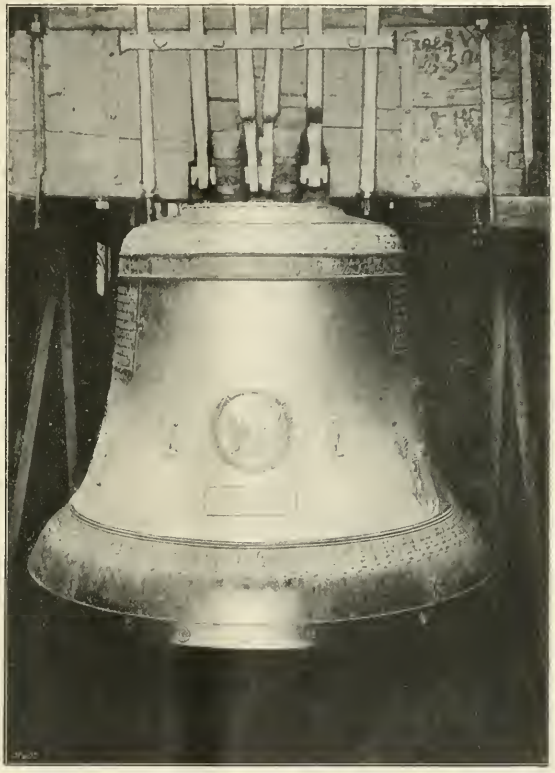

ZVON ZIKMUND NA VĚŽI SVATOVÍTSKÉHO DOMU.

Sukdol dostaveníčkem umělců a literátů. Nedávno kmitlo se v denních listech jméno tohoto statku, nějakou půl hodinku cesty za Podbabou pod svahem Kozích Hřbetů pěkně situovaného. Před více než třiceti lety býval Sukdol pamětihodným zájezdy umělců a literátů, kteří nalézali u tehdejšího nájemce velkostatku Alexandra Brandeise vlídného a srdečného přijetí i porozumění svých snah i své tvorby. »Byl mým spolužákem,« vypravoval mně před lety mistr František Ženíšek — psal jsem tehdy o Alexandru Brandeisovi, dávném příteli svého otce a naší rodiny vzpomínku do Česko-židovského kalendáře — »a měl jsem ho rád. Napadlo mně, že ho budu portretovati, a tak dostal se Brandeis do společnosti umělecké, jejíž všichni členové rádi na něho vzpomínají. Brandeis byl milý člověk, srdečný, upřímný, sympatický. Nikomu ovšem ani ve snu nenapadlo, co se z toho nahodilého uvedení jeho do atelieru akademie vyvine. Brandeisa jsem vyportretoval, ale už jsme se s ním nerozešli a navázali jsme s ním styky srdečné a trvalé.

Kroužek přátel Brandeisových ustavičně se rozšiřoval a množil. Umělci zvali své známé a přátele, a sukdolský nájemce všecky rád u sebe

vítal. V době největšího rozkvětu těchto styků hostíval dům Brandeisův pod svou střechou Václava Brožíka (Brandeisova rodina dostala trvalou památku na tvůrce velikých obrazů z naší historie a to obraz »Motýl«), jenž trávíval na Sukdole i několik měsíců, vítal ve svých zdech zvlášť milé výletníky: Chittussiho, Myslbeka, Maudra, Wiehla, Schikanedra, Lišku, Mikuláše Alše (Cyklus Alšových pěti smyslů malován zde za delšího pobytu mistrova pro Brandeisa), a Lhotu, jenž celé měsíce prodléval na Sukdole a o němž profesor MUDr. Josef Thomayer, když se hovořilo svého času o těchto pěkných vzpomínkách, poznamenal, že si u Lhoty člověk mohl počkati na objednanou krajinku. Tím není řada vzácných hostí sukdolských nikterak vyčerpána — býval tu hostem Max Pirner, Straybl, ba i Julius Zeyer rád sem docházel ve společnosti svých přátel Thomayera a Maudra. Dr. Agathon Klemt velmi pěknými malbami vyzdobil Brandeisovi buffet, malíř Svoboda, jenž žije již delší dobu v Madridě jako na slovo braný portretista, býval v rodině Brandeisově vychovatelem.

Není ovšem divu, že u Brandeisa v Sukdole byla celá výstava výborných uměleckých děl. Možno říci, že v té době byla na Sukdole zastoupena celá jedna generace pracemi z mladších let. Tak byla rodina Brandeisova šťastnou majitelkou dvou portretů od mistra Ženíška, byla tu jeho skizza »Bacchanale«, čtyři nástěnné panneaux decoratifs, byla tam díla professorů Myslbeka a Maudra, veliké množství drobnějších prací od Mikuláše Alše, celá kollekce krajinek od Lhoty (Albina), Schikanedra, Svobody a j.

Jeden z vynikajících českých umělců, jenž zavítal na Sukdol na nějakou hodinku, pobyl si tam mimo nadání — několik měsíců. Umělec vyšel na dvůr ve chvíli, kdy chasníci ze dvora chystali se vyraziti s koňstvem, aby zvířata ve Vltavě vyplavili. Umělec vyskočil si na jednoho z nejbujnějších ořů, a ačkoliv byl Brandeisem před divokým a nespolehlivým zvířetem varován, neuposlechl a junácky vyletěl na neosedlaném koni ze dvora. Zvíře letělo s ním jako s větrem o závod — v tom se bujný oř čehosi ulekl, vzepjal se, jezdec sletěl s koně a zlomil si nohu. Rozumí se samo sebou, že se Brandeis okamžitě o to postaral, aby se vzácnému příteli a návštěvníku dostalo ošetření co nejlepšího. Tenkráte přežil umělec v nedobrovolném, nikterak ovšem nepříjemném zajetí, několik měsíců, poněvadž ho hostitel dříve nepropustil, dokud se úplně neuzdravil.

Zajímavou věc slyšel jsem vypravovati o tom, v jakém směru bral účastenství Alexander Brandeis na Myslbekově Svatém Václavu. Když totiž mistr pracoval na soše patrona české země, vodil mu Brandeis ze Sukdola do Prahy před uměleckoprůmyslovou školu krásného oře. Mistr Myslbek přistupoval ob chvíli k oknu svého atelieru, zaznamenával si ten neb onen detail a tím způsobem svoje dílo doplňoval.

Alexandru Brandeisovi nebylo dopřáno, aby zemřel na svém zamilovaném Sukdole. Najal si dvůr Křimický na druhém konci Českého království a nějaký rok na to zemřel v Blochově sanatoriu. »Je to zvláštní,« vypravuje prof. Ženíšek, »že z jeho přátel — vyjímaje Mikuláše Alše, jenž se jenom čirou náhodou dověděl o pohřbu a svému příteli poslední počtu prokázal — nikdo jiný potuchy neměl, že je Brandeis těžce churav a že jsme se nedověděli ani o tom, že skonal. Litovali jsme toho velice — Brandeisa byli bychom rádi na poslední jeho pozemské pouti doprovodili — —

Dr. R. Ž. K.

— **Česká umění ve Vídni.** Pohostinské hry činohry Městského divadla Kr. Vinohradů ve Vídni setkaly se s velkolepým úspěchem mravním i hmotným. Návštěva byla tak veliká, že se objevila potřeba jedno představení přidati. Výkony i hry přijaty s bouřlivým nadšením, přítomným autorům, řed. Šubertovi a jeho náměstku V. Štechovi uspořádány ovace.

— **Robota**, člověka tak ponižující a lidem proto tolik nenáviděná robota dávno už není živoucí a znamená jen mrtvé slovo.

Nedovedeme se ani vmyslit v radost, když sedlák mohl konečně tu dusící jej můru, která ho po věky ssála, setřásti a do prachu pošlapati, a po prvé si vydychnouti jako volný muž —

Dne 7. září 1848 bylo císařským patentem zrušeno poddanství a grunty vyvazeny z břemen, tedy také z robotní povinnosti.

Šedesát let už náleží minulosti hnusná příšera, která více jistě nežli tělesně tížila duševně naše dědy a pradědy, proti niž byli malomocní a jenom zatínali pěstě! — — *Zrovin.*

— **Zvon Zikmund** na věži svatovítského dómu je dílem brněnského mistra Tomáše Jaroše z roku 1548. Je zavěšen samojediný v prvem patře věže; ostatní zvony jsou ve druhém. Průměr otvoru je přes $2^1/_2$ *m*, výška 2 *m*. Zvon je bohatě ozdoben reliefy zejména dle Dürerových kreseb. Latinský nápis praví, že byl pořízen Ferdinandem I.

Ročník VI. číslo 52. vydáno dne 25. září 1908.

MAJ vydává se každého patku o 8 hod. ranní v administraci. (Praha, Vodičkova ulice číslo 33.) — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. MAJ má ročně na 500 stran. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MAJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Maje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAROSLAV VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. — DR. JAROMÍR BORECKÝ DR JIRI GUTH ANT. KLAŠTERSKÝ DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍK A HÄUSLER. — TISKEM DRA. ED. GRÉGRA A SYNA

AP Máj
52
M3
roč.6

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY